

BOISSIER

NOSOLOGIA

METODICA

2

UNIVERSIDAD

DE

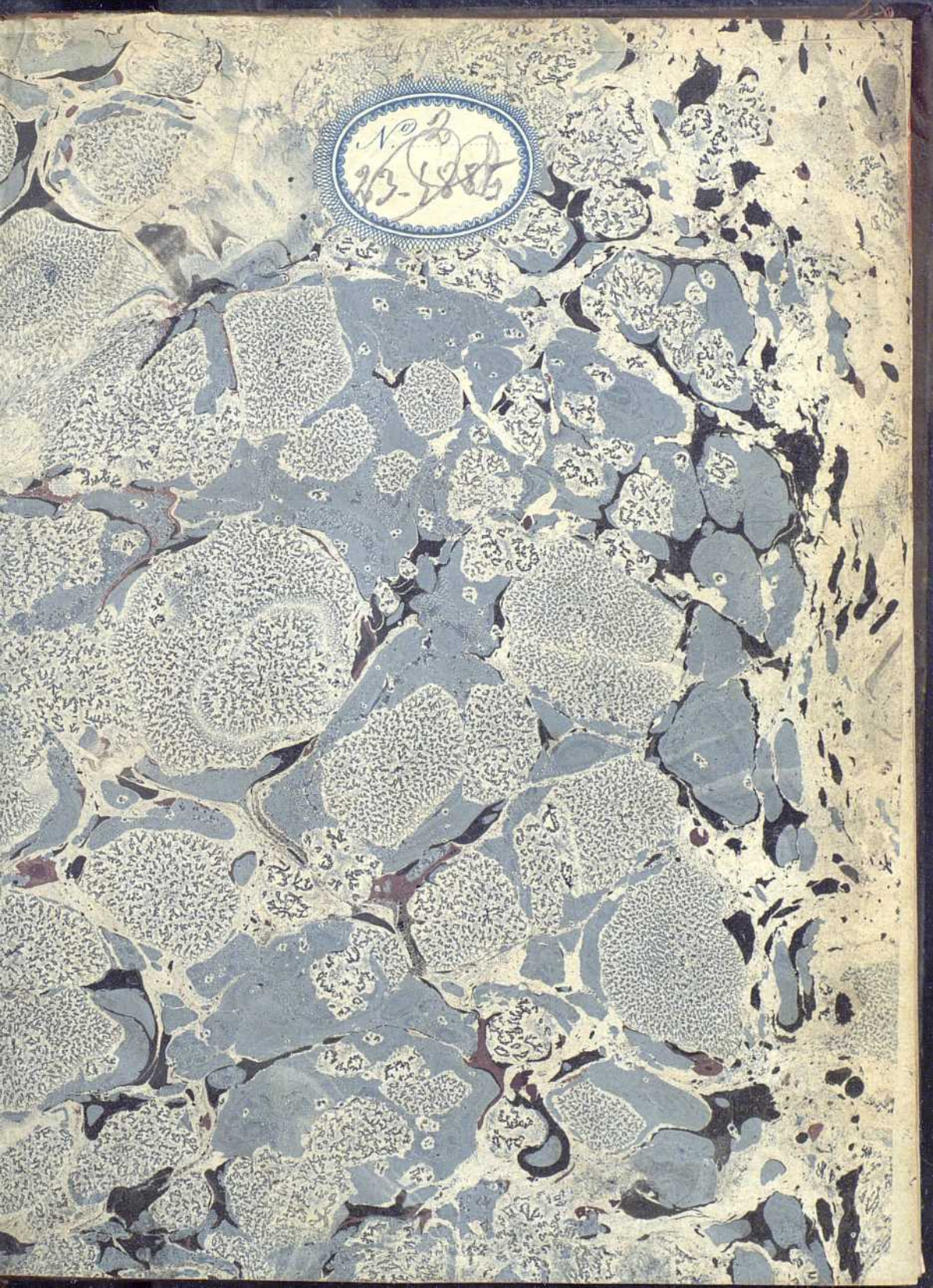
GRANADA

A
47
22

N.º 2
23-4885

124315060

27. ...

2-22-5985

Biblioteca Hospitalaria	
GRANADA	
Señal	5
Estante	6
Tabla	
Número	175

BIBLIOTECA HOSPITAL REAL	
GRANADA	
Señal:	A
Estante:	047
Número:	022

7 400 40 Safra MADE IN

NOSOLOGIA METHODICA
S I S T E N S
MORBORUM CLASSES

Juxta Sydenhami mentem & Botanicorum ordinem.

A U C T O R E

FRANCISCO BOISSIER DE SAUVAGES

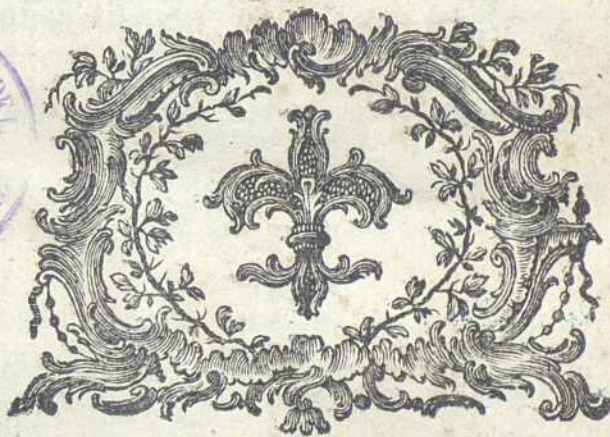
*Regis Consiliario ac Medico, in Mospeliensi Universitate Medicina, olimque
Botanices, Professore Regio; Academiae Scientiarum Mospelliensis, Londinensis,
Upsaljenfis, Berolinensis, Florentinae, Physico-Botanicae, Suecicae, Naturae curio-
sorum, & Instituti Bononiensis Socio.*

EDITIO ULTIMA, AUCTION, ET EMENDATIO.

TOMUS SECUNDUS.

Si morbi cujuslibet historiam diligenter perspectam haberem, par malo remedium numquam non scirem adferre. Sydenham.

V E N E T I I S , M D C C X C V .

Apud Josephum Orlandelli.

N O M I N E

qu: FRANCISCI EX NICOLAO PEZZANA.

S U P E R I O R U M P E R M I S S U .

124315060

27. ...

2-22-5985

~~Biblioteca de la Universidad
GRANADA
Sala: _____
Estante: _____
Tabla: _____
Número: 175~~

BIBLIOTECA HOSPITAL REAL
GRANADA
Sala: A
Estante: 047
Número: 022

NOSOLOGIA METHODICA
S I S T E N S
MORBORUM CLASSES

Juxta Sydenhami mentem & Botanicorum ordinem.

A U C T O R E

FRANCISCO BOISSIER DE SAUVAGES

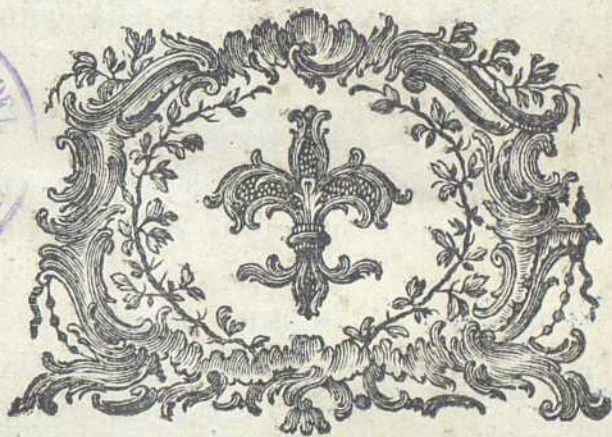
*Regis Consiliario ac Medico, in Mospeliensi Universitate Medicinæ, olimque
Botanices, Professore Regio; Academia Scientiarum Mospelliensis, Londinensis,
Upsaljenfis, Berolinensis, Florentina, Physico-Botanica, Suecica, Naturæ curio-
sorum, & Instituti Bononiensis Socio.*

EDITIO ULTIMA, AUCTION, ET EMENDATIO.

TOMUS SECUNDUS.

Si morbi cujuslibet historiam diligenter perspectam haberem, par malo remedium numquam non scirem adferre. Sydenham.

V E N E T I I S , M D C C X C V .

Apud Josephum Orlandelli.

N O M I N E

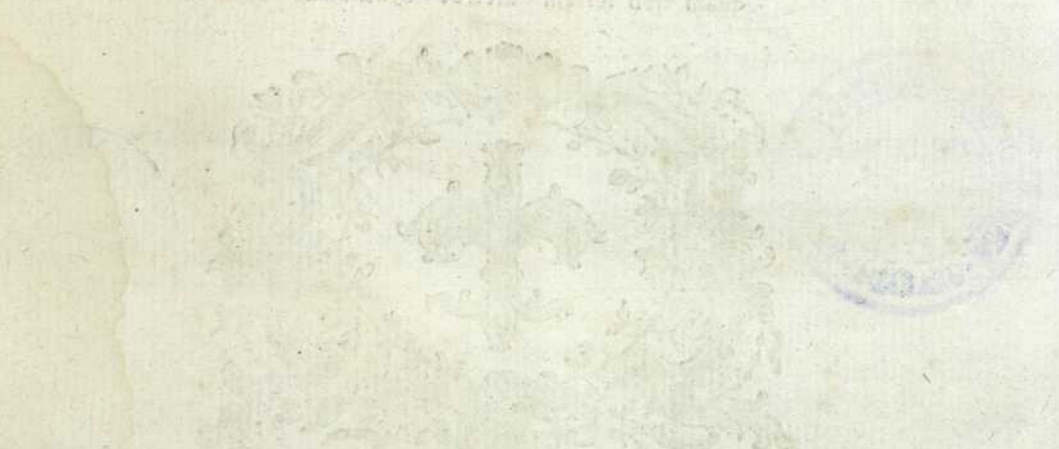
qu: FRANCISCI EX NICOLAO PEZZANA.

S U P E R I O R U M P E R M I S S U .

MORATORIUM CLASSE

FRANCESCO ROSSI

TOMMASO

FRANCESCO

CLASSIS SEPTIMÆ SYNOPSIS.

D O L O R E S.

O R D O I.

DOLORS & molestiæ vagæ sæpius universales aut curantæ ad phlegmatis non referendæ.

- I. **ARTHRITIS**, *goutte*, articulorum dolor spontaneus periodicus.
II. **OSTOCOPUS**, *douleur des os*, ossium dolor non erraticus & internus in artubus.
III. **RHEUMATISMUS**, *rheumatisme*, dolor diuturnus in parte carnosâ artuum.
IV. **CATARRHUS**, *catarrhe*, collo vicinarum partium dolor a frigore suscepto, cum tussi, coryza, &c.
V. **ANXIETAS**, *anxiété*, molestia quæ ad continuam loci mutationem cogit.
VI. **LASSITUDO**, *lassitude*, molestia cum debilitate quæ ad quietem invitat.
VII. **STUPOR**, *stupéur*, molestia quæ sensum tactus obscurat.
VIII. **PRURITUS**, *pruritis*, molestia quæ ad scalpendum nos cogit.
IX. **ALGOR**, *froidéur*, molestia qualis a summo aeris frigore excitatur.
X. **ARDOR**, *chaleur*, molestia qualis a summo aeris calore producitur.

O R D O II.

DOLORS CAPITIS, scilicet vel capillitii vel faciei.

- XI. **CEPHALALGIA**, *mal de tête*, gravativus capitis dolor.
XII. **CEPHALEA**, *céphalée*, periodicus diuturnus tensivus capitis dolor.
XIII. **HEMICRANIA**, *migraine*, dolor alterutrius lateris frontis.
XIV. **OPHTALMIA**, *ophtalmie*, dolor oculi cum rubore, lucis intolerantia.
XV. **OTALGIA**, *douleur d'oreille*, dolor aurium.
XVI. **ODONTALGIA**, *mal de dents*, dolor maxillarum dentiumve.

O R D O III.

DOLORS PECTORIS, jugulive anhelationis expertes, anhelationibus non accensendi.

- XVII. **DYSPHAGIA**, *difficulté d'avaler*, molestia deglutionem impediens.
XVIII. **PYROSIS**, *cremation*, ardor œsophagi ad stomachum extensus.
XIX. **CARDIOGMUS**, *douleur du cœur*, dolor cordis cum ejus pulsatione.

O R D O IV.

DOLORS ABDOMINALES INTERNI.

- XX. **CARDIALGIA**, *cardialgie* in stomacho syncopem minitans.
XXI. **GASTRODINIA**, *douleur d'estomac*, dolor vehemens epigastri stomachive.
XXII. **COLICA**, *colique*, dolor intestinorum.
XXIII. **HEPATALGIA**, *douleur hépatique*, dolor hypocondrii dextri hepatisve.
XXIV. **SPLENALGIA**, *mal de rate*, dolor aut molestia in regione lienis.
XXV. **NEPHRALGIA**, *douleur néphrétique*, dolor lumbi alterutrius ureteris ductum sequens.
XXVI. **DYSTOCIA**, *difficulté d'accoucher*, dolor uterinus in gravidis cum conatibus parturitionis.
XXVII. **HYSTERALGIA**, *mal de mère*, dolor uteri sine nisu parturitionis.

DOLORES partium externarum locales, artuumque.

- XXVIII. MASTODYNIA, *douleur du sein*, dolor mammarum.
- XXIX. RACHIALGIA, *colique de Poitou*, dolor abdominis, & spinae dorsii in brachiorum paralytim aut convulsionibus desinens.
- XXX. LUMAGO, *Ereintement*, dolor lumborum corporis erectionem impediens.
- XXXI. ISCHIAS, *Sciatica*, pelvis & coxendicis dolor effandicationem saepius inducens.
- XXXII. PROCTALGIA, *Mal du fondement*, dolor podicis citra tenebrum.
- XXXIII. PUDENDAGRÆ, *douleur des parties honorables*, dolor genitalium citra dysuriam.

CLASSIS SEPTIMA

MORBI DOLORIFICI,

SEU

DOLORIS.

ALGEMATA Græcis, quo nomine etiam *Hippocrates* nosemat, seu morbos in genere intellexit; Gallis *Douleurs*, *maledies de douleur*; Anglis *Pein*, *Afch*; Hispanis *Lastimas*: Italis *Dolori*.

2. *Charaâter*. Morbi quorum præcipuum symptoma est ingrata & molesta sensatio, aut imaginatio, qualis ex nervearum partium laceratione, rosione, ustione, pressione, aut distractione oritur.

3. Non omnis molesta sensatio dolorificos morbos determinat, cum vix ullus sit morbus qui molestantem sensationem non inferat; unde *Hippocrates* morbum per molestiam definivit; requiritur dolor constans, vel notabilis, qui cætera symptomata superet; si enim morbum febrilem, inflammatorium, convulsivum, vesanum, evacuatorium comiteretur dolor, tunc ægritudo ad illas classes pertinet.

Theoria Doloris Mechanica.

4. Dolor est molesta & confusa perceptio, qualis a fibrarum nervearum distractione, rosione, punctione, similive læsione oritur.

5. Perceptio molesta a sensatione, seu actione corporis cujusvis in fibras nerveas oriunda, dolor est *sensitivus*; quæ vero ab actione simili in fibras cerebri medullares, aut sine ulla actione in corpus, ab animæ affectione dependet, dolor *imaginarius* est, qualem experiuntur somniantes, hysterica, artubus truncati, pathematis agitati, sine ullo vitio corporeo.

Sauvages Nosologia Methodica. Tom. II.

6. Dolor vulgaris a sensatione oriundus pendet materialiter ab ea nervis illata violentia, ex qua rupturæ, vel dissolutionis periculum imminet; formaliter vero a perceptione & metu hujus periculi proxime imminenti.

7. Causæ hujus actio est proportionalis vi fibrarum impetenti, & attentioni animæ periculum ruptionis sentienti.

8. Fibræ nerveæ quæ magis exiles, nudæ, solitariae, tensæ, illæ cæteris partibus ab eadem vi facilius rumpuntur.

9. Corpora majorem vim habent ratione mollis, & ea plures simul fibras lacerant, & ratione velocitatis, & ea eodem tempore altius penetrando fibras attingunt.

10. Si vis corporum in nos agentium imminuatur a partium resistantia, quo major est moles simul partibus applicata, eo dolor est magis extensus, sed minus intensus, qui corporis impetus a pluribus fibris sustinetur.

11. Si vis corporum in nos agentium partium nostrarum resistantia longe major sit, dolor quidem ab ejus actione velociori exurgens acutior est, sed tanto fugacior, quia scilicet fibris nerveis earum sensus perit, & dolor evanescit.

12. Hinc patet cur ab eodem pondere capillorum fasciculum trahente, nullus dolor, vel levis; si vero unicum pilum trahas, dolor acutus exurgat? Si pluma labii fibras leviter vellicet sensatio molestior est, quam si carnes abdominis manu distrahantur; quia febrillæ nerveæ, solitariae, nudæ, magis tensæ, magis

a tractatione periclitantur, quam trunci nervi crinibus immerfi, laxi.

13. Si globus in manum impingat, actio globi est, ut ejus vis totalis, dum manus resistit immobilis; ipsius globi vi minor, quo magis cedens recedit manus; nulla, si manus pari velocitate recedat, qua globus eam premit; omnium maxima, si in globum impetent manus ipsa moveatur. Hinc gradus collisionis, doloris a contudentis instrumenti actione & reactione quique repetat.

14. Hinc sequitur favos fore dolores, sive corpus humanum in parietem impingat, sive paries in corpus humanum irruat, sive calculus, dum homo curru vehitur, in renes impetat, sive ren, vel vesica spasmodice se constringens calculum fortius comprimat.

15. Actio stimulantis in corpus nostrum, si par fuerit resistens, est ut ejus vis, seu ut moles & velocitas quadrata conjunctim, quæcumque fuerit ejus figura. Sic globus plumbeus obtusissimus, & minimus, modo summa velocitate moveatur, duriores corporis nostri partes potest diffringere.

16. Si minimæ fluidi cujusdam moleculæ valeant solidas nostras partes rodere, dissolvere, certum est eas tanto majori velocitate pollere, quo minores sunt, aut indigere tanto majori temporis spatio, ut datum effectum præsentent, quo sunt pauciores.

17. Errant itaque illi, qui vim corrosivam, stimulantem, dissolventem ex sola molecularum minimarum stimulantis, vel solventis figura acuta, & rigiditate deducunt: cum figura acuta nullam viam habeat ad agendum, & tantum agat commodius, si vis sufficiens ipsi applicetur.

18. Ut aqua pura rodit durissimum metallorum, & oleum blandum dissolvit cuprum, ita moleculæ fluidi salibus, partibusque acutis ac rigidis destituti, valent nervos lacerare, rodere; ex eo quod fluidum rodat & stimulet, non sequitur illud gaudere rigidis & acutis particulis.

19. Vi adhesionis moleculæ fluidorum agunt eo fortius in solida, quo major est mutuus eorum contactus; sed mutuus contactus est major, quo major est affinitas gravitatis specificæ, & simul molecularum & pororum eas recipientium: adeoque vi adhesionis moleculæ fluidorum possunt agere plus vel minus in fibras nerveas corporis humani, licet sphericæ & obtusæ sint, ac omnis duritiæ expertes.

20. Corpora mollissima, ut aqua, si velociter impetantur, ut a manu, non minus repercutiunt quam si forent dura; ita non minus feriunt, si corporis solidi & resistentis partes impetant illa fluida; utrobique enim æqualis est collisio; ergo a vehementi actione corporis in nervos ad ejus duritiem non valet consequentia.

21. Si explodi possunt errores, quos in Scholæ inducit Cartesiana, in mechanicis sæpius erronea, philosophia; qui tamen errores, si longis præjudiciis confirmati, vix avelli possunt.

22. Principia morborum dolorificorum sunt, vel 1. *Instrumenta* mechanice pungentia, ossa acuminata fracta, calculi asperi renibus impacti; vel prementia, ut calculi spherici, politi; vel trahentia, ut quæ os luxant, subluxant; vel vulnerantia, aut contudentia, ut vis corporum in nos impingentium, aut corpus nostrum in dura obvia lapsu, impetu, impactum.

23. Vel 2. *Infarctus* vasorum, seu obstructio a copioso, vel ipso fluido, maxime si retrofluens fluidum urgeat infarctum; unde vasa infarcta aggravantur, distenduntur, hinc dolor gravativus; vel etiam distrahuntur fortius, unde dolor distensivus; vel inflammata pars in acumine fere laceratur, hinc dolor punctorius, perterebrans, pulsans, cum infarciuntur arteriæ, antequam in reticula, vel in venas abeant.

24. Hujus *infarctus* quantitas est eo major, quo emissaria fluidi magis ejus effluxui resistunt, vel culpa solidi contracti, compressi, vel culpa fluidi viscosi, crassi; & quo immisaria fortius immisum recipiunt simul fluidum, ut a corde vehementer contracto, ab ipso immisario fluido pulsante, vel spasmodice se contrahente; utraque enim de causa pars infarcta fortius distenditur, premitur, concutitur, ut accidit in phlegmone; hinc dolor vehemens.

25. Vel 3. *vicia solidorum* dolori ansam præbent, quia majori *erechismo* pollent, aut ob præviam tensionem, aut ob influxum fluidi nervi majorem quo tenduntur, aut ob phlogosim, aut ob sensibilitatem adauctam a metu, debilitate, pathemate, subitanea & inasuetata actione, partis teneritudine. Sic metus titillationem reddit dolorificam, & intolerabilem; assuetudo tegendi caput facit ut a levi aura, si detectum fuerit, frigeat; oculi ophthalmici diu clausi, cum sanatis diu calide fota, & remollita dein a minima causa dolet; ægri debilitati delicatiores fiunt, & molestius afficiuntur a levis incommodis; nerveæ fibræ aeri expositæ nudæ ab aeris attacku dolent acerrime; tendines tormentis distracti levi pressione dolent; oculi phlogosi affecti lucem non tolerant; convulsa intestina colicam, ileum inducunt.

26. Vel 4. *Acrimonia* humorum, ut bilis, urinæ, ichoris, puris, tabi, virus syphilitici, scabiosi, cancerosi, & similibus; dolores excitat maxime pruriginosos, rodentes, acres, calidos, urentes, vi adhesionis; & quoniam diversa corporis solida, viscera, ac colatoria, gaudent diversa gravitate specifica, ut docent statica *Hambergerii* experimenta, idem fluidum acre illi potius adhæret parti quam alteri, eadem ratione qua bilis potius feceritur in hepate, quocum gravitate specifica affinis est, & urina in rene, & saliva in narotide, non vero e converso. Hinc intelligitur cur materies arthritica articulos, rheumatica musculos, syphilitica vetus periosteum,

scabiosa cutim, &c. aggrediatur, ibique dolores excitet.

27. Vel 5. Conatus naturæ ad expellendam, aut corrigendam materiem quamvis morbificam, siue blandam, sed copia vel situ incommo- dam, siue conatus sit rationalis, siue erroneus, siue voluntati congruus, siue illi repugnans; atque hi conatus sunt frequentissimum dolorum principium. Dolores capitis non raro sunt a conatu naturæ ad excitandam narium hæmorrhagiam; dolores pectoris a conatu naturæ ad expectorandam materiem morbificam; unde tot dolores pertinaces capitis, pectoris, uteri, obortis hæmorrhagia, hæmoptysi, catamenii evanescent. Dolores partus non certe a pondere fœtus; quippe quidni pridie doleret uterus? Cur illico non mensis sine tantum illi dolores excitantur, & per intervalla deinceps continuo breviora revertuntur eodem dato pondere? Dolores illos excitant constrictiones naturales uteri, quæ ligamenta lata distrahunt; revertuntur illa iterum tormina, cum excluso fœtu sequenti die excludendi sunt grumi cruoris in utero concreti, orificium adhuc dolens deduci debet per violentiam qua constringitur uterus, unde dolores atroces. Quis ignorat autem in partu, voluntatem quandoque naturæ suppetias ferre in eliminando fœtu.

28. Indicatio rationalis est cognitio utilitatis, vel opportunitatis cujusdam auxilii in dato morbo adhibendi, ex qua determinatur voluntas ad illud agendum, vel præscribendum, quod profuturum esse cognoscimus.

29. Indicatio empyrica est memoria utilitatis, qua quoddam auxilium in simili casu fuit adhibitum, etiam si modus agendi, & morbi conditio, seu causa ignoretur. Hæc valet in usu remediorum specificorum, & arcanorum, quorum utilitas sola experientia, vel historia comperita est.

30. Indicantur in omni dolore sensitivo, 1. laxantia, quæ fibræ nervæ distractæ tensionem minuunt; 2. anodyna, quæ animæ sensibilitatem tollunt, vel minuunt. Nam cum laxantia & anodyna necessario destruant sensibilitatem & distractionem, quæ simul junctæ dolorem constituunt, ex illorum usu cognoscimus ægrum melius habiturum; ergo ad auxilia utpote profutura indicantur.

31. Verum cum partium laxitas earum officii noceat, animæque somnus, & stupor ejus actiones liberas impediatur, ille status diu sine sanitatis detrimento perstare non potest, nec narcotica possunt continuo deglutiri. Necessum est ut principia doloris, seu causas etiam hujus distractionis tollamus; principia vero sunt vel instrumenta mechanice lædentia, vel infarctus, vel acrimonia, vel erethismus, vel demum naturæ conatus, hisque sublati tollitur distractio, quæ doloris causa est materialis; ergo ea auxilia indicantur, quibus ea tolluntur principia.

32. Irritantia mechanica sunt vel externa,

ut chlamydes pectus constringentes, calcei pedem prementes, collaria, vincula arctiora, quæ removenda sunt; vel interna, ut calculus vesicæ qui lithotomia educendus, fœtus mortuus ejus partus provocandus, scybala dura clysmatis educenda, saburra emetica catharticoeve ejicienda, fragmentum cranii trepano attollendum, pus in abscessu, cui via paranda; quibus omnibus chirurgica auxilia sæpius competunt.

33. Infarctus fit vel per fluxionem, ut plegmo, erysipelas, cujus remedia in classi inflammationum quarantur; vel per congestionem ab humorum spissitudine & crassitie, vel siccitate, quæ indicant medicamenta resolventia, seu ea quæ physice agendo fluidis inspissatis fluiditatem conciliant: Illa vero agunt imminuendo mutuos contactus humoris concreti; siue interponendo moleculas aqueas sphericas, ut diluentia, emollientia; siue interjiciendo particulas igneas, quæ moleculas coherentes separent, ut calida; siue intemiscendo particulas fluidi specificè levioris, ut resinosa, oleosa, unguenta; siue impediendo perspirationem, eamque colligendo, unde veluti in balneo vaporis retinetur pars infarctæ, quod præstant emplastica, unguinosa.

34. Sed quoniam infarctus dolorificus simul stipatur tensione nervorum, eaque tensio laxantibus simul & anodynis minuitur; ea præ cæteris eligenda resolventia, quæ simul emollientia sunt & anodyna, quæque cutim satis alte penetrant, ut ad partem affectam devenire possint.

35. Talia sunt flores chamæmeli & meliloti; folia cicutæ & hyoscyami, ex quibus in aqua, vel lacte coctis paratur cataplasmata, vel intinctis linteis fomenta partibus calide admovenda; farinæ etiam quatuor resolventes dictæ, orobi, lupini, fœnigræci, in pastam redactæ, addito croco, oleo lini, & similibus, ovorum vitelli, sperma ceti; catelli, columbæ, pulli juniores vivi secti & lateri, capitivè dolenti, vel contuso, vel bubonoceli applicati optime resolvunt, & sedant; Idem præstant axungia, adipis, olea, butyrum lactis, cacao, quæ etiam a causa frigida dolentibus calide illiniuntur, superposita charta emporetica; huic scopo etiam conducit vinum rubrum, quo cum mica panis paratur cataplasma resolvens; aut ex spiritu vini & camphora, cujus uncia libram spiritus vini ingrediatur, fit resolvens penetrans & antiphlogisticum; etiam saponis in aqua vitæ soluti, & partibus dolentibus applicati, necnon irrigationes, semicudia ex aquis thermalibus sulphureis, quæ dolores rheumaticos resolvendos fugant.

36. Interna resolventia doloribus accommodata sunt chinæ radix, falsa parilla, dulcamara; & potissimum electrificatio. Chinæ radix confecta bulliat in aqua, vel jusculo a drachma semisse ad drachmam pro quovis jusculo; falsæ parillæ semi uncia pro quavis aquæ libra po-

tum præstat optimum; dulcamara stipites in lacte cocti vim resolventem & anodynâ lacti conciliant, modo magna copia lac singulis diebus bibatur. Sed in doloribus rheumaticis a lymphâ spissa factis, in ischiade, nihil est utilius iterata quotidie electrificatione, scintillis e collo extricatis, & addita sub finem levi fulminatione, quo solo auxilio innumeros sanatos vidimus; conducunt & laconica, stuphæ, seu fomenta calida ex foliis ebuli, vel hederæ in aqua, vel sub cineribus coctis, & parti dolenti, ac œdematosæ admotis.

37. Ubi acrimonia datur, conducunt edulcorantia, in calidis doloribus a sanguine exfusco, lymphæ arida productis; in hunc finem parantur ex pullo juniore, ranis, vitulina carne decocta, quæ forma ptisanæ, jusculive potantur ubertim, præmissis generalibus; præmissis jusculis, interposito leni cathartico, lacticia felicius adhibentur, ut lac asinum, vaccinum, caprillum, ea pro omni cibo arthriticis, rheumaticis feliciter usurpantur. Flores malvæ, violæ, radices althææ, semina lini insusa in sufficienti aquæ copia suppeditant potum calculosis, dysentericis optimum. Extus edulcorant cataplasma de mica panis cum lacte & croco, de oryza cocta, pulpa radicis althææ, & axungie recentes, butyrum insulsum, unguentum de althæa modo recens sit; oleum olivarum, amygdalarum.

38. Ad erethismum & naturæ conatus compescendos conducunt laxantia demulcentia, ut balneum in oleo, in decocto foliorum malvæ, violæ, clysmata ex iisdem; litus; potus diluens & demulcens, maxime oleum amygdalarum dulcium intus & extus usurpatum; præstant in doloribus acutis, vel febrilibus phlebotomiæ, hirudines; sed domum ubi dolor non est gravativus, nec æger interno capite laborat, hos erethismos & quovis naturæ ferociores conatus moderantur, & sedant anodyna & narcotica, maxime in doloribus spasmodicis sine soporis metu, in hystericis moribus, in atrocibus quibusvis membranarum divulsionibus, in colica, ileo, nephritide.

39. Mitissima sunt syrupus de papavere albo, qui puerulis ad drachmam, adultis a semuncia ad unciam datur; diacodium, quod opii partem recipit, minori copia præscribitur; caput unum aut alterum papaveris albi, quod in pauca aquæ copia coquitur, & decoctum hauritur; laudanum adhibetur, ubi dosis syrupi papaverini non sufficit, atque laudanum liquidum intus guttatim usurpatur, ut a gutta una ad sex pueris, ad viginti & multo plures adultis minorem dosim expertis. Solidum laudanum a semi-grano præscribitur, sensum augendo, vel quarta quavis hora repetendo, vel majori dosi initium ducitur, si dolor urgeat. Theriaca recens etiam usurpatur, cujus una drachma continet opii granum; vel diascordium, cujus una drachma vix dimidium opii granum continet; vel pilulæ de cynoglossa,

cujus grana octo continent opii, & seminum hyoscyami ex singulis granum unum, vel sapo Starhai hic vix usitatus.

40. Ex laudano solido, ad grana tria cuique uncia unguenti de althæa mixto, sunt litus anodyni; ex granis aliquot laudani & tacamahaca, vel galbano sunt emplastre temporibus applicanda.

41. Verum & narcotica, quandoque intus non adhibenda, possunt extus admoveri, ut folia hyoscyami, cynoglossi, stramonii, lacti vel aquæ incocta, & in cataplasma seu pulsam redacta; sic succus solani hortensis, phytolacæ cum oleo lenissimo tritus in mortario abit in unguentum quod ulceribus canerosis applicatur; sic balsamum tranquillum calidum partibus admovetur.

42. Ubi vires sunt refocillandæ, stomachus roborandus, humores torpidi dissolvendi, anima exhilaranda, doloresque spasmodici compescendi, guttæ minerales anodynæ frustulo sacchari assuæ intus sumantur; nitrum in doloribus nephriticis, & calore, siti stiparis, usurpatur; hujus grana decem vel viginti in singulis ptisanæ libris sufficient; id fervorem temperat, & sanguinem dissolvit.

43. Sal sedativum Hombergii in doloribus hystericis ad grana duo, vel forma ptisanæ ad grana decem usurpatur in animi anxietatibus, agrypnia. Nullus sopor ab æthereo liquore Hoffmanni, nitro, nec a sedativo sale Hombergii pertimescendus est.

44. Si primæ viæ ante opiatorum usum internum non sint expurgatæ, metuendæ sunt cardialgiæ, nausæ; si sanguis non sit edulcoratus, & solida laxata, metuendum est ab horum usu delirium; aut sopor turbulentus, anxius, agrypnia peior, expectandus.

45. Narcotica evacuationes supprimunt, naturæ conatus suspendunt; ab his itaque abstinendum, cum evacuationes, & naturæ conatus necessarii sunt, ut in asthmaticis; vires fractas ab evacuationibus immodicis, ut dysenteria, cholera, reficiunt; suppressa ob dolorem, & spasmus catamenia non retinent. Ast facile eorum usus in consuetudinem difficile deponendam abit, nisi edulcorantia in narcoticorum locum sensim subrepant.

46. Nunquam felicius naturæ conatus sedantur, quam sublato eorum principio, seu 1. sublata materie morbifica, ut avulso dente carioso in odontalgia; evacuatis sinibus frontalibus in hemicrania inde oriunda; rejectis vomitu saburris, quæ cardialgiam excitant; misso sanguine in rheumatismo calido, & inflammatoris morbis; extracto calculo in dysuria culculosa; 2. vel correctæ materie morbificæ, ut viru syphilitico per hydrargyrosim; scorbutico per lacticiam; scabioso per sulphur, &c. hæc sunt omnium mitissima, quæ dolores sedant, auxilia; 3. vel revellendo seu conatus naturæ aliorum determinando per stimulantia, quæ tamen methodus Empyricis ut plurimum relinquenda. Sic colicam cau-

terio actuali pedibus admoto curant Javanenses: Sic Sineses moxa accensa urunt dorsum ut sopiant dolorem lateris, pollicis abductorem ad curandam odontalgiam, quam nostras infuso in aurem allii succo sanant. Cephalæam accensis capillis sanatam vidit *Homburgius*; ischiadem com busto femore sanabat *Hippocrates*, & quod ferrum non sanat, igne sanari pronuntiabat; vide *Hertali* *dissert. de stimulantium effectu sedativo*. Hinc liquet quare emetica cephalalgiae speciem sæpe tollant duplici titulo.

47. Ad sedantia referri debet nervorum parti dolenti prospicientium mechanica pressio, ut maxillaris inferioris juxta auriculam decurrentis vel arteriæ temporalis in cephalæa, nec non vinctura capitis in eodem morbo, quibus frænatur naturæ impetus dolorem efficiens.

Theoria Doloris Psychologica.

48. Psychologia est scientia eorum quæ per animam possibilia sunt: *VVolf Psychologia rational. prælim.*

49. Animam in morbis dolorificis non mere passive se habere, sed pro doloris averfatione, & agendi potentia, qua pollet, ad ejus principia tum avertenda, tum auferenda, diversos conatus edere, tum rationi, tum experientiæ consentaneum est.

50. Motiva itaque animam in his morbis ad agendum sollicitantia, fines quos ejus conatus intendunt, media quibus utitur, ad theoriam doloris psychologicam attinent.

51. Nulla propositio certior est in Geometria quam hæc psychologica, hominem scilicet felicitatis, seu non interruptæ voluptatis esse adeo cupidum, ut quidquid meditetur aut exsequatur, illud hujus finis gratia directe vel indirecte faciat; ita ut philantia, seu amor proprius, sit omnium hominis actionum auctor, & suavor.

52. Non vero solas actiones liberæ philantia famulari certum est, sed etiam naturales in eum finem dirigi docent qui pathematum theoriam certiore scripsere, ut *Archiat. la Chambre*; & qui conatus ira, metu, libidine percitorum pro inconcinnis, & fortuitis machinæ, & fluidi nervi motibus habent, non minus errant quam qui motus oculorum, palpebrarum, pupillæ, ex eo quod eorum non sum conscii, pro inanibus, & fortuitis habent, licet in eximios fines, ut visus perfectionem dirigantur.

53. Philantia exigit ut quantum de machinæ suæ integritate, robore, pulchredine, & sanitate lætatur anima, tantum de ejus destructione, debilitate, deformitate, ægritudine mœreat. Mœror enim est intuitiva imperfectionis suæ cognitio; cum autem perfecta non sit machina nisi integra, robusta, pulchra, sana tendat ad hominis longævam felicitatem, omnesque ejus partes ad eundem finem conspirent, si quavis de causa faucetur, vulneretur, corruptur ejus machinæ structura, ea imperfectior evadit, & ejus imperfe-

ctionis intuitu mœret, quæ ipsi unitur, & ejus conservationi invigilat, anima.

54. Nervorum discissionem, ruptionem, lacerationem inferunt quæcumque vulnera corpori extus inflicta; nervi enim custodiam fidelem referunt, quæ sensum monent de periculo imminente; horum itaque læsio, distractio, non potest esse non molesta, atque molesta percepta tactu ob imminentem partium ruptionem *Dolor* dicitur.

55. Omnis perceptio dividitur in sensitivam, & imaginariam: illa sensitiva est, quæ referuntur ad objectum respectu cerebri externum, & ejus actioni tribuendum; sic visio sensitiva est scintillæ, si reapse scintilla exterior agit in organa visus.

56. Perceptio vero imaginaria vel phantastica dicitur, quæ etiam referatur ad objectum externum, sit tamen a sola mutatione intra cerebrum, nullogo objecto simili præfente seu agente in organa; sic etiam si nulla reapse scintilla sit præ oculis in diversis morbis cerebri, aut etiam percusso in tenebris oculo, scintillæ nobis repræsentantur, & visio illa imaginaria est.

57. Ita & errores in tactu admittuntur, quippe aliæ tactus operationes sunt sensitivæ, & respondent objecto tactus præfenti, ut dolor ab acicula manu actu pungente; aliæ vero sunt imaginariæ, ut dolor quasi ab aciculis pungentibus manu, quæ tamen ab aliquot annis fuit amputata: hujus vero doloris imaginarij exemplum vidimus aliquot abhinc annis in mendico, cujus humerus in nocofonio Sancti Elœi fuerat amputans.

58. Cum anima non possit contritari, quin huic attenta cetera objecta, & negotia negligat, ut homo curæ intentus ceteris muniis minus aptus est, a gravi dolore languent ceteræ functiones, quæ ab animæ actione tanquam principio movente dependent: hunc actiones liberæ, ut loquela, deambulatio, labores minus ad vitam necessarii, actiones omnes artuum voluntati subditorum languent, intermittuntur, differuntur, segnitè fiunt.

59. Actiones naturales ab anima pendent, licet intellectus eas minime determinet, nec voluntas præcipiat, ut motus cordis respiratio, excretiones, quæ appetitu quodam jucundo sollicitantur, ut salivæ ad jusculi suavis aspectum, languent admodum, intermittuntque quantum necessitas permittit; sic in dolore dirissimo pulsus exilior, debilior, rarior; respiratio similes pulsus patitur mutationes; ista quandoque suspiriosa, interrupta, querula, turbata; pulsus etiam quandoque intermittens, turbatus.

60. Actiones vero quæ vitæ actuali non sunt necessariae, ut excretiones memoratæ, ut manducatio horis alluetis, ambulatio, omnino per horas, desque etiam aliquot dimittantur. Nulla voluptas odoratum, visum recreat, omnia dispiciunt, & fastidiuntur, appetitus ciborum, potentiorum, veneris, tabaci, caffè, &c. etiam si in deliciis prius habeantur, jam evanescit, ut apud eos, qui magno mœrore a principio morali sciunt.

fiuntur; deglutitio etiam difficilis quandoque evadit, & si cibi consueti solita dosi ingerantur, tor, indigesti diu gravant stomachum.

61. Omnes partes consentiunt, seu se mutuo adjuvant, sic pedibus insistere stando non possumus quin ad hanc stationem concurrant musculi pedum, tibiarum, crurum, lumborum, pectoris, colli, &c. nec in hoc situ pedem loco movere, quin omnes prædicti musculi simul agant, nobis incisus, etiam invitis; aut si alter musculus, v.g. in collo, dolorifico morbo laboret, is dum contrahitur dolet acrius, atque cum pedem stando loco movemus, is contrahitur nobis invitis, & incisus, ergo in hoc casu dolet acrius a motu pedis. Idem dictum est de aliis partibus remotissimis, dum pes luxatus est, dum mariscæ podicis dolent, vel levissimus brachiorum, vel trunci motus dolorem redintegrat, tussis, ex creatus cum exacerbatur.

62. Hinc sedula arthriticorum, rheumaticorum, fractorum, luxatorum attentio, viriumque intensio, eo sine, ut motus conspirantes, etiam remotarum partium, caveantur vel lenissime fiant; hinc posturæ delectus scrupulosus, hinc etiam partium virium impensa, & debilitas in his morbis.

63. Ex summa doloris aversatione, summa huius principii tollendi enascitur cupiditas, tanta ut qui patientissimo alias animo sunt, in hisce tormentis impatientissime moram tolerant, remedia expetent, & contra obvios dolori sedando inutiles facile irascantur; ut in atroci dolore novam posituram, a qua levatum iri se sperant, continuum querant, seu inquieti sint, licet ex posturæ mutatione sæpe magis doleant, vires exhaustiant, perspirationem inhibeat, hinc majora mala sibi accersant. Ea enim est hominibus indoles, ut præsentè dolore nihil ipsi videatur acerbius; inde omnia experiri mavult licet dubia, quam certo pati statum præsentem.

64. Pathematum nexu Deus optimus omnes homines invicem uniri voluit: quod tibi fieri vis, alteri facias, est principium divinæ sapientiæ, humanæ philantropiæ consentaneum; si vis me flere, dolendum est primum ipsi tibi: etenim pathemata, velut si contagiosa forent, sive grata sint sive ingrata, cum adstantibus, licet peregrinis & idioma non intelligentibus, communicantur. Si quem videamus vel merito, vel immerito poenis multatum, inviti vel volentes condolemus, & ad ipsi auxiliandum proni sumus; inquirant sagaciores quo mechanismo homo dolori ferendo impar, ut infantulus diro cruciatu excarnificatus, lachrymetur voce querula, singultibus interpolata, vicinam excitet, alias ridiculis, seu humana ratione vix explicandis, faciei distortionibus dolorem suum invitus exprimat. Rideat quantum vis stoicus hos inconcinnos, & ut putat, inutiles, vel dolori exacerbando aptos naturæ motus: Non in his miramur statim divinam bonitatem, quæ sancivit, his signis adstantes

manæ aut non ferinæ indolis condoleere, & inde ad auxilium miseris ferendum excitari. Inde intelligimus quam sapienter hi motus, hæc distortionibus faciei quæ aliis ridiculæ videntur, quia harum finem non percipiunt, a natura instituantur, ut auxilium aliunde perat, & impleret, & ope vocis quæ a diversarum gentium hominibus, confuse quidem, sed clare, cognoscitur: quod e loquela distincta vix obtineri posset.

65. Inde intelligitur cur magnus dolor mutus sit, cum eo affectus nullum auxilium speret; cor dolor ab inimica manu voluntarie nobis excitatus, lachrymas non extorqueat tunc inutiles; aut si quem videat sibi facilius compassurum, nec ipsi vires suppetant ad vindictam, illico ad gemitus, stertumque confugiat miser.

66. Nec quis objiciat idem in brutis fieri, adeoque hos fines naturam ad agendum non determinare, sed cæco mechanismo ea omnia debere. Is vero supponit bruta non sentire, nec doloris remedia physica vel moralia querere, cum contrarium doceat experientia. Intellectus ad hos fines pervidendos, necessarius non est, & instinctus sufficit, nec potest sentiri dolor quin ejus mali fugiendi nos, & bruta incessat cupiditas, quin simul & naturales, & liberos, ad eum removendum conatus instituemus.

67. Conatus liberi maxime instituuntur, quoties principium materiale doloris in sensus incurrit. Sic si os in faucibus impactum dolorem procreet, ipsamet quadrupedia musculos omnes vicinos contrahunt, ut os ejiciatur, si deglutiri nequeat; simul collum, capite demisso, vicinis corporibus apprimat animal in eundem scopum; jam digitos pedum anticorum intra fauces adigit, ut obicem extrahat; aerem tussiendo velociter emittit, ut hac vi etiam si fieri possit, avellat; nec non vomitu nauisquæ iteratis illud foras eliminare tentat, non cessaturum a conatibus, donec vires deficiant, aut sese ab hoc malo liberet. Scintilla ignis in felis palmam advolet, illico ignem fugit velocissime, & currendo palmam exagitat, ut scintillam excutiat. Spina sit tendini infixæ, subito dentibus extrahere, motu brachii excutere spinam nititur; illi vero conatus qui in brutis mere naturales sunt, in hominibus sæpe sunt liberi.

68. Verum si spinula alicæ adacta extus non incurrat in sensus, tunc quid superest agendum, quod natura non exsequatur in homine, & in bruto? Spinula illa vel destruenda est, vel foras educenda; tutum non est auxilium, sed parum refert, ait *Celsus*, utrum tutum non sit, modo unicum remedium: facto abscessu spinula quandoque corrumpitur, vel si sit metallica tandem puri innatans innoxia evadit, & cum extrorsum vergant ferre omnes abscessus, corpus nocuum felicitate demum.

dentium eliminatur. Ad hunc finem assequendum necessaria est inflammatio, unde quidem dolor augetur, & rarissime corpus noxium vasorum, & tendinum subfultibus frangitur, vel destruitur; at cum instinctus non dignoscit quam sit materia morbifica durities, & sepius in simili casu a fluido stagnante, cruore coagulato similes dolores fiunt, in quo casu subfultus, & contractiones spatimodice vasorumque impetus acuti ad malum tollendum sufficienti, similes conatus edit natura.

69. Ast in his circumstantiis magnum praesidium est Medici intellectus, & scientia medica, quae causas morbi distinguit, & remedia aptiora, ma-

gisque rationi consona partibus dolentibus applicat; inutilia tamen, ut plurimum, nisi natura simul suam in curatione symbolam conferat.

70. Haecenus potissima dolorum symptomata, ut anxietatem, gemitus, lachrymas, debilitatem ex principiis psychologicis deduximus; plura superessent explicanda, ut pervigilium; verum quisque ex praegressis illa deducere potest: sic ex lege sensationis non potest una vivida idea excitari, quin aliae ipsi alligari solitae exsuscitentur; verum si plures simul ideae sensitivae clarae excitantur, homo dicitur vigilare: ergo intelligitur quare vigilia dolores notabiles comitetur.

CLASSIS SEPTIMA.

D O L O R E S,

PONOI & *Algemata Hippocrati*, quo etiam nomine morbos in genere indigitavit, cum dixit *quamvis molestum morbum esse. Passiones Arabum*, ut passio colica, iliaca &c. *Odynes Galeno & Scopii* multis, unde dolor ossium *ostocopus* dictus est. *Algeia* etiam idem sonat, unde *cardialgia, oinalgia*, seu cordis dolor, auris dolor; nec non *agra* seu captura, inde *podagra, gonagra* &c.

Si dolor simplicissimus & in abstracto consideretur, tunc certe *Symptoma* est, ut Pathologi veteres volent; sed cum dolor secum gerat alia simul accidentia, horum concursus morbum constituit, sicque dolores notabiles, qui observantur, morbos constituunt, quoties scilicet dolor est aegritudinis praecipuum symptoma; si vero molesta sensatio comitetur graviorem morbum, ut febrem, phlegmasiam, convulsionem, fluxum, &c. tunc pro horum morborum accidente dolor reputandus est. Dolores classis morborum adstrictorum annumeravere Methodici: *Vide Prosper. Alpinum Medic. Method. lib. 9. Felix Platerus lib. 3. de doloribus* hanc classem primum instituit, quam ordine anatomico divisit, verum immerito Febres doloribus accensuit.

Congestio nomine hos indigarunt eximii *Junkerus & Nenterus*, causam loco morbi obruentes.

Dolores dividebantur ab Antiquis in *graves, infixos, mordaces, punctorios, cutos, pulsatorios, tensivos, frigidos*, aliosque plures quoad magnam partem ab *Ambigene* excogitatos; sed multo satius est morbos dolorificos a sede quam ab idea doloris distinguere, cum confusissima sit doloris idea, nec ullis definitionibus distincte tradi queat, licet sentienti clara sit; adde quod in eadem aegritudine, ut colica, odontalgia, dolor saepe a priori diversus percipiatur nec

morbus genere diversus sit, licet gradu variet, ut omnibus est in confesso.

Accidentia dolores saltem notabiles comitantia ex intellecta dolorum theoria facile cognoscuntur, scilicet cur in atroci dolore vigilia, anorexia, anaphrodisia, asthenia, deinde macies, pallor, syncope, &c. superveniant.

Cum enim anima conservationi corporis invigilet, ea debet ad partem dolentem continuo attendere, & nimis urgentes necessitates considerare, sed ex acri attentione, vigilia acris exsurgit, omnis somnus aceri & phaenomena ex pervigilio derivanda accidere debent.

Per somnum fit uberius fluidi nervi secretio, adeoque facultas motrix refarcitur; deficiente itaque somno, deficit reparatio virtum, unde languor & asthenia omnium organorum & artuum.

Fluidum nerveum ex nervis extremis debet admiscei succi digestivi, eo vero deficiente succi digestivi sunt vappidi, inertes, adeoque minus apti ad digestionem & famem, inde anorexia. Uber est proventus fluidi nervi in organo generationis, eo itaque deficiente, viribusque languentibus, nulla libido, seu datur anaphrodisia; ut datur neglectus omnium voluptatum assuetarum, tabaci, caffee, indifferentia erga deambulationes, negotia, ludos; cordis virtus imminuta sanguis debilius fertur in vasa, adeoque ultima & angustissima non penetrat per majuscula tantum provolutus, hinc pallor; denique cur macies succedat ex defectu digestionis, ex virium penuria, ex fluidi nervi dissipatione assidua, cuique evidens est.

Doloris nomine non intelligo tantum eam vividam sensationem quae a nervearum fibrarum distractione procedit, ut vulgo in Scholis intelligitur; sed quidquid animam moleste afficit, angit, vexat, ex corporis dispositione oriundum, unde a pathematis moralibus differt; sic pruritum, anxietatem, frigus, ardorem dolori.

loribus accenseo; sic pro doloribus hepatis, lienis, habeo molestiam, gravitatis sensationem, quæ ex horum viscerum infatu sæpe procedit; unde differt a morore, tristitia mere parhetica, vesaniarum comite, quæ a determinata partis vicio non pendet, sed ab errore seu hallucinatione animæ, ut in melancholia, produci-
tur.

Dura meninx, pleura costalis, periosteum & aponeuroses acute sentiunt; acute etiam sentiunt lingua, cutis, villosa intestinorum tunica, nec non tracheæ bronchiorum; obscure vero sentiunt pleura pulmonaris, mediastinum, pericardium, peritonæum quod viscera abdominis obvolvitur, musculi, exceptis illis qui, ut in collo, nervis scætant; nullus sensus in-textu cellulari, in peritonæo quod abdomen succingit; ex his quamvis sint dolorum acutiorum sedes in morbis intelligitur.

ORDO PRIMUS.

DOLORES VAGI.

Sunt ea morborum dolorificorum genera quæ artus diversos affligunt, nec a determinata individua sede, vel dextra vel sinistra corporis parte characterem suum mutantur.

Artus nomine intelligimus brachia & crura, quæ sunt organa præcipua motus localis, adeoque ille ordo motus hujusce difficultatem vel impossibilitatem secum sæpius importat, saltem in parte affecta; atque cum pedum, tibiarum & crurum ope corpus indigeat ut huc illucve transferatur, his artubus dolore tentis, ille corporis totius motus vel difficilis vel impossibilis evadit, quod de artubus superioribus non valet.

Morbi illi quatenus vel totius corporis motum localem impediunt, ut Arthritis, Rheumatismus, ischias, vel quatenus plurimas partes afficiunt aut simul aut successive, universalibus annumerantur, dum ceterorum ordinum morbi peculiaribus accensentur, ut colica, cephalalgia; verum tamen particulares, si atroces sint, ita vires labefactant ut totum corpus inde debilitetur, & sæpe lecto adiciatur.

Dolores vehementes vagi sæpius initio pyrexiam accersunt, sed fugacem; unde differunt a phlegmatis membranosis, ut Phrenitide, Pleuritide, Hepatide; illi etiam qui cum pyrexia incipiunt, non a frigore & horrore ordiuntur, si catarrhum excipias; unde a febribus distingui possunt. Dolores qua tales sunt morbi, adeoque sensationis molestia constantia, aut ejus intensitate, vel extensione se demonstrant, nec ad hanc classem ideo referendi sunt morbi aliarum classium, qui fugaci & symptomata molestia quadam sunt stipati; sic in diarrhæa, dysenteria, tenesmo, est molestia dolorifica, sed ob majorem evidentiam & constantiam fluxus alvini, ea genera ad fluxus potius quam ad dolores referuntur; ut pleuritidis, peri-

pneumonia ad phlegmasias potius quam ad dolores attinent. Ne tamen Philiatrini in praxi hæreant, dum morbos observant qui ex utraque Classe, v. g. fluxus & doloris aut etiam phlegmasiæ participes videntur, species ambiguas ad utramque Classem referre malui, adeoque dicta repetere, quam Philiatrini inquisitioni aut dubitationi opem sæpe utilem recusare.

I. ARTHRITIS; La Goutte.

Cognoscitur ex spontaneo, vago, & periodico articularum dolore.

Spontaneus est quatenus sine principio evidenti ut plurimum accedit; si enim ideo quis artubus doleat quia verberatus aut vulneratus est, non arthriticus dici potest.

Gutta dicitur ex absurda veterum hypothese qua ab humoris cujusdam stillicidio in articulos facto cum dolorem oriri putabant.

Si genus confundatur cum arthritidis specie vulgari quæ podagra dicitur, ut vulgo fit, periculosi inde errores pronascentur, quod tamen fiet quamdiu vigeant innata Medicorum mentibus præjudicia, quamdiu genera ab speciebus non distinguunt.

1. *Arthritis podagra; Podalgia* Dioscoridis; *Podagra* Boerhaave Aph. 1244. *Goutte ordinaire ou régulière*: L. P. *Ægri Podagrici*. Chirac Consult. 1.

Est Arthritis regularis simplex, sive hereditaria sive adventitia, quæ adultos & senes sæpius, raro mulieres, easque senescentes tantum, nunquam infantes aggreditur, atque pedis pollicem, mox talum cum rubore, tensione discruciat; sub galli cantum dolor sedatur, sequenti die alterum pedem aggressurus, alias reversurus, vere & autumno sæpius recurrens.

Hujus historiam graphice tradidit Sydenham, eam ad suæ vitæ terminum passus, qui notat plures sapientes quam fatuos, divites quam pauperes, ea affici, maxime vero eos, qui mature Baccho & Veneri litantur, qui ex vitæ genere summe exercitato, pathematis vexato, in sedentarium & tranquillum subito transivere, qui voraces sunt, nec satis cibos masticant.

Notum est Arthritidis podagræ seminium esse materiam calcaream, eandem quæ ossium compositionem ingreditur, quæque e lymphâ cui inest secernitur intra cavum articuli, ibique tophos gypseos inducit; eadem etiam calculus in renibus podagricorum efformat: verosimillimum est ex historia Diabetis 61, Astheniæ 10æ, & Cachialgiæ 8æ, ab acido quodam dissolvi calcaream basin ossium, unde filula in urinis natantia Arthritidem juxta *Doverum* designantia, eaque exalbida illa materies cretacea, in sanguine dissoluta, quandoque ad alias partes defertur: D. Baro du Bouchet, Velaunus, hydropota, venator & tamen podager, liberari consuevit a paroxysmis larga exspuitione pulveris.

vis arenulosi granulati, duri ad instar tartari sub digitis crepitanis, qui etiam ex naribus multus emungitur, unicus paroxysmus diutius solito cum divexerit, usquequo D. Fontfreda Medicus ejus sialagogis, & vaporibus ori nasoque appositis hanc retardatam arenarum excretionem revocavit, unde convulsi: vivit adhuc vero Nobilis ille vir nephralgiæ calculosæ obnoxius.

Communis opinio Sydenham & Boerhaave est ab stomachi debilitate hunc morbum primitus oriri: indigestionis certe signa per septimanas aliquot paroxysmum antecedunt, licet ipso pridie fames intensior sit; dein per totum tempus quo paroxysmi concatenantur, fames languet cum alvo adstricta, urina pauca, coloratione, aliquant rigore corporis juxta vesperam. Ille vero paroxysmus initio, cum nondum est inveterata podagra; est brevior; magis inconstans in periodo, deinde vero senescente podagrigo diutior evadit, & typum certiorum affectat.

Discussio paroxysmo pedis affecti pruritus, furfuraceaque desquamatio succedit, fames & bonus habitus redeunt; paroxysmi eo remotiores sunt, quo atrociores & e contra, atque in regulari hac specie non ultra duos tresve menses extenduntur, immo incipiente morbo multo breviores sunt.

Ex hac specie regulati licet dolores atroces oriantur, quos vel levis pavimenti motus exacerbant, quos ira continua ægri comitatur, cum febricula initio, interea nullum vitæ periculum infertur & vitalitatis longioris potius præsigium est quam mortis principium, imo inter paroxysmos ægri sunt floridi, copulenti, alacres, ad venerem & voluptates omnes proni: sed si demum consenuerit morbus aut imperite tractatus fuerit, tum anomalus evadit & periculum involvit.

Curatio exigit non phlebotomiam saltem repetitam, quæ non nisi in paroxysmi vigore apud adolescentes, ad sedandum dolorem, potest adhiberi, non vero impune pluries repeti: nec exigit iteratam catharsim, aut tantummodo extra paroxysmum lenissimam catharsim ex manna & sero lactis; nec denum sudorificis est utendum, licet in temperamentis frigidis sæpius profecerint; ea omnia efficiunt ut sequentes paroxysmi sint atrociores aut pertinaciores; imo quod pejus est, ut anomala evadat podagra. Scopus itaque Medici eo potissimum spectet, ut vires stomachi roborentur, & ut humorum acrimonia & fervor temperetur, de quibus consultatur Sydenham: Arthriticus præter ossam, carnem assam & elixatam, abstinere ab omnibus cibis; pro potu utatur aqua fontana cum quinta, &, si senex sit, quarta circiter parte vini veteris, potissimum Hispanici; ab albis Gallicis & potissimum immaturis abstinens. Quotidie se exerceat vel ambulando vel equitando, vel saltem rheda utens; frigus, vigiliis, animi contentiones, stulti a pastu, veneremque fugiat, aut illa moderate utatur; stomachum theriacæ bolo, cum

opus est, roboret; frigus pedum, manuumque vitæ; lectum mutare petat. Qui fenes sunt, si potu mere aqueo utantur, stomachi debilitatem incurrent, & pejus habebunt; & juvenes biliosi aquæ addicti pluries se ab arthritide liberarunt.

Qui juvenes sunt & acrimonia humorum multa laborant, diæta lactea constantissime adhibita sæpe se ab Arthritide liberant.

Udones tela cerata pedibus gestati Arthritidem in pedes revocare apti sunt; sed si sudor accedat, ab his eum reprimi periculum est.

Pisana sudorifica cum diæta tenuissima per triduum multos ab ingruente paroxysmo liberat; Vide Pisanam apud Helvetium.

In paroxysmo juvant victus tenuis, potius diluens leviter diaphoreticus, cataplasma e mica panis cum lacte & croco; si dolor acrior sit, laudanum horis nocturnis. Podagricum, quem negotia urgentia alio advocabant, e paroxysmo liberavit. D. Lazerve tusa vena pedis affecti.

Arthritidis varietates.

2. Arthritis hiemalis. L. P.

Ea est podagra quæ fere per totum annum recurrit, exceptis tribus mensibus æstivis, qualem describit Sydenham ea forte affectus. Ea pituitosis senibusque frequentius inhaeret, minori calore in paroxysmo & pruritu extra paroxysmum stipatur; in illa conveniunt magis sudorifica, ut pisana ex radice chinæ, fassæperilla, ligno guaiaco, sassafras; electuaria stomachica & antiscorbutica ex calamo aromatico, angelica, kinkina, emula campana, extracto juniperi; nux moscata, theriaca. Hæc est omnium frequentissima; dicitur calida cum tumor partis dolentis est ruber, calidus, tensus atque febricula stipatus, crusta inflammatoria cruorem in patella tegente; frigida, si hæc absint; sed hæc sunt meræ varietates, atque secundum magis vel minus differunt.

3. Arthritis Rheumatica. Arthritis Rheumatico superveniens Musgrave c. 2. Goutte Rheumatica De Mezeray n. 396. P. L.

Ea species arthritidi frigidæ fere similis est, aut non est primaria, sed secundaria, id est; rheumatismo succedit, qui rheumatismus tumores in musculosis partibus exerere consuevit oviformes, nucis magnitudine ut plurimum. Hæc species nunquam tophos in articulis generat, ut podagra, nec per periodos regulares revertitur, sed fere continuo leves paroxysmos identidem procreans, non solum pedes, sed nunc manus, nunc genua molestat. Epidemica fuit Moguntia anno 1757., Strack Journ. de Med. Avril. 1766. pag. 350. tumentibus articulis. hirudines admodum suadet Pringle.

Consuetur oriri a lentore & visciditate lymphæ ex qua similis gelatinæ synovia in articulos amandatur. Paroxysmi frequentiores sunt autumno, & hieme a levissimo frigore rediivi, cum tumore partis dolentis fere œdematoso, manus digiti

giti ab hac specie magis affecti torquentur, manus ipsa retroagitur. Ad vitæ terminum sæpius affligit hic morbus; nullo cardiacorum abusu, ut in calida arthritide, paroxysmus ejus excitatur, & sanguis in paroxysmo extractus molli gelatina tegitur, ut in rheumatismo; tumores in suppurationem non vergunt.

Curatio exigit medicamina sanguinem resolventia; sanguis autem & lymphæ; si fides est *Musgravi* experimentis, ad alkalinum ita vergunt, ut syrupo violaceo virore in hoc morbo conciliant. In hunc finem tamen suadet Auctor non solum antiscorbutica, ut armoraciam, cæpam, arum, cochleariam, lysimbrium, in quibus est alkalinum volatile, sed etiam spiritum cornu cervi, urinæ, fuliginis, salis ammoniaci, qui fortiora sunt ejusdem ordinis alkalina. Advertit etiam repetitis emeticis quosdam robustiores sanatos fuisse, liquata per concussionem vomitionis lymphæ, sed violenta hæc methodus paucis convenit. Oleum terebinthinæ intus ad guttas quatuor hora somni deglutendum, balsamum sulphuris terebinthinatum artubus motu privatis bis in die superillendum præscribit. Camphoram etiam intus, extulve adhibendam censet; quæ juncturis inest gelatina per tenuem fistulam orificio facto immixtam exfugi debet, ut in arthritide podagra vulgare jam & pervagatum esse putat; articulos dein vino usulato fovere & emplastro magistrali tegere oportet.

Mulier quadragenaria, rite menstruata, boni habitus, initio hiemis per duos menses laborabat arthritide rheumatica, seu dolore omnium articulationum extremarum, cum manuum, pedum, genuum tumore: nullum levamen senserat a juvenilibus diluentibus, at sumpto extracto hyoscyami albi melius habuit intra septimanam, dosis a grano uno sensim adacta ad grana decem; ipsi tunc accidit pro solito more suffusio *danae* dicta, hoc solo remedio intra mensem convaluit.

4. *Arthritis æstiva, Goutte chaude.* L. P.

Eam quam ipse a decem annis superior deseribam, quæ cum per totam ætatem me defatiget, & hieme omnino me liberum faciat, merito æstiva vel calida dicitur. Differt a regulari, quod nullam periodum constantem servet, quodque ita mitis sit, ut nunquam me domi detineat, & solummodo levem in progrediendo moram mihi injiciat, prima quidem ejus invasio fuit acerbissima, aut autumnum me per mensem lecto affixit; ast deinde dolorem pedis, manusque sinistri lateris, raro cubiti, fere continuum, inducit cum aliquali extra paroxysmos debilitate & teneritudine, sine tumore aut coloris mutatione: cum primum verna temperas calorem revocat, doleo pedibus, manusque, dolor refrigerato aere mitescit, rursus ex calefacta atmosphaera revertitur, calore æstatis intenditur, hieme vero rigente nullus omnino est. Ille morbus partim hereditarius est, partim ab acriori studio excitatus. Pruritus acer in dorso paroxysmos fortiores sequitur;

qui prius frigidulus eram potissimum toto latere sinistro, jam a novem annis multo minus a frigore hiberno patior, seu frigus minus experior. Ut ut acris sit materia hujus morbi quem calor aeris in motum agit, & a balneis domesticis bene habeam, tamen lac & juscula refrigerantia frequentes adhibere non sinit vel stomachi debilitas, vel ætas ingravescens nec a vino abstinere mihi fas est, ne diarrhœa accedat; imo stomachica calida in usum quandoque vocanda censeo; nihil juvit electrificatio.

5. *Arthritis Chlorotica* Musgrave de Arthrit. ex Chlorosi, vel *arthriti alba* ejusdem. L. P.

Ea est species quæ mulieribus, quarum parentes arthritici fuerunt, quæque catameniorum retentione aut chlorosi laborant, in ipsa juventute supervenit, nec non adultis sterilibus raro aut parum catamenia patientibus, corpulentis, sedentariis, viraginis voce gravi sæpe etiam barba præditis, accidit.

Ea species ad frigidam seu hiemalem accedit, & in hoc altero casu ætate provectas adoritur; atque licet molestam, tamen longissimam vitam spondet.

Curatio apud juvenes obtinetur per medicamina quæ catamenia revocant, scilicet martialia, boracem & similia, multo vero melius ope matrimonii & partus: si vero steriles sunt, tunc emmenagoga tentanda sunt, quæ si non succedant, locum faciant cathartici quandoque catameniorum revocandorum spes est, ea vero cathartica semel in mense tantum adhibenda: hac ætate prætergressa in fonticulo & decoctis amaris solum inquirendum.

Idem dictum est de Arthritide: ascitem excipiente, in qua catharsis sæpius iterata convenit.

6. *Arthritis melancholica* Musgravi Cap. 5. L. P.

Ea est quæ longo mœrore, studio, ærumnis debilitatos, hypochondriaci, hysteria etiam vexatos, demum aggreditur, ita ut cum hac animi dejectione alternet, ea recedente accedat dolor, accedente vero recedat. Melancholiæ nomen hic ab Auctore usurpatur in plebeio significato tristitia, non pro delirio, licet vere melancholici ab hac Arthritide non sint immunes. Ea species est mitissima qualem meam descripsi. In paroxysmo nil diversum ab aliis exigit; sed in prophylaxi opere prærium est 1. alvum laxam servare; 2. coctionem instaurare: in hunc finem aquæ acidulæ ferrugineæ æstate cum manna usurpentur; infusum theæ cum præparatis martialibus, ut limatura martis intra offæ cochlear, kinkina etiam parca dosi diu continuatum prodest, & pro potu decoctum ex radice chinæ, salsaparillæ, &c. Cavendum autem est ne nimia dosis limaturæ ferri paroxysmos concitet, adeoque ea ad grana pauca usurpetur.

7. *Arthritis Scorbutica* Musgravi Cap. VI. Willis de Scorbuto C. 5. *Goutte volante.* L. P.

Est illa quæ scorbuto calido jam affectos aggreditur, podagræ genuinæ & calidæ similia, sed.

sed multo mitior, diuturniorque in paroxysmis, ut plurimum cum scabie, maculis lividis, gingivarum vitis, pruritu acri, ossium crepitu.

Ejus signum pathognomonicum sunt filamenta viscida, albicantia, urinæ immantantia, extus pellicida; Optimum hujus speciei remedium est saapo sumptus a semioncia ad drachmas seu per plures septimanas: *Clerk*.

In paroxysmo applicantur lenia attrahentia, ut ceratum viride, ex quo sunt petasothecæ: an tela cerata, vel folium brassicæ?

Extra paroxysmum acrimonia sanguinis emendetur, cui scopo hydrargyrum, ut calomelas, antiscorbutica, cathartica, martialia, &c. suadet Auctor; cavendo tamen ne fluxus humoris ad pedes interpellatur.

Duo ægri sexagenarii sunt in Nosocomio generali, qui conqueruntur a sex mensibus de dolore assiduo urente in interiori pedum, qui dolor nullo tumore stipatur, & noctu potissimum eos dis cruciat, ita ut neuter somno indulgere valeat nec levissima stragula præ calore ibi loci tolerare; ambo sunt macilenti, luridi, cute obscura, fere flavescente, oculis tamen minime flavis; alter edentulus est fere, dentibus cæteris cariosis; alter vero gingivas habet molles, sanguinolentas; uterque a sex mensibus anorexia laborat, & simul diarrhœa. Solo laudano hæstenu sublevantur. Tibiæ alteri livescere cœperunt, & metatarsus rigescere, dein nigrescere, cum summa siccitate; nigredo & siccitas dein totum pedem & partem tibiæ utriusque occupant.

Hic morbus a nemine rite descriptus est, non tamen rarus; ejus symptomata essentialia sunt dolor calidus noctu exacerbans, adducens contracturam scorbuticam, pedumque nigredinem minime gangrænosam & stomacacem. Vide *Crochum scorbuticum*.

Conveniunt post levia cathartica ex rheo, opiæ absorbentes, juscula ex millefolio, enula campana; dein lac; & si diarrhœa absit, plantæ antiscorbuticæ forma jusculi, nec non amaræ, stomachicæ; in junioribus pediluvia emollientia, resolutivaque quondam profuerunt.

8. *Arthritis syphilitica* Musgrave Cap. VII. *Arthritis patursa succedens* ejusdem; *Veneræ* Locheri; L. P.

Bis nuper eam observavi, & quidquid dicat *Musgrave*, eruptionibus syphiliticis, scilicet rubedine, pustulisque, stipatam eam vidi, nunc in pedibus, nunc in manibus, cum doloribus vere arthriticis, noctu quidem magis exeruciantibus; Illa species a gonorrhœa suppressa sæpius oritur, & hydrargyrosi solito more curatur; post longas tamen præparaciones non solum symptomata syphilitica, ut pustulæ, rubores evanescent, sed etiam aliquando dolores arthritici omnino recedunt, quod factum vidi tamen nonnisi pluribus post hydrargyrosim mensibus; si tamen syphilis accesserit arthritidi primariæ, dubito utrum dolorum arthriticorum sanatio succedat. Salivationem, quam laudat *Musgrave*, nec mercurium

dulcem adhibui. Sufficiens in Italia prius adhiberi morbum in altero ægro per aliquod tempus superesserant. Si hæc arthritis negligatur, eâ in apoplexiam ducit sæpius quam aliâ docente *Musgrave*. Senes tantum hoc morbo affectos vidi.

Magna dosis mercurii dulcis data vespere pridie cathartico est remedium a *Rivoro* & *Pringle* laudatum in hac specie; ast læus mercurialis præstat cæteris remediis. Vidi hanc speciem cum magno genuum tumore ac dolore, quem pressio non intendit. Spiritus antivenericus in quibusdam sub initio hos dolores intendit, dein vero mitigat.

In doloribus arthriticis Americani radices napi raspatas ad digitum crassitatem parti dolenti applicant; nos utimur pediluvio ex decocto chamæpityos; aut florum sambuci in lacte: sunt qui folia brassicæ tepida admovent. In arthritide rheumatica laudant quidam pulverem ex antzicis partibus radicum aristolochiæ rotundæ, gentianæ, foliorum chamædryos, chamæpityos & centaurii minoris, dosis drachma una in infuso theiformi per tres menses, dein successive minuenda. *Journ. de Med. Juill. 1757.*

9. *Arthritis asthmatica* Musgrave Cap. VIII. L. P. Ea est quæ adjungitur asthma pituitoso, circa quinquagesimum ætatis annum non prius: ea fat mitis est sine nodis, hieme silet, seu est æstiva, a catharticis drastice exasperatur, aut revertitur.

Illa arthritis sublevat asthma, & asthmaticis utilis est; adeoque si deficiat, recedatve, est revocanda per ceratum viride, vel aliud leve epispasticum. Extra paroxysmum leves cathartes præmittantur, dein decocta amara, martialia & bethica usurpentur.

10. *Arthritis febrifera*. *Arthritis febril vel continua, vel erysipelatosa, intermittenti quaræna succedens* Musgrave Cap. IX. L. P.

De hac utpote rariori consulatur Auctor. Febrifera voco, quia febrem sequitur, ut pedifera.

2. *Arthritis febrifera* VVerlhof. *Obs. de Febril.* pag. 55. *Cockburn de Morbis Navigantium*, *Obs.* 19. A. P.

Est arthritis vaga seu rheumatismus arthriticus cum febre remittente, tetartophya duplici in casu Auctoris, a viru febrili dependens.

Præmissis generalibus, observato per tres hebdomadas typo, *D. VVerlhof* in remissione præscribit kinkinam cum pulvere lumbricorum terrestrium, & jubet continuari post profligatam febrem, addita ari radice in infuso vino. Evanuit inde perpetuo & febris & arthritis; catamenia huic ægræ redierunt cum fame; cessavit vomitus, debilitas, &c.

11. *Arthritis rachialgica*. *Arthritis a colica* Musgravi Cap. X. *Journal de Med. Avr. 1765.* p. 328. C. L. P.

Est illa species quæ supervenit rachialgiæ apud *Damnonios* familiari ob usum pomacæi immittis, & acidi, ut *Musgravius* & nuper *Huxhamius* oculati testes fidem faciunt; ea arthritidi podagror

dagre omnino similis est, & eadem in paroxysmo curam exposulat; in prophylaxi stomachica & cardiaca, aquæ thermales sulphuræ, lenia identidem eccoprotica suadentur.

12. *Arthritis exanthematica*; *Arthritis morbis cuticularibus Subjecta*. Mulgrave Cap. XL. L. P.

Ea est quæ cutaneis morbis exanthematicis tum acutis, ut miliari, erysipelati; tum chronicis, ut crustis herpeticis, ulcerosis, hæmorrhoidali- bus, mariscis, supervenit, de qua consulatur Auctor.

Arthritidis omnis signum statuit *Doverus* fibrillas quasdam in urina natantes, quas in urina aliquot arthriticorum quæsi, videre non potui.

13. *Arthritis rachitica*. Vide *Duvernoy*, *Malades os*, tom. 2. du *Rachitis*, *Observ.* I. pag. 296. ex *D. Saviard*. C. P.

Est species in qua dolent omnia fere ossa & facillime ex actu franguntur, sine febre, cum symptomatis *Rachitidis*.

Mulier triginta annos nata, a quatuor mensibus dolores in toto corpore atroces patiebatur sine febre; ingressa *Nofocomium* gradi & aliquot motus satis libere exercere poterat; ad minimum corporis contactum dolor recrudescere, dein lecto addita post tres menses omnium ossium fracturas experta est, unde dolores intendebantur; postquam decem menses sic undique fracturas passa vixisset, demum obiit. Inventa sunt ossa femorum tenerrima fracta & ita fragilia, ut digitis pressa fatiscerent, uti cortex arboris putridus, in minima fragmenta, plena erant medulla rubescens; ossa cranii sub digito deprimebantur; carnes erant albida, molles; cartilagine & articuli, visceraque omnia bene se habebant.

14. *Arthritis Americana*. *Le Pian*. C. P.

Est morbus doloribus arthriticis chronicis primum divexans quibus deinde superveniunt tumores avellanæ magnitudine, crustosi, ulcera phagedænica, caries ossium, & tandem pedum, manuumque rhagades, ex quibus fungosæ excrescentiæ progerminant, *frambesia* dictæ. Huic morbo frustra opponuntur medicamenta ex hydrargyro desumpta; sola conveniunt sudorifica ex decocto *salsaparillæ*, china, &c. *De Frambesia vide Class. X.*

15. *Arthritis Bahamensis*, *Philos. Transf.* N. 114. Art. V. B.

Pisces sunt in *Insula Bahama* circuita, quorum usus excitat atroces articularum dolores, qui post aliquod tempus terminantur pruritu triduo.

II. OSTOCOPUS, *Gorræi* Definit.

Dolor ossium. Doleur des os.

Est dolor constans & notabilis ossium a perio- steo interno potissimum affecto, pressione non exacerbans.

Differt ab arthritide quod non per periodos recurat, & quod pressione non augebatur, prætereque non solis epiphysibus insideat. Dicitur fuit ab *osteen* os, & *copos* dolor.

1. *Ostocopus ab arthroace*; *Teredon Græcis*; *Spina ventosa Rhates*, *Freind* *histor. medic.* anno 900. pag. 112. *Petit* *malad. des os*, de *l'exostose*, *Cap. 16. Epine ventouse.*

Dolor est profundus in ossibus tubulosis, ut tibia, peronæo, femore, a medullæ & periostei interni rosione oriundus, cum ossis ipsius intumescencia seu exostosi. *Vide* diversas species *exostoseos class. 1. ord. 5.* Inter eas cancrosa & syphilitica dolores atrociore excitant, ossis medullam corrumpunt, & carie laminas internas afficiunt, simulque vel deinceps intumescit perio- steum externum, atque dolet quandiu intumescit; cum exostosis externa non amplius crescit; illa quidem extus non dolet & os potest contræctari sine dolore; verum ostocopus remanet cum dolore interno. Indicatio est ut terebretur os, quod primus *Argillata* executus est circa medium decimi quinti sæculi: variis in locis, potissimum in parte ima, perterebatur ope malleoli plumbæ & scalpri. Cavitas detegenda, ut caries detergi possit, ope ferri candentis & aliorum in carie usitatorum.

Si spina ventosa sit syphilitica, & hydrargyrosi decenter administrata fuerit, superest operatio jam indicata. *Vide Petit de l'exostose. Heister. dissert. de tumoribus ossium.*

v. *Ostocopus a padarthroace*. *Padarthroace* *Severini* de abscondita abscessuum natura. C.

Differt padarthroace ab spina ventosa quod dolor & tumor in spina ventosa a medio osse initium ducat, in padarthroace apophysæ afficiat, dolorque in isto sit initio mitior vel nullus, dein crescat, vel accedat; adde quod Padarthroace pueris sit familiaris, adeoque ad rachitidem accedat, aut ad exostosim, tum serophulofam, tum variolofam. *Petit de l'exostose.*

Quid per ostocopus vel osteocopus sibi velint Græci, non evidens est, nisi tantum lassitudinis gradum intelligant, ut docet *Gorræus*. Qui sic laborant ne minimum quidem motum sustinent, sed omnem formidant; sentiunt autem in tendinibus circa ossa manifestum calorem una cum morfu & tensione, vitioso hincmore in totam corporis molem large effuso.

3. *Ostocopus Cancrosus: Clavus*. C.

Mulier quæ in mamma dextra gerebat carcinoma capitis magnitudine, quæque ab hydrargyrosi, sine syphilitidis suspicione, adhibita sublevata fuerat, ita ut carcinoma ad pugni magnitudinem rediisset, in decursu morbi horrendo in medio dextri humeri dolore cruciata est, a pressione non mutabili, pertinacissimo, in uno fere puncto perterebrante; post aliquot menses utroque morbo consumpta perit: dissecto brachio inventum est in puncto doloris periosteum ab osse humeri paulisper semotum, cum aquæ guttula, nil ultra. Num ichor canerosus hac delatus partem erofit? Num medulla ossis laborabat? Hoc vero exemplum, licet rarum, non est

est unicum . Videtur hic affectus analogus paronychia perioſtei , & ratione doloris etiam malidi furiali , hemicranie clavo , & crampe , niſi iſte ultimus fugax eſſet . In hiſce caſibus ſcalpellus foret ad os uſque adigendus , ut in triſimo doloſifico fieri diximus .

4. *Oſteocopus a gummatis* Heiſter. Diſſert. de Oſſium tumoribus , 1740. C.

Gummata ſunt tumores tuberoſi , inæquales , oſſibus faciei & capitis potiſſimum ſupervenientes in ſyphillide veteri , qui conſiſtentiam cophaceam friabilem obtinent : *Tophi* etiam vocantur , aliis etiam *nodi* , qui quidem initio nullum dolorem creant , ſed in tertio gradu oſſa ſubjecta afficiunt , & dolores quandoque acerbos excitant

Cura exigit 1. remedia generalia , ut phlebotomia apud adultos , cathariſm ex jalappa & mercurio dulci apud pueros . 2. Sanguis corrigitur decoctis ex bardana , china , falſeparilla , pimpinella albæ radicibus ; ex lignis falſaſtras , guajaco , junipero ; ex uſu mercurii dulcis , panaceæ , æthiopiæ mineralis exigua doſi ſæpe repetitis . 3. Gum hæc gummata ſuppurata ſunt , ciſtiſime ea aperienda ſunt uſque ad os , quod ſere ſemper invenitur corroſum uſque ad meninges . 4. Pure ejecto linamentis carptis tegitur vulnus , & ſinitur puris effluxus per aliquot dies . 5. Dein oſſa expurgantur ope eſſentiaſe ſuccini & myrrhae , quæ cum tinctura euphorbii , paxillo ungenti diſſolvi admixcentur , ſemota per voſſellam parte oſſis tereſinofa ; & ſic quotidie ſemel , imo æſtate bis deligando ulcus , intra aliquot menſes novus callus , nova caro ſuccreſcit , ſed cicatrix concava ſemper remanet . Æger interea lacte , balneis , & veſpere narcoticis utitur .

5. *Oſteocopus ſyphiliticus* Aſtrucii , lib. 4. cap. 11. de Morbis venericis ; ubi vide hiftoriam & curam . C. P.

Hic dolor juxta illuſtriſſimum Profeſſorem pendet a medulla oſſis ſuppurante , putraſcente , unde evidens eſt nullam exſpectari poſſe medellam , niſi oſſe perterebrato , ulcus illud expurgetur , quod raro perfici poteſt . *Oſteocopus* autem ille non ſolum eludit hydrargyriſm , ſed etiam ſæpius illam ſequitur , cum partis dolentis , ut tibiæ , humeri exoltibus .

6. *Oſteocopus ſcorbuticus* Leind. de Scorbuto . T.

Eſt dolor oſſium iſporum atrox , cum crepitu , erie , eroſione , coſtæ inter respirandum quandoque crepitant & poſt mortem pars oſſea a cartilaginea ſeparata eſt ; ut in articulis apophyſes ab oſſium corpore diſtinguantur ; coſtæ præſſe fundunt cruorem atrum ; loco ſynoviae in articulis adeſt humor virideſcens . Hæc obſervavit *Lind* in veteri ſcorbuto . Vide *Arthritidem ſcorbuticam* .

Leind omnibus Medicis in eo refragatur quod contendat dolores ſcorbuticos non eſſe noctu diſtantes quam interdiu .

7. *Oſteocopus ab oſteocofarcoſi* Tranſ. Philoſoph. 476. a Sylvano Bevan .

Dolores ſunt atroces , qui cum diabete inci-

piunt & perfeverant , in ſcapulis , dorſo , artubus , comitantibus hæctica & anorexia . Oſſa dorſi omnia , potiſſimum ubi duriora fuerant , remoleſcunt ; medulla rubella , plena , membranacea , apophyſibus adhuc firma : hic morbus ab acido calcaream oſſium materiem diſſolvente pendere videtur , & uſum aquæ calcis , huic acido infringendo aptæ , ſuadere videtur , quæ aqua in diabete Anglico plurimum valet .

III. RHEUMATISMUS ; *Rheumatisme , fourbure , combature .*

Eſt diuturnus muſculorum , in artubus potiſſimum , dolor , ſine coryza , raucedine ac rheumate .

Diſſert ab *Arthritis* & *oſteocopo* ratione ſitus doloris in partibus carnoſis , non in articulis & oſſibus iſtis . A *catarrho* & *laſſitudine* febrili , ratione diuturnitatis quæ ad plures menſes & annos extenditur , (ſolo acuto excepto) nec non quia *catarrhus* incipit a coryza , raucedine , &c. A *cephalalgia* , *pleurodyne* , *iſchiade* , *lumbagine* , &c. quod *rheumatismus* brachia , crura , nunc illa nunc iſta vaſe afficiat , non vero determinatis locis inhæreat , aut ſimul huc illucve excurret , unde etiam diſſert a *phlegmaſiſ* dolorificis , ut *pleuritide* , *phrenitide* , &c. A *rachialgia* , *hoptalgia* , *nephralgia* diſcriminatur ſignis horum generum propriis .

Hoc genus militat quandoque inter *phlegmaſias* , ratione febris acutæ , cruſtæ inflammatorie ſanguinis , & forte in duo genera rectius divideretur , unum acutum , alterum chronicum .

Genus *rheumatismi* eſt modernum ; hoc nomine *Calius Aurelianus* diarrhæam , *Riverius* *arthritidem vagam* intellexere ; ægri vocatur *rheumatici* , aut rectius *rheumatismales* , metu conuſionis *rheumatismi* cum rheumate .

Frideric. Hoffmannus *rheumatismi* nomine complectitur plura genera , ut *odontalgiam* & *otalgiam* ; quidni *colicam* & omnes dolores , quod ab uſu & recta logica recedere eſt .

1. *Rheumatismus acutus* ; *Rheumatismus* Sydenhami cap. 5. ſect. 6. *Arthritis vaga* quorundam ; *Rheumatisme chaud* . A .

Eſt illa ſpecies quæ febre continua acuta , ſcilicet ſynocho , ſtipatur , deinde apyreta evadit .

Diſſert a febricoſo , qui intermittenti febre , ejuſque veneno debetur , ac ope kinkinæ curatur .

Incipit a frigore & horrore , dein calor & pyrexia ſuccedunt cum doloribus noctu , diuque diſcruciantibus , in diverſis muſculis artuum & trunci , motum impediuntibus ; accedit ſudor , qui quandoque uberrimus & coſtans eſt ; a levi artuum denudatione dolor recrudescit . Febris tamen eſt immenis a putredine , lingua eſt nitida , nullus ruſtus , nulla cardialgia , ſanguis in patella eſt reſtus gelatina alba , ſubpellucida , craſſa , molli , unde a *pleuritica* diſſert , quæ denſa , firmoque eſt . Poſt duas circiter hebdomades , iteratis pluries phle-

phlebotomiis & potu diluente, febris evanescit, tunc lenia adhibentur cathartica, juscula refrigerantia, cremores usurpantur, & residui dolores ope lactis tandem evanescunt.

Hic morbus sub finem autumnii adolescentes laute viventes exercitatos, biliosos, plethoricos adortur.

Prognosis fati tuta est, nisi quod male tractatus hic morbus in rheumatismum apyretum chronicum degenerat.

Hæc species est vere inflammatoria; sudores, si parci sint, prisana calida de cichorio, capillis veneris promovendi sunt; uberiores, prisana refrigerante ut aqua, & cremoribus oryzae temperandi; quotidie, si sudor cesset, e lecto surgendum, aut in eo sedendum, ut ardor ventiletur; parce utendum narcoticis, quæ materiam morbificam figunt seu sanationem retardant, phlebotomia sæpius quinque aut plures in nostra regione desiderantur, intra septem primos dies instituenda. Hæc sunt præcipua hujus speciei remedia.

Ante Sydenham hujus speciei historia distincta nulla erat.

2. *Rheumatismus vulgaris; Dolores rheumatismales vulgo; Rheumatisme simple chronique. L.*

Illæ est species quæ per intervalla recurrit sine febre, sine sudore, & valde affinis est doloribus catarrhalibus, nisi quod signa catarrhi cætera desunt. Illa species a sanguinis & lymphæ viscositate aut spissitudine pendere creditur, & quoniam hieme magis vexat, atque diaphoreticis curatur, ideo dicitur vulgo rheumatismus frigidus, seu a causa frigida. In hac specie quandoque tumores molles cuti concolores, vel parum rubri in diversis partibus sobolescent, extantes, hæmispærici, nucis magnitudine, potissimum apud plethoricos, & mulieres non menstruatas nulla febris adest, aut levis & fugax, cruor tamen gelatina pellicula albescens in patella tegitur.

Curatur in paroxysmis repetita phlebotomia, parcius tamen quam in acuto, nisi methodum ab *illustr. Medico Sertensii D. Uffroy* adhibere placeat. Potus diaphoreticus, ex decocto scabiosæ, infuso capillorum veneris, usurpandus ad sudores movendos: frigus omnino vitandum, narcotica vespere adhibenda.

In prophylaxi seu dolorum intervallis, indusium laneum (flanelle) cuti immediate applicatum gestetur, aqua calida sit potus ordinarius saltem hieme, juscula viperina & ex cancris fluviatilibus; dein instituta catharsis, lac vaccinum aut caprillum, decocto lignorum sudoriferum, ut buxi, guajaci, chinae alteratum, per mensem usurpetur: in temperamentis frigidis amochasta mensibus calidissimis, thermæ Balericæ mense Majo aut Octobri sub forma potus, balnei, stuphæ, luti in usum advocentur; & quod sæpe miros effectus præstat, electrificatio quotidie per horæ quadrantem repetatur per dies quindecim, si tempestas frigida, & sicca fuerit, additis scintillarum extractionibus ex collo & partibus affe-

ctis, nec non aliquot fulminationibus. *Vide Acta Academ. Suecica.*

2. *Rheumatismus arthriticus; Rheumatismus Rivieri; Rheumatisme goutteux; Goutte vague. L.*

Ille est qui & articulos & passim partes carneas afficit ita constanter ut ad rheumatismum simul & arthritidem fere æqualiter inclinet, qui proinde utriusque morbi curam exigit. Is morbus accedit quandoque post arthritidem vagam, & hoc præludium more morbi acuti ægrum lecto per mensem affigit cum pyrexia, dolore articulos & pedes, genua, nec non caput, thoracem, lumbos & artus simul vel seorsim infestante; alias ille morbus est chronicus, vagus, apyretus, nunc has, nunc illas partes aggrediens, perspiratione potissimum suppressa; maciem inducit, digitos immobiles facit, & subrigidos; sublevatur prisanis leviter diaphoreticis ex guajaco, china, necnon lacticiis & thermis sulphureis, ut Bageianis, Lamalou, de Rennes juxta Aleth, de Bagnaul juxta Mimatem, de St. Laurent apud Helvios, &c.

4. *Rheumatismus scorbuticus Frider. Hoffmanni de Rheum. Lind de scorbuto 1. vol. pag. 375. Rheumatismus cruralis Etmulleri pag. 446. VVilii de scorbut. cap. 5. L.*

Est vel comes vel *pedisequus* scorbuti.

In comite dolores non magis noctu quam interdium sæviunt; sæpe mutant locum, in lumbis, articulis, tibiis, potissimum cum intumere tibiæ pectus lancinant, cum dyspnœa a levi exercitio crescente; adest lassitudo universalis, abdominis tensio & tumor, facies pallida & œdematosa, pigrities, torpor, odontalgia, maxillarum dolor.

Pedisequus est, qui sanato scorbuto accedit; est etiam arthriticus, chronicus, cum dolore & stupore articularum, crescit uterque a motu locali, abit uterque in contracturam, uterque maculis tibiæ est insignitus, præter oris vitia.

In utraque specie præter generalia remedia, ut juscula antiscorbutica, lacticiis, conveniunt equitatio & epithemata ex spiritu vini, aceto, & camphoræ paxillo, quæ partibus dolentibus & maculosis applicanda: item decoctum ex sedo acri extus admoveatur, & si duplo cerevisiæ miscetur, intus sumi debet ad uncias tres quotvis mane. Hoc remedium quandoque emeticum evadit & tunc citus juvat.

In hoc morbo phlebotomia est perniciofa.

Si dolor unam vel alteram partem afficiat, juvant foci ex lixivio cinerum vulgarium, incæctis simul chamæmelis, sambuci floribus, absinthii, rutæ foliis & corticibus limonum.

Vesicatoria perniciofa sunt & gangrænam accersunt. Cochlear seminum sinapis semel in die deglutendum: Sudores promovendi, & juxta *Lind* hydrargyrosis subeunda, quod ego nunquam fuaseram.

Vide lumbaginem & pleurodynem scorbuticam.
5. *Rheumatismus calidus; L. A lymphæ spissæ & acri Jac. Lazorme curat, de morbis cutaneis; inter*

inter quos rheumatismum male collocat vir aliunde meritissimus.

Hæc species a scorbutica differt defectu vitiorum oris & macularum cutis, cum ea convenit ratione acrimonie sanguinis; differt ab acuto ex eo quod chronicus sit & sine febre; siccitate, caliditate, macie, temperamento bilioso; calido & sicco ægrorum cognoscitur; juvatur lactiniis, jusculis diureticis ex cichorio, sylimbrio, veronica, beccabunga, aquis acidulis calide assumptis, balneis demeticis, necnon sulphureis ut *Lamalou*, *Bagnaul*; irritatur salinis, ut *Balerucanis*; in contracturam facile vergit & ad arthriticum accedit. In hoc stuphæ domesticæ ex aqua vulgari hieme profunt. Itali in simili morbo partes affectas æstate glacie ipsa confricant sæpe cum successu.

Cyrellus in consultatione medica 21. Centur. 3. hanc speciem a scabie repressâ ortam cum jusculis *Septalii* cum lignis sudorificis, viperis, plantis diureticis, addito mare intra nodulum sospenso, faudet etiam cathareres præmittendas & aeris mutationem. Vide etiam *ejusd. centur. obs. 51.* In utroque morbo dyspnœa comes erat.

6. *Rheumatismus equinus* Bourgelat Encycloped. la *Fourbere*. Equi affecti dicuntur *Fourbus*;

Signa & curam vide loco citato & apud *Soleysel*.

7. *Rheumatismus hystericus*. *Dolorès hysterici* Sydenhami differt. de passione hysterica.

Est dolor diversarum partium ut capitis, scrobiculi cordis, dorsi, coxendicum, extremorum, cui obnoxia hysterica, dolor ille, ait *Sydenham*, internas, & nonnunquam etiam exteriores partes occupat, carnesque musculosas, ut maxillas, homeros, manus, erura, tibias, nunc cum tumore, nunc sine tumore, in quo genere is qui tibias distendit tumor præ reliquis conspicuus est. Inter omnia hujus morbi tormenta nullum se tam crebro ingerit quam dolor in dorso, quod certo certius persentiscunt quotquot vel levissime hoc affectu tanguntur; quin imo id habent commune dolores prædicti, quod illa cui inhæserant regio, etiam post eorum discessum, tenera sit, & quasi sustibus probe dedolata tactum refugiat, quæ quidem teneritudo sensim evanescit: Curatur lactiniis.

Morbus, apud Suecos raro obvius, quem *Dievaren*, necnon *Laufendo Varen* *Schenckius* nominat. videtur, quem *Bartholinus Act. Hassn. T. II. n. 118.* Illustris etiam *Linneus volaticam* appellant. Dolor ille atrox, diversas identidem partes, vespere potissimum disruciatur, semi hora ad summum in eodem loco permanens, e. tibiis ad ulnas, ad femur, ad brachium, relicta priori sede, momento citius se transferens, sine ullo signo externo, si ascaridum exitum e parte affecta, a *Schenckio* memoratum, excipias: æger præ dolore clamitat, mortem aut Dei opem implorat, ac intra aliquot horas sanus est, nisi tamen dolor ad abdomen deveniat, tunc enim pertinacior est, abdomen tenditur, palpitatio, anxietas, aponia accedunt,

observante *Ill. Linneo*. Affineum morbum vide apud *Freind Histor. Med. in vita Albucasis*.

8. *Rheumatismus salatorius* Cardani lib. 3. de Venenis; *Flatusus* qui *nakir* Albucasis; *Spasmus flatulentus* Plateri pag. 277. *Rheumatismus verminosus*. Vide *D. Tissot. Avis au Peuple, du Rheumatisme Chap. XI.*

Apud Helvetios infantes obnoxii sunt doloribus adeo violentis & universalibus, ut, ubi vis tangantur, clamores edant vehementes; cave ne decipiariis hunc morbum pro vulgari rheumatismo curans; pendet aliquando a vermibus seu lumbricis, quibus rejectis, ægri convalescunt. Hæc *Illustr. Tissot*.

9. *Rheumatismus verminosus*, *D. Marteau de Grandvilliers Journ. de Med. Juil. 1765. pag. 37. Obs. 5.* *Tissot Avis au Peuple: Du rhumatisme Chap. XI. n. 165. A.*

Puella, vermibus obnoxia, laborabat febricula, cephalalgia, stupore dolorifico omnium artuum; alternans rubedo alterutris genæ vermes arguebat; indicabantur cathartica, sed dolor abdominis ejusque tenio, sine tumore tamen, tanta erat, ut ne sumanis digitis tangi pateretur; frustra phlebotomia, oleosa, clysmata, emollientia abhibeantur, sensibilitas abdominis evasit universalis, maxime vero affectus totum abdomen, pedes, verticem; nulla pars sine dolore tangi poterat, omnes dolores ad tumorem cuti concolorem in regione iliaca dextra tanquam ad centrum, vergebant: a motu vel tactu corporis tantum dolebat ægrotans: adhibitis in calsum remediis, etiam anthelminticis, post decem dies carotica evasit, pupilla immobilis ut & palpebris; artus flexibiles; respiratio pacata, color, pulsus, facies ut in statu sano, sed somnus profundissimus; hic carus fugax, fumo tabaci in nares immisso discussus, iterum per aliquot dies revertebatur, demum clysmata e lacte & vermifuga successively quadraginta quatuor lumbricos, quorum tres rubri erant, foras ejecerunt: eorum forte glomus in regione iliaca tumorem memoratum excitaverat: & sic ægra convaleuit.

9. *Rheumatismus febricosus* Mortonii, cap. 9. *histor. 22. Febris intermittens rheumatismum similians*, seu *Febris rheumatica* ejusdem *histor. 12. pag. 84. histor. 10. ad 14. Ill. Sc. de recondita februm natura. A. P.*

Cognoscitur hæc species 1. quod urine sint lazeritæ; 2. quod per intervalla cum frigore accedant dolores singulis alternisve diebus, & remittantur; 3. ex pulsu etiam, nisi doloris intensitas eum deprimat; 4. ex prægressis accessibus.

Curâ *Mortonii* in vehementi paroxysmo, ubi deliquium animi imminebat, fuit 1. phlebotomia larga 2. post sex horas vomitorium; 3. kinkina cum laudano. Ab hematico dolore rheumatismi sedari pluries expertus est *Mortonus*.

Quartana chronica non raro succedit rheuma-

matismus, ut observavit *Ballonius de Rheumatismo*, & dein *Frid. Hoffmannus*. Sed ea species ad rheumatismum scorbuticum accedit.

10. *Rheumatismus metallicus* D. Doazan, Doct. Med. Montpel. L.

Est illa species quæ pictoribus, figulis, deauratoribus, colorum trituratoribus, calceorum femineorum fabris, talos scilicet colorantibus, plumbi laminatoribus, fusoribus, vini lithargyrio edulcorati potatoribus, &c. accidit, sine prævia abdominis rachialgia. Incipit illa species a manuum & brachiorum studeo, fornicatione, digitorum contractione, lingua albidâ, mucosa, sine pulsus frequentia: Exacerbatur phlebotomiis iteratis, emollientibus, intus vel extus usurpatis; miscetis ab emeticis drastis, aut sequenti die abit in dolores lancinantes, rodentes, contundentes, crurum, genuum, tibiarum, pedum, quibus misere torquentur & ejulant ægotantes; sed alternis diebus purgati, interpositis clysmatis ex vino & oleo, nec non vespere narcoticis & laudano & bolo theriacæ, intra decem aut duodecim dies convalescunt omnes fere. Hæc species rarior est rachialgia intestinali.

Hæc observavit in Nosocomio Charitatis Parisinæ egregius *Bardigalensis Medicus* supra laudatur, atque asserit dolores lancinantes, atroces artuum inferiorum, nisi adhibeantur mochlica, certius adventuros, cum superiorum paralyti, & difficilium expugnationum iri, si methodus edulcorans adhibita fuerit.

Curatio Lobbiana rheumatismi acuti, seu *Febris rheumatica Theoph. Lobb Tract. Pract. c. 9. T. 2.*

D. VVitham 55. annos nata 1. Junii querebatur de magnis doloribus in toto corpore, oculi velut inflammati, identidem delirium, respiratio prompta & brevis, sitis urgens; tussis importuna, pulsus velox, satis fortis, cutis fervida: Die 2. accersitus *Lobbius* nullam phlebotomiam præscripsit, hujus vero loco bolum attenuantem, sexta quavis hora repetendum, superbibendo infusum melissæ in bolo erant nitri, florum sulphuris, lapidis contrayervæ, ana, gr. septem; salis succini, salis volatilii coccinillæ, croci, myrrhæ, ana, gr. duo. Tertia quavis hora sumenda erant tria cochlearia julapii attenuantis; ex salis absinthiiis, serpul. duob. aquæ lactis alexiteriæ unc. sex, aquæ cinnamomi, unc. una & semisse, spiritus nitri dulcis, gutt. quadraginta, syrupi limon. & balsam. ana, drach. duabus. Ægra subinde capiebat mixturæ sequentis guttas viginti quinque, spiritus vitrioli dulcis & tincturæ croci ana drachmas duas superbibendo haustum decocti cornu cervi & vini albi. In languoribus vero capiebat julapium ex aqua lactis alexiteria, aqua brionis composita, spiritu lavendulæ, & tinctura mirrhæ, Febris remisit quinta die, evanuit septima, dolor vero octava. Ad accelerandum curationem quarta die præscripsit *Lobbius* julapium eo. antimonio diaphoretico, lapide con-

trayervæ, diascordio, coccinilla, sale absinthite, aqua lactis alexiteria, aqua brionis composita, syrupo de althæa, & tinctura castorei, & sic deinceps.

Montpelli phlebotomia prima diebus ter in die circiter fuisset repetita; potus fuit læ largus calidus ex decocto cichorii, vel infuso capillorum veneris; noctu narcoticum, sedata febre, cathartica mitia, &c. eodem modo quo *Sydenham* hunc morbum curabat Londini.

Lobbius vero pleuritidem veram in adulto viginti duos annos nato similiter absque phlebotomia curabat sudorificis, cardiacis, emplastris, vesicatoriis ulnæ applicitis. Videatur ejus observatio 49. & 50. Tom. 2. & maxime in aphorismis quibus terminatur opus, quibus asserit morbos omnes febriles, inflammatorios, arduos, putridos, malignosve acutissimos, sine catharsi, sine emetico & phlebotomia curari posse, & pluries a se ipso curatos esse.

Hinc concludo naturam esse optimam morborum medicatricem, cum invitis quæ a Medico obijciuntur impedimentis, ægrum tamen a morbo liberat.

11. *Rheumatismus dorsalis* Lomii de tabe dorsali. C.

Est ille qui nimium Veneris usum sequitur. Vide *Lumbaginem a satyriasi; Tabem dorsalem*.

12. *Rheumatismus miliaris* Cl. Bonté Journ. de Med. Janv. 1757.

Puerperis familiaris est cum eruptio miliaris abbit in squammas; dolores enim vagi, qui prius viscera affecerant, ad artus excurrunt; in articulis fit intumescencia, qualis in arthritide rheumatica; cutis colorem lucidum ibi adipiscitur, sine œdemate; hæc intumescencia lucens, pallida, ab uno articulo seu geniculo ad alterum migrat, & pertinax est; dolores acuti sunt, ægræ ex his immobiles fiunt; doloris enim acerbitas a levissimo tactu adaugetur: crisis in hoc morbo utilis est urina turbida copiosa proventus; juvant ideo diuretica levibus diaphoreticis juncta, ut serum lactis cum incocta radice chinæ.

13. *Rheumatismus fugax*; vulgo dolores rheumatici; *courbature*. B.

Ille est qui febris acutis & phlegmasis initio supervenit, dolor scilicet in omnibus artibus & musculorum aponeurosis, cum sensatione lassitudinis, qui phlebotomiis, aliisque horum morborum remediis evanescit; ægri dicunt sentire quasi fractos & ubique contusos aut sustibus dedolatos.

14. *Rheumatismus necroseos*. Vide *Necrosim uti-lagineam*.

Dolores incipiunt a stupore pedum, qui sensim tibias, crura, manus, brachia invadunt: illi dolores atroces sunt; urentes sæpius, aere frigido sublevantur, partes contabescunt & nigrescunt, unde necrosis.

15. *Rheumatismus convulsivus*. C.

Est dolor artuum, dorsi, lumborum, vehementissimus cum artuum retractione spasmodica, vel in stupore

stuporem & extremorum necrosim desinens, ut in necrosi utilaginea & epidemica Flandriæ, vel sine necrosi perseverans, ut in convulsione raphania.

IV. CATARRHUS; aliis *fluxio, defluxio, desillatio*; Italis *Infreddatura*; Hispanis *Romado*; Cæteris, *Catarre*.

Character. Est partium, præsertim collo vicinarum, dolor frigidus cum tussis, aut coryza & levi partis intumescencia ab aeris viscositate ortum ducens: Pyrexia vespere datur exigua, si ulla; symptomata plura, ut tussis, coryza, pyralismus, otalgia, odontalgia, tumor colli, frigus vagum præcedunt.

Difficilis est hujus morbi character, sed certe qui deducitur a causa latente, eo pejor est, quod falsus sit; absurde scilicet eum definiunt Veteres per *humorum decubitus*; alii per fluxum materiæ ferosæ a capite ad partes; nec enim ille decubitus, nec ille fluxus in sensus incurrit.

1. *Catarrhus benignus.* D.

Dolor catarrhalis est sæpius sensu frigoris stipatus, & a suscepto sæpius frigore ortum ducit, unde frigidus dicitur; attamen rubedine & phlogosi lymphatica non raro stipatur, sic rubet cutis capillata in cephalalgia catarrhali; utcumque cum morbum a perspirationis repressione orti sæpius putem, non minus notum est omnibus eum non solum ab aeris subito refrigerio, vento frigido suscepto, sed etiam a subita post frigus aeris incalescentia ortum ducere, ut & ab insolatione; ita plures catarrho affliguntur vere quam hyeme ob tempestatum viscositates. Certum est a minori gradu frigoris homines affici magis, si majori assueti sint calori, quam afficiuntur a frigore intensiori, sed continuo & uniformi; si calentem hominem leve frigus occupet, cutis magis constringitur quam si idem frigus antea non calentem afficiat. Perspiratio torius corporis est æqualis dimidio asumptorum, seu quantitatis urinæ, circiter quadraginta sex uncis; ea vero materies urinosa est & acris, qua proinde retenta irritantur partes, turgescit textus cellularis; hinc tumor, dolor, non raro febricula accedit; quæ vespertinis horis augebit cum horrore & frigore. Vide *Amphimerinam catarrhalem*. Ille status est valde affinis ratione frigoris & febris cum amphimerina hysterica, eo discrimine quod catarrhalem fere semper præcedat coryza, tussis, rauco, odontalgia, otalgia, &c. dolores catarrhales sæpe ad humeros, brachia, pectus se diffundunt & pleurodynem ac pleuritidem catarrhalem efficiunt, ut plurimum vero genas inflant, maxillas impediunt, obstititatem inducunt. Is itaque affectum concursus dicitur a rheumate diversissimus, licet ab eodem principio ortus, sed nec non dyspnœa & tussi discrepans.

Dolores catarrhales perspiratione restituta, victu tenui, potu calido, aeris temperatura calidior, exercitio sensim tolluntur; si acriores

Sauvages Nosologia Methodica. Tom. II.

sint, phlebotomia, & quod minime negligendum, catharsi identidem reperita, demum theriaca recenti ad scrupulum vespere sumpta, sanantur: si diuturnitæ evaserint, signum est rheumatismum calidum his accrevisse, lacticiis ac thermarum sulphurearum balneis impugnandum. Sunt multi qui confundunt catarrhum cum rheumate, & calidum dicunt catarrhum illud rheuma quod phthisi viam sternit.

De catarrho maligno qui agunt intelligunt febrem catarrhalem malignam Germanorum, quæ est Hemitritæ species nihil cum catarrho commune habens, ut notat *Illustr. Brendelius*, vel saltem catarrhum ferinum aut epidemicum volunt.

2. *Catarrhus Gerinus. Quinte. Coqueluche.*

De hoc videatur tussis ferina; tussis enim est tunc præcipuum symptoma, licet vividis doloribus dorsi, pectorisque stipetur.

3. *Catarrhus epidemicus, catarrhalis epidemica* Huxham Febr. 1733. & Nov. 1737. *Grippe; Follette. A.*

Maxime distinguendus est a febre *catarrhali maligna Junckeri, Nenteri*, aliorumque Germanorum, quæ cum catarrho nil habet commune præter nomen.

Catarrhus epidemicus a ferino non discrepat nisi ex eo quod popularis sit & grafietur e loco in locum. Catarrhus iste pendet a generali aeris vitio, & cum zephyrus tepidus in media bruma vento aquilonari frigido succedit, sæpius suboritur quam si frigus perseveret: sæpius est cum febre vespertina. Vide *Amphimerinam catarrhalem*: Secus non minus molestus est ob horripilationes fere continuas per biduum triduumve, quas æger potest aliquatenus siflere per aliquod tempus, constrictione quadam cutis & intenso conatu corporis, adeit frigoris sensus in diversis partibus, tussis, coryza, capitis gravitas; succedit destillatio ex naribus, ore; dein maturescente catarrho, expunitio viscosa, mucii narium copiosi rejectio, antea vero noctes inquietæ, anorexia, asthenia, tussis defatigans. Curationem repetere ex *Riverio, Hoffmanno*, aliisque.

Catarrhum suffocativum etiam memorant Auctores, quem non satis intelligo, nisi tussim suffocantem velint: ast plurimi hoc nomine insigunt asphyxias seu mortes subitaneas, quarum multæ a rupto aneurysmate interno, aliæ a vomica rupta dependent, aliæ sunt apoplecticæ &c.

De catarrho, vide *Amphimerinam, Tussim, Rheuma, Coryzam, Cephalalgiam*, aliæque genera.

3. *Catarrhus Bellinsulanus*, Jour. de Med. Novembre 1757. D. Rochard. Chirurgi. *Maladie particuliere des glandes, endemique a Belle-Isle en mer. B.*

OEdematose intumescunt glandulæ colli, maxillares, parotides cutanæ; ad angulum maxillæ primo viget hic tumor, ac tantus ut deformis evadat æger; tumor quidem mollis est, & tamen dolorificus. Incipit morbus absque febre, cum inappetentia, & lassitudine, & post paucos dies, si a phlebotomia

inceperit curatio, testis ejusdem lateris, ambo etiam, si utrumque colli latus affectum sit, dolent leviter ac tument. Hic affectus milites custodiam sub dio agentes aggreditur.

Curatur potu leviter emerico, dein diluentibus calidis, quibus præmissis ad phlebotomiam tuto confugere possunt; vitatur, si ab aere nebuloso & frigido caveant. Hæc ergo species tæticulorum tumore adventitio distinguitur ab aliis.

5. *Catarrhus rubeolofus.*

Est præludium *rubeola*, ut crampus, *Grans* dicitur, *miliaris*; scilicet ante eruptionem rubeolæ æger sæpe tussit, stertnat, lacrymatur, coryza laborat, verbo catarrhosum eum diceres, licet erumpentibus rubeolæ pustulis hæc symptomata evanescent, excepta tamen tussis sicca, quæ multum quandoque negotium ægris & Medicis facessit; his adde anginam catarrhalem, dolores capitis, aliæque catarrhi accidentia. Ille vero catarrhus ab epidemico vulgari diversissimus est.

6. *Catarrhus pectoris.* L.

Puella, quæ hiemali tempore sericeo velatum pectus texerat, chlamidi densiori assueta, per plures menses in parte pectoris antica dolorem sensit, qui tactu paululum exasperabatur; mœror a longitudo morbi metusque phthiseos accessit ob tussiculam accedentem; interea dolor erat mere catarrhalis ab adiapneustia ortus; frustra adhibitis jusculis edulcorantibus, & lacticiis, crassum & calidum mucinum, & pectori impositum, & aliquandiu gestatum, calorem & suppressam hujus partis perspirationem revocavit ac morbum sustulit.

Dolores etiam a collo & facie diffusi pro catarrhis habendi sunt, licet tussis, coryza, nec stertnutatio præcesserint, quoties evidens est eos ab adiapneustia ortum duxisse, unde a rheumatismo discrepant, quod ulterius confirmatur, si pannorum villosorum aut densiorum calidorumque tegumentorum applicatione & diluentium diaphoreticorum usu tollantur; ast ea diagnosi non raro difficilis & obscura est.

7. *Catarrhus caninus*, Journ. de Med. Fev. 1765.

Est illa epidemica species, quæ nuper genus caninum Montepeli, Lugduni, per totam fere Galliam, impetivit, plurimosque ablulit. Incipit a frigore & horrore, sequitur tussis, coryza, pyralismus, inappetentia, tanta asthenia ut paraplegici videantur, & cruribus posticis quasi resolutis insistere nequeant. Vide P. Fournier D. M. *Divionensis de hoc morbo Schedulam ann. 1764.* Epidemia redivit hac hyeme 1765. nec non D. Desmays quæ eundem morbum anno 1763. observaverat symptomatis supra recensitis addit tussim, dyspnœam, oculorum lippitudinem viscosam; alii intra mensem, & tunc macie consumebantur. In cadaveribus cerebrum depressum, pulmô vitiatus, stomachus saburra putri fœtidissima fartus.

V. ANXIETAS; *Dysphoria*, *Asse*, *Aparia*, *Riptasmos*, *Adaimonia*, *Blebrismos* & *Alysmos* Hippocraticis & aliorum; *Inquietudo* Sennerti; *Restlenes* Anglorum; *Desassosiego* Hispan. *Inquietude*, *Angoisse*, *Anxieta*.

Est molesta sensatio quæ ad jectigationem cogit, sed quomodo ab affinis morbis discrepet, dicant qui experti sunt.

1. *Anxieta febrilis.* Boerhaave Aphor. 631. A.

Tres hujus varietates merito distinguit sagax & peritissimus ejus commentator, scilicet 1. anxietatem quæ in morbis acutis febrilibus oritur ab immeabilitate sanguinis per cor finistrum & majores arteriæ aortæ ramos; ea pulsus inæqualitate, debilitate potissimum stipatur, cum angore cordis & præcordiorum intolerabili, eaque est sævissima, periculossima; 2. anxietatem quæ oritur ob immeabilitatem sanguinis per cor dextrum & arteriæ pulmonaris ramos, ab infarctis sanguinibus tum arteriosis tum venosis, in morbo acuto pulmônem, ut peripneumonia, cynanche, orthopnœa, & illa stipatur suspiriis frequentioribus, profundioribus, præcordiorum gravamine, molestia intolerabili, dyspnœa suffocativa, quo quidem symptomate nullum est pejus præter primam speciem quæ sæpe huic adjungitur; 3. anxietatem quæ oritur ab impedito transfluxu in morbo acuto febrili per venam portarum, quæ stipatur incredibili cardialgia, ægritudine vehementi circa orificium superius stomachi, cum sensu ponderis molestissimi, quod etiam quidam ægri præ intolerantia pugnis contundunt; huic succedit quandoque salubris aurigo, ex qua mortis periculum removetur.

Has varietates, scilicet *præcordialem*, *pulmonarem*, *epigastricam*, docte enarratas, earumque signa & indicationes vide apud *illustrissimum archiatrum Van-Swieten* Boerhaavianæ doctrinæ & famæ hæredem.

2. *Anxieta spasmodica* Boerhaave aphor. 633.

Est illa præcordiorum & stomachi vehemens anxietas quæ hystericas potissimum, hypochondriacas, simileque genus hominum delicatiori & molliori genere nervoso præditorum, maxime si per cathartica acria exagitantur, sæpius disruciat; hæc stipatur angore animi, suspiriis, oppressione, nauseis, doloribus, & irrequieta miserandaque corporis agitatione, quibus mortis imago præfens animis & in facie depicta terrorem summum adjungit.

Hæc vero species utcumque majorem cæteris terrorem ægris incutit, cæteris multo minus periculosa est, cum urinæ limpida & uberrimæ mictione, flatibus ano vel cæco erumpentibus, spirituorum odoratu, aliisque similibus auxiliis cito discutiat, & sine febre, pulsu interea depresso, constricto, sed non frequentiori existat.

3. *Anxieta agnostica.* *Angoisses de la mort.* A.

Est illa quæ mortem imminentem concomitant

rari & praefagire consuevit, in quovis morbo acuto vel chronico, a praecedentibus ideo diversa; quae visus obtenebratione, pulsus inaequalitate, parvitate, inconstantia, faciei pallore, delirio, oppressione pectoris, palpitatione cordis, virium muscularium prostratione stipatur.

Pendet a sensu confuso periculi propter resistencias circulationi oppositas & debilitatem naturae quae his superandis jam impar evasit.

4. *Anxietas cardiaca*. D.

Ea est quae citra morbum inflammatorum aut febrilem pendet ab obice circulationi opposito, intra aut prope cor collocato, ut a polypo, aneurysmate, coagulo sanguinis, veneno v.g. viperæ & similibus.

5. *Anxietas tibiarum*. Astruc de Morb. venereis. L.

Hoc affectu nihil est in praxi frequentius & non altius de quovis morbo quam de illo apud Auctores est silentium. Quotidie videmus mulieres & viros, potissimum arthriticos, rheumaticos, qui accedente vespere tibias ne per minutum in eodem situ & loco retinere queunt ob inopportuna quendam sensationem, quae motu illo paulisper sedatur, quaeque vulgo decubitu in lecto evanescit.

6. *Anxietas a morfu; a morfu felis irata*. Morgagni Epist. LXI. 14. L.

Felis irata tibiam heri sui dentibus unguibusque fauciverat; quarta a morfo die magna praecordiorum anxietas accessit; nullus erat hydrophobiae metus. Adhibitis in casum eucurbitulis & scarificationibus loci affecti, nec non phlebotomiis, aeger solo balneo pluries repetito sublevabatur; demum oborta ephemera & sudore ubertim fluente, sanus evasit. Verum quolibet plenilunio in demorfo loco, eoque adhuc livido, irritationes per duos annos perseverabat, indeque a praecordia adscendebant, ubi anxietas magna, non nisi per phlebotomiam superanda, redibat; & per alios duos annos hic affectus quarto tantam quovis plenilunio revertebatur.

Ceterae anxietates partium distinctarum videantur in singulis morbis a quos attinent. De cetero multi morbi ab anxietate declarantur apud infantes lactentes maxime intra cunas victos.

VI, LASSITUDO; Graecis *Copos*; Anglis *Weakness*; Italis *Srachezza*; Hispanis *Cansancio*; *Lassitudine*, *Courbature*.

Est ingrata sensatio cum debilitate juncta, quae ad quietendum cogit virium reparandarum gratia. Procedere videtur ab infarctu muscularum, ob sanguinem in eorum vasis minimis impactum eaque vasa distendentem, interea dum ob defatigationem praegressam fluidum nerveum penuria laborat, aut ob aliam causam in artubus deficit, ut initio morborum accidit.

Huius septem species accenset Galenus divi-

sione potius logica quam medico-practica. Huc attinet *Copos tonodes*, lassitudo tensiva, *Copos elcades*, seu ulcerosa, in qua infixarum spinarum horrorique sensus adest; *copos phlegmonodes* seu aestuosa, quae sensum caliditatis secum insert; *copos ischnotes*, quae cum aridura corporis est, &c.

1. *Lassitudo a lebre* Hippocr. de dieta lib. 2. Herellii dist. de lassitudine, Aldorhae, 1706. B.

Ea est quae a motu productur sive in toto sive in parte, quaeque, observante Hippocrate, sequitur rationem compositam motus & debilitatis praeviae, ita ut quo motus vehementior, & robur minus, eo major lassitudo, & e contra. Verum non solum a vehementia motus illa lassitudo mensuranda est, sed etiam ex eo quod motus sit minus alluetus, magisque constans; sic qui laborem inassuetum, utunque levem, ineunt, citius defatigantur, quam qui certos musculos constanter contractos retinent, ut de stantibus ostendit *Alphonsus Borellus*, qui reapse citius defatigantur quam ambulantes. Cur lassitudo vehementes convulsiones, ut paroxysmum epilepticum, sequatur quisque intelligit.

2. *Lassitudo a pathemate*. B.

Ea procedit vel ab ira quae fluidum nerveum subito in omnes artus diffundit & dissipat, vel a terrore & gaudio effrangi, quae alio modo non satis cognito vires infringunt; verum infractis subito viribus corpus gravius solito perferuntur, unde lassitudo. Huc pertinet quae magnos dolores, quae vigiliis immodicas sequitur.

3. *Lassitudo a fluxu*. L.

Ea est quam *alvi fluxus*, maxime torminibus juncti, ut diarrhoea torminosa, tenesmus, dysenteria, cholera, vel *sanguis fluxus*, necnon phlebotomia, menorrhagia, vel demum *seris fluxus* copiosi, necnon gonorrhoea feminalis & similes fluxus excitant; huc pertinent puris effluxus subiti e magnis apostematibus.

5. *Lassitudo a salute*. B.

Ea est quam atmosphaera incallescens tempore verno, necnon calor hypocausti, sicut & calor a balneo similiaque excitant, dum fibras omnes motrices subito relaxant, inde enim debiliores sunt, & cum pondus corporis non pari passu decrescat ac debilitas, corpus ponderosius sentitur.

5. *Lassitudo a plethora*. B.

Talis est ea quam crapula seu excessus in potu & cibo excitant, quam catameniorum, effluuumque asuetorum suppressio inducit; huc pertinet lassitudo a somno nimio.

6. *Lassitudo febrilis* Pr. Alpini de praesag. vit. lib. 2. cap. 21. B.

Duplex est, vel enim initium morborum praefertim acutorum est, de qua dixit Hippocrates, *lassitudines automatica* seu spontanea morbos praenunciant, & ea pendet tum a plethora, tum maxime a debilitate universali; quam inducit infarctus vasorum, resistentia cordi a sanguine opposita; tum quam metus obscurus mali imminentis causatur: plethoram fere semper antecedere suadent perspirationis retentio, quae

multis morbis ansam præbet, necessitas phlebotomiæ in omnibus fere morbis acutis.

Vel lassitudo febrem jam ortam comitatur cum dolore diversarum partium, & est major in typho, peste, aliisque morbis malignis. Vide *astheniam febrilem*. De hujus speciei prognosi vide *Prosp. Alpinum l. c.* Lassitudo localis in febribus declinantibus apostemata seu abscessus prænunciat ex *Hippocr. Aphor. 31. 32. sect. 4.*

7. *Lassitudo scorbutica* Lind. de scorbuto; *Lassitudo escocopa* Græcorum *ulcerosa* Veterum L.

In prima periodo scorbuti adest pigritia insolita, quæ abit in lassitudinem, cum genuum stupore & debilitate a levi exercitio, atque dyspnœa, quæ duo ultima symptomata, lassitudo scilicet & dyspnœa, ad finem usque perseverant, eo discrimine quod in secunda & tertia periodo accedit asthenia seu debilitas crescit admodum.

8. *Lassitudo cachectica* Helvetii de lassitudine. L.

Est illa quæ morbos chronicos cachecticos comitatur, inter quos potissimi sunt aurigo, œdemata, aliæque genera; quæ a tenia in primis viis latente inducitur lassitudo, singularem attentionem meretur, cum ejus principium in sensus non incurrat, ut principium lassitudinis quæ ascitos, œdematosos, corpulentos & convalescentes omnes afficit.

VII. STUPOR; Græcis *Narke*; Latinis etiam *Obdormitio*, *Engourdissement*, *Stupor*.

Est molesta sensatio cum obscuritate tactus. Differt maxime a torpore in eo quod torporem tactus & motus imminutionem designat; stupor vero illud singulare, quod quisque experitur cum olecrani aut nervi fortis pressio facta est, aut cum diutius horis pomeridianis brachio incubuimus. Differt a crampo, quocum tamen quandoque jungitur ex eo quod non sit in stupidis musculis rigiditas ut in multis crampis.

1. *Stupor a pressione*. L.

Est ille quem experiuntur artus diu compressi vel proprio vel alieno pondere & situ non mutata. Vide *Gangranam a contusione*.

Ille etiam quem excitat contusio olecrani, aliarumve partium per quas nervi majusculi sub cute transeunt; sit universalis sit & constans, hemiplegiam, apoplexiamve denunciat; si fugax & partialis, vix medela indiget.

2. *Stupor formicans*; *Formicatio* Latinis; *Eourmillement*.

Hæc species id habet singulare quod dolor sit qualis a millenis formicis seu spicalis partem stupidam pungentibus; quodque simul motus artus affecti sit torpidus, sine tamen rigiditate, qualis est in crampis.

Curatur sponte stupor frictione, calidis admotis, maxime spiritu vini calido, ut aqua lavenderæ, thymi, rosis marini; si perseveret, curatio patalyseos adhibenda est.

Hujus morbi theoria adhucdum est obscuris-

simâ. Videtur fluidum nerveum in partibus affectis herere, congeri, unde pars appensa obscure sentit, difficulter movetur, & pars ipsa affecta dolet.

Stupor est sæpius accidens morborum sopororum imminutionem, necnon dyfcinesiarum, ut paralyseos; differt ab anæsthesia aliisque morbis *dyfcinesis* dictis, ratione doloris seu molestiæ singularis.

Formicationem in fronte & facie centies expertus sum quoties caput deorsum inclinarem, in quo certe casu ex rubore faciei & legibus hydraulices patet sanguinem solito fortius tubire ultima sua vasa, eaque vellicare, forte lymphaticorum oscula diducere; non ergo leviter in omni formicatione acrimonia horum est incusanda.

3. *Stupor a gelu*, vernacule *Gropi*, Gallice; *anglée*. B.

Illâ est species quæ extrema tantum, ut digitos manuum pedumve, intensissimo frigori exposita, sensum non subito corripit, rigiditate & alicui parti stupore stipata, cum dolore acuto & sensu frigoris congelantis; Differt a crampo.

4. *Stupor a torpedine*. *Coup de la Torpille*. B.

Est ille quem Torpedo tangentibus incutit, maxime si immediate contingant, debilius vero, si baculi interventu duo musculi dorsum illius raje tegentes, summa vi excussi, hunc effectum inducant, quem docente *Kempfero* & experientia prævertunt qui summo nisu, dum torpedinem tanguant, anhelitum cohibent. Stipatur ille dolor alicuius stupore, & a manu ad humerum & altera extenditur. Duplex autem est Torpedo, altera Europæa quæ *Raja tota glabra* *Linnei*, vulgo *Miraillet*, in Mediterraneo vulgaris; altera Americana, quæ est *Gymnotus tremulus*, *Act. Helvetic. Tom. 4.* utraque tangentibus vel mediate vel immediate artubus crampum vehementem imprimit. Illud tamen attentionem meretur, quod si inventu cujusdam metallici corporis tangatur *Gymnotus*, succussio multo intensior est, aut si interventu ceræ Hispanicæ, succussio fere nulla sit; quæ si vera sint, ut testantur autopræ, verosimile est viam electricam horum piscium esse hujus commotionis principium.

5. *Stupor miliaris*. *Granf* Taurinensium Allione de miliari. A.

Est symptoma miliaris, seu stupor pungitivus in in digitis manuum vel pedum, aliisque partibus, ante diem sextum seu eruptionem frequens, cum pulsu exili, frequenti, contracto tremore, anxietate.

6. *Stupor rachialgicus*. C.

Vide *Rachialgiam* cujus est symptoma, pareseos prodromus.

7. *Stupor a necrosi*, *Ctar*. Salerne de morbo Soloniensi; *Mem. de l'Acad. R. des Sc. des Académiciens étrangers 1755.* Vid. *Necrosim* ustilaginem. A.

Stupor est pedis, vel manus cum mentis hebetudine, qui semper præcedit dolores atroces sine rubore necrosim ustilaginem antecedentes; pars cito

nihrefcit, indurefcit, & ficcata fpontè a fana feparatur fine hæmorrhagia; præceflere pallor, phifconia, macies, dein rheumatifmus accedit. Confer *Tiffot Avis au Peuple* a 670. 671. Vide *Claff. X. Ord. VII.*

2. *Stupor faburralis.*

Monialis quinquagenaria a mense conquerebatur de dolore fornicante manuum & pedum, cum ftupore harum partium, tandem fupervenit atrox cephalalgia cum naufea fine febre; præfcripto poft phlebotomiam emetico copiofam bilem evomit & omnia fympptomata evanere: fequenti die revertebatur morbus, levior tamen: purgata iterum uberiffimam bilem dejecit & omnino fanata eft. Moniales funt fæpius atrabiliaræ ob mororem, zelotypiam, fimiliaque pathemata, quibus vitæ genus anfam præbet, cum deeft fincera vocatio.

VIII. PRURITUS, *Pruriz; Demangeaifon.*

Eft molefta cutis fenfatio quæ ad fcalpendum cogit. Ille dolor fingularis, qui quadam voluptate temperatur cum pruriginofa pars ftrenue fcalpitur, eft ita quandoque ferinus ut vix cruentia cutis derafione fublevetur.

Pendere cenfetur ab acrimonia humoris mucofi, qui in glandulis febacis fecernitur, verum & excitatur a caufis etiam externis.

1. *Pruritus exanthematicus. L.*

Eft ille qui accidit in multis morbis exanthematicis tum acutis, ut variola, rubeola, dum puftulæ exficcate funt, in fcarlatina, dum fevit, vel etiam in fcabie, tinea, aliifque impetiginofis ultimæ claffis morbis; demum & in vitis primæ claffis, *efflorefcentiis* diâctis, ut herpete, pfydracia, &c. Horum generum curam videtis.

2. *Pruritus pedicularis.*

Eft ille qui a phthiriali, feu a pediculis vulgaribus, necnon a pediculis inguinalibus aliifque dependet, quique facile curatur afperfo pulvere vel fæminum ftaphisagriæ, vel hordei cauftici *Civadille* diâcti, ni malint ægri ad litum vel cingulum mercuriakem confugere.

3. *Pruritus ictericus. L.*

Eft ille qui auriginofos infeftat, cum aliis auriginis fympptomatis, & bilis fanguini mixtæ præfentiam arguere videtur: curatur ut auro. An Melaficteros etiam fuperveniant ignoro, licet Melaficteros viderim.

4. *Pruritus arthriticus.*

Eft ille qui poft paroxyfmos arthriticos, pedes, manus, dorfum, aliâfque partes pertinaciter moleftat, aft accedente paroxyfmo doloris, imo fæpius antea, evanefcit.

5. *Pruritus infantum. Ettmulleri.*

Eft illa fpecies quæ recens natos mire anxios reddit & infomnes; quique non nifi oculabis obfervatoribus innotefcit; pendet fiquidem a orinibus capillo vulgari longe tenuioribus, qui per cutem dorfi potiffimum erumpunt, quique friftione iterata cum panno laneo excutiuntur; vide *Malidem in 10 Claffe.*

6. *Pruritus fugax. B.*

Eft ille quem excitant caufæ externæ facile amovibiles, quæ tamen varietas attentionem meretur ne cum aliis confundatur.

Si quis manibus tangat phafeoli pruriginofi (pois pouilleux) legumen, cum pruritus per femihoram, & amplius defatigabit: Vide *Dolichum Ill. Linnæi.*

In luxationibus poft diurnas partis vincturas non raro pruritus eft moleftus, fed qui aqua calida diffipatur.

Pruritus non raro infeftat tibias & dorfum eorum qui veftibus tibialibusve lancis immediate cuti applicatis utuntur, quod non accidit in ufu linteorum.

Pruritus fpecialius aggreditur præputium ob febacæ materiei albæ inibi collectæ acrimoniam, verum ea facile urinæ ope eluitur, fi fcilicet præputium digitis inter mingendum obturetur.

Scrotum etiam pruritus eft obnoxium ob limum quoddam quo tegitur, quodque exficcatum in lamellulas albas abit, quo calida eloto, pruritus ceftat.

Si pruritus oculos, maxime carunculam lacrymalem invadat, hoc vitium pertinet ad ophthalmiam puftulofam. Si podicem afficiat, videndum num afcarides ad fint in excrementis. Vide *Teufemum*. Si vulvam moleftet, inquirendum an ex forditie pendeat, an a puftulis fyphiliticis, an a nymphomania, &c.

7. *Pruritus gravidarum. Puzos Traite des Accouchemens pag. 8v. C.*

Circa graviditatis tempus medium ferius ocuis a perfpiratione retenta & acriori non raro fupervenit pruritus ferinus, tum ubique paffim, tum in genitalibus; five phlyctænæ accedant in cute, five immerfæ lateant in cute puftulæ, mulieres unguibus noctu & interdiu fe fcalpendo cruentant, aut fcopula affricta pruritus acri dolore commutant, pervigiles evadunt, febrique excitata, fere abortiunt.

Curatio obtinetur phlebotomiis repetitis, potu ex emulionibus, lacte, fero lactis, aqua pulli, apozematis lenientibus, clyfmatis, cremoribus ex oryza, avena, phafeolis, imo balneis, fi pruritus acer fit, vapore aquæ tepidæ, fomentis emollientibus, levibus catharticis, demum & narcoticis; fi vero his invitis perfeveret morbus, is puerperio demum cedere folet.

8. *Pruritus ex opio.*

Eft ille qui ab ufu opii vel faciem vel totum corpus infeftat, quod in bene multis fubjectis conftanter vel ex minima opii, laudani, theriacæ dofi accidere videt; ufu lactis fuppletur opii fumendi neceffitas in chronicis; & fanatur ille pruritus, qui aliunde non viget nifi quaudiu opium agit vi fua narcotica.

9. *Pruritus a medufa, B.*

Medufa eft zoophyturn gelatinofum aquæ marinæ innatans, rubellum, quod intenfam oculis & manibus tangentibus ufedinem & pruriginem excitat: non fecus ac urtica: unde vulgo *urtica marina* vocatur, vernacule *potè*.

10. *Pruritus syphiliticus*, Amati Luf. Cent. VI. cur. 99.

Inguina ut plurimum afficit. Curatur venesectione, hirudinibus & unguento camphoram & saccharum saturni recipiente, dein antisyphilitici.

XI. ALGOR; Græcis *Kryos*, *Psychos*; Latinis *Frigus morbosum*, *refrigeratio*; Anglis *Coldness*; *Froideur*; *froid excessif*.

Hæc molesta sensatio cuique cognita est, fere semper symptoma aliorum morborum, potissimum rigoris seu phricasmi qui intermittentium accessum comitatur, unde inter morbos non accensetur vulgo, & tanquam merum symptoma prætermittitur. Interea tamen hoc symptoma quandoque gravissimum est & primum, seu alterius morbi non est pedisequum, & pro diversis gradibus nunc fignus, nunc algor vocatur, nec semper cutis tremula agitatione seu horrore, nec musculorum concussionem seu rigore exagitur.

1. *Algor externus*; *Froid de cause extérieure*. B. Est ille quem patiuntur, qui frigido aeri, aquæ frigidæ, nivi diutius expositi sunt, & ea sensatio eo molestior est, 1. quo magis inassuetus est homo, seu quo prius calidior, mutatio promptior, constitutio sensibilior, educatio mollior: 2. quo frigus intensus, ut quod a decimo gradu Thermometri Reaumuriani versus punctum congelationis accedit, & quo infra illud congelationis punctum ulter us descendit: 3. quo diutius frigori exponitur homo eo intensior dolor evadit, usquequo vel typhomania singulatis vel sphaelus partis sensum auferant.

Calore vitali fluiditas sanguinis, & musculorum, fibrarumque nervearum flexibilitas, permeabilitas conservantur: frigore vero, id est, particularum ignearum recessu fluida nostra coagulatur, fibræ omnes densatæ rigescunt, unde nervorum imbecillitas, musculorum inflexibilitas: hinc basis circulationis in externis partibus, quæ ut pote a corde remotiores citius frigore congetantur; hæc fibrarum condensatio, vaporumque angustatio fit a proprio elatere quem non amplius sustinent aut cohibent fluida in minus spatium redacta, hinc vero fibrillarum nervearum rugæ, distractionesque inassuetæ, dolorificæ, punctoriæ, sensatioque intolerabilis. Si frigus illud intensum etiam ad interiora serpat, sanguinesque in majusculis vasibus figat, mors accedit; secus vero, febris accenditur; calor interiorum partium augeatur, vicina partis congelatæ inflammatur, pars congelata livescit, regalescit, putrescit, sphacelo corripitur, a sana separatur. Si eousque non processerit frigus & auxilia debita adhibita fuerint, saltem pars œdematosa remanet, tendines flexibilitatem aut mobilitatem suam vix recuperant, & nervi sensu fere orbantur.

Notum est a regelatione promotiori maximum sphaceli periculum imminere, quod ut avertatur, per gradus illa debet excitari frictione partis cum

ipsa nive vel aqua frigidula, deinde cum tepida, immersione intra sinum equinum, & sic successive. Vide *Sphaelum a gelu*.

Millena incommoda pariuntur milites a frigore, ut catarrhos, rheumata, rheumatismos, perionies, sphaelum, surditatem, febres varias, de quorum prophylaxi legi meretur *medicina militaris D. de Meyseroy*, tom. I. art. 14. ad 20.

2. *Algor internus*; *froid interieur*.

Est ille qui a principio interno procedit, ut ab accessu febrili potissimum quartanæ, a paroxysmo tritaephyæ algidæ, catarrhalis; a catarrho ipomet, ab auriginis præludio, ab ischuria, cum urina sanguini remiscetur, quod facile fit per refluxum ejus a pelvi in venulas emulgentes ut vidi lac & atramentum in eas transeuntia, &c. a paroxysmo amphimerinæ hecticæ, phthiseos, aliorumque morborum, quos suppuration fovet.

In illis vero summis frigoribus non deest periculum, quippe qui intermittenti succumbunt v. g. durante frigore moriuntur, pulsus evadit contractus, intermittens, facies albet, pallet, labia livescunt, tremor occupat artus, ita ut quandoque præ dyspnœa & maxillarum trismo vix quidquam ægri deglutire valeant; hinc summa angustia, urgens periculum, nisi cito succurrant adstantes, quæ auxilia ut omnibus notissima, ita & certissima, scilicet æger in lectulo apprime calefacto reponatur, sufficienter tegatur linteis siccis calidissimis; vasa excalefactoria pedibus apponantur, intus vinum calidum, theriaca, confectio de hyacintho, aqua cinnamomi similiaque usurpentur; similibus auxiliis qui ex aqua frigida extracti pro mortuis habebantur, excitati sunt. Vide *Asphyxiam immerforum*. His etiam plurimi homines frigore interno pene extincti reviviscunt.

3. *Algor febricosus*, Journ. de Medec. Janu. 1761. p. 36.

Est frigus graciale totius corporis a viru febris intermittens dependens; differt rigor ab algore motu tremulo cum frigore conjuncto. Algor etiam comitatur Asphyxiam immerforum, hylericam &c.

X. ARDOR; Græcis *Diaausis* & *Cauma*; Angli *Heat*; *Chaleur excessive*, *Echauffement*.

Est molesta illa sensatio omnibus cognita quæ a partium ignearum majori actione in nobis excitatur.

Calor hominis sani est hieme 27 grad. in thermometro Reaumurii, æstate ad 30um gradum ascendit; ardor itaque eo major est, quo calor altius progreditur, ut ad 35um, 38um; ultra vero partes comburuntur, destruantur organa, fit eschara seu sphaelus siccus, fluida exsiccantur, vasa coarctantur, fibræ corrugantur, sensus, motusque partis amittitur: infra vero 35um gradum fluida rarefunt una circiter ducentesima nativi voluminis parte, vasa parva

passu diducuntur, pars rubet, dolet, intolerabili rofionis, punctiois, ulfionis fenfatione dive- xantur.

1. *Ardor externus, chaleur externe. B.*

Ea est species quæ a corpore calido extus ad- moto dependet, ut ab aere fervido, infolatione, hypocaufto, igne aperto, aqua, lixivio, oleo, ardentibus. Ille vero ardor vel toti corpori vel parti tantum applicatur; ex aere calidiori rubet cutis, turgidula evadunt venæ, cephalalgia, asthenia, anorexia, lassitudo, agrypnia, sitis, hæ- morrhagia narium, urinæ rubræ, paucæ; sudor copiosus, dyspnœa, orthopnœa, cardialgiæ, syncopes, aliique morbi oriuntur. Ex calore nimio parti applicato erythema, phlyctenæ, am- bustio; ea vero phænomena ut pro gradu caloris diversa sunt, ita diversam medelam exigunt.

In genere quamdiu nulla labes organica parti fuit inusta, & ardor tantum est curandus, re- motis, si fieri possit, causis externis, frigida actualia sunt usurpanda, potu, lotu, futu aqueo, item potentialia intus adhibenda, ut acida, ni- trofa, diluentia. Huc pertinent prifana de suc- co limonum, aurantiorum, syrups granatorum, berberidis, ribefii, nymphæ; emulfiones ex hor- deo, seminibus peponis, cucurbitæ, prifana, aquæ acidulata cum acido sulphuris, salis ma- rini & similibus, adde balnea, acidulas &c.

Si pars labore erythemate, ambustione, vi deantur horum vitiorum curæ.

2. *Ardor internus; ardeur de cause interne, ec- haufement. A.*

Ea est species quæ tertianas biliosas, tritæo- phiam, causum, phlegmasiasque bene multas co- mitatur, ut erysipelas, pleuritidem, phreniti- dem; cujus theoriam & proxim hisce in classibus inquiras. Hinc pendunt agrypnia, anxietas, dy- spnœa, lassitudo, polydipsia, cacurema rubra, seu urinæ rubræ, paucæ.

Gradus autem caloris maximi thermometro te- ste in corpore etiam febriente vix ad 34um as- surgit: aquæ Balerucana cum calent ad 42um cito erysipelas partibus immerfis conciliant, nec ultra pauca minuta tolerari queunt. Maximus calor atmosphæræ apud nos anno 1746 & 1772 affurrexit mense Julio pomeridianis horis ad gra- dum 30um: hic est gradus caloris sanguinis in vulgari æstate; quidam affuerunt ad 38um gra- dum eum ascendisse apud Guineenses; verum me- rito id in dubium revocat *Du Cress* in thermo- metricis versatissimus; calor autem sanguinis hie- me ad 28um circiter gradum ascendit.

a *Ardor volaticus, vulgo æstus volaticus; Ke- ringbad Suecis; flammens du visage passagers; Occitani flamboises.*

Est subitaneus faciei, colli &c. calor & rubor, per quadrantem horæ ad summum perseverans, quandoque in sudorem prorumpens, qui mulieribus, dum menstrua deficiunt, imo hysteriis, cum anxietate & dyspnœa sæpius accidit & plu- ries recurrit; similis est huic æstus volaticus a pudore faciem suffundens: hoc symptoma vide-

tur pendere ab impetu sanguinis adaucto cum str- ctura carotidis internæ, unde uberius ad exte- nam amandatur.

ORDO SECUNDUS.

DOLORES CAPITIS.

SUNT illi qui potissimum capitis hanc vel il- lam partem afficiunt, ut calvariam, oculos, aures, dentes, seu maxillas, citra febrem, con- vulsionemve; nisi dolores pro horum morborum accidentibus, non vero morbis, ut ajunt, essen- tialibus habeantur.

Hi morbi apud nos generico nomine *mala vo- cantur*, ut *mal a la tete, mal aux yeux, mal aux dents*, &c. *Rheumatismi* vocantur a *Frid. Hoffmanno*.

Raro illi morbi ægrum in lecto detinent, quia pars tantum, non vero totum corpus, afficitur, nisi dolor sit vehemens, & astheniam inducat; in paroxysmis est adipsa, anorexia, anaphrodisia, aliaque symptomata ejusdem ordinis, quod de omnibus doloribus dictum puta; accedit etiam agrypnia, moror, anxietas, morositas, si perni- ciosius sæviant hi dolores; si vero leviores sint, non raro superveniente gravi negotio vel pathemate animi insolito, dolor evanescit vel feriat. Omnes dolores partium internarum sæpius ad par- tes externas referuntur, & horum idea, utut vi- vida, est satis confusa quoad locum, ut sæpe ha- reant ægri in determinanda præcise sede doloris.

Principium horumque morborum frequentissi- mum est infarctum vasorum aut congestio san- guinis, vel lymphæ in parte affecta; ille infar- ctus est vel simplex vel phlogisticus; fit a san- guine puro, vel a sanguine vitioso, ut lymphæ acri, rheumatismalis, arthricæ, syphiliticæ, vel fovetur a carie, ulcere, exostosi, luxatione, fractura.

Dolores sunt vel idiopathici vel sympathici. *Idiopathici* sunt illi quorum principium materia- le, seu materies morbifica censetur in eadem par- te ac ea quæ dolet, ut cephalalgia a plethora vasorum cerebri, meningum, &c. Dolores *sympa- thici* sunt illi quorum materies morbifica vel principium evidens est in uno loco, dum dolor est in altero, ut cephalalgia quæ tribuitur sa- burræ ventriculi, sanguini in utero hærenti.

Falsum autem est dolores sympathicos tribuen- dos esse ulli causæ, quæ sit remota a parte do- lente, seu falsum est ullam causam agere ubi non est; ergo errant qui causam cephalalgie v. g. stomachicæ in stomacho reponunt; verum qui- dem est sæpe fieri ut emetico præscripto illa ce- phalalgia evanescat; verum inde non sequitur ejus causam fuisse in stomacho; dubium est num sanguis inspissatus & vasa meningum vel cerebri infarciens sit incusandus; num vero inspissatus fuerit ob plethoram, ob saburrâ, inquirendum restat. Esto fuerit inspissatus a saburra e stoma- che in sanguinis massam transfusa, illa cepha-
lal-

largia optime discutietur & præcavebitur usu emetici, licet principium proximum hujus referatur ad caput, quo dolor etiam refertur. Comotio enim ab emetico facta potest sanguinem in ipso capite discutere, & saburra eliminata futuri dolores simul præcaveri possunt. Qui itaque morbi juxta quosdam sunt sympathici, juxta alios diversa theoria imbutos idiopathici sunt; arbitraria est itaque illa morborum divisio, & a theoria dependens sæpius erronea.

Dolores interni gravitativi capitis, aurium, oculorum, non raro pendunt ab infarctu quem narcotica adaugent, nedum minuunt: licet enim narcotica sanguinem resolvant & fluxiliorem faciant, interea cum morbi hujus solutio pendeat potissimum a vi systaltica vasorum & contractione meningum, quæ humores congestos exprimat, cumque narcotica utrumque naturæ conatum supprimant, ex usu narcoticorum infarctus non raro crescit & cephalalgiam sequitur sopor, delirium aliudve malum ipso dolore periculosius; ergo caute illis utendum in simili casu, nec apud epilepticos, vetulos, paralyticos, similesque ægros in soporem facile delapsuros.

Docet etiam experientia narcotica, topica, quæ in aliis partibus a capite diffitis tuto usurpantur, non sine quodam periculo oculis, auribus internis, seu origini nervorum propius admoveri; sic folia daturæ oculis admota mydriasmum, & amaurosism excitare valent, adeoque non nisi cum cautela illis simili casu utendum est.

XI. CEPHALALGIA; Eclipsis Hippocratis; Carabaria, Gravado capitis Gorraei Definit. Med.; Dolor capitis Sennerti; Capiplenium Baglivi; Dolor cephalicus Frid. Hoffmanni; Mel à la tete; Etordissement.

Est capitis gravitas vel sensatio molesta, quæ refert caput interius distensum, turgidum, & quasi gravatum.

Verosimile est hujus causam esse infarctum ipsius corticis cerebri, qui licet resectus dolorem acutum non inferat, sensum tamen obscurum obtinet, maxime cum ejus vasa quocumque modo distendantur & turgent.

Si sedes morbi foret accuratis signis cognita, ex illa posset distingui cephalæa & hemicrania a cephalalgia; cephalæa etenim utpote dolore tenivo vivido stipata membranas afficeret, tum extra tum intra cranium positas; hemicrania vero sinibus frontalibus magis insideret vel locis a sympathico parvo nervos accipientibus.

1. Cephalalgia plethorica; Eclipsis Hippocratis; Capiplenium Baglivi, Morgagni Epist. I. 17 ex Covpero, Commerc. Litter. Baiero; a vasis meningum sanguine turgidis, varicosis: etordissement; pesanteur de tete, Dictionn. de Santé. B.

Dolor capitis a plethora oriundus cognoscitur ex signis generalibus plethoræ, stipatur pulsu raro; semper enim observavi in gravibus capitis

doloribus pulsum rarefcere, nec semper facies est rubicunda, ut dum plethora alias partes afficit, sæpius in gravi cephalalgia pallefcit, gravitas ad frontem est notabilis, cum difficultate cogitandi, distincte ratiocinandi, reminiscendi. Videtur esse conamen naturæ ad hæmorrhagiam narium excitandam, in quem finem, meningibus & vasis sanguiferis contractis, ea urget sanguinem versus vasa excretoria narium, & reapse superveniente sufficienti hæmorrhagia, hic dolor evanescit; crescente infarctu vertiginosus aut somnolentus evadit æger: præcessere non raro dapes uberiores, vini potus copiosior, somnus pomeridianus, similiaque erata, vel molem directe augentia, vel excretionum consuetarum suppressiones eam indirecte augentes. Hujus varietates sunt.

2. Cephalalgia catamenialis. L. P.

Ea est quæ ob catameniorum suppressionem vel emanationem mulieribus periodice & circiter quolibet mense supervenit; atque catameniorum fluxu sedatur vel evanescit. In curatione habenda est hujus principii ratio, seu extra paroxysmum medicamina auxiliæque diætetica & gymnastica, quæ hunc fluxum restitunt, sunt adhibenda; in paroxysmo phlebotomia est eximium remedium.

3. Cephalalgia hæmorrhoidalis Hippocr. V. Epidemico Vallef. 491: a constipatione: Echauffement. L. P.

Altera est plethoricæ varietas quæ a conatu hæmorrhoidali dependet, cum scilicet plethorici evadunt hæmorrhoidarii, illi ante mariscarum turgescentiam cephalalgia gravitativæ sunt sæpius obnoxii. Hoc aliquot dies perseverat cum vertiginosis motibus, idearum confusione, frontis gravitate, corporis torpore, alvi constipatione: præmissa phlebotomia, clysmata & deinde juscula sanguini diluendo & leviter incidendo apta conveniunt; extra paroxysmum balnea, semicupia, tempestate conveniente victus parcior, exercitium moderatum indicantur; sanguis enim crassitie, seu spissitudinis peccat simul & quantitate.

Hujus varietas est cephalalgia a constipatione alvi, a calore viscerum, quam comitantur æstus fugaces faciei, cum torpore & stupore capitis, capiplenio, oculorum rubore, visus obnubilatione, quæ omnia clysmatis & victu refrigerante debellantur.

4. Cephalalgia stomachica Riverii Pr. de Dolor capitis; Bonet. Sepulchret. Tom. I. pag. 12. obs. 11. B.

Ea est quæ a saburra in primis viis hærente fovetur, aut, ut ait Riverius, quæ fit per consensum capitis cum stomacho; a saburra primarum viarum foveri dolorem capitis cognoscitur ex prægressis & concomitantibus, ex prægressa crapula seu ciborum & potulentorum nimia ingestione, potissimum ex liquorum inebriantium abusu, nec non ex habituali stomachi debilitate, ratione cujus male digeruntur alimenta; ex concomitantium numero sunt ructus, nausea,

vomitio; ventriculi gravitas, cardialgia, pravus oris sapor; circa quod observandum vomitionem gravi cephalalgia & hemicrania supervenire absque eo quod origo morbi sit in stomacho, ut patet ex vomitione quae supervenit fracto cranio. In hac specie cephalalgia eximius est *apborismus Hippocratis 17. sect. 4. si sit cibi fastidium, cardialgia, oris amaror & vertiginosa capitis gravitas, emetico opus est.* Quoties enim haec symptomata cephalalgiam comitantur, vomitio praestantissimum est remedium. si tamen aliunde veteret usus emetici, cathartica possunt, licet minus tuto, usurpari; utrumque genus remedii; premittis praemittendis, ut phlebotomia, abstinencia, potu diluente, adhibeantur. Ea symptomata designant saburram inhaerentem & latentem in ventriculo; saburra enim cruda a recenti crapula orta non stipatur ori amarore, & vomitione spontanea saepe tollitur, secus emetici aut cathartici abigitur; illa species saepe cephalalgia febrilis est adnexa, seu stomachica cum febrili saepe conjungitur, aut diversae sunt quoad principium.

5. Cephalalgia febrilis. B.

Est illa species quae a sanguinis impetu febrili dependet, in quocumque februm & phlegmasiarum ordine morbus certe frequentissimus, nisi symptomata placeat nuncupari; quoties impetus sanguinis est solito major, toties pressio lateralis in vasa sanguifera crescit; sed cum ratione aethenae febrilis aeger horizontaliter jacet, impetus cruoris in vasa capitis major est quam cum stamus; ergo hac duplici de causa pressio lateralis vasorum capitis major evadit; hinc cephalalgia gravativa quae vulgo ad frontem refertur.

Est cephalalgia in febre acuta cum urina tenui, pellucida, phrenitidem, id est delirium portendit, maxime si aëginosa vomunt aëri, & si cum surditate est pervigilium, ut docent *Prophetica*; si dolor capitis vehemens in hoc casu subito delitescat, signum est delirium aut soporem accedere, quod si fiat sine causa evidenti, ut a crisi, phlebotomia, &c. pessimum est.

6. Cephalalgia pulsantis. Spbygmocephalus an-genu-diversus?

Est sensatio molestae pulsationis in capite juxta tempora, quae licet sit symptomata cephalalgiae febrilis, quandoque sine dolore proprio dicto capitis observatur cum molesto pervigilio; ita ut aëri de hac pulsatione tantum conquirentur & de agrypnia; ea etenim pulsatio tunc maxime molesta est cum aeger jacet, & ad somnum se componit; accidit autem ea pulsatio post magnas animi contentiones, studia nocturna, curas graves, nec non obpergræcationes, maxime spirituosorum liquorum potationem, & quaecumque sanguini impetum majorem conciliant; aëri distinctas & arteriarum pulsui synchronas pulsationes in temporibus percipiunt, quae perceptio an ad tinnitum bombum, an ad cephalalgiam magis referenda sit, ambiguum est.

pendet autem ex pulsatione arteriae temporalis adversus canalem osseum, quem in cranium subingressu praetergreditur; cum enim canalis ille sit incurvus, & fluida velociter mota fortius agant in curvaturas oppositas, ibi cruor arteriam suam fortius impetit; cum velocius solito movetur; fluida enim quae velociter moventur fere sequuntur solidorum leges, juxta quas vis percussio in plana opposita est, ut quadratum velocitatis; cum e contra fluida pacate fluentia quorum versum aequaliter premant & libere per canales fluentia in parietes eorum minimum agant; hoc symptoma fugax esse solet, si nulla febre situr.

Eandem pulsationem observo cum agrypnia inde adaucta in muliere menorrhagiam uberrimam quovis mense patiente, quae inde chlorotica, id est pallida, picanisque evadit, cujus sanguis calidus & acer hysteralgiam in medio catameniorum suorum excitat. Idem symptoma in melancholia Anglica, seu medio vitae, constanter adesse ab ipso aëro percipio.

8. Cephalalgia intermittens. L.

Quotidie, vel tertia quaque die etiam sine pulsus frequentia horis praefixis ea species supervenit, & a veneno febris intermittens fovetur, quod apprime evincit curatio, quippe paucae doses kinkinae, irritis caeteris omnibus remediis, hanc brevi tollunt, ut aliquoties expectus sua.

8. Cephalalgia gravidarum. Maux de tete des femmes enceintes. L.

Quandoque gravidas vehemens divexat cephalalgia circa frontem & oculos; palpebrae difficulter attolluntur, imo quod pejus sopor accedit minime levans; huic gravi malo, ex quo pejora metuenda sunt, illico phlebotomia etiam repetita succurrendum est. Hic morbus sub graviditatis finem magis metuendus est, aorta scilicet ab utero compressa sanguis in supernis partibus retinetur; inde metuenda apoplexia, eclampsia, &c.

9. Cephalalgia inflammatoria Manget. Biblioth. pract. tom. 1. pag. 1021, 1022; Dolor capitis a meningum inflammatione ab Heers. Dolor capitis a phlegmone cerebri, Brasavoli Comm. in Aphor. 51. lib. 7. River. obs. comm. 21. A.

Huc referantur etiam dolores capitis ab ictu, vulnere, contusione, fractura, similibusque principii procatartici, quae cephalitidem, phrenitidem, eclampsiam, aliosque gravissimos morbos deinde inducere solent, adeoque cura in morbis inflammatoriis & tractatibus chirurgicis est inquirenda.

10. Cephalalgia catarrhalis. L.

Ea duplex est; vel enim est externa, id est, cutem ipsam tantum afficit, quae duplici phaenomeno patet, scilicet cutis capillatae rubedine & dolore tactum refugiente; quippe etiam capillorum peccinatione exasperatur. Altera est altior & capsulam aponeuroticam, qua involvitur cranium, afficit; atque ut prior

coryza, tussi, sternutatione se prodit; & maxime ex eo quod dolor tactu, frictione sedatur; hic dolor quandoque est sævus & pertinax cum tinnitu, strabismo, visu duplicato, prout in vicina organa serpit fluxio, ac catarrhorum more ad quadraginta dies extenditur. Curatur phlebotomia una vel altera, deinde catharsi bina, dum interea potus theiformes, diæta mediocris, suffitus ex karabe, fumus salviæ, sacchari usti, similiaque in usum vocantur; cum autem ab aeris frigiditate & humiditate procedat morbus, evidens est perspirationem tegumentis calidis, siccis, aere calido, exercitio, potu calido esse revocandam; quod ratio capillitii densioris etiam præstat.

11. *Cephalalgia anemotropa* Georg. Hannæi, Miscell. Cur. *Cephalalgia, rara* Mangeti Bibliothec. Pract.

Ea est quæ quoties fiat ventus meridianus, calidus & humidus, certos homines constanter afficit, & accedente vento boreali aut alio quovis evanescit; ad eum disponunt quæcumque cerebri vigorem imminuunt, ut studia immodica, curæ diurnæ, quoties fiat auster apud nos, electrica vis fere evanescit in aere, ut docent observationes electricæ; inde forte fit ut tonus cerebri laxetur, sanguis in eo congeratur, & hæc species perbelle sanatur illico per electrificationem, quæ diversis artificijs excitatur. Datur altera quæ a vento boreali inducitur, qualem refert *Hannæus*.

An cephalalgia, quæ ab insolatione accidit, habeat symptomata specialia, aut curam specialem, ac proinde inter species sit recensenda, nondum mihi notum est; scio quidem in hoc casu soporem, imo asphyxiam quandoque accedere; scio etiam mulieres huic malo mederi solitas esse singulari artificio, quod vocant solis a capite extractionem, apposito scilicet fronti cyatho inverso frigida pleno; verum an hæc sufficient dubito.

12. *Cephalalgia hysterica*. B.

Illæ est diversissima ab hemicrania clavo, quippe partem magnam capitis, sæpe occiput totam, afficit cum sensu frigoris vehementis, quod quidem pro hysteriæ criteriis haberi voluit *Baglivi*; sed hæc species ex signis genericis hysteriæ magis innotescit; fugax est, tremorem incutit, spasmodicas contractiones diversorum organorum, catameniorum emanationem; antihystericis tollitur.

13. *Cephalalgia metallica* D. Doazan Doct. Med. Monspel. L.

Est species, quæ potissimum sigillis familiaris est, ex eo quod ad encaustum, quod vitreadis vasis suis adhibent, plumbum & diversa metalla terere, fundere, eorumque tum pulverem, tum vapores haurire consueverunt. Vide apud *Lemery Diction. des drogues* quænam sint metalla diversis encaustis componendis adhibenda. Illos autem incessunt 1. dolor colli & occipitis pertinax, pressione non exacerbans; 2. dolor gravativus totius capitis, frontis potissimum; 3. stupor mentis quasi soporosus.

Ille autem morbus curatur, ut rachialgia me-

tallica, scilicet 1. die clysmata cum decocto colocyntidis, semina & similibus injicitur; 2. trihorio post noctu bolus ex theriaca præscribitur; 3. mane sequenti sex grana tartari stibiatu in duas doses divisa intra semihoram hauriantur; vespere clysmata ex vini & olei ana uncis quatuor injicitur, dein alternis diebus catharticum validum ad tres vices iteratur, & sic ægri intra duodecim circiter dies sanantur.

XI. CEPHALÆA; *Crosaphus* Cæli Aureliani cap. 22. *Douleur de tete, Cephalæe*.

Differt juxta *Galium Aurelianum* a cephalalgia, quod illa chronica sit, ista vero acuta seu brevi terminetur: Cephalæa scilicet morbus est diuturnus dolor totius capitis, sed etiam vehemens, qui a parva occasione vehementes habet exacerbationes, inde sequitur cephalæam gradu tantum, non genere, a cephalalgia discrepare, & forte satius esset eas ambas unico generi inferere; utinam saltem si genus confusum sit, species dentur distinctæ. Cephalæam Neoterici, Stahliaque distinguunt in eo quod dolore non gravativo sed tensivo spastico situper, verum an hoc verum sit de omni specie non constat.

1. *Cephalæa syphilitica, Cephalæe verolique*, Mangeti Bibliotheca Pract. de dolore capitis C.

Ea præterquam quod signa syphilitidis latentis, male curatæ obrinet, & quod noctu, dum æger lectulo incalescit, ferociat, nulla criteria propria obtinet: etenim vidi hanc speciem ita catarrhali affinem ut nisi hydrargyrosi cessisset, & noctu exacerbasset, pro catarrhali eam habuissem. Vidi alias hanc speciem a biennio savientem, noctu exacerbantem, quam pro rheumatica Medicus ordinarius habuerat, proindeque phlebotomias repetitas præscriperat, jusculaque edulcorantia, sed incassum; æger scilicet viru venereum celaverat, sanguis extractus erat ut in rheumatismo gelatina alba crassa obductus; cum demum accersitus confessionem virus venerei extorsisset, adhibita hydrargyrosi æger convaluit, hæc species neglecta exostoses cariesque cranii inducit.

2. *Cephalæa ab acrimonia, Cephalalgia scorbutica* Boneti in Sepulchr. *Dolor cephalicus a materia salina* Frid. Hoffmanni; a scabie, gutta rosacea repulsis ejusdem.

Ea est quæ ab acrimonia humorum dependet. Cognoscitur ex victu prægresso, ex temperamento calido & sicco, a jvantibus scilicet lacticiis, aquis acidulis, balneis, & a lædentibus, ut calidis, acerbis. Si acrimonia tanta sit ut ossa erodat, diploen corrumpat, ad terebrationem aliaque auxilia chirurgica deveniendum est.

3. *Cephalæa arthritica*, Musgrave cap. 14. hist. 7. *Frider. Hoffmann. de dolore cephalico; Podraga capitis*, Act. Acad. N. C. Observat. 155. 214. &c. L. P.

Vidit hanc speciem quotidie eadem hora meridi-

recrudescentem adeo intolerabilem ut nihil magis ; capite fortissime vincto levabatur paululum , ea dolore ad pedes redeunte illico evanescit ; ut autem in pedes divertatur nihil est utilius epispasticis , inter quæ lavipedium ex aqua calidissima aliquoties miros effectus præstitit ; novi aliquot ægros ea methodo sanatos .

4. *Cephalæa febrifosa*. Vide Morton. Pyretolog. pag. 32. *Hemicrania a febre intermittenti latente*. A. P.

Dolorem capitis intolerabilem , certis statisque periodis ut plurimum recrudescentem , observavit Auctor , verum absque aliquo solemnī algore , rigore , calore & sudore , qui sese alternatim excipiunt in legitimis intermittentibus ; urina vero multum tincta & contentis saturata speciem aquæ cum pulvere lateritio mixtæ semper præ se ferebat .

Morbum sæpe incassum frequenti phlebotomia , etiam & jugulari , epispasticis , cephalicis omnigenis , errhinis , masticatoriis , aggressus est Mortonus , eam vero auxit adhibitis emeticis ; catharticis levioribus ; chalybeatīs , antiscorbuticis ; donec tandem experientia didicisset usu copioso kinkinæ doloris hujus fomitem penitus posse subigi .

5. *Cephalæa melancholica* , Ramazzini *hypochondriaca* dicta . L. P.

Est ea species quæ sanguinis viscositati , lentiorique tribuitur , quæ ut plurimum mitis , sed diuturna fere continua est , cum animi mœrore , solitudinis amore , & non raro puellis ob latens matrimonii desiderium , vel aliud pathemata , vitis ærumna , curis , studiis immodicis supervenit ; valde affinis est cum specie quam suppressio catameniorum & hæmorrhoidum fovet . Est peculiariter exigit diluentia , rusticationem , venationem , quæcumque diversitatem & hilaritatem idearum valent excitare ; æstate vero balnea , aquas acidulas , &c.

6. *Cephalæa Polonica* , Stabel. histor. 5. & 6. plicæ Polonicæ . C.

Est ea quæ a plicæ Polonicæ retentione , vel capillitij plicosi refectione ortum ducit , quæque atrox est ac cariem cranio infert .

7. *Cephalæa serosa* , Mangeti Biblioth. practicæ dolore capitis Tom. 1 , Boneti Sepulchret. Tom. 1 , Fabricii Hildani Centur. 3. observato 20. C.

Numerosæ prostant observationes hujus speciei quàm tribuunt sero in diversis cerebri partibus collecto ; an vero illud principium ineulant quia eadaverum dissectio hoc serum adesse docuit ? certe non valet consequentia ; an quia hydrotica , diuretica , vesicatoria , setacea profuerunt ? inde non certo deduci potest morbum a sero profuisse , enim aliunde serum stupori , gravitati , sopori potius indutendis præ videatur , quàm vividis doloribus excitandis , nisi aliquis sit infarctus phlogodesus , ut in catarrhali cephalæa . Consulte *Morgagni de Sedib. Morborum Epist. 1.* ubi hujus cephalæ acutæ prostant casus a *Valsalva* observati .

Cephalalgia speciem intolerabilem amentia terminari solitam putabat *J. Salzmännus* oriri a pineali glandula calculosa vel scirrhusa ; talena invenere in hoc morbo *Scheu* , *Dolincursius* , &c. sed hujus speciei signa desunt .

Ab hydrocephalo sinus cerebri ortam vidit cephalæam dirissimam *P. Borellus* *Obs.* 38. *Cæc.* 17 repulsa fuerat scabies ; aqua purissima ad libras duas effluxit cum impetu ex sinibus cerebri post mortem incisus .

XIII. HEMICRANIA ; *Migraine* , *Clou*.

Est morbus cujus præcipuum symptoma dolor est in alterutro capitis latere , potissimum ad tempora , frontem , juxta oculos , isque vehemens , sæpe periodicus .

Differt a cephalæa ex eo quod ejus sedes non est in encephalo , nec in calvaria parte quæ immediate cerebrum tegit , sed in sinibus frontalibus , orbita oculorum , ita ut vel oculi globus vehementes afficiatur tractione , lachrymatione , vel æger naris obstructione , coryza , similive sinuum frontaliū læsione laboret ut plurimum ; aut in loco , quem clavus aut pollex tegeret , terminetur affectus , quod in cephalæa non accidit .

I. *Hemicrania ocularis* . C.

Ea est quæ pendet ab oculi suppuratione , synchysi , inflammatione interna . In illa dolor est constans , tensivus in parte superiori orbitæ alterutrius oculi cum visus læsione notabili .

Sunt autem plurimi oculorum morbi quos ea comitatur , sequiturque , & in quibus ille dolor sæpe est præcipuum symptoma , & 1. quidem cataractæ purulentæ , & cataractæ a synchysi : 2. amblyopiæ hydrophthalmicæ : 3. amauroseos a synchysi : 4. ophthalmiæ choroideæ , uvæ , & ab eomate , & sæpe sequitur extractionem cataractæ , oculi ipsius evacuationem , atque non raro ad mortem usque ægrum divexat ; si vero ægrum orbem uno oculo dimittat , anno sequenti alterum oculum aggreditur . Si sit diapyxis seu puris collectio in camera postica , puris emissio potest dolorem sanare ; si sit synchysis , suadet *Saint Yves* ipsius oculi extractionem ; servet nos Deus immunes a morbo & a remedio .

Sola observatio potest evincere hemicranias immanes pendere a vitio partium remotarum , & quoniam Medici specierum morborum doctrinam parvi faciunt , inde incidunt in errores ægris perniciosos ; sic pro rheumatismo plures Medici curabant hemicranias odontalgicas , quæ demum illico dentibus cariosis avulsis a *Fauchartio* evanuerunt , nec amplius rediere .

2. *Hemicrania odontalgica* *Fauchart* 2 , 3 , & 4 *obs.* pag. 413. B.

Ea est quæ principium suum habet in dente carioso , ad nervis pedem aserinum constituentibus , cujus curationem ex dentis avulsione , vel ex nervi affecti amputatione expectata , qualem tradidimus inter trisimi species ; mira quidem sympathiæ species , quippe utut principium in ner-

nervis dentium existat, non raro solum caput juxta oculos dolo, quo dolore ineunte, vel remittente odontalgia apparet. Succus porri in aurem infusus dolorem sublevare dicitur; nisi omnes cariosi dentes evellantur, homierania permanet, & ad plures menses ac annos quandoque perseverat.

3. *Hemicrania sinus*. Journ. de Med. Avril 1761, & pag. 371 a calculis. D.

Est ea quæ ab alterutro sinu frontali obstructo dependet; dolor est perseverans, diuturnus, in ima parte frontis supra orbitam; naris ejusdem lateris est sicca, oculus vel ruber vel lacrymosus cum dolore exacerbatur: hujus vero varietates sunt 1. a vermibus vel larvis muscarum intra sinum latitantibus. Vide Fernel. 4. *Pathol. cap. 7; Rolinsium de capitis dolore, Boneti Sepulchrestum tom. 1. pag. 67*; cognoscitur ex pruritu & vertiginoso affectu conjunctis; huic speciei frequenter obnoxia sunt capræ & oves, unde vertiginosa evadunt. A sanguinis impetu critico & errore hæmorrhagiæ narium. Monialis bis hunc morbum cum febre acuta passa est, prima vice hæmorrhagia narium quam Medicus ex pulsu nasali prædixerat eam liberavit; altera vice eadem symptomata, idem pulsus, sed naris sicca fuit, & nihil sanguinis ex ea effluxit; Febre sanata dolor immanis in orbita permansit. Consultus cum Ill. D. *Capit. non dubitavimus quin sanguis in sinu clauso collectus huic ansam præberet, & trepanum sinui applicandum suavisimus. 30. Dantur similes dolores a muco ibi collecto, imo indurato & incalculosos, converso; calcoli alii per nares anticas reojecti fidem faciunt Bonet. Sepulchrest. appendic. pag. 62. tom. 1; alii per nares posticas; idem ibidem pag. 61; Acidulæ poratæ in hoc casu profuere; Fabric. Hildan. Centur. 5. obs. 1.*

4. *Hemicrania coryza*.

Sic dicta quia a coryza incipit; & coryza ac alterius naris siccitate constanter stipatur; est dolor atrox periodicus, sed raro, ut semel vel bis in anno, revertens cum oculorum intra orbitam violenta retractione, lachrymatione; quandoque visus hebetudine, aliisque diris symptomatis, quique pendet ab infarctu sinuum frontium: infarctus vero ille est a muco viscido & acri, saltem in senes; hunc morbum vidi sanatum ducis ex aqua Bellilucana, & inde secuto fluxu viscoso e naribus.

Verum quænam sunt hemicranie quæ curantur vesicatoriis, setaceis, similibusque remediis pone caput applicatis? nonne sunt cephalæ ferosæ?

5. *Hemicrania hæmorrhoidalis* Heisteri; *Clavus hæmorrhoidalis*, dissertat. ann. 1743. Helmstadii. A. P.

Character. Dolor capitis fixus quasi a clavo premente, vel terebrante; hæmorrhoidibus & catamenis, hæmorrhagis narium, suppressis superveniens, his restitutus sanandus.

Adest partis intumescencia, calor, rubor, ardoris sensus, agrypnia, pulsatio temporum, cor-

poris lassitudo, urina rubra, spumans, pulsus durus, plenus.

Cura exigit sanguinis detractionem & dilutionem, fluxum supprefforum restitutionem ad principium tollendum: hoc præstant phlebotomia pedis, dein hirudines parti ipsi aut ano etiam applicatæ, diætæ diluens & refrigerans, medicamenta resolventia & temperantia, ut pulvis temperans Stahlii vel Heisteri ex matre perlarum cum nitri granis tribus, quatuorve, potiones ex lapide cancerorum, matre perlarum, aqua rosarum florum tilia, sambuci, cinnamomi cum syrupo violaceo: fomenta ex floribus chamæmeli, sambuci, millefolii & mica panis, spirito vini camphorato, &c. Cucurbitulam parti applicatam laudant *Natura curiosi*, hirudines *P. Borellus*; arteriotomia *Pareus*, aquam frigidam nonnulli.

6. *Hemicrania clavus*; *Clavus hystericus* Sydenhami de colica hystericæ, process. integr. p. 669: *Le clou hystérique* Raulin des maladies vaporeuses pag. 258. A.

Est dolor atrox, perterebrans, capitis, in parte quam pollex vel ovum teget, clavi infixi sensationem referens cum animi desperatione, prostratione, sæpe delirio, hystericis, chloroticisque discurians. Arabibus etiam *ovum testa* dicitur, si paulo majus spatium occupet. Hic morbus atrox phlebotomiis incassum oppugnatur. Valet hic tantum curatio eadem ac in gastrodynia hystericæ, scilicet serum lactis & laudanum.

7. *Hemicrania purulenta* Nicolai Decas obs. pag. 14 Argentorati, 1725. C.

Miles accepto ante triennium vulnere capitis cum fractura, sed dudum consolidato, ab hoc tempore laborabat cephalæa immani, quæ omnes Medicorum & ipsius carnificis conatus eluserat, præscripto denique pulvere cinnabaris & nitri, emulsione & emplastro, facta est cum aliquali fragore sternutatio cum excretionem purulentæ materie tenacis sanguine interpersæ per nares, integrum diem perdurante, & ad quadrantem mensuræ accedente, quam subita doloris mitigatio & tandem plenaria sublatio subsecuta est; unde infert auctor sæpe medicamentis tribui effectus: quos minime præstant & fortunam esse Medicorum fabrum.

Est itaque ea species quæ a pure sinu frontales, maxillaresque replente deducenda est.

8. *Hemicrania ab insectis*. Morgagni de sedib. Morb. Epist. 1.

Est ea quæ oritur a quodam insecto intra sinus frontales nidulante, v. g. ab scolopendra, cæstro nasali, vel larvis muscæ carnariæ, ab erucis, &c.

1. Catharina Pnaferin quinquagenaria per annum fuit vexata dolore exquisito frontis versus latus dextrum, cujus locum pollex tegere poterat; is dolor a somno tranquillo evigilantem, vel radiis solaribus expositam acrius disorciabat; aderat pruritus narium earumque siccitas & obstructio ad partem dextram cum frequen-

ti sternutamento, capitis obnubilatione, vertigine & palpebræ dextræ spasmus; expergesta tetrum odorem ex ore exhalantem, reliquo tempore ructus acidus experiebatur: Inspiravit tabaci pulverem, aquam Reginae Hungariæ; ex his repetitis secuta est mucii copiosa emunctio, & denique viva scolopendra bicornis expedite currens, se in circulum convolvens, quindecim ex utraque parte aut plures pedes habens: Videtur scolopendra plana pedibus utrinque quindecim Faunæ Suevicæ 1263. Vide *Hist. de l'Acad. R. des Sc. Ann. 1733. p. 33. & 1708. pag. 24.* oleo in aurem immisso scolopendra post triennium ejecta fuit & strygnus eam comitans sanatus. 2. Ab Eruca pilosa intra sinum frontalem latente *Fabricius Hildanus centur. 1. observ. 8.* observavit puerum hemicrania discruciatum: Vide iconem apud auctorem. Similem erucam pilosam medium digitum longam vidit e naribus ejectam *Tulpus lib. 4. observ. 12.* Illa hemicrania ovibus est familiaris, hominibus non raro tamen accidit, ut constat sex observationibus quæ prostant in *Ephemer. Nat. Cur.* Licet autem plures Authores eam tribuant vermibus intra cerebrum latitantibus, hoc nullius Authoris fide digni observatione constat, ut monet *Illustr. Morgagni Epist. 1. p. 6. & 7.*

In simili morbo *D. Lindern* Argentinenſis observat dolorem ad occiput exporrigi; mucum e naribus extillare, a lacte calido in nares attracto levati; ab erethinis exacerbati, vomitoriis excusam esse erucam inferne flavam superne fuscam, punctis nigris notatam.

9. *Hemicrania nephralgica* Baglivi p. 335. cap. 9. de fibra motrice. A.

Observavit *Baglivi* hemicraniam in nephralgia ex eodem latere quo calculus dolorem creat cum pulsu ejusdem lateris parvo & depresso, quod dedit a dolorosa oscillatione & contractione fibrarum communicata a renibus ad pericranium.

10. *Hemicrania lunatica* P. Sali cap. 10. ad Altomari proxim. L.

Ea est quæ determinate qualibet octava die circiter, seu juxta quamlibet lunæ phasim ægros divexit. Tres vidit Auctor ægros, inter quos Dominicanus per tres annos & septem menses continuos qualibet octava die lunæ, ferme eadem hora, hemicraniam patiebatur cum ingenti & acuto dolore circa temporalem musculum, triginta circiter horas perseverante, quo tempore nec lumen aspicere, nec strepitum audire, nec etiam cibum gustare poterat sine manifesta læsione; in intervallis sanissimus erat.

Merito existimat Auctor a veneno intermittentis febris octavæ pendere hanc hemicraniam.

XIV. OPTHALMIA; *Pituita* Horatii; *Lippitudo* Celsi; *Oculorum inflammatio*, *Dolor oculorum* Sennerti; *Ophthalmoponia* Heisteri; *Gallice Ophthalmie, mal aux yeux.*

Ophthalmia Græcis ab *ophthalmos* oculus, quasi morbus ocularis.

Sauvages Nosologia Methodica. Tom. II.

Cognoscitur ex oculi dolore, rubore, intolerantia lucis & lachrymatione.

Dolor & lucis intolerantia sunt præcipua ophthalmiæ symptomata; iubedo in ophthalmiis externalis tantum adest. Dolor in oculis est proportionalis hujus organi sensibilitati, quæ maxima; quippe nulla pars sub pari volumine tot fila nervea recipit, quot oculus. Ille ex sex paribus nervorum fila mutuatur, & sensibilitas est nervorum quantitati intra datum spatium proportionalis, si par sit filorum nerveorum distractio.

Cum ophthalmia est inflammatione stipata, quod in plurimis speciebus accidit; dolorem comitantur rubedo, calor, tensio, tumor, quorum omnium causa est impetus cruoris in vasa sanguifera oculi. Vide *theoriam inflammationis*: Inde etiam nervorum distractio: verum dantur ophthalmiæ internæ quæ etiam in suppurationum abeunt, v. g. in crystallino, sine prægresso rubore ac tumore conspicuis, ut cum crystallinis suppurationibus; ibique datur inflammatio lymphatica Boerhaave.

Intolerantia lucis retinæ sensibilitatem adaugam esse probat, si ve detur ejus infarctus phlogisticus, si ve tensa sit nimium choroidea, ejusque expansio uvea, si ve simul consentiat sclerotica; in his omnibus casibus datur *myosis* seu pupillæ angustia huic lucis intolerantiæ proportionalis.

Illachrymatio uberior accidit propter dolorem oculi, ejusque siccitatem & fervorem; natura siquidem eo sine secretionem illam intendit ut lachrymarum fluente, si quid est peregrinum, everratur, siccum humectetur, fervidum & acre temperetur; nec alio modo intelligitur quare ab irritatione magis augeatur lacrymarum excretio quam illarum per puncta lachrymalia reabsorptio, quod tamen ad epiphoram statuendam omnino necessarium est.

Differt a caligine, quia obscuratio visus in ophthalmicis est libera; si enim palpebras aperiant, clare vident; verum in caliginosis est obscuratio coacta quæ a voluntate superari non potest.

1. *Ophthalmia Taraxis, Teraxis* Aetii, Pauli lib. 1. cap. 22. *Ophthalmia notha* Sennerti; *ophthalmia cataractalis* Saint Yves spec. 3. De *Meyseroy* art. 383. 382. B.

Ea species omnium levissima est, a nullo interno vitio præexistente fovetur, & tantum accidentaliter a principio procatartico pendet, ut a frigore, rore vespertino, fumo, vento, læsione immodica, oculorum labore in minutis aspiciendis, ex vapore caparum, allii, pulvere &c.

Sanatur natura vel artis auxilio; natura scilicet pulverem aut miasma acre everrit, eluit, abortis lachrymis; dolorem sedat a luce ortum clausis interdium palpebris; & natura imitatrix ars medica umbellam ex sericea tela viridi præterdit, tenebras suadet, aqua tepida oculum eluendum jubet, nec non abstinentioniam a principis nocivis, ut læsione potissimum nocturna, a vento, sole. Si quid in oculis seu inter palpebram & oculum hæserit, diducta palpebra interventu plumulæ vel frusti papyri illud extrahitur.

1. *Ophthalmia trichiasis*, *Trichiasis* de St. Yves p. 98. L.

Trichiasis est directio ciliorum versus oculi globum. *Distochiasis* est series duplicata pilorum in palpebræ interna superficie.

Si pili ciliorum prælongi sub palpebris recondantur, nascitur ophthalmia, quæ eductis ciliis evanescit; verum cum cilia ob ulcuscula marginis palpebrarum intus enascuntur, ea acriter pungunt oculum, eumque inflammant, exulcerant, usquequo extirpata sint. Frustra refecantur hi pili, qui rigidiores deinde succrescent; eradicari debent sigillatim interpositis pluribus diebus, & dein, ne novi succedant, sub debitis cautelis, lapide infernali locus unde extirpati sunt est comburendus, imo suadent quidam, ubi nullum aliud est remedium, palpebræ marginem pilis onustam omnino refecare; de quibus vide *Heisterum Chirurg. cap. 47. & Saint-Yves cap. 8. pag. 98.*

3. *Ophthalmia tuberculosa*. L.

Posthia Galeni, a *poste* præputium vel *poros* desiderium; Tubercula palpebris accreta sunt *hordeolum*, *Gallis orgeolet*, *erwie*, quia creditur accidere illis, qui gravidæ desideranti quidpiam recusant, *Grando*, Græcis *Crite*, *Gallis grain de grele* ob duritiem & pelliciditatem tuberculi, unde etiam *sclerophthalmia* Aetio dicitur, nec non aliis *Chalaza: Præputiolum* Cornarii.

Nascuntur scilicet in palpebrarum marginibus tumores rubri, duri, indolentes, aut parum dolentes, qui veluti præputiolum phimosi affectum referunt.

Illæ tubercula sunt emollienda ut resolvantur; si non resolvantur, sunt inflammanda aut adurenda ut suppurentur; vel sunt enucleanda, & demum cicatrix est inducenda; si sint verrucæ, atheromata excrecentiæ, filo vinciri debent ut cadant, vel comburi, vel forcibus refecari.

Emolliuntur emplastro de mucilagine, de vigo, cum paxillo saponis &c. comburuntur gutta spiritus salis ammoniaci, vel quod promptius agit, acumine lapidis infernalis: enucleantur, refecantur forcipibus; vinciuntur filo sericeo si verrucæ, excrecentiæ, petiolatæ sint. Curatur, ulcusculum unguento diapompholygos.

Vide *Boerhaave de Hordeolo Heist. Chirurg. c. 43. 44.*

4. *Ophthalmia Trachoma* P. Æginetæ.

Trachoma est asperitudo palpebræ in parte interna. *Dasympma* vocatur, si sit herpetica; *Tylosis*, si callosa; *Sycosis* demum, si pustulæ crassiores fuerint.

Differt a pforophthalmia ex eo quod pustulæ duræ miliares seu exiguæ palpebras intus, non vero globum oculi afficiant.

Epidemica fuit Romæ post terræ motum & quadragesimale jejuniū, *Bagliivi & Teloni de terra motu.*

Cognoscitur ex sensu gravitatis in palpebris; accedunt dolores vividī, pruritus assidui; calor & rubor in canthis & conjunctiva, ulcerosi videntur tarsi ex quibus lippitudo glutinosa fluit cum lachrymis rodentibus; noctu palpebræ agglutinantur.

Si inveterascit morbus, palpebra potissimum inferior invertitur, & cartilago tarsus dicta prominat instar arcus tumidi; excoriantur tarsi, & morbus vocatur a *Boerhaave inflammatio excoriatoria palpebrarum*, hinc earum sequitur exulceratio, necnon pustulæ exiguæ miliares quandoque instar arenularum callosæ interiora palpebrarum obsident. Affectus hic contumax est & valde incommodus: ægri de arenula in oculis pungente conquiescunt, niſtando excoriationem recentant, &c.

Curatio mali recentis alia est quam inveterati.

In recenti inflammatione sedanda maxime remediis internis, phlebotomia, catharsis, jusculis diureticis, balneis, necnon topicis.

Recipe bulbi lilliorum unc. semisse; florum meliori vel sambuci, unc. i. croci, scrupul. i. coque in aqua; adde farinam siliginea q. s. & salis ammoniaci gr. vj.

Hoc cataplasmate linteis involuto, bis in die renovato, fovetur oculus donec palpebræ prius tenſæ jam laxæ & rugosæ evadant. Si ultra pergas, succedet epiphora sebacea, nisi adstringentibus, ut rosis, malicorio, agrimonix foliis decoctis cum pauco mellis rosacei utaris.

In inveterato morbo unguentum sequens palpebris est illiniendum.

Recipe sacchari saturni, drachm. i; cerusa alba, scrupul. iv; camphora, gr. vj; cum paxillo elect rosarum rere, dein adde unguenti de tutia vel rosacei unc. i.; inunge mane & vesperi palpebras clausas: si non possit tolerari, ex butyro recenti, oleo cera & cera alba fiat unguentum solum leniens.

Ulceratis & scabiosis palpebris *Saint Yves* admoveat collyrium ex hepatis antimonii, drachm. ii; tutiæ semi-uncia, camphoræ semi-drachma, caryophyllorum gr. xx. quæ infundantur per octiduum in aquarum euphrasix, feniculi, chelidoni magni & rutæ, ana uncis iv. ter in die instilletur aqua illa in oculum; vespere unguentum de tutia applicetur. Si hoc non succedat, lapide infernali urantur ulcuscula marginis palpebrarum cum cautelis debitis.

Si herpes tantum sit in palpebris, nec ulcus ullum evidens, sufficit quater in die collyrium ex salis saturni & salis ammoniaci ana gr. iv. in aquæ rosarum & plantaginis ana unc. iv.

5. *Ophthalmia sicca Xerophthalmia* P. Æginetæ.

Ophthalmia angulus oculi afficiens *Saint-Yves spec.*

5. *ab acrimonia sanguinis*, De Meyserey n. 386.

Nullus tumor in palpebris, rubedo & pruritus tantum in tarsi, lachrymæ vix ullæ, palpebræ noctu agglutinantur, lux ab aquis reflexa vix toleratur; curatur facilius quam humida; interea est contumax & habitualis, quippe fovetur a lymphæ acrimonia, atque superveniente levi dysuria tanquam crisi sanatur, metastasi facta ex conjunctiva in præputium.

Cura exigit phlebotomiam quæ sæpe sufficit; maxime vero præmissa catharsis balnea per aliquot dies repetita succedunt. Jusculum refrigerans, vel serum lactis e balneo exeanti propinquatur; noctu anodyna profunt, maxime puerulis

his observante *Sydenham*. Aquæ acidulæ per æstivam novem diebus potantur.

Topica quæ indicantur sunt collyria ex aquis rosarum, plantaginis, mucilage pſyllii; aqua spermatis ranarum; folia cydoniæ, petala rosarum; javant etiam aqua vel solutio saturni, aut sal saturni magna aquæ copia dilutum, saccharum canthum &c. *Saint-Yves* vero præscribit collyrium ex aquarum rosarum & plantaginis ana uncii ii, tutiæ gr. xii. & spiritus vini cochleari: foveatur oculus per diem hoc collyrio; vespere autem huic applicetur plumaceolum in decocto foliorum veronicæ, thymi & florum rosarum ex vino rubro intinctum; taleolæ pyri aut pomi sedant apprime.

9. *Ophthalmia pustulosa* *Saint-Yves* Mal. des yeux pag. 183. *Ophthalmie bourgeonne* L.

In hac specie fasciculi vasorum rubrorum ab interiori palpebræ tunica ad corneam usque excurrunt, & ad corneæ peripheriam pustula excitatur lentis magnitudine; si vero in cornea ipsa resideant pustulæ, ibi pure confecto, abscessus albedine se prodit.

Cura exigit solutionem aquæ diviniæ in aqua, modo pustulæ corneam non attingant: si vero eam attingerint abscessusque efformaverint, ut abscessus aperiatur guttatim affundenda est aqua destillata camphoræ, & aperti pustulis ad solutionem lapidis divini recurrendum.

7. *Ophthalmia erysipelatosa* *Saint-Yves* spec. octava pag. 184.

Rectius *herpetica* nominanda est, in ea scilicet præter conjunctivæ ruborem, palpebrarum tumorem, cum doloribus oculi & capitis intolerabilibus summoque calore exoriuntur crustæ, & squamæ surfuractæ in fronte, temporibus & naso, quibus fanitis cicatricosæ remanent partes. Morbus est pertinax & curatu difficilis.

Curatio exigit 1. fomentum ex aqua florum sambuci cum decima parte spiritus vini; 2. setaceum nuchæ applicabitur, præmissis phlebotomia repetita & catharsis, nec non ad vesicatoria scapulis aut pone aures admovenda confugiendum erit: propter dolores iteranda phlebotomia, & narcotica in usum sunt.

8. *Ophthalmia umida*. *Saint-Yves* spec. 2. *Ephora* Galen. introduct. *Ophthalmia vera* Senerti.

Habitualis est ut sicca, seu fomitem habet in sanguinis massa, unde est pertinax. Cognoscitur ex lachrymarum abundantia, & palpebrarum tumore circa tarsos, ac copiosa lippitudine: dolores oculi lancinantes, luxis intolerantia, rubedo interioris oculi, cum impossibilitate palpebras ducendi; inde maculæ succedunt in corneæ; sæpe apud pueros genæ a lachrymis excoriantur, nasus & labia ob situm declivem & inclinatum capitis intumescunt.

Cura exigit phlebotomiam e brachio, pede, jugulo, necnon hirudine oculi vicinæ adnotas tres vel quatuor; secunda vel tertia die catharticum vulgare ex fenna, manna, tamarindis; quibus præmissis juscula ex lactuca, acetosa, en-

divia usurpanda sunt; noctu narcotica assumenda; vesicatorium amplum inter scapulas applicandum, vel in pueris aurium fluxus excitandus, fovendus ut serum acre ab oculis revellatur; catharsis etiam iteranda, & balnea domestica tunc in usum vocanda, nisi linguæ & stomachi status dissuadeant. Interea oculis collyria initio mitissima admovenda, nec conveniunt aquæ fœniculi, multo minus aqua euphrasiæ quæ acrior est, sed pulpa pomi in lacte cocti, lac ipsum recens multum, mucilango seminum pſyllii, cydoniæ, albumen ovi cum aqua rosarum, aut quod melius est, quia oculis non agglutinatur, albumen ovi cum pauxillo alumnis intrito inspissatum & linteum obvolutum: necnon albumen ovi ad duritiem cocti & transversim secti, quod aquæ rosarum, vel plantaginis irroratur; sedato fervore, aqua rosarum cum pauxillo aquæ Saturni, vel sacchari Saturni, potest admoveri aquæ fœniculi & rosarum ana uncie duæ cum sacchari Saturni gr. ii. fiat collyrium, vel cum trochiscis albis Rhafis semi-drachma. Sedato dolore pulvis tutiæ oculis noctu inspergi debet, ut palpebræ mane possint aperiri, secus lippitudo eas agglutinatur.

Denique inveterata hac ophthalmia vitriolum vel album, vel romanum debet ea dosi aqua fontana dissolvi, quæ si gutta instilletur, vividum dolorem, sed momentaneum oculis inferat; sic scrupulus vitrioli in aquæ uncia sex cum sacchari drachma hunc effectum præstat; illud collyrium hora somni debet instillari, nec oculus fasciis aut spleniolis aggravari; nunquam vero mane acria instillanda sunt, sed solummodo oculi aqua tepida, aut aqua rosarum fovendi, balneandi.

Sunt qui vitriolo addunt æruginis grana tria, ut qui vinum in quo moneta caprea per noctem infusa sit, adhibent, aut qui lapidem divinum in aqua infundunt, & hujus guttulas oculis vespere instillant, quæ etiam collyria feliciter succedunt, modo balneis, phlebotomiis, jusculis sanguis edulcoratus fuerit.

9. *Ophthalmia serophulosa*, Diction. de Med. L.

Illam infantibus serophulosi familiaris est, eaque humida, cum palpebrarum marginibus tumidis, maxime lippitudine viscosa obductis, conjunctiva rubra, subrumida, lachrymis acribus, illi caput deorsum inclinant, nasum, labra, colum habent turgida, subrumida, & leucomate sæpius cornea opacatur.

Principium morbi est lymphæ serophulosa, viscida & acris, quæ debet dividi, attenuari, depurari. Hoc præstant cathartica iterata, præmissa pilula ex aquilæ albæ granis duodecim: dein juscula aperientia quæ pauxillum limature ferri, chinæ minutim sectæ & millepedum recipiant; præscribenda sunt, addito calendulæ sylvestris pugillo, aut apariens foliorum manipulo dimidio. Ptsana etiam convenit ex chinæ & radicem lapathi ana uncia una, quæ bulliant in aquæ libris decem ad dimidii con-

sumptionem: sub finem coctionis adde summitatum cupressi pugillos tres, glycyrrhizæ drachmas duas, utatur pro potu ordinario. Dein utatur per triduum bolo qui recipiatur æthiops mineralis gr. xx. aut xxx. purgetur quarta die; qui bolus cum sequenti catharsi post septimanam iteretur: si tempestas permittat, balnea etiam in hac specie fauste succedunt, atque, quod cæteris præstat, est setaceum collo institum per menses potissimum temperatos sustinendum.

Remedium Doctoris *Han Sloane* hic apprime quadrat, collyrium scilicet ex axungia viperina & tutia paratam appposito simul amplo ad nucham vesicatorio: lactis autem usus minime negligendus, intereadum topica collyria ophthalmiæ humidæ in usum vocantur, mixta cum resolventibus ex thymo, verbenæ & euphrasie depromptis, que initio morbi metu inflammationis minime conveniunt.

10. *Ophthalmia tenebrosica*; *Hydrophthalmia* Græcis; *Maitre-jan* de l'extension du corps vitré, 2. pag. chap. 1. idem *Exophthalmia* chiap. vipart. 3. *Gutta serena* quibusdam, L.

1. Dolet frons & oculus unus vel uterque. 2. Dolore sedato vel recedente, bulbus oculi paulo major videtur & eminentior. 3. Pupilla multo magis dilatata est, minusque ad solem coarctatur quam in statu sano. 4. Visus ita obscuratur, ut objecta vix distinguant, vix soli progredi queant ægri.

Oculi prominentia minus sensibilis est, si oculi sint nigris iridibus præditi, præsertim si ambo sint affecti; magis sensibilis vero cum irides sunt cæruleæ vel albescentes, oculi maxime fixi; adhibitis auxiliis maxima horum pars visum recuperat, ita tamen ut non pristinam visus distinctionem & claritatem attingant.

Hic morbus frequentius accidit viris atrabiliis, mulieribus ab uno alterove mense gravidis, & ad partum perseverat, virginibus oppilatis quas per quatuor vel quinque menses affligit.

Sennertus hunc morbum descripsit cap. 37. sect. 2. lib. 1. dicens hunc cognosci, quod oculi plane clari appareant, nihilque vitii in eis advertatur, nisi quod pupilla nigrior & amplior appareat.

Hic morbus initio difficile distinguitur a cataracta vulgari incipiente, necnon a cataracta glaucomate, sed cum nulla accedat crystallini opacitas, atque dein visus aliquatenus restitatur, id ab aliis morbi distinguitur.

Principium vero synecticum hujus est moles vitrei incrementum per fluxionem vel congestionem, unde pupillæ dilatatio, dolor, oculi intumescencia, retinæ pressio & visus obscuratio.

Curatio exigit phlebotomias initio repetitas ex brachio, collo, pede, imo arteriotomiam pro vehementia doloris & plethoræ gradu; deinceps serum evacuantia, ut vesicatoria nuchæ, pone aures apposita, imo cathartica sexta quavis die repetenda; pituitam ex fæseparillæ uncia & chi-

næ radicis semi uncia intra aquæ libras quatuor coctis ad quartæ partis consumptionem, cujus duo cyathi mane, duo vespere per quindecim dies propinantur. Topica vero vix ulla conveniunt nisi resolventia; quæ etiam parum præstant.

Si fluxio hanc ophthalmiam excitans validior fuerit, & fluida acriora, oculus magis extrorsum protuberat, vere inflammatur, lancinat intus, dolores intolerabiles accedunt, rubor extus cum calore, imo febris acuta, agrypnia, palpebræ oculum tegere non valent & invertuntur, epiphora fervida, visus obscuratio, ac demum perfecta & insanabilis amaurosis accedit, atque suppuratis internis partibus, fit lynchysis, seu dissolutio vitrei, dein fistulæ oculum perforantes, quæ omnia ad ophthalmiam internam referri debet.

11. *Ophthalmia syphilitica* Baglivi pag. 262. *Ophthalmia Gallica* Zacuti prax.; *Ophthalmia venerea* Camerar. Diss. Tubingæ 1734. Aloys. Lufini p. 665. L. cher de Luc Venerea; *Ophthalmie vénérienne* Saint Yves spec. 10^a. L.

Hanc dividit Auctor in duas varietates, scilicet in metastaticam & symptomaticam; utraque a viru syphilidis venereæ dependet, & versus noctem ingravescit.

Symptomatica versus auroram remittit, nunquam in chemosin abit, materies morbifica in illa non locum mutat, dolores sunt mitiores, & ea auferatur syphilide sanata, minusque periculi importat; in secundo syphilidis stadio observatur.

Metastatica ophthalmia non remittit circa auroram, abit semper in chemosin, materies morbifica in ista sedem mutat, dolores acriores insert, non auferatur syphilide sanata, periculosior est.

Calorem, dolorem, ruborem in lecto crescere, hoc viru syphilidis venereæ tribuendum, necnon quod morbus vulgaribus remediis resistat, *Ophthalmia metastatica* ex tumore scleroticæ ejusque livore ac dolore acri & lancinante, depressa quasi intia foveoleam corneæ cognoscitur; necnon ex eo quod a repressa gonorrhœa per metastasim virus in oculum factam accedat; atque ut plurimum gonorrhœa prius insanabilis oborta hac ophthalmia evanescat, & reciprocè gonorrhœa oborta recedat. *Ophthalmia venerea* in genere curatur per pydrargyrosin, sed mercurius nunquam oculis est applicandus; laudant alii decocta sudorifica, pilulas mercuriales intus sumendas: *Monspeli* vero solus litus adhibetur. In metastatica præter hydrargyrosin expedit materiem virulentam in textu celluloso scleroticæ & palpearum collectam levibus incisionibus utriusque membranæ evacuare; exit autem ichor gonorrhœico per similes, observante *Ill. Nicolai & Camerario*. Illam scarificationem ineunte hydrargyrosi instituire satius puto, quam ipsi præmittere, ut docet *Camerarius*.

Humidæ & chemoseos valde simili est, excepto quod in syphilitica conjunctiva est velut carne-

sa & duriuscula; incipit a lipitudine seu epiphora sebacea ex albo flavescente, uberrima; omnibus remediis resistit præter antisyphilitica, sæpius a suppressa intemptive gonorrhœa post biduum supervenit. Chirurgus Monspeliensis decumbendo supra pulvinar ptyalismo syphilitici conspurcatum illam contraxit.

Curatio exigit virus syphilitici extinctionem, quam optime præstant litus mercuriales ex pomata scilicet neapolitana, præmissis post phlebotomiam & catharsim viginti quinque, pluribusque balneis: suadet *Saint-Yves* panaceam mercurialem: Sume panacæ mercurialis, drachmam unam; rhei pulverati, drachmas tres; balsami copayve unciam semisse; misce, fiat opiata; cujus dosis drachma una quotidie mane sumenda purgetur æger quarto quoque die.

Recipe aquila albæ & gummi ammoniaci, ana, grana XV. trochiscorum albandal, gr. v. syrupi forum persicorum, q. s. fiat bolus

Sed sæpius præstat cathartica vulgatissima in usum vocare.

12. *Ophthalmia chemosis* St. Yves spec. 9. & 13. *Chemosis* Aetii: traumatica, De Meyserey a. 382. 383. A.

Oritur a principio externo, ut gravi oculi contusione, unde hyposphagma; vel ab operatione chirurgica in oculo instituta, ut ab extractione cataractæ, operatione unguis, empyesis, &c. aut a principio interno, metastasi, catarrho gravi in subiectis cacochymicis.

Character est intumescencia atro-rubra conjunctivæ cum depressione & obscuritate corneæ; quæ in fovea latere videtur: Gravis est inflammatio cum doloribus diris oculi & capitis, sensu gravitatis supra orbitam, pervigilio, febre, pulsatione, palpebrarum intumescencia, oclusionone. Terminatur quandoque suppuratione oculi, unde immedicabilis cœcitas, saltem leucomata post se trahit, sanguis in patella crusta coriacea obducitur.

Curatio. Nihil est præstantius initio repetitis ex brachio, pede, jugulo phlebotomiis; ipsis palpebris deinceps hirudines aliquot admovendas quandoque suasi; alii ophthalmoxysim seu scarificatione oculi suadent; post duas tresve phlebotomias catharticum ex infusione foliorum senneæ ad drachmas duas, rhei drachma una, seminis lini, florum violarum, ana pugillo uno, mannae uncias duabus vel tribus; alii fortius catharticum ex scammonio præscribunt; iterum ad phlebotomiam deveniendum est; noctu scrupus papaveris, aut laudanum somni conciliandi gratia debent præscribi, cum diæta tenui refrigerante & humectante.

Interea oculus initio lacte tepido, sanguine pulli, pulpa pomi in lacte cocti tepida foveri debent; exulcent cataplasmata, quæ gravitate sua noceant; infusum ex croco, semine lini, floribus malvæ sufficiat; aut post paucos dies resolvablentia in usum advocentur, ut vinum aut aqua vitæ cum aqua fontana; imo si lividitas, dolorisque imminutio suadeant, aqua vitæ camphora-

ta indicatur; *Saint-Yves* suadet spleniofa madida vino intra quod folia roris marini, salviæ, hyssopi ad pug. i. infusa fuerint pro vini semilibra, nec non, si detumescant palpebræ & conjunctivæ, fiat collyrium ex aquæ foniculi uncias duabus, & spiritus vini camphorati uncia semisse, maxime si leucomata adfuerint. Interea potus sit resolvablent, qui prius erat leniens; potus resolvablent fiat ex ptisanæ libris quatuor cum diaphoreticis mineralis drachma una. Emplastrum vesicatorium scapulis applicetur, clysmatis alvus laxa servetur; juscula ex pullo, feminibus frigidis, foliisque endiviæ, lactucæ, acetosæ, finito ptisanæ prioris usu, per decem dies usurpentur.

Si suppurationis signa adsint, Chirurgi opera est necessaria ad pus educendum, vulnusque sanandum; si vero synchysis vitrei supervenerit, oculus artificialis in nativi locum est aptandus, ut saltem vitetur deformitas.

Ophthalmia choridea, *Ophthalmie interne de la retine ou de la choroïde*. A.

Cognoscitur ex lucis intolerantia, pupillæ constitutione, epiphora, cum vel sine conjunctivæ rubore, his adduntur dolores hemicranieæ pertinaces.

Ea species fere semper accidit nona die post operationem, qua *Davidel* & *Janin* cataractam extrahunt circumscisa cornea, & quindecim circiter dies perseverat, atque ultimis diebus cum æger demum palpebras deducit; is omnia objecta tanquam nive conspersa videt. Si æger post aliquot ab hac operatione dies moriatur, inveniuntur vasa choroidæ rubra, anarsata, & quandoque vitreum in gelatinam puriformem mutatum.

Cum producitur a principiis internis, eodem modo curanda est quo chemosis; aut versus finem maxime conducit guttulas aquæ distillatæ camphoræ oculis instillare; facta vero operatione vel cataractæ vel empyesis vel unguis, sedatur inflammatio vel mucilage educta per aquam rosarum ex seminibus psyllii, sænugræci, cydoniæ, vel collyrio albuminoso, id est, albumine ovi, cum aqua rosacea ad spumescenciam conquislato, & supra manipulum lintei carpti expanso, quo fovetur oculus frigide statim ab operatione, ter in die repetendo; addita fascia per biduum, quæ scilicet arceat vitrei ejectionem ex oculo, si tussis, nausea aut sternutatio supervenerint.

14. *Ophthalmia angularis*; *Ophthalmie angulaire-ou de l'agle nasal*. Inflammatio lacrymalis caruncula St. Yves pag. 50. 182. 203. L.

Est dolor aut pruritus cum tumore, quandoque rubore in cantho nasali; accedit epiphora puriformis, plura autem eaque distincta vitia hanc ophthalmiam excitant, 1. Anchylops, de quo vide *Epiphoram*; 2. Rhyas, vide etiam *Epiphoram*. Phlogosis caruncule lacrymalis, ubi vasa sanguinea turgent ad corneam usque protensa, unde non raro pannus succrescit, & in hoc casu vitrioli albi & iridis Florentinæ pulveratæ ana scrupulus unus infundatur in aquæ libra una, fiat collyrium.

15. *Ophthalmia cancerosa*, *Cancer des yeux*, *Cancer palpebrarum* S. Yves Cap. VI. C.

Est illa species quæ palpebrarum tumore sæpius exulcerato, duro, lancinantique insignitur; hujus quinque varietates observavit *Auctor citatus*, nec ullum aliud in oculis carcinoma vidit.

In prima varietate tumor durus palpebræ superiori adnascitur cum sanguineis vasibus ad basim turgidis & colore plumbeo præditis, doloribusque per intervalla lancinantibus. In secunda porrum oculi cantho nasali adhæret infra palpebrarum commissuram, illius porri radices altæ sunt, tegiturque vasibus sanguineis in fasciculos granulatos distinctis, ex quibus vel levissimo attractu sanguis effluit; ille tumor ita pruriginosus est, ut a scalptu vix abstinere queat æger; unde cito ulcus cancerosum progerminat; hæc sola varietas sanabilis est liquore arcano quem sibi reservavit *Saint Yves*. In tertia varicosa sunt vasa sanguinea, & colore plumbeo, sine porro aut tumore antecedenti, sed in his tribus varietatibus successu temporis accedit exulceratio cum carnis fungosis, quæ deinceps sponte assumptæ ulcus majus ac majus in cæteras faciei partes diffundendum reliquit. In quarta malum incipit ab epiphora seu lachrymis acribus, carunculam lachrymalem exulcerantibus, & deinde palpebram inferiorem exedentibus, cujus oræ deinceps callosæ evadunt: hunc morbum quandoque præcessit lachrymalis fistula. Quintam determinant non raro ictus oculo inflictus, quo vasa contunduntur; sanguisque prius acrimonia propria cancri vitiatu alteratur, atque sic ulcus cancerosum & callosum subsequitur.

Hæc omnes varietates, excepta secunda, insanabiles sunt; cura vero palliativa exigit dietam lacteam, juscula refrigerantia, balnea, aquas acidulas; inter topica laudantur aqua spermatis ranarum, aqua solani hortensis cum aliquot granis salis saturni & plumbi usui.

16. *Ophthalmia a Synechia* Mauchartii Dissert. Vide D. Demours Observat. in Essais d'Edimbourg. T. I. pag. 90. L.

Synechia morbus est oculorum in quo uveæ limbus corneæ adhæret, cum pupillæ distorsione, lucis intolerantia & nyctalopia.

Adhæret uvea corneæ, tum quia prægressis vulneribus, ulceribus, aut fistulis corneæ, evacuatoque humore aqueo, vitreum pressioni sceleroticæ cedens uveam extrorsum trudit, & sic uvea collapsæ corneæ, quam contingit, adhæret; tum quia ob decubitus pronom pondere suo uvea corneæ incumbit, maxime si tectis oculis, ut in ophthalmia & ulcere, illius uveæ motus cessaverit, qui hanc adhæsiōnem impediret.

Symptomata partim ophthalmiatri visui patent, ut adherentia uveæ cum cornea, unde hujus; in parte saltem adhæsiōnis, immobilitas, nec non pupillæ figura mutata ex circulari in ovalem vel pyriformem, hinc impossibilitas pupillæ ad lucem meridianam coarctandæ; sed lux meridianæ, si pupilla non angustetur, visum offuscatur, inde

nyctalopia; dolet etiam retina a visu lucis fortioris, inde intolerantia lucis, imo dolor, objecta valde lucida hinc expansa vel appendiculata videntur, atque retinæ vasibus sanguiferis ob phlogosim turgidis, ægri muscas, vel araneorum telas præ oculis versantes vident, ut in suffusione myode.

Curatio. Alia est radicalis, alia palliativa. Radicalis obtinetur operatione chirurgica, quæ acu intra cameram anticam intrusa perficitur; vide *Mauchartium Dissert. de Synechia in Disputationibus Chirurgicis Ill. Halleris*.

Palliativa est vel opus naturæ, quæ macula opaca corneæ ulcus subsequente vim lucis nimiam retundit; Vide D. Demours, *observat. 3. pag. 111.* vel opus est artis, quæ, ubi aliud auxilium non suppetit, similem maculam corneæ inurit ope lapidis infernalis; sed præstat conservis vitri colorati, virefcentis, vel subcærulei jubar locis moderari, vel cupulis metallicis in centro exiguum foramen habentibus & manu gestandis uti in meridiana luce: Vide Ill. Demours *ibidem*. Post operationem synechiæ æger supinus decumbat per aliquot dies, & oculum sæpius luci exponat, ut nova adhæsiō vitetur.

17. *Ophthalmia a lagophthalmo.*

Lagophthalmus est hiatus palpebrarum ex alterutrius retractione aut nativa brevitate, gallice, *œil de lièvre*. Sæpius vitium est in palpebra superiore & procedit a diversis principiis, ut ab ortu, ab strictione cutis.

Curatio exigit ut palpebræ elongatio omni ope procuretur frequenti tractione post emolitionem per iteratam unctionem ope olei, butyri, unguenti de althæa; noctu emplastro glutinante deorsum trahatur palpebra superior, sursum prematur splenio & fasciis aptis inferior.

Si hæc diu usurpata non valeant, operatio instituaturscalpello, juxta directionem rugarum incisiones duæ vel tres parallelæ cuticulam dividant, dein tractæ palpebræ curatio adornetur.

18. *Ophthalmia ab elcomate* Mauchart. de ulcere corneæ dissert. 1742. L.

Elcomatis varietates sunt *Argema*, ulcus occupans aliquam partem circuli corneæ externi, dimidiæ circiter lineæ latitudine, cum rubore tunicæ conjunctivæ, corneæ vero albedine. *Botrium*, latine *fossula*, aut *annulus*, gallice *la fosse*, est ulcus corneæ, exile, cavum, angustum, purum, sine sordibus purulentis ut crustosis, æquale capitulo aciculæ; si fit in laminis internis, datur *Geronoxum*, succedit *Staphyloma*. *Epicauma*: *ulcère brûlante*, ulcus externum corneæ ut plurimum mediæ, impurum, sordidum, ardens, urensive, coloris cinericii, aliquando instar flocci lanæ, minus profundum quam *encauma*. *Encauma*, ulcus corneæ admodum ardens, crustosum, sordidum & dysepuletum. *Caloma*, gallice *encaveure*, ulcus cavum, rotundum, latius sed minus profundum botrio, residens.

dens in illa corneæ regione quæ iridi proxima est. *Eleidion*, ulceratio corneæ superficialis facta a quadam fluxione clara, subtili.

Principia sunt vulnera, contusiones, phlyctenæ, epiphora, ophthalmia, staphyloma, collyria acra, pustula variolosa in cachecticis, serophulosis, syphiliticis; post cibum acrem, usum telescopiorum, lubricationes, trichiasim, accedunt ophthalmia, lucis intolerantia, visus nebulosus, sensus arenulæ in oculo.

Indicationes sunt 1. affluxum humorum arce-re, ablati ex oculo peregrinis; huc phlebotomia, catharsis, sanguinis purgatio. 2. Ulcus mundificare, quod præstat lapis divinus *Saint-yves* qui paratur ex alumine, nitro, vitriolo cyprio in olla figulina fufis, dein addito pauxillo camphoræ hujus lapidis grana sex in aquæ cochlearibus aliquot solvuntur; adde sacchari drachmas duas, aquæ vitæ cochlear unum. Acres; salinæ materies corriguntur tutia, creta, gummi arabico, mucilagine, radice althææ, lacte, albumine ovi; absterio fit ablutione frequenti ex decocto absinthii, hyperici, aqua calcis, unguento de tutia vel pulvere ex saccharo, radice iridis, alob, se osepæ. 3. Ulceris consolidatio exigit victum edulcorantem, lenem, decoctum ex agrimonia, veronica, symphito, hyperico, collyria ex creta, pompholige, bolo armena, myrrha, mastiche, oleum ovorum, albumen ovi.

Insunde in vino Hispanico caryophyllos, aloem, crocum metallorum, camphoram & tutiam; dosis, guttula ter in die ulcusculo affusa. *St. Yves*.

19. *Ophthalmia ab ungue Maucartii. A.*

Unguis, Græcis *onyx*, est abscessus inter lamellas corneæ; dicitur *Saint-Yves abscessus corneæ*, cap. 9.

Incipit ab ophthalmia chemosi, quæ magna cephalalgia pervigilio, pondere supra orbitam, febre, pulsatione, caligine stipatur; ratione cephalalgicæ, febris, &c. discrepat a leucomate *Saint-Yves*: Macula apparet subrotunda, alba, eminens, si sub epidermide corneæ pus lateat, in quo casu leve est malum; verum si inter profundas corneæ lamellas hæreat malum, gravius est; si in albuginea, ex solo tumore indicatur adesse.

Convenit paracentesis, seu eductio puris ope lanceolæ; sed sæpius pus effunditur in cameram, unde Hypopium *Maucartii*. Vide *Caliginem*.

20. *Ophthalmia a corneæ fistula D. Mauchart*. Diss. de fistula corneæ. I.

Cognoscitur visu, foramine scilicet corneam vel recte, vel sinuose perforante, oris callosis, oculi subsidencia propter effluxum continuum aquei humoris; visus obscuritas, rubedo oculorum a puris illapsu accedunt.

Curatur operatione chirurgica. Sumatur aqua rosarum in qua tutiæ frustum ignitum extinguitur, imbuatur hac aqua splenium quo foveatur oculus. Veficatorium nuchæ applicetur; vinciat per aliquot dies oculus sanus; jusculis per hos dies utatur æger, & supinus jaceat. Sic im-

plebitur oculus humore aqueo: acus utrinque fecans intra fistulam gyretur ad callos destruendos vel vulnus recentandum, affundantur guttula balsami, deligetur oculus.

22. *Ophthalmia phlyctænodes, Phlyctæna* Auctorum; *Pphtæone corneæ* Sennerti; *Phlyctides* etiam a *phlyzin*, fervere. *Pustula Arabibus* *Bothor*. L.

Sunt vesiculæ vel bullulæ grane milli æquales, in cornea vel conjunctiva vulgo exortæ; quæ in conjunctiva, rubro vel atro circulo cinguntur; quæ in corneæ lamina extima sunt, nigricant, quæ profundius latent, albescunt. Dantur quandoque majores & solitariae avellanæ magnitudine observante *gennerto*. Desinunt vel resolutione, quod optimum, vel ruptione ad interiora, vel ulcere externo, quod quandoque corneam late rodit.

Curatio. Ut resolutio obtineatur, auxilia ophthalmiæ generica sunt advocanda, ut phlebotomiæ, victus tenuis, fomenta emollientia; cathartica non sunt omittenda; fiat focus ex mucilagine seminum psylli, cydoniæ, fœnugræci, ana drachmis duabus, aquæ rosarum unciis duabus, florum sambuci uncia semisse, croci scrupulo semisse. Subsidente pustula, aut remissa phlogosi, resolutio tenetur uquæ rosarum unciis duabus, aquæ euphrasiæ, uncia sem tutiæ, opii ana scrupulo uno, vitrioli albi granis duobus, misce.

Convenit albumen, imo luteum ovi cum saccharo & croco; fomenta ex decocto meliloti, verbenæ, rutæ, rosarum rubrarum.

Si postula remaneat, ea acu argentea pertundatur, & curetur ulcus, ut diximus dum de caligine ab ungue vel ab ecomate.

22. *Ophthalmia uvæ. B.*

Illæ ut plurimum accidunt a crystallino sua sede dimoto in cataracta mobili & in cameram anticam difficulter ingresso; unde cognoscitur ex signis cataractæ mobilis, ex distorsione pupillæ, dolore inde subsequente, sine ulla oculi rubedine. Accedit sæpe synechia; curatur vero extractione crystallini per incisionem corneæ, sedatur decubitu constanter supino, ut synechia excitetur locusque amplior crystallino concedatur in camera secunda.

23. *Ophthalmia febricosa*, *Mortoni* *Pyretol*. exerc. 1. cap. 9. De *S. Martin Journ. de Med.* Sept. 1760. p. 228. B.

Dolor atrox oculi, periodicus, cum lachrymatione, siti urgente, pulsu celeri ac forti & orinis intense rubris ac turbidis, sine rubore, ope kinkinæ sanatus.

24. *Ophthalmia metastica*, De *Meyserey* art. 384, B.

Ea est quæ a materie mortifica arthritidis, scabiei, herpeticæ, erysipelatis, fontanelæ, ulceris, fetacæ, repressa supervenit. Præter generalia auxilia hic morbus exigit horum humorum vel fluxuum revocationem.

Veteres Medici tot fere distincta instituerunt morborum oculi genera quot sunt ophthalmiæ caliginisque species, quem errorem ipsi in Hi-

floria naturali, quam plures ex illis colebant, admittere consueverant, ut patet ex *Rondeletii Icthyologia*; inde vero summa oritur confusio & omnis methodi tollitur fructus. Si artis artifices cognovissent ophthalmias internas, illi in definitione illius generis ruborem & tumorem conjunctivæ non reposuissent, vel hos morbos ad distincta genera retulissent.

XV. OTALGIA; a Græco *ous* auris & *algeia* dolor; *Dolor & spasmus otalgicus* Frid. Hoffmanni; *Douleur d'oreille*.

Morbus cuius præcipuum symptoma est dolor notabilis in aure.

Omnis dolor est proportionalis periculo rptionis partium nervosarum & harum sensibilitati; omnis ruptio supponit vim applicatam vehementem respectivè ad tenacitatem partis, quæ vis eo efficacius agit, quo pars dividenda magis est tensa, magisque tenuis: tensio lintei, chartæ est necessaria ad hoc ut forcipibus scindantur; sic rigiditas, siccitasque virgultu ad hoc ut frangatur; funiculi flexiles non possunt secari nisi prius tendantur vel indurentur in loco secando. Cum itaque periosteum auris in ternæ, maxime vero labyrinthi, sit siccissimum, ab aere contiguo maxime tenum supra ossa, atque sinuul tenuissimum, eademque conditiones in myringa, membranisque fenestellarum locum habeant, horum organorum dolorem fore vividissimum cuique patet, si vis insolita applicata fuerit, quæ est vel peregrina, ut insecta, corpora illapsa; vel indigena, ut vaporum spasmus, inflammatio, ossiculorum luxatio, suppuratio, &c. ea excitabit dolorem atrociorum quam in alia quavis parte, quippe nulla est quæ exquisitiori sensu, excepta forte retina, & majori nerveorum filorum copia sit instructa: ex dolore atroci delirium, pervigilium, convulsio, febris acuta, artuum torpor, aliaque gravia accidentia suboriuntur.

1. *Otalgia inflammatoria* Etmulleri. *Inflammatio aurium* Sennerti. A.

Cognoscitur ex calore, rubore ad auriculam & genas diffusis, dolore pulsatili, & pyrexia; sæpius acuta, oxycoia, bombo; unde pervigilium, delirium, convulsio, syncope, frigus extremorum, & non raro mors; secus terminatur vel resolutione, vel suppurazione.

Differt a catarrhali per pulsationem & fervorem necnon pyrexiam acutiorem, atque ex prægressu principii juvenes graviora symptomata incurunt quam senes; conatus enim naturæ apud juvenes sunt fortiores; unde inflammatio intensior, intolerantia major. Post septimam diem suppuratio accedens dolorem tollit & febrem, inde otitirrhœa purulenta.

Curatus antiphlogisticis mature adhibitis, inter quæ potissima sunt phlebotomia repetita, potus diluens, nitrosus, emulsionatus, cum decocto capitis papaveris, clysmata laxantia, fomenta emollientia ex decocto malvæ, radicis althææ,

violarum; cataplasma de mica panis cum lacte, & croco; lac tepidum, oleum amygdalarum recens in meatum infillitur, renoventur; omnia acris ab Auctoribus Germanicis prædicata fugiantur; narcotica extus & intus adhibeantur, cathartica mitissima, sedato dolore, usurpantur.

Huic morbo ansam præbent hæmorrhagæ narium; catameniorum, hæmorrhoidum suppressio, plethora apud juvenes, metastasis in febrilibus, ictus, vulneraque temporum: ante septimum diem mortis est periculum. Si tumor retro aures, expectanda suppuratio, quæ intus fit melior quam quæ extus, facta supuratione dissecæa vel co-phosis expectanda.

In otalgia ex ictu, vel lapsu, qui saniem ex auribus fundunt, omnes pereunt. *Riverii obs.* 18. pag. 291.

2. *Otalgia verminosa* Journ. de Med. Vandermonde 1758. pag. 145. Acta Acad. N. Cur. Obf. 5. 166. 50. 57. &c. Morgagni Epist. XIV. 6. Verduc Pathologie T. 2. pag. 143. Ch. 4. D.

Catelin dolebat aure ad furorem usque; Chirurgus Leautod Arelatensis ex aure solerter extraxit vermes quinque pollicem longos, & quod incredibile prorsus, semipollicem latos; sine pure, vel cruore, in ductus auditorii externi fundo latentes, unde illico sanatus est. Hæc insecta erant nymphæ ex ovis a quodam insecto depositis oriundæ: insectum est ut puto musca carnaria. Huc pertinet fumus tabaci in ore retentus & per tubam Eustachianam in aurem transire coactus. Caveant ab infectis circum volitantibus qui otalgia ulcerosa laborant.

Exemplum paraphrosynes phreneticæ a dolore atroci, æger enim insaniebat currens, clamans, & in Rhodanum mox sese projecturus: in simili casu nuper ex aure extractæ fuerunt larvæ plurimæ, oblongæ, albidæ, quæ in vaso vitreæ servatæ dederunt intra paucos dies muscas carnarias.

3. *Otalgia catarrhalis* Etmulleri, *Zacuti praxi*; *Otalgia notha* Nenterii. B.

Distinguitur ex procatarractis, ut frigore, vento humido, frigidoque suscepto, auribus vel capite nudis, antea calentibus. Symptomata mutumtiora sunt, dolent vicinæ auris, leviterque tumet; coryza, tussis, angina sæpius comitantur; musculus salpingo-staphylinus sæpe dolet, unde Eustachianæ tubæ dolor, sæpe syngmus, tubæ Eustachianæ distractio; sonorum intolerantia, paracusis, oxycoia.

Curatio ab una phlebotomia ordiatur, potus diaphoreticus, aer calidus, fomenta exsiccantia, perspirationem juvenantia, usurpentur; caput deradatur, vel pectinetur, & surfure exsicceatur: suffitus aromatici ex succino, olibano, saccharo adhibeantur, narcotica intus non contemnuntur, panis calidi mica auri applicetur; hirudines auribus admovere suadet *Aretæus*.

Vesicam decocto florum malvæ, sambuci, meliloti, lacte plegam auribus applicandam suadet *Hoffmannus*.

Otalgiam cum emicrania, dolore menti, palati & faucium a pluribus mensibus perseverantem & a carioso dente dependentem videlicet sanatam illico extractione dentis, apud *Fauchart observ. 4. pag. 408.* in libro cui titulus: *Chirurgien Dentiste.*

4. *Otalgia ab intrusis* Jonstonsi idea medic; ab *insectis* Jonstonsi; a *forficulis* aliisque *Ephem. Natur. Curios. VVolckameri observ. 266. a revedinibus Dec. III. Observ. 46. a gryllis Dec. 1. Observ. 5. L.*

Dolorem viginti annos per intervalla perseverantem a forficulis aurem ingressi narrat *VVolckamerus*. Alium a vermiculis ex aure in frontem sub cute repentibus recenset; qui morbus oleo juniperi in aurem instillato, & sufficu gummi ammoniaci sanatus est. Eundem morbum avermiculis capite nigro donatis multipedis observavit *Carolus Raygerus Collect. Academ. tom. 3. pag. 206.* vermes illi in aure geniti censebantur ob ulcus præexistens. Decoctis vermifugis cessit dolor.

A globulo vitreo in aurem immisso dolores atroces cum diris accidentibus ortos narrat *Fabric. Hildanus*; illi post octo annos extracto globulo sanati sunt.

Exostom in aure quam pro corpore peregrino habebant Chirurghi, per violentiam extrahere conantes, ægrum e medio sustulerunt.

A cerumine aurium acri factam otalgiam censet *Duverneyus & Ettmullerus*, verum vix credibile est; a larvis insectorum meatui innatis otalgias recensitas vide apud *Vandermonde, Journ. de Med. Fevr. 1757. pag. 145.*

De retrahendis in aurem illapsis consulatur *Heisteri Chirurg. Cap. 66.* Enecantur vero insecta oleis & decoctis amaris.

Turunda terebinthinæ intincta ad extrahenda corpuscula, aut insecta quædam a *Tralliano* suadet. *Riverius* pilos caninos in aurem immitti vult ad educendos pulices.

XVI. ODONTALGIA; Dolor dentium Sennerii Praxis; Rheumatismus odontalgicus Frid. Hoffmanni, Tom 2. Odontagra Heisteri Praxis, Mal. aux dents.

Cognoscitur ex dolore distensivo, pulsatili, rodente, lancinante, aut alio quovis ad dentes relato cum pervigilio, quandoque maxillæ tumore, pyalismo, &c. Sede ejus est in nervo periosteum dentis internus perreptante, quandoque in periosteo dentis externo.

1. *Odontalgia curiosa.* Vide *P. Fauchart: Chirurgien Dentiste, Tom. 1. Chap. 7. B. P.*

Ea est quæ a cario humida dentis procedit; sicca enim caries indolens est, caries vero humida est simplex, scorbutica, scrophulosa, syphilitica, & vel interna quæ vel radices vel dentis interiora corrodit, a principiis internis procedens; vel externa, quæ vel vitrum dentis, vel ejus collum occupat, a tartaro; ictu sæpius ortum ducens, quæque nisi ad cavum dentis pe-

netraverit minus est sanatu difficilis quam interna.

Hæc species ex signis cariei distinguitur, quæ in sensu sæpius incurrit: alit quandoque later caries in dentium interstitiis, & tunc color dentis ipsam peritis denunciatur, denticulipium, factor, lancinatio ab aqua frigida, aere frigido intra os illapso, erosinis sensus, pertinacia morbi, sine magno gingivarum tumore, fistulæ in gingivis ortæ cum tumore circulari ad ejus orificium, puris exitus. Morbus ille a vigesimo quinto anno ad quinquagesimum est frequentior; caries dentibus posticis sæpius multo quam anticis insidet, potissimum vero ferotinis, seu ultimis molaribus; color cariem internam declarans est quasi pellucidus, margaritæ instar, levis percussio ope denticulipii metallici dolorem renovat.

Inveteratæ huic speciei superveniunt epulides, abscessus, alveoli caries, in paroxysmo febris, furor, delirium quandoque observantur.

Quatuor remedium genera huic speciei conveniunt; omnium promptissimum & certissimum est dentis avulsio, in qua operatione peritiores sunt non raro circumforaneis balatrones, qui in hac exercitissimi sunt. Alterum auxilium est cauterium actuale, seu ferri filiformi, prius dentis foramini aptati, deinde cadentis; repetita applicatio, quæ nervum illico comburit & cariei pregressum sistit. Tertium auxilium est olei cinnamomi & caryophyllorum guttula ope gossypii intra cariem immissa prius detorso cavo carioso; horum defectu oleum cadinum usurpari potest; ad præsertionem vero juvat lamellis plumbeis tenuissimis, absente omnino odontalgia, cavum replere, modo sursum spectet foramen; necnon ex suavis *Fauchartii* os quovis mane urina calida colluere, putidum quidem, alit expertum remedium in morbo, qui levi de causa, si plures dentes carioli sint, reviviscit. Guttula spiritus salis in dente carioso odontalgiam sedat: collutio oris ex aqua lavendulæ vel spiritu ejus aqua diluto, ipsum avertit, si quotidie adhibeatur.

1. *Odontalgia gravidarum*, Mauriceau, des Maladies des Femmes; Fauchart c. 13. p. 292. B.

Prægnantes necnon nutrices huic maxime sunt obnoxie, sive dentes carioli sint, sive integri, & tanta est doloris vehementia, ut metus sit ne foetus, alumnusque, ratione febris quam mater patitur, morbum gravem contrahat; aliunde vero sunt mulieres quæ adeo exhorrescunt instrumenta chirurgica, ut illius horrores sequelæ possint esse ipsi foetui funestæ; summa itaque requiritur in Chirurgo prudentia & sapientia, qua vel dolentem ad subeundam operationem inducat, nec eam nisi præ atrocitate & contumacia doloris indicetur, suscipiat.

In nutricibus quidem si dolor acerbissimus sit dentem ut in ceteris hominibus avellere necessarium est, licet nulla sint cariei indicia, dolorem enim intolerabilem, phlebotomiæ & laudando resistentem, illico ablatum vidi, vel avulso, vel etiam fracto vi instrumenti dente sanissimo phlebo-

phlebotomia autem apud prægnante odontalgias eff primarium auxilium.

3. *Odontalgia catarrhalis* Junker. *Fluxus sur- la dent.* B.

Est ea species quæ a frigore suscepto calente corpore, a perspiratione retenta, sine carie, aut cum carie dentis, accedit; qui dolor intumescente gena ut plurimum mitescit; distinguitur ex prægressis, & ex eo quod non unus vel alter dens doleat, sed tota maxilla ejusdem lateris dolore, gingiva etiam tumore afficiatur, accedit & copiosus pyalismus; præcessit, quandoque frigus, adiunxit se tussis, sternutatio, angina; aliæque accescere symptomata catarrhi; dolor non ita est vehemens & perterebans, ac in cariota, & tollitur phlebotomia una aut altera, collutione ex lacte & aqua calida, diæta sudorifica, narcoticis, & si alio modo, ut fumo tabaci, masticatione radicis hellebori foetidi, emplastro ex resina tacamacha, caranna, oleo masticis, & opio supra alutam temporibus admovendum extenso; pastilli etiam masticantur factis ex pyrethro, pipere, zingibare, semine staphisagriae, caryophyllis, cinnamomo, vel simili quedam medicamine, quod pulveratum opè ceræ in globum pisciformem effingitur, vel purum in ore detinetur; nec negligendi panni lanei suffitu carabæ, facchari, thuris, &c. imbuti; & calide genis admoti: confert etiam dentis ablutio ex spiritu vini camphorato. Cum dens cariem admisit, alterius dentis e latere opposito ipsi respondentis & paralleli caries anno sequenti venit expectanda.

Caries sicca nullo fere fœtore, nullo omnino dolore est stipata, nec progreditur multum, eam proinde ferro, nec igne attingendam esse putant periri.

4. *Odontalgia scorbutica* Eugelei de Scorbuto; Lind. signa primæ periodi, Fauchart Tom. I. pag. 266. L.

Est pruritus gingivarum, cui succedit earum tumor, a levi tactu cruentatio, fœtor anhelitus; mox gingivæ atrorubrae, molles, spongiosæ, dein fungosæ, putridæ evadunt; præcessere faciei pallores & levis tumor, lassitudo labiorum, carunculae lachrymalis virescentis, genuum stupor & debilitas, aliæque scorbuti signa.

Dentes autem nigrescunt, gingivis denudantur, mobiles evadunt, & facile ac sine dolore ut plurimum labuntur, accedit etiam non raro dentium & ossis maxillaris caries cum fistulis, hæmorrhagiis, & præter pruritus quandoque intolerabilem, a quo mali labes incipit, dolores etiam vividus non raro accedunt.

Præter remedia generalia interna hic maxime necessaria, sunt & alia adhibenda topica, ac 1. quidem ad prophylaxim post quemlibet pastum colluendum est os aqua cinnamomi hordæati, alii vinum rubrum in quo balauſtia decocta sint, suadent: 2. In odontalgia forficibus, rectis vel incurvis detondendæ sunt sigillatim inter singulos dentes gingivæ tumentes, & sanguis exprimendus, quod nedum do-

lorem excitet pristinum compescit, dein melle rosaceo, vino calido, detergendæ gingivæ; si cultrum renuat æger, saltem dentiscalpio acuto tundendæ sunt gingivæ atro rubrae, tumentes, ut cruorem fundant. Si caries vel exulcerationes accedant, colluatur os sæpius in die cum decocto foliorum hyssopi, salviæ, cochleariæ, rorismarini, syfimbrii aquatici in vino albo aquato, additis aliquot drachmis spiritus ardentis cochleariæ.

Sunt qui spiritum salis marini, vel etiam vitrioli cum trigecuplo aquæ rosarum & plantagininis ad collutorium adhibent; alii guttas spiritus salis paucas mellis rosaceo admiscunt, quolabia ulceraque gingivarum illinunt, vitatis dentibus. Ego vero succum limonium vel aurantiorum his omnibus antepono, ejusque loco folia cochleariæ, syfimbrii aquatici, acetosæ, &c. masticanda sæpius in die suadeo. Vide *Stomachacæ inter sanguifluxus, Class. IX.*

5. *Odontalgia dentitionis. La dentition.* A.

A sexto ætatis mense ad annum & ultra infantes odontalgia identidem ita laborant, ut ex hoc morbo plurimi moriantur. Errant autem illi qui scribunt dolorem illum atrocem procedere ex eo quod epithelium gingivæ ambiens resistat eruptioni dentibus, ita ut si illis fides sit, in illo dolore gingivam tumens ungibus vel cultro scindere utile sit. Ego vero semper vidi per intervalla unius mensis duplicem observandum esse eventum, scilicet uno circiter mense antequam dens unus ac alter erumpat, omnes gingivæ tument, dolent, veluti quadratæ evadunt, & ut nutrices ajunt, reduplicantur, tunc dolores sunt pruriginosi, intolerabiles, ita ut quæcumque oblata corpora dentibus apprimant & affricent illi miselli. Hoc novit, nutrix cujus papillæ arte stringuntur, & ardore oris incalescunt, infans sedit, vigilat, ejulat, irrequiescens est, non tamen lachrymatur; genua tument aliquandiu notante *Etmullero*; accedit febris, faciei rubor, vomitus, diarrhœa, eclampsia, &c. cum hæc procella omnino desit, & minime dolent gingivæ, nec nutrices de ejus morbo cogitant, dentes primiores intervallo quandoque unius mensis ab odontalgia protuberant, sensim crescunt; initium vero ducunt duo incisivi maxillæ superioris, post mensem aut circiter incisivi inferiores pullulant, & sic deinceps molares omnium ultimi sobolescunt, sed ut plurimum sine dolore.

Dentes primores decem in utraque maxilla, cum infans septimum circiter annum attingit, delabuntur, successive aliis in eorum locum succrescentibus. Illi vero qui delabuntur radicibus carere videntur, idest, pars tantum externa seu corona dentibus a radice separata delabitur; illa vero secunda dentitio ut plurimum dolore caret, ut & primorum lapsus; molares vero vix unquam delabuntur; interea apud Parisinos infantibus sexennis, ut narrant, molarium eruptio odontalgiam tam immanem creat, ut plurimi hoc ætatis anno inde moriantur, quod apud nos
frates;

ORDO TERTIUS.

DOLORES PECTORIS.

frates non accidunt; dentes caduci apud infantes sunt in utraque maxilla incisorii quatuor, duo canini, & quatuor primi molares, quorum duo tantum quandoque delabuntur. Vide *curam dentitionis apud omnes Auctores*.

6. *Odontalgia arthritica* Musgrave de Arthritis, Cap. IV. B. P.

Est ea quæ arthriticis invadit, cum venenum arthriticum pedes deserit, & per corpus divagatur; illud futuras cranii rite delineat, quandoque dentes discruciat, accedente vero dolore articulorum evanescit odontalgia.

De odontalgia verminosa ferme fileo, quippe licet *D. Andry* vermiculos in dentibus cariis se vidisse asserat, licet plures esse vermiculos in guttula salivæ quam incolæ in Provinciis Unitis scripserit *Leeuwenhoeckius*, sunt gravia rationum momenta quæ me movent ad credendum hæc fidem esse denegandam; vidit quidem *Loesckius*, ut refert *observat. pag. 66.* vermiculum cauda bifida in dente cariolo; ipse etiam vidi quid simile, quod pro vermiculo alii habebant; quod tamen frustulum nervi vel vasis resecti mihi visum est.

7. *Odontalgia hæmodia*; *Stupor dentium* vulgo *l'agacement des dents*. B.

Est molestia singularis dentium quæ a fructibus acerbis, stridulis fonis auditis, affricu dentium, &c. procedit, quam soli experti norunt.

Huic obnoxii sunt potissimum rachitici, quorum dentes exquisitiori sensibilitate gaudent. Hæmodiam sæpius excitant non solum fructus acidi, ut ribes, cerasa; sed etiam ipsum saccharum, præsertim candum; dolent etiam eo modo dentes a fonis acutissimis & raucis, ut limæ, ut suberis secti; hic vero dolor exacerbatur ab ingressu aeris in os, impedit masticationem, sed ut plurimum fugax est, & vix ullius momenti.

Sublevatur linteo calido dentibus admoto, masticatione portulacæ, imo acetosæ; acidum debilius acriori mixtum illud enervat.

Dentes sunt ossa minima & durissima corporis, adeoque quorum tonus est omnium acutissimus, ex principiis acoustices; debent itaque vibrari & exagitari eorum fibræ osseæ a fonis externis acutissimis, & si discordes sint, vibrationes similes pati; unde distractio dolorifica calore sublevanda.

8. *Odontalgia hysterica* Ill. Raulin des Maladies vaporeuses pag. 25. B.

9. *Odontalgia stomachica*, Memoire des Academiens Etrangers, Tom. III. pag. 463.

Est dolor dentium & gingivarum vividus qui a saburra stomachi pendere videtur, quique vomitione sanatur. Vide *Acta Phys. Med. Tom. III. pag. 163. App.*

Nora. Ad hunc ordinem referri debent *Stomalgia*, *Glossalgia*; sed dolores hujus partis sunt symptomata alios morbos comitantia, scilicet cararrhum, rheumatismum, cynanchem, anginam, aphtham, carcinoma, de quibus suis locis egimus.

Sunt potissimum peripneumonia & pleuritis inter phlegmasias; pleuredyne & pneumonia inter anhelationes; palpitatio inter convulsiones. Huc itaque referendi dolores œsophagi & cordis.

XVII. DYS PHAGIA; *Difficulté d'avaler*.

Difficultas & dolor est deglutitionem masticationemve concomitans, & non raro impediens sine notabili respirationis læsione, unde ab angina discrepat.

1. *Dysphalgia spasmodica* Frid. Hoffmanni To. I. pag. 130. *Spasmus gulæ*. B.

Est illa quæ ab œsophagi spasmodica constrictione dependet; constructio vero illa nunc in summa, nunc in ima œsophagi parte potissimum adest.

Signa spasmi omnibus communia sunt pedum refrigeratio, extremorum artuum tremor, ac rigor, alvi constipatio, flatulentia, borborygmi, ventris dolores, murmura, nausæ, cardialgiæ, urinæ pallidæ, pulsus duri, &c.

Signa propria spasmi pharyngis sunt deglutienti difficultas, dolore aliquando stipata, nec fluida, nec solida transmittens, rigida vicinorum constructio, dolor impeditus motus, molestia suffocativa, sensus palii faucibus infixi, ac si quidquam inde proferperet; vox perit, & hæc omnia per intervalla recurunt, ac quandoque convulsiones vel eclampsium accerfunt; signa spasmi gulæ inferioris sunt percepta deglutorum hærentia in ipso œsophagi tubo, maxime circa cardiacum, potissimum a potu frigido; levamen a calido, dolor in spina dorsi inter scapulas; accedit nausea, ructuatio, mucii limpidi ex œsophago rejectio.

Hæc species opisthoronum sæpe comitatur, *Foest. lib. 10. observ. 112. & 113.* & *Boneti de Opisthorono in Sepulchreto*. Vidit *Mead* tantam dysphagiam in palpitationis cordis paroxysmo ut a dysphagia hydrophobia similem differret, vidi ego non in paroxysmo epialæ cum convulsivo tremore & frigore horrendo ut ob præcipitem anhelationem ne cochlear potus cardiaci per horam integram posset degluti.

Curatio exigit antispasmodica pro re nata diversa.

2. *Dysphagia hysterica*, *Mead of the Mad-dog* p. 147. L.

Novi mulierem hystericam quæ diversis terroribus vexatur, & quæ quoties cibum sumit, metuit suffocationem, nec sine labore quidquam deglucit, ita ut per annum & ultra sola patum sumat, quod indecorum putat cuilibet bolo vehiculum præbere hausto aquæ potu. Itineratio, balnea & lacticia hanc dysphagiam demum auferunt; hystericiis œsophagum a pa-

roxyfmo arctari, ut ne quidquam deglutire valeant; notum est omnibus, spasmo hysterico gulam & tracheam urgente; sed hic affectus fugax est, nec cum spasmo gulæ superiori comparandus quoad periculum.

3. *Dysphagia paralytica* Foresti lib. 15. observ. 30. Friderici Hoffmanni ibidem, pag. 130. numer. 6. Van Swieten Tom. I. pag. 702. An dysphagia tussiculosa? L.

Est species quæ a musculorum laryngis dilatorum atonia & resolutione pendere putatur; ea difficultas deglutendi non est interpolata ut priores, sed continua; in hac alimenta per os ac nares regurgitant, aut quandoque laryngem subeunt. *Tulpius lib. 1. cap. 44.* allegat casum in quo omnino impedita erat deglutitio cum facie pallore, partium vicinarum mollitie, ac flacciditate, famem explendi impossibilitate, unde summum periculum.

Vide historias in *Acad. Nat. Cur.* ubi dysphagiæ ab apoplexia, paralyti relicta, quæ paralyseos curam exigunt. In hac specie boli solidi per vim linguæ adacti resistentiam superant & deglutiuntur; fluida vero minime: Vide *Mangeri Biblioth. Med. de Paralyti*, pag. 770.

4. *Dysphagia pharyngea* Deidier Consult. tom. 3. pag. 308. ab *excrecentiis, fungis, verrucis œsophago innatis*, vide *Synopsis Acad. Natur. Curios.* verbo *Deglutitio: a thymo incrassatæ Boneti Sepulchret. observ. 16. pag. 35. ab Officulo retro laryngem nato*, *Acad. Nat. Curios. Decur. 2. observat. 116. Tulpii lib. 1. cap. 44. a calculo palatum obsidente*, *Kruger Journ. de Medic. Juill. 1765. p. 69. L.*

Ea est species quæ superiorem œsophagi partem obturat, in qua proinde alimenta vix deglutiri possunt, sed per nares & os regurgitant; si nullus sit hiatus, inedia pereundum est; si exiguus, tunc liquida sibi viam parant, non solida. Huc spectat observatio *D. Coulas, Mem. de la Soc. R. de Montpellier* de ovo seu hygromate ad radicem linguæposito, quod nuper mulier ore rejectit galinaceo ovo non minus.

5. *Dysphagia œsophagea* Coiteri *Observ. anat. Deidier Consultat. Tom. III. pag. 327. ab obstructo imo œsophago interventu scirrhi*, *Fernel. Pathol. cap. 1. lib. 6. a callo aorta adnato Dodoxi in cap. 30. Beninvenii de abditis; a scirrho cardiacum obsidente*, Vide *Coiterum; a tuberculo cancroso in œsophago*, *Bonet. Sepulchret. pag. 32. observat. 8. & 9. a glandula œsophagea Verheyeni & Heister Anat. de œsophago. D.*

Ea est species quæ a tumoribus infra medium œsophagum, vel intus vel extus adnatis, dependet, vel etiam quæ ab ipso tubo angustato producit, ut *Heurnii Observat. 30. patet*. In illa specie alimenta quidem deglutiuntur, sed ad locum obturatum perventa ulterius progredi nequeunt, unde vomitione rejiciuntur.

6. *Dysenteria lactentium* *Bonet. Sepulchret. Observat. 5.*

Eam intelligo quæ non a vitio pharyngis aut

laryngis obstructæ, induratæ vel angustatæ dependet, sed quæ vel a palato perforato, vel a columellæ erosæ, absumptæ, vel live palatini defectu oritur.

Ad deglutendum necesse est bolus in faucibus undequaque magis comprimi, quam versus œsophagum, & sic qua data parte propelli; si itaque velum palatinum, ululave deficient, nares posticæ minime obturari possunt, nec proinde resistere pressioni quam bolus experitur: ergo bolus per nares regurgitabit, utcumque liberrimus sit œsophagus. Novi tres homines quorum palatum ab ortu erat perforatum, unde paraphonia singulari laborant; illi vero lac a papilla oblatum deglutire in infantia non poterat usquequo inventæ fuissent nutrices, quarum papillæ adeo extensæ erant, ut ultra palati foramen protenderentur. Inde vero filius ipsius *Boneti* cito periisse mihi videtur, ut narrat loco citato, & *Act. Natur. Cur. Decad. 2. observat. 5. Vide veterem Salmuthi observationem.*

Ea species infantibus tantum fere accidit, nec est confundenda cum ea difficultate fugendi lactis, quæ pendet ab aliis principiis; v. g. si frenum linguæ solutum non sit, lac difficillime fugunt infantes, & cito indignabundi pupillam respiciunt, sed nulla est deglutendi difficultas saltem mihi cognita, quod tamen ulterius inquirat Medici.

7. *Dysphagia rusciculosa*. Vide *Fabric. Hildanum, observ. 34. centur. 5. Majault. Journ. de Med. Ann. 1756. L.*

Ea est quæ metum suffocationis incutit quoties liquida deglutiuntur ob lapsulum illorum in tracheam. Hanc vidi in senè qui quoties jusculum aut potum quemvis deglutire conabatur, toties superveniente vehemente tussi defatigabatur cum suffocationis metu ob similem causam. Hujus morbi theoriam tradit *Fabric. Hildanus* existimans epiglottidem catarrhali fluxione incrassatam non potuisse more solito glottidi applicari dum fluida bibebantur. Quid simile refert *P. Barbette* ab epiglottide duriori ortum, & insanabile hoc malum merito reputat, observatque majores bolos solidorum ciborum deglutiri, non vero liquida. *Foresti lib. 15. observat. 30. & post eum Frid. Hoffmannus* hanc speciem a paralyti œsophagi pendere putant.

Adolescens a decem mensibus post cynanchem nil poterat deglutire, quin fluido glottidem subeunte, illico tussi violenta & convulsiva fere suffocaretur; præscripsit *Illust. Majault* ut æger bibens caput in alterutrum latus inclinaret; & facto tentamine æger quoties in sinistram latus inclinabat capite, toties liquida sine tussi & difficultate deglutiebatur; quippe aderat ulcus in margine pharyngis & laryngis rimam glottidis in laryngem continuans; inclinatio vero capite, musculi deglutitioni famulantes hanc rimam mutua laborum adunatione debebant, ut demonstravit cadaveris sectio.

8. *Dysphagia hydrophobica* Mem. de la Soc. R. De Montpell. observ. Ill. Hauguenot: *Dyscataposis* Mead of. the Mad Dog.

Patet ex ejus & aliorum observatione Hydrophobos, antequam in rabiem incidant, conqueri potissimum de quadam deglutendi difficultate, sine ulla dyspnœa: D. Lamrier, citatum in hac historia rusticum examinans digitum in ejus fauces intravit inquirens causam difficultatis deglutitionis, & nihil vidit; quippe intra œsophagum latent illæ lacunæ quæ virus hydrophobicum fundunt; sequenti vero die non sine terrore audivit hunc rusticum asserentem se tanta rabie affici ut exercitum integrum devorare cuperet; si monitus fuisset is insignis chirurgiæ demonstratur dari talem dysphagiæ speciem, is non ita facile suum digitum in os hujus lupi immisisset, quod tamen impune factum est.

Presbyter, a fele rabida demorsus dudum, sola dentium impressione relicta, sine laceratione, per multos annos, eodem anni tempore quo fuerat impetitus a fele; magna faucium angustia, à qua primum cito evaserat, corripit solitus erat, Scaramucci Epistol. 8. historias quindecim hydrophobiæ a morsu felium excitate recenset *Illustr. Morgagni Epistol. XI.*, 14. his ego tres addere possem.

9. *Dysphagia nauseosa* Bonet. Sepulchret. pag. 31 & 32, Tom. 2. B.

Est ea species quam nausea & inde nata constrictio spasmodica cardiæ excitat, quæ vel ab exulcerato œsophago, vel a succis acerbis in ventriculo contentis, vel ab antipathia dati cibi oritur. *Vide Act. Natur. Curios. Centur. 1. Observat. 6.* ægri licet deglutire conentur, paulo post nausea, singultu, vomitione defatigantur, nec deglutire possunt. De hac specie quam ulcus excitat, *vide vander Linden & Torri de Febr. pag. 132.*

10. *Dysphagia a de liritis* Vaters dissertat, ab *officulo infixo pone tonsillas subsistente*, Diemerbroeck anatom. lib. 2. cap. 16. a *devorato officulo & ex rejecto inflammatione œsophagi persistente*, Fabric. Hildani, Centur. 5. observ. 35. ab *esæ seminis fagopyri*, Act. Natur. Curios. Dec. 3. anno 3. observ. 5. a *frustro cibi solidi* Eriderici Hoffinan. conspleat. casu 63. & Foresti lib. 15. observ. 28.

Quibus artificis hæc semi deglutita foras educantur, vide *Heisterum & Fabricium Gildanum.*

12. *Dysphagia a datura* Grugeri Ephem. Germanic. Decur. 3. pag. 84. P.

Sumpto semine daturæ seu stramonii supervenit dysphagia strangulans cum periculo suffocationis, vertigine, paraphrosyne & ecstasi, in qua æger chimeras & visiones phantasticas sibi repræsentat. Usus gargarismatis ex sicibus, uvis passis, & plicyrrhiza juvat; theriaca ad sudorem excitandum, pulveres absorbentes ad reliquias veneni auferendas profunt; malleum, præmissio vomitorio, æterum propinare.

Vide plures observationes circa noxam daturæ dum de paraphrosyne.

12. *Dysphagia a sarcomate* Hannemani Collect. Acad. Tom. 3. pag. 604. L.

Post abscessum œsophagi mulier dysphagiam experita est oriundam ab excrecentia seu caruncula huic abscessui succedente, unde omnis in ventriculo aditus alimentis præcludebatur; bis ferro via cusa fuerat, alt tertiam operationem experiri noluit, adeoque fame periit ægra. De hac specie *vide observ. 14. appendice ad cent. 4. Rivierii; vide etiam Tulpium lib. 1. Observ. 44.*

A sarcomate syphilitico ortam dysphagiam memorat f. Rhodius *centur. 2. observ. 46.*

13. *Dysphagia ab scirrho*, Joan. Rhodii Cent. 2. observ. 47. Otto Heurnius.

Ab hygomate ovum gallinæ colore & magnitudine referente ortam vidit nuper dysphagiam *Doctor Coulas*, ovumque illud inter basim linguæ & laryngem latuisse & latere situm comperit; mulier illa dysphagia liberata fuit, hoc ovo per os expulso integro: illud hygroma continebat aquam subflavam minime in igne concrescibilem. *Vide hystor. in Memoires de la Societ. Royale de Montpellier* propediem edendis.

14. *Dysphagia canina*, Essais d'Edimbourg Tom. 2. art. 15. *difficultas deglutendi ob scirrhos œsophagum cingentes*, a J. Taylor Medico edimburgensi. D.

Dolor constans sub cartilagine xiphoidea, difficultas deglutendi alimenta solida, eorum frequens rejectio antequam in ventriculum delapsa forent, in ima œsophagi parte pondus & dolor. Macies & asthenia crescunt in dies; cum tubercula illa suppurantur, accedit febricula, cum sudore nocturno, quæ sublevantur tuberculis rejectis. Post diversos cruciatus mors: Canes habent glandulam Vercellonianam in imo œsophagi, in qua vermiculus ruber nidulatur, si ab ea, vel simili glandula intumefacta nascatur dysphagia, ea canina cognominatur.

Dysphagiam caninam observante *Illustr. Pringle* initio designat vomitio omnium assumptorum statim a deglutitione, sed lenis & quasi ruminans, successu temporis vires & evexia imminuuntur, accedit frigiditas ætate non evanescens, demum atrophica marasmus. Aperto cadavere excrecentiæ scirrhosæ œsophagum a medio ad imum obstipabant ut vix stylus trajici posset: *Essais d'Edimbourg. Tom. 2. art. 24.*

15. *Dysphagia Valsaviana*, Valsalva de aure cap. 2. num. 29.

A musculorum hyopharyngeorum violenta distratione, qualis in majoris boli deglutitione accidit, quandoque luxantur appendice ossis hyoidis; quod ego in muliere Bononiensi a deglutitione majoris boli boviæ carnis non bene mansæ observavi. Putabat mulier multisque imposuerat de divexari a bolo in faucibus hærente, quem ut inde obturbaret, varia manuum & medicamentorum auxilia tentavit, sed incalsum; jam elapsam triduum erat ab eo quod ullum cibum & potum assumere potuisse, cum

cum denique a me opem quaesivit; ego vero omnibus perpenſis, cum in aliqua ex appendicibus cartilagineis ossis hyoidis luxationem suspicarer, partem, ut anatomica indicabat cognitio, ita digitis contrectavi, & illico per unam alteramve contrectationem, omnia in pristinam sanitatem redacta sunt, ut immediate absque ullo deglutendi incommodo jusculum fumere & cibum mulier modo desperata potuerit. Hæc *Valsalva*.

16. *Dysphagia neurismatica*, Morgagni Epist. XVII. 18. 25. C.

Plurima sunt exempla *Dysphagiæ*, quæ ab aneurismate aortæ œsophagum comprimentis dependet; illud itaque symptoma ad hujus aneurismatis diagnosim conferre potest.

16. *Dysphagia a labario*.

Labarium vocat *Illust. Linnaeus* lapsum dentium aut vacillationem; ex his autem vitiis masticationem impediri, lædi notum est.

18. *Dysphagia a ciccitate*. B.

Est difficultas vorandi alimenta solida, sicca, quæ observatur ubi fauces sunt sicciore, hoc symptoma observatur in synocho & tritæophyæ ardentibus, *Bruner. Sepulchret. Obser.* 14. in anasarca & ascite, *Bouillet de l'Anasarque*; dicitur etiam a fumo nicotianæ *Ephem. Nat. Cur. Dec. III. An. I. Observ.* 79. comitatur etiam hæc siccitas usum internum extracti stramonii, hyosciami albi, nigri &c. *Mem. de la Soc. R. de Montpellier.*

19. *Dysphagia ab hypostaphyle; lueta rombeæ*.

Differt ab angina, & cyanache, quod nulla sit difficultas respirandi, nulla inflammatio; sola est laxitas uvulæ extensæ & propendentis, quæ curatur adstringentibus & tonicis admodum, ut catechu, alumine, pipere, gallis roſis rubris, granatis, spiritu vitrioli.

XVIII. PYROSIS; Cremason.

Morbus cujus præcipuum symptoma est sensus ardoris in ventriculo & œsophago sine febre acuta.

Dicitur *ardor ventriculi* Hoffmanno Tom. 2. pag. 120. *Ardor stomachi* Frider. Stokari differt. cum historia accurata 1704. *Soda Germanis*, ut *Neuro tabul.* 90. *Den sodr* Sennert. cap. 16. *Orexis* etiam Nenteri. ibidem. *Corgoset* Lugdunensibus, Meyssonier; Occitanis *Cremason*, quia cremari seu uri videtur cardia. *Pyrosis* Græcis a pyr ignis.

1. *Pyrosis vulgaris*, *aigneur d'estomac; le ferbaud*, *Histoir. de L'Acad. R. des Sc.* 108. L.

Est fugax & indigestionibus acidis, empyreumaticis superveniens atque post finitam digestionem evanescens. Sentitur sensus aciditatis & fervoris potissimum in gutture per totum œsophagum se diffundens, cum frequenti saliva, quæ acida videtur, exspuitione, simili circa epigastrium molestia, quæ vomitionem etiam concitat, animæ quedam molestia, quæ iracundiam aut morositatem, facieque distor-

siones inducit. Familiaris est illis qui cibos crudos, acedentes male digerunt, maxime eos in quibus extricatur aleum copiosum, ut castaneæ, quod oleum prava digestionem empyreuma contrahit; familiare etiam malum ab usu piscium, carnum, quoties cum oleo, adipeve maxime rancidis fixæ fuerint in sartagine; item a liquoribus fermentatis.

Pyrosis vulgaris est simplex, fugax & curatu facilis, modo in hypochondriacos non incidat; *Hombertius* eam frequentem observat apud cerevisiæ potatores, & largo usu oculorum cancerum feliciter sanavit; ut plurimum selectis alimentis eupeptis evanescit aut cathartici cedit. Salia alkalina fixa in pyrosi vulgari laudat expertus *Pingle*: mutant enim succos in saponem utilem: *Experim.* 36. Si in phiala cum pane, carne contritis & saliva affundatur oleum vel substantia oleosa, fermentatio violentior evadit, eamque saliva moderari non potest. Cum stomachus laxior alimenta diutius retinet, fermentatio completa evadit, etiamſi carnis, pane & aqua tantum usus sit homo, inde vero exurgit aciditas qua dentes stupeſcunt; *idem ibidem*. Testacea, aqua calcis, alkalia fixa, ac potissimum saliva aciditatem corrigunt. Alimenta cocta, carnes asata, bene masticata, mora macerata, peccatius fermentescunt, & facilius digeruntur.

2. *Pyrosis biliosa* Felic. Plateri de doloribus, Bianchi histor. Hepat. tom. 1. p. 516. L.

Est species febre & cardialgia sæpius stipata; de qua *Hippocrates* ait in aphorif.: In febribus circa ventriculum & fortis astus & cordis morbus malum. Hanc comitatur inappetentia, origo, amaror, vomitio biliosa; biliosis est familiaris, maxime si utantur cibis acris, cæpa, allio, caseo veteri; hæc enim in stomacho calido indigestiones empyreumaticas excitant.

Commendatur catharsi ex tamarindis, deinde absorbentia ex creta, oculis cancerum, ebore uſto, bolo armena; item aqua portulacæ: conserva cynorrhodonis, &c. Aquæ acidulæ scopopurgandi indicantur, & serum lactis cum extincto lateris frustulo.

3. *Pyrosis a phlogosi Solenandri; ab inflammatis visceribus*. Boneti. L.

Ea est species quam phlogosis ventriculi seu gastritis, nec non hepatitis, cysticis, histeritis excitant.

Curatur ut morbus primarius phlebotomiis, aqua pulli, narcoticis.

4. *Pyrosis succica* *Illustr. Equitis Linnei*, *Archiatr Suecici* epistola an. 1752. *Cardialgia spuratoria* ipsi dicta. C.

Est apud apud Suecos, qui Alpbibus Lapponicis proxime adjacent, morbus endemicus, quo dimidia pars hominum laborat tum mas tum femina. Dolor pressorius sub scorbiculo cordis premit versus dorsum & pectus, repetitis vicibus summa cum anxietate, usque dum æger incipit ex ore emittere salivam instar rivuli cum repetita nausea, interdum vomitione

Saliva exiens ad libram semissem & libram unam est calidissima, purissima, aquei coloris, quo effluxu mitigatur morbus aut saltem per unum, alterumve diem æger immunis est a morbo.

Paroxysmus excitatur a cibis fumo induratis, carnibus salitis, larido, pulte quavis. Mitigatur carnibus recentibus, piscibus, lacte dulci; morbus durat sæpe per vitam, nulla vera medicina adhucdum cognita; nonnulli utuntur vomica nuce pulverata ad scrupulum unum intro sumpta, alii alia adhibent; hæc scribit *Illustr. Caro Linnæi*.

5. *Pyrosis ulcerosa* Frider. Stokari dissert. Academ. Ardor stomachi Basileæ an. 1704. C.

Est species pyrofeos pertinacis, dira, quæ ab ulcere pylori per multos annos fovetur.

Quidam multibulbus a triennio de ingenti ardore epigastrii versus pylorum querebatur; a sumpto quocumque salito vel acri, ut vino, jusculo, acerbissimum dolorem velut a pruna aut ferro candente inulto patiebatur; dolore furenti, pugno epigastrium valde comprimebat, gemitus, suspiria ac ejaculatus edere cogebatur, cætera bene erant.

Dabantur cremores hordei, farinæ avenacæ, bolus armena, cornu cerviustum, creta, lapides cancerorum, sed in cassum; pulvis ex radice althææ, gummi arabici & tragacantha fuit inutilis; pulvis feminum cydoniorum aliaque frustra adhibita sunt.

Sumpsit vomitorium a Medicaastro, unde malum increvit, anorexia, sitis, hæctica, debilitas, urina rubicunda, vomitus habitualis, tabes marasmodi, inde in ascitem, & post atroces intestinorum dolores, mors, prius tamen anhelitus olebat graviter.

Abdomine aperto viginti mensuræ feri viridescens effluxere, stomachi sedes mutata, fundus sinistrorsum, orificia dextrorsum vergebant; stomacho aperto fœtor horrendus exivit, in antro pylori erat ulcus tres pollices latum, sordidum, cœnosum, fœtidum, & cacœthes, caro lacera & putris, sanies fœtida, intestina valde attenuata, hinc inde inflammata, hepar exsangue, pallidum, duriusculum, glandulæ mesenterii duriusculæ, cor exiguum, flaccidum, pericardium sero distensum, sanguinis vix uncia duæ in corpore, &c.

Cura a lacte, quod nemini in mentem venit, erat auspicianda.

6. *Pyrosis a conceptione* Paul. Hermani observ. Von der Lah. diss. de sterilitate. L.

Hic celebr. Professor Leydenis observavit mulierem quæ imprægnatam se cognoscebat ex pyrosi quam statim a conceptione experiebatur, ita ut suam graviditatem inde certo prædicaret; hunc morbum *Hermannus* exhibitione oculorum cancerorum, martialiumque feliciter sedavit, at ultima vice per novem menses graviori multo pyrosi cum majoti ventriculi rofione & ardore ea vexabatur, ita ut iisdem remediis profligari non potuerit, usquequo de-

muo dato tempore geminum fœtum exclusit; in illa itaque soda aura seminalis mariti erat principium morbosum; & quo uberius erat hoc principium, eo major erat pyrosis.

XIX. CARDIOGMUS; *Aneurisma præcordiorum; Aneurisme des cœur, &c.*

Est gravis pertinaxque molestia in præcordiis cum sensu ponderis & magnæ molis pulsantis a minimo motu increfcens; cordis vasorumve vicinorum molia aductæ aut aneurismati tribuenda.

Cardiogmi nomine, ait *Galenus*, quidam intelligunt cordis motum quemdam palpitationi similem; *Gorrhal* definit. Alii vero cordis etiam dolorem hoc nomine significant: nos vero eum indigitamus morbum adhucdum obscurum, qui a cordis & vicinorum majorum vasorum aneurismate, tum ejus visceris mole, cum vel sine polyo, dependet.

De hoc morbo consulendi sunt *Lancisus cap. vi. de cordis aneurismatibus; Illustr. Senacus des Malad. du cœur, tom. 2. liv. chap. 8. Anton. Matani in præcordiorum morbis aneurismaticis, Florentiæ 1756. pag. 34. Eric. Meckel Mem. de la Soc. de Berlin, 1755. pag. 58.*

Cardionchus dici potest a *cardia* cor, & *onchos* tumor, sed præstat nominis cæterum vacui significatum definitione determinare.

Portentose dilatari cordis ventriculos, auriculas, sinus, cavam ipsam & aortam frequenter satis observatur, & frequentius observaretur, nisi denegarentur mortuorum extispicia; interea hujusce morbi diagnosi intricatissima remanet, & si a morbo palpitatione dicto distingui queat, id ex sensu magnæ molis in cordis regione pulsantis, quæ præfocantis, repeti posse videtur; in his tenebris non species distinctas, sed individuas observationes referemus.

1. *Cardiogmus polyposus* Hombergii *Histoire de l'Acad. R. des Sc. ann. 1704. p. 159. C.*

Matrona annorum 35 patiebatur dirum asthmæ, frequens & magnum capitis malum, cum perpetua vigilia & doloribus pectoris: si vel minimum se dimoveret, asthmæ adaugebatur, accedente violenta cordis palpitatione, quæ per horam interdum perseverabat; aliis etiam symptomatis successively laborabat, unde morti proxima sæpe reddebatur; durante paroxismo, magna ac sensibili aderat venarum colli & brachiorum pulsatio, exacte sequens motum cordis & quasi undulatoria.

Sæcto cadavere cor duplo majus inventum est & flaccidum, cava solito ampliora & graciliora, polypi cordi adhærentes & per arterias ad pedem & ultra extensi.

2. *Cardiogmus Palagii*, Lancisi de cordis aneurismatibus prop. 53. *Aneurisma ventriculi dextri. C.*

J. Palaggi, Canonici Romanus, hypochondriacus, cordis palpitatione reversiva laborabat cum

cum pulsus inæqualitate & intermittentia, maxime vero quoties corpus aut animam vehementer exercuisset; suffocativum etiam asthma identidem ac vertigo illum vexabant.

Vidit *Lancisus* in cadavere valvulas aortæ ossæ vel cartilagineas, venam cavam, auriculam & ventriculum dextrum ita dilatata, ut pugnum admitterent; interea sinistra cordis cava in statu sano permanebant. An ex epilepsiæ paroxymis ortum duxisset his morbus dubitandum est: Idem *Canonicus* sphaeculum dextræ manus passus erat. Similem casus refert *Hildanus Centur. 2. observ. 99.*

Ex ossis valvulis orificii aortæ dilatatum fuisse magis cor sinistrum quam dextrum patet ex *historia 49. lib. 2. sect. 7. Boneti*, quam ex *Horstio* mutuatur. Multis aliis exemplis constat cardiogmum sine polypis extitisse, & plures polyposæ concreciones in agone mortis a lymphæ coagulo producuntur.

Similem morbum a vena pulmonari cartilaginea angustiori refert *Ill. Senacus*; a sarcomate inter aortam & arteriam pulmonarem, *Garnerius*; ab aorta ossificata & angustissima, *Blancardus*.

Multiplici observatione consistit mera cordis aneurismata sine ulla concrecione polyposa existere, & cardiogmii symptomata creare, *Illustr. Senac. liv. 4. chap. 8. nu. 5.* De hac specie videtur *P. de Marchettis* & *Ill. Senac. pag. 400.*

3. *Cardiogmus auricula* *Illustr. Senac. liv. 4. chap. 8. num. 8. C.*

Puella vicennis difficulter respirabat, deinceps in lecto jacere non poterat, sine periculo suffocationis; conquerebatur de violenta pulsatione infra xiphoidæam cartilagineam pulsus imminuebatur, ferme evanescebat, sub morbi finem œdemata pedes & tibiae affecit; cor bubulo non minus inventum est, est ventriculus dexter maxime, & auricula dextra portentose intumuerant, cava inferior & superior diametrum brachii adepta erant, pars sinistra cordis recte se habebat; numquid in hac specie pulsatio cordis debilior ob laxitatem ventriculi & auriculæ affectæ? numquid pulsatio a dextris aut ad antica debet esse potius quam ad latus sinistrum? nonne in hac specie jugularium undulatio frequentior? His signis addit *Lancisus* pulsus magnum & æqualem.

4. *Cardiogmus cordis sinistri* *Poterii Centur. 3. cap. 22. C.*

Quædam est respirandi difficultas, quæ per intervalla deambulantibus accidit; in hac sit præceps virum lapsus, æger propinquis tenetur niti adminiculis, alias humi corrueret; hi ægri ut plurimum derepente moriuntur: In hoc morbo vena pulmonaris distensa dirumpitur, & sanguine effuso spiritus illico suffocatur.

5. *Cardiogmus aorta* *Illustr. Senac. pag. 407. num. 6. C.*

Vidi, ait ille, virum violentis palpitationibus obnoxium; pulsationes erant e sinistro latere infra costas, cum doloribus vividissimis; principium morbi erat dilatatio aortæ ab origine sua

usque ad diaphragma, tanta ut capitis volumen æquaret, volumine cordis vix adaucto.

6. *Cardiogmus a mole cordis* *Petr. de Marchettis observ. 49. C.*

Venerus quidam, crapulosus, quadragenarius, de respirandi difficultate conquerebatur, & de hypocondriorum angustia; subito extinctus est. Secto cadavere, cor adeo amplum observavit *Auctor*, ut tria naturalis magnitudinis æquaret, ventriculus itidem amplissimis & carnosissimis, undique pericardio adhærens, & hypocondrium pressione sua in tumorem elevans.

Cor inflatum, pinguedinosum pluries observatum est. Cardiogmum procreant quæcumque valent sanguinis impetum in cor adaugere, ejusque per vias suas transfluxum reprimere, ac tonum ejus cordis imminuere; hinc patet cur concionatores, iræ exercitiis violentis dediti huic sint obnoxii; cur ad levem motum paroxysmus accedat, tunc enim sanguinis impetus in cor crescit; cur lapsus, casus; ictus pectori inflictus, cur cacœymia serosa, acris, cordis textum laxans, vel erodens, cur strictura orificiorum cordis, concreciones polyposæ, aortæ aneurismata, tumores vasa vicina prementes, huic morbo ansam præbeant.

Ad procrastinandam mortem repentinarum qua sæpe terminatur hic morbus, quies corporis & animi necessaria est, nec non phlebotomia identidem repetita, licet hydrothorax & œdemata imminuant in fine morbi; suadentur etiam narcotica ad spasmos & dolores cordis minuendos, demum diæta mediâ constanter servanda.

Morbus hic sæpius confunditur cum palpitatione & cum asthma, verum longe diversus est ratione principii; serior ætas hujus diagnosi forte elucidabit. Maxima mortium repentinarum pars, quæ vulgo apoplexiæ tribuitur, pendet ab hoc morbo, quatenus subito rumpuntur aneurismata, ut aliquoties ipse comperi; sunt tamen qui diu hoc conflictati vivunt, sic *S. Philippus de Neri* octogesimo annu attingit hoc morbo laborans; referent *Casalpino*.

De his vide palpitationem, syncopem, orthopnoeam, quibuscum cardiogmus valde affinis est.

7. *Cardiogmus Leprotianus*, *Ant. Leproti* *Obli. de aneurismate arteriæ bronchialis* *Comment. Acad. Bonon. 1731. C.*

Dolor ad sternum, dorsum, scapulas, intolerabilis, qui minor erat cum æger pronus jacebat demisso capite; aderant vigilæ, oris amarus, flatus, qui ab obice ex œsophago in stomachum repellentur; dyspnœa crescens, facies livida, jugularis sinistra pulsatio in pectore, pulsus in carpo inæqualis: Hæc in cursore juveni.

8. *Cardiogmus Meekelii* *Mem. de l'Academ. de Berlin des maladies du cœur* *Obsetv. C.*

Est illa species in qua ob cohesionem cordis cum diaphragmate & pericardio adsunt dolores cordis cum dispnoea, præcordiorum anxietates, pulsus intermittens, &c. Vide ejus morbi historias in quibus ventriculi cordis flaccidi, sanguine-

guineque turgidi ac distensi fuerunt, *Vide Palpitationem 8om.*

ORDO QUARTUS.

DOLORES ABDOMINIS.

XX. CARDIALGIA; *Morsus ventriculi Latins; Mal au cœur; Cardialgie.*

EST molesta quædam sensatio ad stomachum aut epigastrium relata, quæ syncopem imitatur.

Distinguitur a cardiogno defectu gravium symptomatum, ut oppressionis, palpitationis vehementis, quæ solent cardiognum concomitari. Juxta Scholasticos differt etiam quod principium habeat cardialgia in ipso stomacho, vel ejus orificio sinistro *cardia* dicto. Verum ægri ita confuse sentiunt locum affectum, ut indigere ipsum determinare nequeant. Differt a Leipothymia, quia in cardialgia sensatio molesta oritur circa epigastrium, in Leipothymia vertigo, obnubilatio oculorum scenam ducunt, & deinde sequitur affectus cordis, vel *cardia*. Differt a Gastrodynia, in qua est atrox stomachi dolor, non simplex molestia, nec ille virium vitalium lapsus, quem exprimunt ægri dicentes *mox se mortuos*, vel *cor sibi mori*, aut *desicere*.

Advertendum est nomine generico *doloris vel algia* Veteres non semper intellexisse molestiam tantum eam, quæ partim a vulnere distractioneve oritur, vel dolorem vividum, cum in cardialgia sit sensatio confusa, quæ a dolore illo acris & vulnerante maxime discrepat.

Sedem ejus in *cardia Galenus*, in pyloro positissimum *Frid. Hoffmannus* reponit; ast in cavo stomachi sæpius esse verosimile est.

1. *Cardialgia a saburra* Juch. Differt. Erfordia; *Dolor cardialgicus a cruditatibus oriundus* *Frid. Hoffmanni* tom. 2. pag. 371. n. 6. B.

Ea species cognoscitur ex signis cujuscumque saburræ in stomacho latitantis, scilicet sive saburræ crudæ a crapula recenti, saburræ viscosæ, saburræ acris & biliosæ, putris aut rancidæ, quæ signa sunt, pondus epigastrii, anxietas, nausea, ructus, pravus in ore sapor, linguæ sordities, borboorygmi.

Curatur vero emeticis quoties adest cum cardialgia oris amaror, capitis vertiginosa gravitas sine tensione epigastrii; verum emesim sæpe ciet aquæ tepidæ potus; si acris fuerit saburra, aquam pulli, oleum cum aqua præscripsisse sufficiet; in hoc etiam casu potus leviter cardiacus, vires stomachi augendo, vomitionem quandoque adjuvat; demum cathartica recidivam prævertunt.

2. *Cardialgia a veneno* *Frid. Hoffmanni* cap. 2. n. 6. tom. 2. A.

Veneni nomine hic intelligo quidquid vehementi stimulo ventriculum laceffit ore prius sumptum, ut arsenicalia, antimonialia, immo cathartica resinosa inopportune assumpta. Hujus si-

gna sunt, cum intensissimus est morbus, cephalalgia, vertigo, agrypnia, delirium, convulsio pectoris oppressio, cordis tremor & syncope, pulsus exiguus, debilis, interdum durus & inæqualis, vel intermittens, in abdomine ventris tormina, constipatio, urinæ suppressio, in artibus refrigeratio, horror, sudor frigidus, facies livida, contracta, &c.

Vidi ab arsenici drachma deglutita ea omnia symptomata & alia plura accessisse, scilicet oris & œsophagi epithelidem ablatam, erosam, penis sub finem morbi spasum, & post octiduum mortem atrocissimam, licet optimis auxiliis usus esset hic miser, a Pharmacopola simia delusus, scilicet ab aromatario, qui contra leges medicamenta chymica ægris vendebat.

In his casibus aqua pulli, pinguedo fusa, butyrum fustum, lac, aqua tepida, decoctum omastorum affatum debent hauriri, ut vomitio juvetur. & venenum demulceatur; dein clysmata similia injicienda, & narcotica subjungenda.

3. *Cardialgia flatulenta* *Huberti Marchant* Differtat. *Argentini*. habita anno 1754; *Dolor cardialgicus flatulentus* *Frid. Hoffmanni* tom. 2. cap. 2. pag. 257. A.

Dignoscitur hæc species per tumorem ovi gallinæ magnitudine versus partem dextram epigastrii, ubi situs est pylorus, necnon ex majori respirandi difficultate propter turgescentiam ventriculi a flatibus; adde ructuum frequentiam, quibus dolor nonnihil sublevatur; denique, addit *Hoffmannus*, post cibum, præsertim qui inflat, assumptum, ordinario dolor ingravescit.

Hæc autem cardialgia ab *Hoffmanno* descripta videtur vix discrepare a Gastrodynia flatulenta, vulgo colica stomachi ventosa dicta a qua tamen omnes nostrates Medici cardialgia distingui etiam genere contendunt.

In hoc morbo, si pulsus valeat, a phlebotomia oriendum; dein aqua pulli liberaliter haurienda, laudani granum unum est præscribendum; præmissio, si minus urgeat dolor, clysmate; lintea calida epigastrio & pedibus admovenda, eo sine ut spasmodica orificiorum stomachi contractio solvatur. Si dolor levis sit, temperamentum pituitosum ac frigidum, stomachus debilis, valent in hoc casu stomachica & carminativa, nimium rusticis in quavis specie laudata, ut decoctum baccarum juniperi, piperis grana integra, anisum, fœniculum, quæ in aliis casibus phlogosum, siccitatem, doloremque intendere valent, & præ aliis theriaca recens.

4. *Cardialgia febricosa*, *Vide* *Mortonum* hist. 16. cap. 9; *Febris cardiaca* *Torti* de Febr. lib. 3. pag. 125. & 138. A.

Febricosos nuncupat affectus *Velhofius* illos qui febris cujusdam intermittentis, vel remittentis sunt accidentia, ut distinguat eos a febrilibus, qui continuas stipant. Cardialgia febricosa est series symptomatum cardialgicorum paroxysmum febrilem concomitantium, cum eo sæ-

pius ingruentium, & recedentium, & in febris vigore crescentium, quod de quovis alio accedente febricoso, vel intermittente febre comitante est intelligendum.

In tertiana sæpius, dum adhuc rigor & horror ægrum infestat, vel desinit, accedit accerrimum ventriculi morsus cum pauca vel inani vomitione; accedit animi defectio, seu syncope stomachica, pulsus exilis, facies Hippocratica, luctuosum suspirium, &c. pro expiratione eduntur clangores, aut ululatus in his casibus, quæ vix unquam primunt accessum comitantur, sed secundum, aut tertium, raro quintum; quo graviora sunt symptomata, eo majus mortis periculum est sequenti accessu expectandum.

Quomodo differat a syncope febricosa, vide quo loco; syncope scilicet nulli dolore ventriculi præcedunt. Dolores ventriculi periodicos sine febre alternis diebus recurrentes observavit Bartholinus Centur. 3. obs. 50. in propria filia & aliis.

Cardialgia sputatoria Car. Linnæi Archiatri Suecici epistola anni 1751. Vide Pyrosim. C.

6. *Cardialgia scirrhusa* Boneti Sepulchet. obs. 13. A Scirrhus ipsius ventriculi pluries observata Hippolito Bosco, unde dolor per annos perseverans.

A Mola, seu excrescentia carnosæ in ipso stomacho observata a Vitaglinio apud Panarolum.

Ab Scirrhus pylorum, pancreasque occupante, Riverius Rentur. 1. obs. 90.

Ab Hepatis lienisque duritie, Bonet. obs. 31.

A Pancreate scirrhuso, obs. 49. & Piso de coluvie ferosa pag. 594.

Hæc vero species potius ad Gastrodynamiam attinet.

A verruca Stomachi Acad. Nat. Cur. Dec. 1. ann. 1. obs. 100.

A Struma, Dec. 3. ann. 5 & 6 Obs. 157. &c.

7. *Cardialgia Paralytica; Paralysis du ventricule.* Rarus ventriculi morbus D. Lieutaud Mem. de l'Acad. R. des Sc. ann. 1757. pag. 223.

Cognoscitur continuo sensu plenitudinis & gravitatis in stomacho, cum nausea & impotentia vomendi.

Sexagenarius de his symptomatis diu conquestus, cui propinata emetica nullam vomitionem excitabant, post mortem exhibuit stomachum tensum & repletum, licet per plures ante obitum dies perparum alimentis sumpisset, pylorus etiam liber erat, unde noster Auctor aliquo jure deducit stomachum sensu & motu destitutum fuisse, nec potuisse alimentis se exonerare, quod accidit vesicæ urinarie, dum ejus corpus paralytici afficitur. Lein vero erat molis exiguæ; quippe illius hic usus censetur, ut repleat spatium vacuum abdominis, cum cibus abstinuit, æger, & detumescat, cum cibus factus est ventriculus.

8. *Cardialgia arthritica* Sydenham Process. pag. 710. de podagra. A.

Maximo familiaris est ventriculi languor cum ventris torminibus apud arthriticos diu podagra confictatos; in hoc casu nihil æque votis respondet; ac vini canarini haustulus subinde de-

glutitus; exercitio utatur æger, si autem symptoma inducias non ferens mortem miniretur modo caput malum simul non impetat, ad laudandum statim confugiendum; hac ipsa methodo se ab imminente morte liberavit Sydenham, ubi ex errore aliquo in ingentem stomachi ægritudinem incideret, cum vomitione, & aliquali ventris dolore; artus interim, ex retrocessione materiarum arthriticarum, doloris erant expertes, & ad motum plus solito habiles; congruum nempe unum liquoris postetici devorabat, & quamprimum totum per vomitum rejecerat, vini canarini haustum cum laudani sui guttis sexdecim sumebat; quod si huic remedio symptoma non cedat, sudor provocetur methodo & medicamentis huic usui dicatis ad biduum, triduumve, mane & vespere per duas, tresve horas continuas.

9. *Cardialgia bradypeptæ.* *Cardilla* Plateri de dolore cordis a ventriculi imbecillitate, pag. 369 & 478. *Foiblesse d'estomach.* L.

Est illa habitualis & consueta cardinalgia quæ ab imbecillitate ventriculi procedit: Stipata est inappetentia; dolores comprimendo, distendendo graviusque etiam rodendo molestant, & levi errore in victu, ac gymnastica, maxime admisso frigore circa epigastrium, qua sumptis cibis difficilioris paulo coctionis, excitantur.

Tarda & difficilis coctio eam molestiam inducit, & saburram crudam efficiendo diversa inducit symptomata, ut in inappetentiam, nauream, rufus, cachexiam.

Huic originem præbent intemperies nativa, senectas, debilitas a morbis progressis, frigidorum & humidorum abusus, crapulæ progressæ, quæ stomachum sæpius distendendo ejus tenuitatem inducunt ex Plateri sententia. Hæc species nominatur ab illo *cordis molestia, imbecillitas ventriculi dicta*, pag. 370. & curatio fuse traditur, a pag. 398. ad 445, ubi sequentia externa commendat, scilicet pannum scarlatinum vel pellem vulpinam, lerinam aut plumeum a vulture defumpram, aut textum ex gossypio factum, pulveribus galangæ, caryophyllorum, calami aromatici, menthæ, pullegii, feminibus feniculi, carvi, &c. factum, & scorbiculo cordis constanter appositum; suadet etiam ut manus calida, catellusve stomachi regioni noctu applicetur; potissima vero auxilia sunt vina stomachica & diæta conveniens.

10. *Cardialgia verminosa* Bonet. Sepulchet. vol. 3. p. 528; Frider. Hoffmanni ibid. num. 19; *hirudinosa* Acad. Nat. Curios. Centur. 1. observat. 172, Hercul. Saxon. prælect. pract. part. 2. cap. 7; River. lib. 9. cap. 10. & centur. 1. obs. 91. A.

I. Bezac Universitatis Decanus accitus quondam fuit in oppidum Frontignan, ubi similis cardinalgia plures e medio sustulerat. Secto cadavere invenit vermes ita tunicis ventriculi adherentes, ut cum perforaverint. Tænia non raro horis matutinis & vacuo ventriculi hos ventriculi morsus creat, cum aliquali bulimia, ptyalismo, quæ assumpto sublevabitur; idem

tidem hujus fragmenta *cucurbitini* dicta foras amandantur; in hoc casu magna copia olei juglandum, succus aurantii amari *bigarreau* dristi, præter emetica; aquas Balerucas, &c. non raro profuere.

Quædam medicamenta pro venenatis habita hic laudantur, ut radix *mimosa pudica*. Vide *Labat histor. Antillarum*; *Spigelia antheimia*, *nicotiana*, *tobacum*, arcanum *D. Herrenschevrand* forte sunt hujus generis: Vide *VVeffer de cicuta aquatic. c. 13. hist. 3. Hildan. centur. 1. observant. 27.*

11. *Cardialgia latentium*, *Cardiogmus* Nenterii Tabula 209. cap. 9. A.

Est, ait auctor, species *cardialgiæ* infantibus familiaris cum anxietate præcordiorum & dolore gravativo conjuncta, a flatulenta abdominis & ventriculi distensione originem habens.

Cardiagia adultorum strictior, ista laxior est; *cardiogmus* cruditates tantum primarum viarum cum flatibus & vermibus pro causa agnoscit: cognoscitur, 1. anxietate & angustia præcordiorum cum dyspnœa; 2. nausea, anorexia, & vomitione concurrentibus; 3. copioso salivæ effluxu, si vermes subsint; 4. febricula quando que satis intensa, convulsiones non raro comites habente. Oritur a mercurii reliquiis, saburra viscida, lumbricis, sudore achoribusve retro pulsus: ructus & flatus sublevant; alvus aperta bona; panophobia, convulsiones & febricula periculum portendunt.

Purgetur infans ex syrupo florum persicorum cum guttis tribus vel quatuor syrupi emetici *Glauberiani*, vel granis duodus tribusve *ipeacuanhæ* ac mannae uncia, si bimus vel trimus fuerit; unguenta oleo anethi, aut petrolei guttulis paucis additis umbilico illinantur, iteretur catharsis, clysterum usus, &c.

12. *Cardialgia a cardiogmo* Bonet. *Sepulchret.* tom. 2. pag. 80. obs. 45. C.

Cardialgia per annum post pastum revertens, cum respirandi difficultate, pulsus interceptione aliisque gravibus symptomatis observata fuit ab *Antonio de Pozzis* apud *Chiliarcham*, cujus cor inventum est bovino majus, pulmones flaccidos comprimens, duobus polypis distensum, quod a sumpto cibo comprimebat ita stomachum ut ea omnia symptomata sequerentur; *cardiogmus* vero quid sit juxta nos supra diximus. Raro de principiis morborum mechanicis in praxi cogitamus, qui omnia saburrae vel fluidorum vitiis tribuimus.

13. *Cardialgia inflammatoria* Tralles ad *Gastritidem* attinet. A.

XXI. GASTRODYNIA; *Cordis dolor* Fel. *Plateri* *Class. de doloribus*; *Cardiaca* *Panaroli*; *Colica ventriculi* vulgo aut *Stomachi dolor*; *Dolor ventriculi* *Boneti* *Sepulchret.*; *Cardialgia* *Fr. Hoffmanni*, qui hoc genus cum ventriculi dolore confundit, a quo dudum ipse *Bonetus* sejunxit; *Colique d'estomac*, *foiblesse d'estomac*, *pesanteur d'estomac*. *Ægros Stomachicos* vocat *Cælius Aurelianus*.

Est quicumque dolor notabilis & constans in regione stomachi, qui continua animi defectione non stipatur ut *cardialgia*, nec *pyrexia* ut *gastritis*.

In *cardialgia* imminet *syncope* periculum; ægri animum, viresque sibi deficere sentiunt, & nostrates sibi stomacho mori conqueruntur. Ast in *gastrodynia* licet intensus quandoque dolor in *syncope* demum ducat, talis animæ defectio non constanter imminet, aut vix unquam adest.

1. *Gastrodynia saburralis*. *Colique d'indigestion*, *De Meyserey* n. 410. A.

Est ea quæ a ciborum quantitate, qualitate, pastus tempore, peccantium *ingurgitatione* procedit. Error autem in cibis est eo major quo cibus quantitate, qualitate & respectu stomachi assumentis vitiosior est: idem enim cibus qui sano utilis est stomacho, debili noxius sæpe apprehenditur. Hac sarcina, Medicis saburra, onustus stomachus, licet sæpe vomitu aut diarrhœa post *cardialgiam* fugacem se liberat, quandoque vehementer contractis suis orificiis contenta comprimit, & ab hac compressione dolet intense, sæpius cum sensu ponderis respirationem inhibentis, pulsu duro, febrili, alias vero depresso, tardo. Dolor tolerabilior est multo quam in *gastrodynia* flatulenta & biliosa.

Gastrodyniam a lacte coagulato, a lardi frusto, ab horæis fructibus, a millenis aliis cibis *dyspeptis* oriundam observare sæpe datum est, ut plurimum vero vomitio spontanea vel artificialis, aut diarrhœa oborta eum morbum solvunt, nec consultum est alimentis factum stomachum narcoticis consopire, nisi atrocitas doloris suadeat; ut plurimum aqua tepida, oleum, clysmata, penna intra œsophagum adacta ægrum liberant; unde hanc speciem vix inter dolores stomachi recensent auctores, quam velut symptoma *dyspeptiæ*, vomitus aut alterius morbi per transennam memorant.

2. *Gastrodynia flatulenta*; *Insistio Aetii*; *cardialgia hypochondriaca* *etmulleri*; *Cardialgia* *Frid. Hoffmanni*; *Colique ventouse d'estomac*. A. Vide quæ de ea diximus, dum de *cardialgia*.

Est vehemens dolor tensivus sub cordis scrobiculo, cum respirandi difficultate, flectendi antrorsum trunci necessitate, qui flatuum emissionem sublevatur: accedit pulsus imminutus, depressio, extremorum frigus, summa anxietas, præcordiorum angustia. Differt a *gastritide*, a *gastrodynia* aliisque, quod epigastrium pressionem a manu.

a manu factam toleret, qua alias exacerbatur dolor.

Præmissa phlebotomia, si pulsus permittat, præmissaque clysmate emollienti, & copioso potu aquæ pulli calidæ, si dolor non nimis urgeat, ad oleum amygdalarum recentissimum & demum ad laudanum vel theriacam recentem, aut pilulas de cynoglossio deveniendum est: laudanum solidum ad granum & ultra, liquidum ad guttas viginti, vel triginta, pilulas de cynoglossio ad grana sex vel plura: cavendum a catharticis etiam lenibus usquequo dolor per diem evanuerit; in prophylaxi abstinendum a cibis dyspeptis, leguminosis: juscula emollientia, serum lactis, acidula usurpandæ ad prophylaxin.

3. *Gastrodynia biliosa; Cardialgia atrabiliaris* Hollerii & Zacuti; *Cardialgia epilepsiam inducens* Amati Lusitani Centur. 1. Observat. 20. *Cardialgia biliosa* Bianchi; *ab ira effræni* De Moyserey n. 411. *Colique bilieuse d'estomac.* A.

Ea est que foveri censetur a materie biliosa, æcerrima, porracea, æruginosa; bilem vero flavam in viridem mutari per acida vitriolica probant experimenta Grossi ab *Etmulero* allata; dolor in hac specie vehemens est, ut a veneno assumpto; quandoque convulsiones inducit; observante *Amato*, non raro morbus veneno assumpto tribuit: Imo post mortem repertus est ventriculus ruber & fere excoriatus observante *Bartholino* & *Boneto* in *Sepulchret. observat.* 1. de *ventriculi dolore*; de cætero, si æger biliosus, calidus, liquoribus spirituosus, regimini calido assuetus sit, ad hanc speciem præ cæteris pronus est: bilem e duodeno in stomachum facile refluere docent experimenta *Ludovici Davizand D. Med. Societatis Regiæ Scientiarum sodalis meritissimi.*

Solvitur hic morbus vomitione & dejectione uberi bilis acris viridescens, aut æruginosæ, præmissa phlebotomia & pitana emolliente. Emetica levia in ipso paroxysmo adhiberi possunt, ut decoctum seminum raphani, oxymel scilicet ad drachmas sex, sed si dolor minus urgeat, aqua pulli affatim bibenda & vomitione rejicienda: in prophylaxi nihil utilius est aquis acidulis.

4. *Gastrodynia a veneno* Boneti Sepulchret. observ. 2, 3, 4, 9, 17: a viru, De Meyerey n. 414: a *vasis cupreis*: *Cosnier Journ. de Méd. Oct.* 1775. A.

Ea est que a venenis corrosivis assumptis producitur, ut ab acidis puris, nitri, salis, vitrioli, mercurio sublimato corrosivo, arsenico, quod vel errore assumentis, vel malitia propinantis accidit, unde casus medico-legalis, qui exigit magnam Medicum coram Judicibus eum referentis solertiam & prudentiam. Si venenum sit corrosivum, actuale, ut prædicta, evidens est labia, linguam, fauces, prius affici quam ventriculum, adeoque his reapse corrosis de veneni assumpti realitate non dubitandum est. Si vero symptomata illa externa deficient, dubium potest esse num morbus a causa interna, nunq ab

externo veneno dato, procedat. Mos est in hoc casu exenterato cadavere panis frustum in stomachi succo tingere, & cani vorandum præbere; & ex subsequente canis morte, esse stomachi erosionem, livedine venenum datum esse concludere; verum conclusio ex prædictis non est rigorose deducta, nisi plures circumstantiæ conjecturam verosimillimam faciant. *Vide curatiamdem de cholera: a fungis venenatis* orta gastrodynia est gravativa, teniva, cum suffocatione & strangulatu: vid *Orsophneam*: præmissa emetica acida & postissimum acetum eximium est antidotum: ea vero que valis cupreis, plumbeis, ortum debet, stipatur convulsionibus, clamoribus, delirio: vid. *Rachialgiam*. & *Jour. de Medec. Octobr.* 1755.

5. *Gastrodynia ulcerosa* Boneti Sepulchr. observ. 5, 6, 7, 8, 27, 28, 42, 43, 48, & additamenti obs. 3. a *Ventriculi sphacelo, omenti, pancreatis, vicini hepatis putredine, exulceratione, corruptione.* obs. 2, 18, 19, 23, 38, 48, 50, additam. obs. 1a, 2a, &c. A.

Est ea species que gastritidem, & phlegmasias suppuratas viscerum stomacho vicinorum sequitur, inde enim exsilio ipsius stomachi, aut a pure, ichore, vapore putri, ejus continua irritatio, vomitio frequens, hæctica, aliaque lethifera symptomata exsurgunt.

6. *Gastrodynia americana; Prolapsus cartilaginis mucronata* G. Pifo. de morbis Ind. Occid. cap. 8. *Spinela* Lusitanis. A.

Corporis totius languorem inducit cum dolore stomachi, aliquando vomitu, summa respirandi difficultate, que ex refrigeratione musculorum pectoris, tum imprimis mucronatæ cartilaginis compressione oritur; hinc mox ex dejectione appetitus magna virium imbecillitas subsequitur, & atrophiam minatur. Chronicus est morbus & frigidus, non tamen per se lethalis, paulatim invadens, & cognitu in principio difficilis.

Empyrici signum hujus morbi dicunt esse varices in brachiis; differt a cachexia, opilatione cachæctica, quod vultu quidem tristi & dejecto, non tamen decolore & livido sint, nec pondus aut duritiam in hypocondriis sentiant, tum & fames languet.

Curatio disquietentibus, calefacientibus & corroborantibus internis, externisque absolvitur, interea sunt juscula pipere, immo allio & cepa condita, pilula stomachicæ, syrupus tabaci, vinum generosum, balsamum copaiva, falsæparillæ & salsastræ decoctum cum aniso, cinnamomo. Externa sunt cucurbitula sicca iteratæ mammis applicatæ, mox stomachi & pectoris inunctiones ex oleo corticis aurantiorum, tabaci, artemisæ & menthæstræ; scutum stomachale ex herbis corroborantibus, demum emplastrum ex resinis & balsamis. Commotus ergo, ait *Pifo*, felicissimo horum remedium successu, in colica atrophiam, & dysenteriam, commendavi nostri Chirurgis & cucurbitulas siccas & topicas externa.

7. *Gastrodynia periodynia.*

Periodynia Græcorum est ni fallor species Gastrodyniæ chronicæ, qualem observavi in sexagenario Sacerdote qui ante sex menses per totum tempus digestionis in stomacho contorsiones, motus, dolores, & distractiones patiebatur, intestinis etiam consentientibus; lingua sicca, sine fici tamen: macies accesserat, vires attritæ erant, alvus adstricta, pulsus rarus, sano similis, quidam dolor in lumbis.

Præscripsi juscula ex pullo, narcotica, & dein lac asinum, quo per mensem sumpto, sanus evasit.

8. *Gastrodynia calculosa* Schneideri, lib. 3. de Catarrhis, cap. 7. cognita Riverio, Alfario Crucio, Bartholino, aliisque observata. C.

Est ea species quæ a bezoarticis aut xagropilis in stomacho aut ejus vicinia enatis ortum ducit.

Faber quidam jamdudum de sensatione molesta lapidem molarem in suo stomacho referente conquerabatur; invitis omnibus auxiliis obiit; inventus est in jejunio intestino lapis albescens pylorum comprimens, quem nullus Medicus suspicatus fuerat. Vide similes observationes, dum de Ileo. Vide etiam Boneti Sepulchret. Tom. II. pag. 77. observat. 33. de Calculis cysticis. observat. 31. de Calculo, ibidem, observ. 32. & sex historiarum calculorum simulum in observat. 29. Calculos gastricos vidi ellipsoideos, albos, aqua leviores, ovo columbino multo majores, ad ignem non inflammabiles, adeoque a cysticis diversos, ex quibus ileus fuerat.

Vidi etiam diversos circulares, quorum alter plures lapides durissimos, glabros, sphaeroides, œsophagi diametro non minores, impune vorabat; alter præterea saxum testaceum, ex quo tota Urbs Monspelienensis constructa est, masticabat & deglutiebat cum lapillis grandiusculis, quos in abdomine colliso crepitantes audiebamus; utrum eos dein vomitione rejicerent certum non habeo. Curavi etiam in Nosocomio militum, qui ludi gratia scyphos vitreos in ore contritos voraverat.

Sæpe hepatalgiam calculosam comitatur gastrodynia. Vide Boneti Sepulchret. Tom. II. pag. 76, obs. 31, 32, & 33.

9. *Gastrodynia adstringens; Stomachi adstrictio* Aetii lib. 3. ferm. 1. cap. 13. L.

Est molestia inter digerendum cum alvo constipata, æstu generali, maxime vero manuum ac pedum, faciei rubore, pulsu frequenti, aut juxta quosdam febricula, accidit temperamentis aridam & densam carnem habentibus; hæc Aetius. Id morbi autem mihi pendere videtur ab ariditate & erethismo ventriculi, a defectu potus aquosi, & a dispositione spasmodica generis nervosi.

Suadet Aetius in paroxysmo, id est durante digestionem, frictionem, & vincturam extremorum, situ erectiorem, gestationem in lectica, dein humectantia & diluentia adhibenda, ut inunctiores corporis ex oleo cum paucis nitro;

Sauvages Nosologia Methodica. Tom. II.

extra paroxysmum juvant multus potus aquæ calidæ, lavipedium & manilivium frequens. Ipse Aetius dicit se juvasse in intervallis illos ante pastum lavando, morbo recedente vinum exhibetur; cibi autem sint facili coctionis, & in tres vel quatuor pastus dividantur.

10. *Gastrodynia atterens*, Vide Jonston idea medicinæ, pag. 445; *Stomachi attritio* Boneti Polyalth; *Periodynia stomachi* Hippocratis, quæ ejus vehementem & circum tensum dolorem significare, scribit Gorraeus. *Foiblesse d'estomach*, Diction. de Santé, ubi fuse signa & curatio. L.

Hæc species etiam inter digerendum accidit, sed cum extremorum frigore, anhelitusque difficultate, unde a præcedente discrepat: an diversa species a gastrodynia saburrali, flatulenta, &c. ? Jonstonus suadet inunctionem epigastrii cum oleo nardino, & intus piperis drachmam. Hecquetus potum copiosum & emollientem in pastu; in dolore vero theriacam recentem.

11. *Gastrodynia a peregrinis; Celiacus affectus* Celsi lib. 4. cap. 12. D.

Fit a deglutitis corporibus omnino ab hominum usu alienis, ut ferro, observante Scholtzio; monetis cupreis argenteis, cultello, fibula, clavio, aciculis. Vide Ill. Tissot, *avis au peuple*, num. 365. A lapillis Carthano. Hestio, &c. observantibus. Pilulas deauratas, ac resinofas, plures menses in stomacho commoratas huic morbo ansam dedisse observarunt Bellonius, Mollenbroerkius; frustum Hildanus, centur. 3. observat. 33. zingiberis libram Platerus observat. lib. 3; vesiculas pediculis plenas Heurinus; lacertas ac serpentes, quibus tres mille homines interfecti sunt, Gesnerus, *Histor. animal. de lacertis*. Salamandras demum emeticorum vi rejectas nuper recensuit D. Batigne, *Mem. de la Soc. R. de Montp.*

De gastrodynia quam tæniæ, lumbrici, erucæ, similiaque reptilia in stomacho latentia sæpius excitant, vide *Cardialgia verminosa*.

Vidi impune deglutitas aciculas, calamus scriptorium, scyphos vitreos; testam mytili, nucleos persicæ, aliaque multa: sed non ita felices sunt omnes, & pluribus gastrodyniæ enormes ulcerosæ, lethales ab hiis erroribus superveniunt; quæ dissolvendis hisce corporibus apta sunt, ut conchyliis succus limonum, atque tuto deglutiri queunt hic indicantur, nec non lubricantia quæ viam ad inferiora parant & aperiant.

11. *Gastrodynia à xiphoidè* Ballonii Epidem. lib. 2. pag. 242; Barbetæ Anat. præc. l. 1. c. 4. C.

Plebs Occitania hunc morbum vocat, *la palette d'estomac torbée*.

Non rarum hunc morbum testantur Barbetæ & Bonetus; rarior tamen est quam vulgus putat. Hac cartilagine xiphoidæ introrsum luxata vel depressa ventriculi dolor constans supervenit cum vomitu, anorexia, & si morbus perseveret, atrophia; assumpta esculenta &

ta & potulenta illico sursum rejiciuntur, dolor æ mensis & annos discruciat. Suadet *Barbette* ut ampla cucurbitula semel vel bis epigastrio admoveatur, dein emplastrum adstringens applicetur, omnia symptomata siliuise a reducta per manum dextri Chirurgi hac cartilagine, docet *Benezus*. Similis huic dolori est hepatalgia calculosa, notante *VVepfero*.

Mulier quæ lapsa erat in partem pectoris anticam dolebat epigastrio, dolor a levi tactu crescebat, ea per intervalla sudabat, calebat, facies rubebat, erat oris amaror, anorexia, nausea, identidem deficiebat pulsus, imminabat syncope, a cathartico pejus habuerat. Accitus præscripti phlebotomia unam & alteram, & sic sanata est.

13. *Gastrodynia pulsarilis* Boneti Sepulchret. Tom. II, obl. 45. pag. 80. L.

Cognoscitur ex molesta sensatione corporis in epigastrio pulsantis, quæ certe molestia a dolore alias species comitante diversissima est. Hanc observavi bis vel ter, & non rara est in hypochondriacis: hystericsque; vulgo tribuitur pulsationi arteriæ celiacæ, quam refert *Bonetus* pugni magnitudine dilatata: certum est & arterias gastricas & aortam, etiam si non aneurismaticæ sint, in his constitutionibus sensu exquisito præditis, hunc molestum pulsus facere.

14. *Gastrodynia hysterica. Colica hysterica* Sydenhami cap. 7, pagin. 132, & in processibus pag. 669. L.

Est morbus hystericas, ut morbo prægresso potissimum dyslocia debilitatas mulieres afficiens, dolore circa scrobiculum cordis atrocissimo, & vitidescentium humorum rejectione stipatus. Colica biliosa intestinis insidet, gastrodynia vero stomacho; in gastrodynia maxima fit animi dejectio & prostratio, vel desperatio; per diem unum, alterumve facessit dolor, qui post paucas septimanas revertitur, nihilominus sæviens quam antequam solveretur paroxysmus. Adde quod sedato morbo supersit in epigastrio sensibilitas minimam pressionem refugiens, & quod aurigo non raro huic morbo comitem se adjungat per aliquot dies. Differt ab ileo & a colica biliosa, ut attendenti patebit.

Cura. Possetum seu serum lactis ope alæ seu cerevisiæ eductum assatim hauriatur; apud Gallos vero aqua pulli vel serum lactis vulgare, quod dein vomitione, rejiciatur; quo peracto laudani liquidi guttæ xxv in aqua cinnamomi hauriantur, quod paregoricum repetendum est, donec morbi ferocia superetur; si vires ferant, initio phlebotomia præmittenda est.

Extra paroxysmos, si revertantur, sumatur bolus ex zedoaria drachma una, vel semisse, cum syrupo e conditura citri mane & sero per mensem, superbibendo sequentem infusionem; scilicet zedoariæ semi-uncia infundatur in vini canarini uncis quatuor per horas duodecim, colatura serverur pro usu, vel fume balsamum *Petivianum*, ut in rachialgia *Pictorum*.

15. *Gastrodynia chlorotica. L.*

Est ea species quæ a catamenii, hæmorrhoidibusve retentis supervenit chloroticis, easque fere semper divexat, dolore quidem tolerabili, sed constanti, ab epigastrio ad dorsum infra scapulas extenso; quandoque cum epigastrii sensibili intumescencia adest dyspnoea a levi motu, lassitudo, crurum gravitas, facies pallor, œdemata petum, anorexia. Curatur ut chlorosis maxime usu repetito chalybis.

16. *Gastrodynia hypochondriaca; Colica hypochondriaca* Sydenhami Processus integri de colica hysterica, pagin. 670: ab *emphraxi ventriculi*, de *Meysero* n. 413.

Valde affinis est morbus gastrodyniæ hysteriæ, sed viros hypochondriacos afficit, & suadet *Sydenham*, ut inquirent Medici methodum curativam ipsi convenientem, cui quasi genuine morbus cadat, tametsi chalybis imprimis confert.

17. *Gastrodynia febricosa*, *Morton* de proteif. febr. pagin. 33. hist. 16. Journ. de Med. Janu. 1761. pag. 25. A.

18. *Gastrodynia a frigore.* De *Myserey* num. 411. B.

19. *Gastrodynia metastatica*, de *Meysero* num. 411. ab arthritide, scabie, herpete, fonticulis, ulceribus, mariscis, repressis. A.

20. *Gastrodynia gastrocelia*, De *Meysero* num. 411. Vide *Gastrocem*. A.

Nota: Nomen colicæ dolorem coli tantum olim designabat, sensum idem nomen dolorem ilei, hepatis, uteri, stomachi, & nescio quot aliarum partium significavit, quo abusu nihil in scientia medica perniciosius est; cum enim cuique generi nomen proprium conveniat, ni consundi omnia velimus; cum genera morborum, diversa viscera afficientium, diversa omnino sint, diversa debent esse nomina generica morborum diversa viscera afficientium, quorum saltem symptomata notabilia & connexa sunt cognita, secus nomina cephalalgæ, cardialgiæ, arthritidis, &c. proscribenda.

XXII. COLICA; la Colique, Douleur au ventre, Colique intestinale.

Est morbus cujus præcipuum symptoma est dolor, vel molestia intestini, potissimum crassi, regiones afficiens, & ab illius situ, figura & officis determinata.

Cum intestinum tenue & crassum diversas sedes occupat, & diversis visceribus abdominis contiguum sit, difficile est ex sensu ægrotantis partem affectam determinare; & errare in hac assignanda quotidianum est; verum ratiocinio physiologico adjuvante ex cogniti morbi causa, principiis & symptomatis, cognitisque intestini structura, situ, usu, possumus symptomatum nexum intelligere, & ex hac possibilitate intelligendi nexum symptomatum eruitur partis affectæ cognitio, in hoc & alio quovis morbo: dolendum quidem est quod morborum plura generata

nera non nisi theoriæ interventu ab invicem distinguantur; multo tutius & clarius esset ea a symptomatis solis definire; sed ad hoc obtinendum desideratur historia morborum accuratior quam quæ hæctenus datur.

Colicæ nomen *Plinii* tempore novum erat; Græci hoc morbi genus ignorabant, seu nomine proprio non insigniverant. Dolorem intestini tenuis cum constipatione & vomitione assidua *ileum* nominabant, vel passionem iliacam, ut Arabes dolorem longanoni, seu intestini crassi *passionem colicam* nuncupabant. Addiderunt quidam colicæ definitioni alvi constipationem, ut terminalem colicam a vulgari discernerent; sed hæc distinctio non pertinet ad genus; quippe si detur dolor vehemens, constans, etiam torminosus; id est, ad alvi dejectionem vergens, & sit morbi præcipuum symptoma, is merito colicæ annumerandus est, & a fortiori, si alvus simpliciter sit libera, ut quandoque observatur, secus nullum erit genus ad quod is dolor pertineat, aut genus novum citra necessitatem erit admittendum.

1. *Colica flatulenta*, Sennerti de dolore colico; 1^a species, Bonet Sepulchr. Obs. 1. & 2, a *vesiculis aere turgidis*, Collect. Acad. Tom. 3. p. 499; a *colo obstructo*, Journ. de Med. May 1755; a *scabiè repulsa*, Frid. Hoffmann. II. 287; hæc obiit Episcopus Monspeliensis D. de Charancy; invenimus maculas rubras, pustulosas in ventriculo & intestina flatibus distensa. *La Colique ventreuse*. A.

Cognoscitur ex eo quod 1. clysmatis aut alvi vejectione flatuumque per inferiora ejectione sedatur, quod non accidit in gastrodynia flatulenta. 2. quod coli tractum sequatur, ceu abdominis peripheriam, unde fit ut iniam partem stomachi qua transit colum, non raro afficiat, sed flatuum, borborygmorumque diffusu, & loci mutatione sedetur; 3. Etiam in gravi paroxysmo urina supprimatur, penisque contractus & imminutus rigescat sine ullo voluptatis sensu, interea nec dolor renum, nec mingendi cupiditas urgeat, nec urinæ ardentes & mutabilis coloris sint, ut in nephralgia; 4. Pressione abdominis non exacerbatur dolor, ut in gastrodynia hysterica, & in enteritide; 5. Adest alvi siccitas, sæcum induratio, constipatio; 6. Desunt symptomata & principia procatactica rachialgiam designantia.

Oritur ab alimentorum viscosa digestionem, quæ aeris elastici genefim copiosam infert, cum e contra ubi saliva & succus gastricus, bilisque bene se habent, digestio sine aeris generatione perficitur. Alimenta maxime flatulenta sunt vinum non satis fermentatum, legumina, & fructus molles, cucurbitacei. Hæc species sed fugax & levis non raro auriginem accedentem designat, suppressio scilicet bilis in duodenum effluxu; experimenta *Sevartii* in cane & homine docent, de negato hoc bilis influxu status in intestinis generari; alvi etiam constipatio flatulentæ ansam præbet.

Levis colica clysmate emolliente, oleoso, chamæmeli infuso theiformi, fomento abdominis calido, frictioneque tollitur. Si vehemens sit dolor, a phlebotomia auspicietur curatio, aqua pulli assatim bibatur calida, clysmata emollientia injiciantur, & his irritis, laudanum liquidum ad guttas viginti vel triginta hauriatur; dein largo usu olei amygdalarum recentissimi quarta quavis hora, aqua pulli continuata, clysmatis ad semilibram, sed rarius immixtis lubricetur alvus; quo facto & dolore sedato lenis catharsis instituitur, & convenienti tempestate acidulis bilis fluxilitas, & primarum viarum mundities concilietur.

2. *Colica pituitosa* Sennerti ibid. 3^a species; Fernel. pathol. lib. 6. cap. 9; Salmuth. centur. 1. obs. 78; Bonet. Sepulchr. obs. 23; *Colique glaireuse*. A.

Ea est quæ censetur oriri ab humoribus crassis & viscidis intestino crasso impactis. In hac dolor pali infixi, vel terebræ perforantis speciem exhibet, ob violentam ibi loci, ubi pituita ista hæret, distensionem, & flatus ut plurimum simul recenti expansionem. In aliis speciebus licet dolores graves & acuti sint, interea non *fixi & perforantes* quasi sunt; adde quod colica ista peritax est.

Etmullerus dolorem illum a pituita, seu mucagine copiosa viscida, non acri, *gravantem* esse contendit, & merito, quasi conjuncta sit cum acrimonia acida; dolorem non solum gravativum, sed & etiam simul *contundentem* infert, non tamen negat esse etiam fixum, continuum, perterebrantem, atque existimat esse sæpius in hypochondrio sinistro, cumque frequentissime hypochondriacos divexare, cum e contra colica flatulenta dolorem distendentem, & quasi disrumpentem inferat: Salia neutra in prophylaxi indicantur.

3. *Colica stercorea* Etmulleri de intestinorum doloribus, tom. 1. pag. 139. A.

Est illa quæ a scybalis induratis intestina diffculter præterlabentibus oritur. Hanc aliquoties vidi apud mulieres, quæ per vim in quibusdam Monasteriis *Refugiis* dictis detinentur, ob mœrorem & vitam sedentariam; fæces induratæ demum dolores vividos sine febre excirant, quandoque cum cruentis aliquot dejectionibus, quod malum palpo fere cognosci potest, & a catharticis levissimis exacerbatur, sed longo & largo usu olei amygdalini, fomentorum & clysmatum emollientium, post aliquot dies evanescit sine flatuum saltem notabili emissionem, emissis sensim scybalis strobilos cupressi referentibus.

4. *Colica verminosa* Sennert. 2^a species doloris colici; Fabricius Hildanus Dentur. 1. obs. 57. An *Strophus* Celsi? A.

Est ea quæ a vermicibus, potissimum lumbricis, uritur, cujus character est dolor varius, nunc rodens, nunc pungens, & a loco in locum serpens sine alvi astrictione; sæpius sunt dolores fugaces, varii, cum subsultu in abdomine,

mine, non raro cum cardialgia, nausis, febricula, excrementis apud infantes griseis; halitu oris singulari, faciei nunc pallore, nunc rubedine. His signis addit *D. Brun Med. Lugdunensis* dejectiones alvi nocturnas pro signo pathognomonico: pulsus intermittens quandoque jungitur.

Utplurimum hæc species ob alvi laxitatem permittit usum catharticoꝝ ex senna, semine contra vermes, aquila alba, &c. nisi dolor constans fuerit; quandoque si gravis febris, delirium, convulsio imminet, in paulo prævectoribus, emeticus syrupus Glauberi feliciter præscribitur; sæpius sufficit succus limonis cum oleo in ipso paroxyfmo, clysmata etiam dulcia, non raro lumbricos cathartici resistentes, educunt; tres guttule petrolei intus sumptæ, extus vero in juvenibus illatæ, profunt.

5. *Colica biliosa* Erid. Hoffmann. pag. 286. non vero Sydenhami, quæ *chordapsus* est; *Colicus dolor ab acri & scorbutico humore* Sennerti, Tralles de opio T. 1. p. 239; *Colica atrabilis* De Meyererey n. 420.

Hæc species adolentes vividos, calidos, iracundos, liquoribus spirituosis indulgentes, viros biliosos, ætate fervente excalectos, cum febre fugaci odoritur, aut sine pyrexia. Symptomata sunt vox rauca, cardialgia, cacostia, vomitio biliosa, porracea, singultus, calor, sitis, oris amaror, urina pauca, ruffa, cum alvo non omnibus adstricta; unde differt a chordapso; imo cum dejectionibus biliosis & crebris; dolor vero intestinum tenue sæpius afficit, ut duodenum; abdomen nec tensum est, nec fervidum, ut in enteritide; urinæ fluunt, caput vertigine tentatur, pulsus nec durus, nec tensus, licet frequens; morbus acutus est: succedit sæpius aurigo.

Curatio exigit statim phlebotomiam, clysmata emollientia ex malva, semine lini, radice althææ, oleo; juscula quibus incocta acetosæ folia; potum acidulatum, ut serum lactis, limonatum, oxyceratun, aquam nitratam, aquam pulli, fomenta emollientia, cremores hordei, emulsiones cum narcotico; urgente dolore laudanum, decoctum capitæ papaveris in aqua oxizæ frigida; præmissa lenissima catharsi & decocto cassiæ, si revertatur dolor, semicupia profunt.

6. *Colica phlogistica*, Sennert. species 4; *Phlogosis intestinorum* Felic. Plateri; *Colique inflammatoire*, Cl. Tissot Avis au peuple.

Differt ab enteritide ratione gradus tantum, ex eo quod scilicet non sit pyrexia acuta cum pulsu frequenti citato, totius corporis ardore, sudore, &c. Distinguitur ab aliis speciebus meteorismo abdominis, intolerantia palpi, vel magna sensibilitate, cum tenentia abdominalium viscerum versus umbilicum, urinæ difficultate, siti, &c. Curatur amplis phlebotomiis, irrigationibus emollientibus clysmatis, aqua pulli, ut enteritis; colicæ flatulentæ calidis medicaminibus tractatæ non raro evadunt phlogistica. Cathartica acria, intempestive assumpta, ut in alvi constipatio-

ne, hanc sæpe excitant. De hac vide *enteritidem*.

7. *Colica spasmodica* Frid. Hoffmanni de intestinorum dolore, pag. 287; *Colique convulsive* Bonet Sepulchret. pag. 266. obs. 2. A.

Alia est quam a seroacri intestinis impacto deducit Hoffmannus; alia vero quæ est endemia apud Hungaros; ista est vera Rachialgia species, de qua suo loco agemus; illa vero convulsionibus etiam externis est stipata: in arthriticis, ait ille, & scorbuticis observatur; inflammationem minatur, & vix curatur, nisi materies *arthritica* ad artus, *scabiosa* & *miliaris*, vel *petechialis* ad cutem tevertatur; videtur itaque eadem ac *colica arthritica* Musgravi capite 3. de *arthritide*. Præmissa phlebotomia, nihil utilius censet Baglivi infuso theiformi chamomilla.

8. *Colica plethorica*. *Colica hæmorrhoidalis* Junkeri Tabul. 106. quam podagræ, vel ischiadis repulsioni tribuit, proindeque cum convulsiva confundit. *Colica sanguinea* Nenteri Tabul. 26. A.

Eo nomine indigitamus eam quæ a catamenii, lochiis, hæmorrhoidibusve retentis supervenit apud eos qui his effluxibus assueti sunt, quæque illis effluxibus restitutis, aut recte se habentibus sedatur. Accidit illa viris & fœminis plethoricis, hypochondriacis, sæpe cum tenesmo hæmorrhoidali, & signis sanguinis copiosioris.

Ea species exigit phlebotomias, diluentia, & ea quæ valent fluxus sanguinis consuetos revocare.

Colica catamenialis, seu a catamenii imminutionibus sæpius & intestina & lumbos & viciniam uteri sequitur, quandoque atrox est, solvitur autem phlebotomia, eruptione catameniorum. Vide *Hysteralgiam*.

9. *Colica Lapponica* Ill. Linnæi Flora Lapponica. pag. 69. de Angelica. C.

Morbo laborant sæpius Lappones sylvatici vehementissimo *Ullem* vel *Hoime* dicto, qui species colicæ est, & ad colicam spasmodicam Scheuchzeri proxime accedit: corripuntur enim interanea circa regionem umbilicalem spasms dirissimis; qui extenduntur ad pubem usque, paroxysmis parturientium sane vehementioribus, ita ut miser Lappo vermis instar, per terram repat, & urinam sæpe sanguinolentam reddat; licet calculi nulla omnino sit suspicio apud hanc gentem a calculo & podagra nativo privilegio defensam: post aliquot horarum, quandoque diei, spatium; tetminat morbus ptyalismo ingenti per horæ quadrantem durante; dicunt Lappones quod hic morbus in Alpibus eos non aggrediatur, sed tantummodo dum in silvis per æstatem deguat, hausta scilicet ibidem aqua semiputrida, vi radiorum solarium incallecta, vermiculo *Gordia* dicto scatente. In hoc morbo variis utuntur medicamentis & omnibus quidem fortissimis, ut radice angelicæ, cineribus aut oleo tabaci, castoreo liquido, &c. Colica convulsiva, quam in *Itinere Alpino* describit Scheuchzerus, plures monachos abstulerat usos in culina

vasis cæpitis, & is morbus ad Rachialgiam pertinere videbatur. Certum fecit *Laurentius Montin*, hunc Lapponum morbum oriri ab assumpto cum aquis *Gordio* seu seta aquatica, quo extracto sanatur.

10. *Colica Japonica* *Kæmpfer*. fasc. 3. amœnit. obs. 11. C.

Senki Japonibus, id est spasmus abdominis & intestinorum, ita familiaris ut ex decem adultis vix unus sit qui ea non aliquando laboraverit.

Tribuitur usui cerevisiæ ex oryza paratæ, unde advenas ea utentes etiam adoritur.

Illæ species distinguitur ab aliis, 1. quod non solum intestina lancinet, sed etiam in inguine simuli motus convulsionis excitet: 2. quod abdominis ipsos musculos dolore afficiat: 3. Persæpe suffocationem hysteriæ instar ægro machinetur convellendo totam regionem ab inguine usque ad cartilaginem xipoidæam: 4. Desinit, ubi diu sevit, in tumores hic illic promiscue nascentes: 5. Et quod pejus est quandoque desinit in viris in sarcocelum quæ fistulam contrahit, in foeminis vero abit in scædam catervam scicorum seu tuberculorum in ani, vulvæque labiis nascentium (quæ *Sarcocele* *Sobti* dicta est, ægri *Sobimots*) & hi ficus extra colicam pariter frequentes sunt & endemii in Japonia.

Therapeja in omnibus fere morbis familiaris apud incolas *Corææ*, *Sinæ*, & Japoniæ hauritur ex duplici remedio, scilicet ex *moxiburio* & ex *acupunctura*. Moxa est turunda conica ex fila mentis artemisiæ officin. carptæ digitum crassa, quæ apicè accensa apponitur cumburendæ parti quam basi contingit; hæc vero ambustio tam lenis est, ut infantes hanc sine fletu tolerant, teste *Alpino* apud *Ægyptios* moxiburium observante, & *Kempfero* in Japonia. Arabes moxam parant ex panno gossypino isatide tincto, vulgo *coton bleu* Indi vero ex medulla scirpi palustris.

Acus sunt argentiæ vel auræ quæ in carnes adiguntur ad semi-pollicem, raro ad pollicem, eo sine ut flatus & vapores, quibus fere omnes morbos tribuant, foras erumpant; plures autem & tum numero, tum ordine superstitionis, instituantur acupuncturæ, quibus illico vel sanari ægros, vel sublevari testatur *Kempferus*. Alibi vero in India substituuntur plura eodem ordine moxiburia. Japonæ in epigastrio anticolicam acupuncturam celebrant, & novem punctationibus pollicem distantibus, figuram quadratam representant; in aliis morbis alias partes acupungunt; aliasque figuras delineant.

11. *Colica mesenterica*, *Vid.* *Bonet. Sepulchret.* obs. 2. de dolore colico; id. ob. 7. 22. 28. 30. num. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. item, obs. 34. 35. in quibus de mesenterii abcessu. C.

12. *Colica scirrhusa*, *Bonet. Sepulchr.* obs. 8. *La Motte*, obs. 10. des Tumeurs.

Est dolor ad scirrhum intestinis adnato. Tumor est durus, per se indolens, integumentis abdominis profundior, intestinum premens, unde dolor a fæcibus, flatibusve cohibitis.

Hæc observatio *Mauquet de la Motte* prodiderem Chirurgo, qui hujuscemodi tumorem pro phlegmone habentes; aparuerunt lapidis caustici interventu; aperto vero fæces cum pure exierunt, & ægra intra triduum ab operatione obiit.

Similes tumores resolutos fuisse continuo usu emplastri de diachylo, mililoto, ex mucilagibus observat *idem* obs. 109. sumptis intus aperientibus, obs. 110.

13. *Colica pancreatica*. *Vide Bonet. Sepulchret.* pag. 150. obs. 31. 35. 38. &c. *Ventris dolor ob apostema pancreatis* *Heurnii* in *Aphor.* 41. S, V. *Hippocrat. Highmor. Disquis. anatom.* lib. 1. part. 2. D.

Est molestia perseverans in abdomine circa regionem pancreatis ab ejus visceris induratione, ulcere, abcessu, quæ post partum crescit, & vomitionem aut nauseam non raro excitat; in macilentis summo mane, flexis genibus, palpo potest explorari sedes hujus morbi alias obscurissimi.

14. *Colica pulsantis*. *Vide Bonet. Sepulchret.* *Ventris dolor pulsativus*, obs. 48. 50. 51. 52. L.

Raro dolor est vividus, sæpius sensatio molesta referens pulsationem in abdominis axi, arteriæ pulsibus respondentem, quæ ab arteriæ aortæ aneurysmate sæpius dependet. Si circa cartilaginem xipoidæam sit ea pulsatio, vulgo cæliacæ aneurysmati tribuitur; alio quandoque mucroni cordis tribuenda venit; aneurysma abdominale pugni magnitudine crusta ossæ tectum invenit. *Fallopium*. Pulsationes aut ventris saltus & palpatorii motus fugaces arteriæ pulsibus non respondentes sunt quandoque tribuendi motibus spasmodicis uteri, ut vidit in menorrhagia abortiva; ut narrat *Marcell. Donatus Hist. mirab. lib. 4. cap. 26.* quandoque ab intestinis in globum convolutis, seu a globo hystericis; sed hæc symptomata aliorum pertinent.

15. *Colica calculosa* *Bonet. Sepulch. de Dolore colico*, obs. 14. *Chomel Hist. de l'Acad. R. des Sc. A.*

Præter sex observationes a *Boneto* recensitas, vide alias, dum de Chordapso calculoso, Gastrodynia calculosa, &c.

Huc referri possunt colicæ a corporibus duris ingestis, ut a nucleis ceraforum, prunorum: *Vide Bonet. Sepulchr. obs. 17. a lapidibus, cultris, ferramentis deglutitis, ibia. obs. 18. & obs. 8.*

16. *Colica gravidarum* *Puzos* pag. 79. A.

Si dolor supra umbilicem transversim abdomen cingens per intervalla recurat, præcesseritque constipatio, flatulencia incusanda est.

Juvant in hoc casu clysmata emollientia, oleosa, largus potus aquæ pulli, theæ, olei amygdalini, ad tres quatuorve uncias pluries in die; theriac recens, laudanum; sed si diæta tenuis, & ea auxilia non juverint, revertente dolore, phlebotomia instituenda; hoc sedato purgandum ex decocto castiæ cum manna, vel aqua minerali haurienda ex sale *Ruppellenis*, seu polychresto, cum uno vel duobus tartari stibiat.

biati granis, ex qua per cyathos hausta calida alvus laxatur, minime vero vomitio excitatur.

Si vero temperamentum biliosum, si curæ, mœrores, terror, iracundia, prava alimenta, eaque acria, calida incusentur, dolorque pungitivus, intestina tenuia, stomachumque molester, cum vomitione saburræ vel crudæ, vel biliosæ viridescens, colica biliosa, hepatalgica cum febre adest, quæ phlebotomias promptas, largas exigunt, prout urgentia casus suaserit, dein curatio antecedens adhibenda.

17. *Colica hysterica*. A.

Est vehemens dolor in intestinis, vel levissimum palpum refugiens, per intervalla, & subito sine causa evidenti recurrens, qui in intervallis maximam partem veluti teneritudinem & tactus intolerantiam relinquit; quique alternat cum visus obnubilatione, syncope, animi defectione; in hoc morbo, ut in gastrodynia hysterica, materies viridescens, non quidem sursum, sed per anum ejiuntur; hoc vero singularis speciei signum est, quod dolores atroces abdominis minime ad defectiones illas tendant, & nunc has, nunc illas abdominis partes subito invadant.

Nuper vidi puellam longo morbo & cathartice debilitatam, cachecticam, cui hæc omnia symptomata acciderant, quæque velut in agone moris constituta grano laudani & potu cardiaco extheriaca & aqua naphæ ab illa colica & febre, quam Chirurghi putridam iudicabant, fere illico sanata fuit.

Vide colicam hysterica Sydenhami, quæ cum ista congruit. nih quod illa stomachum, ista intestina afficiat, & vero globo hysterico stipetur.

18. *Colica accidentalis* VVillisi Tom. II. cap. 19. de Colica. D.

a *Colique d'indigestion*. D. Tissot Avis au peuple, §. 305. &c.

Quæ pendet ab alimentis vel flatulentis, vel majori copia sumptis, quæque sponte non accidit, sed post errorem similem, citoque evanescit. Accidentaliter est ab indigestione, ea torminibus stipata abit in diarrhœam torminosam, qua curatur; si vero nausea, cephalalgia, vertigine stipetur, sæpius post cardialgiam vomitione sanatur.

b *Colica a frigore*, *Colique après le froid*. Tissot ibid. §. 312. Baglivi Prax. p. 100. libr. 1.

Dolores ventris a deambulatione nudis pedibus super pavimentum frigidum facta, appositis lateribus calidis plantis pedum statim sanantur, crescente namque calore in pedibus sensim minuitur dolor in ventre.

19. *Colica meconialis*; *Tormina recens natorum*; & *Tranchées dens enfans*. A.

Cognoscitur ex recens nati ejulatus intra sex primas ab ortu septimanas, & fæcibus virentibus.

Præcaventur sæpius a lacte materno, quod meconium magis diluit, & benignius expurgat quam lac spissius. Curatur vel sudatur oleo amygdula-

rum, quod cum syrupo capillorum veneris, vel de althæa mixtum, omni bihorio ad drachmas duas vel tres offertur, vel decocto ex cassiæ pulpæ drachmis duabus in aquæ uncis quatuor, quod pari dosi & intervallo hauritur. Fiat etiam cataplasma umbilico imponendum ex ovis cum croco & oleo semi coctis, nec non injiciantur leniter clysmata emollientia.

20. *Colica lactentium*; *Colique dens enfans qui réitent*.

Illæ est quæ ultra sex primas septimanas lactentes discruciat, & a meconio minime pendet; nam inta illud tempus meconium omnino expurgatum est. Cognoscitur ex ejulatus subito ortis cum tensione abdominis, ejusque sensibilitate a tactu crescente, ex excrementorum virore, ex vomitione superveniente, citra dentitionis signa. Hæc colica lacti crassiori, vel acefenti, aut pultribus tribuenda est, adeoque vitia lactis, & nutricis sunt exploranda.

Curatur clysmatis emollientibus ex decocto malvæ, seminum lini, oleo amygdalarum cochleatum hauriendo, fotu umbilicalis regionis ex intrita ovis, oleo, croco confecta, subcalida, usu folius lactis sine pultribus, aqua pulli, decocto oryzae pro potu, granis tribus vel quatuor theriacæ recentis.

Nam colicam mentiatur enterocæle imperfecta examinare opus est, num etiam a dentitione illi ejulatus oriantur, est inquirendum.

21. *Colica fabricosa*, Morton Pyretol. pag. 33. Hist. XVII.

22. *Colica enterocælica*, vide Ileum herniosum.

XXIII. HEPATALGIA; *Dolor hypocondrii dextri*. Boneti Sepulcret. tom. 2. *Douleur de foye*.

Morbus est cujus præcipuum symptoma est molestia sensatio, gravativa, tensiva; aut alia quævis in regione hepatis; differt ab hepatide defectu pyrexia acuta.

1 *Hepatalgia calculosa*. *Colique hepaticque*. C. P. Vide Mem. de l'Acad. de Chirurgie T. I. p. 177. Haler. in Boerhaave Tom. III. pag. 166. Morton Pthysiol. L. III. n. 13. Bonet. Sepulcret. T. II. Sect. 8.

Cognoscitur 1. ex atroci sæpius dolore circa locum ubi canalis choledochus inseritur duodeno; 2. ex eo quod dolor ille ad costas spurias & epigastrium extendatur, 3. quod tribus sæpius a pastu horis recrudescat; 4. quod auriginem committet aut sequatur.

Pendet a conatibus naturæ ad expellendum in intestina calculum biliarum, unde ductus biliarius incredibiliter dilatatur.

Mœrores, vita sedentaria, quæcumque valent bilis, concretioni favere sunt hujus morbi principia.

Curatio exigit longum usum emollientium, diluentium, ecoproticorum, quibus præmisis balnea domestica repetita conveniunt, & deina

eger in ipso balneo catharticum bibat, ut calculus in ipso balneo foras eliminetur: qua metho-
do Ill. *Rafl Lugdunus Medicus Monpel. Doctōr*
plures sanavit. Hoc morbo perit *Celebris Pictor*
le Brun, Duhamel Hist. Acad. Vide historias apud
Bianchi Hist. hep. Trans. Philosoph. n. 142. vomitione
aut forti expiratione atrocibus doloribus
hepatalgicis finem imponi monet *Haller. Physiol.*
Tom. III. pag. 462. prospere succedunt clysmata
ex urina recenti & infusum florum salviæ: *Varnier*
Journ. de Med. Juill. 1755.

Signa præcipua hujus morbi sunt juxta *Tacconium*
1. aurigo in decursu morbi, 2. dolor mucronatæ
cartilaginis & sterni, 3. spasmodica tensio
dextri lateris, 4. lassitudo spontanea. Vide
opus *Cajetani Tacconi de rarīs hepatis morbis Bononiæ*
1740.

2. *Hepatalgia scirrhusa; Scirrhus hepatis* vulgo;
Scirrhæ aufseye. *Haller Comm. in Boerhaave T.*
3. p. 165. G. P.

Cognoscitur 1. tumore & duritie in hypochondrio
dextro, 2. dolore gravativo, obtuto & ten-
sivo constanti, 3. decubitu in latu oppositum diffi-
cili, 4. dyspnœa, & tussis sicca, 5. inappetentia
cum satietate a modico pastu & pressioni sensu
in stomacho ac dyspnœa: 6. color faciei pallidus,
cachecticus, auriginosus: 7. urina aurantii colo-
ris, crassa cum sedimento mucoso: 8. successu
temporis œdemata pedum, macies partium supe-
riorum, ascites, amphimerina hæctica. Addit *Hallerus*
se hunc morbum vidisse cum atrocibus do-
loribus, periodico decursu, vomitione, &c. ac
putat esse idem cum colica biliosa *Sydenhami*
anno 1670. Vide *Glissonum pag. 265.*

Præcesserunt sæpius intermittentes febres diurnæ,
hæmorrhagiarum suppressio, topicæ contusio-
nes, vita deses, victus ex cibis crassis.

In curatione si temperamentum siccum, bilio-
sum, parcius utendum martialibus, indulgendum
jusculis & apozematis cum herbis & radicibus le-
viter aperientibus, sero lactis cum asellis, tartaro
chalybeato, &c. Si temperamentum sit frigidum,
pituosum, aquæ thermales, juscula martialia,
radices aperientes majores, præmissis & inter-
positis catharticis conveniunt.

3. *Hepatalgia infarctus; Tumor hepatis simplex*
Sennerti cap. 5. Intemperies hepatis Sennerti lib.
3. pag. 6. *Infarctus hepatis Junckeri tabul. 39.*
Riedkuchen Silesiæ; Obstruction du foye. C.

Omnia prioris symptomata, sed remissiora;
regio hypochondrii dextri minus firma, nulla
œdemata, nec hæctica; de cætero angustia præ-
cordiorum cum dyspnœa, dolor gravans & obtusus;
æstus volaticus faciei, cum rubore fugaci & calore
in volis manuum; sitis vaga, os sic-
cum & amarum, tussis sicca, saliva viscosa, in-
appetentia, cardialgia, lassitudo & gravitas artuum,
dolor a tactu crescit, alvus sæpe adstricta.

Ille morbus vel est cum hepatis *inflatione* seu
expansione quod junioribus accidit, ubi tumor
hypochondrii visibilis est, vel est cum hepatis

constrictione spasmodica *Bianchi Hist. hep. pag. 338.*
adeoque renitentia ad sclerisma accedente; nulla
utrobique tumoris circumscriptio, uterque status
minus est periculosus & pervicax quam hepatal-
gia scirrhusa; phlebotomia initio conducit, jus-
cula ex cichoraceis, martialibus juvant, necnon
apozemata, serum lactis martialibus & millepedi-
bus onustum, quandoque acidulæ martialis, extus
emplastra emollientia, resolventia: quæ tamen
dolorem non augeant, ne suppurationem moveant.
Rigor febrilis superveniens tollit dolorem & in-
farctum: *Hippocrates Aphor. 40. sect. VI.*

Si hepatis *intemperies sit calida*, quod cogno-
scitur ex caliditate ejus, seu ex eo quod morbi
calidi, cibi calefacientes præcesserint, ætas
sit juvenilis, animus pathematis vividus, potis-
simum iræ, deditus, quod potissimum a medi-
camentis calefacientibus lædatur æger, quod ad-
dit carnis versatio, defectio biliosa, vomitus bi-
liosus, urina flava, pyrexia, calor in volis ma-
nuum, color citrinus faciei, corporis macies,
siccitas, linguæ asperitas; in hoc casu adhiben-
da refrigerantia hepatica, ut cichorium, tara-
xacum, fragaria, acetosa, fraga, cerasa, cucur-
bitacea, serum lactis, acidulæ, emulsiones, cibi
refrigerantes, aer frigidulus, abstinentia a pathematis
exercitiisque validis conveniunt: Vide *Chi-
rac Consult. 26.*

Si hepatis *intemperies sit frigida*, ut ajebant
Veteres, seu si solida sint inertia, fluida, muco-
sa, viscosa, vappida, quod conjectamus ex
ætate provectiori, abusu frigidorum extus intus-
que usurpatorum, phlebotomiis repetitis, pulsu
parvo, raro, frigiditate seu juvenine a calidis
& siccis, excretis pituitosis, urina vix colorata,
faciei pallore, dispositione ad œdematiam, &c.
in hoc casu usurpantur quæ sanguini fluxilitatem
conciant & motum ejus intendunt, attenuan-
do, calefaciendo, roborando, resolvendo. Huc
pertinent radices fœniculi, asparagi, apii,
pimpinella alba, agrimonia, absinthium, lupulus,
chamædrys, fumaria; cortices citri, cinnamo-
mum; martialia, stomachica amara, vinum ru-
brum, aquæ thermales, &c.

4. *Hepatalgia intercus.* Vide *Bartholinum. L.*
Ea est quæ ex abscessu inter musculos abdominis
hypochondrii dependet; præcessit inflammatio,
de qua vide *Hepatitis intercutem*, quæ facile
ex vulgari distinguitur ob tumorem & dolorem a
cutis tactu exacerbantem. Curatur ut abscessus
quicumque arte Chirurgica.

5. *Hepatalgia aruginosa. Colica spasmodica An-
gelimontanorum Scheuchzeri Iter Alpinum t. p. 12.*
an *Rachialgia metallica?* A.

Dolor coli ac tenuium intestinorum contu-
max, somnum arcens, delirium quandoque af-
ferens; vomitione crebræ, biliosæ, inappeten-
tia, alvus obstructa, flatulentia, ardor præcor-
diorum infra & supra cartilaginem xiphoideam,
urentes & furentes dolores artuum superiorum
& deinde inferiorum, paresis brachiorum, re-
spiratio asthmatica, sensus ponderis pectori in-
cum-

cumbentis. Hæc patiebantur Benedictini qui usi fuerant pro lacte, butyro, vino, continendis, vasis æneis, æruginosis. Cadavera ostenderunt hepar folliculis concretis factum, corpuscula piliformia, subviridia, intestinis in hærentia, in pericardio serum viride.

9. *Hepatalgia sarcomatosa*; Mangeti Bibliothec. Med. pract. lib. 8. pag. 784. 785. &c. *Excroissance du foye. L.*

Fuldenreichius in viro, cui hypochondrium dextrum dolore gravativo & tumore afficiebatur cum inappetentia, vomitione biliosa, polydipsia, invenit post mortem hepatis molem portentosam, librarum scilicet quatuordecim, præter carnosam excrescentiam caput infantis æquantem, in mesenterio: in altero ægro similia symptomata; sed ex umbilico sæpe materies serosa & alba fluebat: Hepar grande, induratum & triginta ulcuscula habens inventum est. In filia simili morbo affecta hepar insolitæ molis erat, pallidumque & totam abdominis cavitatem replebat.

7. *Hepatalgia apostematosa*; Bartholin. Centur. *Abces au foye*, Civadier Journ. de Med. Mars 1757. pag. 216. calculi ex cystide fellea per apostema extracti. D.

Dolor ab accessu hepatis stipatur febre, horrore, tumore, uti hepatalgia Petitiiana, seu a cystide fellea turgida, sed 1. dolor in apostematosa crescit cum pus efformari incipit, sedatur vero cum turgescit cystis. 2. Dolor apostematosa est pulsatis, non vero dolor a bile collecta. 3. Dolor apostematosa diutius perseverat, vires magis deiecit. 4. In suppuratione hepatis pulsus est minor, phricialis diuturnior & sudore terminatur: in Petitiiana cystidis turgescit, pulsus fortior, phricialis brevior, sudor nullus. 5. Cystidis felleæ turgescit extus apparet sub specie tumoris faccati, firmi, æqualis, circumscripti: abscessus vero magis diffusus est. 6. Abscessus in epigastri regione vel hypochondrio dextro ubivis reperitur, non cystidis felleæ tumor. 7. Fluctuatio abscessus in ejus medio tantum, marginibus adhuc resistentibus observatur, locus fluctuationis ampliatur crescente suppuratione.

Curatur incisione qua pus extraducitur, injectione deterfiva & balsamica: Vide curationem a D. *Chicoyneau* & *Soulier* Mem. de l'Acad. R. des Sc. feliciter absolutam, necnon consule Mem. de l'Acad. R. de Chirurgie tom. 1. a D. *Petit*, *Amiand*, &c. Vide observationem apud *Heurnium* ad aphorism. 45. sect. 7. & plures, in *Mangeti Bibliotheca Med. lib. 8. pag. 783.*

Adolescens auriginosus qui pluries sanguinem ex umbilico fuderat, gerebat in hepate abscessum qui puris loco repletus erat materie ovorum intritorum luteorum persimili, ut memini me vidisse *Alesix*.

Legi de hoc morbo meretur dissertatio *Cajetani Tacconi* de Raris hepatis morbis Bononia 1740.

8. *Hepatalgia Petitiiana*, D. *Petit* Mem. de l'Acad. R. de Chirurg. tom. 1. C.

Est dolor & tumor in regione vesiculæ felleæ cum horrore, febre, sensu fluctuationis, circumscriptione a vesicula fellea bile turgida & distensa, qui morbus difficulter distinguitur ab Hepatalgia apostematosa nisi per signa sequentia, cum illius signis collata; scilicet; 1. dolor crescente tumore decrescit; 2. non est pulsatis sed distensus; 3. vires minus prosternuntur & dolor minus est diuturnus quam cum datur abscessus; 4. Horror citius terminatur, pulsus est major & nullus sudor horrores sequitur; 5. tumor est æqualis, firmus initio, circumscriptus; 6. tumor est constanter infra cartilagine costarum dextri lateris e regione, vesiculæ felleæ; 7. ille tumor fluctuationem in toto suo volumine refert, margines in apostematosa renitentur.

Curatur incisione, modo tamen peritonæo adhareat vesicula fellea & bilis in cavum abdominis non fluat, unde brevi moris accerferetur; cognoscitur vero ea adhærentia ex eo quod, 1. tumor loco suo non potest dimoveri; 2. ex molitie & rubedine tegumentorum, 3. frequenti recurso inflammationis in tegumentis.

9. *Hepatalgia deceptiva*, D. *Billebault* D. M. Journ. de Med. Sept. 1762. p. 247. C.

Est species quæ apostematosa hepatis fere imitatur, & quæ pendet ab apostemate calculisque renis dextri e sua sede deorsum lapsi.

Mulieris hoc morbo affectæ hepar incidere parati erant *VVinslow*, *Gaulard* & *Morand* viri expertissimi; reuit ægra: demum sectio cadaveris veram morbi sedem aperuit. Symptomata hæc fuerant; a levi pressione hypochondrii dextri, a motu citatori, a positura improvisa, suffocabatur mulier pars tensa, renitens acerrime dolebat a tactu, alias dolor obscurus, continuus; stupor & torpor ab eodem hypochondrio ad femur extendebatur, ita ut difficillime moveretur aut antrostrum inclinaret, & stare cogere nisi somno victa; Tussis sicca, sputa interdum purulenta, aut cruenta cum amphimerina hæctica, paroxysmis pingui pectoris sudore terminatis; interdum vomitio sanguinis nigri ita copiosa, ut syncope subsequeretur, hanc præcedebant nigri fœtidique sanguinis ante diem rejectio, urinarum fluxus liberimus & abundans, sine dysuria, sine ardore, sine arenulis, pure aut muco: Diarrhœa habitualis, non serosa; nunc purulenta, menstruatio regularis, fames inordinata, picacea, cum anorexia alternans, tabes summa, mors.

Sectio cadavere hepar & omnia viscera sana, exceptis rene dextro & pulmone; ren ille amplius, absumptus intus, pure & calculis turgidus, ureter obturatus; pulmo sinister absumptus, dexter omnino factus arenulis miliaribus, singulas vesiculas replentibus.

XXIV. SPLENALGIA; *Dolor lateris Sennerti*
lib. 3. cap. 10. part. 4: *Doleur de la rate.*

Est morbus cujus præcipuum symptoma est dolor pertinax in regione lienis, sine pyrexia acuta; ægri splenetici vel lieniosi dicuntur.

1. *Splenalgia infarctus; Obstructio lienis Sennerti* cap. 3. lib. 3. part. 4; *Obstruction de la rate. C.*

In principio solum gravitas in sinistro hypochondrio percipitur, postea dolor aliquis acutus præfertim in cursu & ambulatione concitatori, dein color nativus faciei in lividum mutatur, corporis gravitas seu lassitudo adest, dyspnœa ab exercitio, interdum tussis sicca, quandoque cordis palpitatio, scabies, hypochondriasis, boulimia &c. superveniunt, & ægritudo pertinacissima est.

Curatio eadem ac obstructionis hepatis. Laudantur in his morbis lamii albi pulvis ad drachmam quovis mane, radicis filicis decoctum, limatura ferri ad grana aliquot diu usurpata, terra foliata tartari ad grana decem bis in die per per mensem & ultra. Pauci sunt quartana recidiva diu afflicti, qui hanc splenalgiam non patiuntur, & vulgo longo kinkina usui morbus hic tribuitur, quod vix credo.

2. *Splenalgia scirrhusa; Scirrhus a la rate. C.*

Cognoscitur ex tumore duro sineis figuram & fedem obtinente cum sensu gravitatis; in infarctu vero tumor hypochondrii quidem adest, sed nullatenus figuram lienis referens, nec durus, nec circumscriptus, cum dolore acutiori qui efformato scirrhus sæpius abit in gravativum. Hic tumor mire quandoque diffunditur, raro cartilaginea crusta tegitur, quartanam sequitur, & in ascitem non raro ducit. Splenetici colorem plumbeum, maciem etiam patiuntur; accedit dyspnœa, sensus ponderis jugulum deorsum trahentis ad sinistram, pressio stomachi a pastu, demum œdemata pedum, quandoque ulcera tibiarum.

Sanguis maxime retardatur in liene; si enim sectio transversa arteriæ splenicæ, toties fere tardius sanguis movetur in illa arteria. Memini me vidisse e liene cadaveris, cujus aortæ adaptaveram tubum aqua plenum, effluxisse per horam tantam humoris nigri copiam, ut ab eo lienem unquam elui posse desperarem. Vidit in hoc morbo *Diemerbroekius* ejici per alvum tres atramentosi maculas, & licet vena splenicæ in venam portam ducat sanguinem, non in intestinale colum, atamen certus sum retrogredi posse hunc sanguinem & ingurgitare venas mesaraicas, dum ejus circuitus per hepar arectur, ut sibi viam cudad in intestinali tuba, aut per vasa brevina intra stomachum. Refluxum sanguinis a venis in ramos earum in vivis multæ observationes mihi patefecerunt, & leges circulationis non repugnant, quippe ipsæ eadem sunt ac leges hydrodynamicæ, quæ similem regressum sæpius exigunt. Ex hoc regressu fit *hipatirrhœa nigra*, vulgo morbus

niger Hippocratis, seu dysenteria hepatera, quæ lienosos juvat non raro.

De cura & historia huius morbi consulatur *Mangeti Bibliotheca Med. practica lib. 10.*

3. *Splenalgia suppuratoria* Cornelii Stalpart. obs. rarior. centur. 1. apud Mangeti Bibliothec. Med. pract. C.

Vidit ille Auctor lienem, velut faccum membranaceum pure turgidum, quo rupto ægra obiit.

4. *Splenalgia favcomatosa; Lien ingens* Blancardi Anat. pract. *Rate de grosseur enorme.*

Is vidit lienem sex libras ponderantem, humore nigro piceo repletum; duplo majorem refert *Helvihgus* apud *Rivierum*. Vide multa exempla apud *Bartholinum*, *Borrichium*, *Blasium*, *Fabricium*, *Schenckium*; &c.

Morbos affines videtis in ultima classe inter phisœonias, quæ tumore abdominis pariter stipantur.

XXV. NEPHRALGIA *Zwingeri; Dolor Nephriticus Sennerti* lib. 3. pag. 7. *Colique renale.*

Morbus est cujus præcipuum symptoma est dolor fixus in regione renum & ureterum sine pyrexia acuta, unde a Nephritide diserepat.

Colica Nephritica vulgo dicitur; sed colica, a colo intestino dicta, nomen est quod perperam doloribus aliarum partium quam intestinorum tribuitur ob æquivocationem restringendum: unde merito *Zwingerus* in *peculiari dissertatione Nephralgia* genus constituit.

1. *Nephralgia calculosa* *Zwingeri* diss. 12. *Baglivi* p. 410. *Calculus renum Sennerti; Calcul des reins. A.*

Ea est quæ a majusculo calculo renibus, vel uteribus in pacto pendere censetur; quæque cognoscitur, 1. ex dolore & cruciatu acerbissimo in alterutra regione lumbari, raro in utraque, eoque fixo & stabili; 2. qui tamen juxta ductum ureteris in abdomine oblique versus vesicam extenditur; 3. qui in viris testis ejusdem lateris tractionem dolorificam, in feminis cruris stuporem, doloremque comitem habet, si intensus sit; 4. necnon in vigore doloris nauseam & vomitionem frequentem infert; 5. decubito in latum dolens mitescit, in oppositum vero exacerbatur; 6. cum urinis variantibus, initio aquosis, paucis, dein turbidis, copiosis, sæpe ardentibus ac cruentis.

Uterius cognoscitur ex hereditaria dispositione, ex eo quod a vestitione in curru, rheda dolor recurat, cum nephralgia hæmorrhoidalis a quiete & decubitu in lecto potius exasperetur.

In lumbagine dolor maxime asperitur, cum truncus prius flexus erigitur; in colica dolor per abdomen divagatur, & primis clysmatis, aut alvinis dejectionibus sedatur, quod in nephralgia non accidit. Arenularum mictio non pertinet ad hanc speciem, nec mucii copiosi excretio cum urinis hujus signum est, cum potius in calculosis, modo vesica a calculo fit.

fit expers, urina soleat esse velut lixivium pelucidum.

A Nephritide, calculosa differt nephralgia per pyrexiam defectum aut gradu tantum. Calculus renum sæpe nullam sensationem molestant infert, nisi commoveatur a victu calidiori, a pathemate vivido, ab exercitio valido, a vectura supra pavimentum lapideum.

Dolorem illum sublevant, 1. phlebotomiæ; 2. quies; 3. potus diluens mucilaginosus ex seminibus lini, petalis malyæ, violæ, limonata; 4. narcotica; 5. olea lenia amygdalarum, lini, &c. 6. balnea; 7. diæta tenuis refrigerans. Cavandum ab aquis mineralibus affatim haustis, a diureticis calidis urinam uberius in renes advocantibus; inde enim calculus commovetur, & nephritis excitatur: pitifana nitrata optime conducit.

Nephrotomia impossibilis censetur, adeoque ad curam radicalem tantum facere possunt lithontriptica, quorum usitiora sunt, 1. aqua calcis ostreorum hausta, juxta methodum *Roberti VVhitt*, cujus satis laudabiles effectus observavi; sed hæc per menses & annos continuanda; 2. Sapo albus pilularum forma quotidie ad semiunciam, qui dolorem non raro sedat, & calculum lente dissolvit; 3. Leve infusum arbuti uvæ ursi, vulgo *Buxerola*, quod calculos granulatos friabiles in minora fragmenta, glutine dissoluto, disrumpit; sed sine cautela dysuriam creat, & licet maximam lutulentæ urinæ copiam evacuet, ut infusum parietariæ, vix calculi molem minuit, ut expertus sum.

2. *Nephralgia arenosa* Bonet. Sepulchret. observ. 21. &c. ad 26. vulgo *la Gravelle*. C. P.

Est species senibus tantum familiaris, quæ raro renes, sæpius ureteres & urethram afficit; in qua sedato dolore, lapilluli feminibus lentis, sed asperis similes, rubri, durissimi minguntur identidem; nulli vero sunt magni calculi; illi vero lapilli raro hærent in renibus, ureteribusve; vix ab ullo lithontriptico cognito dissolvuntur, & ad usque extremum senium vitam ægri miseram faciunt. De his vide *Dysuriam*. Laudantur in hoc morbo geranium, gratia Dei, sanguineum, cynorrhodinis bæcæ, spongia bedeguar, herniaria, thea, solidago, virga aurea, rubia, anserina, fanicula, alchymilla, pyrola, vinacei gigarta: vide *Heucheri Dissert.*

3. *Nephralgia arthritica* Musgrave de arthritide, cap. 0. & cap. 17. pag. 154. Sydenham p. 485. D. P.

Est ea species quæ fit a materie arthritica, non renes, sed membranas, periosteumque vertebrarum lumbarium vellicante, qui dolor mentitur nephralgiam calculosam; sed distinguitur ab aliis speciebus ex eo quod podagricos tunc afficiati, cum dolores extremorum silent, & restituro dolore in articulis, evanescit. Arthritici præterea sunt obnoxii veræ nephralgiæ calculosæ, & calculus in illis est tophaceus, cretæ similis, friabilis, qui facilius cæteris dissolvi se patitur. Aquæ de Banieres hic censentur aptæ: da-

paroxysmo podagræ non raro terminatur hæc Nephralgia.

4. *Nephralgia rheumatica*; *Lumbago rheumatica* Sydenham de Rheumarismo, cap. 5. D.

Est immanis dolor idemque fixus circa lomborum regionem, ipsumque aliquando ad os sacrum se demittens: paroxysmum nephriticum mentitur, nisi quod æger non vomituriat: nam præter dolorem atrocissimum, & vix ferendum circa ipsos renes, aliquando & ureteres per omnem eorum ductum ad vesicam usque, eodem licet mitiori tentatur, qui & ipsi *Sydenham* olim imposuit, tanquam a materia aliqua fabulosa in iis partibus hærente penderet, cum revera materiæ rheumatici peccanti & inflammatæ ortum suum debeat, quæ quidem partes illas jam solas urit, intacto reliquo corpore.

Immanis hic dolor, nisi abigatur eodem modo quo rheumaticus vulgaris, pariter etiam perdurat, pari sævitia excrucians, adeo ut miser æger nequeat procumbere; se vel lecto exiliat, vel super eodem erectus sedeat, corpore interim perpetua agitatione nunc versus anteriora, nunc posteriora inclinato, reductoque. Hæc *Sydenham*.

Evidens est his verbis non lumbaginem, sed nephralgiam his symptomatis representari: nec enim morborum genera a sede nobis sæpius ignota determinantur. De cætero repetitæ phlebotomiæ, & diæta tenuis, potusque diluens hic omnino requiruntur, ut in rheumatismo.

5. *Nephralgia hysterica* Sydenham de Colica biliosa cap. 7. p. 132. & dissert. epistol. p. 430. A.

Est ea species quæ hystericas invadit quandoque, unde vomitio immanis cum dolore lumborum per urepris ductum se extendens, & calculum renum mentiens, uno eodemque tenore diutissime miseris affligens, ita ut quandoque eas e medio tollat.

Hic morbus subito invadit, subitoque etiam recedit: more symptomatum hystericorum, augetur a repetitis clysmatis, maxime vero a lithontripticis, & diureticis calidis: tollitur vero narcoticis. Vide *Dysuriam hystericam*.

6. *Nephralgia hæmorrhoidalis* Nenteri. *Nephritis spuria*, rectius *Nephralgia phletorica*. A. P.

Est ea species quæ a sanguine copiosus in renes affluente dependet, quod cognoscitur, 1. ex suppressione fluxus catamenialis, hæmorrhoidalis, phlebotomiæ, aut scarificationis consuetæ, 2. quæ his temporibus accidit quibus maxime illi fluxus acidissent pro more solito, 3. quæ his fluxibus sponte restituta sponte cessat; 4. quæ demum signa plethoræ conjuncta habet; 5. nausea & vomitione sæpius caret; 6. dolores sunt magis externi, & ad lumbaginem accedunt, 7. crescent a decubitu in lecto, victu calidiori; constipatione alvi stiptantur.

Juvant phlebotomiæ, alvum emollientia, fluxus sanguinis ex utero, ano; nitrosa, diluentia, &c.

7. *Nephralgia purulenta* Bonet. Sepulchret. ob-

ferv. 23, ubi quatuordecim hujus speciei historie proponuntur. C.

Urina deponit materiem albam fluidam, veluti lacteam; adest gravitas continua in lumbis alterutro, eruris stupor, lenta pyrexia, insignis corporis macies, nullus pyrexia paroxysmus; præcessere nephritis, vel nephralgia, hæmaturia, pituitosa vomitiones. Vide *Mangeti Biblioth. Med. Pract. tom. 4. pag. 993; Ephem. Natur. Cur. Dec. 1. ann. 1679. obs. 182.*

Vide Chiliarchæ Tovvnshend celebrem historiam apud *Cheyneum, the English Malady pag. 305.*

8. *Nephralgia a Pancreate* Manget. Bibliothec. Med. Pract. de Nephritide, pag. 545. Coll. Acad. T. 3, p. 330.

Chirurgus quidam sævis lumborum & dorsi doloribus excruciatum arenulas rubras cum urinis excernens, comitante vomitu gravissimo demum obiit. In cadavere erat pancreas tumidum, cancerosum, quo diaphragma perforatum, & vertebræ duæ exesæ fuerunt. Cancer hic nigricans ambo quoque renes corruptit, nigros & putridos effecit; nec in illis arenulæ, aut calculus inventus est. Hæc *Hertodius.*

9. *Nephralgia verminosa* Zodiaci Medico-Gallici, Riverii obs. 4. pag. 103. centur. 4.

Juvenis quidam renum dolore excarnificatus, demum excrevit cum urinis vermes plurimos nigros, magnitudine, & longitudine acus communis, cornutos & friabiles, quorum duos *Pachecus* misit ad *Riverium.*

10. *Nephralgia mesenterica* Georg. Mercklini *Ephem. Natur. Curios. Dec. 1. ann. 1677. obs. 50. C.*

Dolor vehemens ad latus dextrum lumborum, & ad femur cum impotentia progrediendi; urina mutata, sæpius turbida & albescens, vomitio quotidiana, nausæ continuæ, somnus nullus, extrema frigida; post mortem renes sine ulla noxa, sed in mesenterio abscessus pure & calculis tribus turgidus, & in pancreate calculus adhuc major nigricans.

11. *Nephralgia monstrosa* Collect. Academic. T. 3, pag. 169, obs. 277; ex *Ephem. Nat. Cur. Cabrol. obs.*

Est Nephralgia atrox cum hæmaturia, in qua ægra cum urinis excrebat vermiciformia frusta renum, & ren inventus post mortem portentosæ molis ponderans uncias septemdecim, simulque exulceratus.

12. *Nephralgia a carie* Vandermonde, *Journal de Medec. Tom. 9; pagin. 516, a D. Hazon. C.*

23. *Nephralgia febricosa* Morton. *Pyretol. Hist. 28, pag. 101.*

Est species dirissima quæ urina rubra, dolore atroci renum, vomitione, algore extremorum, lithophymia, ægros in summum vitæ discrimen inducit, quæque optimis remediis vulgaribus ipsique laudano resistit; ea ab intermittentis febris larvata veneno dependenti non tu-

tius curatur quam ope kinkinae, ut omnes alii morbi febricofi.

14. *Nephralgia miliaris* Hamiltoni de febre miliari.

Est symptoma præcedens eruptionem miliarem cum crampis, odore.

15. *Nephralgia scirrhusa* Sachs *Miscell. Curios. a lœnis luxatione, Bonet. Sepulchret. observat. 30. C.*

Nephralgia scorbutica Eugaleni est potius lumbago, nec ullam nephralgiam observavit *Lind* in scorbuto in quo lumbago haud infrequens est.

Sympthicas nephralgias, quæ scilicet pendere putantur a vitis in partibus a rene remotis, quæ solæ post mortem affectæ visæ sunt, missas facio, tum quia rariores, tum quia gratis tribuuntur vitis partium remotarum, ut cordis, pulmonum; forte siquidem pendebant a vitio renum quod post obitum evanescerebat, v. g. a phlogosi, spasmo, &c. horum enim in cadavere nulla signa supersunt.

Nephralgias mesentericas, pancreaticas, nemo jure ex hoc genere expunxerit, cum nomen genericum morbi non designet necessario partem affectam, sed tantum symptomata quæ ad datam partem referri solent; nihil autem obstat, quominus hæc symptomata pendeant a vitio partis alterius proximæ nervos ex eodem plexu mutantis.

16. *Nephralgia gravidarum* Puzos pag. 79.

Si dolor sit in lumbis, ad vesicam protendatur, urinæ difficiliter fluant; cum dysuria vel mingendi cupiditate frequenti, urinis aquosis & paucis, nephralgia adest.

Huic conducunt phlebotomiæ repetitæ, oleum amygdalarum, clysmata emollientia, potus laxans, leniens. Procedit in gravidis a pressione vesicæ, ureteribusque illata; ab infarctu renum ob urinas crassas, lacteas, ob distractionem nervorum; clysmata, philonii romani drachmas duas vel tres recipientia, dolorem sedant.

17. *Nephralgia hæmaturica* Tralles de *Opio Sect. 2. p. 36.*

Cum sanguis ex rene fluit ubertim in uretrem, is non raro coagulatur, & in uretere retentus nephralgiam calculosam mentitur, ac dolores atroces in omnibus viis urinariis excitat, cum ischuria quæ ægrum capitali periculo exponit, nisi, cum emollientibus foris & intus exhibitis, opium in auxilium vocetur; accedit quandoque singultus.

XXVI. DYSTOCIA; a *Dys* difficile, & *tokos* partus; *Partus difficilis; Accouchement laborieux.*

Est dolorifica, laboriosa ultra modum foetus exclusio, simulque mucæ, lymphæ amnii & dein sanguinis effluxus.

Causa est resistentia ex parte foetus aut viarum major quam ut conatibus matris intra breve

tempus vinci queat: ergo dystociæ principia sunt ex parte fœtus major resistentiâ ob molem majorem, situm incommodum, mortem, aut summam ejus debilitatem, ex parte matris angustia viarum, earum scicitas, & conatum tum debilitas tum irregularitas.

Partus facilis accidit 1. circa finem noni mensis solaris; 2. præcedit insolitæ lumbagine; 3. tumor abdominis deorsum labitur versus hypogastrium; 4. leucorrhœa mucosa ex glandulis Nabothi per tres, quatuorve dies; 5. orificium uteri incipit hiare paululum.

Signa præsentis vel imminentiæ partus sunt 6. dolores lumborum fortiores, periodis successive brevioribus recurrentes, in quorum dolore intervallis puerpera ad somnolentiam usque non raro quiescit; 7. pulsus frequentior, fortior solito evadit; 8. facies coloratior, calidior, ob respirationis, dum dolores vigent, cohibitionem; 9. genitalia tument in labiis; 10. sæpe vomitio, minime noxia, accedit; 11. repetitis conatibus supervenit tremor minime frigidus crurum & tibiærum proximis imminente partu; 12. simul cruentum quid ex utero stillat; 13. tunc orificium uteri magis hiat & repletur vesica ovali, quæ quovis termino magis tensa apparet, capite interim magis ac magis intra illam membranam extrorsum accedente; 14. crescentibus & densioribus torminibus crepant illæ membranæ fœtum obvolvantes, & aquæ amnio contentæ cum impetu ad libram unam circiter profunduntur; 15. denique simul, vel cito post violentos conatus fœtus capite primo & facie prona, & paulo post vel simul placenta, excluduntur cum residua amnii aqua; 16. tuncque uberior sanguis simul effluit, abdomen deprimitur, puerpera quiescit, & dolorum prægressorum brevi obliviscitur.

Cura. Torminibus partus accedentibus, cum scilicet quovis tormine os uteri dilatatur, membranæ protuberant, puerperæ, nisi alvus libera sit, clysmata ex oleo, aqua & catholice infundendum est; si plethorica fuerit, vena secanda: in sedili commodo, in quo resupinari queat, collocanda, genua firmanda; mappa utrinque extensa lumbi sunt sustinendi, de cætero crocotæ, tunica laxandæ, seu abdomen, & pectus ab omni pressione liberentur; ovum sorbile, crustulum cum vino sorbendum, sitis syrupo limonum cum aqua temperanda, levis identidem deambulatio suadenda, obstetricis perita os uteri exploret, & si trans membras caput dignoscatur, ne festinet, sed partum præstoletur, puerperam in veris torminibus adjuvet: si vero trans membranas oblongas caput fœtus non percipiatur. Chirurgum aut Medicum in arte obstetricia peritum statim advocet.

Dystociæ ex parte Matris.

1. *Dystocia a debilitate* Mauriceau chap. 10. livr. 2. A.

Mater vel habitualiter est infirma, vel actu debiliores edit conatus. Habitualiter infirma est vel a constitutione nativa, vel ob morbos prægressos, vel ob structuram vitiosam, ut si sit gibba, elumbis, clauda, maxime si organa respirationis sint debilia, ut in asthma, phthisi, cognoscitur actu debilis ex pulsu parvo, faciei pallore, extremorum frigiditate, animi dejectione; tunc autem vino & cardiacis ac consummatis, aromaticis refocillanda est.

Si gibba, elumbis, clauda, asthmatica, auxilio obstetricii viri est adjuvanda; si pusillanimitas est, hilari vultu, promissis, exemplis ad bonum animum adhortanda: si vero ideo conatus sufficientes non exerat, quia delirio, vel sopore est detenta, nec proinde stimulos uteri sentit, phlebotomia, clysmatis acris aut appositis huic morbo remediis sensus est revocandus; obstetrici vero successiva digitorum in uterum immisione & assidua ejus orificii diductione partum sollicitare debet, usquequo manu immissa fœtum, arreptis pedibus extrahere valeat.

Si menorrhagia, aut si epilepsia, eclampsive laboret, Chirurghi opera fœtus quantocius educatur. Vide *Menorrhagiam gravidarum*.

8. *Dystocia a colica* Mauriceau chap. 10. livr. 2. A.

Quantum ad partum necessaria sunt tormina uterina, tantum noxia est colica, quæ nedum respondeat utero, ejusque orificium diducat, ipsum orificium potius arctat, & aliorum dirigitur, ut ad diarrhœam excitandam. Clysmata vero emollientia, laxantia, quæ colicam sæpius compefcunt, tormina partus excitare solent, adeoque duplici titulo indicantur; suadentur etiam in colica linteorum calidorum applicatio, usus olei amygdalarum, & pulsu vigente phlebotomia.

3. *Dystocia a pathemate* Mauriceau chap. 10. pag. 258. livr. 2. A.

Gravidæ vehementibus animi pathematis sunt obnoxia, quibus nihil est perniciosius in parturitione, tum quia vires ad hoc opus utiles exsolvantur, ut a metu, mœrore, pudore, pusillanimitate; tum quia divertuntur, ut ab indignatione, ira, similibusque: in his vero sola Medici & obstetricis facundia præstat; quippe animus prostratus promissis, verbis hilaribus, exemplis consolantibus erigendus est, vel narrationibus, gestis, fabulis appositis ab idea molesta avocandus, spe pulchræ prolis, sexus quem cupit, promptæ liberationis.

4. *Dystocia ab angustia* Mauriceau chap. livr. 2. A.

Vias angustant simulque conatibus inutilibus ansam præbent excrementa alvina, quæ proinde clysmata

clysmatis laxantibus sunt expurganda, antequam fœtus intra orificium delabatur; tunc enim clysmata nec immitti, nec prodesse possent; urina copiosior in vesica latens debet per catheterem educi, si clysmata, ambulatio, aliaque auxilia non succederint. Primiparæ juniores, sicciores debent longe ante partum & instante partu butyro insulso, pomatis emollientibus, vaginam & os uteri sibi iniungere, maxime vero si longe ante partum, aquæ, amnio rupto, elapsæ sint. Si tumores syphilitici vaginam angustant, quantocius & primis etiam graviditatis mensibus, sine præmissis tunc temporis balneis quæ gravidæ non ferunt, litus mercurialis ad hos resolvendos, caute tamen, est usurpandus, ut successit *Barbeyracio*.

Demum si os uteri non sufficienter hiet, utrumque conatus matris vegeti sint & debito tempore duraverint, illius oris margo est non ungue, sed convenienti instrumento secante scindendus, vitando partem superiorem.

Si membrana fœtum obvolvens extra vulvam propendat, durior sit, non crepet, atque simul fœtus sufficienter extrorsum protrusus, orificiumque uteri ita diductum ut spes sit fore uti fœtus exclusioni nihil obliturum sit, sub his conditionibus tantum ungue, vel olio modo illa chorii membrana dirumpenda est.

Seniores & primiparæ difficiliter pariunt ob rigiditatem partium, ossium immobilitatem.

Si angustia sit immedicabilis, ad operationem cæsaream deveniendum, aut matri fœtisque moriendum est.

5. *Dystocia ab hysteroloxia*. A. Vide Bened. Pelfæi Dissert. Argentinx 1758.

Dystociæ culpa fœtus.

6. *Dystocia a mole fœtus* Mauriceau ch. 29. & 25. liv. 2. A.

Moles major est vel in toto, vel in parte, sæpius vero in parte, ut cum hydrocephalo, ascite, aut hydrothorace fœtus laborat, nec non cum monstruose adhæret alteri fœtui; si explorato utero per manum immisam judicet obstetricans impossibile fore partum, nisi Chirurgiæ auxilium intercedat, quoniam a partu pendet vita matris & fœtus, nec utraque servari possit, & mors fœtus hypotropici aliunde expectanda sit, necessum est fœtum aliunde minime evasurum matri immolare, ut saltem matris vitæ consulatur; ergo cultro hamato solemiter ope manus sinistra in uterum immisæ directo & dextra impulsio incidatur caput hydrocephalicum, abdomen asciticum ad aquarum effusionem, quo facto fœtus facile retrahetur. Cum vero molis & figuræ monstruosæ est fœtus, eodem cultro ad juncturas incidantur sigillatim artus, & sic per partes extrahantur, cavendo maxime ne cultri apex extrorsum vergens uterum lædat.

Si moles creverit a numero fœtuum, difficilior est manum in uterum immittere; interea eligantur

Savages Nosologia Methodica. Tom. II.

tur ambo ejusdem fœtus pedes, qui collati aut manu ad usque inguina extensa, cognoscetur, & sic ab illo liberetur mater incipiendo a magis obvio; dein vero caveat ne placenta educat antequam alter fœtus exierit, ne scilicet durante hocce labore sanguis ex placenta soluta radicibus ubertim effluat, quippe sæpe accidit, ut una placenta duobus fœtibus sit communis. Frustra autem ad alterius fœtus exclusionem naturæ conatus præstolari, cum mater novo hocce labore deterreatur, adeoque ni vegeta sit & animosa mater fœtus manu Chirurgi extrahendus est modo quo poterit commodissimo, & promptissimo.

Si fœtus sit recte constitutus, sed respectu viarum uteri crassior, tunc eum enecare nefas iudico, & ad cæsaream operationem, quæ fœtum, matremque servare potest, confugiendum est.

7. *Dystocia a fœtu mortuo* Junckeri Tabul. Medic. 112. Chirurg. 104. Ill. Mauriceaut., liv. 2. chap. 30. 12. 14. A.

Conjectamus fœtum mortuum 1. si gravida vulnerata: 2. si gravi menorrhagia laboret; 3. si fœtus nondum maturus; 4. si ante quatuor, pluresve dies aquæ amnii elapsæ sint; 5. si mammae flaccidæ: 6. si facies matris plumbea; 7. si oculi intropressi, aspectu languido, si fœteat anhelitus, si totus uterus attollatur per intervalla.

Afferimus fœtum mortuum 1. si a multis diebus non moveatur; 2. si multi ex utero humores fœtidi cadaverosi extillent; 3. si dolorem magnum & pondus in utero sentiat mater; 4. si fœtus, velut mola, a gravitate sola volutetur quoversus mater inclinat; 5. si matri syncopes, vel convulsiones frequentes accidant; 6. si dudum ex utero funiculus umbilicalis aut placenta exierit; 7. si manu in uterum immisæ fœtus sentiat frigidus, nullus in fontanella, in funiculo, in carpo pulsus; si caput molle, futuris hians, ossibus ejus decussatis. Fœtus autem mortuus, si aquæ elapsæ sint, magis putrescit intra biduum, quam putresceret intra quatuoriduum, vel extra uterum; vel intra amnium integrum.

Cura. Expectandi conatus ad partum; medicina fœtum expellentia noxia sunt, aut inutilia, teste *Mauriceau*; embryulcia seu fœtus extractio, eaque matura locum habet; & quoniam laboriosa est etiam si fœtus optimum situm servet, ad hamulos non deveniendum nisi plura simul signa mortis fœtus concurrant; cum certo mortuus est fœtus, cavendum, si pedibus trahitur, ne caput ab humeris avulsum in utero restiterit; si caput offerat, sæpius hamulo caput extrahendum est, imo ad instrumentum *tiretete*, dictum, quandoque confugiendum est, artus discissi seorsim extrahendi.

8. *Dystocia a fœtus situ; Accouchement contre nature*. Mauriceau, chap. 13. ad 27. A.

Multiplex est vitiosus infantis situs; 1. si pedibus primum nascatur, uno vel duplici exercitis? Is situs periculosus, sed minus cæteris

E

2. si

2. si *nates* primum prodeant, infantes sub ipso partu non raro moriuntur: 3. si *manus* præcedit, situs est periculossimus. In omnibus illis circumstantiis 1. ambo pedes quærendi sunt, & manu Chirurghi apprehensi foras deducendi: 2. ita invertendus est fœtus, ut ejus facies gravida coccygem respiciat, ne mentum ejus ossibus pubis incurratur: 3. cum ad pectus deventum est, obstetricans debet digitis diductum tenere os uteri, & puerpera fortiter conniti, ut caput angustiam pertranseat, ne constricto circa collum fœtus utero capitis exclusio impossibilis evadat: 4. sed antea manus utraque fœtus deorsum est adducenda.

9. *Dystocia a secundinis elapsis*. Mauriceau, ch. 26. & 27. lib. 2. A.

Si *funiculus umbilicalis* primum prodeat, eo in ore uteri constricto præpeditur circulatio a matre in fœtum, & fœtus intra breve tempus, ut semihoram, ocius, feriusve moritur.

Si *placenta* primum extra uterum prodeat, non solum fœtus multum periclitatur, sed etiam mater ob hæmorrhagiam uterinam summo in periculo versatur.

In ambobus casibus quantocius Medico-Chirurgus debet fœtum utcumque bene collocatum invertere, pedes apprehendere, & antequam funem umbilicalem ligare aggrediatur, gravidam liberare, quo facto cessat hæmorrhagia matris, & illico baptizatur fœtus, calide fœtus, refocillatur halitu vini calidi, in quo cinnamomum, aut quid simile, ebullierit.

10. *Dystocia a mola*, Mauriceau ch. 31. lib. 2. Heister. Chirurg. cap. 156. Juncker. A.

Mola quæ *fallum germen* dicitur, si bimestris vel trimestris sit, est moles carnofo-lymphatica, sæpe hydatidosa, in quam mutata est placenta; cum fœtus, in ipso amnio contentus, non explicatus fuit. Cognoscitur 1. ex signis graviditatis usque ad quartum vel quintum mensem; 2. ex eo quod hoc elapso tempore nullus verus motus aut totalis aut partialis percipiatur in utero, nisi adsit spasmus ipsius uteri; 3. massa gravitans pondere suo delabitur quoverfus inclinatur abdomen mulieris; 4. multo majora sunt gravida molam quam fœtum gestantis incommoda, ut lassitudines femorum & tibiarum, mingendi difficultas, gravitas in pelvi; 5. mamma minus turgent, veroque lacte non scærent; 6. Abdomen a fœtu versus umbilicum magis prominet, mola absque fœtu, & solitaria gignitur, sapius circa secundum, tertiumve mensem ab utero sponte excluditur prægressis partus doloribus. Sunt quæ utero adhærent firmius cæteris; sunt quæ in annos plures utero latent.

Molæ exclusio vel medicamentis excitatur, vel arte chirurgica; primo modo præmissa frequenti unctioe vaginæ, imo semi-cupio & sectione venæ pedis, purgabitur ægra, & post paucas horas ab assumpto cathartico clystma acre injicietur, ut tormina partus excitentur, modo mens menorrhagiæ absit.

His irritis, maxime si mola utero hæreat, simulque os uteri paululum hiet, obstetrix manu insinuabit in uterum, & vel manu, vel hamulo molam extrahet.

XXVII. HYSTERALGIA; Hysteralgia Hasselquist iter in Palæstinam; Dolor uteri Auctorum; Mal de mere, forerature, colique uterine.

Nomen *Hysteralgia* debetur *Montalto* in *Synopsi morborum*; oritur ab *hysteros*, uterus, & *algia*, dolor.

1. *Hysteralgia ab hysteropsos*. Class. I. genus 49. *Descrite de matrice*. L.

Est dolor uteri ob ejus prolapsum. Vide *Hysteropsos*, in *Classi I. gen. 49. Vide Astruc. Tom. III. cap. 10.*

Vide curam apud *Sydenhamum tom. 1. pagin. 436.*

3. *Hysteralgia ab hysterocèle*, Hippocrat. de Morbis mulierum, lib. 3. 4. 5. passim: *Ab Hysterologia*, Class. I. gen. 55. D.

Est ea quam inducit uteri e nativa sede dimotio, cui morbos plurimos hujus visceris passim tribuit *Hippocrates*; sed hi perversi uteri situs, ut plurimum graviditatis sunt comites; ast dolores inde exsurgentes ad dystociam attinent, aut graviditatis symptomata, ut graviditatis tubalis, abdominalis, &c. Vide *Classem ultimam*.

3. *Hysteralgia a menostasia*. *Colicus dolor* in purgatione menstrua River. cent. 4. observ. 85. *Colique des mois*. D. P.

Est ille dolor in utero, lumbis, femoribus, qui quovis mense a difficili aut retardato catameniali fluxu dependet, qui dolor virgines potissimum sanguineas adoritur, & singulis mensibus per aliquot dies eas divexat, unde etiam convulsiones excitatas vidi. Vulgo vero creditur illos dolores pendere ex distractione vasorum uteri a sanguine viscoso, copioso, aut a vasis angustis, ficcis, rigidis, effluxum illum denegantibus; & reapse raro accidit, ut is affectus mulieres quæ jam peperere, aut pluries catamenia expertæ sunt, afficiat, nisi ob frigus susceptum balneo, vento, potu, fluxus ille difficilior evaserit.

Auxilia in hoc morbo convenientia sunt phlebotomia in ipso dolore, clysmata oleosa, anodyna, potissimum vero semicupia tepida, infusum croci orientalis, florum calendulæ, cheri, potus teiformis ex foliis chenopodii Mexicani. Vide plura apud Astrucium de Morbis mulier. tom. 1.

4. *Hysteralgia cancerosa*, *Cancer uteri* Astrucii cap. 7. tom. 3. *Cancer de la matrice*. C.

Cancer uteri occultus hunc dolorem inducit, ulceratus vero Leucorrhæam excitat dolorificam. Vide *Leucorrhæam*.

Cancer uteri occultus cognoscitur ex dolore circa inguina, abdomen, imum ventrem, ac lumbos, necnon ex tumore duro in regione uteri si contrectetur manibus; qui tumor renitens,

inæqualis, lancinantibus doloribus jungitur per intervalla; quem tumorem dolentem præcelsit durities scirrhusa, simplex diuturna; hic scirrhus deinde expansus est in tubercula inæqualia, dura, quæ etiam tactu explorantur, si uteri collium vel vagina afficiantur hoc morbo: tactus autem non secus ac motus corporis hunc dolorem exasperat.

Sublevatur hic dolor diætâ refrigerante ex ossis hordei, oryza cremoribus, lacte bis vel ter in die sumpto, abstinencia a vino, a salis, pipæris, ab usu veneris; sedatur potu ex levi decocto radicum althææ, vel infuso florum malvæ, feminum lini, balneis aquosis, vel semicupis, sero lactis, jusculis ranarum pulli, laudano liquido solidove quovis vespere sumpto. Possunt & injectiones demulcentes in vaginam leniter immitti ex lacte, decocto hordei mundati, infuso florum violarum, malvæ, feminibus lini, mucilaginem feminum psyllii, succo solani hortensis, &c. extractum hyoscyami albi ac cicutæ non raro profuit.

Vide ulterius *Luchorrhæam cancerosam*.

5. *Hysteralgia ulcerosa, Ulcere de la matrice*, Astruc. de Morbis mulier. Tom. 3. cap. 4. C.

Hæc species fere semper stipatur ulcere interno uteri adeoque & effluxa foetidissimo, sanioso, cruento ex vagina, unde morbus pertinet ad menorrhagiam ulcerosam, aut ad leucorrhæam ulcerosam; de cætero cum præcesserit metritis, seu inflammatio uteri, hysteralgia hujus morbi sequela habenda est, & eadem auxilia ferme requirit ac hysteralgia cancerosa; sæpius enim uteri ulcera cancerosa evadunt.

Apostema uteri designant meritis non resoluta, febris exacerbans, tumor & dolor obtusus uteri, sudores, &c.

6. *Hysteralgia scirrhusa; Scirrhus de la matrice*, Astruc tom. 4. 5. Puzos du scirrhus de la matrice. C.

Cognoscitur ex molesta sensatione ponderis in regione uteri, ex ipsius tumore duro, renitente, tactum tolerante; maxime si per vaginam explorari possit, aut si uterus sursum propellatur digito in vaginam immisso, & corpore resupinato, cruribusque flexis; potest tamen confundi scirrhus si totum uterum occupet cum graviditate, ni signa accuratius inquirentur; aut cum hydrometra, cum scirrhi moles est, notabilis dolor gravativus deorsum trahit, & ægra vix stare potest, ac imminet hysteroprofis, tumorumque delabitur quo versus corpus inclinatur; inveteratis scirrhis superveniunt leucorrhœa, edematia, febris intermittens, &c. *Vide curam apud Auctores.*

Conqueritur mulier de gravativo dolore circa podicem, atque dissentio circa uterum, inguina & lumbos. His admonitus Medicus palpo explorans hypogastrium, duritiem in ea regione percipit, a pressione leviter dolentem, si fortius prematur uterus, cedit & rursus resistit; si in vaginam digitus immittatur,

cervix uteri crassior, brevior; aspera; in ambitu, durior, & aliquatenus dolens observatur.

Dolores inguinum & lumborum, stante muliere, graviore sunt; accedit meiendi difficultas, accessus febriles, inappetentia.

Sæpius scirrhusos evadit uterus, dum catamenia cessant circa quadragesima quintum ætatis annum, cum lac suppressum fuit puerperis; cum ictus uterus passus est, cum terrore subito fluentia catamenia sistuntur.

Scirrhus incipiens vix ulla sui præbet indicia, tunc hysteralgia accedit, cum mole adaucta molesta.

7. *Hysteralgia pruriginosa, Pruritus uteri Roderici a Castro lib. 1. cap. 9. Le Prurit de l'Uterus. L.*

Definitur ab Austore ardens scalpendi, coeruleo tentigo, cum maximo desiderio & dolore, quod feviore reddi affectionem; verum hæc libido intensa ad nymphomaniam attinet Hysteralgia vero pruriginosa est dolor potissimum in vagina a materie acri, sæpius herperica, pustulosa, quæ continuo scalpendi necessitatem inducit, cum rubore, ardore & phlogosi partis affectæ; pendet a materie ferosa, acri saluginosa, quandoque herpetica, quandoque syphilitica, alias cum pustulis, alias sine pustulis.

Curatur refrigerantibus, ut balneis repetitis, præmissis jusculis ex lactuca, cucurbita, feminibus frigidis, quibus venter pulli infarcitur, additis diureticis sanguinem lixiviantibus, ut sylimbrico aquatico, cochlearia, acetosa, necnon mucilaginosus, ut ranis, cochleis, floribus malvæ, radice althææ; hæc præmissa phlebotomia & cathartici conveniunt, noctu vero emulsiones, julapia: æstate aquæ acidulæ Vallenses, Alesenses; inter topica folia plantaginis, vitis, rosarum petala, præparata saturina; &c. primas tenent.

8. *Hysteralgia ab ossè* Edvard Gody Philosoph. tranfact. vol. 9. pag. 191.

Mulier quæ dudum laborabat dolore gravativo in regione uteri, necnon tussi, dispnœa, difficultate mingendi, dolore inter dejiciendas fæces, erat asthmatica a scirrhus pulmonum, sed præterea in utero inventa est substantia ossea, cujus iconem vide *tabul. VIII. figur. 113.*

9. *Hysteralgia febricosa* Morton Pyretol. pag. 92. *Febris intermittens dolores partus simulans* histor. 19. 20. &c. A. P.

Est dolorum, spasmodorum, animi deliquiorum concursus, qualis in parturientibus observatur, sed oriundus a veneno febris intermittens, adeoque per periodos singulis vel alternis diebus recurrens; in gravidis absumit lumborum uterique dolores, vomitiones, spasmi, vociferationes, sed ex-recursum periodico, ex urina lateritia, ex pulsu febrili, linguæ sorditie, absentia signorum partus instantis, hæc species dignoscitur.

Curatur haustibus febrifugis, præmissis phlebotomia, catharsi ac narcoticis pro rerum circumstantia.

10. *Hysteralgia vaperosa. Colique hysterique de l'uterus.* L. P.

Sunt dolores uterini a passione, ut ajunt, hysterica procedentes, quorum duo sunt potissima principia ex *Sydenhamo*, scilicet, *menorrhagia* seu fluxus immodicus catameniorum, aut lochiorum, a partu laborioso, necnon qui versus quadragesimum tertium ætatis annum, antequam catamenia recedant, solet accedere, & uteri *procidencia*. Distinguitur hæc species urinæ limpide copiosa mictione, extremorum refrigeratione, animi dejectione, lachrymis & cachinnis se expipientibus, aliisque hysteriæ characteribus; potissimum vero hic morbus oritur apud puerperas a lochiorum parciore proventu & suppressione, ubi scilicet maturius aeri frigido se exposuerint, de quibus omnino legi meretur *Difertario Epistolari Sydenhami ad G. Cole sub finem*. In doloribus hysteriæ nil est utilius quam laudanum cum duplo castorei, aut cum viginti guttis liquoris mineralis anodynæ, aut cum tinctura succini.

11. *Hysteralgia ex abscessu* La Motte observ. 57. des Tumeurs. C.

Mulier diris doloribus ab osse sacro ad ossa pubis excruciatâ, sedem morbi vaginæ fundum referebat, tactu exploratis omnibus vicinis partibus, invenit Chirurgus infra os sacrum & e coccigis latere locum dolentem fluctuantem pollicis latitudinem, quo pertuso patella puris sæditissimi effluxit, & ægra convalescit.

12. *Hysteralgia Imprægnatarum.* L.

In felicibus graviditatibus uteri sensibilitas & quæ ex ejus extensione atque catameniorum retentione oriuntur symptomata, ut plurimum tribus vel quatuor primis mensibus terminantur, aut maxime minuuntur, hoc signum est bonæ graviditatis, quoniam distensio uteri cum triplam acquisivit diametrum, est ad ejus distensionem cum duplam obtinuit, ut sunt diametri; interea tamen capacitas acquisita in primo casu est ad capacitatem in secundo, ut cubi diametrorum, seu ut 27. ad 8. capacitas uteri est ad ejus distensionem in hisce duobus casibus fere ut 5. ad 2. adeoque crescit in duplo, triplove majori ratione quam ejus dolores; sicque successu temporis quam minima fibrarum ejus elongatio sufficit ad magnum volumen utero conciliandum; sensibilitas eo minor etiam evadit, quo majus tempus adhibetur ad distensionem eandem, & quo minor est distensio; assuescit enim his natura & ab assuetis non patitur.

Priora recens imprægnatarum symptomata eo citius post conceptionem acidunt, quo citius recurrit catameniorum periodus, ea vero symptomata quæ ab uteri sensibilitate, a phletora, & a sanguinis spissitudine procedunt, sunt cacochia, malacia, nausea, vomitus pituitosus, pyralissimus viscosus, pyrosis acida, lassitudo, hysterica phenomena.

His ultra ter vel quatuor menses perstantibus

aut etiam gravioribus medetur phlebotomia alvi libertas clysmatis concilianda, ciborum delectus.

Hysteralgia gravidarum seu circa ultimos graviditatis menses aliam therapiam exigit.

Distinguitur hysteralgia imprægnatarum a colica ex eo quod 1. Hypogastrio infideat potissimus dolor; 2. quod nephralgici dolores accidunt, aut lumbaginosi; 3. quod vomitio se comitem addat; 5. quod clysmata licet reddita nullum levamen afferant, distensio uteri, nervorum vicinorum pressio, incusanda sunt, ut in hysteralgia catameniali.

His gravidis succurrunt 2. Phlebotomia; 2. Victus legitimus; 3. Exercitium moderatum 4. Alvi libertas.

Gravidæ versus quartum mensem dolore inguinum divexantur noctu & per intervalla recurrente ac claudicationem inferente, quod ex igitur rotundorum distractione fit, & sponte evanescit.

13. *Hysteralgia lactea, Infiltrations lacteuses* Vandermonde Journ. de Medec. Juill. ann. 1759. auctore D. Levret. L.

Puerperæ huic sunt obnoxia a lacte suppresso, suffocato, ab aere frigido suscepto: raro nutrices hunc morbum incurunt.

Initio dolor gravitatus in pelvi & in inguinibus, debilitas in femoribus, ligamenta rotunda uteri dolent. In progressu infarctus femoribus cuti concolor, vix dolens, parum prominens; crescit tumor femoris, cum accedit tumor similis in tibia, sed hujus tumore accedente dolor remittitur; dein pedes intumescunt, atque ratione tument minus dolent quam ante tumorem.

Fit status morbi intra octo decemve dies, & cum declinatio accedit, intumescencia crurum prima recedit, dein tibiæ & successive pedes detumescunt, ut in *œdematiæ* resolutione.

Differt œdematiæ lactea ab œdemati lymphatica; 1. Quod lymphatica pellucida sit, lactea vero opaca; 2. Quod lymphaticæ ab imis partibus ad superiores procedant, e contra lactea a crure ad tibiæ, inde ad pedes se extendant. 3. Lactea œdematiæ originem habet juxta uterum, unde ad infimas partes se diffundit.

Curatio. Incipienti morbo sudorifica & levis cathartica ad resolvendum lac in massa sanguinis retentum & nondum alicubi decubens sunt aptissima remedia: verum factæ lactis decubitu seu partium quarundam infarctu, sapo ceteris medicaminibus præstat. Cataplasma & plantis emollientibus cum mica panis & sapone œdemati lacteo resolvendo convenit, sapo in clysmate solutus etiam prodest, nec non forma semicupii in aqua solutus.

14. *Hysteralgia kochialis; Tranchées naturelles des accouchées, Puzos traité des dépôts lacteux,* pag. 368.

Post partum naturalem accedunt tormina aliquot dies perseverantia, periodica, in quorum intervallis perperâ perfecte quiescit. Quilibet

torminum hystericalicorum accessus definit perfluum lochiorum vel cuiusdam grani sanguinis ex utero; uterus qui in dolore tenditur, cessante dolore remollescit; in intervallis, si paulo longiora sunt, sudatiunculam patitur mulier, viget appetentia & pacate dormit.

Discrepat hæc hystericalgia a metritide lactea; 1. Quod tormina hystericalgia frequentiora sint; 2. Scipata caloreurenti, cephalalgia, siti, febre, doloribus vagis abdominis & lumborum; 3. Lochia magis ichorosa sunt seu fluxiliora, serosa, fluunt magis propter irritationem quam propter uteri constrictionem naturalem; 4. Lochiorum fluxus, nec symptoma minuunt, nec ægrum subleuant. Vide *Metritidem lacteam*.

Pro specifico in hac specie laudat *Baglivus* tincturam succini extractam cum aqua cinnamomi, & exigua dosi syrupi de cinnamomo: *Baglivi pag. 224.*

15. *Hystericalgia ab Sparganosi, Dépot laitoux dans l'hypogastre.* Puzos traité des accouchemens p. 35. L.

Congestio lactis in hypogastrio cognoscitur, 1. eo quod aliquot diebus a partu accidat; 2. quod precludant tormina insolita, vaga, importuna in toto abdomine, sed ad locum fixam terminata; 3. locus ille est in alterutro inguine, scilicet in textu cellulari peritonæi, ligamenti latis vel in ovario; 4. hæc tormina nec uterum indurant, nec lochiorum fluxum excitant, ut tormina naturalia puerperis communia; 5. anorexia, agrypnia, febris vel synochia, vel intermittens quæ horrores pluries in die repetit; 6. circa decimum aut decimum quartum a partu diem tumor tactu deprehendi potest; 7. si hi tumores negligantur aut male tractentur, abscessus his in locis funestissimi superveniunt.

Dicitur hystericalgia licet uterus non afficiatur, quia ob torminum cum uterinis similitudinem facile cum hystericalgia vera confunditur, nec est genus morbi ad quod initio propius accedat, cum autem ab initio nosse operæ pretium esse.

Curatur repetitis phlebotomis; dein jusculis ex cichorio, taraxaco, charophyllo, nasturtio aquatico, & sale Glauberiano, unde urinæ uber proventus; clysmata etiam interponantur, dein cathartici terminentur juscula; identidem vero boli ex pulvere viperino, cinnabari, millepedibus, & antimonio diaphoretico præscribantur.

16. *Hystericalgia calculosa*, Puzos traité des accouchemens pag. 139. Mem. de l'Academ. R. de Chir. Tom. II. pag. Louis Journ. de Medec. Juill. 1759.

Calculi uteri sunt sæpius gypsei, leves, asperi, albi; cognoscuntur tactu, specillo, excretionem, ponderis sensu. Accedunt in quibusdam circumstantiis dolores gravativi lumborum, femorum, claudicatio a dolore, maxime si concurrat hysterocoele, pruritus ferinus vulvæ & inguinum juxta femora, dolores acuti febriles: *Marc. Donat. histor. Mirab. lib. 4. cap. 30. Schen-Sauvages Nosologia Methodica. Tom. II.*

17. *observ. 4. Histericis cum leucorrhœa putri, purulenta Act. Erud. Lypsia August. 1712.* calculi triginta duobus in utero; vel tubis; calculi illi diaphoretici sunt ut Bezoarticum. *Leucorrhœa cum doloribus lancinantibus ex ulcere a calculo uterino Loius ibid. pagin. 134.* & leucorrhœa purulenta, marasmus. *Dyslocia seu dolores similes illis parturientium Pueri De Generat. lib. 24. cap. 9. Hippocrat. de Epidem. lib. Sect. 2. Sterilitas semper comitatur hystericalgiam calculosam. Dysuria Blancardi anat. pract. observ. 74. Philos. transact. Hody 1636.* Isecuria a calculo uterino seu ab hysterolitho. *Ephem. Nat. Cur. Dec. 1. ann. 4. observ. 65.*

Hæmorrhœis ab hysterolitho. Duncan. Pathol. lib. 2. utero petrificato, uteri petrificatio.

Est ea quæ pendet a calculo intra vaginam genito, cum perforata post partum vesica, urina in vaginæ fundo fibris lorisque intercluso suum tartarum deponit, inde dolores, tormina vaginæ & incessus difficultas. Operationem in hoc casu necessariam memorat Puzos. Carnium vegetationem præcavet turando altius in vaginam adactæ, cum post partum difficilem imminet colli vesicæ sup-ratio.

De hoc morbo etiam videantur *Comment. Academiæ Harlemensis part. 3. pag. 603.*

Curatur extractione quam natura vel ars exsequitur, cum hiat orificium uteri aut in vaginam propendat.

ORDO QUINTUS.

DOLORES EXTERNI ET ARTUUM.

HUc refero dolores mammaram, trunci, lumborum, crurum, genitalium, &c. qui ad priores ordines non facile amandari possunt.

XXVIII. MASTODYNIA; Douleur de mammelles.

Notabilis & constans sive periodicus sive continuus mammæ alterutrius, vel utriusque dolor; a mastos mamma & odyne dolor.

1. *Mastodinia phlegmorodes* Rod. a Castro de mamillarum inflammatione lib. 1. cap. 16. B.

Dolor est mammaram cum tumore, rubore, dolore pulsatili & renitentia, cujus causa est impetus sanguinis per arterias mammaria accedentis solito major, ejusque actio vehementior in vasa sanguifera mammaram: impetus sanguinis est major, quod cognoscitur ex pulsu duro, pleno, veloci aut frequenti simul, unde vasorum mammæ distentio, robor, dolor, renitentia. Actio vero major est ob prepeditionem sanguinis transitum per vasa minima, ut cum dolent mammæ thoracibus ferreis, artioribus balænis cingulisque compressæ, sanguis enim retro urgens fortius agit in latera vasorum quam si more solito in venas facile flueret; hic morbus sæpe pressionibus externis, E 3 ictibus

icibus nec non plethoræ, catameniorum suppressioni supervenit.

Curatur 1. victu tenui ex jusculis, cremoribus, potu, diluente, refrigerante, pitfana hordei, oryza; 2. phlebotomia repetita ex brachio vel e pede, clysmatis emollientibus cathartico antiphlogistico; cum sedata fuit inflammatio: topicis initio emollientibus, dein anodynis ac resolventibus; refrigerant linteæ oxycrato frigido madida, vel irrigata decocto foliorum feminum lini; resolventia cataplasmata ex pulpa eorumdem, necnon meliloti, cum farina febarum, melle, aceto, croco medulla bovis, butyro, oleo olivarum, &c.

2. *Mastodynia puberum* Kramerii Commerc. Norimberg. 1755. hebdom. 30. §. 2. B.

Omnes pueri ad ætatem 12 vel 14 annorum pervenientes conqueruntur de dolore mammarum cum tumore & pruritu; mammæ, earumque areolæ inflammantur, & dolent, atque non raro vasa earum lactea excoriantur, & exsulant.

Cura exigit ut exprimat serum albescens ibi lactens; deinceps vero emplastrum apponatur. *Essais d'Edimbourg, tom. 7. pag. 122.*

3. *Mastodynia Pilaris* Roder. a Castro lib. 4. cap. 26. *Lactis concretio, Febris lactea* ejusdem; Græcis *Trombosis*, ac *Trichiasis*, Hispanis, *Pelo*, Gallis *le Poil*; Occitanis *Arcoussel*; *Lait grumelle*. B.

Fabula est *Alfaharavii* hunc morbum a pilo a matre deglutito ortum habere. Dolent acerrime papillæ cum rubore, tensione, lactis pauca & dolorifica excretionem, glandularum vicinarum mammae turgescentia, necnon exiguarum glandularum areolæ dolore pungenti & nigredine; unde tactus laborum alumni tolerari non potest; hi exigui acini nigri ab Occitanis *Cats nigres* vocantur, & puerperas mire discruciant; his adde papillarum fissuras cum inflammatione valde dolentes, quibus accedit ephemera lactea horrore stipata, cum cephalalgia, sudore caseum acidum redolente, &c.

Hæc omnia caseationi, vel congrumationi lactis in mammis tribui solent; sed potius videtur inflammatio lactea, seu in lacteis vasis & glandulis oborta; an ab infarctu, an ab impetu illis humoris & sanguinis affluentis.

Curatur ut *Mastodynia polygala*; sed præterea fissuræ, seu rhagades illinuntur oleo ceræ, ovorum mucilage feminis cydoniorum, inspergitur pulvis gummi Arabici: Adhibetur cura *ephemera lactea* *Class. 2.* & *mastodynia phlegmondes*.

4. *Mastodynia cancrofa*; *Cancer mammarum* Roder. a Castro lib. 1. cap. 22. *Cancer aux mamelles*.

Cognoscitur ex dolore lancinante per intervalla ab axillis, aut vicinia ad mammæ quoddam punctum definente, & instar subulæ eam perfodientis, cum tumore verrucoso, duro profundo, initio; dein vero tumor tuberosus, inæqualis, venæ varicosæ, aliæque symptoma accedunt, de quibus vide *Carcinoma in Class. X.*

5. *Mastodynia polygala*; *Sparganosis* Dioscoridis; *Lactis redundantia* Roder. a Castro, lib. 4. cap. 26. *Dépot laiteux aux mamelles* Puzos B.

Lactis abundantia in feminis quæ pepererunt interdum tanta est, ut mammæ eam sustinere nequeant, ac præ copia distendantur, & incredibiles excitent cruciatus; tument, tenduntur, vix attrahantur patiuntur ab alumno mamæ sic turgidæ; unde nisi fluat sponte lac ex papillis, id magis ac magis congeritur, & supervenit inflammatio, de qua supra egimus.

Curatio est difficilior, si lac suum restinguere velit puerpera; fallor, si papillas alumno; vel catellis aut fustriici præbere velit aut possit, quod licet difficile sit & dolorificum, vitari vix potest per aliquot dies, usquequo lactis redundantia imminuta fuerit; interea diæta tenui cavendum est, ne uberior lacti materies generetur; potu diluenti, diuretico, ut decocto radicum petroselinii superfluum lac ad vias urinarias est deducendum, lochiorum fluxus est sustinendus, & fovendus cautissime; clysmata sunt repetenda, phlebotomia etiam non negligenda, extus vero linteis calidis, cataplasmatibus resolventibus lactis caseatio avertenda, fluxilitas & excretio promovenda. Inter hæc præstant mei illitum, cataplasma ex follis petroselinii, cicutæ, ex quatuor farinis resolventibus; salviæ, fœnicuii, apii decoctum, ex quo embrocationes parantur, &c.

6. *Mastodynia butirosa* Tandermonde Novembr. 1758. pag. 441. D. Funn. Med. Harlemensis.

Quadragesaria mulier post terrorem doloribus in utraque mamma vividis diu consistata fuit; unicum levamen erat ab admoto igne, & simul frictione mammæ, quæ humorem flavum spissum ex papillis exercebat, quæ operatio multoties in die repetenda erat; sanata est litu ex oleis aromaticis cum spiritu vini, superapposito emplastro basilicone, demum repetito usu æthiopsis mineralis cum gummi tragacantha, radice guayaci, in pilulas redacti.

Humor hic flavus spissus butyro similis nomen dedit speciei.

7. *Mastodynia ex terrore* Ad. Acad. Harlemensis part. 3. pag. 31.

Mulier ex terrore percellabatur, ita ut vehementes in mammis dolores persentiret; irritis pluribus remediis, calor carbonum ardentium cum lenta frictione sublevabat dolorem, qua frictione papillæ quid visceri stillabant; mammæ vix turgidæ & tumidæ erant; dein spirituosus, & emplastro basilico mammis admoto dolor evanuit.

8. *Mastodynia emphysematosa* Roder. a Castro, de flatuoso mammarum tumore, lib. 1. cap. 17. L.

Pars cum albedine; elasticitate & tensione dolet sine glandularum tumore; pulsata mamma, si fides sit Auctoribus, sonitum edit. Distinguitur a prima specie per albedinem mammæ; a cancrofa mastodynia per uniformem, non tuberosum, tumorem; quodque nulla ferorim

osim glandula dura sit, sed tota mamma equaliter renitatur; dolor ille menstruatione accedente augetur, finita sæpius recedit.

Curatur remediis catamenia revocantibus, necnon topicis resolventibus, ut decocto foliorum anethi, meliloti, chamæmeli, florum sambuci. Vide curam emphysematis I. Classi. & pneumatosi X. Classi.

9. *Mastodynia apostematosa*. Abscessus mammarum. Roder. a Castro, lib. I. cap. 16. pag. 118. L.

Præcessit inflammatio quæ non resoluta fuit, sed exacerbata sunt pulsatio, dolor, tensio; dein resedit tumor, remollefcit, apice albescit, fluctuat, febris remissa, tunc pus in tumore genitum, quod præmissis cataplasmatis maturantibus, emollientibus foras per incisionem debet emitti atque deterfum vulnus ad cicatricem perducì. Vide *Apostema in Class. I.*

10. *Mastodynia portentosa*, Act. Societ. Londnum. 52. L.

A mole mammarum, quarum altera 40. alia vero 64. libras ponderabat; hæc excrefcencia intra noctem fere supervenerat. Femina Tolofati a suppressis catamentis mammae portentosæ excreverant; sumptis emmenagogis catamenia e naribus effluxere.

XXIX. RACHIALGIA; Dolor colicus Piætonum Citefii; Colica Plumbariorum Ramazzini; Colica Saturnina Junkeri, Damnoniensis Huxhamii, figula D. Dubois ann. 1751. Dolor colicus Piætorum & Figulorum quibusdam; Entripado Hispanis; Colique de Poloru.

Genus novum ab Illustrissimo Astrucio constitutum est nomine Rachialgiæ, ab *algeia* dolor, & *Rachis* spina dorsi, quia dolorum principium nervis medullæ spinalis tribuit.

Licet autem theoria Astruciana nondum satis sit confirmata, non minus retinendum est nomen generi huic ab aliis distinguendo utile, utpote proprium.

Character hujus morbi consistit in atrocibus doloribus abdominis ad lumbos & dorsum serpentibus, pressione non crescentibus, cum umbilici non raro ttractione, alvi constipatione, summa pertinacia, manuum torpore, paralytisque, alias artuum contracturis chronicis terminantibus.

Convenit cum *hepatalgia* calculosa quod hypogastrium divexet maxime, & ad thoracem serpat, atque chronice sit & paroxyfians; verum Hepatalgia auriginem inducit sæpius, & hepatis regionem magis afficit; colicæ spasmodicæ valde affinis est, & a multis pro biliosa & spasmodica habetur.

1. *Rachialgia Piætonum;* Malum biliosum ab anno 1572. ad 1606. Colique de Pontou. vegetale C. Cl. Bonté Journ. de Med. Nov. 1761.

Est ea species quæ a vini, potusque acido-austri fermentati, acidorumque immaturorum nimio usu pendet.

Morbus Damnoniensis Huxhamii Londinens. 1739. *Philosoph. transact. Tom. 9. pagin. 242.* A pomaceo, Gallis *Cidre*, endemiam videre *Musgravius & Huxhamius: Vandermonde, Journ. de Med. 1758. pag. 133.* A pomaceo veteri iterum fermentato, & a vino immaturo, acido apud Piætones frequens fuit olim, observante *Citefio*. A vino albo non fati fermentato plures Monachos hoc morbo cruciatus *Pifo, Sennertus, Citefius, Crato, Cardanus, VVefferus* memorant. A succo citri, a spiritu vitrioli, a potu acido, *Ponch* dicto, ortam vidit rachialgiam *Illustr. Tronchin*, qui tertiam Rachialgiæ speciem constituit.

Symptomata sunt angor summus, & dolor atrox epigastrii, pulsus debilis, inæqualis, sudor frigidus, lingua fordida, halitus foetens, vomitio viridescens, atra, pituitosa, acida; dein alvi adstrictio summa, vomitio minor, dolor quasi nephralgicus in umbilico, lumbis, dorso, cum sensu ponderis in perinæo, & urina, si flueret, crassa: abdomen spasmodice contractum; dein brachia, manusque motu carent, femora ac crura dolent, artus & intestina alternatim cruciantur, paralyfis, pustula rubra morbum terminant. Differt rachialgia vegetalis, quæ a pomaceo in fermentationem acidam vergente, vetusto, ab aliis speciebus, quod abdomen a pressione vehementer doleat, quod in metallica non acidit, quod gradatim augefcatur morbus, ægri scilicet languent, pallent, facies ex flavo plumbea evadit, stomachus gravis est, dein nausea, ructus accedunt, dolent interanea; genua, crura debilitantur; pulsus debilis, inæqualis evadit; interea vomitiones viridescentes, acida, amara, lingua sicca, albescens, singultus; jam gastrodynia intenditur, inde in umbilicum serpit dolor atrox, umbilico minime retracto, abdomen levem etiam pressionem refugit, constipatio pertinax, dolores artuum insident, tibias, genua cum stupore, brachia lacefcunt; lumbago atrox, mitescentibus ventris doloribus, in statu morbi nulla pyrexia, nec litis, nec delirium, nisi in secunda morbi periodo.

Curatio eadem ac speciei sequentis. Sedatio dolore profunt acidulæ Selteranæ, Claubertianæ martialis, & equitatio. Si aurigo superveniat, quod salubre est, signum est Rachialgiæ nuptam esse Hepatalgiam, ob bilis coagulum ab acido. Colicæ Piætonum medetur, si credamus *Sydenhamio*, usus copiosus balsami Peruviani, qui præscribitur ad guttas xx vel xxx facchiari frustulo instillatus, bis terve in die; sed parefis huic remedio non cedit.

2. *Rachialgia febricosa;* Colica ab intermittenti febre, Burlet de Hispanorum morbis 1714. *Colica Piætonum* a causa remora prima, Tronchin pagin. 45, Riverii Prax. Medic. Lib. X. cap. 1; Dolor de *tripas y entripado* Hispanis. Vide Journ. de Medic. Novembr. 1761. pagina 415.

Hæc est species quæ febres intermittentes, remittentesve comitatur, vel presso pede sequitur, si male curatæ sint; observata *Fernelio Patholog. lib. 6. cap. 10. Ballonio consult. 5. Spigellio de semitertiana. lib. 4. cap. 13. Carol. Pisoni consil. 3. 4. cap. 2.* Epidemica visa ab *Illust. Tronchino Amstelodami ann. 1727.* Hanc Veteres bili ærugineose tribuerunt; Neoterici veneno febricose, potissimum tertianæ & hæmitritæ? aurigine sæpius stipatur.

Sensus est ventriculi, tenuiumque intestinorum asperimus, cum alvi adstrictione; multa inflatio accedit per totum abdomen, potissimum epigastrii, modo cum ructu, modo cum vomitione; dolor hic diuturnus, admodum recidivans, remediis non facile mitescens, in contracturas & paralyes abire solitus. Post epidemicam Rachialgiam Amstelodamensem peste feviorum, sæpius visi sunt miseri supersites veluti larvæ arte quasi progredientes, exsanguis, pallidi, manibus incurvis, pendiculis, cum voce clangosa, debili, nec decant aphonii.

Ad curationem missio sanguinis, fortiaque tum emetica, tum catpartica vitanda; alvus mollienda est fomentis extus & balneis, intus blandis alimentis & medicamentis, ut oleosis, mucilaginosi, farinosi; adde laxantia ex manna, pulpa castiæ cum oleo amygdalarum, sero lactis tepido, omni trihorio parca dosi repetitis. *Cicelius* cathartica cholagoga expertus ad lenissima reversus est: Narcoticis abstinendum. Morbi reliquiæ sero lactis gramineo, cichoraceis, beccabunga, taraxaco sugandæ; demum tonus partibus aquis est restituendus.

3. *Rachialgia metallica; Colica Plumbariorum* Ramazzini de Morb. Artif.; *Dolor cardialgicus; spasmodicus a veneno* Frider. Hoffmanni To. II. pag. 257. *Colica Pictonum*, vulgo *Saturnina* Junkeri; *Colica Pictonum a veneno* *Illust. Tronchin Spec. 2. Mil-reech* Anglis, id est, *Vapor moletrina* Act. Soc. Reg. Lond.; *Colique des Peintres, de plomb, des Potiers, des Barboilleux. C.*

Est ea species, quæ oritur, 1. a vino acido-interventu lithargyrii edulcorato; fraus detegitur ope lixivii alkalini, in quo dissolutio auripigmenti bullierit; 2. ab usu interno medicaminum ex plumbo paratorum, ut sacchari saturnini ad extinguendam venenam, ad gonorrhœam sanandam; 3. ab usu alimentorum in vasis stanno obductis, cupreis, rubiginosis diu fervatorum; 4. a fumis arsenicalibus quibus nulla metalla carent, cum igne tractantur; unde Metallurgi, & qui calceorum corium cerusa fusa dealbant futores, huic sunt obnoxii; 5. qui varia pigmenta liquefaciunt, pulverant, ore assument, ut Pictores; 6. Figuli qui vasa terrea vitro ex plumbo obducunt; 7. ab antimonii crudi repetito usu interno, si fides sit *Illust. Tronchino, pag. 65.* imo ex cinnabari, viridi æris, colore ultramarino, aliisque pigmentis metallicis.

Hujus speciei exempla ubique sunt obvia, *Montpelii, Nemausi, Alesie* nobis observata.

Differt a vegetabili seu Pictonum, quia, non pedetentim, sed subito dolores accedunt; quod umbilicus retrahatur initio, quod in atroci ventris dolore pressio abdominis dolorem non intendat, quod in statu accedant pyrexia, litis, delirium.

In hac soli artus superiores, inferiores nunquam paralyti & stupore tentantur, sæpius umbilicus retrahitur, fæces in scybala indurantur, ægri pallidi, tremuli, debiles sunt.

Duplex autem est curandi methodus; 1. ab *Ill. D. Dubois* in Nosocomio Charitatis Parisiensis frequentissime adhibita, & dudum multis successibus firmata, docente *Ill. Bousart*, qui ex sexaginta ægris, quinquaginta novem sanati asserit; est methodus Drastrictorum.

Æger adveniens sumit clysmata ex decocto drachmarum duarum fennæ & pulpæ colocynthidis, cui adduntur diaphœnici drachmæ sex, benedictæ laxativæ semiuncia, mellis mercurialis unciæ duæ, & sæpe vini emetici unciæ etiam duæ. Post septem horas injicitur alterum clysmata ex olei nucis & vini rubri ana unciis sex; die sequenti tartari stibiati magna dosis, vulgo ad grana quatuor, præscribitur; statim ab actione emetici datur theriacæ recentis semidrachma cum laudani grano; die vero tertia repetuntur clisteres; dein purgatur æger ex diaphœnici semiuncia, diapruni drachmis duabus, syrni derhamno unciæ, apozematis sequentis unciis sex. Apozema fit ex cuscutæ, polypodii & fennæ ana unciæ una, feminum anisi, & cremoris tartari ana drachmis duabus, bulliant in aquæ libris duabus ad uncias viginti; vespere hujus catharsis repetatur narcoticum; sustineantur hæc medicamina ope præsanæ sudorificæ, ac potus cardiaci cum lilio Paracelsi: maxime si dolores supersint; aut immineant, vel supervenit paralytis. Hæc methodus intra septimanam omnino sanat, & si epilepsia, paralytisque nondum accesserint, eos morbos prævertit, si sanatio imperfecta sit, iteratur partim vel omnino methodus, ipsique atrocibus abdominis doloribus ferventibus hæc drastricta usurpantur. Intra 23 annos *D. Burette* 1200 ægros hac methodo curavit & omnes exceptis 20 liberavit.

2. Altera methodus lenitiva est, quæ in ipso Nosocomio Charitatis ab *Ill. Borden*, Viennæ ab *Ill. de Haen*, & *Montpelii*, occasionem tamen raro data, ab omnibus Medicis usurpatur. In hac præscribimus, oleum amygdalarum ad uncias plures in die, clysmata oleosa, fomenta emollientia, narcotica, levia laxantia, serum lactis & sopito dolore aquas sulphureas tum thermales, tum acidulas; aut a phlebotomia saltem repetita est abstinendum, quam exhorrent qui methodum drastrictam sectantur. In secunda periodo morbi hæc methodus a *Cl. Bonte* sola laudatur, in prima vero drastricta.

Mira certe opinionum de morbi causa, & methodorum circa therapeiam repugnantia; in aliis morbis saltem acutis quæcumque sit methodus, natura non raro morbis medetur, aut in hoc morbo.

morbo solius naturæ vires non sufficient, & methodi licet omnino oppositæ morbum tollunt: in hoc certe ovaræ magnus Medicinæ adversarius *Michael de Montagne*, qui in omni morbo methodum Medicis acceptissimæ oppositam æque successuram esse contendebat.

Hujus varietas est.

a *Rachialgia Saturnina*; *Colica Saturnina* *Ilsemani*, 1752. *Zeller*, *Docimasia vini lithargyrio mangonifati Tubingæ 1707. Colique de plomb. 10.*

Quotquot hoc vinum biberant constrictionem gulæ & dolorem ventriculi ac præcordiorum patiebatur; quibus accessit colica circa ventriculum & umbilicum, hinc & excrementa in scybalis coegebantur: conquerebantur multoties deflatus molestis, qui tamen nec sursum nec deorsum efflabantur, accessit vehemens mingendi conatus, inanis, & tensesmus; urina pene tincta erat, ac continuo turbabatur; pulsus erat durus & tardus, æqualis tamen, flavescbat album oculorum, genæ solæ rubebant, facies cætera virore Judaicum præ se ferebat; scicefcebant os, ac vomituebant; anxii insigniter toto temporis decursu erant, quam anxietatem adauxit horrida & insignis cordis palpitatio.

Potissima cura mali recentis & primorum symptomatum consistit in vomitoriis, purgantibus, oleosis, tacte diu continuando, terreis ex bolo armena, terra sigillata, oculis cancerorum, balsamo peruviano & vulnerariis. Lixivium calcis vivæ cum auripigmento sumatur, ejus guttæ sex in vini mangonifati uncia affundantur, vinum turbabitur, & atramentosum colorem adipiscetur. Vel olei vitrioli guttas decem affunde vini uncis tribus, vinum lithargyrio mangonifatum instar feri lactis albescet. Vide *Willisium, pharmac. pag. 471.*

4. *Rachialgia arthritica Astruc*, thes. de *Rachialgia* pag. 9. *Tronchini Colica Pictorum Species 4^a*, *Zell* de podagra 1738. C.

Est quæ cum arthriticis paroxysmis alternat, in quam scilicet arthritidis sæpe terminatur, qua treviscere tollitur rachialgia. *Hippocrates lib. 6. epidem.* hanc alternationem dolorum articularium & intestinalium observavit, deinceps memorarunt *Andreas du Laurent, quæst. anat. lib. 4. quæst. 8. Roder. a Fonseca. Mercurialis. Musgravius*, &c. De Rheumatismo vero idem dicendum ac de podagra.

Si æger plethoricus vegetusque sit, phlebotomia præmittatur; cave ab acerbis cacharticis; maxime ab emeticis; suris opponatur vesicantia, & plantis pedum cucurbitulæ siccæ, dein emplastrum de galbano, fomentaque tepida suris & semptibus ut materies arthritica deorsum vergat; molli culcitra, sicca, tepida, ex floribus chamæmeli & sambuci facta foveatur abdomen: post lene clystma hydrogala, vel lac purum sæptus sumatur, exinde salus spectetur; sedatis doloribus vino generoso vires refocillentur; equitatione, vestibus hiemalibus corpus firmetur: hæc *Tronchin*.

a In Cœnobio Savigny incipiebat morbus a cardialgia gravativa post cibum crescente, digestionem tarda, molesta; succedebat alvi constipatio, feces duræ, siccæ, nigre, tum pyrosi & trismus cynicus, seu ridendi cupiditas a titillatione cardis accedebat, mox sensatio stomachi sursum violenter distracti; inde dolor atrox epigastrii quasi a stomacho intorto; intestinalia videbantur sursum reversa, abdomen durum, tensum, planum, quasi vertebris adhærens; omnes musculi dolebant quasi divellerentur; postea atrociore atrium dolores accedunt: quasi cubiti, genua, crura lacerarentur. His succedit impotentia artus movendi cum sensu tactus imminuto, dolore ad stomachum redeunte; pectus etiam dolet, sternum contractum videtur, vix plumæ tactus toleratur, ultio est lenior hoc dolore: urinae paucæ, alvus constipata, pulsus sanus est nisi typus superveniat.

An hæc species tribuenda est tartaro pomacei quo utuntur Normanni eoque non satis a doliis deraso? An quod fructus immaturi fervantur in cellis subterraneis nitro murario foetis.

Curatur feliciter hæc species clysmatis emollientibus, julapiis antispasmodicis simul & anodynis, demum balneis; sed artus debiles, dolores arthritici periodici, stomachi debilitas raro tolluntur. Hæc *Ill. Marænu Journ. de Med. 1763. Juill. 1764. Janv. p. 45. Vide Nov. 1761 p. 415.*

b *Rachialgia arthritica*, *Cl. Strack. C.*
Ab arthritide vaga seu rheumatismo arthritico pendet hic dolor atrox abdomen aliasque trunci partes infestans, qui Rachialgiæ saturninæ omnino similis est, eo discrimine quod rarius paralem & epilepsiam inducat; paralem dico, seu motus abolitionem in artubus sensu eoque dolorifico, superflite.

Hæc arthritidis vaga cognoscitur ex doloribus & tumoribus quos in diversis corporis partibus excitat, huc & illuc discurrens: miasma vero arthriticum omnes fere corporis partes, internas externasve, oblidet, unde superveniunt carus, peripneumonia, pleuritis, asthma; sed si viscera abdominis afficiat, inde succedit Rachialgia arthritica, cujus hæc sunt signa.

Dolor atrox citra febrem & inflammationem, pulsus parvus, lentus, vel exiguus & frequens, color faciei flavus aut olivaceus, oculi depressi; præcesserunt dolores obscuro artuum, vel lassitudines a levi labore; somnus non sublevars, sudor cum sensu ultionis aut vellicationis quasi electricæ, vel præcesserunt pustulæ exiguæ, numerosæ, pruriginosæ, in squamas facesscente, stranguria sine causa manifesta, urinae limpida, quandoque albescentes feri lactis instar, cum striis sebaceis; hæc sunt signa certissima Rachialgiæ arthriticæ.

Curatio consistit in usu balnearum domesticorum, vel thermalium sulphureorum, usu interno antimonii crudi in alcohol redacti ad grana ij vel iij, & decocti ex lignis sudorificis; verum balnea non juvant nisi plurimæ ut quin-

quinguaingenta vel centum, quæ quotannis sunt repetenda.

5. *Rachialgia ab adiapneustica. Colica Piſtonum ab impedita perſpiratione* Ill. Dronchin spec. 5, *Colica Surinamensis* Herbert. apud Tronchin, Foest. observat. lib. 21. observ. 15. *Colique de Surinam*. C.

Ea est quæ a perſpiratione impedita, frigoreve suscepto producitur, & in epilepticos insulſus, vel in paralyſim degenerat. Familiaris est Surinami, ubi licet summus calor interdiu incolas resolvat, noctu venti frigidis incautos & frigoris avidos carpunt. Lenissimis oleosis ecceproptis insistendum, mollia enemata ex infuso florum chamæmeli paranda, opium cum pari camphoræ doſi, si urgeant dolores, adhibendum, cum largo potu ex infuso ligni ſaffras; curam absolvent thermæ sulphuræ.

6. *Rachialgia scorbutica* Ill. Tronchin. spec. 6. & Eugalen. de Scorbuto, artic. 17. 24. C.

Sed *Eugalen* fides merito multis suspecta est, adeoque ſolis observationibus Ill. Tronchini innititur: Hæc species a *Lind.* minime recensita. *Frig. Hoffmann* colicam scorbuticam memorat; sed rachialgiam in genere hoc nomine tantum describit, non vero speciem distinctam; Veteres huic morbo nomen colicæ bilioſæ impoſuerant.

In hac specie præter dolores abdominis atroces, dolent brachia, cæterique artus per intervalla, ac demum ipsi artus resolvuntur, aut spasimis tentantur, si fides *Eugaleno*; sed verius esse puto quod vidit *Illustr. Tronchin*, scilicet extremos artus potissimum pedes & tibias nigrescere, indurescere, instar piscis sole indurati, ut ipse vidi; sudor sponte prorumpens ſalsus abit etiam in crystallos digitis friabiles, ut vidit citatus Auctor in quodam qui sale marino abusus fuerat.

Fugienda phlebotomia, alvus blandis oleosis laxanda, antiscorbutica adhibenda, aquæ chalybeatæ juvant.

7. *Rachialgia traumatica*. Vid. Dissert. *Illustr. Astrucii*, & adjunctam historiam; item, *Journ. de Medec.* Juin 1760. ubi duæ hujus speciei præstant observationes. D.

Ea est scilicet rachialgia, quæ ex ictu spine dorsali inflictio ortum ducit. Constat autem multiplici observatione homines ex hoc principio rachialgicos evaſiſſe, seu ventre, epigastro deinde, admodum doluisse, ac artuum resolutionem passos fuisse cum alvi constipatione, scybalorum induratione, aliisque rachialgiæ symptomatis apte ab *Illustr. Astrucio* explicatis. Contendit scilicet Ill. Auctor labem esse in medulla spinali compressa, obstructa, unde paralyſis artuum succedit; dolent quidem interanea, quia origo nervorum in medulla afficitur, & sensatio ad extremos nervos refertur, ut accidit apud eos qui cum artus amputationem dudum passi sunt, interea ob pulsationem arteriæ vicinæ reſectæ, & nervum impetentis, dolores manus aut pedis du-

dum ablati perſentiunt; non mirum ait, etiam si cum acerrime dolent interanea, abdomen manibus premi potest, ac contractari sine ulla doloris exacerbatione, si intestina atona & motu peristaltico orbata alvi excretionem remorentur. Hinc & rachialgiæ nomen a Græco, *rachis*, spina dorsali, & *algeia*, dolor. Vide *Quæſtionem medicam Ill. Astrucii, an morbo colicæ Piſtonum, rectius rachialgia dicto, Venæſectio? ann. 1750.*

D. *Privat. D. Med. Alesiensis meritiſſimus*, curabat puellam, quæ cum horrenda gastrodynia laborasset, per trihorium subito incidit in paraplegiam, qua omnes partes collo subjectæ sensu, motuque orbantur; inspecto collo observavit ultimam colli vertebrae prominentem, ita ut infra illam notabilis foret fovea, unde hujus sebluxationem, adesse cognovit; puella ultra duos menses supervixit. Gastrodyniam magnus vomendi conatus comitabatur, & hanc luxationem ab hisce validis conatibus ortam fuisse, non inanis fuit suspicio; oborta paraplegia statim cessavit dolor, ut id rachialgia solenne est.

8. *Rachialgia osteosarcoſis*. Benjamin Gooch, *Cases of Surgery*, pag. 178. ann. 1758. *Sylv. Bevan Trans. Phil.* n. 474. morbus a diabete incipiens, corpore septemdecim pollicibus decurtato. C.

Est morbus cujus præcipua symptomata sunt dolores totius corporis, præpue vertebrarum lumbarium, cum successiva ossium omnium dissolutione, flexilitate, & corporis decurtatione.

Fœmina, sana hæctenus, riteque menstruata, trigesimo ætatis anno dolores universi corporis cum pyrexia experiebatur; dolebant potissimum extrema corporis, post novem menses crura fracta, flexilia, cum signis scorbuti; per quadriennium subsequens dissolvebantur cætera ossa cum dyspnœa, gibbositate, dolore ad vertebrae, corporis decurtatione.

In cadavere viscera sana, pulmonibus tantum & corde flaccidis, ossibus omnibus, præter dentes, remollitis; dissolutio in ossibus cylindricis ab interna parte inceperat, ossa cultro non magis resistebant quam muscoli. Varia medicamina imprimis chalybeata sine fructu adhibita; corpus viginti sex pollicibus decurtatum est. Vide historiam dum de Athenia ab osteo sarcoſi.

XXX. LUMBAGO. *Mal de reins.*

Est genus morbi dolorifici cujus præcipuum symptoma est molestia ad lumbos relata, cum trunci erigendi difficultate.

Ægri dicuntur *lumbaginosi*, *elumbes*, Gallice *éveintés* ou *érends*; morbus Græcis *lordosis*, *osphialgia*, &c. *Asphialſia* Riolani, *Iſchias* Archigenis.

Differt a nephralgia ex eo quod nausea, ureterum dolor, testium, femorisve stupor, urinæque viria deficiant; a colica quod dolor ad partem posticam corporis referatur, nec ad alvina

excretionē tollatur, aut mitigetur; non raro cum ischiade conjungitur, truncumque sæpe incurvat, unde aliis *curvatura* lumborum vocatur.

1. *Lumbago rheumatica* Sydenhami pag. 170. Juncker. Tabul. 19. *Mælet* Helvetorum. L.

Est vehemens lumborum dolor, in quo æger semel flexum truncum erigere non potest, quin lumbos sibi rumpi videatur; qui dolor nec tactu exacerbatur ut traumaticus, nec calore lecti reerudescit ut syphiliticus, scorbuticusque, quique crustam albam gelatinosam in sanguine extracto comitem habet: adde quod artus ut plurimum simili dolore vago affecti sunt.

Curatur repetitis phlebotomis; diætâ tenui initio, dein victu emolliente, refrigerante, leviter diaphoretico. Hic morbus musculos extensores dorsi afficit.

2. *Lumbago arthritica*; *Ospialgia* Hippocratis; *Goutte aux lombes*, *Goutte aux reins* de Meylerey n. 338.

Est ea species quæ arthriticis infestat, quæque procedit ex materia tartarea vertebrarum ligamenta, & periosteum laceſcente; ea pressione exacerbatur.

Spinam dorsi, & sæpius os sacrum afficit; existit eadem auxilia quæ arthritis.

3. *Lumbago plethorica* Frid. Hoffman. Tom. II. pag. 297. *Lumbago hæmorrhoidalis* Juncheri; *Caramentalis* Hippocratis: *A fluore albo* Frid; Hofmanni: *A tubo intra musculos effuso*, Baglivi de fibr. mort. p. 393 304.

Est illa species quæ a suppressa sanguinis solita evacuatione dependere putatur, ut a catamenii retentis, hæmorrhoidibus suppressis, a fluore albo represso. Sunt qui contendunt a veneris abstinentia similem morbum induci.

4. *Lumbago febrilis* Moroni Director; *Variolosa* Mortoni. pag. 48. 190. & 74. *Pyretol*. Mercurial. pag. 186.

Est ut plurimum symptoma morborum febrilium & phlegmasiarum incipientium, sed fugax, quod tamen morbos quosdam pressius sequitur, & distinctius designat. Sic variolam in adultis initio comitatur lumbago gravis cum nausea; in infantibus cum somnolentia.

5. *Lumbago scorbutica* Eugaleni apud Sennertum de Scorbuto; Leind. de Scorbuto.

Est dolor lumborum a quocumque exercitio recrudescens, noctu etiam sæviens, in secunda & tertia potissimum scorbuti periodo accedens, minus mobilis quam cæterarum partium, cum urinis paucis turbidis, fœtidisque, sæpe œdemate tibiarium, lassitudine, facie decolore, &c.

Nocent phlebotomiæ, juvant antiscorbutica, iac, &c. prodest unciam oxymelitis scillitici intra diem assumere, & partem dolentem fovere lixivio cinerum vulgariarum incoctis floribus chamæmeli, sambuci, absinthii, rutæ & cortice limonum.

6. *Lumbago psoadica*, Obs. Lamothe, Chirurgo Normanno Valognienfi. A.

Aliquoties is Auctor observavit lumbaginem illam singularem quæ pendet ab inflammatione &

suppuratione musculi *psoas* dicti. *Psoas* major oritur ex lumborum vertebra, & femori inseritur. *Psoas* minor oritur ex latere supremæ vertebræ lumborum & ossi pubis inseritur. *Psoas* major flexor cruris sæpius in hoc morbo afficitur, & inde fit ut ægri nunquam possint in hoc morbo femur extendere, quod est signum hujus speciei pathognomicum. *Lamothe*, præter remedia generalia, suadet, ut vulnere abdomini inflicto, culter usque ad hunc muscolum, prægressa inflammatione abscessu tentatum, deducantur; nec ulla alia via tutior videtur ad pus educendum, quo ægri vita serius ocus tolletur, si in abdomine pus illud lateat.

7. *Lumbago parvus*. *Douleur d'accouchement*. A.

Licet ille dolor lumbos graviter afficiat in gravidis, non minus verum est quod ad hysteralgiam attingat, quippe pendet a distractione ligamentorum laterum, quæ pelvi utrinque annexa peritonæum lumbis applicatum, valde distrahit, cum uterus contrahitur ad foetum foras expellendum; illi vero dolores per intervalla successive frequentiores recurrunt, intervallis lucidis etiam somnum quandoque permittentibus, simulque in quolibet dolore & conamine comitante orificium uteri dilatatur. Hic vero dolor id habet singulare, quod parturiens eo tantum sublevetur, si magna vi ejus lumbi comprimantur fascia circumducta lumbis & antrorsum tracta simulque pugnis versus lumbos fortiter appressis; demum superveniente genuum tremore, crepat corium, aqua ubertim ex utero erumpit, foetus prodit in lucem, & dolores illico tolluntur, nullo alio auxilio cessuri nec impugnandi.

8. *Lumbago a saburra* Baglivi de fibr. motric. L. I. cap. X. pag. 345. *mesenterica*, id. p. 94. 95. De Meylerey n. 401.

Est ea quæ a cacochylia in mesenterio, ut ait ille, collecta, eaque cruda oritur; hujus & aliarum specierum innumerarum possibilitas, quæ vulgo Medicis sufficit, non mihi satis esse videtur, requiruntur observationes fidæ, quibus earum existentia comprobetur.

Cognoscitur ex longa alvi suppressione, sapore linguæ mutato, levi inappetentia, gravitate totius corporis, lumborum calore ac dolore; hanc tribuit *Baglivi* repletioni miseriterii a congesta putri cacochylia & crudis humoribus in ejus glandulis. Mesenterium sic affectum mentitur lumbaginem; Romani hanc speciem impugnant refrigerantibus, emulsi vis, unde morbus augetur. *Baglivi* a clysmatis & fomentis curam orditur, & catharticis dein absolvit.

9. *Lumbago miliaris* Allione de Miliari.

Hic dolor est sæpe symptoma miliaris eruptionem antecedens, quod combinatum cum crampo, odore acido, pyrexiaque potest morbum erupturum patefacere; unde sublevatur lumbago.

10. *Lumbago a nisu*. *Effort de reins*. *Reins entr'ouverts* Rusticorum. B.

Ex venere nimium exercitata, maxime si pedibus insistens vir eam sæpius exerceat, sævissima lumbaginis incurritur periculum cum atrophia femi-

femi-paralitica femorum, unde lecto dein affigitur æger & exsolvitur: *Tissot de manufusturatione pag. 222.*

A ponderum gestatione, elevatione, vehementes quandoque superveniunt lumbagines, verum sæpius ideo dolent lumbi, quia anrea rheumatico infarctu sunt affecti, & perperam his visibus dolores tribuuntur.

Ab Equitatione suecussante inasueti lumbaginem incurunt, quæ sequenti die sævit magis quam prima; pars dolens a tactu vel pressione læditur. Illæ omnes lumbagines raro phlebotomiam exigunt, ut plurimum quiete & calore læti evanescunt: interea fomenta resolventia & anodyna ex decocto florum meliloti & chamæ meli opem ferunt. Extensores lumborum, scilicet sacrolumbaris, longissimus dorsi, & semispinosus sunt distracti & contusi in his conatibus; quod ex horum musculorum situ & origine ac infectione cognoscitur.

Ballonius & Baglivi quandoque observantur in gravi lumbagine a nisu oriunda cruorem intra musculus effusum, qui fluctuatione sine præviæ suppurationis signis cognoscitur, & lanceola adacta foras educitur.

11. *Lumbago ab aneurismate Auberti* in Boneti Sepulchreto Tom. 2. pag. 573. obs. 35. C.

Hæc aneurismata vertebrae erodere consueverunt, & demum rupta mortem subitanam inferunt. Dolor pulsatilis, qui arteriarum pulsationi respondet, sine inflammatione, hujus speciei signum est.

12. *Lumbago apostematosa Riverii* observat. 2. missa a Franc. Chomel.

Est illa quæ ab abscessu lumborum procedit.

13. *Lumbago Sympatica Boneti* observ. 41. 42. &c.

Est illa species quæ a viscere quodam vicino læso oritur nervorum communionem; & quæ talis ante mortem ægrorum visa est Medicis. Tales sunt sequentes.

A Mesenterii glandulis induratis VVarthou Adenograph.

A pancreate tumido, purulento, schirroso, puri.

Ab induratis pyloro, vena cava, pancreate.

A rene scirrroso, putrefato, observ. in Bonet. Sepulchret, 42.

Ab abscessu circa vena cava bifurcationem, obs. 43.

A vermibus intra renes, Additamenti obs. 2.

14. *Lumbago ab hydrothorace Morgagni* Epist. XVI. 38. 41. Boneti Sepulchr. Tom. 2. Obs. 60. §. 3.

Est dolor in lumbis; quem pressioni ab aquis in hydrothorace, potissimum in pericardio, contentis adscribendum censet Morgagni; nulla alia erant signa hydrothoracis, præter rheuma, febrem & pulsum humilem; dolor autem ad spinam dorsi in lumbis referebatur.

15. *Lumbago a satyriasi, D. Hatté* Journ. de Med. Fevr. 1755. pag. 110. *Satyriasmè.*

Vir venere ter quaterve in die utens, in maciem & debilitatem eam devenit, ut auxiliis medicis indigeret: præcipuum symptoma erat

dolor spinæ dorsalis vividissimus a medio dorso ad coccygem cum tumore, quos dolores ut fedaret æger procedebat flexis omnino genibus ut suras suas manibus sustineret: nulla gonorrhœa, nulla dysuria, nec tremor manuum, nec cephalalgia gravativa: hic morbus successerat satyriasi, seu inexplibili coeundi desiderio cui indulserat, & sanata lumbagine satyriasis revertabatur.

Curatur phlebotomia, fomentis emollientibus, emulsionibus; hæc species vocatur *lumbago*, & quarta species tabis dorsalis a *Bonsæo* apud *Sennertum de tabz.*

16. *Lumbago pseudoischuria.* Vide Ischuriam nepriticam.

17. *Lumbago ab arthrocatè* Cl. Perrault Journ. de Med. 1757. pag. 389.

Dolor assiduus dorsi, inde trunci inflexio, gibbositas. Secto cadavere aliquot vertebrae dorsales putridæ, periosteum pure inodoro factum; cartilaginee solutæ, spina medullaris suppurata.

XXXI. ISCHIAS; *Dolor ischiadicus* Sennerti, *Ischiargia* Schneideri; *Dolor coxordicus* Boneti; *Malum ischiadicum* Nenterii; *Morbus coxarius* de Haen; *Sciatica* Barbaris; *la Sciaticque.*

Morbus est cujus præcipuum symptoma est dolor constans, sæpius diuturnus, coxendicis, sive ossi sacro & ossibus pelvis, sive articulationi femoris cum illis ossibus, sive musculis cruris & tibiæ in hæretis juxta fasciæ latæ extensionem, quod sæpius accidit; inde vero progrediendi, imo standi difficultas, claudicatio, &c. Ab hysteralgia non raro difficulter distinguitur.

1. *Ischias intermittens* Essais d'Edimbourg, Dom. VI. artic. 49. pag. 143. L.

Est species quæ a febrili fermento intermittentium, ut quotidianæ, tertianæ, productitur, & quata, tertia vel quarta quaque die hora data accedit, cum febre, deinceps vero recedit cum sudore.

Puerpera loci paludosi incola, coepit laborare dolore circa os ischium qui ad vastum externum extendebatur, quippe singulis diebus determinata hora redibat, cum magna pyrexia sudore terminanda, quo peracto bene se habebat & ab omni morbo videbatur.

Sumpto emetico & adhibitis catharticis ad usum kinkinae eventum est, additis elixiro vitrioli & antispasmodicis, nec non emplastro vesicatorio cruri appposito; convaluit. Hæc *Duncan Baine.*

2. *Ischias sanguineum* Bonet. Sepulchret. obs. 13. *A sanguine* Moroni director. L.

Ischias non raro accidit mulieribus a suppressis catameniiis, lochiivise: & viris a sanguine hæmorrhoidali retento, quod principium in omni ischiade incusat Schliani.

Differt ea species a Rheumatica, quia sanguis gelatina alba Rheumaticis familiari non est

etus in patella, cum plethora peccat tantum; curatur vero phlebotomiis & victu tenuiori, ut notat *Bonetus*.

3. *Ischias Hysterica* Raulin des Maladies vaporeuses cap. 8. Sydenham. pag. 132. Tom. I. de colica biliosa. L.

Distinguitur ab aliis 1. ex cognita hysterica dispositione ægrotantis; 2. ex eo quod fugax sit, subito accedens & subito sine causa evidenti recedens; 3. ex teneritudine partis quæ recedente dolore tangi vix patitur.

Panni fumo succini imbuti calide applicati conducunt, nec non narcotica tincturæ castorei juncta intus sumenda; juvat illico electrifatio.

4. *Ischias Gravidarum* Mauriceau lib. 1. cap. 17. *Douleur des cuisses & des jambes*. L.

Est dolor crurum & tibiæ cum harum partium œdematiæ, & varicibus, ultimis graviditatis mensibus crescens, stantibus major quam jacentibus, vespere quam mane, ex denegato ob iliacarum venarum pressionem sanguinis reditu.

Varices minime aperienda citra magnam necessitatem, sed molliter reprimenda fasciis oblique circumvolutis; ab ambulatione abstinendum, & sæpius decumbendum; vino aromatico favenda partes tumida. Sæpe illa œdematiæ ante partum evanescit, & est illis maxime familiaris quæ gemellos gestant. Vide etiam hysteralgiam imprægnatarum, quæ cruris dolorem & stuporem inducit a ligamenti rotundi alterutrius distractione; phlebotomia e brachio, & situs conveniens ægræ his morbis opitulatur.

5. *Ischias ab Sparganosi*. *Depot laiteux à la cuisse*. Puzos Mém. sur les dépôts laiteux, pag. 350. *Levret Journ. de Med. Juill. 1758. pagin. 80. L.*

Sparganosis ex *Dioscoride*, est lactis redundantia & inde ejus deviatio in alias partes.

Hic morbus circa decimum quartum a partu diem, apud mulieres lacte redundantes quæque lac sugendum non præbent alumnis, indicia sui præbet a dolore inguinis unius lateris juxta tractum vasorum cruralium protensus, cum funiculorum vasorum intumescencia, accedit progrediendi difficultas, dolor ex femore ad poplitem, inde ad suram atque ad pedem serpit; œdematosus vero tumor crescit quandoque ita ut volumen extremitatis inferioris sit duplo majus quam in statu sano.

Œdema serosum distinguitur a lacteo quod serosum seu vulgare incipiat a pedibus, sensim sursum ascendat sine dolore, amboque pedes invadat; lacteum alterutri cruri insidet, dein descendit & dolore stipatur initio, gravidasque vel puerperas tantum afficit.

Hic dolor curatur 1. phlebotomia una, alterave; 2. catharsis; 3. calore assiduo partis & corporis; 4. topicis resolventibus diu applicatis, ut decocto herbarum emollientium & resolventium addito vino albo, aqua vitæ, sale ammoniaco; embrocationes ex sapone & butyro, oleum amygd-

larum amararum cum seiritu vini, balsamum Fioraventi, frictione sicca repetita &c. adhibentur, & si sanato crure alterum afficiatur, ut sæpius accidit, iterantur eadem auxilia.

6. *Ischias ex abscessu* River. observ. 53. centur. 2. Fabric. Hildani observat. 71. centur. 1. Lamotte Observ. de Chirurg. 110. 111. &c. Chifflet. Observ. 47. fol. 41. P. Borelli cent. II. Obs. 86. C.

Abscessus supra articulationem femoris cum ischio, seu natem, post cruciatus annum integrum durantes, cum claudicatione, incisus fuit, magna puris copia effluxit & ægra convulvit intra mensem; altera ibidem doluit per plures menses, admotis cataplasmatibus maturantibus, post quinque dies facta fuit incisio, & sanitas subsequuta est puris effluxum. Hanc speciem etiam mihi observare contigit in tribuno militum *D. de Billard*.

7. *Ischias a carie* Benivenii de abditis cap. 79. est prioris sequela.

Ischias syphiliticum Baglivi pag. 206. lib. 2. §. 2. *Ischias Gallica* Moroni Director. C.

Virum gravi ischiade laborantem nuperrime curabamus, irriticis optimis præsidis desperabamus de salute recuperanda, cum vero per transfennam nobis subindicasset se, vînginti abhinc annis, bubonibus gallicis male affectum fuisse, statim suspicionem dedit ischiade a fomite gallico pendere; quapropter præscriptis decocto falsæparillæ, antimonio crudo, cortice nucum, &c. paucis diebus interjectis, a gravi ischiade convulvit non sine adstantium stupore; hæc *Baglivi*, qui ea occasione insanos dicit Medicos, qui morborum species flocci habent in praxi; qui v. g. quodvis ischias eadem methodo curandum docet.

8. *Ischias verminosum* Delii Amœnitat. pagin. 349. Zacuti Prax. pag. 398. B.

Puer habitus corporis strictioris, pallidus, abdomine duriusculo, de doloribus abdominis sæpe conquestus, & interdum febriliens habebatur pro atrophico; is titubabat genibus, pedem dextrum introrsum vertebat sæpius, dolebat femore, præcipue circa os ileum dextrum: parentes luxationem femoris incusabant; Chirurgi luxationem conantur curare; his irritis puer claudicare videtur. *Illustr. Delii* pruritus narium, oculos relaxatos, copiosam salivam, urinam sero lactis similem, dolores abdominis respiciens, lumbricos in intestinis suspicatur, anthelmintica præscribit, lumbricisque vivis aliquot excretis, dolor ischiadicus & omnia symptomata cessarunt.

Zacutus memorat cuidam ab anno ischiagram gravissimam patienti e secta vena pedis vermum vivum profluisset teretem palmaris longitudinis, quo excreto dolor evanuit, sed est auctor subleste fidei.

9. *Ischias a subluxatione* Petit Mem. de l' Acad. R. des Sc. 1718. a fractura. D.

Distorsio vehemens ligamentorum, capsulæ articularis, tendinumve femoris articulationem firmam-

mantium a lapsu, nisu, ictu, dolorem vividum, & pertinacem inducit, qui phlebotomiis, quiete, victu medioeri, potu diluente sedatur. Luxatio quidem integra citra fracturam impossibilis ferme est; nisi a laxitate tendinum sensum oriatur, eaque ex crurum longitudine inæquali cognoscitur. Vide *Heisteri Chirurgiam Pars. 1. lib. 3. cap. 10.*

10. *Ischias Rheumaticum. Dolor ischiadicus Sennerti Cap. XI. L.*

Differt ab ischiade arthritico 1. quod non articulo inhæreat, sed musculos inter os sacrum & genu, imo in tibia positos discruciet, latam scilicet aponeurosim, quæ illos omnes obvolvitur; 2. quod his affecti doloribus non pariantur, ut arthritici, dolores pedum & manuum: 3. nec si dolor sit externus ullo tumore stipetur, ut arthriticus. Ille vero dolor est pertinacissimus, demum claudicationem & artus atrophiam inducens.

Immutanda est crasis sanguinis viscosa & acris per juscula diluentia, præmissis universalibus ut phlebotomia & catharsi, dein si temperamentum ægri sit calidum & siccum, balnea domestica calida, intus serum lactis conveniunt, thermæ etiam sulphuræe profunt. Si vero æger sit frigidus & pituitosus, discutientia, vesicatoria, sudorifica profunt. Sic fomenta ex foliis sambuci, hederæ calidis, aut ex horum decoctis, balneum ex arena marina ad solem vel ad ignem calefacta, immersio in aquas bellilucanas, litus calidus ex sapone in aqua vitæ soluto, &c. sæpius profunt. His invitis vidi sanatum aliquoties ischias ope electrificationis repetite paulo fortioris.

11. *Ischias arthriticum Sennerti cap. 603. Malum ischiadicum Nenterii Tab. 32. Cap. 5. Species 1a doloris ischiadici, de Haen de dolore coxarum Tom. 4. Goutte sciatique; Ankylose de la cuisse de Meyserey n. 404. L.*

Aggreditur podagricos, potissimum annosos; ossi sacro inhæret, quod mitius, vel ipsi articulo femoris, quod pejus. Dolor est profundus, vehementis, a motu exacerbans, ad pedes usque extensus, & in pedibus tumorem rubellum glabrum excitans; per periodos recurrit, non vero constanter divexat, ut vetus ischias rheumaticum; sanguineos, gulosos, veneri deditos, laute viventis sæpius aggreditur.

Eadem cura generalis est quæ podagræ.

XXXII. PROCTALGIA. *Dolor ani Tulpii; Douleur de fondement.*

Est dolor podicis, seu extremi recti, & vicinarum ejus, cujus diversæ species a totidem principiis diversis pendunt.

1. *Proctalgia inflammatoria; Inflammation du fondement Sennerti de inflammatione ani, cap. X. B.*

Cognoscitur tumore calido, dolore acuto, qui premo irritatur, alvus difficulter redditur, & sæpe dies aliquot subsistit, accedit febris.

Oritur hoc malum ex equitatione, ictu vio-

lento, hæmorrhoidibus restrictis, acribus applicatis, &c.

Malum hoc curatu est difficile, & in fistulas sæpe abit; curatur phlebotomia, victu tenui, fomentis initio emollientibus, & anodynis, cataplasmatibus ex mica panis albi cum lacte & croco, foliis solani hortensis, oleo rosaceo, amygdalino, decocto malvæ, radicis althææ, floribus chamæmeli, meliloti; si fiat abscessus, is mature aperendus & detergendus, ne fistulam inducat.

2. *Proctalgia cancrosa.*

Est ea quæ ex ficis, thymis, ulceribus cancerosis, rhagadibus malignis procedit; sicut quidem, cristæ, condylomata benigna, imo syphilitica vix ullum dolorem creant, sed non raro pessima indolis sunt, & carcinomatosa indolem acquirunt, unde dolores pungitivi, pruriginosi, lancinantes, cum duritie, asperitate, ichoris acris effluxu, rhagadibus corrosivis, quæ omnia potissimum molestant in alvi defectione.

Si hæc mala syphilitica sint, præmissis multis balneis ad hydrargyrosim deveniendum est, atque in ejus decursu cristæ, porri, verrucæ, vel cultro auferendæ, vel causticis exedendæ; dein vulnus more consueto deligandum est; sed si carcinoma minime syphiliticum fuerit, tunc periculosius multo est, & fere insanabile: illud vero more aliorum corrodendum est; dolor butyro, unguentisque ex lithargyrio, cerussa paratis delinendus, non omittis narcoticis.

3. *Proctalgia fistulosa; Fistule à l'anus. C.*

Fistulam ani præcessere phlegmones, mariscæve suppuratæ, & sunt ulcera sinuosa, oris callosi, quæ cum anum obsident, si cuniculos agant, in rectum, vesicam, vicinasque partes, sanatu difficillimæ sunt.

Dividuntur in completas & incompletas; sanantur operatione chirurgica, quæ cum in finem instituitur, ut ulcus callosum in vulnus simplex mutetur. De his vide non veteres. Auctores, apud quos curatio harum fistularum impossibilis censetur, teste *Sennerto*, sed Chirurgus hujus ævi, ut *Heisterum*, aliosque.

4. *Proctalgia intertriginosa; Intertrigo ani Sennerti. L.*

Est dolor cum excoriatione & rubore partium, quæ excoriatio si fiat a causis mechanicis, ut equitatione diuturniori, curatur appposito sevo inuncto, vulgo candela sebacea, adipe, oleo rosaceo, aqua rosacea, &c. sed sæpius intertrigo infantes divexat recens natos ob acrimoniam urinae in plicis & rugis harum partium immorantis & excalescentis, idcirco frequens lotio ex vino & aqua, mundities sedula requiruntur; item nartices his plicis quotidie sero & mane imponunt pulverem cõrussa, pauperes vero pulverem salicis cariosæ.

Si intertrigo sit herpetica, vel simplex, vel syphilitica, quod malum adultis accidit, alia methodus est adhibenda, qualis in Hysteralgia pruriginosa.

4. *Proctalgia ex rhagadibus* Sennert. loc. citat. *Serfures du fondement*. L.

Rhagades sunt scissuræ marginis ani sine tumore & pure, quales labris, digitisque sævientem bruma, ruficis potissimum, accidunt; hæc ulcera sicca sunt valde dolentia & imortuna, tenesimum excitant, & ob dejectiendi necessitatem exacerbantur quotidie; pendet ab acrimonia sanguinis, quæ ideo primo est remediis internis, debitoque victu impugnanda; dein chirurgica auxilia sunt adhibenda.

6. *Proctalgia Brasiliensis* Zacuti Lusitani Prax. pag. 396. *Morbis Brasiliensis, vermis dictus; Bicho* Lusitanis; *Malhundo* Brasilianis; *VVorm* Belgis; *Bittos* Angolensibus *Histoire des Voyages*. A.

Symptoma præcipuum hujus morbi est dolor ardens podicis initio, cum constipatione, spontanea lassitudine, quibus addunt se comites, saltem apud Angolenses, profundus mæror, cephalalgia, tibiarum debilitas cum dolore acuto, oculorum prominentia, & quasi exoptalmia. Initio morbi sufficit non raro podicem eluere, & suppositorio ex limone uti, quandiu potest tolerari; inde enim atrocior evadit podicis dolor, sed sanatur.

Si serius adhibeatur hoc suppositorium, ardor & pruritus ani crescit, tumet podex, exulceratur, & multum putridum album mucum, aut pus fundit; tunc vero præter succum limonium, succo nicotianæ tabaci pars abluenda est; folia tabaci aceto irrorata, & sal marinum adpersum feliciter etiam adhibentur, sed cum tanto dolore, ut æger per vim continendus sit; profunt etiam frequentia clysmata ex decocto rosarum cum ovorum vitellis; prodest litus ex oleo rosaceo & cerussa; si vero negligantur hæc auxilia, serpit ulcus, sphacelus accedit, & sine febre ac siti, æger, viribus exhaustis, e vita discedit.

7. *Proctalgia ab exania*. *Chute du fondement*. Vide *Exaniam* class. 1. gen. 47. D.

Ille affectus frequentius agreditur infantes & pueros diarrhœa dudum affectos & constitutionis debilis; utile est intestinum prolapsum post quamvis alvi dejectionem blandè reponere, priusque vino eluere; in hoc vino folia verbasci prius incocta sint; si vero tensum & dolens sit intestinum, oleo, vel butyro prius inungendum est, quam reponi possit.

8. *Proctalgia ex Maciscis* River. Centur. 3. ubi serv. 7. *Douleur des hémorrhodes*. L.

Præmissa phlebotomia, æger utatur clysmatis ex oleo tenui syringæ injiciendis; syringæ cannula intestino gallinæ involvatur; æger utatur cremoribus ex fecali, emulsionibus hypnoticis.

Succus sempervivi cum ovi vitello mixtus addito opii grano mariscis applicetur; sola folia sedi telephii Linnæi admoda maxime proffunt, necnon collyrium ex albumine ovi cum frusto albuminis inspissato, sed lenteis obvoluto.

Cataplasmata ex mica panis cum lacte & croco, verbasco, malva, radice althææ; feminibus lini, floribus chamæmeli, foliis hyoscyami, incesfos

ex horum decocto juvant; prævertuntur mariscæ, si sæpe foveatur podex aqua frigida; tepidave, & bibendo mane pintam aquæ cum lactis cyatho.

9. *Proctalgia Diarrhoica*. B.

Qui diarrhœa forti laborant, potissimum billosa, nec non qui aquis mineralibus catharticis per aliquot dies utuntur, non raro dolorem vividum in podica experiuntur quasi urentem & pungentem, qui tamen facile sanatur, sedata diarrhœa aut loto podice ex ipsis aquis acidulis: dolor ille qui a vividis intestinorum distractionibus dependet, non refertur ad intestina quæ obtuso sensu gaudent, sed ad cutim quæ marginem ani constituit, quia cutis acutiori multo sensu pollet; eadem est ratio cur calculosi acutissimum dolorem referant non ad collum vesicæ, ubi est calculus, sed ad extremum balneum, cuius tegmentum valde nervosum est.

10. *Proctalgia Tenesmodis*. Vide tenesmi species varias.

De ani dolore videatur *Tulpius observ. lib. 3.* quem vidit dirissimum quarta post dejectionem hora recurrere, quique sublevatus est tantum hirundinum applicatione.

11. *Proctalgia equina*.

Est dolor vehemens podicis equos excrucians, inflammans, quem excitat cæcus hæmorrhoidalis ingressus, & illic instar mariscæ adhærens. Vide *D. Linnæi Amœnitat. Academ. Tom. VIII. pag. 357.*

XXXIII. P U D E N D A G R A . *Douleur des parties gènerales.*

Est dolor partium genitalium tum in viris tum in fœminis. Nomen a *Gasparo Torella* inditum, ut mentulagra a *VVendelino Hokio*.

1. *Pudendagra a Parorchidio; Douleur des testicules retirés, déplacés.*

Vide *Class. 1. genus 59.* præsertim 2. & 3. species, quarum altera est comes nephralgiæ calculosæ.

2. *Pudendagra ex phimosi; Douleur du gland provenant du phimosis; paraphimosi, &c.*

Vide *Classis 1æ genus 22.* ubi diversa phimofoos species; quarum altera vaginalis est.

3. *Pudendagra Herniosa, Douleur de Hernie.*

Est dolor oriundus ab ernia, ut ab enterocele, epiplocele, cistocele, quarum aliæ ratione loci sunt inguinales, aliæ crurales, perinæales, vaginales, hypogastricæ.

5. *Pudendagra ulcusculosa; Chancres aux gènitaires.*

Ulcera subrotunda lentis magnitudine in ambitu rubra, in medio grisea, vix ulcera epidermidem profunda, serpentina, a viru syphilitico oriunda, vulvæ & vaginæ in feminis, balano & interiori præputio in viris insident; illa quidem non admodum dolent, sed tamen molestiam creant, & quod pejus est, virus syphilitici strages edituri signum præbent funestum; his neglectis phimosi supervenit, gonorrhœa præputii

cum dysuria, quandoque balani exeno, sequuntur. Curantur autem radicitus per hydragryosim aut vicaria hujus remedia.

5. *Pudendagra pruriens*; *Impetigo scroti* Forfeca consil. 68. tom. 2. *Pruritus des parties naturelles*.

Vide prurimum supra & Hysteralgiam pruriginosam. Distinguenda est hæc species ab ea quam ascarides vulvæ excitant, & ab herpete harum partium.

6. *Pudendagra a Gonorrhœa*; *Dysuria venerea sicca* Astrucii lib. 3. cap. 3. de gonorrhœa sicca.

Est dolor ardens in tractu urethræ sine puris feminivæ stillicido notabili, ortum habens a phlogosi erysipelatosa urethræ, quam virus syphiliticum acrius & volatilius in subjecto magis irritabili induxit, qui simul dysuriam acrem, quandoque stranguriosam, comitem habet: hic morbus paucis diebus ab impuro coitu se prodit & curatur 1. phlebotomia; 2. immisso sæpius balano nudo intra lac tepidum vel decoctum radicis althææ, feminum lini; 3. vel admoto cerato Galeni, cataplasmate de mica panis cum lacte & croco; 4. potu diluente, demulcente, emulsionato leviter narcotico; dolore sedato, ad virus syphilitici curam progrediendum est.

7. *Pudendagra ahsura* Astrucii lib. 1. pag. 49. *Incendium virgæ*.

Est dolor acer cum rubedine erysipelatosa balani, quæ olim a concubitu cum leprosa oriri consueverat, qui dolor est urens & punctorius, præter quem accedunt puncturæ inter carnem & corium, & corporis excalefactio. In hoc morbo Joannes Arderu suadebat potissimum injectionem ex lacte, saccharo, oleo & decocto hordei, addita si velis emulsione ex amygdalis.

8. *Pudendagra canerosa*; *Carcinomata venerea* Astrucii de morb. venereis lib. 4. cap. XI. 5. 7. & lib. 3. cap. 6. de bubone carcinomatode; *Docteurs des cancers aux parties genitales*.

Est dolor a carcinomate pudendorum in viris ac fœminis, eoque occulto, vel ulcerato, sive in bubone sive in balano, pene, vulva, vagina, &c. de quorum affectuum signis, causis, cura vide loca citata.

9. *Pudendagra ab ascaridibus* Ill. Delii Amœnitat. Medic. tom. 1. pag. 341. Collection Academiq. tom. 3. pag. 366. Auctore Benjamine Scharfio.

Est dolor pruriginosus vulvæ & vaginæ ab ascaridibus cum ardore incredibili, & eruptione vermiculorum casei hospitium similibus.

10. *Pudendagra testium*.

Utplurimum testes dolent a tumore phlegmonodeo quem suppressa gonorrhœa excitat, & vocatur vulgo *gonorrhœa in scrotum delapsa*, de qua videlicet Chirurgos de morbis scroti.

Dolores ad alias Classes dimissi multorum sunt generum, potissimi vero pertinent in *prima Classe* ad exarthrema, Gallice *entorses, fractures*, ad enterocelum, phlegmonem, paronychiam, puncturam nervi, tendinis fracturam; in *tertia Classe* sunt pleuritis, cephalitis, gastritis, nephritis; in *quarta*, trismus, crampus convulsivus, raphania potissimum; in *quinta* pleurodyne, in *sexta* dypochondriasis, hysteria, hydrophobia; in *nona* hæmorrhoidis, dysenteria, ileus, cholera, tenesmus, dysuria; in *decima* demum tympanitis, meteorismus, ischuria, malis furialis, syphilis, scorbutus & gangræna dolores intolerabiles excitant.

CLASSIS OCTAVÆ SYNOPSIS.

V E S A N I Æ.

CHARACTER. Est morbus animi, error scilicet in imaginatione, appetitu, vel iudicio, seu hallucinatio, morositas aut delirium.

ORDO I. HALLUCINATIONES seu errores mentis oriundæ ex vitio organi cuiusdam extra cerebrum, unde imaginatio deceptiva.

- I. **VERTIGO**, (*Vertige*) apprensus objectorum vacillatio vel nutatio.
II. **SUFFUSIO**, (*Berlus*) objectorum, quæ non sunt, imaginaria visio.
III. **DIPLOPIA**, (*Bevue*) hallucinatio qua idem objectum duplicatum vel multiplicatum apparet.
IV. **SYRIGMUS**, (*Tintoin*) auditus imaginaria soni, cuius nullum est extra aures principium.
V. **HYPOCHONDRIASIS**, (*Hypochondrie*) morbus diuturnus quo affectus se in mortis periculo versari ex ructu, palpitatione, aliisque levidentibus malis imaginatur.
VI. **SOMNAMBULISMUS**, (*Maladies des noctambules*) hallucinatio qua somniantes et lecto surgunt, seque diversis periculis exponunt.

ORDO II. MOROSITATES, (*Bizarres*) cupiditates aut aversiones depravatæ.

- VII. **PICA**, (*Gout dépravé*) alimentorum inassuetorum appetitus cum assuetorum aversione.
VIII. **BULIMIA**, (*Faim canine*) appetitus esulentorum copiarum majoris quam quæ digeri possit.
IX. **POLYDIPSIA**, (*Soif immodérée*) appetitus majoris solito copiarum potulentorum.
X. **ANTIPATHIA**, (*Antipathie*) quorundam objectorum tanta aversio ut eorum visu, vel olfactu æger gravia symptomata patiat.
XI. **NOSTALGIA**, (*Maladie du pays*) parentum patriæ tanta cupiditas, ut hac non expleta æger gravi morbo decumbat.
XII. **PANOPHOBIA**, (*Terreur panique*) summus pavor inter dormiendum sine causa evidenti.
XIII. **SATYRIASIS**, (*Satyriase*) effrænis, impudensque veneris cupiditas cum libidinosâ penis tentigine.
XIV. **NYPHOMANIA**, (*Fureur utérine*) est effrænis in feminis veneris cupiditas.
XV. **TARANTISMUS**, (*Tarantisme*) est effrænis choreas agendi, saltandi cupiditas.
XVI. **HYDROPHOBIA**, (*Rage*) est effrænis potulentorum aversio, sæpius a morsu animalis rabidi.

ORDO III. DELIRIA, (*Délires*) insomnia seu errores mentis iudicantis, a cerebri vitio oriundi.

- XVII. **PARAPHROSYNE**, (*Transport, aliénation*) delirium fugax, a veneno, aut altero morbo dependens.
XVIII. **AMENTIA**, (*Démence*) delirium universale, mite, sine furore & audacia, cum morbo diuturno.
XIX. **MELANCHOLIA**, (*Mélancholice*) delirium particulare mite, cum mœrore, ac morbo diuturno.
XX. **MANIA**, (*Folie*) delirium universale cum furore, vel audacia & morbo diuturno.
XXI. **DÆMONOMANIA**, (*Démonomanie*) delirium melancholicum quod vulgo diaboli potentie tribuitur.

ORDO IV. ANOMALÆ VESANIÆ, morbi prioribus affines.

- XXII. **AMNESIA**, (*Oubli*) est omnis memorie feratio.
XXIII. **AGRYPNIA**, (*Insomnie*) est pervigilium continuum, immodicumve.

CLASSIS OCTAVA.

MORBI VESANI.

SEU

VESANIÆ.

1. Sunt illi quorum præcipuum symptoma est animæ error, alienatio, delirium, aut dementia, seu imaginationis, iudicii, aut cupiditatis, vel voluntatis depravatio.

2. *Paraphronia* Græcis dicti sunt a *paraphrosyne*, quod delirium est, vel a *phreno*, quæ mens audit, vel a *parafro*, transfero, ut Galli delirium mentis translationem *transport* nuncupant; *apologismi* Hesychio dicuntur. *Mentis alienationes* Fel. Plater; *morbi animi vel spirituales* Nov. Class. *Morbi mentales* Ill. Linnaei.

Ægros Græci vocant *paraphronountas*, *paraleiros*, *parapalontas*, *parapaisantas*, *paracopsantas*, *maniacos*: Latini *mento captos*, *deliros*, *insanos*, *stultos*, *dementes*, *desipientes*.

3. Symptoma præcipuum si sit imaginationis, *hallucinario*, Græcis *leros*; si sit delirium, *paraphrosyne*; si sit iudicii depravatio, *paraphronia* vel *dementia*, *stultitia*, *insania* dicitur; si sit hebetudo, *merosis*, Latini *amentia*, si depravata cupiditas aut averfatio, *furor*, *morostas*, Gallis *tie*, *mania folle*, *caprico*, & in genere *delire transport*, *alienation d'esprit*.

Theoria.

4. Anima tres facultates præcipuas, obtinuit a Summo Numine, facultatem cognoscendi, appetendi, & movendi.

5. Utraque inferior est brutis communis, & superior hominibus propria. Facultas cognoscendi inferior *instinctus* est potentia ideas objectorum confusas eliciendi, superior *Intellectus* seu facultas ideas rerum distinctas efformandi, seu genera, & species cognoscendi.

6. Instinctus dividitur in sensum & imaginationem; *sensus* quintuplex, visus, auditus, tactus, olfactus, & gustus, ideas objectorum sensibilibus præsentium, seu in organa nostragentium prætertant.

7. *Imaginatio* nobis etiam absentia olim per sensus cognita prætertant, tum actualia, tum præterita, tum futura, & huc referenda est memoria, & prævisio, seu prognosis.

8. *Intellectus* has ideas comparat, combinat, & vi attentionis, & abstractionis, ingenii ac rationis, suas actiones sublimiores, ut, syllogismum, & ratiocinium exsequitur, sicque verum a falso, bonum & malum apparet a reali distinguit.

9. Quod nos statumque nostrum perfectiores reddit, bonum est: voluptas vero est intuitiva perfectionis nostræ perceptio. In constanti voluptate jacet felicitas, quam ideo nobis conciliant bona

omnia, scilicet bona animi, corporis, fortunæ, &c. cum autem in eam finem nos creaveris Deus Optimus, ut nostræ perfectionis promovendæ attentæ felicitatem consequamur, non mirum si bonorum appetitus, & malorum averfatio nobis sint congenita.

10. Facultas appetendi bonum, & averfandi malum duplex est; *superior Voluntas* dicitur seu inclinatio animæ versus objecta pro ratione boni intellectualis seu in eis distincte percepti; averfatio vero rationalis *Noluntas* est.

Inferior seu appetitus sensitivus est inclinatio animæ versus objecta pro ratione boni in eis confuse seu sensum ope percepti; averfatio vero sensitiva nos reclinat a malo sensibili; appetitus sensitivus proprie *cupiditas* vocatur, & opponitur voluntati seu appetitui rationali: cupiditas itaque a sensu, & imaginatione ducitur: voluntas vero a ratione, & intellectu.

11. Quæ nobis bona apparent sensu duce sæpe mala sunt, ut dulcia verminosis; & quæ mala sensibus videntur sæpe bona sunt, ut amputatio artus sphacelosi; solius est itaque intellectus, & rationis bona realia a malis distinguere, & de illis iudicare.

12. Cum itaque nostra interfit maxime bona vera nobis conciliare, & mala realia effugere, ut felicitatem aut voluptatem veram, & constantem quantum fieri potest attingamus, nostrum est etiam pro viribus intellectum nostrum perficere, & rationi obtemperare, & consequenter quæ optima sunt agere.

13. Facultas ultima agendi seu movendi superior, *Libertas* vocatur, seu potentia agendi quod rationi optimum videtur, & quod voluntas rationis nutui obtemperans indicat; non solum autem imperium libertatis in actiones corporeas extenditur, ut in motum, loquelam, &c. sed & in actiones animæ proprias, ut sunt attentio, abstractio, reminiscentia, appetitus, &c.

14. Inferior vero facultas *natura* dicitur, & est potentia agendi quæ sensui, & imaginationi bona videntur, quæque proinde a cupiditate aut averfatione sensitivis suadentur; illa vero expedite, sine deliberatione, & vi consuetudinis bona obvia abripit, mala sensibilia remover. Cum quis uritur, aut ad lapsum inclinat, illico natura ducit membrum usum, aut lapsum retrahit, cum seculum antequam intercessisset deliberatio, de eo actum esset.

15. Vehementia naturæ conamina ad bonum admovendum, aut malum removendum, consequenter ad cupiditatem aut averfationem sensitivas, vocantur animi *pathemata*, quibus suppressendis & moderandis concessum est libertati imperium eo majus, quo quis attentius rationem suam excoluerit, & perfectioni propriæ acrius allaboraverit, ita ut in homine perfectissimo detur summus consensus inter volunta-

rem & cupiditatem, inter actiones liberas ac naturales, nihilque appetatur nisi quod bonum, utile, decorum, & iustum. At in statu imperfecto, & quo plus ad brutorum conditionem accedunt homines, ratione, philosophia ac religione non satis excuti, majus sit dissidium, & actiones quæ sensui videntur jucundæ, intellectui videntur malæ, & quæ bona ratione duce cognoscuntur, ab instincta ingrata deprehenduntur; hinc origo malorum tum moralium, tum physicorum; de physicis hic tantum agimus.

16. Vefania itaque inde oritur, quod cupidi-
tatibus nostris servientes ab illis duci nos patiamur, quod pathemata refrænare, moderari non-
assueverimus: hinc erotomania, antipathia, pica, ab ærumnis melancholia, a repulsis furor, & ab erroribus in cibo, potu, gestis, ingestis, &c. varia incommoda, vitiaque corporis, ex quibus iterum vefaniæ producuntur, quibus certe morbus nihil est miserabilis, cum ad brutorum conditionem homines accedant, ut videre est ex mania, lycantropia, rabie.

17. Errores dividere possumus in theoreticos & practicos; cum quid opinamur verum quod falsum est, ut solem moveri, terram stare, error theoreticus est, cum inde nulla pathemata subsequantur: si vero judicamus verum quod falsum est, ita ut inde pathemata gravia subsequantur, error est practicus, ut cum maniacus melancholicus amicos suos pro hostibus habet, a quibus infidias, venenum & mortem timet, aut cum quis vertiginosus imaginatur domum inclinare dextrorsum, & se inde pro metu sinistrorsum præcipiat.

18. Prior error *hallucinatio*, Græcis *leros* dicitur, ut in syrigmo, suffusione; alter error vocatur *delirium*, Græcis *paraphronia*, quoties scilicet pathema delirantis ipsi soli nocet, ut in nostalgia, tarantismo, hypochondriaci, panophyia; furor vero dicitur, si animi pathema ad manus violentas sibi, aliisque inferendas, adeoque ad grave damnum eum inferat, ut mania, melancholia, rabies, nymphomania, demonomania, &c.

19. Inter hallucinationes referendæ sunt vefaniæ, quæ a vitioso organorum externorum statu oriuntur, illaeso iudicio; ita ut cerebri vitium nullum adsit, ut in boulinia, cacostia, poiydipsia, & juxta quosdam in vertigine.

20. Ex sola fibrarum cerebri consonantia, & dissonantia, qui rectam hominis rationem, & vefaniam deducere tentant, nullo habito respectu ad imperium libertatis in proprias animæ actiones, & sua pathemata, illi materialistis, vel inviti velificantur: si erroris causa foret mere mechanica, nullus error deberet imputari; adeoque de philosophia morali & jure actum esset, ut impij Spinosistæ existimant, qui moralitatem actionum fabulis accensent.

21. Error non solum procedit a vitio corporeo, ut a retinæ obstructione suffusio, a vitio labyrinthi syrigmus, &c. verum etiam a negle-

ctu suarum facultatum, aut ex eo quod in vero inquirendo, & iudicio excolendo non satis invigilaverimus; unde libertatis nostræ abusu deinceps errores corrigere nescimus. Sic rusticus suffusione laborans revera muscam præ oculis volitare judicat, Philosophus vero hunc errorem agnoscit, & ab illo se liberat; ebrius duplicem candelam adesse judicat, ubi strabo mentis exulta errorem suum brevi dimittit, & unicam cernere assuevit. Ipse vidi hydrophobam, quæ pathemata sua religioni & rationi submittere assuevit, assatim aquam bibebat, neminique ullo modo nocere parata erat; & recte monet *Illustr. de Sault* bruta & rusticos solum in hydrophobia adstantes minitari; homines vero rationem excolere assuetos, minime.

22. Errorem ab organorum externorum vitio corrigere facilius est, quam qui a vitio cerebri oritur; scilicet errorem corrigimus, 1. mutuo diversorum sensuum, & imaginationis auxilio; 2. ope attentionis, abstractionis, & iudicii; auditus errores visus & tactus corrigunt; visus errores auditus, tactusque arguunt, ut patet ex historia illius adulti, cui *Cheseldenius* cataractam congenitam abstulit, visumque dedit, quique solo visu corporum distinctias, figuras, minime distinguebat, deinceps vero tactu & auditu visui conjunctis optime distinctixit; ergo si unum tantum sensus organum læsum sit, errorem facilius erit corrigere, quam si in empirio affecto plures diversorum organorum fibræ nervæ lædantur; præterea cum cerebrum ipsum læsum est, gravius percellitur anima, quam cum organum ad vitam minus necessarium laborat, ut oculus; ergo huic attendenda malo minus apta est ad operationes, quæ errori corrigendo necessaria sunt, dum hallucinationes sunt fugaces. Vertiginosus primo instanti timet, altero errorem suum agnoscit, ut phreniticus maniacusque errorem suum non agnoscunt.

23. Quo erroris objectum ad vitam, aut felicitatem nostram magis conducere nobis videtur, eo pathema subsequens vehementius est: sepe omnes maniaci somniant se hostibus gladio aut veneno armatis stipari; & nunquam, si abesset ille timor, in furorem adigerentur; melancholici qui vitam suspendio aut submersione finiunt, fortem morte illa multo pejorem se manere somniant, & a statu præsentem multo magis quam a futuro cruciantur. Hydrophobi, quotquot accedunt homines, tot hostes scyphis ac phialis armatos judicant, quibus ad bibendum cogendi sunt, & ipsi porum cane pejus & angue timere se dicunt; non mirum itaque si eo sputis, minis, ululatus removere conentur.

24. Licet maxima vesanorum pars vitio organorum, vel cerebri primario deliret, non rari sunt tamen apud quos vitium primarium contraxit anima, notum est puerulos, qui noctu utcumque soli domum obambulabant sunt

24. statim atque numquam satis puniendâ ancillarum & anicularum garrulitate, fabulas de larvis, vampyris, manibus, hauserunt, misere torqueri incipere nocturnis terroribus, sibi mille somnia in lecto, aut in tenebris fingere, unde melancholiam, alioque graves morbos incidunt.

25. Observat *Felix Platerus* moriones bene multos, qui quæstus gratia apud Magnates mimos, histriones & stultos se simulant, ut ipsis placeant, demum reapse longa assuetudine desipere. Afferis *Ovidius* plures qui tantum se amatores finxerant, reapse aniore deperiisse; plures puellæ amicarum suavis & exemplo ad gypsum vorandum, quod abhorrent, incitata, pica deinde revera laborant & pauci sunt qui tabacomaniæ simili modo non contraxerint; adde quod deliria febrientium, ut somnia dormientium, versantur circa objecta quæ sanorum & vigilantium animis aurea versabantur, horum vero ideam abjicere prius poterant; febrientes vero aut dormientes nequeunt, cum sensum suorum non sint compotes; hinc patet principium horum morborum non semper esse vitium corporeum, ut *Boerhaave* male inuit, & *Spinosistæ* pronuntiant.

26. Multi in vesaniam incidunt, ne dicam omnes, ex pathemate, seu idea objecti, quod vehementem cupiditatem aut aversionem in ipsis excitavit, adeoque ob ideam *boni animi*, ut salutis, honoris, loci quem adipisci cupiunt, aut amittere metuunt; *boni corporis*, scilicet sanitatis, formæ; *boni fortune*, ut opum quas conservare desiderant, vel perdere timent vehementius.

27. Sic plures sunt melancholici qui se damnatos esse metuunt, inde vero delipiunt; alii qui a Magistratibus, Judicibus, Militibus se inquiri putant, & famæ, vel vitæ detrimentum pati metuunt, inde delirant; plures mulieres quæ senscentes ex detrimento formæ, plures mercatores ex fortunæ, litigantes ex litis, adolescentes ex amariæ suæ jactura insanunt; demoniana obsessorum, vampyrorum, maleficiatorum, sagarum a pathematis vehementibus pendet, ut sigillatim in speciebus videbimus.

28. Docet observatio quod si historiam cujusdam facti audiamus, in qua omnia sit temporis, loci, aliarumque circumstantiarum determinatio, nobis illico fingimus locum, tempus, ut noctem, vel diem, aliasque circumstantias, & sic casum omnimode determinatum imaginamur; hæc est itaque lex sensationum, ut idea unius objecti excitet in nobis ideam omnium circumstantiarum quæ illud concomitare solent.

29. Falsum est fibras cerebri medullares esse tenfas, elasticas, cum resecti ipsi nervi minime se retrahant; falsa est itaque hypothesis, qua systema fibrarum illarum chordis clavicymbali confertur, & qua asseritur pulsata una cætera eo vividius resonare, quæ sunt ejus alteræ harmonice, ut unisonus, octava, &c. nec

enim ulla est ratio cur credamus fibras quæ representant colorem, figuram, aliasque qualitates utcumque diversas unius hominis; ejusque vestium, eas inter se, minime vero cum aliis, esse harmonicas, quæ tamen omnes auditio illius hominis nomine juxta hanc hypothesein debent resonare silentibus cæteris; ergo illa idearum accessoriarum conjunctio minime mechanice musicæ legibus tribuenda videtur, sed difficultati res in abstracto concipiendi, & facilitati illas in concreto, ut sæpius fit, perspicendi, adeoque consuetudini.

30. Cum itaque ob infarctum, pressionemve quarundam fibrarum medullarum emporii quædam ideæ in anima excitantur, quæ eam fortius afficiunt, anima v. g. metu percussa ad hanc tanto fortius attendit, quo minus ipsi momentosæ cæteræ videntur, aut quo ob opinionem præconceptam, motivum metuendi illi fortius videtur, statimque huic ideæ simplici alias comites metui fovendo, vel augendo aptas adjungit; sic qui somniando cogitavit se criminis cujusdam insimulari, cito satellites, judices tortores, patibulum huic confociat; unde mire djeruciatur, febricit, sudat, & tandem evigilat, atque de errore suo visu, auditu, verbo circumstantiarum collatione, monitus respicit.

31. Verum non ita respicit ille, qui ob fibrarum emporii constans & permanens vitium, infarctum inflammatorium, ficitatem, rigiditatem fixam, priorem metu excutere non potest; aut si deservescente sanguinis impetu, in febris remissione, respicit, febrili exandescencia revertente iterum delirat miser: nec objectum delirii dimittit, nisi altera cerebri parte magis infarcta aut excalefacta a novo pathemate fortius quam a priori afficiatur.

32. De cætero quandiu objectum delirii idem remanet, quod quandoque per integrum ægritudinis decursum perseverat, quidquid agit & loquitur delirans, præconceptæ ideæ consonat, & consequens est; & licet anima sit in continuo statu statum suum mutandi, atque sit nobis impossibile ad unam ideam simplicissimam per duos temporis secunda attendere, quin ad ideas ipsi conjunctas evagamur, interea ab objecto primario non semper recedimus; ita licet delirans videatur quandoque multa debilerare, & textui primario intermiscere, non raro accidit, ut per dies integros discursus, ejusque actiones sibi cohæreant.

33. Merito itaque definitur a *Pitcavnto* delirium *vigilantis somnium*; quippe ut in somnio ita in delirio, nullius sensationis sumus consci, seu res præsentis non appercipimus, & absentibus tantum detinemur, seu sensationes omnes sunt obscuræ; phantasmata vero clara nos afficiunt; judicium vero minime læditur, cum ex præconcepta idea imaginaria recte judicent, & appetant delirantes.

34. Cum delirantes objecta præsentia obscurissime

tissime aut nullatenus appericiant, eorum ratiocinia non determinantur ab objectis externis. seu circumstantiis non respondent ea quæ appetunt, loquuntur & agunt, sed respondent imaginationi, quæ ab interna cerebri dispositione maxime determinatur. Merito itaque dicit *Berhaave* in delirio esse ideas, quæ non respondent objectis externis, sed internæ cerebri dispositioni, & illarum idearum exortus est causa delirii, quatenus anima ad eas solas attendit, & a circumstantiis non afficitur.

35. Verumtamen in mania paroxysmo, cum magna est agitatio in cerebro, ita velociter excitantur diversæ omnino objectorum ideas, ut nullam invicem cohesionem habent, adeoque cum ex ea actionum & ratiocinorum cohesionem judicemus de judiciorum consequentia, non mirum si in hoc casu ipsum iudicium maniaci nobis videatur depravatum; atque sunt optimi Auctores, qui in hoc maniam a melancholia distinctam esse volunt, quod melancholicis consequenter ratiocinentur ex præconcepta idea, maniaci vero minime sibi cohæreant; sed reapse limites inter utrumque morbum assignare difficillimum est, itaque vix nisi gradu differunt in certis individuis.

Praxis.

36. Cum hallucinationes, ut vertigo, syrygmus, diplopia, &c. nullum cerebri vitium agnoscent pro suo principio; nec maxima pars cupiditatum & averfationum, ut boulimia, cacofitia, polydipsia, &c. in illis curandis corrigendum est organi determinati vitium, ut stomachi in boulimia, auris in syrygmo, oculorum in diplopia; quorum proinde morborum nil habet commune therapeia, quam quod medicamentis cuique organi convenientibus sit utendum, iisque diversis pro diversitate principii eos excitantis; interea tamen quoniam omnem vehementem cupiditatem & averfationem sedant, quæ sensationem obtundent, in illis narcotica & sedantia videntur generaliter indicata.

37. In maniacis vero, melancholicis, aliisque, cum cerebrum peccare videatur, non solum remedia topica conveniunt, verum etiam ea quæ vitium sanguinis & solidorum hic suspicandum corrigunt, scilicet humectantia, laxantia, diluentia, necnon ea quæ sensationes compescunt, ut narcotica: demum cum remissior est morbus, & æger intellectus suo potest uti, auxilia moralia non negligenda sunt; etenim illa deliria sæpius ex eo procedunt, aut foventur, quod iudicent ægri sibi magnum malum impendere, ut paupertatem, infamiam, mortem, aut magni cuiusdam boni jacturam se passos esse; verum si quid apud eos valeat ratio, ut valet initio morbi, facile est magnis rationum momentis hanc præjudicatam opinionem evertere, sunt verba & voces quibus hunc depellere morbum potest Medicus philosophus.

Savvages Nosologia Methodica. Tom. II.

38. Sapientis est, ut felicitatem assequatur, eam finem semper sibi proponere, & media certissima ad seum scopum attingendum adhibere, ad hanc conferunt bona, quæ ideo omnes querimus avidi; verum non omnes æquali sapientia eligimus; ea certe aliis anteponenda sunt, quæ omnium maxima, quæ fortunæ non obnoxia, quæ sola mentis aviditatem expelere possunt; talia certe sunt bona animi, quæ ideo bonis corporis anteponenda, & præ quibus bona fortunæ sunt meræ quisquiliæ, quibus frui dulce est, adherere insipientis est. Insani omnes bonum quoddam fluxum & labile misere ambiunt, diliguntque. Sic sunt adolescentes, quos etiam mentiri sæpe non pudet, qui ita læduntur a contumeliosa mendacii exprobratione, ut hoc dedecus suo, aut adversarii sanguine eluere non dubitent, & si inulti sunt, in morbum, ut melancholiam, delabuntur; hoc furore tamen apud Sapientes multo plus eos infamari certum est, quam ab ultione decorari; misera felicitas, quæ ab alterius arbitrio pendet.

39. Itaque insanientes, falsis moralis philosophiæ principiis imbuti, possunt ratiocinio ad rationis usum revocari, modo velint nobiscum pendere quid vere bonum sit, quid aliis anteponendum, & cujus possessionem contenti cæteris tuto carere valeamus: voluptas equidem est summa bonorum, sed ea debet esse constans, inconcussa, sincera, & vera, nullisque obnoxia damnis.

- » Nam quid velle potest homo, nisi vult esse beatus,
- » Hoc unum variis querunt in motibus omnes;
- » Vos per delicias & lenimenta dolorum,
- » In quibus ut vento fluviique fugacibus undis
- » Nil stabile est, ubi se veri spes conscia fundet;
- » Quos bona nulla movent, nisi quæ infinita putentur,
- » In virtute Deum, atque Deum in mercede requirunt.

40. Præter moralia sunt etiam auxilia physica, quæ morbo radicato sæpius inutilia sunt, nisi a febre fugaci sustineatur delirium; notum enim est maniam, melancholiam, similesque morbos chronicos difficillime sanari, & hypochondriasm ipsam, licet multo leniori delirio stipetur; ob id crux & opprobrium Medicorum vulgo dicitur; cum autem in ipsis febrarum tensio, & sanguinis viscositas ad siccitatem vergens ut plurimum morbum foveat, nihil deluentibus, refrigerantibus, & potissimum balneis felicius succedit.

41. In melancholia vero & hypochondriasi optimum auxilium est itineratio & equitatio; quippe cum maxime referat ideam morbificam, qua ægri torquentur, depellere, nihil est

ad hoc utilius quam animæ attentionem ab hac in alias, easque varias ideas divertere: docet autem observatio homini iter facienti, vel equitanti continuo varia nova & grate afficientia observari objecta, quæ successu temporis ani-

mam a priori idea revocant; interea dum prioris aura respiratio, & moderatus musculorum motus sanguinis lentorem resolvunt, perspirationem adjuvant, famem & digestionem restituunt, somnoque pacato ansam præbent.

CLASSIS OCTAVA.

VESANIÆ.

Aima, quandiu corpori sociata est, ejus malis compatitur in omni morbo illa frigore & calore alterno, nec non molestia debilitatis afficitur in febris; iisdem miseriis nec non dolore simul in phlegmasiis vexantur; ejus facultas motrix depravatur in spasmiis & anhelationibus, languet in debilitatibus, sensuque feriat in comaribus & dysesthesiis, ut tactus intenditur & molestus evadit in doloribus. Verum præter facultatem movendi & sentiendi, quæ in illis morbis laborant, sunt aliæ ipsius facultates, quæ specialiter læduntur in vesaniis, quippe facultas objecta absentia sibi representandi, seu phantasia, cujus ope ideas boni & mali retinet; revocatque organorum culpa quandoque vitiat, unde error imaginationi, seu hallucinatio, ut in vertigine & syrigmo, facultas superior quæ ex idearum comparatione exurgit, seu judicium etiam ab hallucinatione in errorem deducitur, maxime si cerebrum rationis præcipuum organum lædatur, unde delirium; demum inclinatio & averfatio ejus circa objecta bona & mala physica, corporis nostra conversationem aut speciei propagationem spectantia, in errorem pariter trahuntur ex organorum & ipsius cerebri vitio; inde voluntates & cupiditates depravatæ, quæ morositates generice vocantur.

Morbos itaque quorum præcipuum symptoma est hallucinatio, delirium, aut morositas, classico vesaniæ nomine indigitandos volumus: vesanos siquidem a recta ratione alienos aut errore gravi, constantique detentos nuncupamus, atque error constants animæ in imaginando, judicando, vel appetendo, est hujus classis character; qui quidem directe sub sensu non cadit, ast ita facile a quovis homine sano cognoscitur, ut in ipsis ovibus similes vel his affines morbos agnoscant pastores.

Rectæ hominum actiones sunt illæ quæ in bonum quemdam finem conspirant; in homine recte agente, & mente sana prædito, hanc actionum conspirationem cernimus, si gestuum, localium motuum, cupiditatum, discursuum, judiciorum inter se nexum respiciamus, nec opus est ad hallucinationem aut delirium agnoscendum, ut syllogismos falsos proferat vesanus; sufficit, ut ejus actionibus quibuscumque inter se & cum communi hominum ratione non co-

herentibus, ejus errorem aut alienationem intelligamus.

Facultas cognoscendi superior, quæ intellectus vocatur, homini concessa est, ut verum a falso, bonum & malum reale ab apparenti distingueri valeat: ut autem facultatibus suis recte utatur, is debet libertate sua non abuti, debito scilicet regimine corporis, organorumque suorum valetudinem servare, nec non veri, bonique studio attente incumbere; qui secus faciunt, sibi imputent, quod sanitatem mentis cum sanitate corporis amittant, quod erroribus & præjudiciis irretiti falsum pro vero amplectantur, & errent; quodque cupiditatibus aut averfationibus sensitivis abrepti, rationique minus obtemperantes, morositates admittant, seu pro boni habeant quæ mala sunt, & pro malis averfentur quæ forent sectanda.

Hæc est duplex hallucinationum, deliriorum & morositatum origo. Qui crapulæ indulgent, illi organa sua ita vitiant, ut vertigine, visu duplicato, somnolentia, parafrosyne afficiantur, hinc vero intellectus depravatio, amnesia, amentia, mania ex corporis vitio; quod sua culpa contraxerunt; verum ipsamet voluptatis ex vino perceptæ assidua contemplatio facit, ut vinosus hoc bonum physicum attendat; bona cætera prætermittat, maxime vero intellectualia, adeoque ut pergræcationi, tanguam bono reali, & omnium maximo, inhiet. Hinc error qui cæteras animæ facultates, ut judicium, voluntatem transversum rapit, & sic abusus libertatis vitia corporis vitii ipsius animæ cumulat, & in diversas vesanias hominem deducit.

Hinc sequitur eos homines, qui cupiditatibus suis libentius indulgent, & intellectum minus excolunt, ut Americani præ Europæis, rustici præ litteratis, mulieres præ viris, gæneones præ Philosophis, hisce mentis erroribus & voluntatis depravationibus esse magis obnoxios.

Inter eos vero qui rationi obsecundant, suisque pathematis frændis & regendis incumbunt, illi morbis animi sunt magis expositi qui etiam studio acrius incumbunt, qui labores animi suis viribus majores subeunt; non secus enim ac cantores morbis pectoris, gæneones morbis genitalium; ita qui tum imaginationem, tum judicium, tum alias animæ facultates, ultra modum exercent, morbis animi sæpius afficiuntur.

Hoc tamen non impedit quominus ex recto harum functionum usu, & moderato exercitio omnes

omnes animæ facultates roborentur, non secus ac qui modice choream ducere assuevit, qui modice lyram pulsare assuetus est, is facilius, aptius & expeditus eos motus exsequitur, constantiusque quam in his minime exercitatus, & rudis est.

Vesaniæ a duplici conditione, tum animi, tum corporis pendet, scilicet vel nimia sensibilitate, vividitateque, vel a segnitie & tarditate idearum, phantasmatum, iudiciorum, appetituum; utrumque autem vitium pendet a principis moralibus, aut a principis physicis.

Quoniam vero inter principia moralia libertatis abusus primas tenet, eiusque rectus usus ad sanitatem animi ac corporis recuperandam omnino necessarius est in multis casibus, non mirum est si vesaniæ ita rebelles & pertinaces sint, raroque & difficulter sanentur, quippe ægri quod in se ipsis est nequaquam agere suscipiunt, quia ægritudinem suam ignorant, aut cognitam amant.

Morbos animæ curare non est stupidi & imperiti, sed solertis & ingeniosi Medici, in psychologicis & moralibus æque ac in physicis versati, qui apprime distinguat quandonam irritabilitas generis nervosi, seu nimia sensibilitas, quandonam vero atonia & torpor in causa est.

Imprimis eligendus Medicus fiduciam ægri jam adeptus, ubi valet illud effatum; *præstat Medicum esse ægri amicum quam ignotum*; secus æger suspiciosus, indomitus, ferox, ipsius consilii exasperabitur, eiusque auxilia recusabit.

Vesani sæpe ingenii acumine pollent, ut hysterica & hypocondriaci, nec crassæ minervæ dictis aurem præbent, vulgaremque ac ut plurimum falsam medicatrorum theoriam, vix sibi coherentem risu excipient, ad populum phalaras dimittent. Quis enim nisi stolidus probare eorum Medicorum opinionem quæ omnes morbos saburæ stomachi, vel horum spissitudini & acrimoniæ tribuit?

Philosophus sit, qui morbis animi mederi contendit; cum enim origo horum morborum sit præconcepta idea boni cuiusdam circa quod errat ægotans, illud vehementer apprens quod bonum sibi videtur, periti Medici officium est, ut ipsi ratiocinando probet, illud quod tantopere appetit, bonum esse apprens, & malum reale, sicque eum ab errore abstrahat.

Sed summa etiam in Medico requiritur animi lenitas & flexibilitas, qua diversitate animorum sese accomodat, eorumque fiduciam capet; nam nihil est difficilius, morosiusque vesanis, & in omni fere morbo plures, alias maxime rationales, jam morosi evadunt; tempus opportunum ad consilia & monita, nec non ad remedia offerenda est caute eligendum; ægris mollis, diffidentibus, desperatis, Medicus hilarem & serenum vultum præbeat, meditabundum & tristem ne invites ad risum & jocos, indignabitur æger molestem interpellatorem; ut ejus formidinem pellat, errorem corrigat, mororem alluat, amice & familiariter, ut ait *Kloekhoff*,

fusus, at lente & distincte, graviterque argumenta sua proponat, pauca, clarissima, quibus communis omnibus ratio statim assentiri queat; si vel quidquam obscuri, fallive detexerit æger, actum esse solet de toto molimine.

Maxima præterea in Medico requiritur patientia, ne suos conatus, utcumque industrios, dum multoties elusus videt, de perficienda cura desperet, & totum opus derelinquat, ne ægri morosi fastidia & repulsas tolerare recuset.

Maximi momenti est principium erroris e tenebris eruere; non raro hoc celat cautissime vesanus, quem pudet fateri se gravem contumeliam passum, aut bonorum, honorisve jacturam experiri; atqui tamen si ignoretur origo vesaniæ, ipsi mederi impossibile est. Mulier quædam quæ conjugem suum misere amabat, & ab ipso se pariter amatam esse hæcenus crediderat, cum spe sua se delusam percepisset, & maritum perfidum esse cognovisset, animo suo mori firmiter decrevit, nec cuiquam suum aperuit propositum; interea vetabat religio, horror suicidii, parentum & natorum amor, quominus subito sibi faceret satis; demum post multas inducias vitam sibi subito eripuit. Si vero maritus hoc infortunium vitare potuisset, nihil erat aptius quam ipsius ægræ lateri continuo hæerere, eam in itinere quodam grato comitem sibi adjungere, sicque mororem & zelotypiam idearum diversitate, & fidei suæ argumentis diluere: accessit Medicus varia præscripsit medicamina, quæ morbi principium non attigere, & infelix ægra horrenda catastrophe vitæ suæ finem imposuit. *Nichols*.

Quanto in errore versabantur veteres Medici, qui in vesania fere quacumque atram bilem pro morbi fomite incusabant, eamque acerbis helleboratisque catharticis evacuare contendebant. Medicamina nunc acria, si atonia fuerit, nunc lenientia, si erethismus adfit, conveniunt; verum cæteris longe præstantiora sunt ut plurimum auxilia moralia. Plura de morbis illis curandis vide in eximio, nuperoque tractatu *Corn. Klockhoffi de morbis animi ab infirmato tenore medulla cerebri*, cujus verba mea facere, dato loco, non dubitabo.

ORDO PRIMUS.

HALLUCINATIONES.

Sunt ille morbi, quorum præcipuum symptoma est imaginatio depravata, erronea. Hallucinantur illi qui vigilantes somniant, id est, apud quos sensationes pro imaginationibus, & imaginationes, seu phantasmata pro sensationibus habentur, ut recte monet *ill. Delius*. Dum mens recte se habet, idææ aliæ sensum ministerio offeruntur, scilicet objecta colorata, sonora,

ra, sapida percipimus præsentia, & in organis nostris impressiones suas actu exercentia, simulque ope reminiscentiæ ideas universales prædicatorum illis objectis convenientiam repræsentare nobis potest phantasia; unde fit ut celeri subjecti & prædicati combinatione cognoscamus tale prædicatum tali subjecto congruere; v. g. saccharum esse dulce, absinthium esse amarum; cum itaque saccharum ore detinemus, oritur perceptio dulcedinis quam sensationem esse cognoscimus; cum e contra nullo saccharo in ore detento, hujus ideam nobis repræsentamus, exsurgit phantasma, seu perceptio imaginaria sacchari, quod ab ore cognoscimus abesse; tum quia non per cepimus motus prævios ad illud in os ingerendum necessarios, tum quia perceptio imaginaria multo debilior est sensatione; hæcenus error nullus, tum in sentiendo, tum in imaginando; verum si, ut accidit in somno, sensationes obscurissimæ evadant, ita ut objecta præsentia non appercipiamus, simulque anima objectis externis minime distracta, & tota perceptionibus imaginariis attendita sit, illa percipiet motus quos in organis fluidi nervei fluxus & refluxus, arteriarum, & sanguinis motus excitant, qui inter vigilandum debilius non afficiunt quam ut percipi possint, utpote qui multo fortioribus impressionibus obscurantur; tunc anima ideas æque vividas percipiet, ac si forent sensationes, cum tamen imaginationes sint, adeoque objecta illa præsentia reputabit quæ sunt absentia, inde error qui hallucinatio est; nam anima more somniantium præsentium externorum impressiones non sentiet, & internorum impressiones referet ad objecta quibus repræsentandis sunt destinata, quæque proinde præsentia esse reputabit, licet sint absentia. Sic infans dormiens saccharum se degustare somniabit, si in ejus lingue papillis aliquis motus a saliva, sanguine, fluidove nerveo exsurgat, qui affinis sit cum speciali sacchari impressione; & cum simplex idea menti refrigerata, omnes cum illa sociari solitas refrigeret per legem imaginationis (Cl. VIII. §. 28.) ex percepta solummodo idea dulcedinis, vel viscositatis, vel friabilitatis sacchari, cæteras omnes sacchari qualitates, ut albedinem, in aqua solubilitatem, jucunditatem, percepturus est, quod est percipere in concreto, non vero in abstracto, seu percipere objectum undique determinatum; hinc non mirum si illa imaginatio pro sensatione habeatur.

Anima vigilans similem errorem vitat; quippe ope tactus, visus, auditus, memoriæ, reflexionisque ea distinguit omnes circumstantias, quarum concursu de objecti præsentia, vel absentia, adeoque de sensatione & de imaginatione recte judicat; errores enim gustus corrigit visus, prævertit auditus, emendatve altera facultas; sed in somno defunt illa adminicula; unde errores illi in dormientibus ita familiares sunt; in vigilantibus etiam obrepunt illi erro-

res, siue impressiones in organo factæ ab arteriis, sanguine, succisve aliis; ita sunt actuosæ, ut sensationibus fere æquales sint. Hinc in febribus ob pulsationem vehementem vasorum cerebri, aurium & oculorum, nascuntur tinnitus, marmariges, similiaque phantasmata, quæ nos vehementissime commovent.

Error etiam facile admittitur, si menti inhæreat fixa quædam idea, quæ maximam attentionis partem absumat, unde anima ad alias ideas trutinandas, recipiendas minus fit apta; inde fit ut qui veneri continuo inhiat, voluptuosisque phantasmatis continuo delectantur, non solum in somnis ex levi feminis titillatione imaginationes venereas, & inde sequentes libidinosos motus experiatur; verum etiam inter vigilandum a similibus phantasmatis detentus & turbatus, momentosis negotiis, philosophicisque studiis prosequendis impar fit, & veluti de rebus venereis continuo deliret.

Hallucinatio itaque pendet a duplici principio, scilicet 1. a fortiori, vividiorique fluidi nervei refluxu spontaneo, seu sine objecti externi præsentia, sed ob motum in organi fibris, arteriis, fluidisque excitatum a causa intrinseca. Sic agitata retina marmariges, vellicato nervo acoustico soni imaginarij percipiuntur. Incuranda itaque & fibrarum nervearum sensibilitas major, seu fluidi nervei nimia mobilitas, necnon motuum sanguinis intensitas, aut humorum major activitas. 2. A defectu attentionis ad omnes circumstantias quæ errorem fugaret, illa autem attentio ad omnes circumstantias deficit, siue organa sensuum feriantur, ut in somno, in anæsthesia, paralytibus quorundam organorum, siue anima pathemate quodam delectata cupiditati, aut averfationi quidam tota inhærens, cæteras ideas attendere, & accurate pendere nolit, aut nequeat.

Ex hac vero theoria, praxis hallucinationum deducitur; etenim ad eas curandas. 1. Organi affecti vitiosus status corrigendus est, sic ablata macula corneæ, ablato retina infarctu, visus errores qui ex his pendebant, corriguntur: immixto sanguinis fervore & impetu somnia terrificata, quæ a plethora aut calore oriebantur, evanescent; alia vero auxilia sunt moralia, & repetuntur a recto libertatis, & aliarum facultatum usu; sic physici ut errorem in suis indagibus vitent, summa attentione, acri studio, meditationeque utuntur, optima instrumenta ad visum auditumque acuendum adhibent, mensuras accuratas sedulo capiunt, & sic errores sæpius vitant, quam stolidi, rustici, aut qui cupiditatibus suis, voluptatibusque sensuum mancipati, suas facultates excolere negligunt.

Hallucinationes visus auditusque sunt omnium frequentissimæ; dantur enim tactus, ut in artubus dudum amputatis, gustus in febribus, necnon olfactus: sic in epileptica Morgagni factoris perceptionem imaginariam ob-

fervavit *Epiſt.* XIV. 28. hæ hallucinationes una ſunt morbi, ſed tantum aliorum borum coincidentia eaque anonyma.

I. VERTIGO; Græcis, *Dinos, Scotodinos, Scotoma* Græcis *Vertige, tournoyement de tête.*

Eſt hallucinatio qua objecta licet quieſcentia e loco moveri vel gyrum verſari nobis videntur. Ipſe æger ſibi quandoque nutare videtur.

Cauſa vertiginis eſt eadem impreſſio facta in retina quam reapse inducerent objecta ſit viſa imaginem ſuam in diverſis retinæ punctis ſucceſſive depingerent. Non autem in omni vertigine repræſentantur menti objecta viſus ſeu quatenus colorata & colluſtrata, quippe oculis clauſis vertigo etiam datur, & tunc objecta tactus quorum colorem non percipimus, videntur e loco moveri licet quieſcant. Sic in lecto jacens vertiginofus lectulum ſuum retrorſum, ſiniſtrorſum, vel dextrorſum præceps ruere vel inclinare imaginatur, & ne cadat ipſe metuit. Eſt ergo vertigo tactus, ut vertigo viſus, atque utraque ſit per eadem organa, cum nervi viſorii ſimul tactus ſenſationem referre queant, cum non repræſentant objecta viſus.

Principia vertiginis ſunt ea quæ valeant ſucceſſive agere in diverſa retinæ loca, non ſecus ac agerent radii ex objecto circumgyrante vel moto prodeuntes retinam immiſſi: nam ideo non ſumus vertiginofus cum objectum tranſiens dextris ad ſiniſtras ſuam imaginem depingit in retina continuo loco motam, aut oculo gyrante luſtramus objectum quieſcens, cujus imago percurrit oculum, quia novimus ſaltem confuſe noſtrum oculum, vel illud objectum moveri; ſed ſi ignoremus noſtrum oculum moveri, & credamus objectum v. g. murum eſſe immobilem, tunc motum illius objecti percipientes illud moveri imaginamur, in quo hallucinamur, non deliramus tamen; quia errorem noſtrum ſtatim corrigimus ope judiciæ & aliorum ſenſuum; in terea in paroxyſmo ita hallucinamus, ut caſum illico ſeu lapſum & domus & noſtri corporis ab altero vix ſeparabilem metuamus, quandoque ad tremorem & palpitationem uſque.

Immoto bulbo oculi & muro videbitur objectum moveri. 1. Si lens cryſtallina, cujus motus non appercipimus, dextrorſum vel ſiniſtrorſum inclinet: quod accidit, ſi fibræ coronæ ciliaris, quæ in ſtatu ſano hinc & inde ſunt æquilibræ, ſpafmo quodam contrahantur, ut accidit in vertigine hystérica & hypochondriaca: 2. Si globuli cruoris, qui percurrunt reticularia vaſa retinæ, inſolito modo moveantur; motus progreſſivus cruoris in illis vaſis eſt ita aſſuetus, ut a nobis non percipiatur, ut non percipimus pulſus arteriarum labyrinthi, nec molitor motus ſuæ moletrinx; ſed ſi motu retrogrado ſanguis arterias illas percurrat, tunc

inaſſueta illa actio in retinam novam in nobis ſenſationem excitabit.

Sanguinis motum retrogradum dari in vaſculis minimis arterioſis a leviſſima mutatione morbiſica, obſervant omnes qui circulationem ſanguinis ope microſcopii in ranæ pedibus, meſenterio, cauda piſcis, &c. obſervant. Ipſe ſenties hunc motum ſanguinis retrogradum obſervavi, & aliis videndum præbui: vidit deinceps ſæpius *Ill. Hallerus*: Vide *ejus commentaria de motu ſanguinis ſect. 4. exper. 64. ad 82. Lauſana. 1756.*

Ita libere promovetur ſanguis ex truncis arteriarum in extremos ramulos, ut levi enato in venulis obice ſanguis ille in arteriolas & ex illis in truncos regreditur per aliquot temporis ſecunda, ruruſ progreditur in venas, ruruſque retrogrado motu in arterias inſtuat. Ille vero obex eſt vel craſſities ſanguinis, vel ejus plethora, vel frigus, vel ligatur, vel ſpafmus viam coarctans in minimis vaſculis, hinc totidem vertiginis principia. Cum autem oculis apertis & ſub luce hic retrogradus motus accidit, ſucceſſive diverſa retinæ loca aſſiciuntur non ſecus ac ſi objecta præſentia loco moverentur, & tunc datur vertigo viſus, quia referuntur ad objecta viſibilia: ſi vero oculis clauſis aut in tenebris ſimilis motus retrogradus detur in retina, tunc non videre, ſed ſentire tantum, ſeu tactus quodam confuſo percipere horum objectorum vicinorum motum exiſtimamus. Sic cæcus in ſuo ſedili quieſcens exiſtimat ſedile retrorſum inverti, vel ad latus alterutrum inclinare & delabi, quia impreſſio in retina facta, licet non viſibilis, eandem eſt ac ſi reapse labafceret ſedile, nec ullum objectum viſibile, ſed tantum tactile perciperetur.

In retina vero ille motus retrogradus eſt magis ſenſibilis quam in ullo alio organo, quia retina eſt tota nervea adeoque valde ſenſibilis. Secundo quia cum venulis careat, ut patet ex theoria ſuffuſionis reticularis, illa minime eſt aſſueta motui retrogrado, cum alix partes nervoſæ quæ habent venulas arteriolas contiguas motui terogrado ſanguinis per venulas ſuas ſint aſſuefactæ. Docet experientia impreſſiones ab objecto viſibili factus in retina aliquot ſecunda perfeverare etiam remoto objecto, ut patet ex zona flammea quam cernimus, cum titio accenſus præ oculis in circulum verſatur; ergo ſi corpus noſtrum in gyrum agatur circa ſuum axim, cum ſemel ſteſerit, vertigine corripiemur fugaci, quippe impreſſio objectorum circumgyrantium aliquandiu poſt in retina remanebit.

Idem accidit cum ex alta parte flumen præterfluens attente intuiti ſumus, vel rotam velociter circumactam, vel alterum motum, maxime ſi terrorem vel metum incutiat; clauſis etenim ſubito oculis aut alio directis adhuc dum moveri objecta judicamus, quæ quieſcunt; terror autem, extreme vaſa membranæque conſtringens, motum retrogradum ſanguinis.

guinis excitat in retina ut in aliis organis; unde hallucinatio sustinetur.

Similis motus retrogradus in auribus tinnitum vel sibilum excitat, unde non mirum vertiginosus aures sæpius tinnire; cum ab eodem principio in auribus ac in retina saepe sanguis retrogrediatur.

Qui vero tribuunt vertiginem majoribus arteriolarum retinæ oscillationibus, illi ignorare videntur quod illæ oscillationes, & turgescentiæ excitent tantummodo suffusionem reticularem, quem experimento singulari excitare valeamus. Vide *suffusionem*.

Hallucinatur vertiginosus: non vero delirat: delirium enim est error constans qui a facultatibus animæ superstitibus corrigi non potest, quippe pendet a vicio sensorii communis, ut in mania, melancholia. Hallucinatio est error fugax qui pendet a solo vicio organorum externorum, quippe ab ipso iudicio & reflexione falvis facile corrigitur, ut qui globulum digito indice & medio superimpositis palpando duplicem globulum se tractare statim putat, aut qui flexo ope digiti oculo duplicem faciem accensam putat, cum unica est.

Licet sit vertigo tactus, ut vertigo visus, ultimæ etiologiam tradidisse sufficiet, cum quæ de posteriori dixerimus, mutatis organis, de priori facile intelligenda sint.

Vertigo visus est illa in qua reapse objecta tanquam circumgyrantia in oculis depinguntur, licet sint immota, aut motum ab eo diversum obtineant.

Objecta moveri videntur, vel quia reapse moventur, vel quia illis immotis, oculi nostri aut quædam eorum partes nobis insciis moventur eo modo qui ad successivam objectorum in oculi partibus diversis delineationem requiritur.

Cum autem situs imaginis in retina, sit e directo objecti, quæ sunt in latere dextro pinguntur ad sinistram retinæ, quæ sunt in summa pinguntur in ima oculi parte, & reciproce. Ergo si eadem fiat impressio successiva in oculo a dextris ad sinistras, quæ ab objecto circumgyrante, seu ad eadem a nostris oculis distantiam modo accidit, objectum a sinistris ad dextras circumagi videbitur. Et si imago objecti juxta axim oculi moti successive clarior, distinctior, & major appareat, objectum ad nos accedere, secus vero a nobis recedere videbitur.

Insultus vero vertiginis fugax est, licet, quandoque repetitus & interpolatus, vix ultra temporis minutum unquam quisque insultus perseverat, sæpius intra minuti trientem, imo quadrantem desinit.

Polus opticus est pars oculi pupillæ e directo opposita, ille polus opticus non multum distat ab insertionem nervi optici, qui versus canthum nasalem est; in medietate ipso nervi optici est arteria centralis dista, quæ nullam venam comitem habet, quæque in retinam ramulos suos e centro ad circumferentiam tanquam radios dimittit; venulæ vero ab aliam viam persequi videntur.

Si oculis parietem album proximum respicientibus, lucem retro accedentem, solarem non tamen directam, sed reflexam accipiat paries, observator vidit in muro reticulum obscurum, quavis artetiarum pulsatione apparentem, mox evanescentem.

Cum vero venulæ sint arteriolarum majores, si nullum reticulum superfit, cum arteriæ sunt in systole, nullas venulas saltem arteriis dilatatis æquales retinæ asidere verosimile est; ergo nullum est in retina, vel magis distitum est reticulum venosum.

Juxta quamcumque plagam lumen oculos prætergrediatur, hujus imago sequitur lineam curvam quæ a circumferentia incipiens versus polum opticum accedit.

Lens crystallina polo antico corporis vitrei affixa limbo suo adhæret membranæ vitreæ; circa hunc limbum radiatim dispositæ sunt fibræ nigricantes, alternatim breviores, & longiores, quæ coronam dictam ciliarem constituunt, quæque videntur a ligamento ciliari procedere & in limbum crystallini terminari; si paulisper contrahantur illæ fibræ, nihil facilius videtur quam quod lentem crystallinam ex eodem latere paululum deprimant, & ex opposito attollant.

Si lens vitrea cameræ obscuræ foraminis opposita transmittat imaginem objecti immobilis, eamque depingat in pariete opposito, docet experientia quod si immoto objecto lens vitrea sola inflectatur; imago locum mutat seu movetur; ergo si lens crystallina per coronæ ciliaris tractionem inflectatur, imago objectorum movebitur, seu objecta loco moveri videbuntur, licet immota sint.

Si globus ipse oculi circa suum nerveum opticum huc vel illuc inclinet, nec hujus motus anima sit conscia; evidens est quod objectorum licet quiescentium locus apparens mutandus sit, seu objecta circumgyrari videantur. Si vero anima hujus motus, quæ per musculos rectos aut aliquos perficitur, sit conscia; tunc nulla subsequutura sit hallucinatio.

Illæ tres hypotheses phænomeno vertiginis explicando sufficere videntur pro diversis circumstantiis, eo tamen discrimine quod si bulbus oculi loco moveatur, quoniam ille motus millies in die secutus est imperium animæ, millies in die connexus est cum conscientia illius imperii, adeoque vix fieri potest quin hanc connexionem appercipiamus; sed si appercipiamus hunc motum dependere ab animæ imperio, nulla vertigo secutura est; ergo ab hoc principio vertigo dependere non potest.

Motus quidem crystallini minime pendet ab imperio animæ, & omnino inassuetus est, nec coram speculo in nobis ipsis, nec in aliorum oculis percipi potest; si itaque accidat, anima ejus non erit conscia, adeoque inde hallucinatio vertiginem constituens oriri poterit.

Verum eam non esse vertiginis omnis causam ex eo sequitur quod vertigini tactus explicandæ non sufficiat, cum supponat oculos apertos & in-

& in lucē constitutos, vertigo vero tātus etiam oculis clausis & in tenebris nocturnis accidit.

Supereft itaque prima theoria quæ utrique vertigini explicandæ fufficere videtur, quæque proinde fufius eft examinanda.

Si ranæ vivæ membranam quibus ejus digiti connectantur microfcoptio folari fubjiciamus, videbimus rivulos fanguinis & lymphæ, quorum alii corde recedunt, & arteriofi funt, alii ad hoc accedunt & venofi dicuntur, vafa vero ipfa minime appercipimus. Aft ubi animal vel conatu exagitur, vel pungitur, vel quomodocumque perturbatur, nihil eft frequentius quam quod videamus motum fanguinis progreffivum in retrogradum mutari, ita ut globuli fanguinis ex venulis in arterias refluant, & per aliquod temporis fpatium, v.g. femiminutum, per arterias verfus cor retrocedant, priftinum iter mox recuperaturi, aut inter aliquot ofcillationes in hoc alterno progreffu, & retrogreffu hæfaturi; hoc phænomenum ante viginti annos Philiastris fæpius oftendi.

Illud autem quod in minimis vafis cylindricis familiare eft, in majoribus difficiliter accidit, quippe in Majoribus arteriis vis fanguinem a corde ad extrema protrudens eo major eft quo cordi proximiora & majora vafa funt, & non nifi vi mafculata ipsi æquali adhibita poteft fanguis reflueri; in minimis vero vafculis fanguis fubfequens non agit in antecedentem, fed communi eaque exigua velocitate ambo procedunt, ita ut illi rivuli velut aquæ gutta in tubo vitreo horizontali pofita, ad progrediendum & retrogrediendum æqualiter proni videantur.

In nova pulfus theoria probavimus pulfationem vaforum pendere ex eo quod fanguis fubfequens cum majori velocitate progredi conetur quam antecedens, ficque in antecedentem & proinde in parietes eum continentes agit, atque ratione contrariorum, ubi nulla eft pulfatio, confequens eft fanguinis fubfequentis in antecedentem nullam esse actionem, in extremis autem arteriis microfcoptium nullam pulfationem oftendit.

Hinc fequitur quod reticulum, quod in retina formant vafa in experimento fuperius allato fenfibilis, non depingitur in arteriis ultimis; quippe cum vafa hoc reticulum depingentia pulfant, nifi tamen alia fit circolatio in ranis, pifcibus & mefenterio catellorum in quibus eadem observantur, alia vero in oculis hominum, quod vix ullus admittat Phyfiologus.

Nihil itaque verofimilius eft quam quod in eisdem circumftantiis in quibus fanguis per arteriolas minimas animalium prædictorum retrogradiatur, fanguis etiam arteriolas retinæ humanæ præteriens refluat.

1. *Vertigo plethorica* Junkeri; *idiopathica* Pitcarnii. B. P.

Ea eft quæ fanguinis nimix copix tribuenda videtur & per plethoram intelligi poteft; a plethora fcilicet ob molem movendam majorem & affrictus aductos fanguinem in ultimis vafis re-

tardari pronum eft; fed ut fanguis in minimis vafis retardatur, vis qua progreditur tantumdem imminuitur, atque vi trufiva ejus imminuta facile fanguis a minima vi huc vel illuc movetur, atque reflueri poteft; ergo a plethora intelligitur poffibilitas vertiginis.

Cognofcitur vertigo plethorica a prægreffis, comitantibus, a juvantibus & lædentibus. Prægreffa, ut ingurgitatio avida, copiofa exalcentorum eupeptorum, cum fame, vis digeftiva fortior. Comitantia, pulfus plenus, facies turgidula, rubra, feignities, laffitudo, catameniorum, hæmorrhoidum, perfpirationis fuppreffio, venarum cutanearum tumefcentia. Juvantia, vertiginofi illi mane poft inedia, vel exercitium melius habent, eruptis catamenis, hæmorrhagiis narium, perfpiratione, clyfmatis, melius habent, e contra ab epulis, a fomnolentia, ignavia, poft paftrum pejus habent.

Si plethora fit magna, & cerebri debilitas, ex vertigine forti fuccedere poteft apoplexia, epilepfia vel alius gravis affectus, in quo cafu medicamenta negligenda non funt; in fugaci vero vertigine diæta tenuis fufficit.

Curatio 1. Imminuenda eft plethora; 2. Sanguis a capite eft divertendus. 3. Vaforum oculi robur eft denique adaugendum.

Imminuitur plethora 1. victu pariori, eoque fluxiliori, quippe plethoram vifcofitas fanguinis facile comitatur; 2. auxiliis catamena, hæmorrhoides revocantibus, phlebotomia ex brachio, clyfmatis, imo catharticis, fed phlebotomia directe fubitoque idem præftat.

2. Derivatur fanguis ad partes inferiores fita erecto, capite elatiori, non horizontali, collaris folutione, feu plenaria colli & thoracis, cingulorumque abdominis libertate, clyfmatis, phlebotomia e talo, lavipedio, friftione extremorum, catharticis.

3. Roborantur vafa oculi medicamentis tonicis, cephalicis fpecificis; huc fpeftant potus theiformes ex infuso florum falviæ, lili convallium, tiliæ, ex decocto chinæ, pauco vino & aqua ferata, potu cafeæ tenuioris; medicamina funt ftercus pavonis ficcum ad fcrupulum, *Pitcarnio* laudatum, fuccinum ad grana decem vel ejuftinctura, fal &c. & quæ ab omnibus celebrantur, kinkina ad ℥ss. bis in die; fyrupus martialis vel limatura ferri parva dofi diu ufurpanda.

Cavendum in plethorica vertigine ab aquis acidulis intus fumptis, & fufpectæ etiam thermæ porandæ; vitanda in folatio, lucubratio, magna lux, animi contentio, capitis pertinax inflexio furfum deorfumve, lectio affidua; iteratæ purgationes nocent in plethorica, magis vero in hystérica.

2. *Vertigo ftomachica* Aretæi; *ab ebrietate, ingluvie* Riverii; *ftomatica* Pitcarnii. B.

Ea eft quam præcedunt apepfia, naufea cardialgiæ, crapulæ, vomitus, oris parvus fopor, odor, pondus epigaftrii, tubercinatio, quæque

a cruditatibus primarum viarum sanguinis maffam inffiffantibus pendere cenfetur, aff non ideo ftomachica cenfenda eft vertigo, quam naufa non præcedit, fed fubfequitur; omnis enim gravis capitis affectus, ut fractura cranii, cephalalgia non raro vomitionem excitat, etiam fi ftomachus prius bene fe habeat. Illa fpecies eft frequentiffima omnium, fi *VVillifo* credamus, & comes eft affidua initio morborum acutorum, ut fynochi cum cephalalgia gravatifa.

Curatio exigit 1. ut phlebotomia præmittatur, nifi æger frigeat; pulfus exilis fit, temperamentum pituitofum, fubjectum fenex, debile &c. 2. ut præmiſſo clyſtere, fi alvus ftricta fit, vomitio cieatur ope tartari vel vini emetici magna aquæ tepidæ copia diluti, & partitis doſibus ſumpti; fic pro adulto, uncia vini emetici in tribus aquæ cyathis quovis horæ quadrante afumendis fufficit. 3. Sequenti die catharticum eft præſcribendum fatis efficax, additis, v. g. tabellarum diacarthami drachmis aliquot in portione communi. 4. Dein ftomachus uſu caſtæ, cinnamomi, cortici *VVinterani*, kinkina, vino rubro opiata Salomonis, roboretur. 5. In paroxyſmo ſpiritus falis ammoniaci, aqua Lucæ, acetum naribus offerantur, extrema fricentur, penna fauces irriterentur, aqua tepida ad vomitionem pronus excitetur. 6. Demum ftomachicis martialia, kinkina, antiepileptica addentur, inter ea laudatur a multis radix doronici *pardelianches Linnæi*, ad ſcrupulum, quæ majori doſi ſuſpecta, nifi tantum in loculo geſtetur, ut funambuli conſueverunt.

3. *Vertigo hyletica* *Etmuller.* pag. 36. vel *hipochondriaca; vertige vaporeux.* B. P.

Eſt fpecies quam magnæ nervorum ſenſibilitati aut irritabilitati tribuunt *Neoterici*; vaporibus *Veteres*, ſpaſmodicis motibus *Bagliviani*, ſanguinis ſiccitati, nervorumque tenſioni plurimi.

Hæc fpecies ſtudioſos, meditantibus, melancholicos, ingenio acuto præditos pertinaciter di vexat, aſtro flante potiffimum hyleticas, hypochondriacos: epilepticos infeſtat, a metu, curis terrore facile naſcitur, remediis evacuantibus repetitis, ſtimulantibus gravibus exasperatur, anodynis leviter narcoticis, laxantibus, emollientibus cicuratur; ſummo terrore & angore ea animum percellit.

Novi hyleticam quæ ſi templum vacuum ingrediatur, lapſum metuit & vertigine afficitur; minime vero ſi in media turba ipſi prætereundum ſit: Alteram vidi, cui per vicos progredienti pavimentum videtur inſtar goſſypii cedere & intro premi, unde continuo lapſum ad anteriora metuebat. Sæpe vertiginofi caput ſuum quaſi vacillans & non fatis collo cohærens imaginantur; illa capitis inſtabilitas, necnon idearum confuſio quam *Gallice étourdiſſement* dicimus, ſunt quando ſola ſymptomata quo ad hoc vertiginis genus referimus, ubi tamen nulla eſt objectorum nutatio; ſtuporis torporiſque nomen huic ultimo ſymptomati experimenno impar eſt;

quam multa ſunt quæ adhucdum ita parum ſunt cognita, utcumque familiaria, ut nomine proprio creant: talis eſt ſtatus eorum quos *attonitos* vocamus.

Curatio. Strictior diætã non imperanda eſt, ſomnus, quies concilianda eſt, ſtudia, contentiones animi, curæ vitandæ ſunt, inedia in pichrocholis fugienda; ubi principium morbi non fatis eſt cognitum, ad ſpecifica & hyleticæ convenientia remedia confugiendum eſt, temperamentum occulte conſulendum; ſic in mulieribus hyleticis frigidis, pituitofis, adipofis, pulvis caſcarillæ, cortex *VVinteranus*, caſtoreum, guttæ minerales anodynæ convenient cum kinkina & martialibus, floribus calendulæ; pulvis temperans *Stahlîi*; in ficcis, macilentis, calidis portiones & pulveres cum nitro, julapia acidulata, ſerum lactis: paucæ guttæ laudani monente *Pit. carnio*; ab emeticis purgantibus, repetitis catharticis eodem docente abſtinendum; sæpe morbus eſt contemendus & eo gravior evadit quo plura medicamina adhibentur: externa non nocent, ut ſpiritus vini camphoratus; aqua *Reginæ Hungariæ*, *Carmelitarum*, cum ſpiritu cornu cervi cervici vel temporibus admoveantur, hauſtus vini poſt paſtum uſurpetur.

Acidulas ferrugineas potandas ſuadet *Heiſterus*; balnea & juſcula leviter aperientia tutoria videntur.

4. *Vertigo fugax* *Sennert. Vertigo accidentalis.* B.

Ea eſt quam motu verticoſo corporis noſtri vel aſpectu corporis in motum acti ex alto potiffimum viſi, maxime ſi motus ſit, excitamus; illa vertigo paucis ſecundis temporis ceſſat; an vero præter durationem impreſſionis factæ in retina motus centrifugus impreſſus ſanguini retinæ ex eo latere verſus quod gyramus excitat ſanguinis reſſum ex arterioliſ in ſuos truncos? hoc ſuadere videtur obſervatio eorum qui oculis clauſis gyranſes vertiginem incurrunt? quorſum vero ex hoc vorticoſo motu ſequatur vomitio? an ex illa ſuccuſſione alimenta in ventriculo verſata ventriculum iritant? an inde vomitus marinus in procellis creſcit?

5. *Vertigo ab iſtu* *J. Sculteri* *Armamentar.*

Ictus capite exceptus, concuſſio a lapſu vertiginem excitant, ob conſtrictam a dolore & ſpaſmo ſubſequentem coronam ciliarem, unde reſſuit ſanguis in arteriolam centram nervi optici.

Duratur phlebotomia repetita, & ſi fractura adſuerit, eadem auxilia quæ in apoplexia traumatica convenient.

6. *Vertigo a venenis;*

A lolio & ab opio, ut docent *Ephemerides Natur. Curioſorum*: Vide tabulam *Illuſtr. Buchneri.*

A fumo librantacis & calcis, necnon vapore minerarum: Vide *Ramazzeni* de morbis inauratorum, calcariorum, &c.

A vino, ſeu vertigo ebriorum. *A cereviſia.* Vide *Sennert.* de vertigine.

Ex tabaco. Vide *Ephemerides Natur. Curioſorum.*

Ex foliis corioris manducatis capellæ vertiginofæ evadunt.

Mulier, sumpto jusculo in quo folium hyoscyami albi fuerat incoctum, patiebatur vertiginem in qua caput collo minime adhærens videbatur, corpus vero in aere suspensum existimabatur sine delirio, quippe ratio seu intellectus hanc hallucinationem apprime corrigebat.

7. *Verrigo ovila*, Boneti sepulchr. Obs. 8. Morgagni Index 2. de vertigine.

In ove quæ se per intervalla quotidie sæpe circumvolvebat, nec sibi caput tangi ferebat, *Valsalva* invenit folliculum aqua turgidum in sinu cerebri, cujus pars corrupta os ethmoideum carie affecerat, inde in nares exillabat serum. In decem vertiginosorum capitibus Morgagni serum effusum invenit: inde fonticulorum & pulveris de gutteta usus indicatus videtur.

8. *Vertigo syphilitica*, Frambæsarii Lib. II. Conf. 3. Ettmulleri cap. 2. p. 365.

II. SUFFUSIO; *Scotoma* Heurnii Med. Pract. *Suffusio* Latinis; *Hypochyma* Græcis; *la Berlue*.

Genus est morbi imaginarii, cujus præcipuum symptoma est hallucinatio visus circa objecta, ita ut suffusi ea videre sibi videantur quæ non sunt, ut muscas, colores, scintillas, quarum imaginum prototypus extra oculos non existit. Vide *Ophthalmiam* 18am & 19am

Differt a vertigine, quod *suffusio* repræsentet substantias aut corpora quæ non sunt: *vertigo* vero modificationem corporum, scilicet motum, ita ut in suffusione corpora quæ non sunt, & in vertigine corporum præsentium motum qui non existit, imaginemur.

Imaginatio est facultas percipiendi absentia; error est imaginationis, si ea quæ non agunt in sensus, actu præsentia existimemus: hoc accidit in suffusione, qua sit ut videre nobis videamur scintillas, telas, muscas, fulgura, ut actu præsentia, licet absentia.

Error vero qui circa visibilia versatur, *opticus* vulgo cognominatur, isque vel originem ducit a judicio temerario & præcipiti, sine vitio cerebri, vel oculi, talis error ad Logicos attinet. Multiplices vero sunt hujusmodi errores; sic fere omnes existimant, dum navis a terra recedit, terram ipsam recedere; in rheda agros vicinos retrogradi, qui error vertiginosus etiam circa motum Solis omnes, exceptis Astronomis, occupat. Sunt etiam errores suffusioni affines nulleni; sic baculum aqua semimersum fractum putamus, turrim eminentem non cylindricam, sed planam, solem luna non majorem & utriusque superficie planam; plebs in ipsis faciei humanæ varias partes videre se putat; sed hæc a vitio corporeo non pendent, unde ad forum medicum minus attinent.

Errores vero optici morbofi, vel a vitio cerebri, vel a vitio oculorum potissimum oriri censentur; qui a vitio cerebri circa visibilia

versantur, sunt suffusiones, vel vertigines gravioribus multis symptomatis stipatæ, ut sopore, convulsione, delirio, & ad alia genera referendæ sunt, ut phrenitidem, maniam, paraphrosydem, melancholiam. Verum si error opticus a vitio oculorum oriendus sit præcipuum symptoma, tunc genus proprium constituit, ut vertiginem, vel suffusionem.

Error ab organi externi, non vero cerebri, vitio oriendus vocatur apud *Platerum* *hallucinatio*, ut a delirio distinguitur, cujus principium est in ipso cerebro; adde quod hallucinationem cito & facile corrigamus aliorum sensuum auxilio, ut ope tactus, auditus; delirium vero eo modo non facile tollatur, quia functiones mentis ad eam correctionem necessarie impediuntur a vitio ipsius cerebri, harumce functionum præcipui instrumenti: sic vulgo consentiunt Medici vertiginosos & suffusos minime delirare, qui tantum hallucinantur; aut delirant melancholici, maniaci, phrenetici, &c. Errare est acquiescere judicio falso, quale est judicium suffusi, qui percipiendæ imaginem muscæ, inde præcipitanter infert adesse muscam; judicium vero falsum est quoties prædicatum non determinabile est per notionem subjecti; cum vero perceptio est confusa, ut in suffusione, non datur vera notio quæ distinctam ideam involvit; ergo ex umbra fusca, vel nigra per errorem muscæ præsentia inferitur. Hunc vero errorem facile corrigi suffusus, cum manum prætendens in loco ubi musca percipitur, nec quidquam tangens, sic ratiocinatur intuitive: *Contradictorium est esse muscam ubi ejus imaginem percipimus, & tangi non posse, sed contradictorium alterutrum est impossibile; possibile vero est imaginem muscæ in oculo impressam huc ab anima referri, qua tangi non potest, & sic ab errore suo liberatur suffusus.*

Mirum certe est, cum objecta tantum percipiamus interventu imaginis in retina depictæ, eam imaginem minime a nobis percipi, sed ad objecta quæ videmus hanc sensationem referri; hinc consuetudine ducti, ubi datur in retina imago objecti, licet confusissima, inferimus dari extra oculum objectum huic imagini respondens, & si quid in ea deficiat, imaginatio cætera supplet. Sic ex imagine meram umbram determinatam circulearem referente imaginamur adesse muscam, vespam, vel crabronem, adeoque huic maculæ obscuræ imaginatio alas, pedes, proboscidem, aliasque insecti partes addit. Hæc enim est lex imaginationis, ut quoties idea simplex menti obversatur, toties accedant idæ, quæ priorem concomitari consueverunt, ut idæ loci, temporis ab imaginatione additur omni narrationi indeterminatæ; verbo imaginatio objecta universalialia non amplectitur, sed tantum individua, seu undequaque determinata.

Objectum quod imaginatione percipimus tantquam præsens, vocatur *phantasma*, a phantasia, seu imaginatione; diversa sunt phantasmata in

in diversis suffusionis speciebus; præcipuas hic delineabimus.

1. *Suffusio myodes*: *Scotoma* Heurnii de vertigine. L.

Orchides quarum flori insidere videntur muscæ, vespæ, crabrones, similiaque insecta volitantia, a Botanicis *myodes*, seu muscis similes cognominantur; ea suffusionis species simile quoddam insectum in aere præ oculis volitans representat; at si oculus fixus chartam inspiciat, cito percipimus hanc muscam fixam esse, nec moveri, nisi moveatur oculus. Calculus dioptricus suadere videtur maximam distantiam ad quam hoc phantasma refertur, decem vel duodecim pollices circiter non excedere; notum est autem apud opticos objectum non videri in loco ubi est, sed tantum in foco virtuali, unde radii in oculum perveniunt, aut pervenire censentur.

Optimi quoad visus aciem, organique pelluciditatem, & figuram oculi, huic morbo sunt obnoxii; verum presbyta & myopes ab hoc non sunt immunes. Error fuit opticus veterum Medicorum asserere in oculo suffuso se percipere quod opaci tanquam cataractæ rudimentum, quod huic phantasmati principium præberet: error vero ille ex præconcepta theoria oriebatur; hinc factum est quod suffusionem tanquam symptomam, vel focium, vel prodromum cataractæ plures etiam hodie habeant, licet experientia sæpius repugnet.

„ Interfui aliquando (ait *P. Dechales Optic. lib. 1. cap. de suffusione, pag. 422.*) Medicorum
 „ satis peritorum consultationi circa morbum
 „ quem aliquis ex nostris patiebatur: cum au-
 „ tem ex suis tantum principii loquerentur,
 „ nec opticas rationes advocarent, mirum quan-
 „ tum in re alioquin facili hallucinabantur;
 „ conquerebatur ægotans quod fere continuo
 „ sibi observari videretur aliquam notam obscu-
 „ ram instar muscæ alicujus volitantis, & omni
 „ objecto insidentis; vero aliud molesti sibi con-
 „ tingere asserbat. Re diu inter eos agitata, ta-
 „ lis fuit sententia: hujusmodi notam esse rudi-
 „ mentum aliquod cataractæ, quæ pupillæ inside-
 „ ret; imo aliquis eorum perspicacior inspectis
 „ diligentius ad lucem oculis, se in medio pupi-
 „ llæ eam notam videre asserbat; ridebam ego
 „ tacitus, nec multum eos hallucinari dolebam,
 „ cum ex hoc illorum errore nihil mali ægroto
 „ contingere præviderem. „

Hypothesis horum Medicorum, quales etiam-
 num hodie non desunt, admittebat concretio-
 nem, quamdam opacam in humore aqueo, (Nuperi vero potius in crystallino,) quod tamen
 pupilla misus sit, secus occultaret omnia ob-
 jecta. Verum illa molecula opaca primo intui-
 tu Medicorum facile cognosceretur, cum tamen
 oculi suffusorum sint maxime pellucidi,
 secundo hujusmodi concretio inter crystallinum
 & corneam latens minime representaret umbram
 quamdam determinatis limitibus circumscriptam
 & opacam; quippe cum nulla sit pars

corneæ & pupillæ, quæ ex omnibus circumstan-
 tiis objectis non recipiat radios, similis con-
 cretio, quæ totam pupillam non obturat, mi-
 nime potest impedire quin omnia objecta circum-
 stantia videantur, seu nullam objecti cuiusvis par-
 tem potest occultare, nec proinde notam opacam
 determinatam referre; atque id tantum efficere
 potest, ut paulo minus clara, seu illuminata sint
 omnia objecta, cum ex singulis aliquam partem
 radiorum intercipiat.

Illi certe Medici magis errant quam plebs quæ
 hujus morbi causam esse putat, quod *ager felix
 ejusdam morbi adstiterit*, cum error eorum facili-
 us demonstrari possit, quam plebis opinio refu-
 tari; sed quoniam inutilis est demonstratio ad-
 versus eos qui vim syllogismi demonstrativi non
 sentiunt, quive & Logicam & Mathesim contemp-
 nunt, satius est ad experimenta provocare; ita-
 que illi vel in oculo artificiali, vel in telescopio
 vitrum objectivum atramento partim obsu-
 scent, vel corpusculis opacis tegant; dein per
 tubum cælum aspiciant, ac attoniti percipient
 se non minus cælum in toto suo ambitu videre,
 quam si nihil foret interpositum, nec ulla ma-
 culas, aut umbras videre.

Alterum facilius experimentum instituunt;
 caput scilicet aciculæ corneæ admoveant; quo
 proprius est oculo, eo melius; illud aciculæ ca-
 put nullum objectum oculabit, nil umbræ
 aut opaci ante oculum cernet qui id experie-
 tur. Si tamen caput aciculæ ad plures lineas
 removeat, tunc illud & pellucidum ut nebu-
 lam videbit, & illud mole maxime auctum appa-
 rebit. Iterum illud caput aciculæ removeatur
 ultra pollicem, & tunc radii ab eo reflexi &
 coloratis videbitur, cujus tantum umbra prius
 conspiciebatur: confusa tamen erit visio utque-
 quo quatuor circiter pollicibus a cornea dis-
 situm fuerit, quia in minori distantia radii in
 oculum procedentes, & ter refracti minime
 possunt, ut par est, in retina adunari, sed a
 crystallino divergentes, aut ad summum par-
 alleli ad retinam tendunt, cum ad visionem
 distinctam necessum sit, ut pone crystallinum
 radii convergant, & focum suum in retina ha-
 beant.

Si calculus dioptricus instituat in concreto
 quoddam opacissimum in ipsius corneæ sub-
 stantia hærens, ut leucoma, quæratque num
 oculus illud sit percepturus, vel umbram distin-
 guere possit, inveniunt radios in retinam deni-
 que pertingentes fere dispergi tanquam a centro
 convexitatis posticæ crystallini, adeoque nullam
 hujus concretions delineari pene imaginem, nec
 umbram; ultimus focus est scilicet in centro ipsius
 crystallini, vel o. 8. lin. ab ejus superficie postica
 distat.

Necessum est itaque ut pone medietatem crys-
 tallini positum sit illud quod radios intercipi-
 tit, & quo proprius erit retina, ut in vitreo
 & retina ipsa, eo fortius expressa erit illa mu-
 sca imaginaria; radii scilicet qui incidunt in cor-
 neam

neam ex omni hemisphaerii puncto, quod stupendum est, in singula corneae & pupillae puncta perveniunt; sed cum conis lucis inde procedentes inveniuntur, quilibet conus a puncto dato hemisphaerii procedens sensim separatur ab aliis magis ac magis, ita ut ad retinam perventus apex ab aliis omnibus conis distinctus sit omnino; adeoque si quoddam sit in retina punctum, guttula v. g. cruoris, rectum, adeoque radiis lucis extrinsecus adventuris impervium, illud retinæ punctum non poterit recipere conum lucis, cujus apex ibi est, & basis in tota corneae superficie, nec proinde partem objecti cujus radii conum prioris inversum constituunt.

Sit guttula cruoris effusa in textu retinæ, illa cum opaca sit, interceptet radios ab extra venientes e loco determinato, & ille locus obscurior, vel nigricans videbitur; eritque diameter illius umbræ 8. 7. vicibus major: docet autem dioptrica quod maxima distantia ab oculo ad quam refertur illa imago, futura sit 122. linei, seu 10. pollicibus aequalis.

Cum autem magnitudo apparens ejusdem objecti crescat prout longius ab oculo protenditur imago, sequitur suffusus eo minorem muscam visuros esse, quo propiori objecto insidabit; ita ut si librum legant, quo magis ad oculos eum admovebunt, eo minor ipsis apparitura sit musca libro insidens, cum e contra objecta extra oculum posita eo majora videantur, quo propius oculis admoventur.

Verum illa musca nec noctu, nec in mediocri luce apparebit; cum enim ideo videatur, quia vicina retinæ loca afficiuntur, quæ hujus umbram limitat, si illius guttæ sanguinis umbra non limitetur, seu si omnia vicina loca æqualiter obscurerent, nulla musca videbitur; ergo tunc musca debet ægris potissimum observari, cum cœlum, vel objecta magis illuminata respiciunt.

Ut in levi ecchymosi intra paucos dies cruor effusus calore loci resolvitur, & a vasibus vicinis demum resorbetur, atque qua ratione attenuantur globuli, eadem colorem mutant, ita ut ex nigredine sequatur lividitas; dein flavedo, adeoque opacitas in dies minor ac minor evadat; ita & illæ muscæ de die in diem sæpe evadunt minus opacæ, dein in medio pellucidæ ac denique evanescent.

Si tamen concretum magis fuerit, ut apud *Boerhaave*, qui illico vidit umbram nigram pugni magnitudine, non omnino resolvitur totum concretum, unde umbra imminuetur quidem, sed nucleus induratus perseverabit.

Verum post aliquot annos anima huic visioni assuefacta vix afficietur, nisi principium renovatum fuerit, & denique licet primum mali principium persisteret, musca omnino evanesceret, quod sequenti experimento elucidabitur.

Notum est ex anatomia nervum opticum a latere interno seu nasali globo oculi inseri, minime vero in polo optico; notum est ibi co-

arctari nervi medullam ita ut ejus diameter circiter semi-lineæ, quod spatium subtundum vocatur *foramen choroideæ*, juxta eos qui choroideam esse immediatum visus organum existimant; ut *Mariotte*, *Le Cat*, *D. Bernoulli*; in hoc puncto debet deficere visio; notum est pariter arteriolam centram dictam ex axi nervi optici intra oculum serpere; ibique pone retinam ramos innumeros, minimos dispergere: cum autem truncus illius arteriæ centralis non sit visus organum, radii in illum incidentes nullum objectum debent representare, adeoque idem effectus eventurus sit, ac ex foramine choroideæ provenire putat *Mariotte*. Talis autem est effectus.

Applicetur parieti albo ad oculi altitudinem frustulum chartæ nigrae pollicis magnitudine, & in eadem altitudine, sed ad octodecim pollicum distantiam altera charta circularis decem pollicum in diametro cærulea; hoc facto claudatur oculus sinister: si charta cærulea sit a dextris & recedet oculos ad tres pedes a charta nigra, dum dexter oculus fixe eam intuetur; tunc oculus qui recedendo utramque chartam nigram scilicet & cæruleam videbat, jam cæruleam minime visurus est, sed hujus loco parietem album videbit. Hoc experimentum *D. Gautheron*, dein *D. Bernoulli* & *Le Cat* diversis modis tractarunt, & extenderunt, sed ad idem omnia recidunt.

Cum eo devenit oculus, ut conus lucis a charta cærulea procedens & inversus in oculo incidat in foramen choroideæ, vel in arteriam centram nervi optici, evanescit charta cærulea: verumtamen hujus loco nulla videtur umbra, nec alterutro oculo aperto & fixo ullam umbram in muro albo percipimus; quia huic umbræ assueti sumus ab ortu, & quæ assueti sunt non percipimus, si non percipimus pulsationes arteriarum in auribus nisi multum crescant, nec pondus proprii corporis nisi debiliores evadamus, & hujus umbræ loco videmus album parietem, cujus ratio a sequenti experimento innotescat.

Sint duo corpora conjuncta, unum album, alterum nigrum, si e longinquo uno oculo cernantur, licet æqualia sint, album majus videbitur, & si corpus opacum ad nigrum accedat, tunc album recedere videbitur. *Vide De Chales Optic. pp. 37. 1. 1.*

Æger suffusus utatur perspicillo maxime convexo (*Lunette a cataracte*) vel microscopio (*loupe, loupe*) & tunc temporis evanescent musca, quia radii fortiores facti, utpote uniti, trans guttulam sanguinis in retinam agunt, adeoque nulla umbra percipietur.

Curatio a Veteribus tradita inanis est, imo noxia; suadebant scilicet Veteres diversa colyria vel innocua, ut sanguinem columbinum, vinum calidum, vaporem aquæ vitæ, oculis excipiendum, vel acria ut infusum feniculi; rutæ, succum chelidonii, euphrasie, fel diversorum animalium, ut resolveretur concre-

tio quam ex errore theoricò in cornea aqueove humore supponebant; in primo casu inanis, in altero noxia erat curatio, nec medicamina ad principium morbi poterant pertinere.

Si sanguis in retina effundatur, illud accidit ut plurimum ex eo quod maximo solis ardore, per iter æstivum sub sole, retina lædatur, ut accidit *Boerhaave*; vel ex eo quod sanguis fortius per febrem ad extrema vasa impellatur, ut accidit phreniticis, dum natura narum hæmorrhagiam frustra molitur; vel ex eo quod plethoricus sit æger ob suppressas hæmorrhoides, catamenia; maxime si lucubrationibus, microscopiorum aut telescopiorum usu, retina fuerit debilitata & veluti inflammata, ut accidit sæpius Astronomis, qui vitro diaphano non obscurato aut colorato eclipses observant. In hisce casibus 1. Vena brachii, pedis, aut juguli est aperienda, & phlebotomia repetenda: 2. Si a solis fervore oriatur malum, oculus sero & mane pluries aqua frigida est irrorandus, balneandus, ut successit *Boerhaave*: balneis etiam sæpius utendum; si a lectione nocturna ortum ducat malum, ut sensibilitas retinæ quæ in hoc affectu maxima esse solet, compescatur. 3. Si plethora concurrat, utatur victu moderato, auxiliis catamenia, hæmorrhoides revocantibus. In phrenitide per hæmorrhagiam narum maxime liberantur ægri ab hisce phantasmatis.

2. Suffusio articularis. L.

In ea spece ægri præ oculis umbras tenues & ramosas, invicem reticuli instar connexas, videre sibi videntur, easque arenearum telæ, lanæ carptæ & similibus objectis comparant.

Hujus vero theoria non magis inclarescere potest quam experimento sequenti, quod quisque capere potest. Sit cubiculum angustum, magnam quidem lucem reflexam, non vero solis lucem directam, accipiens; sedeat quis in hoc ante murum album luce maxime collustratum, atque hunc murum fixe a distantia unius pedis circiter aspiciat simulque anhelitum per vices cohibeat; is, ni fallor, percipiet in muro fenestræ opposito, quem cominus respicit, reticulum umbrosum; quod per intervalla accedit & recedit; obscuratur scilicet eo ipso tempore quo arteriæ pulsant, claritatem vero recuperat dum arteriæ contrahuntur; verum observabit ulterius filamenta hujus retis esse duarum linearum circiter diametro, eorumque margines minus obscuros axi.

Ex hoc experimento rite pensitato, sequitur filamenta hujus reticuli esse in retina arteriolarum, nullas vero venulas apparere, licet venulæ sint arteriis multo crassiores, adeoque verosimile est nullas esse venulas in retina, cum nulla sit filamenta quæ non pulsant; sequitur etiam obscurari reticulum dum arteriæ pulsant; claritatem recuperare dum non pulsant, licet plenæ adhuc dum sint sanguine, & modo non turgidæ; denique arteriolas dum non pulsant minime percipi, seu

umbram earum supra retinam esse inconspicuas licet realem.

Ex hoc experimento & ex theoria suffusionis myodis facile eruitur causa hujus phantasmatis; sanguine turgescunt arteriæ capitis dum respirationem cohibemus, & arteriolarum retinæ febrilibus nerveis intertextæ lumen in illas casurum interceptiunt, hinc umbra veluti reticulata; arteriæ enim illæ reticulum in retina efformant, imò in ovina retina annulos coronæ ciliaris veluti concentricos sequuntur; illarum imago est 77. vicibus amplior ipso objecto; ergo si duas lineas in diametro obtineant filamenta imaginis, arteriolarum diameter est circiter nona pars lineæ.

Experimentum mihi successit, quia retinam valde sensibilem habeo, ut omnes fere, quibus hæc suffusio atque myodes solent accidere, atque ideo videntur in hisce circumstantiis illa phantasmata, quia magna luce collustratus est paries, unde clarius affecta retina clarius percipit differentiam inter loca umbrosa & collustrata, unde non mirum si extra has circumstantias ætopiæ hæc suffusio careant. Inde etiam fit ut suffusi ea filamenta non percipiant nisi in meridiana luce, & dum cælum, vel objecta alba intuentur.

A vero longe aberrant illi qui filamenta in crystallino aut in cornea & aqueo humore supponunt, quique consequenter scribant in hujus morbi historia hæc filamenta locum mutare etiam si oculus sit immobilis, ut ipse existimavit *L'Hire*; hoc enim accidit in altera varietate quæ sedem habet omnino diversam, scilicet in suffusione scintillante.

Suffusio reticulata vel est fugax vel permanens; fugax ab arteriolarum retinæ infarctu procedit; permanens ab errore loci seu deviatione sanguinis in vasa retinæ lymphatica seu ferosa procedere videtur; nec existimandum est infarctum mere lymphaticum huic phantasmati producendo sufficere, cum ipsamet arteriolarum sanas in systole nullam umbram depingant.

Curatio vero videtur eadem esse ac suffusionis myodis; revellendus scilicet cruor a superioribus; summa retinæ sensibilitas est minuenda; juvant phlebotomiæ, victus mollis & humectans, clysmata, balnea repetita, abstinencia a lucubrationibus, ab usu microscopiorum, a visione assidua rerum minutarum, & maxime lucis; unde sibi caveant aurifabri, phrygiones, cælatores, vitriarii, &c. atque scriptores amanuenses, studiosi utantur perspicillibus foci longissimi vulgo *conserves*, vel etiam vitris planis colore subcæruleo, subviridi aut flavescente tinctis, quæ magnæ lucis splendorem mitigent, atque inter legendum & scribendam lucem a latere tantum excipiant, aut umbella moderentur, ut retinæ sensibilitas minatur.

3. Suffusio scintillans; *Marmarige* Hippocratis; *Marmariges* quibusdam; *splendores* & *ful-*

gura Latinis. *Berlus triangelante ou rayonnante*. L.

Huius speciei tres vel plures varietates sunt, sed alix fugaces aut aliorum generum comites, quæque proinde speciem suffusionis non constituunt; alia est constans & præcipuum symptoma, quæ proprie suffusio scintillans est.

a. Inter fugaces est *Suffusio radians*, quæ se de, symptomatis & cura discrepat ab aliis; in hac scilicet, cum objectum quoddam radiosum, ut lampadem, cernimus, prælongi radii lucidi ex ipso objecto, alii sursum, alii deorsum, protendi videntur, sæpius objectum multiplicatur, & simul amplum, subrotundum atque radiolis minoribus circumdatum videtur. Illud symptoma accidit omnibus sanis, si facem multis hexapedis distitam noctu palpebris conniventibus respiciant, atque si caput deorsum inclinent, evanescent radii inferiores; si sursum erigant, superiores; si oculos omnino aperiant, omnes e conspectu avolant.

Ut eorum ratio intelligatur, observandum est 1. Corneam humore lachrymali continuo madere, quem suppediat partim glandula lachrymalis, partim vero humoris aquei per poros corneæ transfusio jugis; 2. conniventibus palpebris lachrymale humorem fluere inter palpebrarum limbum declivem non arte corneæ applicatum, sed hianzem spatulo triangulari & corneam; 3. aqua illa ibi palpebris adhærens in tumorem asurgit, cujus pars jam ipsam corneam pellucidam tegit cum palpebræ connivent; ergo radii a face permanentes & in illam aquæ superficiem convexam illapsi refractionem patiuntur, qua non ad axim opticum, sed versus superiora retinæ tendunt, si de palpebra superiori quaestio sit, versus imum, si de inferiori agatur; ergo imago flammæ quæ in polo optico pingitur, est diversa ab imagine horum radiorum, quorum illi in summo, alii in imo retinæ depinguntur, sed ambo ipsi flammæ coherent in cornea & in retina; demisso capite vel protensa manu intercipiuntur radii qui in palpebram superiorem tendunt; ergo radii qui sunt in summo retinæ depicti, representant radios inferiores facis; & vicissim erecto & retrorsum flexo capite radii inferiorem palpebram pertingentes non admittuntur in oculum, & evanescit eorum imago; quæ flammæ superiora patebat; diductis palpebris monticulus aqueus refringens nullus est, nulli proinde facis radii supra dicti.

Interea in hac facis magna distantia omnes homines huius respectu sunt veluti myopes, nam radii fere paralleli ex hac in oculis irruunt, adeoque juxta leges dioptricæ citius post crystallinum coeunt; ergo si aliunde oculus myops fuerit, imago facis magis ac magis confusa futura est, ut patet ex theoria amblyopiæ distitorum, seu myopiæ, atque ex ea theoria intelligitur cur flamma distita, quæ pyramidalis est, videatur circularis & simul multo amplior quam proxima radiolisque circumdata, cum conus lucis ab ea in oculum pertingens & inversus pone crystallinum,

iterum decussatis radiis non punctum, sed maculam in retina depingat.

Ea autem suffusio radians est symptoma epiphoræ, ophthalmiæ humidæ & amblyopiæ, quæ magnam retinæ sensibilitatem comitatur, seu lachrymosæ, quippe cum in his affectibus lachrymæ continuo exudent, non solum illi radii sursum deorsumque protendi videntur ad conspectum facis, stellæ, &c. sed etiam cujusvis objecti imago interdiu obnubilatur & turbatur a refractionibus quas monticuli aquei corneæ & cilia enati excitant, ut quisque inter lachrymandum expertus est. Quorum vero facies multiplices videantur, hoc inquiremus dum de suffusione multiplicante agendum erit.

Curatio vero petenda est a curatione epiphoræ & ophthalmiæ humidæ, quæ sunt præcipua symptomata; suffusio enim radians absterlis lachrymis evanescit.

b. Altera *Suffusio* fugax est *coruscans* vel fulgurans, quæ vel a principio externo dependet, ut ab ictu in oculum, vel ab interno, ut a cephalalgia, vertigine, phrenitide, epilepsia &c.

Notum est omnibus quod si digito oculus e latere prematur, etiam in tenebris, ex altera oculi parte lux vivida videatur, eaque uniformis, semicircularis, quæ cum pressione recedit; si vero alapa percutiatur oculus, tum lux splendidior irradians in toto oculo fulgeat; quod nares fortiter emungendo, aut etiam sternutando similis coruscatio observetur.

Quæ ipse in memetipso pluries observavi accuratius referam; quoties incessit me cephalalgia ab austrina aeris constitutione vel a plethora dependens, eam per aliquot minuta pervideo, quippe marmaruges hanc prænotant; video scilicet, per horæ minuta septem vel octo, etiam oculis clausis, lineas lucidas quasi igneas, sed angulis acutis intersectas, inflexas, pluresque simul semicirculum constituunt; quod singulare est in illis lineis, est motus tremulus continuus quo agitantur, qui motus est multo frequentior arteriarum pulsatione; nunc vero illi arcus scintillant, nunc alii; circulus ab illis effectus est paulo major toto oculi ambitu, & hoc phantasmate evanescente capitis gravitas accedit.

Ut hujus phænomeni rationem intelligamus, observandum puto 1. dari in oculo copiam filamentorum nerveorum, quæ respectu ad molem partis est fere decies major quam in ullo alio organo, etiam si solum nervum opticum attendam, & plura nervorum paria ad illum accedentia omittam, 2. verisimillimum est fluidum nerveum esse vaporem fluido electrico imprægnatum, adeoque intra oculum plus esse fluidi electrici quam in alia corporis parte oculo æquali; 3. fluidum electricum in oculis potissimum coruscare, etiam sine affricu prævio, apud animalia valde electrica: quales sunt

funt feles dum ipsorum pili non nisi hieme & ex affricu fulgurant vel scintillant; unde credibile est ipsos oculos in obscurissima nocte lucem objectis videndis præbere; ast apud nos illud fluidum minus activum est, nec sine affricu aut percussione quadam coruscant; nec in vitro, sulphure, aliisque corporibus electricis id accidit. Nota tamen hanc vim electricam felis, observante *D. Dufay*, cum vita animalis evanescere, ut evanescit oculorum splendor; 4. omnia filamenta nervicæ retinæ, cum ad orbiculum ciliarem devenerunt, efformant ex *Winslowii* sententia tunicam quæ antrorum vitreum amplectitur, & cum tunica altera crystallinum involvente, ac fibris ciliaris coronam ciliarem efformant. Illa vero corona ciliaris terminatur circa anulum similem a *Perito* detectum, cellulofum, vacuum, intestinulo valvulis distincto similem, quo circumdatur crystallinus, qui annulus vocatur *Canalis Torosi* vulgo *Petitiani* ab inventore, gallice *canal godronni*; is facile insufflatione detegitur, nec communicat cum capsula crystallini quæ similiter insufflatione detegi potest; 5. illius canalisi Torosi usus nullus alius videtur esse quam ut fibras ciliares superimpositas attollat, in semi-circulum, eo sine ut commodius possint, si contrahantur, extrorsum adducere crystallinum, ut ad visionem distinctam sæpius necessarium est: quippe si oculus esset idem in vivis ac in cadaveribus, quoad distantiam crystallini a retina & cornea, impossibile foret ullum objectum, vel proximum, vel remotum, videri distincte, sine interventu perspicilli convexi, ut ex dioptricis probari potest.

Verisimile est itaque, quoties quidpiam intueri aut distincte videre volumus, toties, turgescere canalem *Petitiani*, a quo vero turgescere potest canalisi, in quo nihil post mortem reperitur, in quem millieni tubi nervi desinere videntur, iique fluido electrico turgidi, nisi repleatur illo fluido nerveo electrico.

Si nullus esset in aure interna aer, nullus sonus audiretur: cum ad sonum necessaria sit aeris vibratio, & sonus diversæ frequentia vibrationem, diversos tonos constituat; ita verisimile est nullam lucem, nullumque colorem ab oculis videri posse, nisi foret in oculis materia lucis, quæ confusa splendet & albicat, in radios vero diversæ refrangibilitatis secreta colores constituit. Verum ut materia soni sine vibratione nullum sonum edit, ita nec materia lucis sine vibratione splendet, & ut quilibet sonus a determinato vibrationum intra datum tempus numero, ita quilibet color a determinato vibrationum numero pendet, ut putant *Illustr. de Mairan, Euler*, &c.

Si auctoritate thesis nostra comprobanda foret, præsto essent Auctores, non modo Poetæ, quibus lumina pro oculis continuo usurpantur, sed gravissimi Philosophi; sic ex *Aristotele* est lumen oculi quasi portitor; qui species ab extrinseco lumine ad insimum anima traducit; ex *Platone*, postea

quam in vultu luciferos oculos insculpsere (*Dii*) lumen illis igneum accendero. *Galenus*, de usu partium, dicit se scripsisse *Librum de Spiritu visivo*, quod æthereum esse & lucidum putat. Oculos re vera lucem ex se in media nocte emittentes habuere plurimi non ignoti homines, ut *Calpurnius Marius*, *Augustus Octavius*, *Tiberius*, *Albani omnes* ex *Plinio*; *Aclepiadorus* teste *Photio*; ast *Cælius Rhodiginus*, *Cardanus*, *Julius Cæsar Scaliger*, *Fromondus*, *Theodorus Baza*, de se ipsis testantur se nocturnis tenebris libros perlegisse ad lucem ab oculis emissitam; unus sit pro omnibus testis *Illustris. E. de Mairan*.

Apud ægros vero nihil est vulgatius quam oculorum splendores; multi homines somno & nocte sopiti, si insperato excitati oculos diducant, manifestum intuebantur splendorem; de se testatur *Th. Bartholinus*; de ægro a se observato *Galenus*. Ast in vividis pathematis luxisse oculos, ut ab adstantibus splendor cerneretur, testatur *Liber Estheris* de Assuero furore percito. In ira juxta *Ovidium*, Oculis quoque pupula duplex Fulminat & geminam lumen ab orbe redit; in *Juliano* Imperatore decertante; *Micantia sideris ignibus lumina* notat *Mamertinus*. Felibus œstro venereo percitis clarius ardent oculi; mense scilicet *Februario*, quo electricitas fortius viget.

Ut itaque ad propositum redeamus, verisimilium est non ex simplici fibrarum nervearum oculi vibratione pendere coruscationem; cum ad vibrandum nihil sit ineptius ipsis fibris nerveis, nihil est mollius & flaccidius retina quæ pulposa est & flaccida; quid igitur lucem emittere potest, nisi impetus fluidi electrici in canalem *Petitiani* per vim intrusi, quod accidit in tussi, epilepsia, sternutatione, furore, nec non ejus concussio & frictio, ut in alapa, oculi pressione.

Unde vero figura circularis hujus luminis qualem descripsi, & qualem notat *Calius Aurelianus* de epilepsia, dum ait, *circulos igneis circumferri oculis sentiunt agrotantes*; de quibus epileptici ait *Hippocrates in Coacis*, quibus convulsis oculi intense relucent, nec apud se ipsos sum, & diutius agrotant; non video quorsum circularis illa radiorum convolutio posset excitari, nisi ab ipso canali *Petitiano* valvulis intersecto, hujus luminis delineationem satis apte referente. Motus vero tremulus arcuum luminosorum videtur arguere similem motum in crystallino, vel fibris musculosis coronæ ciliaris crystallinum moventibus; cilia, palpebræ hinc velocissimis motibus tremulis in nyctagmo sunt obnoxia, qui metus in uvea *hippus* a *Mauchartio* vocatur.

c *Suffusio Danaæ*.

Denique vera *suffusio scintillans*: quæ permanens est, sic se habet; æger in magna luce constitutus; ut plurimum presbyta, vel oculis nitidissimis gaudens, continuo præ oculis observari sibi putat puncta lucida, quæ non luce & illuc voli-

volitant nec a commoto capite agitantur, ut putat *La Hire*, & ejus in hoc exscriptor *Boerhaave*; sed constanter si oculus immobilis remaneat, deorsum lentissime delabi videntur; adeoque veluti pluvia aurea præ oculis eaque densa cernitur; quæ verticaliter semper descendit in quacumque capitis postura, sive erecta, sive lateraliter inclinata; hoc in me ipso expertus per annos, observavi in aliis potissimum illis qui studio nocturno indulserant, & in ægotante qui de eo symptomate ad melancholiam fere per multos annos sollicitus erat.

Si fides sit Auctoribus, iidem fere homines vident strias lucidas, sinuosas, quandoque ramosas, in medio lucentes, in marginibus umbrosas, quas cæteri pro suffusione reticulata vaga habent; sed diversa res est; cum in reticulata non locum mutant filamenta, & in axi obscuriora sint quam in margine, contra quam in hac suffusionis specie a *La Hire* memorata.

Re diu perpensa nulla alia hujus speciei theoria mihi congrua videtur, quam theoria *D. Demours*, eximii Ophthalmiatri, quæ sic se habet: 1. Ex poris corneæ a *Winslow* notatis, aqua oculi continuo renovanda, continuo exillat extrorsum corneam lubricata; in ipsis recens mortuis magna elasticitas globi expressionem illam continuat, unde nitorem corneæ tollit humor in pelliculam coactus, quo non resarcito brevi remollescit globus antea firmissimus. 2. Illæ guttulæ minimæ scaturientes in superficie corneæ paululum protuberant, adeoque hanc superficiem veluti totidem lentes sphericæ exasperant: 3. Idem itaque debet exoriri effectus si retina sit valde sensibilibus, ac si vitrum tumoribus minimis exasperatum (vulgo *godronne*) oculis observaretur, scilicet punctula totidem lucida, vel magis diaphana debent observari quot guttulæ hemisphericæ: 4. Verum hæ guttulæ continuo per corneæ convexitatem deorsum labuntur, & sic pluvia lucida, vel scintillans delabi videtur, cum hujus imago successive percurrat retinam ab imo ad summum; hæc sunt phænomena a me observata.

Si guttulæ sint uberiores, rivulosque constituent, illos in ramos dividi facile est; illi vero rivuli ramosi eundem effectum præstabunt, ac vitra præ oculis posita filamentis densioribus deturpata, Astronomis & Opticis invisæ; lux scilicet in axi refracta major erit, in marginibus erunt tenebræ; ergo reticulum continuo in retina depingetur inujusmodi, ut in axi filamenta luceant obscuris lineis terminata, atque horum filamentorum situm, ordinemque facile mutari consequens est, quod in suffusione reticulata non accidit.

Non postum assentiri *La Hire* & *Boerhaave*, qui hujus morbi principium in humore aqueo reperunt; nec intelligitur in ea sententia, cur pluvia aurea vel lucida continua delabatur in quocumque capitis situ. Curatio vero in eo tota

versari videtur ut nimia retinæ sensibilitas, sine qua ea phantasmata nulla sunt, simulque animæ melancholica attentio, hoc symptoma exagerans, tollantur.

Suffusio Danaes accidit sæpius in usu extracti hyoscyami albi, hoc vero finito evanescit, ut observat *D. Coulas M. D. Reg. Soc. Soc. meriti-ssimus*.

A. Suffusio colorans. B.

Ea est quæ objecta alienis coloribus infuscat, excluso albo & nigro, qui proprie coloribus non accensentur. Colores vero sunt septem; rubrum, aurantium, flavum, viride, cæruleum, indicum & violaceum. Ruber color inhæret radiis minime, violaceum maxime refrangibilibus; moleculæ ætheris vel lucis rubrum constituentes sunt omnium crassissimæ, violaceum facientes minimæ; omnes summa, imo perfecta elasticitate præditæ, infinite parvæ ac spæræ, numerus vibrationum dato tempore absolvendarum est in illis diametro reciprocus; hinc tonus, proindeque color, cuique proprius & inhærens. Atque ut tonus determinatus ex aere externo in internum auris transmittitur, propter consonantiam molecularum ejusdem ordinis, ita color determinatus in lucem oculo contentam propagatur, atque per nervea filamenta ad animæ sedem transmittitur. De his legi meretur *magis Eleuteri Dissertat. Memor. de l' Acad. de Berlin 1754*.

Ut percussa solum chorda, postquam sonus principalis imminutus est, audiuntur a Musicis toni ejus harmoniaci tertia, quinta, &c. ita si vivido lumine perstringatur oculus, ut a solis directo aspectu, subsequuntur successive colores in lumine contenti, priusque confusi, scilicet ruber, luteus, viridis, cæruleus, violaceus, unde quoquo convertat oculos homo magnas maculas subrotundas cernit in parietibus & chartis albis.

Verum si corpora quæ inspiciuntur jam colore quodam infecta sint, ex diversa colorum combinatione novi colores exsurgunt; sic in hoc experimento si color cæruleus in corpus luteum incidat, viridis erit macula, si in rubrum, purpurea, &c.

Corporum quorumcumque, modo prismaticis, purisve coloribus tincta non sint, si trans vitrum prismaticum triangulare, vel limbum lentis vitræ acutum inspiciantur, margines inde cærulei, inde vero rubri apparent, ut docet experimentum vulgarissimum. Idem præstat in oculis crystallina lens, si ejus limbus, pupilla nimis dilatata, lucem refrangant. Idem experiuntur Astronomi tum quando lentem ocularem in debita ab objectiva distantia non collocant, tum maxime, cum apertura diaphragmatis, seu annuli chartacei quo vitri objectivi limbus tegitur, nimis est patula.

Si in lentem, ejus convexitates sint sphericæ, lumen incidat, quoniam radii rubri sunt minus refrangibiles una

eci, focus non est punctum unicum, sed axis iuxta quem radii violacei propius, rubri vero remotius ununtur; adeoque si sphaerica sint crystallini convexitates, colores in oculo separati visionem turbarent, ut in tubis astronomicis; sed huic incommodo triplici modo obviam ivit supremi Numinis sapientia; primo quidem convexitatem corneae & crystallini non sphaericam, sed hyperbolicam fecit, quod peritissimi hominum in vitris poliendis, ac fingendis adhucdum præstare non potuerunt; ea autem est hyperbolicorum vitrorum proprietas, ut radios in puncto uniant. Secundo pupillam ita apte concinnavit, ut apertura diaphragmatis excludat radios a limbo crystallini juxta proportionem quam demum invenit Astronomorum sagacitas: 3. Lentem crystallinam aqueo humore, aut vitreo, ejusdem cum aqua densitatis involvit, & denique summum *Neurtonum* vi sui ingenii, ac nuperrime *D. Eulerus* hoc artificium ad colores ab imagine abigendos esse utilissimum cognovere. Vide *Mém. de l'Acad. de Berlin. 1747.* Nullum est itaque tam sublime summorum hujus ævi Philosophorum & artificum inventum, quod in humanæ machinæ fabrica summi Numinis sapientia ante sæcula non occupaverit, & quo doctior ac peritior homo fuerit, eo sublimiora & veriora scientiarum Mathematicarum & Artium principia in operibus Dei demirabitur.

Guttula cruoris retinæ insidens & nigricans omnem lucem intercipiet, unde phantasma obscurum vel nigrum; verum si dilutus cruor radios rubros transmittat, tunc maculam rubram videbit æger, ut omnia trans vitrum inspecta rubra unt.

Lumen candellæ sebaceæ flavescit, unde objecta alba ad illud lumen flava apparent, & cærulea viridescunt, luteaque pro albis habentur.

Qui ad solem diutius libros legunt, illi characteres intensa rubedine tinctos brevi vident: si nivem in umbra arborum aspiciant dum sol nitet, nix apparet cærulea.

Qui aurigine habent insectos oculos non ideo vident objecta lutea, sed minus collustrata, quia non subito intensus ille color oculos inficit, & dein omnia objecta dilute illo colore sensim tincta æqualem corporis nativi imminutionem patiuntur, atque ob assuetudinem sensim inductam nativi coloris, si non gradum, saltem ordinem servare videntur; si subito flavescerent oculi, subito omnia flava viderentur objecta, sed brevi temporis intervallo hoc phantasma evanesceret ob assuetudinem.

Observavit *Valsava* hominem qui continuo præ oculis palatia pulchre decorata & colorata sibi observari videbat; verisimile est illi fuisse combinatam suffusionem reticulatam cum colorante, seu pupillam respectu crystallini fuisse nimis apertam, unde oculi ejus veluti prismata triangularia omnibus objectis iridis cælestis colores inspergebant.

5. Suffusio metamorphosis. B.

Metamorphosis est figurarum mutatio; figura est limes extensi; limites extensorum mutantur, si situs, proportio, numerus, magnitudo partium mutetur additione, deractione, translatione, &c. Videamus itaque potissimum mutationes quas imagines objectorum patiuntur in magnitudine, situ, &c. ut intelligatur quomodo fiat metamorphosis illa, quæ species singularis suffusionis est.

Objectorum magnitudo apparens est 1. ut angulus visorius tum interceptus a radiis objecti extrema radentibus & in oculum concurrentibus, si visio fiat unico oculo; tum ut angulus ab axisbus opticis objecti extrema radentibus efformatus; similis enim est in oculo angulus imaginem mensurans, cujus magnitudini respondet apparens objecti magnitudo. 2. Quo objectum est magis distans, eo majus judicatur sub eodem visorio angulo; unde judicium de distantia objecti mutat magnitudinem apparentem. Mutatur magnitudo apparens objectorum tum in visu distincto tum in confuso seu amblyopia; in visu quidem distincto, si utamur vitro concavo aut biconcavo, objecta minora simul & distinctiora apparent; sed etiam sine perspicillis, concavis, si pupilla angustetur nobis non jubentibus, objecta minora videntur. Sic a subitaneo frigore omnia objecta imminuta se vidisse refert *Le Cat* nativæ magnitudini probe memor; ut plurimum tamen hanc imminutionem, cum omnibus simul objectis accidat, non percipimus.

Contrariorum ratione si cornea fiat magis convexa, etsi pupilla citra animæ imperium diducatur, objecta majora videntur.

In amblyopia nihil est frequentius quam augeri objectorum magnitudinem; cum enim myopes videant objecta intervenitu imaginis confusæ, sed multo amplioris quam apud ætopias seu aquilinos oculos, conus opticus inter crystallinum & retinam terminatus rursus dilatatur cum retinam attingit, illi objecta ampliora cernunt; sic si myops facem accensam e longinquo respiciat, is videt flammam circularem & valde extensam. Idem autem accidit presbytis apud quos conus opticus ultra retinam pertingit adeoque ampla macula retinam inficit; sic acicula prope oculum collocata, respectu cujus distantie omnes homines sonu presbyta, quadruplo crassior videtur quam reapse est, quia pone illam radii inflexionem a *Neurtono* detectam patiuntur; & sic angulus a radiis inflexis interceptus major est.

Homines qui fixe intuentur objectum proximum confuse vident simul objecta remota & reciproce; si aciem oculorum in remotum dirigant, confuse propiora cernunt: ergo presbyta evadunt vel myopes horum respectu, simulque variam in iisdem objectis magnitudinem percipiunt. Sic si filo ferreo ante pupillam posito distans campanile intueamur, filum ferreum diaphanum & crassissimum videtur; si dein-

eeps ad filum dirigamus oculorum aciem, campanile videtur minus quam antea.

Si in hoc experimento filum ferreum horizontaliter situm coram oculo moveatur, campanile & montes remotiores videntur exsultare & subsidere vicissim, radiis per inflexionem ita mutatis ac cum per lentem refringuntur, Sic cum trans vitra fenestræ tuberosa, nodosa; prætereuntes cernimus, in illis motus circularis & figuras anomalas miramur.

Si itaque alterutrum lentis crystallinæ vel corneæ latus simili vitio laboraret, eadem metamorphosis oculis obversaretur. Novi myopem qui quoties montes in horizonte positos intueatur, in certa postura montes dextri lateris præruptos & deficientes cernit, in eo vero singularis mihi evenit observatio, scilicet ejus oculi fundum intospicere datum est, non secus ac in fele aquis immersa, habebat scilicet a *D. Lefevre Medico Uzertensis* arcanum quoddam, cujus semigrano corneæ imposito, statim pupilla mirum in modum dilatata lucem in oculum admittebat & ex ejus fundo reflecti sinebat: nihil morbosi in retina observavi, adeoque mihi venit in mentem illud phænomenon in omnibus evenire posse, maxime myopibus ut in experimento Mariotti accidit: non ita facile est intellectu cor illa hysterica *Marcelli Donati*, cui in dextro oculo sæpe dolenti lumen resplendebat, sinistro omnia objecta non nisi dimidiata apparebant. Vide *Bartholin. de luce animal. pag. 41.*

In hac suffusione objecta mutantur per emarginationem, vel subtractionem, in altera per additionem; vel si respiciatur pruna ardens in cineribus, vel carbo nigricans in medio igne, & digitus accedat ad conum opticum ab ipso objecto præcedentem, illius objecti latus videtur extendi, aut elongari versus digitum. Hinc explicari potest observatio *Valsalva*, qui refert homini librum legenti, licet characteres æquales forent, alios aliis constanter majores apparuisse.

Denique situs objectorum mutatus apparet in experimento sequenti, ex quo signum diagnosticum tum myopiæ, tum presbytiæ erui potest. Candelæ accensæ aliquot hexapedas distatæ respiciantur, flamma ea non pyramidalis, sed circularis & ampla videtur; si vero digitus sensim ad radios in oculum incidentes a dextris admoveatur, tunc vel latus dextrum flammæ emarginari videtur, vel sinistrum, si dextrum objectum in situ inverso apparet, est homo myops, si sinistrum, homo presbyta est. Vide *La Hire de diversis visus accidentibus Memor. de l'Academ. R. des Scian.*; *Le Cat; traité de la vue, &c.*

Mulier in accessibus epilepsiæ non solum diplopia laborabat, sed etiam spectra horrenda, atmospheram caruleo-viridem circa omnia objecta, & ipsa objecta illuminata multoties majora quam reipsa erant, videre sibi videbatur, ita ut musca gallinæ magnitudinem referebat, *Sauvages Nosologia Methodica. Tom. II.*

& gallina bovis volumen adæquaret: usus castorei hanc suffusionem abstulit, sed sequebatur vertigo quæ objecta virida representabat. *Journ. de Mod. Nov. 1760.*

6. *Suffusio dimidians objecta* Abrah. Vater Dissertat. de visus vitiis 1723. VVittembergæ.

Tres casus hujus morbi memorat, & theoriam a compressionem cerebri, ac nervorum opticorum decussatione supposita deducit. Vide *Collection. Academ. Tom. V. p. 292.*

7. *Suffusio mutans.*

Illustr. Medicus Narbonensis octogenarius per aliquot dies laborabat suffusione, qua omnia objecta inflexa, flexuosa, & in alterutrum latus nutantia ipsi apparebant: ita ut homines obvii ipsi viderentur trunco cruribusque tortuosi, simulque in alterutrum latus inclinant, & ad lapsum proni, quos idcirco prima vice monebat, aut sustentare conabatur; evanuit hic affectus, remansit vero visus solitò obscurior.

III. DIPLOPIA; *Suffusio multiplicans; Visus duplicatus* Auctorum; *Bevue; Double Vue*

Est hallucinatio qua idem objectum geminum, multiplicatum, vel multoties repetitum apparet. Illud symptomata fere semper fugax est, atque libere illud patimur, ut in experimentis, idque vel unico oculo, vel binis aspicientes. experimenta vero magnam hujus theoriæ lucem fœneratura adducam.

Si digito oculum e latere premamus, dum quoddam objectum intueamur, illud geminum illico videtur. Si unico oculo, sed palpebris fere clausis, maxime oculis humidis objectum quoddam exiguum in tenebris præfulgens & distitum, ut facem, intueamur, tum ætopta, tum imprimis myopes, illud multoties geminatum videbimus.

Similiter si chartam lusoriam acicula bis perforemus, ita ut foraminula non magis distant a se quam pupillæ diametro, atque carta oculo uni admota, altero obtuso vel flammæ candelæ, vel punctum nigrum in pariete albo apprime collustrato respiciamus, statim foramina centies majora videbuntur quam reapse sunt, & quasi nebulosa, sequeque mutuo intersectantia; tum in segmine communi lucidiori, & medio videbimus punctum nigrum geminum, unum altero nigrius, removeatur charta usquequo punctum unicam, aut flammæ unica percipiatur, quod in presbytis quibusdam vix unquam accidit, ea distantia, si *La Hire* credamus, est extensio visus distincti, ea est præcise juxta ipsum distantia, cui debet esse æqualis semidiameter convexitatis perspicillorum presbytiæ experienti convenientium, & concavitatis perspicillorum myopiæ dato eligendorum.

Si vero ulterius charta removeatur, iterum objectum geminum apparet, imo si tria sint foraminula,

la, triplicatum; atque ambæ notæ nigrae a se mutuo tanto magis recedunt, quo charta ab oculo magis distat.

Quamdiu objectum non est in distantia visus distincti, imagines binæ cuilibet foramini respondentes, in oculum illapsæ non ununtur in retina, sed distinctis in locis; adeoque polum opticum pro centro non habent, unde duplex videtur imago. Quippe longo usu edocti sumus per sensum confusum, esse unicum objectum etiam ambobus oculis inspectum, duplicemque imaginem depingere, quod, cum intuemur in polo optico, delineatur. Polus opticus est spatium circulare in fundo oculi, cujus centrum occupat axis opticus; quoties vero objectum quoddam ambobus oculis intuemur, toties, nisi sit vitium in organis, ita convertimus oculos, ut axis uterque oculi concurrat in eodem objecti puncto, & longo usu didicimus, tactu potissimum nos dirigente, duplicem imaginem respondere unico objecto, unde quoties in polum opticum incidit imago, toties unicum judicamus objectum; sed si duplex imago incidat in eundem oculum, & non concurrat in polo optico, tunc videre nobis videmur objectum idem in duobus locis diversis, adeoque geminum nobis illud videtur.

Si lentis vitreae biconvexæ superficies charta opaca tegatur, relictis duobus foraminibus distitis, lentemque soli in camera obscura observemus, duplex solis imago ultra lentem fulgebit excepta in unico puncto quod distabit a lente ejus convexitatis semidiametro, id est, in foco lentis in quo imagines combinatæ unicum objectum representabunt; idem accidit in oculo, qui pro lente spherica potest haberi.

Si itaque palpebris conniventibus cilorum interstitia veluti totidem foramina luci pervia relinquunt, & homo myops vel presbyta fuerit, vel objectum lucidum ultra citraque visionis distinctæ distantiam positum; nil mirum, si objectum ter, quater, quinque repetitum videatur. Sic *F. De Chales* qui myops erat, cum hominis faciem respiciebat, sibi videre videbatur quinque, vel sex ejusdem vultus umbras, vel larvas horizontaliter positas.

Si simul lachrymis, aut lippitudine obducantur cilia, ibique efformentur totidem lentes aquæ, vel convexæ, vel concavæ, minus mirum erit, si per totidem lentes objecta multiplicentur, ut lippis accidit, vitra inæqualis superficiei a perspicillorum fabricis dicuntur visum illudere, suffundere, vulgo *berluer*, quia objecta multiplicat & immutat.

Suffusio multiplicans cum myode in experimento sequenti a *P. De Chales* proposito combinatur; sunt candelæ plurimæ ad minimum viginti passibus distantes ab oculo, caput aciculæ oculo admoveatur, & attente cernatur, negligenter vero candelæ accensæ; macula nigricans in singulis candelis videbitur; sed si candelas attento intuemur, macula nigricans evanescet, nec acidule caput videbitur, nisi velut nebula diaphana.

Visio quæ binis oculis fit, si æque vigeant amborum oculorum acies; est una decima tertia parte clarior, quam quæ unico, juxta *furini* experimentum; ast non minus diplopia obnoxia est. Longo usu didicimus clariorem esse visionem, quæ fit ambobus simul oculis, modo axes optici in objecto concurrant; planum ambabus pupillis parallelum, in quo concurrunt axes optici, vocatur *planum horopteris*, quasi visum terminans; inficii, velut inviti & non attendentes, dirigimus axes illos ad horopteam, id est, ita convertimus utrumque oculum, ut linea pupillæ & crystallini centra jungens in utroque oculo depicta est circularis, cujus centrum est polus opticus, seu extremum axis optici; in his circumstantiis utpote usitatissimis objectum unicum judicamus, licet imago duplex sit; verum si distorto, ore digiti, vel ab altera causa, alterutro oculo, axes optici non concurrant in objecti centro, tunc imago objecti non potest incidere in polum opticum utriusque oculi, & objectum in duplici loco collocatum nobis videtur, indeque geminum. Sic si idem sonus non eodem instanti, sed diversis temporibus ad aurem perveniat, ut echo, duplicem sonum esse judicamus, Oculus dexter cum sinistro non conspirat, vel quia alteruter strabismo laborat, seu non absecundat nutui voluntatis, vel quia non jubetur agere, quia cum visu multo breviori, aut debiliori donetur, inutilis, est ad distitorum objectorum intuitum; inde vero fit, ut in unico oculo utamur ad intuemum; unus itaque oculus sit otiosus, & quoquo versus vergat indifferenter; inde strabismus, non vero semper diplopia.

Si non possit ex libertate animæ oculus cum altero consentire; seu ad idem objectum dirigi, illud fit vel quia musculus alteruter, ut abductor, nimis resistit, vel antagonista, ut adductor fortius agit; unde oculus æger cum sano conspirare non potest, & tunc objecti imago in illius polum opticum incidere non potest, proindeque imago dexteri oculi refertur ad unum locum, sinistri vero ad alium; unde geminum judicatur objectum. Idem potest accidere absque musculorum vitiis, si scilicet crystallibus cum pupillæ plano parallelissimum solitum non servet, ut si a fibris coronæ ciliaris dextrorsum & sinistrorsum distorqueatur; tunc enim axis ejus similiter distorqueatur, nec potest cum alterius axi conspirare.

Si sint duæ candelæ multas hexapedas ab oculo distantes & horopteris plano parallelæ; in media vero inter illos & oculos distantia interceptiatur earum visio per magna chartaceam tabulam, in cujus tamen medio fit foramen exiguum unicum, radii per illud foramen ad utrumque oculum ex hisce candelis possunt accedere; dirigatur amborum oculorum acies in candelas, videbis duas candelas, & duo foramina, licet unicum sit, quia imago candelarum in polum opticum, imago

foraminis extra polum incidit; jam vero solum foramen fixe intueri, unicum foramen videbitur quia ambæ candelarum imagines hic coalescunt, ita ut si vitrum cæruleum coram una, luteum coram altera candela ponatur, in foramine radii utriusque uniti viridem flammam expressuri sint.

Si anima itaque negligenter objectum quoddam lucidum intuat, nec ad illud dirigat axes opticos, tunc illius imago in diversas utriusque oculi partes illabitur; unde duplicatus visus, quod accidit ebriis, quorum axes optici in vino natant & titubant; vidi etiam diplopiam in muliere quæ hyoscyami folia manducaverat, necnon in Anglo cæterum sano, sed melancholico, apud quem hæc hallucinatio aliquot dies perseveravit, nec principium verum morbi detegere potui; nullum vero remedium suasi; quippe aliunde præfagebam fore ut hic error intra breve tempus evanesceret, ut fieri assolēt in morbis acutis caput impetentibus; ineunte variola, phrenitide hoc symptoma rarum non est, ob spasmos quibus vel corona ciliaris, vel oculorum musculi distrahuntur. Hæc suffusio fugax est, & eaque strabonibus initio accidit, sponte curatur, quia anima errorem visus aliorum sensuum & iudicii interventus corrigit. Qui pluram desiderat legat eruditam *Dissertat. J. Clawholdii de visu duplicato*, Argentorati 1746.

Diplopiæ varietates sunt sequentes.

1. *Diplopiæ pyretica.*

Est symptoma febres & pyrexias acutas quandoque comitans in impetu morbi, quoties potissimum delirium, phrenitidemve inducit; tunc enim axes optici irregulariter mutantur, nec ad idem objectum convergunt; imo adeo subito divergunt & moventur, ut eger quandoque ubi unus est Medicus, plures sibi videre videatur; in eo casu phlebotomia & sedantia quæ delirium tollunt, tollunt & diplopiam; inter sedantia sal sedativum Hombergia cæteris præstat in hoc casu.

2. *Diplopiæ ab spasmo abductoris musculi in oculo sinistro* Villif. de anima brutorum, cap. 15. Vidi in epileptico.

3. *Diplopiæ a paralyti musculorum unius oculi* Plater. observat. lib. 1. pag. 132.

4. *Diplopiæ ab ancyloblepharo* Langii Epistol. 7^a libr. 1.

5. *Diplopiæ a catarrha* Foresti libr. 1. obs. 39. Aquilonii Opticæ pag. 346. L. Vide Cephalalgiam 10^{am}.

6. *Diplopiæ a debilitate* Boneti Sepulchret. observ. 22. casu 43. 44. in morti vicinis & convalescentibus.

7. *Diplopiæ remotorum* Aquilon. Opticæ, pag. 346. Distra duplicia videntur, non proxima.

8. *Diplopiæ a confusione* Thummig Act. Suec. 1721. pag. 230.

9. *Diplopiæ a terrore* Abr. Vater. dissert. de visus vitiiis 1723.

10. *Diplopiæ a emulsenia.*

IV. SYRIGMUS; *Serepitus, Fluctuatio, Sonitus aurium; Tintinn.*

Est error imaginationis sonos, qui extra aurem non sunt, sibi representantis, seu hallucinatio ex imaginatione sonorum, quorum principium est in ipsis organis acousticis.

Variat ratione soni & toni; *Bombus* dicitur, si percussiones, vel ictu interpolatos repræsentet; *Tinnitus*, si tintinnabuli presse repetitos sonos acutos referat; *Otonechos*, si dum loquimur sonus acutus continuus sit; *Sufurus*, si murmur, gravisque sonus presse repetitus audiatur, ut rotæ, flumini; vel forti, ut tonitru, &c. unde videtur nullum ex hisce nominibus generi designando convenire.

Character est sonus importunus & imaginarius, vibrationibus aeris externi non respondens.

Cognoscitur ex eo quod mutato sito capitis, obturatis etiam auribus silentibus vicinis objectis, idem sit.

Causa est motus vibratorius fluido nerveo acousticatorum organorum impressus a principio interno, non ab impressione externa dependens; ejus itaque sedes in cerebro in originem nervi acoustici in osse petroso, in labyrintho, tympano, vel canali auditorio; alius est fugax, nullius momenti nisi ad theoriam; alius constans & incommodus, ex quo auditus perturbatur; qui essentialis, vel accidentalis.

Inasuetæ & impressionibus externis non respondens fluidi nervei acoustici agitativo pendet vel a motu expansivo, aut agitativo aeris interni tympani, labyrinthi, aut a vasorum sanguiferorum turgidorum pulsatione, ut in combo, vel a fluminibus arteriolarum non pulsantium exundatis, aut a retrogressu sanguinis & lymphæ intra vasa labyrinthi, aut ad spasmodico motu catenæ ossiculorum, aut ab infarctu corticis cerebri juxta originem nervi acoustici, aut a pulsatione dissona meatus auditorii cum catenula ossium, juxta Sauvuriana principia.

Concurrunt sensibilitas facultatis, & nervorum, ut in hysteris in quibus sensus est acriteia.

1. *Syrigmus a debilitate*. B.

1. A fame seu inanitione. 2. A convalescentia in morbis, *Riverii*. 3. A veneris abusu.

4. *Leipothymia*.

Hujus causa est motus retrogradus sanguinis vasculis labyrinthi; cum enim cor debilius impellit sanguinem, minus resistit sanguis contractioni elasticæ vasorum a qua columella sanguinis versus partem minus resistentem mittitur. Adde quod spasmi carniū hinc inde sæpe oboriantur in debilibus maxime hysteris & hypochondriacis, in quibus regressus ille exciatur; nec deest similis spasmus etiam in leipothymia, ut in verecundia.

Curatur illa species analepticis, tonicis, pulvere de guttata, demum roborantibus.

2. *Syrignus oriticus* B.

In acutus bombus infalubris, & sonitus aurium lethalis. Si in febre ardente sonitus aurium cum visus caligine, & narium gravitate fuerit, delirium portendit, *Probatior*, alioquin hæmorrhagiam prænuñciat ex *Coactis*. Quibus sanguis a naribus fluxurus est, aures tinniunt, is tinnitus perfecta crisi finitur. *Riverius*.

3. *Syrignus plethoricus* Hoffmanni. B.

Est vel levis vel gravis, fugax vel continuus. Fovetur 1. a victu lauto opiparo, 2. a vita simul deside, somnolenta; 3. Excitatur a capitis inclinatione, situ declivi; 4. Suppressioni hæmorrhoidum, catameniorum supervenit cum facie florida; 5. Concurrit maxime cum anarropia sanguinis.

Causa hujus speciei est rivulus sanguinis fortius premens periosteum labyriathi. Si manus applicetur tubis antliarum aquam in altum ductentium, fremitus continuus perentitur; & cum velocius fortiusve agitur machina a flumine altiori, fortior est ille fremitus, talis est syrignus qui a plethora pendet.

4. *Syrignus sibilus; Sifflement d'oreilles*. B.

Sibilamus quando ope linguæ in exiguum rimulam contractæ, vel ope labiorum in exiguum foramen effictorum, aer vel expiratur; vel inspiratur cum velocitate; tunc enim exigua glottis labialis, vel lingualis efformata in vibrationes tanto frequentiores agit, quo peripheriam minorem illa glottis obtinet. Sibilus est itaque sonus acutus continuus, sed exilis in aure, qui a transitu aeris per exiguum foramen procedere potest.

Tuba *Eustachii* obturata a mutua suorum labiorum adhæione resistit pressioni aeris externi, quando aer internus debita elasticitate præditus tenetur; verum si aer internus absumatur ut fieri afolet, tunc pressione externi diducitur illa exigua glottis, & rivulus aeris cum sibilo in tympanum influit: si vero aer internus expandatur, aeris externi pressio vincitur, & reciproce ex effluxu interni fit sibilus qui resonat in aure, ut resonat in ore sibilus glottidis labialis, sive aer inspiretur, sive expiretur.

Post unum alterumve minutum sat aeris externi influit, aut interni effluit, ut nativum resistatur æquilibrium, unde cessat sibilus, quem vulgus tribuit maledicæ alterius loquelæ, seu quod alteri male audiamus, *l'oreille me siffe*.

Errant ergo Neoterici qui Veterum vapores ab omni syrigno excludunt, & pulsationem arteriarum in omnibus incusant.

5. *Syrignus susurrus; fluctuatio* quibusdam, *Brouissement d'oreille ou bruissement*. D.

Est sonus ita frequenter repetitus, ut rotæ vel curriculi strepitum referat, nec ictus numerari possint.

Ille affectus est sæpe diuturnus, sibilus vero fugax, est duplicis est ordinis; vel enim est

exacerbans per intervalla, pulsationi cordis synchronus; vel est *continuus*, utriusque vero non idem videtur esse principium.

Sufurris uterque a sibilo quod fit sonus gravis, sibilus vero acutus, exacerbans; differt a bombo quod bombus fit intermittens ictibus distinctis, sufurris vero sensim decrescat inter quamlibet pulsationem, nec ullum sit intervallum a sufurro liberum.

Sufurri exacerbantis causa videtur affricus undæ sanguinis majoris intra vasa labyrinthi projectæ, quæ injecto sanguinis ideo cordis singulis ictibus respondet, aut ictum ut impulsione vividam non repræsentat, quia in canalem osseum inflexum non incurrit, sed in mollem arteriolam lymphæ tantum vehendæ destinatam & jam a rivulo cruoris dilatatum, unde inaslueta periostei superincumbentis, & acute sentientis distractio, quæ rivuli murmur aut undas repetitis exprimit; cum vero unda sanguinis initio diastoles projecti fit fortior, & sensim ad usque finem systoles decrescat, sufurris a prætereuntibus globulis excitatus per intervalla pulsationem cordis crescit & decrescit.

In statu sano vel assuetæ vasculorum sanguiferorum undæ non percipiuntur; vel rivulus cruoris non transit nisi per vasa patula sanguifera, in sufurro vero lymphatica diducit, vel sanguifera solito fortius titillat: cur vero in febre quacumque non deat sufurris eadem est ratio, cur in febre quavis non incalcescant aures; ut in leipthymia; vel genæ, ut in verecundia; vel penis ut in libidine. De anarropia fluidorum alias agemus.

Sufurri vero continui, seu ita frequenter pulsantis ictus numerari non possint, diversissima est ratio; vel enim pendet a principio externo, ut insecto, verme in meatu auditorio, oscitatione, aqua illapsa, aure digito, manu, concha, obturata; vel a principio interno, scilicet a fero, pure, mucro intra tympanum, vel intra labyrinthum: quomodo vero ea sufurrum illum gravis toni & continuum inducant, obscurissima est ratio, nisi a dissonantia & pulsatione Sauvueriana procedat.

Dum nocte pacatissima in lectulo auscultamus attentissime, sonum quemdam acutum quasi grylli tenuissimi percipimus, qui vigilantibus non percipitur? ut cum extra populosam urbem recedimas semileuca, murmur hujus urbis sentimus quod in media urbe non percipimus. Continuo scilicet vigilantibus vibratur catena ossiculorum tympani, quæ vibratio cum meatu auditorio harmonica est, non auditur assuetis.

Si duo tubi organi ecclesiastici consoni sonum quemdam lenem edant, jam vero alterutrus tonus imminuat vigesima quinta parte, quod fit constricto vel partim obturato ejus extremo, imo manu ejus officio apposita, tunc auditur alter sonus fortior pulsatorius seu intermittens quem musici vocant *battement*. Si tubus sit quinque pedes longus, is centum vibrat.

vibrationes edit in secundo; alter vigesima quinta parte longior non nisi nonaginta & sex edit, ergo quilibet vigesimus quintus sonus utriusque occurrit quater in secundo: unde pulsationes quatuor singulis secundis, quæ proinde numerari possunt, & fortiores sunt sono priori; ex his sequitur.

Si tonus natus catenulæ officulorum paululum minuat, tono meatu eodem permanente, vel reciproce, debet supervenire pulsabilis sonus, qui quater, quinquies, sexies, &c. in secundo repetitur videbitur continuus, aut ita frequens ut pulsationes vix numerari queant; talis est sonitus aurium ex experimentis sequentibus.

Si oscitanus, condylus maxillæ premit meatus auditorium, ejusque tonum minuit; si aqua infundatur intra aurem, ejus tonus acuitur, ut accidit scypho vitreo; si digitus intra meatus insertus fixus & immotus teneatur, aut manus applicetur auriculæ, idem accidit; nec hoc pendet a pulsatione arteriarum, nec a calore digiti, nec a perspiratione, aut aere rarefacto; testa conchylii, baculus, aqua, &c. idem præstant. In his omnibus casibus paulisper mutatur tonus natus meatus auditorii, adeoque dissonant cum catenula ossium, unde sonitus fortior, & in aliuetus, qui proinde auditur.

Idem pari ratione accidit, si quavis de causa vel catenulæ tonus augeatur, ut a colapho, ictu, phlogosi, magna attentione noctu præstita, vel si ejus tonus a pure, lymphæ, mucosæ remittatur; unde dissonantia cum meatu. Consonare organa exigua cum meatu brevi docebimus dum ageretur de theoria vocis; sic perforato palato vox prius suavis evadit dissona cum glottide, ut norunt omnes.

Si longitudo tubi organi in experimento Saueriano sit ad alterius tubi longitudinem ut 1. ad 6. ad 4. &c. sexta, quarta quæque pulsatio concurret, sed cum centum sint pulsationes in secundo, erunt viginti quinque concursus in secundo, qui sonum uniformem, minime vero suffurrantem edent, in hoc enim consistit dissonantia, quod soni tam raro concurrant intra secundum temporis, ut ferme possint numerari; unde liquet cur dixerim suffurrum pendere ab organorum auris dissonantia, quod certe nemo in acusticis rudis intelligere valet.

6. *Syrigmus cephalalgicus*; *Paracusis* Græcis; *Obauditio* Latinis; ab infarctu vasorum cum vel sine febre. B.

Est ille qui in gravitate aut dolore interno capitis cum obscuritate auditus, gravi suffurro vel sonitus accidit, quandoque accedente vertigine, unde metus debilis cophoseos, epilepsiæ aut apoplexiæ, aut crisis per parotides, hæmorrhagiam: gravis est congestio, fluxiove in cerebri valis, si gravis sit morbus; levior & fugax, ut in vomitione, insolatione.

7. *Syrigmus a ventriculo* Frid. Hoffmanni; ab *hypochondriasi* ejusdem. B.

Obscura est illa species, quam putat Hoffmannus

procedere ex ventriculo flatibus distenso, aortam premente & anarthropiam excitante, vel ab spasmodicis anarthropiam inducentibus.

In hac lenia cathartica, dein stomachica, si bombus ab aneurysmate pendeat, ut observat *Duverney*, a levi exercitio intendetur pulsatio.

8. *Syrigmus catarhalis*; a causa frigida, a frigiditate, a perspiratione suppressa.

Si aqua in auriculum illapsa sit, pedis uni inflatus saltet ex fusu *Tralliani*.

Si a frigore suscepto, conveniunt suffitus aromatici ex absinthio, verbena vel ex baccis lauri, olibani, succini, vapor alkali volatilium cum bombace, fel, essentia castorei, aqua Regiæ Hungariæ, moschus, vel gossypium moschatum, oleum rutæ, aqua fraxini, vinum album, succus capæ, porri cum aqua vitæ, &c. juvant.

A *Platero* laudatur potus sudorificus, &c. sternutatoria, &c. Aquarum Bellilucanarum usum suadet in hac specie *Deidier*; frequens capitis pectinatio, imo capillitii viscosi deratio, dein usus scopulæ ad detergendum; pileoli aromatici, &c. electricitas.

9. *Syrigmus ab oxycoæ*. B.

Ab exquisitori organi sensu, a subtilitate auditus, ab organi siccitate, tensione, agrypnia, &c. Ab ictu, colapho, unde phlogosis, otalgia.

In otalgia phlebotomia, resolutiva, lac, oleum conveniunt, hæc species fugax est.

In exquisitori sensu sæpe syrigmus inveterascit, per annos perseverat, & vix unquam sanatur, maxime, si concurrat anarthropia sanguinis spasmodica, hysterica, hypochondriaca, in quo casu balnea, narcotica, victus emolliens suadentur, ut in agrypnia hysterica.

Syrigmus accidit etiam ab obstructa tuba Eustachiana ob aerem internum absumptum; myringa introrsum ab aere externo premitur, unde mutatur tonus catenulæ aurium, & cum solvitur obex tubæ, aerque impeditur, subito extrorsum redit myringa cum strepitu quasi ruptæ vesiculæ, & murmur evanescit.

10. *Syrigmus vertiginosus*.

Singulare est symptoma, vertiginis quandoque comes, necdum ab Auctoribus animadvertit, quo fit ut, dum quis loquitur a dextris, ejus verba videntur a sinistris procedere aut vice versa: error ille acusticus est cognitus, verum a vitio interno pendens & morbum fugacem concomitans mihi novus videtur, & ab eodem principio procedit in nervis acusticis, a quo vertigo in opticis. In illa vertigine quam actu observo hoc est singulare quod objecta nequaquam loco moveri videantur, sed ægra subito sibi videtur ita vacillans ut lapsum metuat, sicut in vulgari vertigine.

Curatio Syrigni. Omnium sapientissime scripsit *Galenus* de sonitu in auribus, cum notavit neutrius affectionis scilicet nec suffusionis imaginariæ in oculis; nec syrigni certam cognitionem causæ initio affectus haberi posse, non convenit tamen citra cognitionem hujus curatio-

rationem auspicari, at ex principiis procatartecis, siquis horum vires norit, conjectare potest an ex frigiditate, an ex ardore, an ex exquisita audiendi subtilitate fiat sonitus: potissimum a juvenibus & lædentibus species dignoscitur.

De cætero quæcumque a duobus annorum milibus in hoc scripta sunt, medicamina auricularia dicta, a Galeno sunt tradita, qui ea mutuatur ex Archigene, Apollonio vel Andromacho. In hoc morbo, ut in aliis multis, quorum theoria obscurissima est, qui solertius conjectat, felicius curat; qui de theoria sua non dubitat, lectores decipit.

Medicamenta auricularia sunt 1. resolventia acria, ut succus elaterij, cæpæ, allii, porri, decoctum veratri, hellebori nigri. 1. Mitiora ut decoctum absinthii, myrrhæ, cum nitro, vel nitro, cumino, atramentum scriptorium, succus raphani, alæ, mel. 3. Vel aromatica, nervina, tonica ut nardus, castoreum, cuminum, hysopum, oleum chamæmeli. 4. Vel lenientia, oleosa, imo narcotica, ut oleum rosaceum, laurinum, amygdalinum, adeps anserinus, lac muliebre, succus mandragoræ, papaveris, cicutæ. Rarius aromaticis & lenientibus fere usus est, cæteri auctores acria stimulantia auri infundenda proponunt; haud dubie falsa theoria ducti, vapores crassos esse attenuandos rati; a Pharmacia vero auricularibus sonitum quandoque oriri notat Galenus. Cave itaque, si non prosis, saltem non noceas. Tyalianus, Aetius tantummodo Galenum exscripsere.

11. *Syrignus bombus. Sonitus a plethora* Frider. Hoffmanni.

Si pendet a plethora, tantum, tunc auditur cum accedit grypnia, adeoque facultat, audiendi exquisita crescit a decubitu, quia sanguis horizontaliter projectus spatium duplo majus percurrit eodem tempore, quam qui verticaliter aseedit, ergo quadruplo fortius impetit canalem ossium carotidis, pone aurem, insculpti.

Si pendet a febrili morbo, sæpius præcessit tensio membrænarum cerebri, capitis dolor, agrypnia, impetus sanguinis est quoquoeversum major, at actio in arterias carotides fortior prout infarctus vasorum capitis majorem ipsi apponit resistentiam; nam actio est ut quadratum velocitatis respectiva seu differentia inter velocitatem virtuales, & velocitatem actuales; crescit hic bombus aut susurrus in paroxysmis, crescit in crisi, tunc autem expectatio suadet a Galeno: hæmorrhagia narium hunc solvit. Si crisis sit parotidis expansio, ut vidit Tulpius, cataplasmatibus emollientibus, ea est ajuvanda: in paroxysmis phlebotomiis e pede impetus refræmandus, caput paulisper attolendum.

Si morbus sit inflammatorius capitis, auris, ut, in phrenitide, otalgia, eadem indicationes vigent; oleum amygdalarum, lac, lardum insulsum in aure adhibenda, pediluvia, phlebotomiæ, fomenta laxantia indicantur. Vide *oxycoiam*. Hæmorrhagiam prænuñciat tinnitus

cum suffusione, narium gravitate, cephalalgia, obauditione, baricæa, delirii prodromis.

V. HYPOCHONDRIASIS; *Hypochondriaca passio* Latinis; *Morbus hypochondriacus* Frachattorii lib. de Morbo Hypochondr. *Melancholia hypochondriaca* Moroni Director. *Hypochondriacismus* Huxham; *Ipocondria* Cocchi; Arabibus *Mirachia*; Gallis *Hypochondrie*, *Ægri Hypochondriaques, vapoureux, malades imaginaires*.

Morbus est chronicus quo affectus se in mortis periculo versari ex cordis palpitatione, ructu, borborygmis aut aliis levidentibus & sine evidenti principio mutabilibus malis, imaginatur.

Hypochondriacos cognoscimus ex eo quod mala multigena, nullo evidenti principio invicem connexa, solo sæpe ægri relatu cognoscenda, cum scrupulosa minutiarum attentione, ipsisque artis terminis, nobis enarrent: quod quæ alii spernerent incommoda, ipsi verbis exaggerant, millenis & sæpe mutatis remediis impugnent; Medicos suis querelis alios mox & alios defatigent; de eventu solliciti & pessime ominantes licet voraces, vegeti & functionibus omnibus ut plurimum, excepto circa suum morbum judicio, bene se habentes.

Hallucinatio mentis in eis versatur circa anitatem propriam, quam multo magis perditam reputant quam re ipsa est, quamque continua ad corporis statum attentione mœsta scilicet & fortiori, reapse labefactant maxime ex eo quod Medicis suis dissidentes remedia proprio Marte vel inconcinne adhibeant, sæpius suo morbo contraria, ut repetita cathartica, frequentes phlebotomias, clysmata quotidiana, dum gulæ imperare nesciunt, aut digestionem morore, pravaque alimentorum qualitate vitiant. Hinc status, ructus, borborygmi, hypochondiorum dolores, nausæ, vomitiones acidæ, acres biliosæ, atrabilariæ, alvi constipatio, somni turbulenti; hinc macies, cutis squallor, color fuscus, &c.

Diurna molestaque in nervoso ac membranoso systemate, oscillatorii, motus perturbatio & dissonantia videtur *Fracassino* hujus generis causa & essentia. Hallucinatio nobis videtur repetenda ex nimia mentis attentione ad corporis valetudinem, tum ob nimiam phlantiam, vitæque & voluptatis amorem, tum ob nimiam systematis membranosi sensibilitatem huic phlantia conjunctam.

Nervos vibratorio motu gaudere est hypothesi; eorum nativa laxitas & elasticitatis omnis defectus has vibrationes & consonantias esse ficticias evincunt: in rheumatismo, arthritide, tritæophya, &c. vibrantur, & dissonant vasa membranæ sine hypochondriaci; in epilepsia, eadem sæpe sunt cætera hypochondriacos symptomata sine ullo habitualis mortis metu, sine sensu.

sensibilitate, deest sola animæ fortior attentio ad valetudinem, quæ initio libera est, successu vero temporis coacta & veluti necessaria evadit, ut omnia pathemata quibus indulgemus.

Hæc ægritudo periculi experta est, nisi successu temporis alias graviore accersat, aut cum illis sit complicata; ideo autem est contumax, quia unde maximum expectandum est præsidium, mens ipsa laborat, & errore suo morbum facit ac fovet; ægri scilicet indocilitas, diffidentia, continua sollicitudo, non solum digestiones lædunt, sed impediunt quominus leventia mala, quæ huc erroris ansam præbent, sanentur appositis diuque continuatis remediis, quorum alia animam spectant, alia corpus.

Therapia ex parte corporis exigit 1. victum humidum, cibos facilis digestionis horis determinatis, parca dosi sumptos, diu præsertim masticatos, potu aquæ, vel vini, aquati copioso dilutos; 3. somnum multum, vitando vespertinis horis lectiones, negotia, nuncios quæ animam a somno avertunt; exercitium prædest jejunio ventriculo sumptum, ut deambulatio, rusticatio, venatio, potissimum peregrinatio; quatenus digestioni favent, 3. humectantia, laxantia in genere conveniunt ad sensibilitatem nervorum minuendam, & aliqualem fluidorum demulcendam acrimoniam: nihil est vulgari in hoc morbo quam præscribere vere & autumno lac, præmissis jusculis refrigerantibus & a catharsi leni, æstate aquas minerales leviores, ut Euzetensis, Alesienfes, serum lactis & balnea, noctu emulsiones cum narcoticis.

Ex parte animæ duplici modo possumus attentionem ab objecto hallucinationis removere, & 1. quidem sermonibus philosophi, quippe cum plures sint ingeniosi & litterati hypocondriaci quam stolidi & rustici, fieri potest ut rationum momenta sentiant; cum autem nimia philautia, vitæque & sanitatis nimius amor religiose opponatur patientiæ, ac philosophicæ Stoicorum apathæi, hypocondriaci admonendi sunt virum fortem dedecere hanc levium malorum intolerantiam, ac continuum de hisce querelam. Si enim satis persuasi forent neminem ex omni parte beatum esse in hac vita, nisi qui tædia & labores, cum animi, tum corporis eodem animo patitur, ac natus paterna manu castigatus, illi leves sanitatis alterationes non tanti facerent. 2. Expediit ut aliis fortioribus ideis excitatis, idea morbi eorum anima deleatur; plures visi sunt, qui superveniente lite, aut gravi negotio, morbi sui oblitii sunt, & qui ejus oblivisci potest, salvus est. In hunc finem nihil convenientius est equitatioe per loca amœna, tempestate serena, aut quod eodem recidit, & peregrinatione navigatione, rusticatione; aut equitatio præstat ceteris; omni enim instanti continuo novis & variis objectis visus, auditusque percellitur, ita ut fere impossibile sit animam attentione funesta non averti, & aliis cogitationibus non af-

fuescere in quo magna pars curationis consistit.

Quo homo debilior est corpore, eo sæpe debilior est animo, seu minus fortis & audax ad adversa viriliter sustinenda; ea vero fortitudo animi quæ deficit in hypocondriaci augetur amicorum colloquiis. Medici eos alloquentis securitate & promissis; aut ut plurimum validis medicaminibus corpus enervatur, catharticiis repetitis, phlebotomis importunis debilitatur, unde vis animi perit, & recrudescit hypocondriasis; nihil magis facit ad lætitiæ excitandam quam sufficiens perspiratio, observante *Sanctorio*, adeoque ejus præcepta diætetica & gymnastica ad eam promovendam hic valent maxime, inter quæ iterum equitatio cæteris præstat.

1. *Hypocondriasis villosa* Fracassini, seu *calida & sicca*, 1^a Species. L.

Species omnium rarissima, quæ temperamento bilioso jungitur: Vide signa & principia hujus temperamenti in Physiologia. Æger sæpius conqueritur de cephalalgia gravativa, vertigine, syrigo; dyspnœa, palpitatione, doloribus artuum, nephralgia, cardialgia, biliosa colica, gastrodynia, oris amarore, alvi constipatione, tristitia & morositas ad audaciam usque increscunt, intolerantia est petulans; jungitur citius macies, pulsus velox, calor, siccitas.

Cura. Nocent in hac specie calida & exsiccantia, ut rheum, aloë, amara, martialia. Juvant juscula refrigerantia ex pullo, lactuca, endivia, ranis, emulsiones balnea, aquæ minerales leviores, potus aqueus, nec vitandæ sunt initio & in paroxysmis phlebotomiæ.

2. *Hypocondriasis sanguinea* Fracassini, *valida & humida*, Spec. 2^a L.

Illæ species quæ plethoræ signa conjuncta habet, ut capitis gravitatem, dyspnœam a levi motu lassitudinem, desuetas narium hæmorrhagias, suppressa catamenia, mariscas parce fluentes, tumidas, famem vegetam, victum opiparum, colorem faciei floridum, &c. rara est hæc etiam species.

Plethora secum sanguinis spissitudinem importat, ut plurimum vitam sedentariam, mollem sequitur. Indicantur itaque 1. sanguinis missiones repetitæ initio, quibus agrypinæ, dolores capitis, artuumque lubeventur, quæ non adeo in hoc casu pertimescendæ ac in hysteria pituitosa & vetusta merito permittescit *Sydenham*: hirudines etiam pro re nata mariscis turgidis applicandæ: 2. Laxantia tum forma potus, tum forma clysmatum optime quadrant, tum ad emolliendam & humectandam; peccat enim calore & siccitate corpus; alvo laxata caput melius se habet; potu theiformi subaromatico ex foliis melissæ, menthæ, capraræ, theæ, fluida diluuntur, urinæ fluunt, sanguis edulcoratur; præmissisque lenibus catharticiis ex manna, tamarindis, infuso levi fennæ, juscula ex pullo, pediluvia in paroxysmis, ac sedantia profunt; aut opiata cum camphora & nitro injungenda. Inveterato morbo cascarilla & chinæ radix periodicos insultus avertunt.

Hypochondriaci, si frequentibus balneis corpora reddantur perspirabilia, & victu humido utantur, sani sunt. *Sanctor.*

Si obstructa sint viscera, adhibeantur pilulæ ex saponè, rheo & tartaro vitriolato, cum pauxillo essentia juniperi, & syrupo aperitivo.

Pulveres absorbentes *Vvedelii* cum succino cinnabari, & nitro laudantur, optime spasmos compescunt.

Liquor mineralis anodynus *Hoffmanni* roborat & sedat.

3. *Hypochondriasis melancholica* Fracassini, seu *frigida & sicca*, cap. 3. pag. 329.

Solida sunt rigida, vasa minima angustiora, pinguedo deficit, siccum est corpus, sanguis crassus, alvus sicca, digestiones flatuosæ, nephralgiæ, colicæ, ructus accedunt, hepar difficile permeatur, mens anxia, morosa, tristis, mores feveri, ingenium acre, ætas virilis; species hæc frequentissima.

In hac species præter phlebotomiam parcam suadet corporis inunctiones, fomenta emollientia, balnea tepida, oleum amygdalarum alvo lubricandæ aptum ad uncias tres quavis, die, in decocto chamæmeli, vel in jusculo; dein catharticum lenè ex castia cum rheo, alternis diebus ad tres vel plures vices; tinctura thei, cum sale tartari, in decocto fumaræ, agrimonæ, & si sint obstructiones, in decocto foliorum saponariæ, chelidoniæ; vasis deobstructis ad sedantia, pargorica deveniendum, pilulæ de cynoglossò cum nitro & camphora, nitrum cum cinnabari & succino, pulvis Hanoverianus Marchionis in aquis tilæ, pæoniæ, calendulæ, ceraforum nigrorum; Lac cum decocto chinæ, cochleariæ, fumaræ mixtum & ebullitum hujusve loco juscula ex pullo, ranis, cancris, hordeo, oryza repetenda sunt.

Rasuræ corni cervi uncia quatuor, cum aqua libris viginti post digestionem ebulliant per sex horas, adde carnem duarum testudinum & gallinæ juniores, coquantur, dein expressa colatura cum lactis libris octo, aquæ naphthæ uncia una, florum borraginis, buglossi, foliorum cochleariæ, nasturtii aquatici ana manipulo semisse destillentur in balneo mariæ, dosis unc. x. servetur reliquum ad usum.

Dieta aut semidiæta lactea etiam maxime congruit; aloetica, & martialia, aquæ acidulæ fortiores, pillulæ Becherianæ, Stahlianæ minus conveniunt.

4. *Hypochondriasis pituitosa* Fracassini cap. 4. pagin. 338. L.

Eos aggreditur qui frigidi sunt & humidi. In illis solida mollia minus elastica, sanguis effectus, bilis iners, circulario tardior, pathemata languida, pulsus mollis, calor minor, pallor, somnusque major, minor audacia, major debilitas corporis & animæ. Si vero ob ærumnas, lites, dedecus, anima debilior evadat; minus constans sit & facile dejiciatur, inde mæror, languor; tristitia, quæ digestio-

nes pessumdant: inde cruditas, vasorum infarctus, flatus, aliaque symptomata hypochondriaca.

Hæc species exigit præmittenda cathartica stomachica, ut rheum, aloem, sennam; respuit phlebotomiam; exigit tonica ex marte, rheo, cinnamomò, macis; clysmata carminativa ex chamæmeli, menthæ, anethi, carvi, fœniculi decocto, pilulas *Quevretani*, *Hermannii*. Curantur etiam illi hypochondriaci itinere, navigatione, venatione, musicis concentibus, potissimum equitatione; huc conferunt aquæ sulphuræ de Bagnols, St. Laurens, Cauterets, quæ tonum fibræ & fluiditatem lymphæ conciliant; huc pertinet processus ad hysteriam a *Sydenhamo* commendatus suppressis lacticiis & balneis.

5. *Hypochondriasis hysterica* Fracassin. pag. 354. part. 3. *Hypochondriasis muliebris* ejusdem L.

Cognoscitur ex signis conjunctis hypochondriacis & hysteriæ, scilicet quod a levibus pathematis, sub terrore, repulsa, tædio ortu ducat maxime apud mulieres puerperio, diarrhœis, phlebotomiis debilitatas, quod in paroxysmis spasmi cutanei, palpitationes, carus hystericus, asphyxia hysterica, dispnoea, angina, dysphagia, colica hysterica, gastrodynia, globus abdominalis, urinæ limpida, copiosa, oscitationes, risus & fletus sine causa evidenti accedant & recedant. In terapeia distinguendi sunt morbi hysterici breves, vel acuti, de quibus jam egimus, ab hysteriâ habituali, in qua non actu datur ullum symptoma grave.

In statu habituali respicienda sunt catamenia; si enim parcius aut nullatenus mensibus prægressis fluxerint, ille fluxus restitueendus est, aut supplendus phlebotomia; in hunc finem in calidis aquæ acidulæ, equitatio, aqua ferrata, usus croci; in frigidis limatura martis, juscula aperientia cum rheo, radicibus aperientibus sunt advocanda.

Menstruis bene procedentibus serum lactis, balnea, aquæ acidulæ, juscula emollientia, exercitium suadenda.

Si vero acuti morbi accedant, vide illas species in suo genere.

6. *Hypochondriasis phthisica* Fracassini part. 3. cap. 3. C.

Hujus combinationis duo exempla refert auctor; phthisis vero hypochondriaci accedens ea est quæ ab hæmophthysi ortum ducit; signa obscura non sunt: Remedia vero edulcorantia, diluentia, lacticia cum equitatione ægrum sublevare possunt, non sanare.

7. *Hypochondriasis asthmatica* Fracassini part. 3. cap. 4. L.

Hanc speciem comitatur asthma vel convulsivum, vel humidum, vel mixtum.

Cum asthma convulsivum est, suadentur phlebotomiæ in paroxysmo, hirudines ano applicandæ, inunctiones pectoris, pediluvia; extra paroxysmum balneum pro remedio singulari habetur, oleum amygdalarum vel seminum pepo-

nis, ferum lactis paregorica frequentia, lac asinum.

In asthenate humoralis abstinendum a balneis, phlebotomia, alisque laxantibus; resolventibus insistentium, ut croco, camphoræ suffumigiis ex saccharo, olibano cum pauxillo cinnabaris, vaporibus humectantibus ex decocto verbasci, althææ, nymphæ inspirandis: intus catartica lenia, ut manna in decocto tussilaginis, erysimi, syrupus violarum, dein incisiva bechica, ut extractum enulæ, scabiosæ, ireos, sperma ceti, crocus, flores sulphuris, benzoinum, sal volatile succini, cornu cervi; imo si viscosa sint sputa, gummi ammoniacum in aceto scillitico, fuligo præparata, olibanum.

Hypochondriasis calculosa Fracassini part. 3. cap. 5. C.

Nephalgia calculosa accedit symptomatis Hypochondriacæ, ut gastrodyniæ, hypocondriorum tensioni, borborygmis, alvi constipationi, urinis tenuibus, ructibus acidis.

Curatur oleo amygdalarum, balneo aquæ dulcis, phlebotomiis & leni cathartico præmissis extra paroxysmum, potu diluente, aquis acidulis; dein inter specifica adhibetur rasura saponis cum tartaro vitriolato, terebinthinæ ope in pilulas redacta, superbibendo decoctum saxifragæ eridactylitis & millefolii.

9. *Hypochondriasis tympanitica* Fracassini part. 3. cap. 6.

Ut plurimum intestinorum cavum flatus replet; alia vero tympanitis est indolens, alia doloribus atrocibus stipata; rursus hypochondriasis quam comitatur est pituitosa, vel est biliosa, aut melancholica.

Ubi tympanitis est dolorifica, oleum seminum lini melius est oleo amygdalarum, paregorica parca dosi sunt adhibenda, stomachica & discutientia intus sunt necessaria, quæ aromatica, spirituosæ & volatilia sint; postea aquæ martiales sulphuræ & in pituitoso temperamento chalybeata & corroborantia; extus vero fomenta ex vino, radice bryoniæ, ireos, floribus chamæmeli, feminibus carvi, anisi, cerata resolventia, fasciæ ventrem comprimentes, clysteres carminativi cum melle solutivo, philonio romano.

At cum dolores absunt, cathartica ex manna, senna, tartaro profunt super bibendo aquas Teticianas: pilulæ aloeticæ, theum, mercurius dulcis, dragrydium, pilulæ Becherianæ conveniunt, dein tinctura rhei, extractum baccarum juniperi, decoctiones calami aromatici, infusa menthæ, pulegii, corticis aurantiorum.

10. *Hypochondriasis algida*.

Non rari sunt hypochondriaci qui præter flatus, constipationem, mariscas, subsultus convulsivos dum potissimum somnus accedit, pulsationes, borborygmus in hypochondriis, vertigines, cephalalgias, pectoris constrictiones, &c. conquerruntur potissimum, tum æstate, tum hieme, & frigore continuo imprimis capitis & catarrhis, ita ut vestibus hibernis mediâ ætate se coope-

riant, unde fervor sanguinis qui frigoris sensationem non tollit, nisi oborta sudatiuncula; hinc sudores, præsertim nocturni, quibus emaciatur: sensatio vero illa frigoris eos ducit ad thermas calidissimas quarum duciis morbus intenditur; frigusque minime sublevatur, cum illud pendeat a cutis erethismo: hic morbus est pertinacissimus, cum vidimus ortum ab intempestiva & largiori hydrargyrosi sine syphilide.

Indicantur & profunt reapse lacticina, balnea frigidiuscula, juscula emollientia, equitatio successiva vellimus imminutio. Hæc species exiguo mortis timore est stipata, ita ut inter algorem & Hypochondriam anceps sit.

VI. *SOMNAMBULISMUS*; *Noctambulatio*, *Noctisurgium*; Græcis *Noctegergia*, *Hypnobaræses* & *Nyctobasis*; *Maladie des somnambules*; Ægri *Noctambuli*, *Somnambulones*, Græcis *Nyctobata* & *Hypnobata*.

Est dormientium ea hallucinatio qua se vigilare putant, omnia vigilantium munia exsequuntur & se diversis periculis exponunt.

Somnus sanus est ille status quo omnes tum sensationes tum imaginationes silent, & feriantur, omnesque motus liberi suspenduntur; in *somnio* vero sano sola viget imaginatio, omnes sensationes sunt obscurissimæ, & motus omnes, ut in somno, exceptis vitalibus, feriantur, demum in *vigilia* & sensatio & imaginatio, ut motus liberi exercentur. Hinc patet quid sit *somnambulismus*, somnium scilicet in quo omnis sensatio feriat, sed imaginatio vividissima est, unde motus artuum arbitrarii exercentur, ut in *vigilia*.

Differt itaque somnambulismus a vigilia per sensuum omnium feriatiorem; somnambulo scilicet nec videt, nec audit, nec gustat, nulla eorum quæ præsentia sunt apperipit, de cæteroeandem ac vigilans actiones exercet.

Daturne in excephalo centrum quoddam ad quod omnes nervi sensiferi pertingant; quodque sit infarctum ita ut nulla sensatio fieri possit? verum nervi motui artuum destinati sunt simul omnes sensiferi; quo pacto itaque fieri potest ut idonei sint ad motum; dum ad sensum inepti sunt? an anima attentionem suam retrahit ab organis sensiferis, ut oculis, auribus, cute, &c. & tota attendit ad motus fibrarum medullarum cerebri, qui imaginationes excitant? nonne similiter in apoplexia & caro retrahit suam attentionem ab organis sensiferis, sed eo discrimine quod nil agat in artibus apud apoplectas, agat vero per musculos artuum in somnambulis? æger ab utriusque morbi insultu rediens antea tunc omnino inscius est. Sic apoplectæ, syncopæ, somnambulo, epilepticis post insultum æquæ ignorat quæ se peracta sunt, ac si non existisset toto illo suæ vitæ spatioso, aut ad summum obscurissimam quo-

quorundam ideam servat, ut a somnio, si insultu levissimus fuerit.

Si sensationes obscurissimæ sint in noctambulibus, reciproce imaginario vividissima est unde fit ut multo ingeniosius & sagacius munia sua perpetrent quam vigilantem; dormiendo scilicet scolastici noctambules & themata sua accuratius, & carmina sua rectius componunt; murorum structiores excelsa tectorum tutius obambulant quam qui vigilant, aut non sine periculo in h's circumstantiis a somnio suo excitantur; difficulter autem excitantur; sopor enim somnambulatorum multo altior est somno sanorum; licet levior sopore catalepticorum.

1. *Somnambulismus vulgaris*. L. P.

Est illa species in qua homo sopore excitabili detinetur, unde differt a cataleptico somnambulismo.

Duo vero sunt hujus gradus, levior scilicet est ille quo detenti e lecto non exeunt, sed se movent & loquuntur, inter quos sunt qui enses distinguunt & vibrant, sclopetum explodunt quasi ostes aut latrones impugnandos haberent, non sine magno & sui & vicinorum periculo. Alii vero e lecto exsiliunt, se vestibus induunt, lampadem accedunt, claves inquirunt, fores reserant, vinum e dolio extrahunt, aut quid simile parant, quin evigilent; alii fenestræ insident & calcare equum, cui se impositos putant, exagitant; sunt qui flumen tranant; alii ea omnia oculis apertis faciunt, nec tamen expergefiunt. Illi vero se diversis periculis exponunt, maxime si imprudenter & inopportune excitentur. Infortuniorum exempla vide apud *Fabricium Hildanum centup. 2. observ. 84. & 85.*

Insultum determinat ebrietas, cœna largior, cibi stultenti, duri, tegumentorum copia, decubitus supinus capite depresso, usus opii, semen cannabis, studium post cœnam, somnus inicitus ante digestionem peractam.

Ex his intelligitur quibus cautelis præcaveri possit insultus; verum si affectus sit hæreditarius, aut ab ortu congenitus, difficile est eum eradicare. Proffit in fene somnambulone repetita electrificatio, referente *Illust. Masseyo*; prodest etiam cupam aqua plenam lecto admovere ita ut e lecto surgens balneo frigido excitetur; prodest etiam si amicus noctambulum seingat & verum noctambulum verberibus prosequatur; interea cancellis fenestræ claudenda sunt, ne se precipitem det æger, ut sæpe accidit.

De hoc morbo vide *dissertat. Zwingeri*; *Observations cyclopeses du P. Bougeant, tom. 3. pag. 256. Thesim D. Gastaldy* &c.

2. *Somnambulismus catalepticus*. *Catalepsis delirans* Act. Acad. Upsaliensis anno 1742. pag. 41. & *Hist. de l'Acad. R. des Sc. 1742.*

Est species quæ paroxysmo cataleptico incipit & altero terminatur. Vide *Capitalepsim*.

Medicus Ripelatenis suam conjugem mæx curæ commiserat; ea 24 annos nata, menstruata, contumeliam a rustico passa, incidit in morbum pe-

riodice recurrentem, a levi animi turba recrudescentem, cujus paroxysmi semi horam durabant; eo subito omnem sensum amittebat, ut in catalepsi delirante, sed eo discrimine quod somnians pergebat, muscando, gesticulando, vel loquendo, sui animi sensa ab initio ad finem manifestare; tunc in lecto sedens hostem suum videre sibi videbantur in Chirurgo cubiculum ingresso, & in ipsum insliebat; tum umbram sui corporis in muro opposito pictam cerneris, & pro vario candelæ situ fugientem insequens, irascebatur in illam, intereadum maritum alloquentem nec videbat, nec audiebat, neque quovis modo puncta aut lacessita ulla sensus signa edebat. Hi paroxysmi plures menses redibant; frustram ubertim sanguis ipsi missus est, frustra balnea, refrigerantia adhibita sunt: Mospelii procul ab objecto ire suæ melius se habuit, multo rarius recurrebat paroxysmi, imo ambulando, animum recreando tantum, convaluit. In ipsis paroxysmis digiti, manus, artus, impressum situm retinebant quod in simili morbo nuper descripto ab *Illust. Lorry D. M. Purif.* notatum non video. Hic morbus omni ævo fuit, ni fallor, obvius, sed a nemine observatus, antequam ejus historiam consignarem; vid. *Mem. de l'Acad. R. des Sc.* aliud etenim est videre, aliud observare.

ORDO SECUNDUS.

MOROSITATES.

Morositas est voluntatis aut voluntatis depravatio. Morosus, Gallice *Bizarro*, *capricieux*, *volontaire*, est ille qui sine ratione quodpiam constanter appetit quod ipsi bonum reale non est, aut averfatur quod malum apparens est tantummodo, licet realiter bonum sit.

Bonum dicitur quod nos statumve nostrum perfectiores reddit, *malum* vero quod imperfectiores; perfectus est homo cujus omnes actiones & dispositiones tendunt directe ad unum optimum finem, seu ad eum propter quem a Summo Numine creatus est. Media vero ad eum finem obtinendum apta sunt totidem fines priori subordinati ad quos tendere debent ejus actiones & dispositiones; qui enim vult finem, media ad ipsum ducentia velit oportet. Finis ultimus est haud dubie felicitas æterna, fines vero intermediarii sunt bona animi, bona corporis & bona fortunæ, ex quorum concursu felicitas temporalis etiam obtinetur.

Quidquid agimus, illud finis alicujus gratia suscipimus, & quod nos ad agendum determinat *motivum* est sive rationale sive erroneum: ratio exigit ut bonum majus minori anteponamus; qui itaque minus majori, breve diuturno, fugax constanti bono anteponit, is motivo minus recto, adeoque erroneo duci se patitur; atqui qui motivo erroneo ductus vehementius quid cupit aut averfatur, is morosus est, quippe minus bonum majori, aut quod eodem recidit, quidpiam quod malum est bono anteponit, festi-

malum reale pro bono judicor. Hippocrates in *Aphorismis* vulgo bonum reputat quod a majori malo nos liberat licet ingratum sit, sic amputatio brachii in se quid malum est, & dolorificum; si vero brachium sphacelofum sit, & ejus amputatio ad vitam servandam sit necessaria, ea pro bona merito habetur. Suavitas quam a saccharo degustato percipimus quid bonum est; verum si inde progredientes vermes morbo gravansam daturi, sacchari esus malus habendus est, cum suavitas constans quæ a sanitate expectatur, sit quid melius suavitate fugaci ex esu sacchari percipienda.

Ideo itaque erramus in appetitu, seu morofum, quod de objecti cujusdam bonitate aut pravitate perverse judicamus, quod v. gr. bonum minus majori anteponimus, ut sensibile intellectuali, fugax constanti. Id vero procedit ex eo quod objectum non satis cognoscamus & nosmetipsos ignoremus; id enim bonum solummodo censendum est, quod nos perfectiores aut minus imperfectos reddit, ergo quid nobis deficiat prius cognoscendum est quam eorum, quorum indigemus, cognitionem adipiscamur, seu id solum appetere decet quod respectu nostri & in datis circumstantiis bonum est, licet in aliis circumstantiis forte nocivum esset. Sic medicamentum emeticum quod sano noceret, in quibusdam morbis & circumstantiis ejus morbi optimum est, & ejusaversatio erronea censenda est ac morosa, cum verosimile est, quod ab ejus omissione vitæ periculum imminet, & ab assumptione sanitas restituitur.

Bona *sensibilia* sunt voluptates ex sensationibus perceptæ, ut voluptas quæ a fame, siti, libidine expleta exurgit; illæ nobis sunt concessæ, ut ad individui sustentationem & prolis generationem dato tempore invitentur, qui vero eam voluptatem pro fine sibi proponit, quæ tantum est medium ad bonum majus assequendum, ille voluptuosus, helluo, vinolentus aut libidinosus habendus est; sed illi errores, quatenus sanitati directe non nocent, sunt tantum errores *morales*; non vero morositates, quæ medicorum curam expostulant, licet pluribus morbis ansam præbeant.

Ut hallucinationum, ita & morositatum duplex est principium, alterum corporeum quoddam vitium, alterum vero animæ ipsius error; sic libidinis morbosæ, seu satyriacæ principium est feminis acrimonia, fibrarum nervearum sensibilitas major; at feminis acrimonia ipsa potest pendere ab usu condimentorum gulæ placentium, liquorum ardentium; ac sensibilitas genitalium nimia potest intendi a lascivis ideis & phantasmatis sapius animæ oblati & voluptatis; ergo a causis *materialibus* & a *moralibus* non raro pendent hi morbi; proindeque auxilia utriusque generis ad hos curandos sunt adhibenda, errantque Medici qui auxilia moralia ita contemnunt, ut nullum in institutionibus artis eorum mentionem faciant. Errat maxime

Boerhaave, & Materialistis favere videtur, cum in definitione morbi nullam animæ mentionem ea ratione injicit, quia corporis statum determinatum idem, ait ille, anima status individue comitatur; unde sequeretur nullum esse animæ imperium in pathemata, nullamque moralium auxiliorum in arte medica utilitatem, quod certe quotidianæ experientiæ refragatur, cum ex ipso Boerhaave *Aphorif. 104. quadam auxilia ex mente repetenda sint, ut quæ magnos affectus, ratiocinio, excitamento contrarii affectus vel divertendo, sopiunt*, & hac arte nimium sanguinis impetum retundunt. Status itaque corporis ab anima mutatur, nedum status animæ corporis conditionem semper & individue comitetur.

Morositates aliæ sunt pathematis vividis, aliæ vero tristibus, languidis potissimum stipatæ. Pathemata *vivida*, ut ira, gaudium, cupiditas, pendent ut plurimum a fibrarum nervearum robore, tensione, elasticitate nimia, fluidique nervi activitate; pathemata *languida*, ut metus, animi deliquium, tædium, inappetentia, frigiditas, qualia observantur in nostalgia, pica, morosi, amnesia, videntur pendere ab imminuto tenore medullæ cerebri & fibrarum nervearum, inde in organa distributarum, fluidorumque vapiditate, inertia.

Ad utrum ex hisce principiis morositas pertineat, docent prægressa; etenim si morbum præverint curæ mordaces, vigilæ, lubricationes, victus opiparus, usus spirituosorum, aromatum, condimentorum, verisimile est fibras, siccitate, elasticitate, sensibilitate peccare; sensibilitas cum mollitie, & tenuitate fibrarum ponit earum *tenuitatem*, qualis in infantibus, puellis, hysterisque observatur; hinc animi mobilitas, inconstantia, judicii levitas, ad delirium, metum, desperationem proclivitas. Medicus blandiens, crepundias offerens, spem promissis erigens, cardiacis debiles, castoreo hystericas, vino convalescentes reficit.

Sensibilitas nimia fibrarum cum harum firmitate & robore *irribilitatem* constituit, qualem in maniacis, ita percitis, ferocibus, rusticis, phreniticis observamus. Plethora commota, febris acuta, vini usus, dolor summus, commotiones animi tunc excitant, quas phlebotomia, victu molli, refrigerante, somno, quiete, tenebris, silentio, narcoticis, extra febrem balneis, fomentis pacare opus est. Quanta sit illa irritabilitas in hydrophobis, in cephalæa dislocatis? In otalgia, vel levis susurrus; in arthritide incessus supra pavimentum; in ophthalmia minimus lucis radius dolores gemitus, anxietates ægri ingemnant.

Anima debilitatis suæ conscia timori, pusillanimitati, deliquio, mœrori se totam tradit; infirmatum tenorem medullæ cerebri incusant Auctores quidam in omnibus animi morbis, ut *Kloockhoffius*: at merito quicem in ipsis affectibus, maxime cum videamus hanc pusillanimitatem, mobilitatem animi, pronitatem in risu

& mox in lachrymas, deliramenta, imaginationis ludibria supervenire, puerperis largas hæmorrhagias passis, mulieribus morbo chronico, cathartorum repetito usu debilitatis, viris delicatulis quos ærumnæ, studia acriora, vita sedentaria, prodiga feminis ejectione, ptyalismus ab hydrargyrosi, &c. infirmarunt.

Illis conveniunt analeptica; quæ jacturas reparant, victus ex eupeptis, usus vini, quies summa animi cum exercitio moderato corporis, in locis amoenis, animum divertentibus ab objecto mœroris, abstinentia ab omni medicamine evacuant, cura prudenti opii.

In cura ægritudinum animi, quæ fere semper cujusdam boni sensitivi cupiditate fovetur, aut mali sensitivi aversationem habent comitem, hoc tenendum Medico, penes nos esse, nisi affectus sit vehemens, illas cupiditates moderari, mentem ad alia bona revocando, ideas novas prioribus oppositas excitando; sic videmus bona physica minori in pretio esse apud eos qui bona intellectualia, ut virtutem, pietatem, scientiam sectantur; Medicus ergo cupiditatum & voluptatum sensitivarum contemptum inspiciat ægris, earum noxam, instabilitatem, effectus sanitati etiam junctos enumeret: si vero hac arte dolorem, mœrorem ægri non minuat, ad alterius boni cupiditatem ægrum incitet; sic erotomania affectum amicorum consortio, conviviis, ludis, theatro, venationis, musices illecebris a priori cura dimoveat.

Ægro corporeis voluptatibus merso in memoriam revocare decet, hominem natum esse qui summæ voluptati consequendæ studeat, quæ complectatur usum bonorum omnium singularium quorum quisque capax est; interea locum longe principem tueri bona menti magis propria.

Aprime tamen attendendum est, alios hujusce classis morbos a prava organorum dispositione pendere, quæ medicaminibus tantum potest restitui, ut pica ab acido in stomacho latitante, tymphomania ab acrimonia feminis; alios vero quos causæ morales produciunt, ut pica, quæ ad pallorem pulchritudinis causa conciliandum excitatur, nymphomania, quæ imaginationis libidinose & voluntatis ad voluptatem pronæ effectus est; harum vero causarum combinatio in eodem morbo frequentissima est, unde & physica & moralia remedia simul indicantur.

VII. PICA; *Picacus appetitus* Rod. a Castro Lib. 3. *Citra* Cl. Linnæo, *Picatio* Barbaris; *Cizza*, *pitta*, *malacia*, ac *chistesis* Græcis; *Appétit dépravé*, *gout bizarre*, *appétit bizarre*.

Pica est alimentorum consuetorum aversatio, cum inassuetorum, sanisque insalubrium appetitu.

Duplex itaque symptoma picam constituit, aversatio scilicet & appetitus; primum vocatur proprie *cacositia* & *apostita*, Latinis *cibi fastidium*, quod si solum sit, & seorsum ab inassuetorum

appetitu, vix genus diversum a *nausea*; est, aut ad *anorexiam* proxime accedit; verum sæpius conjungitur cum absurdorum appetitu; qui enim assueta alimenta aversatur, is fere necessario ad inassueta recurrit; dico inassueta, alia enim sunt insalubria sanis, ut calx, carbones, acetum, aranæ, pediculi: alia licet minime sanis insalubria, ita copiose, intempestive & ardentem appetunt, quod apud gravidas accidit, ut si his frui non possint, gravissime angantur; foetus earum nævis singularibus notentur, observante *Hippocrate*. Novi mulierem quæ ardentissime oppetit, dum grava est, penem crassum nigricantem; alteram quæ noctu furgit, ut decem haleces crudos vorat; dantur quæ per novem menses tantum limonibus victitarunt; mitto loqui de iis quæ carnem humanam e vivo homine dentibus avulserunt; nec defuerunt etiam scatophagi, teste puella, (de qua *Zacutus Lusitanus*, *centur.* 304. lib. 3.) quæ oleo denegato, anxietate quadam vexabatur, & cor sibi lancinare sentiebat. Vide etiam exemplum in *Fermullero*, de *Pica*, seu *Malacia*, pag. 88.

Ideo aversamur quædam alimenta, vel quia degustata male sapiunt, vel quia sumpta stomacho displicent; male sapiunt, quia perversa est salivæ crasis, quacum miscentur alimentorum moleculæ, antequam papillas lingue feriant; ex hac vero miscela exurgit sapor ingratus; verum idem accidit eadem de ratione in stomacho, in quo licet non detur gustus, datur tamen tactus, aut sensus obscurus, qui moleste fert actionem alimentorum simili saliva, aut succo vitiorum: hinc aversatio in organo digestionis, ut in organo gustus; tunc autem homo alimenta vulgaria respuens quærit inassueta, & aliquali instinctu fertur in salem, humum, haleces, succum limonum, &c. usquequo gratum cibum, aut potum invenerit. Vidi mulierem gravidam, quæ per mensem integrum animo suo revolvebat quid appeteret, & nosse non poterat: appetebat autem anxie quid sibi omnino ignotum; datur itaque certe individui licet ignoti cupiditas, quidquid vulgare adagium contradicat; sic canes ignotum sibi gramen prima vice appetunt, & detectum avidè vorant; sic recens nati lac ignotum appetunt, ut puberes venerem.

Potissime species picæ mihi videntur sequentes.

1. *Pica infantilis*; *Pica des enfans*. I.

Nihil est vulgatius quam infantes trimi, quadrimi, cacohymi, potissimum apud plebeios, qui humum, & murorum mortarium pugilatum & clam devorant per menses & annos; non secus ac aves pulveratrices, ut gallinæ, in sterquiliniis lapillos, arenulas eligunt, quibus indigent ad trituram alimentorum in stomacho cartilagineo juvandam; illi vero infantes debili sunt stomacho, & ad acescentem saburram proni; nativo itaque quodam instinctu ducuntur ad absorbentia terrea, quæ hunc acorem corrigant assumenda, ita ut natura in hoc sibi remedium quærat, ut quærit apud canes in gramine cum

em in finem, vorando, ut vomitu rejectum viscosam sui stomachi saburram everrat.

Quoniam vero ea medicina naturalis insufficientis est, ars medica suppetitas ipsi ferre debet, adeoque cathartica, amara, tonica, ut rheum, aloe, vel senna in infuso amaro, antiacido, ut absinthii, centaurii minoris, chamædyos debent præscribi; dein stomachica vitium salivæ & succi gastrici corrigentia præscribuntur, ut pulvis cachecticus *Hartmanni* ex oculis cancerorum, limatura ferri, pulvere cinnamomi, saccharo, &c. Huc pertinet *Pica* a scabie reimpulsa. *Etmuller. Colleg. consultat. cas. 3. : Ephem. Nat. Cur. Dec. 1. A. 1. Obs. 83.*

2. *Pica Chlorosantium; Pales couleurs. L.*

Est illa quæ puellis pluribus, non menstruatis, aut male menstruatis, cum pallore, animi sæpe mœrore, solitudinis amore supervenit. Excrementitius ille cruor superfluum non retinetur in corpore, quin inde circulario tardior evadat, quin ferum superfluum pravam crasim, sæpius pituitosam & viscosam, imprimat salivæ & succis digestivis ab eo mutatis; inde insipida est saliva, iners, fatua, linguam non titillans; inde inappetentia, alimentorum consuetorum averfatio, & condimentorum necessitas; uti cogimur sale, aceto, succo limonum condire, quæ sunt viscosa, adiposa, insipida ad hoc ut gustui arrideant; ita chlorosiantes condimenta appetunt alimentorum instar, eaque avidè vorant, sive liquida, ut acetum, oleum, muriam, liquores spirituosos; sive solida, ut piper, sal, halesces, &c., hisque mirifice delectantur; prima possit dici *pica absorbentium*, ista vero *pica condimentorum*.

Docet autem experientia quod restitutum martialium ope catameniorum fluxu, & roborato stomacho, ac solidorum aliorum tono, vitiosa hæc saliva & saburra non amplius generetur, genitaque per catharsim expurgata, ut plurimum hic morbus sanetur.

Ad melancholiam vero dimittimus morositates illarum, quæ non alimentis, sed singularibus visis, odoratus objectis delectantur, ut numerandis vitrorum quadratis, tabulatorum tigillis, scæla gradibus, odorando pulveri, qui verrendo cubacula spargitur.

A veneno scabiei repulsæ, historia *Etmulleri*; a veneno etiam plicæ, seu trichomatis induci picam *Stabelli* observationes docent; a primo vero inducitur prima species; a secundo quænam inducatur ignoro.

3. *Pica Malacia; Envie de femme grosse. L.*

Malacia, Latinis mollities, effœminatio, est habitus suis cupiditatibus indulgenti etiam ratione refragante; *Malacos* Græci vocabant, quos Galli *Enfants gates* nuncupant, quod de utroque sexu, & quavis ætate dicimur, quoties ob molliorem vitiosamque educationem, pueri suis voluntatibus præfracte adhærent, nec rationi aures prætant.

Itaque picæ illa species quæ malacia est, proprie ab illo animi vitio procedit; a prioribus *Sawages Nosologia Methodica. Tom. II.*

ratione originis discrepat, & sicut gravidis mulieribus familiaris sit, non minus sexus virilis, & potissimum ætas puerilis, hac pluries afficiuntur.

Illæ cupiditates non solum circa alimenta absurda, aut inassueta versantur, sed etiam circa alia quævis objecta. Puer Monspelienfis malacia correptus, languidus, gemebundus, omnem cibum recusabat, & tantummodo vicini cujusdam pstitacum noctu dieque sibi dari cupiebat prece & pretio; mater gnati vitam ab hujus pstitacii esu pendere existimans, pstitacum sibi comparat, occidit, & assatum filiolo charissimo offert; ille vero vehementius ejulans clamat se velle pstitacii tantum audire; talis est malacia; talis erat morbus ejus femine quæ pistoris humerum manducare ita vehementer ardebat, ut quovis pretio maritus coactus fuerit ab illo pistore obtinere, ut conjugibus moribus sibi satisfaceret, & ægritudini suæ alias insanabili hoc remedium optaret. Plura exempla apud *Sennertum* sunt obvia. Quare vero gravidæ hac malacia sæpe detinentur, ducæ possunt afferri rationes; prima est vitium salivæ tum a feminis virilis aura infectæ, tum a suppressis catamenis; ut in chlorosi, vitiatæ; altera ratio est moralis, recens nupte mollius a parentibus educatæ, mariti & non raro totius familiæ, prolem avidissime expectantis, blandimentis ita vitiatur, ut quisvis sibi licitum esse persuasum habeant, & ob averfationem ciborum assuetorum a prima causa ortam, continuo animum ad alia inquirenda versent, cupidisque ut ut absurdis præfracte potiri velint; tanta autem est hæc cupiditas, ut in proverbium abierit *nihil gravida denegandum esse*, ex repulsa festum ejus objecti cupiti notas gesturum; atque hoc mirum est quod ab alimentis illis inassuetis, alias sæpe noxii, vix unquam illæ lædantur; malacia vero non solum primis quatuor mensibus gravidatis, sed non raro ad finem ejus extenditur, totoque illo tempore viscosum mucum, inspidum, aut nauseosum mane & jejuno ventriculo quasi tuffiendo eructant ex faucibus & stomacho, salivam mucosam saporis fatui, eamque copiosam excernunt, animo debiles, delicatulæ, fastidiosæ, molles sunt; ad hoc genus morbi juxta *Calium Aurelianum* attinet etiam horrenda cupiditas, quam maltachismum vocat.

Pica gravidarum differt ab aliis, 1. quod gravidæ edulia inassueta, sed non absurda vorent; 2. quod nunc istud, nunc illud appetant, 3. quod ab his vix unquam lædantur.

4. *Pica ascorbuticorum. L.*

Sunt plures qui medicamina sibi convenientia appetunt, quos Medicis inter picantes numerant; eorum vero plurimi appetunt alimenta antiscorbutica, acrimoniæ sanguinis ad putre & alkalinum vergentis antidota, fervori sanguinis extinguendo apta. Sic novi puellam quæ edentula erat a vitio scorbutico, quæque per sex menses & ultra pomis tantum clam vesceretur, quo certe cibo vix quidpiam aptius ad scorbutum sanandum. Novi nobilem fœminam

quæ hemiplegia imperfecta scorbutica laborans toto anno invitis remediis a Medico præscriptis pejus habebat; autumnus vero rure degens pyra immatura a Medico prohibita in cibum frequenter adhibens, robur & sensum partium recuperabat: scorbutus autem adeo obfuscus erat, ut ipsum Medicus ordinarius non suspicaretur; ast deinde filii duo & maritus scorbuto perierunt. In hunc censum revoco bene multos qui simili acrimonia ex fervore sanguinis affecti limones, aurantia vorant, acetum assatum bibunt, similiaque quibus olim Medici consueto in inappetentiam, pallorem, obstructions tribuebant; cum meo judicio ea esculenta & potulenta ægritudinis latentis sunt medicamina, quorum tamen usus arte medica melius quam a natura dirigi potest. In morbis chronicis pauci sunt qui spem sanitatis recuperandæ non foveant sumptis vere ceratis, vel autumnus manducatis uvis, nec diffidentum est quin hæc sint ipsis non raro saluberrima medicamina.

5. *Pica voluntaria; Enviae bizarres.* L.

Ea est quæ ab amicorum consilio contrahitur; puellæ si quidem plebeæ & rusticæ non pauca ab amicis quandoque suadentur nihil esse aptius ad album & decorum colorem sibi conciliandum quam carbonibus, pulvere, muria, aliisque absurdis uti; unde stomachus labefactatur, obstructions generantur, catamenia supprimuntur, & assuetudo sensum invalescit, quæ talia etiam sordidiora deinceps vorare coguntur. Puella mihi facta est se olim delectatam esse latrinarum crustâ muris adhærente: hæc est pica scatophagia *Helmontii* p. 271. *Zacutus* noverat puellam quæ per inscitiam cum olei sui paucillum degustasset, sensum magnæ copię assueverat, ita ut jam tota vita esset suavissimum alimentum, quo non poterat sine ægritudine carere; altera salis libras duas multoties intra diem ingerebat, unde incidit in diarrhœam biliosam, a qua pica, a parentibus objugata, & sumpto lacte caprino chalybeato, convaluit, *Zacur. Lusitan. Centur.* 3. *observ.* 104. & 116. Notum est Hottentotos tota die in vorandis propriis pediculis occupari; hic usus apud eam gentem invaluit, ut apud alios locustis vesci, de quo affectu videatur *Malis in Classe X.* & historia itinerum de Hottentotis & Acridophagis.

Maxima pars Auctorum tribuit picam vitio humorum ventriculi, vel salivæ; ast haud dubium est quin etiam error iudicii & voluntatis primario incusandus sit, non vero in omni specie, sicut contendit *Diemerbroeckius Anat. lib. 1. cap. 6.*

Stratagemate utendum est ad curandam picam, scilicet miscenda cum iis quæ appetunt medicamina amara, aut cathartica, quæ picantes ad horum esu detereant.

6. *Pica simulata.*

Vidi duos circulatores qui ut fucum facerent plebi, quæstus sui gratia, pluries in die septem, vel octo lapillos nucis fere magnitudine, alter

toridem, & præterea notabilem copiam saxi calcitis, quo urbs Monspelii fructa est, vorabant; ipse commoto alterius abdomine calculos illos exploravit; an vomitu eos rejiceret non potui certo comperire, videbantur tamen calculi in intestinis, & ultimus lithophagus pro homine fero, seu sylvestre prædicabatur, ac lapidibus & aqua vitæ tantum victitans; sed quid non mortalia pectora cogit lucri utrumque exigui cupido! Dantur etiam vitrivoris, cultrivoris, seu qui scyphos vitreos, culltellos, &c., vorant non sine periculo, ut admirationem adstantium excitent.

VIII. BULIMIA; *Faim canine.*

Inepte, ut advertit *Dactus Menjotius*, vertitur hoc verbum per *famem bovillam*, quo magna fames proprie Græcis significatur, *Boulimiasis*, *Boulimos* & *Cynorexia* Græcis; *Phagedæna* Cæli Aureliani, non Galeni; *Lycorexix* quibusdam; *Bolismus* Gordonii; *Palulimos* Plutarchi *Symp. Fames canina*, *lupina*, *bovina* Scholasticis. *Ægri* vocantur *Famelici*.

Bulimia est fames nimia respectu virium digestivarum stomachi, seu appetitus majoris alimentorum copię quam quæ digeri possit.

In fame sana eam copiam alimentorum sumimus, quæ in pastuum intervallis digeruntur; in anorexia vel minima sit ciborum etiam delectus, seu gustus consulitur attente antequam cibus ingeratur, & hic ciborum delectus appetitum gallice dictum a fame distinguit; in Boulimia nullatenus consulto appetitu, vel brevissimis vel solitis intervallis plura appetuntur, & ingeruntur, quam quæ digeri queant.

Quantitas alimentorum quæ quotidie potu aut cibo ingeritur est circiter vigesima quinta pars ponderis hominis, si sanitate fruatur; hujus dimidia pars urinæ, altera perspirationis via exhalat, excepta vigesima parte assumpti quæ sub forma secum amandatur. Hieme non major est quantitas assumptorum quam æstate; sed major est tantum ratio solidi ad liquidum assumptum. Monspelii adolescentes circiter 72. unicas, scilicet 46. in prandio, 26. in cœna assunt; ratio media esculenti ad potulentum est 1. ad 2.

1. *Bulimia canina; Cynorexix* Græcis; *faim canine.* A.

Est ea species in qua magna alimentorum copia appetitur, ingeritur, & indigesta vomitione rejicitur.

Pendet ab speciali acrimonia succorum digestivorum & irritabilitate stomachi, unde sensatio molesta, quæ cibis sedatur paulisper, unde fames; sed illi succi digestivi nec ad molem assumptorum dissolvendam pares sunt, nec stomachus nimis irritabilis sufficienti tempore assumpta retinet, unde vomitio indigestorum.

Vigente hieme in locis nive conspersis hic morbus sæpius accidit, maxime si victus ex cibis acribus concurrat; morbus hic, si quartana, asci-

asciti, aliisque morbis chronicis superveniat, funestus est.

Curatur per medicamina secantia & acrimoniam corrigentia; cathartica & emetica facile dysenteriam aut choleram excitant, nisi sint mitissima, non nauseosa; anteponantur itaque aquæ acidulæ, tamarindi, cassia. Corrigentia sunt vel absorbentia, ut creta, oculi cancrorum, corallia, forte etiam alkalina, ut oleum tartari aqua multa temperatum, maxime si ad acidum vergant rejecta; vel sunt oleosa pinguis, ut butyrum, serum lactis, lac ipsum, oleum recens amygdalarum: demum narcotica irritabilitatem stomachi sopiunt, ut vinum meracum, theriaca, crocus, laudanum, & si fas est, *Gefnero* innuente, utendum levissimo infuso seminum *Belladonæ* in vino. Pilulæ ex aloe optime successerunt *Foresto*; ambra grisea ad grana quinque vel sex *Riverio* laudatur.

Boulimia morbus est chronicus lienteriam, atrophiam, ascitem demum inducens.

2. *Boulimia cardiologica*; *Femes bovilla* Scholiarum; *Boulimus Etmulleri*, *faimvalle* Hippiatrourum. A.

Est species boulimiæ quæ potissimum cardiologiam, imo frequentes syncopes inducit, in qua ægri paucis alimentis sunt contenti, sed ea ut eumque pauca non digerunt, & continuis leipothymis vexantur; prægrandis appetentia, quia intensa est cupiditas ciborum: interea paucis alimentis fatiabilis in cibi fastidium & leipothymiam brevi definens; sic definitur a *Manjotio* *differr. de Bulimo*.

Aggreditur eos qui per nivosa loca inter faciunt, ut *Brui* ac *Cyri* militibus accidit. Definitur ab *Avicenna* famis membrorum cum fatiate ventriculi; pendet scilicet ab inanitione corporis, & ut ajunt, venarum sectione; interea dum ventriculus male se habet, illico fatiatur, nec ingesta valet digerere. Juxta *Hoffmanum* est perpetua leipothymia ortum habens ex magna fame, seu ex magna ciborum indigentia, consentitque *Galenus*.

In hac boulimia stomachus irritabilis est, dolet & facile convellitur, unde celer assumptorum immutatorum egestio, seu lienteria huic sæpe se comitem addit; hinc quidam scholastici lupinam famem vocantur seu *Lycorexiam*, sed frustra distinctam speciem faciunt.

In boulimia ista analeptica, cardiaca & antispasmodica indicantur; cardiaca quidem dum urget animi deliquium, in quo casu vinum offæ mixtum laudatur, nec non theriaca: pro analepticis juscula ex pullo, oryza, cum capite pa paveris; panatellæ tenues ex mica panis & carne pulli, jus vituli cum mica panis, pisces, gelatinæ, amygdalarum lac; testudinum juscula *Hecqueto* arrident, deinde vero lactinia, denique laudanum. Multi mirantur, pauci intelligunt cur *Hippocrates* phlebotomias repetit in hoc morbo, donec æger atrophus, & famelicus exsanguis fieret; an Gastritis imminebat?

3. *Boulimia verminosa* Tralliani. *Morbus Epidemicus Saragusa* & *fames dictus* Foresti lib. 21., observ. 28. D.

Hæc species fovetur a lumbricis, tænia, aliisque infectis in ventriculo hospitantibus, cibum quidem paucum suffurantibus, sed pabulo suo ventriculum irritantibus, inde oris: fœtor singularis, febricula, nausea, dolores vagi, punctorii, in abdomine, rubores fugaces faciei, cardialgia ex repletu lumbricorum in œsophagum ad nares usque, diarrhœa, fridor dentium, sopor, ejaculatus, &c.: boulimia ante partum est intensior, ea pro vermibus ætate ac magnitudine urgentior est ac tænia maxime designat.

Vide historias in *Zacuto Lusitano* lib. 2. *Medic. princip. Schenckii* lib. 3., observ. 27.

Infiniti Saragossæ moriebantur hoc morbo, cum demum ego boli armenæ vermes copiosi ejecti sunt, & salus restituta est. Numquid absorbens illud acido dulce vermium pabulum correxit. Alii curati sunt amaris, aloeticis, quidam sylimbrio aquatico, cujus ope tænia rejecerunt. Oleum nucum recens quovis mane sumptum ad uncias quatuor, superbibendo vini Hispanici haustum tænia sæpius enecat.

4. *Boulimia esurigo*; *Voracità*. L.

Est species famis intensæ, quæ vix est morbus. Ægri duplum, imo triplum consueta ciborum copiam sumunt & digerunt; quod accidit gravidis, vegetis, & gulosis, nec non adolescentibus exercitatis, ut venatoribus, militibus fame exinanitis. Mihi ab hemeritico olim revalescenti per mensem accidit illa boulimia, qua ex macie summa cito in corpulentiam mutabatur meus habitus, intereadum perspiratio mea odorem moschi intolerabilem referebat. Hoc morbo diu vexabatur *Randeleius* condimentis nimis usus. Laborabat etiam miles, cui ad anorexiam curandam absinthium præscripserat *Riverius*. De usu kinkinæ in Tertiaia famelica vide *Ramazzinum* *Const. an.* 1690. n. 10.

5. *Boulimia addephagia* Nenteri tabul. 174., c. 8.

Est famis summa & voracitas infantum circa quartum annum & ultra cum atrophiam, sæpe diarrhœa, pallore, abdominis intumescencia seu phisconia, virium imbecillitate, carniū flacciditate; quæ quidem verminosis affectibus sæpe slipatur, alias vero sine illis eos infestat, & nisi regimini debito adstringantur, in diversos morbos conjicit.

Ea addephagia Rachitidem etiam comitatur. Vide curam phisconia infantum & rachitidis, quæ repetenda ab usu martialium, rhei, cinnamomi, chinæ, &c.

6. *Boulimia convulsorum* Muller. de morbo spasmodico disputat. Halleri tom. 1., pag. 79.

Non solum in convulsione epidemica Brandeburgensi anni 1741. In statu morbi aderat famis canina intensa tanta ut in ipso convulsione paroxysmo ægri digitorum ministerio destituti esculenta in stragulis posita inclinato corpore labris & ore brutorum instar avidè deglutirent;

sed etiam in epidemia convulsiva a *Villiso* & in altera a *Buddæo* enarrata, imo in eclampsia typhode quam *Sennertus* refert ad annum 1597, quæque cum prioribus & raphania convulsione idem morbus esse videtur; in harum altera lumbrici quidem vomitu reiecti sunt; verum restat inquirendum num ab alio principio hæc boulimia repetenda sit, an fuerit effectus tribuendus seculi rubiginoso? Illa boulimia referente *Sennerto* lupina erat, seu cum diarrhœa. Boulimia quidem convulsionem raphaniam subsequens feminibus raphanisti pani commixtis hodie tribuitur.

7. *Boulimia ab acidis*, Mercurialis de ingenti fame p. 365.

Cognoscitur aciditate oris, corrosione stomachi, vomitione pituitosa, acida, sitis carentia, habitu corporis melancholico; Curatur refrigerantibus, absorbentibus, sale tartari.

IX. POLYDIPSIA; *Sais excessiva*. *Sitis morbosa* Bonet. Sepulch. Tom. 2.

Est potulentorum appetitus immodicus.

Procedit a sensatione siccitatis aut falfedinis & fervoris in ore, ad quam sublevandam potulentis indiget natura. Intera prava bibendi consuetudo, potissimum extra mensas, huic symptomati ansam præbet, qui mos pueris & puellis sæpe familiaris dum cubitum eunt, ipsi multa incommoda procreat, digestionique potissimum officit, unde pallor, chlorosis.

Polydipsia raro morbus est, sæpius tantum morborum aliorum est symptoma secundarium seu minus præcipuum, unde varietates sequentes desumuntur.

a. *Polydipsia febrilis; sitis febrilis* Boerhaave *Aphor.* 613.; *Sais des febricitans*. B.

Sitis intensitas sub pari sensibilitate est in ratione siccitatis, fervoris, & falfedinis salivæ; verum in febribus potissimum acutis biliosisque, ut in tritæophya ardenti, in tertiana duplici, ubi maxima perspiratio, cathartorum usus, diarrhœa biliosa, aqueum laticem sanguinis absumpsere, est magna salivæ siccitas; ob attritum continuum vasorum, & extricationem partium ignearum & alkalescentiam cruoris est magnus fevor in paroxysmis; denique ob principiorum salinorum vehiculo destitutorum concentrationem, eorumque copiam sensum in febre crescentem, ut probant *Langrishii* experimenta, est maxima falfedo; non mirum ergo si febres acutas ea polydipsia comitetur, bibendique necessitas urgeat ad sanguinem diluendum, fervorem temperandum, acrimoniam demulcendam.

Si subito sine ratione evidenti læset sitis in illis morbis, signum est sentiendi facultatem ferriari, quod a paraphrosyne, comate, aut debilitate summa potest oriri, sed vulgo a paraphrosyne febrili oritur. Si sensum sine ullo delirii signo, cum pulsus minori frequentia sedetur sitis, signum est paroxysmum febris fervoremque

mitigari, & ex cruore jam resoluto serosum laticem, ex glandulis oris salivam, segregari.

Remedia sunt 1. quæ siccitatem tollunt, adeoque salivæ, sanguinisque viscositatem diluendo minuunt, ubi calida præstant frigidis salivam coagulantibus; huc aqua forma potus, vaporis, fomenti, gargarismatis, epithematis, &c., maxime vero aqua in qua vegetabile quoddam saponaceum, nitrosum, decoctum vel infusum fuerit, ut decoctum hordei, avenæ: 2. quæ fervorem extinguunt, ut acida, vegetabilia, qualia acetosa, oxalis, ribes, limones, aurantia, granata, poma, cerasa, ex quibus syrups, aquæ, gelatinæ parantur, nec non fossilia, ut nitrum, sal prunellæ, acidum salis, sulphuris ad gratam aciditatem, in magna aque copia: 3. quæ acrimoniam demulcent, ut emulsa, farinosa, decoctum hordei, cremor oryzae, emulsiones ex feminibus cucurbitarum, lactucæ, papaveris, serum lactis.

Si summa debilitas concurrat cum siti, conveniunt vinum, acetum, cerevisia, aqua vitæ & similia; quoniam vero sitis imperat potum hic necessarium, ea non est narcoticis suppri-menda; ubi vero tussis adest, licet acuta sit febris, ut in pleuritide, sitis exigua est vel nulla, non minus potus diluentis summa est necessitas.

b. *Polydipsia hydropica*. C.

Ea est quæ ascitem, phlegmatiam, hydrothoracem, nec non quæ diabetelem, hydropemve ad matulam comitatur; quæque procedit ex aqueo latice sanguinis amisso, vel in cavum quoddam derivato, vel sudoris lotiive forma excreto.

In hisce morbis sitis intensitas sequitur salivæ siccitatem, eusque acrimoniam; acrimonia vero siccitati responderet, quippe principia salivæ, ferro destituta, concentratiora, adeoque fortiora evadunt.

In siti asciticorum compescenda cavendum est ne copioso potu aqueo, inertis, solidorum laxitas & extravasalis feri copia crescant, adeoque vel illa sitis viriliter toleranda, aut frustranda est. Sitim frustrantur, & temperant frustula fructuum acidorum linguæ imposita, gelatinæ seu rob cerasorum, cydoniorum, grossulariæ, limonum, syrups de agresta, de limonibus, globus pumbeus ore detentus, ptisanæ leviter aperientes ex radice graminis, acetose, fragariæ.

In siti a diabete, dysuria, serum lactis acidulatum, lac cum aqua calis mixtum, indicantur.

c. *Polydipsia fluxuum*. L.

Fluxus in quibus polydipsia frequentior & intensior est, sunt dysenteria, diabetes, diarrhœa biliosa, pytalismus, epidrosis immodica, &c.

Dysuria a vesicantibus excitat polydipsiam. Nil tam cito post adhibita vesicantia supervenit quam sitis cum linguæ ariditate, quæ quoadque tanta est, præsertim in agris adultæ

peramenti & mente non alienata, ut quibuslibet remediis temperari vix posset; præterquam continuo aquæ gargarismo; durat hæc fitis ita vehementer per triduum circiter, prout scilicet serius aut citius, parcius aut uberius acres cantharidum feles e massa sanguinis fuerint separati; deinde sensim remittit; eamque appellare solet *fitim vexantium* Bagli'vi de *incommodis ab causa vesicantium* cap. 2.

In Ischuria ob miscelam urinæ cum sanguine supervenit fitis inexplebilis cum ardore summo, linguæ siccitate, unde loquela impedita; deinde paraphrosyne cum tremore sitim extinguit & mors in promptu est: sedatur hæc fitis potu nitrato & medicamentis ischuriam tollentibus, ut balneis, semicupis, fomentis.

d. *Polydipsia a veneno; a moscu' dispersis* ex Luciano; *a calce vorata*. A.

X. ANTIPATHIA; *Antipathie*.

Est quorundam objectorum tanta averfatio, sæpius nativa, ut ex eorum gustatu, odoratu, visu, tactu, vel auditu homo gravissimas leipothymias, vomitiones, spasmos, similiaque symptomata patiatur.

Harum averfationum vel motiva quædam cognoscuntur, vel nulla; prioribus accenseri possunt averfationes rerum quæ perniciem asserere possunt, vel quæ sensibus injucunda vulgo sunt. Sic horror cadaverum, operativum chirurgiarum, suppliciorum reis inflictorum, sanguinis effusi ex naturali commiseratione oritur. Sic horror gladii nudi quo *Jacobus primus* Anglorum Rex laborabit, tonitrum qui diarræam & leipothymias multis incutit, procellarum, serpentum, araneorum, oritur a metu nimio quidem, sed tamen excusabili, rerum vere noxiarum, aut quæ vulgo noxiæ censentur.

Antipathia etiam casei, anguillarum, panis, vini, fragorum, ovorum apud eos qui quondam ab eorum usu male habuerunt, v. g. qui lac nutritis caseosum, congruatum, cum suo gravi damno quondam hauserunt, qui ab his cibis inopportune aut copiose assumptis aut vitiose preparatis læsi fuerunt: hæc, inquam, averfatio, utcumque nimia, ex confusa inactorem memoria & metu similibus damnorum intelligi potest.

Verum sunt aliæ antipathie quæ non nisi ex singulari, ut ajunt, hominis idiosyncrasia solent deduci; seu, ut clarius loquar, quarum nullum motivum, nisi divinatione quidam cognoscitur, ut antipathia felium, murium, rosarum, ranarum, &c.: an effluvia ex his manantia cum humoribus hominis ea exhorrescentia combinata quidpiam tertium constituunt, quod ipsis nocivum & venenatum est, uti mercurius cum acido marino chimice junctus constituit sublimatum corrosivum? an aniles fabulæ mentem infantis præoccuparunt circa horum objectorum nocumenta, ut accidit multis circa saga, larvas, lentures, objecta mere imaginaria; & circa venenum vespertilionum?

Sauvages Nosologia Methodica, Tom. II.

serpentum vulgarium, scarabæorum, &c., quæ omni noxia carent?

Antipathia humana Zvvingeri dissertat. 1.

Licet sint antipathie odorum, colorum, sonorum, saporum, &c., quarum plurima exempla congestit *Ill. Auctor* in hac dissertatione, parvi refert eas sigillatim distinguere, cum simul concurrant, & qui v. g. casei saporem odit, ejus visum non toleret & odorem utcumque latentem incredibili narium sagacitate detegat & abhorreat. Ex his antipathiis vita hominum sæpe misera millenisque incommodis obnoxia evadit, adeoque illæ prævertendæ sunt; & si fieri possit, sanandæ. In puerili ætate hæc antipathie sæpius oriuntur, & crescente ratione plures evanescent. Puer qui caseum impense oderat, ita ut ex paucis ejus granis cibo alteri jucundo permixtis & deglutitis fere in convulsionem incideret, deinde ætate maturior sensim huic non sine summa animi contentione degustando assuevit; & hodie illum avide deglutit.

In sexu femineo horror tonitrum, operationum chirurgicarum, quorundam medicamentorum difficillime superatur, quia præjudicia ab animis nulla philosophia umbitis vix eluuntur, sed si mature physices studio incumbamus, si rationem excolamus, facile intelligemus non magis a fulminibus quam ab aliis peculis vulgo prætervisis, ut a domnum ruinis, timendum esse. Si operationum chirurgicarum in quibusdam casibus utilitatem, imo necessitatem cognoscamus, ab illarum aspectu minus turbabimur. Si serpentes, salamandras, bufones manibus tractare audeamus, illa passere minus esse noxia experiemur, & sic ridiculo illo terrore liberabimur.

XI. NOSTALGIA, dicitur a Græco *Nostein* redire, & *algeia* mœror; *Philopatriomania* Harderi; *Pothopatrialgia*, *Nostomania* Zvvingeri Diss. 3., *Nostressia* puorundam; *Heim-Wehe* Helvetis; *Maladie du pays*.

Est genus morositatis quo peregrini ad parentes & patriam suam reverti tam intense cupiunt, ut reditu denegato, mœrore, agrypnia, anorexia, aliisque gravibus symptomatis dixerentur.

Nostalgia simplex est vel complicata, utraque aggreditur juvenes molliis in parentum sinu educatos, qui prima vice peregrinantes, vel adversam fortunam, vel morbum incurunt, & amici orbatæ patriæ suæ delicias mente revolvunt earumque desiderio tanto majori tenentur quo pejus habent, ut si a sociis pro rudibus habitis illis lubris sint, si ob linguæ, morumque differentiam, soli vivere cogantur, hinc alto mœrore detenti omnem societatem fugiunt, nemini suæ ægritudinis causam declarant, anorexia, pervigilio, asthenia, aliisque gravibus symptomatis extenuantur.

1. *Nostalgia simplex*. D.

Est illa quæ nullo morbo gravi accedit; licet symptomata diversa secum adducat, scilicet mortificationem, solitudinis amorem, taciturnitatem, cibi & potus aversionem virium prostrationem, febriculam vespertinam. In Nosocomio Montpellierensi pluries observata est in corpore Nostalgicorum una aut altera macula livescens. Vidi puerulum mendicorum filium, cujus proinde patria erant tantum trivium & via publicæ, qui parentibus suis orbis hoc morbo laborabat. Rarissime Philatrii Montpellierenses hunc morbum experiuntur, quia in numerosa amicorum societate, facile parentium suorum obliviscuntur, quando diu voluptatibus sectandis eis copia sufficit. Apud milites Helveticos, cum a patria excesserunt, frequens est hic morbus, & olim ea de causa plurimi castra deserebant; erat autem cantilena Helvetiæ delicias revocans, quæ ipsos in hunc affectum deducebat, quam deinceps repetere sua capitibus pœna prohibitum est. Hanc vide apud *Zwingium*.

Curatio ex auxiliis moralibus solum est repetenda, ut ex amicorum consuetudine, ludis, theatris commessionibus, sufficienti nummorum copia, sed si paulo gravior sit morbus & illis remediis resistat, unicum auxilium est reditus in patriam; licet enim ægri prostrati, debiles, vix e lecto surgere possint, cum certa spes est se in patriam reversuros esse, mox melius se habent, vires resumunt, & in ipso itinere sæpe sanantur: pauperuli vero quos e noscomiis educere & apud se recipere non possunt parentes, aut qui parentibus orbi sunt, fere omnes hoc morbo moriuntur, atque auxilia chirurgica & pharmaceutica saltem inutilia sunt, evacuantia vero omnia ipsis noxia.

2. Nostalgia complicata. A.

Est illa quæ synochum, tertianam, tritochymam, vel aliam febrem comitem habet, in cuius quidem curatione summa virium conservandarum debet haberi cura. Si quis ex febrium paroxysmis, nausea, vomitu, anorexia, concluderet saburræ continuo præsentem, & e primis viis eliminandam, is potius animam foras ejiceret quam totam quam fingit sibi saburræ. Ad kinkina confugiendum est; emulsiones cum sufficienti narcotici dosi vespere sunt exhibendæ, & non solum proxima spes redeundi in patriam ipsis facienda est, verum etiam utcumque æger sit debilis, & febri correptus, vel rheda, vel lectica ad parentes suos est dimittendus, quippe hic solus itinerationis apparatus proximus plus valet ad morbum abigendum quam omnia remedia vulgaria; sunt etiam qui perspecta libertate patriam suam reperendi, ex hoc solo illico convalescunt, & nostalgia liberantur, licet patriam suam non epetant, saltem ægri fere in medio itinere vires, & paulo post sanitatem recuperant.

3. Nostalgia simulata, De Meyfery *Malad. des Armées*, n. 25., p. 109.

Dignoscitur dolus ex pulsus robore, æqualitate, faciei nitore, colore sano, fame, metu

dixtæ tenuis, phlebotomiæ & catharticos aversione; ex cognito motivo vero que militiam effugere cupiunt & missionem impetrare.

XII. PANOPHOBIA; *Thorybos & phobos* Hippocrat. Aphor. 24., S. III.; *Panicophobia* Herodoti Lib. VII.; *Pavor nocturnus & pavor in somno* Sennert. cap. 8. de morbis infantum; *Panophobia infantum*; *Panophobia Morgagni* Epist. VIII. 28.; *Conturbatio consensatio*; *Terreur panique*; *Frayeur nocturne*. *Ægri Panaphobi*, & *Omnipari* Cælio Aureliano Acut. Lib. III., cap. 12.

Hic morbus est infantibus lactentibus familiaris, dum somno sepulti febricitant, sudant, gemunt, aut evigilando clamant, tremebundi, perterriti, & fere convulsi ob phantasmatum terrificorum aut spectrorum in somno visorum imaginationem.

Hic morbus, si gravior evadat, eclampsiam aut epilepsiam potest inducere. Accidit etiam juvenibus pueris, qui aniles servarum fabellas de larvis & lemurebus noctu vagantibus avidè exceperunt, quique deinceps vel dormiendo, vel in tenebris soli has ideas reficando summo terrore percelluntur. De Cura vide *Tiffot Avis au Peuple* S. 522.

In lactentibus hic morbus fere semper pendet a saburra ventriculi, seu a lacte vitioso copiosius assumpto, & ideo præscribuntur levia cathartica, ut oleum amygdalarum, syrupus de rosæ solutivus, vel etiam opus est ut ipsa nutritæ alumni loco purgetur: verum crediderim id sæpius venire a stragulis densioribus aut ab aere calidiori circa cunas undique clauso & non renovato, quo quidem nihil est aptius ad febriculam excitandam & sanguinem versus caput determinandum; memini me nunquam somniis hisse terrificis magis divexari solitum fuisse quam cum stragulis aggravabar, aut cum subito nocte tempestas serena & aquilonaris mutabatur in calidam, humidamque, austro flante.

1. Panophobia verminosa Benivenii. A.

Est pavor infantum nocturnus a vermibus oriendus; materies verminosa sanguinem inspissat, quo, si in cerebri vasis hæserit, insomnia possunt excitari; maxime vero terrificæ phantasmata a reptatu vermium intra œsophagum ascendentium ac quasi præcorticium determinari possunt, unde præter cathartica & absorbentia debent anthelmintica præscribi.

1. Panophobia hysterica; *Terreur panique de va peur*. L.

Nihil est vulgatius hoc symptomate apud hystericas, & hypochondriacos, si baculus delabatur, si fores ex improvise pulsantur, si suspensio pede quis earum cubiculum ingrediatur, illico terrore, palpitatione cordis, pallore, li-phothymia corripuntur; a fortiori vero non solum si tonitrua explodantur, si coruscant in celo fulgura, sed si offerat se visui aranea, vel

peritilio, scarabeus, scorpium, illæ præ metu feræ animo linguunt. Duo sunt itaque horum terrorem principia; primum est ea nervorum sensibilitas & teneritudo quæ a levissima impressione lædatur, qualis est in otalgia sensibilitas nervi acoustici, ita ut vel minimo sono dolor auris intendatur, vel in retina inflammata quam lux minima instar fulguris irritat. Secundum principium est philautia exquisita seu vitæ & voluptatis amor nimius, ita ut vel minimam læsionem perpeti nesciant, vitæ voluptatibus affluenti assuetæ & mollis quam par est educatæ. Hanc sensibilitatem adaugent debilitas corporis a morbis prægressis, a sanguifluxibus potissimum, arumnæ, sollicitudines, animi contentiones; auxilia vero sunt eadem ac hysteriæ.

3. *Panophobia phronsis* Hippocratis; *La Maladie appelée Souci ou Terreur panique*, Le Clerc, histoire de la Medec. pag. 176. L.

Ægri inquieti sunt admodum, cætus & lucem fugiunt, obscuritatem amant, cuncta venturum, tumet his extrorsum diaphragma, timent vel levissimum sui corporis tactum & dolent; insomnia terribilia patiuntur, præcordiis quasi infixam spinam sentiunt & identidem vel mortuos, vel objecta terrefactantia sibi videre videntur. Hæc species hypochondriaca vel hysterica videretur.

4. *Panophobia a rabie*, Morgagni Epist. VIII., 27. A.

Ea est quæ a viru hydrophobico latente dependet, quæque non circa aquam & aerem, sed circa omnia objecta versatur.

Senex vegetus, qui ante tres menses cane rabioso demorsus fuerat, viginti diebus antequam hydrophobia corripere & biduo post moreretur, minis & verberibus a quodam exceptus, ex eo tempore cepit miro atque insolenti timore agitari, ut non modo quidquid increparet semper contremisceret, sed & quicumque ignotus occurreret, proditorem continuo eum putaret, & si quo posset aufugeret aut latebras quæreret; ad hæc luminis & aque demum horror accessit, cum in noscomium importatus est, in quo biduum vixit. Inventus est ad summum pharyngis quidam rubor; arteriæ erant inanes, pulmones postice gangranosi, ubique sanguine nigro turgidi; cerebrum non ficcius solito.

XIII. SATYRIASIS; *Satyriasmus* P. Æginetæ; *Priapismus* vulgi; *Satyriase*.

Est morbus viris proprius, cujus præcipuum symptoma est effrænis impudensque veneris cupiditas cum libidinosa penis tentigine.

Differt a priapismo, si *Aræto* fidem adhibeamus, quod satyriasis sit morbus acutus, intra septem dies ægros e medio tollens, & libidinis voluptate stipetur erectio; verum dan-

tur species chronica ab illa multum diversa, quæ non nisi initio libidinis sensum inferunt, deinceps vero molestissimæ evadunt, adeoque ad priapismum proxime accedunt; de his judicent qui plures observationes habuerint.

1. *Satyriasis acuta* Aræti cap. 12., lib. 2. A.

Satyri Baccho sacri arrecto pene figurantur. Est autem morbus qui laborantis penem excitat, erigitque, atque ob Dei figuræ similitudinem, *Satyriasis* nuncupatur; est autem inextinguibilis cocundi appetitus; verum neque, si ad veneris opus accedat, quidquam juvantur, neque multo, assiduoque concubitu sedatur erectio. Convulsiones autem omnium nervorum sunt, & tendinum distensio & inguinum, partisque ejus quæ inter inguina & semen est, (*plechada* Græcis dicta) genitalium præterea inflammatio & dolor; & in facie rubor inest, & sudor roscidus, porro ipsi ægri sese incurvant & comprimunt; quiescunt tristes, utpote calamitatem suam gravatim ferentes; quod si hominis verecundiam id malum superet, turpiter admodum lingua intemperantes efficiuntur; intemperantes quoque in alvo (flatibus) exoneranda, in venerem lascivientes, menteque indecenter titubantes, nam se continere nequeunt, siti laborant, pituitam largiter evomunt, quoniam labris spuma insidet, ut hircis libidinis, quin etiam haud abfimilis odor est; lotium post longam retentionem effunditur album, crassum, genituræ simile; alvus resolvitur, costæ & axilla sponte pruriunt, ac titillantur; convelluntur, a cibis abhorrent; sed cum eos assumunt, rapaciter assunt; conturbantur; seu ad interitum ægritudo spectat, inflantur, venterque in tumorem effertur; tendines & lacerti omnes contenduntur, ægre admodum corpus movetur, membra contrahuntur, arteriæ parvo motu, debili, inordinatoque agitantur; hæc omnia quandoque discutuntur, si alvus conturbata multas pituitosas, biliosasque humiditates ejecerit, easdem quoque vomitus non absque discrimine effuderit; nempe medela non vacat discrimine; ea per somnum profundum longissimumque præstat, siquidem refrigeratio & resolutio, stuporque nervorum multus somnus est, stupor vero ac refrigeratio satyriasi medetur. Id morbi genus vere atque ætate potissimum seviræ consuevit; inter ætates, vero adolescentia & juvenus ei maxime patet, præcipueque illi omnes quorum natura in venerem pronæ est. Acutissimum id malum triste sædumque est; nam plerumque in septima die ægrum consumat. Hactenus *Aræti*.

2. *Satyriasis chronica* Cheynæi de natura fibræ pag. 71. C.

Differt a priori quod contumax sit, ac diuturna, menses plures imo annos perseverans, & quod senes a venere alienos aggrediatur. Rarus quidem morbus est, ait *Cheynæus*; de quo vix quidquam meminit se legisse, & quo la-

borantes tres tantum ægros vidit; qui morbus non junioribus & libidinosis, ut prima species, accidit, sed infirmis, debilibus & laxæ fibræ hominibus, tarde & imperfecte alimenta concoquentibus, hypochondriacis, flatulentis, animoque dejectis; raro interdiu, sed nocte præcipue, statim atque stragulis incaluerunt, invadens, quo tempore vehementem penis inflammationem & tensionem sentiebant, quasi quis eum manu vi avellere conaretur; nec libidinis tamen cæstro ciebantur, intensissimo dolore omnem lascivæ cupidinis sensum excludente, cujus species eorum animis odiosa, nedum grata observabatur.

Unicum iis doloris levamen erat lecto exsiliare, frigidoque se objicere aeri, unde statim subsidebat inflatio; inde somni interruptio, appetitus ciborum digestioque languidior, unde intra paucas hebdomades illi specietris potius quam hominibus similes, somni capiendi causa, quidvis facere aut perferre parati sunt, interea opiata & omnia calefacientia morbum augent.

Curationis ab emeticis lenioribus inchoabatur, dein lactis, sulphuris, æthiops mineralis & cinabaris antimonii longo lex mensium usu cum floribus benzoini, & salis cornu cercini parca dosi; victus erat tenuis per longum tempus, res scilicet vel quatuor carnis uncia & vinum Bristoliense mixtum ac paucillim singulis diebus concedebantur; postremo kinkina, corticis aurantiorum, & vitrioli martis aliquot grana præscribebantur cum modico exercitio, & frequenti in frigidam immersione; horum usu intra biennium duo priores ægri sanati sunt; alter remedia recusans diutius ægrotavit, per intervalla a victu pleniori facile in satyriasmum relabens.

Nemaus monachus ætate proventus & castus hoc morbo diutissime laboravit, curvato corpore incedens & tristis, nec a peritissimis medicis levamen notabile experiebatur. A camphora aliquid spei affulget.

3. *Satyriasis venerea* Cheynæ de fibræ natura pag. 61. L.

Intelligit. Auctor symptomata gonorrhœæ virulentæ quod per se morbum non constituit, & curatur phlebotomia, potu emulsionato, narcoticis, pituitans lenientibus, mucilaginosi, fomentis emollientibus, nitro, semicupis, &c.

4. *Satyriasis hydrophobica*, Cælii Aureliani.

Est & aliud symptoma multo gravioris morbi, scilicet hydrophobæ observatum a D. Rivaller Medico *Lausianensi* apud *Boveti Sepulchretum*, & Græcis etiam cognitum.

In Hydrophoborum cadaveribus cavernosa penis corpora inflammata bis notavit *Ill. Morgagni Ep. VIII. & LXI.*; nec non *Ill. Brogiani* venenum hydrophobicum sensit esse affine semini vesicularum imo & prostaticarum, quippe hoc venenum in mulieribus nymphomaniam excitasse vitium est. Vide *Ill. van Swieten Comm. de Rabie*

5. *Satyriasis neogamorum* Hatté Journ. de Med. Fevr. 1755.

Est species diversa a præcedentibus 1. quod ista assiduo coeundi desiderio frequentissimaque erectione & ejaculatione stiperetur; ita ut æger per plures menses, ter vel quater in die coear; 2. quod inde successively marcescat debilibusque & macilentus æger evadat, demumque in lumbaginem 16ma delazatur.

XIV. NYMPHOMANIA; *Metromania* Sorani & III. Astrucii de morbis mulierum; *Nymphotomia* & *Symptoma turpitudinis* Mercati; *Melancholia uterina* Nenteri; *Histeromania* Boecæri Dissert. 8.; *Theligonia* Ill. Linnæi de Tænia, *Furor uterinus* & *Tentigo* Latinis; *Andromania*, *Nymphocluita*, *Gynaicomania*, *Entelipathia paucis*; *Fureur uterine*.

Est hujus generis character in sæminis effrenæ veneris desiderium.

Ratione audaciæ & impudentiæ differt ab Erotomania seu melancholia amatoria; an ratione sexus, adeoque organorum diversorum, genus diversum sit a satyriasi, judicent alii.

Metromania est vox æquivoca & musomania synonymica, unde minus arridet. *Nymphomania*, quasi mania clytoridis, vox est usitatissima apud eos qui nomina confarcinata, seu e plurimis distinctis verbis composita repudiant, quale est *furor uterinus*.

Hujus morbi gradus sunt diversi pro diversis generibus a Sennerto habiti.

1. *Nymphomania salacitas* Sennerti de virginum morbis. L.

Huic expositæ sunt virgines cum pubertatis ætatem, temperamento calido præditæ, lectio-nibus lascivis, cantilenis, fescenninis, adolescentum illecebri captæ potissimum quæ sub severioris matris legibus aut cœnobiorum claustris diutius vixere, quæ turpi masturbatione incendicula veneris excitaverunt; in illis autem cupiditas a festiva alacritate; amasorum provocatione incipit; denegata vero venere, deposito pudore, verba lasciva blanditiis erga viros admiscunt, aut limis oculis, gestibus sollicitant procos; interea domi morient, gemunt, anorexia, agrypnia vexantur, maerescunt; idem accidit junioribus viduis, maritum impotentem aut frigidum expertis, nec puerperii labores passis.

Quæ vero pudori litant, maxime quæ virtutem & religionem cordi habent, illæ ob acrimoniam seminis & sanguinis ac organorum gemminalium sensibilitatem simili, sed tacita veneris cupiditate incenduntur & eo ardentius ac misurabilius flagrant, quo ardorem suum tegunt accuratius; inde moror, agrypnia, anorexia, macies, pollutiones frequentes, quæ æveras a levibus culpis animas multam cruciant; novi puellam hujuscemodi quæ ad sui confessarii senis & putidi pedes prostrata & acerrime suam calamitatem deplorans, interea hisce invidiis

feminis profluviis erat obnoxia, a duobus annis his miseris cruciata & castimoniam mentis intermeratam servans: immane erat veneris desiderium sensitivum cui constanter reluctabar voluntas.

Certum est matrimonium esse præstantissimum in salacitate remedium, frustraque non raro auxilia medica adhiberi, ut phlebotomias repetitas, refrigerantia, potum humectantem, lenia cathartica, balnea, serum lactis, antivenerica ut nymphaeam, portulacam, emulsiones, &c. hæc, ait *Zacutus*, etsi proficua, profuere nihil, & virgo his malis vexata demum in puteum se præcipitare cogitabat, cum demum maritus cui nupsit juvenis, robustus, & officio suo strenue defungens ac cui tanquam sanguisuga illa adhærebat, optimam ipsi medelam attulit; brevi enim ea puella effloruit, revixit & pristinae sanitati restituta fuit: *Zacutus Lusitanus de furore uterino observ. 84. libr. 2.*

2. *Nymphomania furibunda; Satiyrasis mullebris*, Amat. Luf. Cent. XI. Obs. 97. *Fureur uterine*, A C.

Est alter gradus hujus morbi in quo omni deposito pudore, nymphomaniacæ notos, ignotosque ad venerem sollicitant, pudenda etiam denudant, & ex denegato coitu dictis aut pugnis recufantes male habent; quæ prius erant castæ & decenter educatæ jam obscena verba proferunt, obvio cuique sui copiam faciunt, atque lassatæ potius quam satiatæ recedunt; illis non raro ob tactus impuros clitoris multum excrescit, & irritatur, quod in regionibus calidis solemne est; frequens est feminis ejectione, vulva intumescit, & hiat, ardor est in abdomine, urina pauca & rubra; atque si hæc calamitas castis & monialibus accidit, tunc ob præfocatum mœrorem & occultam diutius mali causam ægrotant miserime, vel aut tarantismum & dæmonomaniam simulant, aut insaniunt eo fine ut rus foras e cœnobio dimittantur, millenisque in eo casu utuntur stratagematis, aut demum se laqueo suspendunt.

Similem morbum in femina viro utente observavit *Matthæus de Gradibus consil. 80.* quæstam atque a viro conceperat, libera erat ab illo furore; ast vero si intra unum aut alterum annum non conciperet, furiosa evaderebat, ex appetitu veneris cum ventris sonitu, delirio, tremore, &c.

Hunc vero morbum deliriis non accenseo, quia delirium non est præcipuum symptomata, sed veneris effrænæ cupiditas.

Cadavera ostendere clitoridem tumidam, ovaria solito majora, tubas Fallopii clausas.

Præter remedia antiaphrodisiaca laudatur a multis usus cicutæ; verum quod genus plantæ hoc nomine intelligatur dubium est. Vide infra *Paraphrosinæ a conio*.

3. *Nymphomania fervor uteri* Sennerti de furore uterino L.

Est alius affectus prioribus cognatus, quem *materis fervorem* Antiqui appellarunt, quando

nimirum univèrsa uteri substantia incalcescit, cum dolore, lumborum gravitate, horripilatione, fastidio, urinæ ac sæcum suppressione, & fœmina coitum vehementer appetit, sed ob dolorem veneris uti pertimescit.

Differt siquidem hic affectus a prioribus, quod nec a feminis acrimonia, nec a libidine morali procedat appetitus veneris; sed tantum a phlogosi, aut fervore uteri ejus sensibilitatem adaugente.

In hoc quidem casu præter phlebotomias, vitum refrigerantem & humectantem, potus nitrosi, emulsiones, balnea, injectiones emollientes in vaginam, fomenta, similiaque proficua sunt.

4. *Nymphomania pruriginosa; Pruritus uteri* Sennerti lib. 4. p. 2. sect. 1. cap. 2.; *le Prurit de uterus* L.

Non semper uteri, seu potius vulvæ pruritus veneris appetitum effrænem conciliat; adeoque ille pruritus est a nymphomania ipsa diversissimus; verum quandoque hujus libidinose cupiditatis principium est, potissimum cum clitoridem obsidet materies herpetica acris, mordax, in fœmina aliunde ad venerem pronata; cum autem hæc cupiditas nec a feminis acrimonia, nec a depravata voluntate; sed a sede diversæ affecta dependeat, diversum esse affectum visum est Medicis, ut *Sennerto*.

Curatio eadem est ac herpetis.

XV. TARANTISMUS; *Il Carnevalotto delle Donne* Baglivi; *Extro di ballate; le Tarantisme, le Janon*.

Est morbus in Apulia endemius, cujus præcipuum symptomata est inexplabilis saltandi, aut choreas agendi cupiditas: dicitur Tarantismus a Tarantula, & ægri *Tarantati*, quia invaluit opinio hunc morbum a Tarantulæ morfu excitari, quod *Baglivus* judicat; nuper vero *Ill. Cernio Academiæ Neapolitane a Secretis* inficiatur.

Romæ capta sunt experimenta cum Tarantulis; horum morsus dolorem excitat; dein tumor livescens, paucis post diebus crusta nigricante oblitus; accedit somnolentia, cardialgia, vel cordis oppressio, & deinde dolores in singulis corporis articulis; sed nunquam saltandi vel necessitas, vel cupiditas demorsus incessit; hos diaphoretica vulgaria sanant.

Tarantismus ante sæculum dæcimum quintum a nullo Austrore memoratur, licet tarantulæ multo ante forent cognitæ; in Sicilia, Melita, Africa regionibus Apulia calidioribus sunt multæ Tarantulæ, nullus vero Tarantismus, ait *Ill. Serao*, cui contradicit *S. Gervasius*.

Apuli habitant sub cœlo calido & sicco, sunt ingenio acuto, imaginatione vivida, temperamento melancholico, amore mûsices, seu musomania insignes; Tarantorum plurimi fatentur se a nulla Tarantula demorsos unquam fuisse quantum meminerint; solus *Baglivus* scorpio Apulo, cæteri omnes soli Tarantulæ hunc mor-

morbum adscribunt ob præjudicatam opinionem, ut Astrologi astrorum influxui bella & epidemias tribuunt.

1. *Tarantismus Apulus* Bagliivi Tarantula. A.

Est morbus apud Apulos endemius, quem morsus Tarantulæ ob præjudicatam opinionem tribuunt, cujus præcipuum symptomata est saltandi, aut choreas agendi, & modulamina musica audiendi effrenis cupiditas.

Occasionem huic morbo forte præbuit olim successus musicorum sonorum ad excutiendam somnolentiam quam morsus Tarantulæ excitat; inde orta apud plebem opinio adhucdum vigens, muscæ inesse eam vim quæ venenum Tarantulæ per sudores a saltu excitatos abigat, verum & citra tarantulæ morsum, ac scorpionis vulnus his morbus, fervente cælo, homines ad hanc vesaniam prædispositos, quavis data occasione invadit.

Morbus ille chronicus est cum paroxysmis acutis quolibet anno recurrentibus; paroxysmus incipit a mœrore, solitudinis amore; quandoque furor, ululatus, vestium indecora abiectio, in cæno volutatio, quorundam colorum, ut nigri aversatio, aliorum amor; accedunt; omnes ab instrumentis musicis pulsatis, potissimum a modulaminibus velocioribus, e somno & profunda mœstitia excitati, & per triduum & ultra saltant ad sudorem usque, arborum ramos manu gestantes & exagitant, a dissonantiis, aut ingratis modulaminibus pejus habentes, alta suspiria trahentes, imo, si defuerit illud auxilium, in caro morientes; secus a sonis harmonicis & sibi gratis convalescentes usque ad annum sequentem; nam eo tempore quo primum affecti sunt, paroxysmus revertitur; quovis anno eundem morbum experiri solent, & si non saltaverint toto illo anno aurigine, anorexia, febricula, anxietate cordis, aliisque symptomatis vexantur.

Varietates hujus morbi, si Bagliivo fides sit, sunt repetendæ a diversis insectis, quorum morsui tribuitur hic morbus.

a. *Tarantismus a Tarantula alba* mitior est, ex morsu dolor ventris pungens, diarrhœa, pruritus.

b. *Tarantismus a Tarantula stellata* pejor, inde dolor acutior, pruritus, capitis dolor, stupor, gravitas, horror totius corporis.

c. *Tarantismus a Tarantula uvea* pessimus; inde symptomata stellatæ, & præterea tumor ingens, & dolor partis demorsæ, spasmus, sudor frigidus, aponia, nausea, meteorismus, &c.

d. *Tarantismus a scorpione Apulo* Bagliivi.

Demorsu non vitius palmites, sed enses nudos gestare volunt.

e. *Tarantismus simulatus* Bagliivi, cap. 7. *il Carnevaletto delle dorme*.

Non a solo Tarantulæ morsu occasio præbetur huic morbo, sed etiam a chlorosi, ut observat Bagliivus cap. 7. Multæ chloroticæ, ait ille, eadem fere patiuntur symptomata, quæ Tarantati, & consueto more lingulis annis saltan-

do a chlorosi, & hysteria immunes omnino evadunt.

Romæ, licet Tarantulæ deficiant, mulieres ac potissimum hysterice & moniales Tarantismus non raro simulant, sive amoris igniculis, sive jactura rei familiaris, sive aliorum malorum his proprium tædio afficiantur, ob assiduum mœrorem in melancholiam & desperationem abeunt, eademque ratione omni musicos concentu & choreis delectantur summopere. Citharista vero simulates a veris Tarantatis distinguunt, ex eo quod veri Tarantati, vel levissimum citharistæ errorem in modulamine, & dissonantiam acutissimorum instar musicorum percipiunt, non vero qui Tarantismus simulant, aut qui a Tarantula demorsi non sunt, ut cum Bagliivo loquat; nec enim magis est simulatus qui a chlorosi, hysteria, melancholica, nymphomania, &c., pendet, quam cui Tarantulæ morsus occasionem præbuit, si *illustr. Særao* fidem adhibeamus.

2. *Tarantismus enteneasmus; Enthusiasmus* Galeni; *Salvus Valentini*, ac *Salvus Viri Fel. Platerii*; *Chorea S. Viti* Sennert. Lib. I., P. II., cap. 17. non vero Sydenhami; *Ægri Enterastici* Herodoto.

Est furor saltandi quem divinitus immisum petant *Guillerinus Histor.*, *Vincenius Bellovacensis*, lib. 26. cap. 10, quem narrat anno 1012. sexdecim viris & tribus feminis accidisse ex imprecatione sacerdotis, eo quod in cæmeterio choream duxissent. Similem morbum causis physicis tribuendum narrat *Fel. Fiater. in observat. libr. 1. de foemina* Bagleensis, quæ per mensem fere sine intermissione saltavit; imo, cum sedere cogeretur, gestu, motuque corporis inquieto corpus veluti saltans agitabat.

In Circulo Sueviæ juxta Ulmam est templum Sancto Vito dicatum; eo multæ concurrunt mulieres circa Festum hujus Sancti quolibet anno mense Majo, ibique saltu cum perturbatione mentis nocte dieque se exercent, donec extaticorum instar corruant, qua ratione sibi restitutæ sanitati videntur, & nihil per annum sentiunt; secus membrorum inquietudine, tenfivis artuum doloribus, una cum lassitudine spontanea, & capitis gravitate torquentur, donec anno sequenti organum musicum quod in eorum gratiam hoc Festo pulsatur, audiant: Hæc testis refert *Gregorius Horstius observ. libr. 2.* Similis est puellarum multarum apud Gebbenenses phantasia, aut furor, cum Divæ Mariæ Festum recurrit, & eas ad aliquod Sacellum una aut altera leuca distans cum amatis & sociis in eundem invitat animi recreandi, ad fidium sonos libere saltandi, & longe a custodibus genio suo indulgendi pruritus; illa delectamenta sub velo devotionis licita tam ardentem appetunt plures, ut ab iis denegatis agrotent; expertus loquor, his enim festi interfui.

Paulo gravior erat affectus quem prope Courtray in Flandria observavit *Nicol. Tulpus (obs. libr. 1.)* Homo erat vere miser, volaticus & inquietus, qui noctes ac dies cursitabat, subsul-

tu tam pernici, & agitatione tam perenni, ut sudoribus diffueret, nec nisi inevitabili dormiendi necessitate pressus quiesceret.

Huc referatur inquietudo & cæstrum ambulandi ac saltandi, quo plures tum viros, tum fœminas exagitatas vidit *Willisus*, ut graviores molestias & lipothymias alioquin invasuras effugerent. *Willis. de morbis convulsivis, cap. 7.*

Vide quæ de melancholica saltante inferius referuntur.

Tarantismus musomania.

Est vesanus mulices amor, unde denegata hæc voluptate mœror, languor, quandoque furor & infania; concessa vero tranquillitas, lætitia animi, sanitas. Si mulices cupiditas effrœnis est, atque sanitatem lædat, *musomania* est; hic mulices amor omnibus fere innatus videtur, cum infantes in cunis vagientes, irrequieti, infomnes, mirifice ab harmoniaca cunarum agitatione sublevantur; hoc testantur de cura doloris arthritici *Bonetus*, ischiadi *Athenæus*, epilepsia *Chrystippus*, phthiſeos *Desault*, alique innumeri referunt, circa quod legi meretur egregium opus *Lud. Roger. Doct. Monspel. de vi soni & musices jarrica* anno 1758. Ipse non dudum inſani adolescentem, qui in febre gravi quotidie remittente a cephalalgia vespertinis horis in paroxysmo revertente non levabatur, nisi sono tympani bellici, quod ut pulsaretur amicos rogabat, a quo quidem sono adstantes fere capite dolebant, ille tamen adolescens minime musomaniacus est; cum bene valet; ad hanc speciem attinet infania illa epidemica, sed fugax Abderitarum, qua perciti fuere, dum agebatur *Andromeda Euripidis*, ex qua exuentes velut infani jambica canebant, vociferabantur, & tripudiabant *Perseum* imitantes, referente *Luciano*. Si sole sub ardenti, ut in amphitheatris Veterum, Tragediæ nostræ *Opera dicta* luderent, non minor excitaretur apud nos vesania, nec defunt hujus corybantialium exempla quotannis dum Saturnalia celebrantur, necnon apud *Tarasconenses*, & *Aquifextientes*, cum dies festi ipsis sanctissimi revertuntur.

Huc attinet observatio musomaniaci relata *Hist. de l'Acad. R. des Sc. an. 1707, p. 7.* Quidam Musicus hemitritæo detentus, septima die delirio correptus fuit, clamans, territus, lachrymans, infomnis decima die, paululum remittente delirio, quæſivit ut in cubiculo suo fieret concentus; accessere amici instrumenta musica afferentes, & ad primos sonos æger exhilaratus; præ gaudio lachrymas fudit, febris expers fuit toto concentus tempore quo finito recidit in priorem languorem; iterato remedio par fuit successus; imo deficientibus musicis, cantilena cujusdam vetulæ ipsam sublevavit; demum post decem dies repetiti concentus sanavere.

Similis fere priori est observatio facta *Alexia*, & in *Hist. de l'Acad. R. des Sc. relata anno 1708.* quidam choreæ Magister gibbus, nomine *Masson*, simili morbo acuto laborans cum delirio, suasu Dni de *Mandajors*, Acad. Reg. Numismatum Socii, qui antecedentem histo-

riam legerat, idem remedium adhibuit; ridebant adstantes quod fidecem ad ægrum furiosum accerferetur, & variis fanis eum obtunderet, cum æge, contra omnium expectationem, tranquillitatem recuperans, in lecto corpus erigere, & dulcedine soni captus modulamina brachiorum & capitis motu imitari cœpit; post horæ quadrantem quo duravit ille concentus, æger, antea a somno alienissimus, placide obdormivit, sudavit, & sanus evasit.

4. *Tarantismus Tingitanus; le Janon.*

St. Gervais in libro cui titulus est *Mémoires historiques*, refert apud Africanos, Tuneti scilicet, endemium esse Tarantismum spontaneum, seu a nullius insecti morſu dependentem, mulieribus potissimum familiarem, quo ad saltandum, & choreas agendas impelluntur, & huic morbo nomen est *le Janon*; hos quidem motus tanquam convulsivos Auctor reputat; verum verosimile est, eos ejusdem generis, ac quos vere tarantati apud *Apulos* edere solent.

In oppido *Donzere* dicto apud *Delphinates* idem mox invaluit in curando anthrace, ac olim in oppido *Roquecourbe* juxta *Castres*, scilicet incito tumore, & apposito sale, aceto ac pipere, æger ad saltandum & choreas ducendus per biduum, tintinnabulorum sono, & amicorum exemplo incitatur.

XVI. HYDROPHOBIA; *Hydrophobie, Rage.*

Est morbus cujus præcipuum symptoma est incredibilis potulentorum omnium averſatio.

Rabies, Græcis *lyssa*, est apud lupos & canes morbus cujus præcipuum symptoma est vin sibi aliisque inferendi effrœnis cupiditas; Lupi scilicet rabidi obvios omnes mordent, sed non ideo sunt hydrophobi; constat scilicet repetita apud Gallo-provinciales experientia, canes luposque rabidos bibisse, manducasse, flumen tranſiſſe, ut olim *Marologii* & bis *Forolivi* observatum, adeoque nec cibum nec potum averſari; ast in homine, quem canis lupusve momordit, præcipuum symptoma est aquæ, ætis, lucis averſatio, cui rarissime supervenit bibendi cupiditas. Rabiei species plures assignari possent, ut *rabies canina* quæ morſu propagatur, & in homine est hydrophobiæ accidens; *Rabies maniaca*, *Rabies demonomaniaca*, quæ sunt accidentia mania, vel dæmonomania, nec diversa ab illis genus constituunt.

1. *Hydrophobia vulgaris; Phrenitis latrans* Democriti; *Aerophobia*, *Panoophobia* *Cæli Aureliani*; *Rabies Canina* *Boethaave*; *Hydrophobia contagiosa* *Brogiani* de *Veneris* p. 102. *Ægri Hydrophobi*, *Phœngyri*, *Aquifuga*, *Rabiosi* &c.

Ille morbus, Græcis prætervisus, truculentissimus, sæpius ex animalis rabidi morſo communicatur; raro sponte febribus superveniens, unicum utplurimum lethalem & brevem paroxysmum obtinet, verum ejus venenum diu & cit-

citer quadraginta dies in corpore latitat antequam evolvatur; contagiosus est, salivæ scilicet interventu per morsum, linctum, basia a corpore in corpus transmittitur a canibus, lupis, felibus antea demorsis, aut spontaneam hydrophobiam patientibus.

Hujus historiam in *dissertatione qua anno 1748. præmium Academia Tolosana reportavit*, fule tradidi; idcirco his paucis summa capita attingere sufficet.

Venenum hydrophobicum duplici materie constat, una fixa, mucosa, altera volatili; utraque in glandulis sebaceis faucium, œsophagique paratur, colligiturque, sive venenum salivam immediate affecerit, ut accidit celebri *Baldo*, qui caniculum rabidam osculatus est antequam eam occidendam mitteret, necnon his quos in facie lupi fauciant; sive venenum aliis partibus infusum fuerit, quod morsu, imo linctu evenit, modo tamen dentium mucus & saliva non deterfa omnino fuerit, ut accidit cum trans vestes crassas, lanatas, quispiam a cane mordetur; saliva venenum infert vulnere utplurimum crassam, quod ibi loci fovetur, exaltatur, resolvitur per mensem & ultra, vulnere interea cicatricem cito inducente, & præmorsu, nisi æger timeat eventum, bene se habente: si vero venenum immediate salivam infecerit, illud intra paucos dies evolvitur, & hydrophobia accedit, ut accidit illis qui in facie vulnus acceperunt; inde enim chrymæ, saliva ducuntur cito ad œsophagum. Apud eos vero qui in locis ab œsophago distitis morsum passi sunt, venenum non evolvitur, nisi post mensem & ultra, rarissime post annos; tunc vero vulnus antea sanatum dolet, rubet, intumescit, ardent partes demorsæ, linctæ; æger fere semper oblivioni mandatum infortunium suum in mente revocat; imo refrigeratio hujus veneni evolutionem accelerat; inde utplurimum moror, tristitia, cibi & potus negligentia, tunc autem sive timeat, sive non, angina quædam species cum divexat, potum, utcumque siciat, deglutire recusati, salivam etiam suam horret; incredibili quadam antipathia, adversus omnia liquida ori, aut etiam oculis oblata, afficitur, cujus rationem ipse non intelligit; nulla hæctenus in pulsu mutatio, nullum virium detrimentum; æger, si animo miti sit, & ingenue educatus, maxime vero si infans, placide potum renuit, lac a nutrice oblatum recusat, frustra bibere conatur, cibi etiam lobulos raptim & cum summa difficultate devorat, & nemini minitatur; si vero rusticus, aut minus mollis indolis, diriora patitur symptomata, maxime si diram quæ imminet mortem, & quæ de rabidis vulgo feruntur non ignoret, is scilicet quadam obvio omnes mordendi prurigne tenetur; quotquot videt, tot fingit amphoris armatos hostes, qui eum ad bibendum cogant: ægri ad aquæ, aut amphoræ nomen exhorrescunt, salivam longe expuunt, imo vel mini-

imum flatum aut ventum pertimescunt, raro febricitant, rarius delirant, plurimi devotas preces ad Deum fundunt, simulque amicos monent ut sibi consulant, ut manibus vincula injiciant, at a morsu & sputo suo caveant, & intra unum, alterumve diem convulsi; turbati moriuntur.

Paulo post obitum secta cadavera horrendum fetent, venter intumescit flatu, ichor viridis stomachum notat, maculæ atrorubrae œsophago sunt inustæ, cruor fluxilis paucus in venis, viscera sicca, arida sunt, nec mirum, cum per biduum, triduumve æger omni potu abstinerit. Animalium rabidorum carnes comestæ, excepta forte gula, aliis hydrophobiam intulisse non constat; jecur ipsum pro hydrophobiæ antidoto multis laudatur; veneni ergo sedes in œsophago fixa videtur.

Phænomena intelliguntur, si ibi loci supponamus humorem calcis vivæ instar cum saliva & aqua assumpta effervescente aptum, & cujus energia caustica dilutione extricatur; hinc dysphagia atrox, nausea, gingivarum pruritus, expulsiō, &c.

Si itaque hydrargyrum, affinitate qua gaudet, adhæreat mucosæ faucium, & illius excretionem promoveat, illud hujusce veneni in his glandulis præparationem impedit, exaltationem a mora pendentem arcebit; eliminationem promovebit, forte huic adhærendo illud concentrabit, ut acidum marinum sublimati corrosivi corrigit hydrargyrum, involvit in aquila alba.

Multiplici observatione a viginti retro annis constat homines a rabidis demorsos, maturo & constanti hydrargyri usu ab hydrophobia antequam accedat immunes evadere; hoc docent observata clariss. *Desault Burdigalensis*, *Darluc Foroliviensis*, *Fraris du Choiseul Jesuita*, qui in Pontichery trecentos hac methodo servavit; mea demum pluries a quatuordecim annis repetita, cum ante hocce inventum neminem vere hoc veneno infectum convalescere vulgo creditur.

Ex diversis hydrargyri præparatis, forma turbiti, cinnabris, &c. præstantissima est potata vulgaris Neapolitana, cujus drachma quantocius vulnere & vicinæ est inungenda; imo si tempus urgeat prima vicæ semiuncia, dein singulis diebus ægro e balneo exeunti iteranda est inunctio unius, alteriusve tantum drachmæ, quod repetatur per quindecim, vel viginti dies, ita ut æger ad summum pauca sputa, plura quam pro solito more ejiciat; ea vero servatis servandi, sub victu refrigerante & humectante, vitando aerem frigidum, diro huic morbo præcavendo sufficiunt. Plura vide apud *Ill. Van. Swieten*, *Commentar. in Aphor. Boerhaave*.

In accessu hydrophobiæ moschos ad gr. xvj. datur cum successu, cum vel sine cinnabari gr. xxiv. & aqua vitæ, sudorem & somnum procreat, Hungari suadent scrupulum scarabæi Maja-

his vorandum ad ciendam hæmaturiam quam in hoc morbo salubrem dicunt. *Heisterus* pejus aubuc consilium suadet ut vulnus recens ore fugatur. *Scarabeus Maialis* est *Meloe proscarabeus Linnæi*.

2. *Hydrophobia Spontanea.*

Ea est quæ citra ullum contagium oritur potissimum in hemitritæi specie qua affectos phreneticos *Brachypotas Hippocrates* nuncupat; pauca vero sunt hæctenus hujus morbi historię; de quibus videlicet *Journ. de Med. de Vandermonde*.

Hanc *Lycanshem Græcorum* esse putat *Ill. Broglani*; oritur autem vel sine morbo prægresso, ut bis vidimus *Montpelii*, vel a calore itineris referente *Vn Lauvens*, vel a commotione capitis, *Journ. de Med. Fevr. 1766.*, cum cephalitide ab icu capitis, *Essais d'Edimbourg*, a potu aquæ frigide æstuante corpore *Kockleus a Morgagnio* citatus, vel supervenit in accessu epilepsiæ quam fugacem bis vidit in suo servo *Ill. Vandollius Mutinensis Archiater*, ex epileptica filię morsu matrem in hydrophobiam incidisse testatur *Malpighius*, & *Journ. de Medecine Avril 1761.*, in typho hydrophobiam ortam refert *Salmuth. Cent. 2., Obs. 52.*, necnon *P. Borrellus Castrensis Cent. 11., Obs. 38.*, in cynanche morbilla fugacem referunt *Aët. Ac. Nat. Cur. T. 3., Obs. 205.*, in peripneumonia *Journal Encyclopedique, T. 13.*, in amphimerina cynanchica & in gastritide, *Essais d'Edimbourg, T. 1.*

Datur itaque alia primaria, alia, ut ajunt, symptomatica & deuteropathica. Spontaneam esse periculi plenam testantur aliquot observationes; interea quæ gastritidi supervenit uberrimis phlebotomis sanata fuit; hydrophobiam spontaneam & periodicam recurrentem quæ lethalis fuit citat *Mead*: fugaces & symptomatice illæ hydrophobię, ut quæ paroxysmum epilepsiæ, quæ anginam comitantur, periculi expertes visæ sunt; qua methodo tractari debeant sola docebit serior experientia; an contagiosa sit per morsum? hoc duæ observationes suadere videntur. Quidam, nomine *Matthæus*, cum anate amore percitum vexaret, ab illo demorsus fuit in labiis, collo, pectore; partes inflammatae & cito gangrena affectæ fuerunt, unde mors; ipse furor itaque mortuus quasi venenatus excitat.

Collatis fere omnibus Recentiorum scriptis de therapia hydrophobię, nequaquam assentiri possum *Illustribus Viris Nugent & Le Camus*, qui litu mercuriales, tot curis celebres, toties & feliciter adhibitos, dimittere volunt: experientia, quæ sola Practicos ducere debet, docuit ab anno 1747. ex quo methodus *Cl. De Sault Med. Burdigalensis* in nostra Dissertatione ob præmium *Academię Tolosane* fuit latius ebucinata, quadringentos saltem homines ab animalibus rabidis demersos, quorum fere nullus antea hydrophobiam & mortem effugisset, a litu mercuriali in tuto fuisse collocatos, cum unicum citetur a Neotericeis exemplum mulieris quæ ope antispasmodicorum ab hydrophobia libera evasit; illud autem exemplum, si non pro litu mercuriali, saltem

pro mercuriali, medicamine, cinnabari scilicet pluries repetita, æque militat ac pro antispasmodicis: illa quidem mulier jam ad hydrophobiam devenerat, quod mirum, cum ab ea convalesceret; sed præter duo exempla a *Cl. De Sault*, totidem a *Jesuita du Coisfel* citata *Journ. de Med. Aoust. 1756.*, aliquot hydrophobias superatas, seu horrorem aquæ, spasmos furorem, hydrargyrosi snblatos videre *Clariff. Darluc, Cavalier Medici Gallo-Provinciales* in ægro dicto *Beuf*, & in *Johanne Delphinatè*, qui similiter convalescere, & in quatuor rabidis quos curabat *Clar. Hom Chirurgus Divionensis*, qui tamen deinceps obiere.

Vera methodus curandæ hydrophobię consistit in ea mercurii administratione cito post morsum instituta, & quindecim saltem diebus continuata, antequam mensis a morsu elapsus sit, cum æger in facie vel capite læsus est, & per mensem perseverante in casu morsuum partes extremas afficientium; quippe docet observatio, ut in nostra Dissertatione olim monuimus, multo citius a morsu supervenire lethalem aquæ metum, cum facies vel caput vulneratum est, quam cum manus & pedes; terminus hydrophobię in primo casu, observante *Ill. Darluc*, est ut plurimum unus mensis, aut in secundo ad tres menses & ultra extendi consuevit. Qui itaque in primo casu ultra dimidium mensem caruerunt litu mercuriali aut parciorem ahibuere, in tuto minime sunt; atque si tunc temporis brevitatem temporis superstitis velimus iterata & largior mercurii dosi, vendicare, metus est ne æger ab hydrophobia sanatus, febre, sudore, spasms, pytalismo, viscerum & capitis inflammatione correptus, dein pacate, seu citra ullam rabiem & aquæ horrorem moriatur, ut sexies factum esse novimus, tum in Gallo-Provincia, tum in Burgundia; cum autem æger serius implorat auxilium Medicum, necessum est parum tutum, sed unicum quod superest remedium tentare; ea lege *Sapientissimus D. Darluc* magnam pomatæ Neapolitanæ copiam fecit quatuor rusticis in facie a lupa rabida demorsis, vigesimo quinto a morsu die, quibus itaque hydrophobia proxime imminerebat: inter quos duo, qui totum corpus hydrargyro sibi innunxerunt procul a Medico, in furorem acti, & post triduum uberrimo pytalismo medio in nemore expurgati, tamen contra omnium spem convalescere, ut scripsit ad me *D. Cavalier*.

Altera lex est ut, cum sufficiens tempus suppetit, & primis a morsu diebus acerbissimus Medicus, more *Cl. de Sault, Du Coisfel, Bererand Massiliensis Medici*, quem usque secuti sumus & olim deprædicavimus, exigua dosi pomatæ Neapolitanæ, ad drachmam scilicet, alternis diebus, interpositis si commodum sit balneis, illinatur, ut hydrargyros pacatissime omnes corporis mæandros pervadens, sine tamuleu & in-

& inflammationis metu, venenum ubique extinguit, quod in syphilide curanda duplo tamen majori dosi, ob prægressas præparaciones ægri, insituisse consuevimus, adeoque ea lege ut sensibilem pyralismum vitemus, quo scilicet sit ut hydrargyrus citius quam par est extra corpus delabatur. Quicumque has duas regulas secuti sunt, nullo excepto, ut demorsus in facie vel capite, quantum mihi hæcenus notum est, evasere. Huic methodo insistentes post laudatos Auctores, multos vidi a canibus, ab asina rabida, a fele rabida demorsos a periculo liberatos esse; & quod majus est, non solum a canibus & in artubus, sed etiam a lupis rabidis & in facie, demorsos quamplurimos curavit & sanavit *Ill. Darluc*, qui neminem hujusce conditionis ultimæ demorsum unquam vidit sine litu mercuriali sanatum; vidit autem duas hydrophobiæ epidemias, in quarum prima anno 1747. viginti septem homines, & in secunda duodecim anno 1651. demorsi sunt Forolivi in Gallo-Provincia, præter multos alios sporadice hoc viru contaminatos.

Usus turpethi mineralis, panacæ, aquilæ albæ, forte & spiritus antivenerei, certe utilis est; sed multo minus tutus, saltem usus turpethi, quam litus mercurialis; hydrargyri moleculæ quæ a vasibus cutaneis accedunt ad malsam sanguinis vasa omnia minimæ prætereunt; si vero via chyli ad cor accedant, inde ob gravitatem specificam maximam, juxta hydraulicæ leges, vascula tantum majora in axis majorum directione posita, lateralibus insalutatis, penetrant: & turpethum minerale, utpote emeticum energeticum, stomacho inflammationi proximo, nisi mature, & ad granum unum in mulieribus, aut duo tantum in viris, more *D. Bertrand*. adhibeatur, nec pluries repetatur, potest inferre strages non hæcenus cognitæ, qualis est paraplegia lethalis quæ observata in hac methodo. Quod antispasmodica spectat, ut moschum, camphoram, opium, succinum, ea parca dosi præscripta minime spernenda sunt, maxime cum superveniente aquæ horrore nullum aliud superest refugium; ast multo tutius in prophylaxim, quam ea medicamina, adhibetur hydrargyrosus.

Hydrophobis in furore constitutis oculi noctu lucent, ut felibus, quod *Ill. Darluc* testatur, & ultra mediam noctem Brunellæ hydrophobiæ opem ferens *D. Cavalier Medicus* Forolivi observavit; inde roboratur quam olim tradidi de fluido nervo electrico sententia, meaque de hydrophobia theoria, quæ admittit in hoc morbo fluidum illud in phosphoricam activitatem exaltatum.

Numquid ea activitas phosphorica fluidi nervi a vehementi afflictu concitatur in cæstro epileptico, venereo, phrenitico, in fervore febrium ardentium, in phlegmasi supra citatis? nonne epilepsia parva est in cæstro venereo, quo vigente hieme excandescunt feles, quo tempore leviter fricata scintillant undique, & oculis solito intensius lucent; ætate pluries accidit hydro-

phobia spontanea luporum quam tempestatis tempestatis ob calorem, quo fluidum nerveum magis electricum evadit, modo ventus austrinus desit: vigente hieme lupi hydrophobi etiam evadunt, nec non feles, ob vim electricam tunc temporis vehementionem. Sed de his in hypothesium sphaera contentis hic agere locus non est.

ORDO TERTIUS.

DE LIRIA.

Ratio est facultas percipiendi nexum veritatum universalium; inde homo dicitur animal rationale, quod cum ætatem sufficientem attingit, capax est hunc veritatum nexum percipiendi, seu quod idem est propositiones generales veras & abstractas ex pluribus individuis concretis observatione compertis valet. efferrare: *Intellectus* enim quo pollet homo est facultas abstractum in concretis pervidendi, seu ideas generales efformandi, cum bruta nil cernant nisi in individuo seu in concreto, unde veritates universales, quales sunt elementa scientiarum, capere nequeunt.

Ratiocinari est ea duabus propositionibus terminum communem habentibus, tertiam elicere; hoc præstant homines etiam in rebus intellectualibus, ut circa virtutem, vitium, sanitatem, ægritudinem generice sumptas; bruta vero bonorum vel malorum sensitivorum ideam sensu retinent, & similia in similibus circumstantiis expectant, quæ expectatio est quid analogum humanæ rationi, & vulgo *instinctus* dicitur aut *sensus communis*, nam sensus seu facultas percipiendi impressiones objectorum præsentium fere sufficit cum memoria, ad hanc similibus eventuum expectationem.

Morosi hoc instinctu minime destituuntur, & mala sensitiva non solum percipiunt, sed & quædam præ aliis impense appetunt, & prosequuntur, atque in hoc errant quod organorum extra cerebrum positorum vitio seducti, bona hæc sensitiva intellectualibus, multo majoribus anteponant, ut nymphomaniaque illecebras veneris castimoniam, famelici alimenta temperantiæ, denique pro bonis summis & realibus exigua & apparentia sumant ac prosequantur; interea ex eo solo inter delirios non numerantur, quia animæ sedes, scilicet cerebri medulla, non viciata est, adeoque ipsis cupiditatibus morbosis resistere possunt, ac ratione, qua pollet, ac libertate qua fruuntur, errorem suum corrigere potis sunt; verum deliri cerebrum habent læsum tum in toto tum in parte, nec proinde ipsis possibile est suum errorem agnoscere, nec agnatum emendare; illi quorum encephalus totus afficitur fere ut maniaci inconcinne de pluribus diversissimis objectis judicant & exant; melancholici vero, quorum medulla

cerebri in parte tantum vitata est, de uno aut altero delirii sui objecto pessime iudicant, in aliis sæpe recte cogitantes, ingeniosi & acuti.

Præterea morosi quidpiam bonum essentialiter & constanter appetunt, aut malum averterunt quoddam præfracte, & in hoc morositas consistit; saluum tamen remanet rationium, nisi delirium cum morositate complicitur; aut delirantes etiam quædam avidè appetant, aut sine ratione averterentur, interea plures circa indifferentia errant, ut qui se ceruum, figulinum, vitreum caput gestare, se Reges esse, aut equos, aut Deos reputant; illi de his allisve subjectis absurda, minimeque sibi coherentia deblaterant, aut multa perpetrant quorum motivum in sanorum mentem nunquam fere venire potest: sic maniacum vidi, qui per quadraginta dies cibum & potum recusabat, solo tabaci fumo contentus, nec suæ abstinentiæ ullum motivum afferbat; idem filix suæ trienni pollicem cultro abscedit, nec eadem die hujus vel meminerat, vel penitebat, & sciscitantibus aliena omnino respondebat.

Fingite contentus cujusdam Rectorem & Præsidem, qui non solum diversorum instrumentorum ab aliis pulsatorum sonos percipiat, sed etiam quos ipse in clavicymbalo aut organo ecclesiastico pede, manuè producit, registris, ut ajunt, omnibus eductis; ille si mentis compos, liber, & nullis aliis negotiis distractus, sonoram harmoniam, & si quæ sit, minimam dissonantiam facile percipiet, omnium partium actionem sapienter moderabitur & diriget; talis est anima in statu sano, dum præest machinæ humanæ recte constitutæ; verum si instrumentorum, quibus utuntur socij, chordæ sint male ad contentum aptatæ, vitiosæ, instrumentaque ipsa male disposita, sive instrumenti cui præest registra quædam sint clausa, ut si organa auditus, memoriæ, imaginationis feriantur, aut ipse alio distractus, impossibile est rectum & jucundum concentum fieri; deficiente præsidis regimine, omnia confundi & perperam misceri necessum est.

Talis est confusio in regimine actionum liberarum apud delirantes, licet plures ex actionibus naturalibus, v. g. vitales pacate & concinne exerceri pergant, quæ scilicet non actuale præsidis systematis nervi attentionem exigunt, sed veluti ob longam ejus assuetudinem ab ipso inciscio sunt, ut fidem inciscius capite & pene mensuram denotat, interea dum modulaminibus diversis excitandis est intentus.

Delirium a Boerhaave definitur *ortus idearum non respondentis objectis externis, sed interna cerebri dispositioni; a Pitcairnio insomnium vigilantium*. Hallucinatio error est qui a vitio cerebri non pendet, sed a prava organorum exteriorum dispositione, ut in vertigine, suffusione, & error ille differt a morositate, ut pica, satyriasi, quod non notabilem & constantem secum inducat appetitum vel aversionem: delirium vero pendet a vitioso cerebri ipsius statu, & non nisi conse-

quenter ad ejus vitium ipsi hallucinatio aut morositas sæpius adjungitur.

In statu sano animæ, qualem depinximus dum de contentus præside agebamus, omnes actiones & ideæ, indeque pendentes appetitus & motus, determinantur, & a circumstantiis externis, & a ratione ac memoria veritatum, vel præcepto universalium custode: unde fit ut omnia recte percipiamus, absentia imaginemur, præteritorum recordemur, futura prævideamus, omnia bona malave ad recti iudicii stateram libremus, sicque omnes ideæ & actiones ab his principis internis & simul externis determinentur. Verbo, datur consensus inter externas circumstantias, & notiones acquisite boni & recti; unde determinatur quid in quavis circumstantia sentiendum, appetendum, & agendum sit.

Deest ille contentus in omni vesania, nam *hallucinati* imaginantur & percipiunt quæ non sentiuntur; *morosi* loco voluntatis ab appetitu sensitivo diriguntur; *deliri* brutorum instinctu, non regimine rationis, ducuntur, & sunt similes equis & mulis quibus non est intellectus, ipsis etiam pejores, si simul gravibus pathematis aut morositatibus agitentur. In amentia fere nulla sunt pathemata, nec tristitia, nec hilaria; in melancholici tristitia sunt, in maniacis vivida ad audaciam & iracundiam vergentia.

In phrenitide, paraphrenesi & cephalitide paræxia acuta inflammatoria est, unde differunt hi morbi a vesanis quibuscum ratione delirii conveniunt; in his morbis est infarctus vasorum corticalium & medullarium cerebri aut cerebelli, atque impetus sanguinis in ea vasa & inde orta neurolymphatica excitat medullarium fibrarum pulsationes, distensiones insolitas objectis externis non respondentibus, inde ideæ inconcinne, hallucinatio, morositas & delirium, quod sedato sanguinis impetu, resolutio vasorum infarctu, ut plurimum cum ipsa pyrexia intra aliquot dies evanescit.

In paraphrosyne etiam fugax est ut plurimum delirium, febris cujusdam sæpe comes, aut veneni effectus. Verum in mania, melancholia & amentia, constans, diuturnusque est error mentis, nec a fugaci fluidorum vitio, sæpius vero a solidorum ipsorum labe dependens, unde medelæ difficultas summa: morotrophia his ægris non sanandis, sed tantum fere custodiendis & nutriendis dicata, hanc difficultatem satis testantur.

Ratiocinijs, morosisque Philosophicis hos vesanos aggredi foret operam oleumque perdere, aut surdo canere, quos ad medicamina, vel alimenta necessaria sumenda minis & verberibus cogere non raro opus est. Hi soli sunt ægri apud quos morbus non est molestia, seu qui suam ægritudinem non ægre ferunt, nec de ea conqueruntur: non mirum itaque si ad ejus sanationem concurrere recusent, forteque Medicis faustum eventum sortitis responderet mania-

nacus, ut respondit ille, de quo *Horatius: Pol me occidistis amici*. Interea adeo tristis est ac turpis ille morbus, ut, si non ægrum, saltem parentes, amicos & cives omnes sibi obstringat Medicus, qui insanum ad rationis viam reducit.

XVII. PARAPHROSYNE; *Delirium Latinis; Temulentia Platero; Mentis alienatio; Gallis Delire, transport au cerveau, alienation d'esprit.*

Est fugax & sæpe febrile delirium, unde a mania, melancholia, aliisque morbis constantibus diversum, nec non a phrenitide, paraphrenesi, synocho & typho, quorum sæpe comes est, ut pars a toto discrepat.

Oritur ut plurimum ex tali vitio cerebri quod valet certas æstheretici (a) fibras distrahere, succutere, unde determinata in mente exsurgunt ideæ objectis externis non respondentes, ex quibus tamen omnes appetitus & actiones determinantur.

Vere somnium est vigilantis; somno detenti minime possumus phantasmata quibus detinemur abigere, & errorem corrigere: aut statim atque evigilamus visis & auditis objectis ambientibus, atque iis cum objecto somnii collatis errorem nostrum agnoscimus dum sani sumus. Verum in paraphrosyne nec omnino evigilamus, sed tanta est impressio facta in empirio, ut eam inde exortam minime abjicere possumus, unde ea idea vehementer percussa, consequenter appetamus, aversemur, judicemus, & actiones omnes dirigamus; nemo est qui inter somniandum, terrore v.g. percussus, si expergeat, paululum has ideas non rejicere possit; verum si somno iterum indulgeat, illa phantasmata nobis invitis iterum menti obversantur; ita ut pluries hanc luctam inter somnium & libertatem intra horam experiat. Si itaque febricitans talem in vasis sanguiferis infarctum patiat, ut certam ideam alte infixam non possit amovere, quæque impressiones forinsecus advenientes superet, is frustra objecta externa percipiet, ea prætervisurus aut mox in insomnium etiam interdum relapsurus, atque ille paraphrosyne laborare seu delirare dicitur.

1. *Paraphrosyne temulenta; Delirium ex narcoticis, venenis dementantibus. Temulentia Plateri. B.*

Est illud delirium quod ex liquoribus fermentatis, ut vino, cerevisia, horum spiritibus immodice haustis, forma potus, vaporis, balnei, clysmatis, &c. oritur. Horum spirituum energia fluidum nerveum in cerebro mire exagitur, inde millenæ ideæ turmatim exortæ in anima; verum ex illis quædam sunt cujusque magis familiares; quæ proinde nos magis afficiunt & delectant, iis proinde fortius adhæremus & acquiescimus, unde cujusque mores & ingenium in temulentia declinantur; iracundus exardescit, amarus suspirat,

nulus a circumstantibus objectis quibus vix afficitur ad simulandum determinatur, unde vulgo dicitur: *In vine veritas.*

2. *Paraphrosyne a venenis. D.*

Datura Methel, Du Guid Estimburgensis, Diar. Medic. Novemb. 1757.

Decoctum trium fructuum in lactis pinta jejune haustum a robusto sexagenario induxit sequentia symptomata.

Illico vertigo & vacillatio ut in ebrietate, sensuum omnium obscuratio, nulla nausea, lectum æger petit; lingua & os aridissima, balbuties; immobilis fuit, muscitavit, delirare visus est in gestibus, genibus flexis; brachia tendens, & aliquid inquirens, oculi graves; tristes; dein aphonus, tranquillus, sine pulsu, artubus resolutis, per sex, septem horas stupidus, dein furibundus se jactabat in lecto, infinita signa adstantibus non intellecta edidit, tranquillus dein ac eodem vespere omnino sanus evasit.

Datura stramonium, seu pericarpis erectis, in Occitania vulgaris, suppeditavit decem ab hinc annis latronibus venenum, quo nefarii per aliquot annos usi sunt; semen scilicet contusum in vino infundebant, sed qua dosi nescio; majori scilicet qui bibunt venenum, pereunt, & plures sic interemptos vidi vel audivi; minori dosi paratum vinum ore assumptum intra pauca minuta hominem somno tradit, quo tempore a furibus spoliatur, dein intra paucas horas somno excussus, æger vesanus, demens, millenis minime injucundis deliriis agitur, mutus ut plurimum & gestibus appetitus suos demonstrans, sine nausea nec cardialgia, deinde per multos dies obrerat phantasmatis suis detentus, hilaris, ac demum ad rationem redit, sed debilis ad progressum & veneri impar; hæc in pluribus vidi, viderunt etiam Senatores Prædialis Monspelienfis, qui hos nefarios morte damnerunt. Carnifex Aquifextiensis sumpto olim hoc veneno per noctem in cæmeterio choream agebat, & ejusdem urbis canidia morti fuit addicta quod puellas sic dementatas ganeonibus tradidisset. Hoc criminis genus apud Orientales familiare est, docente *Acosta*. Plura videtis apud *Garidel Histoire des Plantes de Provence.*

Hyoscyamus niger radice, flore, foliis, similes effectus inducit. Mulier Monspelienfis ejusque maritus radices illas pro radicibus scolymi manducaverant; vespere post quadrantem horæ guttur fuit constrictum, vox extincta, dysuria accessit, amaurosis fugax, risus ineptus, continua loci mutatio per dies duos, dein cephalalgia, debilitas, quæ cuncta emeticis, catharticisque cessere. Vidi similes effectus foliorum in jusculo decoctorum in altera muliere.

Sumptis *hyoscyami nigri foliis decoctis* superveniunt vertigo, stuporque velut a temulentia, post

(a) *Æstheretium*, seu sensorium commune, est, ut multi existimant, corpus callosum cerebri, quod animæ sedem esse dicunt.

post tres horas delirium febrili simile, pulsus irregularis, color faciei sæpe mutatur, oculi torvi, pedum gravitas. Liberantur ægri assumpto ypecacuanha, cum aqua calida & oleo, si evomant, fecus vero si sudore diffuant & copiose mingant; quidam per mensem adhuc laborant asthenia; gastrodynia gravativa, torminibus ventris, cephalalgia, vertigine. *Trans. Philos.* 1752.

• D. Stedman.

Coriaria Nissolii, *Ath. Academ.* vulgo *radoul*, cujus baccæ epilepsiam creant, foliis etiam nocet hominibus, & hoc singulare observavi in muliere Montpeliensi, quæ decoctum foliorum ejus in jusculo assumpserat, quod scilicet se in medio aere consistere ferme putaret, nec lecto insisteret; visus erat obnubilatus: hæc per biduum.

Solanum hortense baccas diversicolores producit, quarum septem vel octo in ossa comestæ, quod rustici montium vicinorum ludibrii causa quandoque faciunt, similem paraphrosynem aut temulentiam inducunt. De effectibus atropæ Belladonæ, vide *Carum*.

3. *Paraphrosyne ab opio*. *Collect. Acad.* tom. 3. pag. 676. a Christ. Schelhammero. B.

Tribus granis & semisse, totidemque croci, deglutitis a viro circa noctem mediam, vir 1. per horæ quadrantem sono tumultuoso, insomniisque turbato, irrequieto indulsit; 2. vigilavit ore sicco, & cum loquelæ, articulationisve impedimento; 3. post horam caput stupefactum & vertiginosum; 4. tunc sibi videbatur ipse in aere suspensus, & omnia circumrotari; 5. progredi coactus titubabat, ægre procedebat, stupor sensim decrefcebat, ast artuum torpor identidem subito augebatur; 6. penes se non erat omnino, & suæ existentie vix conscius erat, quæstis tamen satis apte respondebat; 7. post semi-horam sensibus orbatus fuit, excepto visu & auditu, sic acetum nulla acrimonia præditum, spiritus volatilis salis ammoniaci inodorus, tactus fere nullus, ipsi videbantur; 8. manuum tamen suarum genis applicatarum frigus sentiebat; frigebat autem post semi-horam toto corpore maxime extremis artubus, inde stupor musculorum, & progressus impeditus, unde ad hypocaustum excalesfactus fuit, & ambulare coactus ne moreretur; sic progrediens obdormiscebat somno obrutus; 9. hora tertia matutina ratio prius obnubilata emicuit, pulsus prius vix sensibilis surrexit: tunc somnus ipsi concessus fuit, sed huic indulgens æger turbabatur, sui impos erat statim ab oculis clausis; iudicio liberiori facto, ipse somnum a se arcebat, a quo timebat; 10. hora quarta matutina, sumpto potu spirituoso vires recuperavit, & in omnibus artubus formicationem brevi sensit, repetitis frictionibus stupor superficiei corporis evanuit, sensusque in ea restitutus; 11. finita hac ægitudine æger lassus est suas toto hoc tempore ideas tantum vagas, & cognitionem status sui non nisi confusas fuisse, licet præteritorum clara remaneret.

Sauvages Nosologia Methodica. Tom. II.

memoria; 12. addebat quod oblato sibi lectoque libro lecta non intellexerat, oculosque suos quater majores apparuisse, ita ut metueret ne aspicientibus horrendus videretur; hujus autem narcotici operatio post sex horas omnino evanuit, & valetudo tunc integra restituta fuit.

Ex hac egregia observatione multa ad psychologiam perficiendam deduci possunt corollaria. Facultas attendendi ad objectum seu ideas devagantes recolligendi ab opio turbatur, impeditur, quidam præ aliis sensus obscurantur, memoria tamen vigente; tactus videtur esse duplex, uno obscurato quo corpora distinguuntur, alter quo percipitur frigus, clare sentit: imaginatio quæ æger in aere suspensus sibi videtur, sumptis aliis venenis, ut hyosciami imo coriariæ foliis orta, singularis est.

Ab atropa belladonna. Vide *Observ. D. Dumoullia, Medici Cluniacensis, Journ. de Medecin.* Aout 1759. pag. 119.

Nota. Paraphrosynes diversi tantum gradus sunt delirium, furor & rabies.

Delirium est primus gradus in quo ægri pacate & tranquille verba effutunt, aut ineptias agunt. *Furor* est paraphrosyne cum audacia, vultu truculento, voce alta, gestu expedito, sæpe minaci. *Rabies* est paraphrosyne cum insana sibi aliisque nocendi, imo vim inferendi, cupiditate, est itaque ultimus gradus delirii.

In eadem morbi specie datur nunc delirium, nunc furor, nunc audacia; sic in hydrophobia canina, vidi puellam, quæ pacatissima erat ad mortem usque, tantummodo aquam horrens, eoque averfationem superare omnimodo tentans: vidi puerulum a sele demorsum omnino hydrophobum qui morum suavitatem ad mortem usque servavit, adeoque immerito *hydrophobia* a multis synonyma dicitur *rabies*: cum dentur & rabiosi non hydrophobi, & hydrophobi minime rabiosi.

In phrenitide tum legitima, tum febrili idem æger nunc pacate delirat, nunc in paroxysmo furit, nunc vero si irriteretur rabidus evadit; male itaque *phrenitis* per *furorem* vertitur, utcumque furor in phrenitide, ut in mania, frequenter accidat.

Rabies itaque non est genus morbi, sed accidens, quod maniacis, hydrophobis, melancholicis, dænomaniacis, aliisque supervenire potest.

4. *Paraphrosyne a conio* Linnæi; *Conion Græc.* Galen. A.

Cicuta major C. B., Cicuta Matthioli est *conium* Linnæi; vulgo confunditur cum cicuta aquatica VVefferi. A conio, ait Galenus, illa fit amentia, quæ a Græcis ipsis *conion* appellatur.

Folia illa asinis tantummodo carum procreant, ita ut non tantum stupidi, sed prorsus mortui videantur, ac rustici illis sæpe pellem detraxerint, qui in medio opere expergefati sunt, non sine magno excoriantium errore & spectantium risu.

Ast hominibus radices, testante ipso C. Bauhinio, manducate post tres vel quatuor horas rationis facturam faciunt, ita ut ægri, quos viderat, huc & illuc per domum in tenebris vagarentur, amentia & furore ducti: unde adeo capite parietes impetiverant, ut mane occurrentibus vicinis, lividam, cruentam, ac horrendam ostenderent faciem. Idem accidit Monacho, qui hujus folia petroselini vice in jusculo incoxerat, ille per plures menses modo amentia, modo furore agebatur; hos omnes sanavit C. Bauhinus, Comment. in Matthioli. de cicuta, pag. 988.

Venenum vero quo Socrates olim extinctus est, creditur esse succus non conii, sed cicute Linnæi, quam sium eruca folio Tournefortius nuncupat: Venenum multo periculosius, cum homines cito perimat; illud vero cum opio permixtum fuisse, monet Theophrastus; unde mors placida: sic Socratem sumpto toxico oculos fixos, torporem & gravitatem expertum esse dicitur.

An conium illud extus genitalibus applicatum ad satyriasmum sanandum valeat, ut plures de cicuta allata testantur historiarum, ignoramus; certum est hujus extracti usum internum hodie vulgatissimum illis viribus non esse præditum.

5. Paraphrosyne magica. Delirium magicum Kemper. Amoenit. fasciculo 3. pag. 651. A.

Apud Indos frequens est usus electuarii magici ex semine daturæ, opio & polline cannabis præcipue constati, additis pro lubitu aromatis, quæ ferociam corrigant, & vitales spiritus roborent. De directione Pharmacia ad diversa pro lubitu inducendum phantasmata, multa referuntur admiranda, sed partim incredibilia, partim fabulosa, ut maritum excecari, dum adulter ejus torum conscendit. Ast plura vidit ipse Kemperus, ut sequentia. In Malabaribus pro compeccando Idolo cui annonæ caritatem aut tempestatem tribuunt, virgines multæ, pulchræ, comptæ e templo Brachmanum comitatu eductæ in publicum prodeunt; cum vero ex Bibliis Gentilibus verborum formulam Sacerdos prælegit, puellæ tripudiare, subfultibus crebris, inconditis, & gradatim vehementioribus corpus fatigare, torquere artus & oculos, spumare & horrendas actiones edere; opinante populo illas ita agitari ab inductis demonibus, seu geniis quibus obfidendæ offeruntur; hæc dum aguntur, cymbala, tympanaque lætum resonant, populo voce & suspiriis applaudente; lassatas Brachmanes reducunt in templum, cubare jubent, & propinato pharmaco quod prioris vim retundat elapsa horula menti restitutas ostendunt populo, ut turba Gentilis liberatas a geniis videat & idolum (Vivisum) credat conciliatum.

Ipsæ Kemperus in convivio amicorum bolum electuarii a Benjanis oblata, accepit & alii accepere, hoc hausto omnes repleti sunt & perfusi incredibili gaudio, risu, cachinnis, amplexibus solum explicando, nocte accedente equos conscendunt, & tunc sibi visum sunt cum pegaso

volatu per nubes ferri, aridibus circumdari; apud se perventi, lupino appetitu oblata voravere, posttridie sanissimi mente & corpore fuere.

Bethel dicitur medicamentum quoddam masticatorium in universa India usitatissimum, quod a plebe & magnatibus continuo masticatur; componitur vero ex foliis piperis Bethel Linnæi, fructu seu nucis Cycadis arca dictæ, & calce ostrearum calcinatarum; hæc in trochisci formam solta Bethel involuntur; hoc salivam proliciter, labia rubore sanguineo tingit, gratum halitum ori conciliat, gingivas roborat, & arca licet exigua dosi addita, cerebrum leviter inebriando spiritus cœmulcet & exhilarat. Kemperus vero Bethel nunquam potuit mandere, quin anxietates, sudorem frigidum & vertigines, æque ac a tabaci fumo, experiretur.

Indi etiam tinctura opii tabacum inficiunt, ut fumus ipsi usitatissimus caput vehementius turbet.

6. Paraphrosyne febrilis Patholog. Meth.; Delirium febrile Boerhaave aphor. A.

In febribus acutis, potissimum synocho, typho, tritaophya, aliisque, cum vis cordis sit adauca, sanguisque recta fere via a cordis ventriculo sinistro impulsus ad carotides immitatur, inde ad cerebri vasa cum impetu ruat, ea vasa fortius impetit quam vasa ejusdem a corde distantia sed frequentioribus & acutioribus angulis inflexa, ut docent leges Hydrodynamicæ a Michelotto traditæ, a nobis vero per experimenta firmatæ (Dissert. de Medicam. Specific. actione) inde vasorum cerebri infarctus, seu major affricus sanguinis intra illa vasa fluentis, inde fibrarum cerebri affricus, & ideæ objectis externis minime correspondentes, nec a voluntate corrigendæ; inde delirium, inde stupor mentis ad necessitates solitas appetendas, inde anorexia, adipisia, asthenia, languor circulationis, secretionum omnium, inde typhi symptomata. Aperto cadavere inveni pluries vasa piæ meningis cruore turgida; ante delirium adest pulsatio temporum, seu impetus vehemens carotidis intra ossa cranii decurrentis, in formam S incurvatæ, ibique fortius impetentis; præcedunt pervigilium, ideæ vividæ, promptæ, pathemata varia, vox insolita, audax, oculi truces, similiaque. Pulsus dein oborto delirio paululum tardior quam antea, respiratio rara, magna, suspiciosa, quia anima non percipit necessitatem frequenter respirandi, pulsus accelerandi &c. ex delirio sequitur quandoque, aucto infarctu, carus, convulsio, pejoraque symptomata.

Sæpius delirium paroxysmos remittentium aut accessus intermittentium comitatur, his cessantibus cessat, secus in vigore continuarum observatur, & quandoque per longum tempus perseverat. Vide Phrenitidem calenturam.

Ut huic occurratur si febris sit vehemens, phlebotomia ex brachio, pede, collo instituentæ, in hæmorrhoidariis hirudines mariscis admoventur, catamena suppressa pediluvio, si fieri potest, revocantur, alius clysmatis laxa serva-

servatur, juncula tenuiora conceduntur eo sine ut impetus sanguinis in caput factus, retundatur. Ast initio typhi castrensis & carcerum pulsus parvus est & a phlebotomia magis deprimitur ac delirium accedit cum majori asthenia.

7. *Paraphrosyne a pathemate* Plater. B.

Carolus VI. Gallie Rex insolationem passus: & a quodam ignoto de periculo traditionis motus, in delirium furiosum adactus fuit, spectata gladiis armata sibi fingens, omnes adstantes impetivit, percussit, per triduum mentis imposuit.

Novi plures homines qui laudano tum liquido tum solido assueti cum delusi a me & sumpta pilula succi liquiritie laudano tincta in locum opii, ut ab eo defaescerent, in delirium incidebant cum pulsu parvo & virium languore. Novi Chirurgum qui assuetus aliquot drachmas opii deglutire, eo paupertatis redactus ut opium emere non posset, delirabat cum furore, & assumpto opio resipiebat.

Qui vino, aquae vitae, similibusque assueti sunt, si ab eis interdantur ob febrem abortam, aut vulnus acceptum, pejus habent, delirant cum pulsu parvo, frequenti, siti, cephalalgia; quae omnia evanescent, si vinum, aquae vitae similiaque cupita concedantur: horum exempla lege, *Essais d'Edimbourg Tom. VI. art. 46. par Alexandre Monro*, quibus constat libram aquae vitae per singulos dies epotatam fuisse non solum impune, sed cum successu a vulneratis, qui hoc potu defecuti furebant & pejus habebant, hoc assumpto a febre, delirio, aliisque symptomatis immunes evadebant; erant autem illi aegri potatores vini strenuissimi.

8. *Paraphrosyne puerperarum* Morisot Destandes apud D. Pazos, *Traité des Accouchemens*, Preface pag. 44. A.

Delirium apud puerperas vel est hystericum vel apoplexiae prodromus. Hystericum incipit a cephalalgia, sed aliis hystericis signis, praecipue habituali mentis ad hystericam dispositione, ut levitate, sensibilitate, vividitate, meticulositate, distinguitur; illud potu antihystericum cardiaco tolli quotidie videmus.

Verum delirium obscurum, per intervalla recurrens, licet lochia fluant, si superveniat subitus capitis dolor quasi a mallei ictu, si aurium tinnitus, convulsio faciei accedant, saepius in carum vel apoplexiam lethalem terminatur, maxime si officiosi adstantes, abstinentiam & cerebri vacuitatem incusantes, cibum copiosorem gravidæ obtulerint.

9. *Paraphrosyne calentura* Philosoph. *Transact. Stubbes num. 36. art. 2. Collect. Academ. Tom. I. pag. 140. A.*

Differt a phrenitide calentura ex eo quod sit sine pyrexia ulla, pendeat a saburra & vomitione sanetur; fugax est delirium, juxta tropicum navigantibus familiare, subitaneum, lætum; in medio mari folia, arbores aut similia sibi videre videatur; interea ni caveant adstantes in mare se,

projiciunt nullus calor immodicus, lingua nitida est. Curatio; praemisso emetico, quo solo saepe delirium evanescit, praescribitur diæta mediocris, & sequenti die una aut altera phlebotomia.

10. *Paraphrosyne febricosa*, Vandermonde *Journ. de Med. Mars 1757. p. 195. A.*

Alternis diebus adolescenti superveniebat delirium quod catharticis, phlebotomiis, vesicatoriis sanguisugis per duos menses resistebat, æger appetitos ferme, summa asthenia prostratus erat, venere exhaustus; usu vero kinkine feliciter profligatus fuit morbus.

11. *Paraphrosyne critica*, Preysinger cap. 2. de diagnosi. A.

Ea est quae imminet in acutis crism denotat, coctione praegressa cognoscitur, reliquique signis criticis praesentibus die critico, brevique subsequente evacuatione aut metastasi critica sedatur.

12. *Paraphrosyne hysterica*, Ill. Lorry de Melancholia Tom. I. p. 78.

Est delirium, seu insomnium vigilantis, per vices recurrens, ita simile somnambulismo cataleptico mulieres Ripefaltenis, ut in historia ab *Illustr. Lorry* tradita, nil praeter flexibilitatem artuum ceream deficiat, ut idem morbus sit. Mulier scilicet parum menstruata, nondum Lucinae labores experta, animo liquebatur, sine ulla convulsione feroci, sed obscura primum loquela, deinde claris distinctisque vocibus aliquem e praesentibus alloquebatur, eum videbat, ejus vel minimos gestus observabat, cum eo de quavis re poterat loqui, sed uni ideæ intenta ad eam omnia revocabat; nullum alium adstantem videbat aut vociferantem audiebat, quod vix credibile pluries vidi, non sine stupore summo; hujus vero facti testes multi superant; inexpectata morte mater ei abripitur, tum primum cepit cum mortua ino sepulta matre quasi praesenti colloqui, ei tamquam interroganti respondere, hanc suppliciter exorare ut de sanitate sua curam fucipiat, hunc vel illum medicum, utpote praestantiorum accersat; de futuro matrimonio, quae tamen dudum nupta erat, sanissime & puellæ ad morem modestè loquebatur; obijciens plura, refellens alia, & quasi in sinum matris secreta multa effundes: uno verbo recte omnino, imo & ingeniose, de omnibus loquebatur, nisi quod circa tempus & praesentiam matris erraret. Illa mulier ceteroquin sana erat, nisi quod ad minimum horreret strepitum, ad visa & audita expavesceret amens. Illa demum in phthisim lapsa est, ast ubi primum febricula oborta est, evanuit omnis tumultus nervus. Hæc *Illustr. Lorry*.

Mulier Ripefaltenis similiter in accessu somnambulismi, omni sensu distorta, ita ut puncta, vellicata nihil sentiret, alloquebatur nunc suum maritum, ut ut absentem, nunc alium quem adesse imaginabatur, gestu, tono vocis, oculis apertis, ut in statu sano praesto, loquebam comitantibus, ut bis observavi per semihoram,

horam; imo, ut narravit ejus conjux Medicus, cum quidam Chirurgus eo tempore cubiculum intruderetur, ea, quæ maritum præsentem nec videbat, nec audiebat, percepit Chirurgum quem hostem suum reputabat, & illo viso maxima ira commota est; & quod ipse non semel observavi, durantibus hæc accessibus, modo paulisper quiesceret, velut moritabunda, si flecterem ejus digitum, manum, brachium, vel extenderem, illa partes statim impositum retinebant, usquequo gesticulandi necessitas eos artus a statu cataleptico dimoveret: finito accessu nihil eorum quæ ante acta fuerant reminiscitur.

Huic affinis erat morbus puellæ decem annos nata, pallidulæ, malique habitus, quæ, referente *Illustr. Lorry*, in quotidianas convulsiones inciderat, in quibus per plures horas super lectum prostrata, sensibus amissis, celerrime, sine ulla intermissione loquebatur, ingenium ætate majus ostendens in dictis: sedula mater misellæ frontem comprimens eam sublevabat, qua pressione cessante illico convulsiones repetebant; feriantibus autem cæteris sensibus tanta erat tactus subtilitas, ut si altera mulier huic pressioni frontis solerter ministraret, ægra irata adversus matrem suam debacharetur, usquequo pristinam stationem mater reciperet. Sunt certe in his morbis, ut in catalepsi somnambulæ phænomena, quæ non facile crederet qui horum testis non fuit; nos autem, quod vidimus testamur, ut psychologia quondam perfectior evadat.

XVIII. AMENTIA; Græcis *Paranoia*; Latinis etiam *dementia*, *fatuitas*, *vecordia*; Gallia *Imbecillité*, *becise*, *niaiserie*, *démence*. *Ægri amantes*, *dementes*, *imbecilles animo fatui*.

Est ineptitudo ad recte ratiocinandum, & judicandum: differt a morosi seu stupiditate mentis, quia amantes objectorum impressiones sentiunt apprime, non vero stupidi, aut amantes eas non attendunt, non curant, sed quasi omnino indifferentes prætermittunt; harum consequentias flocci faciunt, harum minime fatagunt; infantes minime dementes sunt; etiam si graves & serias res prætermittant, quippe frivolas & pueriles magni faciunt & crepundias suas attente ac sollecite curant; amantes vero omnia perinde negligunt; rident, cantillant, in iisdem circumstantiis in quibus sani de fame, siti, frigore gembundi conquererentur; minime iracundi, audaces ut maniaci, nec tristes constanter & meditabundi, ut melancholici.

1. *Amentia senilis*, *delirium senile*; *Etas d'enfance*; *Radotarie*; Græcis *Paragerao*, *delirio*; *serena* & *paralemora*, a *leuco*, nugor, ineptio, unde forte *delirii* etymon. L.

An propter rigiditatem fibrarum senibus familiarem, illi minus sensibiles sunt objectorum im-

pressionibus, inde res etiam momentosas pro nihilo & nugis habent, nihil fatagunt?

2. *Amentia serosa* Fabricii Hildani Centur. 4. observ. 10. de Hydrocephalo; VVepfer. exercit. de apoplexia hist. 4. C.

Licet hydrocephalus internus & laxitas cerebri morosum & soporosum affectus sapius excitent, non minus sæpe observata sunt copiosa ægæ in cerebro amentiam cientes; & ex *Kerkringio* latinum expertum citante, ovæ fatuæ, quæ nec edendi nec bibendi sentiunt stimulum, post mortem apertæ, nil cerebri habere, sed hujus loco tantum aquam continere compertæ sunt; & hæc est *fatuitas ovina Kerkringii* observ. anatom. 46.

3. *Amentia a venenis* Raii histor. Plantar. de stramonio pag. 707. J. Bauhini histor. Plantar. de Hyocyamo; *Croco* Barrere observat. anatom. 3. p. 54. edit. 2. 1753. a transfusione sanguinis, Dionis. L.

Post varia symptomata ab assumptis radicibus feminibusve harumce plantarum ut ab usu opi non raro ægri amantes evadunt, ut retulimus dum de paraphrosyne; illa vero venena sanguinem dissolvere constat (ex observatis *Illustr. Hambürgers Diss. de Narcoticis*), qui sanguis potissimum cerebri vasa ingurgitat.

4. *Amentia a tumore* Plateri observat. lib. pagini 13.

Bonecurtius olim strenuus miles ictum capitis passus post tres annos mente imbecillus evasit, adeo ut nihil secundum rationem ageret, cibum nec perterret, nec per vim intrusum caperet, lectum non nisi coactus adiret, nec nisi interrogatus verba quædam, quæ ad rem minime pertinebant, proferret: stillabat e naribus pituita aquea copiosa; ad mensam obdormiscens sedebat. Aperta calvaria insignis tumor globosus scirrhusofungosus, porri magnitudine, supra callosum cerebri corpus inventus est, aqua etiam in ventriculis cerebri inventa.

5. *Amentia ab hydatidibus* Panaroli Pent. 1. observ. 17. L.

Utrum a vesicis lymphæ turgidis; utrum a sero ex illis effuso pendeat morbus, dignoscere difficillimum & inutile, cum nec inde diversa curandi methodus innotescat.

6. *Amentia microcephala* VVillis pharmac. rationalis. L.

A solito minori cerebri capitisque mole parvitatem ingenii, judicii que imminutionem deducunt quidam Philosophi, verum consequentia non videtur legitima, licet verum sit quod apud hominem moles cerebri majorem relationem obtineat ad molem corporis quam in ullo alio animali, ut ostendit in *Act. Soc. Reg. Monspeliensis Doct. Arlet*. In microcephalis organa omnia imaginationis non esse evoluta verosimile est. Exemplum ejusce amentia præbet puellula Nosocomii generalis, quæ *simia* vocatur ob capitis parvitatem & cum simia quædam similitudinem.

7. *Amentia ex siccitate* Boneti Sepulchret. Tom. 1. p. 260. L.

Civis Leodiensis post paraphrosynem furibundam fatuus & veluti repuerascens evasit; illi post obitum sicissimum cerebrum atque in summa parte digitis friabile, flavedine citrea undique tinctum, inventum est.

Nota. Tres puellæ quæ hieme sæviente iter in rheda faciebant, domum reversæ per quatuordecim dies fatuæ evaserunt; *Bartholinus* pelle vervecina calente singulis caput obvolvi curavit, easque restituit.

Quidquid itaque fibrarum medullarium cerebri flexilitatem tollit, ut siccando, coagulando, refrigerando, illud sensibilitatem exquisitam adimere videtur, simulque rationem; verum quæ nativam flexilitatem minuunt, seu ultra modum relaxant, sensibilitatis etiam nativæ multum detraxant, unde mentis functiones tollunt.

8. *Amentia morosis*; Græcis *Anoia*; Latinis *ingenii stupor*, *tarditas*, *stupiditas* *VVillisi* cap. 13. *Stupiditate*, *betise*. *Ægrii blenni*, *bardi*, *solidi*. L. Est facultatis imaginandi, proindeque judicandi debilitas, tarditas, abolitio, sine delirio, quæ an differat ab amentia serosa dubium est. *Vide Amnesiam*.

Magnum autem est discrimen inter amentes, & stupidos: amentes satis prompte imaginantur & memoria non carent, sed male judicant & ineptiendo, pleraque sinistrae aut ridicule agendæ risum adstantibus movent: ast stupidi imaginatione & memoria carent, nec bene nec celeriter capiunt dicta; non nugando ac gesticulando, sed barbe & insulse se gerunt, sunt hebetes, obtusi.

9. *Amentia ab icthi*. L.

Vide apud *Borellum Centur. 2. Observ. 73.*

10. *Amentia rachialgica*, Cl. Bonte Journ. de Med. Nov. 1761. p. 317. L.

Ea succedit Rachialgiæ, potissimum melancholicæ.

11. *Amentia a quartana*. L. Vide *Sydenham. Sect. 1. Cap. 1.*

Est ea quæ febribus intermittentibus, curatis per phlebotomias & cathartes repetitis supervenit. Hanc speciem passus est *Montpelii* meritisissimus *Anatomicus* sexagenarius, qui per tres menses rationis usum recuperaverat usu extracti de hyoscyamo albo, cujus drachmam demum quotidie vorabat, ab hoc vero coactus abstinuit, cum in urbe hoc medicamentum deficeret: initio profuerat etiam usus *Diacordii* juxta *Sydenham* mentem prescriptis: hic morbus erat sine furore & audacia, potius cum lætitia, unde ad maniam non attinet, contrarium innuente *Sydenham*.

12. *Amentia calculosa*, *Kerckringii* *Spicil. Observat. 36.*

Is in semistulti seu amentis cerebro loco glandulæ pinealis quæ deerat invenit calculum pisiformem sero ventriculi innatantem. An a sero, an a calculo amentia penderet? Calculos in cerebro repertos narrat *Ephem. N. C. Dec. 1. Ann. 1. Obs. 27. Dec. 11. Ann. 1. Obs. 33. & 131.*

Sauvages Nosologia Methodica, Tom. II.

XIX. MELANCHOLIA, sic dicta a *malina nigra*, & *chole bilis*; Hippocrati *Aphor. 21 & 46. lib. VI. Mania* dicitur; Gallice *Manie*, *Folie*, *Tic*, non *Melancholie*, quæ mœrorem tantum involvit, non delirium. *Ægri* vocantur *Melancholici*.

Character. Melancholici dicuntur qui uni potissimum cogitationi constanter affixi circa semetipsos aut statum suum delirant, de cæteris objectis rite ratiocinantes.

Qui vertigine, tinnitu, suffusione laborant non uni ideæ constanter inhaerent, & eorum error non a cerebro, sed a cujusdam sensus organo dependet, unde a melancholicis differunt.

Qui nostalgia, hydrophobia afficiuntur, quadam cupiditate, vel averfatione continuo exagitantur, cum melancholicis objecti cujusdam amor, vel averfatio non sint essentialis.

Qui addunt melancholiam esse cum mœrore & tristitia, illi omnes species sua definitione non includunt, cum sint veri melancholici morosi dicti qui felices se reputant: Maniaci vero de plurimis aut omnibus objectis promiscue delirant, & apud eos non sola imaginatio, sed ipsa ratio vitatur.

A phrenitide, cephalitide, paraphrosyne differt melancholia, quod est chronica, & apyretica; illi vero morbi acuti ac sæpe febriles; ab hypochondriaci & hysteria quod ab interni cerebri vitio, non partium cæterarum culpa deducendum sit delirium.

Non perverse ratiocinantur melancholici, sed a principio falso qui constanter inhaerent consequentias suas recte sæpius deducunt. Inclytum melancholici exemplum præbet fabula romanensis *Don Quichotte* a *Michaele Cervantes* ingeniose scripta. Origo itaque hujus morbi est fortior & constantior attentio ad unam ideam, neglectis inde aut prætervisis cæteris circumstantiis, unde non respondent actiones liberæ hisce circumstantiis, ut in mente sana fieri debet, sed huic objecto cujus-idea totam mentem detinet.

Galenici humorem atrabilarium, nigrum, fuliginosum; *VVillisi* fluidum nerveum vitriolicum vel acetosum; *Mechanici* fibræ nerveam cerebri magis tenfam incusant, sed hæc omnia sunt gratuita.

1. *Melancholia vulgaris* *Michael Engelman* differt. de melancholia 1754. L.

Novi Medicum qui sanatus a synocho in eo delirabat quod se veneno affectum esse a pharmacopola crederet. Parochum, qui divitiis affluens se paupertate preslum existimabat; lecto affixus ut vestibus parceret, omnia sua munia intermittens, de cætero recte ratiocinans. Novi mulierem quæ a domo sua vel minimum recedere non poterat sine metu inexplicabili. Fuere qui sibi caput vitreum; alii ex glacie confectum putabat, & consequenter ad hanc opinionem es gerebant. *Ludimagistri* non pau-

ci a puerorum educandorum cura dementantur; viri ingeniosi, Poetae celebres, ut *il Tasso*, artifices præclari inter Pictores, Musicos, &c. huic morbo fuere obnoxii. A zelotypia plures infaniunt, unde species est apud *VVillesium* melancholia zelotypa. Inter errores melancholicos accufandus est qui olim vigebat epidemice, *Punctum honoris* dictum, quo ad singularia certamina provocabatur honoris vindicandi gratia; quidam se testam putans timebat ne allideretur a vicinis: *Galenus*. Alter se gallum gallinaceum putans, cantum & alarum plausum galli imitabatur; *idem*. Alter timebat ne Atlas gravatus sibi mundi onus imponeret: *idem*. *Abenzoar* narrat quemdam se mortuum esse affirmantem.

Græmmius vidit alterum qui pedes suos stramineos esse credebatur. *Trallianus* mulierem adducit, quæ digito orbem sustinere imaginabatur.

Schald alteram, quæ nihil edere voluit, quia se pauperem putabat; *Nemaufi* vivit puella quæ sibi affidere continenter putat centurionem, quem odit, & qui ipsam rapturus est, qui centurio ante decem annos ipsi concubitum proposuerat.

2. *Melancholia amatoria. Erotomania.* Patholog. Method. *Amor insanus* Sennerti. L.

Ea species a satyriasi & nymphomania in eo discrepat, quod erotomaniaci non impudenter objecti amati amplexus cupiant, sed e contra illud pro numine venerentur, omnibus ejus nutibus obsequiosi ac quasi devoti, vitam in perfectionum illius admiratione ducant, ejus absentia contristati, præsentia exhilarati, alimenta, somnum, negotia sua parvi faciunt; verbo, suam amasiam eodem modo colant quo *Dom*. *Quichote* suam *Dulcineam*. Hoc delirio *Aristotelem* ipsum affectum esse, & ad thura suæ conjugii offerenda inductum; ferunt. Hoc laborasse ferunt Poetae celebres *Orphaum*, qui ut conjugem suam recuperaret, tartara subire non dubitavit; quo enim non deducit insanus amor? *Salomon* ad idololatram usque amore desipuit. *Lucretius* philtro & amore dementatus, sibi violentas manus intulit. *Tasso*, alter *Italorum* *Virgilius*, Principis mulieris amore captus, per quatuordecim annos desipuit.

Disimulatus amor cognoscitur ex coloris subita mutatione, & pulsus acceleratione ad conspectum aut nomen objecti amati, quo signo *Galenus* & *Erasistratus* hunc morbum celatum dignovere.

Si melancholicus amor cœlebs sit, optimum est remedium hunc cum amasa connubio jungi; si vero matrimonio locus esse non possit, auxilia moralia omnium sunt efficacissima, inter quæ 1. preces & jejunium cæteris omnibus præstant, teste *Evangelio*; dein 2. gravium viro- rum monita, circa hujusce vesaniæ dedecus, funestas sequelas, sanitatis scilicet, fortunæ, temporis, honoris detrimentum. 3. Longum iter suscipiendum, ut monet in hisce peritus *Ovidius*; omnia quæ objecti amati memoriam refrigant abicienda. 4. Otium fugiendum; qui vis

sanari, res age, tutus eris. 5. Vitia objecti amati detegenda, exaggeranda:

*Exige quod cantet, si qua est sine voce puella,
Non didicit choras tangere, posce lyram:
Turgida si plena est, si fusca est nigra vocetur,
Et poterit dici rustica, si qua proba est.*

6. *Horror & ut pariter binas habeatis amicas.
Alterius vires subtrahit alter amor.*

Intrat amor mentes usu, dediscitur usu.

Qui poterit sanum fingere, sanus erit.

7. Fugienda alimenta quæ semen adaugent, ut chocholata, pistaciæ, pinei, victus lautus, piperata, &c. vinum vero ea dosi qua curas abigit, prodesse potest.

Huic aliisque animi morbis sanandis ac prævertendis, adeoque felicitati etiam temporali assequenda nil aptius esse summi nominis amore, argumentis geometrica soliditate præditis, sive evincit *Illustr. Cheyneus*, *Cap. VI. de animi affectibus*, num. 21. ex hoc amore etenim, pergit ille, ad perfectionum Dei imitationem nos componeremus; & inde odium, malitia, luxus, libido, ignavia, aliaque mentis vitia, morborum corporis fœcundi fontes exarcescerent.

3. *Melancholia religiofa* *Cheynæi*, de sanitate tuenda, pag. 200. *Melancholia superstitiosa* *Profer. Alpin. de morbis Ægypt. Foresti*, lib. 10. observat. 24. *VVillif. cap. 11. pag. 245. C.*

Consistit in alto mœrore & immodico iudiciorum Dei metu, simulque defectu dulcis illius fiduciæ, quam ejus paternæ clementiæ debemus.

Uta ut plurimum melancholia accidit illis qui fractum infortuniis animum aut corporearum voluptatum tædio affectum, voluptatibus quas vere suis coloribus spondet Religio, recreare cupiunt. Hominis vere pii est Deum præ cæteris omnibus diligere, infortunia tanquam merita pœnitentiæ instar accipere, & viriliter, ut bona, & ad nostram perfectionem a Deo immissa, sustinere, interea de optimi Patris nos tunc castigantis misericordia minime dubitare, eique in lætitia servire. Melancholici contra veræ religionis ignari, quo se vertant nescii, fluctuant incerti, indociles, superstitiosi & meticulosi sunt nonnunquam, & ad ultimam desperationem rediguntur; alii ut inter Sanctos a plebe habeantur, ut narrat *Alpinus* de Ægyptiis, in locis asperis vivunt, miseria mundi prædicant, divitias, voluptatesque spernunt; cœlibes quidem honesti, religiosi vivunt, sed a vera religione longe absunt; horum corpora nigra, squalida, gracillima, nimis arefactis similia sunt; suos sic diabolus habet martyres.

Hanc melancholiam avertunt non qui imaginationem spectris, phantasmatisque terrefaciunt, sed qui potissimum optimis veræ religionis documentis mentem imbuunt.

Vidi delirium in muliere pia de sua salute despe-

desperante, quæ eo devenit, ut dimissis domesticis ad trabem cubiculi sui laqueo se suspendit. *Lufitanus* vero suum ægrum hoc artificio in rectam rationem revocavit. Angelus quidam aut ejus personam agens amicus detractis prius regutis, læva accensam facem gerens, dextera gladium, melancholicum noctu evigilavit, eique omnium quotquot patravisset scelerum veniam a Deo datam denuntiavit, unde æger securitati & sanitati redditus est.

4. *Melancholia argantis. Melancholica ægrorum imaginario* Francisci Chiconeau Archiatrorum Comitibus, in Dissertatione, an ægotantes imaginarii sola diversitate idearum sanandi sint? anno 1713. *Maladie imaginaire. L.*

Ægri imaginarii, quos belle derisit Moliere, sunt illi qui corpore bene valentes se ob momentaneos affectus in mortis periculo versari constanter judicant, unde mœsti, queruli, omnes Medicos suis consultationibus divexant, vel de forte sua desperantes solitudini se addicunt, ubi indefinenter desunt; vel ad abigendum morbum, præter quoddam & damnosum vitæ genus eligunt, & gravioribus malis inde se exponunt. Dissert. ab hypochondriaci hæc melancholia, quod nullo morbo corporeo laborent melancholici illi, aut multiplices laborant hypochondriaci, ut flatulentia, rustibus acidis, spasms, qui simul hanc melancholiam sibi adjunctam habent, unde vulgo. sed immerito, confunduntur.

Imaginarii ægroti nunc se tales præbent quales sunt, & vultu florido, viribus integris, indefessa loquacitate, de vertiginosa & fugaci cephalalgia, de siccitate in capite aut pectore symptomatis, tamquam promptam sibi morrem allaturis, de debilitate summa, fortissime, eloquentissime per totam diem conqueruntur, vel si ab eo quem consultat se deridendum fore expertus metuat æger, ille se firmum intrepidumque mortis contemptorem simulat, atque brevi stylo, vocisque sono familiari, symptomata sua enumerat, ita ut veram esse ægritudinem facile incautus existimet, sed si facilem aurem præbeat auditor, jam narrator personam fictam diu non sustinet, & ad luctus, mœroremque suum revertitur.

Itaque hoc signo potissimum imaginarius morbus cognoscitur, quod dum melancholicus de gravissimis capitis, cerebrique læsionibus conqueritur, ut de turba, vertigine, vaporibus, hæc distincte, eloquenter, nitide depingat; cum summam debilitatem se experiri affirmat, illud pectoris, voeisque robur exhibet, illum vultum & colorem præfert, quæ cum statu depicto minime consistere possent.

Sunt qui curas abigant, rationem exuere conantur, & idcirco se vino, veneri, ignavia ludo, vel alicui vehementi affectui se dedunt. Sunt qui morosi, contentiosi, desperabundi, millies mutatis & Medicis & remediis generibus, morbum suum obstinate silent, interrogati renuunt, mortisque certæ, ut putant,

& imminentes formidinem alta mente recondunt, iique ut plurimum insanabiles sunt, & ad maniam vergant.

Huic morbo divites, otiosi, laute viventes, ingeniosi; rarissime vero pauperes, laboriosi, negotiosi, haberes, obnoxii sunt; pueri nunquam, raro senes, sapius ætatis consistentis viri ac mulieres.

Prædisponunt ortus a parentibus hypochondriacis, studia immodica, educatio effœminata.

Excitant vero hunc morbum acres & attentæ meditationes circa suam valetudinem, philautia nimia, pulsus sui frequens exploratio, levis Anatomia & Medicinæ cognitio; medicaminum ab incauto Medico suorum usus, quæ omnia ideam morbi imaginarii excitant, revocant, fovent.

Curatio hujus morbi frequentissimi & pertinacissimi ingeniosum & prudentem exigit Medicum, qui eo tantum collimet, ut animi attentionem a morbo dimoveat, alioque distrahat; verum difficillimum est persuadere illis ægotantibus morbum ab imaginatione læsa, a præjudicata opinione pendere: sæpe Medicus, ut eo deveniat, ægri erroribus assentiri se fingat, ut fortius eos errores impugnet; imo ægrum astute debet adducere ad ea, quæ ideas novas a morbo longe remotas excitant, adeoque ab omni medicaminum genere eum dimovere: suadeantur itaque festiva spectacula, amicorum colloquia, ludicræ concertationes, exercitia corporis jucunda, ut ambulatio, cantus, concentus Musici, venatio, sed potissimum peregrinatio facta equitando, vel vectura ex navi, rheda, concurrente simul sobrietate: & denique si ea omnia inutilia fuerint, utile erit ægro, si, gravi quodam superveniente negotio, vitæ, honoris, fortunæ discrimine, priorem ideam dimittere cogatur.

5. *Melancholia moria* Nenteri, Tabul. 171. Horat. Epist. 2. lib. 2. *Moria* Erasmi, Boileaus Despreaux, Satyre 4. vers. 103. L.

Est ea species lata & jucunda, in qua se cæteris hominibus feliciores existimant ægri, atque spirant, & se Principibus, Regibus, imo Diis pares autumant.

Fuit homo ignobilis Argis,

*Qui se credebatur miras audire tragædas,
In vacuo latus sessor, plausorque theatro,
Hic ubi cognatorum opibus, curisque relictus,
Expulsi helleboro morbum, bilemque meraco,
Et redit ad sese: Pol me occidistis amici,
Non servastis, ait, cui sic extorta voluptas.*

Hæc facetius reddidit Gallice Despreaux, Satyr. 4.

Alexander, adulatorum encomiis delusus, se Deum putaverat; verum accepto vulnere ex cruoris effusione suum errorem agnovit, quippe Deos, non cruorem, sed alterum liquidum in venis habere pronunciaverat *Homerus*.

Scholaris quidam per vidos currens, clamabat

se Gallorum Regem anno 1503. Qui se Jovem exiffimarent inventi sunt, ut Salmoneus, curru supra pontem æneum agitato, tonitrua imitans; *Virgil. Æneid. lib. 6.*

Vide simile exemplum a datura excitatum, & temulentis familiarissimum, ubi de Paraphrosynie & Dæmonomania.

6. *Melancholia attonita* Bellini, de Melancholia, pag. 380. L.

Vidi in Nosocomio generali vesanum quadragenarium, qui dudum demens constanter tacebat, per multum tempus immobilis & velut stupidus, per septem dies cibum & potum renuebat, & cum minis eum coegissem ad sorbendum jusculum; ipse jusculum aliquamdiu in ore vel œsophago detentum, voluntario rejiciebat. Cadavere aperto inveni omnia exsucca, sanguinem viscidum, & cerebrum maxime firmum ac compactum.

In hac specie æger loco non movetur, imo nec situ; sedens nunquam assurgit, stans nunquam sedet, jacens vix unquam se erigit, nec pedes agit, nisi ab adstantibus promoveatur, & loco pellatur; hominum frequentiam non fugit, interrogatus non respondet, licet dictis animum advertere videatur; monita nihil curat, ac si furdus esset, objectis visui & tactui non attendit; quasi cogitabundus & cogitatione aliarum rerum distractus dormit, vigilat per intervalla, cibum ori admotum comedit, potum haurit. Rarissima morbi species nec a *Sennerto* visa, sed a *Jano*, *Medico Electoris Saxonie* semel in viro triginta annos nato, observata: is judiciorum Dei terrore percussus, per quatuor menses autumnæ & hieme hoc morbo laboravit, & demum ad se rediit. Descriptio vero optime quadrat cum descriptione mea mox memorata.

Architectus Barcinonensis, 37 annos natus, mœrore ob ærumnam affectus, incidit ante annum in melancholiam attonitam: is continuo timet & patriam fugere meditatur, inquisitionis metu & conjugis odio motus: is constanter silet nullique interrogationi respondet, nec gestu, nec voce; raro signis manus aut oris mingendi vel alvi deponendæ necessitatem indicat, audit tamen & intelligit; minis coactus manducat & bibit, ab dein inceptum partum vix intermittit; unam aut alteram horam noctu dormit, reliquo tempore immotus manet, oculis apertis; pulsus bene se habet, vires constant. Frustra phlebotomiæ, vesicatoria toti capiti admota, emetica, aquæ Bellucanæ potæ & irrigatæ, nec non pitana sudorifica &c. adhibita sunt. Sulfimus usum moschi, camphoræ, balnea frigida, remedium *Illustr. Lochari*: & verosimile est insitionem scabiei in simili casu feliciter tentatam cæteris præstantius fore remedium.

7. *Melancholia errabunda* Bellini, Montalti, &c. *Leucomorvia* & *passio hydrocolos* Græcis. *Cutnauth* Arabibus. *Chalrab* quibusdam. L.

In hac æger, nec per horam quiescere nescit,

sed cogitur huc & illuc continuo vagari, nesciens quo vadat; timidior est omnibus melancholicis, hominum frequentiam fugiens, noctivagus, per sepulchreta, per solitudines; nec scit unquam quid fugiat, quid querat, quid velit. Corpus sicum & aridum, oculi concavi, sine lacrymis, exsucca, sitis assidua, lingua arida, color corporis citrinus, ulcera non raro in cruribus, quæ non consolidantur.

A tribus annis hoc omnino morbo laborat Mulier septuagenaria *Monspelliensis* epileptica, ex quo ad curandam epilepsiam sumpsit per triduum magnam dosim hepatis lupini exsiccati, illa non quidem hominum consortium fugit, nec ulceribus tibiarum afficitur, sed de cætero omnino quoad colorem, habitum, & quietis intolerantiam, est optime a *Bellino* depicta. Inquietudo est, & veluti tædium intolerabile, quo fit ut continuo locum mutet, sui ipsius pertasa, secum habitare minime valens, tristissima, siti continua, & oris siccitate divexata, macilenta, de cætero timida, minime delirans, rariores & multo minoribus epilepsiæ insultus patiens, sed melancholia illa errabunda miserius multo divexata, quam quis facile crediderit; juscula refrigerantia, pitana nitrata, aliaque in casum fuere adhibita; & miror quod a tanto malo nondum erepta fuerit.

Rarissima est etiam hæc species, & a nullo Neoterico ogservata aut recognita; nisi *Ephemer. Natur. Curios. Decad. 2. ann. 5. append.*

8. *Melancholia saltans* *Mezeray* *Histoire de Charles V.*

In *Hollandia* viguit anno 1373. morbus epidemicus, quem *Chorem S. Joannis* vocaverunt; plebei hoc tentati vestibus abjectis & nudi, floribus coronati, restim ducentes, per vicos & templa saltando, cantando, currebant usquequo plures anhelosi humi procumbebant; ita intumescebat illis abdomen, ut plures crepuissent, nisi vinculis coercita foret ea intumescencia. Malum in adstantes nimis attentos serpere credebatur, & diaboli operationibus tribuebatur, unde ad exorcismos confugere multi. Huc attinet *Antenasmus* mirabilis *Guillerini*, *Specul. historiar.*: Huc *Enterastici Herodoti*; *Membrorum saltuosa dispositio* Arabum.

9. *Melancholia hippantropica* *P. le Comte*, *Lectres édisantes*, &c. *Zoantropiceæ* varietas. L.

Sinenfis quidam persuasus fuerat a Sacerdotibus seu *Bonzis*, fore ut sua anima migratura esset post mortem in corpus veredi, jussa Imperatoris in *Eliseos* campos translaturi; eum proinde hortabantur ad recte currandum, abstinentiam a morsu, calcitatione, &c. Bonus ille senex turbulentos somnos vix cupiebat, cum se ephippio instructum & fræno, jam ad veredarii flagrum profecturum credebatur; ast expergestus sudore disfluens, non equus esset an hominibus dubitabat. Conversus in *Christianam Religionem*, resipuit.

10. *Melancholia Scytharum* Hippocrat. de aere, aquis, &c. L.

Divitiores apud Scythas erant illi qui equitando mercari soliti erant; cum autem nullis stipendibus uterentur, crura pendula erant, & genitalia diu compressa, unde ineptitudo ad generationem, quo perspecto constiterat se a Diis afflictos hoc morbo reputabant, & in mulieres conversos: unde muliebria vestimenta induebant, colum ac fufum trahebant, a plebe supersticiosa simul colebantur, metuente ne quid simile a Diis pateretur; pauperes vero, utpote minime equitantes, ab hoc morbo erant immunes.

Cura Scythica erat larga, & ad animi deliquium facta missio sanguinis ab arteria aut vena temporali, qua ulterius debilitati pejus habebant.

11. *Melancholia Anglicæ*, vulgo *Tædium vitæ*. Lege Comœdiam D. Grefset, cui titulus est *Sydney*. C.

Puellæ Milesiacæ quondam delirio singulari actæ tanta mortis cupiditate ardebat ut turmatim se laqueo suspenderent, nec motivum quisquam agnoscebat; tandem sapientis civis consilio Senatus Edicto iussit, ut quæ prima suicida reperta foret, ea mortua omnino nuda in media platea exponeretur: quo decreto illico puellarum furori finis factus est: *Plutarchus des vercueux, faits des femmes, Tom. I.*

Simili melancholia actæ mulieres Lugdunenses, referente *Primerosio*, se turmatim aquis immergebant, & iis suffocata peribant.

Apud Anglos etiam frequens est suicidium ob tædium vitæ, quo capti languidi, mœsti, omnium remediorum peritæsi, res suas componunt, testamenta scribunt, amicis per epistolas dein transmittendas valedicunt, & deinde laqueo, veneno, vel alio modo vitæ suæ finem imponunt; quod criminis genus admittunt illi qui religionem omnem exuerunt, & ita debili sunt animo, ut ærumnas vitæ humanæ sustinere nequeant, apud Gallos hoc scelus lege prævertitur, qua sancitum est ut suicidarum cadavera carnificis ductu in cratæ pœnaria per vicos & compita trahantur.

Pluribus maniacis melancholicis suicidium familiare est; est melancholia Anglicæ in hoc discrepat ab aliis, quod sine ullo furore, aut gravi ærumna, ex solo vitæ tædio tranquille mori decernant; quod Chiliarcha Townshend solo voluntatis imperio coram Medico Cheynæo exsequabatur, post mirum suæ veluti voluntariæ resurrectionis specimen.

12. *Melancholia zootropia*. *Lycaon* Aetii. *Galeantropia*, *lycantropia* Auctorum. L.

Domus cujusdam religiosæ omnes puellæ singulari laborabant melancholia, qua percitæ quavis die determinata hora, se feles esse reputabant, & felium vocem imitando concentum eformabant; refert *D. Raulin, des maladies vaporeuses*. Vide *Singuleum epileptico-maniacum* huic morbo affinem.

Lycantropum se vidisse testatur *Forestus*; plurimum historiam refert *Schenckius*. *Galeantropum* ipse vidi, qui canis aspectum horefcebat.

Verum notari meretur artificium quo quidam sanati sunt melancholici, qui scilicet se ranas in ventriculo gestare putabant; assumpto ex iussu Medici emetico sanati sunt, clam immixtis ranis in craterem in quem vomitu rejectæ colligebantur materiæ; alii qui in capite cuniculos se habere existimabant, facta incisione cruciali, & exhibitis cuniculis cruentatis quasi ex vulnere extractis, ab errore suo liberati sunt.

Qui lupo vel cane rabido demorsus sunt, ab hoc delirio non sunt immunes, quo lupum aut canem ululatibus suis imitantur, teste *Calio Aureliano*, & aliis; verum est illud hydrophobiæ symptoma.

Artificio quodam *Zacutus Lusitanus* sanavit olim melancholicum, qui se perpetuo frigere arbitrabatur; & vidimus hic Gratianopolitanum simili delirio per annos etiam calidissimos detentum; ipsum spiritu vini madida pelle lanigera cooperuit, & accenso spiritu per semi-horam calefecit ad combustionem usque *Philotimus*, unde lætus & tripudians se jam nimis calere exclamavit æger, atque brevi convaluit melancholicus.

Quidam ne omnino caput se habere putabat; ad quem sanandum *Philotimus* excogitavit pileum plumbeum, a quo gravatus caput se habere intelligeret: *Aëtius*.

Duos lycantropos se vidisse testatur *Donatus ab Altomari*, qui per avia vagabantur, cadavera humana, aut partes eorum secum gestantes; de cætero luridos, siccos, adustos sitientes eos depingit, ut lucomoriam omnino referant.

14. *Melancholia entusiastica* Pauli Æginetæ. *Enthusiasmus*. Ægri, numine afflati. C.

Quidam vero etiam putant se ab aliquibus potestatibus majoribus impeti, & futura prædicere velut numine afflati, quos etiam privatim numine afflatos nominat *Paulus Ægineta*. *Paracelsus* existimabat se in acinacis capulo suum azoth, seu genium suum genere. Mulieres fatidicæ, quibus stipati errant Gebennenses fanatici, se coelitus afflatas putabant, futura prædicere, abscondita cognoscere se jactabant; has vero prophetias non prius edebant quam epilepsiæ paroxysmum simulatum passæ forent; itaque humi prostratæ, mirum in modum se exagitabant, & ad se reversæ futura prædicebant. Mirabilia similiter prædicant de enthusiastis, qui convulsionarii hodie dicuntur. Vide *Hecquetum, Naturalisme des convulsions*.

Forolivii D. Cavalier M. D. vidit quatuor hydrophobos, qui mortis suæ diem, imo horam, prædicta ferme hora animam efflarunt; Vidi ipse Tarascone sexagenarium qui ante mensem mortis suæ determinatum diem prædixit, & epiala dein correptus die prædicta occubuit.

14. *Melancholica phrontis* Hippocratis; *noussos chalepe* Libr. II. de Morbis; *Cura gravis morbus*, Foesi pag. 486. *Maladie saucy*. Le Clerc Hist. de la Med.

Viscera veluti spinarum aculeis pungi videntur, anxietudo ipsum invadit, lucem & homines refugit, tene-

tenebras amat, metus corripit; septum transversum exteriore parte intumesceat, ab contactu dolet, expavescit, in somnis terriculamenta & formidanda cernit, quandoque & mortuos; morbus hic interdum plurimos vereprehendit. Veratrum huic propinato & caput purgato: post capitis purgationem catharticum exhibeto, postea lac asinum: cibus quam paucissimus, nisi infirmis fuerit viribus, utatur, iisque frigidis & alvum laxantibus, non acerbis, non falsis, non pinguibus, neque dulcibus: calida non lavet, neque vinum bibat nisi multa aqua dilutum, neque se exerceat, neque deambulet; quæ cum fecerit, temporis successu morbo liberabitur, at nisi diligentem curam adhibueris, ad mortem usque comitatur. Hactenus *Hippocrates*.

Hic morbus recte intellectus est melancholia species non rara, in hoc diversa a cæteris quod æger minime deliret, nisi summus profundusque moeror sine causa evidenti accedens delirium dicatur; moeror ille sponte accedens est spina viscerum metaphorica, æger quotannis hocprehenditur & per mensem unum alterumve insomnis, inappetens, solitudinis amans, debilis, omnem cœtum refugit, atque hujus morbi causam se ignorare fatetur, apyretus stans, continuo cogitans, timet ne aliis fastidium moveat, domi se continet. Cura Hippocratica minime mihi ardet quoad helleborismum & abstinentiam ab ambulatione, a balneo; de cætero feliciter adhibetur.

XIX. DÆMONOMANIA. *Dæmonomanie, rage.*

Est delirium, vel sincerum, vel simulatum, quo sagi, sagæ, maleficiati, sæpius præstigiatores se tanquam a dæmone obsessos aut possessos ostendunt.

1. *Dæmonomania sagarum*. Desirio. Disquisit. magicæ. L.

Est delirium eorum qui se arte diabolica & pacto cum dæmone convento, quid miri præstare posse existimant, indeque auctoritatem apud idiotas sibi conciliant.

Tales sunt illæ vetulæ, quæ fascino recens nuptos ligare, morbo infantulos tum afficere, tum liberare se posse imaginantur. Pastores qui se, suosve arietes cum ridiculis cæremoniis dæmoni devovent, ut gregem residuum a lupis eripiant, ut monetam volantem ferè inamissibilem obtineant, quæ omnia in fascino & fascino sunt vera deliramenta, quibus puerorum & credulorum animos deludunt aniles fabulæ, maxime si philtæ & venena dementantia concurrant. Certum est enim quod oleum ex feminibus daturæ elicitum, temporibus illitum, vel pessarium podici notu inditum, hæc somnia prædispositis excitent. Simili pessario ex feminibus stramonii & sebo pastor Gallo-Provincialis, referent *Gasendo*, se munit cubitum, iturus qualibet die Sabbati, unde somniabat se ad impurum dæmonem cœtum via camini devenisse, & ibi hirco præfidi litaf-

se: vide quæ de *paraphrosyne magica* diximus. Hunc morbum in Pomerania familiarem dicit *Hoffmannus*. *Rufus*, Auctor sæculi secundi, primus hujus morbi meminit.

Fuere qui se diabolum in visceribus gerere, qui cum eo decumbere, conventicula, celebrare ideo sibi persuaserunt, ut in suppliciis contra ipsos olim decerni solitis, id ad ultimum vitæ spiritum affirmaverint: Vide *Act. Med. Berolin. Decad. 1. volum. 4. & Natur. Curios. passim*.

2. *Dæmonomania, Vampirismus* *Tournefort* Iter in Indias Orientales.

Vampiri activi sunt vel passivi. Activi sunt quidam præstigiatores, qui ob fines sibi cognitos cadavera recens sepulcorum exhument, & vulnerant; atque eorum cruorem tertia die ut plurimum putrefactum, adeoque fluidissimum effluere sinunt, & vulgo fuisse dicuntur: passivi sunt illi, vel vivi vel mortui, in quibus talis scena luditur; horum præstigiatorum rumore commoventur ita populi, ut urbem desertam inde factam viderit *Tournefortius*. Plura videlicet in Vampirio: un historia non dudum vulgata.

3. *Dæmonomania simulata. Corybantiasmus*, Encyclopædiæ, T. 3. Histoire des Diabes, de *Loudun*, 1636. *Bayle*, Diction. ad *Brossier*.

Constat ex Evangelio olim plures homines, summi Numinis permissu, a diabolo obsessos fuisse, unde Sancta Ecclesia Catholica ad eos liberandos exorcismis uti consuevit; verum non minus certum est plures malitia aut morositate singulari ad similem obsessionem simulandam frequenter induci, quod apud adolescentulas & vitæ religiosæ addictas sæpius observatur: illæ ut quendam turpitudinem vitæ occultent, istæ ut sanctimoniam famam sibi conciliant, quædam ut aliis impune noceant, imo ut de se magnum rumorem spargendo credulos ludibrio habeant.

Præstigia quibus utuntur sunt diversissima; ast sæpius futura prædicere, absentia prospicere, linguas ignotas intelligere, morbos anomalos potissimum convulsivos experiri, vires portentosas exere; ad aquæ lustralis asperionem, rerum sacrarum aspectum cruciari, ululare. Eo autem asurgit plurimorum vafrities & malitia, ut non solum plebi, sed etiam & Sacerdotibus & Medicis imponant illæ præstigiatrices, ut ferro & igne probatæ suas fraudes confiteri vix cogantur, adeoque ad eas confundendas necessum est ut a viis acuti ingenii diversis modis summa cum astutia examinentur, circa quæ vide quæ de epilepsia simulata diximus.

Celebris est historia Ursularum *Laudini* apud *Pictones*. Monachi hujus urbis oderant parochum *Urbanum Grandier*, virum paulo elatioris animi, & dotibus tum animi, tum corporis superbientem; illi has religiosas induxerunt, ut assereret se a *Grandierio* fascino, & ejus afflatu, diabolum suscepisse: quid non religio potuit suadere, maxime si cum amore repulso ad hunc perdendum parochum & Magnatum & Monachorum invidia conspiraverint; eo demum de-

venit furor, ut igne damnatus sit parochus, atque cum Sacerdos impius, qui cum ad supplicium deducebat, crucifixum ferreum candentem osculandum huic misero præberet, is renuens parochi metus pro signis diabolicæ possessioni plebi venditabat.

Interdum pro dæmonomania vera sumitur delirium febrile, cujus erroris exemplum præbuit monialis Parisina candore & pietate insignis mihi cognita; hæc Theologicis Doctrinis imbuta, Latinam Linguam clam addidicerat, & nuper a fratre suo eruditissimo elementa Græcæ Linguae secreto pariter hauriebat; hanc invasit synchus, caputque tentavit, unde delirans hæc virgo sermones græcos & latinis miscuit, quos prius ipsi ignotos existimabant cæteræ moniales; hinc fascinatam & obfessam judicaverunt, usque quo frater ejus rure reversus delirii Græci & Latini rationem reddidit.

Dæmonomania simulata detegitur dolis pro re nata diversis. Sic Ill. de Haen sanctæ Crucis imaginem involutam dæmonomaniæ simulanti applicans ad contactum, vel aquam communem, quam lustralem esse fingebat, aspergens, vidit eam decipi & suam fraudem prodere: tunc autem eam nefariam toties aquæ amphoris injectis irrigari iussit, quoties sua præstigia iteraret. Alter vero Medicus in simili casu phlebotomias simul ex pede & brachio ad syncope usque præscribebat, ut nefariam præstigiaticem plecteret; alii verberibus dæmonem abigere tentarunt.

Minime assentimur *Friderico Hoffmanno*, aliisque Medicis Germanis, qui uno ore cum plebe Gallica contendunt magos & fagas hodie dari, qui vere diabolo obfessi & possessi & ab illo instigati patrant mirabilia. Dæmonomaniæ sinceræ signa plura ab *Hoffmanno* tradita sunt; 1. non solum horrendæ vociferationes, gestuum deformationes, admirandæ & insolite corporis motiones; sed 2. mirificæ convulsiones subito sine prævio morbo accedentes: 3. Blasphemia, verbi divini abusus, obscenitas verborum: 4. Rerum secretarum & præsertim futurarum noticia & revelatio: 5. Peregrinarum linguarum scientia: 6. Robur insolitum: 7. Singularium rerum ut crinium, filicum, &c. vomitio, ex oculis, aure rejectio cum horrendis ventris torminibus &c. Dudum Senatus Gallici, qui magos & fagas igne damnabant, hodie tanquam miseros infanos dimittunt, nisi eorum maleficia, blasphemationes, aliaque malitiæ specimina plectant. Non dubitamus tamen quin olim Deo permittente a Dæmonibus plures obfessi fuerint, verum cum *Sancto Athanasio* putamus, ex quo tempore verbum Dei apparuit, Spectra hujusmodi & ludibria cessavisse. Et omnes pythônicas, magos, fagas, fascinatos, vel morbo a causis phylicis orto laborare, vel esse deceptos aut impostores qui parum cautos suis præstigiis deludunt. Ridemus itaque credulitatem *Bodini* & dolemus sortem rot millium vefanorum quos sæculi elapsis, referente *Nicolao Remigio*, Senatus *Burdigalensis*, *Rothomagensis*, *Tolosanus* flammis

addixit, qui in morotrophio tantum erant custodiendi.

Præstigia mira videbis *Journ. de Med. Avril 1757.* p. 244. de muliere ventriloqua sonum tympani fluctibus abdominis imitante, & *Mars* p. 165. de puella ex cuius corpore passim acus innumeræ extraherantur.

4. *Dæmonomania a vermicibus* Cardani. L.

Plura sunt exempla ægorum qui pro dæmoniacis habiti lumbricis & tæniis tantum exagitabantur, & trismo, tetano, delirio, aliisque miris symptomatis vexabantur; plebs autem dæmoni, sagarumque fascino tribuit illa symptomata dira; quorum nexum & causam non intelligit, ut convulsiones, clamores, distortionem, deliria quibus obnoxii sunt verminosi; ea vero omnia cathartics, emeticis & anthelminticis feliciter auferuntur.

5. *Dæmonomania fanaticæ*, vide Dissertationem sub præsidio D. Rideux Professi. *Monspel.* ventilatam: An fanaticismo verbera?

Quot furores, incendia, bella, cædes excitaverit multoties falsus erga Religionem tum veram, tum falsam zelus, plures testantur historiae. Primi fanatici Helvenses solo suo afflatu catapultarum ictus, quibus crudeliter turmatem trucidabantur, eludere se posse putabant; miserabile delirii genus.

Fanatismus ad incredibilia fascinora millenos nostra ætate compulit, & ad patibulum, ignemve deduxit; ita ut pestis nulla majores strages ediderit: lege historiam Fanaticismi D. Brueys *Monspel.* Ideo hæc refero ut omnes persuasum habeant fanaticismum inter vefanias & deliramenta esse numerandum.

6. *Dæmonomania hysterica.* Observatio D. *Descottes* D. M. *Argenton* en Berry 1760. ad me scriptis.

Duæ famulæ viginti annos natæ, amicissimæ, vere hysterice, antihysterice, ut castoreo, ruta, nec non terebinthina sumptis, ab hysteria melius habere. Verum singularia phænomena per sex menses exhibuerunt, quæ vulgo obfessioni tribuuntur. 1. Scilicet diversis dominibus sejunctæ altera alterius nec non sua accidentia suosque parozysmos prælagiebat ante quadriduum triduumve: 2. Diversorum animalium vocem, ut canis, felis, gallinæ satis apte imitabantur: 3. Portentosam exhibebant memoriam & ingenium solito vividius, quo nominibus fictis singulos adstantes designabant & ludibrio habebant: 4. In profundum soporem delabantur, e quo nec vellicatæ, punctæ, ultæ excitari poterant: 5. Verum sponte excitabantur clamantes se in quadam parte, ut femore, tibia vehementer lædi, perstringi, & pars assignata livida, læsa unguibus videbatur; quam tamen tetigerat nemo ex adstantibus. 6. Triplici studio peragebatur paroxysmus, in primo mentis compotes peracta in mentem revocantes tubescabant & dolebant; in altero delirabant, convellebantur & quatuor robustis viris vix coerceri

ceri poterant, atque ventura quoad paroxysmi futuri tempus, durationem, aliaque præfagebant, denique in soporem delapsæ sensuum omnium abolitionem experiebatur, e quo tamen somno hora & minuto quod prædixerant, excitabantur, sæpe & lecto procul exsistentes & clamantes: *Bone Deus! quis mihi femur vel tibiam crudeliter perfrinxit*, &c.

Per sex menses quotidie hæc ludebatur scena, nec quidquam inde roboris, habitusve detrimenti passæ sunt, hodie vero adhucdum læguent, & lipothymias, catameniorumque suppressionem patiuntur, meumque de illis consilium expetunt Medici.

Multi sunt in hac historia, quæ nimiam adstantium credulitati, & haram sycophantarum præstigiis tribuenda videntur. Interea non minus est mirum quod sine ullo motivo cognito rusticæ talem egerint Comœdiam, si Comœdia fuerit: mirum etiam quod similis imaginationis vis similes effectus in aliis subjectis ediderit, quos vide relatos in cataleptis hysterica & cataleptis somnambulæ historia. Quod imitationem vocis animalium, hæc olim juxta Alesiam observavit D. Gibert D. M. in Melancholico qui hora prima pomeridiana singulis diebus simili paroxysmo tentabatur, nec ab hac hora declinabat vel minimum paroxysmus, licet horologia de industria retardarent, aut accelerarent observatores.

Suasi balnea, serum lactis, & in paroxysmo syrupum de karabe, sal sedativum, &c. Anno 1765. quo hæc scribo eas sanatas & nuptas esse accipio.

7. *Dæmonomania Indica*, Kempfer. amœnit. fasc. 3. pag. 750. *Rage de l'Hamuk*.

Viget apud Indos Nigritas abusus opii execrabilis ad efferrandum animos ad homicidiorum patratorum audaciam, dum vel vitæ suæ, vel injuriarum pertæsi se devovent morti per ultionem & mortes aliorum oppetendæ; eo sine opii bolus deglutunt, ex quo intentionis idea exasperatur, turbatur ratio, & effrenus redditur animus, adeo, ut stricto pugione, instar tigris rabidarum excurrant in publicam, obvios quosvis sive amicos, sive inimicos trucidaturi, donec ipsi ab alio perforati prosternant. Actus hic vocatur *Hamuk*, apud incolas Javæ & ulterioris Orientis crebro spectabilis. Vocabuli sonum ibi herret quicumque audit; nam qui vident homicidam, illi vocem *Hamuk* summopere exclamant, monituri inermes ut fugiant, & vitæ suæ prospiciant, dum ad extinguendam belluam accurrere debet quisquis armatus, & cordatus est.

8. *Dæmonomania Polonica*. Stabel. Hist. 4. de plica Polonica.

Ea est quæ a viru trichomatis repulso ortum ducit, seu a plica resecta, vel ab illa non evoluta; Fœmina quinquagenaria plethorica fortissimo corripiebatur furore maniaco, cum summa arypnia, convulsionibus, inconfectis borborygmis; jungentur blasphemationes, robor insolitum,

aliaque stupeuda symptomata per annum sine intermissione eam discruciantia & diabolica obsessioni adscribi solita.

Remedia antimaniaca frustranea sunt, nec cedit morbus nisi evolutioni plicæ, quam, post annum in casu citato applicatum capiti lycopodii decoctum, intra aliquot dies excitavit; alia vice cum hæc mulier iterum plicam imprudenter abscidisset, exorta est cephalæa cum doloribus rachialgicis & phantasia depravatione, rursusque cum plica capitis sese explicuisset, ea symptomata desierunt.

9. *Dæmonomania a Cardio*, Morgagni, Epist. XVIII. 19.

Talis censebatur esse morbus ab *Harveio* & a *Morgagni* observatus, qui tamen pendebat ab aneurysmate aortæ ascendentis; alii eum hysteriæ, alii etiam veneficio adscribendum putabant: ægri capite antrorsum inclinato respirabant facilius: vide *Harveium de circul. exercit.* 3.

XX. MANIA. A Græco *Mainomai* insanio, furo, *Furor* & *insania* Latinis, Gallice *folie & mania*, licet ultimo nomine (a *majomai* cupio) intelligamus etiam vehementem quamdam cupiditatem, ut musomaniam, argyromaniam &c. *Ægri maniaci, insani*, Gallice *fous, maniaques*.

Genus est morbi chronici, apyreti, quo non solum ægri circa quævis objecta indiscriminatim delirant ob imaginationis vitium, sed etiam ob ratiocinationis depravationem cum audacia & robore, brutorum more se gerunt.

Differt ab amentia per audaciam, robur & furorem a levi oblata causa redeuntem; amentes vero sunt mites, pacati, nemini nocent, nisi vehementer incitentur. Differt a melancholia per delirium universalitatem; non enim uni objecto constanter infixi delirant, sed successive nunc de uno, nunc de alio objecto sunt solliciti; præterea melancholicis recte & acute ratiocinantur ex præconcepta opinione, consequentias rationales educunt, aut maniaci perverse etiam judicant. Differt a dæmonomaniacis ut a melancholicis. Hydrophobi fere omnes judicant, adstantesque monent, ut sibi caveant, dicentes non penes se esse ut abstineant a morfu, computatione, e contra maniaci pravum nocendi, evadendi desiderium caute dissimulant; paraphrosyne, hydrophobia, phrenitis intra paucos dies terminantur, aut mania menses, annosque perdurat.

Maniaci sæpius omnem cibum obstinate recusant, & tamen robor insolitum conservant, vix dormiunt, continuo mente plures ideas revolvunt, mullant, clamant, insidias adstantibus struunt, obvios quosque, etiam parentes, natos, quandoque sine ullo cognito motivo percutiunt, trucidant, vinciri eos necessum est ne sibi vel aliis manus violentas inferant, frigoris & caloris patientissimi sunt, vestes suas dilacerant, media hieme nudi humi jacent, nec multum refrigerantur, balnea frigida sustinent, inviti ta-

men; quidam ingenio acutissimo præditi mire delaterant; sæpius delirant; plurimi quidem quoddam objectum sui odii aut amoris sæpius in animo versant, verum non illi ita affixi sunt quin ad alia divagentur; atque millenis vividissimis, præcipitibus, confusis ideis noctu diuque agitantur; mores a mania mire mutantur; mulier antea pia & modestissima accedente mania verba scortis & bajulis familiaria impudenter effudit; qui prius erat mitis & amicus jam torvis oculis, voce fera loquitur, & ex horum symptomatum syndrome, licet a plebe confundi & iisdem moritrophis incarcerationi soleant, distinguuntur maniaci & melancholici.

Mania continua est periodica; continua ea est quæ nunquam intermittit, licet remittat quandoque, verum illud discrimen non in curandi modo, sed in prognosim influit; quippe continuæ sanandæ multo minor spes est quam periodicæ manie.

Mania periodica est, quæ per intervalla revertitur, illa vel sævientie hieme quod frequentius accidit, vel æstate recurrit; tum continua tum periodica sunt sæpius hæreditariæ; dantur etiam regiones in quibus multo frequentiores sunt: Junio & Decembri mania frequentior: *Huxham*.

Mania ex quartana *Sydenhami* ad dementiam potius attinet quam ad hoc genus, ni fallor.

2. Mania a pathemate; Locheri de mania; a melancholia, Preysingeri spec. I. a terrore Locheri; ab amore, Ephem. N. E. Dec. II. sine materia, Locheri cap. 2. p. 73. L.

Maniaci ut plurimum a magno quodam animi pathemate, ut amore, metu, spe laborare incipiunt. *Mead* refert quod in Nosocomio mente captorum Londinensi multo plures inventi sint quos dira auri cupido huc deduxerat, licet jam divites, quam quos paupertas divexerat.

Metus tartari & judiciorum Dei plures ad insaniam ducit, maxime cum a concionibus vehementibus eorum quos *Missionarios* vocant per otidium, ut fieri solet, mentes commotæ fuerunt. Vidi Religiosam quæ insanivit & demum se trucidavit, cujus menti infixæ erant opinio se a suis focis propter peccata, quæ admiserat aut admisisse putabat, laqueo suspendendam fore; & mulierem honestam quæ simili metu percussa se suspendit, exanimavit; puellam quæ amassii sui perfidiam non sustinens eodem modo vitam terminavit; virum qui zelotypia furens conjugem & se ipsum jugulavit; mulierem præclaram, quæ recens puerpera circa religionis suæ veritatem dubia movens in maniam incidit & per decennium nuda quadrupedum more in suo cubiculo gradens Nabuchodonozoris speciem apprimè referebat; verum licet a melancholico delirio ortum habuerit hic morbus, non minus successu temporis videtur mania alterius generis quam melancholia, ob ror, audaciam & idearum vividarum varietatem.

Maniaci utcumque audaces sint, reapse metu maximo quodam ad insaniam fere omnes ducuntur, & licet a pluribus adstantibus se regi mini-

me patientur, attamen a quodam minaci bajulo, vel milite sustem & vincula gerente, ita dominantur, ut supplices & meticulosi statim obsecundet, quod necessarium est in cura. Caveant autem sibi custodes, nam maniacus nunquam dormit & custodem, si potest, male habet atque insidiosè impetit, ita ut per longum tempus sapientis personam agat, ut suum finem assequatur. Qui cibos renunt & continuo vigilant sibi animo, metum inanem infixerunt, ne scilicet ab amicis toxico mixto cum cibus, aut alio modo inter dormiendum trucidentur, sed de sui metus objecto, de spectro quo terrentur, ne verbum proferunt.

Sanguis maniacorum viscidus seroque exutus, fibræ vero musculares firmæ, rigidæ censentur.

Mania statim atque ægrum alio modo ut phthisi, ascite laborantem afficit, ab aliis morbis, quod mirum dictu, liberat, ut observavit *Mead*; nec pestem ipsam patiuntur maniaci.

Cura. Nihil magis prodest maniacis sanandis quam victus mollis, refrigerans, humectans; phlebotomiæ largæ & repetitæ ex brachio, pede, jugulo; potus laxans, diluens, frigidus, copiosus; balnea per mensem bis in die repetita in aqua frigida, caput ipsa irrigando. *Valsalva* plures maniacos sanavit emulsionibus & syrupo de papavere, abstinento a gravioribus narcoticis. Furorem mire compefcit camphora ad scrupulum data in cochleari aceti, observante *Tralles* & *Ill. Lieutaud*, quod bis in die iteratur, inde sudor & onnus, pluresque sanati maniaci.

Narcotica vero sæpe delirium intendunt. In tenebris detinendus maniacus, atque sufficienter cibandus, vinculis coercendus; cum vero omnis cura tanquam frustranea omissa est quandoque data tempestate ratio revertitur superflite memoria factorum, & ad recidivam dispositione, si catamenia vel hæmorrhoides fluere desierint, illi efficacius revocandi; cathartica fortia præmissis diluentibus non sunt omittenda; acida, nitrosa, serum lactis, emulsiones, fructus refrigerantes, clysmata emollientia & similia profunt.

2. Mania lactea. *Dépot lacteux sur le cerveau*. Puzos, 3. Memoire. Hippocrat. de mulier. morbis L. I. c. p. 45. L.

Est species manie quæ circa decimum a partu diem cum delirio febrili mulierem aggreditur, dein sensim evanescente febre, perseverat, atque jure tribuenda venit lactis retentioni, ejusque stasi in cerebro. Vide *Ill. van Swichten Comm.* 1127.

Rarus est hic morbus, & ut plurimum insanabilis, ipsumque initio ab hysteria distinguere difficile est, quippe omnes morositates, aversationes absurdæ, a quibus incipit, facile tribuuntur hysteriæ, quam puerpera plures incurrunt; interea successu temporis ex delirio apyreto constanti, & initio a parciiori lactis & lochiorum luxu, cognoscitur.

3. Mania ab hemisrania.

Ea est quam dolor constans sinuum frontali-um ab insecto in ipsis latente infert; sic *Conrad. Schneiderus*, de esse cribiformi, pag. 440. recen-

recenset rusticam quæ mente abalienata & maniacæ evaserat, quæ rejecta ex naribus eruca hispida ab hoc morbo convaluit.

Anthonius de Pozzis, in Ephemer. Nat. Curios. Decad. 1. anno 4. observ. 37. refert rusticum qui cum sub arbore dormisset, per sex menses maniacus fuit, & erucam nigram, longam, pilosam, a tabaco assumpto per nares excrevit, sicque convaluit.

Cum æstrum subivit nares bonum, aliorumque pecorum, ut in eorum sinibus frontalibus ova sua deponat, non raro illi in maniam aguntur, imo cervi rangiferini a solo metu circumvolitantis & avidè insequentis æstri furunt, & triginta leucas intra paucas horas excurrunt, observante *Illustr. Linna* in Lapponia.

In oppidulo *Gange* dicto, homo quidam dolore capitis dudum divexatus eo insanie devenit, ut sibi caput effringi vellet, atque eum in finem ex altiori fenestra se præcipitem dederit, sed frustra, cum forte in prætereuntis asini corpus incidisset: quapropter ad aliud tempus ob proximorum jurgia rem distulit, atque altera vice reapse sibi caput effregit, unde, forte e sinibus copioso pure dimanante, convaluit, ut a fide dignis viris audivi.

4. *Mania metastica*, *Locheri de Mania. I. ab ulcere siccato*, *Amati Lusit. Centur. 2. cur. 67. a rejecta plica*, *Frider. Hoffmanni de delirio p. 263. Ephem. Nat. Cur. a represso serpente*, *Locheri ibid. a menstruis retentis, a semine retento*, *Schenckii fol. 157. a repressa scabie, a graviditate*, *Ill. Lorry Part. I. cap. 7.*

5. *Mania a venenis*, *Ephemer. Nat. Cur. a billadone baccis Decif. II. ann. 10. Observ. 118. a datura semine*, *Decif. III. anno 3. Observ. 170.* Vidi inde ortas paraphrosynes fugaces, non maniam.

6. *Mania periodica*: *Ephem. Nat. Cur. Decif. III. ann. 3. Obser. 33. L.*

Est species per totum diem tantum durans, sole recedente intermittens; quæ solaris dicitur; datur lunaris quæ quovis plenilunio revertitur *Ephem. Nat. Cur. Centur. IX. Observ. 12.*

7. *Mania vulgaris*; *Locher de Mania, cap. 3. pag. 61. L.*

Est mania cum materie. *Vide Authores.*

8. *Mania hysteralgia*, referente *D. C. D. M. anno 1766.*

Virgo quadragenaria, quæ olim sanguinem vomuerat, deinde vero pus cum cystidum fragmentis ano ejecerat, ab octodecim mensibus obnoxia est, per paroxysmos nocte redeuntibus, doloribus uteri & vicinarum partium, ita atrocibus, ut ea, licet bene morata & pudicissima, juret, blasphemia fundat, deliret, genitalia manibus aut quolibet obvio instrumento vel contrectare, vel dilaniare conetur; nedum sit ullus veneris appetitus, quod quis facile crederet; hujus est summa averfatio, tantus horror ut viros maxime oderit; voluptas nulla, pollutio nulla: ea obvia quæque morsu impetis; transa-

cto paroxysmo scrupulis agitur, dolet animo, metuens ne peccaverit.

Adhibita sunt remedia omnigena, edulcorantia, diluentia, deterfiva, sedantia, nitrosa, balnea innumera subfrigida per horas octo, serum lactis, aqua pulli, lac asininum, laudanum, sal sedativum; prisana demum camphorata aliquandiu sublevavit; suspicio est alterius suppurationis internæ, unde paroxysmus.

ORDO QUARTUS.

VESANIÆ ANOMALÆ.

Seu

Morbi prioribus affines.

Phantasia est facultas objecta absentia sibi presentandi; ejus actio vocatur *imaginatio*, ea in somniando ideas claras & vividas excitat, unde æque percellitur a phantasmatis seu ideis imaginariis, dum somniamus, ac ab ideis sensationum, verum id non accidit ex claritate & vi absoluta phantasmatum, quippe quæ multo minor est quam vis sensationum; sed ex eo quod anima ab objectis externis non distracta, forsitan ad ea phantasmata attendat, unde qui imaginari profunde vel attendere volunt interdum, illi ab aliorum consortio remoti longe ab strepitu in loco obscuro meditantur: anima eo fortius percillitur ab idea quo paucioribus ideis simul distrahitur, seu quo majorem suæ attentionis partem illi tribuit, & quo fortior est impressio eam excitans.

Docet autem experientia ideam longa attentione, fortique meditatione clariorem fieri, quæ neglecta obscura foret: sic memoria studio, & repetitione ejusdem ideæ roboratur, maxime si conjungantur ideæ cum loco, litteris, aliisque signis ad memoriam acquirendam facientibus.

Lex est imaginationis, si qua simul percipimus, & unius perceptio denuo producatur, imaginatio producit etiam perceptionem alterius. *VVolf. Psychol. Ephem. 116.*

Memoria est facultas ideas reproducendi, & reproductas recognoscendi. *VVolf.* Ea vero tribuitur flexilitati fibrarum medullarum cerebri, quæ instar chartæ pergamenæ plicatas & impressiones retinet; verum ea theoria est mere ficticia, & fatius est in his tenebris nullam theoriam, quam falsam amplectari.

Ad ratiocinandum proindeque ad judicandum necessaria est imaginatio & memoria. Si quis albedinis ideam abstractam, adeoque imaginariam non retineat, is utrum hæc charta quam cernit alba sit, vel alterius coloris judicare non valet; unde fit ut qui imaginatione carent, ut stupidi, somnolenti, illi nec discernere valeant, nec qui memoria destituuntur, valent ratiocinari, saltem circa objecta quorum ideas non possunt in mentem revocare; his de causis evidens est cur inter morbos hujusce classis obli-

vio & amentia referantur; cum hæc vitia secum inferant iudicii depravationem, aut speciem erroris quæ lethargicis valde familiaris est; quod scilicet nesciant quid dicant, quid appetant, quia eorum obliti sunt quæ petere, antequam responsum accipere possint: sive sensationes a fibrarum nervearum vibrationibus repetas, quod falsum videtur, sive a fluidi nervi electrici refluxu, requiritur ex parte machinæ fibrarum cerebri libertas, flexilitas, cui collapsus, laxitas, obstructioque opponuntur, & ex parte fluidorum mobilitas, fluxilitas, tenuitas, puritas, unde videre est cur a venenis, vaporibus narcoticis, cerebri vulneribus, obstructionibus, aliisque vitiis, imaginatio, memoria, acumen, ingenium, libertas aliæque animæ facultates lædantur.

XXI. AMNESIA; *Latyphrosyne* Græcis; *Oblivio morbosæ* Auctorum. *L'oubli*.

Est morbus qui tollit facultates ideas in mente reproductas recognoscendi, seu memoriæ est oblitio aut imminutio. Ideo recognoscimus ideas quæ in anima reproductuntur, quæque ideo illam olim vel antea affecerunt, quia satis vividæ sunt & fociis claris stipatæ; si vero obscuræ sint, tum ideæ principes, tum earum sociæ, aut solum alterutræ, tunc illas recognoscere non possumus: ideam autem quam antea habuimus iterum habere, hoc ad memoriam non sufficit, necessum est ut cognoscamus nos eam antea habuisse; sic si quis dum legit Ciceronis librum non recognoscit se eum olim legisse, ille hujus antiquæ lectionis recordari non dicitur. Quoniam omnis idea imaginaria supponit prægressam ideam sensitivam seu sensu acceptam, & non sentimus nisi individua, seu concreta pluribus simul ideis fociis stipata; idea imaginaria socias secum olim perceptas in mentem revocat, nisi obscuriores evaserint, ergo obscuratio idearum est quod oblivionem producit; obscurantur ideæ a gravibus animi pathematibus totam animi attentionem alio divertentibus, a somno & sopore morbofo, a paralyfi organorum ex quibus ideæ illæ natæ sunt, a morbo quovis soporoso, ut caro, apoplexia, epilepsia, nec non a syncope; qui enim ex his morbis resurgunt, ignorant omnino quid paroxysmi tempore peractum fuerit, & se ne quidem cogitasse, aut quasi non extitisse asserant.

Cognoscitur initio amnesia ex eo quod oblitio non sibi coherentia loquantur, nisi monosyllabis utantur: Vide *historiam amnesia in Ephem. Nat. Cur. Dec. I. Ann. III. Observ. 198*.

In curanda amnesia attendendum an juvenis, an senex sit homo; in senibus medicamenta spirituofo, cephalica, calidiora conveniunt: in juvenibus, diluentia, analeptica magis profunt, & memoriæ læsio a veneris abusu sæpe dependet.

1. *Amnesia a Venere*, Salmuth Centur. I. Obs. 6. Ettmuller de memoria læsa. L.

Res est consideratione digna quod usus veneris nimis memoriam maxime debilitet, & quod

aphrodisiaca, aromatica, spirituosa, fatyracea ad memoriam roborandam conducant, si tamen cum horum usu veneris litemus, memoria in totum abit, si vero veneri parcamus, inde confirmatur.

Usus ambrae, adeoque cocholatæ, optime prodest ad amnesiam curandam, ut & aqua magnanimitatis, quam ingrediuntur formicæ, item confectio alkermes & anacardina, licet hæc ultima suspecta sit. Apud senes usus theæ in hoc morbo valide laudatur; hæc autem omnia medicamina vi quadam inebriante pollent, ambra scilicet, anacardia & thea Sinenfis recens.

2. *Amnesia senilis*. Ettmull. ibid. Collect. Acad. Tom. III. p. 165. L.

Non omnes senes obliviosi evadunt, sed maxime illi quorum vita antea multis curis aut studiis subtilioribus non fuit defatigata; qui scilicet laute & ignaviter vixerunt in desidia & voluptatibus; Docti vero & negotiosi ut plurimum iudicium & memoriam diutius servant.

Præter usum theæ commendantur in hoc morbo folia betonicæ, salvix, lavendulæ, roris marini, rosarum petala; nux moschata, piper, galanga, cyperus, castoreum, thus &c. infusa in spiritu vini quo humectantur nares, tempora, &c. nising & genging specifica censentur intus ad scrupulum.

3. *Amnesia traumatica* Schenckii observat. Horstii, lib. 2. obser. 7. Hildani centur. 3. observat. 1. L.

Ea est quæ a capitis percussione, vulnere aut ictu quovis ortum ducit; ea initio phlebotomias & auxilia alia contusis convenientia exigit: Extus resolutentia spirituosa, balsamum Commendatoris, aquam vulnerariam &c. hæc species sæpe sanabilis est.

3. *Amnesia plethorica; a suppressis hamorhoïdibus* Zacuti Lusitani lib. 1. observat. 47. præx. admirab. a *lochitis suppressis* Salmuth. centur. 1. observat. 72. L.

Auxilia a principiis illis satis indicantur. Horstius vidit hanc speciem cum stultitia successisse illis, qui post longam inedia comedere inceperunt.

5. *Amnesia a pathemate* Schenckii observat. & Ephem. Natur. Curios. L.

Ex metu & terrore subitis quandoque memoria abolita est, nec non vehementi tristitia.

6. *Amnesia cephalalgica* Aët. Acad. Par. 1711. L.

Ex diuturno capitis dolore, gravativo, memoria sæpe aboletur, nec non a cephalalgia febrili.

7. *Amnesia a temulentia* Villisi de morosi. Est ea quæ ab ebrietate, ab opio, a philtris, seu venenis dementantibus ortum ducit.

8. *Amnesia febrisæqua*, De Meyferey Tom. 2. num. 243.

Est oblitio quæ post febres acutas accedit; ægri vires analepticis resciantur, dein vesicatoria vel fontanella adhibeatur; cathartica etiam utilia

utilia sunt, necnon exercitia fortiora, demum ad thermas confugiendum est.

XXII. AGRYPNIA; Latinis *pervigilium*, *vigilia immodica*, *vigilium morbosum*. Gallis *insomnie*.

Est pervigilium immodicum ex quo vires imminuuntur, anxietas, inquietudo, cephalalgia, aliaque molesta symptomata oriuntur.

Uulgo duas tertias nycthemeri partes vigilamus, seu in ideis claris ex parte animæ, & in aptitudine ad motus liberos exercendos ex parte corporis, vivimus; altera pars tertia somno dicata est, seu quieti corpori, & animæ, in qua scilicet torpent omnes artus, & jacent minus apti ad motus musculares, sensatione orbat, dum tamen, si insomnia adsint, ideæ imaginationi oblatae sunt clarissimæ, ideæ vero præsentium objectorum obscurissimæ vel nullæ sunt, motusque vitalis pacati, regulares, exercentur.

Cum in vigilia vires ab actionibus animæ & corporis continuo absumuntur, eque somno & quiete debeant reparari, evidens est, quod a longiori pervigilio robur debet sensim imminui, hinc lassitudo, anxietas, continua situs mutatio, perceptiones præsentium objectorum continuo nos afficiunt, attentionem detinent: hinc capitis gravitas, molestia animæ, mæror, tædium, & quandoque typhomania.

1. *Agrypnia Arthritica* Boneti Sepulchret. observat. 1.

Somno carere qui doloribus vexantur, mirum non est, & ea non est species de qua agitur, sed est symptoma omnium dolorum comes; Ex acrimonia arthritica oriundum pervigilium, atque exsiccitate sanguinis sero ad exteriora continuo fluente sustentatum exhibet observatio præsens. Post diaram colicam arthriticam homo usus vesicatorio, incidit in pervigilium nullis remediis domatum, quo occubuit, sero quidem continuo ex vesicatorio assatim effluente, & tamen aperto cadavere ventriculi omnes cerebri aqua limpida repleti videbantur.

2. *Agrypnia a phæmatis*, VVillis, de anima brutor. p. 2. Sennerti Species 3a.

Montepellii mulier adolescens quæ a sicariis maritum suum omnino trucidatum, & se ipsam pro mortua derelictam viderat, exinde per tres pluresve menses somno indulgere non poterat; quoties enim oculos clauderat, dormiendi desiderio victa, toties cruenta illa scena oculis ejus se sistebat, frictos sicariorum gladios, conjugem morientem, ipsique brachia tendentem, se ipsam gladiis confossam videre sibi videbatur, & perterrita, sudans, febriens evigilabat, ita ut metu horumce phantasmatum somnum horreret. Similia exempla refert VVillisius.

Usus sum in hoc casu non narcoticis, sed emulsionibus, julepis refrigerantibus, &c.

3. *Agrypnia hysterica* VVillis, de anima brutorum part. 2. Cap. 5. L.

Taliter affectis, ut hypochondriacis, hysteriis, quoties clausi oculi somnos invitant, accidunt cordis tremores, subsultus & constrictiones, cum animi deliquis & respiratione impedita; aut viscerum intumescentiæ, ardores, prefocationis sensus, aliaque symptomata pro hysteriis vulgo habita, succedunt; alli in cruribus & brachiis tendinum subsultus, spasmos, tantasque experiuntur morborum inquietudines & jactationes, ut ægri haud plus quam equuleo torti dormire possint.

In hoc casu VVillisius crasim fluidi nervei vitriolicam esse contendit, & vesicatoria laudat ad serum acre educendum, sed errat maxime, & tutius est sanguinis siccitatem & acrimoniam, præmissis phlebotomiis, sero lactis, emulsionibus, acidulis aquis, lacticinis, balneis temperate, & dein ad hypnotica confugere, interpositis lenibus catharticis ad viam his medicamentis parandam.

4. *Agrypnia cephalalgica* Boneti Sepulchret. To. I. de Vigil. Observ. 2. & 3.

Post contumaces capitis dolores cum febre & vigiliis, morte succedente, observarunt Auctores, vasa piæ meningis sanguine atro referta, ipsas meninges tumore phlegmonode distensas, puniceas, nigras, gangrenosas; sanguinem fluxilem, nigrum & cerebro exsillantem; quandoque ulcus, serum copiosum in ventriculis, ut ex observatione 4a. 5a. 6a. sequitur.

5. *Agrypnia ex pancreate* Bonet. Sepulchret. observat. 8.

Mercator, quoties dormire conabatur, incidebat in leipthymiam cum sudore frigido faciei; de cætero bene valens. Incusatus est ventriculus, adhibita cathartica, cardiaca incassum.

Eo mortuo pancreas inventum est abscessu tentatum, quod etiam in observationibus *Tulpii*, *Riverii*, *Hygmoni* in hoc morbo incusandum venit.

6. *Agrypnia a dolore* Sennerti Spec. 3.

Omnis sensatio fortior & molesta, ut dolores omnes, omne desiderium vehemens, ut sitis, fames, pica, tabacomania, libido, amor, mingendi, dejiciendi necessitas, usquequo expletum sit desiderium, somnum tollunt.

Difficultas respirandi, tussis in hydropicis, asthmaticis, hydrothorace, ubi situm somno commodum æger servare non potest, ubi expectorandi necessitas urget, ea omnia somnum abrumpunt; idem producit omnis sensatio vivida, ut lux, strepitus, tactus corporis duri; verum tamen leve frigus ad auroræ exortum, tonus lenis, qualis susurrus rivi, pluvie & similia, somnum invitant.

7. *Agrypnia ab indigestione* Sennerti; a veribus primarum viarum Horstii; ructationi assidua succedens VVillisi.

Qui se in cæna ingurgitant ut plurimum post primas somni profundi horas evigilant cum calore, anxietate, sudore, febre, & vix somnum iterum capere possunt.

8. *Agrypnia febrilis* Sennert. Spec. 1a. *Pervigilium*

lium febrile Boerhaave, Aphor. 708. Riverii, de symptom. febr. putrid. cap. 2. A.

Non modo febris potest somnum turbare ratione molestæ sensationis, ut sitis, caloris, doloris; sed etiam a vehementi oscillatione arteriarum cerebri, ejusque phlogosi; hinc enim cephalalgia pulsatilis, seu pulsatio importuna.

Curatur quiete musculari corporis, pace mentis, absentia lucis, strepitus, objectorum ideas vividas excitantium; frigore modico; aere humido; victu blando, molli, potu farinoso, leni, emolliente: susurro leni, assiduo, grato, blande tinnulo; medicamentis farinosis, suboleosis, humectantibus, demulcentibus; odore vegetabilium soporiferorum, usu anodynorum, paregoricorum, narcoticorum; præmissis quæ inflammationi curandæ valent, ut phlebotomia, potu nitroso, &c. Succus & aqua lactucæ hic præ cæteris laudantur.

9. *Agrypnia senilis* Henrici ab Heeres Dissert. Langii, lib. 1. epist. 26. de vigiliis senum. L.

Quæ senibus familiaris est agrypnia vix narcoticis est impugnanda, quibus scilicet narcotica ischuriam non raro inducunt, & diversis modis ab Heeres recensitis nocent. Optima quæ in hoc casu conveniunt remedia, sunt vinum paulo majori dosi sumptum, & analeptica stomachica, spirituosæ, ut ambara.

Senum vigiliæ, quæ si non excedant, ipsis minus nocent quam juvenibus, videntur pendere eorum sanguine sicciore & acriore, nec non ex curis & sollicitudinibus, quæ vino abiguntur.

10. *Agrypnia critica*, Preysinger Class. I. B.

Ea præcedit maxime hæmorrhagiam narium, si cognitionis signa præcesserint, atque alia hæmorrhagiæ præfagia comitantur, ut capitis dolor, cervicis tensio, oculorum rubedo, narium pruritus &c.

11. *Agrypnia ab insectis*

Insecta, forte dicta quia nos insectantur, magis importuna sunt noctu *cimex lectularius*, qui morfu, reptatu, fœtore irrequietos nos reddit; *pulex communis* qui vellicat & ut cimex vasa sanguinea pungit, cruorem extra vasa fundit; unde macula rubra virulenta non carens; *culex pipiens* susurro & punctura ut culex pulicarius nos vexat; sordidos etiam ingrate ticillat *pediculus humanus* capillitii hospes, *pediculus pubis* qui scortis familiaris & a pube ad cilia & supercilia sæpe reptat; *asilus calcitrator* qui interdum tibias rostro tanquam subula perforat; *musca domestica* quæ turmatim aëres ingressa per æstatem, austrino potissimum cœlo, vultum, manus, importune lacescit & pomeridianum somnum interrumpit.

Unguento mercuriali illitis lectulorum compagibus ligneis, aut iis spiritu antivenereo *Svviotenii*, decocto piumbaginis, lotis, abiguntur cimices: odore tanaceti, abrotani idem efficitur, pulvere tabaci, hordei caustici vulgo *cevadille*, seminum staphisagriæ pediculi enecantur; pulex vero non nisi frequenti linteorum mutatione & sagaci venatione exterminatur. Quoad culices eorum in cubicula ingressus arceatur sedula fenestrarum per diem clausura, arboribus a domicilio remotis; nocturna luce in cubiculis abstinendo, lectulum tela sericea insectis impervia involvendo. Lappones pice fusa, Americani succo Bixæ vulgo *Rocou* corpus suum obducunt ut a culicibus & muscis se defendant. Muscæ capiuntur si salicis fasciculi in camera suspensi fuerint, dein sacco involvantur, dum muscis onusti sunt; si mel arsenico, sublimatove corrosivo, napello infectum ipsis offeratur: an satius est interdum clausis fenestris aëres obscurare; insecta enim illa tenebras fugiunt.

CLASSIS NONÆ SYNOPSIS.

F L U X U S.

CHARACTER. Fluxus sunt morbi quorum præcipuum symptoma est exitus insolitus cujusvis fluidi solidive e corpore.

ORDO I. SANGUIFLUXUS est sanguinis, vel sanguinolentæ materiæ ejectione sine alvi fluxu.

- I. HÆMORRHAGIA, (*Hemorrhagie*) fluxus sanguinis e naribus.
 II. HÆMOPTYSIS, (*Hemoptysse*) sanguinis expectoratio cum tussi sine pyrexia acuta.
 III. STOMACACE, (*Affection scorbutique*) fluxus sanguinis e gingivis sæpius fœtidis, putridive.
 IV. HÆMATEMESIS, (*Vomissement de sang*) sanguinis relectio ex œsophago cum vomitorio conatu.
 V. HÆMATURIA, (*Pissement de sang*) sanguinis, fluidive rubri per vias urinarias emissio.
 VI. MENORRHAGIA, (*Perte rouge*) sanguinis per uterum aut vaginam fluxus vitiosus.
 VII. ABORTUS, (*Avortement*) fœtus immaturi, sæpius cum menorrhagia, ex utero exclusio.

ORDO II. ALVIFLUXUS est materierum in primis viis contentarum vitiosa per os aut anum relectio.

Dividuntur in sanguinolentos & fœculentos.

1. *Alvifluxus sanguinolenti.*

- VIII. HEPATIRRHOEA, (*Flux hepaticque*) est alvi fluxus per inferiora sanguinolentus, nec ater, nec torminosus.
 IX. HÆMORRHOIS, (*Flux hemorrhoidal*) est fluxus cruentus, ex podice, vel recto mariscis ruptis obfite.
 X. DYSENTERIA, (*Dysenterie*) est frequens, torminosa, sæpe tenesmodes, fœculentorum per inferiora delectio.
 XI. MELÆNA, (*Maladie noire*) est fluidi atrii per superiora, vel inferiora frequens relectio.

2. *Alvifluxus non sanguinolenti.*

- XII. NAUSEA; (*Nausée*) est inanis vomendi conatus, & flatus tantum per os emissio; affinis est aerifluxibus.
 XIII. VOMITUS, (*Vomissement*) seu frequens vomitio, est palpabile materierum, non cruentarum, facta per os, œsophagumque relectio frequens.
 XIV. ILEUS, (*Passion illiaque*) est atroci circa epigastrium dolore, seu gastrodynia, alvi constipatione, & fœculentæ demum materiæ vomitione, notatus.
 XV. CHOLERA, (*Cholera-morbus*) est syndrome ex vomitu, diarrhœa & gastrodynia sæpe cum surarum crampo.
 XVI. DIARRHOEA, (*Diarrhée*) est excrementitorum humorum frequens, vel intemptiva delectio.
 XVII. COELIACA, (*Passion celiacque*) est albescentium, aut chilacearum materierum delectio.
 XVIII. LIENTERIA, (*Liénerie*) est celer statim a pastu facta ingestorum, vix mutatorum delectio.
 XIX. TENESMUS, (*Tenesme*) est mucii pauci frequens delectio cum intensa dejiciendi cupiditate, & assiduo conatu.

ORDO

ORDO III. SERIFLUXUS, est fluidi cujufvis, sed non fanguinolenti, nec alvini effluxus.

- XX. EPHIDROSIS, (*Sueur*) est sudoris quantitate, qualitate, intempeſtivate peccantis effluxus.
- XXI. EPIPHORA, (*Larmoyement*) est vitioſus ex oculis humoris lacrymalis, ſebacei, vel purulenti effluxus.
- XXII. CORYZA, (*Coryze*) est humoris ſeroſi, mucoſive e naribus effluxus ſine ozæna, ſæpius cum gravedine.
- XXIII. PTAYLIſMUS, (*Ptyaliſme*) est ſalivæ uberior, frequentiorve reſectio, aut deſtillatio.
- XXIV. ANACATHARSIS, (*Expectoration*) est mucî, puriſve e peſtore facta per os cum tuſſi reſectio.
- XXV. DIABETES, (*Diabete*) ſubita poſt paſtum potulentorum cum magna ſiti, per urinæ vias, emiſſio.
- XXVI. ENURESIS, (*Incontinence d'urine*) involuntaria, doloris & ardoris expers, miſctio.
- XXVII. DYSURIA, (*Ardeur d'urine*) difficilis & dolorifica, ſæpius ardens, urinæ emiſſio.
- XXVIII. PYRIA, (*Piſſement de pus*) est purulentæ, albeſcentis, aut viſcido-mucoſæ materiæ miſctio.
- XXIX. LEUCORRHOEA, (*Fleurs blanches*) est ſeroſo-flavæ, vel puriformis materiæ ex utero delapſus.
- XXX. GONORRHOEA, (*Gonorrhée*) est ſtillicidium fluidi ſeminalis, vel puriformis, ex urethra, aut ex vagina.
- XXXI. DYSPERMATISMUS, (*Sorte de ſtérilité virile*) est tarda, vel debilis ſeminatio in actu conjugali facta indeque ad generationem inſufficiens.
- XXXII. GALACTIRRHOEA, (*Ecoulement de lait*) est ſtillicidium lactis ex mammis.
- XXXIII. OTORRHOEA, (*Ecoulement de l'oreille*) est fluxus ex auriſ cavo, ambitu, aut parte poſtica.

ORDO IV. AERIFLUSUS, est flatus, halituſve vitioſa emiſſio:

De *Nauſea* vide *Alviſfluxus*. De *Tuſſi* vide *Anhelationes*.

- XXXIV. FLATULENTA, (*Ventofité*) est morbus flatuum per inferiora, vel ſuperiora emiſſione frequenti, & borborygmis ſtipatus.
- XXXV. ÆDOPSOPHIA, est flatuum per urethram, vaginam, vel uterum emiſſio.
- XXXVI. DYSODIA, (*Puanteur*) est miſmatum foetidorum exhalatio.

Nota In hiſce morborum characteribus non tradimus eorum definitionem; ut exiſtanti plures Philatri, qui characterem cum definitione confundunt; ut recte definitur quodvis genus, referendum est præcipuum ſymptoma, ſed non omitrenda alia quorum concursus ipſum genus conſtituit; in characterem vero quem tradimus, ſufficit præcipuum ſymptoma, cujus ope in data claſſi & dato ordine hec genus ab aliis ſufficienter diſtinguitur.

CLASSISSNONA.

E L U X U S,

S E U

MORBI EVACUATORII.

Quæ debent intra corpus humanum aliquandiu retineri, ut quibus destinata sunt usus, inserviant, si citius, frequentius, uberius quam par est ejiciantur, vitiosam evacuationem constituunt.

Evacuatio est itaque morbosa, si continenda ad sanitatem utilia, aut tardius, rarius, dato tempore ejicienda, uberius; maturius, difficilior importune foras amendantur, atque hæc *fluxus* nobis vocantur. Quæ effluunt sunt vel *solida*, ut foetus, secundinæ; vel *peregrina*, ut calculi, insecta; vel *fluida* ordinaria, ut sanguis aut humor: vel *vitiosa*, ut pus, ichor: humores vero sunt vel *excrementitii*, ut fæx, urina, sudor; vel *recrementitii*, ut saliva, bilis; vel *reparantes*, ut chylus, lac, semen, vel demum flatus, &c.

Via per quas fiunt evacuationes, sunt vel ordinariae, ut eos, nares, urethra, anus; vel in solita, ut vulnus, ulcus.

Morbi evacuatorii dividi possunt in *sanguifluxus*, cruoris effluxu notatos; *serifluxus*, lymphæ, urinæ, sudoris, muci, similive fluidi evacuatione insignes; in *abvifluxus*, & demum *aerifluxus*, ut in flatulentia, &c.

Fluxus sunt vel activi vel passivi. Activi dicuntur quos natura proritat, sive materiei morbificæ, sive medicaminis stimulo sollicitata, sive consentiat, sive dissentiat voluntas; sic activa est foetus exclusio. Passivus est fluxus quem potentia animatis corporibus propria non excitant, qualis est fluxus sanguinis ex vulnere, humoris amnii ex utero, urinæ ex vesica, cujus sphincter est resolutus.

Theoria. Fluidum in vesica contentum, effluit quoties vix expultrix quæcumque fuerit, vires quibus intra vesicam retinebatur, superat, adeo que causa effluxus est vis expellentis excessus supra retentricem, ut loqui amant Veteres.

Vires autem quarum actione expelluntur fluida, e suis conceptaculis aut vasis sunt, vel ex parte fluidorum, vel ex parte vasorum, & partium adjacentium: fluida enim sive contenta possunt niti in exitum vel ratione 1. Gravitatis suæ; sic ex recto cadaverum, ex vesica paraplegicorum, ex ore salivantium, ex vulnere liquida, si loci declivitas permittat, propria gravitate prorumpunt: 2. Rarefactionis energia; sic status in intestinis vel in ventriculo expansi propria elasticitate, tum ano, tum cæco exploduntur: 3. Vi propria, si quæ continentur animata fuerint, ea possunt partim exsilire, ut foetus ex utero, insecta ex oesophago, ano, &c.

Continentia vero possunt agere in contenta,

eaque foras expellere, 1. vi musculari vel voluntaria, ut vis linguæ & labiorum salivam exspuit; vel naturali, sive coacta, sive spontanea, sic coacta per dolores natura foetum ex utero propellit, sponte vero salivam apposito jucundo cibo in oris cavum prolucit; coacte hydrophobus vicina conspuat; sponte & cum voluptate alyus pigra exoneratur; 2. Vi elastica; si prius parietes receptaculi continentis fuerint distensi & minuat orificiorum resistentia; sic puncto tympanitici, ascitici abdomine, etiam post mortem, fluida contenta ejiciuntur.

Principia effluxuum frequentissima sunt 1. in contentis moles aucta; sic urinæ moles intra sex horas collecta pondere suo molestiam creat, ex qua ad mictum sollicitamur: 2. Acrimonia; sic seminis fervidioris stimulus naturam ad ejus emissionem proritat; & calculi in vesica collo vellicantis stimulus cogit ad evacuandam sapius vesicam: 3. in continentibus vitiosa consuetudo voluntarie acquisita facit ut salivam utilem expuant melancholici: 4. Pathema animi lacrymas exprimit in mœstitia, urinam in iræ defervescentia, fæces in terrore, sudorem in summa angustia, vomitionem excitat in abominatione: 5. Natura quo se vertat nescia & summo periculo perturbata conatus spasmodicos, anomalos exerit, unde vomitus hysterici, spumæ epilepticorum, aliaque similia nimium: 6. Sensibilitas nimia, sive consueta, sive a phlogosi oriunda ansam præbet conatibus excretoriis; sic inflammatus ventriculus omnia vomitu rejicit, etiam blandissima; sensibilis nimium, &c., ut aiunt, delicatulus, ad nomen rei fœdæ nauseat.

Effluxibus passivis ansam præbent 1. quæcumque orificia nativa dilatant; sic resoluti ani sphinctere fæces effluunt; vel 2. quæ orificia inasuetata cudent, ut vulnerantia, rodentia, suppurantia.

A vero longe aberrant Neoterici qui principium effluxus passivi, pro causa effluxus cujusvis incusant, nec attendunt ex solutione, vel ruptione venæ non necessario sequi sanguinis effluxum, quod barbitonisoribus ipsis notum est. Secta enim vena sanguis non effluit nisi præmissa ligatura vena sanguine distendatur aut contractione manus, tussi, vis expellens intendatur.

Diabrosis est erosio vasorum vel receptaculorum facta a causis physicis, ut ab energia puris, ichoris, putredinis; sic a diabrosis vasorum pendet puris effluxus.

Rixis seu ruptio est solutio continui facta a pressione mechanica contentorum in continentia sive a distentione ab intus extro vergente; sic crepant claustra abdominis in hernia ventrali, vasa sanguifera a sanguine congesto rumpuntur, unde hæmorrhagia.

Dieresis est solutio continui a causa mechanica extus agente, secante, vulnerante, ut in phlebotomia, amputatione, paracentesi.

Anastomosis est orificiorum nativorum diductio, unde:

unde fluxus juvatur, vel augetur; sic intruso cathetere, intrusa candelula diducitur urethra, unde fluxus urinæ vel enuresis.

Diapedesis est diductio fibrarum mutuo decussatarum parietes vasæ vel receptaculi constituentium a vi fluidi distendentis; sic vesica suilla, per tubum ejus orificio adaptatum, recipiens aquam ex aliquot pedum altitudine superincumbentem, distenditur & per fibrarum intercapedines aqua undique transudat; sic cystis fellea bile vicinum colon inficit; sic fœdus stercoreis halitus per intestina in herniosis distensa transudat.

Omnis effluxus vel simpliciter *evacuatorius* est, vel simul *revulsivus*, aut nunquam *derivativus*. Evacuatorius dicitur quatenus molem fluidorum corporis humani imminuit; *Revulsivus* quatenus stripatur constrictione aliarum partium e quibus fluidum exprimitur, & sic minor est in vasæ ita contractis fluidi copia quam fert nativa ilorum diametrum.

Effluxus evacuatorius cujuscumque fluidi cæterorum fluidorum molem sensim minuit, quia cum omnia corporis vasa invicem communicent & nitantur in sui contractionem, detracta alicubi fluidi mole & resistentia; cætera partes facilius contrahuntur, & versos partem minus resistentem suam emittunt fluidum usque ad æqui librium: sic detracto per menorrhagiam uterino sanguine sanguis pone sequens ex arteriis hypogastricis & spermaticis abundantius in uterum affluit, nec tantumdem per venas cognominas restituitur massæ, unde parcius in cor reversa moles parcius cuique parti distribuitur; hinc minuitur mutua fluidorum & solidorum pressio, minuitur pondus, sensus molestus ex hac pressione oriundus, laxantur solida, fluida, si eadem vi protrusa fuerint, facilius resolvuntur in ratione imminutæ resistentiæ; hinc plurima in plethoricis commoda: aut in sanis victiosa exurgit laxitas, debilitas, mentis languor, cutis pallor, frigoris sensatio, & mala hinc plurima.

Effluxus revulsivus est, si quædam pars contracta fluidis suis exoneretur, & sic minori proportionem recipiat novum fluidum quam fert ejus vasorum consueta capacitas; sic *fistulosi* ulceribus vesicæ apertis cum urina qua data porta effluit; ita constringitur urethra ut ne minimam urinæ guttulam transmittat; sic vomitu habituali, ita coarctantur intestina ut quadruplo minorem acquirant diametrum & alvus pertinaci constipatione claudatur; sic in hæmoptysi febrili non raro frigens & contrahuntur partes extremæ cum cruor in pulmones faucios uberius influit, ille ab artubus revelli videtur.

Praxis. Fluxus sunt vel salubres & critici, vel insalubres & noxii, quod discrimen ex æqua & juxta Medici pensatione repetendum est, nec enim omnino insalubris censendus ille qui vires ægri detrahit, nisi tantum detrahat ut ad superandum morbum & vitam protrahendam non sufficiant, quæ superfunt, salubris censendus est ille effluxus ex quo rationabiliter

sperandum est fore ut gravior morbus avertatur aut auferatur, nulla itaque affluxus quantitas absoluta salubris aut insalubris pronuntianda est cum vel minima debilibus lethalis & maxima robustis, plethoricisque salubris esse queat; Medici prudentis est accurate perpendere num fluxum intendere & prorogare, num sistere, num vero naturæ committere debeat? quod pro diversis morborum generibus, speciebus & pro diversis ægri circumstantiis variat; in genere effluxus passivus, intempestivos, uberiores, sistere opus est; criticos, activos, difficiles, parciales, asuetos sæpe juvare & proritare convenit; moderatos activos in robustis cum non evidentia rationum momenta nos huc vel illuc determinant, satius est naturæ committere; provocant vero effluxus omnia principia superius exposita, ut quæ augent fluidi molem, acrimoniam, receptaculi pressionem, erethismum orificii, vel sphincterem, laxitatem, debilitatem; hinc vero liquet etiam quibus auxiliis sisti vel imminui possint qui sistendi sunt vel imminuendi. Auxilia vero sunt gymnastica, diætetica, chirurgica, vel pharmaceutica; quiete mentis & corporis sedantur omnes effluxus quos musculosa contractio promovet; aut somno sudor & catamenia uberius fluunt; positura quæ gravitari liquidi fluxuri visificatur est vitanda ne affluxus liquidi vix expultrix irritetur ulterius.

Alimenta quæ intendunt vitium fluidi, unde fluxus procedit, ut stimulantia, condimenta, spirituosia in hæmorrhagiis activis fugienda, atque vegetabilia parum nutrientia in plethoræ cæteris sunt anteposenda. In effluxibus passivis mira præstant vincula, fasciæ, ligaturæ, turundæ, torcularia, si ad originem mali hæc auxilia perveniant: in certis casibus phlebotomiæ revulsivæ, tincturæ nimium a Veteribus laudatæ; medicamenta quæ vasorum constrictionem & fluidorum coagulationem inducendo valent effluxus cohibere *adstringentia* nuncupantur. Ea intus & extus adhibentur impari successu, felicius semper ubi loco affecto immediate applicantur, infelicius cum eluctanda sunt vasa chyliifera, ut ad partem læsam deveniant, maxime si stomachus irritatus & male se habens ea respuat & ab illis lædatur, quod sæpius accidit, adstringentia in fluxibus hæmorrhagicis passivis tutissima sunt; aqua stiptica D. Matte qua imbuti plumaceoli vulneribus, naris, hæmorrhoidibus applicantur; lamina boletæ igniari vulgo *amadou* quæ amputatis, vulneratis partibus; feliciter apponitur; lintea carpta quæ recens sectis abcessibus, ulceribus exsiccandis induntur; stupæ pulvere vitrioli, colcotharis, aluminis, sanguinis draconis onustæ; quæ excisis partibus ad cohibendum sanguinem superimponuntur; *crepitus lupi*, cujus pulvere aspergantur; hic & nummularia, musci quercini, usnea, geranium Robertsonum, millefolium pertinent.

Adstringentibus tutiora sunt in fluxibus activis internis, quæ vel naturæ conatus moderantur, ut anodyna, narcotica, ut in dysente-

ria, tenefino; vel quæ principium morbi tollunt, ut cathartica in diarrhoeis, vel quæ utrumque simul præstant, ut mucilaginosæ in tussi, dysuria, tenefino, tum & absorbentia, nec non quæ conatus naturæ alio divertunt & materiem morbificam ab intestinis derivant, ut sudorifica in diarrhœa ferosa.

Nuper clarissimus Medicus Universitatis Monspel. Doctor Theophilus de Borden inventis Dom. Solano & Nihell sua de pulsu critico addidit, & ex pulsu diversos fluxus præfagiendi modum docuit: contendit scilicet, ut fluxus ita & pulsus alios esse superiores, alios inferiores; superior pulsus seu qui fluxus ex naribus, gutture, œsophago &c., prænuñciat in morbis acutis, cognoscitur ex pulsatione seu diastole identidem duplicata seu bipartita: Dicrotum pulsuum dixit D. Solano. Inferior pulsus denunciat fluxus alvini, hæmorrhoidales, uterinos, urinosos &c., & cognoscitur ex pulsationibus magnitudine & ordine inter se inæqualibus cum aliqui subsultu; huc pertinet pulsus *incliduus* qui sudorem præfagit; omnes pulsus critici sunt evoluti, non contracti, & dividuntur in simplices, compositos & complicatos, de quibus auctor ipse consulatur.

Omnes fere fluxus sunt periodici, paroxysmi per intervalla recurrentibus, exceptis fere gonorrhœa, galactorrhœa & leucorrhœa, quæ continuæ sunt.

ORDO PRIMUS.

SANGUIFLUXUS.

Sunt illi quorum symptoma præcipuum est materiæ cruentæ, vel sanguinolentæ, aut rubræ effluxus: Hippocrati Phleborrhagiæ de diarræa l. 4. n. 86.

Pulsus, qui sanguifluxus criticus prænuñciat, est fortior initio, & magis renitens quam qui aliorum fluxus præcedit, vel comitatur; est autem simul dicrotus si superior, subintermittens si inferior, ex clariss. de Borden.

Theoria. Cruor in arteriis, venis & corde ita continetur, ut per excretoria vasa ipsis arteriis continua, & extorsum patula non possit amandari, tum quia resistit ratione viscositatis suæ quæ impedit quominus in adeo minutas guttulas dividatur, quæ possint tam angusta vasa subire, tum quia non sufficienti cordis vi pellitur, ut ea vasa diducere, & in minutias resolveri, seu subdividi queat. Unde, ut sanguis e vasis suis effluat, necessum est ut vires trahivæ augeantur, vel ut resistentiæ ex parte sanguinis & vasorum imminuantur, vel utrumque simul accidat.

Vires quibus potissimum sanguis traditur sunt altæ & veloces cordis contractiones, quales sunt in exercitiis violentis, febribus ardentibus, unde hæmorrhagiæ, necnon nifus muscutorum quasdam partes ambientium, ut nifus ad fœtum expellendum, ad fœces ejiciendas, quibus hæ-

morrhœis, menorrhagiæ, similesque sanguifluxus vel excitantur, vel renovantur.

Principia nifus cordis sollicitantia sunt ut plurimum, 1. plethora quæ vasculosum systema molestat suo pondere, infarcit, & obstruit sua viscositate, unde qui opipare lauteque vivunt, qui liquoribus spirituosus, ferculis nimium conditis & succulentis utuntur, his malis sunt sæpius obnoxii. 2. Infarctus & stases quarundam partium, ut uteri in mulieribus quadragenariis, podici, & hepatis in otiosis, unde hæmorrhœis, capitis in pueris insolationem expertis, unde hæmorrhagia narium: 3. Fervor & spirituosus crasis sanguinis vasa ticillans excretiones sanguinis etiam sollicitat, maxime vero acrimonia scorbutica.

Viros quibus sanguis intra vasa coercetur, sunt 1. vasorum integritas & clausura, 2. ipsius sanguinis viscositas.

1. Arteriæ omnes firmiter structæ sunt, atque majus rixis periculum immineret ab impetu sanguinis, ut in arteriis majoribus, harum nativa firmitas tanta est, ut pressionem sanguinis vigefies majorem quam in sanitate consuevit esse, citra rupturam possint experiri, observante Halejo; verum a vulneribus per diæresim factis ea tenacitas potest superari; sic eniculis commotis vasa renalia lacerantur, unde hæmaturia; ingestis hirudinibus vasa ventriculi sauciantur, unde hæmatemesis, vel hepatirrhœa, &c.

2. Vasa minima vim quidem habent sufficientem, qua transfuenti sanguini ea debilissime prementis resistant; ast illis obstructis tunc integra pressio cordis in sanguinem illa subeuntem fertur in eorum parietes, adeoque sufficit ad eos vel rumpendos, vel saltem diducendos, inde hæmorrhagiæ per rixim, vel per anastomosis, si nulla diapedesis obtineat; hinc iterum patet quare infarctus ad hæmorrhagias dupliciter conferat. Vide theoriam pulsuum.

3. Vasa tum majora, tum minor a purulento, ichoroso, sphaceloso, carioso, cancroso, scorbutico, &c., viru possunt erodi; inde vero hæmorrhagiæ magnæ vel parvæ; quandoque ruptis aneurysmatibus subito lethales oriuntur; aneurysmata sic rupta semper inveni, intus cartilagineis quidem lamellis incrustata, sed in punctis nigris, sphacelosis hiantia.

4. Viscositas nativa est maxima parum a Medicis perspecta; sed si decies eluantur vasa & viscera aqua purissima continuo renovata, ultima lotura etiam viscida est, ut ex sapone dissoluto viscidior non sit; hæc visciditas robustius sanguineis major, debilibus, cachecticis minor, in quibusdam morbis putridis, malignis, minima, ea sublata quid obstat quominus cruor vasa secretoria subeat, ut experientia docent fieri in pulmonibus satis clotis, ut sudor sanguineus & hepatirrhœa suadent.

Praxis. Causa morbi incidat ut principia conatus cordis & vasorum sollicitantia, ipsique conatus auferantur, simulque ut resistentiæ ex parte sanguinis & vasorum restituantur, augeantur,

tur, & sanguifluxus imminuendus fit, vel sistendus, seu fit infalubris.

Ea vero auxilia cæteris sunt anteponenda, quæ pluribus simul indicationibus satisfaciunt, sive indicationes sint rite perspectæ, sive per conjecturam subodoratæ.

Sanguifluxus principium esse plethoram commotam judicamus ex causis plethoræ in pathologia recensitis, & ex signis velocitatis sanguinis.

Ingesta succulenta copiosa, vires digestivæ magnæ cum vita otiosa; suppressio catameniorum, hæmorrhoidis, verna tempestas, ætas juvenilis, color floridus, calor intensus, pulsus plenus, ea omnia indicant phlebotomiam repetitam initio morbi factam, victum tenuem ex vegetabilibus, cremoribus, quietem animi & corporis, potum refrigerantem, subadstringentem; sponte cessant sanguifluxus, & ægrum sublevant sæpius.

Si sanguifluxus oriatur a fervore, velocitate fluidorum, indicantur etiam iteratæ phlebotomiæ, quies potus acidi, inter quos nullus præstantior ad sistendam hæmorrhagiam quam aqua Babel parca quantitate, aut gratam aciditatem immixta aquæ fontanæ, conveniunt etiam insusa ex floribus rosarum, decocta foliorum plantaginis, polygoni, radicum symphiti, bistortæ, quæ vi refrigerante simul & adstringente utrique indicationi satisfaciunt.

Si vero sanguinis dissolutio, acrimoniæ scorbutica hæmorrhagiæ ansam præbent, parcius vena secanda est, sed acidæ; acerba cum in crassantibus, edulcorantibus sunt præscribenda, quo pertinent catechu, sanguis draconis, fungus melitenis, hyposticis, balaustria, acacia vera, & radices tormentillæ, bistortæ, symphiti folia vinæ, geranii, equiseti, anserinæ, agrimonie, faniculæ, ex quibus variæ formulæ parari possunt. Si quando sanguifluxum ex quacumque parte foveat febris cum indicii putredinis primas vias infestantis, ut cum lingvæ forditiæ, oris amarore, cardialgia, nausea, & præmissis phlebotomiis natura via monstrat, ipsamet emetica, sed prudenter sunt adhibenda, quod in dysenteria vulgo fieri assolet, sed etiam in menorrhagia pluries successit; tunc autem usurpanda mitissima, ut raphani semen, syrupus Glauberi, vel & simul adstringentia, ut radix ipecacuanhæ, quorum operatio potu aqueo diluente paranda est; profusas hæmorrhagias sequitur cachexia & ascites cum pedum œdemate, siti, urina lixiviosa, &c.

I. HÆMORRHAGIA; *Aimatismos* Dict. Univ.; *Profluvium sanguinis, stillicidium sanguinis; Hemorrhagie die rez.*

Docet *Galenus Comm. 1. Epidemic.* hoc nomine, sine partis epitheto, narium hæmorrhagiam intellexisse *Hippocratem*, in quo sensu a nobis sumitur. Hæmorrhagiæ proprie dictæ nomine *Hippocrates* intellexit fluxum sanguinis cum in-

petu e naribus erumpentis: *Erroufim* vocat eum qui sensim fit, & *Stalagmon* qui stillatim; sed plus vel minus non mutat genus, nec nomen genericum.

Character. Hæmorrhagia est quicumque effluxus sanguinis e naribus; membranam pituitariam, adeoque sinus frontales, sphæronaidales, maxillares irrigant arteriæ e maxillari interna oriendæ venæ ad jugularem externam sanguinem revehunt, & non solum ab arteriis congeneribus hunc reducant, verum etiam a sinibus orbitariis, & e sinibus duræ matris quibuscum communicant, ita ut aucta versus jugulares internas resistentia ex illis & sinibus duræ matris cruor versus nasales venas divertatur, & data earum apertura effundatur.

Glandula pituitaria, corpus spongiosum sellæ turcicæ impositum, ope infundibuli accipit ex tertio & duobus lateralibus cerebri ventriculis, serum superfluum, quod in illis in statu morbofo exundat; illa vero glandula cingitur varculis, seu sinibus circularibus qui cum cavernosis utrinque communicant, hac via serum illud cum sanguine ad narium vasa, potissimum si rupta fuerint, derivari posse verosimilimum est; hinc hæmorrhagia cerebrum a pluribus infarctibus & morbis liberari quotidiana docet experientia.

Sanguis eo fertur ubi minor est resistentia, cum undequaque premitur; in majoribus quidem arteriis impetus a corde acceptus tantus est, ut vix possit retrogredi a levibus obicibus oppositis; verum in minimis vasibus, potissimum venosis reticularibus, sanguinem levi oblato obice non solum per venas, sed etiam per arteriolas retrogredi docet inspectio microscopica in pedibus ranarum, imo ex minoribus vasibus rapi, aut velut attrahi in majora, quoties velocitas in illis majoribus est notabilis, & facultas fluxus magna; docet *Bernouillius in Hydrodynamica*, docet transfluxum chyli ex canali thoracico in venam subclaviam; hæc ideo adduco quia a paucis cognita, & tamen ad intelligendam horum morborum theoriam apprime faciunt; hinc enim patet quorsum ab hæmorrhagia narium internæ capitis partes sublevantur.

Symptomata. Capitis gravitas, cephalalgia, vertigo, somnolentia, pruritus narium, motus febrilis hæmorrhagias tantum activas præcedunt, & designant naturæ conatus ad se liberandum, a sanguine superfluo & oneroso.

1. *Hæmorrhagia passiva*. D.

Ea est quam casus, ictus in nasum & frontem, vel capitis concussio excitant, vel quam corpora acuta aut stimulantia in nares immissa producant, & in hoc casu sæpe sternutamenta eam comitantur.

Curatur 1. mechanica compressione per turandam ex linteo factam, & intra nares immisam 2. physice per stiptica sub forma fluidi, vel pulveris in nares intrusa, aut inspirata, ut aqua stiptica D. Matte, alumen, vitriolum viride, ex quo ad solem calcinato fit pulvis *symphticus* dictus.

2. *Hæmorrhagia plethorica*. B. P.

Illa sine febre junioribus ut plurimum vere & initio æstatis accedit, sæpius horis matutinis cum prima vice accedit; deinde vero occasione insolationis, aut alterius erroris in gymnastica, vel in diæta, unde plethora crescit, vel commovetur; hanc præcedunt capiplenium, stupor cephalalgia, vertigo, similiaque symptomata, quæ sanguine effluente sublevantur.

Si copiosior sit hæmorrhagia, ea venæ sectione, refrigerantibus, acidis intus sumptis, exusuque applicatis, demum adstringentibus superius recensitis, sanatur. Novi adolescentem qui ætate ob insolationem hæmorrhagiam correptus se demisit in flumen, atque sic hæmorrhagiam illico senavit.

4. *Hæmorrhagia febrilis* Boerhaave *aphor.* A. P.

Hæc vel est essentialis, vel symptomatica. Essentialem comitatur motus febrilis, intermittens, typo quotidianæ, qui adoritur cum levi frigore, deinceps calore, capitis gravitate, & tunc sanguis effluit. Symptomatica ut plurimum ad morbos febriles exacerbantes, vel continuos sub finem accedit, & ea vocatur *critica* si salubris, *morbosa* quo insalubris.

4. *Hæmorrhagia critica*. B.

Tales sunt quæ moderata quantitate cum symptomatum graviorum imminutione, post ægritudinis statum, non vero in augmento fiunt, quæ hæmorrhoidis, aut catameniorum vicaria est, ut mulieribus hæmoptoicis, *aphor.* 32. 5. quæ cum surditate in febris accedit, *aphor.* 604. quæ die critica debita copia accedit.

Hæmorrhagiam præfagit pulsus dicrotus, vel subsultans, seu cujus identidem pulsationes coincidunt; si prima pars sit major posteriore, quantitas sanguinis parva est; si ambo ictus vehementes, æquales, hæmorrhagia mediocris erit, si primum ictum altissime sequatur, cito fiet hæmorrhagia; quo sæpius in serie pulsationum revertitur pulsus dicrotus, eo citius fiet hæmorrhagia, ut si qualibet trigesima pulsatione revertatur, hæmorrhagia intra quadriduum; si qualibet decima sexta, intra triduum; si qualibet octava, intra bidduum; si qualibet quarta, intra diem superventura est hæmorrhagia; si ex carpo dextro major sit subsultus, ex eodem latere expectanda naris hæmorrhagia; si inconstans sit subsultuum recursus, incertum est tempus hæmorrhagiæ: *Nihelli observ.* Præcedit quandoque hanc hæmorrhagiam nausea vel vomitio, aut manuum tremor.

5. *Hæmorrhagia insalubris*.

Illa est quæ tum in morbis acutis initio & augmento sit, sine ægrotantis levamine, cum delirio, sopore, spasmodicis motibus, pulsu molli & parvo, vel inæquali, quæ stillatim procedit, statimque evanescit. Quæ diebus criticis cum perfrigeratione eximia. *Durer.* 10. *Coac.* Quæ e diverso latere fluit, ut in lienosis & dextro, *Coac.* 202. Quæ cum desipientia, aut spasmus sit hæmorrhagia, mala *Aphor.* 9. S. 7.

Dupliciter est insalubris hæmorrhagia symptomatica, tum quæ profusa, ita ut vires exsolvat, unde pulsus parvus, inæqualis, mentis terror, delirium, spasmus; tum quæ viribus exsolutis, etiam sub finem morbi, sed die non critica v. g. undecima, accedit; imperfecta, ut leve stillicidium etiam repetitum, quod frustra neos naturæ labascentis conatus incidat, *Coac.* 212. malum si cum locali fudatiuncula; pejus si cum extremorum frigore; mala quæ in febribus malignis, petechialibus, imo quartanis, accidunt.

6. *Hæmorrhagia in chronicis*.

Quæ hydropicis, quartanariis, hypochondriacis, cachecticis superveniunt, mala; ita quæ senibus obstructis, quæ etiam scorbuticis.

Verum in junioribus plethoricis perperam suppressæ dolores, inflammationes, febres acutas, apoplexiam, epilepsiam post se trahunt.

7. *Hæmorrhagia ab hirudine*, Schneider *Lib.* II. cap. 22. pag. 220.; *Ephemer. Nat. Cur.* Dec. II. Ann. I. obs. 99.

Ea est quæ ab hirudine in nares intrusa accedit; qui itaque aquas limosas ore ipso immediate combibunt, ut jumenta, huic sunt obnoxii.

II. HÆMOPTYSIS, *Hæmoptoe* Græcis?

Emptoe Gordoni; *Emptoys*, *hæmptoica* passio Gilberti; *Sputum sanguinis* Latinis; *Hæmoptysie*, *cachement de sang.* *Ægri Hæmoptoici*, a *ptucin* expectorare, & *aima* sanguis.

Character. Sanguinis expectoratio cum tussi, sine febre inflammatoria: loco tussis *Raseationem* accenset *Salicetus*, id est excrementum sonorum; in peripneumonia & pleuritide sanguis etiam expectoratur cum tussi, sed parcius & cum febre inflammatoria.

In hæmorrhagia narium, stomacace, sanguis interdum exspuitur seu ex ore, gingivis, promanat, verum tussis, si quæ sit, non adducit secum sanguinem, ut in hæmoptysi.

In hæmatemesi sanguis cum vomitorio conamine plerumque niger, aut alimentorum reliquiis commixtus sine tussi rejicitur.

Theoria. Pulmones irrorantur vasis sanguiferis duplicis ordinis, arteria scilicet pulmonari, quæ e ventriculo cordis dextro oriunda, bifariam statim divisa, ramis suis bronchiorum divaricationes sequitur, & arteria Ruyfchiana quæ ex aorta descendente sæpius orta similem viam sequitur; sed vix quadragesimam partem sanguinis pulmonariæ arteriæ suppeditat; ultimi utriusque ramuli rete instar uniti vesiculas pulmonum exterius ambiunt; prioris arteriæ vero sanguinem revehunt ad cordis ventriculum dextrum pulmonares venæ; Ruyfchianæ vero sanguinem refert ad venam azygiam, aut ad auriculam dextram venam Zannichellianam. Capacitas venarum pulmonarium simul sumptarum ad eandem a corde distantiam est ad capacitatem arteriæ pulmonariæ ut 26. ad 21. circiter.

Quantitas sanguinis per arteriam pulmonarem

trajecti æqualis est quantitati per aortam immisſæ, utriusque diameter eadem est, ſed firmitas pulmonaris est triplo minor quam aortæ; moles vero pulmonum vix est vigefima quinta pars molis totius corporis per aortam irrorati, adeoque moles movenda a corde dextro est toties minor quam quæ a ſiniſtro corde protruditur.

Injectiones factæ in arteriam pulmonarem multo facilius, expeditiusque tranſeunt ex arteriis in venas, quam quæ per aortam inſtituuntur, unde merito concludendum est plus eſſe patulas ultimas pulmonaris arteriæ propagines, paucioresque eſſe lymphaticas quam propagines aortæ. Expeditior itaque est in pulmonibus ſanguinis circulus ad quem vires triplo minores ſufficiunt; vaſa ultima patula & numeroſa ſunt, nec inde tamen velocitatem ſanguinis majorem quam in æqualibus aortæ ramis expectandam cenſemus; vaſa pulmonum ſanguifera tranſverſim rugoſa explicantur in inſpiratione, amplioreaque proinde evadunt; ad angulos minus acutos ſimul divaricantur dilatati ab aere veſiculis: ea utpote triplo magis extenſilia, quam aortæ rami, poſſunt in magnis animi & corporis commotionibus ſanguinem undique expreſſum recipere, & ab illo turgere, quod non ſine reſpirationis incommodo accidit; quod difficilius autem eſt reſpiratio, eo majorem eſſe ſanguinis in vaſis pulmonum congeſtionem cognoſcimus; aſt ea congeſtio ſolvitur vel oborta febre, ſeu frequentioribus & altioribus cordis contractionibus, quæ ſanguinem velut exanclant e pulmonibus, & in arterias corporis dilatatas diſtribuunt, vel etiam diductis vaſis ſecretoriis in veſiculas hiantibus, quæ in ſtatu ſano perſpirant tantum; in hæmoptyſi vero cruorem etiam tranſmittunt; unde ſublevantur, pulmones ab infarctu, & prævertitur dyſpnœa, febrisque inflammatoria. Si intra arteriam pulmonarem mediante tubo pedem alto & verticaliter erecto inſluent aqua tepida per horam integram, aqua partim venas, partim tracheam arteriam ſubit; iſta vero copioſam, viſcidamque ſpumam ſecum auferit; qua tandem ſere exhauſta, ſi aqua cruenta trajiciatur per eundem tubum, ipſa per tracheam arteriam pleno rivo effluit; cum aurem viſ aquæ injectæ ſit minor vi ſanguinis a corde immiſſi, nec ab iſto vaſa rumpantur, ab illa non lacerati verofiſime eſt. Sanguis itaque per oſcula vaſorum lymphaticorum intra veſiculas hiantia, ſed muco infarctæ, deterſo hoc muco ſponte in veſiculas irruit, & ſit hæmoptyſis per anastoſomum, quam nulla ſequitur ſuppuratione.

Si vero inflammatorius præcedat infarctus, ut in peripneumonia, febrisque acuta adſit, quæ majori vi ſanguinem intra vaſa pulmonaria urgeat, ea vaſa rixim parientur, unde hæmoptyſis ad phthiſin inclinans. Idem accidit, ſi vulnere externo, aut deglutitis vel inſpiratis clavibus, aciculis veſiculæ dilacerentur, ut *Mortuus*, obſervavit. Verum ſi glandulæ bronchicæ; in quibus toties gypſeas concreciones reperire

eſt, in ſuppurationum abeant, quod in phthiſi ſcrophuloſa potiſſimum accidit eroſis a pure ſanguiferis vaſis, hæmoptyſi viam parari evidens eſt, quæ per *diabroſim* facta dicitur. Ex dictis eluceſcit praxis.

Rejetti vero per tuſſim ſanguinis color nunc eſt rutilantior, nunc magis ater, prout magis aut minus in veſiculis reſtat & concreſcit, nec inde poteſt dijudicari num arteriæ, num venæ ſectæ fuerint, quandoquidem ubi rumpuntur vaſa minima, nullum ſere inter venas & arterias diſcrimen eſt: in pulmonibus vero venæ ſanguinem paulo floridiorem ſuppeditant quam arteriæ, contra quam in aliis partibus.

1. *Hæmoptyſis accidentalis* Morton. Phthiſiolog. cap. 5. D.

Ea eſt quæ a plethora, potiſſimum commota, citra præviam humorum acrimoniam, aut pulmonum hæreditariam labem, ab erroribus in gymnastica aut diætâ, procedit.

Antecedentia. Quæ copiam ſanguinis augent, ut victus lautior, potus ſpirituoſus, aſſuetæ phlebotomiæ, catameniorum, hæmorrhoidum ſuppreſſio; quæ ſanguinis impetum intendunt, & ſimul eum in pulmones determinant, ut vociferatio, curſus, cantus nimius, lectio alta voce facta, iræ paroxyſmus: hinc vero gravamen pectoris, ſenſus titillationis in faucibus, rauco & ſiccitas pulmonis, tuſſis, dyſpnœa.

Concomitantia. Guſtus humoris ſaſi, titillatio major faucium, tuſſis ſonora, ſi parum ſanguinis expectoretur; tuſſis vero obſcura, & vomitu a multis habita, ſi pleno ore ejiciatur, unde ægri in lecto ſedere coguntur ne a ſanguine ſuffocentur; interea dyſpnœa rejecto cruore ſublevatur, dolor, ſi prius adfuerat, mitelcit, ſicut oppreſſio pectoris.

Succedanea. Ab uberiori ſputo ſanguinis debilitantur ægri, pallor occupat artus, terrore quem cruoris aſpectus pluribus injicit, creſcit debilitas, pallor, frigus, pulſus minuitur, & frequentior evadit, ut accedit a debilitate.

Subjeſta. Adoleſcentes a vigefimo quarto ad trigefimum ſextum ætatis annum, maxime qui prius hæmorrhagiæ narium erant obnoxii. Lectores, cantores, concionatores, præcones publici, Rabulæ forenſes, phonafci acutius cantantes, frivolarii mercatores, Profeſſores, operarii, ut lapidæ, qui ad magnas moles verſandas violentos conatus edendos habent.

2. *Hæmoptyſis habitualis* Morton. Phthiſiolog. c. 5. C. P.

Ea eſt quam prava fluidorum craſis ad acrimoniam vergens & nativa vel acquiſita pulmonum debilitas accerſunt, quæque ut plurimum febricula amphimerina aut quotidiana ſtipatur.

Antecedentia. Eadem ac in accidentali & præterea diſpoſitio prævia pectoris, ſcilicet ejus debilitas, quæ patet ex voce clangoſa, tono acuto aut falſo; ſcapularum prominentia, pectoris anguſtia, genarum rubor, pulſus plenus & fre-

& frequens, febricula vespertina major quam in fanitate, sensus titillationis & ponderis in pectore.

Concomitantia. Singulis fere diebus accedit frigus febrile spontaneum cum tussi statim sicca, dein calor maxime circa pectus cum anxietate & dyspnoea, mox expectoratio cruoris floridi, spumosi, quam semper tussis & faucium titillatio comitatur, intra aliquot dies cessat expectoratio, sed vere sequenti ut plurimum reverfura.

Succedanea. Febris ratione ventriculus labefactatur, digestiones vitiantur; hæmoptysi uberiori vires posternuntur, pallor & macies invadunt, tussis perseverat; & si parentes phthisici fuerint ab anno 18. ad 36^m ipse hæmoptoicus in phthisim delabitur.

Subjecta. Viri & puellæ in ætate virili constitutæ, potissimum anxie, mœstæ, de nihilo irascibiles, in cibo & potu eligendis difficiles morosæ, raucæ, macræ, sudantes noctu, catamenii suppressis, sanguine falso, victu ex falsamentis utentes.

3. *Hæmoptysis a diapedisi*, Mahon Journ. de Med. Juill. 1757. A.

Cognoscitur hæc species ex eo quod sanguis ejectus sit coloris diluti, rosei, spumofus; quod sine tussi expectoretur, imo ita fluxilis sit ut post mortem e pulmonibus disfluat: illa hæmoptysis in observatione illata a plethora fuit determinata.

4. *Hæmoptysis catamenialis*. Nicol. Pechlini; *Passio hæmoptoica periodica mensruis suppressis* Plater Exspuitiones. L. P.

Illæ est quæ catamenii ante terminum confectionem suppressis supervenit, singulisque mensibus moderata dosi eorum vices supplet cum sanitate integritate. Referunt etiam *Plinius* & *Sennertus* exempla virorum, qui quotannis sanguinem expuentes, dato tempore ad summum seminum pervenere, hæmoptysi forsan hæmorrhoidis vices supplente.

5. *Hæmoptysis periodica*. Nicol. Pechlini Amat.; Lusit. cent. 5. cur. 3. C. P.

Vir quadraginta quinque annorum jamdiu hæmorrhoidali fluxi singulis mensibus assuetus erat, hæc catamenia subtere, & ecce sanguinem per os, multum, rutilum & subflavum emittit; consilium petit æger perterritus, & sequenti modo sanatus est.

Scopus est hæmorrhoidalem fluxum revocare, quod fit hirudinibus ano applicatis numero quatuor ad extrahendum cruorem ad uncias sex; dein cruoris spissitudinem & falsedinem destrueri, usu antiscorbaticorum, lupuli, fumarie, endivie, cichorii, forma extracti, syrupi, jusculi vel apozeomatis per dies aliquot, servata interim diæta humectante, ex ossis, panatellis, interpositis lenibus pharmacis ex manna, theo & tamarindis & cæteris universalibus.

Hæmorrhoidum apertio, Græcis ignota operatio, fit vel per hirudines vel per linctum canis, lanceola, frictus ex asperis, ut foliis ficus, ut aloes & similibus.

5. *Hæmoptysis scorbutica* Sennerti. C. P. Adolefcens cujus gingivæ erant molles, ulcrosæ, foetidæ, dentes nigri, vacillantes, &c., incidit in hæmorrhagiam, qua curata accessit hæmorrhoidis ex intestinis, cum pulsu vegeto; his suppressis per medicamina, supervenit copiosa & pertinax hæmoptysis, quam ex sanguinis dissolutione oriondam judicavimus.

7. *Hæmoptysis variolosa* Sydenham. p. 95. & 597. A. Hoc sputum sanguinis, ante eruptionem saltem plenariam postularum in variola confluenta, iis accidit, quorum sanguis nimis fervidus est, & vinosis liquoribus excalesfactus; mortem autem certam prænuuntiat; hoc vero sanguinis dissolutioni debetur; adeoque indicat potum adstringentem cum spiritu vitrioli ad gratam aciditatem. Vide curam hæmaturia variolosa.

8. *Hæmoptysis catarrhalis* Bontii Medic. Indor. Boneti Sepulchret. *Hæmoptysis peripneumonica* Lælii a Fonte. D. P.

In catarrhis, tussi serina, pleuritide & copiosius in peripneumonia, cruor, vel sputa rubiginosa expectorantur, deterfo nimis per tussim mucos bronchialis & expressis vesiculis.

Praxis. In hæmoptysi passiva, scilicet a vulnere, vis sanguinis expellens est multo major quam resistentia ejus effluxui oblata, quæ a sola cruoris viscositate petenda videtur, usquequo vasis secti labia ad sese accesserint; ut itaque tollatur causa, resistentia vasis mechanicè augenda per ligaturas; compressione &c., quod cum in vulneribus internis fieri nequeat, superest solum ut tantum detrahatur de viribus sanguinem trudentibus, quantum opus est circa mortis periculum ut vasa sponte contracta ejus effluxui resistant.

Phlebotomiæ quarta quavis hora e brachio repetita, imo quovis bihorio instituta feliciter adhibetur. Diæta ita tenuis requiritur, ut sola aqua pro omni potu & cibo pluribus vulneratis sufficiat ad vivendum & convalescendum, per plures non solum dies, sed etiam septimanas, quod mirum dictu, ab in Nosocomio Mompeliensi pluries observatum. Quies animi & corporis in postura horizontali omnino necessaria est ad sedandum sanguinis motum, & vires vitales inutiliter non impendendas; medicamina, cum vulnere nulla postunt admoveri, vix intus sumpta profunt, nisi aqua Rabel ad gratam aciditatem potulentæ aquæ affusa, aut potui ex decocto plantarum subadstringentium, modo ventriculo non gravamen afferant; hæc decoctum ex polygono, radice symphiti, infusum ex floribus rosarum, succus ex urtica, geranio sanguineo, plantagine; fugiendi potus cardiaci qui post discussam, si quæ sit, lithothymiam, uberiorem hæmorrhagiam concitant; solus aceti odor ad vires lapas rescindendas & juvandam expectorationem congruati intra pulmones cruoris videtur indicatus.

Si vulnere thorace cruor effusus sit in cavo pectoris, is situ ægri commodo, fistula suto-

ria, dilatatione vulneris, cavendo ab intercostalibus arteriis, est educendus.

Si inspirando immissi sint claviculi, soli nature conatus hos possunt tussiendo expectorare. Medicus narcoticis, phlebotomiis, conatus inutilis aut jam noxios debet sedare & phthysim prævertere.

In hæmoptysi activa ab anastomosi eadem juvant auxilia quæ in rixi, sed non tam rigida requiritur abstinentia; cremores diluti ex oryza, hordeo, avena, panis mica in aqua coctis, præstant jusculis, quæ fervorem & febriculam excitando sanguinis effluxum promovent. Phlebotomia quarta quavis hora institui solent e brachio; artuum vincituræ non sunt usitata; succus urticæ vel ejus feminum decoctum, intermediis jusculis propinatur. Levissima narcotica nocturnis horis concedenda, quæ non adeo sensum obtundant ut necessaria ad expectorationem tussis supprimatur, sed quæ anxietates, dolores ex quibus agitur sanguis sedare valeant; syrupus nymphææ, papaveris cum aqua rosarum, plantaginifve sufficient; semina hypocyami Hippocrætes præscribere non verebatur. Sublata plethora, sedato sanguinis impetu febrili, si quis erit, hæmoptysi suppressa, æger offis, panatellis, cremoribus spissioribus, ovis forbilibus, sed parce, nutriatur; verum si ex oris inspectione, odore, ventriculi pondere, borborygmis, suspicio sit depravata ut fieri solet digestionis, cathartica mitia non commoventia ex pulpa cassiæ, tamarindis, floribus perlicorum & manna sunt adhibenda, præmissis clysmatis laxantibus; quæ catharsis repetenda; si febris a frigore incipiens singulis diebus revertatur ut fieri assolet, juscula ex carne vitulina, vel pullo cum lactuca, vinca, plantagine, radice symphiti aut similibus paranda mane per septimanam usurpanda, ut ea lege dietam, quietem ferret æger, & sic labente tempore vasa contracta in suo tono roborentur, & æger ab hæmoptyseos recidiva immunis fiat.

Si hæmoptysis a diabrosi vel a scorbutica dissolutione sanguinis pendeat, eadem generalia indicantur auxilia pro robore pulsus & impetu sanguinis effluentis, verum narcotica, ratione stimuli majoris, fortiora, licet sanguinem paululum dissolvant, suadenda, ut laudanum liquidum cum aqua plantaginis vel syrupo rosarum rubrarum vespere offerendum in diabrosi edulcorantia, glutinosa, gummosa etiam in ore volutanda; ut tabellæ de althea, gummi arabicum, &c. intus eadem refrigerantia, agglutinantia usurpanda & cito præmissa leni cæharis ad lacticia confugiendum: in scorbutica vero præmittenda etiam sunt juscula ex restitudine vel ranis cum lactuca, vinca, malicoro, becabunga, acetosa, agrimonia, pimpinella, & si magna spuatur cruoris copia; in quovis casu ex æquis partibus aluminis & sanguinis draconis fiat pulvis qui cum conserva rosarum detur quater in die ad grana sex, octo &c.; imo frustula aluminis identidem vorantur, licet nau-

seam proritent: in jusculis equisetum, plantago incoquantur; in julepiis tinctura rosarum cum aliquot guttis aquæ Rabel adhibeatur; in potu bacca sumach, myrtilli, folia brunellæ, portulacæ usurpentur.

In hæmoptysi catameniali cui chlorotica constitutio favet, unde catameniorum suppressio, ferri limatura ad granum unum vel alterum per annos continuata catamenia revocat, tussim auferit & hæmoptysim prævertit, ut observavi: phlebotomia e pede, pediluvium calidum, similiaque ingruente paroxysmo debent in usum advocari.

9. *Hæmoptysis phibifica* J. Helli; a *Tuberculo*, ad *scirrho pulmonis* Bonet. Sepulchr.; *vomica prodromus* Bonnet theat. tabidor. C. P.

Rupra vomica sæpe pus & cruor cum tanta difficultate & suffocatione expectorantur, ut æger subito e medio tollatur, ut accidit *Vaugelasio*.

10. *Hæmoptysis ex tuberculo pulmonum* J. Helli. *Hæmoptysis phibifica*. VVagner Diss. Lips. 1742. C.

Cuidam circa furculam ad latus dextrum pulmonis erat tuberculum quod identidem crescebat & rubrum erat, vel decresebat, & concolor apparebat; ille tussi catarrhali laborabat jamdudum, ac demum hæmoptysi accedente suffocatus est; apertum cadaver exhibuit hoc tuberculum spongiosum pulmonei adhaerens, purulentum, cruorem vero inde in brachia effusum, ceteris partibus fere exsanguinibus. Hæmoptysim quandam observavit *Caranus*; quam admirabilem vocitat, eo quod cum hæmorrhagia narium conjungeretur, adeoque dubium esset an sanguis a naribus an a pulmonibus exiret; sed mirum est quod talia miretur subtilis ille Medicus.

11. *Hæmoptysis a sphacelo pulmonis* Dodon. obs. cap. 24.

Per sphacelum intelligenda est illa laxitas pulmonum, quam sæpe observare contingit nobis, quæ mollitie, porositate, livedine sua fiderationi similis videtur; in aliis morbis cruor expuluit vel purus & rutilus, vel purulentus, vel salivæ aut pituitæ permixtus; in hæc vero specie spumofus, nigricans cruor cum tussi vivida ejicitur, & simul particula ipsæ seu frusta pulmonum nigra, sphacelata, citra putis aut cruoris puri rejectionem; hic sanguis non ex vase rupto nec ex ulcere, sed e pulmonis substantia remulcita, flaccida quasi ex spongia exprimitur, & hic morbus serius vel citius lethalis est; qui enim spumofum spuunt sanguinem illi de pulmone expuunt & moriuntur: *Hippoc. aphor. 13. l. 5.*

12. *Hæmoptysis traumatica* Hollerii Comm. in Coac. A.

1. Vel a vulnere externo accidit, & tunc præmissis generalibus, ut venæ sectione & clysmatis, æger per quietem animi & corporis, abstinentiam a loquela, situ in vulnus recumbente, diætâ tenui ex jusculis, consummatis, ovis, vitæ suæ consulat oportet; si vero

magna copia ex ore & vulnere cruor effluat, mors ostia pulsatur; nec non si pulsus deprimitur, syncopes adveniant; aut si parvus fuerit cruoris effluxus, si vulnus pulmonum non tantam aeris copiam admittat, quam glottis; si magna vasa arteriosa vel venosa non sint vulnerata, pertuso licet pulmone, salutis spes est; adfunt in hoc casu symptomata peripneumonica, nam febris acuta cum dyspnoea, sputo cruento, dolore thoracis gravativo & punctorio accenditur. Vide *Peripneumoniam ex causis mechanicis* Morton. *De vulneribus thoracis*, Munnicks & alios. Dubitant Chirurghi an vulnus externum sit obturandum necne, aut eorum controversiam solvendam sic censeo, vulnus non semper apertum servandum est, aeger enim inde in aphoniam, suffocationem & majorem inflammationem pulmonis incideret, sed nec claudendum penitus, ut cruori effuso via pateat; secus ex retento cruore in cavo thoracis suffocatio, ex putrefacto mors quoque adventaret.

2. Vel a vulnere interno hæmoptysis accidit, ut a deglutitis inter ridendum aciculis, clavis, ossibus, aristis, &c. Ex his claviculis cientur tussis ferocissima, hæmoptys immanis, dolor pectoris, & nisi exspuantur, peripneumonica mala, his peractis phthisis & mors. ut observavit Morton de phthisi a calculis Phthisis. Lib. III. cap. 6. Hist. 4. In hoc casu præmissis venæ sectionibus multis ad opiata cito confugiendum, & si hæc corpora extranea glottidi vel tracheæ adhæserint, instrumentis aptis, imo laryngotomiæ ope, extrahenda sunt; denum phlebotomiæ iteratæ, laudani liberalis & repetiti, quietis animi & corporis & similibus ope conspicienda pulmonum in hæc corpora arietatio; ut vita saltem porrahatur.

Hæmoptysis a percusso pectore Felic. Plater. *Expositiones*, 627.; *ex casu ab alto, ex magnis confusionibus pectoris*, Plater Lib. III.; hoc morbo periit Tournefort.

Hæmoptysis a vulnere pulmonum. Heister Chir. Lib. I. Cap. 10. §. 14.

Expuitur ubertim sanguis; simulque ex vulnere tum cruor, tum aer cum sibilo emittitur. Has species Pleuretica symptomata comitantur, unde dolores, inflammatio, suffocatio, tussis dolorifica; sed cruor copiosus, non vero ut in pleuritide sputa rubiginosa; hæmoptysim determinat.

13: *Hæmoptys ab Hirudine* Galen. L. IV. cap. 6. de loc. aff. Journ. de Med. de Vandermonde 1758. pag. 127., a C. Passerat de la Chapelle Medico Regio in Insula Minorica. B.

Milites quatuor mense Augusto & Septembri sanguinem cum vel sine tussi, angustia vel impedimento faucium, voce mutata per semimensum & ultra exspuebant quotidie, alii ad plures, alii ad pauciores libras; intra morbi decursum quibusdam aderat sensus titillationis, motus vermicularis in œsophago; aliis intra nares posticas: omnibus erat hirudo cum aqua olim deglutita, œsophago innutrita,

dein ad fauces ascendens, ibi adhærens, qua denique inventa & forcipibus solenter extracta, brevi cessavit spiritum sanguinis pro hæmoptysi habitum.

14. *Hæmoptysis calculosa* Morton. Pthiisol. cap. 6. C.

Hæc accedit vel calculis ab extra in pulmones per cachinum delapsis, quod ad speciem superiorem attinet, vel a calculis sensim in pulmone genitis, iisque asperis, levia enim phthisim tantum cum tussi & pondere creant, iisque per causam quamdam in motum actis; tales calculi pulmonum communes sunt asthmaticis, dyspnoicis; aneurysmate juxta cor & palpitatione laborantibus, nec non artificibus pulverulentis, ut iis qui lapides fecant, frumenta in aeris parant. Vide *Ramazani de morbis artificum, lapidariorum, tritici mensorum*, &c.

Calculi vero in motum aguntur cantu, vociferatione, cachino, sternutatione & similibus; & si angulati sint vel in bronchia impacti, tussis vehemens & arida cum dolore thoracis horrendo & cruoris insigni sputatione excitantur; hi autem dolores prægressæ hæmoptysos calculosæ indicia sunt, quibus adde calculos ipsos per tussim rejectos. In hac specie morbi, calculorum rejectio fovenda, juvanda, proritanda, sed interim ob doloris & effluviæ cruenti vehementiam, venæ sectiones iterandæ, quies pulmonibus concilianda per opiata larga dosi & frequenter exhibita cum julapiis adstringentibus, diætâ tenuissima vel lactea, quiete corporis & animi, abstinentia a loquela; oleosa & lubricantia bechica fere nullius pretii sunt.

a. *Hæmoptysis Catarrhalis*. Galen. meth. medic.

l. 5. *Hæmoptysis Indica* Bontii. *A fluxione* Bonet.

Hæc species pro causa habet phlogosim pulmonum ex aere frigido, humido, decubitu in locis recens structis, sub dio, ut Indis commune est, &c. Signa hujus sunt tussis magna cum sibilo; coryza, levi frigore, cum febrili commotione; ariditate & calore, nec non pondere thoracis, &c.

Curatur 1. generali methodo, phlebotomiis revulsivis, clysmatis, diætâ ex jusculis, potu ex succo vel decocto urticæ, cichorii, borraginis, julapiis narcoticis & similibus. 2. *Galenus* frictionibus revulsivis & ligaturis utebatur, nec non ceratis thoracem & caput ab aere tuebatur, ægrum balneis tepidis immergebat forte & subfrigidis, noctu theriacam recentem aut simile narcoticum exhebebat, fere sola forbitone vel cremore hordei ægrum nutrebat, & veteralescente morbo ad lac confugebat.

15. *Hæmoptysis ascitica* Nenter. tab. X., Sydenh. de Hydrope. C.

Hydopes raro moriuntur quin per aliquod tempus tussi identidem cruenta defatigati fuerint; quæ hæmoptysis mortis est prodromus.

16. *Hæmoptysis splenetica* Strigell. *Miscell. Cur. Valleriol. obs. 2. lib. 3. C. P.*

Qui obstructionibus & scirrhis lienis ac aliorum viscerum laborant hæmorrhagiis variis ac hæ-

hæmoptysi obnoxii sunt, quia præpeditus in illis locis obstructis cruoris circuitus aliorum impedit, versus loca minus resistentia; in hac specie pallor occupat artus, ægri admodum debilitantur, infomnia, deliquia accedunt; talem morbum usu aperientium extra paroxysmum aggredi oportet, sed levisimorum, cum sedantibus mixtorum & diu continuatorum, valet ad hunc scopum usus limaturæ ferri ad granum semis-unum, duo, per plures menses adhibita.

17. *Hæmoptysis Helvigiiana*; *Oris hæmorrhoides Helvigi* Hist. Morb. Uratislav. p. 49. P.

Illâ procedente titillatione, & ardore circa uvulam, ex faucibus, naso, nulla tussi comitante, sanguinem horridum, non spumofum, cum screatu vel simplici sputatione ejicit.

III. STOMACACE. *Ileos Hæmatitis Hippoc.* de intern. affectibus. Vide Plinium lib. 25. cap. 3.

Est genus morbi in quo non solum ex ore gingivisque remollitis, sordidis, cruor promanet sed etiam ita dissolutus est, ut facile ex diversis corporis locis erumpat.

1. *Stomacace scorbutica*. *Stomacace* Plin. lib. 25. cap. 3.; vulgo *affectio oris scorbutica*.

Cognoscitur ex oris fœtore intolerabili, sanguinis spontanea ex gingivis eruptione; gingivarum erosione, putredine, lapsu dentium, horum nigredine, vacillatione, erosione; ossium maxillarum carie, putredine; genarum etiam lividitate, sphacelo cistissime serpente, pyralismo fœtido: pulfus vix mutatus: in hac specie fames & cæteræ functiones vigent, æger vix se ægrotatæ cognoscit.

Pessima lues hæc puerulis Nosocomiorum neglectis, sordidis, male nutritis, ex impuro sanguine oris, cachecticis, non rara est, eosque e medio tollit; talique fœtore aerem inficit; ut merito pro contagiosa habeatur; scorbutum etiam fere semper comitatur in adultis.

Curatio in hoc versatur, ut 1. statim quidquid est putridum in carnibus & sphacelofum volvellis auferatur ad vivum usque; quidquid est cariosum in alveolis deradatur, utrumque aqua vitæ camphorata eluatur; dein bis vel ter in die exprimitur tabum putre sanguinolentum ex gingivis, quæ si turgidæ sint, lanceola sunt aperienda; deterfio optime fit ex succo limonium, foliis sylvibrii aquatici, vel nasturtii, acetosæ, Britannicæ; beccabungæ, raphani rusticani, cochleariæ, quibus finitis æger iterum purgatus lac vaccinum usurpabit.

2. *Stomacace universalis*.

Corolus Nonus Franciæ Rex hoc morbo petiit, sanguinem scilicet suum ex omnibus corporis emissariis profudit non sine veneni suspitione.

Hæmorrhagia universalis *Wolff. Woddl.*, *Observations curieuses*, 3. vol.

Amplior hujus desideratur historia. Memorabilis est historia adolescentis in *Transact. Anglicæ*

x. 471., qui per novem annos pluries quovis anno patiebantur profusam, & septem dies durantem hæmorrhagiam ex pede, vel naribus, vel intestinis, vel renibus.

3. *Stomacace ab hæmorrhœo*; *Cuvucucu Guill.* Pison. Hist. natur. de venenis, cap. 3.

Coluber est venanatus, a quo ictus corripitur vertigine, tremore, torminibus, animi deliquis, febre ardenti, quibus sudor frigidus, ac denique mors intra diem circiter succedit; præter enarratas vires, peculiare est huic serpenti diabolico quod ex morfu venæ erodi videntur, tantamque inflammationem & ardorem efficiat, ut sanguis bulliens, mox e naribus, auribusque, imo manuum & pedum unguibus promanet; teste *Lucano*.

Cura. Caput hujus colubri emplastri forma vulnere applicetur, tum & allium & folia tabaci calefacta cauterii loco admoveantur; sed maxime succus herbæ colubrinæ *caucicæ* distillatæ hauriatur, & vulnere applicetur; dein sudorifera usurentur.

4. *Stomacace purulenta*, *Fauchard* Chirurg. Dent. Tom. I. Ch. 22. p. 275. L.

IV. HÆMATEMESIS *Aimatos Ecclis* Dict. Univ. *Vomitus cruentus* *Stahl*. *Dist. Vomitus sanguinis* Auctorum. *Vomiting of blood* *Anglicæ*. *Vomissement de sang*.

Caractèr. Nausæ, sive conatus vomitorii, atque rejectio facta simul per os materierum cruentarum & deglutitarum prius, cum ventriculi levamine; cruor vero rejectus superne grumofus est, inferne vero quæ subsequuntur dejectiones sunt nigricantes, & botellos, imitantur.

Theoria. Ad hæmatemesim duo requirantur sanguinis in ventriculo effusio, vel præsentia, quod peregrinum sensu quodam molesto ventriculum sollicitat ad expulsionem, & deinceps conatus ventriculi ad hunc sanguinem superne rejiciendum, qui, si robur non sit fractum, ad resistentias superandas vulgo sufficit, modo conatum cruoris non sit strictior; adeoque vis expultrix ventriculi a sanguine effuso irritata, & versus œsophagum directus ejus conatus ideam ejus morbi absolvunt.

Cruor vero in ventriculo cavo præfens est, vel quia deglutitus, quod rarum nisi coctus fuerit, & tum majori copia sumptus, melanam tantum excitat; vel quia ex œsophagi, aut intestini duodeni, aut demum, quod frequentius, ex ipsius ventriculi vasis ruptis in ejus cavum confluit; vasa arteriosa ventriculi sunt ex gastrica, vel ramis hepaticæ, aut splenicæ, quæ omnes cœliacæ sunt propagines; venæ sanguinem ad splenicam, inde in venam portam reducant.

Sanguis ex illis vasibus effundi potest per diaphragm, ut hausta hirudine; per rixim & forte etiam anastomosim, in congesto sanguine inter hepar obstructum, & arterias fortius pulsantes; vel demum per diaphragm, ut in ulcere ventriculi. Cœliaca decimam quartam sal.

falem decimam quintam sanguinis aortæ partem suscipit, & ventriculus quadragesimam quintam; sanguinis actio in vasa ventriculi eo major est, quo majori vi pellitur retro a corde, ut in nausea, ira, exercitio immodico, febre; & quo fortius renititur sanguis venosus, ut in hepatis infarctu, obstructione; nullum est viscus quod uberiorem recipiat quantitatem aquæ cruentæ per tubum in aortam infusæ, quam cavitas ventriculi & intestinorum, ut expertus sum in cadaveribus hominum, & brutorum; ergo sanguis vasa excretoria ventriculi diducens in ejus cavum per anastomosis effundi potest, quod fieri suadet sectiones cadaverum hæmatemesi defunctorum, in quorum ventriculo nullum vulnus conspici potuit.

Morbus frequentior est mulieribus quam viris. & velocior; rarior ambobus quam hæmaturia. Mulieri sanguinem evomenti menstruis erumpentibus, solutio; *Aphor. 34. sect. 5. Hipp.*

1. *Hæmatemesi plethorica; Vomitus cruentus a plethora* Stahl. *Theor. med. 431. A. P.*

Ea est quam præcedunt catameniorum, vel hæmorrhoidis suppressio, copiosa ciborum succulentorum ingestio in corpore otioso, dein plethoræ commotio per cursus, equitationem, iræ paroxysmum, vini & liquorum abusum.

Quoniam ventriculus nervis copiosis est intertextus, ejus vasis infarctis, ruptis, fit gravis anxietas, cardialgia, & accedente uberi hæmorrhagia, vires subito labascunt, unde sæpe syncope ingruit; sanguis, non qua proportione effluit, sed sensim cumplatus & congrumatus, identidem vomitione rejicitur, cum alimentorum reliquiis, non spumosis, sed nigricans; hæmatemesi cum febre, lethalis, ex *Aphor. 57. sect. 7.*

Cura exigit phlebotomias e brachio parcas, pulsus facile in hoc morbo concidit, sed tamen iteratas; victum ex junculis cum incoctis foliis adstringentium, ut plantaginis, hederæ terrestris, burse pastoris, radicis symphiti, bistortæ, tormentillæ, quinquefolii, anserinæ, ita tamen ut juscula stomacho ingrata non sint; potus sit ex infuso rufarum rubrarum, baccarum fumach, prunorum sylvestrium, balustinorum, vel aqua Rabel, aut spiritibus vitrioli ad gratam aciditatem aquæ fontanæ miscetur; clysmata laxantia injiciantur, jalapia narcotica & adstringentia nocivæ exhibeantur, pulveres ex fossilibus, mole, gravitate nauseosis maxime ex aluminosis vitentur, quæ vomitum concitent. Si tamen cruorem congrumatum dissolvere opus esset, oxycratum, in hæmoptysi a *Hordonio* commendatum, valeret. Cathartica a *Sydenhamo* licet commendata fugienda sunt; syrupus de symphito, de rosis rubris, earum conserva ad excipiendum sanguinem draconis anteferenda sunt; aquæ distillatæ ex rosis rubris, plantagine, stomacho minus ingrata sunt.

Potus aquæ frigidissimæ hunc morbum a *Micheloro* curatum, vide *Trasact. Philos.*

2. *Hæmatemesi ex aneurysmate*

D. de Senes, magnus Academiæ Monspelienfis Geometra, post lapsum ex alto in dorsum patiebatur dolorem dorli medio respondentem cum pulsus intermissione; crevit hoc malum per biennium, denique æger incidit repente in syncopem lethalem, ex qua rediens magnam grumosi sanguinis evomuit quantitatem, libras saltem quatuor; sequentibus vero diebus botellos nigros alvi excrevit; præscripti aquam Rabel ad gratum acorem in aqua fontana pro potu; posituram horizontalem; quietem constantissimam, & juscula, quorum ope per aliquot dies convaluit; aneurysmatis rupturam & commercium aortæ dilatatum cæphago per arteriam cæphageam suscipiabar; me invito e lecto surrexit, viribus paululum resumptis, mortem instantem frustra prænuuntiavi, & cum ex libri læsione rideret, subito fato functus est. Cadavere aperto inventæ prænuuntiaveram, ventriculorum scilicet septem vel octo libris sanguinis distensum, aortam ad brachii magnitudinem per spatium septem, vel octo pollicum dilatatum, & orificium denarii magnitudine aortæ & cæphago continuo commune, quod tamen quinque cristæ carnes veluti valvulæ ex ambitu orificii oriundæ & circumpositæ poterant obturare, per hoc orificium sanguis ex aorta fluxerat in cæphagum.

3. *Hæmatemesi traumatica. A.*

Vulnera ventriculo inflata, cardialgias, syncopes, pauci sanguinis vomitiones, sed summam & cito lethalem virium prostrationem induxissent observavi.

4. *Hæmatemesi ab hirudine* Gal. de loc. affect. Skenk. p. 227. Riv. cents 4. obs. 26. a. *lumbri-cis* VVedelii.

Si lutulentis, vel paludosis aquis potu assumptis, simul hausta fuerit hirudo, quod bobus solenne est, hæc vel cæphago, vel ventriculo adhærens morsu suo fluxum sanguinis excitat; unde hæmatemesi sequitur; hoc vero insectum sale marino largius assumpto, amaris etiam anthelminticis enecatur, aut emetico assumpto foras amandatur, dein cruor adstringentibus restinguitur.

5. *Hæmatemesi catamenialis; Vomitus sanguinis menstruus* Alard. Cumini; *Vomitus sanguinis a suppressis mensibus* Ettmuller. pag. 106., Rullandi curat. empir. Hochsteteri decad. 2. cap. 6.; *Sal-muth*. cent. 2. hist. 54.; *Schenckii* lib. 3. obs. & in gravid. lib. 4.; *Ferneli* cent. 21. *Ab hæmorrhoidibus* Ramazzini. *Halleri*. Comment. T. VI. p. 84. A. P.

Ille vomitus sanguinis catameniorum vices gerit, sæpius innoxie, etiam in primis graviditatis mensibus, nullaque fere remedia exigit; dissertationem de hoc morbo cum historia vide in *Theoria medica Stahlit*, pag. 731.

6. *Hæmatemesi in pancreate* Ettmull. pag. 106. Sylvii Prax. lib. 1., cap. 15.

Ex pancreate ulcerato sanguinem, & pus in duodenum effundente, simulque pressione pulvini durioris ventriculorum irritante, huc sanguis-

ne & dure in ventriculo refluuntibus, fieri creditur; ægri dolorem ad pancreas referunt, pulque cum sanguine vomunt; hos vomitus præcedit dolor lumborum gravativus circa regionem pancreatis; partim per inferiora sanguis ejicitur.

7. *Hæmatemesis ex splene* Etmuller. pag. 106. Schenck. Obs. lib. 3. Zacut. Lusit. lib. 2. Medic. princ. hist. 10.; Glissonii, Obs. Dodon. p. 47. P.

Præcedit & comitatur lienis moles, durities, tumor; accedunt pulsationes circa dorsum in sinistro latere, succedit vomitus sanguinis, sæpius altaris. Lienem sanguinem accipere ab arteria splenica, cujus ramus irrorat ventriculum, sanguinem etiam suum in venam splenicam refundere, in quam vasa venosa ventriculi abeunt, docet Anatomia; si vero sanguis per lienem libere transire nequeat, illum in arteriæ splenicæ ramis, adeoque in vasis ventriculi congeri, & accedente conatu naturæ illa vasa diduci, sanguinem effundi facile est; a vomitu splenis tumor concidit; hoc viscus sanguinem ex distenso ventriculo expressum accipere videtur: *Rhodii centur. 2. obs. 65.* Junckeri, pag. 52. tabul. 9. *Medicina theoria practica.*

8. *Hæmatemesis scorbutica.* Vide Stomacacem, Juncker. de vomitu cruento, pag. 24. num. 10. C. P.

9. *Hæmatemesis cholericæ.* Cholera sanguinea Panaroli, Pentecost. 1. obs. 11.; Cholera hæmatodes Mangeti. A.

Acutissimus morbus, qui adultos, biliosos, phlethoricos, communiter ex iracundiæ paroxysmo corripit, sanguinem ano & cæco profundit, & intra paucos dies, vel etiam horas, e medio tollit, ut vidisse memini. A venenis corrosivis assumptis etiam accidit, in quo casu oleosa, narcotica, & antiemeticum *Rivorii* profunt.

10. *Hæmatemesis simulata* D. Haguenot Profess. Reg. Monspeliens. Obs.

Puella in Monasterio detenta, ut inde emitteretur, hæmatemesis simulavit, eamque vehementem, quippe plures cruoris libras, præsentem etiam Medico, vomitu per aliquot dies objiciebat. Detectum est tandem eam quotidie sanguinem bovillum clam hausisse, singulis diebus furtim delatum.

11. *Hæmatemesis carnosæ cruentæ* Ernest. Clauder. Ephem. Nat. Cur. Hoechsteter. Dec. 3. & 6. fol. 155. *Hæmatemesis a compressa aorta* Regis. Ephemerid.

12. *Hæmatemesis atra* Loesekii, obs. pag. 48. apud VVarnerum. Frid. Hoffmanni, de vomitu cruento. *Morbis niger* J. Lud. Leberecht Loesekæ, D. Med. Berolin. 1754. A.

Puella Indica, temperamenti siccæ, cum pulsu duro, sanguine spisso & atro, ter hoc morbo conflata fuit, tussi convulsiva copiosa, fluidi, tenacis, spissi, atro-rubri, ultra tres, quatuorve libras vomitione; dolor erat fixus, pungitivus in in hypochondrio sinistro, ut in splenitide; ride-

bat illa mediis in doloribus, & sese ad risum excitare videbatur; pulsus & urina non diversa a statu sano. Frustra plures phlebotomiæ intra annum & semissem repetitæ sunt; sanguis extractus niger erat; diluentibus, laxantibus, & leviter resolventibus brevi sanata fuit. In chronicis morbis non raro lienem flaccidum, facile digitis lacerabilem, observavit *Loesekius*. Ipse memini quod aptaro tubo aqua continuo pleno ad arteriam splenicam, plus quam quindecim libras transfudi per lienem laceratum viri chronico morbo perempti, & nunquam potui eluere atrum humorem, qui continuo per lienem transfluxit.

13. *Hæmatemesis ab hepate* Dodon. obs. c. 26. Galen. de loc. affect. l. 5. cap. 5.

Aderat calor febris, sitis, lingue ariditas, urina rubedo, subinde dolor in hypochondrio dextro; sublevabatur identidem aquis cichorii, acetosæ, intybi; sed languore revertente, cum citri-
no cutis colore, vomitus sanguinis eum abstulit.

A vomitu sanguinis nullum fere sanatum vidit *Dodonæus* præter paucas mulieres, in quibus sup-
pressa erant catamenia, nec unquam venæ sectione adhibere licuit, propter summam ægri debilitatem syncopalem. Qui convalescunt in ascitem facile delabuntur; unicum virum ex unico hæmatemesis insultu servatum vidit, idque usu iterato absinthii quomodocumque usurpati.

14. *Hæmatemesis a veneno*, Martigues Jour. de Med. Juill. 1751. A.

Illæ accidit post horridas convulsiones, aliaque symptomata, ab applicatione tabaci in diversis partibus ad scabiem sanandam. Caveant ergo qui succum nerii, plumbaginis, aliaque venena extus adhibent adversus scabiem.

V. HÆMATURIA, ab *ureo* mingo, & *aima* cruor; *Mictus sanguineus* Moron. Direct.; *Mictus cruentus* Sydenham, Juncker Tab. X., Frid. Hoffmanni II. 232.; *Orina di sangue* Italis, Gallis *Pissement de sang*.

Character est effluxus cruoris, vel urinæ quasi cruentæ, vel seminis sanguinolenti ex uréthra in viris & mulieribus.

Principium est vel in renibus, ureteribus, vesica, vel in vesiculis feminariis, vel demum in ipsamet uréthra; materia est vel cruor merus, vel lotium sanguinolentum, vel urina rubedinem intensam adepta, vel semen cruentum.

1. *Hæmaturia spontanea*; *Mictus cruentus vermiciformis* VVincler. Ephem. Nat. Bur. Lumbri-
corum mictus Plater. l. 3. fol. 790.; *Mictus cruentus mensstruus* Brassavoli, Com. *Mictus cruentus simplex* seu *spontaneus* Juncker. Tab. 10. in Aphor. 25. 4. C. P.

Est mictus cruoris sinceri a coegestione illius in renibus facta, & erronea. Instituitur a natura hæc evacuatio ad plethoram tollendam.

Nullus dolor acutus in renibus præcedit, ut in violenta aut calculosa; senibus, plethoricis

familiaris est; præcedente torpore corporis, molestia in vesica; si parca copia & lente delabatur, ille cruor in ureteribus vermiformem figuram adipiscitur, vermes illi aliquot lineas longi, calamoque angustiores fundum matula petunt; urina supernatans, aut in intervallis emissa, citrina est; hæc vermiformia corpora vidi; sunt tubuli pellucidi sero rubro pleni.

2. *Hæmaturia violenta ex vomitu* Schenkii; ex alii usu Schenkii, ex equitatione Schenkii, lib. 3.; ex casu Amati, cent. 5.; *Mictus cruentus violentus* Juncker. A. B.

Ea est quæ ex prægressa longiori equitatione, venatione, animi excarescentia, abusu cantharidum, diureticorum fortiorum, lapsu ex alto, scibus lumbos contundentibus, similibusque ortum ducit.

Celebris Medicus *Hahnii*, qui commotionem in curru passus erat, profusam identidem hæmaturiam per annum expertus est; is urinam & sanguinem in vesica concretum, non sine horrendis cruciatibus, eiciebat. Præscripsit *Ill. van Swieten* decoctum radicis lymphiti & plantaginis pro potu, interposita subinde manna in sero lactis soluta; *Celeb. Haller* phlebotomiam, victum ex vegetabilibus foliis, rheum tostum præstans diabetis remedium, lac serum lactis & emulsiones; *Clar. Verlofsius* phlebotomiam, kinkinam, aquas Spadanæ, mannæ in sero lactis solutam, serum lactis pro potu, dietam lacteam, decoctum equiseti, injectiones in vesicam; at æger morbi reversionibus in a seipsum incidit & obiit; *Tralles de Opti. sect. II. p. 34.*

Præcedunt lumbago, hypogastralgia, maxime dolor vesicæ ad grumos illos ejiendus.

Boerhaave pluries vidit hæmaturiam in infantibus, a fasciis & vestibus arctioribus oriundam.

Quadrupedia jumenta huic speciei sunt obnoxia, ob citatiorem progressum, & onora lumbis imposita. *Liger.*

In nephritide similis hæmaturia quandoque accedit.

3. *Hæmaturia deceptiva; ex ficibus opuntia, rubris idis.* B. P.

Cum primum Hispani appulere Americam, fame compulsi in ficibus opuntia & cerei irruerunt, iisque liberalius voratis omnes postridie urinas, non cruentas, sed dilutas & rubras, minxerunt, non hodie accidit ex succo rubello harum ficum, qui affectus periculo vacat hunc in ovibus excitat esus cisti laurifoliae.

5. *Hæmaturia purulenta. Mictus cruentus ex renum ulcere* Wittichii conf. 51. pag. 362. C.

Distinguitur ab aliis ex floccis purulentis urinae sanguinolentæ mixtis & signis prægressæ nephritidis suppuratæ.

5. *Hæmaturia calculosa* Juncker. tab. 10. *Mictus cruentus ex calculo renum* Plater. lib. 3. fol. 385. 5.

Gradi, consil. 67.; Scholtzii, conf. 151.; Sydenhami, p. 566.; Vide Nephralgiam calculosam. C. P.

Si vero calculus sit in vesica, hæmaturia inde oriunda est diris symptomatis stipata ob vesicæ sensibilitate, unde facile distinguitur ab hæmaturia hemorrhoidali; adest dysuria, pulsus frequens, obscurus. *Cyrilli Consult. T. I. p. 56. 350.*

6. *Hæmaturia in exanthematis. Mictus cruentus in variolis, morbillisque* Sydenham. A. P.

Mictus cruentus qui supervenit variolis, certissimum mortis præsagium. Unicus æger servatus memoratur in *Transact. philosoph. tom. 9. Idem dictum esto de hæmaturia in petechia, purpura, miliari, &c.*

a *Hæmaturia variolosa* Vandermonde, ar. 1756. pag. 158. *Trans. Philos. n. 470. Pierce Dodd.*

Sæpe accidit hæmaturia apud Anglos qui in variola vesicatoris utuntur, & tunc periculo vacat hic mictus sanguinis, qui si a virus variolosi energia tantum pendeat lethalis est sæpius.

Fit vel per *diapedesim*, ut observat *D. Varnier*, & tunc pulsus est parvus, frequens, intermittens; æger cacochymicus, frigidulus, debilis, conveniunt kinkina & nitrum in apozematis, vel ex *Sydenhamo* limonata mineralis ex spiritu vitrioli ad gratam aciditatem in aqua cum saccharo; vel fit per *risim*, quod cognoscitur ex violentia febris, pulsu pleno, frequenti, cum calore, robore, &c. Præferunt Angli aquas acidulas pro potu, & camphoram. * *Ex Sydenhamo pag. 597. de febre purrida variolis confluentibus superveniente.*

Mictus sanguinis variolis confluentibus, potissimum nigris aut sanguineis supervenit, sub morbi initio pustulis nondum erumpentibus, aut alicubi sub cute latentibus; maculae interim purpureæ hic illic superficiem corporis obsident, tristem eventum interminantes.

Licet debita sanguinis contemperatio maculas hujusmodi purpureas auferat, nihilominus hæmaturia, & hæmoptysis indubie mortem præannuntiare solent; atque intensæ sanguinis inflammationi ac dissolutioni tribuendæ sunt.

Indicantur itaque remedia tum æstum temperantia, tum incrassandi vim habentia; quamobrem post unicam phlebotomiam liberalem paregoricum exhibetur, ut aquæ papaveris rheados uncia duæ, laudani liquidi guttæ quatuordecim pro adulto, ægeti destillati drachmæ tres; misce, fiat haustus. Deinde sequentia præscribantur; trochisci de terra lemina & bolo armena ana uncia una, terræ sigillatæ, lapidis hæmatitis, sanguinis draconis, & corallorum rubri scrupulus unus; misce, fiat pulvis, cujus capiat drachmam semissem tertia quaque hora, superbibendo ptisanam de radicibus lymphiti, aut julapium ex aqua plantaginis, rosarum cinnamoni, quæ recipiant spiritum vitrioli ad gratam aci-

* Distinguitur cruor in urina, si linteum album immergatur; rubedine scilicet sanguinea tinctum apparebit; quod non fit, si rubedo urinae sit a lixiviali ejus diathesi. Præterea a cruore mixto urina opacitatem ostendit cum sedimento grumoso nigro; si vero rubedo sit a salibus, ea est cum pelluciditate & sedimento paucio, incarnato, vel cinabarrino.

aciditatem; noctu vero emulsiões cum narcotico necessariae sunt; finita vero sanguinis mictione aut expectoratione reliqua peragantur, ut in variola confluyente convenit.

7. *Hæmaturia ejaculatoria* Philosoph. tranfact. n. 466. by D. Schlichting.

Est jeaculatio cruenta loco feminis, quæ juvenibus venere effræni repetito utentibus familiaris; fed etiam observata est in viro raro venerem exercente, sed prius gonorrhœam experto; initio non mictus erat cruentus, sed sanguinis erat jeaculatio.

8. *Hæmaturia stillatitia* Regner de Graaf. *Hæmorrhagia ex rene*.

Illà species ab aliis discrepat, quod cruor ex urethra, non vero ex vesica procedat, adeoque non mingitur, sed ut pus in gonorrhœa stillatim continuo ex urethra effluit.

9. *Hæmaturia hæmorrhoidalis* Cælii Aureliani lib. 4. *Mictus cruentus ex hæmorrhoidibus vesica* Juncker. *Uratilav.* tom. 1. Alia species *ex vesica, ejusque sphinctere* Frid. Hoffmanni, pag. 232. Altera quæ a *vasis sanguiferis varicosis urethra* pendet. Illa senibus familiaris est, & facile periodica evadit, tuncque doloris & ischurix expertus est.

Illustrissimus Franciæ Polemarcha, Dux de Bellisle, belli Administrator, septuaginta quinque annos natus, animi contentionibus, curis assiduis exagitatus, sæpius stomachi turbas patitur, licet sobrie vivat; inde auriginosus evadit, & identidem sine dolore sanguinem mingit; album constipatam, & quandoque erythrema in tibis experitur. Incusantur sanguinis spissitudo, siccitas, & acrimonia, in viro temperamenti biliosi, & vividi. Ex animi pathematis & curis turbatur digestio, inspissatur sanguis, & hæret in hepate, unde aurigo fugax, vas quoddam urethrae varicosum primo insultu hæmaturix ischuriam induxit. Suavissimus juscula decem ex pullo, millefolio, & cancro, dein ut purgaretur ætate ex aquæ Vallensis libris quinque; postea serum lactis bis per quindecim dies usurparet, interpositis quindecim jusculis ex pullo, restitutine & foliis plantaginis; autumno sumatur lac asinum, æger exercitio corporis indulgeat, bis in die cibum sumat, a negotiis animum remittat.

10. *Hæmaturia spuria. Urina rubra* Sennert. lib. 3. part. 8. Frid. Hoffmann. pag. 231.

Est mictus urinx intense rubræ & lateritiæ, quam tamen a cruenta distinguimus ratione sedimenti, quod grumofum est in cruenta, non in spuria; præterea in cruenta mictione urina limpida cruori supernat; ast in hac specie tota urina intense rubra est & limpida, excepto sedimento coloris incarnati. Observatur in ascite, dysenteria, tritæophya ardente: urina lateritia est comes intermittentium febrium, ut quartanæ, Galen. ad Glaucon. c. 7. Dodon. observ. c. 31.

Urinam vero rubram, non cruentam, tamen sæpius observavi in scorbuticis, qui ex quartana convalescunt; monet Sennert. l. 3. de urina rubra.

Sauvages Nosologia Methodica. Tom. II.

Hoc vitium a piscium & crudorum usu redintegratur, & cibis stomachicis monente Dodonæo curatur; itaque a vinis albis, cerevisia abstinendum; vino Hispanico generoso, roborantibus, calefacientibus indulgendum.

Si coaguli cruoris putridi guttæ aliquot urinx sanæ adjiciantur, urina colorem igneum adipiscitur, quod in febribus & scorbuto sæpius accidit: post horas duas apparet in hac mixtura nubecula qualis in urina cruda acutorum morborum, & desuper una alterave macula quasi oleosa similis spumæ quæ in urinis veterum scorbuticorum observatur.

a *Hæmaturia lateritia. Urina rubra* Sennert. ibid. *Urines briquetees, rouges*.

Sunt illæ quæ lateribus coneritis tinctæ videntur, quæ quo pauciores sunt, eo magis atrorubræ, quo vero copiosiores, eo colorem dilutionem obtinent.

Illæ urinx lateritiæ observantur simul & paucæ in ascite, & aliis morbis hydropicis, ut hydrothorace, anasarca & utcumque rubræ sunt, ut plurimum sine dolore & ardore.

Vel observantur in febribus intermittentibus potissimum in quartana, atque harum, si lateant, signum præbent optimum, eademque ac illæ febres remedia expostulant.

Non raro etiam comitantur morbos acutos summo ardore, sudoreque stipatos.

Tam discrepat autem curatio hujus hæmaturix in acutis morbis a curatione hæmaturix in chronicis, ut observante Dodonæo Cap. 31, a calidis medicaminibus intendatur rubedo urinx in acutis & curetur in chronicis. Qui ex quartana convalescunt, si indigestionem patiantur obpotum cerevisiæ, ob crudorum esum, illi iterum, monente Sennerto, hæmaturiam lateritiam incurrunt.

In pyrexia & febribus ardentibus acutis urinas lateritias diluunt potus aciduli, aquosi, nitrati, emulsionati &c. qui in ascite & quartana nocent.

Deceptivas illas hæmaturias a veris, seu sanguineis distinguere quandoque difficile est; lineæ vero in urina tincti color satis apte huic distinctioni favet.

Urinæ turbide jumentorum dictæ ad piuriam proprius accedunt.

11. *Hæmaturia nigra* Cap. 7. lib. 3. p. 7. *urina nigra* Sennert.

Sanguinis aterrimi mictu subito auriginosam fuisse sanatam observavit Marcell. Donatus, *histor. mirabil.* lib. 4. cap. 29. Lienosum, cui vere & autumno lien intumescerebat, cum dolore & facie sublivida seu *Melasiçtero* affectum, toties liberari solitum quoties per aliquot dies urinas atramento similes fudisset, observavit *Valesius in Hollerium*.

In *dysenteria* maligna vidi urinas atras coloris castæ, cum alvini excrementis concoloribus, per aliquot dies ejectas, fortidasque, subsequente morte, æger autem fuerat hypochondriacus: Urinas non solum rubras & lateritias, sed etiam nigras in hydrope fundi docet *Sen-*

nerus, & observant *Natura Curios.* Vide *Synopses Ephemeridum Germania.*

A scabie retropulsa urinas nigras emitti solitas, observant *Sennertus* & *Natura Curios.* Vide *Synopsim Ephemerid.* Frid. Hoffmann. II. 237.

Vidi & in puella pallida cujus ventriculus languebat, & male digerebat, urinas fuscas, quæ catharsi & levibus stomachicis adhibitis evanuerunt. Nuper vero in puero anasarca affecto similes urinas citice emissas easque uberrimas cum morbi prioris levamine, vidi.

12. *Hæmaturia catamenialis*, Ill. Haller Comment. in Boerhaave 669. p. 89. L.

Ea est quæ quolibet mense supplet catamenia.

13. *Hæmaturia a transfusione*, Denys Collect. Acad. Tom. I. p. 129.

Ex quinquaginta animalibus quæ exceperè sanguinem alterius per transfusionem a D. Denys institutam, viginti hæmaturia laborarunt, & in maniacis qui similem operationem passus erat, hæmaturia nigra feliciter oborta est.

14. *Hæmaturia traumatica*, Observatio 64. Medic. practicæ; a *nisu*, Journ. de Med. Avril. 1761. D. Landeaute A.

Lumbi hominis calce equi impetiti fuerant, illico libra sanguinis per vias urinæ effluxit: repetitis phlebotomiis non cessit mictus cruoris; præscripto succo urticæ cruor in vesica figebatur, unde ischuria, meteorismus, dyspnœa; balneis, emulsione, diureticis proritabatur mictus sanguinis, demum adstringentibus & diureticis interpolatis æger convaleuit.

15. *Hæmaturia a verme*, Ed. Barry Essais d'Edimbug. T. V. article 72.

Thomas Hutchius per quinquennium urinas sanguine tinctas mingere solitus erat, sedimento nigro intra dies singulas ad uncias duas ascendente, cæterum doloris expers; quo plus bibebat, eo dilutiores erant urinæ, nec ab exercitio, diætâ aut medicamentis ulla oriebatur mutatio; decurrant omnia signa calculi, arenularum. Demum ob diuturnitatem illius hæmorrhagiæ debilitatus, œdemata, ascite, lassitudine, aurigine, dyspnœa, inappetentia, siti immodica, amphimerina æger absumebatur.

Tunc emeticum & die sequenti mercurium dulcem, deinceps vero infusum amarum, pilulasque ex sapone, croco martis, gummi ammoniaco, rheo, curcuma, kinkina &c. assumpsit, nec non elixiri vitrioli guttas triginta quovis die præter aquas Pyramontanas. His præmissis eminxit vermiculum pollicis longitudine, anguillulæ similem, rubrum, oculis, oreque & annulis instructum, quo emissio sensim convaleuit.

VI. MENORRHAGIA; Etymon a Græco *mea* mensis, menstruum, & *rhæo* fluo, erumpo; *Catameniorum fluxus immodicus* Hippocr. Foelii p. 567. *Almorroia Dioscoridis; Sanguinis stillicidium ab utero*, Ballonii; *Hæmorrhagia uterina*, Moroni Direct., Junker. Tab. 14.; *Lochia immodica* Juncker. pag. 991. Tab. 135. *Aphadros*, Dict. Univ. *Partes de sang des femmes*. *Ægræ hæmorrhœissæ* vocantur in Evangelio S. Matthæi; Gallis *Hæmorrhœisse*.

Character. Menorrhagia est fluxus sanguinis ex utero sæpius vel ex vagina morbosus & quantitate vel difficultate peccans.

1. *Menorrhagia difficilis; Menstruatio difficilis; Menses cum molestia fluentes* Sennert. lib. 4. pag. 2. A. P.

Morbus est periodicus, singulis scilicet mensibus recurrens, puellis puberibus & non viro utentibus satis familiaris, qui ante eruptionem mensum eas lumbagine, doloribus vagis hypogastrii, capitis, imo cardialgiis, vertigine, epilepticis insultibus, aliisque symptomatis illas cruciat, quæ etiam symptomata fluentibus catamenis perseverant.

Hic motus afficit viragines plethoricas, sanguineas, libidinosas, & gravidatione ut plurimum curatur nec non semicupiis. Huic affinis est, diversa tamen, apud annosas matres hystericalia catamenialis.

Adolescentulæ lotrici quoties imminabant catamenia, toties superveniebant cardialgiæ; epilepsiæ paroxysmi; dein, erumpentibus catamenis nec interruptis, hæc symptomata aliquandiu perseverabant. Adhibita fuere diluentia juscula, pitisanæ ex floribus chamæmeli, pediluvia, fomenta emollientia, nec non semicupia tepida, e quibus, potissimum ultimis, multo pejus habuit. Tunc confugiebat Medicus D. Coulas ad hyoscyami albi extractum, & uno grano sumpto nullus supervenit epilepsiæ accessus, nulla cardialgia; verum catamenia non fluxerunt. Cum autem experta esset ægra sibi catamenia pluries prodidisse dum flumen frigidum pedibus nudis ingressa fuerat, Medicus, arrepta indicatione, durante menstruationis labore fatus ex aqua frigida abdomini & ubi applicandos præscripsit, & his rite succedentibus etiam semicupia frigida, ex quibus factum est ut catamenia prosperè & ubertim effluerent.

2. *Menorrhagia stillatitia; Stillicidium mensum* Aetii tetrabil. 9. ferm. 4. cap. 63.

Est effluxus stillatitius, sed diuturnus & dolorificus, sanguinis menstrui; stipatur scilicet hystericalia & propter diuturnitatem ægram debilitat; hinc ægritudo, anxietas; differt a menorrhagia difficili quod non ex abrupto ubertim fluat sanguinis, & intra tres vel quatuor dies cesset, verum stillatim per longum tempus effluat, quod valde incommodum.

3. *Menorrhagia immodica. Menses inordinati, arrevertentes* Sennert. lib. 4. fluxus mensum nimius

Sennert. de morbis Mulierum. *Hæmorrhagia uterina*. Junckeri tabul. 14. Tralles de opio Tom. I. pag. 41.

Merito hæc menorrhagia dividitur in acutam & chronicam. In chronica prodest decoctum corticis aurantiorum subviridum, ob vim adstringentem pulpæ albæ; in quo ferrum candens extinguitur: valet etiam vini rubri aquati potus modicus, terra catechu aliis adstringentibus mixta, rhabarbarum tostum parva dosi diu usurpatum; kinkina etiam a multis laudatur; valet & aquæ Spadanæ ex fonte *Pouchon*, aliaque tonica corroborantia. Si immodica confestim fuerit menorrhagia, dissolve gypsi albi manipulos duos in solutione aquosa gummi Arabici; fiat cataplasma hypogastri nudos per tres horas admovendum & iterandum, quod cataplasma nec hæret, nec induratur; In hoc morbo licet narcotica a *Koh. a Castro*, *Sennerto*, *Etmulero* laudantur, ea respuit *Tralles*: verum si sint hysteriæ dolores, ut solemne est, ab iis ego nequaquam possum abstinere, nec inde crescit effluxus: omisso opio & borace pulvis Lindani adhiberi potest, quæ sit ex coralli, succini, boli Armenæ, sanguinis draconis, ana dracmis ij, seminum plantagin's drachma una, croci martis scrup. j, syrupo de rosæ ficis q. s. dosi drachma una, ter de die: hoc remedio innumeras mulieres restituisse se asserit *Ill. Tralles*.

In acuta menorrhagia & profusa cum pulsu forti & magno, quies animi & corporis, phlebotomia, potiones nitrata cum cremore tartari adhibendæ; foris vero acetum; aliquando potus aquæ frigidæ spiritu vitrioli acidulatæ, aut infusum rosarum saturarum, aut emulsionem cum nitro & syrupo papaveris juvant: idem præstat estus stercus asininum cum aceto, nec non epithema ex aqua, aceto, nitro saccharo saturni, imo intra vaginam lineum solutione vitrioli mart's madidum adhibetur: Valet etiam intus indigo ad grana xij bis in die.

Juxta *Hamiltonum* & *Septalium* fumantur cortices sex aurantiorum amarorum, bulliant in aquæ libris iij ad libras ij, colatura saccharo edulcorata fumatur ad cochlearia x ter in die. *Hoffmannus* mulieri gravi terrore percussæ & inter lypothymias anxietatesque gravem menorrhagiam patienti antispasmodica feliciter præscripsit, ex floribus chamæmeli, millefolii, croco, castoreo, camphora & assa fœtida, ut systematis nervosi commotiones sedaret.

Quantitas ordinaria sanguinis menstrui est circiter unius libræ Medicæ in spatio quinque vel sex dierum, ita ut plures sint mulieres quæ per sex dies & forte plures fundant singulis diebus uncias duas, quam quæ intra id temporis spatium non semi-unciam effundant; hic effluxus noctu sæpius ingruit; antecedit gravitas corporis, anxietas, ægritudo, cephalalgia, sensibilitas, difficilis catharticoꝝ tolerantia, ita ut his assumptis valde torquentur, febriant, nauseant, &c. immodicus est effluxus quoties quantitas emissa

ea est quæ vires sensibilibiter imminuat, adeoque est in ratione quantitatis realis emissa & debilitatis nativæ mulieris; quantitas emissa est æstimanda ex profluvio quotidiano, & ex numero dierum per quos perseverat, seu ex copia quotidiana, ex diuturnitate & ex recursum frequentia.

Menorrhagia immodica sæpius accidit mulieribus ea ætate qua catamenia brevi valedictura sunt; quovis mense sensim uberius ea fluunt accedit pallor, pervigilium, asthenia, anorexia; & successu temporis phlegmatica; raro mulieres syncope ob menorrhagiam extinguntur, sed in phlegmaticam aut ascitem delapsæ dein fato succumbunt: sanguinis vel est vividus & purus vel cœnosus & maculas rubras amplo sero circumdatus in linteo notat; in utroque tamen casu phlegmatica supervenit.

Therapeia hujus morbi diversa est pro periculi urgentia. Si enim a profluvio sanguinis metus sit ne cardialgiæ, syncopestque superveniant, sistendus est ille fluxus per adstringentia, ut decoctum burfæ pastoris, geranii robertiani, radicum tormentillæ, bistortæ, vel per succum urticæ, infusum rosarum rubrarum, aquam Rabel ad gratam aciditatem aquæ potandæ aditam, imo possunt usurpari pilulæ Helvetii ex sanguine draconis & alumine. Vidi casum in quibus ob nauseam & cardialgiam urgentem viribus adhuc stantibus, ipecacuanhæ dosi vomitionem feliciter excitavit, saburram ejecit, & ipsa die fluxus cruentus evanuit.

Si vero periculum non imminet, sed phlegmatica accedat, & chronici faciem morbus induat: tunc ab adstringentibus abstinendum puto, ut saltem micrionis utendum, ut decocto radicum symphiti; sed acrimonia sanguinis est temperanda, licet phlegmatica contrarium suadere videatur; novi plures quæ ab hoc morbo se liberarunt usu diluentium, demulcentiumque & potissimum lactis: inter demulcentia, juscula ex pullo juniori primas tenent; pro re nata illis stomachica admiscenda sunt, ut flores chamæmeli; stomachi enim functiones in hoc casu sæpe languent, dum acrimonia humorum ex pervigilio, pruritu vaginæ, & temperamento mulieris calido designatur; cathartica vitanda sunt, quia catamenia promovent, & vires detrahunt, aut parce sunt adhibenda, eaque mitia; demum lac caprinum vel vaccinum diutissime usurpandum, quod aliquoties in ipsa phlegmatica cum metu ascitis præscripsi, unde mulieres restitutæ sunt.

Cortices aurantiorum amarorum sex bulliant in aquæ libris iij ad lib. ij; colatura saccharo edulcoretur: dosi sit cochlear. x ter in die. *Hamilton*.

Mulieri Judææ gravi terrore percussæ, & inter lypothymias, palpitationes, anxietates, gravem menorrhagiam patienti antispasmodica feliciter præscripsit *Hoffmannus* ex floribus chamæmeli, millefolii, croco, castoreo, camphora,

& alia fœcida ut systematis nervosi commotiones sedaret.

4. *Menorrhagia erronea*; *Mensium per aliena loca excretio*, Sennert. de morbis mulier. cap. 11.

Menses ex oculis fluentes, Dodonæi observ. cap. 15; Lud. Mercat. cap. 7. de mulierum morbis; Boerhaave Aphor.

ex naribus, Braslavol. ad Aphor. 33. Sect. V. Paræi Lib. XXV. cap. 12.

ex alveolo dentis, Roussæi de hominis primordiis cap. 28.

ex auribus, Braslavol. ad Aphor. 25. Sect. IV.

ex mammarum papillis, Amati Cent. II. cur. 21. Paræi Lib. 23. cap. 52. Cordæi Comment. in lib. Hippocratis de morb. mulier.

ex vomitu, Hippocrat. de morb. mul. 1. Artæi lib. II. cap. 2. Benivenii cap. 4. de abortus caulis.

per intestina, Galen. in 35. Aphor. S. V.

ex podice, Paræi Lib. 23. cap. 12.

per urinam, Braslavol. in Aphor. 35. S. V.

ex umbilico, Nicolai Florentin. Serm. 2. cap. 8.

ex digita, Mercat. de mulier. affect. l. 1. cap. 7.

ex cute, Haller Comment. 667. p. 87. L. P.

4. *Menorrhagia ab hysteroproxi* Mauriceau de morbis puerperarum, cap. 6. lib. 3. Heister. Chirurg. de uteri prolapsu 157. L. P.

Symptomata sunt, 1. sensus ponderis in pelvi; 2. difficultas mingendi, seu stranguria; 3. lumbago gravissima versus ligamenta lata; 4. fluxus nunc cruentus, nunc leucorrhœicus copiosus ex vagina; 5. moles carnea cruentata ex vagina prolapsa. Vide iconas apud Heisterum.

Alia est hysterocèle imperfecta, Galii *Descende de matrice*, in qua uterus extra vaginam non elabitur; alia est perfecta, Galii *chura de matrice*, in qua extra vaginam uterus elabitur.

Hysterocèle mentitur prolapsus vaginæ, & in hysterocèle uterus est vel inversus, vel non inversus; non inverso utero orificium ejus intima parte apparet, nullum vero foramen in inverso; hysterocèle simplex dignoscitur a vaginæ prolapsu ex altitudine ad quam stylus per foramen immisus pervenit, quæ major est, si sola vagina prolapsatur, & semipedem attingit, multo minor si solus uterus; in virginibus nunquam hysterocèle inversa datur, quæ puerperis tantum accidit brevi post partum.

In polypro vaginæ nullus datur effluxus, nulla lumbago; menorrhagia ab hysterocèle quandoque est ita abundans, ut per plures menses perseveret, æque copiosa quam uberrima catamenia. Vidi virginem religiosam quæ hysterocelem a leucorrhœa contraxerat, in qua per duos annos quovis mense fluebat cruor, exceptis octo diebus, quibus mucus lymphaticus tantum extillabat; hic vero effluxus ex ima parte hujus molis pyriformis pendulæ, seu ex orificio uteri extillabat; aderant lumbago, progrediendi difficultas, & a sanguifluxe debilitas; uterus in lecto curvibus erectis faci-

le restituitur, nisi recens sit prolapsus, & uterus inflammatus, ac turgidus.

Curatio consistit in prompta repositione uteri; frustra etenim phlebotomia, adstringentia extus vel intus adhiberentur ad hanc menorrhagiam cohibendam; illa quidem singulis mensibus quasdam inducias dare posset; verum singulis mensibus etiam reverteretur, eaque copiosior & diuturnior quam in catamenis.

Repositionem sequi debet retentio, quam juvat situs supinus per semimensum, pessarium commo- dum ex subere cerato annuli instar aperto, vel subtriangulari, argenteo, buxæo; laudatur etiam pessarium Anglicum, cujus descriptio & icon traditur *Essais d'Edimbourg tom. 3. tab. V.* juvat etiam sponsia noctu gestanda liquore faturni, vel decocto verbasci in vino madida, item aqua fabrorum ferrariorum injecta, & similia; sed repositio debet prius institui.

6. *Menorrhagia gravidarum*; *Hæmorrhagia uteri* Heisteri Chirurg. cap. 154. vulgo *Blessure*; *Portes rouges de Song*, Mauriceau. A.

Si hæmorrhagia uterina gravidæ terminum nondum attingenti superveniat ob plerhoram, febrem, lapsum, animi commotionem, &c. metus est ne abortiat, quod ut vitetur, præscribenda est phlebotomia, victus refrigerans, & quies corporis ac animi; hæc sufficiunt ad sistendam hæmorrhagiam quæ primis graviditatis mensibus supervenit.

Si vero menorrhagia perseveret, leniter diducendum est uteri orificium immisus digitis obstrictis, lacerandæ sunt chorii membranæ, ut exitus præbeatur aquis in eo contentis, quo facto tormina partus intendi consueverunt, & contractio uteri menorrhagiam sistit expulso fœtu, observante D. Puzos *Mem. de l'Acad. de Chirurg. Tom. 1.*

Consultatur Mauriceau *des maladies des femmes grosses observat. 49.* & Heister. *Chirurg. cap. 154. part. 2.* Si invitis auxiliis diæteticiis hæmorrhagia intendatur quocumque graviditatis mense, Chirurgus non potest gravidam morti eripere, nisi immissa leniter manu intra uterum fœtus pedesprehendat, & eum foras educat cum placenta; sic enim liberatus uterus & sponte contractus vaporum sanguinem fundentium orificia præcludet, ut multis exemplis confirmat Mauriceau; est in illa praxi dimidia pars puerperarum paulo post partum moritur, observante Puzos p. 350. *Traité des Accouchemens.*

Aliæ sunt menorrhagiæ trium primorum mensium graviditatis, aliæ vero trium posteriorum.

Primis graviditatis mensibus principium menorrhagiæ est abortus, vel placenta post abortum superstes in utero, falsa germina expulsionis proxima, succussio fœtus a vi externa. Menorrhagia in abortu medioeris est, cum solo fœtu liberatur uterus; aut copiosa, cum placentam ex abortu superstitem expellit. Sæpe placentam in hoc casu foras ducere impossibile est prop-

ter funiculi debilitatem, torminum uteri tarditatem, orificii uteri angustiam; hæc si undique adhæreat utero, nullam; si hiscat, copiosam; si omnino evulsa uteri constrictionem permittat, exiguum ciet menorrhagiam; ea foras amandata vi naturæ, vel artis menorrhagia sistitur; verum cum non potest avelli, atque cessat hæmorrhagia & dystocia, relinquenda est in utero ubi putret, & frustillatim dein effluet.

Menorrhagia quæ a dystocia falsi germinis dependet, licet quandoque uberrima sit, & terribilis, rarissime lethalis est: hanc nec phlebotomiæ, nec adstringentia minuunt, necesse est ut orificium uteri excidat, vel quod melius, ut ex utero germen emittatur; vires cibo convenienti sustinendæ, opus naturæ potissimum est committendum; si vero attingi queat falsum germen, foras extrahendum est.

Menorrhagiæ, quæ sub graviditatis finem accedunt, pendet a desiccata placenta; cum hæc menorrhagia est stipata doloribus, debilitate syncoptica, & simul uteri hiatu, partus proritandus est, imo invertendus fœtus, & a pedibus extrahendus, ut docet *Mauriceau*, quod tamen summo vitæ matris periculo tantum fit.

Si vero minus urgeat menorrhagia; fœtusque debitum situm obtineat, maxime vero si non hiet uterus, ad partum coactum properandum non est, sed phlebotomia est adhibenda, alimentis eupeptis parca copia utendum, lectulo constanter est incumbendum, clysmata injicienda, si alvus ægre laxetur; si menorrhagia revertatur, vel his auxiliis non cedat, grumique sanguinis hysteralgias, syncopesque accersant, dira partus provocandi urget necessitas, nec soli naturæ res est committenda; & quoniam tormina languent, ea proritanda sunt, digitis intra orificium immissis & diductis, identidem opus remittendo, & conatus naturæ expectando; paulo quidem tardius accidit partus ea methodo, sed non invertitur fœtus, nec tamdiu post partum permanet menorrhagia, ac in partu coacto, seu fœtus extractione; quippe uterus ea ratione contrahitur qua fœtus extrorsum procedit; ruptis etiam digito membranæ, imminuitur volumen, uterus sensim coarctatur, quod non accidit juxta *Puzos* cum subito fœtus extrahitur. Felices gravidæ quæ peritum in his obstetricium virum habent.

In menorrhagia vulgo datur pulsus uterinus, id est, irregularibus ac subsultantibus pulsationibus notatus, initio fortior & magis renitens, quam alii pulsus critici, accedens ad pulsum ex quo hæmorrhagia narium designatur, seu dicrotum. Hæc *Illustr. de Borden* mihi vero has pulsuum differentias in hoc morbo distinguere non datum est.

7. Menorrhagia decolor; *Menses vitiosi* Sennert. de morbis mulier. cap. 8.; *Humida intemperies uteri* Sennert. de morb. mulier. Menorrhagia ex manifestis; *Gæmorroides uteri* Sennert. l. 4. p. 1. cap. 7. C.

7. Menorrhagia lochialis; *Lochia catharsis* Græ-Sauvages *Nosologia Methodica*. Tom. II.

cis; *Puerperia Latinis*; *Lochia* Sennert. *Nimius Sanguinis post partum effluxus* Sennert. de morb. puerperarum, Mauriceau capitul. 5. *Vuidangos* Gallis.

Statim a partu hæmorrhagia uterina est copiosior quam decet, sive quia crassiores fœtum mulier peperit, unde partus difficilior, vasa uteri magis patula, conatus vehementiores fuerunt, vel quia mulier nimis plethorica; vel quia frustra placenta in utero remanserunt; hæmorrhagia identidem remittitur, quia cruor in utero colligitur, congruatur, & serum tantum dimittit; verum dein tormina ad excernendos grumos eo diriora sunt, & purus putusque cruor iterum cum grumis evacuat.

Periculum est præsens, si ea sit menorrhagia quæ vires infringat; tunc autem si placenta frustra remanserint in utero, ea sunt manu obstetricis quantocius educenda, puerpera jusculis, ovivis, panatellis vescatur; supina jaceat, calorem lumborum avertat, stramine, vel corio incumbat *marochino* dicto, si pulsus vegetus sit, sanguis e brachio mittatur, ejus fervor prisanis, emulsionibus temperetur, subacidis potibus utatur, lumbi linteo oxycrato frigido intincto involvantur, necnon foliis centinodiarum; profuit cum sæces & flatus abdomen distendebant clysmate laxante eas evacuare: quies animi & corporis omnino servanda; demum si fluxus persistat, injectiones & potus adstringentes usurpare convenit.

Illico a partu purus putus cruor effluit ex utero, qui statim fluxilis nulla tormina creat; mox congruatur in ipso uteri orificio, tormina excitat per tres primos dies sæpius perseverantia, primiparis multo minora; tertio, vel quarto die febris lactea accedit, & hysteralgia lochialis pari passu recedit; interea uteri textus lacteo cruore liberatur, unde fit ut subsequenti diebus lochia odore subacido nares feriant, & diluitoria sensim evadant; ea in rusticis septimana una, vel altera, apud nobiles tribus vel quatuor terminantur.

9. Menorrhagia ulcerosa, Ill. van Swieten Aphor. 499. Tralles de Opio cap. 1. pag. 54. C.

Ea est quæ ex uteri ulcere scirrholoso, carcinomatode, cum leucorrhœa ulcerosa, quandoque supervenit, antecedentibus non raro dolore fixo pubis, lumbagine, hysteralgia & effluxu ichoris saniosi ex pudendis. Confert spiritus vitrioli vel aqua Rabel ad gratam aciditatem a quæ immixta.

VII. ABORTUS; Græcis *Ambliofmos*, *Amblofis*, *Ectresmos*, *Phthora*, *Apothora*; Latinis *Abortus*, *Effluxio*, *Deperditio*; Gallis *Blessure*, *faux gemes*, *accouchement premature*, *Avortement*.

Est fœtus nondum vitalis ex utero exclusio. Immaturo, sed nondum vitalis est fœtus qui septimum saltem vitæ suæ a conceptione mensem non attingit; aut si attigerit, debilior est quam ut eo tempore exclusus extra uterum vivere queat.

Quæcumque valent placentam ab utero divellere, aut foetum enecare, ea omnia naturam stimulant ad foetum, tanquam ponderis inutilis; vel noxii & cito putrescentis, eliminationem; ea autem sunt interna, externave, vitia matris, aut foetus ipsius.

Symptomata abortus sunt menorrhagia abortiva, rigor & horror cum aestu volatico, inappetentia, nausea; accedit lassitudo, lumbago, palpitatio, leipothymia, syncope, moestitia continua, hysteralgia gravativa ad inguina, frigus genitalium, tenefmus, uteri nonatus, conspicuus quandoque ejus tumor in hypogastrio, mammarum subita extenuatio, flacciditas, cum galactirrhoæ serosa; accedunt proxime hysteralgia spasmodica, tenefmus acrior; menorrhagia crescit cum leipothymia, ac syncope, extremorum frigore, mentis dejectione; aestus & rigor alternant, cephalalgia, hypogastrii delapsus, demum aquarum amnii, & foetus ipsius dudum immobilis exclusio.

Ut præcavantur abortus, vitanda sunt principia ejus quæ ideo cognoscenda; scilicet 1. violentia quævis aut animi, ut ex terrore, ira; hinc frequenter accidit a terræ motu, in obsessis urbibus, &c. aut corporis, ut saltus, conatus, vomitus, epilepsiæ insultus, diarrhœa, dysenteria, tenefmus, coitus frequens: hinc abortus primis graviditatis mensibus non infrequens recens nuptis veneris avidioribus. 2. Venena, sive *emmenagoga*, aut adhatoda qua Zellanenses, sabina qua seorta apud Europæos utuntur; semen aquilegiæ; myrrha, abanthium, castoreum; sive *cathartica* & emetica, quæ succutiendo uterum, aut foetum pabulo suo frustrantia, eum eceant. Plerhora quæ catamenia promovet, & cognoscitur ex capiplenio, faciei rubore, dyspnœa; plures autem mulieres ab hoc principio abortiunt, nisi identidem phlebotomiam admittant, maxime quæ durante graviditate voraciores & otiosiores sunt. Plerhora commota in febribus acutis & pyrexiiis, necnon in usu hydrargyrosos fortioris etiam abortum excitat; unde *Hippocrates* dixit mulierem gravidam acuto morbo corripit lethale. 4. Foetus vitio fit abortus, si foetus moriatur, sive pabulo defraudatus, sive funiculo circa collum ligatus, demum quovis modo mortem obeat; mortuo autem foetu, nullus motus saltem spontaneus in utero perferitur, sed moles ponderis proprio versus declivorem locum inclinat. Vide signa foetus mortui apud Auctores 5. Vitio matris abortus accidit, si uterus sit scirrhosus, ulcerosus; si mater syphilitide laboret, quod etiam suspicamur ex repetito abortu, foetus circa ultimos menses tunc eduntur in lucem luridi, patres; hæc causa non rara est, atque hydrargyrosi curatur; deinceps enim graviditates feliciter succedunt, cum virus syphiliticum ablatum est.

1. *Abortus effluxio; blessure; faux germe.*

Est exclusio foetus intra primum a conceptione mensem; vulgo illi abortus sine notabi-

li dolore, & cum modica menorrhagia sunt; sæpius diversis vicibus nunc embryonem, dein membranas, alias vero placentam natura expellit; quandoque tamen oviforme corpus pellucidum, foetum vermiformem includens, simul emittitur.

a *Abortus subtrimestris, Avortement, A.*

Proprie dicitur abortus, si a primo ad quartum graviditatis mensem accidat foetus exclusio; quo serior est & quadrimestri proximior, eo pejor. Principia ejus sunt interna, vel externa. Interna sunt mors foetus, vel vitiosa crasis sanguinis materni, ut syphilis. Externa sunt placentæ hiatus ob ictus, lapsus, vehementes conatus matris.

Cum mors foetus a principiis internis dependet, abortum antecedunt menorrhagiæ interpellatæ, in quarum intervallis datur leucorrhœa serosa, nigrescens: hos effluxus nec quies, nec phlebotomiæ exhauriunt; gravida hysteralgias periodicas patitur, cum anorexia & asthma, quæ symptomata mensem & ultra ante abortum permanent; tunc dolores partus crescunt, menorrhagia redintegratur, aquæ amnii elabuntur, & postea foetus mortuus lividus, inodorus facile eliminatur; si placenta non eliminetur, illa nec funiculos debiliori tuto extrahi, nec digitis in uterum parum huiusmodi immisissis educi potest; expectandum est donec eum expellat natura, excitatis aliquando torminibus vividis cum menorrhagia; aliquando vero putredine demum excitata, tabis spætie evacuat placenta.

Si tormina & menorrhagia, quæ placentæ separationem ab utero incidunt, non sufficiant ad liberandam mulierem, obstetrix digitis duobus immisissis potest eam abripere & extrahere, matre suos conatus sustinente. Si vero embryone elapso, nec gravida menorrhagia, nec dolores succedant, sed sequatur leucorrhœa serosa, brunnea, dein cadaverosi odoris, tunc placenta in frustula putrida delapsura est. Hic effluxus quandoque mensem transgreditur cum febre irregulari; anorexia & anxietate puerperæ, cui succurimus usu amarorum, jusculorum ex plantis vulnerariis, imo kinkinæ, si erratica febris accesserit; de cætero fugienda ammenagoga, opus naturæ committendum, quod tuto satis, licet sero, exequatur; quo facto cessat leucorrhœa foetida & uteri os clauditur.

b *Abortus subsemestris; accouchement premature, A.*

Est ille qui a quarto graviditatis mense ad septimum accidit.

Hic excitatur a matris debilitate nativa, vel uteti laxitate, non raro determinatur ab ictu, casu, terrore, febre, morbo acuto, vel etiam syphilitide; foetus minime vitales sunt, adeoque solius matris ratio habenda est; funiculus satis resistit, ut hujus ope extrahi possit placenta, & os uteri satis hiat, ut obstetricis manum admittat.

c *Abortus octimestris; Couches precoces, A.*

Est exclusio foetus sex septimanis, vel mense ante consuetum terminum.

Recens natus languet & non crescit, nisi cum aetate, qua nasci debuerat, attingit, imo inter dum ea die moritur, qua nasci debuisset. Summa horum foetuum cura habenda est, linteis gossypio munitis obvolvendi, sunt, non vero fasciis; nutritrix ab octo, decemve diebus enixa eligenda est.

2. *Abortus ab uteri laxitate*. Boerhaave Consult. 15. A.

Cognoscitur ex debilitate constitutionis generalis, & ex violentiis, quas uterus saepe perpeffus est, a partu multiplici, ab obstetricis imperitia, a plethora praegressa, quae vasa uteri debilitavit, a iuvantibus & laedentibus.

Mulieri 35. annos natae, quae duodecies intra octo annos abortierat, foetus successively magis immaturos excludens, incassum tentatis Bathonienfibus balneis, balnea frigida per sesquiannum adhibuit, exiguo cum successu; huic Boerhaave sequentia remedia praecipit dum gravidam non esset; 1. purgans adstringens; lene infuso myrobalanorum & rhei, cum paxillulo mannae & syrupo de cichorio composito per quinque dies successivos; vespere vero cardiacum ex aqua stillatitia corticis citri unc. duabus, spiritus vini Matthioli drach. 1. tincturae opii gutt. x, succini gutt. xv: victus interea sit ex vegetantibus, jura carniuum, ex lacte; sexto die hora ante jentaculum, prandium & coenam, sumat pilulas tres, scilicet catechu, drach. 11., cortic. granat. drach. 1. & melle tiche drach. 1. & sem. succini prepar. drach. 1; terebinth. gutt. vi. olei stillatit. cinnamom. gutt. viii, misce, fiant pilulae singulae granor. 111.

Superbibatur vero vinum medicatum ex infuso cortic. cappar. cinnamom. tamarisci, ligni agallochi, fantal. citrini, lapid. hamatit. limaturae matris, maceris, nucis moschatae, radic. lapathi acuti, semin. quatuor. calidorum minorum; pulvis tenuis infundatur in vini rhemani libris sex.

In his perseverandum toto gestationis tempore; corpus moderate exercendum, victus sit ex iis quae arident.

ORDO SECUNDUS.

ALVIFLUXUS.

Rhodes Hippocratis; Fluxus ventris Celsi; Profluvia alvi Forelli.

Primo via dicuntur apud Medicos canales continui, qui ab ore ad anum extenduntur; oesophagus scilicet stomacho terminatus intestinum tenue ileos olim dictum, caeco terminatum, quasi exiguo ventriculo & intestinum crassum Longano Caelii Aureliani, & Colon Graecis dictum, quod Marsupio extremi recti terminatur.

Ille canalis ita est dispositus, ut alimenta possit ingerere & dirigere, verum etiam vitiosa ingesta aut excrementa commodiori via egerere, & sanguinem ab omnibus recrementis huc affluentibus, si vitiosa evaserint, expurgare; maxima proinde sensibilitate & mobilitate praeditus est, ut sensu confuso, quae displicent, vel nocitura sunt percipiens, ea tum ano, id est sursum per os, tum cato, id est deorsum per podicem eliminet. Sic in ore contenta quae placent deglutimus, masticamus, gustamus, quae displicent nauseamus, expuimus, excreamus velut inviti & infcii.

Hinc alvifluxuum alii sunt *anotrici*, ut vomitus, nausea; alii *catotrici* Galeno dicti, quibus per inferiora alvus expurgatur, ut diarrhoea; pulsus intermittens praefagit alvifluxus per inferiora; intermissiones sunt omnino inordinatae, post duas tresve pulsationes satis aequales & pleniufculas, succedunt totidem minores, promptiores, quasi subintrantes.

Nullum corpus e loco movetur, nisi excessu virium ipsum argentium, supra vires quibus resistit, & in loco retinetur; si cum Veteribus vires quibus contenta in sua sede retinetur, & suae expulsionis resistunt, vocemus *retentrices*, & eas quibus extorsum urgentur *expultrices*, evidens est quod ad evacuationem absolute necessarium sit, ut vires retentrices supereneur ab expultrices quo posito impossibile est non fieri evacuationem, & quo sublato ea nequaquam fieri potest; ille excessum virium est itaque evacuationis cujusvis causa pathologica.

Resistunt vero contenta in alvo 1. mole sua; sic major ventriculi conatus requiritur ad tres libras alimentorum evacuandas quam ad libram. 2. Resistunt adhaesione sua seu viscositate qua solidis agglutinantur, sic phlegmata amygdalis adhaerentia difficiliter excreamus quam salivam. 3. Resistunt gravitate sua, seu directione gravitatis; sic stante corpore vomitus difficilior est quam eo procumbente; e contra mictus & parvus faciliores sunt. 4. Resistunt receptacula & spincteres si contentorum corporum diameter sit minor diametro nativa orificiorum, nec nisi adhibitis viribus contenta in minores moleculas possint dividi; sic scybalae quae paulo majora sunt diametro podicis resistunt dejectioni alvi, in ratione virium quae debent adhiberi, ut spincteris fibrae elongentur, & ut scybalae dividantur seu defringantur. 5. Resistunt fluidorum quae diversis viribus propellantur, crescunt in ratione earum virium; sic quadruplo magis resistit urina quae duplo majori velocitate expellitur e vesica, quam quae solita velocitate mingitur.

Hinc patet vires retentrices crescere 1. ex parte contentorum, ratione inertiae, seu molis movendae, ratione adhaesionis, & ratione gravitatis, etiam si contenta sint fluida; eas vero, ulterius crescere 2. ratione duritiei si disstringi debent ad hoc ut excernantur, ratione positurae,

hic foetus transversum orificio uteri oblatu magis resistit quam si caput directe huic orificio offerat: demum receptacula resistere si angustiora sint, tum ratione roboris quo spincteres clauduntur, convelluntur, tum ratione crassitiei & duritiei fibrarum, quæ sola elasticitate renitentur.

Vires vero expultrices solum resident in muscularibus receptacula ambientibus aut constitutibus; omnis enim motus animalis per vires musculorum exercetur; sic intestinum componit partim tunica muscularosa, quæ ex fibris annularibus confecta tubum illum coarctat, & contenta sursum, deorsumve exprimit, & tunica muscularosa quæ ex longitudinalibus fibris composita, eam tubum decurrit, ejusque cavum tantumdem minuit; his viribus conjunctis materies contentæ comprimuntur, & qua data porta exprimuntur; hisce viribus auxiliantur musculi abdominales & diaphragma, quæ pressioem intendunt, & sub prælo viscera alvina confringunt quoquo versum æqualiter: illæ vero vires pressivæ sunt, non expulsiivæ, nisi determinata accedat directio; sic si annulli musculares intestini successive contrahantur a pyloro versus podicem, si musculi abdominales deorsum urgeant, materies per inferiora trahuntur; si vero contraria sit visum directio, ad superiora pelluntur; ad vires itaque expultrices requiritur pressio, & determinata directio. Nomen itaque illud non est superfluum nec ridiculum, ut præmature judicio prænuñtaverant Neoterici, Veterum contemptores.

Si morbos jusce ordinis universim respiciamus, eorum causa est conatus naturæ ad eliminandas materias a primis viis. Conatus est applicatio virium eo fine, ut superetur quædam resistentia, adeoque conatus involvit virium directionem & majorem impensam; impensa tamen virium non est semper absolute major, ad hoc ut conatus sit morbosus, & virium potentia morticis imminutionem, adeoque lassitudinem inferat.

Conatus sunt vel violenti vel spontanei; in statu sano conatus non plus impendunt virium quam pastu & somno quotidiano possunt refarciri, illique sunt vel parvi vel magni: in statu morbofo viribus potentia morticis majorem partem absumunt, quam quæ pastu & somno quotidiano reparari queat. In agone mortis conatus violenti quidem sunt, sed tamen debiles.

Difficilis dicitur motus ille ad quem exerendum majores superandæ sunt resistentiæ, & motor minoribus viribus præditus est. Difficultas itaque actionis est in ratione resistentiæ superandæ & debilitatis, ejus qui eam superare contendit; ita ut eadem actio quæ sano & robusto facilis est, ægro debilitato sit difficilis.

Alii alvifluxus magnam, alii vero parvam difficultatem involvant; parva est difficultas ejectionis in diarrhœa serosa, ita ut nulla videatur; magna in dysenteria & tenesmo; unde dysenteria a Veteribus difficultas intestinorum vocatur.

Magnitudo morbi hujusce ordinis æstimanda est non solum a solito majori egestionum copia, sed etiam a difficultate egestionis, quæ virium exolutionem & molestiam difficultati ac debilitati proportionalem excitat.

Principia alvifluxuum sunt quæcumque vim expultricem irritant, ut omnes antiqui Medici pronuntiantur; falsi vero sunt tum Mechanicorum, tum Chymicorum hæc de re conceptus plurimi. Sola obvia cuique observantia sufficit ad hæc principia intelligenda; quidquid molestum in ore perferitur, illud naturaliter expuimus, quidquid gratum retinemus vel deglutimus.

Eadem saliva quæ silenti molesta non est, loquelam ineunti molesta est, unde qui sermonem adoriuntur eam prius expuunt, ut organa loquelæ sint expeditiora; nec tamen opus est ut eum finem clare intelligant ad hoc ut expuant. Sputatores melancholici ob pravam morem susceptum salivam velint, nolint, & non cogitantes excreant, licet ea nec acrior sit, nec quantitate peccet, nec organa male se habeant. Errant itaque illi Mechanici qui ex actione gravitatis salivæ, vel ex ejus acrimonia vellent ejus expuitionem mechanicam, ut ajunt, deducere, cum molestia seu aversio ex quadam perceptione confusa oriunda sit. Supermechanica molestia non semper secum involvit dolorem, nisi hoc nomine pruritus & ipsa voluptas intelligatur; in satyriæ semen, in tenesmo mucus alvi cum sensu molestiæ, simul & voluptatis ejicitur, in nausea cum sensu aversationis; aut si quando dolor conatus excretorios comitatur, jucundus quidam sensus factam evacuationem sequitur, & quædam cupiditas comitatur; cupiditas dico, non voluntas; nec enim in tenesmo voluntas est, sed deiciendi dira cupiditas, eaque infatibilis.

Quidquid irritat, illud monet vel sollicitat ad agendum; non solum pondere, acrimonia, punctura, potest irritari ventriculus ad vomendum, sed & sola memoria objecti abdominabilis, ut cadaveris putridi, cujus mentio facta fuerit apud delicatulas mulieres; a diversis pathematis diversas evacuationes excitari notum est omnibus. Qui prima vice concionaturi sunt, paulo ante alvum exonerare coguntur; sunt quibus terror diarrhœam incutit; ex ira plures mulieres copiosum urinæ limpida fluxum patiuntur; ex metu summo sudor frigidus; ex commiseratione lachrymarum proventus cietur; initio magnorum morborum, ut fracturæ cranii, febris putridæ, natura gravi pathemate commota alvum ano vel cato exonerat, ut tempestate ingruente nauæ nimis onustam navem farris in mare projectis liberant; horum causam mechanicam inquirent Mechanicæ peritiores, finalem prævidisse nobis sufficit.

Praxis. Causam nisi quis auferat, is frustra morbum debellare voluerit, adeoque scopus præcipuus est vires expultrices irritatas sedare, retentices reparare, ac potentiam seu facultatem

tatem vitalem interea sustinere; sic enim restituetur debita intra illarum virium actiones æquilibrium.

Verum distinguendum est prius an principium morbi sit irritatio vis expultricis, an retentricis, quod rarum est, debilitas.

Vires expultrices esse irritatas & adauctas, cognoscimus ex conatibus, doloribusque evacuationem concomitantibus, & ex indole materiæ morbificæ, ac subjecti ægotantis robore, ætate, sensibilitate, & constitutione; sic in dysenteria, tenesmo, sunt conatus ad egerendum; sunt dolores, calores, tensiones partium; sunt acrimonia excretorum, quæ indicant intestina esse valde irritata, phlogosi affecta, spasmodice exagitata, continuo vellicata a pravis, corrosivis aut acerbis humoribus, quos vel alimenta, venenave ingesta suppeditant, vel quos sanguis in intestina tanquam in colatorium exonerat; cum itaque vires expultrices admodum esse adauctas & irritatas in hoc morbo manifestum sit, evidens est præcipuum esse medentis scopum, 1. ut naturæ noxias vitiosas materias ejicienti ferat auxilium potu diluenti, oleoso, blando, refrigerante, ut aqua pulli, sero lactis, infuso florum malvæ, decocto oryzæ, usquequo materiam morbificam sufficienter evacuatam, & vires vitales nullo in periculo versari cognoverit; 2. ut materiam morbificam e ventriculo per vomitoria lenia auferat, ex intestinalis simul, & semel intra biduum per cathartica blanda eliminet; minus enim defatigatur homo per dejectionem uberem intra aliquot horas a cathartico excitatam quam per repetitam quavis hora noctu & interdiu licet paucam ejectionem, vi materiæ morbificæ proritam; 3. ut faciliorem reddat evacuationem, adeoque conatus inutiles imminuat, quod non solum laxantia; diluentia potu sumpta præstant, sed etiam clysmata emollientia, quæ materias acres obtundunt, viscidas diluunt, vias lubricant, & fomenti ad instar intestinorum, phlogosum, tensionem, spasmos temperant. 4. Cum autem inutilis est morbi medela, nisi vires naturæ sustineantur, atque non possint sustineri si conatus immodici, assidui non intermittant, si dolore & tormina sæpius ægrum etiam noctu discrucient, si evacuationes uberiores eum exhauriant, necessum est conatus, dolores & evacuationes saltem nocte quavis susflaminare, compefcere, quod miraculum præstant narcotica, quæ sensum intestinorum, adeoque inde oriundos conatus excretorios compefcunt per aliquod tempus; hoc enim laudandum præstat, ut enormes evacuationes alvinas quasvis non minus suspendat, quam dolores & conatus, unde præmissis evacuantibus laudanum liquidum ad guttas circiter viginti, solidum ad granum unum, diazordium ad drachmam, pilulæ de cynoglossa ad grana sex, vel similia; debent, saltem horis nocturnis, adhiberi. 5. Denum quoniam diuturnitate morbi superata sphincterum & valvularum resistentia, laxatis excretoriis osculis, dissolutis etiam humoribus,

ac læsa vi digestiva stomachi, facile in consuetudinem abiret morbus evacuatorius, operæ præteritum est, ut eliminata satis materia quæ morbum initio fovebat, eaque specificis si dentur medicaminibus correcta, vires retentrices restituantur, augeantur, adeoque fluidi debita viscositas restituitur; in hunc hñem stomachica, absorbentia, tonica, imo adstringentia sub his cautelis feliciter adhibentur, quæ initio morbi, materiam febrilem retinendo, nocuissent; sic data tempore profunt, & data non apto tempore quæque nocent. Si vero morbus non tam ab irritata vi expultrice quam a retentrice debilitata oriatur, ut accidit in diarrhœa serosa, tunc quem scopum sibi præfigere debet Medicus clarius exponam dum de serosis fluxibus erit questio, quippe horum maxima pars pro passivis effluxibus debet haberi.

Alvifluxuum alii sunt sanguinei, ut hepaticæ diarrhœa, dysenteria, &c.: alii vero mere seculentis, ut diarrhœa, lienteria; quidam sunt anoterici seu superiores, ut vomitus, ileus; alii inferiores, ut tenesmus, ipsa diarrhœa; demum dantur qui ano & cæco materies evacuant, ut cholera, & quandoque melæna, &c.

Dejectio saluberrima est mollis & figurata, assueto fanis tempore facta, & quoad copiam ingestorum copiam respondens; sub his conditionibus abdomen bene se habet. Quod si liquida sit dejectio, bonum est saltem; nec cum stridore, nec crebro & paucum secedere; dejectiones enim similes, seu tenesmodos multum defatigant, & somnum abigunt. Si vero frequens sit dejectio, erit leipthymia periculum, fani semel in die; vel in biduo, idque vel diluculo, vel quod præstat post prandium alvum deponunt. Morbo acuto declinante feces alvinæ debent esse crassiores, ruffæ, neque multum graveolentes, pustiformes, nec malum est tunc temporis lumbricos excerni. In quovis morbo mollem & mediocriter tumidum ventrem esse oportet; at vero dejectionibus præliquidis, albidis, aut prærubris vel spumantibus alvum ferri, hæc omnia sunt calamitosa; sed illud calamitosius est multo, parcum, & lentum, & album; & subflavum, & æquale excerni, ac adhuc funestius nigra aut pinguis, aut livida, aut æruginosa, aut graveolentia excerni. Hippocrates *Prognosticæ*.

In curandis alvifluxibus auxilia diætetica & gymnastica non minoris sunt utilitatis quam pharmaceutica; & si quidem ab exercitio alvum movetur, ergo quieti maxime indulgendum est; & si necessario æger e loco in locum transferendus sit, is quam lenissime navi, lecticave gestandus non curru succussandus; ea vero cautela eo accuratius servanda quo æger magis est debilitatus, aut dolore simul vexatus, ut in dysenteria, diarrhœa torminosa, vomitu &c.

Diætam quod atinet vulgus omnem alvifluxum.

zum stomachi frigidati & laxitati tribuit, unde vinum, liquores spirituosos, aromata, panem tostum in vino cum cinnamomo, saccharo, ambara coctum lubenter usurpat; verum in diarrhœis biliosis, cum calor, sitis, pyrexia, oris amaror urgent, ea sunt valde noxia, quæ tantum in convalescentibus, a diarrhœa pituitosa aut a longo morbo exhaustis competunt.

Frigore, maxime vero, si pedes huic & humiditati opponantur, diarrhœa & alvi tormina facile excitantur, adeoque in omni alvifluxu pedes calide pannis laneis siccis sunt fovendi; perspiratione equidem retenta & in intestinale colum vergente, irritantur intestina, & materies acri hoc humore dilute alvifluxui sustinentur aptissimæ sunt; quæ diuresi & niaphresi potissimum alio sunt amandandæ; nam: ut ait Hippocrates, cutis, laxitas alvi siccitatem inducit, & cutis siccitas alvum laxat.

Sunt qui alvifluxus biliosos, dysentericos, sub finem ætatis obvios, fructuum usui tribuunt, unde fructus etiam maturos sanis prohibent, cum tamen nil sit utilius fructibus refrigerantibus, acidulis, etiam ad bilis fervorem temperandum humorum, acrimoniam calefacientem retundendam, unde in biliosis alvifluxibus, diarrhœa, cholera, vomitu, dysenteria æstivis, biliosis, limonatum, emulsionem affatim hauriendas suademus; nec tamen dissiteor, quin certis tempestatibus fructus rubigine, rore vitiosi infecti possint his morbis ansam præbere; verum id potius accidit cum penuria frigus adest, ita ut pauperes vitiosos; crudis, dyspeptis utantur, quam cum anas fructibus succulentis maturis abundat; imo fructus alvifluxibus inducendis aptissimi sunt, non horæi, dulces, & aquosi, sed adstringentivi præditi, qui bilem in corpore figunt, ejusque salubrem excretionem impediunt, ut fructus corni, forbi, mespili &c.

Multum noceat in alvifluxibus cibus copiosior & digestu eo difficilior quo vires stomachi ab his morbis magis labefactantur; vires fractas cito reparare contendunt ægri, sed illæ tuto jusculis resciantur, a quibus non residuæ sunt materies fibrosæ, crudæ, quæ intestina lacefunt; licet autem succi fructuum & herbarum oleracearum utiles sint in diarrhœis biliosis prævertendis, fructus horæi & herbæ oleracæ in vulgaribus alvifluxibus nocent, tum parte fibrosæ quæ difficiliter digeritur, tum parte aquosa, quæ alvi laxitatem adauget, ubi tamen alvus usu panis tosti, ovis forbilibus, rheo, rhapsodico & myrobalanis potius resiccanda & adstringenda est.

VIII. HEPATIRRHŒA; Hepatis atonia Græcis; Dysenteria hepatica Tralliani Lib. VIII. cap. 4.; Gilberti; Dysenteria hepatica Reufner de Scorbuto Hepatitis Varandæi Diss., Aimagera Dict. Univ. Fluxus hepaticus Neoterico-rum, Fluxu hepaticque Gallis.

Nomine fluxus hepatici intellexere Veteres quaecumque diarrhœam, lienteriam, cœliacam, ex hepatis vitio oriundam, ut notat Gordonius, Lilium, folio 257. Neoterici vero hoc nomine indolentem sanguinis, ut plurimum diluti & loturæ carniæ similis, defectionem significant, undecumque materia fluxus procedat.

1. Hepatirrhœa vera; Dysenteria hepatica Gordonii Lil. Med.; Jordani de pestis phænomen. cap. 19.; Ballon. Conf. Lib. I. Consult. 53.; Short Philos. Transf. n. 420., ex abscessu hepatis Amati Cent. III. cur. 5. C.

Est fluxus alvi ferose cruentus, simulque bilioso-purulentus, cum signis vitii in hepate, ut abscessus, aut putredinosa dissolutionis, qualem observarunt Lamoniæ de fluxu dysenterico, cap. 1. & plures Auctores, in Sepulchreto Boneti cap. de dysenteria enumerati.

Miles Anglus hepatitidem passus erat, frustra tentatis remediis tumor quidem hypochondrii dextri remisit, sed desit in malum fluxum hepaticum, quo per sex menses conflictatus & exliccatus obiit; aperto corpore invenimus loco hepatis solam membranam ipsam investientem, satis crassam, instar facci, cui adhuc portio saponi loturæ carniæ similis inerat, qualem tam longo tempore excreverat; Bontius, Med. Indorum lib. 3. observ. 7. 9. Similem observavi ipse Mantæ ad Sequanam; anno 1730.

2. Hepatirrhœa intestinalis Neoterico-rum, Cœliaci affectus Tralliani lib. 8., Merum non ens Ettmulleri; Fluxus a dysenteria Riv. obs. C.

Est fluxus alvi loturæ carniæ similis, doloris expertus, cujus materia, per intestinorum vasa secretoria anatomosim passa & dilata, in intestina effunditur.

Cœliaci ex Tralliano liquidas, non bene coctas, nec non cruentas feces, velut ex vase destillantes, per alvum excernunt, unde longo tempore ventris resolutio cum assidua defectione perdurat; hinc extenuatio, vigiliæ, inappetentia, cruditas, &c. Rarissimus morbus, si existat unquam.

3. Hepatirrhœa a vulnere Bonet. Sepulchret. p. 178. A.

In hac specie superveniunt vomitus & defectiones cruentæ, etiam si vulnus hepar tantum, non vero ventriculum attigisset, & ea differt a dysenteria per absentiam torminum, ab hepatirrhœa legitima per colorem rutilium ejectionum.

4. Hepatirrhœa Mesenterica, Fluxus vari mesenterii abscessum secutus Jo. Rhodii centur. 3. obs. 95. C.

Castellus biliosi temperamentis fenex Patavinus, de-

decem menses fluxu hepatico laboraverat, iterum saniosa, deinde biliosa & pituitosa sine pure, sine urinæ mutatione reddidit. Medicus Caius putabat principium morbi esse jejorici atoniam, Joannes Prævotius credit miseritiam abscessum esse; nulla febris, nulla tormina; recte divinasse Prævotium docuit eventus seu apertura cadaveris. *Bonæ Sepulchret. Tom. 2.*

5. *Hepatitis scorbutica* Reuidneri de Dysenteria p. 411. *Hæmorrhagia intestinorum tenuium* Barbeyrac M. S. C.

Similem nuper observavi sine ulla febre, sine torminibus & statim sine alvi fluxu in puero Nofocomii generalis qui purum putumque cruorem cum fecibus per aliquot dies sine alvi fluore, dein vero cum alvi fluore crevit; similem in febris observant plures, ut D. *Lazerte* sine ullo hæmorrhoidum signo, sine torminibus.

6. *Hepatitis cruenta*; *Dysenteria hæmatodes* Herunii in aphor. & *Fluxus alvi hepaticus* Bontii Med. Indor. cap. IV.

Differt ab hepatitis vulgari quod non humor sanguinolentus, & loturæ carniū similis, sed purus putus tanguis sine torminibus effluit ob distenta vasa sanguifera, vel ea erosa ab acrimonia: hæc species facilius curatur quam Europæa vulgaris.

Curæ. Ubi acrimonia in causa est, emuliones adhibeantur, cucurbitæ cum scarificatione lumbis & natibus admovendæ; cibi saccharo condiendi. Si vero plethora incusetur, vena secanda est illico; quod tamen raro in Java insula prospere succedit, nisi apud Lusitanos & Indos; Balgæ enim sunt debilissimi, velut effœminati a calore inassueti; dein ad extractum croci & oppii ceu ad sacram anchoram est confugiendum, idque circa noctem.

7. *Hepatitis intermittens*; *Subcruenta febris* Torti. p. 182.; *Febris hepatica* Torti de febris. p. 125. A.

Est species quæ febris intermittens perniciosa accessum comitatur, cum illo terminatur, dein revertitur, citamque virium exsolutionem infert, ac si etiam die intermissionis perseveret sequenti accessu in magnum periculum conjicit.

In illa vel initio vel in declinatione morbi loturæ carniū similis materies copiosa excrenitur ad magnum pondus, unde summa virium imbecillitas, pulsus minutus, extremorum frigus, vox debilis, oculi concamerati, proclivitas in lypothymiam, maxime si æger e lecto velit surgere. Illa hepatitis nullum dolorem, nullam animæ turbam affert, crescente febre crescit & intra secundum tertiumve accessum mortem minatur.

Periculum majus est si loco feri sanguinolenti effluat sanguis ater, vel atra bilis Veterum, ut in morbo nigro Hippocratis seu cholirica Moroni. Curatio eadem quæ doleræ intermittens.

IX. HÆMORROIS; *Åimorrhoids* Gal. lib. de atrabile. *Fluxus hæmorrhoidalis* Neoteoricorum; *Flux hæmorrhoidal.* *Ægri hæmorrhoidarii.*

A Græco *alma*, cruor, & *rho*, fluo; ita ut fluxus hæmorrhoidalis sit nomen ineptum & pleonasma; hæmorrhoides vero nihil aliud sunt quam *mariscæ* gazæ apud Aristotelem.

Apud scholasticos & plebem hæmorrhoidis nomine intelligitur tumor varicosus in podicis margine, sæpe sanguine turgidus, aut sanguinem fundens; verum cum sæpe sint similes tumores sine ullo sanguinis effluxu, & in hoc casu sit vitium simplex, non morbus, res hæc diversæ diverso nomine sunt indigendæ: tumores illi *mariscæ* cum *Martiali* vocari debent; & fluxus *cruris hæmorrhoids* multo aptius vocatur.

Hæmorrhoids est fluxus cruoris ex podice, præsentibus tuberculis rubris, duris, dolorificis, aut isdem in recto latentibus; vel in sanguinibus ex mariscis podicis. Distinguitur ab *hepatitis cruenta*, in qua purus cruor etiam ejicitur, ex eo quod sint signa designantia originem mali esse in podice vel in recto, scilicet tubercula hæmorrhoidalia; ea signa sunt, quod dolor in dejectionem referatur tantum ad podicem, quod tubercula illa vel videantur, vel ab ægro perferantur tanquam nuclei persicorum intra anum. A dysenteria & tenesmo discrepat quod nulla sint in abdomine tormina dejectione præcedentia, quod nullus tenesmus, nulla mucositas, & maxime quod purus & putus cruor facibus induratis ut plurimum superaffusus sit, non vero cum illis dissolutus, ut in dysenteria.

1. *Hæmorrhoids moderata*; *Hæmorrhoids catamentialis* Hippocr. lib. de morb. mulier. Galen. lib. 5. aphor. 33.; *Fluxus hæmorrhoidalis* Auctorum. B. P.

Illæ est ex qua æger aptior evadit ad sua munia, vel per quam a majoribus morbis liberatur, ut a morbis hæmorrhagicis, convulsivis, febrilibus, dolorificis; sublevatur usu panis secalini, pomorum, uvarum quæ alvum laxam servant, clysmatum ex aqua, potu acidularum, balneis domesticis; abstinendum a curis, studio, vigilia, venere, alisque alvum existantibus.

2. *Hæmorrhoids immodica*; *Fluxus hæmorrhoidalis immoderatus*. A. P.

Supponit conatum naturæ ad plethoram minuendam, sed nimium propter stimulum ortum ab acrimonia sanguinis, a philogosi podicis, a materia febrili. Scopus Medici debet esse ut tractum sanguinis ex vena hæmorrhoidali interna per venam portam faciliorem reddat per diluentia, exercitium moderatum, & impetum ejus in mesentericam inferiorem & hypogastricam imminuat situ horizontali, phlebotomis ex brachio; ut omnem stimulum ex podice detrahat per clysmata emollientia, cathartem ex castæe pulpa, usum feri lactis, atque anodyna intus & extus adhibita; demum si metus sit ni-

miæ debilitatis debent ipsa adstringentia parti admoventi, ut vinum rubrum, in quo solutum sit alumen, vel ex pilis leporinis bolo armena & albumine ovorum fiat cataplasma; verum intus succus plantaginis, aqua rosarum, decoctum millefolii, geranii, seminum urticæ, debent usurpari, & æger abstinere a victu calido, ab equitatione, cursu & exercitio actuali, maxime a vigiliis, studiis & sollicitudinibus. Vidi ex longo usu lacti pro omni cibo & linctu catelli mariscis applicati, atque lacte affuso allecari, curatum hæmorrhoidarium jam febre lenta exhaustum. Novi plures homines curatos admota radice cataplasmatibus instar contusa verbasci seu thapsi herbati.

In pulsu hæmorrhoidali si fide *Clariff. de Borden* post tres quatuorve pulsationes contractas, vividas, rigidasque subæquales, succedunt duæ tresve pulsationes paulo ampliores, minus æquales, quas excipiunt tres quatuorve pulsationes dirotæ: ast in omnibus adest quid tremuli & magis frequentis ac contracti quam in aliis pulsibus inferioribus.

3. *Hæmorrhoids polyposa*, Lieutaud *Chirurg. Jour. de Med. Nov. 1761. p. 57. C.*

Adolescens a quatuor annis alvi fluxu cruento emaciatus, demum ejecit ano polypum pyri magnitudine cum transitorio sanguinis profluvio, quo facta brevi convaluit.

4. *Hæmorrhoids ab exania*.

Hæmorrhoidarii rupto, vel laxato tabulato ligamentoso quod fundum pelvis sustinet, id infortunium accidit: tunc inter desidendum foras elabitur fasciculus mariscarum cum exania, & inde sanguinis profluvium & acris dysuria? repedito vero recto ea symptomata sedantur; hic morbus periculosus est & sanatu difficillimus.

X. DYSENTERIA; Latinis *difficultas intestinorum & tormina*; Cælio Aureliano *Rheumatismus cum ulcere*; Paracelso *morbus dissolutus*; Italis *Caquesangue*; Anglis *Dysentery*, *bloody flux*; Gallis *Dyffenterie*, *flux de sang.*

Character. Frequens torminosa mucosæ cruenta alvi dejectio.

Theoria. Arteria quæ tenuè intestinum irrigat est arteria mesenterica superior: quæ vero crassum, vel longanone, est mesenterica inferior venæ quæ ex ambabus sanguinem revehit sunt magna mesaraica VVinslovvi, quæ ex tenui, & parva mesaraica seu hæmorrhoidalis interna, quæ ex crasso intestino sanguinem revehit in venam portam deferendum: venæ portæ ex his duabus venis & ex splenica coalescentibus oriunda subit hepar, in quo dividitur in ramos successive minores, ex quorum ultimis venæ hepaticæ sanguinem ad cavam resursum trahunt originem, sicque sanguis hunc verticem sui circulum absolvens bis arteriosus & bis venosus evadit.

Circumferentia & capacitates relativæ horum vasorum inventæ sunt in sene.

Aortæ	37.	Linearum	136. 9.
Venæ portæ	19.	36. 1.
splenicæ	15.	22. 5.
mesaraicæ	12. 6.	15. 8.
arteriæ mesent. super.	9.	8. 1.
inferior	4. 1.	1. 6.

Hinc sequitur quod capacitas venæ portæ sit minor respectu arteriarum ex quibus sanguinem accipit, quam capacitas venæ cavæ respectu aortæ, adeoque quod minori facilitate sanguis traheatur ex arteriis mesentericis in suas venas ac in aliis partibus.

Sanguinolenta tamen aqua infusa in aortam multo copiosius & citius transudat in intestinorum & ventriculi cavum, quam in alias partes, ut expertus sum in canibus vivis & in cadaveribus humanis: ergo facilius est sanguini impulsio per arterias mesentericas, maxime si difficiliter hepar permeet, suum serum cruentum in intestina dimittere quam in aliis partibus ab aorta irrigatis. Quantitas sanguinis per arteriam mesentericam superiorem transmissi est circiter 16. pars ejus qui transmittitur per truncum aortæ, ut sequitur ex ratione luminum & ex hydraulicis experimentis; ast qui transmittitur per inferiorem mesentericam est quinquies minor quam qui per superiorem, unde pronum est concludere intestinum tenue esse circiter quinquies ponderosius crasso aut saltem longius.

Eo facilius serum sanguinis per secretoria intestinorum elabitur quo fortius truderetur ab arteriis & quo magis ipsi resistetur a venis; hinc patet cur in dysenteria, etiamsi liberum sit hepar, modo febris adsit, cruor debeat secretoria intestinorum vasa diducere, & per ea effundi, ut in hepaticæ, si hepar obstructum fuerit aut male affectum, etiamsi nulla febris adfuerit serum sanguinolentum poterit facile in intestina delabi: non potest sanguis fortius trudi in ultimas arteriolas quin illarum ramulos lymphaticos diducat & inflammet, unde phlogosis intestinorum & simul effluxus cruoris in cavum, hinc symptomata essentialia dysentericæ subsequuntur: verum alia de causa possunt etiam inflammari intestina, scilicet ab acrimonia corrosiva tum mucini in intestinis secreti, tum alterius fluidi peregrini fistulam intestinalem permentis; inde enim similia subsequuntur symptomata. Intestina motu peristaltico propellunt reliquias alimentorum a pyloro versus podicem, nec ille motus peristalticus potest fieri in partibus inflammatis citra redintegrationem doloris; cum itaque buli crassiores materię expellendæ ad locum inflammatum pervenire, aut fluida mucosa ejus loci contractionem sollicitabunt, vi stimuli fiet illa tum intestini, tum muscutorum epigastricorum contractio expulsiua, quæ doloris vehementiam augebit cum sensu torsionis intestini, unde dolor torminosus in umbilicali circiter regione, si ibi sit sedes inflammationis; inde vero ad dejectionem eo majus labetur tempus quo magis distat locus inflammatus a podice, ita ut inter tormi-

na & dejectionem nulla mora fere interponatur, si intestinum crassum labore phlogosi; aut major; si ileum vel jejunium: continuata adest in dysentericis molestia, pressione abdominis detegenda, sed non continua tormina excretionem quamlibet antecedentia: tormina itaque non a phlogosi, sed a contractione intestini dependent, adeoque erant illi qui alio modo rem se habere leviter determinant.

1. *Dysenteria benigna spontanea* VVallæi; *cruenta dejectio critica* Hœchsteteri Decad. 2. obser. 1. Zacuti de princip. med. histor. lib. 2. obs. 15. D.

Illæ sunt quæ redundantem tantummodo sanguinis copiam arguunt sine febre, & sine obstructione hepatis: talis observatur in pueris per plures menses persistere; in mutilatis qui lautius vivunt & phlebotomiam omittunt, in desidiis succi plenis; in lactentibus infantibus recti prolapsus fere comitatur dysenteriam.

2. *Dysenteria catamenialis* Horstii, p. 2. lib. 1. obs. 27.; Gal. 5. de loc. affect. *Dejectio sanguinis copiosa tempore mensum, & periodicus recursus a suppressa varium hæmorrhagia*, For. lib. 1. obs. D. P.

3. *Dysenteria Parisiaca* Junckeri; *Mal de Paris*; D. Ea est quæ advenas ab aquarum inasuetarum usu divexat; oritur quidem statim a diarrhœa torminosa, sed successu temporis dysentericis evadit effluxus cum tenesmo, & sanguinolentis dejectionibus; exigua est virium prostratio, febris parva vel nulla, inappetentia non est notabilis, unde a maligna discrepat. Non solum Parisiis, sed etiam Londini, Amstelodami, & maxime in Indiis Orientalibus peregrinos diseruciat hic morbus; abstinendum ab aqua Sequanæ, a carnibus; vino Alicantino indulgendum.

Parisiis advenæ potius diarrhœæ quam dysentericæ sunt obnoxii; verum inquirendum restat num, præter usum aquæ, ad hanc concurrant fontes cupreï, stanno non accurate obducti, in quibus aqua Sequana percolanda servatur, num abstinencia a vino, utpote cariori, multaque efus carnis bovillæ etiam conferant: Vide *Dictionnaire de santé* sub titulo *Mal de Paris*, ubi suadetur Elixirium Garus, & ptisana ex floribus lamii albi, matricariæ, chamomillæ; post aliquot dies æger purgetur ex manna & catholico; si febris accedat dentur cremores oryza, juscula, clysmata; dein elixirium & ptisana memorata in usum advocantur.

4. *Dysenteria Gravidarum* Foresti; Hecquet in Aphor. Hippocr.

Non pauca sunt recens nuptæ quæ per aliquot dies dysenteriam hanc experiuntur, an a suppressis catameniiis, an a turbato circuitu per viscera pelvis; si sub finem graviditatis, ea a partu sponte sanatur.

Curatur clysmatis laxantibus & potu ex decocto geranii Robertiani præmissis emollientibus oleosis; imo si nulla graviditas, phlebotomia ac leni catharsi.

Benigna est quæ initio graviditatis, potissimum

ob plethoram, accidit; cathartica & emetica non conveniunt, nisi mitia, eccoproctica, demulcentia; phlebotomia præstat.

5. *Dysenteria atrabilaria*. A. *Dysenteria* quæ ab atra bile incipit, lethalis ex Hippocrat.

Illam præcedunt rigor, calor, nausea, vomitus biliosus; comitatur febris synochus biliosa, vel ampherina putris, quotidie exacerbans, cum siti, virium prostratione, oris amarore, cardialgia, pervigiliis, colore pallido faciei.

Accedunt præter tormina, & tenesmus, dejectiones brunneæ, virescentes, vel atræ, fœtidissimæ; deinceps urinæ coloris cassæ in sedimento, cæterum viridescentes atræ, putridæ, fœtidissimæ; totum corpus cito extenuatur; in vigore morbi adest dysuria, accedit singultus, sudor viscidus. Lethalis est ut plurimam hæc species, atrabilarios, fœcis acribus, viscidis in sanguine & hepate congestis onustos aggrediens.

Videtur pendere a febre mali moris cum atra bile in sanguine copiosa.

6. *Dysenteria epidemica*, Sydenham pag. 108. *Dysenteria febrilis* Amati cent. 5. A.

Ista frequentior est priori, cum synocho putri juncta, lingua fordida, tumore, vel meteorismo abdominis, calore, siti, urinæ ardore aut identidem suppressione; sed differt quod excreta & urinæ non sint coloris obscuri, fœci nec tanti factoris.

Videtur naturæ conatus quo a sanguine acrimoniam quamdam per colatoria intestinorum excernere nititur, repetitis cordis visibus in arteriam mesentericam superiorem potissimum convertis; intestina seriatim percurrit phlogosis & tandem in recto sedem figit.

7. *Dysenteria castrensis* Ramazzini de morbis castrensis pag. 647.; *Fluxus virulentus* Saxoniæ; *Dysenteria Indica* Bontii Medic. Indor; *Dysenteria Pestilentialis* Amati centur. 3. cur. 90., Schenckii fol. 861. A.

Illæ epidemice grassatur, symptomata pejora habet ac graviora, & si plures auferat quam sanatos dimittat, pestilentialis audit; magnus excrementorum fœtor, veluti cadaverofus, diversusque color, pulsus febrilis, sed parvus, mollis; vires prostratæ ab initio: his adiungunt se delirium, angina, tenesmus ulcerosus.

Circa finem ætatis frequentius accidit communi latrina utentibus; suspicio est ne contagiosa sit per halitus putres ore & podice exptos.

Hoc morbo laborant foli milites sui noctu tentoriis suis excedunt & frigori exponuntur; nulla febris, initio diarrhœa est, succedunt tormina, vires prosteruntur, purus cruor excernitur.

8. *Dysenteria simulata* Polybii lib. 6. Stratag. Amphiratus a pyratibus in Lemno detentus a cibo abstinens & rubricam cum aqua marina dilutam bibens dysenteriam simulavit. Piratæ metuentes ne moreretur atque sic ejus redemptionis pretia frustrarentur; eum dimiserunt.

9. *Dysenteria Pecorum*; *Malis humida* Lancisii de Peste Bovilla; *Pestis Bovilla* Ramazzini; *Lues vaccarum Tubingensis*, A.

Morbus hic totam successively Europam & demum nuper Galliam devastavit, atque boves eripuit. Hanc observavi apud Helvios Comitiorum iussui ut obtemperarem; boves ibi, in Occitania capræ, & verveces infestabantur: oriebatur ab inappetentia, ruminationis cessatione, languore, boves passim in campis tristi & demisso capite vagabantur, interdum ejulantes, salivantes, dein frigebant auribus, fremebant toto corpore, alvi fluxum successively cruentum & torminosum patiebantur, hinc collicatio, fæces oleosæ & mucosæ, cruentæ: paucissimi sanabantur abortis ad naves & caput pustulis crustaceis, & alopecia subsequente, alii quorum palearia fetaceo pertusa in molem magnam intumescita multum puris & saniei effundebant.

Inveni cadavera exsanguia, penultimum stomachum phlogosi tentatum, primos exsuccos & alimentis solitis siccis infarctos, tumores flatusos, prius dolorificos in panniculo adiposo, sæpius juxta lumbos, phymematosa in pulmonibus; carnes albissimæ impune ab hominibus manducabantur.

10. *Dysenteria alba* Sennert. t. 3. Etmull. Sydenhami pag. 109. VVillif. tom. 2. p. 70. *VVeisfe-Ruhr* Germanis. *Gripping of the guts* Anglis. *Dysenteria incurta* Javanensium obs. curios. A.

Omnia habet dysenteria vulgaris symptomata, tormina scilicet, frequentem alvi dejectionem mucosam; teneffum, eo solo discrimine quod nullæ sint stricæ sanguinæ, vel paucissimæ; febris adest exacerbans, sitis: *VVillifus* addit dejectiones esse serosas & limpidas; affinis est dysenteria rheumaticæ *Al. Tralliani*.

11. *Dysenteria a misenterii vomica* Joan. Rhodii; *Abscesses misenterii* Sanctorii, Method. viand. error. lib. 1. cap. 23. Bartholin. Vide Hepatirrhœam mesentericam.

12. *Dysenteria cathartica* Sennerti. A.

Oritur ab abusu colocynthidis, laureolæ, neri, antimoniatorum, a litu mercuriali; ea species transitoria est, & non difficile sanatur; huc referantur fructus austeri, necnon horæi quidam largius assumpti, ut mala persica, armeniaca; juvant in hoc casu narcotica, ur ludanum, pilulæ de cynoglossio, diascordium, præmissa aqua pulli, oleo amygdalarum, &c.

13. *Dysenteria symplicitica* Boyle de medicam simpl. C.

Adolescens dysenteria dudum exhaustus a vulgaribus remediis nullum perceperat auxilium; syphilicidæ latentis signa in suspitionem adducta sunt tanquam morbi principium; tum vero in desperato rerum statu, athiops mineralis parve dosi, opiatæ stomachis & adstringentibus fuit mixtus, ex quo intra paucos dies melius habuit, ac demum convaluit: Hæc *D. Gibert. Alesiens. Medic.* mihi post cineres colendus.

14. *Dysenteria aquinoctialis*; *Dysenteria vera* Bontii.

Non est species diversa ab Europæa vulgari, sed meretur singulares attentiones ob climatis differentiam; clima est calidum & humidum, ita ut semestri a pluviis etiam immuni ferrum citius contrahat rubiginem quam in Belgio; calidum dico, ita ut per noctes ventus frigidus flare consuetus plura incommoda afferat quam aquilo hieme apud Septentrionales; hoc calore diurno Europæ apud Indos laxantur, debilitantur, phlebotomiam vix fuerunt, male digerunt; dysenteriam itaque procreant perspiratio retenta, fructus horarii sine pane comesti, vinum oryza holothuriis confectum, vulgo *Arac*, quod Belgiæ bibunt avidè.

Curæ præcipua apud Indos est infusio rhei in decocto tamarindorum; verum Europæi ab hoc quandoque in certam pernecem conjiciuntur; cum in hoc morbo corroborantibus potius indigeant quam catharticis, ut in cholera: Bontius in hoc casu suadet decoctum oryzae cum endivia & cichorio, atque lingua cervina; a levissimis catharticis cruciatus intenditur; unde optimum & verissimum hujus morbi antidotum est narcoticum ex opio, croco, sanguine draconis, benzoino anaticis partibus paratum, & ambrae nigrae tertia parte, aceto infundatur, ad superminentiam trium digitorum, ad solem æstivum vas clausum exponatur, colatura eodem sole ad extractum inspissetur, cujus dosis a granis vj. ad ix.

15. *Dysenteria verminosa* Vandermonde 1757. *Mai. Le Nicolas du Saufay Brito* hanc epidemicam observavit.

Dolores atroces abdominis subiti, viscerum ardor, nausæ frequentes, vomitio muco, ut spermatis ranarum, dejectiones cruentæ & mucosæ cum multo cruore, febris insignis; tertia vel quinta die singultus, pulsus decrescens, sæpe intermittens, cutis arida, viscosa, extrema frigida, vultus emaciatus, oculi languidi, depressi, abdomen indolens, hinc suspicio sphaceli intestinorum, mors a quinta die ad decimam quintam.

Duravit epidemia ab Augusto ad Novembrem, quartam partem rusticolarum aggrediens, & plures e medio tollens.

Sura. Præmissis duabus, tribusve phlebotomiis, clysmatis emollientibus, pitifana antheimintica & hypnotica, præscribitur ipecacuanha a granis decem ad viginti quatuor in cyatho potionis antheiminticæ & catharticæ; dein sero & mane antheimintica, ut radix filicis, rhenum; folia tanacetæ, cortex mori, corallina, athiops mercurialis, quorum ope ægri lumbricos multos, rarius ascarides, dejecerunt, & multi evaserunt.

Aliam ejusdem morbi varietatem refert *Ill. Boyer libello de Epidemicis* p. 32., in qua non parum sanguinis deiciebant ægri, sed dejectiones erant doloris expertes, & sanguis ejectiones dilutus. Inter vermifuga eminebat in hac epidemia fructum panis alio confricatum; butyro dein illitum.

16. *Dysenteria carnosæ* Jacob V Vagneri Coll.

Academ. tom. 3. pag. 633. observ. 187., & Luc Schroeckii ibid. Huc refer diarrhoeam carnosam.

Multiplici observatione compertum est dejecti quandoque in hac specie, tum materies carnosae quae lymphæ & sanguini coagulatis intra intestina concretis tribui debent, ut in casu relato *Collect. Academ. pag. 588.* ; tum materies splenis aut hepatis fragmentis similes; tum denique vera corpora glandulosa per multos dies ejeci solita.

17. *Dysenteria intermittens* Torti de febr. lib. 3. cap. 1. p. 125. ; vel *Dysenteria febricosa* VVerlhof. de Febribus. P.

Est ea dysenteria cholericæ quæ paroxysmum febris, sæpius tertianæ, quandoque tritaophyæ duplicis, comitatur, qua humores acres, biliosi, & deinde mucus cruentus ano & cæco ejciuntur cum torminibus, tenesmo, stomachi dolore, perinde ac si illius membranae divellerentur, ac excoriarentur, ut revera œsophagus excoriari inuenitur ab illa acri materie. Ea tamen dysenteria febricosa minus periculi portendit quam cholera intermittens, licet in illa febris videatur intensior, quia pulsus magis expansus, nec secum ea fert illam extremorum perfrigerationem, angorem & sudatiunculam, quæ in cholera observantur; admittit tamen singultum, jactationem inquietam, urinam croeam rubedinem, linguæ scabritiem, &c., unde facile in continuam migrat, aut inflammationem aliquam minatur. *Curatur* ut cholera intermittens.

18. *Dysenteria scorbutica* Cirigli Consult. 59. t. 2. p. 135. C.

Character desideratur, nisi signa vulgaria scorbuti velis substituere, & puri cruoris ex ano fecesum indolentem, quales sæpe observavi in infantibus scorbuticis sine alvi fluxu liquido.

Curatio. Ciriglius suadet 1. aquam ex albo albi, seu haustum ex aquæ graminis canini uncias quatuor, & ovorum albuminibus duobus, misce; 2. lac ipsum, si stomachus id digerit; 3. serum lactis caprini cum succo fumaricæ, nasturtii aquatici, &c., destillatum; hujus uncias quatuor quoties mane, additis si lubet spiritus cochleariæ guttulis quatuor; 4. ante cœnam aquæ Spadanæ, vel aquæ de Picejarelli, vel alterius sulphuræe unciam duæ bibantur. Adderem decoctum tamarindorum, vel myrobalanorum, cæteris remediis præmittendum.

19. *Dysenteria Polonica*, Stabel Hist. II. Obs. 8.

20. *Dysenteria miliaris*, Gruberi.

Febris exanthematico-dysenterica, Tiguri Epidemica, 1747.

Praxis. Causa dysentericæ est conatus naturæ ad expellendas ano materies acres & venenatas, sive sanguini commixtas, sive intestina erodentes, adaucta vi expulsiua intestinorum per motum peristalticum, ruptisque, vel erosis, aut ductis vasis sanguiferis.

Indicatur, itaque id omne genus auxilii, quod 1. materias irritantes valet avertere, evacuare, alioquin revellere, necnon corrigere & mitiga-

re; 2. quod conatus dolorificos effrænes valet sedare, imminuendo phlogosim; sensum obtundendo, intestina mitigando, compescendo; denique evacuata materia morbifica, quæ robur intestinis, vasisque ruptis cicatricem reddere valet. Materiei irritantis, acris, venenatæ expulsiō, si sit in ventriculo, quod docent cardialgia, nausea, oris amaror, linguæ sordities, assumptorum indoles, debet tentari per emetica lenia, tubam intestinale non subcutanea, simulque aliis indicationibus satisfaciencia, præmissa una, vel altera phlebotomia; talia sunt radix ipecacuanhæ, tartarum stibiatum, gilla vitrioli, sed ipecacuanha cæteris præstat parva dosi, ut ad grana sex, duodecim, cum syrupo cydoniorum, vel mica panis. Angli utuntur ejus infuso in aqua vitæ ad cochlear unum.

Debet dein intestinalis fistula identidem expurgari decocto pulpæ cassiæ, tamarindorum, rhei, rhapontici, myrobalanorum, addita manna, oleo amygdalarum, & similibus, atque si nulla sit febris, tutius eluitur potu aquarum acidularum, quæ Glauberiano sale scatent, modo tepidæ & parva dosi per aliquot dies sumantur, quo solo auxilio plures sanatos vidi, aquis Aletensibus assumptis.

Corrigitur materies morbifica, præmissis evacuantibus alvinis, per potum ex sero lactis, decocto oryzae lotæ, aquis acidulis pro potu, unde ad vias urinarias ducitur serum acre lixiviosum sanguinis; si vero rite expurgatis primis viis dysenteria chronica evadat, lac ipsum vaccinum coctum addita drachma cretæ albæ in fundo relinquentæ, vel præmissa bolo ex creta, coralliis, oculis cancerorum, catechu, cum conserva rosarum, mane & sero usurpandum.

Victus sit ex jusculis, aut quod satius est, si sœtant & acres sint multum materies excretæ, cremores ex oryza, avena, loco jusculorum sunt adhibendi; potus vero vel decoctum oryzae, vel serum lactis, injectis frustis laterum, vel silicium, vel clavus igne prius candentibus, vel aqua pane tosto, floribus rosarum infusis parata; tormina, conatusque & prostrivium a vi, ex quo vires infringuntur, sedant optime narcotica, quæ in emulsione, julapio, oleo amygdalarum, vel cum pulvere absorbente, forma boli, opiata vorentur; huc laudanum liquidum, vel solidum: hoc pertinent pulvis coralliorum anodynus D. Helvetii, vel diacordium Fracastorii, modo larga dosi sumatur, ut ad scrupulos quatuor, drachmas duas, vel pilulæ de cynoglossio ad grana quinque, octo: horum alterutro, vel emulsione cum syrupo de papavere vix carere potest æger horis nocturnis; verum & ipsa intestina debent mitigari, tenesmusque sedari clysmatis tepidis ad semilibram injectis cum cautela, cannula pulii intestinulo involuta; fiant clysmata ex intestinorum, vel omasorum, vel capitibus vervecini decocto, vel lacte, vel oleo & aqua cum ovi vitellis, saccharo, vel malvæ foliis, althææ radicibus aquæ incoctis; adde in pertinaci dysenteria theriacæ drachmas

aliquot. Si tormina valida, dolor atrox, sitis, febris vigeant, iteretur phlebotomia, potus sit aqua pulli, feminibus frigidis farcti, vel cum capite papaveris cocti; iteretur fero & mane laudanum liquidum sufficienti copia, oleum amygdalarum ore & ano fumendum est.

Denique inveterascente morbo, aut citius, modo expurgatus sit sanguis & edulcoratus, adstringentia roborantia advocanda, uberius allumenda aquæ acidulæ, opiatæ ex catechu, rheo pulverato maxime tosto, decoctum ex myrobalanis, rhapontico, syrupus de cichorio compolitus, simarubæ corticis drachmæ duæ in tribus aquæ cyathis coctæ, & intra diem assumptæ, imo grana duo vel tria ipecacuanhæ intra pulpam vel opiatam, decoctum codagapalæ, aliaque conveniunt; sed febre absente offæ, panatellæ, ova mollia, panis postum usurpari, cavendo semper a carnibus, ut a fructibus recentibus.

In epidemicis, malignisque dysenteriiis vires sunt sustinendæ, & diaphoresis juvenanda cardiacis absorbentibus, sudoriferis blandis, semperque phlogosi, & imminenti intestinorum sphacelo per phlebotomiam consulendum, infusum scordii, diafocordium, theriaca recens, decoctum album Sydenhami cæteris præstant.

In Castrensi dysenteria quæ æstiva est, & ab aura nocturna frigida ortum ducit, serum lactis optimum pro potu, ipecacuanha raro convenit, sæpius cathartica profunt, ut expertus est D. Vandeli D. Med. Veleria.

Flores lyri salicariæ, ad manipulum unum si recentes, ad drachmam unam si siccæ sint, bulliant in aquæ unciis octo, & ex hoc decocto puro, vel cum lacte si febris adit hæctica, utatur æger in dysenteria inveterata, tanquam tonico adstringente & expertissimo medicamento: pulvis etiam florum horumce ad scrupulum unum valet.

XI. MELÆNA; *Malaina nōsas* Hippocratis; *Fluxus splenicus* Gordoni; *Nigra dejectione* Schenckii Lib. III.; *Dysenteria splenica* Ballo, nii Conf. 53. Lib. 1. *Cholirica* Guarinonii; Moroni &c.; *Morbus niger* Fr. Hoffmanni; *Maladie noire*.

Est alvi fluxus materiei nigricantis, atro-rubræ, dejectione, aut vomitione frequenti notatus.

1. *Melana splenica*; *Cholirica* Guarinonii fol. 719. *Maladie noire* Vandermonde Journ. de Med. Mars & Juill. 1758. obs. 1. & 2. Navier 1756. Vanie Journ. de Med. Janv. 1757. A. P.

Ea est quæ melancholicis accidit post febres putridas, peripneumonias, ante plenam convalescentiam; pulsus est debilis, intermittens, non febrilis, facies plumbea, vires prostratæ; materies rejectæ sunt nigra, unguinosæ, sæpe foetidissimæ; syncopes frequentes a dejectione.

Impugnatur hic morbus cardiacis, antisepticis, & acidis, ut aqua Rabel, succo limonum, decocto levissimo serpentariæ Virginianæ, gela-

tina cornu cervi acidulata, infuso florum chamæmeli, &c.

Vidi in Moniali septuagenaria per aliquot dies has materies bis vel ter in die ano & cato rejectas, viscosas; unguenti digestivi similes quoad colorem, vix foetidas, cum debilitate, agrypnia & pulsu febrili.

Vidi Nemausi in Mercatore similem morbum cum cardialgiis, facie plumbea, tumore antiquo ad epigastrium; materies rejectæ copiosissimæ per anum erant initio atramentosæ, dein bili atræ & decocto caffè similes.

In senibus Nofocomii generalis similis morbus ter, vel quater fuit observatus, & ut plurimum hac ætate lethalis.

Si alvi fluxus contingat in morbis acutis, & materia educta non sit atrabilis, sed vere melancholicus humor, qui est fæx sanguinis; illæ evacuationes quandocumque eveniant, omni carent discrimine, & ad bonum terminantur, exonerata per has a gravi materie natura ipsa; sin vitium accedat viscerum, ipsaque eorum substantia labefactetur, perniciosæ sunt hujusmodi dejectiones. *Petr. Salius Diverfus*.

Desideratur hujus generis divisio in species, quarum signa sint magis distincta; nuper tantum modo Medici monuerunt hunc morbum non ita rarum esse, ut ante hoc sæculum existimabant.

Nigredo dejectionum sine torminibus ejus characterem constituit, sed vel dejectiones aqua dilute ad luteum vergunt, vel ad atramentum; vel afficitur primario hepar, vel lien. *Coll. Acad. T. 3. p. 14.*

Cholirica est nomen a cholera parum diversum; *melana* est nomen vetus & Hippocraticum, adeoque antependendum.

2. *Melana scorbutica*. *Maladie noire*, Obs. 4. *Journal de Medicine* 1758. pag. 235. par M. Bonte, D. Med. a Coutance; Vandermonde ib. 1757. p. 337. quæ atrabilaria non sanguinea est. A. P.

Vir mæstus, fæccus, macilentus, vertigine & æsthenia ac lassitudine tibiæ affectus, gingivis rubris, mollibus, ore foetidus; maculas habebat in tibiis circulares vel ovales; a minimo motu syncopem metuebat; is pluries dejecit fæces nigras, foetidissimas, amurcæ vini similes; quoties fluxus niger instabat, maculæ ex purpureis nigra evadebant, febris nulla, pulsus intermittens, acceperunt palpitationes, pulsatio temporum, labia, palatum, lingua ex nigro viscescebant; harum partium epidermis separabatur; mors.

Indicabantur acida roborantia, maxime aqua Rabel, vel spiritus vitrioli, syrupus limonum, aceti, tinctura serpentariæ virginianæ, aliaque antiseptica acidis juncta.

2. *Melana atrabilis*. *Atrebile*. A. An ea species est quæ in acutis cum gravi viscerum labe accidit, in qua bilis nigra sursum vel deorsum ejicitur, de qua dicit Hippocrates: *Dysenteriam ab atrabile incipere lethale*.

An ab hepate hic humor profluat? quænam sunt signa hujus speciei quibus a prioribus discrepat.

Materies carnosas cum atra bile rejectas, vidit D. Geofroy Journ. de Medec. Mars 1758. pag. 260. viderat Ballonius. Vide Boneti Sepulchretum, Tom. 2. pag. 189. Ex liene cadaveris humani eloto ipse eduxi aquæ nigerrimæ decem fere libras, novam aquam affundendo per arteriam splenicam.

4. Melana hæmorrhagica. Vide Chomel Mater. Med. pag. 574. A. P.

Est alvi fluxus cruentus, niger, a rupto quodam vase sanguifero in primis viis, sine mariscarum signis. Duos operatios qui ex valido nisu in atrollendis ponderibus, vas quoddam sanguineum in intestinis verosimiliter sibi ruperant, vidit Chomel: his supervenit dejectio cruenta quatuor & ultra librarum. Hos sanavit Chomel præscriptis succi millefolii & urticæ ana unciis sex, & forti decoctione harum plantarum in anum injecta.

Qui hæmorrhagias in primis viis patiuntur, per aliquot dies sanguinem nigrum botellorum instar dejectiunt, ut vidi; hinc morbus melænæ videtur ascribendus, vel hepaticæ cruentæ, a qua differt ex eo quod non per diarrhosiam fiat, sed per rixim.

5. Melaina prima Hippocratis de morbis, lib. 2. A.

Bilem atram tamquam sæcem vomit, interdum velut sanguinem, aut vini amurcam, aut polypi atramentum, quandoque acidum ut acetum, & cum nigrum cruentum vomuerit, cædem odore videtur: fauces & os ex vomitu incenduntur, dentes obtusescunt, & rejectum terram attollit; a vomitione sublevatur, cibos appetit, a copiosioribus ægre habet; si jejunos sit, viscera strepunt, & saliva acefcit. Cura absolvitur crebris purgantibus, dein sero & lacte, &c. Hippocrates.

In specie spleneticæ hodie satis frequenti, nec acidum olent rejecta, nec cathartica ferunt vires ægri.

6. Melana febricosa, Torti de Febr. Lib. IV. cap. 1. histor. 3. A. P.

Est species quæ typo tertianæ progreditur cum dejectionibus atro rubris.

7. Melana hepaticæ Torti, & Ill. S... de abscondita febrium natura. A.

Differt hæc species a priori quod dejectiones sint carniurn loturæ similes. Notionem distinctam & praxim optimam melænæ debet orbis medicus Clarissimo Medecina Doctõri Monspelienfi D. Varnier.

XII. NAUSEA; Nausea & Nauseosis, cacostia, cibi fastidium; Græcis Nautia; Latinis Vomituritio; Gallis Nausée, envie de vomir. Ægri Nautiodes, nauseabundi. Provenit a nautis, seu navi quam qui conscendunt, nauseant maxime.

Est vomendi cupiditas & conatus frustraneus, seu qui respectu ad effectum spectatum maxime Sauvages Nosologia Methodica. Tom. II.

mus est; ita ut cum summis nisibus nil nisi flatus, aut quid paucum vomitum rejiciatur, & omnia assumenda fastidiantur. Phænomena nauseam comitantia sunt cardialgia, sensus ingratus ventriculi, averfio seu abominatio intima ex hoc sensu oriunda, protensio capitis ad anteriora, oris diductio, motus ossis hyoidis ad superiora, sonitus singularis expiratorius, depressio simultanea epigastrii, sæpe salivæ uber proventus, labii inferioris tremor; & cum vehemens est morbus, virium imminutio, brachiorum ad posteriora protensio, corporis totius ad anteriora inclinatio, &c. omnis potus & cibi oblati averfatio, & delutiendi impossibilitas.

Definitur a Corso per causam, scilicet depravatus motus facultatis expultricis, quo nititur per os excernere quæ ventriculo sunt molesta; quod est tenesmus respectu dejectionis, tussis respectu amacatharsis, sterturatio respectu corycæ, id tussis erga vomitum est, & dysuria respectu enuresis, & dystocia respectu partus.

Differt hic morbus a vomitu, quod in vomitu uber sit materiem rejectio conatum, in nausea vero minima. Differt a vomituritione, quæ vomitum, aliosque morbos comitatur, quia in nausea pro morbo essentiali spectata, inanis vomendi conatus sit constans & præcipuum symptomia, non ita in alia syndrome; ex principiis costantioribus diversamque medelam exigentibus deducuntur nauseæ species seu varietates.

1. Nausea in tania Hildani, cent. 2. obser. 70. Mulier adolescens nausea, eructationibus & cibi fastidio, sæpe doloribus ventris, torminibus & imbecillitate ventriculi vexabitur: Sumpfit tandem pulverem ex rheo, fenna, turbith, agarico cum syrupo rosato; & taniam viginti spithamas longam per anum ejecit, hæc rejecta convuluit.

2. Nausea gravidarum Rod. a Castro de morbis mulierum, lib. 3. c. 11. Hippocratis Aphor. 61. sect. 5. Nenteri, Tab. 185. cap. 2. L.

Ea nausea sine prævio horrore aut febre recens prægnantibus sæpius accidit, cum cibi fastidio & pica, nec non phlegmatum rejectione per os, sæpius ante quintum mensem evanescit. Intra certos limites nullum periculum involvit, sed, si violentior evaserit, etiam abortum minuitur; abstineant mulieres a pravis cibis quos pica suadet.

3. Nausea a pancreatis scirrho Jo. Rhodii cent. 2. obser. 95. ex ejus tumore putredinoso Barbet. præx. lib. 4. cap. 2. C.

Vetula quædam vomitum quotidianum post prandium & cœnam patiens, in atrophiam incidens tandem mortua est. Secto cadavere pancreas duritie lapidem æmulabatur; cum autem illud sit ventriculi pulvinar, ventriculus concoctionem celebrare non poterat hæc duritie læsus, sed indignatus omnia ingesta rejiciebat. Panar. obs. 14.

4. Nausea ex gastrocele Boneti Sepulchret. de nausea, obser. 27. C.

Ventriculum rupto diaphragmate in pectoris cavitate

ratem prolapsam sequitur hæc nausea. Hoc factum vidi Alesia citra causam evidentem. Hoc observavit, per vulnus diaphragmatis, Sennert. institut. libr. 2. pag. 2. cap. 13. post emeticum violentum Bonetus Sepulchret. Tom. 2. pag. 103. paragr. 2. obstructionibus ventriculi & epiploï Th. Bartholin. centur. 6. observ. 45.

5. *Nausea ex compresso ventriculo* Bonet. Sepulchret. lib. 3. sect. 8. observ. 28. 29. Factum vidit ab enormi renis abscessu totam fere abdominis cavitatem replente, Carol. Pifo, de morbis a colluvie serosa, sect. 3. p. 2. cap. 37. C.

6. *Nausea biliosa*. VVillif. Pharm. ration. cap. 1. Bonet. Sepulchret. Tom. 2. p. 107. obs. 36.

Cognoscitur ex aurigine suppressa, ex amarore & flavedine eorum quæ vomitu sunt rejecta, & jam suppressa, ex eo quod a pascu sedatur nausea & jejuno stomacho recrudescant.

In homine sæpius nauseante secto cadavere invenit *Cabrollius* ductum chodolochum pyloro insertum; *Observat. Anotom.* 6.

Cum bilis regurgitat in ventriculo, ejusque parietes intus vel extus afficit, inde nausea & anorexia sæpe fit.

7. *Nausea nephritica* Boneti Sepulchret. Tom. 2. pag. 116. observ. 60. A.

Renibus calculo infarctis sæpius supervenit nausea, natura erroneo conatu, ventriculi alternis agitationibus, calculum quo molestat expellere conante, vel urina sanguini remixta ventriculum vellicante, vel nervis ventriculi sympathice irritatis.

Huju speciei observationes octo vel novem videtis apud *Bonnetum* cadaverum sectione confirmatas. Idem a cochleæ putamine intra renem invento, observavit *D. Peierce*, *Act. Lips.* Tom. 5.

8. *Nausea a semine corrupto* Boneti Sepulchret. de Nausea, obs. 69.

Quidam veneri addictissimus tandem castimonie addictus, post sex menses nausea corripitur, tandem epilepsia extinguitur.

Nullum vitium ullibi inventum est præter semen viridescens in cavo canalis deferentis cumulatam.

9. *Nausea ab apostemate circa cardiacam* Caron. Zodiac. Medic. Gallici, pag. 128. C.

Hominis nausea diuturna consumpti cadaver exhibuit apostema albi puris libram continens, cum calculis albis inter cor, & ventriculi orificium sinistrum, quo ventriculus irritabatur, nec tamen tetrum odorem fundebat illud pus, nulla febris adfuerat.

10. *Nausea ex gastritide*. Vide Gastritidem.

11. *Nausea ex cacochylia* Sennerti.

Ea est omnium frequentissima, quam comitatur pondus in epigastrio, sensus cujusdam boli cardiacam ingredientis, capitis vertiginosa gravitas, oris amator, & cibi fastidium, sine febre; ea saburram pravam, biliosam, acrem, viscidam, ventriculo hærentem, designat, & vomitoris post diluentem tepidum potum frustra tentatum assumptis curatur.

Cave ante emeticorum usum ne ventriculus phlogosi laboret. Illa species febres malignas quandoque declinat.

12. *Nausea marina*. Vide Vomitum marinum.

XIII. VOMITUS; Græcis *Emetos*; *Anatropa* Gilberti Angli; *Vomissement*. *Æhri Emeti* Hoffman.

Vomitio est eorum quæ in ventriculo, vel œsophago saltem continebantur, facta per os rejectio; & vomitus est vomitio constans & frequens, adeoque morbofa & ut plurimum celer & violenta.

Ad vomitiones tamen pertinent alimentorum regurgitatio, & quibusdam hominibus superveniens & assueta ruminatio, licet nec inde celeres nec violentæ sint rejectiones; secus multiplicanda forent in vanum morborum genera.

Materia vomitu rejecta sunt recrementa vel alimentorum reliquæ, si vero cruor rejiciatur, tunc datur hæmætemesis; illæ ut plurimum erant in ventriculo contentæ, sive illuc ex tenuibus intestinis affluerint, ut in ileo; sive ex ejus colatoris secreta fuerint; sive deglutita prius fuerint forma medicamenti, veneni, alimenti; dantur tamen species raræ quidem, in quibus ex œsophago tantum rejiciuntur, quæ vomendo excluduntur.

Causa vomitionis est antiperistaltica ventriculi contractio, concurrente, si violenta fuerit, simultanea diaphragmatis & musculorum abdominalium pressione, nec non simultanea expiratione; ita ut duo in vomitione tempora distinguantur; in primo liquidum inspirando diaphragma ventriculum comprimit, orificium ejus arctat; in secundo materies œsophagum per vim subeunt, & motus antiperistalticus ventriculi ac œsophagi urget ascensum, simulque aer velociter expirationis impedit ne materies intra glottidem delectantur, sed saltu extra os, imo intra nares eiciantur.

Ventriculum, in cane post assumptum arsenicum exenterato, vidi antiperistaltico motu vomitionem aliqualem, debilem tamen, producere, licet aeri expositus, & a pressione immûnis esset ventriculus. Idem viderat *VVefferus de cicutâ aquatica*, pag. 68.

Causa vomitus est naturæ conatus ad expellendam per os quæ ventriculum molestant, quique resistentis oblati est superior, secus daretur tantum nausea.

Differt vomitus a cholera ex eo quod diarrhœa torminosa, aut tenebris simul non stipetur; ab ileo quod atroci abdominis dolore & alvi pertinaci constipatione non insigniatur vomitus; a vomitione per constantiam, frequentiam & gravitatem; cum vomitio levis, fugax, arte excitata morbus non sit, sed symptoma plurium morborum, ut gastrodynies, gastritidis, nephritidis, cephalalgæ, cacochylæ, cardiacalgæ, &c.

Species vomitus ab earum principis constantior.

toribus erunt sunt, vel succi alimentares biliosi, pituitosi, lactei, atrabilarii, urinosi, verminosi; vel vitia ventriculi, hepatis, coli, pancreatis, aliarumque partium.

Pulsus in vomitu critico est omnium maxime contractus & minus inæqualis; arteria sub digito rigescit, & fremere videtur.

1. *Vomitus a crapula* Frid. Hoffman. Spec. 1. B.

Ille est qui ob nimiam alimentorum aut potulentorum copiam assumptam supervenit; in eo si ante coctionem evomantur, colorem & saporem ingestorum referunt egesta; si præcessit aliquis coctio, acidum olent; accedunt capitis gravitas, vertigo, titubatio, cardialgia, ructus, nausea, pondus ventriculi, labii infimi tremor, copiosa mucii exputio, gutturis irritatio, levamen a vomitu, quo cruda ejiciuntur.

2. *Vomitus a saburra*. Frid. Hoffman. Spec. 2. B.

Si carnes ingesta putruerint, ex illis reliquiis irritatus ventriculus etiam ingesta respuit, & fetore saburræ ultimæ vomitiones inficiuntur; adest nausea frequens cardialgia, horror juscilorum & carniū, litis refrigerantium & acidorum, fetor oris, linguæ sordidities, febricula, capitis vertiginosa gravitas, pondus, non vero dolor acutus in epigastrio; ea munia indicant emeticorum, & dein catharticoꝝ utilitatem, nisi vomitus uber sit & facilis, aut potu tepido expeditus & sufficiens evadat.

3. *Vomitus lacteus* Kerckring, obs. an. 40. L.

Lactentes ut plurimum lacte ingurgitati, illud regurgitant. Hoc debent alumni suis nutricibus, quæ ut lactis sui copiam ostendent, infantes lacte continuo infarcire amant, unde debilitatur eorum ventriculus, vel statim a concepto gravi pathemate lac præbent, alumnis vitiosum, quod in ventriculo non digeritur; hinc vel coagulatur, vel putrescit, inde vomitus excitatur, salutaris quidem, sed a principio morboſo, & sæpe puerulis funesto oriundus. Apii palutris succi potus eum vomitum sanat; dosis drachmæ vj.

3. *Vomitus a detentione*. A.

Pueris, circa septimum mensem ætatis suæ, dum primores perpullulant dentes, distracta tunica, quæ ab ore ad ventriculum protenditur, accidit vigilæ, anxietates, gingivarum pruritus, oris fervor, papillæ mordendæ, aut cuspibus oblatis corporis mordendi cupiditas; febris alvi constipatio, frequens vomitio, lactis aut ingestorum, & si atroces dolores fuerint, febris acuta, motus convulsivi, quibus se comites adiungunt symptomata vermes etiam indicantia; minus male se habent, quibus diarrhæa supervenit, non vero vomitus; hisce vero post aliquot dies sedatis, raro accidit ut dens optatus prorumpat, sed tantum, ut aiunt nutrices, gingivæ reduplicantur; subsequenti autem mense dentes, ne advertente quidem nutrice, prorumpunt.

Tor vana & noxia laudantur in hoc morbo auxilia, ut ea enumerare pigeat. Videantur Auctores, ut *Sydenham. D. Lozerus*, &c.

Vomitus verminosus Amat. Lusitan. cent. 1. cur. 5. Frider. Hoffmann. S. 24.

Quandiu solo lacte utuntur infantes, tandiu a vermibus immunes sunt; ab lactatos, vel carniū esui indulgentes infestant sæpius, quod indicant odor singularis, quem acidum dicunt omnes, & tamen ab acido diversissimus est: anxietates & morsus tum ventriculi, tum abdominis transitorii, vomitus cum vermium per nares, œsophagum, anumve eruptione: quandoque reptantes per œsophagum vermes ipsi pueri suffocati digitis extrahunt; nares continuo pruriunt, tussis gutturalis vexat, facies in horas rubet & pallet alternatim, sopor eos detinet cum febricula, dejectiones liquidæ, griseæ; odor sudoris verminosus, proprius; vomitus pituitæ pellucidæ, dira quandoque in ipso sopore convulsiones brachiorum, capitis, oris; demum oculis sursum rigidis, ita ut album tantum appareat, ad partem suam cœlestem relicta hac miseriarum valle, puræ eorum transigant animæ.

Si credamus Veteribus, materies acido dulcis sanguinem coagulans, horumque vermium pabulum, est omnium symptomatum principium: *Gualtero Harris* fides adhibeatur, ab acido omnia pendent quæ absorbentibus copiose assumptis debent curari. Omnes fere Medici dulcissimi assumptis vermium exclusionem tribuunt; solus *Valisnerius*, sagax observator, contendit a dulcibus, bellariisque vermes melestari, & hinc commotos suas strages rependo, conficando edere, si lumbrici fuerint, de quibus hic tantum est quæstio; nulla actenus firma est theoria; in praxi vero venæ sectio quadrimis & provectoribus instituitur cum febris acuta est, licet non consentiant mulieres, sed parce & raro mittitur sanguis; dein lacte solo lactentes aut jusculis nutriuntur infantes, cathartica vermifuga ex senna, floribus perlicorum: manna cum infuso seminis fantonici iterantur, vel emetica, ut tartarum stibiatum ad granum unum, vel paulo ultra, aut syrupi glauberiani guttæ sex circiter propinantur, ea vero die raro vermes per inferiora excluduntur, sed diebus a catharsi vacuis offeruntur succus limonum cum oleo, vel potus ex aqua potulacæ, naphæ, confectioe hyacinthina, semine fantonico, corallina, nec non injiciuntur clysmata ex uvis passis, ficibus, melle, similibusque parata, & tunc lumbrici quandoque plures ejiciuntur. A millepedibus vomitum pertinacem vidit *Auctor nuperus Observ. Medico-Pract. pag. 89.* Duobus oniscis rejectis sanatus est æger.

7. *Vomitus ruminatio*.

Sunt homines qui una aut altera a pastu horra placide ingesta alimenta ex ventriculo ad os usque regurgitant, & globatim expuunt cum aliquali masticatione; imo qui iterum ea deglutiunt, ut boves & capræ; unde merito ruminari dicuntur, quod incommodum & adstantibus nauseosum est; post lautiores dapæ hoc tantum accidit.

Rusticus Cadomensis, forte premens manibus abdomen, sensit alimenta recens ingesta ad os ascendere, atque ea cum voluptate gustata iterum declavit; cum per aliquot dies hoc experimentum voluntario iterasset, hæc ruminatio in consuetudinem abiit, & sine voluntatis jussu per triennium quotidie hora una & semisse post pastum perseveravit, inde robur minime imminutum, sed sudor & urina copiosior, defectio vero alvina rarior; nullum de cætero detrimentum; hæc demum resevit Confessarius ac crimini vertit, quod voluptatis causa initio hæc ruminatio fuisset instituta; proindeque jussit ut alimenta vel in os reversa subito expueret, vel in stomacho retineret; ultimum non potuit, unde ruminata exspuere cœpit; inde vero intra quindecim dies debilior evasit, a labore consueto defatigatus, pallidus emaciabatur; hinc alvus adstricta, pedum phlegmatia, sonus inquietus, insomnia terrificæ: Medicus consultus præscripsit ut alimenta in os reversa subito deglutiret, ruminatorem pro viribus impediret, masticatis post pastum jucundis stomachicis, ut conserva angelicæ; sero lactis copioso alvum laxavit, & post decem dies æger a ruminatone & aliis incommodis immunis vixit: Hæc scribit D. Du Saulsøy Medicus Cadomensis.

7. Vomitus a veneno Frider. Hoffmann. spec. 4. Journ. de Medec. Avr. 1757. Cl. Majoult; hyperemesis Tralles de opio p. 5. A.

Sumpto arsenico vomitus brevi lethalis legitur in *Salmuthi centur. 1. observ. 10.* Erosio fundi ventriculi & inflammatio inventa est, dorsum & scrotum lividum; sumpto decocto ellebori albi seu veratri, convulsiones & vomitus immanes, cito lethales. Inventæ sunt intestina flatu distenta, in ventriculo corrosio & macula nigricans magna, pulmones spumei nigricantes; *Bazeti Sepulchret. Tom. 2. pag. 91. obser. 6.* Similem casum a gilla virrioli male præparata, *Henr. ab Heers.* In Chymici cadavere observavit *Bonet. ibidem.* A fungis venenatis vide *Hildan. centur. 4. observ. 34. Lemonier, Histor. de l'Acad. R. des Sc. 1740.*

8. Vomitus a pyloro callosio Frider. Hoffmann. §. 22. VVillii. Tom. 2. pag. 24. Bonet. de vomitu observ. 17. ubi casus plures, observ. 18. 19. 20. Cl. Razoux Journ. de Med. Dec. 1756. Novemb. 1759. pag. 409.

Ter illam speciem in ægris observavi, & in eorum cadaveribus principium tetigi; accidit vomitio tribus circiter a pastu horis, adeoque cum pasta chymacea proxime in pylorum immittenda est; frustra omnia auxilia tentantur, quotidie post pastum vomitio revertitur, unde sensim ægri contabescunt, debilitantur; alvus fere causa est, aut raro deponitur; jejuniæ ventriculo, si supinus & genibus flexis exploretur æger, quædam durities in regione pylori, quandoque in fine duodeni, & aliis in locis sentitur; post mortem intestina mire coarctata, indurata, quandoque duodenum a tumoribus

scirrhis compressum, plura viscera indurata reperiuntur; post annum circiter moriuntur; usu lactis pro omni cibo fatum procrastinatur, a nullo deglutito pylorum obturante casum vidit *Kerckring observ. an. 1.*

9. Vomitus hypocondriacus. Vide Colicam hysteriam Frid. Hoffmann. spec. 4. C.

Scorbucis, quartanariis, lienosis, cachecticis communis est; prasini, eruginosi, virides, biliosi sunt vomitus: Vide *Act. Academ. Bononiens. Tom. 2.*

10. Vomitus ab ulcere ventriculi Bonet. Sepulchret. Tom. 2. pag. 89. Hildan. centur. 5. observ. 36. C.

Illum præcedit dolor ventriculi acerbis, constans, sive phlegmone spontanea accesserit, sive a deglutitis aciculis, officulis punctus sit ventriculus; rupto abscessu, dolor minuitur; sed vomitus in longum tempus perseverat, ita ut veneno quandoque tribuatur; per tam paucum vix in rejectis cognoscitur: apertura cadaverum principium morbi declarat.

Similem casum in quo pituita ad aliquot libras vomebatur cum alvi constipatione, observavit *Marcell. Donat. hist. lib. 4. cap. 3.* Pylorica tunica interior erat excisa, unde chymi irritantis transitum denegabat.

In ventriculo hominis vomitus habituali defuncti ulcus fistulosum invenit *Schneiderus, de Catarrhis pag. 439.* Æstus lentus, vomitus pertinacia, ægri extenuatio, febricula hanc speciem produunt.

11. Vomitus ab steatomate ventriculi J. Rhodii, observ. 63. centur. 2. Boneti Sepulchret. de vomitu observ. 15. C.

Vomitum alimenterum semicoctorum, alvi constipatio sensim crescens, morbus habitualis, abscessus, vel steatoma nunc in pyloro, nunc in cardia, nunc in fundo ventriculi; juvamen ab infessu in aqua tepida.

Ab scirrho in superna parte ventriculi &amenti ortum vidit *Riverius centur. 2. observ. 48.* Ab abscessu, *Riolan. lib. 2. Anrop. cap. 20.*

12. Vomitus gravidarum.

a. Idem febricosus, Vandermonde Jour. de Medec. Mars 1757. pag. 198.

Eum scilicet singulis diebus, eadem hora revertentem observavit *Vandermonde*, cumque vulgaribus remediis, resistens fanavit solo extracto kinkina.

Utplurimum vel biliosus est, vel alimentaris. Biliosus mane jejuniis accidit, & laboriosus est, ac gravior, fere convulsivus: ille sedandus est ope phlebotomiæ quandoque rependæ, potu vel acescente ut limonata, vel diluente ut theæ, infuso croci, unde juvatur bilis excretio, rejectio; vel stomachico, ut infuso florum chamæmeli, summitatum centaurei minoris, absinthii, coffeæ, vel aquæ naphæ, vel cocolatæ, vel quiete in lecto curatur, aut prævertitur.

Vomitum ciborum statim a pastu minus laboriosus est, verum inanitionem inducit & debilitatam.

tatem: huic etiam confert phlebotomia; alias juvat aqua potus; alias vero vini, imo elixirii proprietatis ad paucas guttas; alias theriaca. Interea vomitus quandoque salubris est, inde felicior paritio; hoc suppresso ægrius habent plurimæ, minusque appetunt cibos, in quo casu vomitus est naturæ committendus. Vomitus in gravidis abortum prævertit. *Largrish.*

13. *Vomitus bezoarticus* J. Breynii, Philosoph. Transact. num. 459. 1741. G. Lonig. Transf. Philos. 1678. num. 3. C.

M. Lavver 21. annos nata pet biennium idem-tidem emovebat lapideas concreciones, quarum strepitus, etiam palpando, in ejus epigastrio percipiebatur; mirum quidem quod per quatuor menses sine cibo & potu vixerit; quod clysmata plurima vomitione rejecerit, quod urinas virides & arenosas pluries minxerit: *Collect. Acad. Tom. 1. p. 429.*

Quidam laborans pyrofi magnam copiam absorbentium, testaceorum ingessit; demum supervenit vomitus cum sensu ponderis in diaphragmate, & post longum cruciatum obiit. Secto cadavere inventi sunt in stomacho plurimi calculi, quorum alii corallia, alii globulos referebant; quorum icones vide *volum. 9. Philosoph. Transact. Abridged. pag. 171.*

14. *Vomitus rabiosus* Anton. de Ulloa Voyage en Amerique, vulgo *la Chappetonade*; Hispanis *Vomito prieto*.

Chappetons ibi vocantur qui fortunam experiuntur, & quæstum, victumve apud Carthaginenses industria sua quarunt; inopia facit tum ut parva, viliæque alimenta hauriant, tum ut frigori nocturno se exponant, quo nihil periculosius in regione fervida. Succedit vomitus lethalis, sæpius stipatus delirio ita furibundo, ut nisi vinculis coerceretur æger, is se unguibus, dentibusque misere dilaniet; in mediis hisce tormentis rabiosus expirat.

Hic morbus eos tantum aggreditur qui has regiones ab aliquo tempore inhabitare cœperunt, nec erat cognitus ante annum 1730.

15. *Vomitus atrabilarius* Bonet. Sepulch. observ. 23. de vomitu; *Morbus niger* Hippocratis. A.

Quidam nigricantia, aut æruginosa vomitu assiduo rejiciebat; inventum est duodenum ubi arcum, seu angulum constituit, omnino obturatum, unde bilis in ventriculum refluebat, mora nigricabat.

In vehementibus nausis, intestini duodeni finis, a duplicatura transversa mesocoli arctatus, bilis uberius tunc affluentis transitum denegat: unde bilis post prima vomitiones fere semper accedit in ventriculum. Vomitus atræ bilis hepate obstructo, scirrhuso observarunt *Car. Pifo, de morbis a sero, S. 4. cap. 1. Bonet. Sepulchret. observ. 43. ubi plures casus recensentur.*

16. *Vomitus ab hepate obstructo* Bonet. Sepulch. observ. 36. Frid. Hoffmann. §. 26.

Eam speciem confirmant observationes aliquot a *Boneto* relatæ, quibus verosimile evadit, bilem *Savvages Nosologia Methodica. Tom. II.*

in hepate obstructo retentam per vasa sanguifera in colatoria ventriculi refluere, ibique excerni & biliosum vomitum excitare, sive hepar scirrhusum, sive bilis in lapillos coagulata sit in cystide; sive abscessus in hepate ductus biliferos præmat: hanc speciem observo a quinque mensibus in muliere, quæ pluries auriginem experta erat, quæque averfatione alimentorum, maxime vero e carnibus desumptorum laborat; sublevatur aquis theriacibus hieme, & acidulis Vallenibus æstare.

17. *Vomitus a pancreate* Bonet. Sepulch. observ. 53. 54. 55. Vide *Nauseam* observ. 58.

Hujus pulvini durities, vel ox pancreate putri ulcerofo manans pus ventriculum ad vomendum sollicitat, maxime cum plenus est alimentis.

18. *Vomitus gastrocolicus*, D. P.

Est vomitus habitualis, quem excitat hernia stomachi intra musculos abdominis intrusi, vel in thoracem trans diaphragmatis scissuram adacti; istam varietatem, apud equos fatis obviam, vidimus in muliere, quæ post vehementes nausæ in hunc morbum inciderat. Secto cadavere, ventriculus totus in thorace latebat; a quovis parte hæc misera mulier fere suffocabatur, usque quo assumptum evomisset. In cane similem morbum observant & referunt *Mem. de l'Academ. R. des Sc. nec Semerito* hic affectus fuit ignotus: vide *Nouvelles Classes ve Maladies p. 152.*

Prima varietas est frequentior, ejusque signa vide in *Classe I. de Gastrocele*, & auxilia apud *Garrangeot, Gunzium, &c.*

19. *Vomitus gastriticus*. Vide *Gastritidem*.

Epigastrium tumet, & ita acute dolet, ut nec stragulorum levissimorum contactum sustineat, ut in colica hysterica; pulsus est debilis, frequens cardialgia, mens quandoque stupet, vomitus frequens est, febris veluti maligna, viribus omnino prostratis: *Vide Gastritidem.*

Ab hepate ventericuli vomitum habitualement observavit Panarol. observ. 43. Apustulus rubris lividis. Vide Bonet. Sepulchret. observ. 56.

A carbunculo pestilenti Diemerbroeck de peste lib. 4. histor. 15.

20. *Vomitus nephriticus* Bonet. ob. 60. Vide *Nauseam. Vomitus a calculo* Frid. Hoffmann. pag. 270. A. Hæc species doloribus nephralgiæ calculosæ, aut etiam nephritidis stipatur; hujus casus octo in *Boneto. Sepulchreto videlicet.*

Si arteria renalis cani vivo ligetur, consuto vulnere post aliquot horas rejicit materias urinam redolentes testatur *Obvinctus*; verum non semper succedit experimentum.

21. *Vomitus ab œsophago obstructo* Frid. Hoffmann. §. 21. VVillif. Pharmac. pag. 17. Fernel. Pathol. cap. 1. Coiteri observ. pag. 121. Littré Histor. de l'Acad. R. des Sc. VVillif. Tom. 2. pag. 25. Cochi Horti Florentini præfat. Halleri Disput. Tom. III. p. 33. C. P.

Vomitum habitualement statim a pastu observavit *Littré* œsophago in marsupium dilatato propter scirrhum intus enatum, quo obturabatur. Similem obturationem glandula Vercelloni intumescit.

Et potest inducere in canibus. Celebris Florentiæ Æsculapius D. Cochi bis observavit hunc morbum a glandula dorsali schirrofa, & semel a vertebra salmonis deglutitis ortum, ut docuit Anatome; ægri fame perierunt.

22. Vomitus a cartilagine xipholdea, vulgo la palette d'émise. C.

Prolapsa (vel intus inflexa, ut vidit D. Lafosse) cartilago ventriculū molestat, qui ut obicem removeat convulsivè contrahitur, alternatimque dilatat. Similem vomitum observat Frid. Hoffmann. a ligneis illis, vel balenaceis chlamydibus, Busquieres dictis, quibus epigastrium arctant puellæ, ut elegantioris staturæ videantur. Vide Heisterum de luxatione hujus cartilaginis. Hic morbus, si rusticos audiamus, frequens est, reapse rarissimus.

23. Vomitus cephalalgicus Hippocr. aphorif. 50. lib. 6. Frid. Hoffmann. §. 28.

Sed vomitio est potius quam vomitus; oritur vel a percusso cranio, & post alimenta bilis ipsa rejicitur, vel a cephalæa.

24. Vomitus iliacus. Vide Ileum. Vomitus ab hernia Frid. Hoffmann. §. 24. A.

Non semper sæculentus est, nec cum ileo, ac bubonocèle conjunctus: sed tantum a refluxu humorum ex intestinis in ventriculū procedit, ut in ileo.

25. Vomitus marinus. Mal de mer. VWater-Galle nautis. B.

Est ille qui navigantes discruciat cum cardialgiis, nausis, virium prostratione.

Ille minime pendet a fœtore cloacæ, licet ille fœtor quandoque concurrat; qui autem vomitu marino defatigari solent, illi etiam in fluminibus navigare nequeunt, navigiis minime fœtidis quin evomant aut nauseant, itaque nec a cloacæ, nec ab aquæ marinæ odore præcise pendet hic vomitus. Ille vomitus urgentior est cum mare procellosum est, & potissimum cum motus navis est a puppi ad proram, qui motus vulgo Tangage dicitur, atque accidit cum ventus a posticis fiat, vulgo vent arriere; minime vero accidit aut minus cum a vento laterali navigium versus latus inclinatur; minima enim est navis succussio in hoc situ. Ad hunc vomitum arcendum 1. supra pontem degendum est: 2. In loco a puppi & prora æquidistanti, ubi scilicet minor est navis agitatio: 3. Laute manducandum est, ventriculū enim factus minus laborat, quam vacuus; 4. Decumbendum est potius quam standum: hæc experti dicunt. 5. Sunt qui usum narcoticorum septima quavis hora suadent, & aliquot horis antequam navem conscendant paucis alimentis onerari stomachum jubent. De Meyserey 76. nu. 5.

In vomitum quem rheda aliave vectura ciet, perniciosum est spiritus, liquores, elixiriaingere; inde excitatur pyrosis: plures facilius evomunt si in anteriori vecturæ parte sedeant, & ea præpostere procedat.

Illi vomitus ostendunt digestionem non rite fieri, si ventriculū exagitetur, sed quorsum stoma-

chus satur rectius digerit; an quia faburra gravatus minus mobilis est? Ægri qui navigantes multum initio vomunt, a priori morbo convalescunt. Langrish.

Plures vomitu marino rite expurgati, cum portum appulerunt, multo melius se habent & voraciores evadunt quam ante navigationem; & ad anorexiā præstans est quandoque remedium.

26. Vomitus pituitosus.

Senes quorum ventriculū mucum uberem fecerint: qui tamen helluones sunt, interdum evomunt uberem mucū viscidū, subpellucidū, inspidū copiam mane jejuno ventriculo, post cardialgiā multæque pituitæ expuitionem: laxitatem & inertiam ventriculū incusamus, & tunc ipecacuanha ad vomendum & robotandum, catharsim ex rheo, senna, nec non aquas Bellilucanas, dein abstinthium, catechu, aloem, similiaque stomachicæ præscribimus. Hunc observabam in D. Lebrun Occitanæ Prætorē. Evacuato stomacho ossa Hippocratica juvat; sit ex pane tosto, in aqua cocto ad siccitatem, dein vino veteri irrigato, cocto & addito saccharo; juvat etiam vinum cinnamomo, saccharo, ambrā aromatizatum.

27. Vomitus urinosus Haller Physiol. Tom. 2. pag. 371. A.

Is procedit a suppressa urinæ secretionē in nephralgia, ut accidit Lanfranco ipsi: vel ab excretionē retenta ob ischuriam vesicalem in atretis, Hist. de l'Acad. R. des Sc. Observ. 3.

28. Vomitus hæmorrhagicus Observ. D. de Fontfrede Medici Podio-Velauni.

In febris synochi decursu, cum hæmorrhagia narium, pulsu dicroto prænnunciata, parum levasset ægotantem, revertente illo pulsu, nec hæmorrhagia revertente supervenit nausea repetita, quam brevi secuta est hæmorrhagia, sed hæc non sufficiebat; die sequenti idem pulsus, eadem vomitio cum hæmorrhagia subsequente; tertia vice idem effectus, & æger convaluit: nullus vero fuit parvus in ore sapor aut color, nullum signum indicabat vomitum a faburra excitari, verum hoc vomitorio conatu naturam usum esse ad hæmorrhagiā criticam narium promovendam verisimilimum est.

29. Vomitus febricosus, Ricard. Journ. de Medec. 1761. p. 39. A.

XVI. ILEUS, Græcis; Hipp. III. de Morbis Eileos, ab ano eileis, revolutione intestini sursum facta, vel ab eilestai intestini convulsionē, vel ab ileo intestino aliis; Vox ilei est æquivoca, adeoque chordapso postponenda; rectius ergo Chordapsus; Chordapsos Celsi, vel tenuis intestini morbus id. Liv. IV. cap. 13. Cælio Aureliano acutum tormentum; Phytagoricis Pragmon quasi sepimentum; Latinis Iliaca passio, volvulus, convolvulus; Copriemesia Bonet. Sepulchret. pag. 234. vulgo Miserere, Passio illiæque; Ægri Iliaci.

Charact. Morbus est acutus dolore abdominis,

nis, borborygmis, alvi constipatione, & vomitione sub finem stercoracea, stipatus.

Differt a vomitu per atrociam abdominis circa umbilicum tormina, cum ructibus, nausea, rugitu alvique pertinacis clausura. A Colica per vomitionem frequentem, demum faeculentam, cum singultu, virium prostratione & sensu exagitationis & voluntationis intestinorum. Ab Ileu Galeni discrepat ileus Neotericoorum, ut a colica.

Causa est facultatis expultricis intestinorum motus inversus, nec obstant experimenta ab *Ilustr. D. Hagnenot* instituta; ligato scilicet in felle intestino tenui, illud post 26. horas sphaeroidem figuram adeptum esse docet, atque si icones non fallant, sexdecies majorem diametrum juxta ligaturam acquisivisse, nec tamen in exenterato animali vidit motum antiperistalticum: inde enim non sequitur quod in ileo ab alio principio orto deficiat hic motus, maxime cum intestina in abdomine calida & abdominis musculis sustentata illum exsequi possunt: in hoc vero casu vel levissima & vix oculis conspicua facci dilatati restrictio sufficiebat ad refluxum materiei in stomachum obtinendum, ut in folle hydrostatico depressio utris oculis inconspicua sufficit ad aquam velociter e tubulo projiciendam. Gratis supponit Auctor mechanica necessitate contrahi fibras annulares intestini successive a pyloro versus podicem, cum natura non difficiliter hunc motum invertat, quam libertas motum digitorum argillam amplexantium & experimentum potest pro lubitu mutare, ut quidam pro lubitu vomendo directionem motus peristaltici oesophagi & ventriculi invertunt; fateor quidem hunc motum in distenso praetermodum tubo non ita expedite fieri posse, ut in sensu incurrat, nec hoc necessarium est ad sursum exprimendas materies, quae mora & miscela superiorum cum infimis saporem & odorem stercoraceum adipiscuntur, qualem in tenui intestino possunt adipisci. *Morgagni Epist. Anatom. XXXIV. 30.*

Principia sunt ea omnia quae facultatem expultricem, ad hanc consuetam expressionis directionem mutandam, determinant, ut difficultas transfundendi faeces per inferiora, sive ob acriorem dolorem in ulcerata vel inflammata parte, sive ob spasmodicum quo pars inferior coarctatur, ob umbilicorum, nucleorum, scybalorum resistentiam, vel demum ob ligaturam, compressionem, aut inus susceptiorem, ac herniam, intestinorum; angustia vero canalium minime pro causa vomitus potest haberi, cum omnis motus viam motricem pro causa supponat; angustia itaque intestinorum est raptum frequentius ilei principium. Nullum servatum vidit *Galenus* ex iis qui faeculentum vomitum passi sunt.

1. *Ileus Inflammatorius*, Sennert. 1^a. Species. *Chordapsus*; vide *Sepulchret. Boneti*, *Foresti Obs.* p. 336. *Colica Inflammatoria Brendel. MS. A.*

Ileus frequentissimus ab inflammatione intestini tenuis oriundus. Cognoscitur 1. ex mali

acutie seu celeritate progressu: 2. ex febre & vehementissimis doloribus: 3. Virium prostratio magna est: 4. nec cibus nec potus contineri potest: 5. graves singultus cum sudore: 6. quandoque convulsio: 7. in loco dolente tumor quandoque apparet renitens, oblongus, chordae tenae adinstar: 8. Urina supprimitur: 9. Abdomen inflatur: 10. Respiratio anhelosa, velox. Praecesserunt causae internae, vel externae inflammantis intestinalis aptae. Species haec ut plurimum lethalis est intra quatrimum. *Ballon.*

Cura enteritidis & dysenteriae inflammatoriae convenit, non Sydenhamiana. Hanc speciem observarunt *Villis de anima. Bristorum*, *Hildanus de gangrana*; invenerunt collum gangranosum *Ballonius*, *Henricus ab Heer*, *Blasius*.

Larga phlebotomia instituitur, dein clysmate emolliente alvus proluatur, potus emulsionatus, parca dosi sed repetita, offeratur; vomitio narcoticis identidem sedetur, semicupium tepidum dein usurpetur bis in die; vespere, si dolor, tensio abdominis exigit & pulsus permittat, phlebotomia iteretur; alvus pertinacissime resistens fumo tabaci syringe ope injecto sollicitetur. *Syringem Steph. Hales* verticaliter erectam, ano inditam, aqua tepida continuo plenam, nuperi in hoc morbo laudant.

2. *Ileus a fecibus induratis*, Sennert. spec. 3. *A cydoniato obscurante Fernel. Pathol. lib. 1. Fontan. p. 84. Hippol. Bosci S. 2. p. 24. D.*

Praecessit diuturna alvi adstrictio, sine acuto dolore, accessit abdominis gravitas, tensio crescens, tactu intestina stercore turgida apparent, flatus eructantur, febris ferme abest, vomitio biliosa & pituitosa accedit, crescente morbo stercorosa evadit. Haec species multo minus acuta & periculosa est quam prior. Flatum ope follis in rectum immitti suadet *Hippocrates* & *Sennertus*; oleosa, diluentia, fomenta, clysmata profunt.

3. *Ileus spasmodicus. Ileus ab humorum anarrhopia Sennerti. A.*

Novam ilei speciem testatur *Sennertus*, in eo humores ex hypochondriis sursum vergebant, ut non solum epilepticus & caecus fieret, verum etiam ut clysterem vomitu rejiceret aeger ab eo observatus. Similes clysterum imo pessarium per os rejections observavit *Matthaeus de Gradibus de vomitu*, *Guainerius* & *Jac. Oethaus*. Similes anarrhopias videmus in insulto apoplexiae, capite & oculis cruore turgentibus, rubris, dum extrema pallent & frigescent. Similes spasmodici motus ventriculi & intestinorum observantur in colica hysterica, cujus curatio in hac specie maxime convenit.

4. *Ileus ab intestino compresso*, Bonet. *Sepulchret. C.*

A pancreate scirrroso tumido colum premente inflammante, Kerckring. observat. anatomic. 43.

A scirrho tumore ossiculis sacro colum premente inflammante, Hippol. Bosci de facult. anat. lib. 2.

A cancro exulcerante in creco contracto. Epileum

intestinum subingressa, Fabric. Hildan. centur. 1. Observat. 61. P. Sali Diverfi, cap. 11.

Ab intestino sub costis spuris in hypochondrio dextro compresso Henr. Lavater *Thef. inaugur.* 5. C.

Rumpi aliquoties intestina in hoc morbo docet observatio, ut Colum. *Barbette prax. lib. 4. cap. 7. Beninr. de abditis cap. 76. River. centur. 3. observ. 26. D. Martin. Hist. de l'Acad. R. des Scienc. Ann. 1706.*

A Mola tubali rectum premente, Hippol. Bofcus de Facult. Anat. lib. 2. pag. 23.

A Scirrho mesenterii intestina premente. Riolan. method. med.

A Recto per membranum anulum constricto Bonet. Sepulchret. observ. 24. cas. 9.

A tenui intestino per filum ferrum ab aegrita ligato, Henric. ab Heers obs. 32. pag. 191.

Ab intestini abscessu Bonet. Sepulchr. observat. 24. cas. 10.

Hæc ultima varietas ad ileum inflammatorium attinere videtur; cæteræ vero ileum chronicum constituunt, qualem observavi nuper in adolescentula moniali, quæ tumores scirrhosos in mesenterio gerebat; hæc per tres menses ileo laboravit sine pyrexia & fere sine dolore, ac non nisi ultimo mense materies vomitione rejectæ levem fœcum odorem semel at bis retulere; ea initio non nisi semel in septimana vomebat, sed intra minutum plures fluidi brunnei chymo griseo onusti libras, & quidquid fere in intervallo ingesserat vomitione rejiciebat, & hic est ilei chronici character; vires ejus sensum imminutæ sunt nutritionis defectu, mors fuit placidissima, lecto ob summam debilitatem diu addicta; virgo sub finem levi delirio visusque obscuracione affecta fuit; in decursu morbi bis vel ter alvum exoneravit, rejecta hydrargyri assumpti magna copia; non nisi sub finem morbi, extenuato abdomine, tumorem mesenterii palpo distinguere licuit.

5. *Ileus a colo pituita infarctus*. Boneti Sepulchr. observ. 25. ex Fernelio & Sali. Diverfo. Corpus semper frigeat, febris nulla, dolores vehementes, dein vomitus biliosi & pituitosi, demum fœculenti, colum pituita oppletum & obstructum inventum est.

6. *Ileus herniosus*, Foresti Observ. 20. 21. 22. Lib. XXI. A.

A prolapsu intestinorum in scrotum, Ballonii Conf. 24. Lib. II. Forest. Obs. 7. Lib. XXI.

A bubonocæle qui frequentissimus, Ballon. Conf. 31. Lib. I. Mangeti in Boneti Sepulchr. Obs. 26. pag. 237. *Colique provenant d'ua boyau pince*, Puzos *Traite des Accouchemens* pag. 81.

Ab exomphalo Forest. Obser. Lib. XXI.

Ab hernia vesica, Petit Mem. de l'Acad. R. des Sc. 1707.

Ab hernia Littoriana, Histor. de l'Acad. R. des Scienc.

Est Bubonocæle frequens ilei principium; sunt bene multi rustici, qui de colica & nausea conqueruntur, nec Bubonocælem se pati monent Medicum, hujus infirmitatis dedecus timentes;

unde cavendum semper est ne emetica aut cathartica præferantur in hoc casu, nisi prius exploratis ægri inguinibus.

Cura exigit phlebotomiam, situm supinum cruribus inflexis, fomenta ex omasis animalis, intestinis calidis, litus ex oleo, clysmata laxantia, artificiosam a Chirurgo institutam pressioem & succussionem & demum his irritis operationem.

Numquam herniosi debent bracherium deponere maxime cum cathartica sumunt, cum tussunt.

Si intestinum tenue, quod gravidis accidit, perstringatur in annulis muscutorum transversorum, vel in umbilici foramine, sine ullo tumore extus sensibili nec indicio partis affectæ, morbus exurgit atrox, cujus symptomata colicam biliosam, flatulentam, simulque hepatalgiam, & nephralgiam referunt. Similem morbum vomitu, pervigilio, febris mediocri stipatum septem phlebotomiæ, clysmata plura, potiones oleosæ, narcotica ne minimum sedebant in gravida septimestri; abortum proritavit Puzos, & fœtum vivum extravit; mater vero post biduum obiit. Inventa est post mortem intestini ilei pars livida in annulo dextro vellicata.

Curatio generica ilei. Naturæ conatus vergunt ad obicem, si adfuerit, terminosis intestinorum nisibus superandum & materias vomitoriis conatibus qua data via expellendas, quæ mora longiori gangrænam inducerent.

Vena pro viribus bis vel ter est secanda, ut inflammatio sedetur, gangræna avertatur, intestina arctius convulsa & constricta laxentur; jusculis & aqua pulli quarta quavis hora nutriatur æger. Oleum amygdalarum recens ad uncias plures bis vel ter in die hauriatur; vel decoctum radicis althææ, foliorum malvæ, seminum lini substituitur; abdomen oleo tepido illiniatur, vel decocto emollienti foveatur; clysmata oleosa & demulcentia injiciantur; Noctu narcotica cum oleo blando offerantur. Imminuto dolore cassiæ pulpa recens ad uncias duas bulliat in aquæ pulli libra, fiant duo cyathi, cuilibet addatur oleum amygdalarum ad uncias duas; cathartica fortiora ab Auctoribus præscripta fugienda sunt.

Si a vermibus, fœcibus induratis, volvulo, foveri morbum suspicio sit, globulos plumbeos duos vel tres successivis diebus hauriat æger, vel hydrargyri semi libram, nec non balneum ex oleo paratum ingrediatur. Vena e talo, si vires sinant, deinceps aperiantur, linimenta, clysmata repetantur; una salus ægri alvum referari, flatus fœtidos, fœces hac via ejici.

7. *Ileus volvulus*. Bonet. Sepulchr. observ. 20. & 21. ubi casus viginti tres. A.

Ille est qui a mutuo intestinorum subingressu vel intus susceptione dependet; millena sunt hujus exempla; vide Boneti *Sepulchret. observ. 20.* ubi casus 15. recensentur. Ego in puerulis, cum & sine ileo, similes vidi intestini invaginationes & constrictiones spasmodicas in cada-

vere perseverantes; ubi enim vermes sunt, intestina eos arte amplexantur atque infra & supra ita constringuntur, ut impervia evadant, tunc constrictam partem a laxa superiori invaginari facillimum, superveniente hac occasione, vi expultrice inversa supervenit inflammatio, dolor, nausea, ileus.

Si hujus darentur signa, indicarentur in hac specie globi plumbei, hydrargyrus magna dosi, potissimum u^a lumbrici incantantur.

Curam videlicet in *Riverii observ.* 26. *centur.* 3. Huc pertinet ileus phlyodes Rolincii: intestina enim sæpe flatu distensa & portentoſe intumescita observantur *Plater. obs. lib. 3. p. 657. Beniv.*

Gastrophagia eo sine facta, ut digitis evolantur intestina, qua curatam ajunt Baronissam de Landi, apud me fidem nullam inveniet. Vide in *Boneti Sepulchret. notam Mangeti pag. 228. To. 2.* Eam tamen fualet *Cl. de Mezyer n. 423.*

8. *Ileus Indicus; Mordexin Frider. Hoffmann. Tom. 6. pag. 207.* Gallis *Fer chaud; Mor-dexin Mem. de la Chine. A.*

Eam speciem Goæ familiarem, & Sinensibus communem, comitantur signa saburræ crudæ, vomitiones violentæ, tormina atrocía, sensuum obscuratio. Alii choleram eodem nomine designant.

Cura. Obtinetur abstinentia ab omni potu, & ferro candenti pedibus applicato.

9. *Ileus phlyodes Rolincii observ. 18. lib. 21. Tormentum Cæli Aureliani. A.*

Steipatur borborygmis, alvi constipatione, torminibus, & loco vomitionis datur flatuum frequens eructatio, dolor supra umbilicum est, flatus etiam, sed non faeces alvo excluduntur; species a *Foreſto* observata, curata fuit, ut ileus inflammatorius; mulieres tabulam ligneam calidam ventri applicabant inausulte.

10. *Ileus calculosus. D. Chaptal. D. Med. M. Clarissimi. A.*

15. Maii 1753, mulier post dolores abdominis & alvi constipationem in ileum incidit, fæculentas materies per triduum vomuit; multo oleo olivarum propinato, & clysmatis forma injecto; nec non potata decoctione foliorum violæ, demum deiecit calculum pollice longiorem, semipollice crassiore, ovatum, subalbidum, levem; quo excreto, alvus ubertim profluxit; hydrargyri semi-libram etiam hauserat, sicque sanata est.

11. *Ileus a callosa coli stricture. D. Gauteron, Societ. Reg. Monsp. Secretarius. A.*

In iliaco defuncto invenit ille sagax Medicus colum callosum arctissime angustatum; ut vix calamus scriptorium admitteret; hæc constrictio vetus erat, inflammationis experta. Similis casus est apud *Bonetum in Sepulchreto*, ubi observatur rectum coalitum. Idem observavit *VVahrendorffius AÆ. N. C. Tom. III. Observat. 132.* & apud *Morgagni Epist. XXXIV. 34.* nec non *Illustr. Hagnæ* in homine qui inde enterocæcus evaserat.

Qui imperforati nascuntur, eundem morbum incurunt.

12. *Ileus imperforatorum, Jour. de Med. Novembre. 1757. pag. 59. Iliaca a reâti intestini coalitu Bonet. Sepulchret. C.*

Infantes recens nati meconio suo non vacuantur; anus examinatur; si obturatio sit altior in recto, candela cerea, vel specillo mutico exploratur, & membrana obturans se prodat; quæ cito paryngotomo, vel cuspidè *troiscarts* est caute, duce digito indice, aperienda.

Hac operatione neglecta abdomen intumescit, tenditur, dolet, vomitio, cum torminibus acutis accedit, febris inflammatio, sphacelus, mors intra hebdomadam.

Nemausi puella puer ano & genitalibus externis ab potu destituta, de cætero sana, imo pulchra, quolibet triduo vel biduo oborto circa umbilicum dolore, excrementa alvina per os rejiciebat ab annis quatuordecim, urina vero ex papillis mammarum aliquoties in die stillabat, narravit autopta *Illust. D. Baux, Medicinam cum laude summa faciens Nemausi, Regiæque Scientiarum Societatis Monsplienſis Alumnus meritiſſimus.*

13. *Ileus verminosus. Iliaca passio a vermicibus Gordon pag. 263. A.*

Hanc speciem vidi ipse in adolescentula, quæ per os omnia rejicebat, cum materibus acidis, verminosus, vivido dolore ad umbilicum, borborygmis, ita ut ad ileum magis quam ad aliud quodvis genus hic morbus accederet; interea alvus liberat erat, non pertinaciter adstricta; hæc species multo minus est periculosa ileo vulgaris seu volvulo, & catharticis vermifugis cedit.

13. *Ileus a veneno. Vide a catharticis, ut veratro, colocynthide.*

Sartor Monsplienſis arsenici albi drachmam unam loco cremoris tartari in potu cathartico hausit; 1. statim sensit se comburi, suffocari; vomitu continuo, ardore ventriculi, oris excubiabatur: 2. Extrema frigeſcebat, facies plumbea, pallida, sudore frigido perfusa: 3. Singultus frequens, sapor in ore horrendus: 4. Pulsus parvus, rarus, tardus, intermittens: 5. Sitis inexhausta, anxietas horrenda: 6. Constrictio pectoris ineffabilis: 7. Per octo primas dies nulla urina, nullus sudor, nisi in facie, lingua sicca: 8. Per septem primos dies vomitus assiduus, biliosus, brunneus, abdomen molle, per quatuor dies alvus omnino clausa, reliquis diebus liquida, brunnea dejectio: 9. Circa quartam diem eschara nigra, crassa, ex ore, œsophago rejecta est, subsequente hæmorrhagia: 10. Circa sextam diem æger escharam ventriculi evomit, pulsus nullus, die septima priapismus cum rigiditate, erectione, dolore penis, balano livido per 24. horas; octava die anxietates auctæ, febris cum pulsu pleno, intermittente, accedant convulsiones, delirium obscurum, vespere mors.

Cadaver aperiendum jussit Magistratus; adfuit; dentes carnibus denudati, linguæ papillæ nudæ, totum os membrana sua spoliatum, villosa tunica ventriculi nulla; ventriculus liquore atro cum sedimento quasi carbonum tritorum plenus, intestina

atro rubra, valvula integræ, gangræna in pyloro, in amygdalis, & foramine linguæ.

Cura. Hauriantur quæ præsto sunt ex oleis, jusculis pinguibus, lacte deinde gummi arabicum in aqua solutum, mucilago seminum lini, fiant familia clysmata, gargarismata.

Clysmata sequens pluries feliciter successit in ileo vulgari; in decocto florum malvæ, chamæmeli & melliloti infunde per bitorium foliorum rutæ recentis manip. j, in colaturâ libra & semisse dissolve salis ammoniaci, drachmas. iv; adde olei nucum & mellis mercurialis, ana, uncias ij; divide in duo clysmata intra bitorium injicienda ut alvus exoneretur. *Journ. de Medec. Nov. 1761.*

XV. CHOLERA; *Cholera-morbus, Troussé-galant D. Tissot. A. chole, bile, dicta fuit, vel ob cholades, seu intestina, ex Tralliano.*

Qui metuunt ne cholera cum iracundia Gallicæ dicta confundantur, vocant *cholera morbum, ac cholericam passionem.* Aegri cholericæ Aureliano dicuntur. Græcis *cholotriores.*

Character. Morbus acutissimus vomitione biliosa aut acri assidua, & diarrhœa simul violenta, saltem nausea & tenesmo stipatus, cum dolore abdominis, virium prostratione, & non raro surarum crampis.

Sub finem æstatis frequentissima est quæ spontanea.

Causa est juxta Galenum conatus facultatis expultricis ventriculi & simul intestinorum ad evacuandam sursum & deorsum materiam acrem, biliosam, putridamve, quæ sua mora veneni ad instar viscera corrumpere.

Materies vomitu rejectas ab intestinis etiam procedere probat non solum bilis, sed etiam stercoreæ smegmatis vomitio ab Hippocrate & Lemnio notata in cholera.

1. *Cholera spontanea,* Hippocr. Epidem. lib. 5. Foef. pag. 1144. ubi curatio pessima ex veratro & balneo, Idem, pag. 1159. de Eutichide, descriptio optima. *Cholera-morbus,* anni 1669. Sydenhami.

Illæ est species quæ sine procatarsi seu occasione evidenti sponte circa mensem Septembrem, etiam illis quis nullo fructu utuntur, subito supervenit. Vomitiones enormes, biliosæ, putres per plures horas, dejectiones difficiles & tenesmodæ simul vel paulo post succedentes, quandoque & ut plurimum cessante vomitione unam aut alteram diem perseverantes. Tormina ventriculi & intestinorum, cardialgia syncopen minantur; prostratio virium subita summa cum pulsu parvo, dein nullo, vel celeri, frequenti, exili; in extremo facies cadaverosa, livida, extrema gelida, æstus, sitis inexhausta, frigidorum, averfatio carnis, anxietas continua, surarum & aliorum artuum contractio spasmodica, crampis dicta.

Morbus ille terrificus, si subito accersatur

Medicus, felicissime sæpissime sanatur; ast male curatus, aut neglectus, brevissimo tempore ægrum e medio tollit.

Cura Sydenhamiana est omnium optima, ut vigesies & ultra expertus sum; nam in Nosocomio generali quotannis quatuor circiter cholera autumnales dantur.

Ægro adhuc vigenti offeratur aqua tepida, aqua pulli, imo si pulsus valet & dolor intensus sit, vena secetur e brachio. Juscula vel cremores flexiles quarta quavis hora offerantur, sed vix retineri possunt, adeoque post sufficientem evacuationem offeratur antiemeticum Riverii, scilicet unum aut alterum succi vel syrupi limonum cochlear, cum salis absinthii granis viginti; si dolor, debilitas urgeant quavis diei hora, huic julapio adduntur laudani liquidi guttæ viginti, vel pro re nata aqua menthæ; aqua cinnamomi oleum amygdalarum dulcium: datis hoc modo induciis, juscula retinentur; tunc clysmata ex decocto intestinorum vervecum tepida injiciuntur, parva dosi, maxime si tenesmus dolor exigat; quod rarius accidit. Redeunte vomitione redeo ad antiemeticum, & vespere ad laudanum, potentissimum in hoc casu cardiacum & fluxum mire cohibens; siti urgente limonata pro potu adhibetur. Post tres dies a cessatione vomitus & diarrhœæ, æger ex decocto rhapontici, mirabalanis & syrupo de cichoreo composita, vel ad summum manna superaddita repurgatur, & sic optime convalescit.

2. *Cholera sicca* Sydenham. Sect. 4. c. 2. Balonij, Cunsil. 77. lib. 1. *A flatibus* Galen. de caus. morbor. 4. *Flatulenta* Menjotii; *Cholera suppressa* Riverii; *Cholera hypochondriaca* Langii; *Cholera Xere.* Hippocr. de victus ratione 103. Galeni. A.

Ab arida cholera venter inflatur, strepitus sunt, & dolor tum laterum, tum lumborum; nihilque alvus dejicit, sed adstringitur; ita affectus ne vomat caveto, clysterem ex calidis & pinguibus adhibebis, perunctumque in balneum calidum immittes, calida irrigabis, ut calefiat. Hippocr.

2. *Cholera aurignosa a fungis venenatis* D. Lemonnier Mem. de l'Acad. R. des Sc. 1749.

Historia diaria. Puella vorat ferculum in quo erat frixus fungus medicæ magnitudinis, totus albus. Viallant. Hoc in prandio. 1. Hora quarta pomeridiana cardialgia; noctu dolores acuti, nausæ, vomitiones, dejectiones biliosæ, vires prostrantur, cholera defeverat. 2. Mane pulsus frequens exiguus, vix distinguitur; epigastrium tumet, pulsat quasi a cordis mucrone, (dudeno distenso, aortæ pulsationes transmittente) præscribitur aqua pulli, decoctum radicis althææ & seminum lini, clysmata iteratum & fatus ex plantis emollientibus, pauxillum theriacæ. Dejectiones fex cum frustis fungi, vomitio nulla. 3. Mane diarrhœa sedata, cardialgia, debilitas persistant, meteorismus, epigastrii & pulsatio crescunt; dejectio biliosa

rum frusti fungi. 4. Nox p̄cāta, cutis humida, pulsus melior, urinā fluentes, sumitur manna & catholicum; aqua pulli copiosa, fungus deicit, sedantur symptomata, dormit. 5. Die accedit delirium, p̄coris oppressio, suspirat, oscitat, anxia est, pulsus evanescit, omnia auxilia recusat, facies pallet, friget, catamenia sistuntur: paratur balneum; substituitur pediluvium, inde redeunt catamenia sed parca: saphæna fecatur, dispnoea crescit, convelluntur maxillæ, iteratur phlebotomia e pede: aurigo supervenit, 6. Die mane exspiravit, cutis flavedo evanuit, macula viridis in utroque oculi cantho accessit.

Cadavere aperto, phlogosis parva ventriculi, duodenum flatu valde distensum; inferius strangulatum, hepar tensum, rubrum, ductus cholechodus in medio strangulatus, superne turgidus, inferne vacuus, unde aurigo post mortem, bilis in vesica fellea atro-viridis; intestina vacua illibata.

b. *Cholera dysenteria aurigiosa* Mem. de l'Acad. R. des Sc. 1749. Lemonnier.

1^a. Die ejusdem puellæ mater, quadraginta quinque annos nata, robusta, parcius hos fungos voravit in plandio, vespere cœnavit more solito. 2^a. Summo mane, colicæ, biliosæ vomitiones, meteorismus, pulsus debilis, virium prostratio, lingua sicca, sordida, dejectiones biliosæ: 3^a. Ipsi succurritur, vespere melius habet: 4^a. Purgatur, dejectiones sunt fœtidæ, liquidæ; vespere laudani guttæ quindecim: 5^a. Dejectiones fuscæ, fœtidæ, ramenta dysenterica, dejectiones cruentatæ, pulsus exilis, extrema frigent, nullus dolor, nec motus in abdomine; tenio tamen in epigastrio, noctu ex narcotico dormit. 6^a. Dysentericus fluxus crescit, sopor altus, facies tumet, oculi flavescunt, dejectiones mucosæ, cruentæ, grumosæ, cardialgia assidua, surditas, oculi aperti fixi nil vident distincte; delirium obscurum, fugax, datur lilium: 7^a. Ipecacuanha præbetur ad scrupulum, nil vomuit, secessit, dejectio inde minus fœtida, datur tinctura rosarum, spiritus vitrioli acidulata, dysenteria sedatur, datur tinctura rhei cum lixivio: 8^a. Cessat sanguinis dejectio, pulsus major, sopor discutitur, redeunt sensus, nocte sudat, dormit: 9^a. Dejectiones biliosæ, utitur tinctura rosarum & rhei: 10^a. Fluit alvus, facies tumescit, aurigo persistit; datur pifana ex cichorio, foncho, scorzonera; febricula accedit, somno & madore leni terminatur. Intra decimum-quinque diem urinæ fluunt ubertim, aurigo evanescit, ægra convalescit.

4. *Cholera a venenis fossilibus*. V. *Ileum a veneno A vitriolo* Amati Cent. V. Observ. 84.

Ab antimonialibus.

Ab arsenicalibus Frid. Hoffm. de cholera obs. 3.

A mercuri alais.

5. *Cholera a veneno animal. A Lucii ovis* Gesner. de piscibus, Schenckii de venenis: A *barbi ovis* Gesner. de piscibus; Ab *atramento sepia* Plin. Histor. natur. A.

Historia. Mulier quinquagenaria, & filius ejus

ova frixa barbi piscis ad cœnam edunt; hora prima matutina ambo expergefiunt cum nausea & cardialgia atroci, inde vomitus biliosi, acres, fœtidi; hausta aqua pulli, secessus frequentes, torminosi; injiciuntur clysmata ex aqua pulli, perseverant vomitiones & dejectiones usque ad vesperam, & convalescunt ambo; interea adolescentulus multos in annos debilitatus est.

6. *Cholera intermittens* Mortoni Pyretologiæ pag. 16. 33. 81. *Tertianæ cholericæ* Torti de febr. lib. 3. cap. 1. pag. 124. De Meyserey art. 499. & t. 2. num. 214. A.

Est species quæ accessum febris tertianæ, raro quartanæ, sæpius triphophyæ paroxysmum comitatur.

Initio scilicet accessus vomitio biliosa, prafina, copiosa, acris, simulque dejectio frequens supervenit; non raro cum singultu, voce clangosa, aut rauca, oculorum concavitate, angore stomachi, sudantiuncula minuta circa frontem, pulsu exili, extremorum perfrigeratione, aut livore, uno verbo cum symptomatis choleram regularem stipare solitis, a quo distincta est ista, quia febris est symptoma ipsius periodos concitantis.

Hæc cholera mortem minatur in eo febris accessu, qui morbi incrementum, aut statum constituit.

Curatur prompta & larga kinkinæ exhibitione, statim a paroxysmo incipiendo, usquequo drachmæ minimum sex ingeltæ fuerint ante quatuor horas quæ subsecutura præcedunt.

In cholera pulsus est qualis in vomitu simul & in diarrhœa contractus, & per intervalla intermittens.

7. *Cholera Indica* Delloni Voyage aut Indes Orient. Amstelod. 1689. *Merdechi* vulgo. A.

Symptomata. Sitis ardens, cephalalgia, inquietudo, febris, delirium, alvi fluxus, & vomitus, pulsus fortis, & inæqualis, urinæ rubræ & albæ, sed semper limpide.

Terapia. Primum & præcipuum remedium quod huic morbo opponitur, est combustio pedis, ad motu veru ferreo e latere ad tali partem magis callosam, usquequo ægee dolorem sensisse significet, quo facto statim veru tollitur, & paucis ictibus pars ambusta impetitur calceo molli, eo sine ut phlyctenæ præcaveantur; hæc ambustio dolorem exiguum infert, & non impediret quominus æger statim incederet, si cholera permitteret: nihilominus cholera violentiam retundit, & si febris non evanuerit, ea auxiliis ordinariis est impugnanda: æger nutritur decocto & cræmore oryxæ, in quo etiam, si febris adsit, multum piperis additur; idem piper pulveratum capiti inspergitur; a phlebotomia abstinent, & cathartica mitiora tantum sedato morbo, & dimissa febre adhibent.

Hæc methodus ita empirica videbatur *Dillonio Medico*, ut eam initio contemneret; verum multiplici eaque funesta experientia didicit non alia methodo curari hunc morbum, adeoque in semet-

femetipso, & aliis ægris eam deinceps feliciter adhibuit.

8. *Cholera inflammatoria*, Amati Cent. V. Cur. 28. De Meyferey Malad. des armées art. 496.

Ea est quæ enteritidi, ut in casu *Amati*, seu tumore phlegmonodeo intestinorum seu gastritide stipatur; in hac quantocius phlebotomia institui debet, non neglectis fomentis emollientibus, aqua pulli, emulsionibus.

9. *Cholera verminosa*. A.

Est ea quæ a materie verminosa in primis viis latitante excitatur. Hujus exempla aliquot observavi in puerulis, apud quos materies illa verminosa eisdem ac venenum effectus edebat.

10. *Cholera arthritica*. *Cholera ab arthritide repulsa*, ex qua mortuus est Sydenham. A.

Ea est quæ a materie arthritica repressa per artem, aut ob naturæ debilitatem retente exoritur.

11. *Cholera a crapulosa*, de Meyferey Art. 498.

Ea est quæ a nimia ciborum & potulentorum ingurgitatione, vini potissimum nimia potatione procedit, natura hanc farcinam supra & infra cum impetu eliminante; hic vero affectus fugax est & salubris.

XVI. DIARRHOEA; *Cacatoria* Galeni Lib. IV.

pag. 790. *Rheuma gastros* Galeni in I. Prognost. *Rheumatismus* Tralliani Lib. VIII. cap.

7. *Asclepiadis*, ex Aureliano, *Defluxio* Cælii Aureliani Lib. III. de morb. ac. cap. 22. *Cacatropa*, *Diarrhœa* Gilberti Angli; *Alvi fluxus*; *ventris profluvium*. *Diarrhœe*; *cours de ventre*; *bénéfice de ventre*; *flux de ventre*; *dévoiement*. *Ægri Diarrhoici*, *Foireux*.

Charactèr. Recrementorum & excrementorum ut plurimum fluxiliorum frequens per anum dejectio morbosa, id est, constans & notabilis.

Differt a cœliaca & lienteria ex eo quod non excernantur cibaria, aut cruda, aut in chylum mutata, ut in quibusdam lienteria & cœliacæ speciebus, sed excrementitiæ materies. A tenesmo, quod nisi ad egerendum non sint inanes. Ab hepatirrhœa & dysenteria, quod ejecta non sint cruentata. A melæna, quod non sint nigra.

Causa dejectionis cujusvis sufficiens est nisi facultatis expultricis major resistentiis oblati ex parte sæcum & sphincteris, valvulorum, &c. sed quod hocce conatus excretorios determinat, est molestia quam materies mole, mora, acredine, pondere, vel quomodocumque in intestinis excitan; raro facultas a terrore ad agendum commovetur.

Materies morbifica est vel peregrina, ut venenum, medicamentum, vel humor in sanguine genitus ad intestinale colum delatus, ejusque tunica molestans, ut in diarrhœis criticis, serosis, adiposis, seu colliquativis; vel succus biliosus, pancreaticus, similisve in cavum intestinorum delapsus; vel demum fæces corruptæ, vitiosæ, acres; in omni specie primo ingestorum reliquæ

egerunt, deinde pro victus ratione ejectiones cum hisce reliquiis commixtæ, vel puriores apparent, & prout bilis, serum, vel alter humor prædominium tenet, diarrhœa biliosa vel serosa nuncupatur; pulsus intermittens, observante *Solano Doctore Medico*, diarrhœam criticam prægat.

1. *Diarrhœa stercorosa* River. *Diarrhœa a ventriculo & cibis corruptis* Sennerti; *Diarrhœa stomachalis* Gaspar. Hoffmanni. *Fluxus cibalis* Sennerti; *Bénéfice de nature*.

Illæ est quæ a crapula, vel indigestis alimentis ut plurimum a voracitate orta, sine febre, & cum euphoria unam aut alteram perseverat, ex qua nedum vires imminuantur, functiones reparantur, fames prostrata refurgit; & cum ob copiam chymi, vel chyli cæterum cocti, sed in venas lacteas non transmissi, excitetur, fluxus cibalis aut chylosus audit, licet excreta sint nequamquam alba, sed non stercoracea, liquidiora; qui voracius cibos digerunt, non satis masticant, aut qui sunt edentuli, imo etiam balbi, notante *Hippocrate*, huic morbo sunt obnoxii. Rheum, rhapsoticum, syrupus de cichorio compositus in cura primas tenent.

2. *Diarrhœa vulgaris*; *Diarrhœa a toto corpore sine febre* Sennerti. B.

Ea differt a stercorosa quod diuturnior, graviorque sit, atque cum ab ingestis non possit suppeditari tota quantæ evacuatur materies, ea ab intestinorum colatorio magnam partem excerni verosimile est, adeoque a toto corpore suppeditatur, id est, a sanguine qui per hanc viam depuratur; hujus itaque principium est uberius putridi ferolisque humoris excretio ex colatorio intestinali, unde cum fecibus ea ratione dilutis evacuatur diarrhœæ forma. Diæta tenuis, potus ex crusta panis tostæ in aqua infusa, & cathartica lenia, sed adstringentia præmittantur; dein diafscordium, vel theriaca præscribantur.

3. *Diarrhœa febrilis* Boerhaave *aphor.* 719. Sydenhami const. epid. cap. 4. pag. 31. Stahl. de febr. pag. 64. *Diarrhœa a toto cum febre* Sennerti. A.

Ea est quæ synochum versus finem comitatur; in febris quippe processu, ubi malignum in ventriculo humorem nonnihil subegerit natura, & ad intestina amandaverit, illa ab acri humore ex hoc fonte, perpetim scaturiente, usque adeo corruentur, ut non possit non insequi diarrhœa.

Cognoscitur hæc species quod initio febris æger in vomitum propensus fuerit, nec tamen emeticum fuit præscriptum.

Ab hac diarrhœa æger, jam febre debilitatus, ulterius enervatur, eo tempore quo natura suis viribus magis indiget ad febrilem materiam, quæ sanguinem inficit, corrigendam, & alia forte via evacuandam, unde periculum.

Hanc speciem non raro comitantur, aut præcedunt nausea, cardialgia, anxietas, jaëctatio, suspi-

fuspria luctuosa, linguæ fordities, nigredo, &c.

Curatur, præscripto quantocius emetico, si vires finant, & vespere sequenti paregorico leviter cardiacæ; adstringentia vero parum profunt.

4. *Diarrhœa pituitosa; album alvi præstuvium* Guill. Pison. cap. 9. D.

Perspirationi impeditæ, adeoque crudo & pituitoso humori in intestinis excreto tribuitur apud Indos: ægrum magno dolore paulatim languescere facit, sine febre est; omnia ætati, hiberno id est pluvio potius quam æstivo tempore, ad menses, nonnunquam ad annos durat.

Curatio a clysteribus abstergentibus incipiat, ut ex melle paratis; corpus præparetur syrupis similibus; dein ad ipecacuanham confugiendum, scilicet hujus radicis drachmæ duæ cum vel sine oxymelite coquantur in aquæ uncis quatuor; per noctem maceretur decoctum, & sumatur mane sequenti; postridie semel atque iterum pro re nata, die secunda, imo tertia, ejusdem ipecacuanhæ jam coctæ decoctio sumenda, tum quod ægri debiliores eam facilius ferant. Hæc Guill. Pison.

5. *Diarrhœa carnosa* VVolfgang. VVedeli Collect. Acad. Tom. 3. pag. 588. Peyer de glandul. intestin. exercit. 1. p. 2. C.

Ad dysenteriam accedit hic morbus, aut potius ejus est sequela.

6. *Diarrhœa variolosa* Sydenhami pag. 97. 94. 83. *A militari* Roncalli Medic. p. 151. 153. *Rubeolæ subsequens* Sydenham. p. 122. Morton. p. 28. A.

Ut pyralismus adultis in variola confluenta salutaris est & necessarius, ita in confluenta variola apud infantes, seu impuberes diarrhœa salutaris est, licet non æque constanter accedat, & in discretis variolis sit insalubris; in confluentibus etenim hac via apud infantes natura se viru varioloso partim exonerat; alii in discreta non exsuperat illud virus, & tunc tantum supervenit diarrhœa cum a frigore suscepto repercutiuntur pustula, & materia morbifica retrocedit.

Mal locata imprudentium muliercularum opera in sistenda diarrhœa, quæ infantibus variola confluenti affectis accidit, multa infantium millia letho dedit; secus feliciter perseverat ad finem morbi; e contra in discreta variola diarrhœa superveniens accidit, vel a repercussione per frigus externum, vel ob evacuationes indebite factas, atque illis usu cardiacorum, & regimine conformi opitulandum est, quæ tamen ultra non sunt continuanda, quam symptomata quæ ex hac repercussione processerunt; aquæ itaque stillatiæ & diascordium indicantur.

Diarrhœa autem non solet, ita mature infantes invadere, ac adultos pyralismus. Quocumque autem temporis morbo ingruerit, nisi ante sistatur per artem, ea solet singula morbi stadia decurrere: diarrhœa rubeolam non raro excipit vel etiam ad plures septimanas excurrit post morbi omniumque ejus symptomatum fugam, Sydenham. pag. 121. maxime si regimine calidiori morbilloso usi fuerint; hæc autem diarrhœa venæ sectione non minus sanatur quam perip-

neumonia, quæ ab eodem calido regimine quandoque infantes in rubeolæ ipsius decursu aggreditur, cum pustularum retropressione periculosissima. Sydenham. pag. 122.

Si in variola discreta ante eruptionem superveniat diarrhœa, illa a saburra primarum viarum dependet atque catharticis, ut rheo, myrobalanis, dein vero per absorbentibus est impugnanda.

Facta eruptione in discreta variola, diarrhœa est insalubris, atque ope diascordii, theriacæ & absorbentium est reprimenda, secus collaberentur pustulæ, parce tamen apud infantes narcotica sunt præscribenda.

7. *Diarrhœa acrasia, incontinence du ventre.* L.

Incontinentia alvi est non frequens, sed intempestiva & involuntaria alvi depositio, qualis accidit pueris dormientibus vel etiam vigilantibus sed in vitis, aut sui nimium negligentibus; hic parvus mos corrigitur minis, verberibus, curando ut alvum exonerent antequam lectum petant, cavendo ne nimium cibis fe ingurgitent, ne cibis dyspeptis utantur.

8. *Diarrhœa biliosa.* Alex. Tralliani, Frider. Hoffmanni To. 2. pag. v65. *Celiaca.* Cæli Aureliani non Neoterico. pag. A.

Cognoscitur ex flavedine biliosa excretorum, torminibus & calore viscerum, siti & siccitate oris, febre sæpius adjuncta, oris simul amarore, linguæ flavedine, causis calefacientibus prægressis, temperamento bilioso, tempestate calida prægressa.

Solvit sæpe tertiana, tritæophyam aliaque febres biliosas, necnon amphimerinam catharrhalem benignam; potus optimus ex sale prunellæ, ex nitro, aquis acidulis, sedata febre; affinis est valde diarrhœæ choleroïdi, sed non est inflammatoria.

9. *Diarrhœa arthritica* Musgrave de arthritide anomala c. 4. Sydenh. p. 485. Baglivi p. 429. D.

Est illa quæ sponte arthriticis dolentibus superveniens dolores & tumores pedum supprimit; vel quæ materiem arthriticam ad intestina divertens solitum arthritidis paroxysmum prævertit; vel quæ demum in veteri arthritide, ob cruditates labefactato ventriculo, accidit. Hæc ultima est pessima, vino & stomachicis debellanda, quæ a catharticis oritur, ut hypercatharsis curanda, prior vero naturæ sæpius committenda est.

10. *Diarrhœa serosa,* Carol. Pison. de colluv. seros. *Diarrhœa cerebralis* Gordoni: *Diarrhœa aquosa.* Frider. Hoffmanni Tom. 2. p. 117. *lymphatica* Lambsma. C.

Illæ species cognoscitur ex quantitate serosæ lacticis excreti, non oleosi & pinguis, ut in synthetica; est autem vel critica vel morbosa: critica si morbis cerebri, ut apoplexiæ serosæ, paralyti serosæ, aliisque similibus superveniat, si leucophlegmatia, asciti se adjungat, & priores morbos imminuat, modo tamen vires ægri adhuc sint vegetæ; insalubris est, si a materie acri intestina sollicitante & serum sanguinis solvente faveatur, qualem suppeditant cathartica hydragoga.

a. *Diarrhœa urinosa*, Haller Physiol. Tom. II. pag. 370.

Ea Ichuriæ supervenit: Vide *Transact. Phil. num. 337. Pechlini Observ. II. 51. Rhodii Cent. II. Observ. 90. & 84. Groenvelde de tuto cantharidum usâ pag. 171.*

11. *Diarrhœa purulenta* Benedict. Sylvar. cent. 2. observ. 85. Frider. Hoffmanni Tom. 2. p. 174. observ. 3. C.

Illa sequitur suppurationem in mesenterio, periodice recurrit, sanie purulentam, quandoque sanguinolentam fundit a qua æger levatur.

12. *Diarrhœa Chiliensis*, Feuillee, obs. vol. 2.

Illa species sedem habet potissimum in intestino recto; Chiliensibus est endemica; principium ejus est recti inflammatio: signa sunt febris acuta, tensio podicis, dejectio frequens.

Curatur clysmatis ex decocto solani, quod officinali nostro affine est, scilicet solanum chenopodii folio, acinis luteis.

13. *Diarrhœa colliquativa Riverii*; *Synthesi* Dodon. pag. 102. *Fluxus colliquativus Sennerti*; *Diarrhœa atrophicorum Junkeri*; *Diarrhœa Synthetica Græci*: *Ægri Synthetici. C.*

Duplex est hujus varietas; vel enim exacerbantes malignas febres comitatur, ut amphimerinam malignam, & cum summa virium prostratione, liquidissimas, nigricantes, fuscas & foetidissimas, putres, oleosas, materies eliminat; unde cito emaciatur æger & exhauritur. Vel amphimerinam hæticam purulentamve ut phthificam sibi habet adjunctam, & excrementa pinguedine fusa, putri, liquida diluuntur ob summam acrimoniam ex qua liquatur totius corporis pinguedo, unde emaciatio, prostratio virium & mors inevitabilis. In dysenteria epidemica boum vidi sæpe materies ejectas velut oleo supra affuso obvolutas: unde hæc animalia cito emaciabantur.

14. *Diarrhœa verminosa*; *Diarrhœa a vermibus Sennerti*; *Larva conica in febribus*, Journ. de Med. Juin 1751. pag. 340. *Vermiculi hexapodes*, ibid. Janv. pag. 33. a D. Bonte: non sunt vermes qui hanc diarrhœam excitant.

Cognoscitur ex signis vermium, lumbricorum, aliunde repetendis, potissimum odore proprio anhelitus in infantibus ablactatis, ex vermium dejectione, ex scæcibus griseis, mortibus intestinorum; curatur catharticis pro ætate diversis, modo vires sinant, secus absorbentibus & anthelminticis.

15. *Diarrhœa a dentitione Sennerti*. Vide vomitum a dentitione. A.

Qui in dentitione diarrhœa laborat infantes, si minus convelli solent quam quibus alvus est adstricta; huic autem diarrhœæ sæpe junguntur signa lumbricos designantia.

16. *Diarrhœa ab hyperchatarsi*. Sennerti. A.

Ea est quam venenum catharticumve inopportune assumptum excitat: Cathartica fortiora sunt vel per se, ut colocynthis, scammonium, veratrum, esula &c. vel respective ad eos quo-

rum viscera sunt tensa, sicca, irritata, non sufficienter remollita, etiam si bene constitutis conveniant, ut jalappa, senna: atque sic inopportune præscripta in venenum abeunt.

Illa præcepta & torminosa diarrhœa curatur aqua pulli, oleo amygdalarum, fomentis, & cum vires sunt nimis prostratae laudano, diafocardio, non secus ac choleram curari diximus. Zeilanenses ab usu schini, cujus fructu diarrhœa dicitur, huic speciei sunt obnoxii. *Flora Zeilan.*

17. *Diarrhœa cheliodos*: *Junkerii*. Tab. 135. Nenteri pag. 401. A.

Hanc magna tormina, dolores, & febris inflammatoria comitantur: huic ansam præbent apud puerperas iracundia, lochiorum suppressio, unde puerperæ huic obnoxie sunt; potus vero frigidus, in his circumstantiis lochia sistens, morbo ansam præbet.

Curatur phlebotomia, clysmatis laxantibus, potu oleoso, diluente & anodynis.

18. *Diarrhœa adiposa*. *Grausfordure* Gallis. *Moltengrease* Anglis. Haller Physiol. T. I. p. 42. A.

Ex synocha ab equitatione violenta funditur adeps, & partim in venas resorbetur, ubi copiosus cum sanguine mixtus ipsi viscositatem magnam concilians, partim in intestinorum cavum defluit, & fæce quasi butyro fuso involvit; differt a colliquativa quod sit sine hætica.

Cujdam post sectas marifcas supervenit fluxus materiæ spermatis ranarum simillimæ, quæ ad decem libras ascendebat: referente *Greiffelio*; *Collectio Academ. pag. 15. Tom. 3.*

19. *Diarrhœa lactentium*. *Devoisement des enfans de lait. L.*

Est dejectio pluries in die repetita & liquidior quam solemne est lactentibus, ut quinque, sexies, octies in die; procedit ab aepsia, si excrementa sint frustis alimentorum mixta, ut pultis, carnis, fructus, cupediarum &c. si sint chylosa, grisea, caseosa, lactea, grumosa; maxime si nutrix lactis inopiam pulvis solidifve, cibus maturius exhibitus, vindicet.

Quomodo differt a diarrhœa dentitionis, signis propriis dentitionis definiendum est: maxime scunt virore, gingivarum pruritu, calore, dolore hæc ultima species dignoscitur.

Curatur sublati principii, suppressis pultibus, cupediis, cibus solidis; clysmata ex aqua præmittantur: purgetur infans syrupo de cichorio cum rheo alternis diebus, hujus syrapi uncia una pro dosi est, dein absorbentia & stomachica adhibeantur, ut confectio hyacinthina, oculi cancerum, corallia preparata.

20. *Diarrhœa febricosa* Mortoni Pyretol. pag. 78. 80. 135. A.

Est species pendens a veneno febrium intermittentium latente quæ ideo ope kinkinæ curanda est.

21. *Diarrhœa pleuriticorum* Sydenham. pag. 99. Baglivi pag. 37. A.

Fluxus alvi in pleuritide sunt perniciosi, quo-

In casu bolum sequentem præscribit *Baglivus*, scilicet requirit Nicolai & sibi diaphoretici scrupulum unum; fluxuque sedato, si opus sit phlebotomia imperatur; ideo diarrhœa noce pleuriticis, quia tum sudoris, tum anacatharicos materiem ad intestina divertit & sic naturæ conatus criticos turbat.

XVII. COELIACA; *Cœliacos parvos* Aretæi; *Ventriculosa passio* Cæli Aureliani Lib. IV., *Passio cœliaca* Recentiorum; *Passio cœliacaque*. *Cœliacus affectus* Celsi videtur colica periodynia ventriculi; adeoque a cœliaca recentiorum divertissimis; *Ægri cœliaci* Grecis.

Hujus character obscurus est, nisi cum neotericis ex albedine dejectionum desumatur, quod indicavit *Aretæus*.

1. *Cœliaca chylosa* Aretæi; *Diarrhœa chymosa*, Tralles de opio.

Est profluvium liquidi alimenti inconcocti chronicum, cœliacus morbus dictum; in hoc propter debilitatem virtutis digestivæ, alimentum semicoctum relinquatur, in pravum mutatur & colore & odore, & consistentia; albus est enim bile privatus color; olida excernuntur & lutulenta, strident intestina, flatus erumpunt asperi, dolor ventreuli gravis est, punctiones refrens, debilis & macilentus æger redditur; longissimum, periodicum & difficulter curabile vitium. *Aretæus*.

Nullus est inter Neotericos qui hunc morbum rite observasse videatur: bile deficiente excrementa quidem albescunt, sed alvus adstringitur, ut in aurigine.

2. *Cœliaca purulenta, puris profluvium* Lambsina flux. ventris cap. 7. *Hemorrhœis alba* Reiffelli Collect. Acad. Tom. III. pa. 15. C.

Coxæ apostema neglectum tribus alvi dejectionibus una nocte evanuit: *Miscell. Natur. Curios. Decad. 2. pag. 82.* Abscessus cubiti pus jam maturum fluxum ventris effudit: *van Swieten comm. tom. 1. pag. 706.*

Differt a diarrhœa colliquativa colore & periculo, cœliaca enim purulenta salubris est sæpius, diarrhœa colliquativa lethalis. Pus quandoque ex pectoris abscessibus, alias ex abscessu ventriculi, mesenterii, intestinorum, uteri procedit. *Vide Meibonium de abscessibus.*

Pleuritidis pus per alvum expurgari vidit *Bartholinus* *Epist. cap. 4. epistol. 87.* *Septalius animadv. lib. 6. p. 127.* *Valeriola lib. 4. observ. 10.* idque non infeliciter; vix autem nisi a prægressis dignoscitur pus alvo excretum a mucro puriformi: Sanatur terebenthinæ usu.

3. *Cœliaca mucosa;* *Fluxus alvi puriformis*, Lambsina fluxus ventris cap. 7. pag. 87. *Mucosa dejectio pro pure habita*, Fernel. *Pathol. 6. cap. 10.* *Mucosa diarrhœa puriformis & vorminosa* Freind *Hist. Med. febre etiam comite*, van Swieten comm. tom. 1. pag. 707. C.

4. *Cœliaca lactea*, Hoffmann. *disqui. anat. pathol. pag. 212.* *Smellie Mydvifri pag. 420. Jul.*

Offray *Esai de pratique num. 28. de lacte lochialis.*

XVIII. LIENTERIA; *Leinteria* Grecis, *Laxitas intestinorum* Celsi lib. 4. *Lienterie*, *Ægri Lientrice*.

Character. Alimenta parum aut vix mutata per alvum ejiciuntur & simul statim a deglutione vel parva interposita mora dejectione excitantur.

Lienteria videtur diarrhœæ species, vel gradus, non vero genus distinctum, aut ad summum, ut notat *Paulus Ægineta*, cœliaca non nisi gradu differt. Mirum est Antiquos nullam aliam ejus causam agnovisse quam lubricam & lævem intestinorum superficiem, quasi alimenta proprio pondere intestinorum anfractus possent superare, nec vi trahiva indigerent ut foras pel-lerentur.

Sublimatum corrosivum ad drachmam unam assumptum ab homine escharam nigram abstulit ab intestinis, nec valvulas delevit: fictitiam esse hanc in lienteria dejectionem puto, ut & cicatricem orificia secretoriorum obturantem, quam dysenteria succedere quidam putant: ut manus & digiti nucleum argillamve lubricam expriment, ita massam excrementitiam amollitam ejiciunt intestina, velocius quidem in ratione lubricitatis & fluxilitatis massæ, nec non velocitatis contractionis, adeoque eorum irritabilitatis.

1. *Lienteria ex ulcere ventriculi.* *Forelli lib. 22. observ. 30. C.*

In hac ventriculus ab ingestis irritatus ea continuo per pylorum in intestina expellit, hæc vero facile irritabilia propellunt ulterius. Hæc species fuit curata abstergendo ulcus per aquam mulsam, decoctum hordei, dein consolidando cum decocto radici symphyti, terra Lemnia, &c.

2. *Lienteria spontanea;* *Lienteria primaria;* *Lienteria ex irritatione stomachi.* *Gabelchoveri* *Centur. 2. observ. 41.*

Similem vidi in puerulo trimo, qui excrementa liquida omnino summa cum celeritate post assumptum jusculum ejiciebat; ex siti, calore & sensibilitate ventriculi inducebar ad præscribendas aquas acidulas Alesenses, quibus sanatus est. *Gabelchoveri* per serum lactis aliaque temperantia ægrum suum sanavit *cosquetus* vero in casu narcotica ut theriacam recentem præscribit.

3. *Lienteria scorbutica* *Barbette Praxis*, *Ettmuller. de expulsiõne læsa. C.*

Hanc inducit irritatio facta stomacho a succo gingivarum sanioso, fetido, ventriculum molestante, concurrente laxitate pylori, & dilutione pastæ chymacæ, uberique feri intestinali secretionis: præmissis levis catharticis ex cassia, tamarindis, lacticinia tum absorbentibus ut creta, terra lemnia, convenient.

4. *Lienteria aphthosa;* *Diarrhœa ab aphthis*, Tralles de opio. C.

Ab aphthis non solum os, sed etiam ventriculum

culum inficientibus & ad expulsionem sollicitantibus oritur.

5. *Lienteria secundaria* Hippocratis. C.

Ea est quæ longam dysenteriam, diarrhœamve subsequitur; alimenta cum deglutiuntur borborum edunt, quasi ut aient ægri, in puteum delaberentur; cito vero post excrementa liquida ferosa foras ejiuntur; ægri transfluentes materies non percipiunt, sive debilitate obruti non attendant, sive sphinctere ani laxato, non advertant.

XIX. TENESMUS; *Tenesmos* Græcis, a *teino*, tendo; *Tenasmo* Gordoni & Gilberti; *Tinesmus* & *tenesmus* Nicol. Pisonis; *Dendrapleed* Batavis; *Perse* Indis; Gallis *envie d'aller*, *epreinte*, *tenesme*.

Charakter. Ejectio mucosa pauca, cum magna egerendi, eaque assidua cupiditate, conatuque ipsi proportionali.

Principium est irritatio continua intestini recti.

1. *Tenesmus spontaneus* Hippocrat. de affectibus; *Tenesmus biliosus* Bianchi histor. hepatis; *A pituita salsa* Rondeletii; *Ab acida* Etmuljer. B.

Pendet a materia acri, biliosa, vel in podicis glandulis a sanguine secreta, vel a canali intestinali huc delata, podicemque irritante, inflammante.

Hoc symptoma dysenteriae fere constanter affidet, imo post usum catharticorum tum fortium, tum aquarum mineralium quæ frequentem dejectionem proritant, inducitur.

Stipatur autem ineffabili & molestissima descendendi cupiditate; quid paucum, mucosum, biliosum, quandoque subruentum fumina vi excernitur, quo elapso dolor cupiditatem sequitur, ea tamen multo tolerabilior. Hic, ait *Hippocrates*, alvum madefacere, pinguibus illinire ac lavigare convenit, quæ intus sunt lenibus catharticis subducere, calida corpus lavare, &c.

Profunt clysmata ex oleosis, decoctis omasorum, lacte, butyro insulso; intus diluentia, lactantia, castia, tamarindi, & noctu narcotica.

2. *Tenesmus a calculo vesicae* Bonet. *A dysuria* Bonet. Sepulch. observ. 30. *A vesicularum seminalium phlegmone* Carol. Pison. C.

Inflammato vesicæ collo, sphincter ani phlogosi afficitur, inde tenesmus calculosus molestans usquequo calculus extractus sit. Sedatur semicupis, sapone intus somno singulis diebus ad drachmas duas, narcoticis.

3. *Tenesmus Indicus* La Mettrie, Instit. Medic. num. 109. *Perse* vulgo. An *bicho* Brasiliensium / *Tenesmus ille chronicus* est, Indis familiaris.

4. *Tenesmus ab ascaridibus* Sennerti. L.

Ascaris est reptile teres fusiforme seu utrimque acuminatum, anum habens in medio ventre, annulis distinctum, album, habitat in extremo podice. Numerosæ ascarides cum faeces sæpe excernuntur, Tenesmus ille puriginem

inducit in podice horis potissimum vespertinis in lecto, flatibus & faecibus emissis sedatur, sed singulis diebus revertitur.

Curatur oleo rutæ, unguento mercuriali in anum immixtis. Intus vero profunt anthelmintica, cathartica, decoctum radicis filicis maris. Equi in podice gerunt alvum etiam infectum, sed diæterum, quod est *æstrus ani equorum* Faun. Suec. num. 1028. illa infecta ano insident instar hæmorrhoidum cæcarum.

5. *Tenesmus hæmorrhoidalibus* Nenter. Tab. 114. T.

A mariscis quandoque irritatur podex, potissimum si intentæ sint, & datur sensus molestus quasi nuclei persicæ ano intrusi. Hic est tenesmus quem experiuntur quandoque gravidæ, qui ipsis fœnestus est, si vehemens, nam abortum inducit.

Curatur auxiliis generalibus, phlebotomia, diluentibus; topica vero sunt fomentum ex lacte, vitellis ovorum, decocto florum meliloti, sambuci, chamamelli, croco.

6. *Tenesmus ulcerosus* Boneti Polyalthæa; *Tenesmus legitimus* Nicol. Pisonis de morbis cognoscendis lib. 3. C.

Veteres contendunt verum tenesmum fieri ab exulceratione podicis, cæteros nothos appellant, verum non satis adhucdum constat ab ulcere quemquam excitari tenesmum. Vidi pluries fistulas ani sine tenesmo; mucus expressus pro pure forsan imposuit. Vide curam apud *Pisonem*.

7. *Tenesmus a carcinomate* Bonet. Sepulchret. observ. 30. tit. 4. C.

Carcinoma inter vesicam & rectum hanc speciem excitavit ab acri ichore rectum vellicante.

8. *Tenesmus dysentericus* Sennerti, Boneti Sepulchr. observ. 30. tom. 1.

Ille tenesmus est symptoma dysenteriae assiduum & præterea sine dysenteria comitem habet ejus principium, scilicet intestinorum tenuium phlogosim, ut notat *Bonet. observ.* 30.

9. *Tenesmus a Scybalis; Constipatio; la constipation.* L.

Qui lacte pro omni alimento vescuntur, crassa, alida, & dura quandoque scybala in recti marfupio colligunt, ad quæ ejiendi superveniunt conatus tenesmodes cum cupiditate ita urgenti ut nisi cito feratur auxilium, in syncopem delabantur. Chirurgus digitos oleo unctos intrudit in podicem, imo quandoque forcipes quibus dura hæc scybala diffringat, & foras extrahat; parturitioni similis est hæc dejectio; cæterum alvi constipatio quæ non nocet, nec molestat, inter morbos non est magis referenda quam suppressio sudoris aut mucii narium, seu mundities.

Ægra quadam per quatuor menses nec mingeat, nec alvum exonerabat, nec sudabat; frustra præscriptis fero lactis, jusculis diluentibus, oleosis, demum ea sanata est balneo frigido per octidies iterato ex suavis *Clariss. D. Chaptal D. M. M.* qui eas suppressiones auctæ nimium diaphoresi insensibili tribuebat.

10. *Tenesmus orientalis; ulcus & inflammatio ani* Guill. Pison. cap. 14. *Telco araba* Brasil. *Bis*

his Angolensium; Doença de Richo sive Bicho del culo Lusitanis.

In Angola aliisque fervidis plagis antiquitus viguit, deinceps in Brasiliam serpsit. Vel dysenteriam male curatam sequitur, vel est primarius; iste incipit a dolore quandoque pruriente, dein intenso, atroci, cum constipatione ita ut feces induratae non nisi cum summo cruciatu egerantur, imo non egeruntur; hinc febres, vigiliae, lassitudines, nausea, capitis imprimis dolor & ardor. Quandoque vero initio latet sub spontanea lassitudine, capitis & membrorum doloribus, insomniis, inappetentia, caliditate corporis, pulsu celeri & inaequali & tantum aliquo pruritu ani aut inani alvum exonerandi desiderio; hinc fit ut in omni intestinorum affectu Medici de ani statu percunctentur, & Empirici visu & tactu, imo limonum affrictu has partes tentant & explorant. Differt a mariscis gravi capitis dolore, nec non quod ani ostium late hiet, & quod saepe mortem & quidem confestim adferat. Anus late diductus cloacae instar livido & plumbeo colore squalet, dein sanguis, pus egeruntur, quandoque cum vermiculis. Demum est incendium & corruptio ani cum ulcere depascente sine vel cum sanguinis fluxu dolorifico, tempore imprimis aestivo grassante.

Præventitur refrigerantibus, antisepticis, clysmatis, inunctionibus, lavacris, balneis, subfumiis perpetuo insistendum; phlebotomia non negligatur; si vires non sinant, tunc cucurbitulae infra dorsum asignantur, clysteres consolidantes adstringentes qui narcotica recipiant; dein usurpetur dilutum ex cerusa, aqua rosarum, saccharo rubro, ovi albumine, lacte & opio concinnandum, quod ope lintei in anum profunde immitatur; si vero pars attractum reformidet, suffimenta emollientia & siccantia instituantur; victus sit refrigerans & roborans; irritantia cane & angue pejus declinanda; si vermiculi a putredine orti appareant in parte affecta, ii oppugnandi unguento quod pulverem amarum & cinerem tabaci admittat.

Nihil autem frequentius est vermibus apud Brasilianos; illi ob calorem in ulceribus omnibus generantur; illi non solum ano & intestinis sunt familiares, sed in ventriculo, folliculo fellis, utero, quin in ipso corde eos invenit *Piso*: qui cardialgias, deliquia animi, palpitationes, dentium fridores & horrores nocturnos inferunt, illi mendentur vermifuga, potissimum syrupus tabaci, citrea, & aurantia; &c.

Apud Angolenses viget idem fere tenesmus, eo discrimine, ut ferunt, quod stipetur alto mœrore, magna cephalalgia, asthenia crurum cum acris doloribus, oculorum tanta intumescencia ut exorbitare videantur; huic morbo saepe succedit Beriberia.

Frequens est apud Lusitanos Brasiliæ incolas tenesmus magna podicis, rectique inflammatione stipatus, cum cephalalgia, torminibus & cupiditate delidendi, magno podicis ardore & saepius febre,

Sawwages Nosologia Methodica. Tom. II.

inde si negligatur morbus, ulcera podicis vermibus scatentia formantur. Prophylaxis exigit ut podex saepius aqua eluatur.

Therapeia. Pluries in die vapor decocti limonum cum pauxillo salsi marini est podice excipiendus, pessaria ex frustulis limonum in anum immitenda; initio hoc remedium saepius sufficit.

Si ulcus adsit, pulvis pyrius in aqua rosarum vel plantaginis diluatur, & linteum hac aqua madidum podici applicetur, præmissis vapore ex decocto limonum.

A phlebotomia abstinendum est, licet febris adsit, sufficit clysmata initio anodyna & in fine deserviva adhibere. *Vide Cellonium Voyage aux Indes Orientales.*

ORDO TERTIUS.

SERIE FLUXUS.

HOc nomine comprehensos volo fluxus quosvis nec cruentos nec alvinos, sed vel mucosos, vel urinosos, purulentos, lacteos, aquosos, lymphaticos: horum alii ex cutaneo, colo ut ephidrosis; alii ex naribus, ut coryza, phlegmatorrhagia; alii ex oculis, ut epiphora; quidam ex ore, ut pyralismus; ex pectore, ut anacatharsis; ex genitalibus, ut leucorrhœa, gonorrhœa, enuresis, diabetes oriuntur, quem ordinem sequimur visum est.

Horum maxima pars vi retentrici imminuta debet adscribi, puipe ad hos fluxus producendos vis expultrix consueta major non requiritur, sed tantum respectiva major ob resistentiam imminutionem absolutam. In hoc vero minus recte sentiebant Methodici, & errant etiam plures Neoterici qui omnes effluxus laxitati sphincterum vel vasorum ruptioni, debilitati adscribunt, cum plurimi sint ad quos conatus veluti tenesmodos requirantur, adeoque vis expellens consueta intensior.

Nec minus a vero aberrant qui pro horum morborum principio semper colluviem serosam, lympham exundantem assignant, cum tamen ex seri effluxu ad ejus in sanguine exundantiam non valeat consequentia: senes mucum, pituitam frequenter a faucibus, naribusve eiciunt; eos phlegmaticos esse, seu humido scateri si concludas, alter pari jure eos sero expurgatos & exsuccos esse pronuntiabit: certe in causa morborum generica ratiocinii severitas est observanda, cum error in classe admittis toties multiplicetur quot sunt genera, species, & individua. Si quis pro causa fluxus in genere vasorum solutionem v. g. admittat, cum nihil possit esse sine sua causa, nec possit deesse posita sua causa, necessario sequitur nullum posse dari effluxum per vasa integra, scilicet per oscula excretoria vasorum; neganda sunt saltem talia dari in vasorum systemate oscula, quod quantum repugnet quotidianæ autopsiæ nemo non videt. Si laxitati sphincteris ani, valvularum intestinalium, superficiei laxitati tribuendus sit

tanquam causæ suæ omnis alvi fluxus, ut credebant plurimi, sequeretur in omni alvi fluxu curando convenire adstringentia & roborantia, quod quam periculosum foret in dyentericis, inflammatoriis, tensesmodis quisque paululum cordatus perpicit.

Sint duæ vesicæ, una major, altera vero minor, sed sibi similes quoad figuram, elasticitatem, eodemque fluido repletæ, ita constructæ ut fluidum suum per ureteres admittant & per urethram emittant: si utraque compressa vel contracta fuerit, quantitas effluxura ex una respectu alterius erit necessario in ratione amplitudinis orificii emissarii & velocitatis fluidi intra emissarium conjunctim, quando sufficiens erit admissio liquidi ad fluxum continuandum.

Quantitas itaque ex minori effluens potest esse æqualis quantitati effluenti e majori, etiamsi emissarium duplo, triplo minus fuerit, tum quia velocitas, tum quia duratio effluxus tantumdem major est, ergo a quantitate effluxus ad orificiorum magnitudinem nulla datur consequentia, nisi velocitatum respectus habeatur.

Velocitas cujusvis liquidi est ut radix facultatis seu potentie illud prementis, aut quovis modo exprimentis, norunt aquileges; quæcumque sit potentia vesicam comprimens, constringens, sive muscularis vesicæ inhærens, sive gravitatis ipsius fluidi, sive expansiva, sive a pondere ambiente, ut dupla, triplave velocitas fluido impertiatur quadruplo noncuplo major requiritur potentia, nulla habita orificii emissarii ratione, ita ut si pondere quadruplo prematur vesica, sive majus, sive minus fuerit ejus emissarium, velocitas effluxus sit duplo major; ergo a velocitate fluidi ad magnitudinem emissarii non valet consequentia contra quam sentiunt hydraulices ignari.

Quoniam possibile est ut vesica quæ duplo, triplo majorem continet fluidi molem, nec emissarium majus, nec potentiam comprimentem majorem habeat, adeoque non majorem in fluido exeunte velocitatem; fieri potest ut major sit quantitas seu plethora fluidi, & tamen non major sit, imo minor effluxus, ergo a plethora ad effluxum majorem non valet consequentia: errant ergo qui plethoram pro causa cujusvis effluxus in genere assignant.

In fluxibus intermittentibus, quantitas effluens intra datum tempus est proportionalis & numero recursum effluxus, & durationi singulorum recursum, si cætera sint paria, adeoque exiguis licet sit effluxus intra minutum, si tamen pluries in die, vel in mense recurrat; & per plura minuta vel per plures horas quilibet recursum perseveret, major fieri potest fluidi jactura quam per uberiores qui rarius revertitur & minori tempore desinit.

Facultas vitalis docente experientia collabitur, cum vasa eo usque deplentur ut eorum parietes flaccescant, ita ut cum necessaria ad sanitatem & robur detrahatur sanguinis copia, quo

plus detrahatur sanguinis, eo majus vitæ imminet periculum.

Ex uberiori sive lymphæ sive cruoris effluxu vasa flaccescere certum est; adeoque facultatem vitalem minorem evadere consequens est, hinc sit ut ex hæmorrhagiis, diarrhæis aliisque effluxibus, in homine non plethorico accidentibus, robur omnium facultatum a vi vitali pendendum imminuatur.

Rubet facies quatenus cruor sufficienti vi pellitur a corde in cutanea vasa, superatis eorum vasculorum resistentiis, superata earum vi elastica, qua continuo constingerentur, ni obstrævis immixti cruoris: ergo imminuta a sanguinis aut feri effluxibus immodicis facultate contractiva cordis, pallore suffundetur facies.

Calor respondet particularum ignearum extricationi & actioni, illæ vero extricantur & agunt a vi circulationem promovente & vasorum cum fluidis attritum excitante, si itaque a fluxibus immodicis vis cordis imminuatur, calor in partibus potissimum extremis debet decrescere, seu frigescent extrema.

Cum robur seu potentia motrix in homine imminuit, mutatur consueta virium distributio, & ad organa vitæ minus necessaria, minor, ad cor vero & pulmones movendos major distribuitur virium quantitas, urgentiori etenim est occurrendum; hoc cernimus fieri in febrilibus morbis, artus enim multo magis debilitantur quam organa vitalia.

Simile quid in profusis sanguinis fluxibus observamus, in quibus cum ad eam debilitatem artus deveniunt ut e loco vix moveri queant, interea non tanto gradu debilitatur, pulsus imo pulsationes paulo frequentiores evadunt aliquando, & sic quod ipsi deficit ex parte plenitudinis, aliquatenus ex parte velocitatis compensatur.

Pulsus itaque in longis effluxibus minorem, mollioremque evadere, simulque solito frequentior, malum est signum; quippe quod indicat facultatem vitalem in angusto esse & vitæ periculum imminere.

Qui robore gaudent nec moralibus periculis perturbantur, illi omnes suas actiones constantius, & æquabiliter exercent; qui vero debiles sunt, aut in periculo versantes animo perturbantur non nisi tremulos & inæquales motus exerunt; hinc patet ratio cur hominibus, quorum facultas vitalis a profusis fluxibus est valde imminuta, & mens terrore percussa, pulsationes sint inæquales, intermittentes, pejus est si mente non consent.

A mœrore digestionem languere, vitari ingesta non satis cito digesta, omnibus notum est: verum in longis ægritudinibus mœror mentem occupat, cum vires vitales fatiscunt, & periculum vitæ imminet, maxime si elasticitas solidorum labascit, non mirum est itaque si in morbis evacuatoriis, potissimum chronicis, digestiones vitientur & stomachi functiones, ut famines, langueant, unde mala plurima subsequuntur.

Omnis effluxus pendet a vi fluidum exprimentem majorem quam est fluidi & sphincterem illud retinentium resistens; quam propositionem mechanice principii adeo congruam noverant veteres Medicinæ Patres & contemnunt Neoterici. In effluxibus activis, quales sunt plurimi; vis expellens solito major est, nec potest diutius exerceri, quin sphincteres elongentur, seu quin fibræ circulares vasorum diutius elongatæ & distensæ retineantur: atqui docet experientia chordas fidium quæ diutius extensæ retinentur, non ita cito, nec unquam deinceps etiam si sibi relicta pristinam brevitate recuperare, quod accidisset si brevi tempore tantum distractæ fuissent, ergo in longis fluxibus vires retentrices & contractivas sphincterum, fibrarumque circularium inminui consequens est.

Inminuto fibrarum circularium robore, orificia ab eadem vi applicata magis hiare debent, adeoque eadem vi expultrice applicata major debet, cæteris paribus, aut facilius fieri effluxus: hinc fit ut post longas dysenterias, alvus laxa evadat, ut post longas dysurias vix possit contineri urina, ut post multos partus diducta vagina uterus prolabatur, post longam diarrhœam rectum intestinum puerilis procidat &c. Non mirum itaque si superatis morbis evacuatoriis acutis, roborantia, tonica, adstringentia, quæ tonum augeant, restituant, sunt necessaria, licet in acuti morbi vigore fuissent noxia.

In morbis evacuatoriis acutis vis expultrix est ut plurimum absolute major quam in sanitate, quia facultas est irritata a mole aut acrimonia materiæ morbificæ, adeoque requiruntur laxantia, lenientia, anodyna & evacuatoria, quæ vires nimis auctas minuunt, & materiem morbificam eliminant: verum in chronicis & passivis fluxibus vis retentrix seu solidorum elasticitas est imminuta, robur vitale deficit, adeoque tonica, adstringentia, roborantia indicantur, & quoniam facultati vitali periclitanti ante omnia succurrendum est, analeptica, restaurantia, cardiaca sunt in usum vocanda, fluidis effertis, vappidis, nimium æquosis sua activitas, spiritusascensia, ut aiunt, nativæque restituenda viscositas, & semper ea sunt eligenda quæ cæteris paribus vim digestivam minorem exigunt, ut digerantur, seu quæ sunt coctui facilliora, gustui & ventriculo gratiora, atque materiæ morbificæ corrigendæ simul aptiora.

Sit homo v. g. diarrhœa serosa exhaustus, ea debent eligi cathartica quæ minori virium dispendio intestina expurgant, ut mitia; sed simul ea anteferi quæ ventriculo & intestinis robur conciliant, ut subadstringentia, quæque ventriculum non subvertant, sed ipsi quam minime fieri possit displiceant, aut eorum sapor ingratus, admixtis stomachicis jucundus debet emendari, & eorum finita operatione sedantia, cardiaca, absorbentia & stomachia debent in usum advocari.

Rheum v. g. rhaponticum, myrobalani sunt mitia simul & adstringentia, nec non ventricu-

lum roborant, ferum acre absorbent; aquæ thermales sulphuræe fibras laxas roborant, ferum vitiosum eluunt, expurgant, & vires corporis non infringunt.

Diacordium, pilulæ de cynoglossio fluxus compescunt, adstringunt; terra catechu, cinnamomum, cassia lignea, nux moschata tosta, confervæ rosarum, syrupo cydoniorum admixta palato arident, stomachum roborant & simul adstringunt, adeoque cæteris paribus sunt aliis anteposenda.

Decoctum cornu cervi, gelatinæ aromatibus conditæ; decoctum album Sydenhami, succum nutritium, purum, viscidulum, sine labore stomachi sanguini suppeditant, ergo exhaustis conveniunt.

Lacticinia, præmissis catharticis, & diluentibus, acrimoniam fluidorum temperant, coctui facilia sunt, siccitati medentur, visciditatem fluidis dissolutis restitunt; ergo ubi dissolutio alkalescens, siccitas, amphimerina hectica, purulenta, lues scorbutica; fluxum fovent, ea cæteris præstant.

XX. EPIDROSIS; *Ydros*; *Epidrosis* Hippocrati; *Sudor morbosus*, aut rectius *Sudatio morbosa*; *Sueur*.

Consultius est alio nomine indigitare evacuationem, aut actionem sanam; alio vero morbosam, quam sub eodem confundere.

Sudor est fluidum cuius epidrosis est vacuatio; epidrosis est sudorem quod diarrhœa ad fæces, & sudatio ad epidrosim, quod dejectio ad diarrhœam.

Character. Epidrosis est sudatio tum quantitate, tum qualitate, tum intemperitate notabilis, seu morbosa sudoris evacuatio.

Eandem esse perspirabilis halitus, & sudoris materiem verosimillimum est; sudor ab halitu illo discrepat, ex eo quod conspicui fluidi, non vaporis forma, climinetur & cute; halitus vero perspirabilis quantitas est singulis diebus intra fanaticam dimidia fere assumptorum alimentorum pars; vir mediæ stature & ætatis 146 libras ponderans, in cibo vel potu intra viginti quatuor horas assumens circiter quinquaginta sex uncias, duplo uberius prandens quam cœnans, intra id tempus duodecim circiter per trientes qui somno impenditur, & sexdecim per duos trientes, qui vigiliæ; a sudore magis imminuti pondus corporis quam a sola perspiratione certum est ex experimentis Gortorianis.

Sudatio est proportionalis quantitati materiæ perspirabilis in sanguine contentæ, *velocitati* qua seceritur, & cutanei coli *calori*, aut laxitati, quæ a velocitate sanguinis adaucta crescit epidrosis, est activa; quæ a cutis laxitate & seri abundantia fit, est passiva; visa sunt cadavera per aliquod tempus sudorem fundere, eumque frigidum.

Sudor frigidus ubertatem seri perspirabilis, cutis.

cutisque laxitatem designat; calidus, sanguinis velocitatem & serositatem simul.

1. *Ephidrosis spontanea*; *Sudor pyretos sponte perseverans*.

Ter vel quater observavi homines qui sine causa evidenti, sine febre, sudoribus, potissimum nocturnis, per menses diffuebat, unde macies, debilitas, inappetentia. Curatur catharticis, acidulis, lacte; sed diu resistere consuevit apud pueros.

2. *Ephidrosis scorbutica* Sennert. de signis scorbuti.

Sudor copiosus scorbuticus etiam media hieme sub levissimis tegumentis erumpit; & cum anxietates simul eos affigere soleant, non cessant illæ, nisi vapores illi pravi per sudores discedant; sequitur autem plerumque hos copiosos sudores atrophia.

3. *Ephidrosis febrilis* Boerhaave aphorism. 715. *Sudor febrilis*; *critica* Hippocr. Sect. IV. aph. 36. ad 62.

Sudor vel est insalubris, vel salubris. Salubris perfecta materię febrilis coctione supervenit cum euphoria & virium reintegratione; is nunquam initio febris accidit, ne paucus est, nec profusissimus, aut diutius repetens.

Insalubris est tum qui calidus initio accidit tum qui in decursu morbi partialis tantum est, ut circa caput, pectus, tum quocumque tempore superveniens, si frigidus fuerit.

Post febres exacerbantes malignas quandoque æger in sudores delabatur, a quibus debilitatur, & illi cohibentur, monente *Sydenham*, si æger lecto non continuo affixus manet, sed identidem lecto insideat, vel exsurgat; aut si vires & fames vigeant, hi sudores optimi sunt, licet fœtidi; memini me sudorem moschatum per mensem exhalasse post amphimerinam malignam; simulque salubri boulimo detentum intra hoc tempus vires & corpulentiam amissam recuperasse.

Utilius nihil est ad prohibendos sudores quam tegumenta detrudere, e lecto surgere, aerem frigidiusculum admittere, potu nitrato, emulsionato, frigido amissum reparare.

Vide *Ephemoram sudantiam* 1a Classe. *Hemiteisraum*, *ibidem*, &c.

Sudor criticus ex pulsu incidio præfigitur, ut docet *D. Solano*.

4. *Ephidrosis synoptica*. *Sudor diaphoreticus*, *sen synopticus* Nicol. Pisonis de morbis cognoscend. pag. 212.

Is sudor stipatur frigiditate, & vel partialis est, vel universalis.

„ Is evenit, ait *Piso*, quoniam ea quæ corpora nostra regit natura, quæ *Hippocrati* est calor naturalis, vel omnino extinguitur, vel proxima est extinctioni, unde laxantur solida, adeoque cutis oscula secretoria; intereadum a cruore frigido & veluti coagulato serum ubertim separatur, & sic per cutem frigidam exsudat, facultate retentricæ illud continere non valente. „ Hunc sudorem comitatur pulsus parvus, rarus, fornicans, faciei color, qualis est mortui, fœtus, pallens, desperatio, animi angor,

jaectatio. Videtis an sineope sit, an vèro cardiacia quæ sudore foveat. De sudore consulatur *Sennerti Semiotica*.

5. *Ephidrosis hæctica*.

Est symptoma phthiseos, tabis, hæcticæ amphimerinæ in phthisi; sæpe partialis est, & a collo, capite, thorace potissimum promanat, noctu post paroxysmum.

6. *Ephidrosis exanthematicum* Frid. Hoffmann. T. 2.

Est sudatio quæ rubeolam, purpuram, miliarum, simileque exanthematicos morbos comitatur; acidum redolet in miliarum; in nullo morbo est subito aeris frigidi interventu cohibenda; si diebus criticis accedat, modo vires non exsolvat, salutaris est.

7. *Ephidrosis febricosa*; *Tritaphya elodes* Græcis, *Febris sudatoria*, vel *diaphoretica* Torti de febribus lib. 3. pag. 126. & 187.

Fraudulentior est ea febris intermittens, vel remittens, quæ nullo præcedente pravitatis indicio, ægrum invadit more solito cum frigore & horrore, cui succedit calor, & statim sudor aliquantum præcox, qui equidem febrem videtur primo aspectu alleviare, sed revera post illum potius intenditur febris quam remittitur, imo eo fortior videtur, quo copiosior est sudor.

Hinc potius longitudo morbi significatur vulgo quam mors, sed in hoc morbo paulatim frigit sudor, & in diaphoreticum sensim degenerat, sudat perpetuo ægrötans, & disfluit undequaque frigido sudore persusus, sicque perpetuo algens & sudans, sicut cera liquatur, dissolvitur & deficit, pulsus celer est, minutus ac debilis, respiratio sit anhelosa & frequens, dissipantur vires, mens sola lucidissima est, & sentit homo se paulatim mori; nisi autem illa ipsa accessione succedat, in proxime futuram tantum protrahitur; rarius accidit ægrum algidum sudando fieri, circa tempus declinationi proximum tenui, frigido & viscoso sudore profundo cum frigore marmoreo, unde cum tantum metuebatur longitudo morbi, in declinatione succedat mors, quam facies Hippocratica illico facta præmonstrat. Præmissis catharticis & diætâ tenui ad kinkinam est confugiendum.

8. *Ephidrosis lateralis* Franci & Schmidii Collect. Acad. vol. 3. pag. 577.

Ille observavit mulierem quæ per totam vitam, excepto graviditatis tempore, quoties sudabat vel arte, vel sponte, nunquam nisi a sinistro latere sudorem profundebat.

9. *Ephidrosis lactea* Ephemer. German. Dec. 2. anno 5. append. pag. 67.

10. *Ephidrosis mellea* Rhodii; *Oleaginosâ* Moltenbroeckii.

Sudor colore & consistentia mellis.

11. *Ephidrosis vinosa* Bartolini.

Sudor colore vini rubri.

12. *Ephidrosis viridis* Borelli Cent. 2. Obs. 56. Sudor colore viridi in axilla.

13. *Ephidrosis nigra* Zacuti, Joel. Langelos. Collect. Acad. Tom. 3. pag. 255.

A scrupulo auri fulminantis sumpto oriebatur, observante Langelorio.

14. *Ephidrosis luca* Hildani, Joel. Langelot. Collect. Acad. Tom. 3. pag. 257.

Ab usu auri fulminantis in hemiplegia scorbutica vidit Langelotius.

Ab usu Rhei *Christi. Mentzelius, Collect. Acad. Tom. 3. pag. 255.*

15. *Ephidrosis uriosa*. Salmuth. L. 1. Obs. 82. Haller physiol. Tom. II. p. 471.

16. *Ephidrosis cruenta* Joel. Langelot. Collect. Acad. Tom. 3. pag. 255. Schvvencke Hæmat. 130.

In scorbutica sanguinem sudorem vidit Langelotius.

In adolescentis sudor axillarum colorem cinabarinum referebat: Hoffmann.

17. *Ephidrosis cereulea* VVincler. Collect. Acad. Tom. 3. pag. 263.

In Epilepsia paroxysmo faber lignarius sudorem cereuleum ex hypochondrio dextro fundere visus est a D. VVinclero & a Mogio.

18. *Ephidrosis a saburra.*

Est sudatio quæ a nimio cibo sumpto; potissimum a cœna lautiori & somno citius eam subsequente, procedit, & hic est sudor a saburra cruda. Altera est ephidrosis a saburra putri; sudor multus in somno factus absque causa manifesta corpus uti nimio cibo significat, ait Hippocrates; si vero cibum non accipienti id accidat, corpus evacuatione indiget: Aphor. 41. Sect. IV. portentosam ephidrosim, quæ intra diem ad

40. libras assurgebat, a saburra verminosa productam observavit Ill. Marten de Grandvilliers Journ. de Med. Juill. 1762. p. 29. hæc ultima cardiaci cessit.

19. *Ephidrosis acida.*

Symptoma miliaris, rachialgiæ vegetalis, ephemeræ lactæ, & amphimerinæ verminosæ.

20. *Ephidrosis aronosa*, Haller Physiol. L. 12. pag. 40. a sale crystallisato Tronchin de Colica Piëtonum; Leeuwenhoek Trans. Philos.

Hydronosus Foresti, vulgo *suette*, ad hanc Classen attinet, si sudor in hoc morbo sit præcipuum symptoma, non vero febris, ut in *ephemera sudatoria*, vel eruptio miliaris, ut in *miliari sudatoria*, quibus nomen *suette* etiam vulgo tribuunt Neoterici. Sudorem esse potissimum symptoma in morbo quem sub eodem nomine descripsit *Clariss. de Myserey* verosimile est, cum pyrexiam fere nullam observat, sed clarior & magis distincta hujus morbi requiritur notio ad genus hydronosi stabilendum, si a prioribus morbis discrepet.

XXI. EPIPHORA & Delachrymatio plinii; *Rbecuna ophthalmaloni* Galeni 4. de locis cap. 5. Tralliani Lib. 2. cap. 1. Pauli lib. 3. cap. 12. &c. *Oculi lachrymosi*; *Illacrymatio*; *Lachryma morbosæ* Gottrai; *Lippitudo serosa* Etmulleri pag. 297. *Larmoyement*.

Character. Humoris utplurimum ferofi uber & contans ex oculis effluxus. Fons potissimus est *Sauvages Nosologia Methodica. Tom. II.*

glandula lachrymalis supra oculum externe sita, cujus ductus excretorii ad limbum internum palpebræ superioris hiant; ille humor per spatium trigonum a tarsis & cornea relictum, vi adhesionis fluit, & veluti fugitur a punctis lachrymalibus quasi a tubulis capillaribus, inde fertur per ductum nasalem a nares.

Toties vero nulla est lachrymatio, quoties quantitas a glandula suppeditata non major est ea quæ transmittitur a punctis lachrymalibus, verum major evadit 1. vel uberiori secretionem; 2. vel parciore refectionem; uberior est secretionem, dum mœror mentem afficit, dum vapore acri, aut pulvere illapso, aut phlogosi irritatur hæc glandula; parciore est transmissio, dum vel puncta lachrymalia, vel ductus nasalis quoquomodo angustantur, obstruuntur, comprimuntur; hinc varæ species.

1. *Epiphora a pathemate.*

Vel hysteriam comitatur, qui fletus cito risu excipitur; vel mœrorem, commiserationem a motivo extrinseco sequitur; vel in morbis gravissimis, ut febris acutis, accidit citra causam evidentem. Vidi autem in hoc casu unam aut alteram tantum lachrymulam, & illa lachrymatio, si cum aliis signis pessimis jungatur, pravi est ominis ex aphor. 80. *Epidem. 1.* Si reliqua non sint exitalia signa, hæmorrhagiam tantum significant e naribus imminentem.

2. *Epiphora ex rhyade* Avicennæ, *Algarab Arabibus.*

Hujus existentia valde dubia mihi videtur; nisi Rhyas fiat ab erosione caruncule lachrymalis, aditque ideo irritatio, rubor, dolor, cujus ratione ductuli lachrymas a punctis lachrymalibus ad ductum nasalem devehentes sint contracti; nec enim, ut putans plurimi cum Veteribus, gravitate fluunt lachrymæ in statu sano, adeoque deficient hæc caruncula non ideo desuunt, cum etiam prone decumbens non lachrymetur.

3. *Epiphora ophthalmica* Sennerti; *Epiphora Galen.* introductione. *Lippitudo sanguinea* Etmulleri pag. 297. *Ophthalmia humida* Sennerti; *Chaffic. L.* Vide Ophthalmiam.

Epiphora ex variolis Etmulleri. L.

Illæ illachrymatio sequitur variolam, cujus pustulæ forsan intra tubum nasalem suppuratæ hujus coactum, vel a pure spissiori infarctum produxerunt; ea vero quandoque fistulam lachrymalem acceperunt, an vero semper? dubium & inquirendum superest. Infantes plerumque crescente ætate ab hac epiphora liberantur.

4. *Epiphora ex agilope* Sennerti; *Fistula lachrymalis* Auctor. *La Fistule lachrymale* L.

Agilopis nomine intelligit exulcerationem, aut abscessum in magno oculi cantho, qua ductus nasalis, vel partim, vel omnino afficitur, ita ut lachrymæ purulente tum per nares effluent, tum per puncta lachrymalia, tum per fistulam in vicinia causam resuunt.

Inde vero subdidit fistula in completam & incompletam; imo datur species in qua pus non ex in-

teriori hujus ductus, sed ex abscessu proximo demum superne rupto refluit. Vide *Pesitum loco citato & Heisteri Chirurgiam*.

In hac fistula lachrymali, quam sola fovet ductus nasalis obturatio, feliciter succedit operatio olim ab *Anello* indicata, nuper perfectius adhibita a *dexterrimo Monspelienfi Chirurgo D. Mejan*, filium scilicet argenteum extremo altero acut instar perforatum immittitur per alterum punctum lachrymale usque ad nares; hinc vero foras abductum trajicitur uno, vel altero bombycino filo, quod ope filii argentei sursum per oculos retrahitur; in ductu nasali instar setacei relinquitur per mensem, unguento deterfivo, si opus sit, illinitur; & sic via patula fit lachrymis, & fistula sanatur.

6. Epiphora ab *ectropio*. L.

Ectropium est palpebræ alterutrius extraversio, *Reurvement*. *Entropium* palpebræ intraversio, *Eraillement*. *Palpebra inferior* evertitur a *carne luxuriante*, quæ ulceribus membranæ internæ superveniunt, in quo casu lapide infernali absumenda excrescentia, usquequo palpebræ sui carni elatere se resistunt. Vel evertitur propter *ambustionem* externam, qua cutis corrugatur; ea si vetus, immedicabilis; si recens, curatur emollientibus; ut lacte, butyro, unguento de althæa, cerato *Galeni*, compressisque decentibus. Vel avertitur a *laxitate*, ut apud senes, observante *Heistero*, ea que insanabilis. Remedia exsiccantia conveniunt, calor siccus, spirituoza fotu, vapore adhibita; lutum ex aquis thermalibus, palpebra inferior invertitur ab *operatione* fistulæ lachrymalis secto tendine musculi orbitari, quod immedicabile est; vel a *vulnere* tarsum secante, unde in acumen bifidum intro vel extro vertitur (*eraillement Saint-Yves*;) hoc malum conveniens futura conjunctivæ & cutis in tacto tarso prævertit, si ulcus recens sit; si vetus, malum est immedicabile.

Extrovertitur etiam palpebra inferior ab *ophthalmia* aut globi tumore, tum aquoso, tum caneroso; prior vocatur *hydrophthalmia*, & ambos oculos afficit, & curatur diureticis catharticis; posterior cancri indolem & curam sequitur.

7. Epiphora ab *anchilope*. L.

Anchorops, quasi visus angularis, est tumor cysticus, vel purulentus, vel lachrymoso mucosus canthi temporalis, cum epiphora.

Anchorops purulentus est, vel spurius, ab apostemate subcutaneo, vel ab apostemate inter musculum orbiculare & saccum nasalem; prior est nullius momenti, posterior epiphora quandoque stipatur, & agilopem potest ducere.

Anchorops lachrymoso-mucosus compressione recedit, & tunc lachrymæ vel tantum per puncta lachrymalia, vel per poros *Gunzii* refluit, vel etiam in nares dimanat; excutatur ab obstructione ductus nasalis, vel a mucus spisso viscido, vel ab infarctu ipsius sacci spongiosi, vel per fluxionem intumefacti. In priori casu injectio per syringem *Anelli* sufficit; secus compressio ope fasciæ & splenii iteratæ per diem

continuum; per noctem ope emplastri, sæpè *morbum* sanat, addito spirituoso vel vinoso liquore, quo splenia mædantur, & tonusque sacco retineatur. In posteriori specillum argentum per puncta lachrymalia immissum obstructionis referat, addito etiam filo uno, alterove *gossypino*, præmissis præmittendis.

Anchorops purulentus incipit a tumore calido, rubro, lancinante, vel pulsante, cum febre, ophthalmia, epiphora; pendet a vera inflammatione sacci lachrymalis quæ ab insuppuratum; unde dignoscitur ab *anchilope* lachrymoso, vel hydrope sacci nasalis. Lachrymalia puncta fundunt verum pus, non vero mucum puriformem, qui a pure vix distinguitur, nisi per antecedentia; naris ejusdem lateris sicca est, nisi per noctem quid effluat; quod sæpe fit. In illa specie, vel viget inflammatio, vel recessit; si vigeat, instituitur diæta tenuis, refrigerans, phlebotomia celebretur, juscula refrigerantia usurpentur, catharsis antiphlogistica non negligatur. Si resolutio non succedat, applicetur tumori cataplasma ex medulla pomi coti cum albumine ovi mixta, vel cum pulpa cassiæ, ut suppuratio procedat, qua facta apostema lanceola aperiat, injectione hordei detergatur, curanda tenui saccus lachrymalis aperitus servetur, cicatrix inducatur.

8. Epiphora frigida *Sennerti* cap. 46.

Est effluxus involuntarius lachrymarum ferarum, sine pruritu, dolore & calore saltem notabilibus; ea sequitur diurnas ophthalmias etiam sanatas, studia immodica, ut accidit potissimum circa annum ætatis quinquagesimum, cum visus imminuitur, & objecta non nisi paululum dissita, distincte videri possunt; accedente hyeme ingravescit, & difficulter curatur; interea si æger ab studio, vento, fumo, cibis salis, vinoque abstinere, si simul noctu oculum fovet infuso quatuor caryophyllorum in aquæ vitæ uncis duabus, hic affectus imminuitur; si vero ob tam levidense incommodum æger velit cathartica & vesicatoria nuchæ usum vocare, ut sudent Auctores, ille de horum successu judicabit.

9. Epiphora calida *Sennerti* ibid.

Ea est serosi laticis ex oculis destillatio, quæ stipatur calore mordaci, pruritu, rubore, & dolore oculorum, adeoque diversas ophthalmiæ species, potissimum ulcerosam fistulosamque, comitatur, quas vide suo loco. In hac præter remedia generalia, ut phlebotomiam & catharsim, conveniunt balnea, juscula refrigerantia, serum lactis, nec non collyria leviter astringentia ex rosis, plantagine, acia, gallis, vino rubro, vitriolo, &c.

Lachrymæ quæ a nullo animi pathemate procedunt, in morbis acutis hæmorrhagiam narum, & si sint cum signis exitialibus, mortem prænuunt: 1. *Epidem.* 2. *Aphor.* 80. & 4. *Aph.* 52.

10. *Epiphora cruenta*; *Lacryma sanguinea* *Sennerti* ibid. & fusc *Schenck* libr. observ. *Larmes de sang*. Vide *Menorrhagiam erroneam*, P. *Borell* Cent. II. Obs. 56. L.

11. *Epiphora sebacea* Haller. Stud. Medic. pag. 82. ex Rudolpho Vehrens; *Leas* Hippocratis; *Emia* Celso; *Oculi. gramiosi* Lucilio; *Gramia* Nonnio; *Lippitudo* Auctorum; *La chassie*.

In palpebrarum marginibus sunt glandulae sebaceae, quae separant paucum in statu sano sebum, quo forte praepeditur lachrymarum effluxus & deviat; est uber & copiosissimus est hujus sebi quandoque proventus. Illa lippitudo saepius ophthalmiam humidam seu pituitam Horarii comitatur, ea visum perturbat, palpebras noctu, scilicet hora octava vespertina usque ad diem sequentem, agglutinat: tunc vero apertis per vim oculis, lachrymae serosae effluunt.

Curatur tuitae pulvere vespere adperso, vel aqua rosarum, cujus unciae octo vitrioli viridis vel albi grana viginti excipiunt; vel aliis ophthalmicis deterfivis & subadstringentibus.

12. *Epiphora arthritica* Musgrave de arthritide, cap. 18. & 21. L.

Est ea quae ab humore acri arthritico a pedibus retropulso accidit, & cum arthriticis doloribus alternat, ac quandoque cum illachrymatione odontalgiam excitat. Affectus hic quandoque diutinus est, & saltem incommodus.

Exigit phlebotomiam & vesicatorium: nuchae applicandum, nec non collyria mitissima, ut lac oculis instillatum, mucilaginem feminum psylli & cydoniorum, aquam rosarum, trochiscos albi Rhafis, aquam plantaginis, &c.

13. *Epiphora lactea*, Ephem. Germ. Dec. II. Ann. VII. Obs. 98. in infante recens nato.

XXII. CORYZA, Hippocratis, Gorraei Definit. Med. aliis *Catarrhus*; *Gravado* Latinis, *Destillatio*, *catarrhus ad nares*; *Rhume du cerveau*; *Coryza*.

Character est humoris pellucidi aut mucosi, viscosi e naribus stillicidium. Membrana pituitaria, quae sinus frontales, sphaenoidales, maxillares obvestit, est amplissima; duplicem vero humorem suppeditat, tenuem scilicet, & paucum qui in nares posticas, inde in oesophagum cum lachrymis infunditur, & mucum viscidum, qui membranam, ut odoratum sit idonea, continuo lubricat, obliquaque. Duplex est itaque fons humoris qui in coryza per nares effluit.

1. *Coryza catarrhalis*, vulgo *gravado*. *Coryza humida*. Nenteri. *Enchiffrement*. *Rhume du cerveau*. B.

Illa ab aeris vicissitudinibus, potissimum a frigore suscepto calente corpore, oritur; dolore gravativo frontis, sternutatione, anosmia, voce nasali, dysproea, tussi stipatur, dein vero procedente morbo destillatio humoris, qui prius erat limpidus, e naribus qualis in summo frigore fit, qui *roupie* vocatur, jam abit in mucosum, viscidum, copiosumque effluxum, a quo aeger sublevatur, redit odoratus, respiratio juvatur, &c.

Phlogosis membranae pituitariae, est hujus morbi principium.

Curatur diæta tenui, potu theiformi, calido, diluente, inspiratu lactis tepidi, aquae, vaporis; aere tepido, vapore seminum nigellae in aqua coctorum; vide *Schneider. lib. 3. de catarrhis*, pag. 503. Cum nares posticas occupat favior est quam cum altius assurgit.

2. *Coryza phlegmatorrhagia* Salmuth. ob. 37. cent. 1. Bonet. Sepulchret. T. 1. p. 410. *Phlegmatorrhagia* Junckeri; Morgagni Ep. XIV. 20. *Hippiatris Morfondure*. Furetiere Diction. B.

Differt a praecedenti quod, sine satellitio catarrhi, illico sponte accidit profluvium jure humoris limpidi, lymphatici, copiosi, non mere aquosi, qualis est qui a frigore acri maxime apud senes exstillat; hanc coryzam bis noctu expertus sum, sine alio incommodo: similem per plures menses perseverasse memorat Morgagni; uberrimum aliud narrat *Bidloo*, quod *stillicidium narium* vocat.

3. *Coryza virulenta*; *Onena* Bonet. Sepulchret. T. 1. p. 406. *Hippiatris Morve*.

Est purulenta materiae effluxus e naribus cum ozæna. Hic morbus ob foetorem & acrimoniam puris diu in naribus conclusi, & foenum inquinantis ab equo ad equum propagatur, seu contagiosus evadit: vide *Hippiatros*, ut *Soleysel* & *Bourgelat*, *Elementa Hippiatrica*.

4. *Coryza variolosa* Huxham.

Illud symptoma stipatur sternutatione, difficultate deglutiendi, tussi, epiphora, & saepius rubeam quandoque variolam in euntem comitatur, ac designat.

5. *Coryza purulenta* Boneti Sepulchret. T. 1. Obs. 10. Append. 1. Morgagni Ep. XIV. 22. ex Fernelio, Passino, Nicolai, &c. vide *Cacodiam ozænam*.

Si sinus frontales ulcere laborant, iniectiones institui possunt deterfivae, imo horum sinuum trebratio institui; si vero sinus maxillaris alteruter pure turgeat, dente canino avulso puri via parari debet, *Meebomii* & *Covvpero* ducibus.

6. *Coryza febricosa* Vandermonde Journ. de Med. Mars 1751. p. 197.

Viro catarrho fluxus mucii periodicus vespere quovi revertens, meridie sequenti evanescens, stipatus erat capitis intumescencia, dolore, sinuum infarctu: mucus narium copiosus erat, limpidus, acer; pyrexia nulla; diaphoretica frustranea fuere, soli kinkinae usui cum catharticis morbus cessit.

XXIII. PTYALISMUS; *Pruelismus* Hippocratis in Coac. a *pruelon*, sputum; *Anabexis* Galei; *Anacrempsis* Hesychio; *Cartharsis diapharygos*; *exseratus*: *Salivatio*; *frequens expulatio* Latinis. *Bave*, *salivation*; *expuition*, *crachtement*. *Aegri Salivantes* Latinis; *Gallis Baveux*; *Anglis Drivellers*.

Character. Est saliva vel mucii sine expectoratione ac vomitione ex ore effluxus, aut emissio.

In os confluit: 1. saliva ex ductu potissimum Stenoniano a parotidibus delata, nec non ea quam omnes glandulae sublinguales, buccales, &c. suppeditant: 2. praeterea liquor tum limpidus,

pidus, tum mucosus, qui ex naribus in fauces delabitur, tum per nares posticas, tum per ductum sphæno-palatinum: 3. Mucus viscidus, qui ex tonsillis & glandulis faucium sebaceis exprimitur. Mitto quæ vomendo vel expectorando confluunt.

Quidquid exit ex ore, illud vel vomitu vel ructu ejcitur, vel expectoratur cum tussi, vel extretatur cum sono rauco, quem Arabes *Rasca-tionem* vocant; vel exspuitur ex lingua & labris, vel sine impetu elabatur, quod Galli *bave* nominant.

1. *Ptyalismus nauseosus*. *Ptyalismus a. saburra nidorosa*. B.

Illà est species quæ a saburra ortum ducit, quatenus irritatur inde pharynx, & liquor ac mucus ex faucium cryptis ubertim profluit, cum nausea, angore ventriculi; tanta quandoque copia expuitur & extillat hic liquor, ut ex stomacho suppeditari quis crederet; talem ptyalismum excitat etiam emeticum assumptum, etiam antequam vomitio accedat. Talem excitat etiam aconitum, si vel masticatum fuerit, hinc enim oris sapor putris per duos vel tres dies cum salivatione, ut observavi, & cardialgia cum lancinante dolore in medio lingua.

2. *Ptyalismus a pyrofi*. Vide Sodam Junckeri. I.

Differt ille a priori, quia sensus ustionis & acidi erodentis extenditur a ventriculo ad os, atque quasi acidum saporem præ se fert saliva; in hoc affectu ubertim effluens; hanc excitant fructus acidam vel empyreumaticam saburram generantes, castanæ, nuges, pisces conditi, fruxa omnia ex sartagine cum oleo vel butyro cocta, nec tamen nausea excitatur ut plurimum.

3. *Ptyalismus Lapponicus* D. Linnæi; *Ullim* vel *Horme* Lapponibus. C.

Est symptoma colicæ Lapponicæ. Vide *Floram Lapponicam*, pag. 69. Differt a prioribus per dolores atroces abdominis juxta umbilicum qui hoc ptyalismo terminantur.

4. *Ptyalismus a laxitate Cheynei* de sanit. pag. 366. cap. 5. *Ptyalismus symptomaticus* Zvinger. de saliva Dissert. Ægri *Drivellers* Anglis. vocantur. L.

Illi sunt, qui stupidi, labris laxis & pendulis; oculisque demissis, nequidem salivam ore continere possunt, ita ut continuo ex ore effluat; simile vitium in paralyticis observatur; idem accidit laxata mandibula.

5. *Ptyalismus mercurialis* Nicol. Heiensii; Christ. Roperi. Diss. de Salivatione cap. 2. *ab oris ulcusculis* Stenon. *Ptyalismus artificialis* Zvinger. de saliva, Dissert. 8. *Salivatio ab hydrargyrosi* D. Astruc. de lue venerea B.

Vulgo post quinque vel sex litus mercuriales, vel assumptis intus præparatis mercurialibus, præsertim non satis diluto sanguine & laxitis vasis, supervenit calor in ore, sapor æruginis, glandulæ sublinguales, & quæ utrinque linguam cingunt, tument, ut aphthas patiuntur, dein ulcuscula quæ multum salivæ foetidæ fun-

dunt; crescente actione hydrargyri tument. Lingua, exeritur foras, fauces angina aut cynanche corripuntur, cum febre, pervigilio, assidua exspuendi necessitate.

In cura morborum syphiliticorum vitari debet ptyalismus, secus syphilis per aliquot tantum menses supprimitur, aut etiam minime minuitur. Vitatur vero, longo usu balnearum præmissio, diæta lactea in hydrargyrosi usurpata, remotis ad duas tresve dies inunctionibus, illarum dosi, quæ vulgo semi-unciam attingit, imminuta, si vero invitis his cautelis accedat, quod vulgo post quartam, sextanve inunctionem accidit, suppressa omnimode inunctione, expectandum donec desierit; os sæpe decocto hordei abluendum; si vero ex abrupto auctus ægrum in periculum cynanches conjecerit, lingua tumerit, & in ore vix possit contineri phlebotomia, linteorum depositione, catharticis, imo balneis tunc huic occurrendum. De ulcusculorum oris detersione, ceterisque ad hoc spectantibus videatur *Ill. Astrucius*.

Ex cinguli mercurialis adversus pediculos gestatione, ex hydrargyri etiam contrectatione solemnè aurifabris, speculorum confectoribus, ex una drachma unguenti Neapolitani citra cautelam illita, ptyalismus quandoque supervenit.

6. *Ptyalismus variolosus* Sydenhami pag. 83. 103. 93. 593. *Salivation de la petite verole confluente*.

Apud adultos variola confluente laborantes, salivatio sub primum eruptionis tempus, aut biduo post, perpetuus comes accedit, sæpius multo quam infantibus diarrhœa; materia primo tenuis excrenitur, ægro multa linteæ ipsamet nocte conspuente. Hic ptyalismus mercuriali non minor est, sed non foetet; die vero undecima saliva viscidior ægerime excreatur; siticulosus est æger, tussit subinde inter bibendum, & potus per nares revertitur; atque hoc die cessat ut plurimum salivatio, licet aliquando biduo post revertatur; dicto autem die undecimo scilicet tumor faciei una cum salivatione imminui incipit, ac tunc primum ejus loco manus intumescere solent ac debent.

Non solum autem in variolis, sed & in febre variolosa Sydenhami, seu synocho variolode, in qua nulla est eruptio, par ptyalismus accedit, & ad salutem necessarius est.

Indicationes sunt 1. ut ptyalismus ille sustentetur, quod maxime præstat, potus tenuis, qui diluat, nec refrigeret nimis, aut calefaciat qualis est cerevisia tenuis, imo serum lactis, nec non paregoricum seu anodynum vespere exhibitum, sic docente experientia. 2. Cavendum ne ptyalismus supprimitur, quod intempestiva catharsi aut phlebotomia, maxime vero calidiori regimine, efficitur. Si vero ptyalismus non interveniant, aut citius quam par est evanescat, nec in ipsius locum manus tumeant, facie tamen detumescente, tunc in summo periculo versatur æger; si enim hoc accedat inter-

sextum & undecimum diem postulae deprimuntur, delirium invadit, febris deficit; postulae pallidae, circulo etiam pallescente; in hoc unico casu ad cardiaca deveniendum est, ut ad ferupulum theriacae, cum eadem dosi pulveris echelidis cancerorum, semi scrupulo radice contrayerae & syrudo caryophyllorum; si vero hoc infortunium accidat circa aut post undecimum diem, quo tempore pustulae faciei resiccatae sunt, praemissa venae pedis sectione, vix ad emeticum, ut nostrates faciunt, aut ad lene catharticum, ut Angli solent, properandum est; sed quoniam vires non vegetae sunt, earum ratio habenda est, & semper de summo periculo astantes admonendi.

Montepelli rarissime observatur ptyalismus, in variolis etiam confluentibus auctororum, raro etiam diarrhoea apud infantes hac specie laborantes, sed apud Septentrionales is est frequentissimus & salubris, atque hoc ptyalismo circa undecimum diem decretescente necessarium est ut facies, manusque intumescant oedemate varioloso, quod ptyalismi vices impleat.

7. *Ptyalismus scorbuticus* Roper. Diss. citata; Lind. de scorbuto, &c. Journ. de Med. May 1755. p. 327. C.

Cognoscitur ex stomacaces signis, scilicet facili gingivarum haemorrhagia, mollitie, foetore, dentium lapsu, nigredine, maculis tibiaram, faciei pallore, &c.

Profusus vires exhaurit, adeoque sistendus quantocius; suadet vero Lind revellentia epipastica, sinapismos suris admovendos; alvus clysmatis solvenda; lenia cathartica usurpanda; laxandus cutis spasmus, qui fluxum illum determinat; profusus in eum scopum diaphoretica, theriaca, camphora, flores sulphuris ter vel quater in die, adde etiam diuretica. His salivatio arcetur, & suffocatio praevirtitur. Sistitur etiam collutoriis ex gummi Arabico, ichtyocola, alumine, cortice quercus; laudat Roperus gargarismata ex vino rubro, viride æris, aqua plantaginis & salviae, sapius ope penicilli gingivis applicanda.

Intus vescatur æger lacte vel vegetabilibus, sumat kinkinam, elixirium vitrioli, dum lacte non uritur.

8. *Ptyalismus hypochondriacus* Ballonii, lib. 2. consil. 49. Sylvii, Prax. Medic. *Ptyalismus melancholicus* Sennert. de scorbuti signis; *hystericus* Morton. Curationem vide apud Ballonium, lib. 2. consil. 25. Roper. Diss. de ptyalismo. L.

Est ille qui hypochondriacis, melancholicisque familiaris est; is vires imminuit, stomachum labefaciat, stipatur borborygmis, constipatione, ructu, praecordiorum angustia, somno turbulento; fovetur saepe a cœna copiosiori, & tunc horis matutinis augetur.

9. *Ptyalismus arthriticus* Musgrave, cap. 11. histor. 3. s. *Sputatio arthritica*.

10. *Ptyalismus phthibiscus* Morton. cap. 2. n. 10. & 11. Phthibilogia, p. 29. C.

Inter signa phthibium praesagientia merito re-

ferretur matutina & diurna phlegmatis falsi & acris, quandoque viscosi, excretio, quod universum sanguinis serum parili gradu falsum esse atque acre significat; proclives sunt illi ad copiosum salivæ fluxum per ductus salivares & tonsillas, quod diathesim sanguinis colligativam indicat; hoc symptoma multis annis phthibim antecedere observavi. In ultimo phthibese gradu idem ptyalismus recrudescit, ab anacatharsi pululenta valde distinctus. Oritur enim fluidi ejecti copia ab ipsis oris glandulis, nec sudoribus profusus imminuit, ac fatum accelerat. Roper. Diss. de ptyalismo.

11. *Ptyalismus viridis* D. Huxham Philosoph. Trans. n. 382. anno 1724.

Fox quadragenarius ab aurigine & colica liberatus est ptyalismo uberrimo ad sextarios circiter duos, salivæ statim vividissima potacea, sed tenuis; usus autem fuerat pomaceo quod bilem hoc colore viridi inficere potuerat; hic ptyalismus quadraginta horas duravit, deinde pellucida evasit saliva; ope vero ptyalismi serosi sponte erumpentis ab aurigine, prius bis terve liberatus fuerat.

12. *Ptyalismus purulentus* Petr. Hardisvay, Philosoph. trans. n. 400. 1726. L.

Hic ptyalismus purulentus ultra triennium perseveravit, pure sanioso suppeditato a sinibus maxillaribus in oris cavam apertis & cariosis; puero satis benevalente, quoad cætera.

13. *Ptyalismus aphthosus*. *Chancres a la bouche*. B.

Adolescens corripitur synocha cum cephalalgia, angina, linguae forditie alba, glandularum tonsillarum & maxillarum tumore, praemissa phlebotomia purgatus est addito emetico, bilem ano & cato copiose rejecit, & difficultas deglutendi evanuit; alii eadem die levis exulceratio interioris oris & linguae ambitum detinuit, ita ut crusta in utraque labiorum commissura oris apertionem impediret, lingua tamen superne albescens, lateraliter excoriata, intense rubra, videbatur, & tantus erat viscosusque ptyalismus, ut noctu, interdiuque in somnum continuo expuentem agrum per aliquot dies detinerat, Praescripto altero cathartico, & gargarismate ex uncia mellis rosacei, cum drachma spiritus salis in aqua hordei melius habuit, dein convaleuit.

Ptyalismus cujus foetor cadaverosus est junctas dysphagiae, est signum cynanches ulcerosae seu gangranosae, quae nuper apud Piscenates & Biterrensea, maximam infantum stragem edidit.

14. *Ptyalismus gravidarum*. *Crachotement & aigreurs des femmes grosses* Puzos. L.

Racens gravidæ per tres quatuorve menses vel salivam viscidam, vel fatuam piritam matutinis horis excrescendam habent, cum sensu acris intercurrente, aut cardialgia, aut nausea.

His opitulatur vel bolo panis, vel aquae cyatho, vel cocolata, feminibus cumini, aut cardamomi ma-

fficatis, infuso theæ, veronicæ, chameli, mellisæ. Si ea inutilia fuerint, phlebotomia adhibenda; mane rhei pulverati vel hujus extracti dosis ad purgandum sufficiens fumenda, vel clyfma vespere injiciendum, aut stomachus roborandus theriaca, confectio hyacinthina, alkermes, opiata Salamonis. Confert, quandoque ptifana pectoralis emulsionata, & aqua cinnamomi aromatizata.

15. *Ptyalismus catarrhalis*. *Salvatio anginosæ* Roper. Dissertat. *Rhume d'estomac*, De Meyserey T. 2. n. 302.

Est ille qui in odontalgia, angina catharrhalibus supervenit, eademque auxilia exposcit. Os exundat saliva mucosa: accedunt flatus, gravitas ventriculi, nausea, vomito phlegmatis, vel diarrhœa, quæ omnia ægrum sublevant.

16. *Ptyalismus a carie* Quelmalz. Diss. de ptyalismo febrili. P.

In maxillæ ossibus cariis & carie dentium protrahitur quandoque ptyalismus ad hecticam consumptionem, ut pluries vidi Auctor citatus; hocce etiam phenomenon accidit cum carie, perforatur antrum Hyghomori, seu sinus maxillaris. Eundem ptyalismum observavi in trisino, qui odontalgia arthritica est.

17. *Ptyalismus a calculo* Christoph. Scherer, de calculo ex ductu salivali excreto Diss. Argentorati 1757. Journ. de Med. Juill. 1756. Leautaud.

Initio levem inducit dysphagiam, deinde vero ptyalismum calculus sub lingua genitus, quod licet rarum sit: interea a *Covvero*, *VValthero* & *Salzmanno* fuit observatum. In casu *Cl. Leautaud.* aderat dolor sub lingua vehemens, pyrexia ardens, quæ omnia extracto calculo gypseo sub lingua latente, evanuerunt. Vide Arthritidem D. Du-Bouchet, qui arenulas copiosas, excreans a doloribus arthriticis se liberabat.

18. *Ptyalismus febrilis* Quelmalz. Diss. Lipsiæ 1748; Sydenham. pag. 99. de febre variolosa.

Est ptyalismus tritæophyæ epidemicæ Lipsiensis superveniens, per septimanas perseverans, abundans, morbum non perfecte solvens, & quem tamen reprimere periculosum erat. Hunc stipabant erosiones circa linguam, fœtor, tumor gingivarum; saliva limpida, dein viscida æque uber excretio, ac si hydrargyrosis plena fuisset adhibita.

19. *Ptyalismus syphiliticus*.

Est ille qui citra ullum hydrargyri usum accidit illis qui ulcuscula venerea gerunt in faucibus, uvula, velo palatino, quæ quidem ex macula grisea serpente, ex fœtore & ex salivatione facile se produnt.

Huic speciei ipsamet hydrargyrosis caute & parca dosi administrari debet, non neglectis detergentibus sub finem hydrargyroseos, scilicet levi attractu ulcusculorum bis in die iterato ex penicillo intra collyrium Lanfranci tincto; collyrium vero aqua rosarum edulcorandum est, usus lactis est usurpandus.

20. *Ptyalismus urinosus* VValler. Aët. Upsal. p. 156. Vid. Tuphi. Lib. III. Hist. 22. Helvetius Oecon. Anim. p. 156. L.

XXIV. ANACATHARSIS Hippocratis, Galeni in Aph. 8. lib. 5.; *Anaptyxis* Hippocr. *Tussis humida*. *Expectoration*.

Character est mucæ, lymphæ, vel cujuscumque humoris facta cum tussi expectoratio constans & notabilis.

Differt ab excretionem ptyalismum comitante quod tussis in anacatharsi sit pectoralis, non vero simpliciter gutturalis. A rheumate quod sit anacatharsis sine raucedine. Anacatharsis raro est morbus essentialis, sæpius est symptoma phthiseos, asthmatis humidi, catarrhi.

1. *Anacatharsis biliosa; a spittle of unusual color*. Philosoph. Transact. n. 382. by Huxham anno 1724; *Coleptysis* D. Coste, Med. Prof. in Acad. Peripinianensi.

Observavit, scilicet in ancilla tussim guttulari, qua primo cruorem excreabat, deinde vero per viginti circiter dies expectorabat bilem, seu humorem intense flavum & amarum, & fæces ano redditæ erant griseæ.

Præscripsit apozemata amara diluentia, dein vero saponem venetum singulis diebus ad grana viginti, triginta, sumendum: parabat saponem ex sale tartari & oleo olivarum optime mixtis ad consistentiam pomatæ flavi, quibus adhibitis remediis intra quatuor dies sanata est.

Vidi ego dudum mulierem quæ ex rheumate neglecto incidit in anacatharsim materia viscidæ ex flavo viridescens, quæ cum amphimerina catarrhali perseveravit multos dies, sed ea expectorata materies non amarescebat, idem iterum in adolescente vidi; cathartica vero morbum sustulerunt, & febrem simul.

Similem lateo viridem observavit excretionem D. Huxham Trans. Phil. Anacatharsim azuream observavit *Clariff. Fonsfride*.

2. *Anacatharsis phthisica; Tussis purulenta*. Vide phthisim humidam.

3. *Anacatharsis a vomica; Vomica pulmonis; La Vomique*.

Vomica est apostema materiam puriformem, vel sabaceam, aut pulvaceam continens ut plurimum tunica obvoluta; verosimile est vel glandulam lymphaticam sebacea materie sensim distensam, vel hydatidem pingui & crasso humore sensim turgidam esse hujus morbi principium. Similes hydatides humore puriformi quandoque gypseo factas in ovarii & ascite hydatidoso, observarunt Aca-demici Parisi. Gypseo, tophaceosque tumores sæpe inveni in pulmonibus, sine ulla inflammatione prævia, parva quoadque, eaque acuta comitante febre, atque ex hac anacatharsi, licet per menses perseverante, ægri non raro convalescunt, maxime si tunicam oviformem, seu cystidem expectorent.

Hic morbus sæpe cum phthisi confunditur in præxi.

4. *Anacatharsis puriformis*; *Tussis purulenta* Stahl. Satyr. Harvey. vulgo *Suppuratio lymphaticæ du pulmon.*

Duplex est hujus varietas.

1. Post peripneumoniam & pleuritidem, in qua non omnino per phlebotomias resoluti potuit congestio inflammatoria, supervenit puriformis griseæ, blandæ, viscidæ materiæ expectoratio sine febre notabili, quæ per mensem & ultra perseverat, nec tamen phthisis est, atque ex ea, adhibita diæta lactea, cum balsamo Canadensi, ægri convalescunt.

2. Post febres putridas ac malignas, corpore fatis jam superque purgato, accidit interdum, maxime in senibus, ægrum valde debilem esse, & quandoque tussi, interdum etiam exsereatu magnam glutinosi, viscosique phlegmatis copiam expectorare, quod symptoma non tantum ægro terrorem injicit, sed & ipsi Medico præsertim minus cauto, imposuit pro phthiseos prodromo.

Hoc in casu ægrum jubeo vinum de Malaga, vel muscatum cum pane tosto ei immixto bibere, quod vires reparat; & symptoma illud intra paucos dies abigit. *Sydenham p. 38. cap. 4. S. 1.*

5. *Anacatharsis asthmatica*. Vide *Asthma humidum*.

XXV. DIABETES; a diabete Hydraulicorum, seu syphone aquas transmittente. *Diarrhœa urinoza* Galen. lib. de crilib. *Diarroia ex ore*; *Dipsacus* Galen. lib. 6. de loc. aff. *Hydrops ad matulam* Galen. de loc. affect. lib. 6. & lib. 1. de casibus; *Profluvium urinae* Latin. *Diabetes*.

Character. Subita potus omnis per urinas cum magna siti profusio, *Gorrai*, cum corporis colliquatione, (*Aretæo*) febricula, anorexia, polydipsia, urina copiosa viola redolente, oleo supernarante perfusa *Dover. Legacy*, quales sunt urine scorbuticis.

1. *Diabetes legitimus* *Aretæi*; *Deidier* Consul. 58. T. 1.

Indefinens meiendi necessitas quam nihil cohiberi potest. Mistio copiosior est quam potus, unde adipis colliquatio, sitis urgens cum saliva spumosa, viscida, fætidum, animus dubius, præcordia gravia; a retenta urina tumor abdominis, testium; crescente morbo calor mordax in visceribus; tabes; rarus morbus, *Galeno* bis observatus, curatu difficilissimus.

2. *Diabetes Anglicus* *Pechey* promptuar. med. pract. Mead. of poisons edit. 4. C.

Character. Urina odoris, coloris, & saporis mellei. *Mead* *Monita*.

Affectus ille differt a diabete *Aretæi*, quod urinae sint dulces & mellitæ, vel limpidae, ut referunt Angli, vel subtrubidae ut apud nos, necnon quod hodie apud Anglos & Batavos, ob vini meracioris ingurgitationem, frequens sit; urina intra viginti quatuor horas mittitur

quandoque ad libras decem, quindecim ex observatis *Pechey*. Sitis est immanis, febris hectica, insignis asthenia, languor, & emaciatio.

Æger lacte vel crudo, vel aqua hordei diluto vescitur, & aquam calcis secundam ter in die ad uncias quinque vel sex sumat. Juvant etiam gummi Arabicum, tragacantha, cinnamomum, cymæ cupressi, rheum, noctu narcotica; aquas viriolicas suadet *Jurinus*.

Similem diabetem observavit in duobus rusticis Gebennensis media hieme cum urina saccharata & subtrubida, eodem mense & anno, *D. Privat. D. M. Alesensis clarissimus*.

Lactis serum aluminatum laudat *Diabetes*, juxta quem remedium id nunquam fallit.

3. *Diabetes hystericus* *Sydenham*. *Diff. ep. de hysterica*, *Cheyne* de sanit. 177. L.

Hanc speciem observavi in Marchionissa *St. Victor* hysterica, quæ serum insipidum, aqueum, copiosissimum, fundebat per aliquot dies, hoc cessante, leucophlegmatica evadere; redeunte sic per vices diabete solvebatur phlegmatica; hysterica & mulieribus ira percitis magnum urinae limpida postuvium est familiare.

Serum aluminatum *Mead* sit ex lactis paululum cocti libris quatuor, & aluminis drachmis tribus; hujus seri (possetum vocant) saltem uncia quatuor ter in die bibantur; est apturimum diabete remedium. *Mead* *Monita p. 165.*

Desidiosos aggreditur qui luxuria disfluente, cum mero sanguinem accederint, frigidis potibus sitim restinguunt; morbum esse hepatis & humidum aeris in eo attracti contendit *Mead* Lac muliebri est vere saccharatum; chylum itaque dulcem parum mutatum diabetico fluxui dulcedinem præbere putaverim.

4. *Diabetes artificialis* *Malpighi* de liene.

Ligatis in cane vasis lienis, canis solito frequenter mingit.

5. *Diabetes a vino* *Collect. Academ. Tom. 3. obs. 122.*

Quadragenarius robustus, bilioso sanguineus, vino & aromaticis abusus, in diabetem incidit, tunc vero quam bibebat alam, seu tenuem cerevisiam urina omnino referebat, & potus assumpti molem multum superabat; vigeat fames, sitis urgebat, oris siccitas, renum dolor, ardor viscerum; macies summa.

Usus est tinctura martis, catechu, corallo- rum; vespere bolum ex ebore usto, anthiæctico *Poterii*, croco martis cum uno, vel altero laudani grano; post mensem his utens convalluit.

6. *Diabetes arthriticus* *Sydenhami* de podagra, p. 463.

Est symptoma arthriticis inveteratæ, sed extra paroxysmos, in quibus etenim urina est pauca & colorita; at extra eos urina quandoque est æque copiosa & aquosa ac in diabete, quod designat a materie acri sitim excitari, simulque ita languore digestionem; & imminui perspirationem, ut potentiale illibata per urina vias emittantur; nec ab aliis principiis derivanda est

magna utinæ copia, quæ in diabete vulgari effunditur. Quantitas urinæ in sanis est circiter dimidia pars assumptorum tum esculentorum, tum potulentorum, atque circiter altera pars perspirando avolat. Si itaque in statu sano quadraginta urinæ uncie emittantur, ut in me expertus sum: si sitis potum tercia parte uberiores imperavit, & simul tercia pars perspirationis solita suppressa in urinam versa fuerit, inde sexaginta sex uncie urinæ quotidie emittentur, quæ cum cruda sit, & repetitis mictionibus amandetur, diabetem efficiet.

7. *Diabetes febricofus* Sydenhami ep. respons. 5. pag. 192.

In tertiana & quotidiana nonnunquam accidit, eb perquam raro, ut fenes qui diu hac febre antea laborarunt, ac interea phlebotomiis & catharticis imperite fuerint multati, in diabetem incidant, etiam febre jam perfecte fugata; etenim cum sanguis eorum adhinc debilitatus assimilandis succis ei illatis prorsus impar reddatur, iidem per vias urinarias crudi adhuc & incosti exitum sibi querunt, proindeque præ ingenti urinæ copia, quoties eam reddunt, excreta, sensim labefactantur, & quasi substantia corporis per hanc cloacam exinanitur; curativæ indicationes ad sanguinem invigorandam, & fluxum urinæ minuendum omnino dirigendæ sunt.

4. *Theriaca unciam & semissem, conserva flavo-dinis aurantiorum unciam; diascordii unciam semissem; zingiberis candidi, & nucis moschata condita ana drachmas tres; pulveris e chelis cancorum, corticis granatorum, radicis angelicæ, corallorum, terre lemnia, boli armene, gummi arabici, ana drachmam unam, cum syrupo de vasis siccis fiat electuarium; sumat drachmam ter in die per mensem; utatur vino hispanico, cibus esuque abstineat a crudis, oleribus, &c.*

XXVI. ENURESIS; *Perirrhæa* Hippocratis; *Paresis* Aretæi; *Syranguria* Galeni; *Stillicidium* urinæ, *Incontinentia urinæ* Sennerti, &c. *Incontinentie d' urine; flux d' urine.*

Est mictio involuntaria & inopportuna, quam nullus vesicæ stimulus sollicitat, quæque sæpius infelsis accidit.

Differt a diabete quod non major sit urinæ copia, nec diversus a sano color; a dysuria quod sine ardore & stimulo fiat.

1. *Enuresis infantum* Junckeri Tabul. 98.

Est mictio quæ tum interdum ob negligentiam, tum noctu inter dormiendum accidit junioribus; plurimi ideo lectum urinam conspuant, quia somniant se in loco commode mingere; alii ita negligentibus sunt etiam ostennes & decennes, ut in seipsis tum vigilando, tum dormiendo mingant.

Pravus hic mos 1. virgis & minis est coercendus apud eos qui quartum annum ætatis attingere: 2. Curandum est ut horis pomeridianis parum bibant: 3. utque antequam lectum petant, vesicam evacuent. Si vero atonia sphincteris vesicæ adfuerit, ad tonica deveniendum est, ut in specie sequenti.

2. *Enuresis paralyticorum* Junckeri Tab. 98. L.

Incontinentia urinæ a paralyti sphincteris vesicæ procedens accidit apoplecticis, hemiplegicis, & sæpius paraplecticis, ubi nervi ossis sacri, lumborumve fuerunt compressi, contusi, læsi, aut in cerebro ipso affecti; in illa specie adeit continuum urinæ stillicidium sine sensu, unde differt ab aliis speciebus in quibus per intervalla tantum urina emittitur.

Incommodus est hic morbus ægro & adstantibus; ob fœtorem urinæ qua imbibuntur vestes, maxime apud fœminas quæ non ita valent in urinario portatili urinam excipere, ut viri.

Curatur hic morbus eodem modo, ac purpurgia; sed vix unquam sanatur, nisi levis sit affectus, aut quædam atonia, quam superant infelsis aromatici, spirituosa fomenta, thermæ Belilucanæ, ammochasia.

3. *Enuresis herniosorum*. L.

Est ea quæ exocysten, hysteroptosim, cystocellem, smilesque ectopias comitatur, quibus ita distrahitur sphincter vesicæ, in viris podici, in fœminis vaginæ adharens, ut distracto vel intestino, vel vagina, sphincter constringi nequeat pro libitu. Sanatur ablato principio.

4. *Enuresis gravidarum* Mauriceau, lib. 1. cap. 15. de l'incontinence d' urine. L.

Non est ea frequens mictio, seu dysuriæ species; quæ ob vesicæ ab utero factam compressionem gravidis accidit; cum enim parum urinæ continere possit vesica, necessum est ut frequentius vesica distendatur, & ad mictionem sollicitetur; verum ea est quæ ipsis accidit non solum gravidis versus ultimos menses, sed etiam mulieribus plures partus expertis; illæ enim ad minimum corporis inflexionem, ad minimum risum, aut tussendi conatum, illico urinam sine stimulo, quandoque sine sensu emittunt. Hoc etiam recens puerperis familiare est, observante Roderico a Castro lib. 4. cap. 2. de fœtu mortuo, & hoc urinæ profluvium alvi acrasia sæpe stipatur: educto, ait ille, infante, urina aut alvi fœces, quod frequenter accidit, involuntarie fluunt, quod curatur ut paralytis earundem partium: laudatur infelsus in decocto aromatico chamæmeli, roris marini, salivæ & litus ex oleo ejusdem virtutis.

Quoad enuresim quæ sub finem graviditatis oritur a mole uteri vesicam prementis, ea sublevatur mappa quæ ita collocata sit, ut abdomen proindeque uterum sustineat.

5. *Enuresis puerperum. Perforation de la vessie. Incontinentie d' urine après les couches*, Puzos pag. 137. L.

Cum fœtus diutius in transitu per os uteri retinetur, collum vesicæ, inde fœtus capite, illic ossæ pubis, compressum inflammatur, contunditur, & post quinque, vel octo dies urinæ incontinentia accedit, perforata ibi loci vesicæ: hæc enuresis insanabilis est; sublevatur incommodum ope utris ex corio fabrefacti penduli, & spongiæ appositæ; pessaria vix ullius utilitatis sunt, nisi ad præcavendam obturationem va-

sinæ, quæ a succrescentibus ex hac fistula carnis, fibrisque ramosis oritur; ibi calculi successu temporis generantur. Vide *Hysteralgiam calculosam*. De hac specie fufe egit *Hirschfeldius in dissertatione Argentorati edita anno 1759. de incontinentia urina post partum difficilem*; hanc etiam observavit *Clariff. Med. Doctor Privat Alestensis* in primipara, quæ dystocia per quinque dies experta, deinceps per quadraginta dies dysuria laboraverat, qua sanata supervenit enuresis constans; urina scilicet ea stante, vel erecta fluebat, sedente vero retinebatur, immisso per urethram filo ferreo, & simul in vaginam digito, inventum est foramen minimi digiti diametro non procul ab uteri orificio, urethram cum vagina conjungens.

6. *Enuresis catamenialis*, seu mense quovis revertens. L.

Virgo sanguinea, pinguis, 28. annos nata, enuresi ab ortu ad pubertatem usque confistata, omni semihora noctu & interdiu mingebat; cum menstrua accessissent per triennium, ab enuresi fuit immunis; suppressis ab hoc tempore catameniis ob pediluvium frigidum, singulis mensibus patitur per triduum horis nocturnis enuresim cum pervigilio; sed octo diebus ante & post illam catamenialem urinæ incontinentiam, cephalalgia, hypochondriorum tumore, pedum œdemate, vel etiam hæmoptysi afficitur; ast si deficiat, ut quandoque accidit, urinæ fluxus ille frequens, tunc symptomata numerata crescunt & perennant usquequo enuresis accesserit.

Mater ejus ad vigesimum ætatis annum hoc confistata inito tunc matrimonio convaluit; ista virgo potatis aquis Barregianis, vomica expectoravit; foror ejus enuresi laborans phthisi perit.

Cura. Præmissa venæ sectione e brachio, purgatur cum manna in infuso fennæ; dein juscula ex collo vervecis, cichorio, rubiæ drachmis duabus, prœniæ drachma una per novem dies bibat; dein serum lactis in quo clavi ferrei extincti, millepedes decem, flores cheiri ad pugill. i.; ante haustum sumat boracis grana sex in cochleari aquæ naphæ.

Post viginti dies purgata sumat lac asinum, & alternis diebus ante ejus haustum sumat bolum ex croci martis, terræ catechu, & coralli rubri ana granis octo In pauxillo syrupi; continet usque ad finem Junii mensis; his irritis, nubat.

Theoria. Videtur hic morbus pendere ab irritabilitate vesicæ, ob sanguinis menstrui retenti influxum uberiorem in ipsam; hinc frequens mingendi necessitas; ex eadem sanguinis congestione in pulmone sanguinis sputum, in visceribus abdominis meteorismus, in pedibus œdema; sanguis autem spissitudine obstat catameniis, acrimonia etiam irritat vesicam & pulmones. Historiam morbi retulit *D. Richard D. Med. Mons. a Villeneuve de Marsan*.

Mictiones involuntariæ agonisantium, necnon quæ in paraphrosyne febrili accidunt, sunt symptomata fugacia, non morbi; non fecus ac quæ epilepsiæ & eclampsis paroxysmos quandoque comitantur.

7. *Enuresis calculosa* Collect. Acad. Tom. 3. p. 570. : Cyrilli Conf. 23. Cent. IV. L.

Puer Metensis per totam vitam incontinentia urinæ laboraverat sæpe cum dolore, continua cum siti; excrevit calculum; alterum in collo vesicæ gerebat; in cadavere repertæ duæ vesicæ loco renum, ureteres amplissimi conici; vesicæ cavitas fibris transversis ejus collum diducentibus distincta.

Huc fere pertinet enuresis quæ lithotomiam sequi consuevit; nam secto, vel maxime debilitato sphinctere vesicæ collum arctante, non mirum si urina deinceps sponte effluat, maxime vero cum ut fieri solet, vesica calculo irritata, occalluit, & veluti capsula coriacea contractionis etiam in collo incapax evasit; hæc autem species tolerari debet, minime vero sanatur.

8. *Enuresis a fistula Junckeri* Tab. 98. L.

Fistulæ quæ vesicam, ejusve sphincterem attingunt, oriuntur 1. vel a mariscis suppuratis; 2. vel a gonorrhœis virulentis; 3. vel a calculis vesicæ; 4. vel ab ictibus & operationibus Chirurgicis in dystocia, fistula ani, calculove adhibitis.

Hæc autem species eodem modo curatur quo hæc fistulæ.

9. *Enuresis a sparganosi*, Hazon Journ. de Med. Aout 1761. p. 145. L.

Ea est quæ a lacte suppresso puerperis accidit. Sanatur cathartico, successive magis hydragogis, ex manna, sale polychresto, syrupo de rhanno, &c.

XXVII. DYSURIA; *Stranguria* Pauli Æginetæ, non Galeni; *Ardor urinae* Sennerti; *Substillum* vel *stillicidium urinae*; *Dysurie*, *Ardour d'urine*.

Character. Difficilis vel dolorifica, & sæpius ardoris sensu molesta mictio: *Gorrai definit. Galen. in aphor. 37. lib. 7.* Mictio est non puris aut feminis, sed urinæ ejectio, unde discrepat dysuria ab ardenti mictu gonorrhœam stipante; si non pleno ductu, sed guttatim fluat urina cum dolore, *Stranguria* dicitur a Græco *Strangos*, gutta.

1. *Dysuria hysterica* Sydenham. de hysterica passione pag. 132. B.

Dysuria hysterica ita calculum mentitur quandoque, ut Lithotomistæ iis symptomatis delusi operationem necessariam judicent, ut observavi in Marchionissa St. Victor, quæ per mensem hoc morbo laboravit; symptomata subito accesserant post vertiginem hystericam; ea vertigine redeunte, subito evanuerunt, & Lithotomistam stupentem dimiserunt. A spasmo hystérico sphincteris vesicæ pendet hic morbus. Observata hujus varietas in muliere hysterica hoc habuit singulare, quod ægra hysterica statim a pastu mingere coacta foret, ut in lientaria statim a pastu alvum deponere coguntur: urina autem illa erat cruda, aquosa; ægra emaciabatur, cum pyrexia nocturna, nec solito fre-

fruentius mingebat, nec stiebat; observante D. Coulas.

2. *Dysuria herpetica: Ab herpete vesica.*

Cognoscitur 1. ex herpetibus cutaneis repressis, aut vaginam etiam infestantibus; 2. ex mucro urinæ furfuraceo. Hæc species est pertinacissima, valde dolorifica. Curatur aquis acidulis, balneis, lacte, præmissis præmittendis.

3. *Dysuria nephralgia: Dysuria deceptiva a renibus* Stahlit ars curandi morbos per expectationem; *Dysuria ab ulcere renum* Sydenham. p. 680. Vide *Pyuria renalis*.

Ea est quæ a nephralgia calculosa, aut ab urinæ acrimonia renes stimulante dependet, in qua ob dolores renum, ureteres, & ipsemet spinifer vesicæ dolent & irritabiles sunt.

Curatur ut nephralgia phlebotomiis, balneis mucilaginosi intus sumptis, nec non narcoticis.

4. *Dysuria venerea* Riverii obs. 25. p. 138.; *Dysuria syphilitica* Nicol. Heinssii; *A caruncula* P. Borelli, obs. 79. *Ab urethra per cicatrices gonorrhæa angustata* Saviard. obs. *A phlogosi urethra sine ulcere* Nicol. Andre de morbis urethrae 1756. B.

Hæc species est omnium apud adultos & senes longe frequentissima; stipatur sæpe mictu bifurcato; præcessit semper gonorrhæa virulentæ male curatæ, accedunt scirrhi, ulcera, fungi, calculi mucro involuto, fistulæ, calli in urethra.

Curatur litu mercuriali & candelulis cereis D. Goulard, Daran &c.

Gonorrhæa sicca Astrucii & *Dysuria venerea sicca* ejusdem, est vel phlegmone in prostaticis ac vesiculis seminariis, ubi tumor, calor, dolor, stranguria, ardor vividus inter mingendum, qui morbus si intra aliquot dies non resolvatur abscessum perinæ excitat. Vel est erysipelas in toto urethrae tractu cum gravi dysuria, dolore urenti totius urethrae, sine ullo puris aut seminis effluxu, & utraque varietas a concubitu impuro, ac a viru acri & volatili dependet. Ultima varietas atrocior est, & si non resolvatur tumor, facile in sphacelum terminatur.

Quandoque vero a gonorrhæa virulenta adstringentibus suppressa oritur. Prior vero non raro hanc gonorrhæam præcedit & fluente semine purulento sedatur, utraque varietas exigit initio repetitas phlebotomias, immersionem penis in lacte tepido, fomenta emollientia ex decocto radicum althææ, seminum lini, injectiones in urethram similes, noctu narcotica, potum emulsionatum, nitratum.

a *Dysuria a caruncula. Virga Caruncula* Riverii obs. 22. comm. *Carnositate de l'uretre*. L.

Vulgo apud senes qui olim gonorrhæas passi sunt supervenit dysuria verticax, & quæ quandoque plures annos perseverat, in qua fluitum urinæ inter mingendum est bifidum (*l'urine fourchue*) cum aliquali ischuria; atque incusari solent excrecentiæ carnosæ in urethra quas deprimenti gratia stylos plumbeos a Rivierio ad nostra usque tempora in urethram sensim

insinuari solemne est. Vide D. Lapi differ. de stranguria.

Alit Saviardus & Cl. Chirurgus Monspeliensis J. Serres dissecto pene aliquot ægrorum, qui de eo morbo conquesti erant, nil simile invenerunt, & tantummodo urethram phlogosi alicubi tentam; non dudum candelulæ cereæ in locum plumbeorum suffectæ sunt a D. Daran, Goulard, Andre &c., sæculo elapso a Gerónimo Lapi Italo primum usurpatæ, quarum usu gonorrhæa mucosa excitatur, via urinæ liberior paratur, lapilli siqui sint educuntur, ulceraque deterguntur.

5. *Dysuria primaria*. L.

Ea est quæ a victu acriore, falso, abusu liquorum fermentatorum, diureticorum, ab ætatis fervore, ab exercitiis immodicis, similibusque causis urinæ acridinem inducentibus oritur; urina in illa specie falsa est solito magis, fervidiorque simul. Hanc excitant sæpe vina alba, cerevisia, usus cantharidum. Curatur phlebotomiis, clysmatis emollientibus, pitana ex floribus malvæ, violæ, radicibus althææ, seminibus lini, gummi tragacantha, fomentis, semicupis refrigerantibus.

6. *Dysuria hæmorrhoidalis* Frider. Hoffmanni. L. P.

Ea est quæ a mariscis tumidis, potissimumque luxatis fovetur. Luxantur mariscæ seu tumores hæmorrhoidales quoties diaphragma hypogastricum descriptum ab illustr. Lecat in libro de lithotomia, quod ano & recto sustinendis dicitur, suo officio non fungitur & hiat; tunc mariscæ foras protuberant ex ano, & nervi ad urethram pertingentes dolorifice distrahuntur, atque urina cum ardore incredibili excernitur, ita ut calculus in vesica latere, & hos atroces per multos annos dolores procreare videatur; æger quidem a fluxu hæmorrhoidali sublevatur, sed non sanatur; quoties alvum deponere tentat, toties mariscis excidentibus dysuria recrudescit. In nobili ægroto sic laborante frustra applicata sunt suspensoria podicis, æger fere semper manibus suis hanc molem hæmorrhoidalem sustinere cogitur, ac post alvi depositionem restituere, inunctis prius cerato Galeni mariscis.

7. *Dysuria ardens; Ardens* Joan. Anders. *Incendium virgæ; Burning & Brening* Anglorum. Vide Astrucium de morbis veneris lib. 1. cap. 7. n. 5.

Est dysuria ardens quæ olim maxime apud Anglos circa sæculum decimum quartum eos affligebat, qui cum leprosa, aut cum muliere quæ leprosum virum prius admiserat, concubebant, sine ullo seminis aut puris effluxu inde subsequente.

Morbus erat a syphilitica dysuria diversus, atque curabatur injecto vel lacte vel oleo amygdalarum in urethram.

8. *Dysuria a cystocoele* Saltzmanni diff. de Hernia vesicæ urinariæ. L.

Cognoscitur hæc species ex tumore molli in

vicida viscæ, ut in scroto, perinæo, &c. qui pressus cogit urinam eamque per urethram exprimit; vide *Mem. de l'Acad. R. des Sc. Ann. 1713. p. 146. a D. Mery.*

9. *Dysuria ab hysteritiae*, vide *Hysteritidem. A.* Si phlogosis tantum sit in collo uteri, aut, ut aiebant Veteres, ejus adfit intemperies calida & siccæ, nulla quidem adest notabilis pyrexia, adeoque nulla vera hysteritis, interea explorato ore uteri, digito immisso, calor, sensibilitas, siccitas, percipiuntur.

10. *Dysuria, ab hysteroloxia*, Ruysch *Obs. Chir. 88.* Morgagni *Ep. XLVIII. 39. L.*

Hæc species stipatur continuo mingendi & alvum deponendi desiderio, sed constans non est.

11. *Dysuria rachialgica. Stranguria colicum popularum concomitans* Citefii de signis diagnosticis colici popularis p. 6.

In populari colico, ait ille, urina biliosa, & acris, eaque sæpius cum stranguria emittitur, ut plerisque imponat existimantibus se non colico dolore, sed calculo cruciari. His adde Rachialgiæ cætera signa, pallorem, extremorum frigus, virium languorem, animum inquietum, corpus anxium, vigilas assiduas, leporhythmias, anorexiam, nauseam, ructum, vomitionem biliosam, qua deficiente singultus, sitis accedit, sæpiusque febris lenta, & quod totius caput est, acutissimus ventriculi intestinorum lumborum, ilium, & inguinum dolor excruciat. *Citefius cap. 6.*

In colica vulgari accedit non raro dysuria cum penis rigiditate & condensatione, nulla vero erectione, quod cessante doloris vehementia evanescit; aut in rachialgia dysuria ita vehemens & pertinax observatur, ut calculosa videatur.

Cura vero hujus speciei eadem est ac rachialgiæ, adeoque a cura cæterarum diversissima, cum juxta ipsum *Citefium* cathartica drasticæ, & emetica oleosis interpolata convenient; sed de rariori apud nos morbo nil pronunciare ausim.

12. *Dysuria calculosa. Calculus vesicæ.* Sennerti, *Cyrrill. Consult. Tom. I. p. 46. 112. 128. 146. L.*

Cognoscitur 1. *Dysuria* frequenti periodica, vel continua, seu frequenti & dolorifica mingendi cupiditate: 2. *Dolore* acutissimo extremi glandis, in viris a mictione recrudescente: 3. *Frequenti* penis eaque injucunda tentigine, seu duritie, in qua nec erigitur penis, nec crassior evadit: 4. *Pondere* assiduo in perinæo: 5. *Subitanea* quæ quandoque accidit inter mingendum urinæ suppressione: 6. *Facilitate* mingendi, si crura decussentur, aut corpus resupinetur: 7. *Tactus*, digito in anum immisso, si de pueris agatur, aut interventu catheteris in vesicam immissi, quod ultimum signum, alias certissimum, deficit cum calculo inter laminæ internæ cellulæ aut vesicæ biventris & coarctatæ sinus delitescit. 8. *Exasperatio* dolorum ab exercitio, potissimum vectura in curru super stratum lapidosum.

Alii sunt calculi murarii durissimi, ruffi, qui omne dissolvens elidunt, alii gypsei, alii gypso-murarii, seu ex lapillis invicem gypso coagmentis efformati, qui tandem dissolventibus vel in toto frustillatim divisi cedunt.

Duplex est methodus curativa, una *chirurgica*, quæ in extractione calculi consistit, eaque instituitur hodie per apparatus lateralem; altera *lithontriptica*, quæ in usu lithontripticorum medicaminum consistit.

Optima methodus lithontriptica ea est quam *D. Reb Witt* expertus est, scilicet 1. ostreorum vel aliorum testaceorum conchæ vehementi igne per biduum urgentur usquequo totæ abescant & nil coloris subcærulei retineant; octupla aquæ fontanæ copia superaffunditur, & fit vehemens ebullitio; aqua illa per duodecim horas cum ostreis calcinatis infusa colatur & servatur ad usum, & est aqua calcis ostreorum. 2. Hujus aquæ cyatham unum aut alterum quovis die horis Medicis ebibat æger, ita ut sensum hujus dosim augeat ad pintam singulis diebus potendam, & ultra: Simulque saponis albi in pilulas redacti, vel in aqua dissoluti drachmas duas, dein tres, demum quinque, vel sex, singulis diebus deglutiat, maxime si alvus ab aqua calcis constipetur; & persistet in illorum usu quam diutissime, ut per sex menses, imo per annos. Hujus aquæ & saponis ope calculus obducitur mucosum quodam albedo leni, quo fit ut vesica ab ejus irritatione immunis evadat; dolor sedatur, mictus cruentus compefcitur, & successu temporis calculus deterritur & dissolvitur, vel in frustula divisus foras excernitur.

Alteræ est methodus *Monspelli* aliquoties usitata, sed minus tuta: scilicet 1. colliguntur folia *arbusci urvi urvi* vjcti, quæ arbuscula in monte *Esperou*, necnon in *Pyrenæis* adolescit, & *Buxerola* vocatur: Illorum foliorum vel pulvis ad grana quindecim, vel infusum drachmæ unius pro duobus, vel tribus aquæ cyathis quotidie deglutitur per mensem, atque cum ab ejus usu vesicæ mucus abraditur, & dysuria potest recrudescere, jusculum ex herbis emollientibus, refrigerantibus, pullo, ranis paratum usurpatur, maxime si pulvis buxerolæ adhibeatur, aut infusum debilius sumitur: hujus medicaminis ope calculi teneriores dissolvuntur, aut in frustula minora dividuntur.

Quoad lithotomiam, ea raro felicem sortitur eventum, maxime si æger jam provecctæ ætatis sit, quia apud eos vesica est callosa, valde circa calculum coarctata, quandoque ulcerosa; ea non impedit quominus novi calculi generentur, & vidi puerum qui hanc operationem ter passus intra aliquot annos, iterum calculo laborat; prætere periculosissimum Chirurgum requirit operatio, ex qua, si male successerit, intra breve tempus inflammata vesica æger e medio tollitur; secus non raro insanabilis perinæi fistula supervenit; undique periculum, undique angustia.

13. *Dysuria gravidarum* Nordmanni *Dissert. de*

de ischuria gravidarum, Argentinae an. 1758. Mer-ty Hist. de l'Academie des Sciences an. 1613. B.

Illa accedit vel toto graviditatis decursu, ut vidit Mery, vel ultimo tantum mense; 1. ob uteri molem expansam qua vesica premitur, & distraeta dolet, in quo casu situs supinus, decubitus in lecto solatium praebent; vel 2. ab hysteroprosi, incompleto scilicet uteri prolapsu, in quo casu potissimum est ischuria, & juvat decubitus supinus, sustentatio molis abdominis ope mappae, repositio uteri & usus pessarii; 3. vel a cyстоcele, seu hernia vesicae urinariae, de cuius curatione vide Auctores.

In his omnibus casibus plus valet ars obstetrica quam pharmacia. Quoad ischuriam quae sub finem graviditatis accedit. vide *Ischuriam* Clas. X.

De dysuria a cyстоcele fusc egit *Saltzmanus* in *dissertatione de Hernia vesicae urinariae*. Dysuria ab hysteroprosi etiam non gravidis accedit. Vide *Hysteroprosim* in Cl. I.

14. *Dysuria Neonympharum* Delii Amoenit. Acad. p. 188. B.

Est ea quae recens nuptas forti viro junctas adoritur cum vulvae, nympharumque phlogosi; a contusione, a coitu repetito & astringenti ortum ducit, & intra aliquot dies cessat, modo a coitu abstineant, & fomentis emollientibus utantur nymphae; sic olim vocabantur recens nuptae.

Post coitum etiam viros afficit dysuria, sed fugax, de qua *Ephemer. Nat. Curios. Decad. 2.*

15. *Dysuria ab insectis*, *Ephemer. Nat. Curios. passim*; *A teredinibus*, Delii Amoenit p. 54. t. 1.; *A lumbrico*, Philosophica l. Transact. p. 202. D.

Teredines ill. Delii erant veri ascarides vermiculis casei similes; cum urina copiosa excreti, qui prius fovere videbantur stillicidium urinae dolorificum. Vidi ipse similem ascaridem cum urinis emissum a viro, qui dysuriam, & dein ischuriam patiebatur, antequam hic vermiculus eiceretur.

Suasit ill. Delius diversa anthelmintica, & erinaceum ustum cum essentia cascariillae, sed omnia incassum.

16. *Dysuria atretarum*. L.

Vidi & curavi duas puellas, quae ab aliquot annis quovis mense post pubertatem atroces in pudendis dolores cum mictione ardenti patiebantur; altera vero cum urina paucillam sanguinis mingebat; utraque erat imperforata, & catameniorum experta, licet altera vigesimum nonum annum attigisset; illa autem cum dysuria tumorem quemdam e vagina tunc temporis prominentem gerebat; ope scalpelli hymenis sectio verticalis facta est, & praecepit magna quantitas cruoris viscosi, nigri, picei, inodori, quo facto convaluerunt ambae, & harum junior viro juncta dein feliciter peperit.

17. *Dysuria diabetica*.

Ea est species in qua post quemlibet passum, illico non aucta urinae copia, nec frequentia, sed necessitate incoercibili, & cum levi irritatione vesicae, mingitur urina aquosa, cruda,

quod per plures menses in hysteria sine siti, ast cum macie, & cum fibracula nocturna perseverasse vidit *clariss. Doctor Coulas*. Hic affectus est ad vesicam quod lenteria ad alvum; videtur potum illico transfluere, ut per diabetem hydraulicum aquae citissime transfluunt.

Indicantur in hac specie lactinia emollientia, antihysterica.

XXVIII. PYURIA; *Cacurematis species D.* Cuslon. *Pissement de pus*.

Est purulentae, albae, flavae, vel viscido-mucosae, lutulentae materiae cum urinis ejectio.

Differt a gonorrhoea quod materiae haec puriformis mingitur, non vero simpliciter ex urethra exsillit, ut exsillat guttatim in gonorrhoea.

In pyuria materiae puriformis, vel mucosae pellucida non ex urethra oritur, sed continuo stillaret; sed vel ex vesica, vel ex ureteribus, aut renibus effluit.

1. *Pyuria renalis*; *Ulcus renum* Sennert. cap. 11. lib. 3. pag. 7.; *Ulcus ureterum* Sennert. cap. 12. *Pissement de pus*. Journ. de Med. Avril 1761. p. 353. C.

Cognoscitur 1. urinae colore griseo, flavescente, consistencia crassa, odore foetido ad putridum cadaverosum vergente. 2. Praeferre signa nephritidis suppuratae, dolor scilicet renis alterutrius cum pyrexia acuta, quae deinceps in amphimerinam hecticam abiit; vel praecessit nephralgia calculosa; interdum vero dolor renis, dum suppuratur, exiguus est.

Differt a pyuria vesicali ex eo quod dysuria nulla sit in renali; quod etiam in renali substantia ipsius renis carnea, atro-rubra, veluti dissoluta cum urina quandoque effluit, & cum filamentis viscosis; (*aphor. Hipp. 76. lib. 4.*) illa vero pyuria peior est, si ulcus renum pendeat a calculi reni impactione, aut ab acrimonia sanguinis, quam si a causis mechanicis, ut vulnere, contusione orta fuerit nephritis sine sanguinis dyserasia.

2. *Pyuria vesicalis* Boneri Sepulchret. obs. 20. t. 2. p. 695. *Ulcere à la vessie*. C.

Vel est exulceratio in collo vesicae, vel in corpore ipso. Si in collo vesicae praecessit gravis dysuria, stranguria, dolor atrox circa perinaeum, ibi etiam tumor, calor; pus inde prodens copiosum cum mucos viscido, tenaci. Si in reliqua vesica, dolor ad hypogastrium, praecessit cystitis, cum urina fluunt materiae crassae, fursuraceae, foliaceae, unde *Hippocrates* scabiem vesicae adesse contendebat; cruentae & purulentae ac foetidae sunt urinae, ex quo foetore intolerabili potissimum dignoscitur pyuria vera a gonorrhoeis nec non ex eo quod in gonorrhoeis pus non mingitur, sed exsillat; ast in pyuria urina turbida, grisea, foetida mingitur.

Pus a mucos dignoscitur, quod pus sit friabile, mucus vero in longa filamenta ducatur; pus gti-seum est & foetidum, mucus pellucidus.

Post gonorrhoeam virulentam in fundo matulae datur paucus mucus viscidus, qui pyuriam non

constituit veram, seu purulentam, & sponte evanescit.

In curanda pyuria aquæ Euzetenses, Alesiensis longo usu, serum lactis, diætæ lactea mortem procraftinant.

Si adit sarcoma fungosum in vesica adnatum, dolores sunt diutiores; injectiones in vesicam fieri non possunt sine catheteris interventu, quod ob dysuriam difficulter institui potest.

3. *Pyuria a corde* Boneti Sepulchret. obs. 12. & 13.

Constat his observationibus post longam puris mictionem cum nephralgia, quæ Medicis ulcerosa censetur, nullum vitium in cadavere inventum fuisse præter abscessus & ulcera cordis, cum multis in eo calculis, *Hollerius Commentar. ad aphor. 75. 54.*

4. *Pyuria a thorace* Boneti Sepulchret. lib. 3. f. 28. obs. 24. 21. ex Diemerbroeckio Anat. lib. 1. cap. 17. & Dulaurentio Anat. lib. q. 12. B. vide duodecim observationes apud Schenckium. p. 266. L. I.

Est purulenta mictio quæ cum aliquali nephralgia empyicis accidit, & plures quandoque libras attingit intra paucos dies, eosque a morbo priore liberat. Vidi adolescentem empyicum in urbe *Clermont de Lodève*, cum *D. Med. D. Bertomieu*, qui me consulit, ille post aliquot dies pus copiosum minxit, sicque convalescit.

5. *Pyuria viscida*. Vid. Consultation *D. Deidier*, tom. 1. pag. 84. *Ecoulement par le canal de l'uretère, cru vénérien par le malade. Glaires de reins. L.*

Aggreditur ætate proventus qui olim gonorrhœam passi sunt; inter pollutiones nocturnas titillatio, imo dolor identidem acutior persentitur ad vesicæ collum; urinæ acres sunt, cum est dispositio nephritica, aut arthritica in sanguine, quod ex nephralgia, ex pruritu cutis, libidinosa constitutione iudicatur, maxime vero ex dysuria frequenti; infimul urinæ quandoque turbidæ, rubræ, subcruentæ; sed constanter deponunt in matula viscidum quid griseo-pellucidum, urinæ fundum petens, quod matulæ agglutinatur, quodque effusum longissima fila præ lentore efformat. Dum urina crassa mingenda est, dolet collum vesicæ, balanisque, necnon hæret aliquandiu, & alvus ad dejectionem stimulat; mingendi cupiditas, durante alimentorum digestionem, frequentior est.

Hunc morbum syphilitico viru foveri putarunt optimi Medici, & rite instituta hydrargyrosi sine pyalissimo æger non melius habuit, licet subsecuta forent lactinia, balnea, aquæ sulphuræ Euzetenses; morbum exasperaverant candelæ unguento suppuratorio tincta in urethram sæpius immissa. *D. Deidier* dubitavit an ulcus circa prostates, aut in collo vesicæ morbum foveret; sed pus prunis injectum valde foetet, non viscosa materies; si viscosum quid e renibus, ureteribus, aut ipsa vesica excernatur, ut verosimile visum est, suadet pestifam ex foliis parietariæ, seminibus lini, glycyrrhizæ; dein pareirabravæ pulveris semidra-

chmam, vel tantundem corticis radice calcitraræ per triduum, pestifana superbaulta. Id autem remedium aliquoties in mense tentandum, & utiliori insistendum putat. Si pus mingi videatur, balsamus copaivæ ad guttas xx vel plures ex cochleari syrupo cujusdam hauriendus, superbibendo lac asinum per quadratum, dein lac purum per mensem continuandum addito identidem balsamo. Accedente Julio aut Augusto acidulæ potandæ sunt per novem dies, dein balnea domestica per octiduum semel & bis sumenda, & aqua pulli exeundo e balneo est propinanda. Demum opæ candelæ plumbeæ vel cereæ explorandus urethræ & vesicæ status, ut principium morbi melius cognoscatur.

6. *Pyuria mucosa* Pathol. method. *Rarus vesicae morbus* Frider. Hoffmanni; *Catarrhus vesicæ* D. Lieutaud *Maladie du bas ventre. Glus* Ill. Linnæi *Gen. Morb. 199. Glaires de la vessie.*

In adolescente arthritico incepta a dolore vesicæ, forte cystitide vel simplici dysuria; urinæ exinde crassæ, sedimentum albidum & viscosum, quod sensim copiosius, dolore etiam præterito quartam urinæ partem componebat; febris post duodecimam diem recedens multam mutationem in pyuria induxit, quæ ultra ad quadragesimum diem processit, cum asthenia & marasmo macilentia. Phlebotomiæ, diluentia, temperantia, sedantia, laxantia durante febre usurpabantur, natura sola pyuriam deinceps sanavit: largo caprarum usu hunc morbum sublatum vidit *Ill. Linnæus*.

Differt a pyuria vesicali, vel quæ ab ulcere vesicæ dependet, quod in mucosa mucus a vesicæ cryptis abundanter exstillans, qualis in catarrho ex naribus exstillet; non vero pus; unde sequetur pyuria vesicalis foetido fluxu insignita nec sponte sanabilis.

Mucus ille quandoque ita copiosus est, ut dimidiam matulam impleat referente *Hoffmanno*, & juxta ipsum provenit a vesica ureteribus quasi coryza affectis, juxta *Sennertum* a cacochylia viscida primarum viarum in sanguinem transmissa suppeditatur; ita quandoque affinis est pyuriæ legitimæ, ut non nisi a magna excretionis copia distinguatur juxta ipsos. Vide *Bonetti Sepulchret. de urinis decoloribus, obs. 22. 18.*

7. *Pyuria lactea* Diemerbroeckii Anat. lib. 1. cap. 17. B.

Est lactis vel chylosæ materiæ effluxus per vias urinarias. *Nicol. Florentinus* vidit juvenem, qui quotidie sine ullo incommodo mingebat lactis quantitatem medii urinalis, præter urinam multam. *Capellus* Medicus vidit mulierem quæ dimidium cyathum lactis e vesica excrevit. *Laurentius* nonnullas vidit puerperas plurimum lactis copiam per uterum & vesicam excrevisse.

8. *Pyuria chylosa*. *Uriaes blanchâtres & troubles*. *Vieussens* Exper. anatomiq. 26. observat.

Pueri sexennes circiter non raro urinæ turbidas & albescentes fundunt, sine dolore renum aut vesicæ, & successu temporis sine ullo

medicamine jam convalescunt, aut ad summum clysmatis & jusculis refrigerantibus sumptis, ab hoc affectu liberantur. Judicat Ill. *Vieussens* hunc colorem pendere a chylo qui per ductus secretorios ipsius vesicæ paululum patulos in vesicam influit a sanguine secretus.

9. *Pyuria arthritica. Urines blanches & troubles.* Vieussens observ. anatom. 17. & v8. *Urina cretacea* Dissert. Frid. Hundertmarck Comment. de rebus in Medic. gestis vol. X. p. 359. vol. II. pa. 195. Histoire de l'Acad. R. des Sc. 1752.

In prima *Vieussensii* observatione urinæ in adulto jamdudum erant albescentes & turbidæ statim a mictione, sed diu servatæ parte superiori limpidae, inferiori vero sedimento sublueteo pellucido gaudebant; aderat autem levis dysuria.

In altero casu ab ætate puerili usque ad 45. annum æger urinæ albescentes, turbidas & mucosæ fundebat; adhibita hydrargyrosi similes mingere perrexit. Uterque autem suppressa sponte pyuria arthriticus evasit, quod indicat materiem calcaream, arthritidi producendæ aptam prius emitti solitam, in sanguine retentam fuisse, unde arthriti accessit.

10. *Pyuria a mesenterio* Boneti Sepulchret. To. 2. pag. 696. n. 7.

Virgo dolores colicis similes habuit, & marasmo consumpta interiit; in mesenterio ingens copia puris quod natura per renes vacuare tentaverat urinæ valde purulentis profluentibus, renes tamen erant integri.

11. *Pyuria nigra.*

A transfusione sanguinis vitulini in venas viri maniaci. *Transf. Philos. n. 32. D. Denys.*

12. *Pyuria virescens*, *Transf. Philos. n. 27. art. 6. Stubbes.*

Ab esu testudinis marinæ urina illico luteoviridis & quasi oleosa evadit.

XXIX. LEUCORRHŒA, Castelli Lex. Bonet. Anat. Pr. Lib. 3. *Rheumatismus uteri*, Amati Cent. IV. Obs. 12. *Ulcus uteri* Sennerti; *Fluor muliebri*; *Fleurs blanches*; *Ulcère à la matrice*.

Est humoris serosi, vel flavescens effluxus ex utero aut vagina hujus morbi præcipuum symptoma.

Muco albescente continuo in statu sanitatis mædere muliebris, docet observatio; Muci illius inspissati ramenta in angulis nympharum observat *Puzos*. Verum si copiosior sit ille mucus, ita ut exstillet etiam extra coitum; tunc leucorrhœa datur, sive mucus ille pellucidus sit, sive quovis colore præter sanguineum infectus, sive purulentus, sive spermaticus, sive ichorosus fuerit, nec enim dantur limites, qui genus gonorrhœæ in mulieribus a leucorrhœa discernant.

1. *Leucorrhœa ulcero*sa; *Fluxus fulvus* Hippocrat. de morbis mulier. lib. 2. *Ulcus simplex uteri* *Puzos* cap. 4. de morbis uteri. *Cyrilli Consult.* 31. Cent. II. *Ulcère à la matrice*.

Est effluxus seroso mucosus parcissimus, nullo fere dolore stipatus, qui post signa vulneris aut levis eujusdam phlegmones in utero succedit.

Ulcuscula qualia in ore apthæ dicuntur, vel exigua in uteri fundo aut cervicæ vulnera; supponit hæc leucorrhœa, quæ cum simplici vulgo confunditur, & non raro sponte sanatur, nisi sanguis vitio quodam gravi simul peccaverit.

Ejus principia sunt acrimonia sanguinis, pustulæ in utero, vulvula in partu difficili accepta, a manu obstetricis, a violenta fœtus expulsiōne, utero jam sicco & dudum elapso annii liquore, Curatur ut leucorrhœa simplex.

2. *Leucorrhœa fungosa*; *Ulcere fungosum à la matrice*. *Puzos* cap. 4. art. 2. C.

Cognoscitur ulcus fungosum uteri, 1. effluxu fere continuo vel lymphæ pellucidæ gummosæ, alias sanguinolentæ: 2. cum frustulis carnis adrem concretum referentibus, sed sine pravo odore: 3. Cervix uteri digito explorata dura & inæqualis in ambitu percipitur, incrassata simul & obducta operculo fungoso, facile lacerabili, quod in alvi defectione vel mingendi conatu etiam in visum incurrit. 4. Fungus ille pedunculo suo intus utero adhærens trans ejus orificium progressus caputellum in vagina fungi vegetabilis æmulum refert, ita ut digitus immisus inter pedunculum & orificium uteri libere excurrere possit. 5. Si operculum fungosum uteri cervicem obducens recessetur, novum aliud brevi tempore succrescit. 6. Quoniam vero simul scirrhusus est uterus, si digito ejus orificium, manu vero hypogastrium premas, figura & durities uteri supra pubem percipiuntur.

Dux sunt varietates hujus speciei; prima est incrustatio & adhæsiō fungi cum uteri cervicæ; altera vero est vegetatio fungi, cujus pedunculus in utero latet, caputellum vero liberum in vagina excrescit, nec utero adhæret. Hæc ultima varietas repetita pedunculi ligatura excidit, residuum dein putrefactum ab utero rejicitur, ut constat binis *Clariss. Puzos* observationibus.

Prima vero varietas si incipiens sit, etiam curatur; si vetus cum dolore uteri & fetore mucæ excreti curari quidem potest, sed non sanari: ad sunt lumbago, gravitas uteri inter progrediendum, mendi difficultas cum dysuria, menorrhagiæ graves identidem recurrentes.

Acrimonia sanguinis huic ulceri fungoso originem pabet; ope diætæ lactææ præmittendis, & potissimum lenibus catharticis quovis mense iteratis, cum victu selecto & aquarum martialium acicularum, ut Alesiensium usu, quandoque sanatur, modo nulla sit syphilidis aut carcinomatis combinatio.

3. *Leucorrhœa syphilitica, fleurs blanches ou ulcère vérolique à l'utérus*. C.

Cognoscitur 1. ex subitanea invasione mali post coitum imparum, com dysuria, suore flavescente, calore loci, ulcusculis vulvæ, porris vel condylomatibus, pustulis pruriginosis vagi-

næ. 2. Si spontanea lassitudo, angina, cephalalgia, pervigilium, eruptiones cutaneæ, seu vari subrotundi duri identidem redeuntes, dolores potissimum nocturni similia syphilidis signa concurrant. 3. Si materies effluens sit albo-havescens non foetida, cum doloribus acutis & pruriginosis, circa menstruationis tempus.

Curatur ut syphilis; scilicet post præmissam phlebotomiam & catharsim diæta lactea usurpatur, & præmissis quadraginta aut quinquaginta balneis, hydrargyrosis parca manu adhibetur, ita ut unguenti Neapolitani tres circiter drachmæ inungantur qualibet vice usque ad quatuordecim vel plures litus, non depositis per quadraginta vel plures dies linteis unguento imbutis: possunt etiam decocta lignorum ut guayaci, falsæ parillæ, fassafiras, nec non panacea, vel aquila alba usurpari si hydrargyrosis nequeat.

4. *Leucorrhœa cancerosa*; *Suxus niger & fulvus* Galen. definit. *Ganceæ à Puteris. Ulcere carcinomateux de la matrice* Puzos pag. 274. Artic. 4. *Trailes de Opio* Cap. 1. p. 54. C.

Illam speciem præcedunt menorrhagiæ, cum dolore mediocri, apud fœminas præsertim quæ pluries perpere; demum accedunt dolores atroces, lancinantes, continui; materies non purulenta sed ichorosa, rufescens, saniosa & foetidissima distillat, interpositis menorrhagiis anomalis; presso abdomine dolor exacerbat.

Hic morbus insanabilis est nisi prima ejus initia sagaci Medico innotescant, regimen edulcorans, anodyna, iniectiones ex decocto hordei & melle, ex succo folani & plantaginis, diæta lactea morbum palliant.

5. *Leucorrhœa Americana*. Guill. Pisonis cap. 6.

Ex iisdem principiis oritur ac asthma Americana. Mulieres sunt pallidæ, tristes, obstructæ, viris ingratae, & uteri profluvia alba patiuntur, ita demum debilitantur ut de corroborantibus, non minus quam de evacuandis in illis curandis cogitandum sit.

Cura. Balneis artificialibus ex fragrantibus herbis adstringentibus & calefacientibus, nec non aperientibus, scilicet jusculis, apozematibus, maxime vero pulvere Guayaci & scorix ferri per mensem usurpato curandæ sunt; adde syrupum tabaci & mel aromatibus mixtum; non neglectis lenibus catharticis, Syrupus autem tabaci sit ex succo tabaci recentis, sed aliquandiu digesto, qui proinde vim emeticam amisit & catharticam, addito etiam oxymelle.

6. *Leucorrhœa Indica* Couzier Journ. de Med. Decemb. 1757. C.

In Insula Bourbon vel Mascavenhas Africæ mulieres leucorrhœa frequentissime laborant ex eo quod usus est in partu genitalia aliquatenus lacerari; adde quod in fervida hac regione mulieres balneo omni tempestate, etiam dum menstrua flunt, uti solent, moxque a balneo domos aqua continuo asperfas subeant, ubi frigus persentiunt. Virgines & nuptæ steriles ab hoc morbo sunt immunes.

7. *Leucorrhœa scirrhus*. Vide Astrucium lib. 2. de scirrhus uteri; *Flusso bianco* Nicol. Cyrilli Consult. Medic. 37. cent. 2. *Sanguituvio* Hispanis: C.

Est ea species quæ ab uteri scleromate, seu scirrhusa duritie fovetur quæque quotis mensibus occupat catameniorum intervalla in menstruatis, quandoque ciet catamenia vaga in anosis, & uberima in junioribus, ac tunc temporis accedunt tormina uteri cum catamenis.

Signa sunt pallor faciei, debilitas corporis, œdematia pedum, anorexia, pervigilium, tinnitus aurium, moeror, sanguis catamenialis ferofus, loturæ carniæ similis, dein mere ferofus, per intervalla iterum subruentus, dolores torminosi alteri, crescunt secunda die catameniorum, tertia, vel quarta evanescent, non sunt vividi, fed ejus indolis qua mulier continuo truncum, memora, loco mutare cogatur quasi irrequieta ac identidem sibi videatur pollice vellicari omnes partes uteri vicinas. Vide *hysteralgiam catamenialem*.

Cyrillus in principe muliere quinquagenaria, leucorrhœam identidem subruentam patiente, cum pallore, debilitate, anorexia, adhibuit hyeme limaturam ferri vel tincturam ejus cum vino, parvam identidem dosim rhei tostii cum pauxillo macis & nucis moschatæ, bis in mense, atque his per duos menses continuatis suasit ut ante prandium trihorio decoctum calidum roris marini, vel lamii Archangelicæ dicti ad tres uncias identidem sumeretur, tanquam medicamentum in leucorrhœa expertissimum; ut egra violentos motus aaque otium fugeret, cibis salitis, crudis abstineret, animi pathemata moderaretur. An sanguiluvium cui omnes fere mulie, res Valentianæ apud Hispanos post partum sunt obnoxia, & in quo loturæ carniæ similis est fluxus uterinus; isque pertinacissimus ad hanc speciem attineat, inquirendum: curatur thermis Bægiensibus.

8. *Leucorrhœa gravidarum*; *Aqua profluens ex utero pregnantis* Rod. a Castro, lib. 3. cap. 19. *Aqua ex utero effusa*, Sennert. lib. 4. part. 2. 5. cap. 6. *Ecoulement des eaux*. L.

Lympha nutrita concretescibilis ad ignem quæ in amni cavitare, ut albumen in ovo recondita est, quæque crescit crescente foetu, ejusque pabulo inservit, debet tantum in partu ipso effluere, ut viam foetui lubricam & facilem reddat, quod per ruptionem involucri foetus subito accidere solet. Si vero hac lympe vel subito vel stillatim longe ante partum effluerit inde difficilior futurus est partus, & infelicio.

Subito & præmature effluunt aquæ ex involucri foetus, si hæc involucri lapsu, saltu, vulnere rumpantur, atque tunc illico cum impetu ad libram unam aut alteram simul & semel ferre sit effluxus, quod abortum etiam secum trahere potest; cum eadem causa quæ involucri rumpit, sæpe foetui noceat, vel utero; tunc

regimine gymnastico & dietetico eodem modo sunt curandæ mulieres, ac si partus instaret, atque ne arescat nimis via fœtui calcanda, butyro insulso quotidie ea lubricanda est, usque ad partum, vireque agræ conservandæ.

S. *Leucorrhœa Nabothi.*

Si vero humiditas tantum ex utero effluat longe ante terminum legitimum, qualis per aliquot dies solet effluere ante partum, mucosa scilicet, vel rosea, vel viscosa pellucida, quæ suppeditari solet a glandulis Nabothi in uteri orificio lateribus, tunc laxitatem harum glandularum & caecochymiam serosam prægnantis hoc designat, quod cum fœtus robore vix consistere potest: adeoque examinandus est prægnantis status; si enim juvenula & plethorica sit, tunc plethoram imminuere oportet victu parciore, phlebotomia; si vero habitus cachecticus ferum luxuriare significet, utendum est roborantibus, ut morsulis ex margaritis, corallii rubris, terra catechu, caryophyllis, maci, nuce moscata, conserva rosarum rubrarum, syrupo myrtino, imo ad magis adstringendum bolus armena, terra sigillata adhibenda est.

XXX. GONORRHŒA *Gonorrh. 4.*

Est morbus cujus præcipuum symptoma est fluidi puriformis aut feminiformis effluxus stillatius ex urethra in utroque sexu, vel ex vagina in feminis.

Differt a pyuria quod etiam cum nulla sit mictio, effluat materies in gonorrhœa, quod non accidit in pyuria; unde liquet sedem hujus humoris esse citra sphincterem vesicæ in gonorrhœa, ultra vero in piuria; in utero vero dum est leucorrhœa, pauca est, & stillatim elabens in gonorrhœa, ubertim vero mingunt in diabete Anglico.

Quoniam semen inter & pus, dum elabuntur stillatim ex urethra, non dantur limites quibus distingui queant, nisi forte microscopii interventu, quo semini sano & fertili virorum videntur inesse animalcula, ad idem genus pertinent, utriusque humoris effluxus.

1; *Gonorrhœa pura; Gonorrhœe simple.*

Est feminis effluxus stillatius ex urethra in vis sine dysuria ac libidine, nec ab impuro conubitu dependens; talem excitant abusus cerevisiæ, (quæ sanatur potu aquæ vitæ) clysmata calida, equitatio apud eos, in quibus copiosum est semen vesicularum, & non levis est ad ejus effluxum dispositio; verum hoc accidens est fugax & nullius momenti, nec generationi obstat. Verum momentosum est malum & generationi obest gonorrhœa quæ habitualis evasit, quod accidit laxatis aut erosio oculis excretoris vesicularum, tum ob abusum repetitum horumce organorum, ut accidit fœdis masturbatoribus, quorum plurimi deinceps semen retinere nequeunt, & in alvi depositione sine sensu effundunt; hoc accidit etiam a repetitis gonorrhœis virulentis

alias acquisitis, & sanatis quoad virulentiam; Cura vero hujus mali exigit vitæ castimoniam & injectiones adstringentes in urethram factas, ex decocto quisefti, millefolii, malicorii, & similibus; potum etiam ex similibus decoctis.

2. *Gonorrhœa libidinosa; Satyriasis trës-finguliev.* Deidier Consultation 43. tom. I. pag. 301. B.

Est effluxus feminis involuntarius frequenter repetitus, sine erectione, cum intesa libidine.

Differt a satyriasi & priapismo per defectum erectionis; ab onirogmo, per eundem defectum, & quod etiam vigilando accidit. Monachus, qui Ill. D. Deidier consulebat, hoc morbo dudum laborans, plura medicamina incastum adhibuerat, ut balnea ipsa frigida, in quibus pluries accidit fluxus feminis involuntarius libidine acri stipatus; cum penis arrigebatur, tunc pollutio nulla, & libido seu cupiditas venereis languidior erat; decessatis cruribus, æger a libidinosis illis emotionibus immunis erat; ast studio incumbens, & in læco vel lecto calidiori his malis gravius affligebatur, nec non ab usu caffè. Sublevabatur autem usu frequenti chærefolii.

Præscripsit Ill. Daidier usum erucæ in acetariis usurpandæ, juscula refrigerantia ex pullo, feminibus frigidis, & foliis chærefolii, denique aquas acidulas, & noctu narcoticum, quo successu nescio. Notum autem est quod excitat ad venerem tardos eruca maritos, unde minus indicata videtur hæc herba. Quoad scrupulos quibusangebatur Monachus, metuens ne peccatum in hac libidine subisset; eos contemnendos suadebat Professor, nec magis merendum illum seminis effluxum quam alvi aut urine incontinentiam, quippe ubi nulla voluntas, nullum est peccatum; interea a voluptate ad assensum voluntatis via est maxime lubrica. De cætero Professor calculum in vesica hujus morbi principium esse suspicabatur, & sedem morbi in prostaticis, non in vesiculis seminalibus reponebat.

Simili morbo laborabat puella religiosissima, quæ ad pedes sui Confessarii, senis admodum inficeti, pollutiones involuntarias patiebatur, & scrupulis ad insaniam fere adigebatur; præscripsi antiaphrodisiaca plurima; sed eventum ignoro.

3. *Gonorrhœa onirogona* Cæli Aureliani de epilepsia; *Onirogmos* Foesii. *Gonorrhœa simplex* Clariss. Tissot pag. 257. *Pollution involontaires* D.

Est involuntaria cum libidine & erectione feminis frequens ejaculatio ab insomnio libidinose excitata; nomen procedit a Græco *onirogmos*, de venereis somniare. Si voluntaria & frequens sit feminis ejectio, vel ea est legitima, ut apud uxoratos, & recens nuptos; vel illegitima, ut apud ganeones & masturbatores, de quo infami vitio legatur liber Clariss. Tissot, D. M. apud *Lausanenses*, de *Onanismo*, & Libellus de *morbis ex masturbazione*.

A frequenti, præcocique seminis ejectione superveniunt morbi plurimi, maxime vero apud hypochondriacos, ut asthma, tabes dorsalis, sterilitas, anorexia, agrypnia, epilepsia, amnesia, hypochondriasis, amaurosis, flatulentia, pallor, &c.

Venus quidem moderata, ut docet *Sanctorius*, omnes facultates roborat; sed immodica orbat sanguinem illo fluido volatili hircino quod a testibus secretum, dein resorptum barbam, vocem virilem, robur vigoremque inducit. Hoc orbatu homo laborat primo ventriculo, dein oculis, extenuatur, pallet, debilitatur.

Scelera sunt, ait *Ill. Tissot*, quæ tarda sequitur poena, & hac non carere manusupratores demonstratum est, sed præterea cito & acerbe mente, corporeque plectuntur, turpitudine notantur, omni privantur excusatione & solatio, imparia sunt sæpe auxilia; nullum ergo datur crimen quod cautius vitare debeat quicumque nondum desipit.

Curatio exigit ut ægri abstineant a condimentis, utantur cibis bonæ & facilis digestionis, nec non lacte & kinkina, non neglectis balneis frigidis, roborantia vero & nervina genitalibus admoveant.

4. *Gonorrhœa syphilitica. Chaudèpisse, gonorrhœe virulente. D.*

Est ea quæ post impurum concubitum initio cum dysuria accidit; alia est prima, alia secunda. Qui primo gonorrhœam virulentam experitur, ut plurimum gravi ardore urinæ & puris viridescentis stillicidio e balneo mulcatur; aut sive gonorrhœa recidiver sine impuro concubitu, vel sine nova eo modo acquiratur, ut plurimum dysuria minor est quam prima vice nulla; mulieres autem, etsi pus viridescens fundant, in prima gonorrhœa raro dysuria laborant, quia sedes ulcusculorum hoc pus fundentium est tunc temporis ab urethra distans. Interea si mictio indolens sit, coitus aliqualis doloris non est expertus, nec tetra illa cloaca a fœtore est immunis.

Inveterascente gonorrhœa dysuria recedit, pus colorem flavescens & demum album adipiscitur, dolores, tentigines remittuntur, una aut altera guttula exprimendo e balano fluit, & indusium contaminat muco flavescente pet siccitatem quo lineam rigescit siccescendo.

Stillicidium illud sponte ut plurimum intra mensem evanescit; si vero ulterius perseveret remediis etiam diutissime resistit; si citius aut quovis tempore adstringentium interventu reprimatur, succedunt ulcuscula, porri, thymi verrucæ, pustulæ, aliaque syphilitidis phænomena, nisi prius viru syphiliticum profligatum fuerit: ut itaque illud vitetur infortunium in gonorrhœa virulenta curanda, 1. phlogosis, ardor, tentigo debent debellari phlebotomia, pituitanis emulsionatis, fomentis emollientibus. 2. Debellatis his symptomis ulcus detegit debet usu radicis nymphææ, balsami de Copajva vel Canadensis, & lactis. 3. In usu lactis frictio-

Sauvages Nosologia Methodica. Tom. II.

nes aliquot ex pomata Neapolitana adhiberi debent circa partes effectas. 4. Demum sublato viru, si stillicidium perseveret; ad adstringentia confugiendum; sed quod tutius est, aquæ acidulæ Alefenses aut Vallenses per octiduum epotandæ, quæ eundem scopum attingunt. In hoc casu laudant Vienneses kinkinam, rheum tostum absordentibus, essentiam pimpinellæ, balneum roborans.

Virulenta primum inflammant, dein exulcerat, & rodit in gonorrhœa diversas partes, potissimum vero vesiculas seminarias ac prostates in viris; unde perinæi tumor, dolor, calor, dysuria, stranguria; & hac suppressa tument, calent, dolent testiculi, quod vulgo dicitur *gonorrhœa in serotum delapsa*; vel potissimum afficiuntur in viris glandulæ urethræ Cuvperianæ, Littriana, sed raro solæ, & tunc dolor in illis urethræ locis perferitur; quandoque penis tortuosus evadit inter erigendum, atque ea vocatur *gonorrhœa chordata*.

In fœminis afficiuntur etiam, vel prostata Bartholini, seu lacunæ Graafii, quæ urethræ affident, unde dysuria; vel tantum afficiuntur glandulæ sebaceæ, per vaginam & vulvam disseminatæ, unde harum partium calor, dolor, foridities, & raro dysuria, nisi urina fluens hæc ulcuscula lambat. De hoc morbo consulari *Ill. Astrucius*, qui instar omnium est, nec non *VV. Cockburne*, qui fufe de gonorrhœa scripsit.

Gonorrhœa sicca Astrucii ad dysuriam attinet.

Gonorrhœa habitualis, *Glit* Anglorum, est idem ac inveterata.

5. *Gonorrhœa spuria Astrucii lib. 3. cap. 3. §. 2. L.*

Est stillicidium puris aut mucii purulenti ex corona balani & præputio ab impuro concubitu oriundum. Hæc species minime rara est, & facile dignoscitur; stipatur quandoque ulcusculis, *chaneres* dictis, & tunc temporis phimosim sæpius accersit; accidit ganeonibus quorum balanum præputio tectus est; tunc enim inter præputium & balanum pur virulentum in coitu facile fugitur, sed etiam diu factum tectum remanet; unde calore & mora acrius factum glandulas odoriferas subit, inflammat; exulcerat; in apellis vero facile abstergitur post impurum concubitum.

Ea species quandoque pertinacissima est, si hydrargyrosis non adhibeatur, exigit vero 1. frequentes lotiones ex decocto tepido radicium althææ, immersiones in lacte, & sedata phlogosi, ac dysuria quam post mictionem excitat, 2. ad hydrargyrosim deveniendum. *Vide* curam fusiorem apud *Illust. Astrucium*.

6. *Gonorrhœa balani. Gonorrhœe pure du præputice. L.*

Est ea quæ sine ullo viru syphilitico præputium afficit, atque stipatur hujus ac balani robore; levique phlogosi, mucii flavescens, olidi parco stillicidio, ac sub finem mictionis dysuria, ob guttulas urinæ præputium subeuntis, quod in recutitis nunquam accidit.

Hoc vitium pendet a singulari acrimonia sanguinis, quæ ob affinitatem cum odoriferis coronæ glandulis ibi fecernitur, & quamdiu durat levis illa excretio, tamdiu durat levis illa gonorrhœa, quæ nedum periculosa fit, sæpius salubris est, & ophthalmias aufert; interea sanguis edulcorandus & diluendus est, quod præmissis jusculis ex pullo, cichorio, acetoso præstant balnea.

7. *Gonorrhœa leprosa* Leviti capitul. 15. Junckeri.

An simplex, seu pura fuerit gonorrhœa; an vero a viru leproso dependens, judicent alii.

XXXI. DYSPERMATISMUS; Auctor clariss. D. Cuffon D. M. M. *Impuissance d'ejaculation.*

Est feminis in actu venereo stilliticia, tarda, impedita, & ad generationem insufficientis emissio.

A Græco *dys*, male, infeliciter, & *Spermatismos*, feminatio.

Ut recte procedat opus sæcundationis necessum est ut fiat coitus, seu erecti penis in vaginam immisso; dein ut fiat boni feminis ejaculatio, quæ recta in uterum tendat; si itaque penis flaccidus sit, tunc vel nulla, vel debilis erit erectio, feminis aderit emissio stilliticia, non ejaculatoria; idem accidet si semen sit aquosum, iners titillandis vesiculis, & erectioni proritandæ impar; si urethræ nodi, angustię, obliquitas, ejus orificium, rectam, celeremque ejaculationem impediunt.

Differt a gonorrhœa, quod extra actum veneream, & continuo sine libidine stillit humor in gonorrhœa, non in dyspermatismo qui in coitu tantum emittitur. Ab anaphrodisia, quod non si essentialis voluptatis defectus in dyspermatismo.

1. *Dyspermatismus urethralis; Tarda seminis emissio a morbis urethrae*, Frid. Hoffmanni de gravi spasmo & dolore vesicę obs. V. de la Peyronie Mem. de l'Acad. de Chir. T. I. p. 425. Petit ibid. p. 434. Sharp Recherch. crit. p. 205. André Obs. Prat. sur les maladies de l'urethre p. 113.

Character hujus speciei deducitur 1. ex signis genericis; 2. ex vitio urethræ ipsam angustante; porro multiplici vitio affici possunt urethræ parietes interni, nimirum intumescencia substantiæ, qua constat, spongiosæ, tumiditate glandularum ipsi adjacentium, varicibus, ulceribus ad margines alatis, spongiosis, callosis, cicatricibus eminentibus, duris, crispis, duplicaturis membranaceis, habenis, contractione, vasorum ejaculatorum mutata directione.

Vitiorum urethræ modo dictorum diagnosi potissimum habetur ex immissione catheteris, vel candelæ in urethram, necnon ex vitio urinæ multiplici sæpissime observando. Signa quibus obtineri potest vitii singuli specialis cognitio, hujus loci non est ut congeramus; apud Aucto-

res varios, qui morbos urethræ persecuti sunt, legenda.

Susplicari potius quam dignosci potest Peyroniana varietas. Prima hæc dyspermatismi species morbi urethralis, cui debetur, prognosim sequitur, quæ cum ex plurimis circumstantiis numerosioribus certo, quam ut hic recensetur, varianda sit ab Auctoribus modo allegatis mutuanda venit.

Speciei hujusce obtinetur curatio, si urethræ æqualitas ac diameter nativæ restituantur. Porro adversus vitia urethram angustantia variæ excogitatae fuerunt medendi methodi, quarum præcipuas indigitavimus.

1. Exoleverunt corrosiva candelarum ope urethræ immissa, quæ inutile, periculosum, noxium in hac ægritudinis specie medicamentorum genus hodie habentur: atramen ægrotos non paucos obicem in urethra gerentes, candelis ex linteamine cerato factis, subtilissimo sabine pulvere ad exiguum vim confersis, levatos imo & curatos gloriantur Petit Mem. de l'Acad. de Chirurg. curationem obice destructo perficientibus candelis simplicibus ex emplastro epulotico de cerussa usta, de lino carpato, aut Nurembergensi paratis.

2. Commendat idem Auctor sectionem chirurgicam incisioni lithotomicæ similem, quam successu constanti confirmari, & candelis simplicibus, aut catheteribus plumbeis longe præcellere asserit, si rite instituat. Porro in hunc modum celebratur sectio hujuscemodi. Ægro præparato & immisso in urethram, dum lotio turgit vesica, cathetere sulcato ad apicem aperto, inciduntur cutis & adeps ad duorum pollicum longitudinem, & in catheteris sulcum scalpelli adigitur, qui ad extremum usque sulcum decurrens viam sternit acui triscupidatæ, ac tubulo pariter sulcato inclusæ, ut in vesicam penetret, facile ac tuto subeundam, si demissa manu osium pubis flexura superetur; acu e tubulo extracta, fluunt urinæ, & ope sulci in tubulo extrati scalpello inciditur locus urethræ arctatus: absque negotio tunc intromittitur in vesicam cannula exigua, ibi loci relinquenda, donec sufficientem suppurationem passus sit urethræ canalis: educta tum cannula per balani orificium intromittitur in vesicam catheter sygmoideus, quo effluit lotium, dum cicatrix interea efformatur. Sunt qui jam dictam sectionem adhibuerunt adhibitis corrosivis, quibus denudatum sectione obicem exesum voluerunt, frustranea prorsus, imo & nociva opera, cicatricem inductam excipiente majori urethræ arctatione.

3. Deventum est ad remedia mechanica, quibus locum urethræ angustatum dilatandum fore sperabatur: hinc usurpatae fuerunt turundæ cera, aut unguento oneratae; & sensim incrassandæ, quæ filo alligatæ, ut extrahi possent, ope cannulæ argentæ cavo donatæ, & utriusque aperta, necnon styli, quo pelli possent, ad usque contractionis sedem, adigebantur; educerentur

bantur tunc cannula, relicta super obicem per horas aliquot turunda, quæ iis elapsis, opem fili extrorsum penduli extrahebatur. Experientia comperit est loci affecti dilatationem partium urethræ utriusque turundæ extremo respondentium contractione excipi. Hinc etiam in usum vocati sunt catheteres plumbei, qui primum tennes, sensim crassiores in urethram immitti debent.

4. Tandem his omnibus palmas subripuerunt candelæ simplices & compositæ, quales habet *Darwin, Goulard, Sharp, &c.* Silemus ingredientia quibus constant, modum quo componuntur, dimensiones quibus gaudent, variam ipsarum adhibendarum rationem, tempus in ipsarum applicatione infundendum, alique id genus apud citatos Auctores passim legenda.

Sequentia circa variarum candelarum usum satis sit annotasse. Candelæ simplices, e tela scilicet & cera tantum factæ; præstant semper catheteribus plumbeis, & sæpissime malo depellendo sufficienti: ratio est quod obices urethram arctantes sunt utplurimum hujus canalis varices, quas primunt, sustentant, delent citra irritationem candelæ hujuscemodi. His etiam, necnon catheteribus plumbeis gradatè incrassatis curatæ sunt urethræ contractiones: in casu glandularum urethræ tumentium, cicatricum elevatarum, ulcerum margine tumidorum, callosorum, intumesceniarum textus urethræ spongiosi induratarum, & similium, candelæ *Darwinianæ, Goulardianæ* curam & citius & certius expediunt, dolendum quod irritatio modo major, modo minor earum usum sequatur; huic occurritur, quantum fieri potest, si candelis varia impertiatur energia, & a mitioribus ad potentiores successive transitus.

Aquarum Selteranarum usu ad plures menses protracto pro potu ordinario suum ægrotum cum sanitate in gratiam reduxit *Hoffmannus*.

2. *Dyspermatismus nodosus; & Tarda seminis emissio a nodis corporum cavernosorum* La Peyronie Mem. de l'Acad. de Chirurg. Tom. 1. pag. 428. *Nova pudendi difforstio* Schenckii ex Arantio de Tumor. præter natur. cap. 50. *Nodus penis* Clar. Lieutaud Compend. Med. Pract. pag. 533. L.

Pluries observavit La Peyrone in corporibus cavernosis protuberantias nodis, aut gangliis similes, duras, indolentes, erectionem ita depravantes, ut si seriem efforment concatenatim dispositæ difformis ac gibbis plena sit mentula arrecta; si medium corpus cavernosum dextrum, sinistrumve occupent; dextrorsum, vel sinistrorsum incurvetur penis erectus; sursum vero, aut deorsum, si supernam, aut infernam eorumdem corporum partem teneant. Vigente jam dicta corporum cavernosorum labe, dolore quandoque non vacat erectio validissima, nusquam exinde impeditur liber urinarum fluxus; seminis ejaculandi non eadem est ratio, quod ethi e vas ejaculatoris effundatur cum vi debita, & non minori forte voluptatis sensu; attamen ex ure-

thrae orificio sillet, remittente erectione tantum; longove post voluptatem perceptam intervallo pullatim effluere incipiens. Vide *observatione a La Peyronie relatæ loco citato*. Hunc dyspermatismum specificè determinat nodi præsentia, qui vigente erectione facilius cognoscendus, & pro causa cellularum quarundam corporum cavernosorum laxitatem agnoscens, earum est quadam herniæ species ex *celeb. Lieutaud*, potius corporum cavernosorum quasi aneurysma dicendus. Nodi penis virus venerei utplurimum effectus sunt; hos tamen in duobus viris nulla usquam labe cypria tactis observavit *Lu Peyronie*; imo & in senibus qui fervidiori temperamento plus æquo indulserunt; rara non sunt hujusce affectus exempla. Emollientibus ac resolutivis variis auscultari renuunt hæ protuberantiæ; neque venereas ipsas fugat hydrargyrum. Aquarum Bellilucanarum, Borbonienium vim eludit malum, solis Baregiensibus resistere nescium, ex *La Peyronie* itaque in protuberantiis hujusce modi instituendæ sunt multiplices imbrocationes, qualibet tempestate iterandæ, donec penitus evanuerint; redit tunc peni arrecto forma nativa, & emissio semine jactus celer & saluosus. Notabis fallere in casu venereo efficacissimum hocce remedium, si prius adhibeatur quam hydrargyroseos ope, ex humorum massa penitus exulet labe syphilitica; hanc ubi unctionibus mercurialibus debite celebratis debellaveris, aquas præfatas integer in nodos superstitres manebit successus; probat *Sexta La Peyronie observatio*.

3. *Dyspermatismus præputialis, sive phimosischus, Tarda seminis emissio ab angustiori præputii orificio* Schenckii ex Arantio de Tumor. præter natur. cap. 54. L.

Pars præputii extrema, vitio, vel congenito, vel accidentali, ita exiguo foramine prædita esse potest, ut non solum glandem detegi prohibeat, verum etiam interdum urinæ expulsionem & seminis ejaculationem remoretur, ubi præsertim orificium præputii glandis foramine angustius est. Testatur *Arantius* se non semel vidisse homines, ob præfata præputii stricturam tardiori seminis emissionem, & impotentia laborantes, adhibita convenienti medela semen jactu debito profudisse, & prolificos factos fuisse. Porro hæc ipsi non alia fuit quam sectio chirurgica, qua phimosis venerea auxiliis incruentis immorigera tollitur. Præputii stricturæ nimis accommodatam pariter præsidium est circumcisio. De bina hæc operatione legantur Auctores Chirurgici. Notabis præputium orificio angustius ex utero allatum ætate crescente sensim & spontaneè utplurimum dilatari, neque modo dictis operationibus locum esse, nihil in viris quibus vitium hocce, nec sponte, nec remediorum mitiorum ope evanuit.

4. *Dyspermatismus mucosus, sive catarrhalis. Tarda seminis emissio a mucò urethram insarcentem*, observante D. S*^r. perito hujusce Urbis

bis Chirurgo & Reg. Scient. Societ. Sodal. L.

Viro annos quadraginta nato, vegeto, cæterum sanissimo, ita augebatur liquoris mucosi vesicæ internæ obliuentis, & lymphæ viscidæ per urethræ glandulas percolatæ excretio, ut muco per penis expressionem stillante infarciretur urethra, & hujus copiam maximam urinæ secum foras educerent. Supra quartam urinæ emissæ partem fere ascendebat mucus ipsi mixtus. Morbus erat qui cum albo mulierum fluore magnam alit convenientiam; neque multum abluēbat ab illa gonorrhœa nothæ specie, quam benignam vocavit *Frid. Hoffmannus*; catarrhalis vero nomine salutant Auctores nonnulli ex *Ettmullero*. Similem morbum *Frid. Hoffmannus* sub titulo rari vesicæ affectus; & *celeb. Lieutaud* sub vesicæ fluxus catarrhalis nomine describunt. Id vero discriminis inter Auctorum modo laudatorum ægros & nostrum intercedebat, quod in nostro, simili vitio vesicæ simul & urethra tentarentur, & exularent dolor vesicæ, ardens mictio & acrimoniæ signa. Cave pro vesicæ calculo, renum ac vesicæ ulcere, & gonorrhœa vera cum excretionē mucosa combinata, affectum vendas de quo loquimur; Catarrhus fuit vesicæ & urethræ. Partes hujusmodi eadem laborare posse defluxione, quæ in narium, oris, bronchiorum membranas sæpissime depluit, credunt magna nomina *Lieutaud* & *egregius Senac*. Porro sequentia incommoda patiebatur vir jam dictus, si coitus indulgeret; probe ipsi erigebatur quidem virile membrum; grato veneris sensu, minus licet quam antea intenso, titillabantur genitalia: ast quod olim ipsi rapido jactu emovebatur semen, hoc jam muco irretitum at permixtum sensum reddebat urethra citra tamen interjectam a voluptate persectita moram. Character specificus ex signis genericis deducendus venit, & catarrhi præsentia cujus prognosim speciem hujusmodi sequitur. Hanc curabis, si vesicæ & urethræ catarrhim noveris depellere. Atqui huic competunt varia remedium genera, quæ leucorrhœæ acrimoniæ experti proficiunt, necnon ea medendi methodus, qua gonorrhœam catarrhalem debellari vult *Ettmullerus*.

In casu *Lieutadiano* natura & expectatio morbo sanando satis fuerunt. Aquas Spadanæ, essentiam cascariellæ succini essentiaë maritimatam, succinum præparatum, potum ex salsæparillæ, scorzoneræ, & smilium decocto ægro suo injunxit *Hoffmannus*.

5. *Dyspermatismus hypertonicus; Tarda seminis emissio a validiori penis erectione. Seminis in actu venerico retentio.* *Cockburni* *Essais d'Edimburg* Tom. 1. art. 35. L.

Nobilis Venetus, annos natus duos & viginti, cum muliere pulcherrima, quæ sibi in uxorem cesserat, rem habens, semen nusquam ejaculari poterat, quamvis per insomnia pollutiones nocturnas pateretur. Quod cum sibi & pa-

rentibus curam injiceret, frustra tentato Medicorum Venetorum auxilio, per Legatos Republicæ in variis Europæorum Principum Aulis degentes consilium a famigeratissimis Medicis petiit, ut sibi causam & remedium tam suspensi aperirent mali, quod vigilantem ea defraudabat facultate qua quolebat dormiens. Vitium est *Cockburnio* morbum herere urethra, quæ inter coeundum per validiorem erectionem ad obturationem usque fere constricta, tantam seminis exitui obiciebat resistantiam, quantam vincere non poterat liquor hujuscemodi in ipsa effusus, & per potentias ejaculatorias propulsus: in insomnia vero ob minus validam penis erectionem, urethra non arcte adeo constricta, semini erumpenti congrua patebat via. Ex dyspermatismo spasmodico epileptico intelligi possunt & modus & tempus, quibus sub æstri venerici remissione effundebatur semen. Morbum debellarunt diæta tenuis, refrigerans, humectans, necnon tenues evacuationes.

6. *Dyspermatismus epilepticus; Tarda seminis emissio ab epilepsia spasmodica in coitu adveniente, observante D. B***. Coët. Moispel. clariss. & in Nosocom. Sui Eloisi Med. Vicar.*

Vir quadragenarius, temperamento sicco donatus, amara conjungi nuptus, absque prole erat ab annis duodecim, cujus uxor causam sterilitatis suæ, quæ ipsa erat viri impotentia, ut Medico prælaudato aperiret, narrabat quod maritus ad rem venericam capellendam alacris, eam tanta petulantia persequatur, ut ad medium opus in ipsam concideret toties membrum rigidus, sensu & loquela orbatus, & gravis adeo factus, ut in alterum lecti partem præ oneris impotentia viribus collectis ipsi excutiendus veniret: 1. quod per novem, decemve annos adeo brevis paroxysmus fuerat, ut prima vice ad se rediret sponsum, dum ipsa timore percussa opem admoveere festinabat: 3. quod a duobus tribusve annis invaluerat malum, accedente scilicet oris spuma, neque tam cito sensu redeunte: 4. quod tandem, remittente corporis rigiditate, effudebat semen ex urethra paulatim, & membro flaccido exituriens. Frigida in lumbos denudatos paroxysmi tempore ex alto ad tres vices projecta epilepsiam non fugavit; observatum est tantummodo hujus stimulo epilepticum eogi ut artus inferiores retraheret. Ad morbum debellandum varia usurpata sunt remedia, nimirum venæ sectiones iteratæ, cathartica pluries repetita, balnea ad plures menses protracta, juscula refrigerantia, lacticia; quibus minus proficientibus, tandem radix Valerianæ sylvestris ad tres menses in infuso & in substantia exhibitæ fuit. His omnibus peractis, (erat annus quo cælebs vivebat,) plenarie convaleuit, rem jam habens cum uxore integram, mente ac sensu illibatis, & rapido jactu profligente semine.

7. *Dyspermatismus apraxicos; Nimis tarda seminis*

minis excretio a genitalium ignavia, Actii Te-
trab. 3. Serin. 3. cap. ultimo; Matth. de Gra-
di Conf. 69.; Amati Lustani Cent. II. cur. 18.
& 81.; Marc. Donat. Hist. Med. Mir cap. 18.;
Schenckii ex Hollerio Lib. IV. de Impot. vir.;
Foresti Lib. XXVI. obs. 18. & 19.; Veslingii
Ep. & Obs. Ep. 38.; Etmuller de morb. vir.
cap. 2. p. 459.

Hujus speciei duæ sunt insignes varietates:
in altera penis erectio toto veneris tempore;
una in culpa est emissio feminis, quod paulatim
ac lento rivo funditur. In altera præsentem et-
iam feminis emissi tarditate, peccat membri
virilis erectio, quatenus vel nulla prorsus est,
vel debilius sit, vel ante absolutam venerem
cassat; ipsa in eunte sufficiens posterior hæc nunc
a solo erectionis vitio, viribus ejaculatoriis il-
latis, fobolescere potest; nunc vero cum prio-
ri varietate combinari.

Singularem hujusce speciei characterem sistunt
fractæ erectionis, ejaculationis, vel utriusque
simul vires. Manifestum est erectionis deficientis,
infirmitæ, non satis persistentis, vitium. Vires
ejaculatorias labefactatas esse potissimum cognoscitur
1. explorata sub feminis emissionem, imo sub
gutturarum urinae ad mictionis finem in urethra
resistantium ejectione vibratoria, penis radice,
quæ minus intendi, debilius contrahi, imbecillus
concuti percipitur, 2. ex minori quam vulgo
inter ejaculandum observari solet urethrae &
balani intumescencia; 3. ex defectum causarum qui-
bus species dyspermatismis reliquæ natales debent:
4. ex principiorum progressionem, quibus debilitas,
dyscinesia inducuntur, quæ præ maximo ipsorum
numero hic non recensenda, ex aliis morborum
generibus petenda sunt. Si cum erectionis defe-
ctu, aut debilitate combinentur modo dicta, va-
rietatem hujus speciei alteram cum prima compli-
cari indicium est.

Dyspermatismis apractodæi curatio adversus
causas erectionem, ejaculationem, vel utram-
que impediendes dirigenda est; quæ cum nume-
ro luxurient, & de cætero apud Auctores plu-
rimos ipsarum expugnandarum ratio declaretur,
in aperiendis, quæ ipsas tollunt, auxiliis ope-
ram non locabimus, brevitati studentes. Mo-
nuisse in universum sat's sit sæpius in hac spe-
cie stimulantibus, roborantibus, antiparalyticis,
excitantibus, aliisque id genus medicamentis lo-
cum esse.

7. Dyspermatismis serosus. L.

Est ejaculatio feminis aquosioris, adeoque ad
genem inepti, quæ species est frequentissimum
sterilitatis virilis principium; hujus exempla
prostant apud Etmullerum, alioque plurima.

Semen aquosum idque copiosissimum in coitu
effunditur, sub mollissima & momentanea ere-
ctione; illud enim nimis effœtum est quam ut
debite titillare possit, & sine titillatione nulla
nisi arte coacta erectio. Litens intentabat nu-
per marito suo mulier Italæ, quod ab octo an-
nis nupta prolem non suscepisset, maritus qui-

dem antequam foret uxoratus generando par e-
rat, sed forte manu proprio repetito penem ita de-
bilitaverat, ut non nisi uxoris auxilio penis ar-
rigeretur, & vix introductus flaccidus, tunc-
que sine ullo voluptatis sensu, post insignem &
voluntarium nifum, magna serosi humoris co-
piam effundebat, a quo humore non aliud re-
stabat quam quod urina reliquisset in linteis ve-
stigium. Hac de re consultus cum *H. D. Ha-
gueor & cl. Chaptal*. judicavimus virum illum la-
borare dyspermatismo seroso, & matrimonium
fuisse nullum, seu a viro generationi constanter
inepto tantum fuisse celebratum.

Huic morbo sanando conferunt aphrodisiaca
medicamina, ut cocolata, ambara, moschus,
vinum optimum, sed præsertim cremor ex dra-
chma una radice Salep quotidie haustus; ra-
dix Ginsch quotidie ad drachmas tres, vel se-
mi unciam manducata, ut apud Canadenses fie-
ri solet, minori enim dosi non sufficit; adde
electuarium, diaphyrium, & synapsimum ge-
nitalibus adnotum ex ipsis synapsis & cruce se-
minibus.

9. *Dyspermatismis refluxus. Aspermatismis* clar. D.
Cuffon, D. M. M. diff. de Pradypermatismo.

Est refluxus feminis ex urethra in vesicam,
aut in vesiculas feminales, adeoque tempore coi-
tus nulla feminatio, deinceps vero feminis cum
urina mictio. Vide *Mem. de l'Academ. de Chirurg.*
Tom. 1. p. 434. auctore Petit.

Quandoque ille refluxus feminis in vesicam
accidit ob verumontani resistentiam, ut in aliis
qui plures gonorrhœas passis, nodos, scirrhos,
& ut ajunt, carunculas in urethra gestant;
quandoque vero a forti penis compressione in-
ter ejaculandum semen intra vesiculas feminales
& canalem deferentem reprimitur. Sic vir qui-
dam qui inter somniantium pollutionem inci-
pientem præpedire conabatur, pene manibus for-
titer compresso, passus est paulo post tumorem
testiculi, femine inibi vel hærente, & collecto,
& forte a vesiculis reflu.

Impotentiam huic affinem memorat *Ill. Del-
dier, Consult. 1. Tom. 3.* qua laborabat calculo-
sus ob fistulam & vesiculis seminalibus in rectum
pertingentibus; is de cætero vegetus quoties ux-
orem suam premebat, toties semen vix ullum
e pene, at residuum in intestinum emittebat
cum urina mixtum, unde sterilis erat.

XXXII. GALACTIRRHŒA; *Sparganosis*
Discord. lib. 2. cap. 98. Lactis redundancia
Sennerti.

Cognoscitur ex spontaneo lactis e papillis ef-
fluxu.

Lac in gravidis paratur eo copiosius, quo ad
partum proprius accedunt, sed tenue & sero-
sum; verum tribus circiter a partu diebus e-
phemeta lactea papillarum & mammarum vasa
galactophora diducit, & major sit lactis secre-
tio, cujus quæ vulgo secernitur copia ad libras
tres

trus circiter quavis die affurgit. Puerperæ licet tantam lactis e mammis copiam fundant, si alimæ nutritrices sint, nihilominus tamen partem aliam lactis in sanguine geniti per diversa loca evacuant, partim lochiorum forma ex utero; urinas turbidas, fæces minus brunneas, si sanæ sint, imo, viridescentes si ægrotent, sudores etiam acidos copiosiores ejiunt, sanguis etiam in pæcella extractus lacte supernatante albescit in gravidis & puerperis.

1. *Galactorrhœa mammarum*; *Ecoulement de lais des mammelles*. L.

Hoc symptoma puerperis quandoque accidit a lactis redundantia, cum scilicet mammam alumno fugendam præbere recusant; unde intumescencia, & quandoque inflammatio, caseatio, aliaque mala ipsis mammis superveniunt, lac continuo e mammis exstillat. Visæ sunt mulieres, quæ quinto graviditatis mense libram & semillem lactis quotidie fundebant; in puerperis hoc symptoma suctione alumni vel catellorum, phlebotomia, catharsi, potu diuretico tollitur.

2. *Galactorrhœa erronea*; *Lactis effluxus pyalismi forma* Puzos: aut *salivæ deglutienda forma* Ephemer. Natur. Curios. Ex *umbilico*; ex cute mammarum *sudoris* specie; sub *urina* forma Jour. de Med. Fev. 1758. ex *oculis* epiphoram lacteam inducens; ex *femore*, parte scarificata; ex *vena secta*; ex diversis viis extraordinariis elabens, de quibus consulatur *Synopsis Ephemerid. Natur. Curios.* ad verbum *Lac.*

3. *Galactorrhœa virorum* Collectio Academica, Tom. 3. p. 63.

Testantur plurimi Auctores, ut *Schoetzius*, *Dolaus*, *B. Borellus*, *Laurebergius*, &c. dari viros e quorum mammis lac purum & sincerum effluebat, aut continuo per longum tempus destillabat, imo quorum alii nutricum officio functi sunt; recens vero nati fere omnes serum quoddam albescens in mammis gerunt, quod mulierculæ primis diebus emungere solent.

4. *Galactorrhœa purulenta* J. Bauhini Obs. med.

5. *Galactorrhœa atra* Ephemer. Natur. Curios. Dec. 2. ann. 4. p. 207.

6. *Galactorrhœa lutea* Ephemer. Natur. Curios. ib. p. 203.

7. *Galactorrhœa viridis* Ephemer. Natur. Curios. Dec. 1. ann. 6.

8. *Galactorrhœa serosa*.

Est lactis aquosioris ex mammis effusio, quod accidit prægnantibus, si fœtus in utero moriatur; mammarum etenim flaccescunt, & lac serosum fundunt, sed hoc est accidens parvi momenti; aut in nutriticibus lac serosum ultra primos dies a partu vitiosum alumno præbet pabulum; cognoscitur vero serosum, si gutturæ etiam minimæ in manu positæ statim suo pondere disfluant aquæ instar; illud lac ut plurimum simul est calidius, & minus dulce quam par est, adeoque rejicitur. Curatur illius vitiosa qualitas bono nutriticis regimine.

XXVIII. OTORRHŒA, Linn. gen. 171; *Fluxus aurium* Sennerti c. 9. *humiditè ou ecoulement des oreilles*.

Fluxus est sæpius serosus, purulentusve ac foetidus ex auris cavo, quandoque ex hujus ambitu aut parte postica.

1. *Otorrhœa serosa*; *humiditas aurium*, Etmuller. L.

Est humiditas quæ ex cryptis pone auriculam sitis, in pueris cacochymicis, sobolescit, & puris adinstar linteis maculas flavas ac firmitatem conciliat; ea vero humiditas excrementitia locum tenet vesicatorii, caput, oculos, faciem ab aliis incommodis liberat; hac repressâ accidit ut vel fluxus ex aure interna etiam procedat, aut ophthalmia infestat. Uberrimam otorrhœam serosam ex istu vide in *Ephemer. Nat. Cur. Dec. Ann. 6. obs. 12.*

2. *Otorrhœa purulenta*. L.

Ea est quæ prægressam otalgiam inflammatoriam aut parotidis suppurationem aut cephalalgiam gravem sequitur: Vide *Ephemer. Nat. Cur. Dec. II. Ann. 7.* & auctores de ulceribus aurium.

3. *Otorrhœa menstrua* Ephemer. Nat. Cur. Dec. II. Ann. 7. App. p. 157. P.

In viro scilicet quotis mensibus liquor croceus ex aure effluere solebat, non sine foetore: fluxus hæmorrhoidalis ex cute etiam recensetur Dec. III. Ann. 4. 6. Obs. 162.

ORDO QUARTUS.

AERIFLUXUS.

Character est flatus vel halitus emissio inafflueta. Flatus est motus aeris vel vaporis, cum sono & impetu; *halitus* est fluidum elasticum vaporis instar expansile.

XXXIV. FLATULENTIA; *Flatulence*.

Est morbus cujus præcipuum symptoma est flatuum ex primis viis per superiora aut inferiora frequens rejectio.

Rejectio simplex flatuum per superiora vocatur ructus, eructatio, Græcis *eryge*, Gallis *rot*, *rapport*; qui ructus sunt acidi, nidorosi, putres, insipidi, &c. Flatus per inferiora delapsi vocantur *borborygmi*, si cum humiditate quadam edantur, *bombi* vero, si cum sono erumpant, qui Latinis *crepitus* audiunt, *Gorrei desinit*. Neoterici *borborygmos* vocant intestinorum murmura.

Omnia alimenta, potissimum vegetabilia & potulenta non satis fermentata, magnam aeris copiam continent, ut fufe docent experimenta *Hales Staique des Végétaux*; & *Cotes Leons de Physique*. Ille aer ex vegetabilibus fermentescens extrahitur maximam expansibilitatem obtinet, ita ut sibi relicto spatium portentose majus priori possit occupare. Præterea aer purus

inter alimenterum bolos quotidie deglutitur, & in statu sano ventriculum & intestina molli-ter distendit, eorumque vacua replet calore loci debilitatus, seu expansilitate moderata præditus. Aerem in corpore, sive genitum, sive adsciticiam continuo absorberi, sensim expansilitate sua orbari seve destrui, docent physici, & potissimum *Mayow*, *Halesque*: sic duodecima fere pars aeris inspirati destruitur; sed ille aer non ad nihilum redigitur, quippe docet analysi chymica cum fluidorum, solidorumque nostrorum compositionem ingredi, ipsisque solidis duritiem impertiri; saltem certum est ea quæ cæteris duritie præcellunt, ut vesicæ calculi, aeris contenti copia cæteras partes superare. Volumen aeris qui exit ex sanguinis suilli pollice cubico 33. pollices cubicos replet; qui ex cornu damæ pollice exivit, 234. pollices æquavit; qui vero ex calculi humani pollice, 648. pollices, &c.

Aer qui per spontaneam fermentationem e pane, fructibus, seminibus, herbis educitur intra stomachum, si digestio langueat, destruitur seu absorberetur, si saliva sanæ miscela digestio bene fiat, ut suadent experimenta *Ill. Pringle*, in vitro capta; bilem hujus aeris nimie expansioni obstrat, suadent etiam experimenta *Steuartii*; quippe si cani vivo per vulnus vesicæ fellæ inflictum bilis effluxus intra duodenum præpediatur, animali superveniunt borborygmi & tympanitidis symptoma; bullæ aeris quæ urinæ ac asciticorum lymphæ in cyatho collectæ supernant, illico cum crepitu dissiliunt, & evanescent, si contingantur pauxillo ceruminis aurium.

A putrefactione etiam extricari aerem ex animalibus, docent inflationes abdominis in cadaveribus potissimum submersis, quæ ideo accedente putredine aquis supernant. Duplex est itaque principium expansionis in aere intra animalia & vegetabilia contento, scilicet fermentatio & putrefactio præter coloris intensitatem. Cum saliva est sana, & sufficienti copia alimentis bene preparatis, non incommodis suppeditatur, fermentatio, in vase vitreo saltem sine tumultu & sine copiosis bullis peragitur; aut cum alimenta non sunt satis masticata, vel sunt copiosiora, cum carnes nimis firmæ aut adiposæ, aut mixtæ cum farinosis non fermentatis, aut cum saliva est parciore vitiosa, non intime alimentis immixta, fermentatio tumultuosa evadit, flatibus repletur vas vel stomachus, in quo supervenit pyrosis vel ardor interaneorum, qui salibus alkalinis frænandus est: Vide *Pringle T. II. p. 250.*

1. *Flatulentia acida*; *Oxyregmia* Tralliani lib. 12. cap. de iis qui ex cruditate acida febricitant, Amati, Cent. IV. obs. 54; *Pringle* Exp. 36. p. 250. *Ross aigres. D.*

Ad acidum vergere omnia vegetabilia, herbas, fructus radices, panem, vinum cerevisiam, exceptis plantis terrapetalis crucifermibus & condimentis piperatis, &c., docent Chemicis, ex horum alimenterum mora in ventriculo, ob

defectum bonæ digestionis producentur flatus acidi; ex oleo, pinguedine, larido, aliisque siccis milibus, ut piscibus vehementium ignis passis seu frixis extricatur cidum quoddam volatile, saporis urentis, maxime si fumum camini exceperint, cum odore ingrato empyreumatico; his assumptis oritur indigestio, & *flatulentia empyreumatica* aeris, cum pyrosi in œsophago, salivatione frequenti. Hæc flatulentia curatur catharticis, dein vero si restat, utendum est absorbentibus, testaceis præsertim, oculis cancerum, corallii, catechu; inter si æger sit pituitosus, frigidus, si viscidus, insipida sit saliva, suadet *Trallianus* medicamenta stomachica calida, præsertim piper. Si vero sit temperamenti calidi & sicci, jubet ut utatur cibus frigidis, ex conchyliorum classe petris, ut ostreis crudis, mytilis, &c., nec non in utroque casu consultum est abstinere a cibus vegetabilibus, & potissimum carnibus animalium indulgere; Ast aquæ sale Glauberiano foetæ cæteris præstant.

2. *Flatulentia nidorosa*; *Eryge cnieosfos* Græcis. *Rots pourris. Rapporo doeus couves. B.*

Est ructatio ovorum putridorum odorem & saporem referens. Illi spantur ut plurimum anorexia, nausea, cardialgia, linguæ sorditie alba vel lutea, saliva mucosa; e contra in oxyregmia saliva est limpida, copiosa, nulla anorexia, lingua nitida est.

Licet omnia vegetabilia putredini sint obnoxia, certum est facilius & frequentius multo a cibus animalis profapia ructus nidorosus pendere; maxime vero si succi digestivi ad putredinem vergant, ut synocho, amphimerina, typho, &c.: inter carnes putredine obnoxias, quæ sunt diutius servatæ, ex annosis animalibus quæ magis tenere, coctæ, succulentæ, ad putredinem facilius tendunt quam quæ ex junioribus defumantur; ita quæ sunt duriores, viscosiores, difficilius putrescunt, ut conchylia. Docent experimenta *Pringle* quod pauxillum salis putredinem accerit, multum vero salis avertit; a vino, cerevisia, aceto, succo limonum etiam putredo corrigitur; sed medicamina corrigentia vix usurpari queunt, nisi prius emeticis vel catharticis primæ viæ expurgatæ fuerint; succentratatio copioso aquæ calidæ potu, qui has eluat, dein ad absorbentia stomachica est deveniendum, ubi præ aliis eminet confectio hyacinthina.

3. *Flatulentia hypochondriaca*; *Flatulentia hystericæ* Junckeri. *Erygmatoles nousos* Hippocratis; *Flatos* Hispanis; *Gallis Ventosite*.

Symptoma est sæpius hypochondriacæ, sed quandoque in ægritudine præcipuum, unde mutatur genus; cognoscitur ex pertinacia morbi, ex flatibus ano & cæco, potissimum durante digestionem, erumpentibus, ructibus vero nec acidis, nec nidorosis; sed vel inodoris, aut tantum assumptorum odorem retinentibus. Adest ut plurimum parvus mos tubercinandi, aut cruda

da & dyspepta manducandi, cum querelis con-
tinuis de flatibus, borborygmis, doloribus coli-
cis, spasmodicis diversarum partium affecti-
bus, pyralismo mucoso, urinis limpidis, aver-
sationibus morosis. Vide *hypochondriacisim & hy-
steriam*. Hic morbus pertinacissimus est ex se,
& potissimum ex pertinacia & morositate ægro-
rum, qui sæpius & Medicos & methodum m-
dendi mutant, nec regimini accedere se volunt,
aut cathartica repetere amant.

Curantur diæta, potu aqueo, balneis & equi-
tatione; abstineant a cibis dyspeptis, cibos diu
masticent; utantur aqua sero lactis, jusculis
emollientibus, aqua pulli, aquis acidulis, bal-
neis; sed potissimum equo vel rheda constanter
utantur; ut a curis, mœrore se liberent, &
humoribus suis fluxilitatem & blanditiem con-
ciliant. *Hippocrates* 5. *Epidem.* repetitis phleboto-
miis hunc morbum debellavit; nostrates hanc
methodum mirantur, non imitantur.

Hispani huic flatulentia sunt valde obnoxii;
& plures utuntur Edicto Imperatoris Claudii;
quo licebat cuilibet & ubilibet flatus emittere,
ut docet *Suetonius*, cap. 32. Qui utuntur cathar-
ticis, adstringentibus, ut rheo, ad hunc mor-
bum sanandum, evadunt sæpe insanabiles, ut
vidi. Nihil magis nocet flatulentis quam alvi
constipatio, quæ exinde solet induci; ambara in
hoc morbo laudatur a *Zacuto Lusitano*, obs. 7.
lib. 2.; & ab *Amato Cent. IV. cur. 54.* exantla-
tio flatuum ex recto ope syringæ quod excogi-
tatum sibi tribuit.

4. Flatulentia accidentalis. B.

Est ea quæ a principiis procatarcticis, fuga-
cibusquæ dependet, ut a cibis fermentibus,
ut musto, cerevisia immatura, syrupis, legu-
minibus, vino vappido, frigore suscepto, con-
stipatione, potu frigido; differt a colica flatu-
lenta doloris fixi, atrocis, &c.

Curatur diluentibus calidis, potu the, caffè,
stomachicis, theriacis, extracto juniperi, corti-
ce aurantiorum & carminativis omnibus, anisi,
carvi fœniculi, cumini femine.

5. Flatulentia infantilis. *Cardiogmos Junckeri*, Tab. 127. n. 32. A.

Torminibus, flatibus, alvi obstructionibus,
& primarum viarum fordibus fovetur hic mor-
bus apud infantes, unde ventriculus & præcor-
dia inflata sunt.

Mulierculæ accusant apud Germanos distortio-
nem vel luxationem partis cujusdam.

Sæpius hic morbus a repressis sudoribus, vel
achoribus fovetur.

Curatur lenibus catharticis, mercurio dulci,
syrupis de cichorio, de floribus persicorum,
spermate ceti, oleis carminativis umbilico cali-
de inunctis, ut oleo ruthæ, petroleo, &c.

6. Flatulentia lochialis Junckeri Tab. 135. n. 7.
Puerperæ & gravidæ ob alvi constipationem &
calorem hypogastrii, aut pressorem recti, ob-
noxia sunt borborygmis & ructibus. Hunc af-
fectum prævertunt in gravidis potus copiosus,

clysmata emollientia, exercitium moderatum;
In puerperis suadet *Junckerus* oleum amygdala-
rum, nitrum, crocum, & præterea pulveres ab-
sorbentes, juscula carminativa, aliaque in no-
stris regionibus non usurpanda.

7. Flatulentia convulsiva. *Spasmus abdominis* Sen-
nerti lib. 3. p. 10. cap. 8., *Heurnii* de morbis
capitis, cap. 15.

Jesuita ab *Hæstertero* observatus per paroxys-
mos patiebatur flatuum copiam, rugitus & mur-
mura in ventre, hypochondriorum dolores, ac-
cedebat simul convulsiones totius abdominis &
thoracis, cum difficili & anhelosa respirazione,
involuntaria feminis excretionem, mentis aliena-
tione. Similem ægrum vidit *Heurnius* Patavii,
eo discrimine quod testes ad inguina retraha-
bantur. Hæc species ad epilepsiam valde accedit,
unde ab hypochondriaca discrepat.

XXXV. ÆDOPSOPHIA.

Est flatuum a genitalibus emissio sonora; a
Græco *aidoia* pudenda & *psopheo* peditum edo.
Hic affectus non ita rarus est, ut debeat a No-
sologis prætermitti. Accidit autem & viris &
mulieribus.

1. *Ædopsophia urethrae*. Vide *Freind*, de febr.
comm. 6., *Zacut.* obs. 112. l. 2.

Quidam laborabat dysuria quam calculosam
putabat Medici; urinas purulentas, ramento-
sas reddebat, identidem cum urinis magno
cum impetu & sonitu quoddam flatus erumpe-
bant; aperto cadavere colon erat ulcere rotun-
do perforatum, & adhærebat firmiter vesicæ,
quæ inter extimam, mediamque tunicam ductu
quodam pennæ anserinæ diametro erat pertusa;
inde vero a colo ad vesicam flatus pertingebat.
Similem morbum nuper observavit *Monspelli*
Collega Illustr. D. Fixes in peregrino, cui erat fi-
stula in recto, & materies stercoracæ cum uri-
na effluebat.

Per penem in coitu flatus excerni novum est;
id autem observavit *Zacutus*; loco feminis sci-
licet flatus erumpebat; hinc sterilis remedia
quæsiit: profuerunt vero cathartica quibus su-
dorifica succellere, & demum balnea domelli-
ca, quibus fertilis evasit.

Ædopsophiam urethrae inter coeundum, seu
flatuum cum semine explosionem observatam vi-
desis cum dyspermatismo apud *Frid. Hoffmannum*
de gravi spasma & dolore vesicæ observatione. 5.

v. *Ædopsophia uterina* *Zat. Lusit.* lib. 2. obs.
141., 142.; *Tympanitis fugax* *Astrucii* de morb.
mulier. lib. 2. art. 2. cah. 9.

Notum est tympanitides uterinas solvi solitas
per flatus, cum impetu ex utero erumpentes;
sed hæc flatuum eruptio fugax est, verum in
tympanitide fugaci *Astrucii* quoties mulieres
corpus suum antroscum flectunt, aut abdomen,
aut in coitu premi patiuntur, toties flatuum so-
norum ex utero emittunt; testis *Martialis* qui
garrulitate vulvæ offendebantur; ex ipsamet va-

gina semi-prolapsa & aerem nunc includente, nunc pro situ corporis excludente peditus illos quandoque proficisci verosimile est.

Mulieri zelotypia, aut vehementi ira percitæ, uterus portentose intumuit, illa læto commissa, stragula alternatim attollebatur, quasi subtus maximus ventus a follo fuisset explosus, hinc libris, qui sensim desit, sed supervenit strepitus flatu cum impetu ex utero exeunte; *Bianchi Journ. de Medec. Mars 1756. p. 174.*

XXXVI. DYSODIA, *Puanteur.*

Est foetidorum vaporum e corpore exhalatio, sive e naribus, ore, ventriculo; sive ex axillis, pedibus, vulva, inguinibus.

Plures sunt foetores qui ad alia genera morborum tanquam symptomata vel accidentia pertinent, quive fugaces sunt, & dysodiam non constituunt; talis est foetor in febribus continuis, ac remittentibus, in *phlegmasis*, ut variola, miliari, in *fluxibus* alvini purulentis, in *cachexiis*, ut carcinomate, gangræna, tabe ulcerosa, &c.: hic foetores ab aliis morbis independentes tantum referre nostrum est.

Foetor autem a miasmatis salino-sulphureis volatilibus per aera dispersis procedit; hæc miasmata nares ingrate feriunt, licet oculis & auribus, aliisque sensibus non percipiantur. Si aere multo leviores sint, illi sursum tanto velocius avolant, quo leviores illo sunt; si ejusdem gravitatis specificæ, tunc illi quoquo versus se diffundunt, & cum aere inspirato nares adstantium subeant, secus cohibita inspiratione per nares non sentiuntur.

1. *Dysodia ozæna*; *Ozæna* Galeni, non Celsi; *Ulcere du nez*, *Punaisie*. *Ægri Gallis Punais*. L.

Est foetor narium cum putridi ichoris effluxu ob ulcus membranam pituitariam exedens.

Ulcus illud vel est simplex, vel virulentum, ut cancerosum, syphiliticum, scorbuticum; ratione loci vel est in ipso narium, vel in sinuum frontali, maxillariumve cavo alterutro.

Ex foetore ichoris exeuntis non tuto pronuncietur adesse ulcus, cum ex narium stenochoria ob moram mucii putridi foetidus humor, nec tamen purulentus exsillit.

Utplurimum insanabilis est ozæna; & anosmiam accersit, atque si osium carie stipetur, si cancerosa sit, si syphilitica, periculum utut ferotinum vitæ portendit.

Curatio exigit in ulcere simplici detersionem quotidianam quæ sit inspirando decoctum hordei cum melle, vel foliorum hederulæ, seu glechomatis, vel aquam calcis; si ulcus sit syphiliticum, præmitti debet hydrargyrosis, & cum medicamentis inspirandis mercurii dulcis pauxillum addere convenit. In hoc casu præter spiritum antivenerum aqua erhina sæpius narium est attrahenda, quæ sit ex aqua majoranæ, melle, chelidonio, oleo amygdalarum, & tinctura Aloes; *Locher p. 23.* Si ulcus sit scorbuticum,

remedia antiscorbutica, ladicinia sunt adhibenda.

Si sinus maxillaris alteruter pus fundat, quod cognoscitur ex effluxu ichoris, ex determinata capitis positura, tunc nihil est melius quam primum aut secundum dentem superiorem ejusdem lateris evellere, & si via puri sic non pareretur, intruso in alveolum stylo ferreo viam puri cadere, quæ operatio feliciter instituta fuit Manspeli.

Injectiones deterisivæ & exsiccantes parantur ex vitriolo & viridi æris ac alumine: huc balsamum viride Metense, aliæque in Auctoribus memorata.

2. *Dysodia rhinosenote*. *Punaisie des camards* L.

Foetor est narium ab earum angustia, quippe accidit ut vel mucus, vel aer in locis angustatis, diu retentus, foetorem adipiscatur, qui aeri exspirato per nares conciliatur.

Angustia autem est multiplex; vel enim nares sunt resimæ, id est radicem versus depressæ, vel sunt polypo, sarcomate, mucosissimo intus obstipatæ, vel excrementia, fluxione obturatæ.

Si ab ortu resimæ sit æger, affectus insanabilis est, & cura palliativa exigit ut quotidie aqua tepida & odorata naribus inspirata in os addatur, sicque viæ illæ constantur eluantur, dein tabaco & odoramentis foetor ille, prout fieri potest, corrigatur: unde merito dixit *Martialis*.

Hic male semper olet, qui bene semper olet.

Ut adolescentes quidam moschati, ambarati, &c.

Si a polypo pendeat angustia, is est vel eradicandus, vel exedendus, atque cum sæpe pendeat a syphilide, hydrargyrosi est curandus.

Si a mucosissimo narium viscido, ut in coryza, expectanda solutio ejus, quæ vapore lactis calidi, aqua tepida inspirata acceleratur; in puerulis hæc causa vel aliqualis finitas, aut nativa nasi depressio foetorem conciliat fugacem; quippe successu temporis nasi radix attollitur, & via libera aeri sponte paratur, vel & mucus fluidior evadit.

3. *Dysodia stomatica*. *Puanteur de bouche*.

Oris foetor Auctorum vel procedit a dentibus cariosis, vel a calculoso concremento circa dentes, vel ab stomacace scorbutica, vel ab ulcere gurgulionis simplici, syphilitico, gangrænodeo.

Si a carie dentium, vel ea caries est humida odontalgiam inferens & per se foetida, atque tunc temporis dentes carioli evellendi, vel caries ferro candenti comburenda, aut palliative oleo caryophyllorum & cinnamomi est curanda. Si caries sit sicca, tardissime progrediens, per se vix foetens, tunc foetor procedit ex reliquiis carniæ prædicæ comestorum in cavo dentis putrescentium, quæ reliquæ post singulos passus dentiscalpio, auferendæ, & dein os vino collui debet. Si foetor sit ab stomacace, succo acetosæ, limonum, cochleariæ, ejusque spiritu oscol-

luendum. Si a calculis dentium radices obsidentibus, illi ferramentis aptis sunt identidem auferendi. Si adsit ulcus gangrænodeum, ut in pædanchone, seu cynanche gangrænosâ & maligna, vitæ summum imminet periculum a morbo, cui propriis auxiliis medendum. Si ab ulceribus oris, illa ulcera vel pendet a syphilide, & hydrargyrosi præmissa debent bis in die elui ope guttularum aliquot collyrii Lanfranci in aqua rosarum; vel ulcuscula ab hydrargyrosi fortiori procedunt cum pytalismo foetido & frequenti; hoc malum est fugax, & sublato hydrargyrosi evanescit; ulcera vero simplicia oris vix foetent, nisi sint fistulosa, sordida, cancerosa, &c.

4. *Dysodia stomachalis. Puanteur d'estomac.*

Est foetor anhelitus procedens ab stomacho & œsophago; ille ut plurimum est putridus, & ab accidentali, vel habituali indigestione putri carniū procedens, ruficibus potissimum superveniens, jejunis familiaris, a pastu recedens; eaque curatur emeticis, catharticis & stomachicis.

5. *Dysodia pulmonica. L.*

Vide *phthisim*, *anacatharsim*, a quibus pendet; odor ille est qualem sputa phthisicorum fundere solent.

6. *Dysodia ab otorrhœa. Puantur des oreilles. L.*

Otorrhœa est fluxus serosus, vel purulentus aurium; ex auribus scilicet apud pueros non raro fluit humor seroso purulentus qui eos a morbo capitis tuto facit, sed qui ob moram in hîcæ cavis odorem foetidum contrahit; hic fluxus sistendus non est, sed locus optime detergendus, renovatis quotidie spleniis, injecto hordei decocto, &c.

7. *Dysodia a tinea. Puanteur de la tete. L.*

A tinea maligna, achoribus, porriginè, testudine, trichomate, phthiriasi, aliisque similibus morbis capillitij, foetor non raro horrendus promanât, qui curandus est, ut morbi primarii a quibus pendet.

8. *Dysodia axillarum; Puanteur des aisselles.*

Est odor specialis acer, ruficis sudantibus, sordidis communis; acutior est apud homines sanguine acri & bilioso donatos.

Curatur balneis repetitis, sero lactis, quæ sanguinem edulcorant; palliatur aquis destillatis thymi, rosmarini, similibusque quotidie axillas eluendo.

6. *Dysodia hircina; Odeur de bouc.*

Est foetor genitalium qui promanant ex ungine, seu sebo quo perinæum, vulva, & scrotum illita sunt, necnon a vapore spermatis, qui vapor foetidus apud hircos cæstro venereo percitus procul dispergitur; mulieres emunctæ naris affinem huic odorem in viris cognoscunt.

10. *Dysodia urinosa.*

Est foetor urinæ quo insciantur qui enuresi laborant post lithotomiam, vesicæ fistulas, similesque morbos, nisi summa cautela utantur; is odor haleces salitos etiam refert apud homines

qui munditiam contemnunt; mulieres hoc morbo viris gravius afficiuntur.

11. *Dysodia pedum; Senteur du pied de mulier.*

Est foetor teterrimus, qui ex pedibus sudantibus exhalat, apud eos potissimum qui tibialia & udones non mutant.

Sudores illi olidi minime sunt adstringentibus repellendi, sed sanguinis acrimonia est lacticius, jusculis temperanda, pediluvia ex infusis aromaticis adhibenda; fontanellæ quas suadet *Zacutus Lusitanus* in hoc casu sunt ipso morbo peiores, & odorem ulcerosum ipsæ referunt.

De periculosa sudoris pedum foetidi representatione, vide *eruditam Diss. Ill. Comitis Buchneri, Acad. Naturæ Curios. Præsidis sapientissimi.*

FLUXUM THEORIA ET PRAXIS.

1. *Symptomata in excretis Pathologorum. Morbi laxi, Prosper. Alpini, Medic. methodic. Lib. 12. & mixti, Lib. 13.*

Morbi quos Græci *rheumata, catarrhos*, Latini *fluxiones, distillationes, defluxiones*, Cælius Aurelianus *Rheumatismos* vocarunt, licet vi nominis *fluores & fluxus* significant, ad hanc classem minime pertinent, & ex causa hypothetica denominati sunt; ast diarrhœa, perirrhœa, leucorrhœa, recte a *Rheo* fluo nomen mutuata sunt.

2. *Character.* Morbi evacuatorii sunt illi quorum præcipuum symptoma est quilibet effluxus, ut sanguinis, seri, urinæ, sudoris, puris, alvi, uteri, &c.

Symptoma vero præcipuum est illud, monente *Platero*, de quo ægri maxime conqueruntur, quod intensitate, extensione & duratione notabilis est, aliorumque symptomatum sæpe principium est.

Commode dividuntur in *sanguifluxus; serifluxus, & alvifluxus*. Classis hæc est maxime obvia, atque mirum est eam ab omnibus Auctoribus omittam fuisse; Methodici ipsi hos morbos in duas classes amandarunt; Stahlia quidem, ut *Juncker*, *Nenter*, sanguifluxus satis apte in ordinem redegerunt; sed serifluxus & alvifluxus perperam cum morbis omnino heterogeneis miscuerunt; magis foret homogenea classis, si abortus & dystocia alio possent amandari.

T H E O R I A.

3. Partes contentæ quæ extra corpus debent amandari, sunt vel *fluidæ*, ut urina, sudor, vel *firmæ*, ut fæces, foetus, placenta; ambæ verum sibi mutuo, tum cum partibus continentibus adherent (ex definitione partis in *Physiol.*), adeoque non nisi per vim hæc adhesionem majorem possunt extra corpus ejici: hoc notant Veteres, solo instinctu in mechanicis eruditi, quique vires expultrices a retentricibus distinguebant, optimeque fenserant in omni fluxu vim expultricem retentrice majorem requiri.

4. *Nec*

4. Neoterici, hanc cohesionem pratermittentes, & corporibus sese loco movendi facultatem tribuentes, rectius se philosophaturos crediderunt, si eversa illa Veterum theoria vasorum soli apertura, ut rixi, diabrosi, diæresi, tanquam causæ, hos effluxus tribuerent; unde nil vulgarius in Scholis, quam pro causa proxima sanguifluxus, vasorum sanguineorum solutionem, & pro causa alvifluxus; urinæ fluxus, spincterum laxitatem incusare.

5. Alter error Neoticorum est considerate moleculas fluidorum, sensibiles globulos v. g. cruoris, tanquam duros, ita ut ex eo quod orificia vasculorum lymphaticorum, aut cutis, diametrum illis globulis minorem habeant, exinde transitus eorum impossibilitatem concludant; verum uti solida per digestionem abeunt in fluida, ita fluidorum moleculæ etiam crassiores & firmiores per resolutionem, ut aqua per fervorem abeunt in vaporem, seu alitum omnium tenuissimum; sic humores nostri perspirabiles, & quæcumque sit globorum viscositas & cohesio, illi vi sufficienti adhibita minimos vasorum hiatus pervadere possunt.

6. Cohæsiō itaque fluidorum nostrorum, quæ nondum vaporisationem adeptæ sunt, aut in fluidum elasticum & electricum mutata, sola impedit quominus cito e machina nostra tubulosa undique porosa & pervia effluent; non vero impedit molecularum crassities, quæ viribus præmentibus obsecundans evanescit, ut quisque in alvi depositione experitur. Erant ergo Neoterici, qui ad omnem fluxum sanguinis requiri putant vasorum ruptionem, solutionem, cum sufficit ut cruoris guttulæ, si coheserint nimis, elongentur & angustentur, aut in orificia vasorum, non amissa integritate, nec contractilitate elastica diducantur; sic foetus per vim expressus ab utero elongato capite, & distracto uteri orificio citra vulnus, erosionem & laxitatem ejicitur.

7. Diversi generis sunt vires, quæ contentorum effluxui resistunt, & quæ eorum effluxum excitant; Effluxui resistunt 1. mutua partium ejiciendarum cohesio; sic scybalæ, ob duritiem intestinorum viribus vix solvendam, effluxui resistunt; sic grani cruoris, frigore, debilitate cordis, adstringente medicamine firmati, possunt resistere viribus eos trans uterum promoventibus, unde suppressio fluxus. 2. Posita vi trivisa fluidorum eadem, receptaculorum & orificiorum contractilitas, spincterum contractio; crassities, elasticitas impediunt effluxum; verum impedimentum nullum absolutum est, & nulla vis retentrix tanta, quæ ab antagonista expultrice superari nequeat.

8. Vires expultrices receptaculorum sunt musculi, & membranæ musculosæ ea receptacula componentes vel ambientes, quatenus vires obtinent a conatibus tum liberis, tum naturalibus fluidum nerveum in eos immittentibus. Sic ven-

triculi vis expultrix est vis fluidi nervi fibras ejus organi, & musculos illud ambientes contrahentis, eo ordine, eaque directione quæ requiritur, ut cum in œsophagum, tum in pylorum ejiciantur, atque si fiat alterutrius directionis delectus, ea vi pendet a facultate sentiente, ut natura, aut libertate. 2. Gravititas ipsius fluidi ejiciendi potest effluxui sufficere, si ea orificium deorium vergens inveniat, & resistentiis major sit; secus obstat ipsi effluxui gravitas; in quo errant illi qui lienteriam, tanquam a gravitate sola facies ad alvum ducerentur, ab intestinorum sola levitate ducunt, licet pars intestinorum sursum, pars deorium vergat.

9. Ali quæcumque sit vis expultrix, eam nunquam effluxui producendo sufficit. necessario vero requiritur ad effluxum, ut vix expultrix superet vim retentricem, & in hoc excessu consistit effluxus causa, unde intelligitur 1. quod utcumque sanguis viscosus, grumofus, grassusque sit, is potest effluere, si vis vasa premens, exprimens major fuerit; 2. quod utcumque fluxilis, tenuisque sit, potest sisti, si vires fluidi subsequenti, aut vasis continentis minores fuerint; 3. quod utcumque fortis sit contractio receptaculi, ut uteri, lecti, ea non sufficit ad expulsionem foetus, facum, nisi minor sit orificiorum resistentia; 4. quod utcumque debilis sit vis fluidum exprimens, ea sufficit ad effluxum, si minor fuerit adhuc ejus resistentia. Merito itaque Medici methodici effluxus ad laxos partem, & ad strictos morbos redegerunt, cum fluxus principia sint æque vasorum contractio & officiorum laxitas.

10. Falsa est Humoristarum theoria quæ causam fluxuum omnium in fluidorum tenuitate reponit; falsa Solidistarum doctrina quæ illam a solo solidorum vicio deducit; falsa Chymicorum ætiologia, quæ effluxus solis adscribit Chymicis partium elementis; vera Veterum, & vere mechanica theoria, quæ incusat vim expultricem retentrice majorem, quæque omnes Sectarum doctrinas conciliat, praxique velificatur.

11. Sanguifluxus alii ex vasis sanguiferis immediate extra corpus erumpunt, ut ex maricis, vulneribus; alii in cava quædam statim irruunt, ut in intestina, ventriculum, pulmones, vesicam, ex quibus deinceps foras eliminatur sanguis; in prioribus sufficit, ut vel orificia vasorum excretoria, ut uteri, narium, diducantur per anastomosim, nec ea dilacerari, vulnerari necessum est, quod sine violentia externa, vel interna fieri vix posset, & sine phlogosi, dolore, ac dein subsequente suppuratione non accideret; cum vero sæpius hæc omnia signa ruptionis, diabrosos, & diæresis deficient, verosimilius est sæpius eos effluxus fieri per anastomosim, seu dilatationem osculorum excretoriorum; tales sunt sanguifluxus qui a plethora, aut a febrili organo-

mo simpliciter oriuntur, & revertuntur, hos voco *sanguifluxus ab anastomosi*.

12. Dantur *sanguifluxus a diarrhoea*, quoties scilicet erosa ulcerosa, fistulosa sunt organa ex quibus sanguis effluit, ita ut sponte ad minimum horum organorum motum pus cruentetur, vel sanguis ex ulcere dimanet, nunc guttatim, nunc ubertim, talis est hæmoptysis phthisicorum.

13. Dantur *sanguifluxus a diapedesi*, quos nimia sanguinis fluxilitas excitat, quoties scilicet sanguis est diluitor, dissolutusve, ita ut per orificia nativa, etiamsi non dilatata, per ipsos cutis poros, fluidum rubrum, aut intente flavum eliminetur; talis est sudor ruber axillarum ætate plucibus accedens, talis est hæmaturia hæmatydros, hæmorrhagia, scorbuticis familiares.

14. Sunt etiam *sanguifluxus traumatici* a rixi vel a diarrhoea, per violentiam ruptis, aut scetis mechanice vasis; a rixi quidem, si impetus, & pressio sanguinis vasorum integritatem solvat, & tenacitatem jam forte debilitatam superet, quod accidit in hæmoptysi, quam validi clamores, vehementia conamina, aut pathemata excitant; in hæmorrhagia febrili critica: per diarrhoeam vero fit sanguifluxus, quoties extrinsece admotum, vel intus sumptum corpus quoddam secans vasa dilacerat, ut accidit in hæmatemeli ab hirudinibus deglutitis; a clavis, frustis vitri, picium officulis sumptis.

15. Qui vero fluxus sanguinis fiunt intra receptacula, illi, ut perficiantur, requirunt naturæ conatum, ut inde foras ejiciantur cruor; adeoque causa duplex ad eos concurrat; sic non datur hæmoptysis ex eo solo, quod rupta, erosa vasa pulmonum sanguinem fuderint, inde enim quandoque supervenit orthopnoea, syncope lethalis sine sputo cruento; sed requiritur ut naturæ conatus, tussis dictus, seu expectoratio sanguinis effusi, cum priori causa concurrat; ita & in hæmatemeli, hæmaturia, aliisque, in quibus sanguinis extravasatio est principium morbi sanguifluxus dicti, cujus causa est conatus naturæ ad expellendum illum sanguinem extravasatum.

16. Alvi fluxus alii per superiora fiunt, ut vomitus; alii per inferiora, ut diarrhoea; quidam ano simul, & cato ut cholera. Dejectio per inferiora fit viribus expultricibus intestinorum, diaphragmatis, & musculorum abdominalium, concurrentibus ani elevatoribus, & spinctere, qui simul detenduntur, seu gradatim laxantur, ut in omni motu concurrat antagonistarum laxatio cum sciorum, & directoris musculi contractione; concursus ille simultaneous tot musculorum, diversis modis ad eundem scopum conspirantium, non intelligitur, nisi principium movens idem sit quod horum contractionem, illorum laxitatem dirigat, datoque tempore & ordine, viribus ad resistencias proportionalibus exsequatur; nec enim a-

lia potest esse ratio cur eo ordine, eo rhythmo tot actiones diversæ perficiantur; ergo verosimilimum est principium illud esse quod necessitatem hujus actionis sentit, seu animam esse; nec ulla ratio sufficiens potest assignari cur ex stimulo ubique diffuso potius subsequatur peristalticus quam antiperistalticus intestinorum, aut ventriculi motus.

17. Qui ex stimulo vellet explicare cur ægri v. g. in extremo periculo certis verbis Dei auxilium implorant, illi deberent exponere cur certi linguæ, laryngis, pectorisque muscoli dato ordine; certa vi, certaque combinatione moveantur potius quam modis aliis, æque possibilibus, & numero infinitis, ex quibus hæc verba minime pronuntiantur; determinari autem facile potest quod ille concursus determinatus organorum facultati seligenti soli tribui debeat, atque eadem demonstratio valet pro aliis actionibus similibus, quas proinde veteres Medici animæ facultati merito tribuerunt, ut patet ex *Riverii Physiologia*.

18. Vis expultrix itaque ventriculi, ad vomitum v. g. agens, non est solummodo, ut Neoterici putant, vis fibras musculares ventriculi contrahens, quæ viget in digestionem, in gastrodynia flatulenta, absque ulla expulsionem, quæque viget etiam in lienteria absque ulla vomitione; sede est præterea vis quæ determinate pylorum occludit, cardiacum referat, & simul motum antiperistalticum ventriculi efficit, quæ denique organis ad finem optatum conspirantibus, & selectis utitur. Hanc vero vim agere in vomitu ex attenda effectuum consideratione demonstrari potest.

19. Hanc facultatem, cui ea vis debetur, esse animam, probatur ulterius ex eo quod nullus fere sit alvi fluxus, vomitusve quem anima solummodo pathemate affecta in corpore prius sanissimo non possit excitare. Quot sunt concionatores, qui cum prima vice cathedram conscendunt sunt diarrhoea laborant? Quot delicatæ mulieres, quæ si apposita mensa audiant ulceris cancriosi aut cadaveris putris descriptionem, nauseant, & vomunt? Quot qui pro libitu tussunt, ructant, vomitum cient? Quot qui alvum onustam pro tempore supprimunt, pro libitu exonerant, qui præ ira largius mingunt, præ pavore sudant, præ suavis fructus idea salivam secernunt, præ commiseratione lachrymas fundunt, ut millena alia mittam?

20. In statu æquilibrii inter potentiam quæ ope fibræ circularis comprimit cylindrum, & resistantiam illius cylindri, spatium percursum a potentia motrice est ut circumferentia, & spatium a resistantia percursum est ut radius; ergo vis impensa a potentia motrice in statu æquilibrii est ad vim resistantem ut 7. ad 44., seu circiter sexies minor; momenta enim sunt æqualia, quando vires sunt reciproce spatiis eodem tempore percursis.

21. In contractionem maximam musculosæ fibræ una
sui

fui tertia parte possunt decurtari: fibræ itaque circulares, quæ vesicam, uterum, aliudve viscus spheroidem constringunt, possunt maxima sui contractione ejus cavum imminuere in ratione 27 ad 8, seu plus quam subtriplo prioris amplitudinis, cylindrorum vero cavitas a febris circularibus potest imminui in ratione 9. ad 4. seu circiter subdupla.

22. Si vesica alteram diametro decies superans, & æquali prædita orificio imminuatur eadem quantitate quoad diametrum, ita ut diameter majoris sit 10. pollicum, minoris unius pollicis, & utriusque diameter intra idem tempus decrescat per contractionem fibrarum circularium uno pollice, quantitas fluidi, quæ ex majori exiit, erit ad quantitatem, quæ fluit ex mediocri ut 271. ad 1. verum velocitates fluidorum per orificia eadem fluentium sunt ut quantitates eodem tempore effluentes, ergo in priori velocitas effluxus est 271 vicibus major quam in posteriori; ita ut vel minima majoris receptaculi contractio sufficiat ad magnum effluxum excitandum; minime itaque æstimanda est quantitas effluxuum ex receptaculorum contractione, nisi habeatur eorum capacitatis consideratio.

23. Quantitas effluxus ex diversis orificiis sub diversa velocitate fluidi, & diversis temporibus, est in ratione composita orificiorum, velocitatum, & temporis, ita ut, si cætera sint paria, quantitates fluidi effluentis sint ut numeri, & magnitudines simul orificiorum; si orificia sint paria, ut & tempora, quantitates crescunt aut decrescunt pro ratione velocitatum; & demum si orificia, & velocitates pares sint, quantitates sunt, ut tempora quibus fit evacuatio.

24. Quantitas fluidorum in diversis subjectis sanis, & similibus, est eorum ponderi proportionalis, ita ut cum pondera sint in ratione triplicata quarumvis dimensionum, in adulto sex pedes alto quantitas fluidorum sit octies major quam in puero decenni ut plurimum tres pedes alto.

25. Evacuatio morbosa eo periculosior censetur, quo intra datum tempus quantitas effluxus major est, & quantitas nativa hujus fluidi minor est in corpore; ergo jactura unius libræ sanguinis in puero est æque periculosa cæteris paribus, quam jactura octo librarum in viro duplo altiori.

26. Periculum sanguifluxus eo majus est, quo copiosior est, simul breviori tempore absolvitur; quippe minus est periculi si jactura duarum librarum sanguinis fiat intra septimanam, quam si fiat intra diem, cum intra id tempus tanto minus reparetur jactura, quo minus temporis intercedit, & e contra.

27. Malum quod ex sanguifluxibus immediis resultat, minus pendet a quantitate fluidorum imminuta, quam ab eorum qualitate mutata, quippe cum juscula, & potus quarta quavis hora ad uncias sex circiter ingerantur, adeoque fluidi quantitas corpus subiens intra diem ascen-

dat ad 72 uncias; facile accidit ut multo major sanguinis amissi quantitas refarciatur. Verum quoniam non nisi successu temporis, & viribus vigentibus, quantitas chyli cruoris qualitates adipiscatur, seu ruber, sapidus, inflammabilis, actuosis principis foetus evadat, evidens est damnum a sanguifluxibus imminens, ut emolumentum a phlebotomiis inspectandum, esse potius repetendum a crasi cruoris mutata quam a copia imminuta.

28. Phænomena, quæ a profusis sanguifluxibus procedunt, sunt varia pro diversa quantitate, & diurnitate effluxus. Audiamus Illustrem Medicum, qui in sanguineis ægris rheumatismo affectis viginti libras sanguinis intra biduum emittere solitus est. Quidam nauta, *Coffe* vocatus, rheumatismo laborans, & mericulofus, more meo decem intra biduum phlebotomias passus est, in singulis libras duas sanguinis amisit, & eodem tempore sanguis ad libras duas e pede, & toridem e brachio tum mane tum sero effluebat; in primis phlebotomiis præ timore incidebat in lipothymiam, ita ut adhortandus esset, ut bono animo esset, nares & tempora aqua Regina Hungarica fovenda, & ut sufficiens cruoris copia flueret, aqua in faciem erat projicienda, aut etiam vinum ipsi propinandum; cum nova sequenti die vix celebrata esset phlebotomia, syncope supervenit cum convulsionibus, facie extincta, & plumbea corpus evasit frigidum, & in tantum soporem incidit, ut vix ulla vitæ indicia exhiberet; pulsus nullus, oculi clausi, sudor frigidus terrore adstantes & Chirurgum prostrare: adstantes clamantes effugerunt; Medicus ope cardiacorum ipsi opitulabatur; paulo post pulsus, calor, visus rediere, soporeque discussio, æger dixit se nescire unde veniat, perfecta quiete, & dulci somno se potitum esse; hora tamen quarta vespertina ultima phlebotomia e pede ad libras duas feliciter celebrata fuit, & vigesimo post die æger, quem mortuum crederant, videre omnes in plateis optime valentem: *Observations intéressante sur la Goute 1745. pag. 377.*

29. Virgini 25. annos nata, similia phlebotomias patienti, post quartam supervenere lipothymia fugaces, & dein morosis hysterica, in qua nunc ridebat, nunc plorabat, dein in magnum mœrorem incidebat, cui succedebat terror panicus; quæ symptomata post synopem etiam graviorem sequentibus phlebotomiis supervenere; demum synochus putris accessit, atque post longam convalescentiam pallida, & pedibus œdematosa vixit. Quotidianum autem est videre quod ab intempestivis, & pluries repetitis phlebotomiis aut sanguifluxibus œdemata pedes, tibiae, imo anasarca, & ascites invadant.

30. Ex historia priori videtur concludi posse pavorem potius quam inanitionem vaporum hifce synopibus, & convulsionibus ansam præbuisse, cum post quartam phlebotomiam accesserint,

ferint, & post decimam sequenti die peractam nil similis accesserit, utcumque duodecim insuper libras sanguinis amisisset ille Rheumaticus; quare vero diu pallidi, frigidi, œdematosi evadant, qui multum cruoris amisere, hoc procedit ex eo quod chylus diu crudus remanet in vasis loco boni cruoris spumosi, phlogisto scilicet deficiente, quod fluidum nerveum suppeditat, quod chylum in sanguinem convertit, & sic robur labascit: deficiente autem cordis robore, cur œdematosus evadat æger explicabimus in cachecticorum classe.

31. Nonne videtur ex hac historia, & quotidiana observatione circulationem sanguinis ita esse connexam cum animæ vigore, ut si æger moriatur, ut si animositas ipsi deficiat, suspendatur illico circulatio, vel maxime retardetur; atque sedato metu, sanguinisque fluxu suppresso, vires vitales non exerceantur, ne omnino virium penus exhauriatur, quibus per quietem restitutis, iterum revertitur circulatio. Errant itaque illi qui vires cordis minime ab anima pendere putant, ex eo quod non pendeant ab eius voluntate plura siquidem facere nolumus, aut non lubenter exsequimur, quæ necessitate urgente coacti facimus.

32. Evacuationes salubres, ait Hippocrates, passim bene ferunt ægri; ita ut ab ipsis non solum subleventur mala, sed etiam robur prius prostratum resurgat: illæ vero salubres, seu criticæ sunt, quas natura, prius inutili aut noxio fluidorum pondere onusta aut irritata, excitat, & illæ ideo conferunt, quia sunt necessitati proportionales ac bene feruntur, quia illud tantum detrahitur quod copia sua onerabat aut qualitate noxia molestabat; ergo ex euphoria potissimum æstimanda evacuationum salubritas, & ex dysphoria insalubritas.

33. Imminutio molis corporum diversæ dimensionis ab eadem fluidi jactura est vix conspicua in majoribus, cum conspicua est in minoribus, ut sequitur ex n. 22. ergo etiam si aliquot libræ sanguinis detrahantur ex corpore humano, cutis non videtur quoad molem, & plenitudinem sensibilibiter imminuta; non minus tamen, usquequo jactura resarciatur, vasa singula partem suæ tensionis amittunt, & fluidi nervei quantitas detrahitur; atque ex hoc duplici fonte dependet debilitas subsequens, nisi vires forent ab hac sarcina prius oppressæ.

34. Natura videtur prospicere simul suo robori, & necessitati evacuandæ materiæ morbificæ, quippe quæ urgentiori satisfacit; cum simul & semel cum necessitate exposculat, largam vomitionem & ejectionem materiæ putridæ & venenatæ eliciendo, ut in cholera, tum per epierasim, & interpositis moris materiam minus noxiam per alvum, aut vomitionem evacuando, ut accidit in vomitu & diarrhœa, in quibus licet copiosa sit in ventriculo & intestinis materies morbificæ, ea non continuos, sed pluribus horis quandoque interpolatos edit conatus, ut interea temporis robur resarciatur.

35. Hoc intelliget ille qui senserit non a quantitate, sed a qualitate pendere ut plurimum actionem materiæ morbificæ in nervos, nec enim tinctura, aut superficialia spiritus nitri illitio super manum minus nocet, quam si in eadem superficie triplo major quantitas ejus incumberet; cum itaque a prima vomitione remaneat saltem ille litus materiæ acris intus ventriculum humectantis, ibi remanet quod sufficeret ad ventriculum convellendum, nisi ad hanc contractionem requireretur influxus fluidi nervei minime in sua origine mechanicus.

36. Numquam magis elucet naturæ activitas & providentia, si ita loqui fas sit, quam in partu; ea enim illico, cum maturus est fœtus, conatus ad uteri orificium sensum dilatandum, & dein fœtum expellendum adoritur: verum ea est proprietas fibrarum animalium, ut si subito eas vehementer distraxerit, rumpantur, aut dolorem intolerabilem inferant, si sensim & repetitis vicibus, cedant, & extendi se patiantur; ergo debent sensum produci, conatus continui defatigant; alterni diutius sustinentur; nam quod non habet alternam requiem, durabile non est; ergo ut diu & sine virium detrimento extendantur fibræ, illæ per alternas morulas sunt extendendæ; denique cum ad exclusionem ventum est in partu sano, nisus tui naturales, tum liberi conspirant, & ut abdomen fortius agat, rigescit pectus, rigescunt artus, in quo solo stato fortissime deprimunt diaphragma, & uterus feliciter compressus & contractus chorion, ac amnion vi dirringit, & aquarum interventu lubricata via fœtus excluditur.

37. En perfectam criseos imaginem! In his conatibus ut & crispis mentem sibi constare, metu & timiditate immunem esse, atque omnes facultates motrices viriliter, & animose concurrere, his peractis, levamen sentire, dulcem requiem experiri, præteritorum dolorem cito oblivisci, hoc est quod in partus felici salubrique crisi observare est.

38. Mulieres parturientes in primorum nixuum intervallis pacate quiescent; imo sæpius obdormiscunt, ut vires critius reficiantur, dein subito expergefactæ nixus iterant successive frequentiores. Qui putant ea mechanicè fieri a pondere fœtus uterum distendente & vellicante, ignorare videntur ab eadem causa eosdem effectus expectandos esse; & cum pondus sit idem inter utroque conatus, nulla est ratio cur accedat alterna requies, cur per totum graviditatis decursum nulli conatus, ultima vero die, vel tribus ultimis diebus conatus accedant; numquid naturæ aliis quam mechanicæ legibus ea quæ ibi molimina cernere difficile est?

39. Evacuationes in serifluxibus & alvifluxibus eo facilius tolerantur, quo humores illi sunt minus ad sanitatem utiles, magisque noxii; sic vidimus alvifluxus serosos, bilosos, mucosos diutius tolerari, minusque robur infringere quam sanguifluxus; quia sanguis est multo utilior humoribus illis, & sæpius cum humoribus quam cum

cum sanguine plus ejicitur materię morbificę quam sanctę; adde quod humores e sanguine sensim fecernantur, adeoque sensum fiat eorum a massa sanguinea separatio; & etiam si e receptaculis ubi asservantur deinceps subito & assatim ejiciantur, non ita infringuntur vires, quam ubi vasa sanguifera pari velocitate evacuantur tum humoribus, tum sanguine; robor enim non infringitur ab alvifluxibus in hoc casu a vasorum collapsu, & fluidi nervi jactura, ut accidit in sanguifluxibus.

40. Quo plus virium impendit natura in contrahendis musculis ad fluxum efficiendum necessarius, eo plus imminuitur robor in ratione magnitudinis, & intensitatis conatum, eorumque durationis, si ad vomitionem unam intra diem unus gradus virium impendatur, ad decem vomitiones intra idem tempus decem gradus absumentur; jam supponamus vomitiones esse intensiores, alias vero leviores duplo, eodem dato numero; quę erunt duplo intensiores ratione virium impendium exigent duplo majus; si vero ad unam vomitionem duplo plures musculi agant eadem intensitate quam ad alteram; duplo plus virium impendatur; denique si per dies duplo plures perseveret vomitio, duplo plus virium etiam ab hoc titulo requiretur.

41. Si itaque æstimetur magnitudo conatum ex numero musulorum qui contrahuntur, & eorum conatum numero, intensitas vero ex altitudine ad quam hi musculi contrahuntur, demum duratio ex longitudine temporis per quod morbus perseverat, evidens est, quod neglecta etiam differentia a quantitate & qualitate materię rejectę, periculum mire variari potest, & in casu superius recensito sequitur unum fluxum esse sexdecies periculosiorem altero ejusdem speciei; atque si quantitas humoris effluentis, ejusque qualitas utilis ad virium dispendium, concurrat in eadem ratione trigiesies, vel sexagesies, &c. majus fieri posse periculum.

42. Periculum mortis eo majus est, quo virium dispendium in morbo majus est, & robor vitale minus. Robor enim est penus virium, quas exhaurire citra mortem impossibile est; cum itaque tanto facilius exhauriatur penus, quo minor est & quo dispendium actuale majus, sequitur plurimum periclitari eos qui morbo prægresso, pravo victu, inedia, ætate provec̃ta, aut juniori sunt infirmi, si gravis fluxus illis superveniat; atque sub eodem fluxu periculum esse proportionale infirmitati habituali, ætatis, constitutionis, &c.

P R A X I S.

43. Cum causa fluxus cruoris sit excessus virium expellentium supra vires retentrices, evidens est, quod si sanandus sit ille fluxus, tollendus est necessarius ille excessus, quod si augendo vires retentrices, vel imminuendo expultrices, ita ut posteriores prioribus non prædominentur; ergo duplex est indicatio adimplenda simul; five

enim augeamus vires quę retinent, non auctis expellentibus; five expellentes vires minuatur intactis prioribus; five denique augeantur retentrices in majori ratione quam expultrices, necessario tolletur fluxus.

44. Verum apprime cognoscendum est prius num fluxus ille sit morbus salutaris, qui scilicet majorem præcaveat, vel fanet illius principia auferendo. Vidi pluries, sanata diarrhœa serosa, supervenire ascitem; suppressio diabete hysterico, anasarcam reverti, gonorrhœa suppressa, syphilitidem nidulari; anacatharsi retenta, dyspnœam intendi; menorrhagię suppressę diversos morbos succedere, &c. nullum itaque fluxum activum reprimat Medicus, quin attenderit num plus emolumenti ab eo sanato spectandum sit, quam timendum ab eo sanato detrimenti; sæpe Medici operose nihil agunt, aut nedum profint, magis nocent.

45. Fluxus activi sunt illi in quibus vires expellentes sunt vires naturę ad effluxum sollicitatę, vel per quantitatem materię morbificę, vel per ejus qualitatem, vel per errorem. Fluxus passivi sunt illi qui ab imminutis tantum resistentis, non auctis naturę conatibus, dependent, ut sanguifluxus a vulnere, ulcere, rupto varice, aneurysmate, a diapedesi scorbutica, sudor ab asthenia, alvifluxus a laxato sphinctere ani, enuresis a simili principio, pytalismus a laxitate, &c. in istis evidens est nullam esse utilitatem fluxus, adeoque eos esse curandos, quod de activis non semper verum est.

46. Vires expultrices ideo agunt fortius quod sollicitantur, atque apprime respiciendum est num. 1. copia materię morbificę; num. 2. ejus acrimonia; 3. num causa morbificę; 4. num erroneo conatu natura ad hunc fluxum sollicitetur; 5. num ob nimiam sensibilitatem & hysteriam dispositionem, conatus sint vehementiores quam Par est; 6. num intempestivi sint.

47. Si copia materia morbificę comatus proportionales sollicitet, æger fluxum bene feret; adeoque fluxus est naturę committendus, ut si plethorico proportionalis accidat sanguifluxus; si helluoni diarrhœa stercorosa, si ascitico larga enuresis, asthmatico plenaria anacatharsis, crapuloso vomitus, &c. Si vero major judicetur, moderandus est fluxus, si intempestivus, detinendus est usque ad tempus opportunum.

48. Si vero acrimonia materię morbificę fluxum sollicitet, indicationes desumendę sunt a quantitate fluxus robori relativa, & ab acrimonia materię peccantis; præterea distinguendum an hoc fluxu liberetur corpus ab hac acrimonia; num vero minime: si sanguis acer scorbuticus effluat, imminuitur quantitas sanguinis minime excedens, nec residui mitigatur acrimonia, ergo suppressendus est effluxus, & mitigandus tantum sanguis. Sed si saburra in ventriculo contenta alvifluxu anoterico ejiciatur, liberatur corpus ab hac noxa per vomitur, ergo juvandus, aut moderandus, aut naturę com-

mittendus; juvandus; si vires naturæ languent; moderandus, si metus sit ne robur deficiat; naturæ committendus, si recte procedat.

49. Si a causa mechanica sollicitetur fluxus, illa causa est auferenda; si v. g. hæmatemesis ab hirudinibus, pyuria a calculo, menorrhagia a placenta post partum relicta in utero, evidens est hirudines esse necandas, vel ejiciendas, calculum extrahendum, placentæ frustum educendum, ut naturæ conatus cessent, & fluxus listatur, aut si ablatio impossibilis sit, naturæ conatus anodynus & narcoticus sedandus.

50. Si errores sunt naturæ conatus, seu non conducant ad principium morbi auferendum, ut in ultimis exemplis, aut ubi ex tussi sit hæmorrhagia, ex vomitu menorrhagia, enuresis, ex craniæ ictu vomitus, ex sternutatione quia abortus, &c. quia evidens est effluxus illos a natura non intendi, nec proinde utiles esse, illis opponenda sunt remedia; quorum tutiora sunt quæ tollunt materiem morbificam, quam respiciunt illi conatus. Sic in vomitu ab ictu capitis phlebotomia; in enuresi a tussis bechica; in pyralismo a nausea vomitum juvantia, & similia conveniunt.

51. Si nimia sensibilitas, aut ut hodie placet, irritabilitas, fluxui ansam præbeat, ut in vomitu hysterico, gonorrhœa, œnurogmo, epiphora ophthalmica, diarrhœa a dentitione, sedandus est fluxus, si inutilis, aut excedens; tollendus vero omnino per narcotica, dolorem physice, vel mechanice lenientia.

52. Si incontinentivus ratione loci, vel temporis tunc ad debitum locum & tempus eum demittere opus est; sic ratione loci menorrhagia ex naribus, podice, digitis, papilla, ea ad uterum si fieri potest revocanda; diarrhœa quæ noctu revertitur, quæ gravidam molestat, quæ exhaustum enervat, supprimenda.

53. Vires expultrices agunt fortius, quia sollicitantur; sed etiam si non nimium sollicitentur, illæ debent quandoque imminui, cum scilicet majus impendat periculum a fluxu perseverante, quam a virium expellentium imminutione; vires autem illæ imminuuntur, 1. detracto sanguine per phlebotomiam, aut aliam quamcumque viam; 2. fluxu ipsomet, ut seroso, alvino, uterino, &c. 3. diætâ parca, liquida; 4. potu laxante, diluente, refrigerante; ea etenim omnia robur sanis consuetum detrahunt, & detracto robore omnes vires minuuntur, nisi inæqualis earum distributio fiat, ob partis cujusdam necessitatem, ut cordis, aut irritationem singularem.

54. Sic in vehementi cholera, dysenteria, aliisque effluxibus acutis, non solum initio detrahitur sanguis respectu plethoræ, & infarctus inflammatorii, qui timetur; verum etiam, ut detractis viribus cordis, contractio fortior ventriculi, & intestinorum sedetur; sic in hæmoptysi,

hæmorrhagiisque aliis febre acuta, aut plethora stipatis, non solum detrahitur sanguis ut plethora tollatur, verum etiam ut robur imminuatur, adeoque moderatiores evadant vires sanguinem trudentes; cum autem in serifluxibus, & alvifluxibus chronicis robur non majus sit quam par est, & continuo minuatur a morbo, phlebotomiam omittimus, & solum diætâ jurulenta, potu diluente, si sit acrimonia, vel siccitas, roboris moderamini prospicimus.

55. Utile est etiam vires expultrices minuire per diversionem, id est, fluidi nervei impetum alio divertendo, quod præstant irritantia procul ab effluxu loco admota; sic in hæmorrhagiis narium, Veteribus solemne erat ligaturas dolorificas cruribus, tibisque injicere; in menorrhagia cucurbitulam siccam mamis apponere; sed hoc est incommodum, quod dolor, irritationes illas necessario concomitans, robur detrahat, adeoque satius est iis revulsivis auxiliis abstinere juxta Neotericos.

56. Non idem sentiendum est de derivationibus ex parte nobiliori, & magis sensibili in minus nobilem, sensibilemque, maxime cum pauca est effluxio, & hujus desuetudo est inducenda; sic feliciter in epiphora catarrhali, quæ oculos lædit, per lobum auriculæ fetaceum ex cortice thymelææ trajicitur, vel vesicatorium pone aures applicatur, ut huc derivetur seri acris oculos molestantis effluxus; sic per diuretica, & sudorifica diarrhœam serosam sanamus, & ephidrosim habitualem per cathartica avertimus, quæ in serifluxibus tantum obtinent.

57. Jam vero vires retentrices augemus multiplici modo per auxilia mechanica, tum chirurgica, tum gymnastica, & per auxilia physica, tum hygiætica, tum pharmaceutica.

58. Auxilia chirurgica ad sistendos sanguifluxus sunt, torcular, quo in amputationibus utimur, pressio manualis inventu lintei capiti, aut boleti igniarii, turundæ ex linteo intra nares intrasæ, fasciæ & spleniæ in vulneribus, &c. Auxilia gymnastica sunt, posituræ commodæ, ut statio erecto capite in hæmorrhagia narium, situs horizontalis & quietus in alvifluxibus, sessio comprimens partem ex qua quid effluxurum est.

59. Auxilia hygiætica sunt aer frigidus, aqua frigida in ephidrosi, in sanguifluxibus calore, febre stipatis; frigida enim poros, vasæque externa constringunt, cruorisque fluxilitatem imminuunt; alimenta incrassantia, refrigerantia, demulcentia, prout materies morbifica est acrior, calidior, magis activa & concentrata.

60. Auxilia demum pharmaceutica vocantur, adstringentia medicamina, tum intus, tum extra adhibenda.

ficies 8751. lin.; refecta vero cutis illa pars habuit in longitudine 57. 2. & tranſverſe latitudinis 94. lin. adeoque ſuperficies fuit æqualis 5386. lin. ergo plus quam tertia parte minor priore.

12. Minima vis fluidum impellens intra plures veſicas valet ſuperare intra longum tempus magnam reſiſtentiam; textus cellulofus, intra quem adeps a vi circulationis adigitur, debet itaque, licet lentiffime diſtenſus in adipofis, cutis contractilitatem ſuperare, eamque nitidam, glabram, turgidulam reddere; verum ubi viſcoſitas, qua reſiſtit adeps calore, alkaleſcentiave ſoluta eſt, tunc adeps cedit vi contractivæ cutis, quæ ſui juris facta, rugoſa, ſtriſta & arctior evadit, ut patet experimento allato: ergo & corporis moles debet in partibus carnoſis imminui, color floridus in fordidum mutari ob cruoris expulſionem a cute contracta, imo ſi adeps uberius effluat quam a cutis contractilitate ſpectandum eſt, cutis debet eſſe flaccida, marcidaque, ut in atrophia accidit.

13. Quoniam vero oſſium capita ſeu apophyſes in genubus, manibus, omoplatis, &c. ſola cute teguntur, nec a macie decreſcunt, illa videntur excreviſſe, ſi de eorum volumine ex carniū mole iudicemus, ut non raro defectu attentionis accidit; ergo in hoc caſu articuli in macilentis protuberare videntur, & fieri poſeſt, ut rachiticis iudicemus, qui ſimpliciter macilenti ſunt.

14. *Extuberantia* partium eſt earum ſupra conſuetam l'bellam elevatio; ſit autem vel in partibus omnibus carnoſis ab adipe, ut in polyſarcia, vel ab humore collecto, ut in anaſarca, vel in partibus quibuſdam tantum, ut in aſcite, phyſconia, vel in oſſeis partibus, ut in rachitide, vel in ſubcutaneis cutaneisque glandulis, ut in leproſis; in quibus duo ſunt potiſſimum ſpectanda, ſcilicet extuberantia, quæ eſt ſymptoma claſſis, cujus theoriam ex theoria tumorum primæ claſſis deducere eſt; ſymptomata acceſſoria, quæ ut plurimum vitioſam ſanguinis humorumque craſim arguunt, ut virus ſyphiliticum, ſcorbuticum, cancroſum, leproſum, ſcabioſum: quandoque infectis tribuenda ſunt, ut phthiriſis, malis, &c.

15. Vitia craſcos, quæ hos morbos ſovent, adhudum in obſcuro latent; & nondum Chemia ſatis adolevit, ut ad eorum cognitionem claranēdum diſtinctam nos poſſit manuſducere; quidquid enim novimus de ſalium alkaleſcentium, & acidorum indole, aut viribus, nimis eſt genericum, nec quidquam ſere prodeſt ad ſpecificam virus ſyphilitici, ſcorbutici, cancroſi cognitionem aſſequendam; cum itaque horum theoria ſit conſuſa, neceſſum eſt ut theſeapia ſit empirica.

16. Corpus humanum præbet hoſpitiū multis infectorum generibus, ita ut nulla ſit ſere pars quæ infecti ſui generis evolvendis; nutriendiſque non inferviat. Capiti inſident pediculi; cutim ſugunt cimices & pulices; aures

infectant forficulæ; in narium ſinibus muſcæ ova ſua deponunt; in carniſus dracunculi; in ventriculo, & inteſtiniſis lumbricus, tamen plurimum ſpecierum; in recto aſcaris; in ductu choledochi ovium alia infecta nidulantur; horum venena ſunt nobis medicamina; quæ ſola experientia cognoscuntur: omnia autem infecta vel ex ovibus incubatis prenaſcuntur; ut pediculi; vel forte ex fructis majorum reſectis, ut polypi, germinant; quod de tania verofimillimum; eſt verum ea theoria nondum ſufficienti luce eſt colluſtrata, ut ad praxim medicam deducere non valeat; ergo iterum hic ſola valet empiria, imo cognitio vermium horumce hiſtorica nondum ſatis eſt eveſta.

17. *Decoloratio* eſt nativi coloris in alienum mutatio. Europeorum color alius eſt in genis, ut rubro-roſeus; alius in cute reſidua, ut albo-roſeus; alius in iride, ut dilute cæruleus, fuſcus; datur in uvea niger, in nævis etiam color ab illis omnibus diverſus; fruſtraque hos omnes a nativo cujuſdam humoris peculiaris colore reſpeteremus, cum nullus ſit humor in nobis cæruleus; atque ex theoria colorum mechanica, quam *Newtonus* adumbravit, *Euleus* elaboravit; reſultat tantum ex data tantummodo craſſitie molecularum inconſpicuarum, & data denſitate pendere diverſos colores ſeu determinati toni vibrationes in lucis radiis; verum inde nil ad praxim utilis adhuc redundavit; ergo mere empirica eſt decolorationum qua talium theſeapia, & hoc tantum ſuperſt, ut obſtructiones viſcerum vaſorum debilitatem, cacochymiaſque varias hiſce morbis conjunctas curemus, quod in generibus tantum atque ſpeciebus quibuſdam horumce morborum exponemus.

18. Chronici ſunt omnes morbi hujſce claſſeos, id eſt d'uturni, & periculoſi ſimul ſi gangranam excipiamus, quæ brevis, & periculoſiſſima eſt, adeoque acuta. Morbus eſt naturæ conatus ad corrigendum corporis viventis ſtatum: corrigere eſt in melius mutare; cum itaque vitioſus eſt corporis ſtatus, natura hujus conſule ſcincia utitur ſuis organis ad vitium illud fluidorum, & ſolidorum corrigendum; vitium illud eſt vel materies noxia ſunctionum exercitium lædens, vel obſtruendo vel irritando, & prout organa utiliora impedit vel lædit, eo promptiora, & fortiora conamina exerit natura ut ab illa materie ſe liberet.

19. Verum quo potentia motrix limitata fortiora exerit conamina, eo ſymptomata ab hiſce conatibus oriunda, ut febris, convulſio, fluxus, dolor, graviora ſunt, & virium impenſæ majores; atque ex eo quod ſymptomata graviora ſint, viriumque impenſæ majores, eo minus perſeverare poſſunt ſine periculo; ergo eo brevior, & periculoſior eſt morbus ſeu acutior.

20. Mors omnium virium exhaustionem aut ſuppreſſionem ſupponit; exhauriuntur eo citius vires, quo majores conatus exeruntur, & quo parcius eſt virium promptuarium, ſeu minus eſt robur;

robore; supprimuntur seu soffocantur eo promptius vires, quo materies morbifica est vehementior, & cum robore minori vires impensæ majores; in morbis acutis materies morbifica vehementius agit; & vires impensæ proportionem eadem sunt magnæ: ergo duratio morbi est in hoc casu plus minusve brevis, prout robur nativum minus vel majus est.

21. Si materies morbifica obstruat vasa sanguifera, ea vel interceptit totam molem sanguinis circulantis per obstructionem in quacunque alvei sanguiferi sectione sectam, & in hoc casu mors in promptu est. Si dimidia pars ramorum primi ordinis obstruatur, circulatio fit per aliam partem dimidam, morbusque duplo minus est acutus: si dimidia pars ramorum secundij ordinis obstruatur, quarta tantum pars circulantis in sanguinis interceptitur, & periculum est quadruplo minus; si demum decimi ordinis pars dimida vasorum obturetur, obstructio interceptit tantum 512^{am} sanguinis partem, & periculum toties minus est.

22. Obstruitur fere totus alveus sanguinis in orthopnoea, seu subita totius pulmonis inflammatione, constrictione, aut ingurgitatione, qualis in suspensis, fumo sulphuris praefocatis: totus enim sanguis transiturus per ultima vasa pulmonum subito haerens infarcit totam arteriam pulmonarem, cor extremos conatus eosque frustra neos exerit, illico perit animal.

23. Si vero dimidia pars vasorum pulmonarium infarciatur, ut in peripneumonia gravi, tunc conatus maximos, & huic resistentiæ proportionales exerit natura, usquequo resolutus sit infarctus, unde salus intra tres, vel quatuor dies: vel usquequo vires sint exhaustæ, unde mors intra illum circiter terminum.

24. Verum si ren alteruter obstruatur, quoniam una arteria emulgens decimam circiter totius sanguinis a corde ejecti partem transmittit, decies minus est periculum mortis quam in orthopnoea, & quinquies minus interceptitur sanguinis quam in peripneumonia gravi; ita & labor morbosus ad multo plures dies extendi prodest, & morbus non ita acutus est.

25. In morbis febrilibus & inflammatoriis, quales fere sunt omnes acuti, datur interceptione sanguinis ratio sufficiens periculi; verum in soporosis, ut apoplexia, idem vasorum cerebri infarctus datur, & ex eo infarctu intercepto fluidi nervei, unde virium suppressio, & proinde debilitas. In dolorificis, ut gastrodynia, colica, non solum ob dolorem absuntur fluidum nerveum, verum ut inflammatio sepius accedit, ex constrictione vasorum circulatorum interceptitur; ergo ea theoria omnibus acutis intelligendis sufficit.

26. Cronici sunt illi, qui juxta Hippocratem, ultra 14. dies extenduntur, & juxta Neotericos, ultra septem septimanas; in illis vero major est distantia ab initio ad incrementum, ab incremento ad statum, & sic tardigradus est morbus, seu lente sua percurrit stadia, & in

hoc differt a diuturnis, quod periculosus sit, ut Meotericis placet.

27. In chronicis materies morbifica minimam interceptit sanguinis circulatorum partem, utpotest quæ materies afficit vasa ultimorum ordinum, scilicet serosa, vel lymphatica, in quibus tantum minor sanguinis copia trajicitur, quo numerosiores sunt a corde numerando divisionum vasorum ordines; obstructa sunt vasa lymphatica oriunda circa 24^{am} ordinem divisionis arteriæ v. g. lienaris, cujus sectio est ad sectionem coeliacæ, ut 1. ad 3: cum vero coeliaca transmittat vix octavam partem sanguinis aortam trajicientis, sanguis lienem ingrediens vix est 24^{am} pars ejus; ergo primæ divisionis dimidium vix 48^{am} partem, dimidium secundæ 96^{am}, & sextæ divisionis dimidium obstructum vix 1500^{am} partem totius sanguinis interceptit; itaque non plus interceptitur ex obstructis omnibus lymphaticis, quæ ex hac sexta divisione possunt successive pronasci, quam 1700^{am} pars totius.

28. In remotis divisionibus arteriarum dantur anastomoses venarum sanguinearum cum suis arteriis, antequam ad divisiones lymphaticas perventum sit, ut videre est in mesenterio: ergo fieri potest ut fere totus sanguis per arterias delatus, obstructis etiam omnibus lymphaticis inde oriundis, per venulas sanguiferas revehatur; ergo non nisi exiguissima datur resistentia cordi opposita ex illis obstructis, fere nullum itaque exinde vitæ periculum, fere nullum naturæ conamen, nullus itaque morbus acutus, nisi accessus quartanæ febris in hoc casu reponatur.

29. Interea tamen lien sensim distenditur ab hoc infarctu, tumescetque, unde vicina viscera permentur; præterea lienis actiones physicae, seu preparatio sanguinis ad bilem conficiendam, & si quæ aliæ sunt, deficient; unde bilis iners minus ad chylopoiesim apta; hinc chylus minus aptus, magis crudus, imperfecta hæmatopoiesis; inde pallor, frigus, oedema pedum, anasarca, aliæque mala oriunda; parciore præsertim liquidi nervei ex crudo sanguine secretio, robur minus; inde periculum quod remotissime tantum vitæ imminet.

30. Alterius est originis periculum, quod a morbis evacuatoriis chronicis infertur, ut a serifluxibus & alvifluxibus; malum enim illud oritur vel ab acrimonia irritante, quæ simul dissolvit sanguinem, unde deficit resistentia illa ad perfectionem machinæ necessaria (Class. 6. n. 37.), simulque influxus insfluidi nervei ad ejectiones ano, vel cæco producendas vires detrahit in ratione frequentæ, & vehementiæ conatum si fluxus fiat per organa, quæ motu musculari agunt in efluxibus; denique in quovis effluxu diuturno, ob imminutam in organo secretorio resistentiam, lymphæ nutritiæ, maxime si fluxilior, per organum laxius effluit cum succo excrementitio, unde deficit succus nutritius, & vires a laxitate organorum labescunt; cum muscoli laxi, flaccidique non possint trans-

mittere ad artus vim fluidi nervei, quam accipiunt, laxatur ipsius cordis textus, & sanguificatio impedita impar est præparando fluido nerveo, necnon tandem hisce de causis succi digestivi inertes chylum aptum præparare nequeunt; hinc inappetentia, inedia, chyli, sanguinis, fluidique nervei penuria.

31. Ex hoc morborum circulo, scilicet ex vitata digestionem, vitiosa sanguinis crasis ex qua fibrarum atonia, fluidi nervei, proindeque virium penuria; ex hisce etiam principiis fibrarum & vasorum atonia; hinc stases fluidorum, unde vitium majus contrahunt; hinc extravasationes & hydropes, qui partem magnam chronicorum terminant; residuum vero partem tabes amphimerinæ, hecticæ, potissimum, pthisis ad mortem committantur: verum his addendi sunt halitus putridi, venenati, qui ex certis corruptelis humorum, & ex omni sphacelata parte exhalant, qui fluido nerveo vel extinguendo, vel destruendo mortem inferunt, & hæc sunt pericula ultima a chronicis metuenda.

32. Vitia, itaque, satis cognita in chronicis

sunt, 1. cacochymia, 2. cacochylia; 3. debilitas, & mollities in solidis, 4. obstructio ab spisso & acri in vasis potissimum lymphaticis. Auxilia itaque generalia in his indicata, sunt, 1. quæ colatoria perspirationis, urinæ, cæterorumque excrementorum pravis succis inquinata depurant, 2. quæ vitiosas digestionem corrigunt; 3. quæ tonum solidus reddunt; 4. demum quæ obstructa, vasa, viscera referant, acrimoniam edulcorando, simulque viscida fluida resolviendo.

Cacochymiam biliosam, seu bilem in hepate, & sanguine redundantem educunt cathartica iterata, modo prius hujus excrementi fluxilitas huic expurgationi locum præbuerit; in hunc itaque finem juscula & apozemata ex plantis cichoraceis, hepaticis dictis, præmittuntur, serum lactis ætate potissimum usurpatur, necnon aquæ martiales adhibentur.

Cacochymiam purulentam, seu purulentiam in quovis viscere enatam, expurgant natura per anacatharsim in pthisi, per mictum in pyuria, & sic deinceps; ergo Medici officium est illam evacuare.

CLASSIS DECIMÆ ET ULTIMÆ

S Y N O P S I S

C A C H E X I Æ.

CHARACTER. Vitiosus corporis habitus quoad volumen, æqualitatem, levitatem & colorem.
 ORDO I. MACIES, (*Consumptions*) morbi quorum præcipuum sumptoma est imminutio voluminis a pinguedinis defectu.

- I. **T**ABES, (*Erisie*) macies cum amphimerina lenta sine tussi.
 II. **P**HTHISIS, (*Phthiſie*) macies cum amphimerina lenta, tussi & anacatharsi purulenta.
 III. **A**TROPHOBIA, (*Atrophie*) macies sine febre.
 IV. **A**RIDURA, (*Deſſèchement*) macies unius tantum partis.

ORDO II. INTUMESCENTIÆ, (*Enfluros*) deformitas a volumine adauſto.

- V. **P**OLYSARCIA, (*Corpulence*) intumescencia universalis ab adipe.
 VI. **P**NEUMATOSIS, (*Bouffiffure*) intumescencia universalis corporis a flatu.
 VII. **A**NASARCA, (*Anasarque*) intumescencia totius corporis œdematosa.
 VIII. **P**HLEGMATIA, (*OElématique*) intumescencia partium inferiorum œdematosa.
 IX. **P**HYSCONIA, (*gros Ventre*) intumescencia abdominis a partibus solidis sine graviditate & fluctuatione.
 X. **G**RAVIDITAS, (*Groſſeſſe*) intumescencia abdominis ab hypogaſtrio incipiens, opus generationis subsequens & partu terminanda.

ORDO III. HYDROPE PARTIALES, (*Hydropiſies locales*) tumor a fluidis in capite, abdomine, uterove congestis.

- XI. **H**YDROCEPHALUS, (*Hydrocèphale*) est hydrops capitis a fero.
 XII. **P**HYSOCEPHALUS, (*Enflue de tete*) est hydrops capitis a flatu.
 XIII. **H**YDRORACHITIS, tumor cysticus ex hiatu vertebrarum lumbarium in recens natis protuberans.
 XIV. **A**SCITES, (*Ascite*) hydrops totius abdominis a fluido non elastico, seu gravis & fluctuosus.
 XV. **H**YDROMETRA, (*Hydropiſie de matrice*) tumor hypogaſtrii sine graviditate ab utero fluidis distenso.
 XVI. **P**HYSOMETRA, (*Tympanite de matrice*) tumor hypogaſtrii a flatu uterum distendente.
 XVII. **T**YMPANITES, (*Tympanite*) hydrops totius abdominis a flatu, seu elasticus & levis.
 XVIII. **M**ETEORISMUS, (*Mètorisme*) est inflatio flatulenta, vel epigaſtrii, vel in morbo acuto ipsius abdominis.
 XIX. **I**SCHURIA, (*Iſchurie*) tumor hypogaſtrii ex urinæ retentione sæpius intra vesicam.

ORDO IV. TUBERA, (*Protubérance*) tumores partium solidarum non hydropici.

- XX. **R**ACHITIS, (*Rickets*) deformitas est articularum tumore duro, carniū marcore, capitis mole, cum ingenio præcoci, in puerulis.
 XXI. **S**CRIPHULA, (*Ecronelle*) tumor scirrhusus glandularum colli, mesenteriique; cum labiis & naso crassioribus.
 XXII. **C**ARCINOMA, (*Ulcères chancreux*) ulcera cancerosa cum doloribus lancinantibus.
 XXIII. **L**EONTIASIS, cognoscitur ex papillis setaceis, vel corniculatis cutim exasperantibus.
 XXIV. **M**ALIS, (*Clavelle*) tumores sæpius purulenti, vel ulcera, cum insectis vermiformibus, passim enata.
 XXV. **F**RAMBÆSIA, (*Yavv, Pian*) excreſcentiæ fungosæ mori instar granulosa, sæpius cum ulceribus, &c.

ORDO V. IMPETIGINES, (*Maladies cutanées*) morbi contagiosi, chronici, qui cutis excrecentias, tumores gregales, exulcerationes, crustas, &c. inducunt.

- XXVI. SYPHILIS, (*Vèrole*) cognoscitur ex ulcusculis, porris, bubonibus, sicis; quibus primo ut plurimum genitalia afficiuntur, prægressa non raro gonorrhœa, dein pustulis crustosis, doloribus nocturnis, exostosis, cariebus, & quibus cæteræ partes inficiuntur.
- XXVII. SCORBUTUS, (*Scorbut*) cognoscitur ex stomacace, necnon maculis lividis, flavis, purpureo-violaceis, potissimum tibiarum.
- XXVIII. ELEPHANTIASIS, (*Ladrerie*) cognoscitur ex facie deformi, tuberibus callosis, ozæna, raucedine, cute elephantina, crassa, unctuosâ, in extremis artibus anæsthesia.
- XXIX. LEPRO, (*Lèpre*) cognoscitur ex tuberculis callosis, scabie majoribus, vel crustis & squamis diffusis, herpeticis, per cutem dispersis, pruriginosis.
- XXX. SCABIES, (*Gale*) cognoscitur ex pustulis crustosis, lentis magnitudine, pruriginosis, manus potissimum obsidentibus.
- XXXI. TINEA, (*Teigne*) cognoscitur ex crustis flavie, vel griseis, ulcerosis, per caput dispersis.

ORDO VI. ICTERITÆ. (*Conleurs dépravées*) cognoscuntur ex totius cutis colore inasucto, pallido, flavo, nigro, rubro, sine pyrexia acuta.

- XXXII. AURIGO, (*Jaunisse*) cognoscitur ex oculorum, & cutis flavedine ad auream, vel aurantiam vergente.
- XXXIII. MELASICTERUS, (*Ictère noir*) cognoscitur ex cutis colore nigro, vel atro-livido, atro-fuliginoso.
- XXXIV. PHŒNYGMUS, (*Ictère rouge*) cognoscitur ex rubore diffuso, vel maculoso sine pyrexia.
- XXXV. CHLOROSIS, (*Pâle couleur*) est pallor, vel fuscus color cutis, oculis minime flavis, sæpius cum pica.

ORDO VII. CACHEXIÆ ANOMALÆ, cognoscuntur ex signis classis, & affinitate cum prioribus ordinibus.

- XXXVI. PHTHIRIASIS, (*Phthiriasé*) cognoscitur ex pediculorum exortu; cum alopecia, & sæpius exulceratione capitis.
- XXXVII. TRICOMA, (*Plique*) cognoscitur apud Polonos ex capillis invicem complicatis, agglutinatis in globos inextricabiles, sæpius cum phthiriasi.
- XXXVIII. ALOPECIA, (*Alopecie*) cognoscitur ex capillorum lapsu, cuticulæ desquamatione, &c.
- XXXIX. ELCOSIS, (*Mai. St. Lazare*) cognoscitur ex numerosis, vel amplis ulceribus chronicis, cariosis, foetidis, &c. cum pyrexia lenta.
- XI. GANGRÆNA, (*Gangrane*) est initio mors partis, dein ejus putrida dissolutio.
- XLI. NECROSIS, (*Ergot*) est partis mors, sine tumore prævie, deinde vero exsiccatio, induratio & nigredo.

CLASSIS DECIMA.

CACHEXIÆ

S E U

MORBI CACHECTICI.

Sunt morbi quorum præcipuum symptoma est fœditas, seu formæ nativæ alceratio notabilis.

Cum forma seu pulchritudo supponat concurrentem qualitatum sensibilem, ut figuræ, molis, numeri, proportionis partium, nec non glabritiei, coloris, consistentiæ, &c. quales apparent in hominibus qui ea ratione cæteris omnibus placent, quoties alterutrum ex hisce deficit, datur deformitas, quæ tamen non est morbosa, nisi notabilis & constans sit, atque ut plurimum aliis gravibus symptomatis stipetur.

Deformitas Græcis *cachexia* vocatur, seu pravus corporis habitus. Cachexiæ titulo vulgo Veteres designant macies, icteritias, impetigines, diversasque lues chronicas, ut ex definitionibus *Corrhæi* deducitur.

Non omnis fœditas accenseri potest inter morbos hujusce Classis; sic parvus odor licet ad qualitates vitiosas attineat, est potius symptoma aliorum morborum, ut ozonæ, enureseos, diarrhææ; *caloris* & *coloris* vitium in febribus phlegmatis, aliisque morbis acutis, non est præcipuum symptoma, adeoque licet vitiosæ sint qualitates illæ, ad alias classes, quarum sunt symptoma, rectius pertinent.

Habitus vitiatur *mechanice* ubi situs, numerus, figura, proportio partium sensibilem mutatur, ut in rachitide, gibbositate, vulnere, hernia, monstrositate, hydrocephalo, &c. *physice* vero pervertitur ubi debita proportio vel humorum inter se, vel molecularum insensibilem diversæ qualitatis mutatur, sic bile prædominante flavescit cutis, lymphæ excedente pallescit, partibus igneis nimis extricatis calet, densata frigore cutis rige, &c. Consulatur *Physiologia de temperamentis*, p. 241.

Vitia corporis mechanica vocantur vitia *structura*; vitia physica vocantur vitia *crasis* seu *mixture*. Omnis mutatio fit per motum, adeoque per vires motrices vel resistentes; omne vitium est mutatio in corpore sano facta; ejus proinde causa ad vim mutantem reduci debet, eamque vel *mechanicam*, qualis ad luxationem, excrementiam, aliaque vitia organica concurrunt; vel *physicam*, ut adhesionem, secretionem, motum intestinum, ex quibus vitia physica seu intemperies oriuntur; si vires corporis humani mechanicæ & physicæ concurrant ad eundem finem propter quem a summo Numine instituta sunt, sanitas viget, *Physiologia*, p. 128. & tunc structura & mixtura partium se habent perfectissime *Pathol.* n. 8. Causa itaque vitiorum cor-

poris conspicuorum in structura & crasi, est vitium earum dissensus, fufius demonstrante *Ill' Schreiber* in *Physiologia*.

Natura vitiosis organis utens & mediis ad finem suum obtinendum aptis delictuta non potest solito vigore & successu machinæ humanæ vitia mechanica & physica corrigere, ut ea corrigat; vel emendare nititur, dum vigor est in machina, viget ætatis robor, & vires animæ longo morbo non sunt fractæ; in morbis itaque cachecticis, in quibus nec ea est solidis firmitas, nec ea fluidis activitas, quæ ad vitium exercitium vegetum requiritur, maxime si ætas ingravescens, debilitas nativa, vel morbis acquisita accedant, deficient illi nature coactus, qui febres acutas, metastases, crises celereque mutationes excitant; morbi itaque cachectici sunt ut plurimum chronici, id est, tarde procedunt, lente mutantur, & deficiente facultate sæpe morte terminantur.

Pertinent juxta methodicos ad morbos *laxos*, in quibus scilicet solidorum tonus nativo minor est juxta Galenicis ad *intemperies frigidas* & *pituitosas*; juxta Chemicos ad aquei seu *phlegmatici* principii prædominium; juxta Mechanicos ad inæquilibrium ex solidorum *atonia* oriundum, & ad obstructions lymphaticas.

ORDO PRIMUS.

MACIES.

SI pressio lateralis vasis illata a fluidis præteritis perseveret, ea vasa consuetam servant diametrum & tensionem, adeoque partes ex iis vasis conflata suam firmitatem & magnitudinem; pressio vero lateralis decrefcit tum ex imminuto influxu liquidorum ex arteriis in vasa minora, tum ex aucto eorum in venas & vasa excretoria effluxu, atque ex excessu effluxus supra influxum pendet lateralis pressiois imminutio.

Decrescente vero laterali pressione fluidorum in solida, si vasa sint satis elastica, pari passu coarctantur partes, cutisque corrugatur, fit consumptio cum aridura & siccitate; si vero vasa elatere careant, partes marcescunt; seu flaccide magis quam macilentæ evadunt. Hinc discrimen inter marcorem & macilentiam; marcor laxitatem supponit, non voluminis imminutionem; macies voluminis potissimum imminutionem importat; quo vero pacto ab imminuta laterali pressione vasorum oriatur macies per vim elasticam, tanquam causam, & sola imminuta pressioe marcor oriatur, intellectu facillimum est.

Influxus fluidorum in vasa minora minuitur imminuta *facultate* cor contrahente, ut a mœnore, tenectute, languore, longo morbo prægrælla, longo jejuvio, laboribus immodicis, pa-

thematicis diuturnis, vigilis, vel etiam aucta *resistentia* locali in magnis arteriis alicubi compressis, ut a tumore, luxatione, fracto osse, excrecentia, vel ab aneurysmate impetum sanguinis interceptante, vel a concrezione polyposa idem prestante.

Effluxus fluidorum e vasis minoribus sanguiferis lymphatica & adiposis, augetur in majori ratione quam influxus, si *orificia* excretoria sudoris, urinæ, & perspirationis, aut colatoria morbosa, scilicet ulcera, fonticuli, intestinorum emunctoria, nimis patula sint, vel etiam irritata ad excretionem, quod accidit in evacuatoriis ferosis, purulentis, alvifluxibus, nec non si fluidorum *viscositas* nativa mutantur diluentibus, potulentis, medicamentis fundentibus, exercitiis, venenis, laconicis, ammochasia, vel dissolventibus miasmatis, medicamentis alkalinis, mercurialibus, diureticis, acribus.

Macies itaque erit in ratione excessus quo effluxus superat influxum, & elasticitatis valorum.

I. TABES. *Erisæ.*

Charakter est totius corporis malicentia, cum pyrexia lenta, habituali, citra tussim & puris sputum.

Differt ab atrophia, quæ febre habituali caret; a phthisi, quæ tussi & puris sputo, vel alterutro stipatur; alia est primaria, seu morbi præcipuum symptoma; alia secundaria, quæ morbo alterutro generis jam degeneris supervenit aut succedit, eaque frequentissima est.

Ægri vocantur tabidi, *etiques*.

Symptomata essentialia sunt *macilentia* & *hætica*. Hæticæ quidem causa est conatus naturæ ad expurgandum sanguinem a purulentis, acribusve miasmatis per frequentes cordis & vasorum pulsationes, sed ob facultatis imbecillitatem, lentas & interpolatas: maciei vero causa est elasticitatis nativæ excessus supra pressionem lateralem fluidorum in solida, sed hujus pressionis lateralis imminutio. Pressio autem lateralis imminuitur maxime in tabe ob auctum effluxum humorum e vasis, sive quia ea fluida sunt acia, & ad secretionem cutaneam ulcerosam vasa sollicitant; sive quia sunt simul dissoluta, fluxiora, unde perspirando, sudando, aut quovis modo avolant, eliminantur.

Differunt tabidi ab hæticis, quia in tabidis major est morbus ratione maciei, in hæticis ratione febris; nec non quia in hæticis nullum est viscus nulla pars vitio fixo & organico affecta, quod valet sæpe in tabidis. De cætero vulgo confunduntur sine errore in praxi periculoso.

1. *Tabes dorsalis* Lommi Obs. I. 2. *Phthisis notias* Hippocratis lib. de morbis C.

Ea est quæ recens uxoratos & luxuriosos, in venereis rebus non satis continentes, aggreditur; febre caret initio, & cibos appetunt, ast emaciantur; fornicarum a capite secundum spinam decurrentium sensum se habere putant;

urinam emittendo semen simul emittunt; vel mucum prostaticum viscidum; anhelosi, debiles, capite graves, febriculosi evadunt. Nimiis veneris usus teste *Sanctorio*, nocet stomacho, oculisque, perspirationem præpedit, senes debilitat, refrigeratque, juvenes leviores & calidiores reddit. Qui diutius libidini indulgent, nec sobrie vivunt, illi vires stomachi labefaciunt, & inde pravæ digestionis; unde cruditates, flatus & hypochondriasis, simulque viribus imbecilles evadunt, colliquescunt, & tandem *hexhausti*, sic enim vocantur ægri, perunt.

Juxta *Lomium* accidentia tabis dorsalis sunt cephalalgia vehemens, acuta lumbago dolore formicanti collum & lumbos sequente, rheumatismus inflexionem crurum impediens, alvus pigra, mictio difficilis, seminis effluxus intermingendum & in somno, dyspnœa & lassitudo ab ascensu cum gravitate capitis & tinnitu aurium; febris nulla, macies in dies crescens, dolor artuum crescens: morbo inveterascente accedit phlegmatia, tremor manuum, amaurosis: ægritudo post annos plures reverti solet, non raro per septennia: vide *Satyriasm*, *Gonorrhœam*. Hæc descriptio optime convenit ægro quem præ oculis habeo: tres autem varietates tabis dorsalis quas refert *Hippocrates*, citatus a *Riverio*, signis sufficientibus sunt destitutæ: Vide *Lumbaginem* 16. an.

Præmissis universalibus *Hippocrates* præscribit lac asinum, deinde lac vaccinum per quadraginta dies, & postea cibis mollibus vires recit.

Prodest etiam illis qui venere abstinere recusant, cibis euchymius & reficiens ex carnis succulentis assis, cocolata cum vanilla, moscho, ambra; semina pinuum, radix ginseng, pistacia, avellanæque fructus, bulbi ex orchide, salep, ex quibus parantur cremores.

2. *Tabes renalis. Phthisis nephritike* Hippocr. C.

Ea est species quæ ex renum exulceratione dependet. Memorabilis huc pertinet casus *chilarchæ* *Tovvnsend*, quem refert *Cheyneus*, the *Englisch malady* p. 308. A multis annis laborabat ille doloribus nephriticis, cum constanti vomitu, unde vitam miseram sucebat. Usus erat stricto regimine, lacte asinino, & aquis Bristolii. Is ipse pro lubitu modo in sedili se componeret sibi omnia vitæ signa eripere, deinde restituere poterat, ejus singularis facultatis, & in proprium cor imperii testes fecit Ill. *Cheyneum*, *Baynardum* & *pharmacopolam* *Skrine*. Facto experimento suis valedixit, codicillum testamento suo addidit, & Sacramentis assumptis tranquille expiravit.

Secto cadavere omnia rite se habuerunt, excepto rene dextro, qui quadrupulo major erat solito, vesicæ instar distensus, & pulte albescente, quæ durante morbo post urinas exercebatur; turgidus erat calerea materie vel gypsea; & carnea renis substantia dissoluta evanuerat, hoc nephritico cancro exesa.

3. *Tabes apostematodes*. *Tabes ab apostematibus & ulceribus* Morton Phthiſiol. cap. 5. C.

Ea est species quam fovet apostema, vel ulcus, vel fistula cujuscumque partis musculosæ. Substractio succi nutritii a massa sanguinea huic originem præbet. Hanc continentur sitis, languor, inappetentia, vigilia, febris, continuata hæctica vespere exacerbans, quæ ad ultimam maciem ægrum deducit.

Sedes abscessus ulcerisve est in quavis parte, ut in tegumentis, capite, corde, diaphragmate glandulis colli, lumborum, crurum, pedum, &c. Vide *Sepulchretum Boneti Tom. 3. sect. 7. de Tabes; Mortono Phthiſiologia cap. 5.*

Curatio ex *Mortono* fuscè habetur. In genere secto apostemate, pus expurgetur auxiliis chirurgicis, intus balsamicis; crasis sanguinis demulceatur lacticiis, aquis sulphureis, decoctis ex china, falsaperilla, dulcamara.

4. *Tabes nutriticum* Morton Phthiſiol. c. 6. C. *Tabes* a nimia lactatione cognoscitur 1. inappetentia; 2. languore virium; 3. frequenti hysteria; 4. calore hæctico, quibus non raro tussis, dyspnoea, & signa ipsius phthiſeos imminenti accedunt.

Tabes illa recens curatur 1. ablactatione alumi; 2. cibis euchymis nutritici oblati; 3. hilaritate animo conciliata; 4. usu diætæ lactæ, in loco ubi jucundam vitam transigere possit.

5. *Tabes ab hydropo* Morton. Phthiſiol. cap. x. C.

Hydropis nomine non genus morbi, sed ordinem morborum intelligo, ubi continentur ascites, hydrothorax, hydrocephalus, &c. Hos morbos *tabes* subsequitur ob sanguinis depauperationem, succo nutritio in abdomen vel thoracem effuso. Signa sunt pallor faciei, sitis assidua, urina pauca & latericia, languor virium, inappetentia, febris lenta: eventus est sæpissime lethalis.

Indicantur 1. hydragoga repetita, si vires vigeant; 2. vel diuretica salina; 3. aperientia martialia, ut principium morbi, scilicet jecinoris vel lienis aut ovarii obstructio, tollatur. Vide *Sydenhamum & Alex. Trallianum de Ascite*.

6. *Tabes sudatoria; Tabes a sudoribus immensis* Morton. Phthiſiol. C.

Hanc speciem sudores assidui vel nocturni atque febricula comitatur. Hæc phthiſi confirmatæ comitem se adjungit; at quandoque seorsim a crasi sanguinis dissoluta, acri, scorbutica pendet. Vide *Epidrosim*, in morbis evacuatoriis.

7. *Tabes a pericardio*, Salius de affectibus omissis; *Zacutus Prax. admirabil. lib. 2. obs. 137.*

Galenus hanc tabem in simia & gallo ob tumorem in pericardio ortam observavit sectis animalibus: *Zacutus* ter observavit, cujus signa sunt frequens animi deliquium, cordis palpitatione, pulsus durus, parvus, febricula & absumptio.

Secto cadavere tubercula dura intus quandoque suppurata reperiuntur in pericardio.

Hic affectus chronicus, insanabilisque est.

Similem tabem in bove observavit *Bartholinus*, *Hist. 32. centur. 2.; a cordis abscessu Galen. lib. 5. cap. 1. de locis affectis.*

8. *Tabes hepatica* Boneti Sepulchret. T. 1. p. 742. *Tabes a scirrro hepatis* Ol. Borrichij observ. 95. C.

In hac specie substantia hepatis est referata granulis duris, albis, qualia in jecore porcorum strumoforum vulgo observantur.

Hanc tabem in adolescenti observavit *Borrichius*; plures hujus historias vide in *Boneti Sepulchreto*. Si suppurati hepatis substantia per ductum choledocum feratur dissoluta in intestinum, inde oritur hepatirrhœa purulenta. Hanc tabem inciso hypocondrio curarunt *D. Chicoymean & Soulier*.

a *Tabes hepatica* D. Monro *Essais d'Edimburg Tom. IV. art. 47. obs. 5.*

Incipit ab hepatalgia gravi; apparet tumor dolorificus in hepatis regione, color faciei plumbeus evadit, pulsus parvus & frequens, paroxysmi nocturni sudore matutino terminantur, anorexia; a pastu magis dolet epigastrium; sitis continua, somnus interruptus, diarrhœa pertinax.

Observavit *Momo* talem tabem, ubi admotis epigastrio cataplasmatibus maturantibus, diarrhœa ope feri lactis perseverante, intra aliquot dies, tumor qui fluctuabat sensim evanuit, licet nulum pus in facibus appareret.

9. *Tabes mesenteria* Baglivi; *Tabes a glandulis mesenterii* Boneti Sepulchret. pag. 745., 746. Tom. 1.; *Frid. Hoffmanni de affectione phthiſica, cap. xi. 3. C.*

Ea species pendet a glandulis mesenterii scirrosis tantum, ut sæpius observari in Nosocomio generali, vel etiam simul suppuratis; in illis quandoque nulla scrophulæ signa alia reperi potui. Infantes circiter septennes ex scortis nati maxime huic tabi sunt obnoxii; pallent, moerent, cum addaphagia, seu fame voraci: quandoque pica accedit, alvi laxitas, lienterica, emaciantur, febricula absumuntur, & sæpe in ascitem, vel phlegmasiam morte terminandam delabuntur.

Vide horum scirrhorum descriptionem apud *VVhartonium Adenograph. cap. XI. & delineationem apud Russellum de Tabes glandulari, Londin. 1750.* in 8. Curantur martialibus, aquis chalybeatis, infuso rhei pro potu, & deinde lacticiis.

10. *Tabes glandularis* Russellii de Tabes Gland. *Glandula indurata* Pauli Æginetæ, *Tabes scrophulosa.*

Ea est quæ glandularum colli, aurium, bronchiorum, & mesenterii simul tumore fovetur, eoque albo duro. Triplex est tempus distinguendum, 1. indurationis glandularum, 2. inflammationis, 3. suppurationis. Glandulæ lymphaticæ affectæ constituunt catenam quæ ex auribus ad collum tymum in pectus, & inde in abdomen descendit utrinque.

Glandulæ illæ indurantur a viru scrophuloso, quod

quod per licum mercurialem frustra aggressi sunt percelebres Medici; suadet in hoc casu *Geofroy* antimonium crudum in pollinem tenuissimum redactum ad grana pauca per menses continuandum; *Russellus* vero in libello de tabe glandulari, & aqua marina, suadet in hoc primo stadio tanquam expertum pluries remedium, & a *Sereno Samonico* ac *Celso* olim laudatum, aquam marinam sive puram, sive melle edulcoratam, quæ nunc *Thalassomel* vocatur, & ad libram unam singulis diebus mane hauriatur, non neglecto lactis usu in tertio stadio.

11. *Tabes syphilitica*; *Tabes Gallica* Roderici a Fonseca tom. 1.; Schenckii lib. 6.; *Atrophia a lue venerea* Astruc. lib. 4. cap. 3. C.

Ea est quæ post concubitum impurum, gonorrhœamque virulentam inopertine repulsam, ulcuscula in pudendis, bubones inguinales, herpes, varosque frontis, vel colli, demum dolores nocturnos, vomeris, tonsillarum, uvulæ, palati exesionem, ac ossium erosiones & tumores accersivit; ea quidem rite administrata hydrargyrosi, post sufficientem jusculorum, lactis & balneorum usum, curari solet; verum si imperite tractata fuerit, adeoque resistit, non raro syphilis in tabem eo magis curatu difficilem abit. Vel etiam si rite curata fuerit syphilis, interea tabes syphilitica perseverat, si ossium medulla tabo & carie putruerit, in quo casu non alia tentari medela potest, quam ossis apertio, ratio, excisio, ustio, si vires ægri fuerant, intereadum inunctus æger est hydrargyro; dein vero lactinia, juscula ex testudinibus parata colophonem imponunt.

12. *Tabes ulcerosa*.

Ea non aliam curationem exigit quam quæ sit ab abscessibus, excepto quod cum ulcus & fistula pertinaciora fuerint, timendum est ne vel a latente carie cujusdam ossis fistulæ foveantur, vel ne pus a sinibus & labirinthis foveis partes internas excavantibus suppedietur, vel demum ne sanguinis labes quædam syphilitica, variolosa, cancerosa, vel scrophulosa mœrbum sustineat, in quibus casibus auxilia chirurgica remediis internis consocianda sunt.

13. *Tabes catarrhalis* Frid. Hoffmann. de affect. phthisica, §. 3. *Hæctica catarrhalis* Guarinonii. C.

A catarrho inveterato, rheumate neglecto febricula quotidie cum rigore exacerbans accidit; inde inappetentia, inedia, tussis, mœror, macies. Quomodo hic affectus a phthisi imminente distingui possit, & an sit ab ea diversus, judicent alii.

Curatur præmissis generalibus, per ea quæ lymphæ fluxilitatem & blanditiem conciliant, lactinia scilicet, & dietam medicorem.

14. *Tabes a stomacho* Collect. Acad. Tom. 3. p. 252. observ. 4.: *Mal subtil*, Furetiere Dictionn. C.

Fredericus Archiepiscopus Bremensi ob tussim siccam, maciem, aliaque symptomata pro phthisico apud Medicos habebatur; in cadavere pulmo sanus repertus est, stomachus vero cor-

ruptus quasi sphacelofus, & ita foetidus, ut nihil magis.

15. *Tabes a vomica* Vandermonde Journ. de Med. Nov. 1758. p. 449. C.

Febris adest quasi recidiva post peripneumoniam, cum dyspnœa, seu oppressione pectoris, tussis spasmodica, difficultate decumbendi in quodvis latens, dolore obscuro in interiore pectoris crescente, cum in alterum latus vomicæ oppositum jacet, febris hæctica, macies in dies crescens, demum post violentum tussis paroxysmum rejectio cystidis, vel membranæ pus continentis. In observatione citat *D. Caussio Aquismortuensi Medici*, viginti vermiculi in pure cystidis natabant.

16. *Tabes rachialgica* Tulpium Lib. III. obs. 24.; *Tabes dorsalis* 2. *Hippocratis*.

Ea non est venerea; pendet ab acri humore medullam spinalem opprimente, cum doloribus atrocibus totius spinæ dorsalis & febricula lenta: *Boneti Sepulchr. T. 1. p. 762.*; *Journ. de Med. Mars 1764. p. 215.*

Hæc tabes notatur facie macilenta, mœssa, marcida, oculis languidis, artubus extenuatis, fere immobilibus; corpus sceletro simile est; synochus, quæ secundam rachialgiæ periodum stipabat, jam hæctica locum cedit; mesenterii glandulæ sapius scirrhosæ & suppuratæ hanc favent; solida sunt exsuffata, indurata; fluida acria & sicca. Ægri nutriantur decocto cichorii & gruti; utantur lacte asinino per autumnum, vaccino & caprino cum asiniano deficit; & dilui debet decocto chamæmeli, pauillo sallastras, vel misceat cum acidulis ferrugineis; æstate balnea domestica usurpentur.

17. *Tabes a veneno*, Amati Cent. II. cur. 65. C.

Ab arsenico exigua copia assumpto, vel ab ejus levi decocto aquæ Italorum dicto, sensim tabo assumi, & serius ociosive perimi haud dubium est, nisi longus lactis usus veneni acrimoniam delectat.

II. PHTHISIS, Græci *Phthoe* & *Phthisis* a *phthino* vel *phthoo*, corrupto, *Phthisis pulmonaris* Morton. *Phthisiol. Pulmonia* Cirigli Consult. *Tise* ac *Tischezza* Italorum; *Gallis Phthisie, Pulmonie, Consumption. Ægri Phthisiques, Pulmoniques*.

Character. Est corporis emaciatio cum amphimerina lenta, tussis, dyspnœa, & ut plurimum puris sputo.

Conatus naturæ ad expurgandos pulmones a purulenta, aut ichorosa materia eos irritante, videtur omnium symptomatum causa.

Principium vero est infarctus pulmonis suppuratorius, initio scilicet scirrholus, vel tuberculofus, cum acrimonia summa; unde tussis sicca & frequens, lex qua tuberculorum illorum suppuratio promovetur, forte puris pars fluxillior resorpta sanguinis massam inficit, dissolvit, vasa irritat, febremque amphimerinum sollicitat.

rat, cujus paroxysmi sudoribus colli, capitis, pectoris effusis terminantur; hinc faciei pallor, marcor, corporis macies, colliquatio, debilitas, somnus tussi interruptus, anxietas, qua fit ut sine ratione sibi & aliis facile irascantur, nullus tamen pectoris dolor costans, unde forte nunquam de recuperanda sanitate desperant.

Cognoscitur phthisis 1. tussi initio sicca, pertinax, quæ rheuma neglectum, pertinax & recidivans ab ægro vocatur, cum vocis tono solito acutiori, cangioso, pondere & oppreffione pectoris, mœore, difficili inter ambulandum respirazione, quæ mucosa uberi expectoratione sublevarur. 2. Pyrexia quæ habitualis est, post pastum exacerbans, cum genarum rubore roseo circumscripto, dum residua facies pallor, fordet, marcescit; est cum pulsu parvo, frequenti; vespere & noctu incenditur, unde vigilæ, calor acer, & summo mane sudor; pyrexia autem illa identidem veluti peripneumonica evadit, cum dyspnœa majori, quandoque sputo subruento, & dein uberiori expectoratione, quæ purulenta est; hinc sitis, urina rubra, macies crescit. 3. Sputa initio pauca, expectoratu difficilia, viscosa; dein remittente febre, mucosa, copiosa evadunt, grisea, subdulcia, vel salsa & acria, foerida, flava dum siccantur, & viscosa, in aquam coniecta demerguntur, nisi spuma sustineantur, supervenit demum diarrhœa colliquativa sputa supprimens, uingens curvantur, capilli delabuntur, corpus extenuatur, & vix unquam ab ægro prævisa, mors supervenit.

Sectio cadaveris monstrat pulmones tuberculis duris resperfos, cum diversis interpositis abscessibus; hinc pulmones nedum exesi sint, ut vulgus putat, sunt tumidiores & solito ponderosiores, pure & muco referti, adeps in toto corpore nullus, muscoli exiles, cutis rugosa, flaccida, tempora concava, facies exsucca, Hippocratica dicta: Vide historiam & curam *Dictionnaire de Santé*.

Phthises primariæ.

Illæ sunt quæ sæpius hæreditarie a decimo octavo ad trigésimum sextum ætatis annum supervenire consueverunt, vel acquisitæ, quæ quavis ætate prædispositis accedunt.

Prædispositio autem est siccitas & macies habitualis, vox exilis, & levi de causa raucescens, cutis alba & mollis, scapulæ prominentes velut alatæ, pectus angustum, aut male conformatum, collum longum, genæ rubræ, exscretio matutina, copiosa, frequens, species sequentes sunt velut gradus diversi phthiseos, qui tamen ob diuturnitatem morbi singularem medelam tanquam diversæ species exigunt, maxime cum aliquando suos ægros ipse primus gradus auferat, antequam sequentia stadia morbus percurat.

1. *Phthisis sicca; Tubercula pulmonis*, vulgo *Phthisis incipiens* Morton. *Tuberculum crudum* Hippocrat. *Phthisis a scirrhis pulmonum; Phthisis sèche*. C.

Illæ est quæ sine ullo aut notabili puris sputo ægram successive emaciat, sudoribus extenuat; cum febre amphimerina, dyspnœa, manuum & pedum calore intenso, sicco.

Principium ejus est induratio & intumescencia glandularum bronchialium, quas per totum pulmonem resperfas, duras & nigricantes in cadaveribus observari, nequaquam in centro suppurationis, sed veluti coherentes & firmas, avellanarum, aut nucum magnitudine; interea ex illis in bronchia exsudabat mucus purulentus, quem in spuris nunquam observare poteram.

Cognoscitur hæc species, 1. tussi chronica non unius circiter, ut in rheumate, sed plurium mensium, eaque etiam initio & continuo sicca, quæ in rheumate humida est; tussis illa phthisica, mitis initio, dein ferina evadit, & vomitionem a pastu excitat; hanc tussim ægri sæpe tribuunt humori acri in laryngem depluenti, eamque stimulant; unde nistibus repetitis, mucum quidem gutturis & salivam uberem exspuunt, sed nihil, aut quid paucum expectorant, contra quam accidit in rheumate; hanc tussim phthisicam comitatur vox habitualiter exilis, quasi castratorum, necnon dyspnœa ex motu corporis, pectorisque oppressio, unde pro asthma sicco sæpe Medicis ipsis imponit; comitatur etiam anorexia, necnon difficilior in alterutrum latus decubitus, accedit ægri morositas insolita, ut vix ab amicis tolerari possit. 2. Cognoscitur ex febre cum siti, inappetentia, urinæ rubedine, fervore volæ manuum & pedum, vespertina & pomeridiana exacerbatione, unde a rheumate & catarro distinguitur, quæ quidem febris lenibus etiam catharticis resistit, & nunquam desinit. 3. Tandem macies quæ eo velocius procedit, quo crasis sanguinis est acrior; ast in pituitosis & adiposis sæpe vix per annum est sensibilis.

Lympha concrefcens in glandulis bronchialibus scirrhis, seu tubercula steatomatica producit, ac proinde indicatio curativa est, ut huic lymphæ fluxilitas concilietur ea cautela, ut sine violentia & irritatione referentur hæc vasa lymphatica; sed hoc opus, hic labor est, adeoque incidentia levissima, antequam febris accesserit, sunt præscribenda, & cum lacticiis, vel edulcorantibus similibus diu usurpanda. Huc conferunt, præmissa phlebotomia, juscula ex pullo, ranis, testudine, cum uno, aut altero cancro fluviatili, foliis hederulæ, floribus tussilaginis, vere & autumnis repetenda. Si chlorosis, mensium suppressio, serophulosa dispositio adsit, pulvis tenuissimus ferri, antimonii crudi ad grana duo per menses addantur, aquæ chalybeatæ pro potu usurpentur.

Serum lactis cum succo tichorii, sylimbrii aquatici & decem asellis, opiata ex catechu, asellipul.

pulveratis, nec non granis decem antihæctici Poteris, pro quavis dosi cum syrupo de erysimo alternis diebus ante lactis haustum deglutitur. Lac autem asininum cum calore nativo, saccharo edulcoratur, purum, mane, per autumnum & ver hauriatur ad uncias octo vel plures. Lac caprinum vere, vaccinum quavis tempestate coctum, solum, vel offæ forma, vel cum oryza, sagou meridie & vespere sumatur.

Æger interea aere puro, libero, non ventis perflato utatur, hilaritatem sedetur, levi exercitio lymphæ fluxilitatem conciliet.

Æstate acrimonia lymphæ, ejusque visciditas corrigantur potu aquarum sulphurearum, quales de Cauterets apud Bigorrenses, de St. Laurents apud Vivarienses, d' Euzet apud Occitanos, ex quibus tres vel quatuor tantum in die cyathos hauriat. Tussis syrupo de papavere albo noctu sedetur; sitis levissimum infuso foliorum veronicæ, vel hederulæ, seu glechomatis compeccatur.

Machina Muselii Berolinensis est vas conicum, orificio amplo instructum, decocto pectorali ad tertiam partem onustum, cujus orificium ori phthysicorum tertia quaque hora admovetur; ut naribus clausis halitus balsamicus inspiret: *Boenkenii Obs. in Collectione Franconica tom. 6.*, qui usum crudorum cucumerum in phthysi felicem expertus est.

2. *Phthysis humida; Phthysis humide. C.*

Phthysis vulgarissima, quam tussis humida, & tantum initio, aut in febris exacerbatione sicca, comitatur, cum expectoratione materiæ griseæ, flavescens, viscidæ, non spumosæ, dulcis vel falsæ, putris, foetidæ. Differt ab asthma humido per febrem vespere exacerbantem, genarum ruborem, sputorum foetorem, calorem, corporis maciem. Ab *anacatharsi* quæ vomicam ruptam sequitur, per puris copiam exiguam, cum in vomica rupta initio sit copiosa expectoratio: phthysis humida sæpe est gradus tertius sicca; cum enim peripneumonice febres accedunt phthysicis, illæ per copiosorem puris expectorationem accedentem remittuntur, & phthysis humida fit quæ prius erat sicca, simulque omnia symptomata a suppuratione oriunda, ut macies, calor, sudor intenduntur. Cadaver ostendit tubercula pure turgida.

Curatio. Eadem est ac sicca, eo discrimine quod detergentia bechica debeant adungi, qualia sunt balsama, ut de Mecha, Copaivum, nec non Canadense, ad guttas octo vel plures in cochleari syrupo de capillis veneris, vel violacei antehaustum lactis matutini.

Posiunt etiam aquæ de Cauterets, & similes paulo majori dosi, ut ad libras duas vel tres, per novem dies mane usurpari calidæ, eo sine ut sanguis eluatur, initio per alvum, dein per urinas ac sputum, ab acri & falso pure eum inficiente; verum cavendum est maxime ne aquæ in corpore cumulentur, & restitent.

Si lactis usus tolerari nequeat, quod malum omen, tunc juscula edulcorantia superius laudata debent advocari, cremores oryzae, sagou, juscula ex pulmone vitulino dimidio, cochleis, ranis, testudinibus, cum foliis ficis pulmonariæ Italarum, Gallorum tussilaginis, glechomatis debent lactis loco usurpari, præmissis lenibus & raro repetendis cathartics, ut mannae unciis duabus, tribusve.

Phthyses secundaria.

3. *Phthysis scrophulosa* Morton. cap. I. C.

Omnia frequentissima est, & sæpius curatur quam aliæ species. Cognoscitur ex signis scrophulæ antecedentis, ex decursu miti, tardigrado, paucæ macie, febre leni; lymphæ magis viscida quam acris eam sustinet, adeoque lente procedit morbus.

Curatio exigit initio, antequam suppuretur, levia incidentia præmissis & repetitis phlebotomiis, vere, & autumnno usurpanda; tales sunt pilulæ balsamicæ Mortoni quæ sic parantur.

Rec. Millepedum pulverat drachmas. tres; gummi ammoniaci, drachmam unam & semissem; florum bezoini; scrupulos duos; extracti croci & balsami Peruvianii, ana scrupul. semissem; balsami sulphuris terebinthinarii, quantum satis; siant pilula deauranda, vel pulvere glycyrrhizæ involvenda. Sumat æger hujus massæ scrupulum unum ser & mane, superbibendo haustum lactis, vel apozematis pectoralis.

Apozema paratur ex foliis millefolii, pilosellæ, pimpinellæ, taraxaci, pulmonariæ, bostryos, scabiosæ; ex floribus hyperici, violarum, papaveris rhœados, leucanthemi ana manipulo semisse, jubarum, dactylorum ana partibus sex, croci in nodulo ligati serupulo semisse, feminum anisi, baccarum juniperi drachmis tribus; infunde & coque in aquæ fontanæ sufficienti quantitate ad libras tres, in colatura miscetur conserva rosarum rubrarum ad uncias quatuor; adde syrupum violaceum vel capillorum veneris ad uncias tres, fiat apozema in usum.

Martialia etiam parca manu ad prophylaxim conducunt, & tusses in puerulis scrophulosis sæpe sanatas vidi longo usu martis ad granum unum, aut aquæ fontanæ in qua clavi, claves ferreæ infusæ fuissent; utile est aquam more rusticorum Gebennensium bibere ex cratere ferreo in situla semper merso; unde apud eos rara scrophula, sed floridus viget color.

4. *Phthysis scorbutica* Mortoni; *Phthysis scorbutique. C.*

Cognoscitur sudoribus copiosis, ubera mictione, salivæ & mucis tonsillarum excreatione assidua, tussis humida & frequenti; excreta tamen materies est viscida, tenax, vix irritans, sed voluntariis fere nisibus expectoranda; phthysis illa mi-

mitis est & chronica ab admissio frigore, vel errore in victu; febris accedit cum inappetentia.

Cognoscitur ulterius eruptione exanthematum instar herpetis miliaris, & erosione gingivarum.

Indicantur in hac specie raro opiatia, quæ sputum supprimunt, nec juvant lacticia, quæ stomacho vix tolerari possunt, sæpius conducunt apozemata antiscorbutica ex nascuntio aquatico, beccabunga, hederæ terrestris, lapatho, nec non abitergentia, ut mel, syrupus de erythimo, millepedes, balsama, ex quibus pilulæ parantur. Verum cum suppuratio aperta est, tunc aquæ sulphuræ, juscula incrassantia & præmissis opiatibus lae alinum, quod non ita facile coagulatur, est usurpandum.

5. *Phthisis asthmatica* Morton. c. 3. *Phthisis senilis* Morton. ibidem *Phthisis asthmaticæ*. C.

Ea est quæ asthmaticis supervenit, atque ab asthmatis paroxyfinis fovetur. Cognoscitur ex eo quod per totum ægritudinis decursum respiratione difficili, sibilante, sit stipata, ob mucum viscidum e nodis seu tuberculis pulmonum extillantem, & trachæ tenaciter hærentem. Phthisis illa chronica est, & insanabilis, senibus familiaris; febre, macie ab asthma distincta.

Exigit in paroxysmis non quidem incrassantia, multo minus narcotica quæ sputum supprimeant, unde suffocatio, sed parcas phlebotomias, incidentia, beccica, ut mel, hydromel: syrupum de erythimo, balsamica, millepedes, benzoinum, storacem, sperma ceti; & si spasmodicum fuerit asthma, spiritum cornu cervi, vel falis ammoniaci; mixtura Riverii emetica ex æqualibus partibus exymelis scilliceti, & aquæ cinnamonis caute, si nausea accedat, est adhibenda. Juscula ex gallo veteri, enula campana, tride Florentina, marrubio albo, seminibus anisi, anethi, passulis, liquiritia laudantur a Riverio, nec non syrupus de peto, seu nicotiana Quercetani; verum aciora sunt remedia in hoc morbo: terebinthinæ drachma una, cum ovi vitello exhibeatur ad expectorationem movendam, vel balsamum Canadense ad guttas decem, cum syrupo de tussilagine, superbibendo lac vaccinum ebutyratum, & infuso florum tussilaginis, vel gnaphalii montani temperatum. Potus theiformis ex foliis hederæ terrestris etiam conducit.

6. *Phthisis hæmoptica* Monton. cap. 5. D.

Ea est quæ hæmoptis habitualem subsequi consuevit, quæ hæmoptis tum pulmonarium vaporum laxitatem, tum sanguinis acrimoniam & motus febriles supponit; hæc vero phthisis præcaveatur præmissis generalibus per corticem peruvianum, vel kinkinam, quod optime vas tonum restituit, acrimoniam alkalina emendat, & motus febriles reprimat.

Illius phthiseos duplex est varietas; altera acuta, altera chronica, utraque exitialis; acuta vero periculosior. In hac sputum sanguinis levi de

causa revertitur; & sæpe ægrum de medio tollit; in hac phlebotomiæ, decocta adstringentia, pectoralia, ex symphyto, hederæ terrestris, pilulæ ex trochiscis de karabe, sanguine drachonis, narcotica maxime conveniunt; ast super omnia in hac acuta phthisi decoctum & syrupus de kinkina sunt palmaria remedia.

In chronica lacticia, & ætate aquæ chalybeatæ non magna copia, sed pro potu ordinario haustæ laudantur a Morton.

7. *Phthisis calculosa*. Vide Morton. capit. 6. C.

Ea species cognoscitur calculis per tussim reiectis, sæpius asperis, siccis, lentis magnitudine, post tussim siccam, nec non doloribus acutis pectoris, quandoque etiam sputum cruoris accersentibus.

Ea dispositio mucæ ac concreciones cretaceas producendas sæpe in eodem subjecto calculum in renibus indicat; ex hac vero calculorum pulmonarium minera phthisis chronica inducitur, quæ aquis sulphureis parca dosi & diu usurpatis, lacte etiam asinino, in paroxysmo vero tussis, doloris, aut spuitionis cruentæ, narcoticis potissimum debet fedari.

8. *Phthisis syphilitica*, Vide Morton. cap. 7. & 8. *Phthisis verolique*. C.

Illam cognoscitur ex syphilidis conjunctæ signis, & ex eo quod asthmatica est & humida, multum phlegmatis viscosi expectorans; circa quod duplex varietas distingui debet; vel enim phthisis vera, & ex pulmonibus erosive, materia viscidæ, purulentæ ejiciuntur, atque ea species certe apud nos nunquam sanata est: utrum vero per decocta sudorifica & pilulas ex æthiope minerali sanetur, ut asserit *Mortonius*, dubito.

Verum videre mihi contingit alteram speciem, in qua licet omnia phthiseos pulmonaris signa forent, tussis scilicet, sputa purulenta, amphimerina lenta, & emaciatio summa, cum passulis venereis hæc illac respertis; & ea hydrargyrosi perbelle sanata fuit; verum pus ex tonsillis, palato, uvula & vicinis partibus ulceratis muco albedo tectis oriebatur, cum tono vocis nasalitatis, & intra sesquimensum sine ptyalismo omnia sanata sunt.

9. *Phthisis a metastasi puris* Morton. capite 8. C.

Adolescens vulnus in cruore ab explosa cata-pulta passus, ibi loci largam & diutinan suppurationem expertus curabatur; ast phthisis pari passu accedebat, quo ulcus cruris escicabatur; post plures menses ulcus in crurem reversum est, atque phthiseos symptomata evanescerant; sanato cruoris ulcere iterum phthisis revertebatur, &c. unde facile est concludere in simili casu non solum dietam lacteam & balsamica, jusculaque antiscorbutica vulneraria convenire, sed etiam ulceris externi cicatricem integram esse præcaveandam,

vendam, ut fontanellæ ad instar hoc emunctorio purulenta materies possit a sanguine eliminari.

10. *Phthisis chlorotica*. Vide Morton. cap. 9. Schenkii lib. 2. C. Leigh. *Phthisiol.* Lancastriens. C.

Ea est quæ mulieres, sive virgines, sive nuptas, quibus catamenia supprimuntur, cum tussis sicca & pertinaci, ac cachectivo vel pallido colore, doloribusque pectoris atrocibus, demum emaciat.

Chlorotica licet nuncupetur, non tamen illis parit virginitas quæ optime coloratæ sunt, imo floridæ; verum e suppressis catameniiis, vel rariis & parcius fluentibus dolores laterales, dorsales, tussis sicca habitualis, sputum quandoque cruentum, demum febris nocturna, & cætera phthisis prænumcia symptomata, colorem cito mutant in pallidum.

Illam phthisis perverti debet usu martialium, amarorum, jusculorum aperientium, & catamenia restituentium; verum cum mœnore summo & animi languore stipetur, necessarium est ut quæ cœnobitis inclusæ virgines hoc morbo tentantur, rusticam aerem respicient, exerceantur, phlebotomiis, lacte, cæterisque auxiliis tempestive utantur, a cantu tamen assiduo, frigore vespertino caveant; nil est mellus antequam febris accedat, quam syrupi martialis cochlear unum singulis diebus, vel limaturæ martis granulum unum, alterumve per plures menses in cochleari offæ deglutire; & hoc solo remedio novi puellas quibus hæc phthisis imminet, radicibus fanatas.

11. *Phthisis a peripneumonia* Morton. c. 10. C.

Ea est quæ a pulmonis inflammatorio morbo quovis, ut peripneumonia vel pleuritide neglectis, ortum ducit, sive prædispositi pulmones fuerint vitio hæreditario, sive non sufficienter & maturæ institutæ fuerint venæ sectiones, sive bechicis & acribus nimium insisterit Medicus; sive demum ægri infantes catarrhali peripneumonia oppressi sint; cum enim expectorare nesciant, facile in phthisim ex hoc morbo delabuntur.

Ea phthisis, cum sanguinis crasis acris non est, & pulmones de cætero bene constituti sunt, facile curatur, licet copiosa puris viscidis, grisei, gelatinosi expectoratio, febris amphimerina lenta eam comitetur. Præmissis lenibus catharticis ex manna, floribus malvæ, persicorum, ad diætam lacteam properandum est, & sedato pectoris fervore, præmissis præsanis detergentibus, ut ex infuso theiformi, hederæ terrestris, balsami Canadensis, vel opobalsami guttæ sex circiter singulis diebus ex cochleari syrupi sunt hauriendæ, hac methodo convalescere quidam quos observavi. In hac specie quam peripneumonia vel hepaticis præcesserant, quæque stipata erat phlegmatia, aurigine, diarrhœa colliquativa, amphimerina lenta & sudore nocturno, successit usus lactis infuso semidrachmæ rhei intra semilibram aquæ

calcis; lac scilicet coquebatur cum hoc infuso: *Memoires des Errangers Tom. III. pag. 450.*

12. *Phthisis rheumatico arthritica*. Vide Morton. cap. 11. C.

Ea est species quæ dolores rheumaticos vel arthriticos excipit & tollit. Asthmaticæ similis est, sed ab aere crasso non exacerbatur; tussim non siccam, sed phlegmaticam visciditate molestant creat.

Prævertitur phlebotomiis, dicta lactea, & thermis sulphureis, ut Balneolensibus, Barreganis, St. Laurent apud Helvios. In hac Mortonus laudat kinkinam, vomitoria etiam repetita, quæ ab Anglo nuperiori mirum in modum extolluntur.

13. *Phthisis a febribus* Morton. cap. 12. Trailes de Opio sect. 4. pag. 22. VVerlhof de febribus pag. 54. C.

Ea est quæ ab intermittentibus potissimum febribus ortum ducit. In hac ab ipsis febris primordiis tussis, dispnœa, aliaque phthiseos imminenti signa adjunguntur; sequitur etiam synochos potissimum crapulosas, & tunc a peripneumonia tussi ordiri consuevit; & paulo acutior est: verum prior chronica & mitis est, & nihil peculiare exigit cura, nisi ut kinkina bechicis admisceatur, quo etiam solo remedio tussim phthisicam, quæ alias a kinkina exasperatur, sedatam aliquando vidi.

14. *Phthisis exanthematica*, Vide Morton. cap. 12. *Phthisis impetiginosa* Carol. Leingh. *Phthisiolog.* C.

Ea est species quæ a febribus exanthematicis, potissimum variolis, morbillis repressis, cutaneis etiam eruptionibus chronicis retropulsis ortum ducit, inter quas ea quæ rubeolam repressam sequitur est infantibus & frequens & funesta, atque Monspelii an. 1752. epidemica fuit; a scabie repulsa, vide *Fr. Hoffmann. III. 287.*

15. *Phthisis interica* cap. 13. *Phthisis hepatica* ejusdem. C.

Cognoscitur 1. ex urinis intense flavis, coloris etiam brunnei, qualis decocti castæ: 2. flavæ cutis sæpe pruriginosa: 3. pondere, durtie, imo quandoque tumore hypocondrii dextri: 4. inappetentia & cacostia insuperabili: 5. Sæpe accedunt etiam dolores atroces hepatici ad viciniam & pectus extensi, & tribus a pastu horis recrudescentes: 6. Meror & prostratio animi summa: His vero se comites addunt symptomata phthiseos, sed chronicæ tardigradæ, quæ dolores hepaticos & tandem ascitem inducit.

Prævertitur hæc phthisis remediis generalibus, & potissimum illis quæ bilem dilutam per urinas & alvum ducere valent, ac primo præmissa phlebotomia, ad apozemata aperientia properandum est; ex radicibus brusci, asparagi, foliis eichorii, pimpinellæ, scolopendriæ, incoctis simul intra linteolum, rheo crassiusculo trito & limatura ferri. Serum lactis etiam cum succo charophylli, nasturtii aquatici, levis cerevisia lupulata, millepedes potissimum debent usurpa-

usurpari. Verum nihil est præstantius, antequam peccatus moleste affectum sit, quam aquas Valenses identidem epotare, & si jam phthisis signa se prodeant, aquas sulphureas usurpare, interpositis catharticis, decoctum cicchorii, infusum eroci martis pro potu ordinario sit.

16. *Phthisis hypocondriaca* Morton. cap. 4. Cirigli Consult. Med. cent. 1. pag. 66. C.

Ea est quæ melancholiam, hysteriam, hypocondriasm, mœrores inveteratos subsequi solet tum ratione spasmodicæ pulmonum & pectoris constrictionis, quæ frigore subito perniciosior est pulmonibus, tum ob spissitudinem humoribus inductum, unde pulmones obstruntur.

Hæc phthisis est chronica & funesta, nec multum a cura phthiseos generica differt hujus curatio, nisi quod ex *Mortoni* mente, volatilibus ut spiritu cornu cervi, castoreo, animi vires excitandæ sunt; narcoticis liberalius sumptis mœror & pectoris constrictione sublevanda est; aquis martialibus antequam pus efformatum fuerit, potius quam lacticiis utendum est; imo si fides ipsi adhibeatur, levibus vomitoriis initio utendum.

Ciriglius in hoc morbo ineunte usum thei, juscula viperina, juscula Lud. Septalii: & pilulas balsamicas pectorales suadet.

17. *Phthisis chylosa* Car. Leigh. Phthisiol. Lancast.

Albescunt facies, intumescit abdomen, marcescit corpus, gravis tussis diuexat, obstructis verosimiliter lacteis vasibus, & intumefactis mesenterii glandulis.

18. *Phthisis vomica*; *Vomica* Ill. Linnei Gener. Morb. Xide Pleurodynem 16. & dispnoeam 6sm.

In hoc differt ab aliis speciebus quod confestim multum pus sæpe foetidum expuatur, sine prævisis phthiseos vulgaris signis; 2. quod si folliculus hoc pus contineat, nulla pyrexia morbum comitetur; 3. quod sæpius sanetur, maxime si folliculus pus continens ejiciatur. Hic morbus *vomica rupta* vel *aperta* vulgo dicitur.

19. *Phthisis a plica*, Stabel Histor. 8.

Sanata fuit post biennium plica evoluta.

20. *Phthisis cellularis*, Ill. de Haen. Tom. 3. cap. 5. pag. 89.

Ea est quæ, sine ulcere pulmonum, pender ab anacatharsi crustæ albæ, qua solent obduci pulmones post inflammationem, quæ materies puriformis e pulmone fungo transudat intus.

III. ATROPHIA; *Marasme*.

Illud est genus morbi macilentum in quo corpus vel ejus pars sine febre notabiliter marcescit, & extenuatur, unde differt a tabe & a phthisi per febris absentiam. Derivatur nomen a *trophe* nutritus, & a privativo. *Marasmi* derivatur a Græco *maraino* marcesco, quod de fluxibus languentibus dicitur abusive; *marasmi* significatus etiam extenditur ad tertium gradum phthiseos &

tabis; quod si nome genericum pro gradibus mutaretur, triplicandus esset nominum genericorum numerus, unde obrueretur memoria.

1. *Atrophia nervosa* Morton. de phthisi nervosa, cap. 1. *Atrophia Anglica & Virginiana* Mortoni; *Tabes nervæ*, Lorry de Melanch. p. 182. *La Consumption*; *Phthise nerveuse*, Dict. de Sante. C.

Est consumptio totius corporis absque ulla insigni febre, vel tussi, vel dispnoea; verum cum appetitus & digestionis eversione, unde languor & marcor in dies crescens.

Habitus inatio œdematosus, facies pallida, squalida, ciborum omnium fastidium præter potulenta. Languor virium qui lecto ægros continuo affigit; urina sæpe pauca & rubra, quandoque pallida & copiosa; febris nulla nec dispnoea, nisi quæ debilitate summa oritur. Principia procatartica, pathemata animi graviora, liquorum spirituosorum potus liberalior, aer insalubris, ut Virginianus: morbus est chronicus, & in phlegmatiam lethalem degenerat.

Curatio. Initio morbi exigit ea quæ tonum solidis valent restituere, ut stomachica, nervina, martialia, cephalica, amara. Purgetur æger tertio; vel quoque mane, decocto amaro, rhei, myrobalani. Potus ordinarius fit ex vino, vel cerevisia alterata absinthio, cinnamomo, mentha, juniperi baccis, ferro. Pilulæ sunt ex balsamo, pulvere ari, galanga, zedoaria, calamo aromatico, cascarilla, kinkina. Opobalsamum, spiritus cornu cervi, & salis ammoniaci cum pauxillo sacchari usurpentur. Victus varius, jacundus in aere puro, cœtu hilari.

2. *Atrophia a sanguifluxu*: Vide Morton. lib. 1. cap. 3. C.

Ea est quæ a quovis sanguifluxu per nares, tussim, vomitum, secesum, uterum, mictum, &c. uberiori, vel longiori procedit; si menorrhagia ab uteri ulcere syphilitico procedat, syphiliticum virus est impugnandum. De cætero in quocumque casu, dieta lactea, cremores de sagou, salyp, oryza sunt eximia remedia.

3. *Atrophia lactentium* Frid. Hoffmann. Tom. 2. de tabe infantium.

Ea est quæ defectu lactis accidit infantibus qui sugunt ubera exsucca & lacte destituta, tum quia nutrix pabulo caret, tum quia gravida est; hoc *ingannatos*, seu delusos vulgo vocamus. Cognoscitur infantes non sufficienter lactari ex eo quod parum mingunt, parum deiciunt, vagiunt, marcescunt; & accepto lacte copiose conquiescunt.

4. *Atrophia a leucorrhœa*: *Tabes a gonorrhœa, fluore albo* Morton; ab *oneirogno* Hippocr. Epidem. VI. sect. 7. 52. C.

Ea est quæ ex longo seminis, tum fertilis, tum infœcundi in maribus & sceminis effluxu procedit, a tabe dorsali discrepans per definitionem generis.

Initio mœstitia hypocondriaca, nimia cogitatio,

tio; virium languor, famis defectio, hæc, in viris ex largo feminis effluxu; in foeminis vero pallor œdematofus, squalidus, pathemata hysterica, lassitudo insignis cum debilitate, inappétentia; hæc in foeminis ex leucorrhœa simplici acceduntis, marcor crescens, emaciatio sine ullo phthiseos signo. Vide casum Satyri in Hippocr. pag. 1201.

Cura. Sistatur quantocius affluxus gonorrhœicus, non virulentus, & leucorrhœa per remedia his propria, fames exercitiis levibus, frictione leni, aere rusticano sufflineatur, cibis variis, gratis, eûchymis excitetur, a vino & ardentibus liquoribus fere absteineat; cathartica & omnia evacuantia fugiantur.

Accedente calore hæctico aquæ minerales æstare, & vere ac autumnum lacticina usurpentur.

5. *Atrophia nutricum.* V. Tabem nutricum. C.

6. *Atrophia ab alvi fluxu,* Morton. cap. 7. lib.

1. *Tabes & dysenteria, diarrhœa* Mortoni. *Alienteria* Mortoni Append. pag. 23. C.

Si acrimonia humorum alvi fluxum foveat, bibantur aquæ sale Glauberiano scatentes pro potu ordinario; serum lactis chalybeatum cum bolo absorbente usurpetur, dein lac ipsum adhibeatur.

Opiatæ absorbentes & adstringentes cum narcoticis interponantur factæ ex terra catechu, oculis cancerorum, creta campana, & syrupo de rosâ siccis.

7. *Atrophia a ptyalismâ* Morton. cap. IX. de tabe a salivatione. C.

Est ea quæ ptyalismum quemcumque uberiorem sequitur, sive sit ptyalismus scorbuticus, sive qui a prava expuendi consuetudine oritur, sive qui ab usu hydrargyrosos procedit, inde ægri emaciantur, & ad tabem, aut ad phthisim vergunt; si a pravo more procedat ptyalismus, ab eo deterrendi sunt ægri, illos docendo salivam esse digestionem necessariam; si ab acrimonia sanguinis, aut ab hydrargyrosi, diætâ lactea est præscribenda.

8. *Atrophia rachitica* Frid. Hoffmann. c. 8. to. 3. *Tabes pectoræ* Bonet. Sepulchr. tom. 1. 742. C.

Hæc non ferius; nec ocius se prodit quam dentitionis tempus; infantes magnum caput, ingenium præcox, articulos, potissimum genua, carpos, tarsos, crassos habent; sæpe sunt valgi, vel compernes, gibbive, sed in residuo corpore emaciati & flacidi. Vide *Rachitidem*.

Non raro infantes antea sani, & per omnia recte valentes, absque pægressa manifesta causa languent, corporaque extenuari incipiunt; atque hoc patiuntur, quando maturari ablaquantur; seu a lactis usu ad solidum ciborum usum deferuntur; illi pedibus insistere recusant, artus evadunt penduli, corporis habitus, potissimum in natis & naso, evadit flaccidus. Qui affectus rachiticæ atrophie affinis est; aut curatur bono lacte restituito.

9. *Atrophia a vomitu* Velschii. C.

Tabes a pyloro obstructo quasi cartilagineo non ita raro accidit; hinc vomitus habitualis a

passu superveniens, ipsa duodeni durities aliquando tactu percipitur. Hunc morbum aliquoties observavi, nec quidquam profuit præter diætâ lacteam.

10. *Atrophia a crinonibus* Horstii. V. Malidem. Comedones, vel crinones sunt pili rigiduli, per dorsum potissimum sparsi, qui recens natis suboriuntur, eosque punctura quadam divexant; ut illi miselli somnum capere nequeant, marcescant, & atrophia laborent; illi pili pro vermiculis habentur a plurimis Medicis, quibus assentiri vix possum; hos nurices solent quotidie manibus abstergere, conficere ut elabantur; sunt qui infantes calida eluunt, ut suadet *Hoffmannus*: Hic affectus non raro solet recurrere. Vide *Malidem* infra in ordine ultimo.

11. *Atrophia senili* Mercurialis. *Marasmus senilis* Galeni; *Morbis frigidus* Galeni; *Marasmus Aristotelis*. *Senium* Philippi. C.

Est ea quæ vel omnibus hominibus senescentibus accidit, quæ vulgo tribuitur sicciscentiæ corporis; nam, ut ajunt, senescere est siccifecere, & ea proprie *marasmus* vocatur *Aristoteli*; vel est atrophia, quæ licet nulla febris stipetur, febrem sequitur, unde differt a marasmo torrido, seu hæcticam comitante. Hic morbus exigit eximium cibum, & usum vini generosioris, calorem assiduum hieme, & Sunamitæ concubitus, qualis Regi Davidi profuit.

12. *Atrophia scorbutica* Severini, *Atrophia scorbutica infantum* Frider. Hoffmann. de morbis infantum cap. 8. §. 9. *Villis de Scorbut.* cap. 5. C.

Hoc nomine non solum infignitur atrophia, quæ a lue scorbutica fovetur cum stomacacæ, maculisque diversicoloribus extremorum inferiorum; verum etiam ea quæ morbis diversis chronicis, aut acutis succedit in prava convalescentia; nam apud Anglos, imo Parisinos, plurimi morbi cachectici pertinaces, ad scorbutum referuntur.

Vide *Mortonium de tabe ab hydropæ, a suavioribus, &c.*

13. *Atrophia infantilis* Frider. Hoffmanni tom. 2. cap. 8. *Hæctica infantum* Sydenhami Schedulmon. C.

Est paulatina corporis consumptio cum abdominis inflatione. Vide *Tabem mesentericam*.

Initio artus superiores & inferiores marcescunt, abdomen vero distenditur, plenum est & crassum; respirandi difficultas, lassitudo corporis; fames magna ut plurimum, unde prava digestio; hinc alvus inconstans, sæpe laxa; abdomen dolet; facies pallefcit, palpebræ mane livescunt; urina modo crassa, modo rubra, noctu calor & siccitas cum siti inextinguibili; frigent extrema, pejus habent hieme.

Mortuis mesenterium glandulis duris, quandoque suppuratis obstructum; tument & hepar & lien, amurca nigra in intestinis vacuis flatu distentis, muscoli tennes.

Aqua in qua ferrei clavi infundantur sit potus.

tus ordinarius ; in primo cochleari offæ nunc rhei , nunc limaturæ martis grana duo , vel tria nunc pulvis cachecticus Hartmanni ex limatura martis , cinnamomi pulvere & saccharo factus , pulvis ex radice chinæ ad gr. vi. singulis diebus sumatur , aqua pauillo vino tingatur .

Juscula ex radicibus graminis canini , fœniculi , petroselinii , asparagi , apii dulcis .

Abdomen oleo chamamilli , vel anethi ungatur .

14. *Atrophia verminosa* Frid. Hoffmanni de tabe infantum ; *Atrophia a fascino* Plebis. Salmuth Cent. I. Observ. 5. C.

Est macies successiva sæpius infantum ab lactatorum , quæ fovetur a lumbricis , aliisque verminibus intestinalibus , cibum suffurantibus , quæque apud Plebejos ob symptomatum contumaciam & causæ obscuritatem fascinationi tribuitur . *Manger Bibl. Tom. I. pag. 219.* aliam speciem verminosæ refert .

15. *Atrophia lateralis* ; *Atrophie de la moitié du corps* , Collect. Acad. Tom. 3. pag. 693. C J. Dolæo. C.

Corporis pars dimidia ab axillis ad calcem pedis erat emaciata , ita ut ossa tantum cute involuta viderentur , dum latus dextrum pingue fuit ; admotis spinæ dorsali hujus pueri septennis topicis antispasmodicis , & sumptis sudorificis melius habere cœpit .

16. *Atrophia febrile sequa* ; *atrophia febris superveniens* VVillisi de Morbis conv. Cap. 8. C.

Est ea macies universalis quæ febris longis aut acutis , potissimum ardentibus sudatorisque , supervenit , ut synocho ardenti , tritæophyæ , caufoni , elodi , &c. finita febre illa est maxima procedit a fluidorum acrimonia , siccitate , depauperatione , seu inopia lymphæ mucilaginosæ , nutritiæ , quæ sensim reparatur jusculis ex pullo , ranis , testudine , rusticatione , vectura in rheda , aliisque gymnasticis auxiliis corpus roborare aptis .

IV. ARIDURA Etmulleri ; *Dessochement* .

Aridura est macies partis , ut manus , brachii , cruris , pedis , oculis , &c. & in hoc ab atrophia discrepat , quod atrophia sit macies universalis , non vero unum aut alterum artum efficit .

Pendet itaque aridura a vitio topico ipsius artuum , aut nervorum & arteriarum ipsi prospicientium , quod vitium est ut plurimum pressio his nervis , vel vas , aut medullæ spinali illata , unde supprimitur influxus , saltem sufficiens , fluidi nutritii in hac partem , dum cætera solitam pinguedinem aut evexiam obtinent .

1. *Aridura rachialgica* ; *Aridura scorbutica* , Etmulleri Tom. I. pag. 250. Boneti Sepulchr. Tom. I. p. 761. Observ. 96. L.

Illam cognoscitur ex eo quod præcesserint dolores rachialgici , potissimum spinæ dorsalis , quandoque cum convulsionibus , dein vero pars

Sauvages Nosologia Methodica Tom. II.

formicatione , stupore , contractura labore ; ille morbus pertinacissimus sæpius brachium , raro crura , afficit , emaciat & fere sensu tactus orbat : vide *Rachialgiam* quam scorbuticum affectum judicabant superioris sæculi Authores .

2. *Aridura hydropica* , Ephemer. Nat. Cur. passim ; Bartholini in Boneti Sepulchret. Tom. I. pag. 762.

Est macies partium superiorum , dum omnes infimæ œdematose tumescunt : Vide *Hydopes* :

3. *Aridura traumatica* ; Vide Etmullerum de Aridura. L.

Est ea quæ a vulneribus , ulceribus , fistulis , carie , fractura veteri , luxatione veteri non reposita artuum procedit : Vidi ariduram cruris a secto nervulo .

4. *Aridura paralitica* , Ephemer. Nat. Cur. Dec. II. Ann. 7. Observ. 27.

Vide *Contracturam* : Artus enim dudum paralytici fere semper contractura & macie , quandoque flacciditate laborant .

5. *Aridura ab arthorace* .

Arthorace seu tumor geniculorum osses , hyarthrus seu tumor eorum lymphaticus , tumor etiam artuorum scrophulosus ejus sunt principia .

6. *Aridura spasmodica* , Ephemer. Nat. Cur. Dec. I. Ann. 3. Observ. 236. L.

7. *Aridura scorbutica* , Ephemer. Nat. Cur. Ann. 3. Observ. 78. Vide *Atrophiam* . C.

O R D O S E C U N D U S .

I N T U M E S C E N T I Æ .

Volumen corporis humani , vel ejus partium crescit quoties a fluidis sufficienti copia genitis & congestis pressio lateralis inferitur vasis , quæ solito major sit . In statu sano certa est inter sanguinem & humores proportio quæ mutatur in statu morbofo , maxime vero in morbis cachecticis ; quantitas lymphæ , feri , bilis , adipis , alteriusve humoris respective ad cruoris quantitatem exsuperat , & sic causæ cachecticorum , tumidorumque affectum est pressio lateralis facta major a lymphæ , vel humore excedente .

Si pinguedo excedat , & textum cellularem distendat , datur corpulentia obesa ; si lymphæ diluitor prædominetur in textu celluloso , datur phlegmatia ; si in abdomine , ascites oritur ; si lymphæ viscida in glandulis cumuletur , scrophula oritur ; si bilis , vel bili asinis humor exundet , aurigo nascitur .

Quamdiu debita vi pelluntur fluida a corde in arterias liberis , exindeque per venas ad cor revertuntur , tandiu debita fluidorum crasis perseverat , excrementitii humores ex sanguine segregantur , nullibi fiunt stases feri , quod vasa relaxaret ; sanos & albo roseus cutis color efflorescit , verum imminuta vi cordis , retardato fluidorum in vasis circuitu , crasis eorum mutatur , serum ab ipsis nec per urinas , nec

perspirationis via satis segregatur; hinc vasa laxantur, color cutis defœdatur, nec cruor ruber præparatur; hinc in dies ejus proportio ad lympham imminuitur; hinc calor decrevit cum rubro colore, crescit vero cacochymia serosa, hinc fit ut cachectici illi morbi frigus, pallorem & carniū laxitatem comites habeant.

Deficiente vi trāsiva, cruor minori vi trūdītur quam ut possit arterias ultimas laterales dīducere, adeoque subire, unde deficit in vasis cutaneis; hinc iterum pallor, nec ea vi arteriur qua possit calor nātivus foveri, hinc calor imminutio, nec fluidum electricum nerveum satis extricatur; hinc viriū omnium languor.

Potulenta non bene miscentur sanguini, nec in sanguinem commutantur, tum ob bilis serosā inertiam, tum ob languorem pulsationum cordis; hinc urina pallidā, crudā; hinc etiam accidit ut sanguis habeat in duas substantias, unam caseosam, spissam, non satis elaboratam, quæ vasa ultima infarcit, obstruit, hinc viscerum infarctus, obstructions; alteram aquosam, quæ fluxilior solito facile in vasa lymphatica lateralia, inde in textum cellulosum loco adipis influit; hinc sensim textus ille cellulofus serosa & aquosa lymphā distenditur.

Totus in humano corpore textus cellulofus est continuus; cellulæ omnes perviæ sunt, ita ut facile a capite ad pedes, & a dextris ad sinistras, prout declivitas sint; illud serum intra textum cellulofum elaboratur; verum cum illud serum a pressione cordis sit immune, illud viribus solius gravitatis regitur, atque ideo stante ægro in pedes delabitur, eoque in latus dextrum jacente in illud latus facile desluit.

Si ob cibum viscosiorem, uberiorem feri evacuationem prægressam; aut virus peculiaris energiam lymphā viscidiorē, crassiorē evadat, ea facilius hæret in glandulis & glandulosis visceribus, quia hisce in locis ob vasorum angustiam summam, & iteratam complicationem affricus sunt majores; ergo in hisce vasis lymphā viscida cumulat; hinc lateralis pressio lateralibus vasis inde prodeuntibus major infertur; hinc durities & intumescētia & viscerum & glandularum.

Acrimonia humorum quiete exaltatur, ut crystalli salium in lixivio quiescente coeunt, data vero fluidorum stasi deficit necessaria in vasis excretoriis sanguinis depuratio, aut ab excrementitiis fluidis repurgatio; hinc acrimonia intenditur, unde patet cur in cachecticis morbis ab eodem principio & vasa minima obstruantur, & fluidorum crasis acris evadat.

Hæc sunt itaque fere omnibus cachecticis communia symptomata, scilicet 1. viriū vitalium languor, minor fluidi nervei secretio, lentior circulationis impetus; 2. minor calor, proindeque debilior cruoris attritus, parciorejus generis, major vappiditas; 3. pallor & squallor cutis, tum ob debiliorem sanguinis motum, tum ob excedentem feri & lymphæ etiam crassæ copiam; 4. vasorum minorum ob-

structio, & infarctus, & sæpe defluxus aquosus si feri in textum cellulare; 5. humorum acrimonia major defectu excretionis & depurationis, quæ continuo per emunctoria fieri debet, sine qua ad putredinem & ranciditatem sanguis, lymphā, adeps, facile vergunt; 6. demum laxitas & mollietie solidorum, quæ fit ut prementibus fluidis maxime congestis cedant & in tumores frigidos, indolentes; pallidos excrecant.

Praxis. Hinc evidens est ad genericam horum morborum curam requiri ea medicamina, & præsidia quæ valent cordis vires recreare, fluidique nervei copiam adaugere, quod præstant, 1. volatilia, aromatica, spirituosa elixiria, spiritus volatiles, liquores fermentati, vinosi. 2. Calefacientia, ut calida actū, & calida potentia, ut stomachica, cephalica, cardiaca, amara, frictions, thermæ, ammochasia, vestes lanæ calefactæ. 3. Stimulantia excitantia, quæ fluidi nervei & cruoris appulsus ad exteriora sollicitent, ut sinapismi, dropaces, modo vires non dissolvantur. 4. Maxime conveniunt resolventia, aperientia, quæ fluidorum spissitudinem corrigant, ut cascarilla, kinkina, antimonii pollen, ferri limatura, resinæ, ammoniacum, bdellium, opoponax, aloë. 5. Diuretica, calida, ut cancri, millepedes, radices rusci, asparagi, eryngii, apii, cichorii, necnon antiscorbutica, ut folia silybrii aquatici, sit, cochleariæ, armoraciæ, eruçæ. 6. Simul ea indicantur quæ sanguinem edulcorant, ut juscula ex pullis, testudinibus, ranis cum aperientibus & diureticis, atque si fœcitas sit in sanguine, serum lactis, lacticina, aquæ acidulæ. 7. Demum indicantur quæ tonica simul sunt & aperientia, adeoque martialia, rhabarbarum, rhaponticum, kinkina, cascarilla palmam ceteris medicaminibus præripiunt. 8. Verum frictions, deambulatio, equitatio, rusticatio, maxime profunt ad roborandos musculos, excretiones juvenandas, coctionem & famem instaurandam, fluorem spissis humoribus conciliandum, & si fiat rure in aere puro, siccō, loco amœno, animus simul recreatur, moror cachecticorum morborum principium & fomes abigitur.

V. POLYSARCIA, la Corpulence.

Is est morbus qui nimia pinguedinis mole figuram corporis deturpat, ejusque agilitatem minus.

Unde differt a gigantea, sed proportionali partium omnium magnitudine, quæ nec decocti quidquam detrahit, viresque molli respondentis obrinet. Differt maxime a phlegmatia & pneumatosi, quod textus cellulares non sero, nec aflatu, sed bono adipe sit turgidus, unde color & tonus non minuuntur, cum tamen moles movenda major sit, nec organa motus musculosa sunt potentiora, segnitie & pigritia accedunt, & inter agendum dyspnœa defatigat.

1. *Polysarcia adiposa*; Cyrill. Consul. 17. Centur. IV. de la Tour Jour. de Med. Juin 1757. pag. 322. *Obesitas vulgo*; *Corpulentia sanguinosa* Foresti lib. *La Corpulence*.

Differt a corpulentia carnosa, seu athetico habitu, quod si segnitias ad motum, & respirandi difficultas in motu. Corpulenti brevioris vitæ putantur, atque apoplexiæ & orthopnoæ magis obnoxii.

Vix coëtrix stomachi valida, diætâ plena ex cibis euchymis, habitus corporis laxus, transitus ex regione calidissima in frigidam, convalescentia ex synocho maligna, vita hilaris, opipara, otiosa, sunt corpulentia principia.

Sennertus refert mulierem triginta sex annos natam, quæ 480. lib. & virium qui 600. libras pendebant.

In eufarchis non faginatâ subjectis quondam inveni pondus adipis esse dimidium totius corporis partem, & in his hominibus adiposis inveni arterias, venas ac viscera non esse majora quam in macilentis ejusdem staturæ, adeoque hepâ v. g. splen, pulmo in adiposis dimidio minor respectu ponderis totius quam in macilentis.

Cura exigit 1. abstinentiam a somno longiori, a disidia tum corporis, tum animi, ita ut nihil magis extenuet corpus quam curæ & sollicitudines, ac quævis pathemata; 2. detractio alimonie quoad quantitatem & qualitatem; 3. excretionum quoad quarumvis augmentum, maxime perspirationis, per exercitiam, venationem, cursus, feminis per matrimonium. 4. adipis liquatio per salita, piperata, acetum, caffè, oxymel scilicet, per medicamina omnia evacuantia, maxime cathartica, diuretica, sudorifica, nitrum, tartarum, semen fraxini; epipastica &c. vel quotidie saponis drachmam unam, aut alteram.

VI. PNEUMATOSIS: *Hysteros Galeni*; *Emphoratosi Cœlii Aureliani*; *Sarcites flatuosus Smetii*; *Tympanitis universalis Schenckii*; *Emphysema universale. Boississure*.

Est elastica & flatulenta cutis intumescencia.

Causa est expansio aeris in fluidis latentis, qualis in cavo ipsius abdominis, in tympanite abdominali, accidit, & in emphysematis sub cute sæpius observatur. Aerem elasticum generari 1. a putredine in animalibus aqua submersis docet observatio multiplex; 2. a fermentatione ex reliquis alimentorum in primis viis colica flatulenta testatur. Discrepat a phlegmatia per elasticitatem partium, nec non ab anasarca per crepitum sub tactu.

1. *Pneumatosis a veneno Linnæi Faun. Suec. num. 261. A.*

Smolandi narrat a morfu colubri *asping.* disti corpora horrendum in modum intumescere.

An flatu expanso, an alio modo? ignoramus: id a pluribus venenis subito fieri notum est *VVilii de tympanite, pag. 146.*

2. *Pneumatosis a vulnere.* Littre Mem. de l'Academ. R. des Sc. 1713. *Tympanitis universalis VVillij cap. 4. Sennert. pag. 954. Haller Phys. de tela cellulosa Tom. I. p. 13. A.*

Juvenis Leodiensis vulnus punctum factum sub axilla dextra in thoracem penetrans acceperat, postmodum toto corpore turgidus apparebat, non solum pectore, sed dorso, ventre, lumbis, scroto, femoribus, brachiis, humeris, collo, vultuque, ut ne palpebras quidem diducere posset, quin etiam in vertice ipso, cute ubique distensa & tumefacta, tumor ubique erat tensus, & cum dolore non paucò. *Smerius*.

Sinilem casum observavere *Sennertus* & *VVillifus*; aerem in obliquo vulnere ex thorace exeuntem textum cellularem subire, & per totum corpus insinuari facile crederem historia sequenti suffultus.

Ante duodecim annos miles, a nefariis lanionibus in specu Jovis deprehensus, insufflatus est tabulo in vulnus inguini infictum immisso; torum cito corpus intumuit, exceptis manibus; pedibusque; paulo post crescente colli tumore, & inde dyspnœa miles cultro sibi colulum scarificavit; sequenti die in Nosocomium delatus est, cutis erat sanæ concolor, sed tensa & elastica, manibus tractata crepitabat; novas hic, incisiones cutis exoptulabat æger; ut levaretur a doloribus, & immobilitate artuum; sole autem scarificationes profuerunt. Eadem operationem utuntur Medici Guineenses ad sanandos morbos chronicos; sic inflatos ægros potu sudorifico assumpto currere cogunt, usquequo sudor accedat; & sic pneumatosis cum morbo priori evanescit. *Act. Societ. Harlem. Tom. VI. pag. 676.* eum curam in canibus instituit cum successu *Cl. Negre ibid. p. 688.*

Si quæ pneumatosis a flatu dependeat, ea certe quæ vulnus thoracis sequitur; interea *VVillesius* hoc negat, & contendit hunc tumorem a spirituum nerveorum agmine indignabundo, furenti & tumultuario cutem subeunte fieri; sic *Bagliovi* memoremurum abdominis a musculorum ejus spasmo deducendum putat, errore haud ab simili.

Curam vide apud *Hister. Chirurg. pag. 182.*

3. *Pneumatosis hysterica* Vide *Sydenh. Disser. Ep. pag. 41.*

Ut hysteria omnes partes internas, ita & externas quandoque afficit, carnes scilicet musculosas, ut maxillam, humores, manus, crura, tibias, nunc dolorem adducens, nunc tumorem, in quo genere is qui tibias distendit tumor præ reliquis conspicuus est; cum enim in hydropicorum tumoribus duo hæc semper observari possint, ut tumor scilicet post vesperam se majorem exhibeat, tum etiam ut postea instar madentis vestigiæ digitis fortius impressi, formamque referat, jam in hoc altero, tumor matutino tempore protuberantior est, nec digito cedit prementi, aut vestigiæ ullum manet pleurumque etiam tibiarum alterutram tantum inflat; de cætero sive magnitudinem spectes, sive

etiam superficiem, hydropicorum tumores ita ad amissum æmulatur, ut ægre se haud facile ab ea quæ infedit sententia se hydropes esse, dimoveri patiantur.

Illa pneumatosis cum diabete & ptyalismis hysteriis alternat, ab his solvit, his suppressis revertitur. Vide Ill. Raulin des maladies vaporeuses, pag. 221.

4. *Pneumatosis febrilis*. Vide River. obser. 69. cent. 2. A.

Inflatio totius corporis in puero. Infans 18. mensium ætate toto corpore inflatus est subito, cum febre; alter ejusdem familiæ ex eodem morbo interierat. Varia præscripta remedia per 12. dies cathartica, aperientia, vesicatoria; tandem alvifluxa & urinæ profluvio excitatis, sanatus est.

Vidi & chirurgum qui cum diu quartana constrictaretur, toto corpore intumuit cum pallore, atque tumor in quibusdam locis erat quidem œdomatosus; verum in facie, pectore, manibus, suris erat simul emphysematosus, elasticus; per duos fere annos auxilia medica fere incassum expertus est; ille vero paucis ab hinc annis quater electricatus, ita subito convaluit, ut vires, colorem, somnum naturalem simul recuperaverit, & tumor omnis evanuerit. Vide *Acta Societ. Reg. Monspel. ann. 1751.*

Quid est apostema ventosum Avicennæ quod inter tendines & sub periosteo oriri tradit, quem statum per vires accedere, currere, & membra disrumpere tradit? Est forte rheumatismus flatuosus, *Nakir Albucasis.*

Nota. Adolescens dum ensis tractandi arte informabatur, & pro more solito ah! ah! clamaret, gladio præpilato commilitonis in faucibus percussus est, atque die sequenti media pars pectoris antica, abdominisque cutis emphysemate mire intumuit, cum dolore & febre; undecim phlebotomias passus est, & sic sanatus, durante *Illustrissimo Professore Antonio Fizes.*

Adolescens ab aratri mole in pectore compressus, & magno conatu equum coercens, tracta costa toto corpore immittit, cum sensu stuporis, voce clangulosa, cutis ubivis premeretur strepitum edebat, ut charta pergamena; secta vena aer cum sibilo, simulque sanguis effluebat. Curatus est diversis cutis scarificationibus, & fomentis resolventibus. *Daniel Hoffmann. Dissertat. de aere facticio, Diss. Halleri, Tom. 3.*

In duobus dysenteria epidemica affectis familiaris est pneumatosis, non tamen universalis. Hippictris cognita; ea diversas dorli & lumborum partes obsidet. Si manu prematur hæc pars, dolet animal, & pars sonitum levem edit; sectis eorum cadaveribus, ipse inveni pulmones emphysemate distensos; eadem emphysemata in equis observavi.

P. de Sorbait in Act. Natura Curiosorum, narrat apud Austriacos endemicam esse pneumatosis, quam ipse emphysema, Germani vero *Rausch* appellant, quæque suffitu & foliis myrthi vulgo sanatur; sed hæc ex auditu narrat.

VII. ANASARCA; *Leucophlegma* Platonis; *Hyposarcidosis* Hippocratis IV. de Rat. Vict. in Acut. Ileus Hippocratis Foesii pag. 555. *Phlegmatites* Arethæi de Diut. Lib. II. Gorrei Definit. *Anasarca* Galeni; *Episarcidium*, *Catafarca* Galeni in Hippocr. de Diagnost. Acut.; *Intercus* Latinis; *Leucophlegmatia* Cælii Aureliani. M. C. lib. III. cap. 8. Gorrei Definit. *Hydropisis vera* & *hyposarca* Gordon. de passionibus hæpatis; *Piruita alba* Gorrei; *Hyposarca* Dodon pag. 575. & Jonston. Idea Medic. *Plegmatia* Junckeri Tabul. 87. *Hydreps universalis* Auctorum; *Gallis Anasarque*, *Hydropisis per infiltrationem*.

Charakter. Est cutis totius intumescencia, mollis, pallida, non elastica.

Diversis gradibus diversa nomina generica male tribuit *Proculus*, teste *Calio Aureliano*, ut leucophlegmatia initio morbi, catafarca vel anasarca statui, &c. cum enim quivis morbus suos gradus, sua stadia habeat, nulla est ratio cur huic diversa nomina tribuamus, non vero alteri; unde nomenclatura multiplicatio vana.

Sed est in textu celluloso totum corpus ambiente, ipsiusque musculos, tunicaque subeunte. In hoc itaque lymphæ aquosa & copiosa sic cumuletur, fit tumor mollis, vestigium digiti fortius impressi retinens, pallidus & squalidus, per totum corpus diffusus.

Hinc differt a phlegmatia in qua tantum partes infima vespere tumet, mane detumescunt; in anasarca vero totus habitus tumet, ut etiam mane magis tument partes potissimum palpebrarum, accedit difficultas respirandi, lassitudo, inappetentia, urinæ tenues, aquæ, febricula, sæpe somnum non levans.

1. *Anasarca metastatica. C.*

Illam sic voco quæ suppressis evacuationibus solitis sanguinis, urinæ, hæmorrhoidum, diarrhææ, ulceris, supervenit. Cum enim moles sanguinis ac proinde lymphæ crescit in vasibus, pressio lateralis in vasorum lymphaticorum oscula pari passu crescit; hinc uberior ingressus lymphæ in ea, & inde in adiposa quæ textum cellulare constituunt; textus autem illius cellulæ implentur & distenduntur eadem vi qua solis hydrostaticus. Ex hac feri diffusionem laxatur carnes, motus cordis debilior evadit, vix cruor ad vasa cutanea pervenire potest; hinc pallor, frigus, mollities, corporis gravitas, senecties. Cum autem aliqualis sit transfusus, tardus tamen lymphæ et cellulæ in venas, ex arteriis lymphaticis in cellulas, ejus liquidi putredo ardet, aut tardius fit; hinc minus periculum in anasarca quam in ascite.

Curatio. Eo debet colligere Medicus, ut pressionem lateralem sanguinis in vasorum parietes, & lymphæ in sanguine prædominium tollat.

1. Ut primum scopum obtineat necessum est suppressio.

suppressa catamenia, suppressas hæmorrhoides revocare, unica præmissa phlebotomia, medicamentis diureticis, emmenagogis, martialibus, resinosis, forma jusculi, apozematis, ptisanæ, pulveris, opiatæ. Huc spectant potissimum radices asparagi, rusci, eryngii, pimpinellæ, apii, petroselinii, dauci, menthæ, dictamni, capparidis, ononidis, cuticumæ, cyperi, galangæ; folia tanacetii, matricariæ, ablinthii, ruthe, menthæ; flores croci, calendulæ matricariæ.

2. Succii, assa fœtida, bdellium, opoponax, myrrha, aloë, ut lymphæ excedens eliminetur, conveniunt, quæ alvum, urinam, sudores, vomitum movent; sed potissimum conducunt cathartica & diuretica; cathartica autem hydragoga ceteris maritata maxime profunt, nec non tonica aperientia. Huc refer jalappam, scamoneum, iridem, sambucum, syrupum de rhamno, aquam vitæ Germanicam, rheum, mannam. Diureticis accense præter radices & herbas cichorii, cherophylli, eryngii, rusci, &c. millepedes, cineres plantarum, ut genistæ, fabæ, in vino albo infusus, corticem radicis ulmi, cochleariam, apiam, nasturtium aquaticum, trifolium aquaticum, rubiam, balsama, terebinthinam, boracem, tartarium.

3. Demum evacuatis aquis superfluis tonus est vasi restituendus usu martialium, cinnamomi, macis, cassiæ lignæ, rhei, myrobalanorum, aquis thermalibus, amnochafia, laconicis, suffitibus aromaticis. Plurima exempla anasarcæ per fonticulum aut scarificationem, ambulationem, aquis effluentibus sanatæ vide apud *Hallerum Physiol. Tom. I. pag. 14.*

Hujus varietas est.

a. *Anasarca periodica.*

Sex octavo diebus antiquam fluere catamenia, intumescere toto corporis habitu virgo viginti quatuor annos nata; in quacumque corporis parte imprimeretur digitus, illius vestigium retinebat, tumor ille evanescebat in ea ratione qua fluebant menses. Tertium redibat morbus cum virginem invisî prædictis symptomatibus laborantem; solutionem morbi, quæ prius successerat, expectavi, & reapse eadem die qua fluxerunt catamenia, tumorem decrescere, & cum mensibus deficientibus penitus evanescere observavi. Exacto tempore illo, præmissis præmittendis, juscula refrigerantia, chalybem fracta & interpolata doli præscripsi, instanti menstrua purgatione, opiata cum antihysteriis maritata usurpavi, & non rediit anasarca. Observatio *Cl. Doctoris Broussouner.*

b. *Anasarca ab adiapneusia.*

Tertia morbi die rusticum inviscebam qui obsidebantur tumore molli per totum corpus diffuso; referebat ille se post mellem factam sanum recubuisse; mane vero sequenti surgere non potuisse propter corporis intumescenciam. Inter varia responsa questionibus a me factis, dixit se recubuisse super stramen in loco humido

Hanc causam morbo natales dedisse judicans jussi, ut linteis calidis perficerentur, ut panibus mox e furno extractis cooperiretur, pro potu biberet decoctum calidum radicis rusci, qua methodo intra biduum redintegratur perspiratio, & evanescit anasarca. Communicabat *Clariss. Doctor Broussouner.*

2. *Anasarca a fluxu. C.*

Talis est ea quæ longis hæmorrhoidum, catameniorum fluxibus, hæmorrhagiis, phlebotomiis repetitis, necnon diarrhœis, lienteriiis, diabete, &c. supervenit. In hoc casu ob virium vitalium & digestivarum desolutionem chylus crassus & crudus, sanguini mixtus, non satis elaboratus, non potest reparare cruoris jacturas, totus sanguis chylosus, aqueus, crudus evadit, unde obstruuntur ultima vasa, & serum in lymphatica, hinc in adiposa vasa fertur uberius, in illis stagnat, cumulantur.

Scopus Medici est ut 1. vires facta sustineat analepticis stomachicis, cibis facillimæ coctionis, abstinendo ab omnibus medicaminibus, quæ evacuando vires ulterius exhaustirent; 2. ut tonum vasis laxatis, & fluxilitatem congestis liquidis conciliet citra ullam irritationem; usus autem docuit dietam lacteam his indicationibus satisfacere, quod expertus sum ex sua *Alexandri Tralliani*; interim non negligenda aqua in qua rheum & ferrum cum cinnamomo infusa fuerint.

3. *Anasarca exanthematica. C.*

Ea est quæ scabiei suppressæ, quæ puerulis a rubeola, variola retrogressa, similibusque morbis cutaneis supervenit.

Huic præter generalia remedia competunt maxime curcuma & radix lapathi acuti in jusculis; feliciter sanatum hunc morbum, necnon ascitem ex eodem principio oriundum vidi induta scabioli tunica, seu sabie resumpta.

In ea vero quæ a rubeola suppressa non satis erumpente supervenit, auxilia generalia, sed potissimum serum lactis fucce chærophylli alteratum profunt.

4. *Anasarca a febrili. C.*

Ea est quæ ab obstructione hepatis, lienis febres intermittentes foventibus, ut quartanam, tertianam, ortum ducit.

Illæ species eodem modo curatur ac ascites febrî intermittenti superveniens. Consule *Sydenham de febr. intermitt.*

5. *Anasarca gravidarum* Puzos pag. 82.

Si phlegmatæ limites tumor œdematosus excedat, tunc intumescunt hinc & inde lumbi, qui tumor vulgo *le Burlat* dicitur; partes superiores, ut manus, facies simul intumescunt; vera anasarca est a phlegmatia quoad prognosim longe discrepans, maxime si febris hæctica, & polydipsia accedant.

In hoc casu usurpanda sunt juscula aperientia ex cichorio sylvestri, sylimbrio aquatico, chærophyllo, & crystallo minerali, vel sale Glauberi; cathartica identidem usurpanda; opiatum dein aperiens præscribetur ex millepedibus, vipe-

ris, antimonio diaphoretico, amaris & febrifugis; imo initio una proderit phlebotomia, nec diæta sic negligenda est; partus præmaturus est expectandus.

Si vero his resistat anasarca, partus non vicinus sit, crescat tumor, dyspnœa molester, timendusque sit ascites, vel hydrothorax; tunc labia vulvæ quæ ultra modum turgere solent, vel infima pars tibiarum leviter incidenda sunt, unde uber feri proventus, & partus facilius expectatio, a quo sananda est mulier.

6. *Anasarca hysterica; Leucophlegmatie hysterique. C.*

Ea est quæ mulieribus hystericis, siccis, melancholicis, supervenit, y. g. post synochum media æstate; in hac vestigia digiti prementis cutis vix retinet, unde a serosa, seu flaccida differt.

Cathartica & diuretica nocent; serum lactis urinæ fluxum restituit; hoc solo per mensem continuato corpus detumescit, lac asinum deinde feliciter usurpatur. *Pomme Essaié sur les vapeurs, observ. 10. pag. 145.*

Differt a phlegmatia, quod brachia; manus, facies ipsa intumescant etiam vespere.

Eam specie vidi olim diabete terminatam in muliere hystericâ.

7. *Anasarca Americana; Mal d'estomac Labat Voyage en Amérique. Chevalier des maladies d'Amérique. C.*

Nomen vulgare ineptum est; morbus enim est vera anasarca, juxta descriptionem *Patri Labat. 1.* Pallent etiam ægri, tumescunt, cum aliquali flavedine, pedes, tibiarum, totum corpus, & potissimum facies, si fides sit *D. Chevalier, œdematose turgescunt; 2.* summa lassitudine prostrati sunt; *3.* cum cephalalgia gravativa; *4.* inde somnolentia continua; *5.* epigastrium & abdomen intumescunt, & tandem ascitici fiunt.

Tribuitur hic morbus esui cancrorum, qui vulgo *Crabes* dicuntur, utpote cibo dyspepto, gravi, nisi corrigatur cruditas vino & aqua vitæ sacchari vulgo *Tafia*; sæpius ortum ducit a decubitu sub dio, mœrore. Nigritiæ Brasilienses qui ditissime tractantur, huic sunt obnoxii & ut sanentur ab hero dimittuntur rus, ubi libertate fruuntur, mœrorem discutunt, & fructus acajou subacidi usu intra paucos dies convalescunt. Apud Europæos qui in America degunt, hic morbus familiarissimus est; illi vero utuntur in curationis initio potibus cardiacis & sudorificis, balneis calidis, cibo facilis digestionis, vino generoso, dein vero auxiliis hilaritatem conciliantibus, & potissimum exercitio ita vehementi, ut sudor copiosus proritetur.

8. *Anasarca rachialgica* Theod. Zeist de dolore colico scorbutico in hydropem mutato, Tractat. de podagra, pag. 30. an. 1738. C.

Est faciei, pedum, manuum, ventrisque tumor cum dyspnœa, pulsu debili, inæquali, urinâ rubra, biliosa, clara, arenulis referta, parca, succedens colicæ scorbuticæ, seu ra-

chialgiæ, quam arthridem intrôpulsam putat *Theod. a Zeist.*

Laudat maxime aquam gemmarum pini per fermentationem paratam, ad unc. sex; tincturam mineræ martis nativæ, ad unc. duas; tincturam vermium majalium drach. i. syrupi de cichorio compositi cum rheo drach. sex, de qua mixtura singulis bihoris fumat unc. duas.

9. *Anasarca purulenta*, Haller Physiol. Tom. I. pag. 14. Jac. Nic. VVeiss progr. 5.

Est intumescencia cutanea a pure diffuso intratela cellulosa.

10. *Anasarca hydroptarum* De Meysercy Malad. des Armees. 571. C.

Ea est quæ ab alimentis aquosis, frugibus horreis, aquis mollioribus, cœnosis, aut etiam acidulis intempestive adhibitis procedit. Curatur diæta esiccante, carne tosta, vino generoso albo, vel cerevisia, pitanis diureticis vel sudorificis, catharticis hydrogogis; tibiarum in situ horizontali sunt servandæ; linteis pannisve siccis calidis fovendæ; molliter fricandæ; lateribus calefactis, surfure calido, avena fervida involvendæ; sursum etiam fatus ex aqua vitæ camphorata, addito sale ammoniaco &c. modo nulla sint erythemata.

11. *Anasarca urinosa, Leucophlegmatie urinese* Journ. de Med. Nov. 1765. p. 421.

Plurics supervenerat puero ischuria calculosa affecto; extracto per lithotomiam calculo vesicæ, is tamen iterum incidit in ischuriam nephrospticam, unde anasarca urinosa, sopor, tumor universalis ad collum usque sensim ascendens, pulsus durus, depressus, hypogastrium vacuum.

Linteis humidis tepidissime omni horæ quadrante mutatis per quadrihorium æger involutus fuit, multamque frigidam bibit, syncope accessit urina ubertim fluxit, hinc salvus evasit.

VIII. PHLEGMATIA, *Leucophlegmatie* F. Plateri; Gallice *Œdématie*. Vandormonde *Infiltration des jamebs; Pies enflés*. Diction. de Sanite. Ægri *Œdipi*.

Est intumescencia œdematosa artuum inferiorum, seu turgescencia mollis, non elastica, cuti concolor, indolens in diversis tamen speciebus varia.

1. *Phlegmatia vulgaris; Leucophlegmatie Veterum; Enflure œdemateuse; Infiltration serense. C.*

Prodromus est & comes 1. ascitis; 2. anasarca; 3. hydrothoracis; 4. pedissequa empiematis; 6. prodromus puerperii; 6. comes chloroseos auriginis; 7. quandoque morbus solitarius; harum vero varietatum, aut specierum signa distinctiva desiderantur. In genere tumor incipit a malleolis, vespere crescit, mane minuitur, aut evanescit, digiti prementis vestigium servat, subpellucidus est, sensum ad tibias, dein ad femora, lumbos ascendit. Curatur diureticis, catharticis, aperientibus; tonicis martialibus, ut ascites; necnon topicis, potissimum foliis

foliis ebulli, aut sambuci sub cineribus coctis, calidis, artus involventibus, necnon foliis hoderæ in aqua, aut vino coctis, & calide applicatis.

2. *Phlegmatia hysterica* Sydenhami de passione hysterica. C.

Ea species a nullo alio Auctore memorata differt a priori ex eo quod tumor digito pressus illico restituitur; seu vestigium digiti non servet; quod etiam faciei pallore non stipetur. An pneumatosi? Verum tumor non crepitat.

3. *Phlegmatia lactea* D. Levret; *Infiltration laiteuse* Journ. de Med. Juill. 1759. des Mem. de l'Acad. R. de Chirurg.

Differt a vulgari, 1. quod puerperas, raro vero nutrices, aggreditur; 2. quod lactis uterini, aut mammaris repressioem sequatur; 3. quod ab hystericalgia lactea incipiat; 4. quod infarctus circa inguina sit initio dolorificus; 5. quod crura & dein tibiæ, demum pedes successive tensione, dolore afficiantur, non vero ordine retrogrado, ut in vulgari, seu serosa; 6. quod dum partes intumescunt dolor recedat; 7. quod tumor sit opacus non pellucidus.

4. *Phlegmatia gravidarum*: *OEdematie des femmes grasses*. *Eaflure des extremités aux gemmes grasses* Puxos pagin. 84. Mauriceau libr. 1. cap. 17. L.

Familiaris est ultimo ac penultimo graviditatis mense tumor oedematofus pedum, dein & tibiærum & femorum, successive ascendens, vespere crescens, noctu evanescent, mane nullus; qui tumor, licet vulgo tribuatur pressioni ab utero venis iliæ illatæ, aliquot ante partum diebus solet recedere, ubi tamen compressio minime imminuta est. Ea varietas nullius fere momenti est; curatur accedente partu; prævertitur abstinencia a situ erecto, aut ad summum catharsi circa duos ultimos menses adhibita.

Altera varietas ortum ducit a solito majori abdominis & uteri intumescencia, unde dolor & pondus; plures hac phlegmatia laborantes melius habent, si stent erectæ, quam si decumbant, & stant ut facilius respirent, cujus ratio mechanica facile intelligitur, cum stantibus abdomen extrorsum magis protuberet, tantoque minus sursum permatur diaphragma. Curatur difficiliter; interea quæ sanguini fluorem conciliant suadenda, dein partus expectandus; crescente eo morbo jam est anasarca gravidarum.

Si phlegmatia lumbos non transcendat, vigeatque fames, color faciei non sit plumbeus, & si sexto, septimove graviditatis mense abdomen magis prominat quam aliis, nono prominere consuevit, tunc vel graviditas est duplicata, seu plures fœtus utero gestat mulier, vel hydrometra laborat, & citra noni mensis finem paritura certo est. Hactenus Puxos.

Mulieres quæ duplicem fœtum utero gerunt, quæ pluries pepererunt, quæ multum diuque pedibus insistant, duobus ultimis potissimum

graviditatis mensibus sunt huic obnoxia, quia cum premantur venæ iliæ ab utero, lymphæ a sanguine represso; & in venis congesto uberius in textum cellularem divertitur, ibique congeritur; sed si textus ille a quacumque causa sit solito laxior, vires cordis trisivæ minores, tunc impressio digiti foveam diuturniorem relinquit, & vespere magis intumescunt extrema, atque concurrat pressio iliæ cum principio quod oedematiam in non gravidis excitat, vi scilicet imminuta circulationis, unde utriusque habenda est ratio.

Phlegmata gravidarum ab uteri in iliæ venas pressione tantum orta, sponte post partum evanescent fluentibus lochiis; imminuitur etiam decubitu in lecto, quo pressio iliæ minuitur; nec impedit illa oedematia phlebotomiam. Si concurrant varices tibiærum ab eodem principio oriundæ, illæ lenibus fasciis circumductis reprimendæ sunt, non vero aperiendæ. Si dolores crurum & tibiærum vexent ægram, phlebotomia ipsa indicatur, quæ contraindicatur ubi oedematia ab altero principio fovetur, ea autem phlebotomia e brachio tuto celebratur, non e pede.

Si concurrat solidorum laxitas, & virium cordis imminutio, sufficit durante graviditate ad topica adstringentia & tonica confugere, pariter scilicet vinum aromaticum ex decoctione foliorum rosis marini, lauri, thymi, majoranæ, salviæ, & lavendulæ, ana, manip. ʒ. i., rosarum rubrarum manip. semisse; balustiorum & aluminis, ana, unc. ʒ. i.: bulliant in vini rubri libris sex, ad tertiæ partis consumptionem; cola & servetur ad usum; lintea hoc vino candido madida bis vel ter in die partibus oedematosis applicentur.

5. *Phlegmatia a Menostasia*, Observat. 102. Lamotte des tumeurs. L.

Puellæ a suppressis catamenii supervenit chlorosis, scilicet faciei pallor, lassitudo, fastidium omnium, inappotentia, lumbago, gravitas femorum, eorumque, necnon tibiærum & brachiorum oedema.

Brachio sinistro multum oedematofoso, incisus tegumentis manus inter ossa carpi, quæ respondent digitis annulari & auriculari, pollicis magnitudine, non solum copiosiorum serum successive extillavit, & brachium detumuit; sed & hæc virgo inde convalevit.

6. *Phlegmatia ulcerosa*; *Black-leg* Anglis; *homa* Cl. Linnæi. C.

Est tibiærum & pedum turgescencia oedematofosa, & erysipelatofis ulceribus stipata.

Nil est frequentius illo symptomatum concursu, adeoque mirum est inde speciem singularem nondum fuisse constitutam.

Rubent, tumentque tibiæ, rubore quandoque livescente, cum calore molesto; inde exulcerantur; & fundunt serosi puris copiam. Signum imminenti exulcerationis est cuticulæ separatio a cute rubra, tensa, dein vel a levi ictu, vel a pustulis rubris sponte abortis oritur.

dicitur suppuratio, quæ vel ferosa, vel legitima, semper autem pertinacissima, nec œdematis inde fit imminutio.

Illâ ulcera sunt duplicis indolis; vel enim est mera exsudatio feri ex cuticula abrafa, aut ulcere molli, humido, fungoso, & tunc diureticis jusculis, simul & antiscorbuticis, serum illud versus renes derivandum, pars affecta siccaada; tonicis spirituosis, ut vino, aqua vitæ camphorata, & similibus fovenda est; huc conferunt unguenta ex foliis sclhareæ; ipsa etiam folia parti admota: vel ulcera sunt erysipelaceo rubore in viciniis stipata, pruriginosa, rodentia, & tunc calor & acrimonia temperantur medicamentis saturninis, ut cerussa, albo Rhasis, foliis adstringentibus, ut plantaginis, vel refrigerantibus, ut vitis, betæ, butyro illitis.

Si œdemate rigeant, dure sint tibiæ, & doleant, exponantur vaporî aquæ cum pauco aceto, vel pauxillo salis ammoniaci, deinde oleo palmæ illinantur, vel leviter frica cum flanela calida quæ exceperit fumum ambaræ, vel benzoini accensis, vel aquæ spirituosa accensa. Si ulcera sint fordida, inungantur melle rosaceo, spiritu vitrioli acidulato.

Ea omnia vana sunt in fenibus, cachecticis valedudinariis, imo in vegetis, nisi utantur diætâ vegetabili, identidem purgentur, sumptis remediis sanguinî depurando & edulcorando aptis. Vide *Heisterum de erysipelate, de ulceribus, &c.*

7. *Phlegmatia Malabarica; Hypersarcofis ulcerosa pedum* Kempfer. observ. VIII. Amoen.; *Perical Malabaric* endemium, sive *Pikal*, seu *pes febricitans*; *Pedarthrocaces* Christianis Sancti Thomæ familiaris; *Peju de Sancte Thoma Lusitanis Indis. Koiaffi* Japponensibus. C.

Viget hic affectus maxime in montibus quos Christiani, Sancti Thomæ religionem amplexi, & ideo ex Provincia Coromandel a Paganis ejecti, incolere coacti sunt, tribuiturque malum aquis nitrosis, acerbis hujus loci. Indigenæ narrant a Diis gentilibus pœnam illam inflictam esse; verum similem morbum in Ceilan & Omeræ in Japponia observavit *Kempferus*.

Crus tantum alterutrum afficitur a sura ad pedes, genu nunquam, digiti rarius; hanc partem singulis mensibus cum lunæ incremento phlegmone corripit, qua intra aliquot dies deservente, tumor tamen non remittit, sed in carnem vitiosam secedit, ut ambitus cruris crescente ætate, duplo, triplove major sit quam sanis; crassities est inæqualis, œdematosa, duriuscula, aspectu scirrhusa, fungosa, ulcerosaque sanie scatens: qui hydrocelem fovent, a malo illo sunt immunes; *Kempferus* suspicatur ossis cariem.

Malum est insanabile, & licet sit nigricans & fedum, non facile in sphacelum degenerat; imo si ulcusculis scatent, non impedit bajulos ne gravia onera gestent, & palmas altas agiler scendant.

Morbum illum sublevant Malabarici excitatis

circa femora & genua multis fonticulis, quibus sunt toti veluti fasciati; ast ab ipso mali initio post paucos tantum inflammationis recursus, sic avertitur feri acris influxus in tibiis; serius instituti fonticuli non profunt.

Japponenses vero tumorem scarificant, & pluries moxa comburunt.

8. *Phlegmatia elephantina*; An diversa a Malabarica Kempferi? *Elephantia* P. Alpini Med. Ægypti Amati Cent. II. cur. 34. C.

Hac correpti pedes multis magnis duris tuberculis tumidos, magnos, atque deformes habent, elephantinis pedibus maxime similes cruribus etiam tumefactis, quod Malabaris non accidit; æger nullum dolorem patitur, sed ad ambulandum ineptus est; interea capsulis ligneis calceorum loco utens pedetentim progreditur.

Tribuitur hic morbus piscium & aquarum semiputridarum usui, necnon cibis crassis, ex bammia melochia, anguria batochel, eidemque principio tribuunt hernias, pneumatocœlesque ibi frequentes.

9. *Phlegmatia cruralis*, Zacuti Prax. L.

Vidi quinques in gravidis octi-vel novimestribus crura tumida & aquoso humore plena, ac œdematosa simul labia uteri pudendi; scarificatis cruribus intra horam detumescere coxæ, & fortis ad statutum tempus servatus est: *Bonet. Mercur. Compil. p. 582.*

10. *Phlegmatia exanthmatica*. C.

In confluyente variola, cum pustulæ maxima sunt, cutis tenditur & intumescit; facies primo quidem, quippe ibi pustulæ tument citius, dein collum; licescentibus pustulis facies detumescit, oculi palpebris tumidis ante clausi aperiantur, & tunc brachia, manus, deinde vero extrema infima intumescunt: Vide *Pryalissimum variolosum*.

In miliari, tum primaria, tum potissimum symptomatica, qua synochis & typhis non raro apud Septentrionales supervenit cum tussi & dyspnoea, inclinante morbo, non raro phlegmatia, imo abdominis intumescencia succedit, cum vel sine aridura partium superiorum, donec tandem sudoribus vel spontaneis, vel arte prolectis, ex toto cedit.

11. *Phlegmatia Deliensis*, Æschines in Epistolis Philocrati.

In Insula Delos endemia erat hæc phlegmatia in qua œdema, partibus inferioribus parcens, superiores tantum pallore & tumore afficiebat, potissimum collum & pectus; hoc erat autem singulare quod non solum facies, sed etiam capilli albescerent: nulla febris, dolor nullus: hæc Apollinis ira sibi evenisse putabant.

IX. PHYSCONIA. *Hyposarca* Illust. Linnæi Gen. Morb. 218.

Est intumescencia totius fere abdominis a partibus solidis citra graviditatem.

Physconum nomine Græci indigitarunt homines

nēs Vētriculofos; inde *Ptolomus* cognominatus est *Physco* apud *Aegyptios* ex *Tito Livio*.

1. *Physconia hepatica* Cl. *Cuffon*. *Bonet*. *Sepulchret.* de *Graviditate falſa* *Obſerv.* 3. num. 8. g. 10. *Verduc Patholog.* du *Rachitis*. (a) *ſcirrhoda* *Georg.* *Segeri Miſc. Nat. Cur.* Ann. IV. *Obſerv.* 142. (b) *calculoſa* *Bonet.* *Sepulchret.* de *hypochondrii tumore* *Obſerv.* 5. (c) *hydatidoſa* *VVinckeri diſput.* de *hydatidibus* apud *Bonet.* *Med. Septentr.* Tom. II. pag. 313. C.

Mulier ob ſupreſſionem menſum gravida habebatur; hepar habuit quadraginta librarum pondus.

1. Puellulam primo ætatis anno optimæ ut videbatur conſtitutionis, eo elapſo, varia afflixere accidentia, primum quidem levia, aſt quæ intra ſex menſes mire ingraveſcebant. Apparebat tumor totius abdominis durus, in hypogaſtrio maximus, ſumme dolorificus, ac plumbeus. Emiſſis urinis purulentis per aliquot dies, erumpentibus ad tertiam uſque vicem in pedibus præprimis ac collo quibuſdam, ſcorbuticorum adinſtar, maculis, accedente diarrhœa, intra quatuor menſes, debitum naturæ ſolvit. Aperto poſt mortem corpufculo, omentum cum meſenterio, magna parte, putredine abſumptum apparebat; pancreas putridum erat; ren ſiniſter diſciſſus copioſam fundebat ſaniem; hepar magnitudine donatum inſolita, pallidoque colore, totam abdominis replebat cavitatem.

2. A longo tempore conquerebatur mulier de tumore ac duritie hypochondrii dextri; adhibitis in caſſum remediis multigenis, iſtero tandem correpta intra aliquot dies fato fungitur. Aperto cadavere, hepar repertum eſt impenſe magnum, libras circiter 12. pendens, durum, flavum, calculis hinc inde flavis reſperſum: Veſica ſellea, arenulis flavis & calculis duobus, meatus hepaticus calculo unico foeta erant.

3. Diſſecto virginis 43. annos natæ, & abdominis tumore laborantis cadavere, inveniebatur hepar multis obſitu hydatidibus, quarum aliæ ovi gallinacæ, aliæ ovi columbini, aliæ minoris erant magnitudinis.

Tumorem in regione hepatis a quindecim annis ferebat mulier quadragenaria; de anno in annum eo increverat tumor, ut vidua illa in procinctu duplicis partus diceretur. Tumor externam hepatis figuram retinebat; erat duriffimus, volumine monſtruoſus; illo fortiter compreſſo, vix dolebat ægra; inter aſcendendum anhelabat; pedes nunquam intumuerunt, cacæmenia rite fluxerunt. Pertæſa mulier illa medicamentorum, quæ clariffimi Doctores per plures annos & ego per plures menſes in vanum uſurpabam, devoravit ſimul & ſemel drachmam unam & ſemiſſe mercurii dulcis, quod remedium in conſerva enulæ campanæ exceptum in plures doſes partitum, & intra quinque dies aſſumendo præſcripſeram; ab aſſumpto remedio vis tres elapſæ erant horæ, cum vividiffimum dolorem in abdomine conqueritur, & inter cru-

ciatus exclamat ſe perſentire aliquid e peſtore in infimum ventrem ruens; interea evaneſcit tumor, & ſere exanimis in lecto procumbit ægra; iſtam inviſurus accedens vires proſtratas, pulſum vix micantem, in teſtina velut in aqua innatantia deprehendo; compreſſa levi manu parte quam prius obſidebat tumor, dolorem acutum perſentiebat ægra; viribus per quatuor dies reſocillatis, abdomen intumuit, ſenſibilis fit fluctatio & jam ſeptimus excarrebat dies, quo clariffimo Doctore *Farjeon* in conſilium vocato, paracenteſim inſtituendam decrevimus, juxta quam ad decem, quindecimve libras educta fuit aqua limpida; tribus vero a punctione diebus elapſis, redit aſcites, & non modo abdomen, ſed & totus corporis habitus intumeſcit; in hoc debellando hydrope in caſſum uſurpavi hydragoga vegetabilia melioris notæ, ad mercurium dulcem & antimonium crudum conſugiendum erat, quibus hydropem penitus fugavi, & ægram adeo perfecte ſanitati reſtitutam dedi, ut a ſanitate adepta tertius excurrat annus; nullum dolorem amplius perpeſſa in hepate, licet valde compreſſo: ex communicat. *D. Bouffonnet* D. M.

2. *Physconia ſplenica* Cl. *Cuffon*; (a) *emphraetica* *Haller* *Diſput. Pathol.* To. IV. diſp. 109. *Talpæ* *Obſerv. Med. Lib. II.* cap. 30. (b) *ſcirrhoda* *Bonet.* *Sepulchr.* de *ventris tumore* *Obſerv.* 34. nu. 3. C.

1. Puer 9. annos natus, per remedia purgantia ab aſcite liberatus, graviffimis dein tentatus in infimo ventre doloribus, hypochondrium ſiniſtrum tandem oculis & palpo exhibebat valde tumidum ac dolens. Præter alia in ipſius cadavere obſervata, deprehendebatur lien inſignis magnitudinis, aſt immutata figuræ, ſuper ventricululum aſurgens, hepar reprimens, quoad colorem & conſiſtentiã hepatis ſimilis, non ſcirrho, non ulcere, non inflammatione tentatus, verum ab uberius aſſuente, quam tranſcunte ſanguine inſarctus atque obſtructus.

Infans male habitus a nutrice, & loco lactis altus graviore cibo, quam tenella ætas ferendo fuit, collegit inde plurimum lenti ac viſcidi ſucci, inſarctientis uſque eo anguſta lienis vaſa, ut viſcus illud ſummopere intumeſcens abdomen proſus diſtenderit, contabefcente interim corpore univerſo. Sublata obſtuctione & imminuta uberiori ſucci copia, decrevit tam manifeſte lien, ut luce clarius apparuerit tumorem hunc, non tam fuiſſe a mala conſormatione, quam a redundantante alimento.

2. Refert ex *Hyppol. Boſcho Theoph.* *Bonetus* ſectionem mulieris laborantis ſcirrho lienis in tantam molem excreti, ut totum fere repletet abdomen & libras 33. penderet. Morbum præſertim decem & ſeptem annos mulier tulit, munia ſua de cætero obiens. Exempli ſimilibus ſciantur hitorie Medicæ, quæ brevitatibus ergo miſſa facimus apud *Schenkiũ*, in *Boneti Sepulchreto, Medicinæ Septentrionali*, &c. legenda.

3. *Physconia renalis*: Clariff. *Cuffon*, *Bonet.*

Sepulchret. de gravid. falsa Observ. 3. num. 7. (a) *calculosa* Plater. Observ. Lib. II. pag. 449. River. Centur. IV. observ. 34. (b) *sarcomatocystica*, Haller Disp. Pathol. disp. 114. C.

In cadavere muliebri *Franc. Plazzonius* unum dumtaxat renem invenit in medio ventre situm tantæ molis ut initio feminam prægnantem putaret, *Rhodius Mantiss. anat. observ.* 31.

1. Nobilis quædam matrona multos annos gravissimis renum doloribus, sinistro præsertim in latere, divexabatur; & quatuor decies uterum gestans toties ante absolutum graviditatis terminum parturiebat. Tandem una cum ætate doloribus invalescentibus de dextri præsertim lateris dolore, ita ut nec contractum nec decubitum in illam partem ferre posset, conquerebatur: rejectis interim, toto morbi tempore, multis calculis & puris ac sanguinis copia per urinas, accedente insuper gravissimo stomachi & gutturis ardore. Culter anatomicus exhibebat renem sinistrum penitus consumptum, puriformem, sinibus amplis, scirrhis tuberculis refertum, cum uretere dilatatissimo, intestini simili; dextrum vero renem tumidum, in immentum adactum, in quo per medium dissecto, calculus tantæ molis nidulabatur ut sinum secundum omnino adimpleret &c. *Rivierius* renem vidit calculis 22. refertum in magnitudinem nativæ quadruplo majorem excrevisse.

2. Refert *Joan. Martin Ottus* casum fabri ferrarii qui biennio ante mortem pensit in sinistro lumborum latere tumorem abdomen, ea in parte præprimis ac sinistro hypochondrio, maxime tandem distendentem; borborygmos; jejuno præsertim ventriculo, edentem ac si verum quoddam animal intus delitesceret & vocem, sese hinc inde commovendo, ederet: hanc molestiam cibis ingestis mitigare diu noverat æger: increverunt in dies symptomata; accessit immedicabilis dispnoea, insultus apoplecticus, dysphagia, pflissimus, dextro lateri hemiplegia, mors. Aperto abdomine mox prodibat corpus immane, globosum, tensum, vas sanguiferis ac nervis dives, magnitudinis cucurbitæ mediocris, inflammatione gangrænosa inferne tactum, intus farctum sanguine fusco, copioso, parum vel nihil fetente, juncto cum substantia flavescente, spongiosa, lamellatim sibi incumbente; in qua hinc inde apparebant vomicæ atro sanguine ac pure collecto distentæ. Nihil erat morbosum hocce corpus præter partem renis sinistri dimidiam; illæsa ac sana erat renis ejusdem medietas altera.

4. *Physconia uterina* Boneti Sepulchret. de gravid. falsa observ. 2. num. 5. 6. 7. C.

In muliere quæ utero gestare putabatur, uterus apparuit undique distentus, durus, crassitie quinque digitorum, pendens libras novem cum dimidia, in capacitate massa carnea concreverat. In altera uterus post partum tantam molem retinuit, ut totum inferum ventrem solus occuparet. In altera utero adnata erat exterius excrecentia candida, seu lipoma.

5. *Physconia ab ovario*. *Monroo* Essais d'Edinburg Tom. VI. art. 74. obs. 1.

Mulieri 36. annos nate prius hydrometra graviditatem mentiente affectæ, catamenia quæ eruperant steterunt, venter intumuit cum omnibus graviditatis alterius signis; sub finem noni mensis accessere tormina partus in quibus obiit. Aperto cadavere, inventum ovarium dextrum molis graviditatem mentientis intus cellulis farctum, & intra cellulas materiem featomatosam observavit *Monroo*, vas sanguiferis in eius molis superficie repentibus; præterea lien mollis erat, superficies viscerum nigro humore infecta, cystis fellea plena grumis, mori fructus colore & superficie referentibus, sexdecim aquæ brunæ libræ in abdomine.

6. *Physconia mesenterica* Cl. Cussion: (a) *hydatisosa* *Grægor. Horstii* Lib. V. Observ. 33. *Tulpii* Observ. Lib. II. cap. 34. (b) *strumosa*, *Boneti* ex Rudnicio de ventr. tumore Observ. X. num. 15. *Ambr. Parei* Lib. VII. cap. 21. *Sculdet. Armamentar. Chirurg. Observ.* 38. (c) *scirrhus rhodæa*, *Marc. Donati* *Histor. Medic. mir. lib.* VII. cap. 15. *Claudin. Consult. Sect. II. conf.* 134. *Trincavell. Libr. III. Consul.* 22. *Riolan. Antropogr. Lib. II. cap. 26.* *Morgagni de sedib. & caus. morb. Epist.* 39. nu. 2. *Tom. II. (d) sarcomatica* *Boneti*. Sepulch. de falsa gravid. Observ. 3. nu. 1. (e) *steatomatosa*, *Barth. Cabrol. Observ.* 33. & 35. *Tulpii* Observ. Lib. II. cap. 32. & 33. *Joh. Lecheli* apud *Boneti. Med. Sept. Tom. II. pag.* 486. idem *Collect. Academ. T. III. pag.* 585. *Hierne Collect. Academ. Tom. III. pag.* 226. *Observ.* 166. (f) *sungosa*, *Boneti*. Sepulch. de gravid. falsa Observ. 3. C.

1. Juvencula, altero post nuptias anno, cœpit variis torqueri in imo ventre & hypochondriis doloribus, qui nunc omnino evanescebant, nunc ad lipothymiam usque sæviebant: paltebat facies; venter in tumorem surgebat inæqualem. Irritis Empiricorum ineptiis nec non Medicorum consiliis ita increverunt dolores, præprimis circa uterum, parturientium instar, ut obstetrix accessit vel molam vel simile quid ex utero proditurum expectaret: sed præter aquea quædam effluvia nihil apparuit; & dolores paulatim omnino remiserunt: interpositis diebus aliquot tumor ventris & dolores aucti sunt: purgantibus, cataplasmate & incessionibus adhibitis subdidit insigniter tumor; dolores fere sublatis; ægra rursus munia domesticæ perferre incipiente. Haud ita multo post accedentibus subito convulsionibus, ea ipsa die vitam cum morte commutat. Aperto cadavere loco glandularum mesenterii apparuerunt vesicæ venulis ejusdem implicitæ ac testæ, uti & toti mesenterio hinc inde adnatæ, ultra viginti omnes inter se connexæ, molæ variæ, aqua limpidissima turgentes: harum maxima caput infantis, sex alia pugnum, reliquæ ova gallinacea & columbina æquabant.

Filia celebris pharmacopœ, dissecta post obitum ob ascitem, ostendit in mesenterio suo inf-

insignem tumorem libras viginti ponderantem, involucri membranaceo extus tectum, intus vero repletum vesiculis pluribus aqua limpida distentis. Increvit tam lente hæc moles, ut prægnationis suspicionem moverit: sed elapso partus tempore, conflavit deinceps misera hæc integrum triennium cum funestissima ascitis species; adeo ut vix unquam spiritum libere traxerit. Huic Physconia species, ruptis vesiculis, focus accessit ascites.

2. Virum ingluviæ deditum variis corripuerunt affectus, qui quidem curati, nusquam tamen in totum sublati sunt: tandem totius abdominis inæqualem tumorem percipiens, sensimque languore universali affectus dolorem in lumbis gravativum, in sinistro hypochondrio obtusum & sub ventriculo transversalem, constrictorium, conquestus est: Irritis remediis sensim contabuit. Aperto cadavere observabatur glandulæ omnes tum mesenterii, tum externæ abdominis, maxime in regione lumbari, induratae; cellulæ intestini coli scybalis, frustisque caseorum ingestorum fere omnes infarctæ; et nique tunc crusta fufosæ partim obductus.

Mulieri sexagenariæ ab octo annis abdominis tumor cœperat sensim atque indolenter ad suam magnitudinem progredi: interim naturæ, animæ, ac vitæ munia, perinde fere ac sana, ægra obibat: duobus ante mortem mensibus tantum lecto se tradere coacta fuit, febre superveniente. Secto cadavere inventum est mesenterium tumore miro ac prope incredibili turgens, librarum decem & levis pondere, totum extus schirrhosum, solis parte sui postica lumborum vertebri adhærens, antica autem peritonæo schirrhoso pariter ac proflus cartilagineo, nullatenus vero intestinis, aliisque partibus, quibus velut connatum alligabatur. In ipso suberant infiniti tumores cytici materia varia, aquosa nimirum, oleosa, mellea, sebacea, albuginea, pultacea referti, &c. . . . Aquæ situlam habebat abdominis cavum, ascite in physconia societatem tandem veniente.

3. Puer octennis ab alio puero fuste circa lumbos percussus, aliquot diebus post male habere cœpit, & septimanis aliquot præteritis, licet ad vitæ tempus ultimum cibo sufficienti nutrire, tamen assumptus obiit. Huic licet nec tussis molestia esset, nec febris laboraret; nihilominus tanquam phthisicus a quodam tractatus fuit. Parentibus mortis causam intelligere cupientibus, decreta est mortui pueri exenteratio. Cadavere denudato, abdomen turgidum & utrinque circa umbilici regionem renitens inventum est: quo aperto glandulæ mesenterii non solum tumentes, sed etiam schirrhosæ apparebant, atque ita conglobatae ut duorum pugnorum magnitudinem superarent. In thorace & pulmonibus vitii nihil penitus occurrit. Varietatis hujuscemodi Historias habent *Claudius*, *Trincavellius*, *Riolanus*, *Morgagnius* locis citatis.

4. Refert *Bonetus* ex *Vveschio* mulierem Parisiis vitam fuisse ingenti totius abdominis tumore cor-

reptam cum aliquo lumborum dolore, quam Medici quidam gravidam existimantes ad partum accingi jubebat, parum omnino proficientes. Abdomen univèrsum quod tractatum, non aquæ, sed carnis duræ consistentiam præ se ferebat, ita elevaverat tumor, ut geminos utero gestare videretur: cæterum aderat appetitus; alvi & vesicæ beneficio libere fruebatur mulier, de re alia nulla conquesta, nisi de tumoris molestita & indecentia. Accitus postea *Honoratus* bono animo hanc esse jubebat, reique familiari operam dare, neque de onere illo die deponendo quidquam ultra cogitare; prægnationem enim hanc non esse, sed mesenterii sarcoma, cujus scilicet glandulæ mirum in modum intumuerant, accedente quadam insensibili syllarosi: tres jam eodem affectu laborantes scæminas sibi olim fuisse observatas.

5. Puellæ menses nata tredecim insigni ventris tumore ac tensione vexabatur, tanto respiracioni facto impedimento, ut statim suffocatione jugulanda videretur. Tumoris ad ilia utrimque pertingentis aequalis palpo deprehendebatur circumscriptio: quinque adhuc menses fere duravit affectus hujuscemodi, quem intra octiduum lethalem pronuntiabant optima notæ Medici ac Chirurgi. Facta cadaveris sectione occurtebat in sinistro latere ruber immensa molis cystide duplici venis varicosis intertexta præditum, libras 10. pendens, materia pulmentum, ova cocta, ficus, carnem referente factum: tuberculis tribus aliis, pondere trium librarum, quoad cystidem & materiam contentam similibus factum, quod ab apophysis transversalibus vertebrarum lumbiarum ortum ducens, deinde sub liene transiens totum id latum occupabat; dextrum vero latum terebant duo itidem immensa tubera prope vertebrae originem trahentia, quoad cystidem & inclusam materiam similia, libras 4. pendentia: quorum alterum alterum cavam jecoris partem adimplebat; alterum ad os usque pubis descendebat. Diaphragmate ad claviculas impulso duorum digitorum spatium pulmonibus non erat reliquum. Sana erant reliqua omnia thoracis atque abdominis viscera.

Puero intra biennium excrevit abdomen in eam molem ut crederetur firmiter ascite laborare. Sed sectio cadaveris deinceps adhibita, in venit tamen illic nihil liquoris; verum ingens solummodo steatoma quod ex mesenterii glandulis excrevens de venerat in eam magnitudinem; ut bilanci impositum ultra libras octodecim ponderaret. Erant jecur, lien, ventriculus illæsa, pancreas pingue ac ponderosum, & alterutrum latus rene suo destitutum. . . .

Steatoma mesenterii capitis magnitudine, sensu gravitatis, coloribus per intervalla, & vomitionibus stipatum; quandoque diarrhœa torminosa accedebat; pedes ante obitum œdematosi fuerunt, nullum serum in abdomine.

Miles quem hydropicuna existimabant. omnino macilentus, œdematiæ, seu phlegmatia crurum & tibiæ laborans, abdomen portentosi volum-

voluminis habebat cum dispnoea, debilitate, anxietate vis præcordiorum, & fame maxima sine siti.

Gerebat in abdomine molem adiposam, trilobam, quinquaginta quinque librarum pondere, quilibet lobus tumoris intus cavus continens liquidi obscuro-flavi circiter libras sex, in altero quid arenosi latitabat, vix aquæ libræ duæ circa tumorem, qui vasibus sanguineis, imo quibusdam lacteis circumdatus erat; unde jure refertur glandulas mesenterii portentose auctas fuisse.

Fungus est excrescentia mollis; ille innascitur mesenterio, & ita sensim crescit, ut mulieribus graviditatem mentiatur. Plures sunt observationes, ut *VVelschii*, *Slegelii*, *Severini*, *Horstii*. Appetitus, alvi, vesicæque munia bene se habent; tantummodo est in hoc morbo magni, carnosique tumoris in abdomine molestia & indecentia. *Pigres* hunc tumorem vocat *Sarcoma mesenterii*; alii *Suaſarcoſim*; Galli *Chamignon*.

Aliam historiam vide apud *Boneti Sepulchret. tom. 3. pag. 93. num. 8.*

7. *Physconia intestinalis*, Cl. Cuffon; (a) *concreto-glomerata*, Morgagni de Sedib. & caus. morbor. Tom. II. Epist. 39. num. 21. 25. (b) *sarcomatica*, Fantoni Observ. Med. selectiores, Observ. XI. C.

1. Vir hypochondriacæ affectioni & fluxui hæmorrhoidali obnoxius vivebat: imminuto fluxu præfatos dolores quidam ventris, sæpe repentini momentarii, nonnunquam paulo longiores, ipsi interdum creabant molestiam, quæ, fluxu penitus compresso, major in dies facta est. Elapsis pluribus mensibus animadverti cœpit in ventre durities quædam, ac tumor: prædicta incommoda alvi adstrictio slipabatur; accesserunt vomitiones contumacissimæ, nulli morigeræ remedio, supervenit macies, febricula; interim ventris tumor ita increverat ut jam circulum æquaret cujus diameter esset octo digitorum: erat autem is non tactu modo, sed & visu persentiendus, cuti concolor, medius inter ensiformem appendicem & umbilicum locatus, & ab utroque modice distans: tuberosus, renitens ex corporibus glandulosis quali compactus palpo videbatur, dolebat a pressione, & etiam cum flatibus vexaretur æger, huc illuc movebatur, si manu utraque comprehenderentur ipsius latera: facile erat animadvertere eum non ventris parietibus, verum his proximum esse. Docuit abdominis apertio totam ileum intestinum & jejuni proximi partem aliquam farsum retracta, coærcervata, & inter se arctissime conjuncta magnam illam ac circumscriptam protuberantiam efficere &c. Signa quibus hæc physconia varietas utcumque dignosci possit, necnon causas quibus debebatur hæc intestinorum retractio, & coærcervatio, memorat laudatus Author. Patent ex concretionis theoria apud *Gortorum* aliosque legenda causa quæ arctissimam intestinorum conglobatorum connexionem in hac varietate observatam induxerunt.

2. Puer 10. circiter annorum, habitus corporis

caruosi, cœpit ægrotare dolore ventris violento, cum febre & vehementi vomitu: observabatur infra sinistrum hypochondrium versus epigastrium oblonga eminentia cum aliquali duritie, quæ videbatur æmulari prolapsum lienis. Febre, quæ fugata fuerat ope congruorum remedium, redeunte, dolore continuo nullis remediis auscultante, & protuberantia immutata permanente, puer extinctus est. Aperto cadavere omnia satis sanè indenta sunt, præter intestinum colon in latere sinistro & sub ventriculo, longitudine palmari valde durum, distentum, & tumore carnosio, fibroso, admodum denso, ipsius cavitatem coarctante, instructum. Secedebat tunica ejus exterior purulento humore infarcta, & fraccida.

8. *Physconia omentalis*; Frid. Reebman. Diss. de Omento; Cl. Cuffon. C.

Est abdominis intumescencia ab omenti mole adducta cum duritie scirrhusa, cartilaginea, vel ab infarctu ajus & convulsione.

Scirrhusum totam epigastrii regionem occupans omentum *Riverius* in Canonico Monspeliensi vidit. *Prax. lib. 13. cap. 5.*

Scirrhusum & adiposo carneum vidit *Ryschius Observ. anatom. 63.* In eodem crasso carnosio pilosum globum idem vidit. *Observ. 18.* In puella carnosio-glanduloso crassum, *VVarthonus Aënochr. cap. 12. Bartholinus, Anat. lib. 1. cap. 8.* Cancrosum ventriculo & hepatis adnatum, *Haller, comment. in Boeberhaave.* Crassum, durum, fere lapidosum, *Panarolus pentec. 3. observat. 10.* Ossecum tredecim librarum pondere, *Mongin. Hist. de l'Academ. des Sciences 1732. p. 34.* Auctum ad quinque libras refert *Vesalius*, teste *Bartholino*. Multis millenis glandularum infarctum, *Seegerus Ephemer. German.* Conglobatum viginti sex libras pendens, unde mulier primum gravida, dein hypodropica habebatur, *Reisellius*: triginta libras pendens, unde orthopnoea exorta, *Furſtius & Boerhaave*, *Haller comment. in Inst. Capitis infantis* magnitudinem adæquans, *Raygerus*. Durum ingens sexdecim libras pendens, atroces dolores creans in femina, *Huxham Philosoph. Transact. vol. 7. pag. 519. & 134.*

Mulier ventris tumorem gerebat qui ascitem ingentem quantitate mentiebatur. Ab aliquot annis exordium sumperat affectus, & pedetentim invulnerat, irritis remediis, omnibus ad resolutionem & dissipationem tumoris accommodatis. Tanti ponderis extensione non solum doloribus variarum partium consumebatur, sed insuper præcedente reliqui corporis atrophia tandem extinguebatur. Aperto abdomine in conspectum veniebat tumor ingens; totam ventris capacitatem implens, libras 56. pendens, undique satis crassa ac robusta membrana donatus, substantia constans primum adiposa, dein scirrhusa ac glandulosa, cuius medium tenebat cavitas foetida ac foetida sanie repleta. In parte inferiori ac in lateribus facili negotio sine partium reliquarum læsione separabatur tumor; aut superius a fundo ventriculi, par-

partibusque circumjacentibus non sine laceratione divellebatur. *Greg. Hoffm. Prob. 10. Dec. VI.* Cura obtinetur longo usu martialium, mercurialium, salinorum, nec non extus saponaceis, resinosis, emplasticis, interposito usu laxantium, millepedum, salinorum, saponis, aceti, &c.

9. *Physconia polysplachna* Cl. Cuffon; (a) *scirrhouea*. Fabr. Hildani Cent. II. Obs. 45. (b) *scirrhouea* & *Jarcomatica*, Huldenreich Misc. Nat. Cur. Ann. VI. & VII. p. 321. (c) *scirrhouea* & *adiposa*, T. Bartholin. Cent. III. Obs. 6. (d) *hydatidosa*, VVolch. Coiter Obs. Anat. p. 1. 7. Maur. Cordæi Comm. 5. ad lib. priorem Hippocr. de muliebr. (e) *hydatidosa* & *scirrhouea*, Halleri Disp. Pathol. Tom. V. p. 256. C.

1. Secabat *Febr. Hildanus* mulierem morbo jam pridem detentam, quæ sibi persuaserat foetum mortuum; post foetus alterius intra triduum mortui partum, per menses 14. in utero remansisse. Hanc ipsi opinionem iniecerat durities sinistra in latere manifesta; oblonga, inferne rotunda, caput infantis representans, adusque illa sese extendens, & simul comprehendens regionem umbilici una cum lateris dextræ costis spuris. Reperiebatur autem hepar tantæ magnitudinis, ut costis sinistri lateris spuris transgrederetur; lienem vero mole portentosum, durum, inferne rotundum, sanguine adusto plenum, hepatis lobo adnatum.

2. Mulier annorum 45. temperamenti biliosi, post consolidarum ulcus, quod sub axilla dextra per aliquot menses aluerat, incidit in ciborum fastidium, vomitum, sitim intensam, cum dolore circa hepatis regionem gravatio & insigni dextræ hypocondrii tumore: invaluerunt in dies symptomata; non remiserunt dolores; tumor nec emolliri, nec dissecari potuit; accessit icterus; tandem misera, dextro latere, præ tumoris ipsam trahentis ac ferme opprimentis mole, versus terram inclinato, dies noctesque sedens animam effavit. Secto abdomine inventum est hepar scirrhouum, vastissimum, libras 14. pendens: in mesenterio autem detecta fuit excrecentia carnosæ, caput infantis magnitudine æquans. Viscera reliqua a nativa bonitate nihil defecerunt.

3. *Fœmina* prægnans ab osterice judicabatur ob ventris tumorem ac duritiem: per intervalla modo remittebat durities, modo augebatur: pedes subinde tumidi, interdum absque sensibili evacuatione subsidebant: cæterum eleganter toto corpore carnosæ ac florentis ætatis erat fœmina. Intra 4. menses ita invalescerant symptomata præfata, ut doloribus ingentibus excruciatæ vivere desierit. Culter anatomicus fitebat intestina tenuia omnia, arctissime inter se connexa, eminentia, membranis & pinguedine cooperta; hepar grandius, utrumque implens hypocondrium, scirrhouum, cum ventriculo, liene &c. mediante pinguedine cohærens; lienem adipi immersum; ventriculum densum, cartilagineis duritiæ; intestina crassa sub membrana præpingui, ac per abdomen protensa universum, de *Sauvages Nosologia Methodica. Tom. II.*

litescencia; intestini recti vicinias pinguedine obfusas &c. In viliorum prædictorum societatem venerat sanguis ferofus in ventris ac thoracis cavum magna copia effusus.

4. Phthifici ventrem distentum secabat *Coiterus*, & inveniebat vesiculas inæquales, aqua lymphida repletas, ubique peritonæo, mesenterio, intestinis, hepatis, lieni, visceribus denique omnibus adhærentes. Consumpta & exsucca erant viscera præfata. Aquam nullam habebat abdominis capacitatis. Simile exemplum hydatidum loco citato refert *Cordæus*, qui in mulieris cadavere nullum cavum observabat in quo non penderent vesicæ aqua citrina & fœtoris experti repletæ: his scætebant intus & extus vesica urinaria, renes, uterus, ventriculus, intestina, pericardium, cor, &c. his tegebatur hepar, lingue universus: Oestingentia numerus facile superasset.

5. Mulier 46. annos nata, temperamento sanguineo-phlegmatico & habitu corporis macilento prædita, post suppressa menstrua, acerbissimos abdominis dolores patiebatur. Trium annorum spatio in dies ita intumescit abdomen, ut ambulatio ei ob difficultatem respirandi denegaretur; & summa oriretur imbecillitas: pedes & femora nullo timore affecta, imo & contabida erant: nulla corpore moto sentiebatur fluctuatio; verum hepar durum, scirrhouum percipiebatur, non secus ac regio circa vesicam urinariam: interim paracentesim urgebat ægra, qua asciticam non ita pridem curatam horat: reluctabantur Medici: instituitur tandem paracentesis in latere sinistro, mollissimo, tenuissimoque: fluebat aqua pauca, viscida, gelatinosa, tenax, quæ ad vesperam sponte subsistebat: profundiorum incisionem idem sequebatur effectus. Ex apertura identidem prodibant cuticulæ: exacto biduo cum impetu profluebant hydatides, partim disruptæ, partim sero limpido repletæ, majores, minores, quæ sub qualibet deligatione per tres dies exire pergebant. Secto cadavere, musculis abdominalibus, peritonæum, uterus cum suis ligamentis, & vesica urinaria scirrhouea inventa sunt; viscera vero reliqua vesicis sero repletis vel cooperta, vel referta: Plura vide loco citato.

10. *Physconia visceralis* Bonet. Sepulchr. de gravid. fals. Obs. 3. *Megalosplachna* Hippocratis; *Physconia megalosplachma* Cl. Cuffon, Marc. Donati Hist. Med. Mir. Lib. IV. c. 2. Schenk ex Garnero de Liene Lib. III. obs. 9. Salmuth Cent. I. Obs. 21. Boneti Med. Sept. Lib. VII. p. 487. Bianchi hist. hepat. T. I. p. 130. C.

Mulier novem menses utero gestare putabatur; instante partus tempore obiit præ dolore; totum corpus internum, epiploum, meseræum, hepar, lien, pulmones, cor quoque & peritonæum erant obfusa vesiculis aqua limpida plenis, cuique vesiculæ triplex erat tunica. *Ballonius Parad. 186.* In alia hepar & splenem immensæ molis invenere.

Hanc speciem sistit visceris unius aut multi-

plicis, inculpabili undequaque substantia contexti, magnitudo abdomen elevans atque distendens; perstat illæsa visceris functio: una peccat moles, palpo iudice: quod non ita tamen intelligi volumus quasi functionum aliarum a viscere justo majori non pendendum nusquam adesset læsio; in hac specie non semel observantur dyspnœa, ponderis sensus, molestia subvario corporis motu & similia: Cæterum vita vel sana est, vel a sanitate parum omnino abludit. Megaloplachniæ plurima apud Auctores prostant exempla. Hepar mole maxima prædicum, naturalis tamen habitudinis, in subjectis plurimis per varia morborum genera denatis invenit *Bianchi*. Fœminæ optima sanitate fruentis, & hepar vastæ molis in corpore alentis historiam *Salmuthus* commemorat. In puella similem hepatis magnitudinem dyspnœa nulla stipatam, quamvis alia adessent symptomata dolorifica quæ in hepatis molem obnormem refundenda certe non veniebant, vidi *Carolus Offredus*. Non semel tamen difficultatem spirandi comitem habet Megaloplachnia hepatica. Exempla de hoc genere apud præfatum *Offredum*, *Dominicum de Marchettis*, aliosque legere datur. Quod de hepate modo diximus in liene etiam locum invenit, qui ob malam conformationem vel hypertrophiam sua mole, sana licet, nonnumquam spectabilis est, abdomenque distendit. Historias Megaloplachniæ splenicæ referunt *Schenkius*, *Marcellus Donatus*, *Vesalius*, *Helvigijs*, & sexcenti alii. Hujus cum hepatica combinatæ casum, ut alios fileamus, describit in *observationibus Anatomico-Medicis Schraderus*, qui incisio quodam cadavere hepar & lienem insignis magnitudinis invenit, parenchymate interim utriusque visceris integro ac bene colorato . . . Cæterum ex hac specie exulare jubemus obeso- rum megaloplachniam adipis copie abdominalia viscera obfidenti tribuendam, quæ nimium Polyfarcicæ symptoma est vulgatissimum: Speciei hujuscemodi varietatem tunc tantum creat pinguedo, cum interiores abdominis partes ita obruit, ut ventris protuberantia, cum reliqui corporis marcore aut saltem impinguationis defectu conjugatur.

11. *Physconia externa lupialis*, Cl. Cuffon, VValter Graham *Transf. Philos. Compend. Vol. IX. cap. 4. p. 187. C.*

Puella 30. annos nata, prospera fati veletudine gaudens, nisi quod interdum de menstruo- rum suppressione quereretur, dum pondus abdomini applicatum elevabat, nifum edidit validum, quem insequeretur dolor vividus in sinistro latere; exactis duabus tribusve hebdomadis, in eodem latere observandus veniebat exiguus tumor rotundus; & paulo post affurgebat abdomen univèrsum, magis tamen in sinistra quam in dextra parte. Querimonias habebat sæpius ægra de cerebri ac vehementibus in intestinis doloribus, qui interdum ita invagescabant, ut solo opii liberaliter assumpti usque quies ac somnus obreperent: cæterum parce admodum fluebant urinæ; & tanta alvum te-

nebat segnities ut raro admodum, nisi cathartice portionis aut clysteris beneficio, ea descenderet: a cathartice male semper, ad emollientibus vero enematis optime habuit ægra: adeo non tumebant pedes, tibiæ, femora, ut potius artus inferiores, non secus ac reliquas partes marcor obfideret. Tumor abdominis erat insignis, præprimis circa umbilicum, inæqualis, major scilicet latere sinistro quam in dextro, ita durus ut pressioni prorsus obfisteret. Regionem epigastricam tenebat peculiaris protuberantia, molliuscule, quæ digito prementi sese inflecti patiebatur. Tres fere annos morbus emensus est. Culter Anatomicus exhibuit membranam adiposam tenuissimam, musculos abdominales gracilissimos, peritonæum, præcipiam morbi sedem, adeo portentes incrassatum, ut circa & infra umbilicum pollicum quinque latitudinem superaret, supra ipsum crassitie donatum paulo minori: in eo observanda veniebat numerosissima lupiarum substantia alba & spongiosa distinctarum cohortum: quarum alix rotundæ, oblongæ alix: maxime in latere sinistro reperiundæ ovum anserinum æquabant, alix columbinum, his minores erant nonnullæ; colore ac consistentia variabat materies in his contenta, quæ nunc tenuis, albida, nunc viscosa, gelatinosa, bellucida, albumini ovorum similis, nunc tandem spissa, alba, puri analoga: ut contentorum ita & cystidum varia erat conditio; membranæ his tenues, illis crassiores, plurimis cartilagineæ. Debebat peculiaris epigastricæ sinistri protuberantia cystidi aquosæ, splenis ac renis regionem occupanti, intra peritonæum eo in loco tres fere lineas crassum efformatæ. Abdomine exultabat pus, nec non aqua. Maximum erat hepar, sanguineque farsctum. Intestina in latus dextrum adegerat lateris sinistri protuberantia cystica, &c.

12. *Physconia externa scirrhouea* Cl. Cuffon, Ger. Blaf. *Obl. Med. VI. C.*

Mulier 35. annorum, tæbe confecta, & a mole, uti credebatur, extincta per triennium ventris intumescencia sensim aucta laboraverat; durum valde abdomen; sic ut constitutionem lapideam referre, ubi manu attingebatur. Culter Anatomicus nec pinguedinis, nec membranarum, imo ne musculorum quidem abdominalium vestigia exhibuit: omnia hic in substantiam commutata reperiebantur alienam, ulna dimidia in regione umbilici crassam, omnino cartilagineam, circa corporis exteriora, versus interiora vero magis carcinomatodeam. Ortum duxerat malum ex tuberculo duplici ad spinam & os pectoris sinistro in latere sito, cystidi propriæ incluso, cui protuberantiæ reliqua pars adnata quasi incumbebat.

13. *Physconia externa hydatidosa* Cl. Cuffon, Bonet. *Sepulchr. de Gravid. falsa Obl. 3. §. 2. 3. 4. 11. &c.* Acholtzii apud Schenckium lib. III. de Hydrope *Obl. 4. &* apud Scholtzium *Conf. 336.* Solenandri *Conf. 15. Sect. V. Riverii Obl. communicat. ultim. C.*

Inventus est in mesenteria puellæ tumor viginti libra ponderans, intus refertus vesiculis. In femina altera quæ gravida habebatur, abdomen erat plenum vesiculis crebris, aqua limpida refertis. Vide *Balonium parad.* 186. Vide de hac re *Philosop. Transact. ann. 1722. n. 370.* ubi in cisione in vivo octo millia globulorum, seu hydatidum educta sunt ex abdomine.

Mulier plebeja, annos circiter 40. nata, humiliorum domus partem inhabitans, ætate & autumno ventre tumere cœpit absque molestia, ut gravidam se crederet; hyeme accedente, eam invaserunt dolores gravativi, tensivi, lancinativi, noctu vehementius affligentes, incrementum simul ventre, absque reliqui corporis inflatione ulla, imo potius emaciatione. Graviditatis spe in metum hydropis mutata, perquisivit & admisit undequaque remedia, sed frustra: quin dolores, una cum ventre subinde magis aucti fuerunt, ut noctu neque in lecto, neque extra quiescere poterit, sed in summo gelu extra domum obambulare ejulabunda, donec tandem dolorum magnitudine exanimata concessit. Sectione abdominis facta, flatus nullus compertus est, aqua vero pauca; angusto spatio arctabantur intestina & reliqua viscera. Abdominis parietes a cute ad peritonæum quasi alba pinguedine dumtaxat contexti videbantur, nulla musculorum carnea substantia interposita, sed vesiculis crebris, majoribus ac minoribus, aqua limpida refertis, atque invicem coherentibus: elatior magisque tensa erat regio umbilicalis. Dum, adacta profunde novacula, circa umbilicum abdominis integumenta incidere, aqua obscura, quasi referata propria cavitate, largissime profuit; totaque citissime evacuata fuit: in societatem ergo morbi nostri tandem venerat cystis aquosa, ruptis in focum communem hydatidibus natales debens. Physconia hydatidifera casum narrant Solenander simplicem, Riverius cum apostemate combinatum, ægro emergente.

14. *Physconia ab adipe subcutaneo*, Cl. Cusson, (a) *simplex* Cl. Lieutaud *Comp. Med. J. Mich. Febr.* apud Boner. *Med. Sept. Tom. I. p. 956.* (b) *syphilitica* observante Celeb. Fizes. C.

1. In muliere observabat Cl. Lieutaud tumorem abdominis duritie scirrhomæ præditum, lente incrementem, admodum dolentem, febre lenta stipatum, tandem portentosum, a coacervatione, ac congestione adipis subcutanei enatum. Abdominis integumenta, etsi crassissima, partis hujusce ambitum excedebant, ac duplicaturam passim femoribus incumbant: Partes corporis reliquæ interim gradatim contabescant: mulier fato fungebatur macie confecta. Cadaver apertum exhibebat cellularem textum abdominis adipem ita distentum, ut in nonnullis locis ad sex pollices ascenderet ipsi crassities; viscera vero abdominalia obstructionibus scirrholis, suppurationibus, ac corruptela tentata. *Hypogastricele*, Cl. Lieutaud audit hanc Physconia species, quam remediis omnibus adhibitis immorigeram expertus est

Varietatis ejusdem exemplum cum copiosa pinguedine nonnulla etiam abdominis viscera obfidente combinatum ex *Febrio* refert *Bonetus loc. cit.* Varios cruciatum labores exantlaverat patiens cui in insignem magnitudinem elevabatur abdomen, primo aspectu hydropem mentiens, nisi hanc opinionem delere jussisset durities ejus insolita: cæterum exfucca erant membra omnia. Secta abdominis cute pinguedo sub ea occurrebat quatuor in umbilicali regione digitorum latitudinem æquans; copioso adipe obvolvebatur lien ac renes; intestina omnia particulis pinguibus hinc inde conspersa videbantur, &c.

2. In viro syphilitide confirmata laboranti observabat alteram hujusce speciei varietatem *Celeb. Fizes.* Abdomen viru venereo tactum mire turgibat, infarctis, distentis, induratis per adipem subcutaneum coacervatum sæcè cellulæ loculis. Celebrata post debitas præparaciones, ut *Monspelli* moris est, hydrargyrosi, & inuncto, præ reliquis partibus illini solitis, ad septimam usque vicem abdomine, evanuit protuberantia; & in gratiam cum sanitate æger profus restitutus est.

15. *Physconia ab excrescentia*. C.

Ea est abdominis partialis durities, aut intumescencia quæ pendet ab excrescentia obstructionem mentiente.

Excrescentiam ad pylorum memorant *Vesalius*, *Benivenius*, *Fernelius*; ad intestina reni ovillo similem ano rejectam *Chr. VVinelæ. Collect. Acad. Tom. 3. pag. 274.*

X. GRAVIDITAS, *Gærecis Cuesis*; *Großse. Ægræ Gravidæ, utero gerentes.*

Verus est morbus, isque apud mulieres pœnalis, (docet *Genesis*) cujus signum præcipuum est abdominis intumescencia in axi hypogastrici prominens, sensim ascendens, partuque terminanda.

Differt ab hydrometra, 1. quia ultra quartum mensem in graviditate vera datur motus fœtus in utero contenti, vel sensus molæ per graviditatem huc illuc inclinantis; 2. quia datur resistentia tanquam a partibus solidis in utero contentis; in hydrometra vero nec motus tum totalis, tum partialis, nec firmitas adest, sed potius fluctuatio tanquam a fluidis in utero congestis.

Principium graviditatis cujuscumque est coitus feminæ cum mare, unde quæ viro non utuntur hydrometræ quidem, minime vero gravidæ esse possunt; verum dantur plures fallaciæ ex parte earum quæ innuptæ graviditatem celare, aut quæ nuptæ eam simulare cupiunt, præter errores involuntarios.

Causa graviditatis est evolutio fœtus, vel placenta in utero, aut tuba alterutra, præmissa fecundatione, si fœtus exolvatur, graviditas vera est tum uterina, tum tubalis; si vero suffocetur ab evolutione placenta, datur molaris,

non potest autem distendi uterus prius in pelvi contentus, & crescere ad hoc ut contineat foetum novimestrem cum liquore amnii & placenta, quæ omnia duodecim circiter libras aequant, quin sensim sursum ultra umbilicalem regionem tumor in abdominis axi prominens ascendat, quin ligamenta distendantur, distensusque uterus vicinas partes premat; unde dyspnœa, constipatio, difficultis incessus, gravitas seu lassitudo rotius corporis; præterea suppressa majori sanguinis menstrui copia, quam quæ primis saltem mensibus ad nutricatum ex-gui foetus impendi potest, superfluo sanguine onerantur viscera acutiori sensu prædita, potissimum stomachus; unde nausea, malacia, alicuæ gravidarum incommoda, initio graviditatis magis conspicua.

1. *Graviditas vera* Mauriceau libro 1. cap. 6.

Ea est quæ a foetu in utero evoluto producitur, quæ cum molari eadem per tres, vel quatuor primos menses habet symptomata, nec distingui potest a tubali, nisi quod tumor in axi hypogastrici constanter observatur; in tubali vero constanter ad alterutrum latus. Cognoscitur 1. ex eo quod post coitum catamenia solito tempora priuserumpentia jam deficiant, nisi valde plethorica sit mulier; 2. quod phenomena eadem ex parte appetituum superveniant, quæ in prægressis graviditatibus, eaque diversa in diversis mulieribus; alia enim vinum, alia tabacum, alia panem, haleces, &c. quibus delectabatur jam fastidit, aut quæ oderat jam sectatur. 3. Intumescit hypogastrium, colore tamen faciei florido permanente, unde a chlorosi, & ascite incipiente cum opilatione dissepit. 4. Inter quartum & quintum mensem distincte percipit motum partialem foetus qui initio velut exiguus nus titillabat, deinde alterutram corporis partem huc, vel illuc pro lubitu movet, icalecitat, extenditur, mox in alterum latus seprovolvitur; qui motus vegetiores quovis mense evadunt, & sæpe matri dolorem creant, quique palpo exploranti videntur fieri a capite foetus, vel a clunibus, vel a pedibus, hanc modo, vel illam uteri regionem prementibus, qui certe motus partiales in mola deficiunt. 5. Ultra quartum mensem mammae turgescunt lacte quidem seroso, sed tamen albescente, & multo copiosiori quam in foeminis dudum vacuis, viduisse. 6. Si digito in vaginam immisso tangatur orificium uteri, dum altera manu jejuna mulieris exploratur hypogastrium, & in partes oppositas alternis vicibus premitur, ut docet *Puzos*, graviditas inter secundum & tertium mensem detegi poterit; quippe eo tempore fundus uteri gravidus duobus, tribusve transversis digitis ossa pubis supereminet, & pressio hujus fundi transfertur ad digitum uteri orificio admotum; illa tamen exploratio in mulieribus ventricosis non nisi inter tertium & quartum mensem profutura est; addit signis *Mauriceau* orificij uteri clausuram, cervicis ejus brevitatem & crassitiem majorem, ejus etiam versus posteriora inclinationem,

de quorum signorum veritate merito dubitabat *clar. Puzos*.

Cura exigit ut initio & in fine graviditatis metuentes abortum caveant a lapsu, icu, pathematibus, saltibus, similibusque nimis commotionibus; quoad victum insalubris modo jucundior & expectatus cibus minus nocet gravidis quam non gravidis; plures gravidæ indigent phlebotomia bis terve in decursu graviditatis repetita, & per illam a pluris incommodis liberantur; phlebotomia vero e brachio tantum, non e pede instituta est juxta usum; caveant ab arctioribus crocotis, thoracibusque abdomem comprimentibus, nec non ab occasionibus pathematum quibus magis percussuntur quam non gravidæ; ultimo mense butyro vias foetus inungant.

Quomodo vero liberentur per partum, vide in *dystocia*.

2. *Graviditas molaris*, Mauriceau lib. I. cap. 9. pag. 104. & lib. II. cap. 31. Synopsis Ephemerid. Germaniæ. L.

Signa molæ vide in *Dystocia a mola*.

Concreta carnosa in utero sunt vel falsa germina, vel ova immatura, vel mola, vel fungi. *Falsa germina* sunt placenta incrassata, undique clausa, in pyriformem molem efficta, intra quam vel aqua tantum later, vel nullus continetur embryovivus, sed tantum embryonis rudimentum exiguum, & informe. *Ovum* vel germen verum est folliculus filamentosus, pellucidus, albumine pellucido plenus, in quo lateat embryo mensis ætatem nondum adeptus, vermiculo similis. *Mola* demum est moles carnosa vel hydatidosa ex foliis placente incremento per multos menses facta prodians embryone destituta.

Quoniam intra mensis spatium tantum crescit falsum germen, nullo signo illud, dum lateat in utero, dignosci potest. Abortus vero ejus, qui effluxio proprie dicitur, illud in conspectum prodit; verum mola idem evadit cum diutius, imo ultra novem menses, in utero resistat, & foetus instar exerescit; adeoque graviditatem veram mentitus usquequo, cum ad quartum mensem & semissem devenit motus est & ultra, nullus motus partialis in utero perferitur, sed tantum motus totius in partem decliviorum pro diversa matris positura diversus.

Adsunt scilicet initio graviditatis molaris anorexia, malacia, vomitus, suppressio catameniorum, asthenia, ut in vera graviditate, sed illa non ita diu durat; identidem menorrhagia serosa exigua & irregularis accedit, lumbago obscura supervenit, quin ulli principio procatartico nec menorrhagia, nec lumbago tribui possint. Exploratio etiam docet uterum non ita eminere intra abdomen, ac in vera graviditate sub eodem termino emanere solet supra pubem; si intra secundum, tertiumque graviditatis mensem subito superveniat gravis menorrhagia, cum lumbagine parturitionis prodromo, grumorum effluxu, & gravitate pedicis, signum est certius falsi germinis, maxime si exploratum uteri orificij possit digitum admittere, & digitus percipiatur in

in utero corpus molle quoddam extrorsum tendens, fere certum est instare falsi germinis exclusionem. Vidi nuper post aliquot dies a menorrhagia gravi dolores partus succedere, sedato aut cessante fere sanguinis effluxu & abortum feliciter terminari; quo facto vires sensim recuperabantur; quibus cautelis debeat in hisce casibus sollicitari partus, docet *Puzos de falso germine, cap. 19.*

Molam viginti libras pendentem, assumpto spiritu salis ammoniaci salito Zvelferi, & cathartico expulit *Khoniis Collect. Acad. Hom. 3. pag. 368.* Huic scopo frequentes clysteres profunt, si mola ut extra uterum, ut ea quam refert *Christ. Fromman. ibid. pag. 50.* & ad physiconiam pertinet, qualis in virginibus etiam reperitur.

Molas quinque imo septemdecim annorum observantur *Academici Germanici Socii.* Vide *Synopsim Ephemerid. Molæ hydatidosæ, vesicariæ, seu vesicales, sebaceæ sex pingues, sanguinæ, & carneæ observantur.* Omnes vero valis, vel lymphaticis, vel sanguineis placentæ infarctis, dilatatis fabrefactæ sunt.

3. *Graviditas perennis, Collect. Acad. Tom. 3. pag. 697. L.*

Uxor militis gravida termino consueto advocavit obstetricem, sed parere non potuit: decimo graviditatis mense foetus erat jam mortuus, cum lochia ubertim fluxere, & lac per duos menses e mammis promanavit; supervenit dein scabies maligna; tunc moles abdominis decrevit; interea foetus sceletum in utero percipiebatur; carnes absumptæ judicabantur. Hæc judicabat post sex graviditatis annos *Georg. Hannaus Med. Danus.*

Montpelii vero uxor Senatoris per multos annos sterilis, paulo ante mariti obitum concepit, non mense conamina partus experta est, & a peritissimis in arte obstetricia viris explorata fuit, quorum testimonio minime æquivoco, constabat eam foetum gestare novimessem, cujus caput intermedia tantum membrana crassiori manibus suis tetigisse se fidedigini Chirurgi asseruerunt; demum a mense in mensem frustra expectabatur partus, quievire omnia foetus conamina, ipse foetus obiit, & tumor durus in regione hypogastrii sphericus per aliquot annos persistit, ea demum mulier Lugduni obiit post effluxum materiei putris ex utero; in hujus cadavere repertum sceletum foetus ruptum in tuba fallopiana dilatata latitans.

Steigerthal in Philosoph. Transact. n. 367. anno 1721. per quadraginta sex annos gessit in utero foetum, seu potius molam, cujus iconem vide loco citato.

Rob. Houstoun in Philosoph. Transact. retulit graviditatem extrauterinam in qua foetus per quinque annos in abdomine latuit.

Offa foetuum ano excretorum observavit *Bern. Shleuer.* Foetum per anum expulsum memorat *D. Nouffe.* Vidit *Montpelii Castellanus filius Med. Professor.* Graviditas novem annorum extra ute-

Sauvages Nosologia Methodica. Tom. II.

rum contento foetu, *Philosoph. Transact. volum. 9. pag. 191. Bromsfeld.*

4. *Graviditas vesicularis.* *Transact. Philosoph. 1728. n. 405. Mola vesicularis Synopsis Ephemerid. German. Journ. de Med. Juill. 1758. Nov. 1761. pag. 438.*

Est est in qua loco foetus massa hydatidum generatur; omnium molarum vel falorum germinum frequentissima est nullis signis ante abortum dignoscenda. Vide *Hydrometram hydatidicam.*

Litre observavit hanc graviditatem; massa clusa post decimum mensem novem libras pendebat, & similis erat racemis gossulariæ; acini albi, pellucidi, lineam in diametro obtinebant & racemosus erat.

5. *Graviditas a falsa mola. L.*

Est ea quæ luco foetus gestat tantum placentam, vel a prægresso partu residuam, vel concrementum lymphaticum, polyposum a cruore effuso effictum, quæ substantiæ molis quidem solent annumerari, atramen ita ab illis differunt, ut sine coitu in utero viduæ, virginisve generari possint; cum e contra vere molæ prægressum coitum supponant, quandoquidem illæ nihil aliud sunt quam germinis involucria ex ovis immaturis aut subventaneis ex ovario in uterum delapsis, & sufficienter accreta; de cætero obscurissima est earum diagnosi. De his legi meretur *Dissertatio de generatione molarum Auctore Illustriss. Comite Buchnero, Acad. Natur. Curiofor. Præside dignissimo.*

6. *Graviditas tubalis Astrucii de morb. mulier. Tom. 4. pag. 44. C.*

Est ea quæ sit a foetu intra tubam Fallopiam crescente, cujus exempla numerosa profant. Vide *Litre Mem. del Acad. R. des Sc. 1702. Cyprianum, Dissert. de foetu ex tuba exciso 1700. Halleri in Boerhaave Tom. V. pag. 329. Santorinum Observ. anat. cap. 11. Bonetum in Sepulchreto, lib. 3. tom. 2.*

Ex tuba denique rupta foetum in abdominis cavum delabi non novum est: hinc vero mors foetus & matris. Vide superius relatam historiam similis graviditatis perennis.

7. *Graviditas ovarii Abtah. Vater. Dissertat. de graviditate apparente ex tumore ovarii dextri enormi orta per tres annos cum dimidio durante, VVittembergæ, 1722. C.*

8. *Graviditas sarcoma. Sarcoma uteri Astruc. lib. 2. cap. 6. art. 2. C.*

Est excrementa adiposa uteri cavitati adnata, quæ, cum notabiliter excrevit, graviditatem sæpe mentitur, id est, mulieres viro utentes sensim intumescere hypogastrium percipientes, sine ullo gravi incommodo facile se gravidas esse existimant, & si quondam hoc sarcoma in lucem edant, videtur corpus uteri modulo accommodatum, adiposum, solidum; unde a mola, germine, aliisque corporibus differt; initio, dum totum uterum non replet, catamenia libere fluunt; dein vero supprimuntur, imo phlegmatis gravidis familiaris supervenit: sunt tamen

quibus hoc sarcoma leucorrhœam accersit. Vide curam apud *Ill. Astrucium*.

ORDO TERTIUS.

HYDROPE PARTIALES.

Sunt tumores majores, sed non universales, a fluido intra cavum capitis, abdominis, uteri, vel vesicæ contento, unde differunt ab intumescentiis textum cellularem earundem partium flatu vel fluido quovis distentibus aut partes solidas infarciuntibus.

Differunt a cystidibus primæ classis ratione gravitatis symptomatum: huc itaque referre non juvat hydroceles, bronchoceles, hydromphalos, ofchoceles, aneurysmata, varices, lupias, hydarthros, &c. nec hydrothoracem, hydrocardiam, eclampsiâs, apoplexias, &c. quæ a fluido in cavo thoracis, cerebri effuso, sed nullo tumore conspicuo, dependent.

Causa tumorum est pressio lateralis fluidi congesti in cavitatibus quarum claustra distenduntur. Principia frequentissima sunt effluxus lymphæ per vasa lymphatica in suis nativis emissariis obstructa, si de ascite agatur; flatuum generis aut expansio, sic de tympanite, & sic de cæteris.

XI. HYDROCEPHALUS, *Hydrocephale*.

Est tumor capitis, facie sæpius excepta, mollis aut elasticus a fluidi intra ipsum congestione.

Intumescit caput cum facie, & quandoque residuo corpore, in variola confluenta. Vide *Prævalissimum variolosum*: sed hic affectus ad anasarcam tertiam atinet. Intumescit etiam mane facies œdematose in cæteris anasarcæ speciebus, nec non emphysematose tumet quandoque in pneumatosi; quem affectum physocephali nomine quidam insigniverunt; sed ab his discrepat hydrocephalus, quod in cavitare notabili fluida congesta supponat.

Morbus hic vel est congenitus, vel junioribus tantum supervenit, cum nullo exemplo constat adultis accidisse pars tota capillata capitis sæpissime intumescit; raro accidit ut tumor vesiculosus aquam ex futurarum hiantium intercapedine mutuans, & capiti superimpositus morbum hunc constituat. Vide *Magneti Bibliothec. Med. pag. 872. de Hydrocephalo*.

1. *Hydrocephalus interior. Hydrocephale des ventricules. C.*

Ea est species in qua serum intra cranii thecam latitat, eamque ita distendit, ut futurae hiant.

Illius ferè origo in sinibus ipsis cerebri, sæpius a glandulis plexus reticularis vasorum, & vel tantum ipsos sinus cerebri ita distendi, ut plures hujus libræ in ipsis contineantur, vel inter meninges ipsas & cerebrum, meninges & cranium cumulantur. Si caput minime intumescat, nullus proprie dictus est hydrocephalus,

licet hydropes sinum cerebri hoc nomine abusive significetur; sed adest alterum genus morbi soporosi, spasmodici; vesani, &c.

Cognoscitur ea species ex hiatu futurarum qui digito prementi innotescit.

Ægri sunt sæpius somnolenti, stupidi, tardi, cæci; non pauci spina bifida simul laborant, & sive congenitus sit morbus, sive primis vitæ annis suppervenerit, ea species omnino insanabilis est; qui simul laborant spina bifida, ea secta citius moriuntur, incisus enim ope chirurgica tegumentis, mors acceleratur; interea apud jumenta, ut boves, aquarum emissionem ope trepani factam vulgo institui apud Helvetos, docet *Wesferus*.

Sunt hydrocephalici quorum caput portentose tumet, ita ut residuo corpori præponderet; & simul est fere totum pellucidum & molle, quare hic nondum vidi; illi ad annum unum aut alterum vitam prorogasse visi sunt, lac nutriticis apprime sugentes, de cætero somnolenti, vix sentientes, stupidi.

2. *Hydrocephalus exterior. Hydrocephale des teguments. C.*

Est illa species in qua omnia capitis integumenta turgida sunt, alba, mollia, œdematosa, non invicem hiantibus futuris; textu vero celluloso aquis admodum distenso. Illa distensio fit successiva, eadem ætate qua in priori specie, atque vel est simplex morbus, quod rarissime accidit, & tunc functiones cerebri videntur; vel simul adest vitium simile in cerebri sinibus, & tunc ægri surdi, cæci, vel stupidi, somnolentive sunt, imo ut plurimum tumor conspicuus secundarius est, & ab hydrope sinuum cerebri dependet.

Cum simplex est illa species curationem admittit quandoque; & in hoc casu hydragoga cathartica diuretica tenellæ huic ætati accommodata usurpantur. His frustra institutis ad vesicatoria, imo scarificationes, præmissis tonicis, resolventibusque deveniendum est.

XII. PHYSOCEPHALUS.

Est tumor totius capitis emphysematosus seu tensus, elasticus, sub digito crepitans.

Hujus vero unica datur species a pneumatosi distincta, eaque est a Græco *hysao*, inflo, & *cephale*, caput.

1. *Physocephalus artificialis. Artificiosus hydrocephalus Magneti Bibliothec. Med. Pl.*

Mendicus Parisius visus anno 1593. ut pro monstruo suum natum lactentem ostenderet, & inde questum sibi faceret, cuso foraminulo in ejus vertice intra cutem & musculos ope tubuli sensum quotidie aërem insufflavit, & intra menses aliquot, repetita operatione, monstrum in molem nati sui caput extendit, atque sic per Galliam de oppido in oppidum visendum exhibit. Sceleratum hunc partem Magistratus Parisiensis morte multavit. Pneumatocalem

celem artificiosam a mendico in similem finem factam narrat *Parvus*.

XIII. HYDRORACHITIS, ab *idor* aqua, & *rachis* spina; *Spina bifida* Ruyschii; *Spinola* Linnæi Gen. Morb. *Lupa species* 1^a. Editionis.

Est morbus cujus præcipuum symptoma est tumor cysticus sero turgidus ex hiatu vertebrarum lumbarium in recens natis protuberans cum anæsthesia.

Propter hiatum vertebrarum lumbarium dicitur *spina bifida* ab Arabibus; hic autem est velut hernia hydrocelica periostei medullam cinnentis, quæ dilatatio fit a pondere columnæ fluidi serosi, quod ex quarto cerebri ventriculo trans medullam spinalem ad usque caudam equinam Anatomicis dictam pertingit: ibi vero robustius factum illud periosteum resistit ulteriori suæ dilatationi, unde fit ut citra hunc obicem ille vestris aqueus vertebrae divellat & trans hunc hiatum tumor extrorsum effundatur: ea ratione morbus dictus est ab *Illustr. Morgagni hydrorachitis*, quasi hydrope spinæ medullaris.

Tam gravis est ille morbus ut recens natos ferius ocusve e medio tollat ut plurimum: hoc affecti anæsthesia laborant, quasi somnolenti, nil fere sentiunt, nec moventur, nisi a nutrice percussis ad lac fugendum sollicitentur. Quoties vero ignari Chirurgi hunc tumorem aperiant, toties infantes illico pereunt. Quinquies vel sexies Monspelii hunc morbum vidimus; tumor autem erat mollis, castaneæ magnitudine ac figura, ut plurimum subsensus, indolens, pressione recedens, atque canalem qui ex hoc ad cerebrum pertingit non solum flatu demonstrabat *Clasiff. Doct. Tendon*, verum erecto corpore aqua ex cerebro ad hunc saccum evidenter delabebatur.

XIV. ASCITES, ab *askos* uter; *Pachy* 4um Hippocratis p. 559. *Askites* Tralliani Lib. I. *Hydrops abdominis*; *Ascite*; *Hydropisie ascite*; *Ægri Hydropiques*, *Ascitiques*.

Character. Gravis & fluctuosa abdominis intumescencia.

Si manu latus abdominis prematur, & altera latus oppositum percutiatur, tunc percussio repercutio seu antitypia quam vulgo *fluctuationem* nuncupamus; hoc signo ascites distinguitur a physconia. Gravitatis sensu de quo ægri conquerentur, & defectu elasticitatis ac soni ex percussione editi, distinguitur a tympanite. Abdominis totius sphericoidei tumore, non solius hypogastrii prominentia circumscripta, qualis est in graviditate, saltem initio morbi, distinguitur ab hydrometra & graviditate: ast hoc signum fallit in ascite intercute, aliisque non abdominalibus.

Serosos voco eos qui ab humore lymphatico

sunt: *Non serosos* qui a cruore, pure, chylo, urina, &c. *Abdominales* voce eos quorum humor fluitat in cavo eodem, ac viscera abdominis; *non abdominales* vero, si humor coerceatur in alio quocumque cavo & intra cutem, musculos, laminas peritonei, ovarium, uterum, &c. portento dilatum, hinc quatuor ascitum differentiarum, quarum signa ante cadaveris exenterationem vix ulla sunt, & Medicis restant indaganda.

I. *Serosi abdominales.*

Horum sunt permultæ varietates, de quibus in genere agemus titulo ascitis vulgatoris, dein eas sigillatim examinabimus.

1. *Ascites vulgator.* C.

Ascitis character est gravis & fluctuosa abdominis intumescencia, ut plurimum cum polydipsia, urina pauca lixiviali.

Incipit ab urinæ paucitate, colore intensius flavo, rubescente, lateratio, pedum tumore molli, pallido, qui vespere crescit, mane diffunditur in faciem, palpebras potissimum, manumque alterutram, in quam æger nocte recubuit; sitis asidua accedit, abdomen tenditur, tumore non solius hypogastrii, ut in graviditate, sed totius abdominis uniformi; ægro resupino, si altera manu ut sinistra prematur latus abdominis, dum dextra latus alterum ex adverso percutitur, fluctus seu impetus aquarum percussitur, clarior vel obscurior, prout aquæ liberius vel difficiliter volvuntur in abdomine; obstructis alicubi in abdomine, ut in hepate, liene, ovario, vasibus lymphaticis exterioribus, lymphæ a retro urgente cruore pellitur, unde *vasa* sua distendit, vel rumpit, vel vicina patula diducit, unde stillatim in cavum abdominis effluit, lymphæ inquam non serum perspirabile; fluidum enim paracentesi extractum ad ignem concrevit, ut albumen ovi; sensim itaque repletur abdomen hoc fluido quod premit quoquo versus æqualiter sub eadem altitudine, si sola gravitate premat; unde stante ascitico hypogastrium magis tenditur epigastrio.

Verum si turgidum sit abdomen collecto fluido, & ejus tegumenta semel distensa fuerint, tunc pressio aquarum responderet tensioni claustrorum abdominis & quoquo versus ea ratione æqualis est, unde diaphragma sursum in fornicem attollitur; hinc respiratio difficilis, maxime jacente ægro, hinc conatus respirandum, conatus ad molem corporis auctam movendam, quæ major est viribus auctis, unde lassitudo; lymphæ depauperatus cruor non refarcit jacturas partium, hinc macies in dies crescens, potentia mortis cordis decrevit, hinc pulsus minuitur, & pari pulsu frequens evadit; cruor non satis elaboratur, unde lymphæ cruda prædominatur, quæ gravitati potius quam viribus cordis trahivis obsequitur, unde juxta textum cellulosum cutis deorsum semper ad partes infimas & declives delabitur, hinc pedum, crurum-

rumque œdema vespertinum; lumborum, palpebrarum, manuum œdema matutinum; aë progreſſente morbo æger vix prodeſt horizontaliter jacere, ob reſpirandi difficultatem, unde erecto trunco jacet; ſero ſuperfluo imbibitæ partes laxantur, hinc & cerebrum, unde ſomnus gravis, forte & ſecuritas animi circa eventum morbi, hinc nullus metus, ſumma confidentia de recuperanda ſanitate; preſſis pulmonibus & laxatis ſupervenit tuſſis ſicca, quæ ſputum cruentum pau- cum dein excitat; effuſa lymphæ in ſcroto & præputio hæc partes laxas portentoſe diducit; alvus ſicca eſt, & difficillime ſolvitur, languente inteſtinorum ſero imbibitorum ſenſu & motu perſaltico; facies pallet, fordes, corpus ſuperne ſceletum præſentat, abdomen quandoque ulcerofum exſtillat, unde æger ſublevatur; quandoque exulceratis & fluentibus tibiſ demoneſcit, hinc natura monſtrante viam, Medici paracenteſim neceſſariam eſſe intellexerunt.

Si ſanguis mittatur aſcítico, thrombus ruber eſt exiguus reſpectu ſeri circumflui; ergo ſerum prædominatur, quod laxitatem ſolidorum, fluidorumque cruditatem indicat. Si cadavera aſciticorum ſecentur, viſcera plurima nunc hæc nunc illa obſtructa, indurata, vel etiam remollita, ſemi putrida, calloſa, retorrída, granulofa, ſuppurata, abſumpta, adaucta reperiuntur, & ſepiſſime hepar, dein lien, meſenterium, pancreas, uterus, rarius renes, epiploum, pulmones, cor. Si cutis pedum ſecetur, ea vix hiat quod toniam ſummam ſignificat. Herpetes, exulcerationes, ſitis, humorum ſtagnantium acridinem ſimul indicant, unde gangræna vulneribus horum sæpe ſupervenit.

Ex dictis patet cur plurimi aſcítico omnino inſanabiles ſunt, maxime inveterato morbo & ſolidis graviter vitatiſ; inveteraſcente morbo omnia in pejus ruunt, fluidis ſcilicet ſtagnantibus, putreſcentibus, congrumatis vaſa laxantur, canales obturantur, vires vitales abſumuntur, unde morbus initio ſanabilis, dein curæ nulli cedit. Prognofim pejorem reddiſ ignorantia principiorum hujus morbi in dato ægro; deſunt enim ſigna quibus diverſa hæc viſcerum & humorum vitia primaria cognofcantur, unde methodum curandi genericam tantum ſequimur, quæ cauſam sæpe non attingit; in praxi ad ſequentes aſcíticoſ varietates attendendum eſt.

2. *Aſcites ab opilatione. Hydropes ab obſtructione viſcerum.*

In recenti ſunt 1. pedum œdema; 2. urina pauca rubra; 3. ſitis in dies creſcens; 4. abdominis intumeſcentia, gravis, fluctuoſa.

In vetuſto 1. febricula; 2. anorexia, 3. macies; 4. dyſpnœa; 5. tuſſis ſicca; 6. ante mortem hæmoptiſ pauciſſima; 7. eryſipelas abdominis ichorem fundens; 8. decubitus horizontalis ſuffocans.

Deſiderantur in recente 1. obſtructionum reſerato; 2. aquarum eductio per paracenteſim; 3. urina copioſus proventus; 4. diarrhœa ſeroſa; 5. abſtinentia a potu.

Obſtructiones reſerant 1. ſucci expreſſi ex herbis amaris, ut cichorio, ſylimbrio aquatico, apio, addito rheo & limatura ferri; 2. apozemata ex radicibus petroſelini, aſparagi, ſœniculi, ruſci, ononidis, herbis diureticis, millepedibus, rheo.

Urinæ movent vinum Rhenanum, Moſellanum, claretum cum rheo, ferri limatura, abſinthio, ſalibus neutrís, bolus ex terebinthina, ipſius ſpiritus, leviſſima cantharidum infuſio cum vino Campano facta, maxime acetum ſcilicicum; diarrhœam ſeroſam procreant ſuccus ireos, radicem ebulli, ſyrupus de rhamno, jalappa, aqua vitæ Germanica, remedium Medici Arabiſ, ſeu ſcammonium ſucco limonis correctum, gutta gummi, &c.

In inveterato aſcíte, ſola diuretica tolerari poſſunt; cathartica hydragoga vires nimis peſſundant. Extus emplaſta reſolventia abdomini admodum laudantur; ſuadentur; etiam a *Tralliano* & ab *Hecqueto* inciſiones cutis in malleolis ad aquas ſtillatim educendas. Hoc natura quandoque iter ſibi quidit; imò in cute abdominis phlyctænæ ruptæ aquis viam præbent, ut vidi; verum ſive ſponte, ſive arte educantur aut non educantur aquæ, ſphacelus ibi timendus; ex ulcere putri, vermiſoſo tibiæ, videmus aquas eſſuſille, & ægrum convulſiſſe; ſed in cachectiſ annoiſ, obſtructiſque vix ulla ſalus ſperanda eſt. Vinum medicatum hic conveniens, fit infundendo ſennæ fol. polypodiiſque radicem, ana, unc. ii. rhei, jalappæ, ana, drachm. ii. abſinthii, manip. 2. macis, cinnamomi, ana, ſemi-drachm. in vini abſol. lib. ii. colaturæ uncia quatuor mane ſamantur.

Ex bulbis Colchici autumnaliſ in aceto maceratiſ & melle paratur oxymel Colchicum, quod ad drachmam ſumptum urinas feliciffime movet in aſcíte, hydrothorace; aliſque morbiſ hujusſce claſſiſ. Adhibetur etiam pulvis cantharidum intus, incipiendo a grani triente cum quadruplo camphoræ triturando intima mixto, & augendo ſucceſſive utriuſque doſim, uſquequo vel urinæ fluant uberius, vel gravia dyſuria oborta ſinem huic medicamini imponat.

3. *Aſcites ab hepate. Ab hepate obſtructo, indurato, ſcirrhoſo, tuberoſo, calculoſo, flavo, corrupto, pallido, enormi &c.* Boneti Sepulchret. obl. 4. 5. 6. C.

Hepatiſ ſuperficiſ numeroſiſ ſcatet vaſiſ lymphaticis ad cifternam lumbarem lympham deventibus; obſtructo hoc viſcere, rupto altero lymphatico vaſe, lymphæ in abdomine aſſuſa ſenſim colligitur; operæ pretium eſt itaque ut libertas circulationiſ in hoc viſcere reſtituatur; fruſtra enim aquæ per paracenteſim & cathartica educerentur, cum novus ab hepate proventus ſemper exſpectandus eſt, adeoque in hoc caſu ab initio remedia auriginis aperientia, martialia, radices aperientes debent uſurpari forma apozematum, juſculorum, opiatarum quæ diu debent uſari.

Si bilis auſta, viſcida, retorrída, ob labor

res; æstivos sudores, calorem summum, hepar obstruat, tunc juvant serum lactis, aquæ minerales Vallenfes, Bellilucanæ, caute tamen, juscula diluentia, quæ omnia inveterato asciti nocerent, causam primordiale morbi tollunt, ut experrus sum; sed non expectandum donec aquæ effusa sint.

4. Ascites a liene. C.

A liene tumido, aducto, indurato, pallido, molliori, corrupto, lapidoso, vel cartilagine obducto, crasso, cruore turgido, apostematoso, &c. *Boneti Sepulchret. obs. 6. 7.*

Hæc vitia sensibilia sunt sæpius sequelæ quam principia ascitis; ast designant sæpius latere in hoc viscere vitium primordiale, scilicet obstructionem quæ ansam dedit cujusdam lymphatici vasis ruptioni, aut diapedesi, vel anastomosi, quod conjectamus præcipue ex hujus regionis tumore, renitentia; ex prægressis quartanis & tertianis febribus maturius suppressis, sine sufficienti aperientium usu, deinceps revertentibus; ex ægri colore fusco, habitu macilento, animo melancholico; hoc facit etiam hæmorrhoidis assuetæ suppressio, fontanellæ, ulceris, catameniorum repressio.

Dum levis est vasorum splenis, vel hepat's infactus a sanguine piffo, crasso, vel lymphâ cruda, fœculenta, curatur feliciter, aut prævertitur ascites jusculis, pitisanis, apozematis ex rheo, ferri limatura, cinnamomo, radicibus asparagi, brufci, ulmi, capparidis, tukulæ, foliis absinthii, chelidonii, armoraciæ, eupatorii, agrimonie, cerefolii, cichorii, sylimbrii aquatici.

5. Ascites serophulofus. A mesenterio pifumoso. C.

Hæc species infantibus crasso cibo utentibus, ab impura venere ortis, non satis exercitatis, est familiaris; crescit a liberaliori sanguinis missione in morbis acutis eos infestantibus, suppressa diarrhoea serosa intenditur, cum hydrothorace & anasarca complicatur, & exigit levia attenuantia serophulis adversa, tenuissimum antimonii & mart's pulverem, juscula aperientia cum calendulæ, rutæ, xanthii, filipendulæ, bellidis, elatinæ, serophulariæ, folii aut radicibus incoctis; huc opiate ex rheo, mart's tinctura, millepedibus, ammoniæ gummi.

6. Ascites ab ovaris Mead Monita de hydrope, p. 127. C.

In quamplurimis mulieribus ascitis origo morbi est in ovaris obstructis, hydatidosis, quorum lymphatica rupta lympham fundunt, quod evenit præsertim illis quarum catamena defecere, viduæ, sterilibusque, aut iis quæ morbos tubæ, ovaris, uterive passæ sunt.

Flatus ex utero per tubas in abdomen fertur facile, ut expertus sum in cadaveribus humanis; mirum est quod hæc via aquæ asciticarum ex abdomine foras emitti nequeunt quodam artificio.

Illâ species rarissime cedit remediis; ex Mead incipit a dolore & tumore inguinis alterutrius; mulieribus est familiaris; sanatur quandoque longo usu decocti summitatum genuistæ viridium, &

feminum sinapis, cochleari uno bis in die vorato.

7. Ascites a sanguifluxu Juncker, de ascite; Ab inanitione & colligatione Schenckii obs. l. 5. Idropisia minaciante Delpapa conf. 37. tom. 1.

A repetitis phlebotomiis, catamenis, aut hæmorrhoidibus immodicis, ab hæmorrhagiis profusis, non solum succedit cachecticus & œdemateosus totus corporis habitus, verum etiam ascites verus cum uina parca, lixiviali, siti intensa, aliisque symptomatis, & magna debilitate.

Decrecente scilicet vitia trifida sanguinis per arteriolas ob cordis debilitatem, quæ patet ex pulsâ exili & frequenti, arteriæ majores & minores proprio elatitio complanantur, unde sanguis illas difficillius permeans prmit, & subit oscula lymphaticorum in majori ratione cum in sanitate; lymphâ etiam illa debilius elaborata crassior obstruit vasa sua, hinc non mirum si aliunde effluat in cavum abdomen's, ibique ut in textu celluloso colligatur. In hoc autem casu aliquoties expertus sum, *Tralliani* suavis, lætæm dietam esse præstantissimum auxilium, quo non solum ægri vires reparantur, hæmorrhagiæ prævertuntur, verum etiam ascites radicibus sanatur; in vero ascites ille procedat a principio prius stagnato, an ab uberi adstringentium & Kinkina prius adhibitorum usu; non ausim decidere; illorum adstringentium usum necessarium reddit sanguifluxus uber & pertinax cum febricula sæpius quotidiana cum concomitante. Quando hæmorrhagia est nasalis, uterina, vel alvina, similem ascitem longis diarrhœis serosis, diuresi, vel diabete etiam supervenire observavi; ast in his casibus magna adhibetur adstringentium copia.

Curam ascitis diureticis & lactiniis perfectam vide apud *VVillifum*, §. 3. p. 142.

Hic morbus familiaris est mulieribus menorrhagiam vel a partu, vel a quavis origine copiosam passis: incipit a pallore pedum & tibiarum œdemate, inde aqua turget abdomen, quæ pulsata fluctuat; sitis, urina rubra parca, aliæque symptomata accedunt; multi, ait *Hippocrates VI. Epidem.* ex hæmorrhagiis nimis in hydropem incidunt.

Bis morbum vidi in quadragenaria menorrhagiam maxime ter, vel quater in anno experiiri solita cum nausea, anorexia, ob usum salforum nimium; ille vero ascites in ea bis sanatus fuit præmissa levi catharsi per usum lactis bis terve de die ad mensent continuati, & *Papa* in hoc morbo suadet 1. ut sitis constanter toleretur, secus 2. paucis vini albi Avenionis, ejusque chalybeati per infusam ferri limaturam temperetur; 3. ut per diuretica lenia; minime fortia, urinæ fluxus copiosus restitatur, in quem finem adhibeantur decocta ex radicibus asparagi, apii, sal tamariaci, quod idem est ac mirabile Glauberi, terebinthina, sassafras; 4. a catharticiis time ne vires imminuantur; solum oleum amygdalarum & clymata concedit. 5. ad roborandum corpus juscula ex columbis, guttulas elixirii proprietatis

tis in jusclo, usum theæ, infusum lapidis medicamentosi, &c. suadet.

8. *Ascites ab exanthematis; Ab scabiæ repulsa* D. Deidier, Profess. Monspel. Obs. *Ab herpetibus, maculis, &c. repressis* Charleton; *A rubicula repressa mele curata*. Vide *Anasarcam*. C.

Bis in Nosocomio Monspeliensi accidit a supprella scabiæ ascitem supervenisse, qui frustra tentatis cæteris auxiliis, sanatus est assumpta scabiæ tunica, unde repullulavit scabies, & ascites evanuit; vix unquam in ascite succedunt sudorifica, in hac specie tamen indicata videntur.

9. *Ascites arthriticus* Musgrave de arthritide, cap. VII. hist. 3. C.

Hanc speciem ascitis feliciter curatam vide sis in Auctore.

10. *Ascites artificialis* Lovveri Experim.

Est ille qui canibus inducitur ligata vena quadam majori ut cava; tunc enim sanguine in venis congesto alteri retro sequenti opponitur resistentia, qua fit ut fortius premat oscula omnium arteriolarum huc tendentium, ergo ut oscula lymphaticorum ex his oriendorum diducantur, & majorem sui liquidi copiam fundant; quod liquidum antea forma tantum halitus in cava abdominis, pectorisque transfudabat, jam forma sensibili colligitur.

11. *Ascites scorbuticus* Boerhaave Consult. 16. Charletoni, VVillisi de scorbuto.

Post auriginem, melanchæterum, a cacochimia biliosa ortum, & scorbuti signa, ut maculas pedum luteas, punctatas; maculas crurum & dorsi lividas, latas, gingivarum fetorem, cruentationem, superveniunt crurum & pedum œdemata, urinæ brunneæ, atro flavæ, paucissimæ, lætentia, sitis urgens, macies artuum, abdominis tensio, tumor gravis, fluctuans, facies lurida; his comites se præbent hepatirrhœa scorbutica, tussis hydropum sicca, dein sanguinea mortis prænuncia, dyspnœa, &c.

Curatio Boerhaavina. In his circumstantiis sumat æger omni bihorio per dies quinque pilulas, singulas gr. iv. sic paratas.

Recipe bulbi ari recenti & rhei ana, drach. i.; assæ foetida, croci, terebinthina, & balsami copai-va, ana, gr. xv.; saponis Veneti, unciam semisse; misce, fiant pilule; superbibat vero unc. i. de liquore sequente. Recipe aquæ stillatitiæ baccarum juniperi, cochlearis; ana, uncias sex; salis polybrefti, drach. ij.; tartari vitriolati, drach. i.; rob. baccarum juniperi, unc. iv., spiritus rectificati baccarum juniperi, unc. unam & semisse; tinctura myrrha, unc. i.; misce. Hac per mensis decursum fiant; interim pannis calidis succis mane & vespere totum abdomen fortiter confricetur; addatur exercitatio pedestris, vel equestris assidua pro viribus; victus ex lactuca, spinachia, paucoque vino, aut cerevisia. hæc ineunte morbo suadentur, jam facta nulla spes superest. Hac Boerhaave,

Franciscanus Religiosus, quem hoc ascite laborantem vidi, sumptis vulgaribus remediis, post sex circiter menses, cum uteretur apozematis

antiscorbuticis, interpositisque catharticis, contra meam & omnium expectationem, superveniente urinæ profluvio, liberatus est ab ascite & scorbuto, & convaluit; illa itaque species ascitis minus multo periculosa censenda est quam cæteræ.

Ea species a sanguis dissolutione dependet, ejusque acrimonia, qua fit ut defectu nativæ viscositatis in sanguine; pars serosa ab eo facile secedat, ex vasis lymphaticis exhalantibus uberius in abdomen extillet, aut in carniū intercapedinem dimanans tonum eorum deterat, simulque mora acrior reddita putredinem contrahat, viscera corrumpat; hæc vero species etiam ascitem inducere potest ob hemorrhagias immopias quibus scorbutici sæpe exhauriuntur; stipatur vero gingivarum tumore livido, sanguifluxu ex ore, dentium nigredine, oris fetore, tibiurum & crurum latis, livescensibusque maculis, simulque distinctis, nigris, flavis, luteisque punctculis.

Juscula ex carne vitulina, rheo, lapathi radice, foliis cichorii, pimpinellæ, sanguiforbæ, &c. balneo mariæ parata, interpositis lenibus catharticis, indicantur; & deinceps diuretica cum roborantibus mixta, quorum ope evacuetur abdomen, atque demum lactis asinini usu sanguinis acrimonia temperetur.

12. *Ascites febrilis; Ascites a colliquatione* Sennerti de hydropo ascite. C.

Illam speciem ab initio comitatur, vel immediata præcedit febris acuta, continua, vel exacerbans, vel inflammatoria, mox accedit abdominis calor, intumescencia, & mors, ut observavi, minime sera; unde discrepat ab ascite intermittentibus febribus succedente.

Ascites ex quartana VVerlhof. obs. de febrib. p. 59. C.

Mulier a biennio quartanæ obnoxia, ab eo febre tempore ascitica sensim evaserat cum mensium obstructione, & dysuria urinæ lixiviosæ; crura & femora cum dorso œdematia laborabant, turgēbat facies, respiratio anhela, & lassitudo, omnibus remediis resistebat hydrops & quartana; VVerlhofus ter mane ante paroxysmum pomeridianum præscripsit vini emetici unciam unam & semissem, unde mite imminutus est tumor abdominis, sudor erupit post accessus; præscriptum deinde electuarium ex kinkina, enulæ radice, sale ammoniaco, vitriolo matris & rob juniperi, unde omnia melius se habuerunt; deinde purgata est ægra succo ex iridis vulgaris unciis quatuor in aqua fœniculi maceratis expresso, cum paucis sacchari; quod plurimis arcanum est exitium.

Recipe radicum iridis vulgaris recentis subtiliter rasarum, uncias quatuor; purum macerentur in aqua fœniculi unciis duabus; expresso succo addatur saccharum, & aqua cinnamomi paucillum; fiat potio.

Kinkinam in ascitis illa specie laudant Franciscus, Restaurant, Boecler ia Hermannum, Brunneus, Alex. Camerarius.

13. *Ascites calides*. Vide Sponii aphorism. 81.; Mead. Nonii. p. 139

Non infrequenter in praxi occurrit species ascitis, quæ largo potu, sero lactis, sanguinis missione feliciter tollitur, contra vero solitis aliis artibus exacerbatur. Vidimus hydropem curatum viginti venæ sectionibus, qui ab exhibitis hydragogis & diureticis cujusvis generis magis ac magis intumescit; in hac siquidem specie calor exsuperans fundit & liquat sanguinem ac fere totum in serum convertit; ac proinde dum diædydiatis aut salibus diureticis res peragitur, morbus ingravescit, cedit e contra benignioribus & refrigerantibus præsidis.

Asciticus, quem refer Mead, a collisione in hypochondrio dextro per ictum violentum post sex septimanas intumescit, dolor erat gravissimus in abdomine, sitis intensa, urina lixiviosa pauca, adhibitis diureticis & catharticis, pejus habebat, tumor in dies crescebat, paracentesis recusabatur, demum ad levandos dolores adhibita sunt narcotica; mirum ductum, non solum dolor sedabatur, sed urina fluebat, alvus libera erat, sed cum finita somniferi actione rursus pejus haberet, narcoticum octava quaque hora adhibitum est, & ad famem inde languentem excitandam addita est infuso amara, nec non vorabatur pilulæ ex strace & kinkina cum terebinthina, & sic æger contra omnium spem convaluit, Mead monita an *Hydrope* pag. 141.

2. Serosi non abdominales.

14. *Ascites intercus*, *Œdema* Lamotte Chir. T. I. obs. 100. des tumeurs: *Hydropisie du péritoine*, *Trans. Philos.* n. 106. a 3. C.

In ascitica extra peritonæi cavum 54. men suras aquæ ichorose invenit J. Scultetus *Miscel. Cuvior. ann.* 4.

In peritonæi duplicatura P. Barbetus *Anatom. pr. par.* 4. cap. 2.; sub cute ipsa Platensis, lib. 3. parv.; *Juvet Journ. de Med.* Oct. 1761. p. 336. cum signis hujus speciei, scilicet defectu sitis, defectu dyspnœæ, phlegmatix & urinis minime lateritiis,

Hæc species non confundi debet cum ea in qua viscera omnia abdominalia in glomum collecta & peritonæi lamella involuta locum cedunt aquis effusis & totum abdomen replentibus, licet extra peritonæum contentis, quia verum ascitem abdominalem ita representat hæc posterior, ut non nisi ab anatomico perito post cadaveris aperturam dignosci queat: glomus vero viscerum vel sursum vel ad alterutrum latus fertur, cujus exemplum vide apud Mead. *monit. de Hydrope*.

Cognoscitur ex tumore partiali tegumentorum abdominis circumscripto, intra quem fluctuatio percipitur sine signis suppurationis ac effusionis intra cavum abdominis.

Aperto ope acus triqueræ ex hoc hygromate aqua limpida effluxit, & æger intra tres septi-

manas convaluit; evidens est non œdema fuisse, ut putat Lamotte, sed hygroma.

In observatione 101. ejusdem Auctoris aqua limpida ex simili tumore fluctuante emissa est ope incisionis, ubi pus adesse suspicabatur, & hunc morbum *abscessus* nomine indigitat. Sedes eius erat inter peritonæum & musculos abdominis.

15. *Ascites uterinus* Nicolai Decad. obs. Argentorati, 1725. obs. 9.

In cadavere viduæ sexagenariæ, uterum spheroidæ distentione cartilagineam xipoideam attrigisse vidit; ille sexdecim mensuras aquarum instar amurcæ continebat; orificium arcte clausum erat, ubi limus fusi coloris, extus hydratides multæ, intestina versus superiora protusa, ovaria oblitterata, viscera abdominis partim scirrhusa, partim livida: mulier ante duodecim annos lochiorum regimen in puerperio made observaverat, inde malum in dies crevit.

Videatur apud *Verdier anatom.* alterum hujus morbi exemplum.

Vidua sexagenaria, quæ pro ascitica habebatur, tumores abdominis tenui, non fluctuante, sine ullo umbilici vestigio, habuit integumenta communia valde extenuata, musculos abdominis oblitteratos, peritonæum callosum justo crassius; in illo cavo uterus tendineo cartilagineus, spheroidæus, usque ad cartilagineam xipoideam distensus; aquæ amurcose sexdecim mensuras Argentinenses continebat cum limo fusco in fundo, hydratidibus orificium uteri exacte claudentibus & tubæ Fallopii oblitteratæ, intestina versus superiora omnino protrusa, hepar renesque scirrhusi, gangrænodi, lien exiguus, lividus, omentum absumptum: *Salzam. Obs. Dec. Obs.* 9.

16. *Ascites stomachi*, Riverii Cent. 4. obs. ab Anton. Jodon, Altiſiodorensi communicata pag. 107.

Hydrops ventriculi est ascites a nonaginta libris feri in stomacho contenti in muliere quadragenaria, quæ pro gravida habebatur.

17. *Ascites intermuscularis*, Thom. Short philosoph. *Transact.* vol. 8. pag. 150. C.

Aderat triplex ascites; 1. intermuscularis in latere sinistro abdominis; 2. abdominalis in cavo; 3. in ovario omnium maximus.

Cognoscebatur ex lateris dextri mollitie; aderat inappetentia, vigilia, sitis exigua, febris lenta, dolor multus, ovarium viginti libras pendebat.

18. *Ascites omentalis*, Munnicks observat.

Illa est species in qua cavum omenti aquis collectis distenditur; verum nullum est in symptomatis nec in cura discrimen quo ab abdominali vulgari dignoscatur.

19. *Ascites ovarii*, Mem. de l'Academ. de Chirurg. tom. 2. pag. 431.; *Ascites saccharus*, vulgo *hydropisie exkistée*. C.

Est species quæ incipit a tumore alterutrius lateris hypogastrii, unde differt ab ascite vulgari seu ab effuso liquido: crescens tumor sensim

totam abdominis cavitatem implet, sed fluctuatio est multo obscurior, & extractus humor est crassior, viscosior multo quam lymphæ ascitis vulgaris, humor lutuosus, cruentus, foetidissimus, urinis lateritiis paucis, febre, sæpe vomitu, abdominis dolore, alvo constipata; incisione facta, injectis deterfivis, fistula successit, & demum exhausto humore per fistulam convalescit: *Le Dran. obs. 11.*

Aquæ gelatinosæ copiosissimæ intra ovarium & tubam ita distensam ut totum abdominis cavum occupans prima paracentesi viginti lymphæ pintas suppeditaret. Multi scirrhi in abdomine ab ovario, cætera viscera sana *D. Montau lier.* In abdomine eseticæ inventa duo ovaria scirrhusa intus hydatidibus turgida, alterum quindecim, aliud duodecim librarum. *M. Malaval.* Moles enormis ovarii dexteri ascitem in toto abdomine referens continebat ultra quadraginta libras gelatinæ pellucidæ viscosissimæ. *M. de la Porte.*

a. *Ascites saccharus* Abraham Mercklini, Coll. Academ. tom. 3. obs. 283.

Est ascites a sero urinoso contento intra folliculum ex ovario pronatum.

In puella ante sexdecim annos abdomen intumescere cœpit sine dolore, sine difficultate progrediendi; nupta ter gravidata peperit, nec tumor evanuit, imo accessit progrediendi difficultas, ischias, anxietas initerandis, urinis rite fluentibus, denuum dyspnœa, & tumore crescente obiit.

Inventus saccus membranaceus portentosæ molis, urinoso sero plenus, visceribus impositus, omento sursum retracto.

3. Non serosi abdominales.

Sunt sanguinolenti, purulenti, urinosi &c.

20. *Ascites cruentus*; *Ab aqua sanguinolenta*, Ger. Blasi obs. 11.; *Ab aqua nigrescente*, Bonet. Sepulchr. obs. XX. §. 5.; *A cruore lotura carnis simili*, Holler. de morbis cap. 39. *A cruore mero*, Saxonia lib. 3. cap. 32.; Beniven. cap. 16.; Tulpii cap. 40.; Severin. de abscess. pag. 79.; Ant. Pozzisi Collect. Acad. volum. 3. p. 209. C.

Monialis trigenaria mensuris tunc deficientibus abdomine intumuit post inguinis dolorem. Inventa est tuba uteri liquido seminali distensa, & moles sanguinis atri octoginta libras pendens inter peritonæum & musculos abdominis præter quadraginta libras feri in cavo abdomini effusi.

31. *Ascites purulentus*, Mead de hydrope; *A pure aquoso, foetido, abdomen replente*, Saltzman. obs. anat. 31.; Journ. de Med. Avril. 1761. p. 364. *A purulentia sacchara*, Boneti Sepulchr. obs. XX. §. 7.; *A pure abdomen distendente*, Plateri Obs. C.

Illa species sæpe tympanitidem refert, seu flatibus abdomen implet, & insanabilis est omnino.

22. *Ascites urinosus*; *a vesica disrupta* Plateri lib. 3. cap. 3. C.

Eo bene poto huiusque strato, alius ventrem influens vesicam ex ebrietate distentam eo impetu ruperat, unde urina in abdomen effusa ventre ante mortem intumuerat. Vesicæ vulnus post mortem aperto cadavere vidit *Platerus*.

23. *Ascites chylosus*, Mem. de l'Acad. R. des Sc. 1700. p. 11.

Liquidum paracentesi eductum lactis colorem, consistentiam, imo saporem; sed paulo magis falfuginosum, obtinet, spumat bulliendo, ac conquassando, acidis non coagulatur, sed fale tartari; bis in mense ultra 26. libras hujus aque chylo tinctæ educebant.

24. *Ascites oleosus* Baglivi Praxis p. 313. C.

In cadavere viri athletici quadragenarii febre vehementissima, & spirandi difficultate, & demum horrendis motibus convulsivis perempti invenit *Baglivi* intestina undequaque veluti innantia in pinguedine fusa, & oleum olivarum condensatum referente.

4. Nec serosi nec abdominales.

25. *Ascites sanguineo uterinus*.

Mulier ascite laborans ex urbe *le Puy en Velay* Monspelium appellit auxilium implorans: venter protentose distensus, urinæ paululum lixiviosæ, pedes etiam œdematosi, fitis exigua; tentatis frustra consuetis remediis paracentesis instituitur; hinc fluunt libræ circiter quatuor cruoris meri; stupent Medici, & Chirurgus eorum iussu cannulam retrahit metu syncope quæ paulo post summum metum incussit: restitutus paululum viribus ea patriam repetit & elapso mense fato succumbit; aperto cadavere cruoris immensa copia intra uterum portentose distensum inventa est a *D. de Frontefredo D. Med.*; uterus autem ita expansus erat, ut totius abdominis cavum replet; hinc pro ascite abdominali lymphatico ratus ille morbus Medicos fessit ut ut peritissimos.

26. *Ascites sanguineo-intercus*. C.

Histrio noctu insilit in fenestram, unde præceps in vicum plures hexapedas altum ruit ita tamen ut in pedes lapsus sit; dolorem atrocem in abdomine, deinceps tumorem & febrem expertus in nosocomium defertur; post aliquot dies abdomine intumefacto moritur. Secto cadavere invenimus musculos abdominis a peritonæo separatos per saltus violentiam, & spatium intermedium copioso cruore refertum: hic itaque morbus acutus est, datur ergo intercus sanguinolentus.

27. *Ascites sanguineo-peritonæus*. C.

Mulier quadragenaria abdomen turgidum sine insigni molestia octo annos circumtulit, omnem culpam in mensura suppressa conjiciens, demum crescente mole suffocatur; vix cute cadaveris pertrusa amurcæ foetidæ copia ad libras XX. medicas profiliit; hæc intra musculorum abdominis tunicam & peritonæum conti-

nebatur, quod ex venis epigastricis internis, periodo lunari, destillasset; istarum venarum extremis aderant tubercula nuci avellanæ similia, ac si papillæ forent etiam scissæ. *N. Bogdanus observ. XI.*

28. *Ascites flatulento-peritonæus*, Vid. Mead monita pag. 124. *Combalusier Pneumatopathologia.*

Mulier ex oppido Manguio tympanitidis symptomata primum patiebatur, his se comites ad junxere fluctus abdominis, pedum œdema, sitis assidua &c. puncto post mortem abdomine a D. Serres chirurgo clariss. & Regio Anatomie Demonstratore, status cum summo impetu exiliit, abdomen apertum exhibuit aliquot libras lymphæ effusæ, sed intra cavum in quo nulla viscera reperiebantur, omnia autem viscera latebant versus diaphragma in breve spatium congesta & a peritonæi lamella involuta: Sectioni interfuit D. Combalusier D. Med. Montpellierens.

Praxis.

Curam quod spectat consulatur *Syndebam.*

Vix aut raro curatur Ascites, quia ejus principia sæpius ignorantur, aut quia chronicis morbis, visceribus jam labefactatis, supervenit, nec non quia diversarum specierum historia deficit; qui vero recentes sunt & robore integro præditos ægros efficiunt quandoque sanantur, in genere remediis aperientibus, catharticis, diureticis & dein tonicis. Præstantissima, si recte usurpentur, sunt in ascite vulgariori, si robur perstet, hydragoga iterata vulgaribus catharticis mediocribus maritata vel sola; huc spectat syrupus de rhamno cathartico, aqua vitæ Germanicæ, vel succus iridis Germanicæ, vel succus mediæ corticis sambuci ad unciam; pilulæ hydragogæ D. Helvetii; imo catharticum, arabs dictum, v. g. antimonii tenuissime pulverati, grana XII. scammonii gr. XXIV. syrupi de limonibus uncia una; misce pro dosi; oxymel scilliticum ad drachmas tres vel quatuor; si vires non ferant ad diuretica confugiendum est, quale est lixivium e cineribus genistæ, vel sabæ stipitibus in vino albo infusis, ex quo uncia aliquot sero & mane propinantur; mitto loqui de vulgatissimis radicibus aperientibus, asellis &c. forma jusculi. Profunt etiam succi expressi ex foliis coneritis cichorii, sylimbrii aquatici, api, petroselinii, additis & velut infusis ante succi expressionem asellis & ferri limatura; hi succi sero & mane ad paucas uncias hauriantur; serotum sæpe aquis distensum foveatur vino rubro, rosis rubris infusis onusto, vel aqua secunda calcis, intra quam diluatur cinis spongiæ combustæ; vidi asciticis diæta sicca, id est abstinentia ab omni potu & humido cibo, curatos; paracentesis ad sublevandum ægrum a quarum mole suffocatum prodest. Ascites qui intermittentibus supervenit sæpe curatur, licet præmissa paracentesi, modo viscera non fuerint indurata.

Celebre *Louveri* experimentum quo constat ligata vena cava inferiori ascitem cito in cape excitari nos monet obstrui non raro vasa minima viscerum, & inde ascitis principium exurgere, adeoque in chronico morbo aperientibus tonicis ut martialibus, antimonii pollini, rheo esse instendum.

Processum therapie videtis in curationibus *Professoris Regii illustriss. D. Lazerve*, nec enim actum agere in me fuscipio.

In ascite scorbutico, in eo quem summa acrimonia, summus fervor comitatur, juscula in balneo marie parata, serum lactis chalybeatum & millepedibus onustum, imo lac ipsum, aquis nondum collectis aut etiam evacuatis ab *Alexandro Tralliano* a *D. Leshuillier*, aliisque, ut in ascite colliquativo, suadentur; errant certe illi qui una methodo tam diversa species curari volunt; in morbo adeo desperato, qui novas vias ineunt certe laudandi, non vero ut fieri solet, detterendi.

Asciticis aliunde bene constitutos sola a potu abstinentia sanatos dum succo limonum vel pomorum sitim fallabant, memorant *Mead, Deidier, &c.*

In ascite qui a tympanite inceperat cum atrocibus doloribus lumborum & umbilici repetitæ phlebotomia & narcotica optime successerunt, observante *Cl. Porte Journ. de Med. Juill. 1759.*

Methodus *Vvarickii* Chirurgi in *Trans. Philos. a Clar. Russello* relata & ab *Illustr. Hales* probata hæc est: injiciantur aquæ partes vini rubri & aquæ Bristolensis in abdomen, statim atque per paracentesim aquæ evacuata fuerunt: hac mixtura iterum cum feri morbo si residuo rejecta, aquæ Bristolensis pars tertia & vini duæ partes in abdomen injiciantur, iterumque illico emittantur; nisi vero quam promptissime fiant illæ injectiones æger animi deliqua patitur, quibus tamen finit vires restituntur.

29. *Ascites parulento-peritonæus*; observ. X. *Medic. præct. Paris. 1743.*

Est ea species intercus, seu in qua magna puris copia reperitur inter laminas peritonæi in antica abdominis parte, ita ut intestina peritonæo undique obvoluta in angulo superiore & postico abdominis lateant.

Historia. Mulier scirrho abdominis laborans incidit in ascitem; cadavere aperto quadrangula pintæ humoris tulli, coloris coffeæ, grumosi, amurcosi repertæ sunt in duplicatura peritonæi; intestina macilenta in glomum collecta tam parum spatii occupabant ut vix inveniri possent, vertebra adhærentia.

Nulla sitis erat; si prius cognita fuisset species, ea incisione & detersivis curari potuisset.

XV. *HYDROMETRA*; *Hydrops uteri* Sennerti; *Roderici* a *Castro* c. 19. *Inflatio uteri* *Roderici* a *Castro* cap. 2. *Hydropisæ de matrice.*

Est hypogastrii in mulieribus successive crescens tumor, uteri figuram referens, pressioni cedens, flu-

fluctuantive, ab ischuria & graviditate diversus.

Circa inum ventrem tumor adest amplus, laxus, ex parte fluctuosus, graviditatem aliquatenus mentiens, cum borborygmis intestinorum, in ambulando gravitate, spirandi difficultate, fœcum graveolentia insolita, catameniorum turba aut suppressione, dolore abdominis, lumborum, hypochondriorum, inguinum, pollutione nocturna, rigore, sæpeque febris, non inflammatoria, phlegmatia, mammae mollietate.

Hydrometra observatur vel cum vel sine graviditate; fluidum effusum est vel in uteri cavo, apud vacuas, vel inter uteri cavum & membranas fœtum involventes, vel inter ambas fœtum involventes membranas seu chorium & amnium, vel in ipso cavo in quo fœtus innat, vel in vesiculis uteri hydatidosi; an inter uteri ipsius membranas? dehiunt observationes.

1. *Hydrometra ascitica*. Vide Astrucii lib. 2. cap. 8. C.

Est ea quæ a fero tantum in uteri cavitate collecto fit, unde differt ab hydrometra hydatidosa & gravidarum. Signa præcessere sæpius; 1. uteri scirrhus vel obstructio, menostasia, vel leucorrhœa vetus; 2. obstructio orificii uteri a mucosissimo, vel a tumore adnato post dytociam, vel ab erethismo sæpius hysterico.

Tumet hypogastrium successive, pro voluminis incremento; pondus, difficultas gradiendi, & truncum ad anteriora inflectendi, crescunt; catamenia supprimuntur; hinc sterilitas, phlegmatia, seu œdema inferiorum accedit; percussio utero ex una parte, antitypia in opposito latere percutitur.

Vix confundi potest hydrometra ascitica cum hysteritide, quæ dolore, febre, ægitudine acuta designatur, nec cum hystericalia scirrhusa, graviditate molarum, &c. ob firmitatem uteri in istis morbis; a phytometra distinguitur per antitypiam, gravitatem & elasticitatis defectum; ab ascite uterino per hypogastrii solius tumorem; ab hydrometra hydatida, per antitypiam; a graviditate demum, quod in ista post tres vel quatuor menses morus partiales fœtus distinguuntur.

Hydrometra ascitica difficulter sanatur, & ratione principiorum periculosa est, inde enim sæpe hæctica, vel ascites ipse accerferetur.

Curatio exigit 1. hydragoga qualia in ascite usurpantur: 2. diuretica & aperientia: 3. remedia uterum aperientia, ut saltum, sternutationem, vomitionem, balneum, injectiones, pessaria emollientia, suffitus; quibus incassum præmissis stylo mucico orificium uteri est referendum, & evacuatis aquis injectiones ex aquis deterfivis aut thermalibus instituendæ.

2. *Hydrometra gravidarum*, Puzos pag. 86. *Hydropisie de matrice des femmes grosses*. C.

Moles abdominis est solito major; minus tamen obnoxia est mulier phlegmatica quam in graviditate duplicata; fœtus vel debilis evadit, vel sæpius obit; nunquam sanus est, &

vegetus, ut in graviditate vera, nec ita crescit, maxime si aqua in cavo amnii cum ipsa lateat.

Si aqua inter uterum & chorium sita sit, ea sponte effluit, statim atque uteri os hiare incipit, quem effluxum ter quaterve, intervallo semimensis inter utrumque, accidit vidit Puzos, quin partus ante quartum effluxum successerit.

Frequenter inter chorium & amnium colliguntur aquæ, in quo casu minor est earum quantitas quam cum in amnii cavo sit hydrops, vel cum inter placentam & uterum; tunc autem membrana exterior in partu laceratur sine dolore, deinceps vero etiam interior, quandoque plurimum dierum intervallo; si vero conamina partus lægeant, tunc digito laceranda est membrana superflua, ut partus juvetur.

Cum in amnii ipsius cavo colligitur aqua, sæpius fœtus moritur, & diu in utero mortuus remanet, usquequo uteri distensio maxima, ulterius crescere non potest; exigua sunt in parturitione tormina, unde mollior est membrana quæ dilatatum uteri orificium obturat; obsteritrix in hoc casu parturienti succurrat, opus est. Cognoscitur hæc species ex debili vel nullo fœtus motu, ex mole enormi abdominis; in partu licet orificium uteri multum pateat, caput fœtus rite se offerat, tormina per multa horas languent; tunc si obsteritrix digito premat caput fœtus, iste sursum facillime pellitur, utpote innatans aquæ, nisi plures sint simul in utero, tunc digitis scindendæ membranæ, & sic tormina utilia fœtum expellent.

3. *Hydrometra sanguinea* Boneti Sepulchr. Tom. 3. p. 92. n. 2. C.

Fœminam recens enixam obsteritricem aliam fœtum gestare credebant, quia inferior abdominis pars adhucdum erat tumida; uterus aqua cruenta repletus apparuit: Vide *Ascitem uterinam*.

4. *Hydrometra hydatida* Astrucii de morbis mulierum, lib. 2. cap. 8. *Hydrops uteri vesiculosus* Nicol. Tulpii, Vandermonde Journ. de Med. Juill. 1758. p. 54. C.

Comperitum est gravidationem aliquando degenerasse in substantiam membranaceam globosam, totam aquosus bullis rotundis tumidis, pellucidis, innumeris plenam, aliquando cum sanie fœtida & diluta, ut comperimus in uxore Bibliopole. *Mercatus, de mulier. affect. lib. 3. cap. 8.*: Eisdem hydatides inventi in utero *Th. Bartholinus: Boneti Sepulchrer. p. 88. Tom. 3. n. 3.*, & omnium prius *Aetius serm. 4. cap. 79.*

Hæc species spontaneo partu potest sanari, sed rarissima est, & difficulter distinguitur ab ascitica.

5. *Hydrometra puriformis* Boneti Sepulchr. Tom. 3. p. 88. n. 5. & p. 92. n. 1. C.

Augusta Imperatrix omnia signa veræ gestationis habuit; in cavitate abdominis erant ichorosi humoris, tum phlegmatis libræ viginti quatuor, uterus erat valde magnus, plenus humore crassissimo, albo.

6. *Hydrometra ovarii* Astruc. de morb. mulier. Tom.

Tam. 4. pag. 43. obs. 45. lib. 4.; Nicolai Tulpii; Acta Eruditor. Lipsiæ anno 1701. Februar. Ephemerid. Germaniæ, decur. 2. obs. 95. anni 2., Bianchi de generatione, p. 107.; Munnicks in Bibliotheca Anat. C.

Sunt hydrometræ ovariorum asciticæ quarum penultima octoginta; ultima 112. libras feri continebant.

Tumorem tubarum 150. librarum aqua plenum memorat Ill. Bianchi Taurinensis Professor, nuper amicis multis ereptus, & Cyprianum testem citat.

XVI. PHYSOMETRA, a Græco *metra* uterus, & *physio* inflo; *Inflatio uteri* Sennerti; *Tympanite de la matrice* D. Astruc de morbis uteri Lib. II. cap. 9.

Est constans, permanensque tumor levis, elasticus, uteri figuram, & sedem referens in mulierum hypogastrio.

Differt ab œdopsophiâ uterina per constantiam & permanentiam, eodemque modo distinguitur a globo hysterico, & ab erethismo uteri fugaci in abortu subtrimestri, in hysteralgia catameniali observando; nam in his casibus non raro uterus intumescere seu indurescere per intervalla videtur, & reapse nunc ad unam, nunc ad alteram partem inclinat, ut ipse expertus sum.

1. *Physometra sicca* Astrucii lib. 2. cap. 9.; *Tympanites uteri*, Valefci de Taranta, lib. 6. cap. 15.; Matthæi de Gradibus in Rhasim. C. de mola; Thadæi Duni Lib. Miscellan. cap. 8. R. Dodonæi obs. 47. L.

Signa communia graviditati & chlorosi, tumor elasticus, & a pulsatione resonans, increscens a calore ignis, lecti; volumen nativo non multo majus; nullus ex vagina crepitus, ut in œdopsophiâ seu tympanite fugaci Astrucii.

2. *Physometra humida*, Astrucii lib. 2. cap. 9.; Ambr. Pare lib. 25. cap. 34.; Salmuth. Centur. 2. obs. 57.; Laur. Jouberti de urinis, cap. 13. &c. C.

Est ea in qua cum flatibus concurrat serum quo potissimum uterus distenditur, molem quandoque maximam adipiscitur, unde simul & ratione ponderis a priori distinguitur; de cætero eadem sunt signa.

Curatur utraque species, si flatuum emissio per uteri officium promoveatur; cætera enim auxilia inutilia sunt. In hunc finem præmittatur usus balnearum, semicupiorum, injectionum, pessarium emollientium, quo factio sollicitetur uteri officium obstetricis digito, pessariis acribus, clysmatis irritantibus, sternutatione, vomitione, saltu; denique si hæc non profint, stylus mucicus caute in uterum immitatur; evacuato utero fiant injectiones pro re nata diversæ, ut in prima specie emollientes, in altera deterfivæ, tonicæ.

Memini me olim duabus vetulis hoc morbo recenter affectis præscripsisse juscula diuretica,

& emplastrum de Galbano regioni uteri admodum, unde oborta copiosa urinae excretionem cito convalescere.

Physometram fugacem, sed quovis mense revertentem, observo in muliere quæ hysteralgiam catamenialem patitur, seu quæ quoties catamenia ipsi fluunt, per duos dies iis ubertim prorumpentibus, dolores affluos in tota uteri vicinia, & ipso utero patitur, atque tunc uterus, pugni magnitudine supra pubis altitudinem, ad tactum, non ad visum, tumet: illa olim sæpius peditus ex utero edere erat solita; sed œdopsophia, jam si quæ sit, ita pacate se habet, ut non audiatur; is vero tumor a flatibus esse videtur, cum subito recedat pluries; deia vero aere ingresso & obgrumum sanguinis utero obturato fit ejus rarefcentia, unde physometra fugax. Hæc mulier pluries peperit, unde non mirum si uterus ita altus & magna sit; de cætero ille omnino indolens est, & post catamenia nullus; ac nunc dextrorsum, nunc sinistrorsum paululum inclinans.

XVII. TYMPANITES; *Typhos quartus* Hippocratis Foelii pag. 555.; *Hydrops siccus & flatulentis* ejusdem Aphor. II. Sect. IV.; *Tympania* Galeni Comm. de victu in acutis, Tralliani Lib. III.; *Tympanita* Sennerti; *Tympanias* Frommanni apud Bonetum. *La Tympanite*.

Est intumescencia totius abdominis, levis & elastica, a pulsatione sonum edens, hujus morbi præcipuum symptoma, adde ructus, borborygmos, constipationem, & dolores.

In colica flatulenta volumen totius abdominis minime est adauctum, & morbus acutissimus est in paroxysmo, unde differt a tympanite. In meteorismo volumen quidem abdominis est adauctum a flatibus, sed ægritudo est acutissima, & sæpe accidens aliorum morborum; tympanites vero, licet doloribus colicis initio saltem stipeatur, est morbus chronicus, & ideo ab aliis distinguendus. Physometra, hydrometra, & colica flatulenta quatenus tantum abdominis partem inflant a tympanite discrepant, in quo constanter prominet abdomen versus umbilicum in quocumque ægri situ.

1. *Tympanites intestinalis*, Smetii Miscell. lib. 10.; Fabricii Hildani Cent. 6. obs. 74.; Herculi Saxonie Præl. part. 2. cap. 24.; Plateri obs. p. 656.; Litre Mem. de l'Acad. R. des Sc. 1723. D.

Est ea species quæ fovetur a flatibus ventriculi & intestina valde distendentibus; hic fovetur sæpius a materia verminosa; supervenit etiam puerperis, hypochondriacis, mæstis.

Incipit non raro a borborygmis, doloribus abdominis atrocibus, pertinacibus, adest constipatio, dolores initio ad umbilicum, deinde ad ambitum abdominis referuntur; a flatibus erumpentibus levamen fugax; secto cadavere, intestina alia admodum intumescata, alia velut in

in cellulas constricta, & veluti convoluta apparent; illis punctis non multum refedit tumor. nisi multis in locis aperiatur, unde peracenteos inutilitas apparet.

Deest phlegmatia, urina lateritia, sitis urgens, nisi sub finem morbi ascites, accedat, unde differt a tympanitide ascitica.

Curatio difficilis est ob contraindicationum concursum; initio venena secanda ob dolores, calorem, tensionem; alvus est emollienda oleosis, diluentibus, refrigerantibus ob dolorem, siccitatem, constipationem, tensionem; anodyna etiam blanda, antispasmodica suadentur; ergo cavendum a catharticis, nisi mitiora sint, a carminativis nisi sint anodyna: interea cum flatus generantur sæpius a materiis fermentescensibus, putrescentibus, verminosis, tum necessaria videntur cathartica mediocria, vermifuga, saponacea; inveterascente morbo; & calore, spasmo, dolore imminuto, tunc cathartica fortiora, resolventia, ac tonica tutius agunt.

Ager utatur sero & mane, dum recens est morbus, clysmatis laxantibus; & post unam, alteramve phlebotomiam dein purgetur ex manna, tamarindis, oleo amygdalarum; dein ter in die sumat decoctum hordei in quo flores rosarum infusi fuerint, cui prisanæ addantur spiritus vitrioli, sal natri dulcis guttæ aliquot ad gratam aciditatem; vel usurpet emulsiones, anodyna, julepia refrigerantia, prisanam ex crystallo minerali: tum repetita catharsis æger lacte asinino, vel etiam vaccino, thermalibus aquis mixto utatur; abdomen urina calida foveatur identidem; ac his irritis fiat remedium *D. Rasi amici nostri apud Lugdunensis Medici experientissimi*, scilicet fomentum ex aqua frigida, deinceps vero gelida, quo duos tympaniticos Lugduni sanatos vidit; & quod etiam mire convenit intus aqua gelida, imo frustula glaciæ sunt voranda ad condensandum flatum, maxime ubi calor intensus, ætas juvenilis, temperamentum fervidum, ætas, similesque circumstantiæ suadent; quoniam sunt varietates hujus morbi in quibus prædominatur vel acidum, vel glutinosum, vel atonia, pro diversis hisce conditionibus diversa auxiliorum genera sunt prioribus addenda, quæ videtis apud *Clariss. Combalusier in Pneumatopathologia n. 353.*

2. *Tympanites abdominalis* Vallesii comment. in lib. 4. de victus ratione, pag. 284. Balloni Paradigma 241. *Combalusier Pneumatopathologia*, num. 26. 226. Zeviani libr. del flato C.

Est ille qui flatum in cavo abdominis collectos gerit, quique vel *siccus* est, quod de recenti quocumque fere valet, vel *humidus*, seu asciticus, cum urina lateritia, sit, phlegmatia, ascite, in fine morbi veterascentis se comitem præbente, & in hoc casu fere tantum differt ab ascite flatulento peritonæi duplicaturam non cavum distendente, in quo scilicet viscera abdominis convoluta in glomum sub diaphra-

gmate non ument, sed peritoneo testæ, latent.

Tympanites abdominalis siccus aliquot observationibus constat, utut a *Lirio* in dubium revocetur; est in eo resonantia evidentior quam in intestinali, flatuum emissio rarior, minus levans ægrum, dolores abdominis magis exteriores, alvus minus pertinaciter adstricta. Si a priori dignosceretur, posset instituti paracentesis, ut factum novi in cadavere, & tunc illico exploso flatu sæpe foetido tumor subsidet; hujus diagnosim, prognosim, & curam specialem videtis in eximio tractatu *Fr. Combalusier*.

Quoad ejus principia, verosimile est erosum quomodocumque, vel ventriculo, vel intestino flatum in abdomen irrepsisse, ut vidimus, in vesicam ex intestino eroso sese insinuasse ad producendum ædopophiam; & ut in uxore Medici Salvatoris dicti reperit olim *Joannes Baubinius*. Vide *Mangeti Bibliothec. Medic. Pract. de Hydropho*, pag. 1003.

Signa hujus erosinis erant dolor hypochondrii sinistris, vomituritio, ructatio, febris; dein venter intumuit, dyspnœa accessit, cum umbagine, dentium stridore, siti, asthenia; intra mensem mors cum mentis constantia; in fundo ventriculi fuit orificium digitum admittens; a flatibus intra vasa lactea adactis in colica flatulenta, ea dirumpi quandoque, & inde in abdominis cavum irrumperere suspiciatur *Combalusier*; verum non facilius est flatu dirumpi hæc vasa minima, quam ipsa intestina; nam vasa minima tanto magis resistunt suæ rptioni, quo minorem habent diametrum, ut norunt Mechanici; si tamen hæc lactea debiliora fuerint, & eo usque diducta, ut guttulam aeris possint admittere, ea conditione poterit fieri tympanites.

Hæc tympanitis principia vix dignosci, vixque tolli queunt etiam cognita; verum si aere fluidis excalescentibus, fermentescensibus, putrescentibus emergens in abdomen irruerit, ut generatur in emulsiemate de quo egimus dum de pneumatosi spontanea, tunc pro diversis hujus flatu principis, diversa methodus est adhibenda ad præpediendam ulteriorem hujus genesim; dein collecti flatu elasticitas est destruenda; demum huic flatui quidam est exitus parandus.

Cum aeris extricatio debetur summo æstui sanguinis, phlebotomia, acida refrigerantia initio conveniunt; si ab acido & verminoso pabulo fermentescente, tunc omnia absorbentia, terrea, alkalina, aromatica, stomachica amara; kinkina juvant; si a glutinoso pingui, quale in lactentibus sæpe viger, pendeat flatuum genesis, tunc est impugnanda victu ex pane bene fermentato, vino veteri, infuso chamæmeli, cinnamomi, jusculis amaris cum enula campana, cichorio, salibus neutriss; frictione ex pannis calidis; clysmatis ex urina calida, lixivio, terebenthina pauxillo in ovi vitello solvuro; dein catharticis evertendum illud glutino-

nosum, tonus visceribus laxatis restituendus; ierum clysmata resolventia, tonica, acria usurpanda.

Denique si irritis omnibus auxiliis æger cruciatibus in ambitu abdominis torqueatur, qualem olim me vidisse memini, alias vegetus sit, nec putredinis in primis viis sint indicia, unicum solatium ex paracentesi videtur expectandum, hancque olim non adhibuisse me poenituit; quippe misera mulier, ad quam accersitus fueram, ita cruciabatür tympanite, ut viribus adhuc integris, facie rubens, mediæ ætatis, mente constans, nullis remediis internis sublevata, eadem die qua ipsam invisi & dereliqui, fato functa sit.

Obiit quidem brevi æger tympaniticus post paracentesim, cujus testis fuit *Helmontius*; verum summe putridus inde exivit flatus, quod gangrenodum viscerum statum arguebat; erat enim odor cadaverosus; præterea foramen nimis amplum cufum est, cum venter illico subsederit, unde periculum summum, quod averti posset exigua acu tricuspidata, & per intervalla obturato foramine; intereadum arcte stringitur abdomen, & cardiacis vires sustinentur.

5. *Tympanites enterophysodes* Combalusier. num. 124. & 152. C.

Est ea species quæ ab emphysemate intestinorum, cæterorumque abdominis viscerum dependere putatur, quæ species non confundenda cum pneumatosi abdominales regiones afficiente, & subcutanea, a pressu crepitante.

Dignoscitur hæc species ex inæquali tumore abdominis aliunde tympanitici, maxime vero ex conjunctis pneumatocele, pneumatophalo. Jam recensui me pluries observasse in equis apud Helvios non solum emphysemata valde dolentia per lumbos, dorsumve eorum dispersa Hippiatrici dudum cognita, verum etiam in boum pulmone post mortem a me observata, tanquam membranam pellucidam in vasorum & lobulorum interstitiis aere elastico turgidam, & demum in ipsis intestinis humanis emphysema observavit clariss. *Duvernoy*, ut docent *Acta Acad. Petropolitana*, tom. 5. pag. 213.

Verum huic speciei paracentesis nulla convenit, & tantum, præmissis resolventibus, ope catharticoꝝ & diureticoꝝ exitus huic aeri parandus est, & auxilia priori specie accommodata videntur suadenda.

Puer Nosocomii generalis pro ascitico habitus a *D. VERNY* & *Lazerme*, ob abdominis tumorem & fluctuationem; instituta a *D. Serres* paracentesis, nihil omnino effluxit, nec æger pejor meliusve habuit; æger demum obiit; secto cadavere intestina inventa sunt flatu admodum distensa, & invicem ope textus cellularis ac epiploï edematoforum in glomum colligata; hic puer phlegmatia, siti intensa, & urina pauca lixiviosa laborabat.

4. *Tympanites asciticus* Del Papa Consult. 2. tom. I. *Idropisa tympanitica*. C.

Sauvages Nosologia Methodica. Tom. II.

Adultos adoritur robustos, sanguineos, diarrhœis, colicis, dysenteris diu vexatos, tertianis prius affectos. Intumescit abdomen, & subito digitis pulsatum cum sonitu digitum repellit. Urina pauca rubra, alvus stricta, ærdema pedes infestat. Morbus difficillime sanatur etiam recens; flatulentia ano vel cato prorumpens sublevar.

Indicantur ea quæ flatulentia digestionis & acorem corrigunt, ut 1. abstinencia a fructibus, lacte, crudis, dispepsisque alimentis: 2. absorbentia, ut mater perlarum, oculi cancrorum; 3. amara, ut rheum, absinthium, vinum absinthites ab *Hippocrate* contra flatum laudatum: 4. laxantia, ut emulsiones ex amygdalis amaris, harum oleum: 5. diuretica, ut radices aperientes, terebinthina: 6. Paracentesis & cathartica valida fugienda.

Tumor abdominis subito accedens a repressis alvi fluxibus putridis, aut ab intermittentibus kinkina suffocatis, utut ascites videatur, vers est tympanitis, juxta *Pringle*; præmissa phlebotomia si opus sit, præscribetur theum quovis vespere ad alvum laxandam: vitentur carminantia, & violenta cathartica, sumetur electuarium ex floribus chamæmeli, Zingibere & croco martis.

5. *Tympanites spasmodicus* Pomme, Essai sur les vapeurs, obs. 14. 15. est varietas tympanitis intestinalis D.

Hic morbus sexagenariæ hypocondriacæ quartana per hydragoga & kinkinam sanatæ supervenit cum dolore abdominis.

Fotus frigidi, aqua pulli, aqua nive frige facta, serum lactis, clysmata ex oleo, dein diarrhœa biliosa flatus multos emittens abdominis tumorem & dolores sustulere; levissimum catharticum nocuit, lac asinulum curam absolvit.

Alteram mulierem catamenii anno quadragesimo quinto cessantibus, sicca, melancholicam invasit tympanitis; phlebotomia e pede, clysmata, serum lactis vix profuere; sed fomenta frigida & balnea profuere; ex lacte supervenit diarrhœa biliosa quæ morbum solvit.

Hippocrates lib. V. Epid. observ. 18. triginta urceos aquæ frigida effundi iussit supra corpus mulieris robustæ, quæ a sumpto medicamine ventre intumuerat cum dolore, dyspnœa, animi consternatione; huic vomitu ex aqua frigida nec dolor, nec dyspnœa remiserant, quinque mortua visa fuerat; hac affusione frigida sublevata est, bihem copiosam dein ejecit, & vixit. Vide *Foesium*, pag. 1153. n. 42.

Videatur clariss. *Combalusier*, n. 368. de tympanite cum exitu, spumoque prævalente.

6. *Tympanites Stvvari*, Philofophicarum Transactionum anni 1730. n. 414. ab Alexandro Stvvarcio. C.

Est tympanitis acuta, nisi malueris meteorismo hanc accensere, quæ a bilis extra cystidem effusione ob vulnus inflatum sat cito supervenit, ut *Ill. Stvvarcius* in milite observaverat, & in canibus dein expertus est.

Miles vulnere accepto quo vesica fellea per-

tusa fuerat, sat cito intumuit abdomine, ut in tympanite; at sine dolore, febre, inflammatione, cum alvi confipatione pertinaci, urina pauca, crocea, pervigilio, quod opiatis restitit, lingua sicca; aperto cadavere, bilis intra abdominis cavum exundabat, intestina valde inflata & extensa, nulla ne in vulnere quidem inflammatio; paulo ante mortem, quæ septimo die advanit, pulsus inæqualis, levisque singultus.

Haud dubium est quin bilis in intestinis, ut saliva in ventriculo expansionem aeris in alimentis contenti, & in chylo copiosissimi coerceat, adeoque quin ea deficiente aer expandatur, & tympanicam ac borborygmus edere debeat; in auriginosis non raro observavi recursum morbi a borborygmis & flatibus abdominis incipientem; ubi vero bilis deficit, modo non a vulnere, debent ægri illius defectum refarcire amaris, resinosis & saponaceis, quæ etiam in tympanite a viscido prædominante commendatus. Vide *Melancholiam 7am, adopsophiam, physometram*.

7. *Tympanites verminosus*, De Meytery tom. 3. n. 592. A.

Est ille qui febres verminosas sæpius comitatur, aut qui a vermibus fovetur: distinguitur ab aliis per signa vermium. Curatur 1. phlebotomia juxta dolorum intensitatem & ægri robur repetita; 2. oleosis blandis, dolores mitigare, vermes necare, alvumque laxare aptis; 3. potu diluente, emolliente, antiphlogistico, addito succo limonium, utpote vermifugo & refrigerante; 4. decocto cassiæ; vel quod melius est & flatulentiam non fovet, extracto cassiæ, decocto tamarindorum, manna &c. ut alvus laxetur, & vermibus, flatibusque exitus paretur; 5. sedatis doloribus, pyrexiaque sublata & alvo aperta, tum amaris, vermifugis & catharticis reliquiæ morbi tollendæ.

XVIII. METEORISMUS, Meteorisme.

A Græco *Metereos, sublimis*; est intumescencia abdominis, vel tantum epigastrii, aut hypochondrii a flatibus contentis; in eo diversa a tympanite, quod si totum abdomen tumeat a meteorismo, illud symptoma sit fugax, & acuti cujusdam morbi comes; si vero tantum tumeat epigastrium, hoc symptoma, licet pertinax, cum tympanite minime confundi potest.

Differt a colica flatulenta, & gastrodynia flatulenta, ex eo quod vel dolor nullus sit in meteorismo, vel exiguus & non atrox, ut in his morbis; adde quod in colica & gastrodynia raro extus tumeat abdomen, licet palpo explorata intestina ratione doloris, ac tensionis tumere videantur.

1. *Meteorismus ventriculi. Inflatio ventriculi Sennerti. L.*

Est inflatio epigastrii, ita ut nulla sit cavitas ab sterno ad umbilicum qualis in sanis est, cum vel sine dolore, quæ chloroticis & puellis quarum catamenia sunt suppressa, non raro accidit

viris pituitosis, phlegmaticis, & pendet a flatu intra ventriculum contento, nec tamen admodum eum distendente; merito incusatur languor motus peristaltici intestinorum, vapiditasque succorum digestivorum, viscositas cacochylæ, simulque ventriculi laxitas, unde fit ut magis solito distendi queat cum minimo, vel obtruso dolore.

Therapeia vulgaris inflationis ventriculi eo vergit, ut 1. viscoso, pituitosoque humori primas vias infarciendi exitus ano vel caeco præbeatur; 2. ut ventriculi tonus, & succorum digestiva vis restitatur; in hunc finem diæta sit attenuans, & flatus discutiens; cibi sint boni succi, cocti faciles, non flatulenti; lac, recens vinum & cerevisia non satis fermentata fugienda sunt; vinum vetus & meracum juvat, panus laneus calidus, ventriculo continuo applicatus, calorem ejus fovet & revocat; cathartica ex rheo, rhapontico præmittuntur; dein ad stomachicam, martialia, incidentia, carminativa deveniendum; sic radix angelicæ condita, semen anisi, fœniculi, cinnamomum, zingiber, bacca lauri, juniperi, &c. possunt suppeditare diversas formulas huic affectui debellando aptas.

2. *Meteorismus abdominis. A.*

Est symptoma ilei, enteritidis, & plurium morborum acutorum, præsertim tritæophyæ, amphimerinæ, synochi, ubi magnus putridæ cacochylæ apparatus cum inflammatione systolica, vel gangranodea, adeoque vel cum dolore & tensione maximis, aere intestinali rarefacto ob calorem, vel sine dolore, ob gangrenosum viscerum statum, & expansionem aeris a putredine oriundam; qualis meteorismus in cadaveribus aqua diu mersis, aut soli expositis observatur.

Ille meteorismus in acutarum febrium vigore pessimum est symptoma, tum quia usum catharticoꝝ maxime necessariorum interdicit, tum quia materies putridas, aut fermentescentes, noxiosque succos in primis viis hærentes supponit; hinc phlogosis viscerum, eorum putredo, simulque flatuum expansio; hinc abdominis tumor umbilicum versus cum tensione, velut in tympanite, qui tumor ex sono percussione a flatibus foveri videtur.

Curatio & prognosis eadem quæ enteritidis; post Hippocratem clariss. Tissot ausus est in hoc casu aqua frigida abdomen fovere, quod bene successit: Tissot de febre biliosa, pag. 115.

3. *Meteorismus hystericus*, Ill. Raulin des Maladies vaporeuses, pag. 29. L.

Hepatitis laborabat mulier, presso epigastrio ea oscitabat, unde hysteriæ suspicio in mentem Medici venit; depulsis hepatitis symptomatis, ac febre, abdomen intumuit admodum; existimabant alii Medici hoc esse a puro tumidum, seu ascitem purulentum; Ill. vero Raulinus meteorismum hystericum adesse tantum cognovit, & ægram fenacupis tepidis brevi sanavit.

4. *Meteorismus a manzanilla* Journ. de Med. Decemb. 1757. D. Peyssonel. A.

Comestis multis pomis huius hippomanes post horam abdomen multum intumescit, interanea ardent, tremit totum corpus, sudor frigidus, cardialgia, syncopes, labia exulcerata, & acute pruriētia, hinc sæpe mors; excitata cholera, seu adhibito cathartico emetico ex infuso seminum fabæ purgatricis, seu jatrophæ gossypifoliæ, evacuatur venenum, & dein edulcorantibus, ut oryza quandoque ægi sanantur.

Tam acre venenum in arbore Hippomanes fuerunt Auctores, ut umbram, vel maxime ex eo delabentem pluviam metuendam esse asserant.

D. *Jacquin Medicus Leidensis, & Imperatoris Botanicus*, nuper ex America redux, mihi retulit se experiendi causa nudum exposuisse pluviam ex hac arbore delabenti, idque impune, imo succum manu supina excepisse; verum cum hujus succi guttulam prona manu tetigisset; Illico magnum erysipelas ibi se passum esse.

XIX. ISCHURIA: *Ischuria* Græcis; *Urina suppressio*, vel potius *retentio* Frider. Hoffmanni de Morbis infantum; *Hydrops vesicæ* Nouvell. *Classe des maladies: Retention d'urine; Ischurie.*

Morbus est cujus potissimum symptoma est hypogastrii intumescētia ab urina intra vesicam retenta.

„ Cum urina omnino in vesicam non venit,
„ vocat etiam vulgus Medicorum ischuriam,
„ quanquam ischuria non fit, & permittendi
„ sunt profecto ita nomine, cum propriam appellationem non habeant. “ *Galenus lib. 3. de Symptom. causis, pag. 246.*

Sunt hujus generis species plurimæ: quæ in methodo perfecta ad Classē phlegmasiarum attinerent; verum nulla methodus perfecta est; sequentes species collegit clariss. *Doctor Cusson.*

Character. Ischuria vera signa sunt.

1. Sensus ponderis in hypogastrio, pube, perinæo. 2. Perceptus urinae stimulus cum ejusdem fundendæ cupiditate, & irritis ad vesicam exonerandam conatibus; (hoc fere aut profusus exulat, si vesicam teneat sudor, vel anæsthesia.) 3. Protuberantia supra os pubis magna; (minus patet in ischuria fugaci a calculo vesicæ, vel si vesica contracta, indurata parum extendi queat) ad tactum dolorifica; (abest profusus aut fere dolor in ischuria a vesicæ anæsthesia, stupore,) natiuntur vesicæ figuram referens (alienam inducit mala conformatio, cystocele, &c.) subfluctuans, nisi lotio refertissima sit vesica; urina sponte emissâ, aut per artem educta, decrefens, evanescens. 4. Detectio tumoris insoliti, immisso in anum, vel in vulvam digito. 5. Effluxus lotii sub profundiori catheteris immisione; in ischuria quam facit inflammata vesicæ uvula, cathetere licet intra hujus collum adacto, non effluit urina. Tumor notabilis ad muscutorum rectorum in femorum latera, ad inguina, scrotum, peri-

naum, & intra vaginam; quandoque, sed raro, protuberantiæ hypogastrii modo memoratæ aliam addi solem, hujus similem, sæpius minorem, quandoque vastius tumentem, imo hypogastricæ vices suppletentem.

Ischuria notha signa sunt.

1. Lumborum ut plurimum dolor punctorius, obrusus, vel gravativus. 2. Absentia stimuli per urinam vesicæ inferendi, necnon conaminis ad lorium emittendum. 3. Protuberantiæ in hypogastrio, necnon in ipsius vicinis defectus. 4. Vesicæ contractio, collapsus catheterismo, vel digito in anum; aut vulvam adacto, cognita. 5. Catheteris in vesicam immisso frustranea nihil lotii effluens.

Soliti *ischuria vera* ac *falca* supervenire morbi sunt anorexia, cardialgia, nausea, vomitus, sapor urinosus in ore, anxietas, singultus, agrypnia, febris, cachexia, corporis tumiditas, hydrops, fætor urinosus, affectus soporosi, dyspnoei, deliri, motus convulsivi, ephidrosis frigida.

Symptomata alia in hac vel illa specie suppressionis urinae observanda sicut character specificus sub ischuria qualibet inferius tradendus.

Curatio, Cum maximus sit principiorum ischuriam producentium numerus, diversissimaque indoles, nemo non videt, modo vario, principiorum nimirum varietati accommodato, sanationem absolvi debere. Regulam universalissimam ut minus generalem reddamus, tria proponimus auxiliorum genera, quæ si non omnes, præcipuas saltem indicationes complectuntur in numerosis ischuriæ speciebus adimplenda.

Primum auxiliorum genus suppeditant anti-phlogistica, nimirum veniæ sectiones, clysteres emollientes refrigerantes, oleosa nitrata, potus laxantes, diluentes, acescentes, acidi, linimenta, fofus, cataplasmata blanda, balnea, semicupia tepida, tum simplicia, tum emollientium, & oleosorum societate majorem efficaciam nacta. Conveniunt auxilia hujusmodi in ischuriis omnibus, in quibus adest, aut imminet inflammatio; viget motus febrilis, plethora, tensio, spasmus, irritatio, dolor.

Alterum auxiliorum genus sistant stimulantia, attenuantia, extus nimirum fomenta, cataplasmata, linimenta calida, spirituosâ, nervotica, phœnigmi, vesicantia, duciæ, balnea thermalia, concussio ab equitatione, curru-vectione; intus vero diuretica calida ex herbis, radicibus, seminibus, balsamis, salibus, animantibus eruta, clysmata acriora, cathartica, emetica, aquæ thermalia. Memorata auxilia competunt illis ischuriæ speciebus, quas faciunt humores crassi, lente-scentes, fibratum atonia, renum, aut vesicæ stupor, anæsthesia, torpor, paralysis.

Tertium auxilii genus subministrat Chirurgia; situm illud est in artificiosa totius in vesica contenti educatione, immisso scilicet in urethram cathetere cavo, candelave tubulosa; vel celebrata, si catheterismus institui nequeat, vesicæ pa-

racentesi ad perinæum, aut supra pubem ope acus tricuspidatæ, rectæ, vel incurvæ, tubulo inclusæ simili; encheiresibus memoratis locus est ischuria vera quacumque, si remediis congruis statim adhibitis auscultare renuerit, diutiusque persistat.

Circa ischuriæ curationem satis sit hæc generaliter delibasse. Quid methodo antiphlogisticæ stimulantis, catheterismo, paracentesi addendum sit in speciebus variis quibus competit horumque auxiliorum genus unum, aut alterum inferius sub qualibet specie declarabitur; ischurias in quibus locum nullum præfata auxilia inveniunt, speciosissima suo loco manet therapeia.

Ischuriæ renales.

1. *Ischuria (nephritina) a renum inflammatione* Schacht. Instit. Med. Pract. lib. VIII. cap. I. & VIII. Gorteri Syst. Prax. Med. de Ischur. Fabric. Hildani de Lithotm. cap. IV. Læl. a Fonte Conf. 59. Boneti Sepulchret. lib. III. sect. XXIV. observ. IV. §. 3. Schenk. lib. III. de Ischur. falsa, cap. IV. & V. Etmulleri Coll. pract. pag. 994. A.

Character specificus deducitur ex notis ischuriæ falsæ genericis & signis nephritidis; sunt hæc ultima dolor lumborum acutus, pungens, pulsans, ardens, in partes vicinas, inferas præcipue, ut ad vesicam, pubem, genitalia, inguina, femora se extendens; sternutatione, tussi, & simili corporis commotione, exasperandus; sæpius continuus, interdum per intervalla remittens; febris acuta, inflammatoria, erraticè exacerbens, cum cibi fastidio, nausea, vomitu, extremorum, pedum imprimis, frigore, agrypnia, gravioribusque aliis symptomatibus; testiculi alterutrius, vel utriusque retractio; femoris dextri, sinistri, vel utriusque dolor obtusus, stupor; alvus arcte compressa, inflata, borboryzans; trunci erectio, conversio, incessus vix possibiles; decubitus in latum oppositum, & in ventrem difficiliter, facilius in latum inihumum & dorsum; præcedit miccio difficilis, tenesimodea, ardens, urina primum tenui, aquosa, dein rubra, flamma, semper pauca, tandem suppressa. Rara hæc ischuriæ species periculosissima est, mortem nunc citissimam, nunc lentam quidem, aut animæ declinandam, de facili inferens; curatur methodo antiphlogistica. Ischuria quæ interdum contingit in morbis inflammatoriis, ut phrenitide, peripneumonia, pleuritide, gastritide, rehumatismo, in febribus a curris, ardentibus, in paroxysmo febrium intermittentium; ischuria quam faciunt materies arthrica, catarrhalis, scorbutica, variolosa, ad renes delata, necnon asperientia acria, salia alkalina, insecta eminenter diuretica, cathartica energica, verbo medicamenta calidiora hinc intelliguntur, atque curantur.

2. *Ischuria (nephrolithica) a renum calculo* Schacht. lib. citat. cap. II. & VIII; Gorteri lib. citat. de Morb. renum; Car. Pison. de Morb.

a colluv. serosa; Schenk. de Ischur. Boneti Sepulchret. de urin. suppress. & Medic. Septentional. de Ischur. &c. &c. A.

Signa ischuriæ nothæ generica, necnon calculi renalis hanc speciem determinant; signa calculi renalis sunt dolor in lumbis fixus, stabilis, nisi per ilia ad pelvim, vel testes excurrat, sæpius gravativus, interdum acerbissimus; & infixi aculei more pungens, sub decubitu in partem affectam minor, in oppositam auferens, post assumptum cibum, & corporis metum exasperatus, jejuno ventriculo, & quiete remittens; febris nulla, utique initio; testis retractio, femoris stupor, trunci incurvatio; anorexia, flatulencia, nausea, vomitus, alvi adstrictio, pulsus durus, paroxysmi nephralgici, recurrentes, dysuria, stranguria frequenter affligens, excretio urinae cruentæ, muco, membranæ floccis, sabulo, lapillis refertæ, calculus anrea excretus, ortus a parentibus calculosis, podagra prægressa; paroxysmo ischurico præit urina tenuis, acris admodum, dolorifica, pauca, Hujusce speciei frequentissimæ, & cum colica affinissimæ lubrica est diagnosi. Signum calculi renalis certum nullum dari vult *Joan. Baptist. Sibvaticus*; non semel docuit anatome in renibus hæsisse calculum, de quo ne vel minima suspicio per vitam aderat.

Ischuriæ nephrolithicæ, quæ gravissima est & in renis inflammationem, apostema non raro abicit, competunt methodus antiphlogistica, & maxime opiata. Vitanda diuretica calida, stimulantia tonica, adstringentia. Nephrotomiam admittit calculus renalis in eo tantum casu, ubi inflammationem a calculo accessitam. exceptit apostema protuberantia & fluctuatione in lumbis insignitum. Hujus loci non sunt quæ ad novi calculi generis præcavendam ab Auctoribus commendantur. Renes a calculo perforatos fuisse, succedente immedicabili ischuria, *Mercatus* testatur.

In Nephrolithica seu arenulosa ischuria succi petrocelsini unc. iij. succus expressus ex xxx. millepedibus, olei terebenthinæ semi-drachma, & lili Paracelsi drachma, hæc mixta & sumpta in balneo præmoverunt ejectionem centum lapillorum pili magnitudine, quorum ulterius sexcenti intra tres menses ejecti fuere. *Journ. de Med. Octobr. 1756.*

3. *Ischuria (nephroplethorica) Renalis a plethora* River. Cent. 1. observ. 1. & 89. Etmuller. Schacht. loco citat. Gaubii Pathol. de vit. miccio. Ludvyig. Instit. Med. Clin. Seb. Nasis specul. method. pag. 167. A.

Virum temperamenti sanguinei, & habitus athletici post consuetum calidissimis æstivis diebus, longum iter, corripit ischuria notha, clysteribus, sobus, lipimentis, semicupis, diureticis, immorigerea; nulla aderat febris, nullus dolor in lumbis, in pube; hætenus affectu renali quocumque & urinarum vitio omni immunis vixerat æger; una *Riverio* accusanda videtur plethora mittitur sanguis larga manu; vix elapsa a ve-

næ sectione hora urinam a renibus in vesicam descendentem perfertis æger, & tanta paulo post profundit copia, ut intra horæ spatium, nullo alio adhibito remedio plenarie convalescat. Ex plethoræ signis & therapeia discito hanc ischuriæ speciem nosse, ac debellare.

4. *Ischuria (lunatica) Renalis lunatica* Tulpii, observ. med. lib. II. cap. 49. C.

Urina viro supprimebatur quolibet ferme plenitudo, cum insigni angustia, corporis incendio, febre; persistebat ad diem quintum ut plurimum jam dicta symptomata, si sibi relinqueretur æger, neque redibat urinæ effluxus, nisi luna decrecente, vel sexta brachii vena. Tantæ erat efficacæ sanguinis missio, ut ea adhibita statim excerneretur lotium. Aperto cadavere, inventa est renis sinistri pelvis in eam amplitudinem excrevisse, ut vicem vesicæ urinariæ commode suppleret; hinc ischurici paroxysmi tempore tam vesica sicut vacua quam ren sinister repletus. Vide *Auctorem itatum*.

5. *Ischuria (nephrospastica) Renalis spasmodica* Schacht. Gorrer. lib. citat. Sydenham Dissert. Epist. tom. I. Raulin. des Malad. Vapor. Mem. de l'Acad. R. des Sc. ann. 1715. A.

Ex consensu, convulsione, passione hysterica, hypochondriaca, dolore vehementi ventris, capitis, lumborum, intestinorum, coxæ, uteri, menstruatione, dentitione sistitur non raro urinæ secreto. Gorrer. *Syst. prax. medic. de Ischuria*; Dignoscitur spasmodica ista species signis pseudo-ischuriæ genericis & spasmi renalis præsentia. Fibras renales spasmo tentari colligitur ex præsentente morbo spasmodico, aut insigniter dolorifico; ex ægri hyperæsthesi, mobilitate, ex causis prægressis, ex signorum absentia speciebus aliis renalibus propriorum, ex dolore renali vivo, ambulatorio, fugaci. Curationem subministrant antispasmodica, anodyna remediis, quantum res postulat, maritata, quæ focus jubet morbus spasmodicus, aut dolorificus.

6. *Ischuria (nephrohelminthica) Renalis verminosa* Gorrer. lib. citat. Gaubii Pathol. de vit. miction. A.

Vermes in renibus repertos, & cum urina excretos fuisse testantur *Gentilis*, *Fernelius*, *Holerius*, *Zacutus Lusitanus*: His posse in renibus obstructionem produci, & exinde ischuriam nemo sane inficiabitur. Suppressam ex hac causa urinam agnoscunt *Gorrerius* & *Gaubius*. Rarissimam hanc speciem nephralgia, neque aliud ullum symptoma designat, solo eventu cognoscendam. Curationi superfedemus. Vidi vermiformes tubulos a cruore in ureteribus concreto effictos.

7. *Ischuria (nephrotromboides) Renalis a sanguine conglumato* Mercati de Morb. inter. cur. cap. 12. Ettmulleri de læs. urin. secret. pag. 314. Fernelii Pathol. lib. VI. cap. 13. Gorrerii Gaubii loc. cit. A.

Rarior est hæc species quam ischuria grumosa, ureterica & vera; hanc cognosces signis pseudo-ischuriæ genericis, dolore in lumbis, *Sauvages Nosologia Methodica* Tom. II.

hæmaturia prævia, causa prægressa, ut si percussione, lapsum, ponderis maximi elevationem, longam, validamve equitationem ischuria exceperit; his accedunt gravissima symptomata, uti pallor, pulsus parvus, obscurus, anxietates, virium coincidentia; rigor, febricula, nausea, animi defectio, sudores frigidi, &c. Curationem vide apud *Morcarum*.

8. *Ischuria (Nephropytica) a Renum purulentia* Schenk. lib. III. de ren. tumorib. Gorrerii, Gaubii, ioc. citat. Bonet. Sepulchr. de urinsuppress. Salii Diversi de affectib. particularib. cap. 14. A.

Cognoscitur hæc species notis pseudo-ischuriæ genericis & signis renis purulentia tentari commonstrantibus; hæc ultima eruntur ex prægressis, nephritide contumaci, pulsarili, nephralgia acedinosâ & maxime calculo, ex apostemate exinde orto, ex superflite caloris & doloris sensu in lumbis, ex horribitis, febricula, & nunquam lumborum tumore fluctuante, ex urina turbida subalbicante, cruenta, graveolente, ad fundum valis deponente sedimentum crassum, tenax, purulentum, flocculentum, membranofum, carnosum aliquando, quod renum apostema præstat; hoc & etiam, si in renes materies purulenta confluerit, producere pars est aliarum partium internarum abscessus. Puris crassitie debetur renalis obstructio. Hujus speciei sanatu difficillimæ curationem inchoant iatus abstergentia incidentibus maritata, extus vero laxantia; perficiunt vero, interpositis, si opus sit, remediis generalibus & opiatibus, edulcorantia, aquæ Vallensis, Spadanæ, & præprimis balsamica, vulneraria, deterfiva. Diuturnum pulveris uræ uris usum mire laudat *Clar. de Haen*. Nephrotomiæ tantum locus est cum tumore & fluctuatione in regione lumbari conspicuis sese prodit apostema; cave protuberantiam ac fluctuationem a lotio ob ureterum obstructionem congesto in lumbis excitatas & a *Sebastiano Naso* observatas pro apostemate vendas.

9. *Ischuria (Nephroplegmatica) Renalis pituitosa seu mucosa* Salii Diversi loc. citat. Grassii, Ephem. Natur. Cur. ann. III. observ. 212. Schacht. Gorrerii, Gaubii, Mercati, loco citat. Varandæ de ren. affect. Bonet. Sepulchret. de Ischur. observ. IV. V. A.

Speciei hujuscæ diagnosim subministrant pseudo-ischuriæ signa generica, hujus repentina accessio ex *Hippocrate Lommio*, dolor obtusus seu gravitas in lumbis, symptomatum remissior multo gradus, temperamentum pituitosum, prægressi morbi mucosi, evacuationes similes, excreta prius urina mucosa referta, apyrexia, absentia signorum pseudo-ischurias inflammatoriam, calculosam &c. commonstrantium. Raræ huic speciei, de facili est citra periculum cum subsequenti confundendæ, competet auxilia stimulantia, incidentia in curatione generali memorata.

10. *Ischuria (Nephroplegia) Renalis paralytica* Salii Diversi, Mercati loc. citat. Horstii tom. II.

lib. IV. observ. 49. Marcel. Donati Histor. med. mirab. lib. IV. cap. 28. Bartholini Centur. IV. epist. 18. 38. 39. Hæchsteter. observ. Dec. V. Cas. 20. Claudii Chapral Practici Monspeliensis felicissimi. A.

11. *Ischuria (suppleta) Renalis ab alia evacuatione suppleta.* (a) *A diarrhæa & sudore* Marcel. Donati Histor. medic. mirab. lib. IV. cap. 27. Schenck. lib. III. de diabete obs. 9. (b) *Ab otorrhagia* Sennerti ex Platero pract. lib. III. part. VIII. sect. II. cap. 9. (c) *A perspiratione* Vandermonde Journ. de Med. tom. IV. (d) *A sudore* Vandermonde Journ. de Med. tom. X. A.

Memorat *Marcellus Donatus* historiam monialis cui per sex menses urinas supprimebatur alvo interim descendente; restituta vero urina per menses quatuor omnimode cohibebatur alvus. Substitit deinceps & lotii & fæcum excretio, residante in epigastrio ad plurimum librarum pondus humore qui urinam colore & odore referebat.

Narrat *Platerus* casum puellæ annos natæ tredecim, cui, postquam aliquandiu copiose minxisset, urina subito supprimebatur, accedente otorrhagia serosa ita uberi, ut per aliquot dies affatim ex aure dextra sæpe ad duas mensuras aqua efflueret; interim bene habebat puella, neque de ullo affectu conquerebatur. Diureticis ac terebinthinatis ad magnam vim elicitæ est urina quæ subito iterum substitit, recurrente otorrhagia memorata; adhibita efficaciori medicina, rediit urinæ excretio liberalior primum remittente aurium fluxu, postmodum vero ad copiam nativam, nihil exinde mali perpetente puella.

Legitur apud *Vandermonde* historia puellæ hysteriæ per octo menses maxime vexatæ, cui tandem supervenit omnimoda urinæ & fæcum suppressio, quæ clysmata, balnea tepida, pitisanam pulli, apozemata laxantia, refrigerantia, portiones oleosæ & dietam humectantem per tres menses solidos aspernata est; primis quidem balneis facies olidissimæ cum vermibus & sanguinis grumis descendere cœperunt; pseudo ischuriam, atque alvi suppressionem fugarunt balnea frigida ad duos menses protraxit, quæ urinam mox cierunt, & sensum in integrum hujus excretionem restituerunt. Quolibet die ægra horas decem in balneo commorabatur, quod si glaciæ injecta magis in frigidaretur, crescebat urinæ cum ardore minori tunc emissæ quantitas, deficientem lotii excretionem supplebat perspiratio cutanea.

Observationem aliam habet modo laudatus auctor de muliercula annos circiter 50. nata, cui repente alvus & urina prorsus restricta sunt. Frustra adhibita fuerunt diuretica; cathartica etiam valentia pluries ano injecta ex ore assumpta nullam præter sudorem, evacuationem excitarunt. Naturæ commissa paupercula, sine febre, dolore & fere citra morbum annos septem vixit, nec per anum, nec per urethram quidquam e-

mittens. Interim excretionum harum defectum supplebant sudores universales copiosissimi, fœtidissimi, nunc die quolibet, nunc quovis biduo, triduove erraticè recurrentes ad duas tresve horas continuati. Toto hocce tempore alimenta omnigena, integro appetitu, voravit ægra, vultu florida, imo pinguefacta, lecto tamen præ debilitate affixa, contra spem omnem spontaneè cepit alvus descendere, urina efluere, cessante tunc sudore & redintegrata penitus sanitate, quæ ad sex, septemve annos illibata persistit.

Missis ischuriæ renalis speciebus aliis, quæ vel ab Auctoribus minus bene describuntur, vel e præcedentibus facile possunt intelligi ad ischuriam uretericas sermonem convertimus.

Ischuria ureterica.

Ischurias inter renales & uretericas limites certos statui non posse superius diximus, collectis quantum pene nos fuit signis conjecturalibus, quibus ambæ possunt ab invicem utcumque determinari. Monuimus etiam eadem fere methodo utraq; impugnari, quotiescumque causæ simili natales debent. Porro cum vix ac ne vix quidem vitium sit ischuriam uretericam inducens, quod renalem non excitet, si renibus hæserit, uretericas tantum memorare satis esse ducimus, unius cujusque diagnosim ac therapiam mutatis mutandis, subministrante ischuria renali simili. Ex ischuriis nephretica, nephrolithica, nephrothromboide, nephroplegmatica & nephropyca, nec non ex ischuriarum uretericarum signis conjecturalibus intelliguntur ischuriæ sequentes uretericæ.

12. *Ischuria (ureterica) ureterica inflammatoria* Salii Diversi loc. supra citat. Ludvigg Instit. Clin. Gubii pathol. de vit. miction. Schachtii instit. practic. de Ischur. spur. &c. A.

13. *Ischuria (ureterolithica) ischuria ureterica calculosa* Tulpium observ. med. lib. II. cap. 45. Monro Essais d'Edimburg. tom. VI. art. 69. Boneti Sepulchret. lib. III. de urin. suppress. Schenck. lib. III. de ureterib. Salii Diversi loc. citat. &c. A.

14. *Ischuria (uretero-thromboide) ischuria ureterica a sanguinis grumo* Salii Diversi, Schachtii, Gubii loc. citat. Boneti Sepulchret. de urin. suppress. obs. 1. &c. A.

15. *Ischuria (uretero-plegmatica) ureterica a pituita* Gorteri prax. med. syst. Schachtii, Salii Diversi loc. citat. Boneti Sepulchret. de urin. suppress. Sebast. Nafii Spec. meth. med. loc. citat. Epiphani. Ferdinandi histor. 97. &c. A.

16. *Ischuria (ureteropyca) ureterica purulenta* Horteri lib. citat. de ureter. morb. Schachtii, Salii loc. citat. &c. A.

Has itaque species descriptione ac curatione singularibus persequi supervacaneum est.

17. *Ischuria (ureterostomatica) ab orificii ureterum inferioris clausura* Theod. Elleri Miscell. Berolin. Tom. IV. pag. 381. Verdieri ex Noel Mem.

Mem. de l'Acad. de Chirurg. tom. III. observ. 17. Lieutaud. Mem. de l'Acad. R. des Sc. ann. 1753. Franc. Sylvii Deleboe prax. med. lib. II. Saltzmanni observ. anat. pag. 61. A.

Posse ureterum orificium vesicæ calculo, sanguinis grumo, mucos, pure obstrui, patet ex jam allegati speciebus; hic vero speciatim verba facere de his ischuriis volumus, quas oris ureterum inferioris summa constrictio, coalitus, vel obturatio inducent.

Vidit Noel puellam pluribus diebus ischuria frequentibus motibus convulsivi stipata vexatam, aderat exocyste seu prolapsus tunicæ vesicæ interioris obvescens, quæ per meatum urinarium erumpens, sacculum sistedebat ovuli gallinacæ magnitudine, diaphanum; tenuem, humore limpidio refertum. Aperto cadavere inventi sunt ureteres ita dilatati, ut colon adulti crassitie æquarent; oclusus erat iporum ad vesicam introitus; veram urinam continebat sacculus inter vulvæ labia conspicuus.

Invenit Saltzmannus in puero ischuria laboranti ureteres sero distensos, ad vesicam vero angustissimos, ita ut stylum exiguum non nisi vi admitterent.

Credit Lieutaud ab intumescencia trigioni vesicæ inflammatoria aut aphloga obturari posse ureterum orificia, subsequente ischuria satis frequentia, inter renalem & vesicalem media seu uretica.

A calculo unico magno, aut pluribus medio cribus vesicæ cavitatem replentibus ischuriam observavit Sylvius Deleboe, ureterum ampliatarum, & ad renes usque urina distentorum orificiis per lapidea hæc concreta obturatis.

Aliis præter memoratas ureterum noxiis ischuriam deberi asserunt Auctores, ut partium ureteribus adjacentium vitis multigenis Schachtius, Gaubius; flatibus colon distendentibus, Ludovigius, Varandus, Sennertus &c. Hæ species, quoniam remanentur potius quam describuntur, idcirco prætermittuntur.

Ischuria Vesicales.

18. *Ischuria (Cystica) a vesicæ inflammatione* Schacht. instit. practicæ. Mem. de l'Acad. R. des Sc. ann. 1704. 1753. Boneti Sepulchr. lib. III. de urin. suppress. Foresti lib. XXV. observ. 27. 28. Zacuti Lusitani ex Galeno Hist. med. princ. lib. II. Hist. 150. A.

Inflammatio vesicæ sphincterem, vel ex Lieutaud ipsius uvulam occupat: addit Schachtius hujus tunica, Diagnosim hujusmodi speciei sicut signa ischuriæ veræ generica, ut hypogastrii intumescencia, renitentia &c. urethræ perviatio, nec non cystitis. Cystitidis notæ sunt febris acuta, fervida, dolor acerbus, ardens ad perinæum, accedente interdum hujusmodi partis rubore, distensione dolor pariter & ardor ad pubem & exinde ad umbilicum perveniens; dysuria maxima, sæpissime vero ischuria summo stigmate meiendi desiderio ac conatu; alius adstri-

ctior, tenesmus maximus; catheteris ultra vesicæ collum immittendi impossibilitas, vigiliæ, delirium, vomitus biliosus, extremorum frigus. Hoc habet peculiare ischuria ab inflammata vesicæ uvula sobolefcens, quod catheteri non obstitatur resistencia, nisi superatis prostata & sphinctere, atque ita ipso intra vesicam nonnihil jam adacto; & quod obicem cathetere non superandum injecto removeat, subsequente, urinæ effluxu. Periculosissima est hæc ischuriæ species, qua gangræna, abscessus sæpissime excitantur. Convenit methodus antiphlogistica; malo vero persistente, tentanda est catheteris immissio lenis, cautissima: tandem sub hujus in vesicam adigendi impossibilitate, paracentesis ad perinæum vel supra pubem celebranda, ope acus apice tricuspidatæ, & tubulo inclusæ hic rectæ, illic rectæ etiam & præprinis incurvatæ. Optima Sharp *Recherches critiques* &c. habet monita circa vesicæ paracentesim in hypogastrio intestitutam; adversus ischuriam ab inflammata vesicæ uvula in locum catheteris ad urinam educendam frustra adhibiti fausto cum successu injectiones suffecit *Clar. Lieutaud.*

19. *Ischuria (Cystolithica) a vesicæ calculo* Tulpii observ. med. lib. IV. cap. 37. Essais d'Edinburg tom. IV. Foresti lib. XXV. obs. 23. Fabrici. Hildani Cent. III. observ. 67. Car. Pisonis de morb. a colluv. serof. Boneti Sepulchr. de urin. suppress. observ. X. &c. &c. A.

Hanc ischuriæ cysticæ speciem facit calculi vesicæ præsentia, quem cognoscere vaga circa pubem & perinæum titillatione, vel ponderis sensu in isdem locis, incessu cruribus divaricatis, erectione penis, frequenti tenesmo, dysuria, stranguria, mictione cruenta maxime post equitationem, vel curru unctionem, dolore post mictum in toto urethræ ductu vel ad extremum tantum balanum percepto; genitalium ab ægro crebrius contrectandorum pruritu; ischuria frequenti, fugaci; mictione crebra, derepente, postquam ea institui cœpit, intercessa, mutata corporis positura interdum, vel immisso cathetere haud ægre revocanda; urina crassa, alba, turbida, sub decubitu horizontali facilius fundenda. Symptomata jam dicta modo sæviora sunt, modo mitia & obscura, quin etiam culla, præsentem in vesicæ calculo non semel observata, per intervalla sæpius, imo post inducias nonnumquam longiores recurrentia; his signis certitudinem addunt, quantum fieri potest, maximam exploratio ope digiti in anum apud pueros, in vaginam apud mulieres immissi, & catheterismus, quo nulla datur via ad calculum vesicæ cognoscendum universalior; certior, licet errorem etiam sub quibusdam casibus admittere possit. Hypogastrii intumescencia, renitentia non observantur in hac specie, nisi perstiterit satis diu urinæ suppressio. Calculi in vesicæ remanentis augmentum inevitabile; pressio, attritus in vesicam, acris calculosorum urinæ, irritationi, doloribus vividis, inflammationi, suppurationi; ulceri vesicæ ansam præbent. S 4 chu.

churia hujuscemodi ad tempus fugatur, mutata corporis postura, repulso per catheterem calculo, cujus radicalis curatio, vel ex lithotomia, repetenda, vel juxta *VWhitte*, *Lieutaud* alioſque graviffimos viros, quibus contradicit *Claviffim. de Haen*, ex aquæ calcis & ſaponis uſu diuturno. Palliativam methodum ſiſtunt diluentia; lenientia, mucilaginofa, oleoſa, opiata, lithontripticum *VWhittianum*, & ex *Clar. de Haen* uræ urſi pulvis.

20. *Iſchuria (cystoſpaſtica) a ſphincteris veſicæ ſpaſmo* *Mercati* de morb. intern. cur. lib. IV. cap. 22. *Sebaſ. Naſi* ſpecul. method. med. part. II. pag. 267. *Nenteri* de Iſchur. *Schachtii*, *Gorteri*, *Gaubii*, *Varandæi*, loc. citat. A.

Cognofcitur hæc ſpecies ex ſignis iſchuriæ veræ genericis, urethræ libertate, & ſpaſmi ſphincterici præſentia. Conſtrictionis hujusce ſpaſmodice, quæ nunc idiopathica eſt, nunc vero ſymptomatica, notitia eruitur ex perinæi exploratione, quod durum apparet, dolore ad veſicæ colulum, ei ſimili, qui ex calculo ibidem impacto ſolet accidere, diverſo tamen in eo quod continuus ſit in hac ſpeciei, nuſquam accedat copioſa miſtio, & cathetere aut candela immiſſis exaſperetur; ex inteſtini recti condolentia, ex miſtione ſtillatitia, dolore colli veſicæ continuo, acerbiffimo ſtipata, ſub violenta omnium potentiarum urinam expellentium actione, tandem ex cauſa, ut ex plethora, ex ſuppreſſis catameniiſ, hæmorrhoidibus, ex icſtu, punctura, ſoluta unitate hujus partis minus bene tractatis. Curationem ſubmiſtrant methodus antiſpſtica, opiata antiſpſmodica, & catheteris prudens immiſſio.

Ad hanc ſpeciem referatur iſchuria quæ colicam, ileum, enteritidem comitatur; *Morgagni Epiſt. XXXIV. 8.*

21. *Iſchuria (cystoplegica) a veſicæ paralyſi* *Lieutaud* compend. medic. de Iſchur. *Zacut. Luſitan.* ex *Galeno Hiſt. 140.* *Mangeti. Biblioth. Medic. præct. tom. IV. Serene. Theſ. pro Reg. Cathedr. Hollerii* de morb. intern. cap. 47. *Amat. Luſitan. cent. IV. cur. 10.* *Pringie, Eſſais d'Edinbourg, tom. 2. art. 32. A.*

Locum habet hæc ſpecies, ſive veſicam teneat ſtupor, anæſtheſia, ſive muſculares ipſius fibræ paracineſia perfecta vel imperfecta reſolvantur; ſive concurrat utrumque vitii genus. Hanc cognofceſ notis iſchuriæ veræ genericis, urethræ libertate, & ſignis veſicæ torporem, paralyſim indigitantibus; hæc ultima eruuntur ex prægreſſis, qualia ſunt icſtus, lapſus in columnam vertebralem, luxatio vertebrarum, medullæ ſpinalis vulnus, protuberantiæ nervos in ea parte afficientes, vitia in locis humidis, morta in aquis frigidioribus, applicata ad veſicæ regionem, alterius mali gratia, præſidia frigidiffima, affectus paranoici, ſoporofi; ex ætate ſenili, ex abſentia doloris & ſenſus ab urina excitandi in veſica repleta, & diſtenta, ex partium aliarum ignavia, frigiditate, reſolutione; ex miſtione tuſſim, nixum validum ſimilem & præ-

primis hypogaſtrii preſſionem ſubſequentem; ex deficientibus iſchuriæ cyſtophlegmaticæ notis. Valent ſigna hujuscemodi in iſchuria nervorum veſicæ ſenſorium tantum, vel ſenſorium ſimul & motoriorum reſolutioni natales debent; ſi vero afficiuntur dumtaxat nervei motorii, e modo tradito caractere expungenda venit abſentia doloris & ſenſus, ab urina excitandi in veſica repleta ac diſtenta, quæ ſub hac circumſtantia & dolet & ab urina ſtimulo moleſtatur. Caſum iſchuriæ a veſicæ torpore inductæ, dyſuriam diuturnam & gradarie creſcentem urinæ paucitatem tandem excipientis, in viro ſexagenario fluxum hæmorrhoidalem diu paſſo a muliercula perperam cohibito, nobiſcum pro ſua humanitate communicavit *Clar. Chaptal*. Dyſuria tempore ægro tumebat ac dolebat proſtata, hypogaſtrium tenebat protuberantia circumſcripta, dura, indolens, pro ſcirrho artis peritis impoſitens, urinæ quotidie partim in veſica reſtitanti & ſenſim collectæ natales debens, educto per catheterem lotio evanida, brevi dein reditura; urinæ difficilior, parcius in dies fluente, accēſſit demum iſchuria; ceſſante penitus urethræ ardore ac dolore, aſſiduo catheteris uſu per duos meſes citra ullum ſenſum exonerata eſt veſica; quibus elapſis tandem ſupervenit febris acuta exacerbans, qua die undecimo ſoluta eſt iſchuria & redit nativa urinæ excretio. Præſidio ſunt in hac ſpecie gravi quidem, aſt non ſemel curata, catheteriſmus repetitus, remedia antiſpalytica varia, interna & externa; inter externa eminent thermarum *Bellilucanarum* aqua, lutum, quibus fovebitur hypogaſtrium, perineum, nec non earumdem aquarum purarum aut aqua ſimplici plus minus temperatarum facta in veſicam injectio; cum vitio chirurgico natales debet iſchuria; hujuscemodi modo memoratis addenda venit vitii topici ſpecialis therapeia.

22. *Iſchuria (polyurica) a veſicæ lotio diutius cohibito diſtenta.* *Halleri* *Prælect. in Boerhaave Tom. II. §. 384. pag. 336.* *Foreſt. Lib. XXV. obſerv. 14.* *Nenter. de iſchuria; Paræi Lib. XVI. cap. 48.* *Sennert. Præct. Lib. III. part. VIII. ſect. 1. cap. 4.* *Ettmulleri, Riverii, Varandæi* de iſchur.

Hanc iſchuriæ ſpeciem in quam incidunt, qui negotiis, loco, verecundia ab urina fundenda arcentur, ipſamque ſponte diutius cohibent, ſiſtunt character iſchuriæ veræ genericis, voluntaria urinæ cohibito ex ægri relatu accipienda, dolor ad veſicam maximus, aſſiduus ad urinam fundendam ſtimulus, ſubſequentem fruſtraneo conatu, miſtio ex hypogaſtrii ſumme diſtenti preſſione ſuccedens, cauſarum abſentia quibus aliæ ortum debent iſchuriæ veſicalis ſpecies. Gravis eſt hæc urinæ ſuppreſſio, niſi promptè malo obviam eatur, veſicæ atonia, contractionis defectu, inflammatione, abſceſſu, gangræna terminari ſolita. Curatio ex præcedenti ſpecie & cysſtica intelligitur. Fortus in orificio uteri longiores moras necens apud mulieres dyſto-

cice parturientes similem inducit ischuriam ex Riolano. Vide speciei 28. varietatem 2am.

23. *Ischuria (cystopyca) vesicalis purulenta* Felic. Plateri Mantiss. obs. 29. Camerar. Ephem. Nat. Curios. Yom. II. Zacuti Lusitani ex Galeno, Hist. Medic. princip. hist. 148. Hollerii de morb. intern. c. 47. Sebast. Nafii Specul. method. med. part. II. p. 167. André des maladies de l'urethre observ. 16. Vandermonde Journ. de Med. Tom. IX. A.

Hæc species quæ a vesicæ apostemate, ulcere proficiscitur, in plurimis convenit cum ischuria nephropyca; ab ea vero discrepat notis ischuriæ veræ genericis, nec non signis purulentæ vesicæ hærentis. Ab ulcere renum distinguitur vesicæ ulcus loco doloris ad vesicæ collum, in pube; perinæo, persentiendi, tactu, mictione, corporis inflexi, erectione exasperandi, doloris ejusdem gradu majori, continuitate, sede protuberantiæ in perinæo, si hæc adsit etiam observandæ, cupiditate & difficultate urinæ majoribus, tenesmo, erectione penis frequentæ, urina pus minus cruentum, minus cum ipsa commixtum ac confusum, graveolentius, citra lotium, aut ante ipsum quandoque prodiens, & nonnunquam squamas furturaceas ac membranulas vehente. Potest etiam hæc species renum, imo & aliarum partium apostemati, ulceri deberi; si nempe materies purulenta copiosa, tenax, vesicæ collum occludat ipsi impacta, quod apostematis & ulceris prædictorum signis nec non generico ischuriæ veræ characteribus dignoscet. Vix sanescit præsertim in ætate proventa vesicæ ulcus quod fugata ope catheteris nec non abstergentium attenuantibus maritatorum ore assumptorum & vesicæ injectionum ischuria, remediis in renum purulentia propositis impugnandum venit, additis repetitis per catheterem injectionibus edulcorantibus detersivis.

24. *Ischuria (cystromboïdes) vesicalis a sanguinis grumo*, Claudini Consult. 141. Febric. Hildani Cent. III. observ. 66. Foresti Libr. XXV. obs. 20. Zacuti Lusitani ex Galeno Hist. Medic. princip. hist. 145. & ejusdem Prax. Med. admirab. Lib. II. cap. 65. Mercati de morb. intern. cur. cap. 12. A.

Hanc speciem indigitat hæmaturia prævia prægressæ causæ in ischuria nephrothromboïde assignatæ, gravissima symptomata sub eadem specie memorata. Ischuriæ veræ signa generica, urina, sub catheteris ad usque vesicæ collum libere adigendi immisione, fluens parva copia, & cum sanguinis ramentis, os catheteris educi cruentatum. Curationem suppediant catheterismus, cardiaca, & quæ sanguinem valent solvere epota, injecta, applicata. Vide Mercatum, Forestum, Zacutum, &c.

25. *Ischuria (cystoplegmatica) vesicalis a muco* Mercati loc. cit. Schacht. Instit. Med. pract. J. VIII. cap. 9. Ettmulleri de ischur. vesical. Amati Lusitani Cent. VI. cur. 12. Zacuti Lusitani Prax. Medic. admirab. lib. II. observ. 64. Boneti ex Thom. Bartolino de urin. suppress. observ. 17. A.

Ex urina turbida muco referta ante excreta, ex vitæ genere alimenta recipientis crassa, viscida; ex prægressis morbis pituitosis, ex temperamento simili, verbo ex signis diatheseos pituitosæ in ischuria nevrophlegmatica memoratis; ex urethræ perviatione, & ex notis ischuriæ veræ genericis cognoscitur hæc species, remediis stimulantibus, incidentibus & catheterismo curanda.

26. *Ischuria (ectopocystica) a vesicæ ectopia.* (a) *Herniosa*, seu a *cystocele*, Verdier. Mem. de l'Acad. de Chirurg. Tom. II. observ. 4. 6. 9. 10. 14. Felic. Plateri observ. pag. 830. (b) *Proptica*, seu ab *exocyste*, Verdier ex Noel lib. citat. obs. 15. A.

Comitatur hæc species vesicæ urinariæ herniam, & tunicæ ipsius interioris prolapsum. Igitur, exultantibus ischuriæ vesicalis causis aliis, hujus diagnosim subministrant urethræ pervitatio, & ischuriæ veræ, nec non cystocelis vel exocystes signa. Binæ hujusce ectopiæ notas exhibent Verdier, Saltzmanni, Daples Dissertationes de vesic. urinar. hern. seu de cystocele; exinde etiam ischuriæ ectopocysticæ petenda curatio.

27. *Ischuria (cystoprotica) vesicalis ab intestino recto, scybalis, calculo, flatibus, inflammatione, abscessu, hæmorrhoidibus surgente* Dodonæi Observ. Medic. cap. 47. Schenck. lib. III. de ischur. observ. 6. VVeppersi Dissert. de apopl. pag. 391. Vandermonde Journ. de Med. Tom. IX. pag. 261. Boneti Sepulchret. de urin. suppress. observ. 18. §. 4. Schacht. Gaubii loc. citat. A.

Signa ischuriæ veræ generica, intestini recti conditio varia, cum symptomatibus vitia ipsius modo memorata stipare solitis, urethræ pervitatio; causarum ischurias alias vesicales inducentium absentia hanc speciem determinant, ex principiis in nomenclatura recensitis haud ægre eruitur varia quæ ischuriæ hujusmodi competituratio, in malo contumaciori perita catheteris immisione opus est. Vide historias allegatas.

28. *Ischuria (hystero-cystica vesicalis ab utero)*, (a) *Gravido*, Nordmann. Dissert. de Ischur. gravidar. Mauriceau lib. I. cap. XV. Roderici a Castro Lib. II. cap. XV. (b) *Parturiente*, Boneti ex Riolano de urin. suppress. Vandermonde ex Daran, Journ. de Med. tom. V. (c) *Hydropico*, Hippocrat. de morb. lib. 12. Sennerti Pract. Libr. IV. part. I. sect. II. cap. X. XI. Schenck. Libr. IV. de mol. fals. Schachtii, Gaubii loc. citat. (d) *Tumoribus distento*, Gaubii, Schachtii, loco citat. Sennerti ibidem ac supra capite XIII. Knoefsteli E. N. G. ann. IV. (e) *Prociduo*, Nordmannus. Dissert. citata; Sabatier. Memorie de l'Acad. de Chirurg. Tom. III. Sennerti ibidem, ac supra capite XVI. A.

Uterus foetu, mola, sanguine, sero, flatu distentus, inflammatione, scirrho, cancro dilatatus, prolapsu, inversione e sede nativa e-morus, facta in vesicæ collum, & quandoque etiam in urethram pressione, ischuriæ hujusmodi

modi ansam præbet. Cognoscitur hæc species notis ischuriæ veræ genericis, graviditatis præsentia, partu imminente, hydrometra; protuberantiarum uterinarum, hysteroptoseos, verbo memoratorum uteri affectuum signis, tandem causarum defectu ischuriæ vesicales alias inferentium. Ischuriæ a graviditate prospicit situs horizontalis & reclinator, abdominis ab ossibus pubis ope manu remotio, elevatio, & his non proficientibus, catheterismus assiduus ad imminuentem usque partum continuatus. In ischuria quam facit partus laboriosus diuturnior urget profecto, lotii educendi necessitas: verum obstat catheteris vulgaris in vesicam adigendi difficultas, impossibilitas: in his rerum angustiis cum bonis ægræ rebus in catheteris metallici locum candellam tubulosam succederunt *Daran* & *Leuret*. In ischuria ab hysteroptosi præsidio sunt decubitus, uteri repositio, in sede nativa firmatio. Vide *Sabatier*, *Puzos*, *Leuret*, &c. Secunda & tertia hujuscæ speciei varietas catheterismus & affectuum uteri memoratorum curationem expostulat, apud *Sennertum*, *Mercatum*, *Astrucium de mulierum morbis* legendam.

29. *Ischuria (arctarum) urethrocystica a mensuris in vagina retentis*. Amyand Transact. Philos. ann. 1732 num. 442. art. 8. pag. 45. Schenck. lib. IV. de part. genit. mulier. observ. 9. Heister. Chirurg. Tom. II. pag. 951. Astruc. de morb. mulier. Tom. I. lib. 1. cap. 5. A.

Notæ ischuriæ veræ genericæ, sanguinis uterini retentio in vagina per membranam, per carnem crassam ac densam, per parietum vaginæ, caruncularum myrtiformium, labiorum vulvæ inferiorum concretione clausa, hanc speciem designant. Fortior coactio ope carneæ substantiæ densioris difficulter curatur, clausuris vaginæ reliquis, aut sanguinis congesti vis, aut coitus, aut chirurgia medentur; partium concretarum separatione, membranæ prætensæ sectione, sanguini retento via referatur, & ischuria inde oriunda tollitur. Vide *Heisterum* & *Astrucium loc. citat.*

Alia præter memoratas, apud Auctores occurrunt ischuriæ vesicalis species; ut ischuria a tumoribus vesicæ glandulosis & sphincteris ipsius callositate *Reislii Eph. Nat. Cur. Dec. II. an. 2.* Ischuria a carunculis e resoluta renum substantia oriundis, & vesicam obstruentibus *Schenckii ex Hercul. Sasonia, lib. 3. de ren. carunc.* Ischuria ab incrustatione vesicæ calculosa *Schachtii de iscuria*. Ischuria a protuberantiis intra vesicam enatis, ipsiusque collum claudentibus *Boneti Sepulchre. de urin. suppress. passim*. (Huc ischuria a vesicæ fungo *Schachtii*, ischuria a vesicæ varicibus *ejusdem*, ischuria a tumore insolito e vesicæ infernæ parietibus intus enato *Macgill Essais d'Edimbourg. Tom. IV. &c.*) Ischuria a vesica in se ipsam per intestinum inversa *Fouberti Mem. de l'Acad. de Chirurg. Tom. II. pag. 37.* Ischuria a vesicularum seminalium protuberantia scirrhouea *Gaubii, Pathol. §. 310.* Ischuria ab steatomate vesicæ

adjacente, hujuscæ collum premente *Bartholini cent. 1. hist. 23. &c.* quas omnes missas facimus brevitati consulentes.

30. *Ischuria paradoxa*, Morgagni Epistol. Le Clerc Journ. de Med. Juill. 1755. p. 11. L.

Est ea species ischuriæ in qua successively distenditur hypogastrium, crescente tumore magis ac magis sursum, eoque duro, ab urina haud dubio intra vesicam cumulara, & interea, non solum per intervalla sed fere stillatim fluentibus urinis per urethram, quæ observatio apud *Morgagni* iterata clare evincit ischuriæ characterem, non ab urinæ pressione, sed ab hypogastrii tumore repetendam esse. In casu *Clar. de Clerc.* non sufficienter fluebant urinæ, quia vesicæ orificium seu collum induratum partim huic effluxui resistebat, ratione cujus resistentiæ vesica reactionis vi dilatatur in dies: sic cum aqua in tracheam magna vi injicitur pulmones continuo intumescunt, licet undequaque ex eorum superficie aquæ rivuli prorumpant.

Ischuria urethrales.

31. *Ischuria (perinealis) urethrali a perineali tumore* Galeni lib. de affect. loc. & ex eo *Zacut. Lufitan. Histor. 149.* *Vandermonde ex Daran Journ. de Med. Tom. V. pag. 291.* *Tulpii Observ. medic. Lib. III. Cap. X. Foresti Lib. XXVI. observ. 2. A.*

Perinæum inflammatione per ictum, lapsum, aut aliam quamlibet causam inducta tumens, apostemate, excrescentia, aut alio duriori tubere tentatum, urethræ principium premoendo, hanc speciem inducit, in subjecto aliarum vesicalis ischuriæ causam immuni cognoscendum ex notis ischuriæ veræ genericis & perinæi protuberantia varia. Speciei hujuscæ varietas inflammatoria postulat venæ sectiones, laxantia assiduo applicata, balnea, hypogastrii pressionem; tandem catheterem, ac præprimis candellam *Daran* tubulosam. Varietati apostematose competit abscessus agertio, absterfio, cicatrificatio; graviores certe sunt varietates sarcomatica & scirrhouea catheterismo & affectus chirurgici congrua tractatione debellandæ.

32. *Ischuria (urethralistica) a calculo urethrae* *impacto Schmidii Eph. Nat. Cur. Decad. I. ann. VIII. observ. 89.* *VWinckleri ibidem Tom. VI. observ. 34.* *Zacuti Lusitani Prax. Med. admirab. lib. 11. observ. 66. 67. 68.* *Tulpii Observ. medic. Lib. III. cap. 8.* *Boneti Sepulchr. de urin. suppress. observ. 14.* *Bartholini Cent. IV. epist. 5.* *Heisteri Chirurg. Tom. III. pag. 839. A.*

Noscitur hæc species ischuriæ veræ characterem generico, constitutione calculosa, dolore maxime ad urethram & penem, urethræ intumescencia, imperviatione, canalis hujuscæ contractatione, qua quid duri palpo objicitur, immiffione catheteris, antequam in vesicæ collum pervenerit corpus offendentis solidum, &

si stylo ferreo percussatur, subargutum. Curatur autem venæ sectione, anodynis, laxantibus, epotis, applicatis, injectis, balneis, leni penis expressione, suctu, specillo, uncinulo, & his non succedentibus facta supra calculum firmatum sectione, cujus celebrandæ ac percurandæ methodum vide apud *Heisterum loc. cit.* Ischuriam a calculo intra rectum latente memorat *Journ. de Med. de Vandermonde Septemb. 1758. p. 261.*

Ex ischuriarum cystophlegmaticæ, cystoromboidis, & cystophysicæ diagnosi, atque urethræ imperviatione intelliguntur sequentes ischuriæ urethralis species, scilicet.

33. *Ischuria (urethrophlegmatica.) Ischuria a mucositate urethram infarciens*, Boneti Sepulchr. & Medic. Septentrion. Mangeri Biblioth. Medic. Practic. Amati Lusitani Cent. V. obs. 71. Foresti Libr. XXV. observ. 25. Varandæis de ischuria. Lud. Apini Eph. Nat. Cur. Decad. III. ann. 111. observ. 69. A.

34. *Ischuria (urethroromboides) a sanguinis grumo urethram opplente*, Boneti Medic. Septentrion. de ischur. & Sepulchr. de urin. suppress. observ. xi. Foresti Lib. XXV. observ. 25. &c. A.

35. *Ischuria (urethropyca) a pure urethram obstruente*, Boneti Medic. Septentrion. de ischur. Foresti Scholio modo citato; Boerhaave Præfat. aphrod. &c. &c. A.

Ischuriam ab abscessu inter vesicam & rectumposito urethram premente refert *Vandermonde Journ. de Med. Septemb. 1758. pag. 263.*

Urethrales hujuscemodi ischuriæ eadem admittunt auxiliorum genera quæ ischuriis competunt vesicalibus a causa simili oriundis.

36; *Ischuria (urethrobymenodes) a membrana in urethram impacta.* Hist. de l'Ac. R. des Sc. ann. 1714. hist. pag. 22. A.

Viro summa urinæ difficultate vexato, & catheteris pluribus passis, catheter, qui plus minus ab urethra e ductus nigricabat, cum membranæ fragmento quondam extractus est. Triduo post sensit æger quidpiam urethram obturans, & e balani orificio prodiens, quod avulsi digitis arreptum; membranæ fuit fragmentum aliud. Haud ita diu dum ad mingendum summe allaborabat; intra breve tempus tria alia membranæ fragmenta ejecit, quæ duos membranæ vesicam interne obvestientis trientes efficere visa sunt; revera fuerunt illius membranæ partes fragmenta hujuscemodi, quibus emissis libere fluxit urina nullo unquam rincta immixto sanguine. Virum dein detinuit levis urinæ incontinentia. Similium membranarum per urethram excretarum, quamvis citra ischuriam mentionem injiciunt *Villivius, Felix Platerus, Schenckius, Fabric, Hildanus, &c.*

37. *Ischuria (urethralis vermiformis)*, Joan. Petr. Albrecht. Vide Boneti Medicinam Septentrionalem de urin. c. 31. & Mangeri Biblioth. Medic. pract. Tom. IV. de morb. urin. spectant. *Vandermonde Journ. de Med.*

Septembre 1758. pag. 245. Joan. Rhodii Centur. 3. observ. 36. Collect. Acad. Tom. 3. pag. 497. obs. 77. A.

Plura vermium e vesica urinaria cum lotio excludorū exempla reperire est apud Auctores. Sequentem ischuriæ e verme urethram opplenti inductæ casum memorat *Albrechtus*. Septimus jam erat dies, quo militem ex cruciabat omnimoda urinæ retentio cum summis circa umbilicum doloribus, regionis hypogastricæ tensione & abdominalis tumore ascitico non ab simili. Nihil profecerunt quæ diebus sequentibus tum interne, tum externe adhibita sunt remedia. De cathetere in vesicam immittendo cogitabatur cum æger post multos conatus, laboreque per urethram vermem ejecit vivum, crassitie calami scriptorii, & trium digitorum longitudine, redeuntæ pristina excernendi lotii facultate, quod per aliquot dies sanguine mixtum, sincerum tandem emissum est. Rarissimæ hujuscemodi ischuriæ eventu potius quam certa nota cognoscendæ curationi superfedemus.

38 *Ischuria (urethritica) ab urethra inflammatione* Hildani Cent. IV. observ. 54. Foresti de incert. urin. judiciis, Lib. III. cap. 3. versus finem; Varandæi de affectib. ren. & vesic. cap. VIII. Boneti Medic. Septentrion. de ischuria cap. 1. n. 2. Goulard des maladies de l'urèthre; Heisteri Chirurg. Tom. 2. pag. 838. A.

Generales inflammationis causæ, gonorrhœa, catheterismus rudior, devius, faucians, aut frequentior, licet artificiosus, candellæ acrioris immixtæ, litus mercurialis in urethram urgente dysuria gonorrhœica, &c. hanc speciem accerunt, notis ischuriæ veræ genericis, urethræ imperviatione, signis inflammationis generalibus, nimirum dolore, calore, tensione, febre, &c. & causa prævia cognoscendam. Curatur hæc species methodo antiphlogistica; cathetere, non statim quidem adhibendo, verum inflammatione paululum temperata, aliquoties per dies singulos sensim immittendo; demum paracentesi ad perinæum vel supra pubem, si antiphlogistica omnigena malum aspernetur, nec catheteri in vesicam aditus pateat.

39. *Ischuria (carunculosa) a morbis*, ut vocant, *urethra*, Amati Lusitani Cent. IV. cur. 19. Cent. V. cur. 48. Sharp Recherches critic. cap. 14. Goulard. des maladies de l'urèthre; Heisteri Chirurg. Tom. II. pag. 834. André des maladies de l'urèthre, passim. A.

Morbi, ut vocant, urethræ, sunt spongiosi sui textus intumescencia, hujuscemodi canalis varices, ulcera, cicatrices, contractio, collositas, fungus, duplicaturæ membranacæ, verumontani, intumescencia spongiosa, scirrhorhœa, glandularum urethræ lacunalium, Covperianarum, Litterianæ, prostratæ tumores, ulcus, collositas. His omnibus non solum angustatur, verum etiam tandem præcluditur urethra. Ischuriam hinc enatam signis cognosce ischuriæ veræ genericis; urethræ imperviatione, seu plenaria obstructione, signorum ischuriam urethrales phlegmaticam purulenta.

rulentam, grumofam & præprimis calculofam indigitantium abfentia; quibus omnibus præcefferunt dysuria, franguria, filum urinæ tenue, flexuofum, gradaria fuppreffionis urinæ accelfio, caruncula minoris cathetere, aut candela olim facta detectio, & ut plurimum gonorrhœa virulenta. In ifchuria hujufcemodi varietate quam facit proftata affectus fymphilidis expertis, ex glandulâ iftius intumefcentia eo in cafu femper præfente, urethræ principium fumme arêtentæ, & digito in anum immiffo optime percipiendâ potiffimum eruitur diagnofis. Curatur gravis hæc ifchuria candelis fimplicibus & maxime compositis, ut Daranianis, Andreanis, Goulardianis Sharpianis, quæ fi non fatis cito urinam eliciant, inftituenda eft veficæ paracentefis in perinæo, & præprimis fupra pubem, (fectio urethræ lithotomia urethrali fimilis in quibusdam cafibus locum potelt invenire) lotio per cannulam fingulis diebus educto, continuatur candelarum ufus, donec debita urethræ refiftuta fuerit libertas. Vide Sharp *Recherches critiques &c.* & D. Perierii *Differtationem de bradyfpermatismo ad fpeciem primam*. Monuiffe fupervacaneum eft fymptomatibus urgentioribus pro re nata per auxilia congrua occurrendum effe dum chirurgia paratur, aut tentatur obicum urethralium cura. Affectum proftatæ qui veneri non funt curacionem certe difficillimam prætermittimus, ex inflammationis, apoftematis, fcirrhi, therapeja petendam.

40. *Ifchuria (hydrocelodes) ab urethra ruptura in fcrotum hiante* Joan. Luc. Apini *Mifcellan. Natur. Curiof. Decad. III. ann. III. obferv. 68. A.*

Vir fupino in terram lapfu inter femineum cum tefticulis & fcroto graviter impedit, diffracto arboris arunco, insequentibus ifchuria, atque ingenti fcroti tumore, quod die 3. adeo increverat, ut pilei capacitatem non intraffet, colore atro fuffufum; intumuerat etiam horrendum in modum penis gyris tortuofis, ut in hydropticis folet, in fe reflexus. Remedia varia ad folvendum fanguinis grumum, qui ifchuriæ hujufce adjutor primum credebatur, & ad demulcendam fibrarum violentia externa læfarum crifpationem intus & extus adhibita funt; verum irrita opera, fcroti tumore ad fensum auctiori, & ægro, quoties urina exitum urgeret, misere efulante, atque ardorem in fcrotum defcendentem conquefto. Suspicio tunc fuit urinam ex urethra rupta in fcrotum colligi, idque eo magis, quod digitum explorantem in perinæo ad penis radicem, ubi urethram falvis exterioribus ruptam fuiffe oportet, æger fere non potuerit. Itaque fine mora cautis fimul & profundis fcarificationibus incidebatur fcrotum; effluebat illico liquoris ferofi odorem urinam fpirantis copia, fanguinis vero nihil. Imponebantur lintamina calida fpirituofis & antifphacelofis madida; lætus rubere & fero ad vim non exiguam exillante notabiliter detumefcere cepit fcrotum, per quod omnem uri-

nam excerni & quidem fine notabili dolore die 5. certo conflabat; vulnerarias iniectiones in urethram factas, & digeftiva fcroto applicata ita fauftus fequebatur exitus ut die 10. dimidium urinæ per viam folitam, reliquum vero per fcrotum efflueret, quæ tandem omnis per urethram die 21. emiffa eft. Vide *citatum Auctorem*.

41. *Ifchuria (cryptopyca) a penis intra corpus retractione*. Frid. Hoffmanni *confult. de morbis abdomin. Caf. 105. An.*

De penis intra corpus occultatione obfervationem fiunt *Paulus de Sorbait & Joannes Schmidius*. Hujus cum ifchuria junctæ fequens exemplum legitur apud *Hoffmannum*. Vir. 30. annos natus, litterarum amantiſſimus, alvi tardioris, de ingigni artuum, pedum maxime frigore per æſtatem etiam affigente, atque per hyemem non niſi fortiori corporis motum depellendo, anno fere integro conqueſtus, deinceps obſervabat, quod, ſi hiemali tempore in frigidiori loco diu commoratus eſſet, aut ſi crebrius ipſi deſcendiſſet alvus, ob colem intta corpus retractum ac fere profluſu occultatum, urinam non prius emittere valeret, quam donec poſt aliquam corporis exercitacionem naturalem ſitum penis recuperaffet. Plura vide apud *Auctorum citatum*.

42. *Ifchuria (perideſmica) a vinculo ſtrictiori: peni injecto*, Boneti *Medic. Septentrion. de Ifchuria cap. 1. n. VIII. A.*

Puerulos filo ad radicem balani circumligato paraphimofim ſibi excitare in Noſocomio generalis Monſpelienſis pluries obſervavi; quin etiam exinde colem tranſverſum ſenſim ac penitus ſeiſum vidi, nulla labe inſequenti. Pueri quidam qui lectum ſolent commingere & ideo acerbis a parentibus excipiuntur, verborum declinandorum cauſa, injecto peni arctiori vinculo, ifchuria ſibi comparant referente *Boneto*, ſoluta pronitus ligatura fugandam.

44. *Ifchuria (phimofica) urethralis, a phimofi*, Horſtii *tom. II. lib. IV. pag. 274.* Goulard *des maladies de l'urethre*, Heiſteri *Chirurg. tom. II. pag. 818.* Bonet. *Sepulchr. de ifchur. obf. XV. &c. A.*

Phimofis a præputio native vel per coalitum non patente; phimofis a præputio inflammatorie vel aphlogæ mirum in modum incrallaſto citra concretionem; phimofis a præputii cum balano concrezione ad urethræ oriſcium, imo & etiam intra ipſum facta, hoc ultimum in ſenibus obſervante *D. Serres Chirurgo Monſpelienſi dexterrimo*, hanc ifchuriæ ſpeciem excitant de facili ſane dignoſcendam. Phimoficos pro varia ipſius ſpecie, atque ita ifchuriæ exinde ſoboleſcentis curatio obtinetur per laxantia, reſolventia, diſcutientia, mercurialia &c. & per ſectionem chirurgicam variam. Vide *Auctores Chirurgicalians*.

44. *Ifchuria (afpadialis) ab urethra clauſura*, Heiſteri *Chirurg. tom. II. pag. 818. & 951.* Horſtii *tom. II. obferv. 55.* Joan. VVieri *obferv. pag. 221.* Boneti *Sepulchr. de urin. fuppreſſ. obſerv. XV.*

XV. Schol. & Medic. Septentrion. de ischuria cap. 2. S. VI. A.

Hanc ischuriæ speciem faciunt, 1. parietum urethræ in sui tractu vel in extremo coactus adventitius, aut congenitus; 2. canalis hujusce extremi obturatio per membranam adnatam; 3. labiorum vulvæ concretio plenaria. Cedit in sequiorem sexum tantum ultimum vitii genus, reliqua vero in utrumque. Quoties malum urethræ extremæ hæret, vel obijcitur, facillima est ischuria hujusce diagnosi, difficilior quidem ob tinnenda, si urethræ interiora coactus teneat, circa quod vide *Boneti Medicinam Septentrionalem loco citato*. Curationem cuilibet speciei hujusce varietati accommodatam non trademus; monuisse satis erit ab Auctoribus allegatis varia indicari media quibus chirurgia ut plurimum novit urethræ partem concretionem nativam obturatam referare, coacta vulvæ labia separare, aut saltem si gravissima tollenda veniant concreciones, artificialem aperituram in vicium naturalium locum sufficere.

Alias ischuriæ urethralis species, ut Ischuriam urethralem suppletam *Hoffii tom. II. ob serv. 55.*; Ischuriam a colis distorsione *Gaubii Pathol.* Ischuriam a penis musculis ejusdem *ibidem* &c. nihil morari manu de tabula tollimus.

ORDO QUARTUS.

T U B E R A .

Extuberantia Felic. Plateri.

SI superficiei corporis deformetur obortis tumoribus firmis, duris, pertinacissimis, ut accidit in scrophula & cancro, vel partibus ossibus inæqualiter excrecentibus, ut in rachitide, tumores hosce frigidos, constantes, firmos, tubera vocamus, modo sat notabiles sint ut morbis accenferi queant, secus ut verrucas ad vitia amandamus.

Felic. Platerus, nostræ Monspelienfis Facultatis quondam præclaram sidus, primus ausus est novam Nosologiam condere & methodum symptomatice alii præmonstrare; is autem hanc ultimam Classem in ordines quinque distribuit nostris satis apte respondentem, scilicet in deformationes, discolorationes, excuberantias, scædationes & consumptiones.

XX. RACHITIS; *Rachitis; Rickets.*

Cognoscitur in infantibus a tumore flaccido capitis & faciei, a cute laxa, a tumore abdominis, musculorum macilentia, protuberantia epiphysium, venarum arteriarumque magnitudine, collo flexili, capite nutante, pigritia ad ambulandum, ingenii præmature acumine, sensuum sincero exercitio, fame & digestionem ferme illæ.

1. *Rachitis nodosa; Rachitis incipiens Boerrha-*

ve 1485. *Le Nouage*, Puzos Malaies des enfants chap. 7. *Ægri Novæ, Rachitiques.*

Hujus signa sunt, 1. physiconia, seu abdominis intumescencia; 2. asthenia seu infirmitas totius corporis, quietis, amor, motus, vel progressus averfatio; 3. dentitionis tarditas; 4. pedum, genuum, corporum crassities insolita, capitis moles major; 5. lumborum debilitas, instabilitas, ob crurum & tibiarum laxitatem; 6. voracitas cum macie partium carnosarum, &c.

Rachitis Britannica differt a nodosa quod ætate provectiores & dentitionem jam passos sere biennes afficiat, acumen ingenii præmaturum, progressus impotentiam aliæque signa ostendat suo loco relata, non itaque diversa species, nisi quod ratione ætatis alium vitium, aliam curam exigat. Principia sunt, 1. hereditarium vitium a parentibus, venere, ætate exhaustis, cacochymis, syphiliticis; 2. nutritio eisdem vitiiis efficta, vini potatrix, lactis inops, pultem, vinum, cerevisiam alumno propinans, cupiditas saccharatas offerens, gravida dum lactat; 3. maturior ablactatio, convulsiones prægressæ, dentitio difficilis, progressus involuntarius, cum epiphyses nondum firmatæ sunt. Circa nonum vel decimum ætatis annum rachitis solvitur primum; deincepsque adolescentem corpore iterum nodus, ut ajuunt, expeditur, id est tumores articularum imminuuntur & crescit corpus; illa autem nodorum solutio in quibusdam diarrhœa, vel alio symptomate notatur.

Cura vix ulla medicaminibus expectanda, sed ab aeris & regiminis ætatisque mutatione; ac itaque statim mutandus; si lac nutritis vetus sit aut vitiosum, altera nutritio adhibenda; si ablactatus infans fuerit, utatur ossis, jusculis, pane bene fermentato, non vero pulibus ex farina & lacte paratis; aquam potet aliquot rincturæ martis guttis alteratam, levi Rhei tinctura aquosa etiam identidem utatur, semel in mense purgetur syrupo de cichorio composito; nodosi artus leviter fricentur cum oleo aromatico & vino rubro: insolatium tecto capite in quibusdam regionibus laudatur: a præmature incessu caveatur; in sella perforata vel in lectulo, capite ope pulvinaris erecto, sedet. Quomodo differat hic morbus a cachexia scrophulosa, vulgo *charire*, quæ cum nomine Gallico sæpe confunditur, suo loco videatur.

2. *Rachitis Britannica: Rachitis Glissonii*, Darney Malad. des os tom. 2. pag. 288. *Ægri Enfants novæ. Rickets* vel *Riquets* primum innotuit in Occidentali Angliæ parte circa annum 1540.

Oritur circa sextum ætatis mensem, & ad tertium annum ut plurimum perseverat, rarius ad sextum, rarissime ad duodecimum, rarissime totam vitam comitatur. Caput Rachiticis majus solito, facies plena & carnosa; ingenium præcox, judicium ætate majus; cutis in reliquo corpore laxa, rugosa, muscoli flaccidi; abdomen crassum, tensum, hepate & liene magni-

ventriculo & intestinis flatu distensis; glandula mesenterii ut in atrophiam rachitica tumida, pectus a lateribus compressum, sternum prominente, angustum, unde dyspnoea, pulmones rubri, scirrhosi; thymus & glandulae oesophagi tument; serum in thorace effunditur, cerebrum saepe molle ut medulla spinalis. Serum in sinibus; carnes albidæ, flacidæ, decolores; cruor aquosus, fluxilis; ossa crânii, artuumque teneriora, flexilia; claviculae incurvæ, humerus cubitus & radius intorsum flexi, ossa carpi, metacarpi, digitorum tument, femur retrorsum incurvum, condylus internus non magis protuberat quam externus, collum femoris ferme horizontale; tibia & peronæum extorsum curvantur, nec tibia perpendiculariter insidet astragalo; per extorsum disjicitur, adeoque a linea directionis gravium recedit, hinc claudicatio anatina seu ad dextram & alternatim ad sinistram partem facta anatum instat. Epiphyse tument, unde costarum extrema nodosa, intervalla angustiora, latitudo major, dorsum fornicatum; spina antice incurva, unde collum breve & humeris immersum, columna vertebralis pondere depressa, quandoque circa lumbos inflexa, hinc gibbositas; ossa innominata intus flexa, unde pelvis angusta. Ossium substantia mollis, superficies inæqualis, tuberosa, in crustata, porosa, foraminulis saniem rubram fundentibus si premantur, colore griseo, levia, teneriora, fragilia, turgidula; hinc quæ cubica erant spheroidæ videntur; medulla abundantior, sed fluidior. Gemina dentium abortiunt, quia rachitis eodem quo fit prima dentitio tempore, supervenit; pauci rachitici circa decimum ætatis annum videntur qui non sint edentuli.

Rachiticum virus in ætate proventa suboriri suadet arthritis rachitica.

Ossa artuum sunt in statu sano paululum incurva, & ex eadem parte numerosiores sunt musculi; illa nativa curvatura in rachiticis augetur; unde major evadit in cruribus quam in brachiis.

Principia rachitidis sunt, 1. cibus crassus qualis pauperum, lac vitiosum; 2. morbi graves prægressi, maxime dentitio difficilis, eclampsia; 3. virus quo serum copiosum acre evadit, quo ossa remollescunt. Quo citus accedit rachitis, seu quo juniores aggreditur, eo pejor est; apud infirmos curvatura ossium serius perseverat; qui ante octavum annum non sanantur, tota vita infirmi remanent; quo curvatura artuum major, eo difficilior & gravior morbus; si scabies rachitidi superveniat, bonum; puellæ quæ ad decimum circiter annum rachitica fuerunt, difficiliter pariunt ob pelvis angustiam.

Indicantur ea medicamina quæ digestionem corrigunt, serum superfluum intestinorum & renum via evacuant, cathartica roborantia, diuretica quæ fluida crassa leviter attenuant, maxime si scrophulosum virus accesserit, cavendum a motu musculari, in lecto quiescendum quandiu ossa molliora sunt; vide Boerhaave de rachitide. Laudantur lac chalybeatum, nec non pulvis hederæ

terrestris; vide atruphiam rachiticam; imprimis consulatur Sydenhamus.

3. *Rachitis strumosa*; La neitoure scrophulense Glisson. de rachitide. C.

Ea est quæ cum glandularum colli, aut mesenterii obstructione conjungitur, nec non quæ a parentibus syphilide infectis ortum ducit, in qua lacticia & æthiops mineralis, vel mercurius dulcis cum aliis maritanda sunt.

Pulvis hederæ terrestris per novem dies ad grana sex laudatur.

4. *Rachitis Calmucana*, Histoire des Voyages.

Calmuci juxta mare Caspium habitant, illis facies lata & depressa, oculi quatuor vel quinque digitis transversis ab invicem distant, & minimi sunt; ita simi ut pro naso duo tantum sint & ramina; genua intorsum, pedes vero extorsum vergunt.

Vagolista in Sibiria, & *Daghostani* eadem forma gaudent uqa Calmuci.

Rachitidis spuria nomine Sydenham intellexit atrophiam rachiticam, cap. 5. de febribus intermitt. pag. 59.

Curam pro rachitide vera simplicissimam is proponit, scilicet porum roborantem ex vino, vel cerevisia in qua infusæ sint herbæ absintii, centaurei minoris, chamædrys, scordii, hyperici, virgæ auræ; & unguentum ex hoc vino & axungia paratum, quo abdomen & artus sero & mane illinantur per mensem & ultra, abstinendo a repetitis catharticis.

5. *Rachitis Polonica*, Vide Stabel. de Plica Polonica dissert. histor. II. observ. 8.ª a scabie Fr. Hoffmanni III. 488. C.

Cognoscitur ex doloribus arthriticis vagiit, tumoribus strumosis colli, tuberculis, & exostosis variis, ossium fragilitate, nonnunquam superveniente gibbositate apud pliciosos familiari, unguibus lividis, incurvis, scabris, deciduis, fracturis spontaneis, quæ omnia diversis historiis confirmat Auctor.

Remedium est plicæ evolutio, origo hujus imprudens abscissio, medicamentum ex lycopodii decocto, si plicam iterum evolvere queat.

6. *Rachitis elephantiaea*.

Observabitur olim in elephantiasi inveterata, ut testantur descriptiones hujus morbi lepræ Arabibus dicti apud Gilbertum Anglum, & Gordonium, nec non in elephantiasi Javanensi, quam Cleyerus descripsit, imo iconibus delineavit.

6. *Rachitis a castratione*; Ægri castrati.

Castratio fit apud lialos testicularum extractione aut contritione: illos eunuchos, istos thlibias vocat Jurisperiti: ætas apta est circiter annus sextus; operatio vitæ innocua est, modo sub debito regimine per quadraginta dies castratus in tenebris deriveatur. Pueri huic se submittere operationi ut vocem canorum obtineant & personam theatro utilem agere possint, aut castrati, cum puberes evasere, rachitidis speciem statuantur insanabilem; scilicet genua ipsis intumescunt, crura divaricantur, dorsum amplum quasi gibbosum evadit, facies ultra sexagesimum ætatis

etatis annum flavescens luridaque est; imberbes semper sunt, pingues, ipsi vox acuta, magis suavis quam fœminea, ad senium perstat. Castrati in scena agunt personam marium & fœminarum, immunes putantur ab herniis, non a libine. Hæc operatio, summorum Pontificum quibusdam bullis prohibita, toleratur.

XXI. SCROPHULA, J. Allen Synopsis; *Scrophula* & *Struma* cæterorum Auctorum; *Chorades Græcorum*; *Kings-evil* Anglis; *les Ecronelles*. Ægri *Scrophulose*, Gallice *Scrophuleux*; *Ecronelleux*, *Glandes*. *Farcineux*.

Cognoscitur ex strumarum proventu in collo, mesenterio; aliisque locis, labii superioris, næque crassitie solito majori, facie turgida, &c.

Struma vero sunt singuli illi tumores spheroides, duri, cuti concolores, indolentes, verè lupiæ, seu intra tunicam humore pingui, crasso factæ.

Scrophula itaque est concursus diversorum symptomatum, quorum præcipuum est strumarum in collo proventus.

Scrophulosi majorem cæteris pueris ingenii vividitatem, & præmaturam intellectus vim obtinere consueverunt; morbus hic statarius sine ulla ferè mutatione permanet usque ad virilem ætatem, quo tempore recidit, & tunc robustiores, atque ab aliis morbis frequentius immunes sunt scrophulosi, observante J. *Quincy Essai osobe Evil*.

Pendet hic morbus a quodam vitio lymphæ glandulas conglobatas irrorantis, quod ab ortu contractum non evanescit, nisi cum adolescentis vires digestivæ adauctæ hoc vitium corrigere valuerint.

Illæ glandulæ scirrhosæ sub duplici facie videntur, scilicet sunt vel integræ, vel suppuratæ; integræ quidem nascuntur, & sine ulla erosione diu permanent; aut vel sponte, vel male tractatæ suppurantur, & his sanatis cicatrices fœdæ per totum vitæ decursum collum deturpant.

Huic morbo sues & feles obnoxios esse vulgò færent; interea sues minus scrophulæ quam chalasi sunt expositæ, & ideo non scrophulosæ. Gallis, sed leprose, *Ladres* vulgo nominantur.

1. *Scrophula vulgaris*, VVarthoni Adenograph. cap. 40. *Les Ecronelles proprement dites*. L.

Cognoscuntur ex tumoribus duris, pisi, fabæ, castanæve magnitudine concatenatis, cuti concoloribus nisi inflammantur, quæ non solum collum, maxillamque ambiunt; sed etiam sæpe ad axillas, inguina, & intus per mesenterium diffunduntur: hæ indolentes sunt, mobiles, vel fixæ, aggestæ, cum labii potissimum superioris, næque crassitie, genarum ad aures turgescentia; pueris familiares, in adultis evanescentes, nisi cicatrix superstes sit, rarissime in fœminis quinquagenariis revertentes.

Hic morbus est sæpius congenitus, quandoque hereditarius; frequens est apud eos quorum pa-

rentes syphilide fuerunt infecti, nec non apud pauperes qui cibis crassis utuntur, & locis humidis inhabitant; per se vix lædit functiones, sed non raro vel admodum remediis suppurantibus, vel ob pravam sanguinis constitutionem strumæ suppurant, quod non nisi difficulter & lentissime fit, & tunc hecticam sibi adjungunt comitem; periculum autem certum inferunt illæ strumæ, quæ pulmones aliæque viscera infarciunt; certe maxima pars phthisium est de scrophulofarum numero; scrophulosi pueri in Nosocomiis morbis multis insanabilibus sunt obnoxii, ut asciti, diarrhœis, hecticæ.

Virus scrophulosum vetus & peioris indolis ulceræ in diversis corporis partibus inducit pertinacia, fordida, digitos non raro carie afficit, articulos aggreditur, & eos in tumores attollit, unde aneylotes, præarthrocæ, infinitaque alia mala sæpius insanabilia, ita ut strumæ, seu tubercula colli sint exigua pars totius morbi scrophulæ dicti. Scrophula dividi debet in occultam, seu non suppuratam, & in exulceratam, quæ quandoque diversas corporis partes fœdis ulceribus deturpat; verum ejus morbi & specierum utcumque valde frequentium nulla datur hætenus fidelis & accurata historia.

Curatio sæpius est noxia, aut saltem frustranea; noxia, si per externa medicamina suppurantia, aut quod pejus est caustica, aut demum per excisionem tentetur; inde etenim uberius strumæ progerminant, acrius inflammantur, pertinacius exulcerantur. Frustranea est, quandoquidem, si strumæ simplices sint, non exulceratæ, eas attingere vanum est, saltem cum successu temporis dum adolescit corpus, ipsæ sponte discessuræ sint.

Necessaria est tamen curatio; si acris sit lymphæ, si suppuratæ sint strumæ, si eo usque indurata & tumida, ut circulationi noceant, deglutationi obstant, febrem excitent; si cariosa evaserint ossa; si alera serpant; ea quidem auxillis chirurgicis indigent, simulque medicamentis internis sanguinem leviter incidentibus & edulcorantibus; si vero occultæ sint, sufficit vere & autumno juscula leviter incidentia præscribere ex radicibus scilicet aperientibus, herbis antiscorbuticis, asellis, martialibus, adhibere pulverem antimonii lævigatissimum more *illust. Geoffroy*, & demum lac diu usurpare. Næper compertum est longum usum extracti cicutæ, seu conii maculati ad grana pauca, nec non potum quotidianum aquæ marinæ esse summa in hoc morbo remedia.

Extractum cicutæ sumitur initio ad grana ij, sensim adaugendo dosim uno grano, modo nec cardialgia, nec vertigo accedant, in quo casu eadem dosis continuatur, & his accidentibus elapsis rursus augetur, ita ut ad drachmam unam quovis die fumendam dosis quandoque assurgat; cætera extracta venenata gulam exsiccant, quod cicuta non efficit. Strumæ aqua marinæ & foliis absinthii fovere utilissimum est.

2. *Scrophula fugax*; *Struma* VVarthoni Adenograph. Gallice *Glandes*. Ægri *Glandès*. L.

Tales sunt infantes triennes, aut quinquennes cachectici, in quorum collo glandulæ paucæ, maxillares præsertim, sed non concatenatæ, leviter tumant, aut indurescunt parumper, maxime si tinea repressa fuerit, si otorrhœa, seu feri effluxus ex auribus imminutus fuerit, si frigido aeri infantes expositi fuerint; illæ vero glandulæ idem evanescent, mox revertuntur, nequidquam stipantur tumore pallido labiorum aut genarum, nec ophthalmia scrophulosa, nec carie ossium; verbo alterius omnino est indolis illa species, & merito a priori distinguenda venit. Curatur cibus euptepris, exercitio quale huic ætati convenit, paulillo vini in potu, levibus aperientibus, ut infuso ferri in aqua, pulvere guayaci vel chinæ ad grana sex per menses in ossa deglutito; an differat hic morbus a scrophula mesenterica examinant periti. Si a represso aurium fluxu, aut a siccata tinea benigna procedant illi tumores, illi fluxus ope unguenti digestivi, vel foliis betæ admotis restituendus est.

3. *Scrophula farcimen*. *Le Farcin*. Ægri *Farcimeux* Gallis dicuntur. C.

Morbus est equis familiaris, chronicus & contagiosus, in quo erumpunt tumores alii majores, duriores, scirrhusi qui venarum majorum iter sequuntur; alii vero minores sparsi sponte, sed tarde suppurantes, unde ulcera verminosa, fœtida, cancrofa, phlegmatorrhagiam, astheniam, & talem non raro excitantia.

Hæc lues quæ veneno singulari tribuenda videtur, ut scrophuloso, syphilitico, &c. vulgo tribuitur erroribus in usu præfidiarum sanitatis, ut exercitiis violentis fervente ætate, pabulo copiosiori dato equis, macie & calore debilitatis, avenæ, graminique recens cæsis, &c. Dividitur farcimen ratione gradus in benignum & malignum.

a. *Farcimen benignum*. *Farcin volant*, *benin*.

Pustulæ dorsum, collum & caput obident, suntque minores, pauciores, quarum aliæ erumpunt, dum ceteræ sponte exsiccantur.

Indicantur remedia sanguinis viscositatem, & acrimoniam corrigentia, præmissis clysmatis emollientibus; victus erit dulcorans, potus albus ex farina & surfure; addetur cibo aquila alba, & demum ad diaphoretica devenietur, quibus exsiccabuntur pustulæ, & resolventur tumores scirrhusi.

b. *Farcimen malignum*. *Farcin malin*, *cordè*, *intèricur*, *chancreux*, *bisurque*, &c.

Est illud quod partes corporis obsidens, ulcera fœtida, & juxta venas majores tumores chordam nodosam referentes inducit, cui non raro jungitur phlegmatorrhagia, & pedum posteriorum phlegmatia elephantina.

Hæc species maxime contagiosa judicatur; cavendum ne equus ulcera sua lambat, removendus est ab aliis omnibus jumentis; præmissis phlebotomis & cathartics, ac diætâ humectante, prisana

fudorifica adhibebitur; inde ad æthiopen & cinnabarim progredietur Hippiaer. Tumouribus scirrhusis applicabitur emplastrum emolliens, unguentum de althæa, & præmissis iterum remediis generalibus lithargyrosim levissimam tentare consulentum erit; interea ulcera sordida sunt decoctis detergentibus eluenda, putrida & verminosa antisepticis, imo causticis oppugnanda, tibicæ elephantina tumidæ linteis tegendæ, decoctum hordei cum melle injicietur in nares. Si phlegmatorrhagia adsit, sæpius uber in pedibus suppuratio sponte accedens a morbo liberat; pulvis viperinus curæ sine imponit. Vide plura in *Encyclopedia* relata a *Clariff. Boergelat*, qui in Nosocomio equis delinatis Hippatriam summa cum laude Lugduni promovet.

4. *Scrophula mesenterica*; An *Rachitis strumosa*? *La Chartre* Puzos *Maladies des enfants*, chap. 8. Ægri dicuntur *Enfants en chartre*. C.

Cognoscitur 1. pallore; 2. morositate, seu fastidio universalis; 3. inappetentia; 4. physionia, seu abdominis intumescencia; 5. fœcum fœtore infolito.

Post mortem inveniuntur viscera omnia infarcta, glandulæ mesenterii tumidæ, epileum solum liquefacto adipe, ascites & hydrothorax aquis in agone, aut statim a morte effusis; in ultimo gradu hujus morbi accedit phlegmatia pedum, ac potissimum manuum oedema, mortis prodromus.

A vulgari scrophula differt hic morbus ratione ætatis minoris, sedis glandularum tumidarum, non in collo, sed in mesenterio, pallore faciei, cum scrophulosi sæpius sint colorati, faciem turgidulam & coloratam præbentes.

Principia hujus cachexiæ sunt ortus ex patre, vel matre valetudinariis, aut syphilide male curata infirmatis; videtur familiæ quarum proles mascula optime valet, fœminea vero hac scrophula laborat; sunt iniantes qui hoc morbo convalescunt, cum decimum circiter annum attingunt: ut plurimum vitæ genus roborans, ut rusticatio, usus vini, insusum leve cinnamomi, ferri rubiginosi, hunc morbum præcavet, aut curat; utile tamen est, si suspicio sit syphilidis in parentibus, præparata mercurialia, ut aquilam albam identidem intus adhibere, pulverem radicis chinæ ad grana sex quotidie cum ossa deglutire, saltem per hyemem, & identidem aqua rheii & syrupo de cichorio composito uti, ut tonus partibus restituatur, lymphæ visciditas solvatur, adeoque ejus acrimonia per vias urinæ elutrietur.

5. *Scrophula Americana* Russel de usu aquæ marinæ pag. 133. C.

Est ea species quæ tumouribus scirrhusis colli cum Europæa convenit, aut fungosis, nigricque excrecentiis capitis in pericranio radicatis, ac frambæliam imitantibus ab illa discrepat. Pueri Jamaicensis collum tumouribus scrophulosis ubique scatebat, caput etiam tumouribus fungosis, colore fusco, nigricante, mirum in modum obductum erat; tumorum radices in peri-

pericranium se profunde inferebant, eorumque capitella moliuscula adinstar spongiæ erant foraminulenta, ac levissimo tactu cruorem fundebant.

Præmissa phleboromia applicatur unguentum e pice liquida confectum; dein adhibeatur æthiops vegetabilis, & potetur quotidie aqua marina ad cyathum unum, vel duos, ita ut album laxam efficiat, continueturque per menses; hac ratione tumores capitis & colli discussi sunt.

Non solum in Americana, sed etiam in vulgari scrophula cum summo successu usurpatur potus aquæ marinæ a parva dosi incipiendo, & quotidie dein ad libram fumendo per menses aliquot, qua methodo, duce *Ruffello*, apud nostrates *Clariff. Doctör Cuffon* scrophulosos sanavit. Vide *Ruffelli aphorismos*.

6. *Scrophula periodica. Maladie singulière*, observè par *M. Petit Med. & par M. de Makey Chirurg. Journ. de Medec. 1758. pag. 38. & 317. L.*

Est species farcininis hominibus propria, in qua tumores carnosii, dolentes, quandoque rubri, plurimi, in diversis partibus, facie, v. g. pudendis, a pisi magnitudine ad magnitudinem nucis intra aliquot dies excrescunt; dein vero sine suppuratione sensim retrocedunt, flavescente cute, & omnino resolvuntur, suo tempore redituri sine ullo alio incommodo; hoc autem malum plures annos perseverat, & sine suspitione syphilidis sanatum fuit ope hydrargyrosos a *D. Petit*, frustra tentatis antea diversis remediis.

7. *Scrophula chalasii; Chalasisis Græcor. Scrophula leprosa Gilberti Angli de lepra; Ladreie des poros Liger.*

Cognoscitur ex tuberculis nigris, albis, luteis, pisiformibus sub lingua, in toto ore, collo corpore. Incipit ab stupore & somnolentia, animal vix pedibus insidit possicis, setæ ad radicem sunt cruentæ. Vidi pluries in carnibus eorum porcorum glandulas, piso minores densissimas, albas, duras, sebacea materie turgidas, adeoque strumosas, carnibus infixas.

Veterinarii sanguinem e cauda suis educi, nitidam stipulam subterni, & sæpius corpus lavari jubent.

Hac specie scrophulæ laborabant elephantiaci homines, teste *Gilberto, Gordonio*, aliique, maxime vero qui elephantias legitima erant afflicti; erant enim glandulosi in toto corpore, & maxime in lingua.

8. *Scrophula Molucana. Le Farcin des Moinques.*

Tophi, gummata, & ulcera in Insula Amboyna & Molucis præcipue endemia, Belgis *Amboynense poken*.

Sine congressu venereo erumpunt in facie, brachiis & cruribus tophi, seu tumores duri primum, & scirrholi, & tam crebri per universum corpus, quam clavi & verrucæ oriuntur. *Sauvages Nosologia Methodica. Tom. II.*

in manibus & pedibus in Belgio; si vero ulcerari contingat, materiem lentam & gummosam reddunt, tam acrem & mordacem, ut profunda & cava ulcera inde oriuntur cum labiis callosis & inversis; fœdum & deforme malum cum syphilide conveniens, nisi quod dolores tanti non adsint, nec raries in ossibus tam facile oriatur nisi per curantis incuriam; hic affectus oritur ex vaporibus falsis aeris, usu piscium, pane sagou, vino de palma, cui etiam tribui debet beriberia.

XXII. CARCINOMA, a *carcinos* cancer; & *nome* ulcus depascens; *Cancer* ulcerè; *ulcère chancreux* ou *canceroux*.

Carcinoma morbus est gravis, cujus præcipuum symptoma est cancer exulceratus, vel ulcus fordidum, labiis duris everfis, scirrholi, per intervalla lancinantibus doloribus discrucians, quibus se adjungunt ichor sanguinolentus, excrescentiæ fungosæ, venæ varicosæ in vicinia glandulæ induratæ adjacentes, & hectica febris.

Sedes hujus ulceris est in omnibus partibus glandulosi tactu exquisito præditis, ut lingua, labiis, genis, oculis, collo, mammis, utero, pene, &c. minime in cerebro, pulmone, hepate, liene, &c. Licet omne carcinoma a cancro occulto primum incepisse credatur, non minus verum est illud in lingua, ore, oculo, ex ulcere primum ab ægro quandoque animadverti; in mammis; dum intus latet; tumor durus, lancinans extus oculis rubet, prurit acerrime, introrsum deprimitur dum vicinæ tument; dein sanien fundit, exulceratur. Sæpe tumores scirrholi, verrucæ indolentes, cum labes cancrosa latet in sanguine, si escharroticis aut etiam cultro vexentur, post aliquod tempus, nullo cancro prægresso, carcinomata evadunt, seu ulcera cancrosa ostendunt.

Principium proegumentum carcinomatibus vulgo censetur virus proprium cujus agendi modus ex nullis principiis mechanicis intelligitur, adeoque theoria hujus morbi est obscurissima, & medela ex antidotis, non vero remediis rationalibus, expectanda; interea si massa sanguinis accurate a viru illo expurgata fuerit, licet pars affecta sanari mechanice nequeat, corpus ab hoc tumore tuto per excisionem chirurgicam liberari potest, de quibus consultantur Opera Chirurgica.

Expurgata massa sanguinis a viru quovis acri per usum jusculorum ex pullis, ranis, testudinibus, cum astacis, asellis, radicibus graminis, fragariæ, foliis sylimbrii aquatici, cichorii, taraxaci, interpositis lenibus catharticis, postea utendum sero lactis, nec non lacticiis, quibus assueti potest stomachus, diutissime usurpandis, potissimum diæta lactea, æstate balneis domesticis, aquis acidulis Alesensibus, Hiezetenisibus; iterum autumnio jusculis, sero lactis, lacte asinino utendum; quibus peractis vel

operatio Chirurgica instituitur, si tumor costis, glandulis vicinis non adhaereat, si febricula absit, si habitus corporis restitutus sit, secus ad specifica deveniendum est, quæ diversa pro varia carcinomati specie.

1. *Carcinoma vulgare. C.*

Est illud quod a nullo alio viru fovetur, saltem a syphilitico immune est, & multo rarius difficilisque sanatur; vulgo pro chronico & insanabili habetur. Specifica nuper usurpata sunt extracta stramonii, belladonæ, hyoscyami nigri, albi, napelli, cicutæ, & phytolacæ, nec non plumbago & pulvis de Guy dictus.

In carcinomate crustaceo labia & nares dudum afficiente, præmissis frustra litibus mercurialibus in viro vinoso, vidi feliciter adhibitum extus oleum olivarum, in quo recens infusa erant folia contrita plumbaginis Europææ; escharra intra quindecim dies delapsa æger ut plurimum sanatur. Vide historiam a me olim traditam *Histor. de l'Acad. R. dei Sc. Ann. 1743.* An illud *Carcinoma crustaceum, noli me tangere* vulgo dictum, species diversa a carcinomate glandulas conglomeratas obfidente, iudicent alii.

Pulvis de Gruy dictus est ex planta quadam corrosiva ignota, forte Daphnes specie, contrita; circa carcinoma cuditur sulcus ope lapidis infernalis, & elapsa escharra adspersitur quotidie hic sulcus dicto pulvere, inde fit ut tumor sensim a basi sua sejungatur, tandemque decidat; modo tamen carnes non escrescant ultra sulcum, ut mihi prima vice experimenti accidit; hunc pulverem ab Anglis emerunt Sueci magno pretio, plantam vero non revelarunt.

Extractum foliorum atropæ belladonæ primus *Cl. Lamberger* intus adhibuit, incipiendo a grani quadrante & sensim augendo, quod quandoque successit, & feliciter a *Cl. Barluc* iteratum fuit: *Journ. de Med. Janv. 1761. & Mars 1757.*

Extractum conii maculati, vulgo cicutæ, ab *Ill. Storckio* cum successu in multis regionibus, apud nos frustra, fuit usurpatum, incipiendo ab uno alterove grano, sensim augendo ad drachmam, & extus foliorum decoctum applicando.

Extractum stramonii multo vehementius est & a grani tertia parte ineunda dosis, secus vertigines tenebrosas inducit.

Extractum foliorum hyoscyami nigri a granis duobus, sensim augendo ad scrupulos, apud nos vix quidquam præstitit, & multo utilius adhibitum fuit extractum foliorum hyoscyami albi, quod a triente grani initio adhibendum est, & quotidie repetendum, sensim aucta dosi, usquequo siccitatem narium & gutturis cum dysphagia producat, ac per menses continuandum; hujus interventu uteri canceri sanari sunt.

Extractum foliorum & caulis aconiti, napelli, ejus grana duo cum sacchari drachmis duabus feruntur: hujus mixtura dosis a gr. vi. ad xij. vel plura extenditur; eo usus est in carcinomate *Ill. Lebmacher.*

Folia phytolacæ Americanæ apud nos in hoc

tis obviæ tuto carcinomati applicantur; eorum etiam extractum nuper intus adversus hunc morbum adhibuere Medici, quorum tentaminum eventum expectamus; hæctenus utut saporem salis ammoniaci habeat, vim sedativam obtinere videtur.

Utilissimum ex his medicaminibus & tutissimum est extractum foliorum cicutæ, & apud nos hyoscyami albi, atque in istius usu bis vidimus novos tumores canerosos prius inconspicuos expectari, ut a decocto spiritum dulcimeræ quandoque bubones veneri late evoluntur; quis fuerit hujus decocti successus in gravissimo morbo Nemausi a nobis observato tradidit *Clariff. Razoux D. M. Histoir. de l'Academ. R. des Sciences, ann. 1760.* Venena vegetabilia sunt itaque medicamina in morbis hucusque insanabilibus; sed virus scabiosum, variolosum in eundem censum revocandum esse nullum est dubium, ut probant quæ de anæsthesia melancholica retulimus.

De cura vulgaris Carcinomati consulantur Authores.

2. *Carcinoma syphilitum, Cambuca Paracelsi. C.*

Vidi quadraginta abhinc annis in muliere Alesensi virus veneri experta, & mamma carcinoma capite infantili majus dudum gestante, huncce tumorem exulceratum ad pugni magnitudinem cito rediisse usu hydrargyroseo, quam *colendissimus Medicina Professor Deidler* præscripserat, verum non omnino sanatum est carcinoma & ad excisionem deveniendum fuit. Verum nuper cum duo canceri intra mammas adolescentulæ dudum syphiliticæ in usu extracti hyoscyami albi prorupissent ad ovi gallinæ magnitudinem cum dolore lancinanti & glandulis duris tuberosis ad axillam extensis, post tres menses adhibito spiritu antivenero hosce caneros, nec non ulcera gutturis, dolores nocturnos, &c. omnino evanuisse vidi: unde inferendum puto caneros esse diversæ indolis adeoque speciei a vulgaribus quos nunquam mercurialibus remediis solis sanatos esse audivimus.

XXXIII. LEONTIASIS.

Hoc nomine intellexerunt Medici veteres morbum qui terrorem respicientibus incutit, ut leo, nec non qui humanam figuram ita mutat, ut ferinæ aliquatenus similis sit, quod non solum de elephantiasi, verum & de sequentibus dici potest.

1. *Leontiasis hystrix*; *Ascanis Journ. de Med. Mars 1756.* *Philosophic. Transaction Sloane num. 424.* *Æger The percupino-man, le Percu-Epy.*

Observata est in Anglo; ejus caput in omnibus locis aeri non expositis horrescebat seris rigidis, pellucidis, septem lineas longis, duas vel tres crassis quovis autumno deciduis. Is perierit quinque filios eodem morbo affectos.

2. *Leon.*

2. *Leontiasis corniculata* Ash Jour. de Medec. 1756. & Sloane Philosoph. Transact. num. 424. & anno 1685. Georg. Franci de Cornutis; Du Monceau Journ. de Medec. Fevr. 1761. pag. 145.

Anno 1685, visum est corpus Annæ Jacson apud Anglos variis corniculis horridum. Et nuper D. Ash Secretarius Academiae Dublinensis memoravit puellam quæ in omnibus articulationibus gerebat excrescentias corniculatas, initio verucosas, dein ossificatas. Centenas cornuum in corpore humano succrescentium historias vide Journ. de Medec. loc. citat.; plurima vero in basi ulcere cancroso erant stipata; vidi ossiculum nucis magnitudine ex medio femore extractum nulli ossi adhærens.

3. *Leontiasis vitulina*, Vide Vandermonde Journ. de Medecin. Novembre 1756, cum icona.

Est morbus congenitus quo diversæ faciei partes sine dolore, ac coloris mutatione monstruose protuberant, ut vituli, vel alterius bruti rictum & caput referant; sed de his legatur *Ambrosius Parvus de monstris*.

XXIV. MALIS; *Passio bovina* vulgo; *Malis hypodermaticis* Lancisi part. 3. de bovilla peste; *la Clavelée*.

Morbus est in quo infecta vermiformia, vel larvæ insectorum ut plurimum ex tumoribus, abscessibusve corporis humani prodeunt, vel in ejus visceribus nidulantur.

Insecta sunt vermiformia, seu apoda, & ideo a pediculis phtiriasim comitantibus distinguuntur. Larvæ sunt formæ insectorum quas inducunt statim ac ex ovis exclusæ sunt, tunc ut plurimum sunt pedibus destitutæ, molles, edaces, & exuta pelle ultimam formam perfecti animalis adipiscuntur. Muscæ carnæ anno recens elapso postulas variolæ fere omnes in partibus aeri expositis pertuderant, unde nascebantur larvæ albide hordei grano similes, vermiformes, quæ in singulis pustulis maturis reperiebantur. *Chariff. Doct. Razous* has larvas vitro inclusit per aliquot dies, quæ in totidem muscas carnarias mutatae sunt. Ex simili origine pendunt vermes in ulceribus fordibus neglectis, æstate potissimum, toties reperti; æstivante etiam hyeme apud Lappones, *Illustr. Linnæo* observante; æstrus rangiferinus cervos rangiferos infectatur, & eorum cutim perforans in ipso vulnere sua ova deponit, ubi larvæ tuto calideque hybernare queant, undè hi cervi non pauci furibundi emanciantur, & pereunt. Apud nos æstrus narium subit nares ovium & caprarum, atque in harum sinibus frontalibus ova deponit; simile quid sævientie peste Alesæ anno 1720, sæpius & centenis hominibus accidit, quippe sumpto ad prophylaxim emetico fere omnes magnam copiam larvarum hordei grano similium vomitu rejiciebant. Notum est lanionibus per ætatem inve-

niri in ductu choledochi ovium quædam infecta pollicem longa, lata, alba, apoda, tanisæ similia, quæ sunt larvæ insectorum volatiliū horum pecorum anum subeuntium; sed nil vulgatius & Pastoribus familiarius cognitum quam quod æstrus bovinus dorsum boum aculeo pertundat, ibique ova sua deponat, boves etiam pinguiore eligens, atque inde excitantur tumores qui suo tempore in suppuratum venientes novis æstris exitum præbeant, inde vero ortum nomen *passionis bovina* huic generi morbi dudum inditum.

1. *Malis cornipedum* Ligeri, *la Clavelée*, ou *le Claveau*, L.

Pecoribus lanigeris frequens est morbus; in toto fere corpore nascuntur furunculi, clavi Gallis dicti, unde nomen *Clavelée*, in quorum cavitate, dum suppurantur, vermis est; morbus contagiosus censetur.

Curatio. Incidantur illi furunculi intacto tamen vermiculo, & infundatur in vulnus sebum candelæ fufum,

Quandoque observamus furunculos in hominibus numerosos & fere epidemicos, nec tamen vermiculi latent in tumore suppurato, nisi pro verme habeatur floccus fibrosus albus, qui vulgo *Bourbillon* Chirurgis dicitur, aut nisi ita fordium sit ulcus, & æger sui negligens, ut muscas in his ulceribus sua ova deponere patiatur.

Insecta autem illa sunt vel muscæ carnariæ vel *Hippobosca aptera*, vel æstri capitis. Vide *Ill. Linnæum de noxa insectorum*.

Quid affectionis bovinæ nomine inter hominum morbos numeratæ sibi velint Arabes (vide *Freind histor. Medic. de Aërio*) non satis capio; hoc solum novi quod quidam homines tumoribus in diversis corporis locis detenti sint, quibus suppuratis vermes in pure nidulantes sunt inventi; & huncce morbum Uceriæ ante triginta annos observatum fuisse mihi retulit *Cl. Lefevre Medicus Doct. Uceriensis*.

2. *Malis verminosa* Vide Saltzmanni de Verme narium, Argentinae 1721.

Anno 1718, in nosocomium Argentinenſe delatus est adolescens cui per magnam corporis partem vermiculi alii minores, alii majores sub cute cuticulos egere & tantum non totum corpus consumpsere: oculi sinistri pinguedo ab ipsis tota absumpta erat; in inguine, in poplite magna carnis portio erat vorata horrendo & commiseratione dignissimo spectaculo.

In cadavere aperto cunctisque visceribus nullus vermis inventus est.

3. *Malis Americana*, Dellon Voyage aux Indes; *Biecho* Brasiliensibus; *Chiques* Americanis; Linnæi de miraculis insectorum pag. 323. *pulex cauda furcata*.

Insectulum vix conspicuum in locis fordibus & juxta muros frequens, hominum pedes egreditur, cutis poros subit, sæpius sub unguibus latet, sine ullo dolore, nec obstant cal-

cei, sed pedes nudos numerosiora obsident illa insectula, intra dies quindecim ita crescunt in cute sub epidermide ut pisi magnitudinem acquirant, & quo majora sunt eo difficilius eruuntur, partes his obfessæ exulcerantur, eroduntur, nisi maturius insecta auferantur, singulis enim diebus ea venari consultum est; ulcera illa ita corrosiva sunt ut pluribus Nigritis pedes excarnes ossa nuda videantur; acicula avelluntur insecta nigricantia, vel pulvere tabaci enecantur, dein medicamentis deterfivis & epuloticis vulgaribus ulceram sanantur, juxta *D. Virgilium* a quo historiam Frambæsiæ Americane accepit. Insectum *Chique* dictum, verus est pulex colore, magnitudine & figura, qui ubique in pulvere latitat cum tempestas est sicca, verum accedente pluvia vel tempestate humida hoc insectum interit & nullibi reperitur, Nigritique ab eo sunt immunes; hoc sæpius inter ungues pedum & indiscriminatim in omnes corporis partes se insinuat, ibi vero statim non injucundam titillationem excitat, ast cum epidermidem perforavit, pruritus valde molestus exurgit; qui calcis utuntur, ut Europæi, minus infestantur quam Nigritæ nudipedes & pigri. Hoc insectum intra tres, quatuorve dies crescit ad magnitudinem pisi, & quod erat castaneæ coloris, jam est sub forma cocci vel testæ coriaceæ albæ, sphericæ, granulis vel seminibus albis factæ; hæc testæ firmiter adhæret cuti ut kermes ilici, unde suspicor esse cocci speciem & feminam, quæ cum gravida est parti immobilis adhæret, interea disrumpit hac testæ, nulla vidit *Virgilius* exclusa ex his ovis insecta; ubi hæret testæ, ulcus cuditur.

Curatio facilis est, nam ubi pauca sunt hæc insecta, singula ope aciculæ, vel cultri acuti auferuntur, avelluntur, & ulcus tabaci combusti cineribus adspargitur; ubi vero sunt numerosa hæc insecta, v. gr. totum pedem obsidentia, linteam in pissaleo, vulgo *Goudron*, intingitur, quo pars affecta involvitur; cito insecta separantur & deinceps lavipedio adhibito æger liberatur ab hoc incommodo.

4. *Malis acridophagorum*, *Drak Voyade autour du monde*.

Juxta Æthiopiã gens *acridophaga* sic nominata quod locustis tantum vescitur, quas vere colligunt, sicant, & salitas servant. Hoc unicum in desertis nutrimentum obtinent. Nigri sunt macilentis, veloces, parvi, nec ultra quadragesimum annum vivunt; hæc scilicet ætate intra eorum carnes generantur insecta, ex quibus pruritus vividum sentiunt; insecta numerosa adeo sunt, ut his corpus undique scateat; hæc vero insecta ipsis abdomen, dein pectus, aliasque partes ad ossa usque devorant.

5. *Malis a crinonibus* *Ettmulleri*; *Crinones*, *Morbus pilaris* *Hortii*; *Setæ*, *Comedones*, *Dracunculus nostras*, *Gridones*, &c. quibusdam *Nostratibus Masclos*.

Hic affectus apud nos familiaris corripit infantes paucis ab ortu diebus; cutis scilicet

dorsi, brachiorum, crurum perforatur setis densis, nigricantibus, lineam longis, rigidiusculis, confertis, seu vix lineæ intervallo diffitis, fitione ex oleo magis conspicuæ evadunt ille setæ porcinis similes; pueruli ejulant, vigilant, quidam emaciantur; alii etiam convelluntur, lac sugere reculant, febricitant; obstetrices solent alternis diebus vel oleo & salvia madidam manum adhibere, qua cutem leviter fricent, ut illæ setæ excutiantur, vel pauxillo farinæ in aqua tepida solutæ eos infantulos sæpius eluere, dein linteis siccis abstergere; harum vero setarum exortus intra primum ætatis mensem ter, vel quater revertitur; setæ in dies nigriores evadunt, dein delabuntur. Si credamus *Horslio* ætate proveciores, ut biennes, huic affectui sunt expositi.

6. *Malis dracunculus* *Path. Method. Colebrilla* *Americanis*; *Dracunculus Persarum* *Kempferi* *fact. 3.* observat. 4. *Ver de Guinee* male confunditur a *Sennerto* cum crinonibus infantum. *Dracontium* *Græcis*; Vide *Vesclii* exercit. de vena *Medinensi*. *Nervus Medinensis*, seu *Irâ Medini* *Avicennæ*, male vena *Medeni* *Carmonensis*; *Gallis* *Dragoneau*; *Ickon* *Guineensium*; *Pejnhk* & *Ivaru*, *Persis*.

Vere vermis est quem vivum bis extraxit *Kempferus*, pallide albicans, tener, teres, cordæ citharæ crassioris similis, rostellum barbato, pilis tenuissimis, cum puncto atricoloris & oris vestigio quodam, in cauda etiam punctum foraminis est instar ani, longitudo varia est, ad pedes plures extenditur.

Patria est terra æstuosa, torrens, cælum intemperatum, solum arenosum, sterile, salsum, aqua destitutum, ubi aqua ex cisternis hausta, eaque sæpe impura, verminosa bibitur, nascuntur eo frequentius, quo æstus est sicciore; hospitat in carnibus maxime in texto celluloso a genibus usque ad pedem frequentissime, rarius in seroto, lumbis, brachiis, sæpius musculorum flexus sequitur, & quod pejus, ossa pedum amplectitur, unde non nisi difficillime extrahitur; nunc est solitarius, nunc plures in eodem homine habitant.

Ephemera extensa est nuncia illius in lucem prodituri cum partis levi nubidine & tumore; post die exurgit pustula pisi magnitudine, tenera, aquosa, pellucida, non raro atricolor, qua post alterum diem rupta, profluit rostellum vermis, sensim erumpens, & vix ante decimum diem extrahendus omnino, ex seroto & furis facile, ex pedibus vix intra 20. dies extrahi potest cum tabo quotidie copioso, & magno ægri dolore, ac incommodo; sæpe peregrinantibus per annum in corpore latitat, sine alio incommodo quam dolore partis affectæ.

Curatio. Emplastro emollienti tumor maturatur; deprehensa vermis portio circa ligulam, pullicaris longitudinis rotatur, & epithemate retinetur ne intus recedat, bis in dies ulcus a pure liberatur, & vermis trahitur, cavendo a forti aut subita

nea tractione, quæ dolores atroces, & vermis ruptionem efficeret, unde dolores longi usque novum exitum sibi parerit vermibus; extracto verme, ulcus facillime curatur: sunt qui frigida affusa quotidie illud curant.

Carthaginenses in America eidem malo sunt obnoxii, ut refert *D. Anton. de Villa*. Incipit a phlegmone cruris, tibiæ, vel brachii, quæ suppurantibus emollita dat dracunculum, quem tamen inanimatum putat Auctor, quemque Incolæ *Colebrilla* vocant; hunc morbum dracuncialium vocat *Cocchi Bagni de Pifa*.

7. *Malis pratensis*.

Vulgo *Betes rouges des Savanes* apud Martinicanos, sunt insecta ricinis prioribus similia, sed in pratis *Savanes* dictis reperiunda, & capite rubro insignia, illa tibiis hominum, rostro brutum adherent, & intolerabilem pruritus excitant.

Occiduntur decocto foliorum vitis, aurantium, herbarum odoriferarum, præcipue *Mombain* arboris.

8. *Malis VVestphaliensis; Die-varen* vulgo; *Morbis novus VVestphalis endemicus* Schenkii lib. 6. pag. 919. 1^a species C.

Hic morbus circa annum 1596. referente *Henrico a Bra*, VVestphalam, Geldriam, Frisiamque affligebat endemice; hic se prodebat cum vagis doloribus, potissimum dorsi & lumborum, sed celeri motu omnes partes nunc has, nunc illas pervadentibus dolor erat exedens quasi a vermiculis depascentibus; prima species erat cum tumore circa articulos qui ibi diu perseverabat, maculas & lituras scorbuticis similes proferens; hi tumores suppurati ulcus potissimum circa pedes malignum relinquebant, ex quo vermiculi ascaridibus similes educerentur.

De cura vide *Schenckium*.

9. *Malis Transylvanica* Heurnii Epist. ad Forellum; *Dievaren marasmodem & dievaren pedagrico-scorbuticum* Henr. a Bra apud Schenckium.

Differt a rheumatismo saltatorio per exitum vermiculorum seu ascaridum, qui in dievaren ex genum fistulis, aut cum urinis ejiciuntur, si fides Authoribus habeatur.

Hæc species Transylvanis endemia erat eodem tempore, & a priori discrepabat, 1. ex eo quod nullum tumorem inferret; 2. quod maciem corporis adduceret veluti marasmodem; 3. quod aliquali membrorum impotentia stiparetur; 4. quod vermiculi caseorum vermiculis similes cum urinis excernerentur; de cætero dolores in utraque specie noctu exacerbabantur, febris nulla, aut lenta, alvus astricta.

10. *Malis furialis*. Vide *Systema naturæ Animalium* Illust. Linnæi gen. 245. animal *cocysa*, Linnæi Gen. Morbor. 257. A.

Cognoscitur ex stigmatibus exiguis, fusco, & dolore dirissimo, quem insectum vermiforme, tenuissimum, duas lineas longum; furia infernalis dictum, carnem subiens procreat: vide *Linnæi Amœn. Academ. Tom. 3. p. 322.* illud insectum apud Suecos ex æthere delabitur, &

Sauvages Nosologia Methodica. Tom. II.

tum in hominum tum in jumentorum corpora momento citius penetrat, & tam diros dolores excitant ob aculeos suos reflexos corpori appressos quibus ciliatum est, ut miseri homines quandoque intra quadrantem occidantur; sunt qui diutius resistunt. Femones lac nuper coagulatum parti vulneratæ admovent, & dolor remittit, ac insectum foras prorumpit: alii cultro locum confodiunt, & illud furiosum animal extrahunt.

XXV. FRAMBÆSIA; *Yavu* Guineensium; *Epian* vel *Pian* Americanorum.

Est morbus contagiosus apud Guineenses & Americanos endemicus, aliquando congenitus, ut asserit de Carabibus *Pat. Labat*, cujus præcipuum symptoma est frequens exortus fungorum rubi idæi fructus colore, figuraque referentium, unde nomen Africanum *Yavu*, quod idem sonat ac frambæsia; his symptomatis se adjungunt ulcera dysepuleta, exostoses, caries, anchyloses, macies.

Si accuratis descriptionibus fides sit, dantur hujus morbi duæ species, altera Africana *Yavu* dicta, altera Americana *Pian* vel *Epian* nuncupata, quam solus inter Auctores cognitos memorat *Labat Voyage en Amerique*, & *D. Chayalier de Med.*

1. *Frambæsia Guineensis* Essais d'Edinburg. To. VI. *Yavu* vulgo Guineensium. C.

Est morbus Guineæ endemicus, infantibus & adolescentibus familiaris, maxime apud Nigritas; contagiosus est, & qui semel eum expertus est, ab eo dein vivit immunis. Incipit a maculis capite aculeæ non majoribus, quæ in dies crescunt, & protuberant; tunc vero epidermis ex illis delabitur, & eschara alba apparet, ex qua fungus exiguus; ruber enascitur, qui dolore & magnitudine, ac figura granulosa imitatur baccam rubi idæi, vel mori; pili nigri si fuerint in vicinia albescunt: ultimum incrementum adipiscuntur hi fungi intra duos, tresve menses. Omnibus partibus hi fungi innascuntur, sed præsertim inguinibus pudendis, ano, faciei, axillis; quo plures, eo minores; quo pauciores, eo majores sunt. Nultum aliud incommodum experitur æger quam ex sorditie horum fungorum, quibus est sensus, sed non dolorificus. Inter fungos est quidam maximus seu princeps; ille solus, aliis fugatis per usum aquilæ albæ resistit, ille escharoticis est erodendus.

Curatur hic morbus unguento mercuriali, vel usu aquilæ albæ; seu ea mercurialia non prius sunt usurpanda quam cum totum suum incrementum adepti sunt fungi; si vero maturius adhibeantur, superveniunt dolores nocturni, caries, exostoses; dilapsis usu mercurii omnibus fungis minoribus princeps fungorum escharoticis est sanandus.

Hæc affectus a syphilide est diversus, licet ut scabies, aliaque genera, hydrargyrosi feliciter curari possit.

2. *Frambasia Americana*; *Le Pian*, ou *Epian*. *Ægri Pianistes*. C.

Pian apud Nigritas baccam fragrarie significat, unde nomen morbi, cujus præcipuum symptoma est exortus fungosarum excrescentiarum, colore, figura, consistentia & sæpius mole has baccas referentium; alterum symptoma est ulcus sordidum, a quo morbus incipit; quodque vulgo *Mater Pianorum*, Indice *mamapian*; nuncupatur; tertium symptoma *craba* dicitur, & est excoratio plantæ pedum vel palmæ manuum, quæ duplicis est speciei, unde dividitur in *crabam viridem* & *siccam*.

Morbus hic est chronicus, contagiosus & periculosus, Nigritis multo frequentius quam Europæis seu Albis familiaris. Chirurgus Monspelienfis *D. Virgile*, qui in Insula Hispaniola seu *S. Domingo* duodecim annos artem exercuit, quique multa millia Pianistarum curare satagit, sequentia necum de hoc morbo communicavit.

Hic morbus ortum ducit ab ulcere pollicem vel manum circiter extenso, statim superficiali, mucoso, quod a vulgari ulcere vix differt, nisi quod pertinacior sit, nec remediis vulgaribus cedat. Hoc ulcus ubique corporis indiscriminatim, sed frequentius tibi innascitur; deinde vero ocius, seriusque per totam superficiem corporis plus, minusve numerosi sobolefcunt, fungi, qui vel minimi sunt variolose pustulæ magnitudine, & tunc ita numerosi sunt, ut faciem & totam cutem qui procul aspiceret, variolam videre sibi videretur; quandoque pauciores sunt & multo majores, ita ut quidam nucis magnitudinem attingant. Hi vero fungi sive minores, sive majores sunt coloris rosei vel pallide rubri, granulosi, seu papillis exasperati, mucositate rufescente continuo madidi, nulli ulceri, sed cuti adhærentes; quo pauciores sunt eo ut plurimum benigniores; si tantum septem vel octo prædeant, utcumque deinceps æger adhibitis remediis convalescat, metus est ne morbus latitans pejor revertatur, unde Nigritis mos est horum pianorum exortum uberorem sodoriferis excitare.

Craba virides sunt amplæ excoriationes sub pedibus vel in manibus exortæ, pertinaces, nullo tumore, sed eodem colore, eadem forma præditæ, ac si masculus omnino nudus esset; humidæ sunt, sensu exquisito præditæ, & Nigritis, qui pedibus nudis gradiuntur, valde molestæ, marginibus, cute lacera terminatis. *Crabæ siccæ* dictæ differunt a viridibus, quod in iisdem locis caro sit coriacea sicca, dolens tamen, aspera & albescens quasi farinosa & virgata.

Ulcus *mamapian* dictum, sensim carnes excavat, erodit, & ossa vicina, morbo inveterato, carie, exoliosi; articulos vicinos ancylosi, doloribusque noctu recrudescentibus afficit; illa ulcera sunt mucosa, pallida, a nullo caustico escharam admittentia nullo piano, id est, fungo onusta, in quo maxime discrepat a morbo

vayu Guineensem, quem *D. Virgile* nunquam vidit, licet ex omnibus Africæ regionibus millenos Nigritas advenientes viderit.

Hoc commune est utriusque morbo quod semel sanatus, sanitate per tres menses perseverante, homo deinceps ab hoc morbo immunis vivat; nulla febris acuta hunc morborum comitatur; verum ex hoc neglecto morbo, vel non sanato sequitur sæpe macies insignis, phthisisque accedente lienteria lethalis: in inveterato ulcera nova & excoriationes crabæ dictæ sobolefcunt.

Contagiosus est hic morbus, quippe primo si eodem lecto utatur sanus & pianista, maxime vero si coitus fiat, serpit ab infecto ad sanum hæc virulentia, interea tamen nulla accedunt syphilitidis recentis symptomata, qualia sunt ulcuscula, porri, verucæ, bobones, gonorrhœa, &c. nec pudendis potius quam aliis partibus innascitur *mamapian*; unde evidens est morbum hunc a syphilitide diversum esse. Alter contagii modus isque frequentior est muscarum interventus; si etenim musca quæ pianistæ ulceri insedit ad sanum deveniat; ejusque vulnusculo cuicumque forte insideat, illud vulnuscolum antea simplex & purum in *matrem pianorum* vertitur, dein fungi non in ulcere, sed in facie, brachiis, trunco, aliisque sobolefcunt.

Curatio hujus morbi nulla hætenus certa habetur; Nigritæ fuliginem lebetum æneorum cum succo limonum diluunt, & ope spatulæ hoc magna ulceri & fungis applicant; crabæ siccas, rigidas, tenas & dolentes sebo inungunt; has & virides pulvere scoriarum ferri, vulgo *machefer*, vitrioli, aluminis, fuligineque cum spiritu nitri commixta, tanquam unguento deliniunt, simili modo ulcus *mamapian* dictum curare conantur.

D. Virgile adhibitis octoginta balneis, deinde vero decem pomatæ mercurialis unctis, & ultra duos menses in hydrargyrosi detentis ægris paucis sanitatem restituit. Anglus quidam Medicus in viginti quatuor aquæ fontanæ libris infundeat duodecim falsæparillæ uncias, duodecimque sacchari rufescentis libras; hæc soli pec quindecim dies in vase vitreo probe clauso exponi curabat; deinde vero hujus ptisanæ cyathum quater in die ægris offerebat, omni alio potu interdicto: hoc medicamentum cæteris omnibus antecelluit, & *Gooldrinck* dicitur.

Quidam in *Sara* dictus solutionis mercurii in spiritu nitri factæ septem, vel octo guttas ptisanæ de falsæparilla libris duabus admiscebat, & hanc ptisanam pianistis bibendam præbebat, is hujus ope multos quidem sanavit, alii multo plures et vivis eripuit, & ad phthisim deduxit; hoc vero remedii genus valde affine videtur specifico antivenero *Illustr. Baronis van Swieten*, scilicet sublimato cerrosivo, cui tamen successu impar est.

Descriptio hujus morbi a *P. Labat* scripta minime huic convenire videtur, cum dicit enasci in toto corpore pustulas crusta flavescente tectas, renitentes indolentes, extremi digi-
ti crab-

ti crassitie, per totum corpus dispersas, quarum alie suppurant, alie siccae sunt & farinosae.

ORDO QUINTUS.

IMPETIGINES.

Hic Ordo continet morbos cutaneos; chronicos, saepius contagiosos & virulentos, qui ea ratione *lues* nominari consueverunt, ut *lues sphyilitica*, *scorbatica*; verum *luis* nomen etiam tuberibus inditum est, unde *lues rachitica*, *scrophulosa canerosa* nomen habent. Sub duplici statu successive strages sua edunt omnes illi morbi, scilicet occulto & manifesto, aut ut rectius loquar, vel in illis cutis est *integerrima*, vel est *exulcerata*, aut *crustosa*, ut exanthematicis phlegmaticis accidit, quae ratione pyrexiae acutae tantum ab hacce clasi removenda sunt; de caetero cutaneae & contagiosae, vel saltem epidemice vulgo censentur, ut pestis variola, rubeola, ita ut convalescentium ab his morbis status impetiginibus apprimè similis videatur.

Hoc est fere commune omnibus in morbis; ut fanis subjectis inserti vulgo inoculationis via communicari possint. Pendunt itaque a seminio quodam, seu *viru*, quod humorum massam fermenti instar potest ita mutare, ut idem morbus in inoculato producat. Quanto cum successu variola inferatur, hoc nostro aevo satis notum est; alii morbus pecorum cutaneus varioloso affinis, forte idem etiam ovibus feliciter fuit inoculatus apud Carcasionenses; haec inoculatio morbum fere omnibus imminet, aut semel experiendum & periculosum, si spontaneus accesserit, reddit innoxium; alii quandoque inferuntur alii morbi cutanei, ut horum exortu a gravioribus morbis aeger liberetur; sic cum a tinea, scabie, herpete repressis superveniunt anasarca, phthisis, aliae graves morbi non raro profuit prioribus morbis viam parasse, ut iterum in cute efflorescerent. Sic *Ilustr. Deidier* scabiosi indusium induendum feliciter praescripsit hydropicis, quos nulla alia via morti eripuisset.

Ut singularis indolis venenum hisce morbis contagiosis originem praebet, ita singularia antidota, quae summi Numinis est providentia, horum plurimis sanandis apta sunt, ut *scabiei* sulphur, hydrargyrum, *sphyilitidi* hydrargyrum, coris carulea, *Lobelia cardinalis*, guayacum officinale, cala-guela, &c. *scorbuto* citrus medica, cochlearia officinalis; *canero* conium maculatum, atropa belladonna; horum etiam multis foliorum dulcamara, smilax china, smilax falsaparrilla, &c. profuere.

Horum antidotorum molecule virulenti principii moleculis adherent ob aliqualem tum congruentiam, tum affinitatem, seu gravitatis specificae similitudinem, ex qua adunatio

ne resultat mixtum innoxium, aut quod cum humore quodam excrementitio nuptum foras e corpore amandatur. Sic sublimatus corrosivus multo hydrargyro saturatus abit in medicamentum salubre, quod prius erat venenum atrocissimum.

Haec diversa virulentiae genera sopiuntur, aut mitigantur medicamentis edulcorantibus & diluentibus; sic sphyilitis, scabies, cancer, scrophulas, &c. repetitis balneis domesticis, nec non lactis usu diuturno sedantur, unde conjicimus virus aqueo vehiculo dilutum cum urinis & sudore partim excerni, aut ejus moleculas salinas, acres lactis macilagine obvolvi.

Horumque morborum plurimi novi sunt, & ex exteris regionibus ad nos allati, vel adhaecum exotici. *Advena* sunt apud nos sphyilitis, scorbutus, rachitis; *Indigena* scrophula, cancer, scabies, tinea; *Exoticae* sunt frambesia, elephantiasis, lepra, trichonia, &c.

Fere omnes illi morbi, si excipiamus eos quorum cognita est antidotus, insanabiles sunt, aut pertinacissimi: phlegmaticae exanthematicae quem semel dimiserit fere nunquam iterum impetunt. Sic qui a peste, rubeola, variola convalescere, nunquam, aut fere nunquam hos morbos incurrunt; verum non eadem est praerogativa eorum qui sphyilitide, scabie, scorbuto, aliisque impetiginibus affecti sunt; pluries enim eodem morbo labore possunt.

XXVI. SYPHILIS. *Verole.*

Qui post impuram concubitum laborant ulcusculis genitalium saepius gonorrhoeae suppressae succedentibus, vel bubone, criftis, condylomatibus circa vulvam, podicemve, dein pustulis per cutem dispersis, rubro-lividis, medio exulceratis, vel crustosis, ac successu temporis doloribus nocturnis, faucium, narium ulceribus, &c. illi sphyilitide vel recenti, vel inveterata laborant.

Si vero desint haec mala cutanea, & virus lactendo, osculando, concumbendo, sine coitu, quovis modo susceptum fuerit; sint autem alia symptomata, ut osteocopus, ophthalmia, hectica, leucorrhoea, phthisis, &c. hi morbi sphyilitici, aut venerei quidem nominantur, alii improprie sphyilitidis nomine insigniuntur, licet a viru venereo pendent.

Nec existmandum est morbos qui ab eodem principio subolefcunt, si in diversis organis resideant, ejusdem generis esse; concedunt enim omnes Medici peripneumoniam, hepatitis, nephritidem esse morbos diversorum generum, aut ab eodem principio, seu inflammatoria sanguinis diathesi, dependant, defectu ejus distinctionis, nullam ideam fixam sphyilitidis, nullam hysteriae, scabiei, &c. definitionem tradere possibile est.

Syphilis diversa apud diversas gentes synonyma

anima obrinuit; Vide *Prolegomena Tomi primi pag. 29.* Nomen oritur a *syn* cum, & *phileo* amo, seu ab amore mutuo. Morbus est novus ab Insula *St. Domingue* in Europam delatus; Hispani ex America reduces ad obsidionem Neapolis perventi, eam mercem inde per Europam diffundere anno circiter 1496. Ratione analogiæ hujus morbi cum aliis cutaneis. *Berengarius Carpensis* ad Hydrargyrum huic applicandum inductus fuit.

Cum *Cheyneus* adhudcum juvenis percepisset modum vere mechanicum cum quo hydrargyrum sanguini mixtum ejus partes viscosas dissolvit; is symptilicum virus lympham in floccos viscidos, crassos inspissare sinxit, cique proprietati commentitiæ hujus virus totam vim adferipit; *Astrucius* vero illud virus acidum corrosivum supposuit, & exemplo sublimate corrosivi, qui addito multo hydrargyro mutatur in sal innoxium, existimavit virus venereum simili modo per hydrargyrosim extingui.

Hactenus nobis cognitam speciem syphilidis tantum descripsimus, vanerea scilicet; verum sunt & aliæ species exoticæ non satis accurate descriptæ, quæ ad hoc genus attingere videntur, quæque ab hac differunt ex eo quod more syphilidis nostratis inveteratæ genitalia non afficiant.

1. *Syphilis venerea; Lues venerea Astrucii; Scabies venerea Lockeri; Verole commune.* A.

Ea est quæ sæpius ab impuro concubitu oriunda gonorrhœæ intempestive suppressæ supervenit, ulcuscula, phimoses, testis tumorem, bubones, ficos, cristas, &c. dum recens est; excitat; deinceps vero pustulas crustosas passim in toto corpore, varos, seu coronam venereis in fronte, ulcera in facibus & naribus, gummata, & caries in ossibus capitis, dolores noctu exacerbantes cum hæctica, aliaque symptomata his connexa producit.

Differt hæc syphilis ab elephantiasi ex eo quod syphilis initio genitalia afficiat; utraque quidem ossa carie afficit, contagiosa est, factorem oris & narium ob harum partium ulcera inducit, sed in syphilide non deficit sensus tactus in partibus. Differt a lepra quod sint in lepra verrucæ vel tubercula dura, crustacea, sicca, corymbosa, digiti crassitie per faciem & corpus dispersa, quadoque genitalia initio afficiat hæc syphilis, non vero lepra. Limites inter has diversas imperigines assignare difficile est; tum quia lepra & elephantiasis raro hodie videntur, tum quia diversæ illæ virulentæ non raro mixtæ aut combinatæ reperiuntur in eodem subiecto.

Ad curandam syphilidem antidotus hujusce virus ita administranda, ut pacate totam sanguinis massam subeat, maxime vasa lymphatica ac ossa penetret, & sine ulla sensibili evacuatione virus corrigat seu extinguat, quod ut obtineantur & parca dosi in-

terpositisque moris illa administranda, ac ea auxilia præmittenda sunt, quæ sanguinis ferorem, acrimoniam, viscositatem, solidiorumque crethismum emendant; quo autem virus est antiquius, & sua indole acrius; efficaciusve, eo magis hisce cautelis insistendum est; dentur enim virulentæ aliæ aliis acrioribus aut oblatiores, ut si virus syphilidis cum scorbutico, herpetico, serophuloso combinetur, atque quo diutius corpori adhæsit, eo altius ut ajunt in partes cartilagineas & osses sese infinuat, ex quibus difficilius eradicari potest.

Hodie tutissima methodus sanandæ syphilidis est hydrargyrosim, id est, litus mercurialis seu unctio pomatæ Neapolitanæ, quæ paratur ex unciis tribus hydrargyri purissimi in terebinthinæ paxillo extincti, & exungia porcina unciis sex accurate per attritum commixtis: præmiissa phlebotomia, & catharsis; æger recenti syphilide contaminatus & ulcuscula *cancers* dicta, bubonem, vel alterum symptoma patiens quotidie balneum tepidum domesticum semel vel bis ingreditur; præmissis viginti aut triginta balneis, & si opus sit jusculis refrigerantibus, iterum mediante altera phlebotomia & sequente catharsis, ad litus mercuriales paratur; illi verolitus sunt in tota cute, excepto capite & parte antica pectoris ac abdominis, nisi ibi loci fuerint virus localis indicia: ad totius corporis inunctionem pomatæ unciæ circiter octo vel novem adhiberi consuevere, quilibet inunctio a drachmis duabus ad sex pomatæ Neapolitanæ ascendit, & inter utramque, dies una, duæ, vel tres interponuntur, ita ut si vel pyrexia vel oris calor, rubedo, pyralismus, accedant, majores moræ aut parior pomatæ dosis adhibeantur, nullum autem est nisi tædii aut temporis impensæ periculum, si majores moræ sint & doses minores; a nimia vero festinatione gravia possunt induci symptomata, ut cynanche cum lingue tumore & exertione, dysenteria, pyrexia, acuta, cum pyralismo, unde hydrargyrum foras e corpore elabatur, & inanis luditur opera. Prima die calide inungitur drachmis duabus, vel pluribus pes alteruter per semi-horam, dein udone tegitur, tertia die alter pes similiter inungitur post triduum tibia similiter una, post triduum altera, tibialibus similiter induenda & ita procedendo ad femora, nares, dorsum, brachia, ita ut eadem fere cutis extensio singulari vicibus inungatur, & linteis, ingulsi-ve ad morbi finem non deponendis tegatur, nisi symptoma grave superveniens jusserit. Interea æger eadem aeris temperatura fruatur, quæ vere vel autumno dari consuevit, & utatur diætâ mediocri, humectante ac refrigerante, largo scilicet potu ex decocto hordei & quater in die lacte vaccino vel puro vel formæ ossæ cum pane aut cum oryza cocto: si vero febri-

febris accesserit aut festinet nimium Medicus in usu hydrargyrosos, maxime cum aliquantulum cura processit, jusculis cremoribusque tantum utendum est; atque huic methodo, & inunctionibus insistendum usque symptomata syphilidis evanuerint, ut gonorrhœa, ulcuscula, bubones, phimosi, fici, dolores &c. si quæ vero sint obstinatiora quæ chirurgicam opem requirant, ut phimosi, bubo suppurans, verrucæ, pori, operationes durante ipsa hydrargyrosi instituendæ sunt: verum sunt morbi syphilitici, qui etiam sanata syphilide perseverant quandoque, ut gonorrhœa, exostoses, paralysis, cophoses, estocopi, qui propriis remediis deinceps sunt impugnandi; si illito toto corpore, syphilis non evanescat, in liateis hydrargyro inunctis aliquandiu quiescat æger, & his irritis, iterum ad novos litus confugiat; demum sanato vulgo phlebotomia & catharsis iterum adhibere mox est; inde balneo eluendus & pristino sanorum regimini restituendus est æger.

Est & hodie altera methodus minime spernenda quæ a Keisero inventa consistit in usu pilularum ex sale quodam mercuriali hætenus arcano confectarum quæ quotidie vorantur aucto in dies numero, per mensem unum & semissem; illa quidem methodo nec præparationes tædiosas, nec ægrum cubiculo calido constanter incarcerationum supponit, atque licet oris phlogosim passim excitet; in multis circumstantiis priori videtur vel æquiparanda, vel antepenonda, si longior usus ejus felices & constantes successus confirmet.

Verum de syphilidis & syphiliticorum morborum cura absolutissimus *illustrissimi Astrucii liber de lue venerea* est consulendus; hic enim summa rerum capita tantum attingere nobis licet, ne in molem nimiam liber excrecat.

Aliæ syphilidis species a venerea differunt quod non afficiant genitalia, verum viru venereum lactendo, osculando susceptum genitalibus etiam parit, & non minus syphilidem procreat hydrargyrosi curanda; hujus itaque diagnosis obscura manet, aut vix scriptis potest dilucidari, sunt enim in praxi plurima quæ longo usu & acuti instinctu cognoscuntur, nec ullis terminis accurate definiuntur.

In syphilide ulcera & caries ac exostoses inducente seu inveterata, confert sapissime remedium *illustriss. van Swieten*, seu mercurius sublimatus corrosivus, cujus grana sex in duodecim spiritus vini uncis solvantur, & hic spiritus vini ad cochlear unum aut alterum sumitur superbibendo decoctum emolliens, ut radicis althææ; hoc semel in die vel bis per menses continuatur, eodemque spiritu vini ulcera eluuntur. Hoc remedium genus plus valet in syphilide inveterata, cariola scilicet & exulcerata quam in recenti, & valde affine est remedio frambæsiæ Americanæ dum in Insula Hispaniola usitatur.

In syphilide exulcerata, cariola, quæ hydrargyrosim ac trageas Keiseri elusit, convenit usus

sublimati corrosivi more Swieteniano; quibus irritis dietæ albæ, jusculis incrassantibus & diluentibus insistendum; juvat tamen quandoque panaceam, pilulas mercuriales, ligna sudorifica similiaque experiri antequam pro insanabili æger derelinquatur.

2. *Syphilidis Polonica*. Vide Stabel. de plica histor. 1am.

A viru trichomatis latente oriuntur phænomena quæ viru venereo incauti facile adferberent, ut dolores lancinantes capitis & artuum, continuo per annum torquentes, in naribus & faucibus ulcuscula fordida, nec non nodi & tubercula dura in manibus; pedibusque dispersa; si vero in his casibus adhibeatur hydrargyrosi malum pejus evadit, ossa narium cariola evadunt, fauces, uvula putredine exeduntur; sudor foetidus & capite emanat, inquinamenti venerei nulla est suspicio, imaginatio vitiatur, appetitus depravatur, unguis scabi evadunt.

Curatur hic morbus medicaminibus plicam latentem a matre sæpius in utero mutuatam, evolvitibus, ut sudoribus, catharticis intus, extus vero decocto lycopodii, quo caput fovetur.

Hoc virus quandoque per annos multos latet in sanguine ut venereum, deinde neglectum symptomata plura venereæ syphilidi affinita inducit, ut unguum lapsum, marasmus, narium erosionem, cephalæas, syringum, amaurosism nec non apoplexiam, quæ omnia quandoque contagio suscipiuntur mala ut accidit pharmacopolæ cujus historiam refert *Stabel. dissert. curata histor. 2a*. maxime si plica fuerit abscissa. A viru plicoso ut a Rachitico fiunt luxationes, fracturæ, carie diversorum ossium, vide *Stabel. dissert. histor. 1a. Cap. undecima*.

Ista species syphilidis contagiosa est, & a concubitu, cum plicosis, nec non jure hereditatis a parentibus in prolem transfertur; differt tamen maxime a syphilide venerea, quippe ejus virus in liquoribus seminalibus minime fedet, nec per coitum propagatur, nec genitalia afficit, sed ut virus venereum antiquum ossa corrumpit, dolores ossium creas, ossa cariola & fragilia reddit.

3. *Syphilis Indica*: *Lues Indica* Guill. Pisonis; *Bubas Hælanis*; *Mia Brasiliensis*.

Licet cum syphilide Europæa in quibusdam conveniat tum accidentibus tum curatione, ab ea tamen maxime differt; hæc non tantum ab impuro coitu & hereditate, sed ex leviori tactu nec non ex alimento foetido, falso; potiusque rancido & corrupto oritur, facilius curatur, citiusque contaminat, apud Afros, Americanos, advenas, indigenasque infestat.

Curatur decoctis *salsaparillæ & caaroba*, præmissis balneis; si negligatur, dolores imo caries inducit. Ulcera pura, sed ab Europæis pro incurabilibus derelicta, curata vidit *Piso* unguentis quorum basis erat succus tabaci cum camphora & spiritu vini.

De syphilide Indica, Molucana, Americana, vix certi quidquam proferre possumus, cum Medicina in hisce

hisc regionibus non adeo sit exulta, ut veram horum morborum historiam sine præjudicatis opinionibus, & fabulis, inde vix debeamus expectare. Sinenses pari forte præjudicio admittunt speciem syphilidis, quæ sine contagio venereo ex halitibus paludosis enascitur, ideo itaque has species hic appono ut Medici has plagas invisuri sagacius inquirent utrum diversæ reapse sint species.

XXVII. SCORBUTUS. *Ileos hamaites & magni splenes* Hippocratis; *Stomacæ & Scelopyræ* Plinii; *Morbus oolyrizzos & polymorphos* Maynvaringii; *Scorbkos, Libendig.* Germanis; *Blouvescheur, Blooveschuyt & Scharboch* Saxonibus; *Schoerbock & Schorbak* Olai magni; *Scheurbuyk & Seheurbek* Flandris; *Scurvy* Anglis; *Seascurvy* Addingtonio; *Black-leg.* Scotis; Gallicis *Scorbutus*.

Cognoscitur ex maculis lividis, flavis tibiae, xum, gingivarum cruentatione, tumore, foetore.

Principia Scorbuti sunt, 1. aer frigidus; 2. simulque humidus; 3. vita otiosa; 4. pathemata languida, ut mœror, metus; 5. cibus crassus viscosus absque vegetabilibus. Neutrum ex his principiis solum sufficit; plura simul concurrere debent. Scorbutus autumnus & hyeme præparatur, vere excluditur, æstate mitescit. Nautæ præter hæc principia scorbutum experuntur, quia pane mucido, aquis, piscibus, carnibusque corruptis utuntur; materia perspirabilis frigore, humiditate, otio, mœrore, diæta crassa supprimitur, corrumpitur, alkalescit, eaque acrimonia singularis putrida est causa scorbuti.

Principia prædisponentiæ sunt morbi chronici prægressi, febres intermittentes, usus medicaminum metallicorum; *procatartica* sunt navigatio difficilis, obsidio urbis, concurrente vegetabilium inopia, metu, mœrore, exercitii defectu, aere frigido humidoque.

Scorbutus accidentalis dicitur quem in sanis non prædispositis principia procatartica excitant; *constitucionalis* vero quem principia proegumana præparant.

Scheurbeck Flandris ulcus oris & gingivarum significat, *Blooveschuyt* Saxonibus & *black-leg* Scotis ob cæruleas, nigrasque tiliarum maculas; *Scheurbock* ob dolores osteocopos & *scorbock* ob tormina & gastrodynamiam, nuncupatur.

Morbus hic ante decimum sextum sæculum vix erat cognitus, & intra duo ultima sæcula centum fere tractatus de eo sunt scripti, nullus vero antea.

Tres periodi in scorbuto observantur, unde scorbutus dicitur, incipiens, crescens, & inveteratus. *a. Scorbutus incipiens. C.*

Pallor, levisque intumescencia faciei, labiis, carunculisque lachrymalibus viridescentibus, dolor corporis initio pallidus, successive obscurus & lividus evadit. Animæ mœror & prostratio, pigritia, lassitudo, cum genuum, stupore & de-

bilitate. Dyspnœa a quovis motu & lassitudo increscens, gingivarum pruritus, dein tumor & facilis cruentatio; foetet tunc anhelitus, gingivæ atrorubræ, molles, spongiosæ, dein putres & fungosæ. Hæmorrhagiæ gingivarum aliarumque partium accedunt: Cutis hætenus sicca, vel lucens & glabra vel aspera & serpentina, jam maculæ subrubræ, subcæruleæ, lividæ, vel nigrae, aliæ lenticulares, aliæ palmares, frequentes in tibiis, non raræ in trunco, brachiis, cruribus, nusquam fere in facie.

b. Scorbutus crescens.

Tendines flexorum tibiæ, scilicet seminerviostis, retrahunt tibiæ versus femur, rigescunt; genua tumunt, dolent, harum partium motus perit, hæc est gonagra scorbutica. *Asthenia* seu languor accedit magnus, & cum diu a motu abstinerentur ægri, ex minimo motu incidunt in syncope; ægri libero aeri expositi, non raro statim moriuntur; color faciei plumbeus. Pleurodyne seu dolores pectoris accedunt. Hæmorrhagiæ narium, gingivarum, hæmoptyses, hepaticæ mere cruentæ, ulcerum cruentatio. Sensus interea, & appetitus ciborum bene se habent, licet corpore & anima prostratis; nullus dolor nisi a motu.

c. Scorbutus inveteratus.

Veteres ulcerum cicatrices si quæ sint aperiantur, cutis in tibiis crepat, ibi tumor mollis, lividus, dolens, ulcera fungosa, cruenta. Synochi putres cum petechiis, sudore frigido, menorrhagiæ lethales, aurigo, ascites, hypochondriasis, contracture, pleurodyne pectus constringens, constitutio alvi pertinax, dyspnœa subito enecans, urinæ pauca, foetida; rubra, animi deliquia, mors.

Quare dum gingivæ putrescunt, palatum immune est? Quare sola genua, soli tendines flexorum tibiæ, non aliarum partium contracturis laborant? Quare facies a maculis libera & animæ functiones quoad cognitiones, judicium, appetitus integre?

Affinitas virus scorbutici cum gravitate specifica determinatarum partium facit ut in illas agat, illis scilicet præ aliis adhæret. Vide *differat. de medicament.*

Scorbutus contagiosus non est in castris, obsidionibus; illis parcit, qui victu selecto utuntur, ut militem ducibus; milites vero in locis frigidis humidisque jacentes, pane crasso, potu vitioso utentes, sordidos, mœrores confectos excruciat.

Scorbuticum viru recens lympham glandularum mesenterii, synoviam genuum, sebum cryptarum cutis in tibiis inspissat; vetus cruorem dissolvit, solida cordis, pulmonis, gingivarum, muscutorum, apophyses ossium, costarum extrema corrumpit; vix unquam ossa maxillaria carie afficit, nunquam cerebro nocet, fluida vero ita acra reddit ut cruor atramenti instar niger evadat, in musculis, & sub cute ut serum effusum, in pectore, abdomine manus anatomicorum im-

merfas inflammet & epidermidem auferat, mellullam offium liquefaciat.

Cruor in cute effusus maculas lividas, nigrasve efficiens resolvitur; unde si incipient flavescere macule in ambitu, mox color diluatur, bonum signum est.

Curatio generica. Indicantur, 1. ea auxilia quæ liberam humorum puriorum excretionem juvant per alvum, renes, cutim, ne ab hujus virus stagnatione major & acrior corruptio fiat; 2. ea auxilia quæ hujus virus correctionem diluendo, edulcorando, vel specificè destruendo, moliri possunt.

Auxilia diætetica. Victus sit vegetabilibus recentibus quibuscumque, aut si possibile est ex acetariis refrigerantibus & acidis, sed copiosè assiduo sumptis; inter oleracea laudantur lactuca, endivia, brassica, avena, hordeum; inter acida præstant limones, citri, aurantia, grossularia, acetosa, portulaca, pyraceum, pomaceum, vinum album; inter edulcorantia lactici- nia omnia, cremores ex oryza, avena, hordeo, fagou, panis triticeus, bene coctus, carnes recentes.

Inter acra cæpa, allium, porrum, fumaria, sylimbrum aquaticum, cochlearia officinarum, armoracia, synapi, cardamindum, beccabunga, sedum minus, raphanus, menianthes, optimum est vesci ægotantes jusculis & ossis ex carne juniorum animalium, aut quavis recenti; non salita, fumove exsiccata, cum multis vegetabilibus, partim acidis, aut alkalescentibus, partim insipidis & oleraceis.

Auxilia gymnastica. Eget aerem humidum, frigidumque vitet, jaceat in locis siccis; aere calido, vestimentis non humidis utatur, exercitio moderato fruatur, omni ope perspirationem restituat; ad hunc finem animæ tranquillitas, libertas, letitia maxime conducunt.

Auxilia chirurgica hic nulla fere sunt, phlebotomia valde noxia est in scorbuto inveterato pessima.

Auxilia pharmaceutica optima ex vegetabilibus instar alimentorum assumptis repetuntur; aut in diversis morbis scorbuticis diversa sunt; maxime vero conducunt quæ alvi laxitatem excitant, ut tamarindi, pruna, apozemata, juscula ex oleraceis, cremor tartari, quæ perspirationem juvant, ut aqua picata, l'ean de goudron, decoctum juniorum ramorum abietis picæ; quæ urinas movent, ut oxymel scillicicum, quod parca dosi, sed pluries in die assumptum, ita ut intra diem uncia una circiter hauriatur, quo exitio medicamine alvus laxatur, dolores mitigantur, omnes excretiones juvantur.

Narcotica nocent maxime, utcumque dolores sæviant; vires enim prosternunt, cruorem dissolvunt; metallica omnia vitanda, imprimis hydrargyrum, ferrum, antimonium; nocent & cathartica fortia, aut mediocria, sola profunt ecceprotica.

Ad os eluendum oleum vitrioli ad guttas decem ter in die in vehiculo, & gargarismus hoc oleo acidulatus præstant ceteris; deinde profunt

succus limonum, aurantiarum, folia cochlearia, sylimbrum aquaticum, &c. vide *Stomacem*. Alternis vero sudor proritetur initio fumendo bis, vel ter in die grana 12. pilularum scillicitarum, vel bolum ex theriaca & camphora, superbibendo pisanam ex lignis sudorificis; hæc remedia sedato etiam morbo diu sunt continuanda, ut recidiva vitetur.

Lactis potissimum caprini serum, sale polychresto parva dosi addito, succis antiscorbuticis medicatum, optime convenit ad sanguinem lixivio acri per renes depurandum; postea vero lac integrum reliquias edulcorat.

Balnea tepidas plantis aromaticis incoctis, modo nullus sit hæmorrhagiæ metus, diaphoresim juvant, humores diluunt, & stupis vulgo ad sudorem eliciendum adhibitis, præstant; ex scorbutis sequentibus quatuor frigidi, quintus calidus & dolorificus est.

d. Scorbutus lividus Abraham. Nitzsch. tract. theoretico-practic. de scorbuto exercitus Russici 1747.

Hæc species notatur magnis vibicibus nigrescentibus circa tibias & articulos, non circa palpebras, & in ipso albo oculo, oculi tument, rubent, & ophthalmia chemosi laborant; gingivæ valde tument; decolorantur, remollescunt, expressæ fundunt ichorem flavum, foetidum; parotides tument; urina intense rubet; cutis vibicibus obscuris, subrubris, vel lividis virgata cum febre & acutis doloribus, hujus speciei character est. Viguit vero VViburgi & Petropoli annis 1732. & 1733.

e. Scorbutus petechialis Abrah. Nitzsch.

Maculæ magis atro rubræ, dein brunneæ & subflavæ, exiguas lentes, vel petechias referunt; hinc dolor cutis quæ in parte tibiarum antica, & circa malleolos his afficitur; interea genua a vibicibus subrubris non sunt immunita; harum partium tumor & dolor, ac pulsus frequentia crescunt pari passu quo macularum rubedo intenditur, gingivæ minus spongiosæ quam in scorbuto livido, aut superius excoriatæ, urina rubræ, genas intus obsident verrucosa tubercula, quandoque fungosa, quarum alia versus fauces producta; sputa frequentiora, anhelitus foetidior, crotaphites musculus infra zygoma quandoque tumet, nunquam vero parotides; viguit in castris Ost-Samaræ anno 1737.

f. Scorbutus pallidus Abrah. Nitzsch. Duæ varietates.

Nullæ in hac specie sunt maculæ, viget phlegmatia pallida, quæ sensim flavescit auriginis instar, dum viget lymphæ ranciditas, adeps febri instar induratur; tunc autem brachia & tibie mire tument & indurantur; observantur supra manus & tibias concreciones tophacæ; genæ magis inflantur, genus magis contracta, gingivæ minus molles, minusque putridæ, quandoque ex angulo mandibulæ inferioris excreseunt fungi, maxillæ invicem apprimuntur, parotidibus, crotaphitis & masseteribus simul quan-

quandoque induratis; hinc *scorbutus pallidus topheaceus*.

Cum vero serum vappidum in textu celluloso cumularur, anasarca scorbutica est; si in pulmonibus, asthma & hydrothorax scorbuticus; si in abdomine, ascites; si intestinis, diarrhoea, atque cum acrior evadit hæc lymphæ, dolores erodentes sparsim dirissimos inducit; at non vigent magis quam ubi costæ sterni junguntur; hinc dira pleurodyne caries costas ita corrumpit, ut ipsæ secedant a cartilaginibus, unde quidam strepitus inter respirandum, sed prius asthma spasmodicum, suffocans, diarrhoea colliquativa, & torminosa, vel ascites lethalis; hæc species *scorbutus pallidus muriaticus* dicitur; in genere vero scorbutus pallidus aliis est diuturnior, cum tota æstate, & usque ad autumnum finem perdet. Tophaceus observabatur Borgo in Finlandia 1742. & muriaticus Aboæ 1743.

g. *Scorbutus ruber* Abrah. Nitzsch.

Debilitas extrema, cutis admodum rubra, genæ tumidæ & pendulæ, cachexia profunda, gingivæ maxime fungosæ, putres, fœtidæ, purulente, genua contracta; hæc species etiam lenta in castris Ust-Samaræ observata.

h. *Scorbutus calidus* Abrah. Nitzsch.

Nulla intumescencia, corpus potius macilentum, gingivæ nec fungosæ, nec fœtidæ, sed calent admodum, ita dolent & turgent, ut levem tactum æger non toleret, dolores non ita fixi ac in scorbuticis frigidis; æger continuo querulus flatum suum suspirando deplorat, febre exacerbante anomala affligitur; dolores vagi nunc dorsum dimittunt, & dimidium caput vel integrum, necnon collum & dentes excruciat, vel illico intra vel extra thoracem se proripiens orthopnoeam & pleurodynem excitat: si vero fixi sint, abdomen colicis, nephralgia, ischuria & spasmis extrema torquet; genua valde rigida, & contracta, minus tamen tumida & inflammata quam in scorbuticis frigidis, nullæ maculæ; urinæ demum ac febris hanc speciem distinguunt; urinæ scilicet sedimentum crassum & arenulosum, atque pellicula tenuis, alba, adiposa, supernatans. Observata VViburgi est hæc species.

XXVIII. ELEPHANTIASIS; *Elphas* Levretii lib. 6. Plinii hist. natur. lib. 26. cap. 1. *Elephant morbus* & *Elephantiasis* Aretæi de morbis diurn. lib. 2. cap. 13. *Lepra Arabum* vulgo, *Ladverie*. Ejus varietates *Satiriasmi* ac *Leontiasis* nomine insigniuntur. *Ægri Elephantiaci*. Gall. *Ladres*, *Elephantiques*.

Morbus est Ægypti-endemius, nunc in Europa exoletus, chronicus, contagiosus, cujus symptomata characteristica sunt, 1. cutis elephantina, dura, unctiosa, hic & illic crassa, rugosa, rimosa, aspera, anserina, nigricans, pilis destituta; 2. stupor, anæsthesia potissimum in tibiis, manibusque acus puncturam vix sentientibus; 3. deformitas faciei hor-

renda, genæ atrorubæ, rugæ frontis leoninæ; aspectus fixus, oculi rotundi, nasus resimus, nares fœtidæ, crassæ, intus obstructæ, rictus sarrorum; mentum complanatum. His adde vocem nasalem, raucam, mores dolosos, malos, somnia terrificæ, gravitatem corporis, pustulas siccas & vitiliginem, scissuras, seu rhagades in pedibus, cariem vomeris, glandulosam dispositionem, urinam jumentorum, aliaque bene multa apud *Gordonium*, *Marcellum Donatum*, alioque autoptas inveniendæ.

Hic morbus uti syphilis, alioque hujus ordinis, cum inveterasit exulceratur, ossa cariola reddit cum fœtore horrendo, mediantibus his miasmatis contagiosus est, ulcere & carie delabuntur extremæ partes, ut digiti pedum, manuumque.

1. *Elephantiasis Orientalis*; *Morbis sancti Lazari* Aretæi de morbis diurn. cap. 13. *Prosp. Alpini* de morbis Ægyptiorum; *Lepra Arabum*. C.

Ea est quæ ex oriente, tempore migrationum in Palæstinam Religionis causa institutum, in Europam secunda vice allata fuit, & ducentis abhinc annis exolevit; ea vero minime a lue syphilitica ortum duxisse censenda erat, cum hæc lues tunc temporis nondum in Orientem, nec in Europam irrepsisset.

Hanc tribuit *Alpinus* piscibus lutulentis quibus vescebatur Ægyptii, iisque salitis, & aquæ cœnosæ quam potabant. Symptomata hujus morbi alia in incubatione, alia in vigore, alia in fine. 1. *Elephantiasis* occultæ signa sunt, juxta *Gordonium Professorum Monspelliensem*, color faciei rubens, vergens ad nigredinem, anhelitus immutatio, vox raucescens, capilli graciliores & rariores, perspiratio & anhelitus subfœtidi, mores melancholici, mali, deliosi, somnia terrificæ, ephialter, in quibusdam pustulæ scabiosæ, & morphea per totum corpus, fœditas cutis, sed nondum corrupta figura corporis, æger non est judicandus ad separationem, seu mittendum ad Lazaretum, sed est fertilissime comminandus.

2. Signa infallibilia manifestæ elephantiaeos sunt depilatio superciliarum, eorum crassities rotunditas oculorum, dilatatio narium exterior, & coarctatio interior cum dyspnoea, accedit vox nasalis, color faciei luridus, lucidusque, vergens ad fuscedinem mortificatam, terribilis aspectus faciei, fixus intuitus, gracilitas & contractio lobi aurium; ex concursu aliquot signorum æger elephantiacus judicatur; sunt autem plura minus constantia, v. gr. pustulæ & excrescentiæ, consumptio muscutorum, potissimum illius qui est inter pollicem & indicem, insensibilitas extremitatum, scissuræ & infectiones cutis, contenta in sanguine nigra, terrea, aspera & arenosa, & multa alia ab Autoribus relata.

3. Signa lepræ inveteratæ sunt corrosio & casus vomæ.

vomeris, unde nasus deprimitur; rhagades pedum & manuum, eorumque casus: crassities labiorum; dispositio corporis glandulosa, qualis in suisibus leprosis; dispnoea, & vox rauciloqua, catulina; faciei aspectus terribilis, colorque niger, pulsus occultus, parvus: his addit *Gilbertus* cutem lucidam & firmam ad instar corii politi, distorsionem juncturarum, facilem refrigerationem cutis, ejus insensibilitatem, aut stuporem cum sensu formationis; nasi, oris, oculorum distorsionem, veneris appetitum ardentem. Plures hujus morbi varietates, ut si Arabibus credamus, sunt species quarum nomina & signa ex *Gilberto Anglo* mutabimur loco leprae elephantiasim nominando.

2. *Elephantiasis legitima*; *Lepra elephantia* Gilberti compend. medic. lib. 7. fol. 437. Species in portu Martigues Gallo Provinciae hodiernum endemia. Journ. de Med. Aout 1765. p. 558.

Melancholus seu color faciei & totius corporis lividus, nigricans, ruborve turbidus, seu maculosus ex levi de causa accedens. Aspectus horridus, oculis rotundis, palpebris corrugatis, cutis universalis dura, squalida, Anaesthesia major quam in reliquis speciebus. Scrophula copiosa, strumis duris, lingua granulosa. Aegri tristes & famelici, constipati, cute unctiosa. Supercilia arcuata, nares constrictae. Manus, coxae, pedes nodosi, musculi consumpti, pustulae durae, turpes maculae, verrucae nigrae. Labia, nares, frons rugis exarata. Impotentes sunt ad gradiendum & ad opera solita. Fissurae & separationes crebrae. Urina glauca & tenuis, sanguis niger & densus.

3. *Elephantiasis leonina*. *Lepra leonina* Gilberti Angli; affinis est leprae allopiciae dictae, procedit a regimine calidiori, ut piperatis, alliatibus, vino, &c. C.

Adest superciliarum depilatio; facies ac totum corpus flavescit ac rubet; est dolor pungitivus in palpebris, oculorum instabilitas, tremulus motus ac rotunditas; nares sunt constrictae ac compressae; vox est gracilis & aspera quasi cantellorum; rhagades labiorum, crepatura cutis ac omnium juncturarum in manibus, pedibusque separatio; pedibusque separatio; cutis diversis maculis adinstar leonem est variegata; gingivarum adest corrosio ac erisipela a levi pressione, aegri sunt sitibundi, clamosi, veneri addicti, iracundiores ceteris; pectoris constrictionem, corporis gracilitatem, ventris strictionem patiuntur.

Impetigo, serpigo, morphæa rubra vel crocea accedunt, ea inveterascente corroduntur extrema, sanguis fluxilis est, difficulter coagulabilis, progressus morbi est celerior quam aliarum specierum cura eadem ac allopiciae leprae.

4. *Elephantiasis tyria*. *Lepra tyria* Gilberti. C.

Dicitur a tyro serpente, quia in hac cutis facile deponitur, cito enim putrescit cutis & caro adjacens; ascribitur piscibus & lacti corruptis; hanc praecedit pallor faciei, morphæa alba; facies est lucida, supercilium, & mentum pilis carent, nullo sudore diffluunt, oculi parvi sunt,

facies fufuracea, cutis humida, squalida, rugosa, unctiosa, alvus laxa; aegri debiles subtumida est facies, nasus crassus, crassa supercilia, palpebrae inversae, oculis deinceps lachrymosi, nares oppilate, gingivae & labia putrescunt, extremitates digitorum manuum & pedum incrassantur, putrescunt, crepant, finduntur, cadunt, pustulae abundant, excretaiones & narium emundiones plurimae, a scalpitu cutis partis quasi farina, ac fufur excutitur, cruor est aquosus, glandulae molles oriuntur, &c.

5. *Elephantiasis allopicia*, *Lepra allopicia* Gilberti; *alopecia* Graecis, *alopecy vulpes*, cui, ait Auctor, supercilia glabra sunt.

Præcedit color faciei ex livido citrino & rubro variegatus, facile mutabilis in pallorem; adest morphæa rubra, sudores multi foetidi, maxime circa pedes & axillas, oculi obliqui, lachrymosi, rubore suffusi, palpebrae invertuntur & incrassantur, nares obstructae & depressae foetent, e gingivis sanies emanat, imo ex cute, ubi vis scalpatur; cutis minus dura, lucida, quasi oleo illita, urina rubra & pinguis.

Ex hac historia sequitur multas fuisse species diversorum morborum qui a viru elephantico fovebantur, quas in hoc opere omisimus, quia vix unquam hodie observantur, ut sunt ex prima classe vitiligio, herpes, oedema, verruca, exarthema, loxarthrus; ex quarta strabismus, nyctagmus; ex quinta, dispnoea; ex sexta anosmia anaesthesia, paraphonia, asthma; ex septima algor, lassitudo, stupor, pruritus; ex octava, satyriasis, panophobia; ex nona stomachace, epiphora, scrophula, syphilis, scorbutus, lepra, alopecia, ophiasis, aurigo, & malasterus, ita ut nullum sit virus, si syphiliticum excipiamus, quod pluribus diversis morbis ansam præbeat, unde a magnitudine *elephantia*, a violentia *Herculeus morbus* fuit nuncupatus.

6. *Elephantiasis syphilitica* Dominici Raymond. *Traité des Maladies qu'il est dangereux de guerir*, pag. 357. C.

Est ea quae a viru venereo pendet, ac per hydrargyrosim sanari potest.

Mulier quinquagenaria, temperamenti melancholici, habebat oculos solito turgidiores & rubros cum debili visu, nulla cilia, nec supercilia, labia crassa, tumida, vocem debilem & raucam, nasum depressum, nares patulas, humorem foetidum exstillantes, frontem rugosam, caput omnino calvum, incessum gravem & tardum a sex circiter mensibus, cum pulsu parvo, debili profundo, auditu obscuro, lobis aurium solito crassioribus, cute omnino glabra sine pilis, lucida, crassa, aspera, inaequali, pluribus in locis indurata, aliquali pruritu in toto corpore, agehustia, anhelitu sordido, capitis gravitate, somno sufficienti, alvo libera; maritus syphilitide laboraverat, & hoc solum morbi principium incusari in uxore poterat. Unde adhibita hydrargyrosi intra duos menses ea mulier omni-

omnino convaluit, cutis molliorem, caput epilolos suos, visus & auditum suam acutiem recuperarunt.

Quod autem elephantiasis orientalis alterius indolis sit, nec a viru syphilitico pendeat, confirmat altera *D. Raymond* observatio qua docet mulierem Massiliensem quæ in Insula Cypro elephantiasim contraxerat hydrargyrosi caute adhibita minime sublevatam fuisse, & cum symptomatis vere elephantiasis post aliquot annos obiisse.

7. *Elephantiasis Javanensis* Andr. Cleyeri Ephemerid. Naturæ Curiosior. decad. 2. ann. 2. 1683. Collect. Acad. Tom. 3. pag. 531.

Hic morbus novus est in Insula Java, ab anno 1660. Tribuitur usui piscium salitorum, piperis, & radicum ari immoderatissimo.

1. Incipit a tumore tardigrado sed enormi aurium, nec non digitorum, manuum ac pedum, qui & faciem & brachia & crura aggressi hominis figuram mire deturpant, tumores extremorum sensim crescunt, suppurant, & carie ossa corrumpunt, quæ caries in viciniam serpit, nisi pars amputetur; illi tumores sunt duri, scrophulosi, magni. 2. In talis est anæsthesia tanta ut acubus perforati nil sentiant. 3. Similis est sensus abolitio in machulis lividis per cutem respersis, inde sequitur capillorum, barbæ, superciliorum, defluvium, quod tamen non omnibus accidit.

Ex icone addita hominis eo morbo affecti melius quam ex descriptione cognosci potest hic mirus morbus, qui ob faciei deturpationem tumores scrophulosos, cariosos & maculas lividas nec non anæsthesiam ad elephantiasim accedit, ab ea vero discrepat ratione mollietatis nativæ cutis; forte novum genus constituit: quod genus morbi sit & quæ remedia convenient in Insula in qua syphilis est febre vulgarior quæræ *Illust. Cleyerius*. Respondeo sublimitatum corrosivum more Svieteniano & pillulas de conio maculato more Storckii tentari posse.

8. *Elephantiasis simulata* Ambros. Paræi lib. 24. cap. 18.

Verispellis mendicus præ templi foribus merces suas explicabat, ricam nempe, doliolum ligneum, & crepitacula quæ elephantiaci manibus concutere soliti erant; facies illi crassioribus pustulis, rubro-lividis conspersa assurgebat; illæ pustulæ ex glutine fabrili erant effictæ; vocem raucam edebat, laneo collari fauces constringebat ut colorem faciei atro rubrum sibi conciliaret. Paræi frater dolum suspicatus est, & magistratibus mendicum tradidit, qui eum flagris a tortore cædendum judicavit; tortor vero per jocum non verebatur eum graviter cedere qui elephantiacum professus nil sentiret.

9. *Elephantiasis Indica* Couzier Journ. de Med. Decemb. 1757. C.

In Insula Mascarina nullus morbus magis est isto formidandus simulque incurabilis.

Incipit a maculis paululum tumidis diversi co-

loris, nunc flavis, nunc rubellis, alias lividis in diversis partibus simul; in habitu corporis multæ glandulæ tument, ægro tamen de cætero vigente. Sensim phalanges pedum & manuum multum intumescunt, unde digitorum usus amittitur. Superveniunt in toto corpore tubercula dura, nec adhærentia nec dolentia, quæ crescunt & in pedibus brachiisque potissimum exulcerantur, & hæc ulcera cancrofa videntur, excepto quod non doleant; digiti pedum, manuumque hinc exedi & destrui solent; jam coryza ægro adoritur, radix nasi incrassatur, ibi ossa cariosa fiunt, unde sanies foetidissima emanat, labia intumescunt; frons, cilia, palpebræ elevantur, facies abit in larvam horrendam. Macies marasmodea totius corporis ad ungitur, cutis arida, aspera tactu, calis, maculis lividis vel nigris resensa, sceloton involvit. Cum ulcera numerosissima, aspectu cancrofa, corpus totum obfidens, nulla functio exercetur, inappetentia, agrypnia, cardialgia, nausæ continuæ cum torminibus, demum sine pulsus mutatione, mori. Sanguis initio eductus optimus videtur, post profecto morbo nigricat consistentia gelatinæ corruptæ; puellæ hunc morbum ante pubertatem, experientes imposterum catamenii carent. Morbus a parentibus in prolem & nutricibus in alumnos serpit, aliunde contagii expers.

Gura. Utuntur Indi cathartics repetitis, emeticis drastics, hydrargyrum in potu & litu, cum sudorificis omnigenis; his auxiliis depuratur cutis, maculæ quædam evanescent, quædamque tubercula, sed inde pertinacior atque velocior evadit morbus: causticis etiam maculæ & aperientibus calidis ingrus sumpris tubercula tolluntur, sed ulcera callosa magis evadunt, totaque pars sensum amittit.

Melius est ad vitandum morbum abstinere ab alimentis calidis, liquoribus spirituosiss, ast utendum diluentibus subacidis initio, jusculis aperientibus atque lenibus cathartics.

XXIX. LE PRA : *Lepra Græcorum*, non Arabum; *la lepre*.

Cognoscitur ex pustulis verrucosis, duris, crassis, vel squamis siccis in corymbos dispositis, per faciem & corpus dispersis cum pruritu harum pustularum: quædam exulcerantur & dein crustaceæ evadunt; hinc lepra humida dicitur, si prævaleat illarum numerus; secus, sicca aut arida vocatur.

1. *Lepra Græcorum, lepro ordinaire*.

Cognoscitur ex duris furruracis que tuberculis, verrucosis, seu verrucas crassas referentibus subrubentibus, sine dolore faciem, manus, totum quandoque corpus afficientibus, quæ sensu carent, vicina tamen pruriginosa; sæpius cutis vicina est subœdematosa, sensu fere destituta, tibiæ phlegmaria tumida; hic morbus apud nostrates vix unquam videtur, nisi ægri ex Hispania, ex Oriente, aut ex America huc

huc accesserint. Chronicus est, & sanatu difficilissimus.

Hydrargyrosis hunc morbum exasperat, licet quandoque Syphilidis suspicio sit; curatur feliciter iusculis ex serpente vulgari seu colubro natrix; vel iuscula paranda ex pullis viperarum carne faginatis.

Eum morbum etiam aggredi possumus ope bolorum ex calomelani granis sex, camphoræ grano uno, fiat bolus ex conserva rosarum sexta quaque nocte sumendum, superbibendo potionem cathartica vulgarem; diebus vero ab hoc bolo vacuus fiat bolus ex carnis viperinæ scrupulo uno, camphoræ grano uno cum conserva rosarum sumendus hora somni, dein aqua marinæ semilibræ sequenti mane potabit æger, qua methodo intra mensem lepras aridas sanavit Rullellus.

Mentagra Plinii nihil aliud est quam hæc lepra mentum & faciem afficiens.

2. *Lepra Ichthyosis* Aët. Lipsiæ 1688. pag. 617. *impetigo excorticativa & albaras nigra* Avicennæ, Tom. 2. pagin. 244. Scalpart. Centur. II. Observat. 35. Hoffmann. disquisit. pag. 138. Vater. Philosoph. Transact. num. 140. Buffon Histor. natur. Tom. II. pagin. 307. des Maladies du Paraguay, Haller Phytol. Tom. V. pag. 13. L.

Est ea in qua diversæ corporis partes teguntur squamis siccis, albidis, successe superincumbentibus, eodem ordine ac modo quo squamæ piscium: illæ, observante *Dovero*, amplæ sunt, & circulo rubro cinctæ apud Asiaticos.

Juxta *Avicennam*, *albaras nigra* nominatur, impetigo excorticativa & est scabiositas accedens cuti, aspera, veheinens, & facit squamas, sicut sunt piscium, cum pruritu; & est de antecedentibus lepram, & est cum malicia, *Avicenna* cap. 9. de morphaa.

In observatione ichthyosis Aët. Lipsiensium æger non solum squamis piscium instar tectus erat, sed etiam piscium odorem spargebat.

3. *Lepra Indica* Boerhaave consult. 43. *Impetigo Americana* Guill. Pisonis cap. 18. *Empigo* Lufitanis. C.

Cuti hic illic crustacea, squamosa; crustæ articulos & caput præcipue irvadunt, de cætero passim in tota cute conspicuæ, & si scalpantur, ichorem album emittunt. Hac specie a pueritia per octodecim annos laborabat mulier in Barbadensibus Insulis nata, hysteralgia & leucorrhœa affecta cum doloribus vagis totius corporis, præcipue capitis; noctes illi inquietæ, calores subitè invadentes & recedentes; frigoris impatiens vultus olim vegetus, dein pallido-flavus, debilitas crescens, saburra pituitosa in ventriculo.

Curatio. Abstinent venere & bacco, usa lactiniis, oleribus farinosis, nulla carne; mitiora antiscorbutica, obtundentia sumpsit; dein usu calomelani & hydrargyroseos passa pyalyssimum, inde crustis liberabatur cutis, dein per mensem usa est decocto lignorum & corticis ulmi, medicamentis viperinis, pulveribus testaceis, sed hyeme repul-

lavit morbus; vere sequente pyalyssimum excitatus mercurialibus, inde recuperata aquas Scarburienfes potavit, in mari balnea sumpsit, hyeme vero reversum est malum. Ad dixtam lacteam vere confugit, aquas & balnea Bathonica intra mensem adhibuit, sed rursus post sex menses lepra rediit.

Boerhaave tunc præscripsit frictions ex panis asperis fumo sulphuris accensi penetratis, ubique corporis; interea triduo ante novilunium & plenilunium purgetur sic: Æthiops mineralis grana IX, resinæ jalappæ, gr. IV, sacchari, gr. III; scammonii, gran. v. sibi diaphoretici, gran. XIV. fiat pulvis tenuissimus: vespere vero cathartism sequente, sumat aquæ melissæ, unc. II; spiritus vitæ Matthioli, drachm. II, syrapi diacodii, drachm. VI; tincturæ succini, gutt. IX. cæteris vero mensis diebus quotidie ter forbeat singulis vicibus uncias v. decocti ex radicis bardanæ recent. unc. IV; graminis unc. III; eryngii, unc. II; lapathi acuti, drachm. II; scabiosæ recentis, n. I; corpus exerceat, abstineat a salis, fumo induratis; & maxime a pinguibus ut lardo.

4. *Lepra Asturiensis* Thierj apud Vendermon. de Journ. de Med. May 1755. pag. 337. *Mal de Rosa* Hispanis. C.

Est lepra scorbutica, endemia apud Asturienses, cum tremore capitis & trunci partis superioris, cicatrice manuum & pedum coloris rosei, collari herpetico, aliisque diris symptomatis.

Potissimum symptoma, quod *la Rosa* vocant Hispani, est crusta arida, nigricans, scabra, rhagadibus variis sulcata, valde dolorifica, visu horrenda, & foetidissima, cujus sedes est in parte supina manuum vel pedum, non raro in brachiis, cubito, capite, abdomine, huic sunt valde obnoxii Asturienses, qui in valibus præaltis humidis, soli fere imperviis habitant: vere accedit hæc crusta incipiens: a rubore aspero, dein crustaceo; æstate crustæ delabuntur, supersunt vestigia cicatricosa, glabra, rubella, rosacea, pilis nuda, infra cutis libellam depressa, lucida, cicatricis ambustæ partis amula, hæc vestigia per vitam perseverant, crustæ vero quolibet vere revertuntur & plures simul partes afficiunt. 2. Alterum symptoma non infrequens est collare seu crusta cinereo-flavescens, duos digitos lata, e collo dependens, & bifariam divaricata, cum appendice juxta sternum descendente. 3. Tertium symptoma est tremor capitis & trunci continuus, instar arundinis vento agitæ. 4. Ardor oris dolorificus. 5. Lingua fordida. 6. Plyctæna laborum. 7. Cardialgia a debilitate stomachi. 8. Asthenia universalis, non tamen lecto affigens, gravativa, potissimum in cruribus, unde inertia. 9. Calor lecti ipsis intolerabilis est, frigus tamen eos minime juvat, mœror est continuus; sine

sine ratione & mentis compotes clamant quandoque & vociferantur.

Hactenus symptomata omnibus ferme ægris communia retulimus, rariora vero sunt paraphrosyne fugax, sensus alterutris iactura, ut aghestia, anæsthesia partialis, crustæ, ulcera, erysipelata in diversis locis præter assignata, febres anomalæ, somnus inquietus, cutis decolor & primus gradus elephantiasos.

Morbus terminatur ascite, serophulis, vel atrophiam; ac ætate supervenit non raro melancholia errabunda, quæ in desperationem conjiciens ipsi sæpe lethalis est.

Incurabilis censetur hic morbus: juvat tamen 1. diæta lactea; 2. butyrum intus & extus adhibendum; 3. pilulæ ex croco martis, æthiope mercuriali, antimonio crudo & balsamis; 4. interposita cathartica: hæc refert testis *Illust. Thierry D. M. Paris.*

5. *Lepra Herpetica, Dartres encroustées, lepre humide.*

Cognoscitur ex herpetibus crustaceis, squamosis, albis, hyeme majoribus, & suppurantibus, noctu intolerabiliter prurientibus, brachia ambo usque ad carpum, ambo femora, tibiasque usque ad pedes quandoque tegentibus; scalpum cruentatur hæc lepra; poplites & cubiti vix flecti possunt, præcesserunt non raro tinea maligna.

Adversus hunc morbum valet hic processus curatorius: 1. vena secetur; 2. catharsis instituat; 3. juscula decem sumantur cum ranis & uncia una ac semisse carnis colubri natrixis, beccabungæ & cardamini foliis; 4. ingrediatur æger balneum per decem dies iterandum, bibendo libram feri lactis; 5. iterato purgatus juscula priora repetet, 6. & iterum purgatus balnea iteret; 7. juscula dein ex testudine & cancris cum sylimbrio & cichorio sumat, 8. jusculis finitis purgetur & balneis utatur; 9. post sufficiens intervallum aquas sulphureas Euzetenfes per novem dies sumat, easque post octiduum iteret, & si ea methodus non suffecerit, ad litus mercuriales deveniendum erit.

6. *Lepra malum mortuum; Malum mortuum* Gordonii lilium path. 1. rubric. 3. Astrucii de tumoribus lib. 1. pag. 401. *Le mal mort.* L.

Cognoscitur ex pustulis crustosis, magnis, fœdis, sine sanie, cum quadam insensibilitate & turpi aspectu, in coxis & tibiis frequentius eventientibus. *Gorden.*

Mihi apparuit sub forma postularum moneta majoris aut minoris magnitudine, in brachiis, femoribus, raro in facie: hæc pustulæ lineam & ultra crassæ, sunt sicca, distantissimæ ab invicem, crustosæ, obscuri coloris, sine dolore, fixæ, pertinacissimæ, vix pruriginosæ, his elapsis cutis infra est granulosa, non exulcerata, rubra.

Immerito hic morbus inter herpetes crustaceos habetur, lepræ magis affinis est. Religiosæ orphanotrophii Montpelienfis, sine ullis causticis, hunc morbum sanare consueverunt,

eodem modo quo sanatur tinea maligna, scilicet per picationem seu dropacisimum.

XXX. SCABIES; *Pfora* Græcis; *Itch* Anglis; *Regne Occitanis; Gale.*

Cognoscitur ex pustulis exiguis, lentis aut grandi milli circiter magnitudine, scalpando ruptis, & dein crustosis, insigniter prurientibus, manus potissimum infestantibus, contagiosis.

Hæc lues incipit in digitis, eorumque interstitiis; adsunt phlyctenæ seu vesiculæ acri sero plenæ, rubellæ, calentes, quibus per scalpum ruptis succedunt crustæ sicca cum exiguis rhagadibus & pruritu importuno; si pustulæ una aut altera linea in diametro non sint minores & discretæ, scabies est *humida vulgaris*; si grano milii circiter æquales, densæ, dolentissimæ, intensus rubræ, scabies est *canina* vel *herpetica*.

Hic affectus vel sponte oritur & partes frigori expositas, ut manus, genua, cubitum potissimum afficit, inde per corpus dispergitur; sæpius contagio immediato suscipitur, fordidis, rusticis, montium incolis & juvenibus familiaris.

Differt a pruritu per pustulas; in pruritu enim ad summum cutis est leviter aspera, non pustulis exesa. Differt a lepra quod tubercula crustosa, verrucosa, multo latiora, & altiora potissimum in facie, eaque hic illic sparsa, vel squamosas postulas gerat leprosus.

Scabies utcumque pruritu molestissima sit, nullum vitæ periculum importat; maxime si topica sit, nec sanguinem alte infecerit virus; imo datur scabies critica & salutaris in morbis gravioribus, ac apud Indos scabiosi a pluribus aliis morbis immunes sunt; inoculata graves quosdam morbos sanat.

1. *Scabies humida, benigna* Frid. Hoffmanni T. II. p. 426. *Gale commune ou boutonée.* L.

Pustulis hic & illic in digitis, carpo, interstitiis digitorum, initio rubellis, dein scalpato assiduo quem pruritus imperat humidis, cognoscitur. Noctu pruritus acrior est cum calore, æger unguibus partem quandoque cruentat, unde dolor.

Scabies illa vel spontanea est ab immunditie; retenta perspiratione & regimine calidiori, ut falsamentis oriunda, eaque viru suo sanguinem inficit, diutiusque resistit, vel est acquisita contactu scilicet scabiosorum indusiorum, chirothecarum gestatione, concubitu, eaque facilius abigitur.

Curatur utraque litu ex unguento sulphuris, verum prior exigit ut præmittantur phlebotomica, catharsis & juscula diluentia & diuretica ex radicibus lapathi, enulæ campanæ, foliis sylimbrii aquatici, fumaris, cherophylli &c. imo si æger sit macilentus & temperamenti calidi, præmittatur usus feri lactis per viginti dies, dein inungatur partitis vicibus totum cor-

corpus excepto capite, ita ut intra sex dies vesperere lectum petiturus hos opus absolvat.

Sulphuris vivi uncia tres bulliant cum olei olivari libris duabus & semisse ad quartam partem consumptionem, huic linimento adde, si lubeat, nitri drachmas quatuor, succi citri uncias duas.

Interea aer frigidior vitandus, inducia vero imo vestes ita fœtent a sulphure, ut vix tolerari possint, atque his etiam mutatis, odor per mensem alias vestes inficiet: de cœtero tuta est hæc curandi methodus. Altera non minus tuta methodus a clariss. Chirurgo Monspel. D. Goulard evulgata in libro cui titulus: *traité des effets des préparations du plomb* pag. 297. scilicet sero & mane eluat æger partes affectas aqua sale saturni, vel, ut ait ipse, saturni extracto tincta seu dealbata; & post quatuor vel quinque dies, eruptione finita, aquæ ejusdem libris duabus salis marini semi-uncia addatur & lotio continuetur, qua sola methodo, sine fœtore, sine periculo intra decem circiter dies scabies humida & canina evanescunt.

Tertia methodus est eadem quæ ad syphilidem adhibetur; pomata scilicet mercuriali unungitur corpus, partitis vicibus, præmissis phlebotomia & cathartici, verum nisi æger balneis; jusculisque præparatus fuerit, sæpe ptialismus supervenit, & si aeri frigido se exponat, tremorem, pallorem aliaque gravia incommoda incurrit.

2. Scabies critica. Gale critique.

Ea est quæ sponte morbis tum acutis, tum chronicis superveniens, eos solvit, natura scilicet pravos humores morbificos ad cutim amandante; quam speciem minime repercutere decet, sed correctæ ope dietæ & medicaminum internorum sanguinis acrimonia, demum remediis specificis supra assignatis curare.

3. Scabies canina. Gale de chien, sèche; Grattelle. L.

Est ea cujus pustulæ sunt miliares & confertæ, cum rhagadibus & crustis siccis exiguis.

Ea est priori pertinacior & molestior; a sanguinis acrimonia singulari fovetur, atque ut hyeme luxuriat, ita difficulter hac tempestate sanatur, expectanda sæpe est ætas ut curetur: in hunc finem post phlebotomiam & cathartism usurpanda sunt balnea domestica cum jusculis diureticis & diluentibus, dein serum lactis succo sylimbrii, cichorei vel fumaricæ alteratum diu est adhibendum antequam ad externa eveniamus.

Virus scabiosum topicis aggredi, ut suadet Helmontius, non satis edulcorato sanguine, periculosum est, inde enim superveniunt morbi convulsivi, febres variæ, dyspnœa, cachexia, ascites, anasarca, deliria, hæmaturia nigricans, quæ cuncta debellantur resumpta scabie, ex consilio Zucasi Lusitani & Ettmulleri, quod sit gestando indulum scabiosi non lotum.

4. Scabies herpetica. Gale dartreuse. L.

Sauvages Nosologia Methodica Tom. II.

Cognoscitur ex signi herpetis & scabiei simul concurrentibus, seu ex confluentibus, in amplos corymbos coeuntibus, papulis pruriginosis, rubris, quæ squamas albas, farinaceas deponunt, de quo vide *Herpetom*, *Class. I. gen. 7.*

Illa species exigit remedia interna antiscorbatica diu usurpata, cum balneis, sero lactis, lacte ipso; demum aqua saturni per plures dies eluuntur partes affectæ; quo factò adhibetur unguentum ex axungia porcinae libris duabus, sulphuris vivi uncias quatuor, aluminis & extracti saturnini diluti ana uncias duabus, misce, illinatur bis in die; vel denique pustulæ extracto saturni puro tangantur ope penicilli.

5. Scabies scorbutica Balthazar. Timæi lib. 4. cap. 15. C.

Valde dubium est utrum detur hæc species a prioribus distincta, de qua ne verbum profert eruditus in hisce Lind: imo scorbutum scabiei infitione sanari docet J. Iperen *Acta Soc. Harlem. Tom. IV. p. 367.*

6. Scabies Indica Bontii c. 17. Herpes seu impetigo Indica, Cowrap indigenis dicta, Bontii.

Ea utplurimum alas, pectus, inguina, faciem, imo quandoque totum corpus, occupat cum pruritu intolerabili, adeo ut ægri a scalpendo dies & noctes manus abstinere nequeant, hanc voluptatem acerba poenitentia sequitur, dolor enim sequitur acer, & indusia partibus excoarctatis adhærentia sine crustarum laceratione avelli nequeunt: deformis, scabra ac furfuracea cutis est: sed hoc affectu detenti ab aliis gravibus morbis immunes sunt, unde hujus cura vulgo negligitur.

Cura. Præmittatur cathartici repetita, interpositis jusculis diluentibus, diureticis, refrigerantibus, dein ad topicum sequens deveniatur, ex ferruginis uncia una, sulphuris drachma semisse, cum succo basilici, fiant pastilli quibus in aceto dissolutis illinatur partes scabiosæ.

Vel opii drachma una & semis, calcis vivæ ex cochyliis ustis scrupuli duo, fricentur in marmore cum succo pomi amoris; usus abrasis crustis herpetis illinat, ad eadem confert succo limonis cum tuthia aut cerussa, quo solo topico præmissa unica catharsi Bontius se ipsum curavit. Confert etiam oleum benzoini adjecto nitro, vel momento sublimati corrosivi.

Puella quæ a nutrice syphilidem contraxerat cum lacte, pustulis & ulceribus affligebatur, nono ætatis anno salivationem ex mercurio passa sanata videbatur, ast rediit scabies syphilitica, & decimum octavum ætatis annum adepta sanata fuit ope pilularum de cicuta, quarum quinque vel sex grana ter de die sumebat; ea decocto cicutæ cum sapone utebatur; identidem jalappæ interventu purgabatur; sic intra quatuor menses sanata fuit. *Locher pag. 106.*

7. Scabies catamenialis, Melch. Fribæ Collect. Acad. T. III. p. 122. L.

Puella quolibet mense, cum menstrua suppressa erumpere debuissent, scabie tentabatur, quo tempore

pore elapso, exsiccatis pustulis, convalescebat: demum sumptis medicaminibus sanguini depurando aptis & catharticis, nec non bis secta pedis vena, per medicamenta apposita restitutus est menstruorum fluxus, & tunc puella, quæ syphilide laborare a vicinis putabatur, sanata est.

8. *Scabies felina*, Georg. VVolf. VVedelii Collect. Acad. Tom. III. pag. 156. L.

Per duos annos in VVestphalia viguit inrer feles epidemica scabies quæ in quorundam miliarium spatio hanc animantium speciem fere destruxit; hæc caput ad collum usque tantum obsidebat, oculi macula quadam, visum tamen non præpediente, erant affecti, dein vero supuratione absumebantur: omnes feles durante hoc morbo somnolenti erant, nec nisi ad pabulum captandum evigilabant; morbus contagiosus erat; interea qui seorsum custodiebantur ab hoc immunes non erant: paucissimi oleo balenæ uncti evasere.

III. *Equus Linnaus* observavit scabiem pecorum lepræ affinem ob tuberculorum crassitiam & duritiam, quæ fovebatur ab insectis intra tubercula latentibus: hæc vero infecta erant *fasciole Syst. Natura: idem Ill. Author* existimat cum *D. Deidier, Veracellono*, aliisque, scabies, lepras, aliaque impetiginum genera ab acaris, aliisque insectis produci.

9. *Scabies neogamorum*, Ephem. Nat. Cur. D. III. Ann. I. obs. 128.

10. *Scabies critica*, Ephem. Nat. Cur. in *empyemate*, Dec. I. Ann. II. obs. 146. in *menorrhagia immodica*, Dec. II. Ann. IV. obs. 107. in *dysenteria*, Dec. II. Ann. X. obs. 130. in *melancholia*, Dec. III. Ann. V. obs. 16. Fr. Hoffmanni p. 263. in *ischiaide*, Dec. III. Ann. VI. obs. 17. in *rheumatismo*, Fr. Hoffmanni de doloribus, p. 320. §. 18, in *epilepsia*, Fr. Hoffmanni de Epil. p. 13.

11. *Scabies vermicularis*, Ephem. Nat. Cur. Dec. II. Ann. X. p. 37.

Ea est quæ a sironibus cutem excavantibus producitur, quam frequentissimam putat *D. Linnaus*; vide Ephem. Nat. Cur. Cent. XI. obs. 21. ea erat humida. In scabie, lepra, herpetibus inveteratis nihil efficacius est longo usu extracti *Hyocyami* vel *cicutæ* intus sumpti.

XXXI. TINEA: Teigne.

Arabibus Sahasati siccum & Sahasati humidum. Græcis psydracia, lichen, eloyaria, achor. Latinis crusta; lactea, ignis volaticus, favi, tineæ, porrigo, &c. Nostratibus tigne, seu volage, rasque, rache, debord &c.

Cognoscitur ex crustis & exulcerationibus tum faciei, tum capillitii, iisque vel siccis vel humidis.

Incipiunt hi affectus a pustulis vel vesiculis capitis vel faciei diversicoloribus, quæ ruptæ exulcerantur & in crustas diversicolores, humidæ, vel siccæ abeunt; illæ omnes pustulæ con-

fluunt in ambos corymbos quibus magna partem faciei, tum capillitii descædatur.

Specierum characteres certiores desiderantur. Sedes est in cryptis seu glandulis sebaceis cutis, in quibus secernitur unguentum cuti deliniende aptum, illud in capillitio copiosum, crassum, furfuraceum est, strigmentum dictum, quia strigili seu pectine evergitur, Gallice *crasse*; in facie vero illud est oleosum, tenuius. Incipimus a duabus tineis benignis.

1. *Tinea lactea; Acholes Græcis, lactumina, crusta lactea Latinis; Occitanis tigne; croute de lait; L.*

Hæc species omnium mitissima, frontem, temporaque obidet ut tinea volatica, sed infantibus tantum annuis, bimise accidit, dum lacte uruntur, unde crusta lactea vocatur. Incipit a phlyctænis seu vesiculis numerosis oleoso succo turgidis, coherentibus, albis, deinde flavescentibus; illæ vesiculæ exsiccatae, corrugatae fundunt paucum humorem concolorem, blandum, qui exsiccatus crustas efficit easque vel siccæ vel humidæ, albescentes vel flavas, raro brunneas; adest pruritus, unde scalpendo infans has crustas avellit, his ablatis, cutis substrata manet nitida, ast non raro raris foraminibus circularibus perforata, unde fluit humor viscidus iterum in crustas abiturus. Sanato morbo cutis illibata manet.

Serpit quandoque tinea lactea in partem capitis posticam, aures, mentum, collum, imo in totum corpus; huic obnoxii suntumni pingues, qui succo abundant lacteo, qui nutrices voraces, pingues, lacte turgidas sugunt; accidit hic etiam affectus pueris feminis serophuloso ut nondum evoluto foetis, aut quorum sanguis acrimonia peccat ob errores nutrices iracundæ, vino deditæ, serophulosa &c.

Hic morbus ablatato infante, mutatae nutrice, & lacte juniore, tenuiori, minus butyroso adhibito sanari consuevit; his infantibus serior est & difficilior dentitio, alvus siccior, rachitis sæpius imminet; nisi imprudenter repercutiatur eruptio, nec quidquam agendum nisi acrimonia humorum stipetur, nimiumque in cæteris corporis partes serpat; nutrix in hoc casu eligenda junior, lac minus butyrosum, serosius, blandius, vel victu humectante nutrices edulcorandum, diluendum; alumnus identidem cum syrupo de cichorio composito vel storum persicæ purgabitur, somnus syrupo de papavere conciliabitur, pruritus oleo amygdalarum illito compescetur, abstinendum a tutia, cerussa, ne repercutiatur morbus, fluxus reperculsus solii betæ faciei, capitive admotis renovabitur, &c.

2. *Tinea volatica, seu volage. L.*

Lichen Græcis, vitiligo & mentagra quibusdam, maxime dum mento inhaeret. Sahasat Arabum; ignis silvestris ignis volaticus vulgo.

Accidit infantibus semestribus, dentitioni proximis, raro etiam septennibus dum primidentes elabuntur novique succrescunt, quandoque hanc ætatem prætergressis; oriuntur in la-

bilis ac mento vesiculæ gregales & corymbosæ, quasi verrucæ pure turgidæ, ex quibus serum purulentum dimant; his elapsis, cutis substrata, erysipelatosa, mucosa, parum rimosa videtur; hic affectus herpetibus crustaceis affinis est, & ratione sedis ad tineas attinet: hoc sanato morbo nulla vestigia in cute supersunt cum sola epidermis læsa sit.

Morbus periculo vacat nisi incaute repercutiatur; inde enim ophthalmia, cophosis, synochus, diarrhœa, imo phthisis, ut ex repressa tineæ lactea, oriri possent; fluxus vero repercussus revocatur apposito emplastro pulvere cantharidum adperso, vel compensari catharsi identidem adhibita aut cusa occipitis fontanella.

Regimen humectans & blandum procedente ætate morbum tollit, interea si acrior sit materies, jusculis, sero lactis, lacte, balneis utendum est, imo ad usum millepedum, cancrorum, maritimum, aquilæ albæ deveniendum est; inter topica usitatissimum apud nos est scorie ferri pulverata vulgo *machefer*; laudatur etiam oleum ex papyro, linteo, imo tritico combusto, & intra catinos suffocato, oleum olivarum cum pulparadicis lapathi vel axungia suilla eidem pulvere commixta; lapsum crustarum promovet cataplasma e foliis betæ & oleo liliorum vel cremor lactis, vel ceratum Caleni. *Astrucius*. Jam ad tineas malignas deveniamus.

3. *Tinea favosa* Astrucii; *Keria* Græcorum; *Melicæris* Aetii lib. 6. an *Meliceros*-Celsi lib. 5. cap. 28. *Favi* Latinorum; *Kerion* Gorraei definit. *Teigne humide a rayon de miel*; *Rache humide, débord*.

Distinguitur ab omnibus aliis speciebus parvis abscessibus apice albis, corio capillitii vix altioribus, pifo non majoribus, qui citra ullam prægressam inflammationem in capite efformantur, facile & sponte vel levi digitorum pressione crepant & fundunt veluti pultem albo-flavescentem, quæ exsiccata squamas griseas relinquit: hinc similis est alveolis favi melle albedo turgidis, unde tineæ favina vel favosa dicta est, totum capillitium hisce favis vel crustis sæpe est defœdatum.

Propter sorditiem & purulentæ putredinem acerrime foetet caput tineæ affectum, & ob peccationis defectum pediculi generantur, inde pruritus & scalptus dirissimus, inde pervigilium, macies, quandoque cum hætica, faciei pallore, quod de sequentibus speciebus maxime intelligendum.

4. *Tinea ficiosa* Astrucii tom. 1. pag. 380. *Teigno figureuse*. L.

Est pariter humida & a favosa discrepat in eo quod in foveolis purulentis sint excrecentiæ turgidæ granis subrotundis, flavis quæ situum grana imitantur, unde nomen.

5. *Tinea humida*. *Sabafari humidum*. *Teigno humide simple*. Astrucii ibidem. L.

Incipit a vesiculis ut in herpete miliari, quæ in solo capillitio ad capillorum radices observantur, densissimæ, raro supercilia & mentum

attingunt; illæ vesiculæ humore corrosivo scætant, citoque abeunt in ulcera totum fere caput oblidencia, hinc capillorum delapsus, quasi a tineæ insecto erosi fuissent; differt hæc species a favosa & ficiosa defectu favorum & granorum quæ in illis observantur; omnes tres humidæ sunt, unde differunt a sequentibus quæ siccæ & curatu difficiliores sunt.

Ad curandam tineam humidam non raro sufficit capillitio tonso caput abstergere ope mellis, cataplasmatibus instar apposti, quod post sex horas circiter auferatur & iterum bis aut ter novum mel applicatur, & sic crustæ auferuntur; si vero cuticula rubeat, teneriorve sit, sufficit bis aut ter applicuisse butyrum, vel cremorem lactis: cutis sic deterfa sanatur & capilli dein succrescunt, quod vix aut raro accidit in tineis siccis quæ proprie apud nos *Rasques* nuncupantur.

In curatione tineæ siccæ seu malignæ, si quoddam virus syphiliticum, scrophulosumve lateat, illi prius occurrendum. est remediis propriis; deinde vero si sola sit acrimonia sanguinis, ea corrigenda jusculis diluentibus, lenientibus, diureticis, additis etiam præparatis mercurialibus; phlebotomia & catharsis identidem repetuntur; in macilentis balnea, serum lactis, lac ipsum ante curam radicalem præscribuntur, quibus præmissis ad topica deveniendum est. Necessaria est in hoc morbo pilorum eradicatione, quæ fit ope picis fusæ qua lineæ obducuntur; hæc vero in diversa loramenta divisa applicantur calidè capillitio tonso & per octo dies relinquuntur, illa cuti capillitioque fortiter adherent & post octiduum avelluntur, verum antea removendæ sunt omnes crustæ, ut in tineæ humida ope urinæ, vel butyri, mellis, vel cerati, vel foliorum silybrii in axungia suilla decoctorum, eaque semel vel bis capiti per horas viginti quatuor imponi debent; facta avulsione emplastri, tegitur caput vel unguento sancti Ludovici in Nosocomiis cogniti, vel foliis betæ butyro oblitis, quod iteratur per aliquot dies, usquequo inflammatio vel irritatio compescantur.

Sedata omnino inflammatione eluitur caput: urina calida vel decocto brassicæ rubræ, aut fumaricæ, radicum lapathi, enulæ campanæ, imo e lixivio cinerum leviori, & dein ulcera curantur quotidie appostis plumaceolis, digestivo unguento onustis, deinceps vero solo balsamo Arcaei; pars capillitii quæ coloris est rosei sanationis spem proximam facit, at quæ albescit vel nigricat diutius resistit aut sanata revertitur.

Itaque hæc ultima loca tegenda sunt unguentis acrioribus, ut balsamo viridi vel fusco, quod ingreditur basilicum & præcipitatum rubrum: si quæ sint excrecentiæ, ut in lupina, eæ forficibus sunt refecandæ vel præcipitato rubro, imo lapide infernali sunt erodendæ.

Cum tineæ cicatrice obducitur, cathartica identidem præscribenda sunt; in hac curatione

tempeffas mitis est eligenda, sæpe etenim vidi supervenire tuffim, febrem ephem eram, & non raro anafarcam, quibus non ita facile liberantur tineofi, dimiffio ad aliud tempus tineæ curandæ negotio.

6. *Tinea porriginosa* Astruc. tom. 1. pag. 381. *Pityriasis* Pauli Æginetæ. *Furfurifca* Gilberti Angli. *Porriigo* multis. *Tinea furfuracea* Sennerti. *Teigne de son ou farineuse*; 1. *Rache farineuse*. L.

Est ea cujus exulcerationes rimas quasdam altas tantummodo cudunt easque siccas & callosas, continuoque scætant fursure albescent copiofo, & inter pectinandum deciduo. Juscula e colubris & lotio ex urina successit *Zacuto*.

7. *Tinea crustacea* Astruc ibid. *Teigne crouseuse*; 2. *Rache seche*. L.

Ea est cujus ulcera crustis cinereis nigricantibus vel lividis & fœdissimis tecta sunt.

8. *Tinea lupina* Astrucii. *Teigne lupineuse ou caillilleuse*. 3. *Rache seche*. L.

Est ea sicca tineæ quæ gerit ulcera squamis & callis incrassatis, lupinorum vel ciccerum instar capitatis, marginata.

Tineofi foxtent capite, sæpe pediculis obsidentur, scalpitu squamas avellunt & caput cruentant, vix dormiunt, macilentis, pallidi, tabidi evadunt, ephemera sæpe tentantur; repressâ frigore tineæ potissimum pilis eradicatis incidunt plures in anafarcam initio febre stipatam.

9. *Tinea syphilitica* Heisteri Chirurg. part. 2. lib. 5. cap. 10. *Scabies venerea capitis*; *Rache verolique*. C.

Ea species est crustacea, alba, farinosa circa tempora & frontem, cum corona veneris, seu variorum serie in ambitu frontis, nec non cum herpete farinaceo aurium; atque si malum inveteratum sit, cum tophis & gummatibus infra cutem in diversis capitis partibus.

In hac specie non solum requiruntur remedia syphilitica propria antequam topica adhibeantur; verum inter ipsa topica prudens litus mercurialis sæpe necessarius est.

O R D O S E X T U S.

I C T E R I T I Æ.

Decolorationes Plateri; *Cachexia icterica* Frid. Hoffmann.

Sunt morbi quorum præcipuum symptoma in constanti coloris nativi mutatione consistit. *Ictericis* vulgo vocantur, & icteri flavi, albi, virides, nigri &c.

Theoria colorum primaria seu Nevvtoniana horum diversitatem repetit a molecularum pollicis millionesimarum crassitie & densitate, verum a sensibus remotior ea est, quam ut praxi medicæ possit applicari, adeoque ad humoris in cute prædominantis colorem tum nativum tum alteratum confugimus ut icteritarum causas intelligamus: ex lymphaticorum & sanguineorum vasculorum proportione sana pendet color roseus cutis, fibrarum vero omnino exsanguium color est

albus ut scleroticæ, quod intestinorum, musculorumque constanti elutriatione comprobatur; si humor quem glandulæ sebaceæ cutis effundunt exsicceatur, sole torreatur aut prava sanguinis crassi vitietur, color nativus immutatur & in luridum, livescens, flavum, brunneum abit, quod in morbis hujusce classis & potissimum hujus ordinis familiare est.

Rubescit cutis in phlegmasiis, quia cum cruor solito majori vi impellatur in vasa ultima, is lymphatica subit, cætera dilatata, unde proportio nativa colorum mutatur, seu ruber horumque vasculorum color prædominium tenet. In hydrophibis, ut anafarca pallor occupat artus, seu albescit cutis, quia non est sanguini vis sufficiens ut ad minima usque vascula cutis perveniat, hinc color albus nativus cutis & lymphæ prædominatur. In aurigine etiam languet vis trāsiva cordis, sanguinis ad cutanea vasa vix pertingit, aliunde vero lymphæ est bilis colore perfusa; unde flavus vel luteus color eminet.

Pallor in omnibus fere chronicis cachecticis observatur, quia robor facultatis vitalis in omnibus languet, unde cruor non sufficiens vi accedit ad vascula cutis, ut ea subire possit; sed per paulo patientiores venas ad cor revertitur, quæ cum venæ non sint pellucidæ ad instar minimarum, rubore suo cutem non suffundunt: quare vero tam facile venas majusculas cruor subeat, non ita vero minimas? ratio est quia affricus quos fluida patiuntur in tubulis sunt reciproce ut eorum diametri, & quod globulorum cruoris diameter est major diameter globulorum lymphæ atque sue divisioni hi globuli resistunt aliquantulum; unde patet quod vis quæ sufficit ad trudendum globulum cruoris indivisum per vas majus, insufficientis sit ad illum trudendum per vas multo minus, eumque in minores globulos dividendum: hæc theoria firmatur experimentis hydrodynamicis, quibus constat quantitatem fluidorum quæ ex eadem altitudine delabens transit per vasa capillaria diversæ diametri esse in ratione triplicata diametrorum; quod certe non accidit nisi ubi vasa sunt capillaria; cum itaque ab eadem vi trudente quantitas adeo exigua subeat vasa capillaria minima, evidens est multo majorem esse minimorum quam majusculorum vasorum resistentiam ab affricu oriendam.

Ex his patet cur vel languente vi vitali paleat illico facies ut in terrore, metu, syncope; cur etiam crescente angustia capillarum, ut a frigore, cutis illico paleat; cur denum in chronicis cachecticis pallor sit symptoma familiarissimum.

Est & aliud symptoma chlorosi, aurigini inveteratæ, omnibus hydrophibis tum partialibus tum universalibus familiare, quod leucophlegmatiam Platerus, nos vero phlegmatiam nominavimus, scilicet in his omnibus morbis, si inveterascant, extrema ima tument œdematose, id est cum mollitie; si vero subito fiat tumor, ut in anafarca subitanea, tumor est quidem albus, sed simul firmus; horum vero phænomeno-

norum theoria vulgaris falsa mihi videtur. Ut rationem eorum intelligamus observandum est arteriarum non solum tenuioribus, sed laxioribus parietibus esse prædicas qua proportione a corde recedunt, seu in capillares tubos tum sanguiferos, tum lymphaticos dividuntur; vis autem fluidorum adversus arteriolarum parietes, seu pressio lateralis continuo simul decrefcit magis ac magis, ita ut quæ in aortæ trunco erat maxima & septem pedum altitudini æqualis, in venulis fit minima & saltem duodecim minor; sanguis ergo & lymphæ intra minima vascula minime premit parietes suorum vasorum; liberimeque versus majores venas progreditur: verum si quædam pars omnium ramorum ejusdem arteriæ obstruatur, quod in hac classe vulgo accidit, tunc pressio lateralis sanguinis in sua vasa augetur, quia hærens sanguis experitur pressionem subsequentiæ columnæ, quod non accidit quando uniformi cum subsequenti passu progreditur; hinc itaque fit ut a retro cumuletur, & si omnes fere rami obstructi sint, tunc pressio lateralis in illis vasis non minor est quam in trunco ipsomet arteriæ. Cum itaque illa vasa capillaria sint tenuiora, vel laxiora trunco arterioso, præmanturque tamen non minus quam ipse truncus a fluido contento, illa mire diduci & intumescere necessum est, cum intumescencia vasis sit proportionalis pressioni laterali, quam intus patitur, & ejus extensilitati seu tenuitati & laxitate parietum.

Ex his intelligitur hærente quomodocumque fluido in minimis vasis, illud majori vi pressuræ esse vasorum suorum parietes, quanto majorem a subsequente sanguine experitur pressionem, & quanto minus ab hac pressione id in venas promovetur.

Hinc etiam patet cur lymphæ, in cellulosi textus cavitatibus hærens, illum textum distendat, ita ut in anasarca subito facta tumor cutis sit albus simul & firmus, quippe firmitas textus cellulosi a cute coerciti respondet pressioni majori quam lymphæ illic congestæ experitur a retrosequenti fluido; cum vero successu temporis ipsius cutis textus flaccidus evasit per moram lymphæ serum suum dimittentis, tunc expansio textus cellularis non coercetur, & elasticitate cutis deperdita tumor est mollis & vere œdematosus.

Quorsum vero partes infimæ magis turgescant, ut pedes vespere & facies mane: vulgo putant Medici hoc pendere ex pressione quam venæ ab aquis in abdomine effusis experiuntur, unde fit, aiunt, ut nec sanguis nec lymphæ possint ex extremis reverti ad cor eadem quantitate qua ad extrema devenerant. Verum ubi nullus est ascites, ut in chlorosi, idem accidit & alia de causa deducendum est; cum viget vis vitalis cordis, vis gravitatis lymphæ vix ulla est, si cum vi trivisa cordis conferatur, adeoque vis vitalis lympham & cruorem expedite circumducit; verum si vis vitalis multum decrefcit, ut in longis morbis, sero simul abundan-

te in sanguine, tunc vis gravitatis lymphæ non evanescit ad vim cordis collata, quippe respective ad statum sanum major evadit, & tunc temporis ea regit fluida in quibus vis trivisa cordis imminuta est, inde itaque fit ut lymphæ in partes imas & decliviores abundantius feratur quam ut per vim cordis reduci queat ad superiora; lymphæ itaque per noctem defluit in partes decliviores, ut in manus, lumbos, faciem & post stationem diurnam pedes & tibias distendit.

Textum autem cellularis ubique corporis obvis viam præbet huic lymphæ ferossæ, quæ fibras successive emollit, unde debilitas major, anorexia, aliaque mala fere insanabilia, quibus chronici morbi terminantur.

XXXII. AURIGO; *ſeu Ictericus Hippocratis de intestin. affect. pag. 556. Foresii; Ictericus flavus; Ictericus viridis; Morbus arquatius flavus: Morbus regius; Ictericia flava; Anglis Jaundice; Occitanis Estourisses; Gallice Jaunisse,*

Est scleroticæ primum; deinceps vero totius cutis, color flavus; aut ejus viroris, quem Gallice *feuille morte* appellant.

Unde differt a melastictero, cujus color est fuliginosus, atrolividus, aut ex viridi nigricans, ac partim vere ater; dicitur aurigo a colore aureo. In chlorosi cachexia dicta *œdus*, obfcure luteus est sæpe cutis color, *bazante*, sed scleroticæ albissima remanet, unde ab aurigine difcrepat.

Auriginis symptomata sunt color luteus in albo oculorum, in temporibus, collo, dein in toto corpore, imò in ipsius carnibus & ossibus; si inveterata sit, urina crocea, fæces griseæ, alvus tarda, pigritia, animi languor, visus obfcurus, ac raro omnium objectorum apparens flavedo, teste *Hoffmanno*, pruritus & ariditas cutis; sæpius præcessere hepatalgia statulentia, & in cadavere quandoque obices effusioni & excretioni bilis oppositi, ac calculi cystici reperiuntur.

Hujus morbi species aliæ chronicæ, aliæ acutæ, dantur aurigines aliis morbis supervenientes, seu criticæ, sæpe fugaces, symptomatice Neotericis dictæ, aliæ constantes primordiales, seu vere morbose protopathicæ.

Principium auriginis est obstructio vasorum biliarum, & bilis refluxus in sanguinem; ille vero refluxus fluidi adhucdum tenuis, seu liquidioris minime repugnat legibus circulationis quæ a legibus motus non differunt juxta quas bilis debet eo deferri, ubi minor est resistentia, si undequaque prematur; minorem quandoque esse resistentiam in refluxu, quam in influxu, dum vasa secretoria obstruuntur, & hepar membrana spasmodice contracta premitur, facile intelligimus. Hanc morum retrogradum in ultimis vasis, quo cruor & lymphæ ex venulis in arterias repellitur, observavi sæpius ope microscopii in mesenterio vivorum animalium;

lium; an vero humor flavus, non biliosus, seu in hepate minime elaboratus gigni possit in sanguine dubitant plurimi, licet similis in aurium cerumine, & in statu morbofo in cryptis palpebrarum, in lingua, semine, pure, aliisque humoribus observetur citra ullius bilis indicium; omnia fere ecchymomata antequam resolvantur e lividis flava evadunt, nec quisquam in his bilem incusare voluerit.

Hujus generis plures sunt species quæ propriam medelam expostulant; multiplex adeo malum, ait Mead, multiplicem curationem expostulat. Sic juxta ipsum datur aurigo frigida nobis dicta, in qua faeces sunt albæ, valus conspata, & metus est ne æger in phlegmatiam delabatur; huic competunt calida aperientia, saponacea & thabarbarina, thermæ, &c. In specie vero nobis calida dicta faeces sunt liquidæ, biliosæ, acres, metus est ne æger in tabem abeat; & diluentia, serum lactis, sedantia, acidula, quandoque lac ipsum, conveniunt.

1. *Aurigo febrilis* Sydenham cap. 1. sect. 5. A. Est ea non quæ hepatitidi, nec quæ intermittenti, sed quæ febri continuæ, & sæpius tritæophyæ, seu febri biliosæ supervenit, sive critice, sive, ut aiunt, symptomaticæ.

Ea autem cognoscitur ex eo quod primis tribus diebus non accidat, sed subsequenter; si a quarto ad septimum, mali est omnis, seu symptomatica habetur; si vero septimo, nono, undecimo, aut decimo quarto, salubris est, seu critica.

Cognoscitur etiam ex eo quod in illa nec alvus sit adstricta, nec faeces griseæ, ut in aliis, sed biliosæ; nulla proinde incusari potest ductuum biliferorum obstructio, aut restrictio, sed sed bilis copia, & activitas major.

In hac specie alternatim præferenda cathartica & levia aperientia hepatica dicta, inter quæ laudantur decoctum radicum frigaræ cum passulis, larga apoxemata ex rیحorio, endivia, taraxaco, agrimonia, anserina additis si lubet floribus hyperici, calendulæ, croco, cremore tartari, aut tartaro vitriolato.

In aurigine salubri quæ sub declinationem morbi accidit, ægri lecto detineri, ut facilius perspiret, suadet tantum Sydenhamus.

Auriginem quæ ante septimum diem in acutis contingit, minime perniciosam esse testatur Auerhoes lib. 4. Colliget cap. 43. Confirmat ipse Hollerius, & constat ex Epidem. ipsius Hippocratis, modo tamen superveniat hæmorrhagia, vel sudor, &c. Vide de his Schenckium lib. 3.

2. *Aurigo accidentalis*; Jannisse critique & symptomaticque. D.

Ea est quæ morbis acutis supervenit, & fu gax est; accidit intermittentibus ope kinkina suppressis, observante Ramazzino. Talem vidi in tertiana carotica dicta, quæ septima die superveniens critica & salutaris fuit, ac præscripto cathartico intra triduum evanuit.

Quæ vero hepatitidi conjungitur singularem meretur attentionem, & pyrexia acuta stipatur,

de qua alibi; accidentali annumeranda est quæ a gravi iracundia pronascitur, de qua legatur Frid. Hoffmannus; item & quæ a commotione facta per catharticum, aut emeticum, ob stricturam spasmodicam ductus choledochi, quæque facile & cito medicamentis debellatur.

Gravidas sub gestationis finem aurigo quandoque invadit, quæ tempestiva sanguinis missio- ne facile supprimitur.

Eo etiam referri debet aurigo quæ in febribus, citra hepatitidem supervenit, de qua Hippocrates, lib. 4. aphor. 64. „ Quibuscumque per febres „ die septimo, aut nono, aut undecimo, aut „ decimo quarto, aurigo incidit, bonum & salu- „ tare est, nisi dextrum hypochondrium obdu- „ ruerit.

Illæ omnes aurigines accidentales lenibus catharticis tolluntur, urinæ crocæ fluxu copioso excitato, & sine notabili hepatis obstructione producuntur.

Aurigo critica in pleuritide biliosa septimo accedens die. Foresti observ. 36. lib. 16.

3. *Aurigo Indica* Bontii lib. II. cap. 8. Med. monita pag. 163. Couzier Journ. de Med. Decembr. 1757. C.

In Mascarina Insula incolæ procera & decenti statura gaudent, sed omnes colore luteo, vel aurigine habituali afficiuntur, & quovis morbo perierint, semper vitiosus reperitur hepatis status. Calor excedens, immodicus vini, sacchari, aut vini, mellis, ac caffè usus est ne incusandus? Hybridæ apud Martinicanos, vulgo les Metis, utrumque bene se habeant, quoniam Indi vel Indæ proles sunt, quorum color est obscure luteus, flavos habent oculos. Labat Voyag. d' Ameriq. Mexicani colore leonino, vel obscure flavo donantur. In Insula Lophao, juxta Insulam Timor, color faciei est aurichalceus, seu cupri lutei, capilli nigri, effusi. In nova Guinea color cutis est brunneo-flavus, statura gigantæa, vigor, agilitas magna; nudi sunt nisi quod folium genitalia tegit; mulieribus mammæ ad umbilicum descendunt, coitus coram cœtu celebratur, nullum cultum servant. Apud Molucanos viri colorem pomi cydonii, sed paulo obscuriorem habent, oculos magnos, supercilia longa, capillos diffusos; mulieres vero sunt albæ. Maldivenses colorem olivaceum, cutem pilosam, corpus nudum habent, excepto cingulo pagne dicto; sed plures mulieres albæ sunt. Siamenses habent faciem rhombæam, oculos parvos, conjunctivam luteam, labia crassa pallido colore tincta, dentes nigros ob thetel quod continuo masticant, faciem brunneam rubro distinctam, nasum brevem, aures longas, pendulas. Magnates pedes & tibias caruleo tingunt.

4. *Aurigo a venenis* Ettmulleri; Cachexia itærica Tom. I. p. 263. Morcell. Donati Hist. Medic. mirab. lib. I. cap. 7. a fungis, vide Choleram; ex araneorum morsu Joel Prax. de venenis p. 126. ex vipera morsu, Zacuti Lusitan. Lib. V. Med. Princip. histor. 29. Chiracius vipera demor-

demorfus hanc auriginem passus est, Haller Com. in Boerhaave Inst. Med. p. 797. a *theride leporina*, Matthiol. de lepore marino: a *morsu canis rabidi*, Bartholini Cent. III. hist. 4. a *morsu scuri* Ephemer. Nat. Curios. Dec. II. Ann. IX. Obs. 188. A.

Pathemata animi hos morsus comitantia auriginem excitanda apta esse suadent observationes auriginis a meris pathematis excitatae, ut ab *ira River. centur. 2. observ. 9. a tristitia*, nuncio gravi, *Helmont. sextupl. digest. Act. Med. Hafniae vol. 3.* Item fere testantur curationes auriginis quae a pathematis suam tantum energiam habent; ut curata aurigo a pediculis vivis assumptis *Ephem. Cur. Dec. 2. urina in acervum formicarum emissa*, applicate lucio pisce ad scrobiculum cordis, aliaque cura sympatheticae in *Ephem. Nat. legendae.*

Auriginem a morfu viperæ oriunda *Mead* tribuit spasmodicæ constrictioni cyllidis felleæ, & canalis choledochi; in illo casu demulcenda bilis acrimonia, & convulsivi motus anodynus, narcoticis sedandi. Vide *Mead. mechanica. accedunt of poisons, essai 1. ejusque monita pagin. 159.*

Galenus observavit Imperatoris servum qui viperas venari solebat ab hoc animali demorfum, viridi, poraceo colore totum corpus perfusum habuisse. *Galenus de locis affectis lib. 5. cap. 3.*

Lanzoni (*Act. Physic. obs. 96.*) observavit hominem in manu dextra a fele demorfum, insigni dolore & tumore manus correptum fuisse, quibus aurigo successit quæ per quadraginta dies duravit; & in altero quem canis mormorderat, eundem morbum pertinacem observavit *Ill. van-Svieten, aph. 916.*

5. *Aurigo plethorica*; A gravidato ven Svvieten in aphor. 950. *Icterus a plethora* Frid. Hoffmanni de cachexia icterica obs. 3. *A mensium suppressio* *Ephem. Nat. Cur. Dec. 1. ann. 4. L.*

Inter principia auriginis primarium est plethora, seu major sanguinis & humorum, quam natura fert, copia; cum enim circulo sanguinis per hepar sit tardior quam in aliis partibus, quippe cum sit in vena porta jam retardatus, eum a mole nimia sanguinis cordi resistentiam offerenti ulterius in hepate retardari, & ipsum sanguinem inspissari necessum est, unde suppressitur bilis excretio.

Inter plethoræ principia non solum vita deses, victus opiparus, sed & suppressio evacuationum solitarum, ut catameniorum, & graviditas etiam accenseri debent; hæc vero species plethoræ diluentibus, diætæque severiori, ac exercitio cedere consuevit.

6. *Aurigo ab obstructione* Boneti Sepulchret. obs. 1. 4. 11. 13. 15. 30. appendix. 6. *Forelli* obs. serv. 20. *Anat. Centur. 4. observ. 83. C.*

Ea est in qua sensibilis est hepatis obstructio, renitentia vel diuresis sine tamen calculis cyllidis, sine febre, & quæque a bilis crassitie, ipsitudine censetur pendere: hæc nauseam & gastrodyniam inducit. Si lobus anticus he-

patis, & juxta Veteres, si pars hepatis concava afficiatur, ea hepatalgia apyreta stipatur. Nausea autem vel est a distractione ventriculi sympathica, vel a cacochylia biliosa eum onerante.

In primo casu emetica minime conveniunt, sed phlebotomia, quam dolor hepatis indicat, videtur præmittenda, dein lenia cathartica & aperientia sunt præscribenda. Si vero nullus sit dolor hepatis, ne quidem a pressione hypochondrii, & tamen sint nausæ, præcesserit error in victu, indicantur emetica sed lenia; nam a fortibus non raro hepar inflammatur, & si sint calculi in cystide fellea, illi ab emetico incuneati possent dolores atroces, seu hepatalgiam calculosam & periculosam inferre.

Illæ aurigo possent subdividi in calidam & frigidam. *Calida* est quæ a calidis medicaminibus exasperatur ob siccitatem & acrimoniam humorum, tensionem & erethismum solidorum, allis calorem & acredinem. In hac conveniunt juscula diluentia cum pullo, plantis cichoraceis, ut cichorio, endivia, taraxaco, serum lactis leviter chalybeatum, asellis onustum, cum succo lysimbrii, cichorii, &c. aquæ acidulæ.

Verum in aurigine *frigida* in qua nullus dolor hepatis, temperamentum pituitosum, pulsus mollis & tardus, possunt adherere pitanae, juscula, aliaque medicamina fortiora, bili spissæ resolvendæ aptiora, quo spectant balloetes & marrubi albi verticilli in jusculo, radices brusci, asparagi, martialia, aquæ thermales, sapo etiam ad plures drachmas deglutitus.

7. *Aurigo purulenta* Boneti Sepulchr. obs. 22. 23. 25. *Forelli* observ. 10. lib. 19. *Van-Svieten* in aphor. 934. C.

Ea est species, quæ ab hepate suppurato, ulcerofo apostemate, vel vomica affecto dependet, quam in Indiis Orientalibus familiarem memorat *Bontius, lib. 11. cap. 8.* de qua speciatim agit *Ill. Mead in Monitis pag. 163.*

Præcedunt signa hepatitis non resolute, adeoque pyrexia acuta, dolor hypochondrii dexteri cum tensione; ventriculi dolor, nausæ, &c. succedit hæctica, macies; morbus chronicus est, & sæpe lethalis; ab ulcere totum jejun quandoque abumitur. Inveni in hoc casu hepar excavatum & fæctum, massa flavescente crassa, ovis intritis simili; nulla salutis spes est, nisi abscessus extrosus vergens aperiat, & inde pus faras emittatur, quæ operatio aliquoties successit. Vide *Hepatalgiam apostematofam. Celsum, lib. 4. cap. 8.*

8. *Aurigo febricosa*, seu a febris intermittente *Ettmuller* pag. 264. *Icterus periodicus* Frid. Hoffmann. obs. 5.

Est illa species quæ per periodos recurrit cum febris intermittente. Fœmina quadragenaria per annum laborabat hac specie, quæ quolibet die solis cum paroxysmo febris, scilicet frigore, rigore, dein calore & vomituritione

revertebatur; aurigo per biduum duratur, & singulis hebdomadis revertetur; eam vero a veneno febris intermittens erraticæ 2. *Class. 2. pag. 335. oriori existimo.*

Aurigo quartana succedens est omnium frequentissima. De aurigine quartanam suppressam subsequente vide *Junckerum de ictero, cautela 19.*

Aurigo intermittentibus autumnalibus sæpe succedit & a longo usu kinkina etiam pendere videtur, observante *Ill. van-Svieten des Malad. des armées pag. 100. & 106.* oculi scilicet flavescunt, gastrodynâ urget, urinæ lutæ, vomitio a pastu, hypochondria indurantur, dolent? tunc abstinendum a kinkina, & adhibendum oxymel scilliticum, cujus scilicet uncias duas cum salis polychrestii drachmis duabus, tartari vitriolati drachma una, aquæ communis uncias octo, spiritus menthæ uncia semisse, misce; hujus mixturæ cochlearia quator tertia quaque hora bibat æger, superbibendo decoctum radicum recentium graminis, & taraxaci cum toto in fero lactis addito mellis pauxillo, utut febris inde reverti consueverit; sumat etiam æger saponis Veneti drachmam semisem sero & mane.

9. *Aurigo calculosa* Boneti Sepulchret. obs. 8. 9. 22. 23. 15. &c. *Icterus a colica convulsiva* Mead Monita, pag. 159. *Icterus a spasms* Frid. Hoffmanni S. 1. *a colica biliosa spasmodica*, id. observ. 1. *a colica biliosa* de Meyserey numero 419. C.

Est meo quidem judicio illa species quam calculi cystici excitant, dum natura eos interdum intra canaleme choledochum trudere conatur; si enim ab his conatibus ablineat natura, nullus nec dolor, nec aurigo supervenit. Secto cadavere Consiliarii D. Maurin invenimus centenos calculos pisiformes in cystide fellea, qui nec auriginem, nec dolorem ullum unquam creaverant; is autem abierat dysuria calculosa; verum dolorum spasmodicorum, qui in hepatalgia calculosa vident, atrocitas, pertinacia & periodicus recursus cum aurigine, hunc morbum declarant; dolores illi in scrobiculo cordis versus hepar vehementes sunt, simulque ad musculos thoracis extenduntur; illi ut plurimum excruciant paucis a pastu horis, cum bilem ad duodenum mitti opus est. Hujus curationem vide in hepatalgia calculosa.

Frid. Hoffmannus & Mead existimant sine calculis etiam a colica flatulenta, convulsiva, ab ira, a viperæ morfu, validam & subitanam fieri constrictionem spasmodicam ductuum biliferorum; unde refluxus bilis in sanguinem, atque in hac specie phlebotomias, anodyna & diluentia convenire putant.

10. *Aurigo typhodes* Lining. Journ. de Medec. May 1758. pag. 408. vide Typhum icte rodem *Class. 2.*

Morbus est in Carolina meridionali, aliisque Americæ plagis endemicus, cujus primum stadium occupat ephemera trium circiter dierum, secun-

dum stadium, tertiumque exerit auriginem cum febre maligna conjunctam maxime lethiferaam.

11. *Aurigo hepatica* Boerhaave de hepatitide aphor. 914. Fernelli Pathol. A.

Est illa species quæ cum febre acuta noctu exacerbante, dolore, tumore, vel tensione in hypochondrio dextro, sæpe tussi, dolore scrobiculi cordis, aliquali dyspnœa, &c. accidit; illius species plures numerat Boerhaave quæ tantum sunt varietates. Maxime discrepat ab aurigine illa quæ vel quarta circiter die vel post septimanam supervenit tritæophyæ ardenti seu febribus biliosis, quæque a nobis inter fugaces accensetur: sed quidquid contrarium suadeat Boerhaave, rarissima est, ut notat *Fernecius*, & e decem hepatitidibus vix una aurigine stipatur.

Curatio eadem est ac hepatitidis, seu exigit phlebotomias repetitas, potum diluentem leviter resolventem & lenes catharses, si vero sanata hepatitide supervit aut subsequatur aurigo alia omnino species est.

12. *Aurigo Neophytorum* Juncker de ictero; Van-Svieten aphor. 950. Ertmuller Valetudinar. infantil. pag. 113. L.

In recens natis infantibus facile curabilis aurigo accidit; ob meconium intestina infarciens, impeditur bilis effluxus in duodenum, unde aurigo; quandoque etiam in lactentibus colostrum caseosum eundem effectum inducit. Saponis Veneti scrupulus in aquæ uncias tribus dilutus, addendo unciam syrupi cichorii cum rheo, si cochlearim detur sæpius de die, solvit hæc concretæ, abstergit blanda intestini viscera, & simul hanc saburram per alvum expellit, aut leni cathartico saburra illa cum bile evacuat.

13. *Aurigo hysterica* Sydenhami de colica hysterica, capit. 3. sectio. 4. *A colica hysterica* Sydenhami, Raulin des maladies vaporeu ses pagina 17.

Illæ species paroxysmo gastrodynæ hystericae non raro supervenit, sed intra paucos dies sponte evanescit; idem accidit in colica hypochondriaca; si vero moras necat, adhibeatur apozema sequens.

Recipe radicem rubiæ, curcumæ, ana unciam unam; chelidoniæ majoris cum toto & summitatibus absinthii ana manip. unum; eaque in equalibus partibus vini rhenani & aquæ fontanæ ad libræ unam, in celatura dissolve syrupi de quinque radicibus uncias duas; fiat apozema de quo capiat libræ semissem calide mane & sero usquequo convalescit.

Juxta ill. *Raulin*, illa species non nisi hystericeis longo morbo debilitatis, hystericalias aut ileum hystericum passis, accidit cum summa animi, & corporis prostratione; num a ductus choledochi spasmodica constrictione ut putat *Frid. Hoffmann*? Exemplum processus curatorii in aurigine ab obstructione: Initium ducat phlebotomia, deinceps semiuncia vini emetici cum olei amygdalarum uncia una aut altera, succedat per-

multos dies potus copiosus ex decocto radicum fragariae, acetosae, althææ, glycyrrhizæ: incoquendus in quovis jusculo manipulis endiviæ, eichorii, alfinis, charophylli, acetosae, betæ; in alterutro ex his jusculis adde cremoris tartari drachmam unam, nitri grana xv.: vespere clyfma laxans, & postea purgandum cum salis Epsomienfis & syrapi de rosis pallidis ana uncia una, vel cum folliculis fennæ & tamarindis; si resistat morbus, ad aquas acidulas ferrugineas devenias; in temperamento frigidis, pituitosis, maxime si quartana contumax præcesserit, quod frequenter accidit; aquæ thermales per triduum propinandæ, juscula in quibus verticillus marrubii albi aut etiam ballotes incoctus sit specifica censentur observante D. Baux Medico Nemauf. percelebrî; elixirium vitrioli, terra foliata tartari ab aliis laudantur. In aurigine epidemica quæ Genuæ vigebat in exercitu Hispanico Comes Ponticelli Archiater absumi jussit totum qui fuit in urbe saponem, ipsum etiam quo facies a barbitonsoribus delinitur, & sic sanata est illa epidemia; vulgo nimis indulgetur emeticis, catharticis acribus, & aperientibus calidis, ubi diluentia sufficiunt.

Sydenhamus in aurigine vulgari præscribit catharticum quarto quoque die repetendum, & diebus intermediis electuarium ex conserva absinthii, corticis aurantiorum, angelicæ conditæ, nucis moschatae conditæ. pulveris ari & chalybis, extracto gentianæ, cremore tartari & croco cum aquis mineralibus. Profunt & pilulæ Ruffi ad grana xxx. quæ aloes partes quatuor, myrrhæ duas, croci unam recipiunt.

14. *Aurigo rachialgica*, Cl. Bonté Journ. de Med. Nuv. 1761. Janv. 1664. p. 41. De Meyserey n. 419.

Est symptoma rachialgiæ vegetalis, nec non febricosa & saturninæ: fugax est, & curatur a pozematis ex plantis hepaticis, deinceps acidulis, aut sero lactis succo fumaris alterato.

XXXIII. MELASICTERUS; *Melas icterus* Græcis recentioribus, *Melanchlorus* Fernelii Pathol. *Icteria nigra* & *viridis*, Foresti obs. 23. lib. XIII. *Icterus niger* Auctorum. *Ictere noir*.

Est morbus ut plurimum diuturnus, apyretus, qui cutem fere universam colore nigro, vel diffuso vel guttato & maculoso deturpat.

In melanchloro, ait Fernelius, coloris flos pro vivido obscurus primum, deinde sublividus & subniger, nulla evidenti occasione apparet; corpus quidem minus quam in aurigine ingravescit, mens tamen magis imaginibus perturbatur, quæ metus & mœstitiæ plenæ sunt; nec dejectio, nec urina de nativo statu manifeste decedit.

1. *Melasicterus diversicolor*. Ephem. Nat. Cur. cent. 5. obs. 41. pag. 61. C.

Visa est aurigo tota facie ad guttur viridi, dextra corporis parte atra, sinistra vero flava, urina vero modo atra, modo viridis exercebantur.

Auriginem totam viridem vide in chlorosi. Auriginem dimidii corporis cum hemiplegia, Ephem. Nat. Cur. cent. 3. & 4. observ. 64.
2. *Melasicterus a veneno*, Marcell. Donat. lib. 1. cap. 9.

A scorpionis icu oritur, & totum corpus maculis nigris conspergitur, quod de scorpiis regionum calidarum valet; de Bononienfi agro agit Donatus. In nostris regionibus hæc insecta veneno carent, quidquid in contrarium afferat ill. Maupertuis Mem. de l'Acad.

3. *Melasicterus periodicus*; livor totius corporis periodice recurrens Mangeti Biblioth. Med. pract. de cutis morbis pag. 844.

Accidit infanti nnius anni bene valenti mense Februario derepente, sine ulla præcedente causa, toto corpore facto livido, non aliter ac si strangularetur, integra tamen mente, sine ullo sensu doloris, nisi quod caput parum inclinaret ac si somnolentus esset, cum antea infans ille acclamptiæ fuisset obnoxius quoties nutrix menstrua experiebatur, præscripsit Raygerus pulverem Marchionis cum speciebus de hyacintho & antimonio diaphoretico in aqua cerasorum nigrorum; livor ille evanuit, ast alternis diebus eadem hora livor tertia, quarta, quinta vice rediit, minor tamen & sine ullo frigore, quod ultra horam perseverabat, sed adhibita catharsi & iterato priori medicamine, æger sanatus est. An eclamptiæ, an a tertiæ febris veneno?

4. *Melasicterus albus* Collect. Academ. tom. 3. pag. 332. An *melas* Celsi lib. 5. cap. ultimo? *Morphæa nigra* Carol. Rayger. *Darrie noire*. C.

Cognoscitur ex maculis subrotundis, nigris, planis, glabris nec prurientibus, nec dolorificis per totum corpus dispersis; hæ maculæ intra noctem accedunt. In duabus puellis has observavit Raygerus, atque eas pro scorbuticis habuit, quas spiritu cochleariæ in syrupo fumaris præscripto, intusque sumendo facile fugavit. Cur vero herpetem nigrum has vocat non intelligo. Hic affectus a morphæa Arabum multifariam diserepat, fugax enim est, nec maculæ sunt cute depressiores, nec pilis albis obstitæ, æque omnes acicula tarsæ cruorem fundunt; differt vero extensione macularum & colore a phénygmo punctato.

In hoc differt albus niger a morphæa nigra seu albaras nigra Arabum, quod in hac vitiliginis specie sint excoariatio & squamæ, quæ in albo nigro non sunt. Sennert. de vitiligine lib. 5.

5. *Melasicterus scorbuticus*; *Icterus niger scorbuticus* Boerhaave Conf. 16. *Blak-leg* Anglorum. C. Vide arthritidem scorbuticam, class. VII. & catochum scorbuticum, class. IV.

Vel totum corpus nigrescit, at in casu Sennerti seu Eugaleni, vel nigrescunt tantum tibis, æque maculis lividis sunt distinctæ, unde nomen *Blak-leg*, quod idem sonat ac tibis nigre.

Facies ad nigrum vergit, residui corporis color intense flavescit aut nigricat; in facibus nulla flavens.

flavendo, urina saturate biliosa, anorexia comes, sanguini extracto crusta tenax, phlegmatico biliosa adheret, his adduntur scorbuti signa, ut macula livida amplæ in cruribus, excretio cruoris meri per anum sine diarrhoea, oris spurcities, gingivæ molles. Desinere solet hic morbus in ascitem scorbuticam; & ascites tuffi sicca, dein hæmoptysi leni, polydipsia, aliisque symptomatis stipata cito in mortem ducit, tumore abdominis fluctuoso & pedum œdemate præsertim ascitem denuntiantibus.

Curatio. Hic profunt cathartica septimanatim repetita ex rheo & manna, syrupo de cichorio, si alvus libera sit; fortiora vero, si resistat; juscula aperientia balneo maris parata, si æger jam debilis sit, eaque ingrediuntur carnis vitulina talleolatum sectæ unc. xxiv. rhei, tartari vitriolati, aut salis mirabilis Glauberi, limaturæ ferri, ac pariter bravæ, ana drach. i. radicum cichorii, apii, lapathiæcuti, ana, drach. iiii. foliorum cochleariæ, cichorii, ex omnibus manipul. ii. aquæ cyathum i. fiat secundum artem jusculum quovis mane per xx. dies iterandum, interposito cathartico.

6. *Melasiçterus splenicus*, Boneti Sepulchret. observ. 3. a Vesalio. *Icterus niger* Sennerti de morbis splenis. C.

Est ea species quæ hypochondrii sinistri tensione, tumore, dolore gravativo stipatur, & quæ juxta omnes Veteres & non paucos neotericos censetur pendere a vitio lienis.

Zacutus refert etiam quemdam melasiçtero de functum caruisse lienis, & inde deducit quare atra bilis in lienis congeri solita, hujus defectu per corpus respersa fuerit. *Zacuti præx. obs. 13. lib. 3.*

6. *Melasiçterus hepaticus*; *Icterus niger a vitio hepatis* Manger. Biblioth. Medic. præf. pagin. 1036o Plater. tract. 3. cap. 2. lib. 1. Boneti Sepulchr. observ. 28. C.

Est illa species quæ incipit ab aurigine, & in qua oculi adhuc dum intense flavi & quasi coloris fuliginosi sunt, licet cutis nigredine inficiatur, urinæ sint coloris caffè. Talem describit *Ill. Van-Swieten in aphor. 950.* quæ per duodecim annos duravit, pertinaci usu succi graminis seri lactis verno tempore, æstivis mensibus aquis Spadanis, hyeme magna copia saponis veneti cum melle, tandem incepit solvi impacta hepatis meteries, & secutus fuit alvi fluxus per integros sex menses durans cum levamine omnium symptomatum; evacuabatur autem materia argillacea, olidissima, granulis asperis, parvis, calculosis undique respersa, vires bono victu sustinebantur, & sic perfecte sanata est ægra.

Similem curavimus ægrum ill. Professorem Juris D. Necker Genevensis, qui toto corpore niger & visu horridus huc appulit: potissime vero medicamina quibus intra duos menses sanatus fuit, fuerunt juscula in balneo maris parata ex vitulina carne, foliis cichorii, symbrii cum then, croco martis, millepedibus, sale glaucria-

no, interpositis fero lactis chalybeato & lenibus catharticis.

8. *Melasiçterus Indicus.*

In Philippinis, qui vocantur *Bsayas*, incolæ nigri sunt, atq; colore magis atro ex cocco & moscho tinguntur, ut mulieribus placeant.

Zeilanenses nigri sunt & deformes.

In Regno Loango Africæ homines nascuntur albi, sed intra duos dies nigri evadunt, oculi grisei, capilli aurei, si cominus aspiciantur, cadaverosus est color, & oculi immobiles, luscii; noctu & ad lumen lunæ clare vident, interdum obocæantur; hos *Albinos* vocant Lusitani; *Negres blancos* Galli.

In insula Hispaniola Nigritæ servi ex diversis Africa regionibus orundi numerantur plurimi, illi omnes nigricant, atq; qui vocantur *Bamburas* rufescunt, qui *Congos arada*, & *Senegalli* intensius nigricant, singulos tamen distinguit intensitas, gradus, vel vitior coloris; horum vero color minus nitidus, magis dilutus evadit ex febre, chlorosi, anasarca, & ex colore dilutiori ægritudines illæ facile dignoscuntur; cicatrices a varicella relicta abescunt, pustulæ vero durante inflammatione dilutius nigricant. Errant qui plegmones robedinem ejus symptomatis essentialibus adscribunt.

In nova Hollandia color est nigerrimus, ut apud Guineenses, os magnum, nasus resinus, labia crassa; oculi semper clausi ut arceant noxam culicum, nulli dentes in maxilla superiore, viri imberbes ut feminae, & facies omnibus deformis, præterea Ichthyophagi sunt, nullis vegetabilibus vescuntur. *Dampier Voyages*: vide *Aurigo 3^a.*

XXXIV. PHŒNIGMUS. *Ictere rouge.*

Est morbus apyretus cutis rubedine diffusa maculara virgata vel punctata notatus.

Differt itaque a purpura scarlatina, rubeola, aliisque phlegmasiis exanthematicis, quod nulla febre stipetur. A gutta rosea, herpette, pernionis, aliisque vitis maculosis, quod magnam cutis partem obidet.

1. *Phœnigmus petechialis*; *Purpura apyreta* Clariss. Cullon disert. de purpura. L.

Est exortus macularum purpurearum in universa cute, qualis in purpura sine pruritu, tumore, alioque symptomate. Differt a pulicum morsu quod in maculis phœnigmi non sit puncturæ vestigium, ut in pulicum, apum morsibus, quos delet cataplasma ex farina, aceto & oxmelite. Hunc affectum vidi aliquoties in pueris ob calorem æstivum nasci sine ulla notabili functionum læsione, & potu refrigerante ac dein levi catharsi adhibita intra paucos dies, evanescere. *Illustr. vero Professor H. Haugenot* similem observavit in tribus mulieribus, quas quidem ille morbus defœdabat, sed aliunde nullatenus molestabat, quique intra aliquot dies sponte recessit. *Sachsus* observavit in femina maculas roseas diffusas undequaque, quarum.

rum nonnullæ sanguinem plorabant, & in puero ro similes, sine sanguinis stillicidio, ambæ antiscorbaticis cefferunt. Vide *Acta Phys. Med. Nat. Cur.* 1757. pag. 386.

2. *Phœnigmus Indicus*.

In Insulis Philippinæ Indi sunt atrorubri, & ut pulchriores videantur plebei, dentes colore nigro inficiunt; at nobiliores matronæ eos lamina aurea obducunt, residuum corpus colore nigro pingitur, & quo plures figuras in eo delineant, eo nobiliores & animosiores censentur, unde ab Hispanis *pintados* seu picti nuncupantur.

Patagones, qui degunt circa Fretum Magellanicum, colorem cupri rubri nativum habent; idem est color in Insula Nicobar juxta Sumatra.

Dampier.

3. *Phœnigmus a vernice*. Duhalde histor. Sinae pag. 317. A.

Apud Sinenses qui ex arbore *Rhus vernix* Linn. dicta vernicem Sinensem extrahunt, si ejus halitus excipiant, intra viginti quatuor horas colore rubro universaliter inficiuntur, quasi erysipelaceo, accedit faciei deformitas, cutis asperitas leprosa; rimas agit cutis multis in locis, & multum inde serum effluit; demum cutis exsiccata, forte epidermis, delabitur, novaque succrescit. An erysipelas sic hic morbus ignoro.

Curantur cathartico hydragogo, balneis calidis in decocto foliorum abietis, corticum castaneorum cum nitro & basella, hujus decocti etiam stupha adhibentur, & basellæ cinis rimis cutis inspergitur.

4. *Phœnigmus a venenis* Illustr. Hambergeri, de narcoticis dissert. A.

Est intensa rubedo totius corporis diffusa vel continua quæ illico supervenit a venenis quibusdam narcoticis, & I. quidem Ill. Hambergerus alique observarunt eos qui baccas atropæ belladonæ voraverant incidere in rubedinem purpuream totius corporis, citra calorem ac febrem, quæ rubedo assumpto emetico intra paucos dies evanescebat; hoc accidit filio janitoris Horri Regii Montspeliensis, atque confirmat opinionem Ill. Hambergeri, qui putat a narcoticis ita dissolvi cruorem ut facile subeat vasa cutis lymphatica.

Idem morbus accidit a *Bias* juxta *Agatham* totius familiæ sutoris, ab esu hepatis frixi piscis, qui vulgo *Cattus marinus*, Ichthyologis *Squalus canicula* dicitur; quatuor diversæ ætatis assumpto hoc hepate caro correpti per biduum triduumve jacere, & robore purpureo intensissimo perfusi fuere, ex quo profundo sopore excitati pruritum persentiebant, & epidermis totius corporis, ne exceptis pedibus manibusque, in magnas, amplasque membranas a corpore separata abiit. *Agatham* accersitus paulo post, hos quatuor accersivi, examinavi, & ipse ex mariti pede & ex uxoris manibus detraxi chirothecas cutaneas, quas servo; qui vero plus hujus escæ voraverant, diutius dormierunt quam qui minus; puella non in toto corpore desquamata abcessum in crure passa est.

5. *Phœnigmus plethoricus*. B.

Plethora Ill. *Linnei*, quæ pendet a boni humoris abundantia, si tanquam morbus spectetur, habet pro potissimo symptomate rubedinem corporis & potissimum faciei, cum dyspnœa & pigritia, seu inertia ad agendum: sed nobis plethora pro diversorum morborum principio, non pro morbo habetur, quia nullo symptomate constanti stipatur.

XXXV. CHLOROSIS, Sennerti qui falsè nomen Hippocrati tribuit; *Chlorosma* Hippocratis VI. Epidem. obscuro significatu; *Iliseis* Avicennæ; *Febris alba* & *Virginum obstructiones* Mercati; *Cachexia* Plateri de Dicoloratione; *Morbus virgineus* & *Febris alba* Rod. a Castro Lib. II. cap. 5. Sennerti Lib. VI. Sect. 3. cap. 2. *Fœdi colores* Ballonii de morbis virginum; *Febris amatoria* Langii; *Itæritia alba*, vel *Itærus albus* Ettmulleri. Gallice *Ghlorosis*, *pales couleurs*.

Chlorosis est morbus cujus præcipuum symptoma est pallor faciei cum asthenia habituali.

Plures species hinc duobus symptomatis addunt quamdam vesaniam singularem, ut picam, malaciam, polydipsiam, melancholiam, panophobiam &c. quæ vulgo chloroses proprie dicuntur: aliæ vero nulla vesania stipantur, & pallores vulgo dicuntur; sed non dantur inter has limites quibus accurate distingui queant; sunt qui *cachexia* nomine ultimam chloroseos gradum designant, verum phlegmatiam aut anasarcam hoc nomine intelligunt; & *cachexia*, ut patet ex *Gorrei* definitione, pro omnibus hujusce classis ordinibus designandis passim adhibita videtur apud *Veteres*.

Color pallidus pendet ex eo quod lymphæ in vasis cutaneis prædominetur, ita ut cruoris color præ illa evanescat, vel ex eo quod epidermis opacior radios rubros cruoris subtus repentis non transmittat, quod fere eodem recidit.

Pallor est vel albus, vel cinereus, vel fuscus, cereus, luridus, & diversas hæc colorum commixturas verbis exprimere difficillimum est; ut itaque dum cutis flavescit vel ut ajunt viridescit, distinguatur chlorosis ab aurigine & melaficero, sclerotica color observandus est, qui albissimus est in chlorosi utcumque cutis sit lurida, at flavus vel fuliginosus in aurigine & melaficero.

Chloroses vera.

Sunt illæ quæ ut plurimum appetitu ciborum, potuum, veneris, vel quadam singulari & heteroclitica aversatione stipantur; recens elapso sæculo unica hujus morbi species erat cognita, quæ chlorosis virginea est, seu febris alba vulgo dicitur, virginibus viro maturis familiaris, quæque menostasiæ seu catameniorum emanationi aut suppressioni tribuitur, verum observatio quoti-

diana docet ipsos infantes in cunis chlorosi cum pica laborare; dantur & mulieres ubertim menstruata quæ simili morbo cum pica ægrotant, dantur denique viri, ut observat *Bonetus*, vere in hoc significatu chlorotici, adeoque si hujus vocis significatus restringeretur, ut in scholis vulgo fit, plurimæ hujus species ignotæ vel exclusæ forent, aut nova genera citra necessitatem condenda manerent.

1. *Chlorosis Virginica; Fædi colores virginum* Ballonii de morbis virginum. *Pales couleurs de filles.* L.

Est ea species quæ puell's puberibus ex menostasia accidit cum pica. *Menostasia*, est catameniorum emansio, imminutio, aut suppressio, seu mensium stasis. Pica vero chlorosim illam comitans est sæpius pica absorbentium, ut mortarii, gypsi, humi, carbonum, vel pica condimentorum, ut aceti, succi limonum, salis &c. vide *Classem VIII.*

Chloroticiæ pallent, & in intenso & inveterato morbo flavescent ac luridæ sunt, oculis tamen albisimis, unde ab auriginosis discrepant; pulsus in illis frequens est & parvus, unde morbus improprie *febris alba* dictus, sed vires vitales sunt minores solito, adeoque non mutata est proportio inter illas & vires musculares, quod ad febrem ponendam requiritur. Respiratio in illis est difficilis, si paulisper moveantur, maxime si scælas ascendant, si currant, si conatus edant, quia tunc temporis a muscularis contractis sanguis ubertim in pulmones irruit, eosque infarcit, quem tamen pari passu pulmo debilius compressus a muscularibus pectoralibus non potest cordi sinistro erogare, hinc palpitationes cordis, quas etiam vel levissimum pathema excitat. Debilitas vero musculorum pendet & a plethora seu mole movenda majori, & a laxitate systematis solidorum: systema vero illud laxius est quia sero sanguinis retenti, eoque abundantiori & retardato ejus textus elasticitas minuitur: hinc pigritia ad motum, hinc amor somni & vita deses, sedentaria; hinc fastidium omnium oblectationum quæ exercitio obtinentur, ut ambulationis, rusticationis, cantus &c. hinc amor solitudinis, mæstitia; defectu exercitii & ob vitiosam sanguinis & succorum gastricorum crasim quæ serosa vel mucosa est fames imminuitur; appetitus vero, qui non alimenta in genere, sed sapeses sectatur, Gall'ce *l'appetit*, depravatur, quia saliva serosa gustui non aridet nisi condimentis acuat, aut absorbentibus ejus fuitas corrigatur, si mucosa sit; cum alimenta consueta non arident ad inassueta confugiunt, hinc progrediente morbo crescit plethora seu cacochymia facta ex thrombo purpureo viscoso, crasso, male elaborato & ex sero copioso, flavescente; crescit anorexia, digestiones multiplici titulo vitiantur, humores excrementitii retenti crasim sanguinis in dies pejore reddunt, laxantur solida, textus cellulosus turget hoc sero vinoso, debilitatur cor cum omnibus aliis muscularibus, hinc pallor plumbeus, cereus color, quem viridescen-

tem quidam nuncupant, tumescunt vespere pedes, vestigium calceorum & digitorum prementium retinent, mane palpebræ tument & livefcunt, sed adhuc carnes v. g. genæ sunt turgidulæ non marcidæ.

Cum vero eo usque procedit morbus ut genæ sint pendulæ, flaccidæ, labra attenuata, pallida, extrema œdematose tument tota die, digestiones omnino viscosæ, color plumbeus, fuscus &c. hic chloroseos gradus jam *cachexia* a Neotericiis vocatur, & ægræ *cachectæ* dicuntur in quavis chloroseos specie.

Hic morbus ita evidenter pendet a menostasia ut restituto catameniorum fluxu evanescat; interea duplex est varietas menostasiæ, in praxi distinguenda; vel enim 1. ea initio stipatur solidorum tensione, erethismo, fluidorum siccitate & acri viscositate, & in hoc casu in morbo recenti nequaquam ad statum cachecticum pervento, emmenagoga debent diluentibus temperari, phlebotomia & catharsis præscriptis, juscula leviter incidentia ex radicibus fragariæ, graminis, foliis scolopendriæ, capillorum veneris, addita pauca dosi martis, debent præscribi; imo sæpius ad semicupia, serum lactis & lac asininum deveniendum est.

Si vero ægra sit temperamenti pituitosi, frigidi, paulo fortiora & calidiora medicamina sensim sunt adhibenda, ut major dosis præparationum martialium, radices aperientes brusci, ononidis, asparagi, de quibus consulantur processus curatorii Ill. *Jacobi Lazermæ*, & *Ger. Fitzgerald* de morbis mulierum cap. 1.

Sæpius hic morbus usu limaturæ ferri intra primum osæ cochlear, vel potu assiduo aquæ ferratæ, ut ajunt, sanari consuevit; interdicendum vero est omnino usus condimentorum & terreorum, quibus hæ virgines delectantur, atque exercitium est suadendum.

2. *Chlorosis amatoria. Febris amatoria* Langii. L.

Est prioris varietas quæ puellas amore percitas afficit, cum gravi melancholia, solitudinis amore, mœrore continuo, & continua de objecto cupito meditatione; ea chlorosis stipatur etiam ut plurimum menostasia; ast ea mensium emansio potius huic supervenit, quam pallorem præcedit, atque temperamento melancholico stipatur, proindeque primus curandi processus in chlorosi virginea descriptus magis convenit quam secundus, & præterea matrimonium ceteris omnibus remediis longe præstat. Vide *Nymphomantiam*, *Salacitatem dictam* *Class. 8. pag. 343.*

2. *Chlorosis a menorrhagia. Chlorosis muliebri a menstruatione difficili* Astruc de Chlorosi, tom. 2. pag. 2. & 43. *Spec. 2.ª Pales couleurs des femmes.* C.

Ea est quæ mulieres annum quadragesimum prætergressas, quæque laboriosam menstruationem patiuntur, adoriri consuevit, sæpius cum uberiori sanguinis effluxu menstruo, appetitus depravatione, phlegmatia, torpore corporis, seu pigritia & debilitate inassuetis, atque ciborum assuetorum fastidio.

Menorrhagia seu vitiosa & morbosa catameniorum effluxio involvit catamena doloribus hysteralgicis stipata, sive parca, sive solite quantitatis, & catamena profusa sive dolorifica, sive non dolorifica; in his omnibus casibus, potissimum vero cum menorrhagia est hysteralgica, supervenit chlorosis cum mœrore, & morositate multiplici, solitudinis amore, exercitii aversatione, ciborum noxiorum appetitu, pigritia insolita, œdemate pedum, somnolentia, quæ nunquam ipsis expleta videtur, pervigilio conjuncta; aut somnis inæqualibus & irregularibus; atque quoties menstrua accedunt, illa initio indolentia sunt, ast secunda, tertiave die doloribus assiduus; irrequietis crurum, naribus, femorum, lumborum, uteri, vaginæ, stipantur, ita ut illi dolores subito ex una parte in alteram ferantur, uterus intumescat, mox detumescat, a tactu doleat, dum tumet, simulque eo majores sint dolores, quo plus sanguinis effluit; his adde sensum ardoris in vagina, jectigationes continuas corporis, quæ omnia imminuto fluxus impetu evanescent; ast sæpe fluxus sanguinis excipitur a fluxu seroso, seu a leucorrhœa quæ plures dies perseverat, & identidem cruenta est, unde misera mulier debilis, pallida, ad levissimum motum anhelosa, œdematosa, insomnis, cibos aversans, singulis mensibus in pejorem statum abitura est, nisi succurratur.

Hic morbus pertinacissimus est, & fere eas comitatur usquequo ætas ea advenerit qua naturalis catameniorum accidit cessatio; non satis apud Auctores descriptus reperitur; vulgo exigit rusticationem tanquam præstantissimum remedium; deinde vero exiguam dosi preparatorum martialium cum jusculis refrigerantibus, levibus antihystericis; nam affectus hysterici his malis sæpe accedunt; si vero stomachus lacti possit assuescere, nil eo melius judicaverim; hujus specialis historia & curatio desiderantur.

3. Chlorosis gravidarum Astrucii spec. 3^a. L.

Æa est quæ primis tribus graviditatis mensibus accidit cum malacia, seu appetitu absurdorum, & solitorum alimentorum aversatione; malacia vero ad plura alia extenditur, quam ad alimentum; etenim in hoc morbo mens debilis & morosa ad stultitiam usque, non raro diversa appetit, vel aversatur, minimis repulsus excandescit, cum furore cupita sectatur. *Vide Picam 3^{am}. Class. VIII.* Sæpius gravidæ quæ prius tabaco, caffè, vino delectabantur, jam ea aversantur; quæ halece, clupeas, familiave aversantur, jam perditæ appetunt; quæ erant forti animo, jam a levissimis occasionibus turbantur; de cetero pallent, ad levem ambulationem anhelosæ sunt, torpidæ & graves, mœstæ & morosæ; verum nec ab alimentis absurdis fere læduntur, sed his denegatis pejor habent, ubi valet aphorismus Hippocratis: alimenta paulo pejora, sed jucunda, melioribus, sed ingratis sunt: anteponenda. Hic affectus sponse circa quartum mensem evanescere consuevit;

ast accedente ætate qua catamena cessatura sunt, non raro inducit chlorosim a menorrhagia dictam.

4. Chlorosis infantum. Vide Phisconiam infantum. C.

Est ille pallor qui infantibus est familiaris, cum pica absorbentium laborant, quo quidem morbo nihil est vulgatus; quippe innumeri sunt qui ab incunabilis solent humum, mortarium, gypsum vorare, quippe inde pallidi, mercedi, imo macilentis evadunt, & simul phisconia & addephagia laborant; cum itaque ad chlorosim requiratur tantum pallor & pica, cur huic generi non accenseretur hic morbus, non video: curatur ut phisconia infantum martis & rhei usu.

Chloroses spuria, seu pallores.

Sunt illæ quæ nulla pica, malaciave stipantur, & pallores Bonero dicuntur; vide *Sepulchret. tom. 3. pag. 533.* & *Cachexia. Felic. Plater. discolorationis genera*; talis est pallor fugax a frigore, a terrore, aliisque, qui syncopem, apyxiam comitantur, nec non qui a morbo convalescentibus accidit. Pallor est symptoma omnium fere cachexiarum, maxime vero tabis, ascitis, anasarcae, phlegmatix, scorbuti, syphilitidis, tinea malignæ, elcoseos, &c. nec non alvifluxuum, sanguifluxuum, & rachialgiæ ac melancholix.

5. Chlorosis verminosa Plateri observat. lib. 3. C.

Ille fovetur a copiosis lumbricis intra primas vias.

6. Chlorosis viridis Petr. Fabri Curat. 71. C.

An viror erat verus qualis herbarum recentium, an vero hoc nomine intelligat cum plurimis colorem luteum, *couleur de feuille morte*, inquirendum restat. Vulgo plebs virorem tribuit fœcibus alvinis, spuris phtisicorum, cum mihi tantum flavus color observatur. Color ille flavescens, sordide brunneus, est symptoma ascitis, tabis, hecticæ, melancholix, necroseos Soloniensis aliorumque morborum chronicorum dum inveterascunt.

7. Chlorosis ab hydrothorace. Vide Boneti Sepulchret. tom. 3. pag. 555. & 556. num. 1. 4. 20. 22. de pallore.

Ille pallor non nisi ex cadaveris apertura hydrothoraci, aut pulmonum œdematix fuit adscriptus; si enim hydrothorax cognosceretur, tunc pallor tanquam ejus symptoma habendus esset; in his autem casibus chloroticus albescit. Discoloratio vero plumbea ac fusca spleneticos & hypochondriacos non raro inficit.

8. Chlorosis maculosa; Leuce Galen. 3. de Symptomat. causis; Leuca Celsi; Elephantiasis alba Plin. lib. 25. cap. 5. Morbus Dolorum Mercurial. var. lect. libr. 3. cap. 18.

Est morbus cujus præcipuum symptoma sunt macula ampla per totum fere corpus dispersæ, non squamosæ, ut in morphæa alba, sed glabræ & coloris vere albi, qualis est estreorum; his adde pilos albos, pectoris & colli tumorem, doloresque exiguos, sine febre, illæ maculæ albidæ faciem potissimum deturbabant apud Delicos, referente Æschino, qui hunc morbum contagiosum & pestiferum dicit; hic vero morbus, hodie est ignotus.

9. *Chlorosis Carthagenica* M. d'Ulloa Histoire d'un Voyage en Amérique. L.

Carthagini in America calor atmosphæræ est fere semper idem qui Parisiis diebus canicularibus; hyem dicitur tempus quod a Majo ad finem Novembris extenditur; major æstas vocatur ab initio Decembris ad finem Aprilis, quo tempore ventis flantibus calor mitior est; æstas minor est circa festum S. Joannis, tunc per mensem cessant pluvie; respiratio ibi magna, continua, unde incolæ colorem adeo pallidum & lividum habent, ut a morbo gravi convalescere videantur; astiones etiam molles, debiles, vox quoque tarda; de cetero bene valent: Europæi huc accedentes post tres, vel quatuor menses hunc pallorem contrahunt.

Afferunt etiam multi Tarbellis, seu *Dax* endemium esse pallorem, quem tribuunt vaporibus calidis, quos thermæ in media urbe sitæ, & ad solem & ultra gradum fervidæ, continuo fundunt.

11. *Chlorosis Bengualensis* Merolla Voyage a Angola.

In Regno Benguala apud Africanos. color hominum est non minus pallidus ac mortuorum a pud nos; ille vero pallor tribuitur aeris gravitati, & ut ajunt, malignitati; imo vox eorum debilis est & tremula: apud nos qui oppida maris vicina habitant, pallidi sunt; & phiscones venis atrocioribus per abdomen sparsis, unde vocantur vulgo *veurres bleus*, & quartanis sæpissime laborant; hoc vero tribuitur & aeri e paludibus fœtidis æstate exhalanti, & aquis cœnosis quibus utuntur.

Apud Darianos in America forte pallor endemicus a calore dependet, ut apud Carthagenicos, & unde procedat apud Cambayenses in Asia, ignoro.

12. *Chlorosis rachialgia* Ramazzini de morbis Artificum cap. 1. & 2. Strack Journ. de Med. Avril 1665.

Est pallor qui incidit metalli-fossores, inauratores, &c. quique potissimum invadit cum tremore eos qui hydrargyrosam patientes, se frigori exponunt, in quo casu decoctum radicis chinæ & bardanæ utilissimum est. Hæc chlorosis flava vel olivaceum colorem referens in facie est unum ex signis pathognomonicis Rachialgiæ arthriticæ. D. Strack, quæ curatur numerosis balneis, antimonii pulvere tenuissimo, & decoctis sudoriferis.

ORDO SEPTIMUS.

CACHEXIÆ ANOMALÆ.

Scu qua prioribus affines sunt, ita tamen ut in ordinibus progressis non facile locum obtineant.

XXXVI. PHTHIRIASIS, Maladie phtiriale.

COGNOSCITUR ab exortu insectorum pediculis affinium ex diversis corporis partibus, quas porrigine, ulcusculisque defœdant, aut puncturis, pruritu discruciant.

Dicitur *phthiriasis* Græcis, Latine morbus pedicularis. Insecta hominem frequentius infestantia sunt pediculus, pulex & acarus, quæ supra corpus humanum hospitantur, & aptera sunt; quæ vero intra corpus hospitantur, sunt gordius medienis, furia infernalis, lumbricus humanus, ascaris recti, fasciola hepatica, fasciola intestinalis, hirudo stagnalis, tænia vulgaris, tænia solium, & tænia lata; extus divexant nos alia insecta, & potissimum vespæ, apes, culices, tabani, scorpium, araneæ, scolopendriæ, cimices, nepæ, dytisci, &c. Phthiriasis autem utut vulgo pediculis solis tribuatur, quandoque multis aliis insectis tribuenda, unde diversæ species morbi.

5. *Phthiriasis pedicularis*. La maladie pediculaire. L.

Est ea quæ vel capillitium, vel etiam totum corpus infestat, & a veris pediculis excitatur.

Pediculus est insectum apterum pedibus sex, oculis duobus, aculeo in ore, antennis longitudine thoracis, abdomine depresso sublobato; species est pediculus humanus *Linnaei*, qui in capite frequentius habitat, & per vestes diffunditur; hujus ova, seu larvæ lente nominantur; nidulatur in capillitio ubi pruritus excitat, pustulas cudit, foetorem, sordiditatemque capiti conciliat, cum porrigine. *Porriço*, seu fursuratio est congeries squamularum grisearum, seu materiei unguinosæ pulverulentæ, quæ secernitur in glandulis sebaceis capitis, quæque ob pectinationis defectum cumulat in capite, & crustam sordidam, fœtidam, sub pectine sursuris forma delabentem constituit; ibi vero pediculi tuti hospitantur, & prolem copiosam nutriunt; illi oris aculeo quem exerunt cutim pungunt, & vulnusculi peripheriam albam faciunt, forte quia inibi solum cruorem exsugunt; e contra vulnus a pulice infictum rubet, quia sanguinem e vasculis vulneratis effluentem non exsugit, sed lympham; corpus pediculi est totum hispidum, quibus villis verosimiliter pruritus excitat.

Phthiriasis solius capitis est infantibus familiaris; & facile frequenti pectinatione curatur; verum apud eos qui indusiis tantum laneis utuntur, nec ea frequenter mutant, magna est pediculorum per vestes repentium progenies, &

opus est non solum caput pectine expurgare, sed etiam medicaminibus insperli illud & vestes mundare. Laudatur in hoc casu pulvis hotdei caustici, quod *ceyadilla* vulgo audit, item pulvis femininum *Delphinii staphysagria* dicti.

Phthiriasis olim inter morbos pinales habebatur, quo extinctos ferunt plurimos. Vide *Schenckium*, *Camerarium*, *Plempium*, &c.

2. *Phthiriasis interna*; *Phthiriasis funesta* *Mangeti* Bibliothec. de morbis pilorum; *Vermine interne*. C.

Ea est in qua vel soli pediculi e diversis corporis locis exhuriunt, ut ex oculis, naribus, ore, cum urina, sputo, fecibus, unde ægri misere torqueantur, emaciantur, & pereunt, vel in qua præter pediculos diversa alia insecta ex omnibus corporis locis supradictis prodeunt, ut amicus meus *Ill. Lesevre, Academ. Regia Scient. Par. & Uceria medicinam faciens* observabat; illi ægro anno 1728. & 1729. quotidie prodibant ex oculis, auribus, podice, urethra, vulnere phibotomiæ, pediculi, pulices, forficulæ, araneolæ, lumbrici, scarabæoli, quorum icones mecum communicabat amicus: Varia tentata sunt remedia, & demum ad litus mercuriales inventum est: æger per quindecim dies ptyalismum passus, immunis eo tempore fuit ab insectis; verum finita hydrargyrosi insecta successively redierunt, unde æger insomnis, emaciat, debilitatus demum obiit.

Mangetus. refert Chirurgum Genovensem isciade per annos exurciatum in eodem femore sinistro pallum esse eruptionem myriadis pediculorum, a quibus & a dolore liberatus est usu thermarum Aqueusium in Sabaudia.

3. *Phthiriasis inguinalis*. L.

Est ea quæ fovetur a pediculis pubis, quos vulgo *morpiones* & *platulas*, vel *pattas* nominant; illi catervatim cutis pubis, imo superciliis, capitique adherent, & prurium molestissimum excitant; alii partes non exulcerant, & facile ope seminis staphysagriae, pulveris tabaci, aut unguenti mercurialis occiduntur, palpebris hoc affectu capitis possunt applicari vel acetum scilicet, in quo pauculum oleos sit dissolutum, aut oleum spicæ, &c.

XXXVII. TRICHOMA Jachii, a *trix*, & *coma* cæsaries, capillitium; *Plica Polonica* Starnigellii; *plica* a capillorum complicatione, vox æquivoca, adeoque nomen *D. Jachii* melius est; *Plica Belgarum* *Schenckii*; *Koltum* ac *Koltek* Polonis; *Coledon* ac *Gods*, vel *Gofc* aliis; *Wichel-wopff* Germanis; *la Plic* ou *Plique* Gallis *Ægri* *Portepliques*.

Trichoma est morbus contagiosus, chronicus, Polonis endemius, cujus præcipuum symptoma est capillorum conspurcatio, ac in cirros & funiculos diversæ figuræ, ac longitudinis conglutinati, ac concretio.

Hujus morbi feminum ex India Orientali per Tartaros circa annum 1687. contagio in Poloniam, Silesiam, Hungariam, vicinæque loca translatum fuit: *G. Frid. Stabel, Dissert. de plica*. Hala 1724.

Distinguendi sunt morbi a viru plicoso oriundi, & trichoma ipsummet; morbi plicosi, quos Polonicos cognominamus, sunt tum acuti ut pleuritis, apoplexia, hæmoptysis, &c. tum chronici ut syphilis, rachitis, cephalæa, aliæque multæ diversorum generum species.

Cognoscitur trichoma, si manifestum sit, ex capillorum in unum vel blures tophos convolutione, vel eorumdem in cirros viscosos, funiculos crassos elongatione, involutione. Si occultum, 1. ex hereditaria dispositione, quippe hic morbus a parentibus in prolem sic transferitur: 2. a contagio per pileolorum inquinatum gestationem, concubitum & sudorem: 3. per partium pilosarum examen, ut inquis, potissimum capitis; in pilis enim pudendorum quandoque cirri plicosi nascuntur. Memorabilis est casus a *J. Paterson Hain* in *Act. Socier. Londinensis* relatus: 4. phantasiæ depravatio & potissimum appetitus errores attendendi sunt, unde adagium: *sub plica latet plica*: 5. sudores capitis, viscidi, glutinosi, capillitii spurcicies, & orti in illo furfures; 6. unguum incurvatio, scabrities, color mutatus, lividitas, corruptio.

Plicæ seu capillitii cirrosi eruptio est species excretionis salubris qua partes internæ a viru latente perniciosissimo liberantur; illud quidem virus quandoque diutissime latet in corpore, ut venereum, veluti sopitum, & innocuum; sed sæpe strages edi eo majores, 1. quo partes affectæ nobiliores sunt & sensitivæ magis; 2. quo major humorum visciditas & acrimonia cum eo concurrat: 3. cum partes solidæ & potissimum cartilagineæ vel ossæ eo inficiuntur, tunc enim nulla fere spes reconvalescentiæ.

Hæc plicæ evolutio, excretiove, utcumque morbosa sit, est apud inquinatos summe utilis, adeoque juvenda & omni ope promovenda; nihil est autem perniciosius quam capillos plicatos refecare, ejus plicæ excretionem frigore incaute suscepto, oleosis aut viscosis admotis reprimere, ejus exortum turbare.

Erravit Doctor quidam Scoto Britannus & *Chiracius*, qui procul a Polonia degentes, cum affectum pro simplici capillorum neglectorum spurcicie habuerunt, quasi pectinando possent avetti & curari, imo qui fictum & non observatum esse morbum contendunt. Hos solide confutat *Schultzeus*. *Pastorius*, *Srabelius*.

1. *Trichoma cirrosum*. *Plica* major vulgo. *Plique* en cordons, *plique male*. C.

Est species omnium vulgarissima, minus noxia, quæ distinguitur ex eo quod capilli in funiculos prælongos conjuncti & agglutinati sunt.

Symptomata ejus prænuincia sunt, 1. pallor faciei; æsthenia ab articulationum laxitate; 3. dolores capitis, seu cephalæa Polonica; 4. dolo-

dolores omnium artuum potissimum in articulis, pedibus, manibus, seu arthritis Polonica; supervenit 5. syngimus; 6. convulsio; 7. contractura; 8. rachitis, cum ossium fragilitate.

Symptomata salubria quibus priora tolluntur, sunt 1. plicæ eruptio; 2. phthiriasis cum fœtore, porriginè; 3. demum alopecia; 4. an cruorem fundant derafi capilli nondum constat, 5. ea vero critica plicæ excretio non fit subito, sed post longum tempus absolvitur. Cognoscitur vero perfecta, cum omnia symptomata interna evanescent, & capilli sponte defluunt, deinceps iterum nascitur; astenus vero, seu ante perfectam illam crism, eos refecare periculosum est; quandoque cirros per totam vitam gestare consuevit.

2. *Trichoma villosum*; *Plica femina* Schultzei, Collect. Acad. Tom. 3. pag. 285. *Plique femelle*. C.

Ea cognoscitur ex tophis villosis in quibus modo omnino inexplicabili capilli complicantur, siue dispersi sint illi tophi, quales vidi, siue coacti in mitram seu birretum quo totum caput tegitur. Vide *Philosoph. Transact. Abridg. Vol. VI. fig. 73.* ubi icon plicæ istius, capilli trium ibi delineatum, erat quatuor ulnas longum, palmum latum, & duos pollices crassum. Fœmina Polona quæ eam plicam per 50. annos gestaverat, toto hoc tempore arthritide Polonica cum contracturis laborans, in marasnum incidit.

Hæc species refecto capillitio diriora invehit symptomata, potissimum vero unguinum excrementiam mirabilem cum scabritie & nigredine, ita ut illi ungues cornua hircina referant, hi demum ungues delabuntur, sed iterum sanato morbo revertuntur.

Curatio exigit 1. ut a phlebotomia, imo a catharticis saltem acris abstineant: 2. Ut potus diluens leviter diaphoreticus adhibeatur, ut dentur decocta sassafras, salsaparillæ, lapathi, quibus fluxilitas & blandities humoribus concilietur. 3. Mercurialia perniciose semper fuerunt, ex *Schultzeo*, licet ab affinitate syphilitidis veneræ indicari videantur. 4. Ut plicæ exitus promoveatur, nihil est præstantius quam fovere caput decocto tepido lycopodii clavati *Linnaei*, quod idcirco apud Polonos *plicaria* nominatur, vel hujus defectu laudantur radices lupuli, acanthi, folia sempervivi majoris, &c. Licet dum plica erumpit, cathartica, emetica, phlebotomia sint noxia; interea & emeticis & catharticis mitibus & phlebotomia utendum est in morbis plicosis, seu a viru tum latente, tum represso oriundis. Superstitiosa vero est plicæ transplantatio, & vana plura medicamina a *Bonfiglio*, *Sperlingio* & *Binningero* laudata.

De cura morborum plicosorum videantur historia horum morborum a *Stabelio* relatæ.

An diversæ species quoad curam sint diversæ, uti sint quoad symptomata, & prognosim ignoro.

a. *Trichoma Polonicum*; *Plica* vulgo, *Cartheuseri Principia Patholog. 1758. Tom. I.*

Ex Tartaria & Ucraina in Lithuaniam & Poloniam promanasse anno 1287. inde in Silesiam & Hungariam irrepsisse, testatur *Erndtel*. Cognoscitur potissimum ex capillorum complicatione, quæ molem dolorificam cuculliformem repræsentat, statim & una nocte se prodit; flocci hic & illic apparent ex capillis convolutis, hi flocci adunantur, adunati quandoque ad ulnas producuntur; pannum crassum villosum cucullus ille refert.

Plura alia symptomata rachitica, serophulosa, syphilitica, phthiriasica syndromen efformant. Initio scilicet amphimerina lenta, tumores serophulosi in diversis locis, artuum lordoses, contracturæ, ulcera, ungues pedum, manuumque incrassati, curvatura spinæ ossium, fragilitas, spasmi tendinum, dolores arthritici extremorum, occipitis, spinæ dorsii, color cutis lividus, ophthalmiæ, phthiriasis, tinea; demum accedente capillorum convolutione, velut crisi sublevatur æger a symptomatis præfatis quæ cito remittunt.

Principia hujus morbi sunt abusus aquæ vitæ, alimenta acra & viscosa, & incredibilis horum populorum sordities. Raro in externos transit hic morbus. Vidi tamen Andusiæ Capitaneum D. Bezeffe, qui e Polonia redux in patriam, tres plicæ floccos adportavit, quos attente examinavi; flocculi erant ex capillis mini, me incrassatis, ultra radicem invicem adunatis in tophum, hos tophos a quibus nullum incommodum sentiebat usque ad mortem caute servabat septuagenarius.

Therapeia; si tophi illi capillorum omnino & omnes subito tondentur, cito omnia symptomata etiam adaucta revertuntur, imo cæcitas, aut apoplexia vel phthisis accedunt; capilli quidem repullulant & complicantur iterum, sed hæc ad ægri levamen non sufficiunt, nisi mementem *Fischeri* synochus accedat, quæ humores peccantes absumat & morbum fanet.

Medicamina quæ indicata videntur, ut evacuantia per os & alvum, diuretica, sudorifica, mercurialia, nocent maxime, nec morbum minuunt.

Unicum prodest medicamentum, scilicet lycopodium, cujus decoctum intus & extus adhibetur, potu, clysmate, balneo; sunt qui laudant etiam decoctum acanthi mollis, quod, addito panis fermento, ascusat; additis rosmarino, salvia, aliisque plantis aromaticis, decoctum illud potus forma adhibetur.

Consultantur *Erndtel* *Varsavia physice illustrata*; *Historia naturalis Poloniae*; *Rzaczkinsky* *Juch Professoris Erfordiani dissert. de trichomate*; *Bachstromi* *dissert. de plica Hafnia 1725.*

Diversa esse symptomata plicæ eruptionem antecedentia pro diversis hujus morbi speciebus refert *Cartheuser*; ast quænam sint illæ species ignoro.

XXXVIII. ALOPECIA; *Ophiasis* Græcis; *Gallis Pelade, Alopecie.*

Alopecia ab *Ἀλώπηξ* vulpes, quasi morbus vulpinus. Genus est morbi cunctis animantibus communis, in quo pili animantium, capilli hominum, plumæ volatilium epidermisque omnium decidunt; in avibus & quadrupedibus dicitur *la mue*; huic morbo homines silvestres vulgo *les Sauvages*, & ii qui pilosi undequaque sunt, obnoxii esse possunt. Cum vero tantum sinciput occupat alopecia, calvitias nominatur, vulgo *la Bhaucete*, cum epidermis decedit, *pelade*.

1. *Alopecia simplex. Descurvium capillorum.* Sennerti. L.

1. Quibus per tabem vel phthisim capilli defluunt, hi alvi fluxu superveniente moriuntur *Hippocr. aphor. l. 6. & coac. 436.* Illud symptoma nulli ratione emendari potest.

2. Accidit & casus capillorum a febre acuta, synocho ut vulgo dicitur maligna; convalescentibus ad hanc speciem plura suadent jatroyptæ, ut fofus adstringentes, cutem corroborantes ex vino rubro cum decoctis salviæ, rore marino &c. lotus ex aqua Regiæ Hungariæ, ex phlegmate ab aqua vitæ accensa residuo; adcps viperinus; succi raparum, ac scillæ, præscribuntur.

3. Accidit alopecia singularis sincipitis seu calvities senibus, ab ariditate & siccitate febrium capillorum; malum illud immedicabile est.

4. Cum a redundante sero, seu a laxitate pororum cutaneorum accidit, quod ex temperie phlegmatica dignoscitur, exsiccantia externa ut supra dicta, item frequens pectinatio, cataclysmus aquarum thermalium, tum cathartica interius usurpata, eaque phlegmagoga a *Galeno* feliciter adhiberi solent.

2. *Alopecia syphilitica* Nicol. Heinfilii; Verduc Patholog. C.

In hac specie non solum capitis, sed & totius corporis capilli decidunt; causa hujus est obstructio radicularum capillorum a veneno syphilitico, vel leproso; dignoscitur signis hisce morbis propriis; curatur litu mercuriali conjunctis fotubus capitis ex decocto emollienti radicum lapathi, foliorum malvæ; & præmissa post catharsim lactea dieta; altera methodus est per sudorifica, sed minus tuta.

3. *Alopecia volatilium Liger, la Mue.*

Aves hoc affectu laborantes mæstæ sunt, cibos non appetunt, his eriguntur plumæ, quas ob pruritus rostro avellunt & excutunt. Serius nasi pulli circa Septembrem huic obnoxii sunt, pluresque moriuntur. Ad curam, aviarium sulphure accenso imbuendum, frigus vitandum, aves itaque Soli sunt exponendæ, oleo & decocto cumini, lupinorum ungendæ, eluendæ.

4. *Alopecia areata seu Area* Jonstoni. L.

1. Illa est species in qua per areas tantum capilli deficiunt, alia alopeciæ nomen retinet, sub qualibet figura dilatatus, in barba & capillo sit, *Sauvages Nosologia Methodica. Tom. II.*

in qualibet ætate, &c. eaque difficilis curatur, si locus fricatus cito non rubescit, si inveteratum malum sit, si densa cutis, subpinguis & ex toto glabra; secus facilius curatur: cura ut sequentis. Hæc est symptoma tinearum, phthiriasis, elephantiasis &c.

2. Alia quæ *ophiosis* dicitur, incipit ab occipitio, duorum digitorum longitudinem non excedit, ad aures duobus capitibus serpit, quibusdam etiam ad frontem, donec duo se capita in priorem partem committant, infantes maxime afficit; in ea etiam cuti superficialiter excoariatur, color ejus mutatur & si pungatur, serofus sanguis exit; curatur humoris viscosi evacuatione per purgantia & apophlegmatismos, ejusdem humoris, dum in fluxu est, repulsione per adstringentia, ut esse ladanum in oleo mastiches dissolutum, deteresione per abrotanum, radices arundinis ustas, dein per sinapi, nasturtium, adipem ursinum.

Ophiosim actu in puero fere trimo observo, cujus symptomata sunt cuticula capitis & totius cutis desquamatio cum asperitate, & squamulis farinosis albis, capillorum lapsu, atrophia, pervigilio continuo & anxietate irrequieta; nulli sunt crinones, nullus apparet pruritus, nisi quod infans vel sibi pone aures sapissime fricat, cutim & contrectat; nulla cutis rubedo præesit, tussis vero comes est, fames inconstans, alvus quandoque laxior, vomitio a cibis paululum dyspeptis, rubedo alterutrius genæ, febricula anomala. Mensis est a quo hic morbus incipit; noctes integras cum infante in cunis agitare necessum est; macies in dies crevit; præmissa catharsi ex manna & syrups de eichoria ana uncia una, eaque post usum jusculorum diluentium repetita, præscripti usum lactis, vespere syrups papaveris dosim, & litum cutis ex oleo; deinde vero his irritis lotionem cutis repetitam ex aqua cum farina paulillo.

Dicitur ophiosis a Græco *ophis* serpens, ob desquamationem cutis. Vide *Gorrai definitiones*. Ophiosis est etiam symptoma pruritus, scabiei, lepræ, erysipelatis, rubeolæ, morphææ nigrae, herpetis, purpuræ verminosa, atrophie a crinonibus, bis vel ter accidit pueris recens natis, seu intra primos menses; phthisicos etiam non raro afficit, an genus distinctum constituat inquirent, & determinant Nosologi; hanc *Gorrai* ad alopeciam refert.

3. Alia leprosa est & incurabilis nec hodie fere cognita, sed eodem recidit, quæ syphiliticam causam agnoscit, & curatur ut syphilitis.

5. *Alopecia porriginosa, Phthiriasis* Hippocr. *la Phthiriasis*. L.

a *Porrigo* & *furfuratio* Sennerti; ea est species morbi in qua non solum pili deficiunt, sed cutis pilosa desquamatur; hoc hominibus in capite tantum accidit. Curatur præmissis catharticis & jusculis aperientibus, per discussionem & deteresionem cum pauculo adstringentium; decoctum cicutum & malvæ hic locum habet.

b Si vero ut canibus & ovibus evenit, ex scabie vel herpete accidat, curatur lotionē ex absinthio, fotu ex oleo cadino, decocto calido sudorifico, unctioe ex oleo cum sulphure, litu mercuriali &c.

Vide *Tineam*, *lichenas* &c. quorum alopecia est symptoma, & potissimum phthiriasim.

XXXIX. ELCOSIS; *Morbis Lazari* Frid. Hofmanni; *Vvarmsbaden* Germanis; *Ulcere exulceratione*.

Ulcus est solutio continui in partibus mollibus cum substantiæ dissolutione a causis erodentibus; physicis facta.

Caries est solutio continui in partibus ossis cartilagineisve, facta a causis putrefacientibus vel erodentibus cum nativi coloris & textus mutatione.

Si cutis, partesque cute denudatæ patiantur ulcera, cariesve, numero, extensione, duratio ne aliisque symptomatis notabiles, morbus inde exurgens *Elcosis* vocatur, ægri vero *exulcerari*, *Lazari*, Gallice *ulceres*, *couverts de playes ou d'ulceres*.

Si ulcera ossibus ipsis adhæreant, ossa colorem nativum mutant, eroduntur, cariola evadunt; quædam etiam intumescunt seu exostosi afficiuntur; in omnibus his casibus ægri atrophii, macilentii, imo hæctica accedente tabidi fiunt; hic vero morbus gravitate, frequentia, periculo, seu pertinacia sua apprime meretur locum inter eos, qui Medicorum curæ committuntur, dum ulcus in abstracto, ut fieri solet, spectatum vitii seu affectibus chirurgicis tantum solet accenferi.

In elcosi est cutis corporisque deformitas, fœditas ob solutionem continui, fœtorem, decolorationem; datur & symptomatum concursus, ut fœtoris, fluxus ichoris, tabi, saniei, sæpius cum carie, exostosi, callis, fungis; aliunde obstinata morbi duratio, periculum vitæ impendens illum cachecticis, chronicis ascribunt; hujus vero species plurimæ sunt & potissimum a virulentia quorumvis exanthematum acutorum tuberculorum & impetiginum soventur; horror itaque chirurgicæ peritos medicos ut genus hoc, ut par est, elaborent, quod tantum hic raptim delineamus: Vide *Fr. Hofmann. c. 6. de pustulosis* &c. p. 426. T. III.

1. *Elcosis fistulosa*; *Fistules*, *absces fistuleux*.

Ortum ducit ab apostemate sæpius neglecto, cognoscitur ex parvo foramine cutis, in sinum internum cavernosum amplioem terminato, oris ut plurimum callosis, unde sæpius ichor purulentus exstillat, a suppuratione visceris aut partis internæ cuiusvis residuus, adeoque est sequela morbi cuiusvis inflammatorii suppurati, aut phlegmones, furunculi, bubonis &c. in oculis creat epiphoram purulentam; in podice fistula ani vocatur, & colicam purulentam excitat; in empyemate, phthisi, tabe, diversas corporis partes perforat; sequitur etiam in artubus vulnera virulen-

ta, vulnera quæ cariem ossis excitarunt, maxime si glans plumbea vel corpus quodvis peregrinum in fundo hæreat.

Curatio apud *Heisterum*, *Platnerum* &c. inquiratur. Potissimum scopus est ut puri liber exitus patefiat, ut fordes putridæ eluantur, aeris accessus arceatur, ut antisepticis putredo præcaveatur, caries si quæ sit destruat, & bona firmaque cicatrix inducatur.

2. *Elcosis variolosa*, *Petit Maladie des os* tom. 2. pag. 401. & 481. C.

Est exulceratio ut plurimum in genibus, tarsis, aliisque articulis exorta cum carie & pedarthrocæ, a viru varioloso, fanatis variolis malignis, residua. In variola, ait *Petit*, superveniunt apostemata in quibus quam citissime fluctuatio percipitur, iisque apertis ossa detecta tumida & sæpe cariola reperiuntur, quia ichor infra periosteum aut in ipso ossium textu latuit hic affectus tabem aut anasarcam lethalem in ferre consuevit.

3. *Elcosis Herpetica*, *ulcera scarpiginosa* *Heisteri* *ulceres dartreus*. C.

Sunt ea quæ intus rubra, calida, sicca, rodentia, in vicinia sunt herpete, erysipelaceo tumore, pustulis obstita, cum pruritu ferino: unde differunt ab scorbuticis quæ pruritu & pustulis carent.

Illæ succedunt morbis cutaneis magna sanguinis acredine, singulari, herpetica stipatis, nec sanari possunt nisi præmissis catharticis diureticis & edulcorantibus massa sanguinis correctæ fuerit; ulcus dein ipsum est lenissimis unguentis, ut cerato Galeni, & simul præparatis saturninis, ut albo Rhasis, diapompholyge tractandum, sæpius decocto emolliente radicum althææ, foliorum malvæ, & quis acidulis eluendum.

4. *Elcosis scrophulosa*, *Ulceres scrophuleux*. C.

Illæ sunt ut plurimum sordida, humida, cum tumore labiorum pallido, crasso, pus vero mucosum copiosum fundunt, non raro in ossibus contiguis exostoses, caries comites habent, digiti pedum, manuum his sæpius infestantur.

Vide signa apud *Petit*, *Meld. des os* tom. 2. p. 480. ubi *dos exostoses scrophuleuses*.

Curatio exigit dietam & pharmaciam internam, qualis in scrophula, nec non chirurgiam & pharmaciam extetnam, de qua consulatur *Petit* pag. 493. & *Heisterus* lib. 5. de *ulceribus*. Vide etiam *Russellum de usu aquæ marinæ* pag. 121. ubi de carie scrophulosa, & *Storc de cicuta*, ac *Ill. van Swieten* de spiritu antivenero hic convenientissimo.

5. *Elcosis hydropum*, *Ulceres œdemateux*, *hæveux*. C.

Sunt ulcera ut plurimum tibiis hydropum innascentia; oriuntur itaque in anasarca, phlegmatia, ascite, aliisque morbis hujus ordinis; initium sumunt a phlyctænis seu ampullis aqua plenis, quæ crepant & multum serum exstillant: vicinia ulceris est livida maculata: simplex datur excoriatio quæ non pus, sed ichorem

rem ferofum diutiffime fundit, & quæ in junioribus robuftis bene conftitutis quandoque morbum priorem folvit, aft in debilibus, fenibus dudum cachecticis grangrænam quandoque & mortem accelerat. Huic ulceri occafione præbet vel leve vulnus, vel fcarificatio arte facta.

Summa itaque prudentia opus eft ut fi utilis fit hæc fontanella, non reficetetur maturius, inde enim hydrops non crudesceret, & ne in grangrænam abeat. Hæc elcosis rheumatifimi crifis eft.

6. *Elcosis scorbutica, ulcers scorbutiques*. Lind. de scorbuto: *Noma ribiarum*. Ill. Linnæi Gen. Morb. 251. C.

Ulcers scorbutica fundunt faniem tenuem, foetidam, cruore tinctam, deinde adest cruor coagulatus, putris, ulceri agglutinatus, carnes hæc crufta tectæ, molles, fpongiofæ, putridæ; margines ulceris lividi tumidi, carnibus fpongiosis infra cutem enatis farcti; fi comprimatulcus, grangræna imminet; vicinia femper œdematofa, dolorofica, e fundo fuccrefcit fungus hepatis vitulini carni fimilis, qui utcumque recesceatur iterum mire excrescit; hoc refecto periculo fanguinis fluxus fupervenit, hæc ulcers diu perfant offibus intactis: tibia potiffimum afficiunt apud Suecos maritimos, ab eryfipellate ortum fumunt, variis foraminibus dehifcunt, pertinaciffima funt,

Efcharotica in hoc cafu inutilia funt; mercurialia, quæ in aliis ulceribus profunt, hic periculi plena funt; hæc ulcers a leviffima contufione fobolefcunt.

7. *Elcosis fpyhilitica; Ulcers veroliques*. Petit tom. 2. pag. 458. Heifter cap. 4. de ulceribus veneris. C.

Ea fæpiffime caput afficiunt, prægreffis tophis, quibus dolores nocturni, exulcerationes, caries laminarum cranii fuperveniunt, nec non adoriuntur extrema inferiora, ubi exoftofes in fпина tibia, osteocopi, deinde caries, medullæ corruptio, tabes aliæque mala fe comites addunt, in perenne ægri fpyhlicium.

Elcosis fpyhilitica & exoftofis ejus frequens comes fæpe fuperveniunt antiquæ fpyhiliti imperite curatæ, five quia non fufficientes præparaciones inftitutæ funt ante hydrargyriofum, five quia pyralifmus excitatus fuit, unde hydrargyrum e corpore elapfum eft, five quia non fufficiens dosis hydrargyri, nec fufficiens tempore litus adhibiti funt, imo debellato viru fpyhilitico exoftofes non raro perfant; corruptaque medulla offium, fiunt caries, ulceræ, quæ vix unquam fanari poffunt; & æger tandem tabe abfumitur. Vide *Petitum loco citato pag. 393. Aftuctum de lua venerea lib. 4. cap. 10. S. 9.*

Apud Angolenfes morbus eft endemicus *Boaff dictus*, quo affecti cum diris doloribus patiuntur iacturam pedum, manuum, nafi, aurium &c. an vero fit elcosis fpyhilitica non fatis liquet. Vide *Dapper Hiftoire des Voyages.*

8. *Elcosis cancrofa, Ulcers chancreux*. G.

Illæ funt duplicis varietatis; vel enim fant fupercificaria, cruftofa, *ficca*, qualia non raro labia narefque deturpant, & *noli me tangere* vulgo dicuntur, ea vero dolore lancinante, carniū duritie, fcarbitie, & mali pertinacia fe produnt; fi intra nares vel os ferpant, ibi *humida*, foetidaque funt. Vel ea cancrofos mammarum, parotidum, oculorum, aliarumve partium tenerrimorum tumores ambiunt, feu funt ipfi tumores exulcerati, labiis extrorfum verfis, tuberosis, foetidis, atro rubentibus, faniemque acrem fuppeditant, unde æger pervigilio, hæctica & tabe fenfim abfumitur, & illa funt ulcers carcinodea, humida, phagædenica &c.

In ambobus balnea, ferum lactis, lac pro omni alimento, jufcula edulcorantia e pullis, ranis conveniunt. In prima varietate cum fuffeffu vidililum oleum olivæ intra quod infufa fuerant folia plumbaginis, ipfa die infufionis illinitur pars cancrofa hoc oleo, & deinceps per quindecim dies femel quotidie iteratur ille litus; dolor a lita atrox excitatur, quoufque ad feptimam diem increfcit, dein vero quotidie decima fexta die efchara nigra crufta absoluta eft, & fponde delabitur; cutis fubftituta tenera eft, fed integerrima, & fic æger fanatur.

In ulcere cancrofo humido nuper celebratur apud Suecos & Anglos pulvis D. Guy, atroviridis, arcanus, quo infpergitur quotidie fultus ope lapidis infernalis in cancri peripheria cufus ufque quo feparatus tumor excidat; hunc pulverem adhibere fufcepti in cancro mammæ, fed frufta, fultus enim carnibus fungofis quotidie excrescentibus obliterabatur.

Methodum palliativam curandi hujus ulceris paffim Auftriores referunt; ufum cicutæ feu extractum conii maculati celebrat *Storckius*, aft nullus apud nos ejus adhucdum fuit fuffeffus; atropa belladonna & folia phytolacæ Berolini laudata extus admovenda majorem fpem faciunt.

9. *Elcosis gangranofa* A. non eft hujus generis quippe chronicorum morborum numero adfcribi non poteft.

Curatio Elcofeos exigat 1. ut crasis vitiofa fanguinis & humorum corrigatur per remedia generalia, ut cathartica, diuretica, edulcorantia, & per fpecifica ut antifcorphulofa, antifcorbutica, prout a viru fcorphulofa, fcorbuticove foverunt ulcers. 2. Ut vitium topicum quod ulceris cicatricem impedit removeatur, illud vero vitium topicum eft finofitas, callofitas, caries latens, ficcitas, fordities & mucofitas ulceris: fublatis fcilicet impedimentis vafatum animalium, tum vegetabilium facile vegetant, crefcunt, & fic vulnera ac ulcers cicatrice obducuntur; cicatrix itaque non eft opus naturæ feu illius principii fentientis, & moventis quod animalium tutelæ & medelæ invigilat, quippe in plantis in quibus illud principium deeft, vegetatio, adeoque vulnerum, ulcerumque fanatio pariter fuccedit ac in animalium.

nimalibus; ut experimentis *D. Du Hamel* constat.

Sinuofitas ulceris est cavitas ejus major quam est orificium; illi sinus a pure, vel physice, vel mechanicè cuduntur in textu cellulari, proindeque in musculorum, tendinumque interstitiis; pus scilicet gravitate sua cellulas imas sibi vias cudit, ac erodendo, laxando, putrefaciendo cuniculos, cavernulasque extendit & auget; in his sinibus calore & mora pus majorem in dies putredinem, fetorem & vim corrosivam adipiscitur; unde summi momenti est illi sufficientem & liberum in loco decliviori exitum parare, ac quotidie pus illud expurgare; hoc præstant peritæ excisiones carniū succrescentium, quæ orificium minuant, callorum erosiones, aperturæ ex adverso artus apostematosi factæ, deligationes bis in die institutæ, puris ex sinibus expressiones, situs effluxui puris commodus in artu ægro servandus, quies hujus partis, ne pressione pus vias sibi aliorum cudat.

Callositas labiorum ulceris in diuturnis sinibus accedit ex eo quod aeris accessu partes excidentur, turundis, candelulis, firmioribus compressis dententur, apprimantur; eodem aeris accessu putrefactio puris acceleratur, radii deligatione, frequentiori & iudi deterfione colligamenti purulenti, succrescens de novo caro dura, callosa, & ad excrescendum minus apta evadit; ergo satius est suspenfa manu ulcera mundare, injectionibus leniter detergentibus uti & pus e sinibus evertere: calli vero vel emolliuntur, post leves scarificationes, appositis emplastris, & iterum institutis scarificationibus usquequo suppuratio callum auferat, vel emolliuntur appositis turundis ex sapone vulgari factis, & in sinu per noctem derelictis; vel demum utendum lapide infernali, qui escharam excitat & phlogosim, unde suppuratio & calli destructio; de quibus consulantur Chirurghi.

Caries nascens ex ossis decoloratione, periostei separatione cognoscitur: *perfecta* ossis ulcus est, vel fragilitas & erosio; alia ossis laminas tantum exedit, altera in cavum medullare penetrat, & medullam inflammat, suppurat putrefacit; quoties in fundo vulneris est os cariosum, frustra teneatur ulceris sanatio; nunquam firma caro succrescit, ichor ex carioso osse promanans carnes erodit, emollit, & cicatricem impedit; ergo cariei prius est medendum partem ossis cultris, malleolis, scalpris auferendo, residuum corrosivis ac septicis, imo igne actuali destruendo, usquequo succedat exfoliatio, seu partis teredinose nigra in minima, vel majuscula fragmenta divisio, a supposito sano esse separatio.

Siccitas, rubedo & phlogosis ulceris facile cognoscuntur; dolore, pruritu, calore stipantur; ea impediunt carnis excrescentiam, adeoque indicant remedia emollientia, humectantia, ex decocto plantarum vulnerariarum, lotiones ex

aquis acidulis, ex decocto hordei, oryzæ, potum similem, juscula refrigerantia.

Mucositas, fordites & putredo ulceris cognoscuntur ex abundantia puris viscosi, serosi, foetidi, carnis mollioribus, pallidis, fungosis; si negligantur hæc ulcera potissimum ætate, muscæ carniaræ in his ova sua deponunt, quibus exclusis larvæ vermiformes in ulcere nidulantur; hoc vitium avertitur frequenti deterfione, lotione ex decocto plantarum amarore, succo resinoso gaudentium, unguentis, resina & balsamo scitentibus, præparatis saturninis forma pulveris adspersis, aut unguentis viride æris recipientibus; nec non fungi cultro refecantur, aut alumine uto exeduntur.

In elcosi cancrofa, scrophulosa, syphilitica, aliisque nullum salubrius auxilium quam usus internus extracti cicutæ, id est conii maculati Linnaei; hujus extracti analysis ab *Ill. Roberto Langer* instituta dedit fere tertiam partem, tum spiritus alkalinii volatilis, tum salis ejusdem indolis, evaporato per coctionem spiritu rectore virulento plantæ.

Hujus extracti in pillulas redacti grana 10. 12. 14. mane & vespere deglutuntur; ascendendo sensim ad majorem dosim, ut 30. gr. & raro ad drachmam unam; hoc vero medicamen per menses continuandum, interea dum ulcus decocto soliorum bis de die oblinitur, cum vel sine melle rosaceo, & aliquot guttis spiritus salis.

Hæc solis medicaminibus & congrua Chirurgi opera *Ill. Locherus Medicus Viennensis* non solum ulcera cancrofa, scrophulosa, cacœthea quam plurima sanata vidit, sed etiam scrophulam, carcinomata, contracturam arthriticam, arthritidem vengream, scabiem vengream, phthisim scrophulosam, phisconiam &c. sanavit. In juvenibus celeriter est effectus quam in annosis; dosis granorum 14. sapius sufficit.

10. *Elcosis Ægyptiaca. Tarbo Ægyptiorum.*

Apud Ægyptios, ut mihi retulit *Illust. Pery, Doct. Med. Anglus*, recens ex Ægypto redux, viget morbus endemius, *Tarbo* dictus, qui pedum, manuumque ulceratione, atque doloribus atrocibus est insignitus, quique successu temporis articularum affectorum successivum lapsum inducit; addit intermittentes febres fere nullas in hac regione; ast scorbutos plurimos observari.

XL. GANGRÆNA, *Gangrene humide*; cujus ultimus gradus *Sphacelus* quibusdam dicitur.

Plura successiva signa gangrænam præsentem denotant; 1. mors partis, seu ejus anæsthesia; immobilitas, frigus; 2. textus facilis lacoratu; 3. color lividus, griseus, deinde nigricans; 4. dissolutio putrida cum fetore cadaveroso.

Discrepat a necrosi; 1. infarctu tumido, 2. putrida dissoluzione: color ex roseo nativo mutatur in atro-rubrum, vel pallidum, deinde

lividum, ac denique nigricantem, vel cinerium.

Calor nativus mitis abit in frigidum gelidum. Consistentia elastica mollis abit in flaccidam, lacerabilem, dissolutam. Motus proprius omnis est vel musculorum, vel arteriarum; motus muscularis partis gangrenosæ cessant, licet pars tota ut manus motum habeat a vicinis musculis, ut a musculis ulnæ; pulsatio vero arteriæ quandoque subsistit, quandoque evanescit in parte gangrenosa.

Demum ocius, serius gangrenosa pars foetet, putreficit, dissolvitur, quod in necrosi non accidit.

Gangrænæ primus gradus vulgo a Medicis Scholasticis *gangrana* proprie dicitur, & partis mors definitur, in qua tantum adest tendentia; & dispositio proxima ad putrefactionem; verum nomina morborum generica non debent mutari pro diversis eorum gradibus; secus triplicandus esset eorum numerus. Partes omnes molles, & potissimum fluidæ animalium, maxime vero excrementitiæ, cruor etiam sponte tendunt ad putredinem, a qua, durante sanitate, immunes fluunt, per novam chyli acescentis admixtionem, continuam humorum resolutionem, & putrescentium excretionem, adeoque fluidorum circulationem, docet Physiologia potissimum Stahlina. Adeoque ubi fluida extra, vel intra vasa hærent, nec de purantur, ea tanto citius putrescunt, quo magis alkalescentia sunt quo acriori colori exposita, & aeris pervia, nisi viscositas, siccitasque motum intestinum putrefactorum impediatur; docent experimenta culinaria.

Putrefactio itaque, seu molecularum sulphurearum volatilium, & alkaliorum volatilium salium accessus, & lucta mutua est causa efficiens gangrænæ, ubicumque solita ejus impedimenta desiciunt.

Principia vero gangrænæ sunt quæ fluidorum depurationem impediunt; eorumque motui putredinoso favent, si tamen necrosim excipiamus, quæ alterius indolis videtur esse, adeoque diversum genus constituere debet.

Gangræna supponit fluida resolutioni apta, non vero glutinosa, adiposa, sebacea; maxime vero cruoris in vasis congestionem; ejus vero principia diversas species distinguunt.

1. *Gangræna a contusione* D. Quesnay cap. 2. de gangræna, pag. 1. A.

In carnibus valde contusis vasa tenerrima lacerantur, fluida in textum cellularem delapsa coagulantur, cætera in textu vasorum intercepta hærent, hinc putredinis initium; ast natura hos obices superatura majori nisu cruorem in has partes impellit, unde affluxus, infarctus, phlogosis, dolor obscurus, nervis scilicet a contusione solutis; mediante calore acceleratur vel suppuratio, vel putredo gangrenosa.

Contusionem sæpe comitatur commotio nervorum, unde eorum *supor*; inde interceptur fluidi nervi irradiatio vivifica, inde laxitas partium

major, & novum gangrænæ principium, maxime si commotione per ossam compagem ad cerebrum perventa delirium accedat; unde fit ut natura opus tum resolutionis, tum suppuracionis negligat; inde stasis putrefactiva ulterius progreditur.

Si vero vulnus adsit, adeoque aeris accessus, si vulnus a sclopeto carnes altius penetrerit, sinusque cudad, ex quibus fluida vitiosa difficile elabuntur, ibique sit summa vasorum destructio, & fluidorum ignea acrimonia, inde principis conjunctis fiunt gangrænæ celeriter depauperantes. Tabum etenim gangrenosum vasa vicina emortua subiens, inficit, corrumpit; nil enim ad carnes dissolvendas & fluida corrupenda aptius; nisi vis vitalis quæ suppuracionem molitur, hoc tabum expellat, & contagii effectum arceat; ut a pomo putri pomum contiguum, ita a dente carioso dens vicinus, & caro sphacelatæ continua sphacelo inficitur, vasis capillaribus tabum veluti fugentibus, nisi fluido in circulum ex adverso truso replentur, erythema ita tumidum cum textu carniis pastaceo, sine tensione, sine calore notabili cito livescit, vulnera contusa ambit, circulo rubro sensum a centro recedente, & gangrænâ designante.

2. *Gangræna ab infiltracione* D. Quesnay p. 1. c. vi. A.

Quoties intra textum cellularem, in adipis locum succedit lymphæ, serum, pus, lac, lochia aliufve humor facile putrescibilis, toties intumescencia mollis, flaccida, vix dolens, infiltracioni tribuitur; quæ a quadruplici principio dependet; scilicet 1. a laxitate prævia partis infarciendæ; 2. a copia fluidi infarturi; 3. ab obstructione vasorum sanguiferorum ut plurimum erysipelatosæ; 4. vel a venarum strangulatione tum per externam pressionem, tum per spasmodicam constrictionem quam inducit irritatio.

Hæc infiltratio phthificis, scorbuticis, convalescentibus plures hæmorrhagias, diarrhœas, phlebotomias passis, morbis chronicis cum amphimerina junctis, ulceribus, erysipelatibus a magna tensione ortis, vulneribus venenatis, lactis & lochiorum refluxibus, hydropticis morbis, &c. supervenit; quoties enim cruor venas difficiliter subit, & a retro pellitur, toties ibi stagnans in extremis arteriis sanguineis lymphatica diducit, & lymphaticus humor, quo onustus est, uberius subit textum cellularem, ex quo vix reverti potest in circulationis vias; adeps quidem inibi lente progrediens a putredine immunis ferme est, utpote viscidus; verum humores serosi ibi stagnantes solida relaxant, & si calor accedat & acrimonia, demum putrescunt; & gangrænâ excitant.

3. *Gangræna ab strangulatione*, D. Quesnay, c. 1. & xi. A.

Si vasa sanguifera, tum venosa, tum potissimum arteriosa ab aponeurosis, membranis, calyptrifve, ligamentis, compressionibus, nervorum

rum vulneribus acri irritante quovis, coarctentur, languet statim circulatio inter ligaturam & cor, & in ramis vicinis; unde gangræna, quam præcedit infarctus tumidus rubore & phlogosi fugaci stipatus, si venæ sint strangulatæ; hinc textus flaccidus, elapsa inflammatione mollescens, pastaceus; si vero arteriæ sint strangulatæ ut in vulnere cranii, fasciæ latæ, vel nullus tumor extus appareat, sed tantum mollieties, pallor rapide crescentes, vel tumor inflammatorius, tensivus initio, sed cito in flaccidum œdema terminatus, & deinceps sphacelus ab stagnantis cruoris & lymphæ in textu celluloso debitu.

Si ligaturæ tantum venas coarctent, inde tumor maximus & ab infarctu gangræna; si ligatura simul arterias coarctet, gangræna etiam sicca potest oriri. Idem præstare possunt tumores in inguinibus, & axillis positi; inde enim pressis venis tumor magnus, pressis vero arteriis atrophia & necrosis; vulnera sunt vel puncturæ, vel incisiones, vel contusiones vel lacerationes, quæ nervos tendinesve afficiunt.

Puncturæ a clavis, acubus, styli, spinis trachini, aculeis raie, ononidis, &c. si nervos aut etiam fibras nerveas attingant, non vero transversim fecerit, si aponeuroses irritent, eadem die sine infarctu tumido notabili, partium vicinarum gangrænam ab strangulatione inducunt, quam accelerant spirituosæ & aromatica, tollunt profundæ incisiones, quæ laxant textum, sedant olea tepida.

Verum si gangræna non nisi post quatuor vel sex dies a punctura se prodit, strangulatio tunc oritur a causa physica, scilicet a fluido quod in fundo vulneris corruptum membranas irritat, & inde strangulatio gangrænam late diffundens; perperam illæ gangrænae tribuuntur degeneratiõni humorum, cacochymia, veneno.

4. Gangræna a veneno D. Quesnay cap. 12. A.

Inter venenatos serpentes sola vipera apud Gallos debet reponi, nec aliud est vere venenatum animal; si vespam & apem excipias. Quidquid de aliorum hujusce regionis serpentium veneno traditur, error est plebis; soli serpentes duobus dentibus in maxilla superiore armati, venenum in morfu gerunt.

Vipera manum momorderat hominis; qui vulnus illico fuxit, ast lingua ei, referente Paræo, multum intumuit, vix loqui poterat, inde in syncopes lapsus fere moriebat; brachium ad scapulam usque emphysematose tumuit cum dolore. Alter quem viperæ caput abscissum pupugerat cardialgia affectus, dein pressionem pectoris ante & pone, quasi ferreis vectibus vinculus esset, expertus, cum eum pedes sustinere recusarent, delectus est in lectum, ubi difficillime respirabat; accessit magnum frigus per horas duodecim, pulvere viperino calor rediit, sudore oborto brachium enormiter intumuit cum toto latere ad umbilicum usque; accessit nigra ecchymosis in illis partibus, embrochationes spirituosæ & theria-

cales per tres septimanas usurpatæ morbum fugarunt.

Aliis vipera mors magna debilitas, syncopes, sudores, frigidi, vomitus, ardor viscerum quandoque superveniunt, neglectis remediis pars demorsa & vicinæ gangrænescunt, nisi mors gangrænam prævertat: alcali volatile est ibi specificum.

5. Gangræna ab inflammatione, D. Quesnay c. 4.

Inflammationes gangrænam inducunt tum ratione infarctus sylvstrophici, tum ratione strangulationis vasorum a nervis & aponeurosis irritatis; præstant idem inflammationes puræ intensissimæ quæ suppurantibus acerbis petractantur.

Inflammationes malignæ primo aspectu videntur erysipelaceæ, parum tumidæ, sed tactu frigida, & veluti duræ, sine ulla elasticitate aut tensione, adacto scalpello nullus ferè sensus, accedunt pustulæ lividæ, pulsus sensim minuitur, mors accedit; hæc inflammationes mortuas nuncupat D. Quesnay.

Inflammationes causticæ, quales in anthrace observantur, quæ licet lapsu escharæ sicæ & nigre accidente suppuratione feliciter quandoque terminentur, alias tamen carnes ad usque ossa corumpunt, ut anthraces illi quos observavit Poreus, & malum ardentium vocant Franciæ Historiographi.

Inflammationes erysipelatosæ acres gangrænam altam inducunt, nam ardor inflammatorius alius pendet a principiis mechanicis seu valido arteriorum & fluidorum attritu, alius a physicis, scilicet a caustica humorum acredine ex qua phlyctenæ erysipelatibus adnascuntur, calor urens adest; interea pars consistentiam œdematosam cito adipiscitur & gangræna late serpit.

Demum inflammatio per nimium infarctum accersit gangrænam quæ cum magno tumore demum livescente & remollescente stipata sit, distinguitur ab inflammatione maligna, gangræna imminet si tumor deprimitur, rubedo obscuretur, calor extinguatur, elasticitas evanescat, carnes pastaceæ, compactæ fiant, dolor abeat.

6. Gangræna ex ambustione D. Quesnay, c. 16.

Pars ipsamet profunde ambusta sphacelo sicco seu necrosi afficitur, carnes vicinæ ob influxum sanguinis & sylvstrophicam inflammationem, gangrænam patiuntur cum dolore atroci, pustuloso, quandoque erysipelate.

7. Gangræna a gelu D. Quesnay, cap. 18. Gangræna a frigore nimio Vandermonde Journ. de Med. Juin. 1758. A.

Ille sphacelus incipit a dolore frigorifico atroci, quem sequitur stupor, pallor, aridura partis, potissimum extremorum ut pedum, manuum; mentulæ, nasi &c. quæ partes dein œdematose intumescunt cum motus impotentia; & demum gangræna etiam supervenit.

Adolescens eum pedibus nudis per nivem iter fecisset, dolores atroces pedum sensit, in No-

foecomum delatus, igni admotus diu doliuit, palma pedum, subtus pallida, frigida, minime tumida, superne pedes rubri, tumidi, calidi, digiti pedum atrorubri, tumidi, vix sensu præditi, tibie tumidæ, cutis dura, purpurea, venis violaceis variegata, vestigium digiti servans, calida, dolor lancinans, pressionem linteorum non sufficiens, alibi pruritus a frictione lancinans, pulsus durus, frequens, cephalalgia.

Intra situlam plenam aqua frigidissima identidem renovanda, cum nive & glacie ulterius frige facta, immissi sunt pedes per horam, inde levamen, deinde per bihorium, inde nigredo digitorum evanuit, tumor decrevit, dolores imminuti; balnea sexies repetita sunt, vespere frictiones ex aqua frigida, dein vinum aromaticum & camphoratum; intra octiduum æger sanatus abiit.

8. *Gangræna a putredine.* D. Quesnay c. 20.

Ea est quæ ab antecedente putredine dependet, 1. si a dissolutione putrida humorum, gangræna sine dolore accedit, ac forma emphysematis intense rubri vel coccinei, quasi erysipelatosi, se prodit: ægri paucis diebus interpositis facti cedunt. Vifa est illa gangræna in variolosa per totum fere corpus diffusa, *Ephem. German. cent. 6. observ. 81.* Cutis pressa stillabat humorem sanguinolentum; omnis scarificatio in hoc morbo hæmorrhagias incoercibiles excitat, non secus ac in scorbuto.

2. Si a suppuratione putrida pendeat, signum est tabum pure in massam sanguinis resorptum, principio vitali energiam suam abulisse.

3. Si a congestione putrida seu inflammatione systrophica, tunc pars remollefcit, sensum remittit, & rubedo in livorem mutatur.

4. Quandoque supervenit a fluidis extravasatis, ecchymomatibus, excrementis in vesica, alvo retentis, in hernia, ulcere cavernoso, &c. congestis.

In cadaveribus successively putrescunt 1. abdominis viscera ob excrementorum putredinem: 2. partes fauciatæ & pulmones ob aeris contactum; 3. partes teneræ, ut collum, labia, genitalia, ubi etiam fucci excrementitii.

Praxis.

In gangræna datur semper infarctus & tumor a sanguinis afluxu, quem natura concitat eo sine ut sanguis stagnans tum ulcerius promoveatur, tum resolvatur a calore, tum demum ut suppuratione, tanquam tuissimo & felicissimo remedio, mortuum a vivo segregatur.

Infarctus vero & tumor vim vitalem suffocari aut cito suffocatum iri indicant quoties lividitas aut mollities pastæ, aut firmitas iners & tensione destituta accedunt; adeoque imminendus est, quod præstant 1. diæta liquida, resolvens, phlebotomia repetita; 2. scarificationes quæ nunc ad textum cellularem tantum, nunc ad musculos ipsos infarctos, pro sede mali, debent pertinere, additis dein antisepticis & re-

solventibus, necnon suppurantibus, si superficialia tantum immineat gangræna; sed si profunda sit, tantaque tabes solidorum ossium, artuum, ut nulla spes sit fore ut solvatur infarctus, ad imputationem deveniendum est.

Contusiones quo plus inflammatae sunt & tensæ ac dolorificæ, eo magis periculosa; verum quo plus stuporis secum invehunt propter commotionem nervis aut quod pejus cerebro illatam, eo pejores sunt.

Si tumor vix elatus, calor suffocatus, firmitas iners & sine tensione, aut sensus imminutio cum mollitie putæa inveniantur, *strangulatio* vasorum arteriosorum metuenda est. Si vero maximus tumor livescens aut atro ruber a vulnere partem occupet, *strangulatio* venarum vel ligatura aut compressio significatur; in his vero casibus aromatica, calida stimulantia sunt perniciosa; una salus est in incisionibus, quæ tendinem, nervum omnino præscindant, & quæ aponeuroses contractas solvant illæ vero incisiones ultra textum adiposum debent pertinere, cum illæ aponeuroses ibi lateant.

Vulnera a *globis ignitis* inflicta sæpe, cum alte perfodiunt, artus commovent, compagem ossium, contundunt carnes & membranas crispant, tum illico, tum post aliquot dies, unde stupor partis, omnium gangræna principiorum pessimum; præstat in hoc casu ita dilatare vulnus ut medicamina fundum vulneris subeant, ut materies putres eliminari queant; apertura ex adverso facta, setaceum per vulnus tractum, uno oleum terebinthinae fervidum injectum his indicationibus satisfaciunt.

Infiltratio quæ a suppressis sanguifluxibus anasarcam excitat, quæ a repetitis phlebotomiis aut hæmorrhagiis fit, interna remedia & analeptica requirit; inde vero vix unquam timenda gangræna; verum infiltrations quas humorum dissolutione putris & ulcerosa creat, quas febris amphimerina suppuratoria, caries & ulcera interna fovent, non raro post longum tempus erysipelatosam excitant inflammationem, quæ gangrænam lethalem & immedicabilem accersit; frustra diureticis catharticisque eam debellare conaris, inde vires prostratis; infelices sunt scarificationes quæ mortem accelerant; inutilia sunt, quæ a medicina & chirurgiæ peni petuntur, auxilia.

Erethismo seu crispaturæ aponeurosum tria possunt opponi remedia; 1. laxantia ut diæta humidans; phlebotomia repetita & topica emollientia; 2. si ea non sufficiant, incisiones aponeuroseos sunt instituendæ ad sufficientem altitudinem, illæ autem aponeuroses utut sint in trunco tenues & in artubus magis crassæ, per totam corporis superficiem extenduntur; tales sunt quæ musculos humeri, ulnæ, femoris, capitis colli, palmæ manuum & plantæ pedum vestiunt. Dantur aponeuroses duplicatæ, quæ musculos temporales, quæ in dorso magnum dorsalem, sacrolumbarem, &c. in abdomine rectum &c. involvunt: solvendæ sunt illæ apone-

uros, si ossibus insideant, ad usque incisio-
nes penetrante debent. 3. Deum sensibilitas par-
tis irritata tollenda est; quod præsent caustica
ut oleum terebinthinæ, caryophyllorum, cinna-
momi, aut alterum oleum destillatum ex planta
aromatica; sic oleo terebinthinæ curatus est Ca-
rolus Nonus a *Pareo*; sic curantur odontalgia
curiosæ: si vero ea non sufficiant, oleum etiam
fervidam adhibendum est, quod *La Peyronie* ad-
hibuit in punctura tendinis *Principis de Dombes*,
tendines vero majores ut & nervi puncti tum
oleo fervido, tum excisione curantur.

Ubi gangræna a *morsu viperæ* metuenda est,
debet pars dentibus viperæ, tanquam duabus
aculis, puncta, sine scarificationibus absteris,
foveri vino vel aqua vitæ in qua dissoluta sit
theriacæ drachma, simulque theriaca ad drach-
mam unam semel vel bis usurpari, qua sola
methodo omnes sanare consueverat *Chirurgus La
Motte*.

Inflammationes malignæ seu gangrænosæ vel ab
externa, vel ab interna causa pendent; si ab in-
terna pendeant, nunquam juvant scarificationes
ad vivum usque protensæ.

Rursus inflammationes a causa interna sunt
vel externæ vel internæ; internæ pendent a prin-
cipio deleterio fluidis commixto, quod phlebo-
tomia tollere nequeant, adeoque plebortomia
vix unquam in illis conveniunt; solum per-
fugium est in antidotis, cardiacis, alexipharmacis,
sed ita prompte hæ inflammationes internæ, so-
pito dolore, abeunt in gangrænam, ut nulli re-
medio locus superfit.

Externæ vero inflammationes gangrænosæ non ita
certo mortem inferunt: dantur enim gangræna
criticæ, & quæ criticæ non sunt, sæpe non
ultra partis inflammatæ limites sese extendunt,
imo oborta suppuratione in marginibus sponte
quandoque segregantur a vivis caribus. Caven-
dum tamen ne tabum putre, quod efformatur,
repat in vicinas partes, quod in inflammationi-
bus gangrænosæ per infarctum ortis metuendum,
multo minus in gangrænis ficis, vel inflamma-
tionibus causticis quales sunt erysipelata, escha-
rotica, anthracis, crustæ gangrænosæ, &c.

Ad suppurationem promovendam in mortuis
illis inflammationibus, intus & extus usurpan-
da sunt, quæ calorem & stimulum procreant,
topica sunt aptissima resolutiva & diaphoretica
actuosa, non raro sinapismi facti ex fermento,
& camphora, sale ammoniaco, sinapis semine,
cum aquis spirituosis & oleis essentialibus æ-
thereis.

Si vero jam gangræna adfit, sperandum est,
si fixi jam sint limites ejus, si margines inflama-
tati suppurationi se accingant; tunc partes
mortuæ scalpello incidendæ vel excidendæ in-
tactis vivis; si vero cessante gangræna progressu
nulla sit suppurationis spes, spiritui nitri de-
bent partes mortuæ comburi, ut vivæ ad sup-
purandum excitentur, & tabum putre destruantur.

In erysipelatibus gangrænosæ infarctus est maxi-

mus vel valde extensus; horum vero cura exi-
git 1. ut carniū mortuarum phlyctænis, macu-
lis lividis obstatarum, infarctus solvatur, 2. ut ha-
rum carniū succi a putredine immunes ferven-
tur, condiantur; 3. ut carnes vicinæ stimulentur
ad suppurandum; 4. ad promovendam ope sup-
purationis mortuarum separationem a vivis.

Antiputrida quæ ibi conveniunt sunt 1. ace-
tum, spiritus salis, sulphuris, vitrioli aqua di-
lati, salia neutra, imprimis sal ammoniacum.
2. Spiritus terebinthinæ, essentia Rabel, spiri-
tus nitri anaticis spiritus vini partibus dulcifi-
catus. 3. Sal marinus, nitrum. 4. Rosinæ &
balsama, terebinthina, myrrha, camphora, sy-
rax, pix. 5. Vinum, aqua vitæ spiritus vini.
6. Exsiccantia balsamica, ut myrrha, colophone,
aloe, resina. 7. Rodentia urentia, ut oleum fer-
vens, ferrum candens, ærugo, spiritus nitri hy-
drargyri foetus, aqua phagædenica.

Furunculi majores fumme dolorifici non inci-
dendi sunt quandiu crudi & dolentes nisi in pe-
rinæo vel vulva siti sunt, tunc enim metus
est, ne pus sibi sinus cudad; expectanda sup-
puratio quæ concreta solvat, & crassamentum ma-
turet.

Erysipelata caustica quæ crustaceam escharam
faciunt, pendent a vi materiæ lapideam causti-
cum emulantis; harum crustarum separatio pa-
riter debet promoveri per olea emollientia &
digestiva, ut ceratum Galeni, si eschara crassior
sit, ea incidenda, & ubi secedunt, avellenda
fragmenta; vitanda spirituosa actuosa; juvant
tantum topica resolutiva, anodyna.

Anthracis eodem modo tractandi, vitanda
sunt, irritantia, monente etiam *Pareo*, lenia
emollientia et suppurantibus eligenda; tantum
apex emortuus oleo ferventi vel aqua forti com-
burendus, dein expectanda suppuratio; retar-
datur etiam eschare putredo ope spiritus tere-
binthinæ, essentia Rabel, spiritus nitri dulci-
ficati cum spiritu vini, sed caustica tutiora
sunt.

In *ambustione* quæ cutem tantum erodit, non
vero ultra penetrat, dolor & pertinacia majores
sunt quam ubi carnes ipsæ comburuntur,
quippe secretoria cutis irritata fundunt serum
acre & copiosum, quo affectus perennat adhi-
bitis unctuosus. 1. Antequam infarctus, vel tu-
mor excitentur, igneæ partes extrorsum ducen-
dæ solutione vitrioli, atramento, spermate ra-
narum, albumine ovi, nuce gallarum, vulne-
rariis, astringentibus herbis. 2. Accedente in-
farctu indicantur emollientia, laxantia, adipo-
sa, unctuosæ, olea, butyrum. 3. Si inflamma-
tio adveniat his missis, fomenta ex aqua tepi-
da, mucilagines, lacticia, farinosa usurpantur,
& propter sævitiam doloris adduntur anodyna.
4. Quandoque anodyna paululum volatilia ad-
hibentur, ut camphora, flores sambuci, folia
tabaci, hyposciami, sapo, stercus avium, &c.
si dolor mitior sit cepæ coctæ vel tritæ con-
veniunt. 5. Cum pars ambusta suppurationem

nem putrem suppeditat, antiseptica; ut vinum, aqua vitæ, nitrum, sal marinus indicantur.

Perici sunt qui tandiu uruntur solo vino; quamdiu propter sensibilitatem non licet. aquam vitæ addere, mox puram admovere, usque ad integram sanationem. Juvat non raro folia viridia tabaci, vel betæ apponere, & super splenia vino madida applicare, quæ sic vulneri non adhærebunt.

Si frigori vel gelu debeatur sphacelus, amputatio non est instituenda quamdiu nulla est dissolutio putris, quæ sola viciniam inficit, & in vivo instituenda est amputatio, non in mortua carne. Pars congelata statim nive vel aqua frigida est confricanda, ne subito regelascendo crepent vasa; interea cardiaca sudorifica intus usurpanda.

Si a putredine antecedenti humorum in vicinis partibus ortum duxerit gangræna, vel ea pendet a dissoluzione massæ sanguinæ, & in hoc casu de ægro conelamatum est; vel pendet a peculiari acrimonia venenata, adversus quam dantur specifica antidota, ut in syphilide, scorbuto, scabie, & tunc illa antidota usurpanda sunt; si ab ulcere putrido oriatur, tunc adhibenda sunt antiseptica fortiora, ut 1. balsamica, quale est oleum terebinthinæ; 2. Salina, ut sal marinum; nitrum, sal ammoniacum, pulverata & magna dosi adpersa: 3. Exscarotica ut acidum nitri dulcificatum, aqua Rabel, imo oleum bulliens, unguentum Ægyptiacum, viride æris, aqua phagedenica, sublimatus corrosivus, &c. inde fit eschara quæ carne putredine defendit, usquequo suppuratio partem sphacelosam a sana seperaverit; non tamen negligenda intus alexiparmaca.

XLI. NECROSIS, l'Ergot; le Feu St. Antoine, la Gangrène sèche, le mal des ardents,

Morbus est chronicus, in quo artus, ut pedes, manifeste, post stuporem & dolorem, ut plurimum sine tumore acrescunt, exsiccantur, & sensu, motuque amissis sponte ut plurimum a corpore secedunt,

Differt a gangræna, 1. quod in gangræna fit tumor ut plurimum inflammatorius: 2. quod pars gangrænosa in putredinosam mollitiem fetidissimam vergat: 3. & quod citam mortem intenet; necrosis vero partes muniæ siccæ similes reddat vix foetidæ, nisi ubi mortuum a vivo separatur, ac per menses divexat. Differt ab arthritide scorbutica quacum convenit ratione dolorum, quod in arthritide illa sint stomachaces signa, dolor noctu urgentior fit, nec artus excidant.

Species hujus generis a nemine distincte traditæ sunt, excepta necrosis ustilaginea, de qua nuper Cl. Salerne plura docuit; cæteras primus fere Ill. Quesnay in eximio tractatu de gangræna sicca tantum delineavit.

Sanguis viscosissimas, tenax, nigricans, & ea

siccitate ad putrescendum ineptus, simulque in extremis partibus hærens, sero per calorem, ventilationem, diaphoresim evaporato, hujus morbi est materia morbifica, inde stupor, dolor livido, siccitas, mors partis, atque in limitibus superveniens suppuratio gangrænosa, corruptio tendinum & ligamentorum sine ullo dolore, artum nigrum, siccum, mortuum a vivo segregat.

1. Necrosis ustilaginea. L'ergot. C.

Vide *Histoire de l'Acad. R. des Sc. ann. 1740. 1748. 1752.* & le second volume des *Mémoires des Etrangers mæ. 1745. a Cl. Salerne; Acta Lipsiæ 1708. a Lanzio & 1752. pag. 634. item Commentarios Lipsiæ Ludovigil an. 1757. pag. 72. & 601. Illustriss. Quesnay, de gangrana sicca, pag. 355. & 497.*

An sit idem cum malo ardentium? vide *Mezerai, Histoire de France ann. 1090.* licet morbus ardentium cum arthritide scorbutica magis affinis videatur.

Ustilago vulgo *secalis cornutum*, Gallice *ergot*, & *saigle ergoté*, de quo scripsit. *Moellerus Comm. Lipsiæ anno 1752. pag. 634.* vocatur illud secale, cujus spicæ gerunt aliquot grana, sex vel septem lineas longa, cornuta, extus nigra, intus alba, Germanis *Brand & Mutterkorn* dicta, ab ustilagine *nigella* dicta diversissima; nam in ustilagine tritici, avenæ; semen est intus nigrum & pulverulentum, non corniculatum. Secalis cornuti proventus uber est annis pluviosis, & in agris paludosis, quales sunt Soloniæ juxta Aureliam, inde forte Secalauniæ Latinis dictæ, & agri Blesensis, Vastiniensis, Bituricensis Provinciæ his morbus epilemice grassatur, scilicet quoties deficiente tritico abundat hoc secale, quo pauperes panem conficere coguntur; unde viget epidemia statim post messem usque ad hyemem; plures mares quam foeminas odoritur, & sæpius apud Solonienses pedibus quam manibus nocet; forte quia in locis humidis illi laborare consueverunt,

Illam morbi species sine febre, sine tumore, pedes vel manus aggreditur, doloribus intentis stipatur, colorem nigerrimum & siccitatem summam partibus conciliat, ac demum post plures menses artum mortuum a corpore segregat; vi si sunt trunci cruribus orbat, alii uno crure & uno brachio, rarissimi ambobus cruribus & brachiis mutilati; pluries accidit ut digiti pedum inscisi excidant, paucissimis extremus natus delabitur. Agri Solonienses in Nosocomium Aurelianense deferuntur, ubi observati sunt a *Chirurgo Noello*, & nuper ab *Illustrissimo Medico Salerne*.

Incipit morbus a lassitudine, sine febre, sine inflammatione; raro rubent partes extremæ; facies vero, totaque cutis pallet ac livescit, ventet induratur & tumet, mens hebes est, & hebetudo crescit cum morbo; urina & faeces rite secedunt faeces tandem sunt foetidæ; corpus emaciatur; pedes & manus stupore afficiuntur, cum dolore deinde punctorio,

qui cum atrox est, pulsus frequentiam fugacem cum sudore capiti & epigastrii excitat; secus pulsus est parvus, & ita debilis, ut vix percipi queat; appetitus interea non deficit, ab alimentis calidis læduntur & sudant; raro accidit dolorem pedum, manuumque esse urentem & rubore stipatum, quod solum refert *Noëlius*. Verum tamen est hosce dolores atroces mitescere, si artus aeri frigido exponantur; interea frigeant & pallent ægri, difficulter se movent, dolor sensim affurgit a pedibus ad tibiam, crus, &c. a manibus ad ulnam, humerum, quæ partes successively exsiccantur, & ita nigrescunt, ac si fumo fuissent indurata; tunc vero cum nigrescunt, cessat dolor partis, imo sensus & pars mortua est, sed sicca, non foetens; cutis videtur corrugata, quasi, ait *Noëlius*, diu in aqua frigida stetit. Necrosis illa demum silitur in tarso, tibia, genu, &c. & tunc linea quædam cuditur superans vivum a mortuo, qualis cuditur ope lapidis infernalis, illa sola linea humida est, putris & foetida; sensim per frustra aut artus integri mortui, carbonis instar nigri, a vivo segregantur, aliquamdiu vero hærens ligamentis, tendinibus, laciniatis nondum omnino dissolutis. Si imperite cataplasmata maturantia applicentur, acceleratur lapsus artuum, sed cum periculo, quippe gangrænascit etiam pars viva; vero opus soli naturæ committatur, ægri quidem artu truncantur, sed sine dolore, sine ulla hæmorrhagia, & sine mutilati per menses & annos vivunt.

Quare nulla sit hæmorrhagia, etiam dum crura ex acetabulis coxendicis separantur? quia sanguis est niger, viscidus & veluti siccus; talis enim ferme exit e vena, cum initio morbi secatur ad dolores sedandos, tenacitas sanguinis quandoque ea est, ut non facilius secetur cultro quam ipsa caro indurata; e centum & viginti quibus artus a Chirurgis fuerunt amputati, vix quinque ultra sex menses supersunt; ast qui opus naturæ commiserunt, plures multo evaserunt.

Hoc fecale cornutum anathibus, ac procellis datum ab ipsis statim respuitur; hoc tamen urgente fame, & cum sursure mixto utentia animalia instar hominum male afficiuntur, & enecantur.

De cura hujusce morbi consultantur. *Ill. Quésnay, Salerno, Sharp*. In summa susceperit dixisse initio indicari parvam dosim theriacæ, unam, alteramve phlebotomiam, forum ex aqua vitæ camphorata; ast cum pars induruit, & nigrorem contraxit, fugiendâ maturantia; ubi exulceratur, sola entiseptica & exsiccantia conveniunt, oleum terebinthinæ, pulvis ex sale marino, vitriolo, ac demum expectandum donec pars sponte excidat; kinkina in gangræna utilissimæ usum in necrosi damnat *Sharp*.

2. *Necrosis a viru Illustr. Quésnay* de gangræna sicca, pag. 362. *Hildani* centur. 4. observat. 92. C.

Virus est humor venenatus in animali ipso

quod laborat genitus, vel ab alio communicatus, unde a venenis per vulnus immisiss aut ab alio regno petitis differt; huc refert virus venereum, scorbuticum, arthriticum, herpeticum, cancriformum, &c.

Virus quod necrosim inducit debet vel sanguinem ita inficere ut in extremis partibus coaguletur, exsiccetur, vel ut vasa ita corrugentur, ut exsuccæ sicæque carnes evadant; debet itaque idem efficere intus quod extus patrant caustica; ut lapsis infernalis; quippe in escharam mutari debent partes quæ necrosi afficiuntur; in sensibus illa mutatio tanto facilius contingit, quo sanguis ad siccitatem & viscositatem magis est pronus.

Senex 72. annos natus podagricus mense Augusto frigus quoddam molestum ac stuporem in pede persensit, sine ullo dolore & tumore vel minimo; de his minime sollicitus fuit, tandem aucto stupore pes ejusque digiti lividi deinceps nigri evaserunt, & necrosis sensim sese patefacere, sensimque versus genua serpere visa est. *Hildanus*, accersitus mense Septembri, pedem & crus ad suram usque sphacelatum instar carbonis nigrum, frigidum, & supra modum siccum, extenuatumque repetit. De cætero nullus dolor, inquietudo fere nulla, somnus, fames, pulsus pro more. Rogarunt adstantes *Hildanum* ut crus amputaret, quod peritus ille Chirurgus recusavit, & cum quidam barbitonsor deinceps crus amputasset, gangræna serpsit cito in femur & truncum, quæ prius steterat, ac æger intra paucos dies temeritatis illius culpam luit.

Differt itaque illa species necroseos ab ustilaginea ratione originis, & ratione symptomatum seu doloris defectu, de cætero eadem est cura, scilicet omissiva.

3. *Necrosis febrilis*, Lamotte observat. 208. ad 302. C.

Ea est quæ typho potissimum, febribusque aliis malignis dictis supervenit, symptomatice aut critiche; ut ajunt; illa vero non solum pedes, sed potissimum coecygem, narem & femore odoritur, & differt a gangræna ex eo quod sicca sit, cum gangræna dissolutionem putridam comitem habeat, præterea sine ullo dolore progreditur, distinguitur vero a priori per febrem comitem.

Hæc vulgo tribuitur vel forditiæ in qua hæ partes ob alvi & urinæ fluxum obnoxia sunt, sed cum etiam pedes, ab immunditiæ illa immunes, quandoque necrosi afficiantur, vix illud principium potest admitti; pressioni etiam tribuitur, quippe his partibus in typho per mensem incumbit æger, & reapse pressio illa escharas siccas non raro in partibus pelvis eminentioribus excitat; verum & vidit internas, externasque femorum partes in eo casu solum aut primario affici, quod nec pressio, nec immunditiis erat adscribendum, maxime vero cum necrosi primis febris diebus supervenit, nec sordes nec decubitus incurari possunt, ut patet ex observationibus citatis.

Sanguinem in febribus triplo viscosiorem evadere quam in sanitate probant experimenta *Cl. Langrish*, adeoque si concurrat simul materia febrilis inspissant, ut in typho, facile concipitur occasione decubitus in vasis cutaneis coccygis, vicinisque illum hæsurum esse, & ratione siccitatis necrosim inducitur.

Hic affectus ita lethalis censetur ut *Hildanus* nullum per quadraginta annos evasisse suæ curæ commissum profiteatur, verum hæc lethalitas videtur potius curæ olim adhibitæ quam morbi gravitati tribuenda, ut docent *Cl. Lamotte* observationes repetitæ; constat enim ex illis nihil esse perniciosius in hac specie necroseos quam mortuas & putridas partes exsiccatas forcibus auferre; in de enim sphacelus humidus evadit & ulterius ob aeris accessum serpit, quin fugiendæ sunt etiam simplices scarificationes, pars tantum est tegenda unguento de styrace, vel mundificativo, & si sit excoriata vel exulcerata, unguento Ægyptiaco, & expectandum donec febris remiserit vel cessaverit, tunc enim lapsus carniū putridarum sponte accidit & tuto potest solitis medicamentis adjuvari. Vide de his *Cl. Quésnay de cura gangræna sicca* pag. 583.

4. *Necrosis scorbutica*, Tulpil Lib. 3. cap. 38. Du Pleſſis Journ. de Med. Avril 1757. pag. 341. Vide *Melaſchæterum scorbuticum* a quo differt tantum coloris defectu.

5. *Necrosis epidemica* D. Boucher Journ. de Med. 1762. p. 3v7. 396. 504. A.

Morbus erat epidemicus apud Flandros annis 1749. & 1750. pauperes extra urbem, in aere nebuloso soloque humido degentes devastans, post varios coloris & frigoris vicissitudines, bellique ærumnas: tres erant hujus epidemiæ periodi.

1^a. *Periodus*. Contracturæ spasmodicæ musculorum tibias, brachiaue retrahentium, quandoque amborum simul, cum doloribus acutis, sæpe urentibus, per intervalla remittentibus. Rarius præcesserant dolores vagi dorſi, lumborum, quidein in extremis artubus hærebant, cæteris functionibus, ut pulſu, fame, vix mutatis: hæc periodus ad duas tresve septimanas extendebatur.

2^a. *Periodus*, decem diebus terminanda, notata erat stupore vel fremitu obscuro artus affecti, cum sensatione frigoris fere glacialis, qui sensus incipiebat a partibus primum contractis & desinebat in pedes vel manus; inde artuum gravitat, movendi impotentia, anæsthesia, sed restituto calore dolores reviviscebant, membra erant pallida, frigida, cutis rugosa, pars macilenta; macies totum corpus dein afficiebat: pauperrimi, a primæ periodi symptomatis immunes, secundam tantum, sed tanto diutius, experiebantur.

3^a. *Periodus*. Pars affecta stupore & frigore liveſcebat, mox nigricabat; quibusdam calor atrocæuleus, quandoque cum sensu caloris urentis & forma erythematis phlegmonodis, aliis cum sensu obscuro; quibus prima periodus defuerat, nigredo artuum nullo inflammationis signo præ-

ludebat; quibus vero præludebat erythema, phlyctænæ non raro affurgebant, sub quibus pars erat omnino sphacelosa, musculis & ipso periosteo putrefactis: pulſus erat tunc debilis, prostratio virium magna, oculi languidi, facies marcida, rugosa, deformis & senilis. Necrosi quæ a digitis inceperat sensim ad carpum vel tarsum accedebat, raro ultra cubitum aut genu reptans: demum gradum sillebat necrosi & tunc pulſus vigor paulatim resurgebat: linea suppurans mortuum a vivo determinabat, & sensim artus mortuus, siccus, cruore nigro, viscoso factus delabebatur, extremo osse arido & instar carbonis nigro: artus necrosi affectus siccissimus, nigricans, odoris expers, mumia artui similis erat.

Quibus vero calor inflammatorius præcesserat, febris etiam supererat, quæ moderata non nocēbat, sed violenta funestum mali exitum accelerabat.

Hujus morbi seminum est miasma quoddam sanguinem coagulans, unde præmissis phlebotomiis ex quibus pulſus prius languidus resurgebat, diluentia, dissolventia aromaticis, spirituosiss, antisepticis juncta, intus sumpta, proderant; lapsus spontaneus artuum erat expectandus, aut nulla horum amputatio instituenda erat, nisi cum natura mortuum a vivo separasset.

6. *Necrosis infantilis*.

Morbus est novus, seu nullibi descriptus, frequens tamen apud infantes quinquennes, potissimum in orphanotrophio; illis vel in gena, vel in vulva apud puellas, supervenit, sine febre, macula rubra vel liveſcens, sine dolore, tumore, calore, quæ acu pertusa non dolet, post paucos dies sponte laceratur a levissimo tactu, sine ulla sanguinis vel alterius humoris effusione: sensim vicinæ carnes, gingivæ v. gr. eroduntur, pulſu, fame, cæteris vix mutatis, & intra paucos dies fato cedunt, omnino absumentis, nigris, siccis, vel vulva eodem modo erosa.

Pluribus scorbuticis superveniebat ad genam ulcus exiguum, album, in ambitu durum, quod neglectum liveſcebat, nigredine & foetore accedent, unde tota gena perforata, erosa, dentes in conspectum se prodebant; hujus ulceris indolentis, gangrænosii, siccii, progressus sistit spiritus vitrioli. Similes casus vidi pluries, sed gena sine ulcere statim liveſcebat, altero die perforata, sine dolore, inappetentia, febre debilitate, interiora oris patefaciebat, letho intra paucos dies subsequente: idem vidi apud virgunculas in vulva: *Poupart Hist. de l'Acad. R. des Sc. 1699. pag. 175.*

Huc etiam possit referri necrosis a compressione, cujus exempla profert *Cl. Quésnay ex Hildano & Boerhaave* petita, forte & alia species; verum satius est hoc argumentum peritis Chirurgis elucidandum relinquere. Nobis suffecerit in hoc genere aliisque bene multis novam viam tradendæ & illustrandæ Nosologiæ indicasse; singulorum generum elaboratio non est opus unius hominis nec forte unius sæculi.

CLASSES MORBORUM ÆTIOLOGICÆ.

Scientia principiorum, a quibus morbi dependent, est ætiologia nosologia. Dispositio morborum secundum affinitatem principiorum & causatum a quibus dependent vocatur *methodus* morborum *ætiologica* juxta quam morbi qui a similibus principiis dependent, conjunguntur, & qui a diversis separantur; inde tot classes exsurgunt quot diversa sunt principiorum genera: ea quidem numerosissima sunt, verum tamen maxima morborum pars ad viginti quinque genera principiorum, totidemque morborum classes commode reducitur. Horum principiorum alia sunt *physica* quoad agendi modum, ut venena, virus, miasmata, &c. . . alia ex *legibus mechanicis* agere videntur, ut tumores, calculi, vermes, conformationes vitiosæ, sanguis, pituita; serum, flatus; demum sunt principia *moralia* hypermechanica, quorum actio ex psychologia aliquatenus intelligitur, ut naturæ conatus, spasmi, dolores, pathemata animæ, &c.

Eatenus vero ea censentur principia morborum, quatenus ex illis intelligimus hos vel illos morbos esse possibile: nulla alia est conexio inter principia & morbos; & quam sæpius erramus in judicio, cum, ex eo quod illud præcesserit morbum, illud alterius esse principium inferimus; hoc scilicet sophisma, *post hoc ergo propter hoc*, in Medicina vulgatissimum est.

Accurata cognitio symptomatum, organorum quibus insident, legum physiologicarum juxta quas functiones, qualitates & excretiones per illa organa fiunt, & demum dogmatum physico mechanicorum ex quibus vis & energia horum principiorum concipitur, potest mentem Medici dirigere in veritatis indagazione, & nos inducere ad cognoscendum num datus morbus huic vel alteri principio sit adscribendus; Attamen his auxiliis adjuti summi Medici quotidie errant, ut patet ex eorum in praxi diffidio; si fidem quibusdam adhibeamus, omnes fere morbi a *faburra* dependent; juxta alios *plethora* est omnium fere principium; sunt qui a vermibus eos deducunt; sunt qui a *salibus* acido vel alkali; non pauci a *spisso* & *acri* omnes chronicos derivant; a *spasmo* & *atoniam* Baglivi; a *circulatione vitiosa* Deiderus; a *pituita* Schneiderus; a *sero* Carolus Piso; a *flatibus* Polybus morborum iliadem, ut olim ab *humorum quaternione* Galenus, & a solo *vizio solidorum* plures Neoterici deducere amant. Non minus tamen verum est eatenus felicem esse therapëam, quatenus Medicum origo morbi non sefellit, ut ait Celsus, adeoque causam & principium morbi curandi cognoscere apprimè utile est, imo necessarium; verum in hoc experientia fallax & judicium difficile.

Illustriff. Archieater Senac triginta consultationes scriptas viderat a totidem peritissimis Medicis circa eundem morbum, quem spissitudini sanguinis tribuebant, & neuter verum attigerat: secto enim cadavere, facile consenserunt omnes omnia symptomata aneurysmati interno esse tribuenda. Similem errorem trium percelebrum Italiæ Medicorum, circa morbum viri præclari quem simul invisebnt, *Ill. Morgagni* enarrat; neuter verum morbi principium etiam conjectando præfererat.

Si viri anatomix, physices & mechanicæ periti, hujus sæculi præclari inventis eruditi, singularem morbum accurate perpendentes eumque diuturnum attente considerantes, circa ejus principium a vero aberrant; quid expectandum erat ab Antiquis, qui omnes morbus ejusdem generis ab hoc vel illo principio pendere a cathedra docebant; & verbi gratia, omnem tertianam a bile, quartanam a melancholia, catarrhum a pituita, vomitum a saburra, nephralgiam a calculo repetendam esse? Quid censendum de illustribus etiam Neotericis qui omnem morbum chronicum ab spisso & acri humore pendere pronunciant & huic theoriæ suam praxim adoptant? Ex sequentibus specierum enumerationibus evidenter patebit nullum esse morbi genus quod a diversis principiis non pendeat, seu cujus diversæ species a diversis principiis non sint repetendæ diversamque medendi methodum non exposculent? Sit vomitus in exemplo, licet ejus causa sit in omnibus speciebus eadem, scilicet conatus naturæ quæ, mediante vi stomachi expultrice, materies in eo contentas foras per os eliminat, nihilominus natura ad hanc stomachi contractionem excitatur, nunc a saburra cruda, qua semel ejecta morbus evanescit; vel a saburra putri, vel biliosa, vel viscosa; quibus rejectis remanent non raro fomites in sanguine, hepate, colo, stomacho, diversis auxiliis impugnandi; vel vomitus ille fovetur a veneno quod labe constanti affecit stomachum; vel ab ulcere, quod curandum superest; vel a phlogosi ventriculi, quæ, nedum emetica & cathartica indicet, ab illis exacerbatur; vel a vermibus qui specificis remediis tantum cedunt; vel a metastasi humoris excrementitii, ut urine, puris, feri, cui humori exitus natus parandus est; vel a plethora vasorum ventriculi quam vel menostasis vel vicini visceris obstructio, vel nimia ciborum euchymorum ingurgitatio sustinet; vel pendet a mechanicâ pressione quem stomacho infert cartilago xiphoidæ depressa, pancreas tumidum, jecur induratum, vel ipsa gastrocele; mitto loqui de vomitu sympathico quem ictus capiti inflicti excitat,

citatur, de vomitu marino quem succussio navis aut rhedæ determinat, de hysterico quem antipathia aut abditius etiam principium creat.

Quibus postis quid censendum de therapeia quam viri aliunde oculatissimi quotidie in scriptis suis proponunt, in qua duas vel tres tantum vomitus species curandas sicut ratione totidem principiorum a quibus illas excitari putant, quasi omnis vomitus ab hac vel illa saburra penderet, & fere omnis vomitoriis vel cathartici curandus foret: in quo quidem consentientes habent omnes fere veteres artis antistites, qui errore mortalibus pernicioso cum ipsis laborant: quid enim est perniciosius quam emetica indiscriminatim adhibere in vomitu quovis, ut nephralgico, ulceroso, phlogistico, hysterico, gastrocelico, marino, &c. in quibus ea certe veneni instar agere omnibus cordatis viris haud dubium videbatur: doctrina itaque causarum & principiorum, si fallax sit, infestissima est, eoque magis perniciofa quo ad plures morbi species extenditur: si enim quis in praxi ignoret verum principium unius vomitus, & in nephralgico emeticum præscribat, ille unum tantummodo ægrotum in vitæ discrimen adducet; aut si omnem vomitum a saburra pendere docuerit, is tot ægros vomentes in idem periculum conciet, quot sunt diversi vomitus in quibus summam perniciem necessario inferunt; aut in quibus diversissima & ad curam necessaria juxta hanc ætiologiam omitterentur, ut phlebotomia, limonata, salia neutra, opiatica, balnea, quies, anthelmintica, chirurgica operatio, &c.

Verum dati morbi principium cognoscere est certe in praxi omnino utile, imo necessarium; illud itaque est indagandum; sed tanto periculosius est illud ignorare, in eo inveniendū errare, falsis dogmatis circumventum esse; falsum autem est illud dogma quod ab obscuris ad clara, a minus cognitis ad magis certa sit procedendum: principia morbi sunt minus clara, minus evidentia quam morbus ipse seu quam symptomatum illum constituentium concursus, ergo methodus ætiologica, quæ a principis & causis abditis nos deducere debet ad morbi cognitionem, fallax est & erronea, multoque tutior est via quæ initium dedit a symptomatis sensuum ope perceptis, ex quæ cognitione deinceps, tanquam firma basi, assurgere possumus ad ejus morbi individuali oblatis principium. Evolve te omnes libros scholasticos de vomitu, nullibi fere invenietis signa vel symptomata vomitus gastrocelicum, hystericum, gastriticum, &c. designantia, quorum tamen fidelis & sagax descriptio & diagnosi ad ad eos dignoscendos ita utilis est, ut ex hac fere sola quamquam sint indicationes curativæ eluceat: mineat tumor a partu crescens inter abdominis musculos, isque circumscriptus, quem ex signis cognoscimus esse a stomacho prolapsū vel hernioso, nonne vel medicinæ tyro vomitum inde oriundum esse judicabit & artificiosa repo-

sione curandum concludet; sed si nullus Author in scriptis eum de hujus speciei vel existentia vel signis monuerit, is hunc morbum, sensibus, ut ut obvium, non agnoscat, summo ægrotantis detrimento: & tanto magis ab eo cognoscendo alienus erit, quo majorem adhibuerit fidem suis Magistris docentibus omnem vomitum a saburra pendere, & vomitum in genere vomitoriis esse impugnandum.

Has classes morborum ætiologicas ideo sistimus, ut cuique pateat nullum esse morbi genus cujus species ad diversa principia non attingat, adeoque ut deleatur illa præjudicata opinio, omne genus morbi uni vel alteri tantum principio tribuendum esse; ex his etiam classibus apparebit ab eodem principio diversos morbos exoriri, pro ut diversas corporis partes illud afficit, majori vel minori dosi, tempore, agit, aut diversa est recipientis dispositio; ita ut ex cognito principio vix possibile sit morbum inde eventurum prælagire: difficultas autem eo major est quo major numerus est circumstantiarum in eodem modo concurrentium, unde accipites hærimus utri ex his tribuendus sit morbus. Si quis vomitu dixeretur, dubium est an voracitati prægressæ, an vitiosæ assumptorum qualitatis, an prævæ digestioni, an cephalalgicæ comitanti, an bili per vomitionem rejectæ, an sanguinis copię ventriculum gravanti, &c. hic effectus tribuendus sit: quid vero nos ab his ambagibus extricabit? fida & sagax historia symptomatum cuicunque speciei convenientium; licet enim quævis species a principio ejus denominetur, ut vomitus gastrocelicus, marinus, &c. non ideo necessum est absolute ut cognoscamus quomodo hocce principium agat in ejus morbi productione, modo ex signis & historia quid in eo casu agendum sit fugiamus sciamus: perinde est, v. gr. utrum sciam aut ignorem quomodo stomachi phlogosis inducit vomitum, licet hoc scitu utilissimum sit, modo sciam quod dum adest epigastrii sensibilitas exquisita, dolor & calor, sitis, pulsus frequens & durus, sanguis extractus coriacea crusta reclusus, &c. in hoc morbo repetitam phlebotomiam, aquam pulli & dietam tenuissimam ægro sanando sufficere; emetica vero & cathartica acra perniciofa esse: aut licet mara principii cognitio historica sæpe sufficiat ad curandum morbum, etiamsi ignorem connexionem hujus cum symptomatis, nihilominus hujus principii cognitio philosophica est multo ad praxim utilior quam historica; utinam æque certa foret!

Nullam speciem morbi accensere volui, nisi quam aliqua constans observatio confirmavit, & ideo cum suo epitheto insignatam volui, tanquam testimonium veritatis, v. g. dum vomitum *urinofum* voco, his verbis intelligo eos vomitus, quorum descriptiones & historias tradit *Hallerus*, aut referunt Auctores ab illo citati in *Physiologia majoris Tom. II. pagin. 371.* qui sunt vomitus nephralgici, ischuriosi, &c. Utrum reapse urina, in nephritide iscuriaque retenta,

in sanguinem refluat, inde in stomacho feceratur, nihil ad me; modo sciam fide historiae, in eo casu vomitum, non emeticis, nec catharticis, sed remediis adversus nephralgiam aut ischuriam indicatis debellandum esse; ideo Anthores præcipuos citatos volui, ne tyrones Professorum dogmatis, ut pete compendiosis, serviliter adhererent, & ut rem penitus in Authoribus exanimare ac omnes circumstantias indagare queant, ne in verba Magistri jurent, nec in originibus historiarum inquirendis hæreant, ne demum morbos possibiles tantum pro realibus sibi oblatos putent, quod in scholis frequentius evenit apud Aitiologicos, quibus sufficit ut morbus sit possibilis, ad hoc ut eum inter morbos annumerent.

Nomina trivialia morborum, qualia hic si sumus, id tantum usus habent, quod ob brevitatem sint retenta facilia & commoda, minime vero sola quid significant, adeoque semper inquirendus est significatus quem ipsi definitione addita tribuimus, quod de nominibus Classium etiam intelligendum.

Curare est satagere ut status morbosus in meliorem, & si fieri possit, in sanum mutetur; *curatio* alia est *palliativa*, quæ tantummodo morbi causam tollit; *radicalis*, quæ simul & causam & principium ejus proximum ac proegnum aufert.

Certum est ex Pathologia causam veram & effectricem maximæ partis morborum esse conatum quo principium morbi vel corrigere vel foras amandare natura contendit; sic vomitionis causa est ille conatus naturæ qui stomachi contractione antiperistaltica, concurrente pylori atstatione & musculorum epigastricorum, ac diaphragmatis simultanea contractione, absolvitur: hanc causam tollit qui vires contractivas sufflaminat aut sensum stomachi obtundit; sed hæc curatio palliativa est & ut plurimum infida vel inanis, aut tantum momentanea: sic prophylactice in cholera a veneno narcoticis vomitionem suspendimus.

Principium morbi *proximum* est illud ex quo intelligimus naturam immediate ad hunc producendum determinari; sic venenum deglutitum est principium vomitus vel cholerae, quatenus intelligimus ex ejus actione in stomachum naturæ fanitatis triticæ ad illius expulsionem, insurgere, & hunc finem organa huic scopo destinato in motum agere. *Curatio radicalis* est itaque illa quæ principium morbi proximum materiale removere aut corrigere nititur.

Curatio quatuor auxiliis absolvitur, scilicet *diæticis*, *gymnasticis chirurgicis* & *pharmacenticis*, quæ auxilia partim a natura partim ab arte adhibentur; unde sequitur duplicem esse curationem, *naturalem* scilicet & *artificialem*, quarum mutua conspiratione, medela vel levamen obtinetur.

Auxilia diætica sunt exculenta & potulenta morbo curando convenientia: ea in morbis biliosis feryore, siti stipatis, ut in tritæophya;

causo, præscribuntur, quæ refrigerant, diluunt, bilem enervant, ut aqua frigida, limonata, cremores avenacei, hordeacei, fructus acidi, blandi, & natura cum arte in his suadendis consentit; inde averfatio carniæ, acrum, calidorum, exsiccantium, & sitis seu appetitus frigidorum, diluentium.

Auxilia gymnastica sunt quies vel motus mentis & corporis in ambiente congruo; in morbis febre acuta stipatis, pyrefcicis, debilitas & lassitudo artuum exigunt decubitus horizontalem quo vires superstites servantur, quarum maxima pars cordi movendo & principio morbifico corrigendo ac expellendo necessaria est; decumbendum autem est in eundem finem molliter in lectulo, & ambiens aer debet esse ita temperatus, ut nec calore nec frigore noceat, nec quietem animæ necessariam turbet.

Auxilia chirurgica sunt mechanica: 1. noxiarum exclusio; sic natura fœtum mortuum, fæces, excrementa noxia foras amandat, calculus suis visibus e vesica, pus ex abscessibus, saburram e primis viis ejicit: 2. sanguinem superfluum ruptis per impetum vasem emittit in hæmorrhagia, artus necrosi corruptos a toto separat: 3. soluta consolidat, ulcera detergit, quod in brutis quotidie observamus, ita ut naturæ imitatrix sit ars chirurgica.

Auxilia demum pharmaceutica sunt medicamina quorum moleculæ dissolutæ valent ratione cohesionis, cum nostris solidis fluidive illis salubres mutationes inferre, si tempestive applicentur: medicamina vero vel simpliciter corrigunt vitia nostri corporis & *alterantia* dicuntur; vel alterant simul & ad evacuationes sollicitant naturam, & *evacuantia* sunt: natura autem, maxime apud bruta medicamina convenientia querit, ut de canibus & bobus notum est: ars vero Medicæ multo tutius & multo plurima rationis inventu cognoscit.

Illæ omnia auxilia eatenus salubria sunt, quatenus statum novum in corpore, priori morbofo contrarium, conciliant; ergo ut recte applicentur a Medico dogmatico, necessum est ut status morbosus individuus cognoscatur, & vix medicata auxilio huic contraria sit compertas, secus sortuito vel empyrice adhibentur.

Sunt morbi quorum principia proxima obscurissime cognoscuntur a Medicis, ut deleterii scilicet, venenati, virulenti, miasmatici, exanthematici & febricosi; sed Divina Providentia nobis non pauca medicamina concessit adversas ipsos, singulari virtute prædita, his specificæ contraria quæque *antidota* vocantur, ut in febricosis kinkina, in syphiliticis hydrargyrum, quorum agendi modus est obscurissimus.

Quorundam morborum principia proxima subsensus cadunt, & minus ignotus est eorum agendi modus: tales sunt morbi hamorales, ut sanguinei, pituitosi, ferofi, quorum principia fere ex legibus hydraulicis agere videntur;

alic.

aliorum vero morborum, quales sunt acrimoni-
osi, purulenti phlogistici, principia ex legibus
physicis & chemiæ intelliguntur: dantur etiam
morbi, ut organici, traumatici, empractici, cal-
culosi, verminosi, quorum principia viribus me-
chanicis agunt in nos, eorumque auxilia ut plu-
rimum sunt mechanica, sæpiusque chirurgica; ast
obscurissima sunt principia morborum spasmo-
dicorum, atonorum & moralium, unde
difficillime curantur, eorumque auxilia partim
empyrica sunt, partim philosophica seu moralia,
ut in hysteria, hypochondriasi, melancholia, ma-
nia &c.

Præter remedia antidota quibusdam principiis
morborum specificè debellandis convenientia, ut
hydrargyrum in scabie, syphilide, hydrophobia;
Kinkina in febribus intermittentibus; moschum,
camphoram, castoreum in hysteriis & spasmodicis,
dantur aliæ quæ certis corporis humani parti-
bus specialiter professe putantur, quæ proinde
a veteribus ophthalmica, otica, cephalica, car-
diaca, thoracica, hepatica, &c. vocantur; unde
non immerito juxta hanc opinionem morbi juxta
methodum anatomicam disponebantur, ut cog-
nita sede facilius detegerentur medicamina specifi-
ca, verum licet cephalica, aromatica, nervina,
spirituosa, ob specificam levitatem, qua affinita-
tem habent cum nervorum fluido & cerebri sub-
stantia, in cerebrum & nervos præ aliis partibus
agant, ut cantharides in urinariis, & bechica in
humorem bronchiale & pulmones, non inde se-
quitur quod, cognita sede morbi, inde cogno-
scatur medicaminis huic convenienti genus;
quippe eandem sedem occupant morbi a princi-
piis diversissimis oriundis, ut patebit ex hisce
classibus: sic caput est sedes morborum a veneno,
viru, miasmate, sanguine, sero, pituita, obstru-
ctione, vulnere, &c. pendendum; nullum est
itaque medicamentum & auxilii genus quod in
morbis eandem corporis sedem occupantibus non
indicetur; & ut cephalica in serosis & pituitosis
capitis morbis conveniunt, ita in phlogisticis,
biliosis, purulentis ejus morbis nocent. Cum cau-
sa plurimorum morborum sit naturæ conatus, &
natura, nunc segnius quam pars est, nunc
vividius, adversus materies morbificas insurgat,
potissima auxilia, quæ omnium fere morborum
causam attingunt, sunt, vel *sedantia*, ut anody-
na, narcotica, quæ irritatæ nimium & vividioris
naturæ conatus moderantur, tum sensum obtun-
dendo, tum vires motrices compescendo; &
stimulantia, quæ sensum excitando & fibras ner-
veas irritando, in motum agendo, valent
naturæ conatus torpidos erigere, languentes
stimulare, ipsisque veluti calcar addere; vis
illa stimulans communis est omnibus alteran-
tibus calidis, ut cephalicis, cardiacis, sto-
machicis, sinapismis, &c. nec non omnibus
fere evacuantibus, ut emeticis, catharticis, em-
menagogis; eo tamen discrimine quod alterantia
sæpius roborent, evacuantia vero stimulando
excitent, evacuando naturam debilitent, nisi

copia adaucta peccent humores, quos foras aman-
dat natura his remediis irritata.

In omnibus morbis curandis maxima habenda
est facultatis motricis, ejusque virium ratio,
quippe cum nulla mutatio fiat in corpore nisi
per motum, adeoque per vires motrices, quarum
principium est natura vel libertas, nulla curatio,
quæ mutatio est, absolvi potest, nisi per vires
naturæ, adeoque illarum conservatoriis Medicus
invigilare debet. Naturæ vires servantur, si per-
ditæ resciantur, quod præstant alimenta; & si
præsentes non frustra absumantur, quod quies
mentis & corporis, præcipueque somnus exequi-
tur: auxilia itaque diætetica & gymnastica viri-
bus naturæ servandis potissimum inserviunt, &
in omnibus morbis maxime sunt adhibenda, ve-
rum ea sigillatim in quavis classe morborum ætio-
logica enumerare non sinunt quos nobis propo-
sumus limites.

Sufficiat annotasse nullum fere esse auxilii ge-
nus, quod in quacumque morborum classe, ino-
genere, ad eundem curatorium scopum non pos-
sit conspirare. Sic ad stimulandum & vires exci-
tandas conerunt, non solum medicamina car-
diaca, cephalica, tonica, non solum frictions,
sicca calide, quæ chirurgica sunt auxilia; sed
etiam motus muscularis, vigilia, pathema vivi-
dum, quæ sunt auxilia gymnastica; sed etiam
potulenta fermentata, ut vinum, caffè, cocola-
ta & esculenta aromatis condita, quæ ad diæt-
tam attinent: idemque dictum esto de diversis
auxiliis sedantibus, seu oppositis effectus produ-
centibus.

SYNOPSIS CLASSIUM.

Æ T I O L O G I C A R U M .

1. **M**orbi *venenati* sunt illi qui a veneno ani-
mali, fossili, vel vegetabili excitantur:
Venena vero sunt corpora sensibilia quæ parva
dosi per principia physica agendo periculosas mu-
tationes valent inferre, ut arsenicum, sublimatum
corrosivum &c.

2. **Morbi virulenti** differunt a venenatis in eo
quod materies morbifica non extrinsecus accesserit,
ut in venenatis; sed in corpore ipso genita sit,
aut ab alio animali morbo communita, ut
virus syphiliticum, hydrophobicum, &c.

3. **Morbi exanthematici** sunt illi qui a mate-
rie exanthematum erumpente, retenta, vel re-
pulsâ foventur; ab ex extus, & *anthema* flore-
scentia, quasi *efflorescentia*: tale est virus vario-
læ, rubeolæ, scabiei, herperis, &c. & in hoc
quod morbus primarius pustulas vel maculas cu-
taneas emittat, differunt a virulentis.

4. **Morbi metastatici** sunt illi qui producuntur
a materie morbifica quæ e parte translata fuit aut
repulsâ, cum in parte primario affecta ulcus,
fontanellam, phyma aut simile tantum vitium,
non vero morbum proprie dictum, intulisset;

& in

& in hoc differunt metastatici ab exanthematicis.

5. *Morbi febricofi* sunt illi qui a materie febrili, vel remittentium, vel intermittentium, producantur, sub quo sensu febres ipsamet recenseri debent, nec non morbi etiam pyrexia destituti, qui ab eadem materie foventur.

6. *Morbi miasmatici*, sunt illi quorum materies morbifica est miasma seu vapor moleculis deleteriis inconspicuis onustus, vel per aera delatus, vel e mephitibus, cloacis, paludibus exhalans, ut omnes fere epidemici & quidam sporadici.

Hactenus actum de morbis quorum principium est quidpiam subtile & tenuissimum, modo penitus occulto & deleterio morbos pessimos excitant; jam sequuntur morbi *humorales* dicti, quorum principium est humor quidam *quantitate* saepius peccans, ut sanguis, bilis, serum, pituita, lac, flatus; vel humor vitiosus *qualitate* potissimum noxius, ut acrimonia, pus, saburra.

7. *Morbi phlogistici* sunt illi quorum calor internus vel externus est comes aut principium, ut plurimum cum pyrexia acuta, sicut utritæophya ardens, phrenitis pura, nephritis.

8. *Morbi sanguinei*, qui a phlethora tum veratuna commota producantur, ut hæmoptysis plethorica, &c.

9. *Morbi biliiosi* qui a bilis quantitate, diffusione & acrimonia foventur, ut tertiana biliosa, cholera spontanea, &c.

10. *Morbi saburrales* qui a succis vitiosis, intra primas vias latitantibus, acidis, alkalescentibus, neutris excitantur, ut vomitus a saburra, synochus, typhus, &c.

11. *Morbi pituitosi* qui ab humore vel sanguine viscido, spisso, tenaci, mucoso, producantur: qui a sanguine spisso & sicco inferuntur, sæpius *melancholici* vocantur, si simul morales sint.

12. *Morbi catharrales* quos perspirationis suppressio & frigus determinant, ut rheuma, coryza.

13. *Morbi lactei* quos lactis suppressio & in massa sanguinis redundantia producit, ut ephemera lactea.

14. *Morbi serofi* qui a sero seu parte sanguinis aquosa exundante dependent, ut hydrothorax, anasarca.

15. *Morbi flatulenti* ab aere elastico intus contento producti, ut colica, flatulentia, tympanitis.

16. *Morbi purulenti* a pure, ulcere, carie dependentes, ut phthisis, tabes.

17. *Morbi acrimoniosi* acrimoniæ cuidam massæ sanguinis tribuendi citra ullam virulentiam, ut polydipsia, vel cum virulentia hereditaria, ut phthisis, arthritis.

Præter morbos humorales sunt alii quorum principia sunt mechanica, sed solida, non fluida, ut calculi, vermes, tumores, herniæ, corpora vulnerantia, &c.

18. *Morbi organici* a prava & conspicua organorum positura, figura dependentes, ut ab her-

nia, luxatione, ut ileus ab enterocele, caligo a blepharoptosi.

19. *Morbi traumatici* differunt ab organicis quod pendunt ab unitatis quadam solutione, ut vulnere, fractura, ictu, contusione, commotione ut carus a fractura cranii.

20. *Morbi emphræctici* sunt illi quos emphræxis seu obstructio chronica, aut non inflammatoria vasorum, canalium, fovet, ut ileus a calculo, paraphonia a polypo.

21. *Morbi verminosi* quorum principia sunt infecta, vermes, &c. ut convulsio, vomitus a vermibus.

22. *Morbi calculosi* qui a concretionibus duris excitantur, ut nephralgia calculosa, hepatalgia calculosa.

Denique dantur principia morborum ut plurimum non materialia, licet a materialibus ipsamet excitentur, ut spasmi seu contractiones musculorum & membranarum, atonia seu earum laxitas, debilitas; & animæ cupiditates aut aversationes effrænes, seu pathemata.

23. *Morbi spasmodici* qui pendunt a convulsione hysterica aut hypochondriaca musculorum, ob nimiam nervorum sensibilitatem, dolorem, erethismum, ut hysteria, epilepsia a pathemate.

24. *Morbi atoni* a laxitate nervorum, fibrarum, vasorum & musculorum debilitate, inanitione, inedia, &c. ut exania.

25. *Morbi morales* ab errore, aversatione, antipathia, appetitu & variis pathematis oriundi.

Limites harumce classium determinare non facile est, quippe pro sua quisque theoria, quem uni classi adscribo cum maxima Neotericorum parte, alter pari jure possit ad alteram classem amandare; adde quod maxima morborum pars a principiis combinatis dependat, ut febris intermittens in rigore ab spasmo, in calore a phlogosi & obstructione, non raro a bile, in declinatione vero ab atonia; sed si principium vere morbificum & characteristicum velimus assignare, certum est illud esse materiem morbificam sui generis, quæ specificis quibusdam, ut venena ab antidotis, scilicet febrifugis debellatur.

Si quis vero clarius horumce morborum convenientiam ratione principii ipsos foventis, & therapie ipsi congruentis vellet introspicere, is cujuslibet historiam in nosologia attento examini subiiciat, & diversas species ejusdem classis invicem conferat, & eam principiorum analogiam percipet. Sic, licet apoplexia sit morbus apyretus summa immobilitate stipatus, & synochus sanguineus sit morbus febrilis nullo sopore insignitus, evidens est quod, cum uterque pendeat a plethora, utrique conveniunt remedia molem sanguinis detrahentia & diæta tenuis: sic in cardialgia & in convulsione quæ a vermibus primarum viarum, vel a materie verminosa dependent, adsunt plura symptomata communia, licet non essentialia, utrique generi, & cathartica, emetica, ac anthelmintica utrobique indicantur.

CLASSIS PRIMA.

MORBI VENENATI;

Maladies venimeuses.

Venena sunt fossilia, vegetabilia vel animalia. Fossilia sunt vel nativa, scilicet cobaltum, vel arte facta, ut arsenicum album, flavum & rubrum, quorum cobaltum est minera, præparata antimonialia, emetica potissimum, vinum antimonii, hepar antimonii; sulphur auratum, crocus metallorum, pulvis agaroth, &c.; præparata mercurialia, ut sublimatus corrosivus, præparatum viride, turpethum minerale, &c.

Venefici ut plurimum arsenico albo seu crystallino, aut sublimato corrosivo utuntur; cætera ab Empyricis imperitis in bonum finem præscripta non minus truculenta sunt.

Venena autem eatenus dicuntur, quia sub minima mole, si malitiose aut inopportune & nimia dosi usurpentur, strages in corpore excitant: licet minima dosi, & sapienter ac caute correctæ in certis morbis & individuis sint eximia & energetica remedia, ne excepto quidem sublimato corrosivo omnium potentissimo. Venena *vitriolica*, ut vitriolum cupreum, martiale, lapis lazuli, ærugo vix unquam usurpantur, nisi adhibeantur vasa cæprea vere æruginosa; frequentius vero usurpantur venena lenta quidem sed perniciofa, quæ *saturnina* sunt præparata, scilicet cærsa, saccharum saturni, lithargyrium, vasa culinaria plumbo obducta & acido corrosa, quæ venena sunt adstringentia & rachialgiam producentia, quibus etiam *calx* marmoris *viva* corrodens addi potest.

Cobaltum & omnia arsenica sunt corrosiva & septica, quæ intus sumpta cholera, rachialgiam, citamque mortem creant; ast horum levis decoctio venenum est lentum, quod non nisi post menses & annos hepticam, tabem, dysenteriam lethales producit; quod autem determinato tempore venenum possit mortem inferre vix ullus peritus crediderit.

Arsenicum album crystalli instar nitidum, metalli instar ponderosum, & miscela sulphuris colorem flavum & rubrum induit, in aqua parum solvitur, inflammabile est & ejus fumus odorem alii spargit: sapor minime injucundus est, saltem initio: vis ejus regulo cobalti unito cum sale speciali arsenicali tribuenda est. Nulla est minera metalli aut femimetalli quæ arsenicali materia destituatur, si fides *Junckero*, unde intelligitur cur minere fossiores, metallorum fusores, rachialgia, paresi, convulsioni sint obnoxii.

Sublimatus corrosivus est sal resultans ex unione chemica acidi marini cum hydrargyro: hydrargyrum purum omnino blandus est & veneni expertus, quidquid crediderint veteres; ast acidum salis, nitri & vitrioli sunt venena urentia, corrosiva, & a metallis quibus ununtur quandoque vires majores acquirunt: sublimatus extus escharas, intus ardorem, rachialgiam, cholera, ileum, dysenteriam, convulsionem, mortem eo citius excitat quo majori dosi & debiliori homini exhibetur: unum granum intus sine periculo vitæ sumi non potest, nisi stomachus pinguedine fusa, lacte, oleo, factus illud recipiens cito vomitione rejiciat, ut sycophanta facere solent, qui sua antidota majori pretio solidæ plebi venditent. An spiritu vini vel addito vel desuper accenso sublimatus corrosivus aliaque fossilia venena mitigentur, magis quam aqua pura, dubium faciunt experimenta *Bona Itali*, qui sublimatum corrosivum aqua pura dissolutum præbet ad sextam grani partem pro cochleari aquæ adversus morbos venereos more *Ill. van Swieten*.

Venena mercurialia & antimonialia intus sumpta nauseam, rachialgiam, vomitum, diarrhoeam, cholera, meteorismum, dysenteriam, &c., excitant: cuprea & vitriolica similes, sed debiliores effectus edunt sub pari dosi.

Metallici morbi dicuntur, qui a venenis metallicis dependent, ut ab hydrargyro, plumbo, cupro, cinnabari; talis est rachialgia & omnes morbi rachialgici quibus metallurgi, pictores, minere fossiores, plumbarii, speculorum confectores, &c., sunt obnoxii.

Ab arsenicalibus & præparatis emeticis antimonii, mercurii,

Cardialgia 2,

Cardialgia, 8,

Ileus 14,

Tabes 18,

Cholera 4,

Cynanche 11.

A cupreis, æruginosis, vitriolicis eadem, & præterea
Hepatalgia 5.

A plumbo, hydrargyro, saccharo Saturni, mineris metallicis,

Rachialgia 3,

Tremor 5,

Paralysis 2, & 2,

Pellismus 7,

Hemiplegia 17,

Paraplexia 5,

Asphyxia 2,

Rheumatismus 10,

Cephalalgia 13,

Asthma 12,

Peripneumonia 12,

Orthopnea 12.

Venena vegetabilia sunt acria, corrosiva, inflammantia, ut boleti, agarici quidam, ranunculi fere omnes, maxime sceleratus dictus, a-

Cardialgia
Gastrodynia 4,
Gastritis 3,
Vomitus 8,
Cholera 2, a, b,
Rachialgia 1,
Rheumatismus a sabina,
Dysphagia,
Meteorismus 4,
Convulsio 7, 8,

Alia vero sunt dementantia, tamulenta, inebriantia, & majori dosi narcotica, ut opium, datura methel, datura stramonium, atropa belladonna.

Paraphrosyne 1, 2, 3, 4, 5,
Vertigo 6,
Amnesia 7,
Lethargus 3,
Asphyxia 2,

Ultima vires habent omnino singulares; nam a femine raphanistrum in pane convulsio raphania, boulimia; ab utilagine, fecali cornuto necrosis, stupor; a gramine ossifrago athenia; a

Bulimia 6,
Hæmaturia 3,
Aurigo 4,
Necrosis 1,
Athenia 9,
Stupor 4,

Venena animalia sunt multo rariora quam creditur vulgo; ab hoc siquidem censu excludendi plures pisces, nec torpedinem, nec gymnotum tremulum his accensas; nullum est venenum trachyni, scorpenæ, raie, quorum aculei puncturas mechanicas sine ullius liquoris instillatione curant; venenata sunt ova luci & barbi, chole-ram enim inducunt; equali catabi hepar, mytuli in nescio quibus circumstantiis, erysipelas inducunt; tethys leporina demum & medusa quidpiam venenati habent. Aves omnes veneni expertes sunt; quadrupedia nulla venenum habent nativum, sed omnia acquisita hydrophobia sunt obnoxia, imo a vehementi ira morsus sciuri, felis hominis, venenatus evasit.

Insecta autem plurima vires fere venenatas habent, scilicet apes, vespa, culices, quorum aculei fistulosi liquorem acrem in vulnus infun-

Tarantismus 1,
Hydrophobia 1,
Peripneumonia 10,
Phrenitis 8, 14,
Cholera 5,
Vomitus 5,
Asthma 4,
Cardialgia 10,
Melastictus 2,
Phœnigmus 4,
Aurigo 4,

Curatio morborum a veneno oriendorum, alia est rationalis, alia est empirica; rationalis

nemones, euphorbiae omnes, colocynthis, ranunculi cicutæ Linnæi, mancanilla, chærophyllyum hirsutum; ex horum usu interno fiunt.

Tremor 4,
Trismus 18,
Eclampsia 12, 13, 14,
Singultus 3, 6, 7,
Typhus 9,
Amphimerina 11,
Erysipelas 3, 7,
Abortus a sabina,
Abortus ab adhatoda.

no, hyoscyamus albus, niger, physalis narcotica, narcissus, crocus, lolium, conium Linnæi, solanum hortense, carbonum fumus, plumbaginis vapor.

Diplopia 10,
Amentia 3,
Carus 10, 14,
Paraplexia 5,
Dysphagia 11.

boletis venenatis aurigo; a coffea tremor, a ranunculo scelerato trismus Sardonicus; ab odore santalorum amphimerina mimosa, a manihoc typhus; a coriaria eclampsia superveniunt.

Singultus 7,
Trismus 18,
Convulsio 7, 8,
Phœnigmus 3, 4,
Amphimerina 17,
Typhus 9.

dunt; huc quidam araneas & scorpiones referunt, de quorum vi venenata dubitant plurimi; imo Neoterici a veneno tarantulam ipsam absolunt; tethys leporina & medusa, non piscibus, sed zoophytis debent adscribi. Cantharides & scarabæus Maialis venenata sunt insecta, eaque vesicatoria; his adde formicas *Journal de Medec. Septembre 1766.*

Superfunt demum amphibia, inter quæ bufo, salamandra, & lacerta veneno carent, quidquid dicant sycophantæ; carent etiam apud nos omnes colubri, sola vipera excepta; at apud Americanos & Africanos sunt amphibia venenatissima, ut troctali omnes; chærea & aspis in Gallia Septentrionali & Suecia observantur; vipera autem nostræ est coluber berus Linnæi, quo nomine a vipera Ægyptiaca discrepat.

Hæmaturia a cantharidibus,
Priapismus 1,
Cystitis 1,
Arthritis 14,
Erysipelas 10,
Syncope 10,
Gangrena 4,
Pneumatosi 1,
Stomacace 3,
Pruritus 2.

sola valet, ubi nulla sint cognita antidota; empirica in subsidium accedit, cum ea cognita sunt.

sunt. Sumptis quibusvis venenis, vel natura ea per vomitionem aut secessum foras amandare conatur; vel obruta, & somno vel delirio detenta quiescit: cum natura ejus eliminationem molitur quantocius ea juvanda est, vel per emetica vulgaria, ut tartarum, vinum stibiatum, si nulla sit ventriculi aut intestinorum inflammatio, quæ inde exacerbaretur, secus vero vel emeticum lenè, ut semen raphani, vel aquam tepidam, oleum, assatim bibere sufficit: idem dictum esto de catharticis. Evacuato pro viribus veneno residuum promptissime est corrigendum, idque diversis auxiliis pro veneni diversitate; scilicet oleosis, pinguibus, lacticiis, si venenum sit acre, corrosivum, catharticum-emeticum; acidis vero, ut aceto, oxycrato, aliisque specificis, si sit narcoticum; usu camphoræ si cantharides assumptæ, radicis senekæ si morsus chersæ aut viperæ mendum, & sic de aliis. Si venenum jam e primis viis in massam sanguineam irreperit, cardiaca ad vires rescillandas, sudorifica, alexipharmaca ad sudorem promovendum, narcotica in eundem finem & ad dolores ac spasmos componendos, internixtis semper, si adsint, specificis.

Si vero venenum vulneri, puncturæ infusum fuerit, illud sucta, si tuto adhiberi possit, secus cucurbitulis scarificatis, foras illico est educendum; secus igne, causticis, specificis extus applicatis corrigendum; dein quod in massam sanguineam manavit debita methodo corrigendum & eliminandum; ut in hydrophobia per litus mercuriales, moschum, alkalinum volatile; in morsu viperæ per alkalinum volatile ad sudorem movendum, succum plantarum crucifermium; in tantissimo per choream quæ sudorem excitet; in morsu crotali, chersæ per radicem senekæ, in morsu colubri, raie per ophiorizam.

Pro curatione cujusque speciei consulenda est nosologia in quolibet morbo superius citato; sic ad curam rachialgiæ methodicam quære rachialgiam Saturninam, & ibi datur duplex methodus, drastica scilicet & lenitiva, quæ ad omnes morbos metallicos a plumbo feliciter adhibetur. Ad curationem morborum quos viperæ morsus excitat, lege quæ scriptæ sunt de punctura viperæ, de anxietate, aurigine, gangræna, syncope ab hoc veneno oriundis, curam hydrophobiæ videbis in classe vesaniarum de hydrophobia, nec enim ea hic repetere permittit brevitatis cui consilere animus est; qui plura voluerit legat *dissertationem nostram de hydrophobia præmio Academiae Tolosanae decoratam; Dissertationem de venenatis Gallia animalibus in Academia Rhotomagensi simili honore remuneratam, & quod præstat eximia Mead, Brogiati de Venenis opera, Beerhaave Therapeuticæ, Eriker, Hoffmanni Pathologiam de Venenis &c.*

CLASSIS SECUNDA.

MORBI VIRULENTI;

Maladies virulentes.

Virus est humor venenatus in homine ipso generatus, qui simili labe valet alios conquinare per contactum. Morbi virulenti sunt itaque contagiosi; sed quoniam eorum virulentia non inficit aerem, illi Epidemici non evadunt, ut qui per miasmata communicantur, ut pandemii sicut sic in obsidione Neapolitana syphilis, in navibus scorbutus pandemice diffunduntur ab ægris in sanos.

Princeps virulentorum morborum est syphilis, quæ concubitu propagnatur; scabies, lepra, elephantiasis, perpes simili modo se in sanos immediato contactu diffundunt. Farcimen, scrophula, rachitis, phthisis, arthritis &c., quidem contagio ab uno ad alium hominem non transeunt; verum non solum in eodem ægro a parte ad partem, sed etiam a parentibus ad prolem transeunt, & hereditarii sunt; imo scrophula & rachitis ex viru syphilitico de genere profluere quandoque censentur. Quoad virus scorbuticum, licet illud minime contagio propagetur, non minus more syphilitici & scabiosi diversa genera morborum a scorbutico disferorum excitat, ita ut, nisi Medicus prius noverit hos morbos ab illo qui scorbutum contagiosum esse putant, & eadem cautela in nosocomiis seorsim ab aliis ægris reponuntur scorbutici; ac syphilitici, & scabiosi.

Virus syphiliticum, prout recens est aut inveteratum, diversis corporis humani partibus fluidis solidisque adhaeret, & sic diversos morbos inducit; recens quidem, coitu susceptum, feminalibus humoribus affine est, & syphilidem excitat, id est, ulcuscula, rhagades, cristas, verrucas, porros, ficos, thymos, gonorrhœam, bubones, phimoses producit, quorum symptomatum concursum vera est syphilis; inveteratum vero jam exulcerationes oris, veli palatini, amygdalarum, narium, polypos, caries vomeris, paraphoniam, ostiolum, rheumatismum, pustulas cutaneas, crustas leprosas, lepram, elephantiasim, cophosim, cepheam, dysenteriam, tertianam, quartanam, ophthalmiam, aliasque diversorum generum species excitat, quarum ignota origine curatio impossibilis est. Materia morbifica virulentorum, exanthematicorum, febriciformium, miasmaticorum, producit morbos duplicis ordinis, scilicet regulares seu conspicuos, ut virus variolosa; arthriticum dolores articularum; syphilis vitia genitalium, &c. vel delitescentes anomalos, ut cum virus arthriticum caput pectus afficit, scabies interiora occupat. Morbos tum regulares tum delitescentes simul enumerabimus.

A viru syphilitico producuntur.

Morbi syphilitici

Syphillis,
Tertiana,
Quartana,
Aptha,
Trismus,
Tetanus,
Priapismus,
Asthma,
Angina,
Caligo,
Pleurodyne,
Arthritis,
Ischias,
Dysœcœa,
Cophosis,
Paraplexia,

Asthenia,
Coryza,
Ptyalismus,
Gonorhœa,
Amaurosis,
Anosmia,
Hemiplexia,
Ostocopus,
Chphalœa,
Ophthalmia,
Dysuria,
Dysenteria,
Tabes,
Elephantiasis,
Tinea,
Elcosis.

Ophthalmia,

A viru scabioso inopportune repulso, aut sine prævia sanguinis depuratione, superveniunt plurimi morbi, qui, principio solo excepto, habent cum scabie affinitatem; qui ideo Medicos diu ancipites tenent, ægroque discruciant, usquequo

pustulæ excitatæ fuerint; & deinceps sanguine sufficienter edulcorato scabies tuto sanatur.

Quod de scabie dico, de lepra hodie rarissima & olim de elephantiasi dictum esto, quod etiam die ipso herpete valet.

Morbi scabiosi

Scabies,
Lepra,
Elephantiasis,
Herpes,
Hectica,
Tartiana,
Quartana,
Gastritis,
Cynanche,
Peripneumonia,
Ecclampsia,
Palpitatio,
Epilepsia,
Convulsio,
Arthritis,
Mania,

Pica,
Asthma,
Tussis,
Amaurosis,
Hemiplegia,
Apoplexia,
Pruritus,
Hæmaturia,
Angina,
Pleurodyne,
Hydrothorax,
Ascites,
Anasarca,
Dysuria,
Phthisis,
Rachitis.

A viru scorbutico producitur scorbutus, qui maculas luteas, punctatas, vibices violaceos, nigricantes, in artubus potissimum infimis, & stomacacem conjunctam habet; sed præterea

ab ipso viru latente, & quandoque sine præviis scorbuti symptomatis, superveniunt morbi, apud natus & Septentrionales familiarissimi, scilicet.

Morbi scorbutici

Orthopnœa,
Dyspnœa,
Pleurodyne,
Ostocopus,
Arthritis,
Rheumatismus,
Rachialgia,
Odontalgia,
Lumbago,
Atrophia,
Hepaticrœa,
Dysenteria,
Hæmatemesis,

Ascites,
Melanchæterus,
Rachitis,
Paralysis,
Syncope,
Asthenia,
Stomacacæ,
Hæmoptysis,
Hæmaturia,
Lienteria,
Ptyalismus,
Elcosis.

Curatio virulentorum morborum, ut & venenatorum, partim rationali, partim empyrica metho lo absolvenda est; quippe pluribus virulentis debellandis dantur antidota, ut hydrargyrum in syphilitide; hydrargyrum, sulphur & saturni liquor in scabie & in aliis affinis morbis; acidi fructus, & præsertim li-

mones, in scorbuto. Cum autem omnis virulentia consistat in quadam acrimonia humorum, potissimum cutaneorum & lymphæ, operæ pretium est medicamentis rationalibus hanc acrimoniam evacuare & corrigere, antequam ad specifica deveniamus

Acrimoniam corrigunt diluentia, quæ salibus enerv-

enervandis sunt aptissima, ut decocta, juscula apozemara ex foliis lactucae, endiviae, portulacae, betae, aquae acidulae Vallenses, Alesiensis, Lodovensis; balnea & semicupia: his adjuncta vel succenturianda evacuantia, potissimum diuretica, ut juscula aperientia ex radicibus fragariae, graminis canini; foliis cichorii; silybrii, sit berulae, chærophylli, petroselinii; sale nitro, Glauberiano, polychresto; asellis; in eundem finem paratur serum lactis harum plantarum & asellorum succo factum, quod per viginti dies ad libram unam mane bibitur; præmissis & in fine additis catharticis medicamentis ex senna, rheo, cum manna in decocto prunorum vel tamarindorum. His vero sic peccatis residuum est ut acrimonia superflua corrigatur & involvatur, quod usus diuturnus lactis asinini, caprilli, vel vaccini præstat. Si vero morbus recens sit, nec æger infirmus aut senex, ab initio mittendus est sanguis, ut residuum facilius resolvatur; & liberior aditus medicamentis pateat, atque excretiones cutaneæ, renales, expeditius fiant.

Curatio vero cujusque morbi, præter hæc remedia generalia; exigit medicamina specifica; sic in curanda syphilitide, præmissis repetitis balneis, ad litum mercuriale devenire opus est; unguentum vero paratur ex sex uncis axungiae & tribus hydrargyri, prius in paucillo terebinthinae extincti, assiduo tritu intime commixtis; vel adhibetur, potissimum in antiquis morbis syphiliticis qui hydrargyrosum elufere, spiritus antivenerus Ill. van Svvieten, cujus quodvis cochlear quintam vel quartam partem grani sublimati corrosivi soluti contineat, superbibendo magnam lactis vel decocti lenientis copiam; vel demum adhiberi possunt tragææ *Keiseriana* sub cautelis in ipso libello enarratis: sed de his vide quæ de syphilitide scripsimus.

Curam herpetis & scabiei quod atinet, præter repentina juscula, aquas acidulas per novem dies epotas, balnea domestica, serum lactis, interpositis catharticis, deveniendum est ad litum ex unguento sulphuris; si vero foetorem hujus æger exhorrescat, methodus a *Cl. Gou-lard* proposita potest adhiberi; secus ad hydrargyrosum deveniendum, quod non sine cautelis & tempestate opportuna tentandum est; verum tamen sæpius auxilia generalia ad herpetem & scabiem benigna sufficiunt. Verum si morbi foveantur a viru herpetico, scabiofove repulso, nec cedant remediis generalibus, tunc scabies ipsa revocanda est; quod facile fit, induta scabiosi tunica, eaque noctu interejuque gestata, usque quo scabiofo pustulae effluerint, quæ dein scabies vel sponte vel generalibus remediis præmissis sanatur.

Inoculatio scabiei est novum auxilium ad morbos chronicos, alia methodo insanabiles, superandos, licet a viru scabioso minime pendeant; de quibus legi meretur historia anæsthesiæ a *Ce-bererr. Muzello* sanata.

Sauvages Nosologia Methodica. Tom. II.

De curatione lepræ, elephantiaeos & scorbuti vide hos morbos in *Nosologia*, & curationes Ill. *Professoris Monspeliensis Jacobi Lazermæ*, nec non quæ de usu cicuta, hyoscyami in his morbis eradicandis nuperi Auctores tradunt.

CLASSIS TERTIA.

MORBI EX ANTHEMATICI

Maladies eruptives.

Sunt illi qui foventur a materia morbifica exanthematum febrilium, ut violæ, rubeolæ, miliaris, purpuræ, erysipelatis, scarlatinae, &c. in massa sanguinis retenta, vel introrsum repulsa, difficilissime erumpente.

Horum morborum plurimi sunt contagiosi, vel per inoculationem communicari queunt, ut virulenti; sic juxta *Illustr. Deidior* experimenta, si bilis pestiferi injiciatur in venas animalis, illud animal peste corripitur; de inoculatione variolæ res est notissima; de rubeolæ & miliaris contagio non ita certum videtur in omnibus, nec instituta est eorum inoculatio. Tanta est exanthematum & impetiginum affinitas, ut vix differant nisi ratione pyrexiae exanthemata sæpius comitantis. In eodem genere exanthematici morbi dantur species pyretæ, aliæ typhodes malignæ perniciosæ, aliæ pyrexia acuta vivida stipatæ, quod in peste Massiliensi viderunt Medici Monspelienses, & in variolo ac pemphigo vulgo observatur. Sunt alia exanthemata quæ calido regimini tribuenda sunt, eaque valde anomala, ut miliaris quædam species; alia vero regularia, quorum feminium est a calido regimine independens ut variola, pestis; a peste, variola & rubeola qui semel evasit, vix unquam huic morbo subjacet; solutio tributo immunis est in posterum, quod de cæteris exanthematis nemo dixerit.

Eruptio variolosa, herpetica, miliaris & phlyctæmodes seu pemphigosa non raro in aliis morbis epidemici inconstanter efflorescunt & commiscuntur, ita ut in peste, præter bubones & anthraces, qui sunt ejus generis criterium, interveniant pustulae horum diversorum generum; in variola maligna intermiscuntur maculae petechiales, herpetica, miliares, erysipelacæ, sed pustulae variolose semper primas tenent; & sic de aliis morbis epidemici etiam per se non exanthematis, seu in quibus symptomata sunt exanthemata; sic in typho caltrensi, in synocho miliari vulgo *suette*, in amphimerina Hungarica, durante morbi statu, inconstanter apparent pustulae miliares, petechiales, pemphingodes, & ob hanc inconstantiam hi morbi inter veros exanthematicos non numerantur.

Quod de exanthematis symptomatis dico, de aliis

aliis phlegmatis intelligatur: quippe in peste, variola, rubeola, prout materias morbificas, vel copiosior, vel difficulter in cute erumpens, ad hoc vel illud viscus irruit, superveniunt phrenitides, peripneumonix, pleuritides, gastritides fugaces, symptomaticæ dictæ, quæ etiam in febribus, ut synochio, typho, ephemera, synocha; tritæophya, potissimum in statu & paroxysmis, quandoque apparent.

Symptomaticos hos morbos cum Medicis omnibus appello, quia per se non constituunt morbum primarium, sed sunt ejus partes adventitiæ, seu symptomata accidentalialia, nequaquam vero recte quis dixerit hæc symptomata esse primarii morbi effectus; nam morbus primarius seu symptomatum congeries non est causa ipsorum: sic ex eo quod in procella ventus, grando, fulgur concurrant, nemo Physicus dixerit quod unum sit causa alterius, aut quod procella seu venti, & grandinis concursus sit causa fulguris.

Materia morbifica exanthematum est quidem species virus quod tenuissimis moleculis, acris, causticis, partes inflammat, erodit, pungit, exulcerat, putrefacit; sed indolem cuique propriam nemo nisi ab effectibus cognoscit: in miliari alba, lactea, illud virus est acidum; in purpura seu petechiis est putridum; sed quod sunt acida in rerum universitate, tot sunt proprietates distinctæ, nec acidum vitrioli idem est ac acidum acetosæ: acido limonum vomitum acidum etiam curamus; obscura est itaque hæcenus horum venenorum cognitio: hoc tantum scimus quod in exanthematicis natura pyrexix intervenit materiem morbificam ad cutem protrudere conatur, & quod Medicus, naturæ minister, eundem sibi scopum proponere debet, non secus ac in virulentis impetiginosis; at in istis non ideo sanatur æger quod herpes;

Synochus variolodes,
Synochus miliaris,
Tertiana petechialis,
Tertiana miliaris,
Phrenitis miliaris,
Phrenitis morbillosa,
Phrenitis variolosa,

Morbi evacuatorii ex eodem principio dependentes,

Hæmaturia exanthematica,
Gæmatura variolosa,
Hæmoptysis variolosa,
Dysuria herpetica,

Materies acris exanthematum morbos dolorificos excitat, quales sunt

Rheumatismus miliaris,
Stupor miliaris,
Pruritus exanthematicus,
Catarrhus rubeolofus,

Si ea materies in pectus vel pulmones influat,

Asthma exanthematicum,
Orthopnoea variolosa,
Catarrhus rubeolofus,

Si demum caput aut diversa organa affecerit,

Amaurosis exanthematica,
Hemiplegia exanthematica,

scabies, scorbutus in cute resideant; e contra in exanthematicis facta bene & completa eruptione, æger solius naturæ ope dein sanatur.

Numerosissima sunt symptomata quæ a cujuslibet exanthematis difficili aut suppressa eruptione sobolefcunt in ipso morbi decursu; sed ea inter morbos exanthematicos non reponimus, quia fugacia sunt; & cum aliis ejusdem generis symptomatis, eodemque tempore apparent: sic in variolæ confluentis decursu cephalalgia, vomitus, somnolentia, quæ tribus primis diebus solent accidere succedente eruptione pyrexia acuta, asthenia, unum tantum morbum, variolam dictam, constituunt: sed si subsequente tempestate accedat Epidemicus morbus, in quo sit pyrexia acuta, cephalalgia, vomitus, somnolentia, qui sine ulla eruptione per pryalissimum solvatur, ut variola ab illo non differat, nisi per eruptionem cutaneam, *Sydenham* ipse hunc morbum synochum variolodem, seu a viru varioloso latente excitatum, nuncupat, & propria methodo curandum esse monet. Est itaque iste morbus distincta species synochi ab aliis, quoad symptomatum seriem & therapeiam diversissima: hic morbus non est exanthematicus, sed exanthematicus, seu intus efflorescens.

Quoties etiam in decursu Epidemix, v. gr. pestilentix, observatur morbus qui eodem modo incipit & crescit ac pestis, sed ob impeditam eruptionem bubonibus non stipatur, si hoc frequens & constans sit, inde exurgit hujus morbi vel species vel varietas notatu dignissima, utpote quæ absolute & cito lethalis, quæ *pestis abortiva* vocatur, quæque species hujus morbi *classis* non apte a Clariss. Viris nominatur.

Morbi pyretici ab exanthematis difficulter erumpentibus oriundi, sunt.

Pestis interna,
Pleuritis miliaris,
Gastritis exanthematica,
Gastritis erysipelatosa,
Cyanche exanthematica,
Peripneumonia exanthematica,
Aptha omnis.

Dysenteria miliaris,
Diarrhœa variolosa,
Diarrhœa miliaris,
Coryza variolosa.
Ophthalmia phlyctænodes,
Ophthalmia pustulosa,
Lumbago miliaris.
Arthritis exanthematica.

Angina exanthematica,
Hydrothorax a rubeola.

Carus variolofus,
Cataphora exanthematica;

Hemi-

Hemiplegia purpurea.

Morbi vero exanthematici regulares sunt,

Variola discreta,
 Variola confluens,
 Pemphigus major,
 Rubeola vulgaris,
 Rubeola variolodes,
 Scarlatina febris,

Mania a metastasi.

Scarlatina urtica,
 Miliaris benigna,
 Miliaris lactea,
 Purpura benigna,
 Erythelasma,
 Effera vulgaris.

Illud discrimen est inter morbos exanthematicos puros & miasmaticos, quod miasmaticis fenium suum ab aere mutuatur; exanthematici in ipso corpore habeant: sic variola benigna, utur epidemice grassetur, suum seminum velut innatum, habet in corpore humano, quod data tempestate evolvitur: sed variola maligna, præter seminum variolosum, habet etiam seminum ab aere mutuatum, perniciosum, quod pyrexiam typhodem cum variola conjunctam inducit; illud vero ex eo probatur, quod si pus ex variola etiam maligna inseratur infanti sano, illud variolam benignam, non vero malignam, inserat; a seminiis itaque variolæ & typhi combinatis suum periculum habet variola maligna; quod de aliis exanthematicis, nequidem peste excepta, intelligendum est; dari enim pestem benignam, seu quæ sine febre notabili, sine virium prostratione bubones suos tantum extrudit, docet Classis quinta Pests *D. Chicoyneau* & *Verny* Maffiliæ observata: & si pestis inoculatio fieret, verosimile est in subiecto præparato, ut in variolis moris est, eam speciem innocuam erupturam fore.

De cura exanthematum vide Classem 3. in Ordine 3.

Cura vero exanthematicorum ad eum scopum vergere debet, ut foras ad cutem deferatur materia morbifica, quod præmissa una phlebotomia, & ut plurimum primis viis ano & cato expurgatis, natura sola præstat; interea adjuvetur in peste cataplasmatibus ad inguina applicatis in variolis fomentis & vaporibus tepidi cuti admotis, & juxta quosdam balneis tepidis; in aliis vero morbis gravissimis, ut pemphigo Helvetico, admotis occipiti vesicatoriis, quorum usum etiam in miliari & variola adhibent Angli. Horum vesicatorium usus est necessarius quoties materies exanthematica repressa vel retenta caput aut pulmones afficit, præsertim cum vires vitales languent, pylsus depressus est, calor imminutus: quippe horum usu, ut plurimum pulsus resurgit plenior & pacatior evadit, ut pluries in pleuritide expertus est *Clar. Raymond* Anglorum exemplo incitatus.

CLASSIS QUARTA.

MORBI METASTATICI;

Maladies métastiques.

Metastasis est translatio materiæ morbificæ a parte in partem, in qua alterius ge-

neris morbus producit: sic ex fontanella resiccata, ex materie arthritica repulsa, ex ichore cancroso retento, si alibi superveniat, ophthalmia, hemiplegia, phthisis, &c. morbi illi a prioribus diversi per metastasim facti seu metastatici dicuntur; quod de scabie repressa & iterum resumpta dici non potest.

Virulenti plurimi quidem metastases faciunt, sed per metastaticos intelligimus eos qui virulentia expertus sunt, licet a materia morbifica, ejusdem fere indolis ac virulenti, producantur, & qui reapse contagiosi non sunt: sic arthritis, scrophula, trichoma, rachitis, gangræna, carcinoma, elcoses, imo hæmorrhoids, exulceratio vesicatoria, ulcus fontanelle, repressa morbos metastaticos inducunt.

Resumptio materiæ morbificæ fit per venas, tum sanguineas, tum lymphaticas, quæ instar tubulorum capillarum succos attrahere, & vi circulationis in massam sanguineam reducere valent: inde vero materies illa, per arterias quoque verum delata, ibi feceritur ubi cum valis secretoriis eorum exigit affinitas, eadem lege ac bilis in hepate, & urina in renibus, non vero reciproce deponuntur.

Dantur morbi metastatici salubres, ut pyuria pus e thorace in vias urinarias deducens; hæmorrhoids in splenalgia & hypochondriasi; diabetes in anasarca; dantur & nocui, ut cephalæa arthritica, phthisis a plica; periculum etenim est si materies morbifica & colatoria foras mittenda intus retineatur; magis adhuc si in partes nobiliores mittatur; e contra bonum est eam ad cutem, extremas partes, aut ad colatoria amandari ut foras excreatur. Quo materies retenta magis est acris & deleteria eo metastasis pejor est; sic ab urina retenta & in cerebrum translata convulsiones hunt, a pure ulcerum retento & in pulmonibus deposito phthisis.

Curatio exigit ut materie morbifica ad colatoria consueta aut loca commoda iterum amandetur, saltem ad cutem aut artus extremos; nec non ut simul corrigatur ejus acrimonia, verum ut illa revocetur materies morbifica ad excretoria, sæpius est naturæ quam artis opus; interea primo materia illa tenax viscida resolvenda est potu calido, movenda auxiliis circulationem accelerantibus, sudorificis, cardiacis; secundo minuenda resistentia in partibus ad quas amandari debet, fotu, balneo, cataplasmate, frictione, calore, stimulantibus, vesicatoriis, &c.

Sic ad revocandam podagram, pedes in aqua fervidissima retinentur; sinapismi ipsi applicantur.

cantur, udones ex tela cerata gestantur, frictions sicca adhibentur, intereadum potu diaphoretico intra lectum calidum fluida diluuntur & commoventur.

Ad revocandam scabiem, cutis sorditie omni detergentur, balneo emollitur, pannis siccis fricatur, dein decocto ex folis nicotianæ, hederæ arboreæ, lauri, foveantur, vel quod tutius est tunica scabiosi crustis infecta noctu gestatur.

Si humiditas aurium revocanda, aures calide foveantur, fricantur, sinapismo iritantur: aut demum emplastrum vesicatorium pone eas applicatur; fluxus vero inde exurgens folio betæ, he-

deræ butyro illito servatur: ulcera maturius resiccata unguento digestivo teguntur, crustæ cataplasmatum emollientibus foveantur.

Si non sint emunctoria artificialia ad vicina nativa materies est revocanda, quod præstant diuretica, sudorifica, cathartica: si fluxus mariscarum suppressus sit, is frictione, fotu, vapore calido, aut affricis foliis ficus, vel demum admotis hirudinibus revocatur aut suppletur.

Scrophula, trichoma, arthritis, carcinoma, gangræna, viru suo vagante inducunt morbos metastaticos sequentes:

Morbi metastatici

- Paralysis scrophulosa.
- Hæctica scrophulosa.
- Phrenitis a plica.
- Dysenteria Polonica.
- Dæmonomania Polonica.
- Cephalæa Polonica.
- Ophthalmia canerosa.
- Hemiplegia scrophulosa.
- Ophthalmia scrophulosa.
- Pleuritis Polonica.
- Paralysis Polonica.
- Rachitis Polonica.
- Phthisis a plica.

- Ostocopus clavus.
- Ostocopus clavus.
- Arthritis rachitica.
- Paralysis rachialgica.
- Chlorosis rachialgica.
- Scrophula farcimen.
- Dysursa rachialgica.
- Elcosis canerosa.
- Peripneumonia rachialgica.
- Aurigo rachialgica.
- Eclampsia rachialgica.
- Contractura rachialgica.
- Rheumatismus rachialgicus.

Morbi arthritici

- Quartana arthritica.
- Peripneumonia arthritica.
- Tussis arthritica.
- Agrypnia arthritica.
- Diarrhœa arthritica.
- Diabetes arthriticus.
- Rachialgia arthritica.
- Palpitatio arthritica.
- Odontalgia arthritica.
- Tremor Asturiensis.
- Cynanche arthritica.
- Trismus arthriticus.
- Anorexia arthritica.

- Asthma arthriticum.
- Hemiplegia arthritica.
- Pruritus arthriticus.
- Paralysis
- Syncope arthritica.
- Ischias arthriticum.
- Cholera arthritica.
- Ptyalismus arthriticus.
- Phthisis arthritica.
- Ascites arthriticus.
- Cephalæa arthritica.
- Pyuria arthritica.

Morbi rheumaticales ab arthritide rheumatica.

- Hemicrania.
- Odontalgia.
- Angina.
- Pleurodyne.

- Ophthalmia.
- Otalgia purulenta.
- Carus.
- Peripneumonia.

CLASSIS QUINTA.

MORBI FEBRICOSI, FEBRILES;

Maladies intermittentes.

Illi sunt qui a materia morbifica febris, vel remittentis vel intermittens, excitantur, sive sint cum ipsa febre, sive citra ipsam. Cognoscuntur ex eo quod 1. periodici sint cum intervallis vel lucidis vel saltem sensibilibus paratis; 2. quod more accessuum febrilium quodam horrore, frigore, oscitatione, non raro & sine causa evidenti, veluti subito aggrediantur; 4. quod pariter sine causa evidenti post aliquot horas remittant aut intermittant; 4. quod utri-

ne sint ut plurimum lateritiae, rubrae; 4. quod æger quandoque febris intermittens vel remittentis fuerit obnoxius, vel actu sit detentus.

Primus qui hos morbos utcumque familiares prætervidit fuit *Mercatus*; hos acrius examinavit *Mortonus*, deinceps vero accurate descripsit *Torti*, quos sequuti sunt *Verlhof*, illustris *S...* ab Scholastici etiam nuperi eas sua malignorum & anomalorum morborum vana denominatione confunderunt, aut ut rectius loquar non cognoverunt.

Febribus certe adscribi non debent omnes morbi; quippe nulla quandoque sunt febris signa pathognomonica, nec calor, nec horror præcedens, nec pulsus frequentia, sed facies alterius morbi, syncope, vomitus, cholera, carus, orthopnoea, apoplexia, pleuritis, unde per tot sæcula

Medicorum sagacitas maximo ægrorum detrimento delusa fuit.

Illi morbi periculosissimi sunt, quoties ignoti; aut si mature cognoscantur multo facilius quam quis crederet debellantur; unicum autem est sed præstans antidotum, kinkina, quod non ad unam alteramve drachmam, sed ad semi uncias, quandoque quater in die, præscribi debet, si morbus urgeat & serius cognitus fuerit; ex hac quidem uberrima kinkinæ assumptione urinæ turbidæ evadunt, imo quandoque ischuria accedit, sed fugax, & cum æger a priori morbo in tuto collocatus est facile superanda: vide *Typhoma-*

niam febricosam tertianam. Bolus febrifugus ex *kinkina recens pulverati drachm. iij; storum chamæmeli Romani drach. j; cremoris tartari scrup. j; cum syrupo de absinthio vel de cichorio fiant tres boli.*

Datur etiam *semen pastinacæ, ad drachm. j; testa ovorum calcinata pro puerulis amara recensantibus, ad scrup. j; semen Hispanicum nondum satis cognitum, ad scrup. j. semel in die per triduum.*

Flos matricariæ, chamomillæ ad drachm. fem. tertia die; radix pentaphylli, caryophyllatæ, anferinæ; in apozematis ad unc. j; cascarillæ pulvis ad scrup. j. præstans in intermittentibus.

Morbi febricosi

- Ephmera mensura.
- Ephmera anniversaria.
- Amphimerina syncopalis.
- Amphimerina phricodes.
- Amphimerina pseudo hemitritæus.
- Tritæophya carotica.
- Tritæophya deceptiva.
- Tetartrophya carotica.
- Quotidiana simplex.
- Tertiana epileptica.
- Quartana amens.
- Quartana comatosa.
- Erratica quintana.
- Erratica nonana.
- Rigor febricosus.
- Eclampsia febricosa.
- Hysteria febricosa.
- Ephialtes tertianaria.
- Pleurodyne febricosa.
- Ephmera dichomene.
- Amphimerina epiala.
- Amphimerina humorosa.
- Amphimerina hemitritæus.
- Amphimerina spasmodica.
- Tritæophya leipyria.
- Tetartrophya maligna.

Morbi febricosi

- Aurigo febrilis.
- Syncope febrilis.
- Hemiplegia febricosa.
- Cataleptis quartanaria.
- Cataphora timor.
- Arthritis febricosa.
- Rheumatismus febrilis.
- Cephalæa febricosa.

Tetartrophya semitertiana.

Tertiana carotica.

Tertiana hemiplegica.

Quartana nephralgica.

Erratica vaga.

Erratica septena.

Tetanus febricosus.

Rigor tertianarius.

Epilepsia febricosa.

Scelorybe intermittens.

Oscedo febrilis.

Asthma febrilis.

Orthopnoea febrilis.

Amaurosis febrilis.

Paraplexia intermittens.

Typhomania febricosa.

Apoplexia febrilis.

Arthritis febrisequa.

Cephalalgia intermittens.

Hemicrania lunatica.

Ophthalmia febricosa.

Gastrodynia.

Nephralgia 1^a.

Rachialgia 2^a.

Amentia a quartana.

Vomitus febricosus.

Diarrhoea febricosa.

Ophthalmia febricosa.

Cardialgia 4^a.

Colica 6^a.

Hysteralgia 9^a.

Paraphrosyme 6^a.

Hepatirrhoea intermittens.

Cholera intermittens.

Ephidrosis febrilis.

CLASSIS SEXTA.

MORBI MIASMATICI

Maladies épidémiques, malignes.

Sunt illi qui ut plurimum acuta febre aut pyrexia stipati a regione in regionem grassantur interventu miasmaturum qualitatis deleteriarum, gangranosarum, phlogisticarum, qui ex cloacis, foricis, nosocomis, carceribus, castris, sepulchretis exhalant, ut morbi maligni, putridi, pestilentes, vel ope miasmaturum singularis prorsus, vix cogni-

tæ, indolis, ex quibus epidemiarum catarrhales, anginosæ, pleuriticæ procedunt; nec non plures phlegmasiæ exanthematicæ, ut variola, rubeola, miliaris & pestis.

Principium horum morborum est commune, adeoque ab aere, aqua vel cibo repetendum videtur; sed præterea illud a regione in regionem, grassatur; quod de aqua & cibo vix intelligi potest, nisi ab influxu vaporum, roris maligni, mephitidum, ipse cibus & potus inficiatur; unde semper ad miasmata per aerem diffusa referendæ sunt epidemiarum, aut ad vapores ex locis infectis exhalantes: huic vero morbifico prin-

principio addendus est moror & timor, quo omnes fere ejusdem regionis incolæ afficiuntur, maxime vero in annonæ caritate pauperes, in urbium obfidionibus mulieres, in terræ motu, fulgure & tempestate fere omnes.

Occasionem morbis epidemicis præbent 1. bella, 2. terræ motus, 3. exundationes, 4. annonæ caritas, 5. paludum exsiccationes, 6. constitutiones aeris; quæ omnes ærumnæ sæpius simul concurrunt aut se mutuo consequuntur.

Morbi castrenses sunt maxime ex malignorum & contagiosorum numero, & ex intima succorum vitalium corruptela procedunt; hujus vero corruptionis variæ & multiplices sunt causæ, ut famæ quæ ad pessima & corrupta edulia capessenda cogit, assidua vigilæ, fatigatio continua, metus, terror eorum qui obfidione detinentur, horrenda crudelitatis spectacula præ oculis observantia; in castris ipsis, sub tanta pecorum hominumque multitudine, aer foetidus varii generis exhalationibus inquinatur. Vapor e latrinis exurgens, dum viget dysenteria, ingressu in intestinum rectum morbum aliis imperit. Post prælia cadavera insepulta terrore animum dejiciunt, fœtore viciniam morbis malignis inficiunt. Terræ motus, præter terrorem & infortunia belli ærumnis similia, perniciosos ex specubus telluris halitus excitant; imo ubi magnæ fossæ & terræ subversiones fiunt, morbos epidemicos produci docet historia. Exundationes fluminum, urbes vicinas impetentium, omnes aquas potulentas luto inquinant, vicos & plateas eodem luto cito fœtore replent, quo nihil aptius ad putredinem inducendam, ad omnia ibi immerisa corrupenda, ut Alesianenses experti sunt; adde quod vina, olea, pecora, annona, cibaria submergantur, unde eorum corruptio vel penuria; inde ærumnæ, mœrores, morbi epidemici. Verum nihil aptius ad hos inducendos putrefactione piscium, insectorum, plantarum in aquis paludosis, cum æstu solis, vel de industria hæc loca paludosa exsiccantur. Horrendus fœtor ante aliquot annos ex lacubus duas leucas a Monspelio distantibus huc usque & ultra extendebatur, & dein pleuritides pestilentes oppida vicina invaserunt.

Putredine nihil est infensus, ad hanc vergunt omnes humores, potissimum excrementitii, & post eos ipse sanguis, multo minus lymphæ, omnium minime pinguedo; sed hæc a fermentis deleteriis, a miasmatis putridis maxime exaltatur. In primis viis materies putrida ructus nidorosos, nauseas, cardialgias, vomitus, choleras excitat; natura quippe totis viribus eam materiem eliminare contendit: verum cum similis materia infectit ipsam sanguinem, quid opis superest naturæ ut ab hac se liberet, nisi ut, excitata febre, ejus materiei stagnationem impediat; ut, excitatis sudoribus, diarrhœis, ejus excretionem in collo cutaneo intestinalive promoveat; hinc synochi, tritæophyæ, tertiana similiaque mala *putrida* dicta. Si vero pejor sit indoles fermenti illius deleterii ita ut

textum solidorum corruptat & vapore mephitico fluidi nervi activitatem destruat, quod experimentis electricis consonum est, tunc viscera quandoque plura simul, ut pulmones, intestina, vera gangræna afficiuntur; pulsus sanorum similis est aut multo debilior, inæqualis, intermittens; purpuræ maculæ, vices efflorescunt, delirio turbatur anima, mors ostia pulsat; funera densantur, cadaverum abdomen meteorismo tenditur, fœtor horrendus intra paucas horas ex illis spargitur, viscera remollita, nigricantia, tumores atrii, brunnei, viridescentes, saniosi reperiantur, & hi morbi *maligni* aut *typhodes* vocantur. Aliquid spei superest in his angustiis, si deleteria materies ejus sit indolis ut in emunctoriis a corde discessit, si non excerni, saltem congeri possit, & procul a corde in parotides, glandulas inguinales, axillares aut cutaneas forma anthracum, bubonum, pustularum amandari, sed cum ipsa pestis epidemicæ viget, non id felicitatis omnibus pestiferis accidit, ut venenum pestilens ad illas glandulas amandetur, quippe dantur pestes abortivæ in quibus bubones non erumpunt & omnes ægii intereunt, ut in variola suppressa cujus pustulæ foras trudi non possunt, & materies deleteria viscera nobiliora, ut cerebrum, pulmones, stomachum infarct, inflammat, gangræna afficit, unde mors.

His anomallis inducti sunt quidam Medici ad credendum pestem epidemicam non unum genus morbi, sed plurimorum generum simul vigentium congeriem; sed nedum res ita sit, facile attendenti patebit pestem abortivam esse veram pestem, ut variola abortiva vera est variola, in qua tantum deficit eruptio, seu in qua æger ante eruptionem auferatur. & multo rectius, meo quidem judicio, opinantur illi qui peste regnante omnia alia morborum acutorum genera silere contendunt, quod Alesia anno 1721 Collegæ mei sedulo, observarunt.

Non me latet nostram theoriam *Chiracii*, *Deiderio*, aliisque sectæ mechanice fautoribus exhibitam fuisse: illi enim omnem acrimoniam, omne virus inter fabulas habent, & omnia malignorum morborum phenomena ex infarctu vasorum cerebri mechanice & hydraulice intelligi posse contendunt; vide *Chiracii Librum de febris*, de quo ipse scripserit, *Exegi monumentum*..... illud tamen monumentum nunquam vitabit Libitinam anceps est.

Curatio horum morborum hætenus æque difficilis est ac eorum theoria obscura; errant Veteres in eo quod alexipharmacis sudorificis, per vim, nulla habita stasis inflammatorie ratione, materiem morbificam eliminare voluerunt; ast tamen errando viam Neotericis præmonstrarunt: in hoc morbi illi periculosissimi sunt quod natura veluti perterrita nequidem adversus materiam morbificam pugnare

aggrediatur, ut ait *Galenus*. Medici itaque hoc munus est, ut stases inflammatorias quantocius una vel altera phlebotomia everrat, quantocius saburram putrem e primis ope emeticorum & catharticoꝝ everrat; dein vero antisepticis putredinem humorum corrigat; & si natura vergat ad glandulas inguinales, cutaneas, eo per apposta auxilia materiem morbificam ducat, cardiacis & alexipharmacis vires ejus rescindingo. Alterum vero Medici munus est ut prophylacticis remediis imminentes has epidemias avertat, & animos ægrotorum, quos terror sæpius dejicit, exemplo suo erigat.

Alexipharmaca seu antiseptica maxime laudata, sunt camphora, nitrum, kinkina, acetum, succi fructuum acidorum, ut limonium; serpentaria Vir-

giniana, contrayerva, theriaca; illa parca dosi, interpositis catharticis quæ etiam antiseptica eximia esse expertus novi. De iis vide *curatorem Pestis, Variola maligna, Typhi, &c.*

Prophylaxis consistit in remotione occasionum; fugienda sunt scilicet loca in quibus aer est foetidus, putridus, cœnosus; si vitari non possint aer est renovandus, refrigerandus, vapore aceti, aromatum accensione, pulveris pyrii deflagratione corrigendus: ventilatore carceres, nosocomia, naves, granaria sunt munienda: vestimenta lanea, linea, sæpius mutanda; aquæ puræ potandæ vel aceto corrigendæ; carniem ejus frugum usu commutandus. *Boerhaave Therapeut. 1145. Frider. Hoffmann. de Venenis in Patholog. cap. 4. 9.*

Morbi miasmatici.

Ephemera sudatoria. Synochus dysenteriodes. Synochus ardens. Synochus miliaris. Typhus nervosus. Typhus castrensis. Synochus variolodes. Synochus pleuritica. Synochus hyemalis. Typhus carcerum. Typhus comatosus. Typhus Ægyptiaca. Typhus icterodes. Amphimerina humerosa. Amphimerina hemitriteus. Amphimerina miliaris. Amphimerina mimosa. Amphimerina biliosa. Tritæophya Americana. Tritæophya carotica. Tritæophya deceptiva. Tertiana petechialis. Tertiana duplex. Quartana legitima. Variola benigna. Variola confluens. Rubeola vulgaris. Miliaris benigna. Miliaris maligna. Miliaris nautica. Purpura maligna. Phrenitis synochalis. Pleuritis biliosa. Pleuritis putrida. Cephalitis Ægyptiaca. Cynanche tonsillarum. Cynanche ulcerosa. Peripneumonia vera. Peripneumonia typhodes. Peripneumonia exanthematica. Tussis convulsiva.	Amphimerina epiala. Amphimerina phricodes. Amphimerina Hungarica. Amphimerina anginosa. Amphimerina paludosa. Tritæophya caesus. Tritæophya affodes. Tritæophya leipyria. Tertiana legitima. Tertiana carotica. Tertiana subcontinua. Pestis vulgaris. Variola miliaris. Pemphigus castrensis. Rubeola anomala. Miliaris sudatoria. Purpura benigna. Phrenitis miliaris. Pleuritis vera. Pleuritis verminosa. Pleuritis catarrhalis. Cephalitis verminosa. Cynanche epidemica. Cynanche exanthematica. Peripneumonia putrida. Peripneumonia catarrhalis. Tussis ferina. Orthopnea peripneumonica. Angina bronchus. Catarrhus epidemicus. Asphyxia a carbonis fumo. Stomacace. Dysenteria castrensis. Syncope ab antipathia. Scorbutus septentrionalis. Cardialgia ab antipathia. Asphyxia a mephitide. Asphyxia a musto. Amaurosis foricariorum. Dysenteria æquinotialis. Diarrhœa biliosa.

Sudorifica.

- Aqua generalis, theriacalis, imperialis, Carmelitarum, Reginae Hungariae a drachm. j. --- iv.
 Syrupus de cinnamomo, de floribus aurantiorum, de kinkina, a drachm. ij. --- unc. j.
 Elixirium proprietatis, theriacale, vitrioli a gutt. v --- xx.
 Oleum essentiale cinnamomi ad gutt. j in mixtura.
 Spiritus vini camphoratus, a gutt. iv --- x.
 Acetum quatuor furum, a drachm. j --- iv; acetum theriacale ad drachm. vj.
 Essentia cephalica, a gutt. vj --- xx.
 Acetum destillatum ad drach. iv quovis quadrante horae in mixtura.
 Tinctura coralliorum a gutt. vj --- xx.
 Flores benzoini, sal volatile oleosum, sal volatile succini, a gran ij --- xij.
 Guttæ Anglicanæ, Montspelienses, Generalis La Mothe, ætheris vitriolici, tinctura salis tartari, tinctura antimonii, a gutt. xv --- xx.
 Lilium Paracelsi, a drachm. j --- iv.
 Tinctura ambrae griseæ, a gutt. ij --- viij.
 Vinum de kinkina, ab unc. j --- iv.
 Theriaca Andromachi, Mithridatum, Confectio alkermes, Pulvis Comitissæ, Ambræ griseæ, pulvis aureus Zelli, a gran. xij. --- drachm. j.
 Kermes mineralis, a gr. j --- ij.
 Pulvis diarrhon, a gr. vj --- xx.
 Opiata Salomonis a scrup. j --- drachm. j. Trochisci de Catechu cum cinnamomo, nu. iij, --- iv.
 Syrupus de stœchade, de tunicis a drachm. j --- iv.
 Syrupus de citreo, a drachm. j --- unc. j.
 Extractum juniperi, ad drachm. j.
 Cortices citri conditi, ad drachm. iv.
 Pulvis viperinus, a gr. xij. --- xxx.
 Sal volatile viperarum, cornu cervi, a gr. vj --- xx.
 Bezoarticum Orientale, a gr. x --- xx.
 Flores salis ammoniaci, a gr. vj --- xij.
 Camphora, a gr. v --- xv. Coccinella a gr. iij --- xx. Crocus a gr. iij --- viij.
 Flores sulphuris, a gr. x --- drachm. j. Flores benzoini, a gran. iij --- xxx.
 Spiritus volatilis urinæ, ad gutt. vj. Aqua Lucis ad gutt. x.
 Suffitus ex aqua vitæ, baccis juniperi, Karabe.
 Stuphæ domesticæ thermales, amurca uvarum, folia ulni.

CLASSIS SEPTIMA.

MORBI PLOGISTICI;

Maladies phlogistiques.

Disti sunt a Græco phlogizo; inflammo; ardor vero flammæ quo stipantur, vel a causa externa, ut insolatione, igne; vel a causa interna, seu vehementi partium ignearum & acrim evolutione & affristu dependet. Vide *Phlegmasiarum theoriam.*

Qui coram fornacibus magnis laboribus se exagitant, vel Sole sub ardenti morantur, illi manæ, tritaophyæ ardenti, ophthalmiæ sunt obnoxii; & si, vel frigidam bibant, vel aeri frigido se exponant incaute, inde in pleuritides, peripneumonias, reumatismos aliosque morbos inflammatorios se conjiciunt; & apud Americanos plurimi inde tetano vel trismo convelluntur.

Verum maxima pars phlegmasiarum a causis internis ortum habet, ut plethora, menostasi, pathematis, infarctibus viscerum; unde febrilis conatus vehemens ad infarctus resolvendos,

ad sanguifluxum sciendum; & ex illo febrili conatu calor accenditur, infarctus inflammatorius concitatur; adde quod raro, saltem apud nos, inflammationes illæ puræ sint, sed sæpius saburra primarum viarum stipatæ, vel putridæ; puræ vero sunt non raro apud rusticos, monticollas, durius laboribus exercitatos, diætâ vegetabili utentes aeris vicissitudinibus magis expositos, & fibra fortiori sanguineque calidiori donatos.

Cognoscuntur ex calore vehementi, dolore, pulsu veloci, tenso, frequenti, siti, siccitate, pervigilio; & si pars externa obsessa sit, adest tumor, rubor, tensio, quandoque pulsatio. Morbi illi ut plurimum acuti sunt; iis obnoxii sunt robusti, exercitati, rustici, operarii, adolescentes biliosi, sanguinei; rarius senes, infantes, debiles, pituitosi: huc referendæ sunt phlegmasiæ puræ membranosæ, ut pleuritis, phrenitis, enteritis; & parenchymatosæ, ut peripneumonia, nephritis, hepatitis; & febres ardentes, ut synochus ardens, tritaophya, causus; necnon rheumatismus inter inflammatorios, dysenteria &c.

Curatio exigit ut impetus sanguinis compe-

scatur, quod largæ & repetitæ phlebotomiæ, dietæ liquida, potus diluens, refrigerans, nitrosus, subacidus maxime præstant; huc pertinent emulsiões, limonatæ vegetabiles ac minerales; & leniter expurgatis primis viis eccoproptica, conveniunt balnea, semicupia; si vero natura aliquam criticam evacuationem moliat per sputa, enuresim, sudorem, alvi fluxum biliosum,

catamenia, eo ducendum est imminutis resistentiis ex parte colatorii, & pyrexia in justo tenore servata. Si vero inflammatio resolvi nequeat, tunc partis inflammatae suppuratio juvanda, puris ejectio, ulceris deterfusio, cicatricisque efformatio promovenda; *Boerhaave Aphor. 370. & Aphor. 92. & 770-1006*: Vide etiam quæ de phlegmatis dicta sunt in *Nesologia*.

MORBI PHLOGISTICI.

- Ephemera a phlogosi.
 Ephemera sudatoria.
 Synocha tragœda.
 Synochus ardens.
 Synochus dysenteriodes.
 Tritæophya Americana.
 Tritæophya elodes.
 Tritæophya leipyria.
 Tertiana duplex.
 Erysipelas rosa.
 Phrenitis calentura.
 Paraphrenesis pleuritica.
 Paraphrenesis hepatica.
 Pleuritis dorsalis.
 Pleuritis hepatica.
 Enteritis mesenterica.
 Gastritis sternocostalis.
 Cephalitis Ægyptiaca.
 Cephalitis Epidemica.
 Cynanche tonsillaris.
 Cynanche pharyngea.
 Cynanche hepatica.
 Peripneumonia pura.
 Peripneumonia phthisicorum.
 Hepatitis erysipelatosa.
 Hepatitis pleuritica.
 Convulsio febrilis.
 Lethargus cephaliticus.
 Ephemera ardens.
 Synocha ardens.
 Synocha cephalalgica.
 Synochus pleuriticus.
 Synochus biliosus.
 Tritæophya caufus.
 Tritæophya affodes.
 Tertiana legitima.
 Erysipelas ambustio.
 Phrenitis vera.
 Phrenitis synochalis.
 Paraphrenitis diaphragmatica.
 Pleuritis vera.
 Pleuritis mediastina.
 Pleuritis biliosa.
 Gastritis legitima.
 Cystitis spontanea.
 Cephalitis spontanea.
 Carditis spontanea.
 Cynanche parotideæ.
 Cynanche trachealis.
 Cynanche prunella.
 Peripneumonia ardens.
 Hepatitis muscularis.
 Hepatitis cystica.
 Nephritis vera.
 Asthenia Virginica.
 Carus ab insolatione.
 Lassitudo a calore.
 Ardor externus.
 Ophthalmia chemosis.
 Rheumatismus acutus.
 Pyrosis a phlogosi.
 Anxiety febrilis.
 Paraphrosyne calentura.
 Chlorosis Carthagenica.
 Gangræna ab ustione.
 Ardor internus.
 Ophthalmia humida.
 Otalgia inflammatoria.
 Rheumatismus calidus.
 Cardialgia inflammatoria.
 Paraphrosyne febrilis.
 Dysenteria æquinoctialis.
 Chlorosis Bengalensis.
 Gangræna ab inflammatione.

CLASSIS OCTAVA.

MORBI SANGUINEI.

Maladies sanguines.

Sunt illi qui determinantur a plethora, ea que foventur, sive quia ab assumptis copiosis, cupeptis, bene digestis, aucta est sanguinis copia, sive quia a suppressis, imminutis solitis fluxibus, & potissimum sanguifluxibus, ut catamenii, hæmorrhoidibus, ejus moles major facta est. Differunt a phlogisticis in eo quod si plethora sit commota & febre stipata, febris illa

non est inflammatoria seu peculiari partis inflammatione stipata.

Plethora dicitur illa boni sanguinis abundantia quæ sanitari nocet.

Menostasias est sanguifluxuum periodicorum, assuetorum, suppressio, vel retardatio aut imminutio.

Maxima pars sanguineorum morborum accidit apud mulieres a menostasias, tum vacuarum tum gravidarum; inde fit ut maxima pars morborum qui gravidas divexant phlebotomia curetur.

Plethora dicitur particularis si quædam pars majori copia sanguinis gaudeat quam fert consueta proportio.

Vasa piæ meningis & cerebri post mortem re-

periuntur fere, semper turrida magis sanguine quam ceterae partes, quia ex aliis partibus pressione atmosphaerae cutis coarctatur & sanguinem in venulas exprimit quoquoeversum; cum autem theca cranii ab illa atmosphaerica pressione cerebrum liberet, huc sanguis undequaque pressus facilius affluit nec ex eo exprimitur.

Morbi plethorici quia tales curantur 1. abstinentia a cibis potissimum ab euchymis & multum nutrientibus; ut cornibus, pane, ossis, in quorum vicem juscula diluta, pauca, cremores ex farinosis substituuntur: initio acutorum mera aqua & diatriaria diæta sufficit; vulnerati potissimum & febrientes sola pitana vitam per aliquot dies sustinent & citius curantur: 2. detractio sanguinis per phlebotomias repetitas e vena commodiori; nec enim delectus earum alio motivo ferme determinari potest, nisi praedicti adstantium aut veterum Medicorum obsequiose adherereamus: si plethora partialis sit in certis partibus, nec ea sit vis pulsus quae phlebotomiam admittat, partis affectæ viciniae hi-

rudines admoveri possunt, quarum etiam postea resecat ut uberiorem exfugant cruoris copiam; quo facto, sale asperse cutem dimittunt: 3. demum detracta per cathartica aut emetica humorum e primis viis copia, imminuitur massa sanguinis, ob evacuationem succorum qui hac occasione a sanguine feceruntur.

At si fluxus cuiusdam, potissimum sanguinei, suppressio plethora foveat, operæ pretium est eum revocare, quod ipsa plebotomia e brachio instituta in plethoricis non raro praestat, pediluvia calida, juscula diluentia & aperientia, ambulatio & demum emmenagoga forma jusculi vel pitanae, in phlegmaticis vero martialia & resinosa efficiunt. Si haemorrhoids fluere desierit mariscæ sunt fotu emollienti praeparandæ, usu aloeticorum interno irritandæ, si turgent lanceola vel hirudinibus admotis pertundendæ: *Boerhaave Aphorism. 106.*

Qui sunt a plethora tum universali tum particulari, tum vera tum commota seu appetenti, sunt.

Morbi sanguinei	<p>Ephemera plethorica. Synochus sanguineus. Tremor a plethora. Eclampsia parturientium. Scelotyrbe plethorica. Tussis haemoptoica. Asthama plethoricum. Orthopnoea cardiaca. Caligo hypohaema. Anorexia plethorica. Paraplexia sanguinea. Syncope plethorica. Carus spontaneus. Apoplexia sanguinea. Rheumatismus vulgaris. Cephalalgia plethorica. Cephalalgia catamenialis. Cephalalgia pulsatilis. Hemicrania haemorrhoidalis. Ophthalmia choroidea. Cardiognus omni. Colica plethorica. Nephralgia haemorrhoidalis. Mastodynia phlegmonodes. Ischias rheumaticum. Proctalgia inflammatoria. Suffusio myodes. Syrigmus plethoricus. Synocha plethorica. Tertiana pleuritica. Eclampsia plethorica. Nausea gravidarum. Vomitus haemorrhoidalis. Dysuria haemorrhoidalis. Leucorrhoea gravidarum. Ascites calidus. Mydrometra sanguinea. Ischuria lunatica.</p>	<p>Epilepsia plethorica. Tussis gravidarum. Dyspnoea plethorica. Orthopnoea peripneumonica. Lleurodyne plethorica. Amaurosis plethorica. Paralysis plethorica. Asthena febrilis. Catalepsis a menostasi. Carus febrilis. Rheumatismus acutus. Rheumatismus calidus. Cephalalgia haemorrhoidalis. Cephalalgia febrilis. Cephalalgia gravidarum. Ophthalmia chemosis. Odontalgia gravidarum. Colica gravidarum. Colica phlogistica. Nephralgia rheumatica. Ischias sanguineum. Proctalgia a mariscis. Vertigo plethorica. Diplopia pyretica. Syrigmus cephalalgicus. Syrigmus bombus. Paraphrosyne puerperarum. Haemorrhagia plethorica. Haemoptysis accidentalis. Haemoptysis habitualis. Haemoptysis Helvigiiana. Haematemesis catamenialis. Haemoptysis catamenialis. Haemoptysis periodica. Haematemesis plethorica. Melæna haemorrhagica. Vomitus gravidarum. Ephidrosis cruenta. Dysuria neonympharum.</p>
-----------------	---	--

Morbi sanguinei.

Aurigo febrilis.	Phlegmasia a menofasi.
Phœnigmus plethoricus.	Ascites sanguineus.
Hæmaturia violenta.	Ischuria nephritica.
Hæmaturia hæmorrhoidalis.	Aurigo plethorica.
Menorrhagia immodica.	Aurigo typhodes.
Menorrhagia stillatitia.	Hæmaturia spontanea.
Menorrhagia lochialis.	Hæmaturia stillatitia.
Hepatitis mésentérica.	Menorrhagia difficilis.
Hæmorrhœis moderata.	Menorrhagia gravidarum.
Dysenteria benigna.	Menorrhagia erronea.
Dysenteria gravidarum.	Hepatitis cruenta.
Hypochondriasis sanguinea.	Hæmorrhœis polyposa.
Anæmia plethorica.	Hæmorrhœis immodica.
Hæmorrhagia critica.	Dysenteria catamenialis.

CLASSIS NONA.

M O R B I B I L I O S I .

Maladies bilieuses.

Sunt illi quorum principium est bilis abundantia, ejusque acrimonia solito major, ut plurimum cum temperamento bilioso, ex cujus signis cognoscuntur: biliosi scilicet sunt sicci, calidi, alacres, audaces, vivido ingenio præditi, ad iram & rixas proni, activi, negotiosi; ipsis pulsus est velox, fortis; rubet facies; cutis strigosa, maculenta; sanguis fluxilis, acer; cor & arteriæ vegetæ sunt: in morbis levi de causa calent, sitiunt, bilem ano vel tato rejiciunt, morbis ardentibus, inflammatoriis obnoxii sunt; juvantur a frigidis,

acidis; læduntur a calidis, acris, siccis.

Cum in his morbis humores acrimonia alcaliscente & siccitate peccent, & deficiat partium serosus latex, indicantur alimenta & medicamenta diluentia & refrigerantia, acida, tum fossilia sed multum diluta, tum vegetabilia; olera molliora; fructus aquosi, subacidi, cathartica diluentia, ut acidulæ minerales, tamarindi, pruna, cassia; necnon ea quæ secretionem bilis sollicitant, intestina expurgando, sanguinem diluendo; huc pertinent hepatica dicta aperientia, cichorium, taraxacum, lupulus, fumaria, agrimonia, rheum; imo fortiora si emphraxi frigida laboret hepar: *Vide Aurigæ curam: Boerhaave Aphorism. 76. Institut. Therap. 788.*

Huic classi accensendi sunt morbi phlogistici febre aut pyrexia stipati.

Morbi biliosi.

Anorexia biliosa.	Melæna atrabilis.
Asthenia Americana.	Vomitus a veneno.
Typhomania agrypnocoma.	Vomitus atrabilarius.
Pyrosis biliosa.	Vomitus marinus.
Gastrodynia biliosa.	Cholera a veneno.
Cephalalgia stomachica.	Cholera auriginosa.
Cephalalgia febrilis.	Cholera Indica.
Hepatalgia calculosa.	Diarrhœa biliosa.
Hepatalgia æruginosa.	Diarrhœa febricosa.
Singultus inflammatorius.	Tenesmus spontaneus.
Singultus a dysenteria.	Ptyalismus viridis.
Hypochondriasis biliosa.	Aurigo a vipera.
Polydipsia febrilis.	Aurigo hepatica.
Paralyxis biliosa.	Dysenteria castrensis.
Typhomania continua.	Dysenteria intermittens.
Pruritus ictericus.	Vomitus biliosus.
Pyrosis Suecica.	Vomitus a capitis ictu.
Colica biliosa.	Vomitus iliacus.
Cephalalgia traumatica.	Cholera spontanea.
Cardialgia a saburra.	Cholera dysenterica.
Hepatalgia Pettitiana.	Cholera intermittens.
Singultus criticus.	Nausea biliosa.
Singultus exanthematicus.	Diarrhœa choleriodes.
Vertigo stomachica.	Diarrhœa hypercatharsis.
Paraphrosyne febrilis.	Anacatharsis biliosa.
Polydipsia fluxuum.	Aurigo febrilis.
Dysenteria epidemica.	Aurigo febricosa.
Dysenteria æquinoctialis.	Aurigo ab obstructione.

CLASSIS DECIMA

MORBI SABURRALES

Maladies de saburre.

Vitiosi succi e reliquiis prævæ digestionis intra primas vias residui *saburram* constituunt, *qua* vel *cruda* est si alimenta vix digesta nativas qualitates servant; *acida* si ob moram & salivæ culpâ fermentationem iniverint, ut vegetabilia, inde flatus, ructus, morsus ventriculi, lactis coagulatio: *nidorosa* est si ex carnibus putrescentibus sint illæ reliquæ, unde fætor putris, nausea, horror jusculorum: acidorum appetentia, diarrhœa fœtidæ, biliosæ; *saburra* in morbis est *primaria* si ipsi anam dederit ciborum major copia vel qualitas; *secundaria* vero est si alimenta ratione ægritudinis male concocta fuerint.

Ita frequens est in morbis *saburra*, tum *primaria* tum *secundaria*, ut sint non pauci Medici qui hanc veluti omnium fere morborum principium habeant & *stercorarii Harveo* dicuntur. Fatendum est vix ullum esse morbum, sive acutum sive chronicum, in quo, initio vel in decursu, usurpari non debeant cathartica ad digestionem restitu-

das, obstructions viscerum referandas, *cacochyliam* in sanguinem transfusam aut *saburram* eliminandam; cavendum tamen ab irritantibus, ubi stomachus aut phlogosi, tensione, nimia sensibilitate, siccitate affectus, ubi adest similis status in intestinis; aut alvus est obstipata: præmitti debent in his casibus apozemata, juscula humectantia, clysmata emollientia, aqua pulli, phlebotomia; aut adhiberi tantum cathartica ecoprotica, pulposa, aquosa, gummosa, abstinendo a resinosis.

Ubi vero pondus stomachi, cardialgiæ, nausæ, oris amaror, vertiginosa cephalalgia, vomitoria adhibenda suadent, eadem cautelâ adhibendæ sunt, & emetica multum diluta partibus vicibus in usum vocanda: sic vini emetici uncia in aquæ uncis xij vel xv dividatur in duas doses; & dimidia pars omni quadrante horæ tepide sumatur, facilis & plenaria inde excitatur vomitio; aut si grana quatuor aut quinque tartari stibii in aquæ unc. xij diluta, in tres doses divisa, simili intervallo hauriantur; ypecacuanha etiam pulverata a gran. xv. - xxv. ut plurimum adultos satis evacuat; in multis casibus oxymel scilliticum ad unc. j. idem præstat: dum vomitio accedit multo tepidæ potu ea juvenanda est. *Boerhaave Aphor. 642. Therapeut. 1202. ad 122.*

Morbi saburrales.

Ephemera nauseativa.
Tertiana emetica.
Eclampsia a saburra.
Ephialtes a saburra.
Tussis stomachalis.
Dyspnœa a stomacho.
Aghestia a saburra.
Leipothymia a saburra.
Amphimerina singultuosa.
Tremor a saburra.
Hysteria a saburra.
Oscedo stomachica.
Tussis convulsiva.
Asthma stomachicum.
Anorexia a saburra.
Syncope stomachica.
Catarrhus epidemicus.
Cardialgia a saburra.
Lambago a saburra.

Emetica.

Tartarus stibiatus a gran. j. --- v; vel gran. ij; xv, vj in aquæ unc. xij: sumat quartam vel tertiam partem omni quadrante horæ, usquequo vomitio succedat.

Vinum emeticum a drachm. j. ad vj vel viij; vel misce vini emetici unciam & semissem in aquæ cyathis tribus, quatuor; sumat unum omni quadrante horæ.

Nunquam præscribantur emetica nisi explorato abdomine, num doleat, tensum sit; utatur æger clysmatis, aqua pulli; & sæpius phlebotomia præmissa, si sit plethora.

Nausea a saburra.
Vomitus a saburra.
Cholera a saburra.
Diarrhœa vulgaris.
Ptyalismus nauseosus.
Ptyatismus Laponicus.
Flatulentia nidorosa.
Ephidrosis febrilis.
Cephalalgia stomachica.
Colica accidentalis.
Vertigo stomachica.
Vomitus a crapula.
Vomitus rabiosus.
Diarrhœa stercorosa.
Diarrhœa febrilis.
Ptyalismus a pyrofi.
Flatulentia acida.
Dysodia stomachica.
Ephidrosis a saburra.

Semen radhani contusum ad drachm. j, vel in decocto ad drachm. ij.

Oxymel scilliticum ad unc. j & semissem.

Aqua vitæ Germanica ab unc. semisse ad unc. j & semissem.

In chronicis; syrupus emeticus Glauberi a gutt. iv. ad xij pro pueris & mulieribus.

Ypecacuanha forma pulveris a gran. iv ad xxv; ubi adstringenda alvus forma infusi ad drach. j in aquæ unc. viij pro duabus dosibus; ad gran. ij vel iij acuit cathartica; ad gran. in opiatibus viscosa primarum viarum everrit, tonum restituit usu iterato.

Turpethum minerale ad gran. ij vel iv in prophylaxi hydropnobiæ.

Extus Unguentum de arthanita forma litus super abdomen.

Magna aquæ Vallensis, Alesiensis copia conferunt ingestæ vomitionem excitat in chronicis non serosis sed siccis: Bellilucanæ in serosis atonis.

Cathartica mista in subjectis sensibilibus.

Extractum cassiæ a semiuncia ad unc. iij.

Cassiæ pulpa ad unc. ij.

Manna ab unc. j ad iij.

Tamarindi decocti pro aquæ cyatho ad unc. j. Pruna Damascena cocta pro aquæ cyatho, num. xij.

Oleum amygdalarum dulcium in morbis inflammatoriis bis vel ter in die ab unc. j ad iij; sed recentissimum sit adeoque non limpidum.

Aquæ acidulæ Vallenses, Alesiensis, in morbis pyreticis, intra bihorium ad libras viij calide bibantur.

Aquæ thermales Bellilucanæ, in morbis frigidis, ad libras vj vel viij intra bihorium calidæ bibantur.

Aquæ acidulæ æstate apud biliosos, siccos, calidos, acuntur manna, rheo, vel sale cathartico; thermale hieme apud frigidos, pituitosos acuntur sale cathartico, jalappa, scammonio, pulvere de tribus &c. tartaro vrriolato, cremore tartari.

Cathartica mediocria edulcorantur infuso florum violæ, malvæ, decocto cassiæ, tamarindorum, polypodii, cuscutæ, aliquot aquæ acidulæ cyathis simul assumptis: Initio acutorum acuntur uno grano tartari stibiati vel vini emetici drachm. j, vel jalappæ gran. x, vel scammonii gran. ij, iij, vel sali cathartici drachm. j, ij, vel resinæ jalappæ, gr. j, ij, magnesiæ alba ad drachm. j vel ij, terra foliata tartari ad drachm. j, ij.

Sal Glauberi, Epsamense, Sedlicense, Rupelense, polychrestum ad unc. j & semissem in aquæ libra una.

Medicamina vix apud nos forma sicca præscribuntur, saltem in acutis & pyreticis morbis; adhiberi possunt in pituitosis & frigidis.

Sennæ folia in aquæ cyatho infusa ad drachm. j, ij, iij: pulvis ingreditur pilulas cochias: corrigitur acrimonia sennæ si infundatur in limonata, decocto prunorum, dactylorum, sebesten, sicuum, cassiæ, tamarindorum. Folliculi sennæ eadem dosi fere eadem vi agunt; horum infusum nigricat.

In chronicis, pituitosis, frigidis.

Aloes, pilulæ aloeticæ a scrup. j -- drachm. j.

Pilulæ cochix, a semi-scrupulo ad ij.

Pulvis Cornachini vel de tribus, a scrupulo semisse ad drachm. j.

Tabellæ de citro, diacarthami, a drachm. ij -- vj.

Sauvages Nosologia Methodica Tom. II.

Rhei & cremoris tartari, ana, gran. xl. fiat pulvis.

Cathartica adstringentia ex rheo, rhapontico, myrobalanis.

Rheum in chronicis pyreticis a gran. x. ad scrupul. ij. forma pulveris: infusum pro aquæ cyatho a semidrachma ad drachmam unam & semissem, additur cremor tartari pari dosi.

Hydragoga.

Jalappæ scrupulus j diutissime teratur in mortario cum sacchari paucillo; fumatur pulvis, superbibendo potum theiformem.

Resinæ jalappæ gran. ij diutissime terantur in mortario cum sacchari frustulo & tribus amygdalis; adde syrapi capillorum veneris drachmam pro infante omnia cathartica recusante.

Resinæ jalappæ gran. xij, scammonii grana iij, contunde cum frusto sacchari in mortario marmoreo quam accuratissime, fiat emulsio aquam superaffundendo ad unc. vj: potus purgans minime ingratus.

Scammonii gran. x vel xv contunde in mortario marmoreo cum amygdalis dulcibus ij, vel cum succi limonum unc. j. superaffundendo emulsionis ex amygdalis & seminibus frigidis unc. x; fiant doses duæ.

Cremoris tartari uncia una injiciantur in lactis bullientis libra una; serum percolatum bibatur: purgat jucunde.

Syrupus de rhamno cathartico ab unc. j -- ij. In nostris regionibus apud juvenes biliosos, siccos, ætate, hæc cathartica acria, pulveris aut boli forma, tormina, diarrhæas, dysenteriam excitant: præstant larga decocta vel infusa medicorum & mitium adhibenda.

Arthriticis resinæ guaiaci a drachma semisse ad drachmam unam.

Pro infantibus manna in aqua soluta ad unciam, syrupus de cichorio composito cum rheo ad unciam unam.

CLASSIS UNDECIMA.

MORBI PITUITOSI;

Maladies glaireuses.

Pituita est humor mucilaginosus, viscidus, qui interiora narium, œsophagi, stomachi, intestinorum, vesicæ, pulmonis, &c. oblitit, a siccitate & acedine defendit; verum si uberior fuerit ille mucus; insipidus, tenax, tunc nervosas papillas obducens, odoratum, gustum, famem, sitim obscurat vel tollit, stomachum aggravat, digestionem præpendit, vomitus, diarrhæas pituitosas excitat; in ureteribus, vesica, pyurias mucosas excitat; in articulis hydarthrum, in aliis alia incommoda producit.

Ad sanitatem requiritur ut succi digestivi, saliva, bilis, crassi salina, sapida gaudeant, ut

dissolvant alimenta, motum peristalticum & famem excitent; si vero prædominetur mucus blandus, inertis, in primis viis & in massa sanguinea, languent functiones ab his humoribus pendentes, inde exurgit digestio vitiosa, glutinosum chylum inducens, sanguinis & omnes humores eandem indolem retinent; hinc urinæ cruditas, aquositas, faciei pallor, functionum tarditas, obstructions variæ.

Alimenta vegetabilia, acida, terrea, farinosa non satis fermentosa, animalium partes gelatinosæ, pingues, mucosæ, idem vitium inducunt, maxime si concurrat vita deserta, debilitas, senectus, vasorum laxitas, nativa bilis, salivæ vapiditas, inspiditas.

Morbi, quos pituita copiosior excitat, dum est in massa sanguinea, sunt sequentes.

Morbi pituitosi. } Chlorosis pituitosa.
 } Scelotyrbe pituitosa.
 } Catarrhus frigidus.
 } Anasarca Americana.

Arthritis chlorotica.
 Paraplexia rheumatica.
 Hypochondriasis pituitosa.

Si in origine nervorum aut organis adsit, oriuntur.

Morbi pituitosi. } Cophosis a comate
 } Apoplexia pituitosa.
 } Coryza phlegmorrhagia.
 } Coryza catarrhalis.

Pica, malacia.
 Anorexia pituitosa.
 Epiphora sebacea.
 Ptyalismus gravidarum.

In pulmonibus, gutture, nascuntur

Morbi pituitosi. } Tussis gutturalis.
 } Dyspnœa hydaridosa.
 } Dyspnœa pituitosa.

Stertor asthmaticus.
 Athema humidum.
 Anacatharsis asthmatica.

Demum in primis viis fiunt

Morbi pituitosi. } Vomitus pituitosus.
 } Cœliaca mucofa.
 } Colica pituitosa.

Cardialgia bradypeta.
 Diarrhœa pituitosa.

Et in aliis organis

Ischuria phlegmatica.
 Leucorrhœa Nabothi.
 Pyuria viscida.

Ischuria thromboides.
 Pyuria mucofa.
 Hydarthrus synovialis.

Ad curandos morbos pituitosos 1. prævertenda est mucosi illius humoris productio usu cibi & potus bene fermentati, sale & aromate conditi, stomacho grati, nec non victu ex carnibus animalium, avium, piscium, &c. quæ ad alcalescen-
 2. exercitio corporis & animi paulo vegetiori, quo calor generatur in corpore, mucus dissolvitur, crassa attenuantur, crasis salina extricatur, viscosa resolvuntur, & potissimum vasa & viscera roborantur; huc frictio, equitatio, deambulatio conferunt.

Medicamina vero quæ in his conducunt sunt 1. stomachica & omnia roborantia partibus aromaticis calorem & motum in fluidis viscosis excitantia, imprimis martialia, theum, salia alkali-
 2. fixa & volatilia, saponacea, amara, ut enula campana, aloes, balsama, resinosa, demum evacuantia quæ abstergunt mucum a pulmonibus, ut bechicha incidentia; a viis urinariis, ut diuretica calida; ab intestinis, ut cathartica salina, non neglectis tamen diluentibus calidis quæ pituitæ tenaci fluxilitatem conciliant.

CLASSIS DUODECIMA.

MORBI CATARRHALES;

Maladies catarrhales.

IN hoc differunt morbi catarrhales a pituitosis 1. quod a frigore perspirationem reprimente subito corpus calefactum ad orientem nascantur; 2. quod lympham inspisset quidem illud frigus, sed levem simul phlogosum in vasis infarctis excitet, unde dolor, levis intumescencia, febricula; 3. quod materia sudoris aut perspirationis retenta acredine sua dolores intendat: morbi itaque catarrhales recentes sunt phlogisticis sed mitioribus affines, inveterati vero pituitosi ferme evadant; curantur initio phlebotomia, diluentibus calidis, diaphoreticis, victu tenui; inveterati vero exigunt sudorifica, suffitus, ductas ex aquis thermalibus, tegumenta læva, calida, sicca, frictions.

Morbi catarrhales.

Ephemera a frigore.	Synochia catarrhalis.
Synochus hyemalis.	Amphimerina latica.
Amphimerina catarrhalis.	Amphimerina anginosa.
Quotidiana catarrhalis.	Pleuritis catarrhalis.
Peripneumonia catarrhalis.	Contractura catarrhalis.
Strabismus catarrhalis.	Rigor a frigore.
Rigor catarrhalis.	Pleurodyne catarrhalis.
Sternutatio catarrhalis.	Tussis catarrhalis.
Asthma catarrhale.	Orthopnoea pseudo-peripneumonica.
Angina bronchus.	Angina nasalis.
Rheuma vulgare.	Anosmia catarrhalis.
Aphonia a raucedine.	Paraphonia catarrhalis.
Carus a frigore.	Catarrhus ferrinus.
Cararrhus epidemicus.	Catarrhus caninus.
Stupor a frigore.	Algor externus.
Cephalalgia catarrhalis.	Cephalalgia anemotropa.
Hemicrania coryza.	Oralgia catarrhalis.
Colica a frigore.	Rachialgia ab adiapneustia.
Diaplopia a catarrho.	Hypochondriasis algida.
Hæmoptysis catarrhalis.	Ptyalismus catarrhalis.
Diabetes Anglicus.	Anasarca ab adiapneustia.

CLASSIS DECIMA TERTIA.

MORBI LACTEI;

Maladies lacteuses.

Chylus in puerperis & nutricibus redundans, in sano corpore elaboratus, partim in mammis secretus abit in lac mammale, & in colo uterino lac uterinum præbet quod partim cum lochiis foras post partum emittitur. Utrumque lac, si foras non emittatur, & in massam san-

guinis redeat, diversa producit incommoda & morbis lacteis materiem suppeditat.

Lac autem, cum ad acidam fermentationem sponte vergat & ad coagulum, excitat, in mammis tumores inequales, dolorificos, inflammatorios, inde abscessus scirrhusi, cancri; idem lac in glandulis axillarum, inguinum hærens, in textu celluloso ageffum, œdemata, phlegmatias, obstructions inducit; ast acore suo diversos dolores, exanthemata, acidum odorem inducit.

In alumno etiam lac acescens, corruptum, coagulatum, vomitus, cardialgia, diarrhoeas, aliaque genera morborum producit, qualia sunt.

Vomitus lacteus.	Colica chylosa.
Diarrhoea lactentium.	Miliaris lactea.
Colica lactea.	Aphtha lactucimen.

In nutricibus vero & puerperis oriuntur a lacte suppresso.

Ephemera lactea.	Tritæophya lactea.
Miliaris puerperarum.	Pleuritis lactea.
Metritis lactea.	Hysteralgia ab spargonosi.
Hysteralgia lactea.	Mastodynia pilaris.
Mastodynia ab spargonosi.	Mastodynia butyrofa.
Mastodynia a terrore.	Ischias ab spargonosi.
Mania lactea.	Ephidrosis lactea.
Epiphora lactea.	Enuresis ab spargonosi.
Pyuria lactea.	Galactirrhœa mammarum.
Galactirrhœa erronea.	Galactirrhœa serosa.
Phlegmatia lactea.	Afcites chylosus.

Indicationes adimplendæ sunt ut las alumnis suis præbeant matres; adeoque excernantur per vias a Sapientissimo Numine stabilitas; sic enim omnes morbi lactei prævertuntur, atque si jam suppressum lac in alias partes deviaverit factu assiduo vel alumni vel catelli vel suetricis in mammis ejus fluxus est revocandus; Si vero tardius ad hoc remedium & frustra confugiat

puerpera, nec multum fluxerint lochia, ptisanis diureticis & catharticis est insistendum, modo nulla uteri phlogosis impediatur, in quo casu phlebotomia præmittendæ sunt diætæque tenuis imperanda.

In morbis lactentium r. cavendum ne lacte copiosiori ingurgitentur; ne nutrices pathematis, ebrietati indulgeant; ne lac fluxilius,

acre suppedient; 3. lenia purgantia in vomitu lacteo, diarrhoea lactea adhibentur, ut syrupus de cichoria, manne; 4. dein ad absorbentia terrea deveniendum est, ut cretam, oculos cancorum, corallia, quæ ad serpulos duos sumenda cum syrupo stomachico vel conserva adstringente, non acida. De his vide curas speciales *œdematis lactei*, *mastodynia pilosa*, *ephemera lactea* &c. in *Nosologia*.

CLASSIS DECIMA QUARTA.

MORBI SEROSI.

Malautes serenses.

Seri nomine intelligimus humorem aqueum subpellucidum sero lactis similem, aut ipsam lympham qualis in patella a thrombo purpureo separatur, qui humor, cum sanguis in patella per diem integrum remansit, est æqualis quoad pondus thrombo residuo; verum hæc proportio mutatur in morbis serosis; in illis serum vel ubique exundat, vel in certis locis contra sanitatis leges cumulat, vel in textu celluloso & inde anasarca, in scroto hydrocele, in cerebro hydrocephalus, in oculo hydrophthalmia, in pectore hydrothorax, in pericardio hydrocardia, & sic deinceps: cum autem serum sit vehiculum salium, ubi est acrimonia in sanguine serum acrius solito evadit, & urinæ ac sudori quam simile est, nisi quod igni expositum vel vini alcoholi mixtum concrevit in albumen.

Cum sanguis per venas expedite ad cor revertitur, serum e vasis lymphaticis redux has venas facile subit & cum eo circulatur; at tum sanguis in venis hæreere cogitur ob ligaturam, ut patet experimento Lovveri, vel ob obstructiones, serum in suis vasis resistans, vel effunditur in cavis vicinis, vel intra textum cellularem cumulat. Hæc seri intra textum cellularem collectio in morbis chronicis familiaris est, quoties vires circulationis languidæ evadunt, serum enim illud propria gravitate vires circulationis in minimis vasis superans, eo versus tendit quo jubet gravitas, nec facile a partibus imis ad superiores ascendit; hæc imarum partium phlegmaria sed œdematosus tumor qui horis vespertinis apparet, dum matutinis ea intumescencia pallida, pultacea, partes omnes, præsertim molliores ut palpebras, labra, invadit. Initio quidem anasarca aut phlegmaticæ quæ subito quandoque invadit, textus solidorum ab hujus seri stagnatione non est remollitus & facultas vitalis integra potest tolerare phlebotomiam, maxime cum a plethora pendet resistentia circulationis lymphæ ejusque est stagnationis causa; verum ubi remollitæ sunt partes solidæ, ubi chronicis morbis succedunt œdematosi tumores aut seri collectiones, phlebotomia est maxime noxia, quæ vires cordis languidas ulterius imminuit.

Hi morbi sunt sanatu difficillimi, quia natura organis flaccidis debiliter utitur, & ea debet ma-

ximam in omni morbi curatione operam præstare; hac cooperante prospere cedunt omnia si morbus sanabilis sit; ea vero quiescente & debilitata frustranea sunt ut plurimum artis conamina.

Indicationes curativæ sunt 1. robur addere organis vitalibus quæ obstructionibus impedita vel sero dudum remollita languide moventur; 2. obstructionibus referare thrombum purpureum in his morbis densatum & coherens attenuando, dividendo; utrumque præstant omnia martialia quæ solidis robur, fluidis attentionem conciliant: idem sed debilius efficiunt stomachica, tonica, ut cinnamomum, cassia lignea, sassafras, santalum album, china; pulvis ex cinnamomo & limatura ferri in his præstantissimus est; sumitur quotidie in ossa ad gran. vi. x. &c. ex rhei & limaturæ ferri ana drachma j, in aquæ libris ij. infusa sit ptisana, cujus longus usus utrumque roborandi aperiendique, necnon digestivas vires reparandi scopum attingit. Aperiaentia etiam seu diuretica calida crassum sanguinis textum attenuant; huc pertinent radices asparagi, ruscii, fœniculi; cortices radicem eryngii, ononidis, fœniculi, calcitrapæ; salia neutra, ut Glauberianum, Epifanense, Rupellense, tartarus crudus; imprimis vero terra foliata tartari, quæ a drachma semisse ad drachmam unam non solum obstructa referat, verum etiam urinas alvumque feliciter movet. Extus vero exsiccat & roborant partes phlegmatia remollitas thermarum lutum calide admotum, ducicæ, arena maris calore solis feruida, sursur macrum calefactum, spiritus vini calefactus, sacculi plantis aromaticis, ut salvia, thymo, serpillio, maro, stœchade, roremarino &c. targidi, frictions ex pannis laneis siccis, calidis, fumus plantarum aromaticarum super prunas ardentes projectarum, item fumus ex succino &c.

Sed alter scopus est serum superfluum foras amandare, & 2. novi generis præpedire. Serum exundans foras mittitur in robustis ope catharticozum & emeticorum, in debilibus ope diureticorum; huc etiam spectant tum paracentesis in ascite, tum scarificationes in quibusdam casibus.

Inter cathartica laudantur potissimum syrupus de rhamano cathartico ad uncias duas, vel purus, vel minori dosi cathartici vulgaribus additus, aqua vitæ Germanica, succus radicis iridis Germanicæ, sambuci ab unc. j. ad ij, bacca rhamni cathartici, jalappa, scammonium acido citri mitigatum &c.

Inter diuretica aselli decem aut viginti in sero lactis; succi expressi ex recedentibus herbis cichorii, apii, sylvibrii aquatici contusis, & cum limatura martis ac asellis aliquandiu relictis, qui dein expressi ad uncias iij hauriuntur, juscula parata ex radicibus aperientibus, foliis cichorii, scolopendriæ, additis cancri fluvialibus, asellis, sale Glauberiano; ac oxy-

mel scilliticum ad drachmas duas bis vel ter in die sumptum; lixivium cinerum geniftæ, flupium fabarum ex vino albo ad uncias tres sero & mane bibitum,

Sed si ascites vel anasarca pendeat a morbo exanthematico represso, ut ab scabie repulsa,

a rubeola &c. Vide cura exanthematicorum. Si a virulento quodam morbo foveantur, ut ab scorbuto, hujus primarii morbi remedia adhibenda sunt simul cum hidragogis. Si obstructio, [menostasis] his anam dederint, remedia his propria advocanda sunt.

Morbi serosi.

Hectica hydropum.	Hepatitis vera.
Convulsio ab hydrocephalo.	Diarrhoea serosa.
Eclampsia ab hydrocephalo.	Ephidrosis spontanea.
Asthma cachecticum.	Ptyalismus a laxitate,
Orthopnoea ab hydropneumonia.	Diabetes hystericus.
Hydrothorax vulgaris.	Dyspermatismus serosus.
Amaurosis pituitosa.	Enuresis critica.
Cophosis serosa.	Enuresis infantum.
Anorexia cachectarum.	Otorrhoea serosa.
Hemiplegia serosa.	Hydrocephalus interior.
Paraplexia ab hydrorachitide.	Ascites urinosus.
Asthma cachectica.	Hydrometra gravidarum.
Syncope ab hydrocardia.	Hydrometra ascitica.
Lethargus a frigore.	Chlorosis virginea.
Cataphora sube.	Anasarca periodica.
Cataphora hydrocephalica.	Anasarca Americana.
Carus hydrocephalicus.	Lumbago ab hydrothorace.
Pleuritis hydrothoracica.	Amentia senilis.
Tremor ab hydrocephalo.	Menorrhagia decolor.
Epilepsia ab hydrocephalo.	Melæna hepaticorhoica.
Orthopnoea hydrothoracica.	Diarrhoea urinosa.
Hydrothorax chylosus.	Epiphora frigida.
Amblyopia hydrophthalmica.	Ptyalismus urinosus.
Dysfecæa ab hydrotympano.	Diabetes artificialis.
Anæsthesia ab hydrorachitidi.	Enuresis catamenialis.
Paralysis serosa.	Enuresis paradoxa.
Asthma hydrocephalica.	Dysuria gravidarum.
Asthma infantum.	Hydrocephalus exterior.
Lethargus febrifequus.	Ascites vulgaris.
Cataphora somnolenta.	Hydrometra ascitica.
Cataphora scorbutica.	Hydrometra ovarii.
Carus ischuriosus.	Chlorosis ab hydrothorace.
Apoplexia pituitosa.	Anasarca a suppressione.
Cephalæa serosa.	Anasarca hystericæ.
Amentia cerosa.	Elcosis hydropum.
Amentia morosis.	

CLASSIS DECIMA QUINTA.

MORBI FLATULENTI;

Maladies ventreses.

Flatus qui in humano corpore observantur fere omnes a ciborum fermentatione ortum ducunt, aut ab ipso aere cum edulis deglutito, qui ope bonæ digestionis & potissimum interventa saliva debuerat intime cum chylo dissolvi & elasticitatem dependere, ut docent *Illust. Pringle* egregia experimenta, quique hujus rectæ digestionis defectu integram elasticitatem conservat, aut calore loci majorem adipiscitur.

Deficiente itaque saliva quoad fluxilitatem *Sauvages Nosologia Methodica. Tom. II.*

& vim saponaceam bene constituta, quoties scilicet ea viscosa est, nec alimentis rite dissolvendis apta, aer elasticus remanet, fermentatione in primis viis ex alimentis extricatur, hinc ructus, borborygmi, dolores, tensiones, tympanites aliæque mala plurima; intestina his flatibus diu distensa laxantur, inde novas stases patiuntur in his materiæ chymacæ, ubi iterum mora fermentescunt.

Curatio itaque morborum flatulentorum eo dirigi debet ut saliva & succi gastrici fluxilitas & vis dissolvens restituantur, quod potus diluens ex infusione chamomillæ, veronicæ, chamædryos: aquæ acidulæ salc Glauberianæ, ut Alefenses; Vallenses, efficiunt; sed si debitum exercitium, ut equitatio, deambulatio, ad solvendam fluidorum visciditatem, &

aquei potus cum ipsis intimam miscelam, non concurrat, frustranea sunt medicamina; magna etiam est habenda victus ratio, imprimis tubercinatio, edulia non fermentata, dulciaria, pistorum fercula vitanda sunt; ossis & carne tum assata tum elixa ac potu aqueo vescendum, alvus laxa est servanda; catharticis exsiccantibus, rhabarbarinis raro utendum, aquea & salina multo præstantior sunt. Ubi vigent dolores, præmissa phlebotomia largus ptisanæ emollientis potus calidus, ut aquæ pulli, est præscribendus, & si dolor

non cesserit ad laudanum confugiendum est.

Alterius generis est meteorismus qui in febris putridis & malignis accidit; a putrefactione expanditur aer & extricatur in majori copia quam absorbetur. Aerem a putridis vaporibus destrui docent experimenta *Halesii*; verum ubi mixta putrescibilia multo aeri commixta calore & putredine ea statim rarefunt, ut patet ex meteorismo cadaverum, unde corrupta aquæ innatant; ipsæ carnes putridæ leviores evadunt aqua, ut *Illustriss. Pringla* expertus est.

Morbi flatulenti.

Enteritis flatulenta.
Dyspnœa tympanitica.
Pleurodyne flatulenta.
Cardialgia lactentium.
Colica flatulenta.
Singultus flatulentus.
Dyspnœa a pneumatia.
Cardialgia flatulenta.
Gastrodynia flatulenta.
Asphyxia flatulenta.
Mastodynia emphysematosa.
Ileus physodes.
Flatulentia acida.
Flatulentia hypochondriaca.
Pneumatosis hysterica.

Pneumatosis febrilis.
Physometra humida.
Tympanitis abdominalis.
Tympanitis asciticus.
Meteorismus stomachi.
Meteorismus hystericus.
Hypochondriasis flatulenta.
Cholera flatulenta.
Flatulentia nidorosa.
Flatulentia accidentalis.
Pneumatosis artificialis.
Physometra sicca.
Tympanitis intestinalis.
Tympanitis enterophysodes.
Tympanitis Stvvarthii.
Meteorismus abdominis.

Medicamenta carminativa.

Aqua menthæ composita, a drachm. ij ad unciam j.
Aqua imperialis, generalis, theriacalis, a drachm. j ad iv.
Aqua naphæ, aqua cinnamomi hordeata, a drachm. ij ad iv.
Tinctura absinthii, balsamum vitæ Hoffmanni, a gutt. x ad xxx.
Elixirium Garus, a drachm. ij ad iv.
Syrupus de mentha, a drachm. ij ad unc. ij.
Opiata Salomonis, a scrupulo j ad drachm.
Oleum essentielle anisi, a gutt. ij ad vj.

Anodyna.

Syrupus papaveris albi, adultis, a drachm. iv ad unc. j.
Syrupus de karabe, a drachm. iv ad unc. j.
Caput papaveris albi decoctum, num. j.
Extractum capitum papaveris rhœados, a gran. x ad x, xx.
Extractum opii, a quarta parte grani ad gran. j, vel assuetis plura.
Laudanum solidum eadem dosi; opium eadem dosi.
Laudanum liquidum, adultis, a gutt. vj ad xx; & assuetis plures.
Philonium Romanum, a scrupulo j ad drachm. j.
Theriaca recens, a gran. xx ad drachm. ij.
Pilulæ de cynoglossa, a gran. ij ad viij.
Camphora a gran. iij ad xv, in hysteris, convulsivis, maniacis.
Moschus a gran. j. ad xij.
Sal sedativum, a gran. iij ad xx in hysteris.

Extus oleum chamæmeli, liliorum, anethi, seleni, amygdalarum; unguentum de Althea, ceratum Galeni; butyrum recens de cacao; pinguedo urfi, porci, vituli, humana; lac. Semen lini, scœnogræci; flores & folia violarum, malvæ; radices althææ, bulbi liliorum.

CLASSIS DECIMA SEXTA.

MORBI PURULENTI;

Malaises purulentes.

Pus est humor albus, subviscidus, inodorus, aqua ponderosior, qui ex partis inflammatione suppuratione exurgit. *Ichor* est humor foetidus, liquidior, serosus, diversicolor, putris, brunneus, viridescens, luteus, nigricans, qui ex ulceribus cariebusve extillat: si rubellus sit a tinctura sanguinis *sanies* vocatur; si ex ulcere gangrenoso omnino putrido & nigricans, *sit; tabum* dicitur.

Puris materia exsiccata *crusta* vocatur; si a caustico facta sit, *eschara* est.

Quomodo vero distinguatur a pure humor sebaceus, qui sine prævia inflammatione ex lupiis, favis, tinea, cryptis tarforum, œsophagi effluit; qui in morbis catarrhosis expectoratur viscosior pure, non ut pus resolvable in griseum pastam, hoc inquirendum restat.

Omnis humor purulentus, diu corpore retentus, tandem foetidus, acer, corrosivus, putris evadit; ex hujus præsentia irritantur nervi; hinc

oborta pyrexia foras forma sudoris eneurefis, diarrhœæ, emittere natura conatur; hinc oriuntur tabes, amphimerina hæctica, diarrhœæ colliquativæ, sudores colliquativi, phthifis &c. Si suppurantur pustulæ hepaticæ, variolosæ, leprosæ; si phlyctænæ, erythemata, similiaque vitia cutanea puri originem præbuerint, pus illud est magis acre, magis virulentum; si vero scrophulosi tumores, lupiæve, huic ansam dederint, pus est mitius, viscosius, a putredine magis alienum, nec pyrexiam lentam facile excitat.

In omni morbo purulento exitus est ocissime puri facti, ichori, saniei, parandus; ulcera detergenda; fistulæ aperienda; dilatanda; cuniculi referandi, ne in textum cellularem diffusa materies morbifica novas strages edat & ulterius diffundatur; aeris accessus, quo putredo intenditur, caute arceri debet, quod extus optime præstant balsamica; alkalescentia & putredo arcenda, cui scopo diuretica, balsamica, vulneraria potu theiformi & lotu præstant; deinde vero demulcentia, incrassantia, lactinia dissolutionem ulteriorem humorum avertunt; successu enim temporis cum purulentia massam sanguineam inficit, hæc massa resolvitur, & lymphæ acris & dissoluta diarrhœas colliquativas, sudores foetidos, uberimos excitat. Vide curam in acrimoniis dissolutis.

Morbi purulenti.

Ephemera vulneraria.	Pyrosis ulcerosa.
Amphimerina variolosa.	Hepatalgia intercus.
Cephalitis spontanea.	Splenalgia suppurata.
Cephalitis cerebelli.	Nephralgia a carie.
Cynanche ulcerosa.	Hysteralgia ulcerosa.
Hepatitis suppurans.	Hysteralgia purulenta.
Palpitatio apostematosa.	Mastodynia carcinomatosa.
Eclampsia traumatica.	Lumbago ab arthrocace.
Tussis phthifica.	Lumbago apostematosa.
Dyspnœa a liene.	Ischias ex abscessu.
Dyspnœa traumatica.	Ptyalismus aphthosus.
Amphimerina tabidorum.	Proctalgia a fistula.
Tritæophya variolosa.	Proctalgia Brasiliensis.
Cephalitis traumatica.	Pndendagra carcinomatosa.
Carditis spontanea.	Angina suppuratoria.
Peripneumonia pthificorum.	Pleurodync ex abscessu.
Convulsio a capitis ictu.	Empyema a vomica.
Rigor a purulentia.	Empyema diaphragmatis.
Singultus purulentus.	Cataracta purulenta.
Dyspnœa a vomica.	Anosmia ab ozena.
Dyspnœa a stomacho.	Hemiplegia apostematosa.
Orthopnœa ab empyemate.	Lethargus pulmonicus.
Pleurodync phthifica.	Hemicrania odontalgica.
Empyema a peripneumonie.	Ophthalmia elcoma.
Empyema mediastini.	Ophthalmia fistulosa.
Empyema intercostale.	Odontalgia a parulide.
Amaurosis a synchyfi.	Dysphagia tussiculosa.
Paraphonia ulcerosa.	Gastrodynia ulcerosa.
Syncope ab apostemate.	Hepatalgia apostematosa.
Hemicrania ocularis.	Nephralgia purulenta.
Hemicrania purulenta.	Nephralgia mesenterica.
Ophthalmia unguis.	Hysteralgia cancrosa.
Odontalgia cariota.	Hysteralgia ex abscessu.
Dysphagia ulcerosa.	Mastodynia apostematosa.

Lumbago pfoadica.
 Ischias a carie.
 Ptyalifmus purulentus.
 Ptyalifmus a pædanchone.
 Proctalgia a rhagadibus.
 Pudendagra ab ufcufculis.
 Hypochondriafis phthificalis.
 Agypnia a pancreate.
 Hæmoptifis a tuberculis.
 Hæmatemefis a pancreate.
 Dyfenteria a vomica.
 Diarrhœa purulenta.
 Lienteria ulcerofa.
 Tenefmus Indicus.
 Tenefmus a carcinomate.
 Epiphora ægilopis.
 Coryza purulenta.
 Anacatharfis phthificalis.
 Anacatharfis puriformis.
 Pyuria renalis.
 Pyuria a thorace.
 Leucorrhœa ulcerofa.
 Leucorrhœa fymphilitica.
 Galactirrhœa purulenta.
 Gonorrhœa virulenta.
 Adopfohia urethrae.
 Dyfodia pulmonica.
 Dyfodia a tinea.
 Tabes ulcerofa.
 Tabes renalis.
 Phthifis humida.
 Phthifis afthmatica.
 Anafarca purulenta.
 Phlegmatia Malabarica.
 Phlegmatia cruralis.
 Hæmoptifis phthificalis.
 Stomacace purulenta.
 Menorrhagia ulcerofa.
 Vomitus ab ulcere.
 Coeliaca purulenta.
 Lienteria aphthofa.
 Tenefmus ulcerofus.
 Ephidrofis heftica.
 Epiphora anchilopis.
 Coryza virulenta.
 Anacatharfis a vomica.
 Dyfuria nephralgica.
 Pyuria veficalis.
 Pyuria a mefenterio.
 Leucorrhœa fungofa.
 Leucorrhœa carcinomatofa.
 Gonorrhœa pura.
 Otorrhœa purulenta.
 Dyfodia ozæna.
 Dyfodia ab otorrhœa.
 Tabes a vomica.
 Tabes apoftematodes.
 Phthifis ficca.
 Phthifis fcrophulofa.
 Phthifis a vomica.
 Phlegmatia ulcerofa.
 Phlegmatia elephantiafis.
 Afцитes purulentus.
 Afцитes intercus.
 Ifchuria nephropyica.
 Ifchuria urethropyica.
 Frambæfia Americana.
 Syphilis venerea.
 Tinea humida.
 Lepra Afturienfis.
 Elcofis variolofa.
 Elcofis fcrophulofa.
 Gangræna omnis.
 Hydrometra puriformis.
 Ifchuria ciftopyica.
 Malis cornupedum.
 Frambæfia Guineenfis.
 Syphilis Polonica.
 Tinea favofa.
 Elcofis fiftulofa.
 Elcofis herpetica.
 Elcofis hydropum.

Morbi purulenti.

CLASSIS DECIMA SEPTIMA.

MORBI ACRIMONIOSI;

Maladies acrimonieufes.

A Crimonia eft in humoribus vel fanguine principiorum falinorum prædominium.

Principia falina fanguinis funt vel acefcentia-vel alkalefcentia, vel neutra ut muriatica; aft in fanguine vix unquam acor obfervatur nifi in morbis lacteis; acrimonia vero acida primarum viarum ad morbos faburrales attinet.

Hic itaque agitur de acrimonia alkalefcente vel muriatica fanguinis & humorum, & huc referendi funt morbi omnes virulenti, biliofi, necnon purulenti; horum quipiam *melancholici* a Veteribus habebantur, quo nomine intelligebant eos qui ab atra bile excitantur feu ab humore acri fimul & vifcido, tum in primis viis

contento tum in maffam fanguinis diffufo. Alii vero morbi acrimoniofi funt cum fanguine ferofo feu diffoluto, & illi morbi poffunt vocari lixiviofi, quia fluidum multo fale faturatum pro principio agnofcunt: fed lixiviofi recidunt ad *purulentos* vel malignos a diffolutione, ut funt *scorbatici*, *exanthematici*, *caftrenfes* &c.

Acrimonia cum ficcitate & ardore, qualis poft labores immodicos, itinera ætate fufcepta, ufum potum ardentium, condimentorum, ut falis, piperis, maxime fi concurrant genus vitæ quod fornacum, ignis præfentiam exigit, ut ars coquorum, vitriariorum, fabrorum ferrariorum, chynicorum &c. curatur diluentibus, qualia funt in acutis infufa ex foliis floribusque emollientibus, violæ, malvæ; potus nitrati, aqua pulli; emulfiones; limonate vegetabiles ac minerales, phlebotomia præmiſſa, ut calor, fitis, pyrexia contemperetur; necnon præmiſſa catharfi antiphlogiſtica ex-tamarindis, caſſia

manna. In chronicis juscula ex pullo, ranis, carne vitulina, cum radicibus graminis canini, fragariae, feminibus frigidis majoribus ac minoribus quibus pulli venter infarctus sit; serum lactis purum fero & mane per aliquot dies ad uncias xij haustum, aquae acidulae aetivo tempore per novem dies epotae intra trihorium ad libras vj, vel pro potu ordinario ad libram j vel j & semiss. quotidie per mensem: balnea domestica praemissa catharsi antiplogistica per dies quindecim aut viginti, horis matutinis, in quibus per horam stet aeger; & si maniacus aeger fuerit balnea frigida sunt ac frigida caput irrigetur.

Si acrimonia fuerit sine ardore aut cum sanguinis viscositate, pulsu tardo, duro, ut in melancholicis & hypochondriacis, massa sanguinis est diluenda sed simul resolvendo, adeoque

jusculis addenda sunt folia ex plantis diureticis antiscorbaticis ut cichorio, endivia, sylimbrio, taraxaco, additis cancris fluvialibus, millepedibus, ut viscositas sanguinis solvatur: martialia etiam parva dosi praefans vel jusculis addantur: aquae acidulae sale Galuberiano foetae, serum lactis succo plantarum praedictarum onustum, aestate balnea domestica, caelo sereno, rustico, exercitia moderata ut equitatio, deambulatio adhibenda sunt; nec enim acrimonia sanguinis e viscoso potest educi, nisi viscositas medicamentis & exercitio resolvatur; autumno vero juscula ex testudinibus cum herbis nitrosis, lacte saponaceo turgidis; deinde vero lac asinum per mensem unum aut alterum usurpetur.

Huc referendi sunt omnes morbi virulenti, exanthematici, metastatici, biliiosi, purulenti, & praeterea

Morbi acrimoniosi.

Pruritus omnis.
Cephalaea ab acrimonia.
Ophthalmia sicca.
Ophthalmia trachoma.
Pyrosis vulgaris.
Hysteralgia pruriginosa.
Proctalgia intertriginosa.
Pudendagra pruriens.
Pudendagra arsurum.
Pica chlorosiantium.
Boulimia canina.
Boulimia esurigo.
Boulimia ab acidis.
Gonorrhoea libidinosa.
Gonorrhoea balani.
Flatulentia nidorosa.
Chlorosis infantum.
Anxietas tibiarum.
Ophthalmia angularis.
Ophthalmia pustulosa.
Odontalgia haemodia.
Colica lactentium.
Lumbago a satyriasi.
Proctalgia tenesmodes.
Pudendagra gonorrhoeica.
Pica infantilis.
Pica antiscorbaticorum.
Boulimia cardialgica.
Boulimia addephagica.
Polydipsia febrilis.

Polydipsia hydrophobica.
Satyriasis neogamorum.
Nymphomania salacitas.
Nymphomania fervor uteri.
Haematuria lateritia.
Dysenteria alba.
Dysenteria atrabilaria.
Diarrhoea Chilienfis.
Diarrhoea hypercatharsis.
Epiphora calida.
Diabetes legitimus.
Dysuria a diabete.
Dysuria primaria.
Satyriasis venerea.
Satyriasis chronica.
Nymphomania furibunda.
Nymphomania pruriginosa.
Haematuria spuria.
Dysenteria a cathartico.
Melæna atrabilis.
Diarrhoea febricosa.
Lienteria spontanea.
Epiphora ophthalmica.
Diabetes a vino.
Dysuria herpetica.
Dysuria venerea.
Gonorrhoea oneirogonos.
Flautolentia acida.
Tabes rachialgica.

CLASSIS DECIMA OCTAVA.

MORBI ORGANICI.

Maladies organiques.

Sunt illi qui ab organorum, seu partium solidarum, viscerum, glandularum evidenti dispositione, figura, magnitudine, tumore non inflammatorio nec purulento) demum luxatione, hernia, prolapsu dependent.

Differunt ab emphracticis quod emphracticis supponant obstructionem seu obturationem canalis vitio fluidi crassi cuius transitus denegatur, organici vero supponuntur figuram, volumen, situm ejusdem visceris aut organi, non vero vitium fluidi; differunt a phlogisticis defectu inflammationis, a purulentis defectu suppurationis.

Morbi organici sunt diuturni & curatu difficillimi, nisi vitium organicum operatione chirurgica tolli, queat: sic cordis auricularum, aortae aneurysmata, tumores, ossificationes, poly-

pi, vomice, medicamentis nullis, nulli diæte possit, morbi ab his principiis oriundi sunt: im-
cedunt; & cum ars chirurgica nihil præstare medicales, ut.

Morbi organici

Palpitatio.
Orthopnoea.
Syncope.
Cardialgia.
Cardiognus.

Dyspnoea.
Pleurodyne.
Lumbago.
Dysphagia.
Dæmonomania.

Idem dictum esto de morbis a viscerum farcomate, excrescentia, scirrho, cancro, glandu-
dulis; a graviditate quatenus illi tumores pondere-
pressione vicinas partes irritant.

Morbi organici

Dysphagia a farcomate.
Colica a pancreate.
Hepatalgia a farcomate.
Splenalgia farcomatosa.
Nephralgia scirrhusa.
Hysteralgia scirrhusa.
Dyspnoea hydropneumonica.
Dyspnoea ab hydatidibus.
Dyspnoea a liene.
Dyspnoea rachitica.
Orthopnoea a bronchocele.
Orthopnoea a lipomate,
Orthopnoea polyposa.
Hydrothorax hydatidosus.
Caligo a lupia.
Caligo a cancro.
Caligo a pacheablepharosi.
Proctalgia a mariscis.
Pudendagra cancrosa.
Amentia a tumore.
Vomitus a steatomate.
Vomitus a pancreate.
Dyspermatismus refluus.
Tabes ab hydropse.
Graviditas sarcoma.
Rachitis nodosa.
Amaurosis scrophulosa.
Anosmia a polypo.
Paraplexia hydrorachitica.

Cardialgia scirrhusa.
Colica mesenterica.
Hepatalgia Petritiana.
Nephralgia monstruosa.
Hysteralgia cancrosa.
Mastodynia portentosissima.
Dyspnoea tuberculis.
Dyspnoea a vomica.
Dyspnoea a carie.
Orthopnoea a pinguedine.
Orthopnoea cardiaca.
Orthopnoea thymica.
Hydrothorax ab omento.
Cataracta omnis.
Caligo a farcomate.
Caligo a pterygio.
Lumbago mesenterica.
Proctalgia a canceris.
Pudendagra a phimosi.
Nausea a scirrhuso.
Vomitus gravidarum.
Vomitus ab hepate.
Dyspermatismus nodosus.
Tabes a pericardio.
Graviditas mola.
Amblyopia hydrophthalmica.
Amaurosis venerea.
Anaphrodisia a mariscis.
Paraplexia ex gibbere.

Multi morbi pendent a partium vel ossæarum vel mollium e suo loco dimotivæ.

Morbi organici

Caligo a ceratocele.
Orthopnoea a gastrocele.
Dyspnoea a gastrocele.
Ichuria a cystocele.
Nausea a gastrocele.
Pudendagra a parorchidio.

Caligo a staphylomate.
Asthma a gibbo.
Enuresis herniosorum.
Ileus herniosus.
Pudendagra herniosa.

CLASSIS DECIMA NONA.

MORBI VULNERARIUM;

Maladies vulnèraires.

Seu qui a vulnere, fractura, ictu, contusione, &c., oriuntur; horum diagnosi est facillima ut plurimum; symptomata vero pertinent artim ad dolores, qui eo diriores sunt quo

plures nervi læsi sunt, quo instrumentum secans est asperius & lacerare potius quam secare aptum; post vulnera lacerata, puncturæ cutis, extremorum digitorum, nervorum & tendinum atrociores dolores excitant; ex his quandoque spasmi superveniunt; tertium genus symptomatum ad inflammationem pertinet, hinc tumor, tensio, rubedo, calor, dolor ut plurimum cum pyrexia; inflammatio vero vel resolvitur vel abit in suppuratum, vel de-

demum gangræna terminatur: ultimum genus symptomatum vœnera stipantium est sanguifluxus, qui eo major quo majora vasa tranfverfim fefta funt, & fub pari diametro ter major est ex arteriis quam ex venis.

Vulneta fclopetaria cæteris funt pejora, maxime ob vehementem quam inferunt toti corporis compagi fuccuffionem, inde erethifmus, vaforum conftictio per fascias aponeurofesque irritatas, hinc ftases fanguinis gangræna excitandæ aptiffi-

ma, quibus maxime nocent fpirituofa, dolorem fpafmum, gangrænam accelerantia.

Contufiones gangrænam facilius inducunt quam vulneta; imo fi partibus mollibus ut abdomini inferantur, dum nulla fui in integumentis veftigia relinquunt, periculofas in vulneribus impreffiones tranfmittunt; nam viscera undique contenta refiftunt impetui & quæ magis refiftunt icibus ea magis patiuntur: actio enim reactioni æqualis est.

Morbi traumatici.	}	Pleuritis.	Peripneumonia.
		Cephalitis.	Gaftritis.
		Carditis.	Cyftitis.
		Ephemera vulneraria.	Ecchymoma.
		Phlegmone.	

Morbi evacuatorii qui vulneta fequuntur, funt

Morbi traumatici.	}	Hæmoptifis.	Hæmaturia.
		Abortus.	Hepatirrhœa.
		Vomitus fymphathicus.	Hæmatemefis traumatica.
		Hæmatemefis aneurifmatica.	

Morbi convulfivi etiam plures inde oriuntur.

Morbi traumatici.	}	Trifmus.	Convulfio.
		Eclampsia.	Epilepfia.
		Tetanus.	

Ex icibus capiti, medullæ fpinali infliftis, oriuntur,

Morbi traumatici.	}	Amaurofis.	Aphonia.
		Dyfecœa.	Cophofis.
		Amentia.	Amnefia.
		Vertigo.	Mutitas.
		Hemiplegia.	Paraphonia.
		Asphyxia.	Carus.
		Apoplexia.	Rachialgia.

Ex vulneribus pectoris oriuntur,

Morbi traumatici.	}	Pleuritis.	Peripneumonia.
		Hæmoptifis.	Dyfpncea.
		Pneumatofis.	Carditis.
		Orthopncea.	Empyema.

Abdomine vero contufo, vulnerato,

Morbi traumatici.	}	Cyftitis.	Gaftritis.
		Hepatirrhœa.	Hæmaturia.
		Abortus.	Afcites.
		Hæmatemefis.	

In vulneta curatione diæta æque tenuis est fervanda ac in morbis inflammatoriis, & fi gravia contufa penetrantia, primis diebus a jufculis abftinendum, & potus aqueus tantum concedendus, phlebotomia, nifi æger a sanguifluxu debilitatus fit, funt adhibendæ & fepe repetendæ ut post operationes chirurgicas: expectanda etenim est pyrexia quam prævertere confultum est; ptifana herbarum vulnerariarum convenit,

maxime fi ecchymofis adfit; pofitura fanguinis puris exitui commodior est fervanda; dolores & fpafmi phlebotomiis, emollientibus, folerti vulneta mundatione, peregrinorum corporum, ut fruftulorum offis, cruoris, puris, glandium plumbearum, &c. extractione, demum terebithinæ in ovi vitello folute affufione ac narcoticis intus fumptis fedantur.

Si nervi vel tendinis punctura fpafmi anam præ-

præbeat, nec hæc symptomata prædictis auxiliis cedant, ad tranſverſam nervi vel tendinis ſectiōnem deveniendum eſt.

In vulneribus ſclopeterariis cavendum a ſpirituoſis & calidis, quæ augent erethiſmum: emollientia; ſedantia, & ſi adſit echymoma ſolers ſcarificatio gangrænâ tūtius prævertunt. Sanguifluxus e vulnere, ſi exigua arteriæ & venæ tuſæ ſint, permittendus ad arcendam inflammationem, ſi uberior ſit linteo carpto cohibendus; aut ſi periculum urgeat arteria ſupra vulnus eſt comprimenda; ſi ea majuscula ſit & puncta, tranſverſim ſecetur, quo factō retracta anguſtabitur, lamina boleti ignitarii mollis, vulgo *amadou* vulnere appreſſa ſine incommodo ſanguifluxum cohibebit, modo appreſſa teneatur, ſpiritus vini purus effuſus cruorem coagulando & vaſa criſpando ſanguinem ſiſtet: ſed e cavo pectoris abdominiſve reſuens ſanguis non cohibendus eſt, quippe intero collectus in tabum putridum mutaretur, ſed phlebotomiis, diætâ tenuiſſima, quiete mentis & corporis, maxime præcavendus.

Cætera ex ſcriptis *Heiſteri*, *Plaineri*, *Ludvigii*, aliſque eruantur: hic enim ſumma rerum cacumina attingere tantum animus eſt.

CLASSIS VIGESIMA.

MORBI EMPHRATICI;

Maladies d'obſtruction.

Sunt illi qui pendet a canalium, vaſorum, meatuum obſtructione, imobilitate, imperforatione. Plurimi quidem ſtipantur tumore, ſcirrho, infarctuve viſcerum, & ad organicos videntur referendi; verum organici pendet, non a cauſa obturante canales, ſed ex eo quod tumores, ſi adſint, alio quocumque modo noceant, ut gravando, irritando; & in hoc diſtinetur ab emphracticis.

Aliæ ſunt obſtructiones evidentes, ſenſibus conſpicuæ, ut pupillæ in cataracta; œſophagi in angina, alvi in conſtipatione, intellini in ileo hernioſo; aliæ ſunt obſcuræ & vi ratiocinii, quandoque hypothetici deductæ; ut nervorum in paralyſi, vaſorum in febræ, atque, ſi Neotericis quibuſdam credamus, maxima pars morborum his obſtructionibus debetur, hinc apparet quam fallax ſit methodus ætiologica.

Emphraxis pendet vel a vitio fluidi tranſſuturi, vel a vitio canalis tranſſeundi, vel demum a culpa principii moventis, ſine quo nullus

Morbi emphratici. } Hæctica infantilis.
Tetartophya ſimplex.
Tetartophya hepatalgica.
Quartana ſplenetica.
Quartana triplex.
Palpitatio chlorotica.
Hysteria emphratica.
Cataracta antiglaucoma.
Cataracta membranacea.

tranſitus ſeu nullus fluidi motus dari po-
teſt.

Medicus itaque obſtructionem curaturus debet hujus cauſam prius indagare; ſit verbi gratia menſtaſis ſeu catameniorum emanſio vel ſuppreſſio: inquirendum eſt num uterus tono, rigiditate, dolore, ſpasmus conſtrictu ſanguini fluxuro exitum deneget, in quo caſu ſemicupia, vapores humidi, fomenta emollientia, anodyna, antiſpaſmodica hanc obſtructionem ſublatura ſunt, quam emmenagoga & calida irritantia valent intendere aut in pejorem ſtatum mutare.

Si ſanguis non adſit ſuperfluus, ut in nutricibus, convaleſcantibus, impuberibus, quæ valent catamenia movere aut uteri obſtructionem referare ſunt analeptica, vires reſtaurantia. Si ſanguis viſciditate peccet, tunc diluentia, moventia, emmenagoga vulgaria fluorem ſanguini conciliabunt, & nullum erit ex ejus craſſitie fluxuris catameniiſ impedimentum; ac demum ſi inertia, languor, mœror, debilitas principii vitalis in cauſa ſit cur ſanguis uteri vaſa non ſufficienter diſtendat, tunc exercitia, ſtimulantia, ambulatio, equitatio catamenia reſtituunt.

Sæpius vero plura principia concurrunt ſimul ad catamenia ſupprimenda, & tunc auxilia his vitiis impugnandis propria debent combinari; ſic ſi ſanguis ſero deſtitutus, ſeu, ut ajunt, ſiccus concurrat cum ſolidorum ſtrictura & tono majori; debent humectantia, diluentia cum anodynis maritari; ſi inertia principii vitalis cum plethora concurrat, tunc phlebotomia, quæ plethoram tollit, tollit & reſiſtentiam principio vitali oblatam, unde ab hac ſarcina liberatum hoc principium velocius faciliuſque impellet ſanguinem quoquoſverſum & ſpecialiter in uterum. Si fluidorum craſſities & viſcoſitas gummofa concurrat cum vaſorum atonia & laxitate, tunc utrique vitio medentur martialia, caſtoreum, reſinæ ſere omnes.

Hinc patet quantum illudant tyronibus, qui non ſatis diſtinctis ejuſdem morbi principiiſ ſeriem formularum huic medendo deſtinant, quæ quantum in uno caſu poſunt, tantum in altero nocere poſſunt: Nulla itaque eſt methodus quæ ſine ſedula principiorum & cauſarum inveſtigatione, ſeu ſolida & certa theoria nos poſſit in tutam praxim manuſcere; ſed ante omnia inquirendum eſt nomen morbi, id eſt ſigna cuique ejus ſpecierum propria; ſignorum enim illorum concursus ut ſpeciem ita & ejus principium proximum a Medico debellandum determinat.

Hæctica chlorotica.
Tetartophya ſplenalgica.
Quartana legitima.
Quartana duplex.
Erratica vaga.
Hysteria chlorotica.
Cataracta vera.
Cataracta glaucoma.
Cataracta ſecundaria.

CLASSIS VIGESIMA PRIMA.

MORBI VERMINOSI

Maladies vermineuses.

Quæcumque insecta in corpore genita morbos inducunt; hi morbi vulgo a Medicis *verminosi* vocantur. Inter vermes proprie dictos novimus tantum gordium Medinensem, suriam infernalem, lumbricum strongylum, ascaridem vermicularem & lumbricoidem, fasciolam hepaticam & intestinale, hirudinem medicinale, tæniam folium, tæniam vulgarem, latam & caninam: Insecta illa sunt apoda, artubus ossibusque destituta & in corpore humano nidulantur.

Verum his affines sunt larvæ plurimorum insectorum volatilium; nam ova muscarum, v. g. ut papilionum, cum primum exclusa sunt, exhibent insecta vermiformia, vel apoda vel pedata, quæ post aliquot exuvias dimissas in volatilia mutantur, postquam sub forma nymphæ aut chrysalidis aliquandiu veluti mortua vixerint: insecta vero volatilia nos sæpe importune circumvolitant, os, nares, imo podicem, aures, ulcera, fistulas avidissime subeunt, quædam, ut cæstri, pecorum corpora perfodiunt, & ibi ova sua deponunt, unde nascuntur tot larvæ in sinibus frontalibus caprarum & hominum, in auribus purulentis, in pustulis variolosis, in ulceribus neglectis quæ pertinent ad muscam carnarium, illæ enim larvæ, si in phiala vitrea aliquandiu steterint, in has muscas mutantur: sunt cæstri qui sinus frontales po-

tilissimum in ovibus subeunt, ut fasciola eorum ductum choledochum, & varenæ equorum stomachum in quo nidificant; ea omnia insecta vermibus satis affinia sunt, verum ex his nascuntur alia insecta alata a vermibus valde distincta.

Sub generico itaque licet improprio vermium nomine cætera insecta quæ hominibus intus nocent aut extus huc referimus, de quibus sigillatim consulendi veniunt *Andry & Le Clerc*, nec non *J. B. Bianchi* de morbosa generatione, ac præ omnibus *Equitis Linnæi Systema Natura*, & *de noxa insectorum dissertatio*.

Signa lumbricorum sunt consuetudo lumbricos ore vel ano ejcieri, pruritus narium, alterutrum genæ fugax rubedo, dolores vagi vel mobiles abdominis, alvi laxitas noctu præsertim superveniens sed inconstans, odor oris proprius, sensus titillationis quasi vermis ad œsophagum, tussis sicca, febris cum pulsu non raro inæquali, parvo, intermittenti, mutitas, caroticus affectus, convulsio, vomitus; sed hæc ultima signa cum rubedine fugaci genæ & tussi sicca sunt quandoque dentioni difficili communia sine lumbricis, adde famem seu esuriginem inconstantem, faciei pallorem, fæces griseas, stridorem dentium, urinas turbidas; signa in tæniâ sunt prioribus non dissimilia, excepto quod in tæniâ laborantibus cardialgia, bulimia, esurigo, cum stomachus est cibus vacuus, frequentiores & majores sint, quod cucurbitini seu fragmenta tæniæ cum facibus excerni soleant, quæ titillationem aut pruritus podicis, non secus ac ascarides excitant: huc attinent

Morbi verminosi.	}	Cardialgia.	Amphimerina.
		Nausea.	Pleuritis.
		Colica.	Trismus.
		Diarrhœa.	Eclampsia.
		Hæctica.	Hysteria.
		Purpura.	Typhomania.
		Pleurodyne.	Dæmonomania.
		Panophobia.	Rheumatismus.
		Tetanus.	Tussis.
		Vomitus.	Mutitas.
		Ileus.	Atrophia.
		Bulimia.	Scelotyrbæ.
		Dysenteria.	Chlorosis.

Morbi vero qui ab aliis insectis dependent varii sunt pro sede quam ea occupant & pro diversitate insectorum.

Morbi verminosi.	}	Phthiriasis a pediculis.	Pruritus a pediculis.
		Trichoma a pediculis.	Vertigo a larvis in sinibus.
		Hemicrania a larvis in sinibus.	Otalgia a larvis.
		Scabies a sironibus & fasciolis.	Herpes a sironibus & fasciolis.
		Malis a muscis.	Malis a pulice Americano.
		Malis a crinonibus.	Malis a draunculis seu gordiis.
		Malis a ricinis Americanis.	Malis a suria.
		Atrophia a crinonibus.	Pruritus a crinonibus.
		Eclampsia ab ascaridibus.	Tussis ab ascaridibus.
		Tenesmus ab ascaridibus.	Ichuria ab ascaridibus.
		Pudendagra ab ascaridibus.	Hæmatemesis ab hirudinibus.
		Erysipelas a vespis, apibus.	Dyluria a cantharidibus.
		Priapismus a cantharidibus.	

Vermes e primis viis eliminantur vel enecantur: eliminantur per cathartica, potissimum fenam, rheum; emetica, ut ope tartari & vini sibiati, aceti scilicet, asari. Enecantur interventu plantarum quæ gaudent sapore amaricante foetido, ut foliis & seminibus absinthiorum, præsertim absinthii fantonicii seu cinæ, scordii, tenaceti, santolinæ &c. ad scrupul. j. forma pulveris: omnia amara profunt, ut succus aurantii amari, aloes, kinkina; olea omnia ad uncias ij sumpta, præsertim oleum nucis, amygdalarum, sal marinum, pulvis corallinæ, succus limonum, radix filicis maris, mori, decoctum hydrargyri in aqua pro potu; mercurius dulcis ad grana xv. præscripto mane cathartico, vespere injiciatur enema ex decocto passularum, ficuum, aliisque dulcibus ad inescandos lumbricos: aqua etiam frigidissima apud adultos: demum in debellanda tænia arcenum. *D. Herrenschwand nunc Regis Polonia Archiatri*; vel quod tutius & lenius est illud *D. Nonfres* quod possidet etiam *D. Pouteau Chirurgus Lugdunensis celeberrimus, dexterrimus*.

Quoad alia insecta quæ in diversis partibus nidulantur, ea decocto tabaci exitu admoto, pulvere hordei caustici, vulgo cevadille, litu mercurialis unguenti enecantur. Vide *curas speciales in locis Nosologia allegatis*.

Extractum rhei, aloes, a gran. iv. ad scrupul. j. pilulæ mercuriales a gran. vj. ad drachm. j. extractum juniperi ad dragm. ij. tinctura absinthii ad guttas xxx. vinum absinthii, ad unc. iv. quinta-essentia absinthii ad guttas xx. pilulæ Becheri ad scrupul. j.

CLASSIS VIGESIMA SECUNDA.

MORBI CALCULOSI;

Maladies calculeuses.

Sunt illi quos excitat vel fovet concretio terrea vel salina terrea vel resinosa in corpore humano, latens; illæ concreciones fiunt in omnibus fere corporis humani partibus; in aure a cerumine indurato, unde dysœcæ vel cophosis; circa dentes, unde labarium; in glandulis sublingualibus, colli, mesenterii a concreto muco scrophulosa; in cystide fellea ubi calculi sunt polyhedri ex stratis viridibus, luteis, & nigrescentibus; in pulmone seu glandulis bronchialibus ubi ruffim & dyspnœam creant; in stomacho ubi bezoartica nuncupantur; inde ea ex cystide fellea in intestina delabuntur, ubi ileum quandoque creant; in utero & circa pessaria intra vaginam, in articulis arthriticorum, & illi sunt cretacei, demum in renibus, uteribus, vesica & glandulis urethræ frequentissimi sunt, & illi sunt vel cretacei vel lapidei & murales, atque vel arenulas, vel lapillos, vel majores calculos spheroides referunt hæc concrementa.

Concretum cerumen, in canali auditorio soni transmissionem impedit, & vel auriscalpio foras

educitur, vel aquis thermalibus, ut Bagnoliensis injectis dissolvitur.

Calculi dentium ferramentis aptis auferuntur, illi dysodiam excitant, gingivarum accretionem impediunt, unde successu temporis dentes carnibus denudati labuntur, & in radice ob putredinem humoris hærentis carioli evadunt; dentes dealbant acida vegetabilia, ut acetosa, tum fossilia, ut spiritus salis, sed dum lutum terreum his adhærens dissolvunt hæc acida, ipsi vitreæ parti dentium rodendo nocent maxime. Solus fragrum usus calculum dentium dissolvit nec dentes flavos reddit.

Calculi seu topi in geniculis enati (genicula voco loca ubi mutuo ossa articulantur) nodos articulorum excitant, unde ancyloses arthriticorum; hi calculi rupta cute demum foras sponte prorumpunt, curantur ut arthritici.

Calculi sublinguales, gutturales, dysphagiam, anginam, ptyalismum excitant; hi sectione chirurgica foras educuntur.

Calculi in bronchialibus glandulis enati multo frequentiores sunt, quidam diutissime gestantur sine noxa, quia non commoventur, alii vero hæmoptysim, phthisim, tussim producant; his lac, aquæ thermales sulphurææ remedia sunt, quatenus horum expectorationem adjuvant.

A calculis hepaticis atrociam quandoque mala gignuntur, scilicet hepatalgia dirissima rachialgia affinis, præter auriginem; juvant in his casibus juscula diluentia, aquæ acidulæ, saponacæ, saponi ipsemer ad drachmas ij. quotidie deglutitur, balnea domestica, quibus demum ipsi calculi in intestina delabi queunt, unde foras per alvum ejiciuntur.

Calculi intestinales sunt ovis columbinis æquales aut majores, non aquæ innatant ut plures biliosi, ex albo fravescent, & iisdem auxiliis eorum per intestina prolapsus juvatur. Vide *ileum calculosum, vomitum bezoarticum &c.*

Frequentissimi omnium sunt calculi in viis urinaris enati, in quorum censu reponenda non sunt arenulæ tenuissimæ, quæ in matula concrescunt ad parietes, quoties urinæ acres; a dentes sunt, salinis principis nimium saturatæ; hæc arenulæ rubræ sub digito crepitantes efformate sunt in matula; nec erant in corpore; verum sunt lapilli lentis, pisi, ciceris magnitudine, rubelli & durissimi, quos fenes nephralgici, arthritici sæpius non sine dolore ejiciunt, sibi que tumulum ædificare dicuntur; hi lapilli raro gravem ischuriam inducunt; & difficillime si unquam dissolvuntur; Vide *Nephralgiam arenosam*.

Calculos majores renum & vesicæ quod attinet, illi vel sunt murales, sicci, durissimi, & vix ullum est lithontripicum quo dissolvantur; sola superest vel nephrotomia in certis circumstantiis tentanda, ut cum abscessus ad lumbos locum affectum indicat, vel cystitomia, lithotomia vulgo dicta, quæ hodie per apparatus

rum lateralem Monspellii feliciter instituitur. Si vero calculus sit vel omnino calcareus vel ex lapillis duris cretaceo glutine coagmentatus factus; tunc eximia remedia sunt infusum ex drachma j. foliorum uvæ uti in libra j. aquæ bullientis factum, & quotidie sumptum ad uncias vj. superbibendo jusculum emolliens: 2. usus quotidianus saponis vulgaris a drachm. ij ad xv. 3. lixivium ex aqua prima calcis vul-

garis, quod remedium Ettmullero non erat ignotum, vel ex aqua prima calcis ostreorum, quod quotidie bibitur ab unc. vj. ad xij. per multos menses; de quibus vide eximium tractatum Ill. Rob. VVhytt. Novi puerulum cui bis extractus est e vesica calculus, quique iteram calculo vesicæ afficitur; itaque lithotomia principium morbi non eradicat quod præstant lithotriptica.

Morbi calculosi. } Hæctica a calculis.
Convulsio nephralgica.
Asthma pneumonodes.
Amaurosis a calculo.
Hemicrania nephralgica.
Hepatalgia calculosa.
Nephralgia arenosa.
Dysphagia pharyngea.
Hypochondriasis calculosa.
Nausea nephralgica.
Tenesmus calculosus.
Petalismus a calculo.
Dysuria calculosa.
Syncope Lanzoni.
Ischuria cystolithica.
Ischuria uterolithica.

Nephritis calculosa.
Dyspnœa a calculis.
Angina calculosa.
Psellimus calculosus.
Gastrodynia calculosa.
Nephralgia calculosa.
Nephralgia a pancreatē.
Hysteralgia calculosa.
Hæmaturia calculosa.
Ileus calculosus.
Vomitus bezoarticus.
Enuresis calculosa.
Dysuria nephralgica.
Phthasis calculosa.
Ischuria nephrolithica.
Aurigo calculosa.

CLASSIS VIGESIMA TERTIA.

MORBI SPASMODICI;

Maladies spasmodiques.

Omnis morbus ab anima dependens in corpore fit interventu contractionis muscularis, sive totus musculus, sive tantum quidam ejus lacerti aut fibræ quædam contrahantur; hæc contractio a libertate non dependens in statu morbo *spasmus* dicitur. Natura itaque in plurimis morbis *spasmo* utitur ad eliminandam vel corrigendam materiem morbificam, & quandoque per errorem, morositatem, pravam consuetudinem, inepte hos *spasmos* excitat sine præsentia materiæ morbificæ saltem Medicis cognitæ, ut in hysteriis, hypochondriacis affectibus, doloribus, anxietate, agone mortis, profusis evacuationibus. Non mirum itaque si quidam Neoterici, ut *Gandinius*, post Germanos maximam morborum partem *spasms* tribuant.

Spasmos per sympathiam & sympathiæ leges explicare est obscurum, perobscurius exponere, ac in mechanicis & hydraulices leges impingere: omnis *spasmus* est contractio muscularis violenta, adeoque pendet ab influxu violento fluidi nervi in musculos; requiritur in motu musculari vis impressa fluido nervo multoties major vi muscoli ipsius evidenti; nulla autem est vis motrix in homine præter eam quam animæ facultates exerunt, quæ musculos integros decurrit.

Licet Anatomici in membranis viscera involventibus fibras rubræ non inveniunt, inde

non possumus inferre membranas illas vi musculari contrahi non posse, cum in morbis eas coarctari doceat observatio: dantur enim fibræ musculares albæ, ut in insectis fere omnibus haud dubium est, dantur itaque contractiones *spasmodicæ* membranarum viscera involventium, ut meningum, pleuræ, peritonei, necnon vasorum excretoriorum; fibræ sanguiferorum, intestinorumque in cadaveribus albidissimæ sunt, & ex his *spasms* supprimuntur excretiones, secretiones, sunt humorum metastases, fluidi nervi influxus in partes supprimuntur, inde morbi qui convulsivis omnino oppositi videntur, ut carus hystericus, muritas, amaurosis *spasmodica*.

Horum morborum curatio difficillima, quia theoria obscurissima est; alii enim *spasms* excitantur occasione plethoræ, ut a menostasi, & illi exigunt phlebotomiam; alii ab inanitione dependent in quibus phlebotomia valde noxia est, & adhiberi debent analeptica, cardiaca, spirituosa; quidam a dolore cientur & in is conveniunt anodyna, narcotica; plurimi a pathemate foventur & in his cephalica, fragrantia, aromatica, camphora, moschus, alkalina volatilia conferunt, necnon auxilia moralia quæ animam a tristibus ideis divertunt, in quo sensu reponi debent ambulatio, rusticatio, equitatio, musica, monja philosophica, religionis præcepta quæ in chronicis, hysteriis, hypochondriacis, melancholicisque morbis minime spernenda sunt.

In *spasmodicis* morbis quædam auxilia generalia conveniunt, quæ a principiis materialibus morbi indicantur, uti emetica, catharrica cum saburra primarum viarum his ansam præ-

bent; anthelmintica cum verminosa est materia morbifica; phlebotomia cum materia, febris vehementis, pulsus plenitudo suadent; præter ipsa cum spasmi perseverant ad antispasmodica medicamina sic dicta deveniendum est, qualia sunt in *hysteria*.

Sal volatile succini a gran. x. ad xxx. Oleum succini ad gutt. xx.

Moschus a gran. ij. ad xx. vulgo ad gran. vj.

Camphora cum aliquot nitri granis ad gran. j. - iij.

Aqua artemisæ in qua camphoræ frustum accensum dein fuerit extinctum.

Pulvis castorei a gran. j ad xij Tinctura croci eadem dosi.

Tinctura castorei a gutt. xij ad xl. Tinctura myrrhæ ad gutt. xv.

Tinctura succini a gutt. vj ad xx. Balsamus vitæ Hoffmanni ad gutt. x.

Aqua menthæ, aqua generalis, aqua theriacalis, aqua Reginæ Hungariæ, aqua Carmelitarum, elixirium Garus a drachm. j ad iv.

Tinctura cinnamomi a scrupulo j ad drachm. ij.

Sal sedativum ad gran. xx.

Aqua rutæ, matricariæ, naphæ, melissæ simplex, ad unc. ij.

Sirupus de floribus aurantiorum, artemisæ, balsami de Tolu ad unc. j - ij.

Balsamus Commendatoris de Perna, ad scrupul. j.

Lilium Paracelsi, ad guttas xl. Elixirium theriacale ad gutt. xx.

Pilulæ hystericæ, Pilulæ chalybeæ, a gran. vj ad scrupul. j.

Pulvis antispasmodicus, Pulvis de gutteta, Pulvis radicis valerianæ sylvestris, a gran. vj. ad scrupul. j.

Pulvis succini ad scrupul. ij. Aqua Lucis ad gutt. vj.

Flores tilisæ, lilii convallium, gallii lutei, ad pugill. ij. in infuso theiformi, sero lactis &c. flores tunicæ, primulæ veris.

Ad odorandum aqua Lucis, spiritus volatilis salis ammoniaci, sal volatile aromaticum oleosum, sal volatile aceti, aqua Carmelitarum, Reginæ Hungariæ.

In spasms a dolore, pathemate anodyna.

Philonium Romanum, a scrupul. j. ad drachm. j.

Pilulæ de cynoglossa, a gran. iij ad x.

Theriaca cælestis, a gran. j ad xx.

Syrupus de Nymphæa, ad unc. j.

Theriaca Andromachi, Orvietanum, Mithridatum, Diacordium, a gran. x ad drachm. j.

Sal sedativum, ad gran. xx.

Laudanum liquidum, a gutt. xv ad xx & ultra pro assuetis.

Syrupus de karabe, syrupus de papavere albo, a drachm. j ad iv.

Moschus ad gran. x. Crocus ad gran. x. Camphora ad gran. ij iij.

Extractum hyoscyami albi ad granum semisse.

Extus semina anethi; opium, camphora, castoreum, hyoscyamus.

In Epilepticis.

Pulvis foliorum aurantii ad gran. xx. Folia decocta ad manipul. semiss. pro duobus cyathis.

Radix valerianæ sylvestris pulveratæ; ad drachm. j; in decocto ad drachm. j - ij.

Radix prœniæ in decocto, ad drachm. ij. distamini ad drachm. ij.

Viscus quercinus ad drachm. ij in decocto.

Castoreum, ad gran. xij; Cinnabaris artificialis, ad gran. xij.

Hepar lupi exsiccatum, ad drachm. j.

Flores tilisæ, gallii lutei &c. in potu theiformi.

Kinkina, ad drachm. j ter in die.

Flores hyperici in aceto infusi.

Spiritus aceti, ad cochlear j ter in hora.

CLASSIS VIGESIMA QUARTA.

MORBI ATONI;

Maladies d'atonie.

Laxitas seu atonia partium procedit a minori fibrillarum eas componentium cohesione, sive fluidum ipsis specificè levius ipsis interpositum sit, unde tollitur proximitas ad cohesionem necessaria, cum vis cohesionis cubo proximitatis respondeat; hinc laxitas corporis humani nimio calore resoluti, sive appressio muria fibrillarum deficiat ob vasorum inanitionem sive fluidi ipsas distensuri defectum. Sic intelligimus ab alvi-fluxibus, sanguifluxibus, abstinentia laxari & debilitari vasa, tum totum corpus: verum sunt aliæ laxitatis causæ ad debilitatem referendæ, imperius fluidi nervi & sanguinis est causa. canales distendens; quippe fluidum duplo velocius vas flexibile trajiciens quadruplo fortius in ejus parietes agit, ergo inertia, languor, tarditas fluidi nervi nervis, tarditas sanguinis sanguiferis vasis atoniam & debilitatem conciliat.

Animæ pathemata vivida, cupiditates intensæ, fluido nerveo, proindeque sanguini proportionatam velocitatem impertiunt, unde liquet cur languente animo omnia debilitentur, laxentur, ut patet ex leipothymia, syncope a metu.

Humores quidam corporis humani ratione voluptatis quam fovent aut excitant, ut saliva suavi salito ferculi succo imprægnata, ut semen prolificum diu retentum, hunc animi statum vividum, hos appetitus excitant, ergo & vires motrices sustinent; his vero deficientibus languet anima, languet natus totius naturæ erethismus qui vigorem animæ & corporis comitatur.

Nervorum obstructio, imbecillitas fluidi nervi est potissima paralyseos & immobilitatis musculorum causa; an vero serum iners & pituita

tuita solo contactu nervis electricitatem aufert, a filiis ferreis electricitatis conductoribus? hoc suadet analogia fluidi nervei cum vapore electrico. An a pitueta obstruantur pori nervorum? certe ligatis; compressis nervis, resolvi musculos appen-

fos non dubium est: in tanta rerum obscuritate ignoramus quinam morbi causis internis tribuendi pertineant ad atonos, quinam ad emphracticos, ad sanguineos, serofos &c. licet sub eadem Classe, imo sub eodem genere militent.

Morbi atoni.

Typhus exhaustorum.
Convulsio ab inanitione.
Tremor a debilitate.
Hysteria menorrhagica.
Claudicatio a debilitate.
Amblyopia crepuscularis.
Amaurosis congenita.
Ageustia paralytica.
Cophosis a tympano laxo.
Anæsthesia nascentium.
Anorexia exhaustorum.
Asthenia abstinentium.
Anaphrodisia gonorrhœica.
Syncope a phlebotomia.
Mucitas surdorm.
Hæctica fluxuum.
Convulsio ab onanism.
Tremor paralytodes.
Trismus diastrophe.
Scelotyrbæ instabilis.
Amblyopia absoluta.
Amaurosis a narcoticis.
Paracusis Villisiana.
Cophosis congenita.
Anorexia paralytica.
Anorexia neophytorum.
Asthenia ab inanitione.
Syncope ab inanitione.
Adipsia primaria.

Mucitas a narcoticis.
Paraphronia stertens.
Hemiplegia ab epilepsia.
Lethargus omnis.
Rheumatismus dorsalis.
Lassitudo a fluxu.
Epidrosis syncopatica.
Aborus a laxitate.
Enuresis infantum.
Leucorrhœa Americana.
Diplopia a debilitate.
Tabes dorsalis.
Tabes nutricum.
Atrophia a pyralismo.
Anasarca a fluxu.
Hemiplegia ab apoplexia.
Ectasis resoluta.
Apoplexia serosa.
Lassitudo a labore.
Amnesia a venere.
Hæmoptysis a diapedesi.
Diarrhœa acrasia.
Enuresis paralyticorum.
Dyspermatismus apractodes.
Syrygmus a debilitate.
Fæbes sudatoria.
Atrophia nervosa.
Atrophia ab alvi fluxu.
Chlorosis a menorrhagia.

Auxilia atonicæ debellandæ apta sunt diversa pro diversitate principii a quo pendent; quæ pendet a laxiori fibrillarum cohesionè, quod ex partium mollietie cognoscitur & ex ignavia, vita sedentaria, abusu oleosorum, aere calidiori, balneorum usu pendet, exigit auxilia gymnastica: ut exercitium paulo validius constanter repetitum, sæpius pro viribus auctum, ut potissimum equitatio, venatio, rusticatio, frictiones ex pannis calidis, volatili aromate, succini fumo foetis, balnea frigida æstare repetita, natatio, aer montanus, regio ventis austrinis minus exposita, frigida, usus vini generosi, ciborum aceto, succo limonium, sale conditorum; hæc in chronicis bene multas necessaria sunt. Apud omnes fere convalescentes hæc atonia viget, unde ipsis vixtum rescipientem, aerem purum, exercitium viribus proportionatum suademus.

Si atonia ex sanguifluxibus seu ab inanitione & collapsu vasorum pendeat, indicantur auxilia diætetica chylum & sanguinem reparantia; si stomachi vires vigeant nec ulla saburra sit in primis viis, cremores oryzae, hordei, lactiginia varra vires a sanguifluxibus exhaustas resciant, maxime si a diabrosi pendeant

aut foveantur illi sanguifluxus, ut in menorrhagia ulcerosa, cancrosa, hæmoptisi phthisicorum; magna simul quiete animæ & corporis requiritur, ne impetu sanguinis vasa nondum coalita dehiscant & novum sanguifluxum patiantur. Si alvi fluxus perstiterint, vix unquam digestiones recte fiunt; illis itaque prospiciendum est per cathartica & stomachica, dein vero cibus conveniens & quantitate viribus proportionata concedendus est, ossæ, panatellæ ova tremula genalita, decoctum album in his primaria sunt; jura ex carnibus semi assatis & taleolatum factis, dum calent expressa jusculis addita succum eupeptum suppeditant; conveniunt etiam condimenta aromatica, cinnamomum, cortex citri, conditura ex aurantii Sinensibus, nucæ, zingibere conditum; juvant nux moschata cujus pulvere juscula condiuntur; vinum generosum Burgundiacum, Alicantium, aut Hispanicum aliud.

Si feminis profluvium quodvis morbo ansam dederit, ut in tabe dorsali, amnesia a venere, anorexia exhaustorum, lacticiiniis, cremoribus jungenda sunt aphrodisiaca, ut chocolata cum vanilla, mosco, cremores ex sabulab addito ginseng, bulbi plurimarum orchidum

dum in cremorem decoquendo mutati vires proprius reficiunt: Huc pertinent morbi nutricum quas longior lactatio sæpe exhaurit, unde tussis; phthisis.

Si a sero stagnante in ventriculis cerebri medulla spinali, nervorum laxitas procedat, catharticis, emeticis, diureticis illud foras est ducendum, veficatoriis; fontanellis ad nucham tussis extus deriandum; sudores ope amochasæ, stupharum, balneorum, thermalium, proliciendi; thermæ autem eligendæ calidiores faleque potissimum scaten-tes, ut Balerucanæ, in quibus si per pauca minuta steterit æger, ephemera vehemens excitatur sudore uberrimo intra horam solvenda, cui potissimum febrî & sudori tribuenda plurimorum morborum hujusce profapie sanatio.

Illæ eadem aquæ thermales epotæ stomachi & intestinorum atoniam, anorexiam, vomitum inde ortum sanant. Diarrhœas ab intestinorum atonia ortas pariter tollunt medicamenta tonica; stomachica, adstringentia, ut rheum, myrobalani, rha-poniticum, &c.

Rheum, ad gran. vj. -- x: extractum thei, ad gran. xij.

Extractum juniperi, a scrupulo j. ad drach. mam. j. kinkina ad scrup. ij.

Vinum absinthites, de kinkina, ab unc. j. ad iij.

Tinctura absinthii, a gutt. x. ad drachmam semissem.

Elixirium proprietatis, theriacale, Garus a guttis xx. ad drachm. ij.

Confectio de hyacintho, alkermes; theriaca, opiata Salomonis, ad drachm. j.

Tronchisci catechu simplices, cum cinnamomo, cum ambara.

Aqua cinnamomi, a drach. j. ad vj.; mentha ad uncia iij.

Syrupus de cinnamomo, de cortice citri, de floribus aurantiorum, ad unc. j.

Extus Epithemata ex frusto panis calido cum pulvere nucis myristicæ, cinnamomi, piperis, oleo nucis myristicæ, vino generoso.

Si vero nervorum adsit obstructio a causa physica, a lymphæ spissa & acri, materie arthritica, rheumatismali, tunc conferunt irrigationes, balnea, fofus ex aquis thermalibus sulphureis, Bagnolensibus, S. Laurentii, Barregiensibus &c. Juvant etiam mirifice electrificatio, commotio electrica, scintillis ex nucha & ex artu paralytico eductis, admoto idemtidem cono ferreo.

CLASSIS VIGESIMA QUINTA.

MORBI MORALES.

Maladies morales.

Sunt illi qui ab animæ facultatibus erronee agentibus dependent tanquam a suis principis proximis, ut ab imaginatione, appetitu, voluntate, judicio vitiatas: tales morbi vocantur ab Anglis & Ill. Lory morbi nervosi, aliis melancholici, aut hypochondriaci, hysterici sine materia.

A prava consuetudine oriri plures morbos docet observatio: ruminacionem voluntariam dein coactam in homine nuper observavit D. de Nicolais; morbos diversi generi a mœrore, tristitia, ut anorexiam, agrypniam quotidie observamus, & hanc mœsticiam ratione superari posse quis negat? a patriæ vel parentum effræni desiderio nostalgia, hectica & millena incommoda superveniunt, quæ sola spe adaucta repetendi patriam sublevantur. Datur melancholia multiplex, mania, paraphrosyne sine materie; que initio averti & sanari potuissent, si ægri animam a certis objectis removissent: novi certe plurimas eorumdem generum species esse humorales, sic nymphomania, satyriasis a feminis acrimonia oriuntur, sed dantur etiam mere morales, ut erotomania qua uxorem suam Numinis instar habebat eique thus offerebat Aristoteles, qua Principem Esthensem vix visu cognitam prosequabatur Poeta Tassus, ut Dulcineam Eques Hispanus, a romanensium fabularum lectione ortum ducebat.

Verum nec minus morales sunt morbi, etiam si in origine voluntas non peccaverit. Nuper vidi mulierem quæ a duobus annis quotidie convellit ex quo fulminis fragore fuit perterrita. Quot epileptici a terrore facti sunt? certe ex decem epilepticis sex & ultra huic principio morbum suum debent. Quot strabones alterutrus oculi usum amiserunt, quod meliori tantum oculo objecta cernere vel lumen alterutro oculo inspicere consueverunt? Antipathix effectus, qui ignorat? inde subita aphonía, convulsio, sineope & alia mira symptomata.

Morbi simulati fingulare attentionem merentur & sæpius Medicos decipiunt. Milites, ut honestam licentiam impetrent, morbos sæpissime fingunt: Moniales, ut e monasteriis dimittantur, miros morbos simulant: puerulos etiam quadriennes, quinquennes, quod vix antea credidissent, novi qui epilepsiam simulabant, ita ut præscriptis flagris illico sanati sint, nec unquam eorum motivum hariolando nosse potui. Sunt qui morbos ut ajunt politicos, ut se a quodam anunere, itinere eximant, vel ut alterius amorem tentent. Convulsiones fanaticorum cujuscunque Religionis, quis huic classi non annumeret? Hysteri corum majorum iliadem pati apud plures mulieres decorum censetur, ut de-

licatiorja ingenii character, ita ut ipsas puderet non animo linqui aut non vomere ad illepidi carminis recitationem, ad passeris obitum non convelli.

Ita autem frequentia sunt horum e morborum, quos vapores vocant, exempla, ut chronicorum morborum dimidiam partem constituent.

Morbi morales.

- Synochus tarantatus.
- Tremor a pathemate.
- Epilepsia a terrore.
- Hysteria multiplex.
- Strabismus Buffonii.
- Hectica nostalgica.
- Rigor a pathemate.
- Epilepsia simulata.
- Trismus hypochondriacus.
- Strabismus myopum.
- Strabismus caligantium.
- Mutitas proeretica.
- Aphonia ab antipathia.
- Hemiplegia simulata.
- Leipothymia a pathemate.
- Lassitudo a pathemate.
- Dystocia a pathemate.
- Vertigo fugax.
- Somnambulismus vulgaris.
- Pica simulata.
- Panophobia omnis.
- Tarantismus omnis.

- Melancholia omnis.
- Satyriasis omnis.
- Hypochondriasis multiplex.
- Hæmatemesis simulata.
- Gonorrhœa oneirogmos.
- Chlorosis amatoria.
- Orthopnœa ab antipathia.
- Anaphrodisia magica.
- Aphonia atonitorum a pathemate.
- Astenia a pathemate.
- Carus a pathemate.
- Dysphagia a nausea.
- Mastodynia a terrore.
- Diplopia a pathemate.
- Pica voluntaria.
- Nostalgia omnis.
- Paraphrosyne a pathemate.
- Dæmonomania omnis.
- Mania a pathemate.
- Amnesia a pathemate.
- Epiphora a pathemate.
- Agrypnia a pathemate.

Ut obscurissima est morborum moralium aetiologia, ita & difficillima sanatio & frustranea sæpe curatio.

Morbis animi obnoxii sunt aulici, qui fortuna lautiori utuntur & magnis simul curis exagitantur: multi fateor, ait *Baglivi*, ob repletiones in morbos incidunt: sed multo plures ob animi pathemata, & potissimum si, aut patres familias, aut rei familiaris cura disant, aut in dignitate constituti fuerint, aut in aula vivant. Mercatores quorum fortuna labascit, puellæ quarum honos jacturam patitur, quæque virtutem colere prius assuetæ fuerunt, artifices, qui ab opinione plebis suum censum suasque divitias spectant qui ab invidis aut malevolis derectantur; pejus etiam habent qui ea patiuntur infortunia quæ in amici sinu exponere pudor esset; hinc morbi plurimi, eo sanatu difficiliore, quo rarius a Medicis cognoscuntur quod originem: tales enim ægotantes principium sui morbi vel non agnoscunt, aut Medicos ipsos celant, cautissime.

Hystericæ, hypochondriaci, melancholici, qui animi affectus moderari nesciunt ob summam sensibilitatem cum infirmitate conjunctam, miseriam vitam ducunt. Puellæ, v. g. amoris ignibus accensæ, inde chlorosim patientes, agrypnia, anorexia, absumptæ. Qui laborant gravi animi pathemate conqueruntur t. de stomacho, de anorexia, oris amarore, flatibus; his si Medicus ignarus catharticus & emeticis repetitis obviam eat, ægrotudo in pejus ruit, & hoc nimis familiare est Medicis in omnibus repletionem & saburram incusare.

Qui studio acrius incumbunt corpus suum debilitant & in morbos animi facile dilabuntur,

nisi per intervalla otio, ambulatione, rusticatione, amicorum colloquio vires animi fractas refarciant; his agrypnia, anorexia, melancholia, macies similiaque mala superveniunt, quibus quies, balnea, diæta magis profunt quam medicamina.

A pathematis oriundi morbi aut ipsi supervenientes, si acuti sunt, ut plurimum ceteris sunt multo periculosiores; a catharticus & phlebotomiis non mitescunt ut ceteri; symptomatis peregrinis, miris sunt stipati; & quamdiu viget animi pathema, tandiu ægrum divexant: in illis vires sunt caute servandæ: medela blanda sit oportet; a nimia remedium copia & vehementia abstinendum est: infelices illi ægri qui non ingeniosum sed bardum Medicum advocant quadam crassa theoria scholastica circumventum.

Desideratur, ut ait sagax *Baglivi*, historia morborum cuique pathemati supervenire solitorum; a mœre diarrhœa, synochus, typhos; ab ira vehementi diarrhœa biliosa; a terrore, qualis in terræ motu, urbium obsidione, abortus, epilepsie, tertianæ, alique morbi solent accedere, quos *Telonius* libro de terra motu enumerat.

Curatio morborum moralium ab auxiliis moralibus potissimum est repetenda; animi fortitudo, prudentia, tranquillitas sunt potissima illorum remedia & præsidia sine quibus vana sunt medicamina, quæ vulgo exhilarantia, antimelancholica in pharmacopoliis venduntur; solam pharmacopolam exhilarant ut plurimum, exercitia tempestantia, migratio in exteras regiones, equitatio, rusticatio, usus musices, saltatio.

tionis ; lusus non lucri sed delectationis causa instituti , ægros curis , negotiis implicatos , si ab his abstinere possunt optime juvant ; si vero negotia momentosa sint , illa juxta prudentiæ leges prius componenda sunt . Si vero infortunii nulla sit medela , tunc forti animo religionis potissimum auxilio ea infortunia sunt sustinenda : indignatio enim , impotentia , animi dejectio morbos multo graviores efficiant , nedum ipsis medeantur . In hujusmodi ægris curandis præstat Medicus qui remedia aut præcepta ea arte ac dicendi libertate proponit , qua ipsum ad patientiam & tranquillitatem componere & ad summam medicamentis præ-

standam fidem hortari valeat : ægri morbis animi dejecti , tanquam infantes , verbis , promissis , crepundiis duci se non raro patiuntur ; magna curationis pars est eorum animum erigere , spem sanitatis proximam facere , quod quidem in nostalgia quotidie cum successu factum videmus : qui enim morbo gravi a nostalgia laborant , si repetendorum penatum spes accesserit , illico melius habent , longo itinere sustinendo pares evadunt , quos antea vix evasuros putabant adstantes . Curam horumce morborum specialem videmus in singulis generibus , ut *melancholia* , *dæmonemania* , *hysteria* , *nostalgia* .

METHODUS ANATOMICA

MORBORUM.

CLASSIS PRIMA.

Morbi cutanei universales.

ORDO I.

Morbi decolores.

Aurigo.
Chlorosis.
Melaniferus.
Phoenigmus.
Scorbutus.

ORDO II.

Morbi eruptivi calidi.

Pestis.
Variola.
Rubeola.
Miliaris.
Scarlatina.
Purpura.
Pemphigus.
Erysipelas.

ORDO III.

Morbi eruptivi aputesi.

Ptydracia.
Effera.
Scabies.
Frambæzia.
Lepra.
Elephantiasis.
Syphylis.
Tinea.
Pruritus.
Herpes.

ORDO IV.

Morbi tumidi.

Polysarcia.
Pneumatosis.
Anasarca.
Phlegmatia.

ORDO V.

Morbi Tabidi.

Tabes.
Pthifis.
Atrophia.
Aridura.

ORDO VI.

Morbi intemperici.

Ardor.
Algor.
Ephemera.
Synocha.
Synochus.
Typhus.
Hæctica.
Amphimerina.
Tritæophya.
Tetartophya.
Quotidiana.
Tertiana.
Quartana.
Erratica.

CLASSIS SECUNDA.

Morbi cutanei partiales.

ORDO I.

Morbi maculosi.

Leucoma.
Vitiligo.
Ephelis.
Gutta rosea.
Nævus.
Ecchymoma.
Alopecia.
Gangræna.
Necrosis.

ORDO II.

Phymate.

Phlegmone.
Bubo.
Parotis.
Furunculus.
Anthrax.
Cancer.
Paronychia.
Phimosis.
Erythma.
Oedema.
Emphysema.
Scirrhus.
Sarcoma.
Condyloma.
Verruca.
Pterygium.
Hordeolum.
Bronchocele.

Exostosis.
Cancer.
Scrophula.
Rachitis.
Leontiasis.
Epinyctis.
Tarus.
Papula.
Pustula.

O R D O III.

Cystides.

Aneurysma.
Varix.
Hydatis.
Marisca.
Slaphyloma.
Lupia.
Hydarthrus.
Hydrorachitis.
Apostema.
Exomphalus.
Oscheocole.
Hydrocephalus.
Physocephalus.
Ascites.
Hydrometra.
Phyometra.
Tympanites.
Meteorismus.
Iscuria.

O R D O IV.

Etropia.

Exophthalmia.
Encephalocele.
Blepharoptosis.
Paraglossa.
Proptoma.
Exarthrema.
Loxarthrus.
Diastasis.
Lordosis.
Gibbositas.
Exania.
Exocyste.
Hyteroptosis.
Enterocoele.
Epiptocoele.
Gastrocoele.
Hepatocele.
Splenocoele.
Hyterocoele.
Cystocoele.
Parorchidium.

O R D O V.

Plage.

Vulnus.
Punctura.

Excoriatio.
Contusio.
Fractura.
Fissura.
Ruptura.
Amputatura.
Ulcus.
Elcosis.
Malis.
Carcinoma.
Frambæsia.
Tinea.
Exulceratio.
Sinus.
Fistula.
Rhagas.
Eschara.
Caries.
Arthrococe.

CLASSIS TERTIA.

Morbi artuum.

O R D O I.

Morbi partium mollium.

Hemiplegia.
Paralysis.
Paraplexia.
Beriberia.
Tetanus.
Rigor.
Tremor.
Scelotyrbe.
Crampus.
Paniculario.
Rheumatismus.
Convulsio.
Anxietas.
Lassitudo.
Ischias.
Pernio.
Sarcoma clavus.
Paronychia.
Arthritis podagra.
Loxarthrus.
Exarthrema.
Exostosis.
Hydarthrus.
Phlegmatia.
Lordosis.
Contractura.
Aridura.
Claudicatio.
Carphologia.

O R D O III.

Morbi partium tendineo-ossarum.

Arthritis.
Ostocopus.

Rachitis.
 Claudicatio.
 Contractura.
 Exarthrema.
 Loxarthrus.
 Gibbositas.
 Exostosis.
 Paronychia.
 Hyarthrus.
 Lordosis.
 Diastasis.

CLASSIS QUARTA.

Morbis Sexuum.

ORDO I.

Morbis genitalium communes.

Gonorrhœa.
 Enuresis.
 Dysuria.
 Pyuria.
 Ichuria.
 Hæmaturia.
 Diabetes.
 Edopsophia.
 Anaphrodisia.
 Pudendagra.
 Ulcus venereum.
 Condyloma ficus.
 Condyloma porrum.
 Condyloma thymus.
 Verruca venerea.
 Rhagas venerea.

ORDO II.

Morbis virorum.

Phimosis.
 Parorchidium.
 Oscheocèle.
 Priapismus.
 Oedema penis.
 Satyriasis.
 Disperatismus.

ORDO III.

Morbis mulierum.

Abortus.
 Dystocia.
 Lucorrhœa.
 Graviditas.
 Hysteria.
 Hysteroloxia.
 Hysteroptosis.
 Rhyfometra.
 Menorrhagia.
 Nymphomania.

CLASSIS QUINTA.

Morbis sensum.

ORDO I.

Morbis oculorum: 1. interni.

Amaurosis.
 Diplopia.
 Suffusio.
 Amblyopia.
 Epiphora.
 Vertigo.

2. externi.

Caligo.
 Cataracta.
 Exopthalmia.
 Ophthalmia.
 Hordeolum.
 Pterygium.
 Staphyloma.
 Blepharoptosis.
 Nyctagmus.
 Strabismus.
 Apostema hypopyon.
 Apostema synchysis.
 Apostema onyx.
 Ecchymoma palpebrarum.
 Ecchymoma hypopyon.
 Phlegmone oculi.
 Sarcoma encanthis.
 Sarcoma oculorum.

ORDO II.

Morbis aurium interni.

Cophosis.
 Dysecœa.
 Paracusis.
 Syrismus.
 Otalgia.
 Otorrhœa.
 Broptoma auris.

ORDO III.

Morbis narium.

Anosmia.
 Dyfodia ozæna.
 Paraphonia a polypo.
 Coroza.
 Hæmorrhagia.
 Sarcoma narium.

ORDO IV.

Morbis oris.

Aphthia.
 Ptyalismus.
 Hypostaphyle.

Paraglossæ.
 Agheusia.
 Psellismus.
 Mutitas.
 Adipsia.
 Aponia.
 Paraphonia.
 Polydipsia.
 Stomacacæ.
 Angina.
 Cynanche.
 Apoptema parulis.
 Odontalgia.
 Caries dentium.
 Dysphagia a labario.
 Proptoma labii.
 Pica.

CLASSIS SEXTA.

Morbi capitis.

O R D O I.

Externi.

Alopecia.
 Trichome.
 Tinea.
 Hydrocephalus.
 Physocephalus.
 Phthiriasis.
 Encephalocoele.
 Lupia testudo.

Colli.

Scrophula.
 Catarrhus.
 Bronchocele.
 Angina.
 Cynanche.
 Trismus.
 Obesitas.

O R D O II.

Morbi capitis interni.

Mania.
 Dæmonomania.
 Melancholia.
 Paraphrosyna.
 Panophobia.
 Phrenitis.
 Cephalitis.
 Agrypnia.
 Amentia.
 Amensia.
 Apoplexia.
 Anæsthesia.
 Carus.
 Cataphora.
 Catalepsis.
 Batochus.
 Ecstasis.

Lethargus.
 Stupor.
 Convulsio.
 Eclampsia.
 Epilepsia.
 Ephialtes.
 Hydrophobia.
 Rabies.
 Cephalæa.
 Cephalalgia.
 Hemicrania.
 Tarantismus.
 Antipathia.

CLASSIS SEPTIMA.

*Morbi Pectoris.**1. externi.*

Galactirrhœa.
 Mastodynia.
 Trismus.
 Bronchocele.
 Catarrhus.
 Pleurodyne.

2. interni.

Rheuma.
 Tussis.
 Oscedo.
 Singultus.
 Dyspnœa.
 Asthma.
 Orthopnœa.
 Hydrothorax.
 Empyema.
 Pleuritis.
 Peripneumonia.
 Pleurodyne.
 Paraphrenesis.
 Hæmoptysis.
 Anacatharsis.
 Phthisis.
 Stertor.
 Paraphonia.
 Aponia.
 Anxictas.
 Aphyxia.
 Syncope.
 Leipothymia.
 Palpitatio.
 Cardiognus.
 Carditis.
 Asthenia.

CLASSIS OCTAVA.

*Morbi Abdominis.**1. Externi.*

Lumbago.
 Rachialgia.

Exomphalus.
 Gastrocele.
 Hepatocele.
 Enterocele.
 Epiplocele.
 Splenocele.
 Cystocele.
 Erythema intertrigo.
 Phisconia.
 Hæmorrhoids.
 Proctalgia.
 Exania.
 Marisca.
 Tympanites.
 Ascites.
 Phylometra.
 Hydrometra.
 Neteorismus.
 Bubo.

2. *Stomachi interni.*

Anorexia.
 Bulimia.
 Nausea.
 Pica.
 Pyrosis.
 Gastrodynia.
 Flatulentia.
 Vomitus.
 Hæmatemesis.
 Gastritis.
 Cholera.
 Hypochondriasis.

3. *Intestinorum.*

Melæna:
 Ileus.
 Dysenteria.
 Diarrhœa.
 Hepatirrhœa.
 Linteria.
 Cœliaca.
 Tenesmus.

4. *Hepatis.*

Scirrhus haptis.
 Hepatalgia.
 Aurigo.
 Hepatis melafcterus.

5. *Lienis.*

Splenalgia.
 Splenitis.

6. *Renum.*

Nephralgia.
 Nephritis.
 Ischuria falsa.
 Pyuria.

7. *Vesicæ.*

Cystitis.
 Diabetes.
 Enuresis.
 Pyuria.
 Dysuria.
 Ichuria.

8. *Epiploï.*

Epiploitis.
 Phisconia.

C L A S S I S N O N A .

Morbi *atatum.*

O R D O I .

Morbi *Juvenum.*

Vitia.

HYDRORACHITIS, spina bifida.

Pædarthorace omnis.
 Erythema intertrigo.
 Erythema pernio.
 Exania ab alvi fluxu.
 Exomphalus aqueus.
 Enterocele umbilicalis.
 Enterocele inguinalis.
 Bubo crescentium.
 Parorchidium omne.
 Paraglosse omnis.
 Phimosis vera.
 Phimosis circumligata.
 Hydroa sudamen.

Febres.

Hæctica infantilis.
 Hæctica nostalgica.
 Hæctica verminosa.
 Hæctica scrophulosa.

Phlegmasiæ.

Variola omnia.
 Rubeola omnis.
 Aphtha lactucimert.
 Cephalatis siriasis.
 Cynanche gangrænosa.

Spasmi.

Convulsio febrilis.
 Convulsio ab hydrocephalo.
 Convulsio verminosa.
 Eclampsia verminosa.
 Eclampsia a dentitione.
 Eclampsia ab hydrocephalo.
 Scelotyrb chorea Viti.
 Ephialtes stomachica.
 Ephialtes verminosa.
 Tetanus verminosus.
 Trismus nascentium.
 Trismus verminosus.
 Strabismus omnis.
 Claudicatio rachitica.

Anhelationes.

Asthma a gibbo.
 Dyspnoea rachitica.
 Pleurodyne verminosa.
 Sternutatio rubeolosa.
 Tussis ferina.
 Tussis a dentitione.
 Singultus a gula.

Debilitates.

Anæsthesia nascentium.
 Anæsthesia hydrorachitica.
 Asthenia ab hydrocephalo.
 Asthenia infantum.
 Carus verminosus.
 Carus ab hydrocephalo.
 Amblyopia luscorum.
 Anorexia Neophytorum.
 Mutitas a glossolyfi.
 Mutitas surdorum.
 Mutitas elinguium.
 Pfellismus omnis.

Dolores.

Agrypnia a dolore.
 Agrypnia a crinonibus.
 Anxietas a fasciis.
 Cardialgia verminosa.
 Cardialgia lactentium.
 Catarrhus rubeolofus.
 Colica meconialis.
 Colica lactentium.
 Dysphagia a freno.
 Gastrodynia saburralis.
 Odontalgia dentitionis.
 Ophthalmia scropulosa.
 Ostocopus ab orthopnoea.
 Proctalgia ab exania.
 Pruritus pedicularis.

Vesania.

Bulimia verminosa.
 Bulimia esurigo.
 Bulimia addephagia.
 Nostalgia omnis.
 Panophobia verminosa.
 Pica infantilis.

Fluxus.

Diarrhoea acrasia.
 Diarrhoea variolosa.
 Diarrhoea verminosa.
 Diarrhoea lactentium.
 Dysuria calculosa.
 Enuresis infantum.

Enuresis calculosa.
 Flatulentia acida.
 Flatulentia infantilis.
 Vomitus lacteus.
 Vomitus a saburra.
 Vomitus a dentitione.
 Vomitus verminosus.
 Heus verminosus.
 Hæmorrhagia plethorica.
 Dysodia ab otirrhoea.
 Dysodia a tineia.

Cachexia.

Atrophia lactentium.
 Atrophia rachitica.
 Atrophia a crinonibus.
 Atrophia verminosa.
 Aurigo neophytorum.
 Chlorosis infantum.
 Chlorosis verminosa.
 Elcosis variolosa.
 Hydrocephalus omnis.
 Malis a crinonibus.
 Phtiriasis pedicularis.
 Phisconia mesenterica.
 Rachitis nodosa.
 Rachitis Britannica.
 Scrophula vulgaris.
 Scrophula fugax.
 Scrophula mesenterica.
 Tinea omnis.
 Tabes mesenterica.
 Tympanitas verminosus.

O R D O III.

*Morbi Senum.**Vicia.*

Herpes omnis.
 Marisca omnis.
 Oedema flaccidum.
 Gibbositas omnis.
 Condyloma clavus.
 Varix tibiaram.
 Oscheocele aquosa.
 Enterocoele omnis.
 Epiplocele omnis.
 Hyterocoele omnis.

Febres.

Typhus carcerum.
 Hectica cachectorum.
 Tetartophya simplex.
 Quartana omnis.

Spasmi.

Contractura omnis.
Tremor omnis.
Claudicatio a dolore.
Rigor catarrhalis.
Hysteria emphrastica.
Tussis catarrhalis.
Tussis asthmatica.
Dyspnœa rachitica.
Asthma humidum.
Asthma arthriticum.
Asthma catarrhale.
Orthopnœa pseudoperipneumonia.
Rheuma catarrhale.

Debilitates.

Cataracta omnis.
Caligo a rhytidosi.
Caligo a nephelide.
Amblyopia proximorum.
Amaurosis multiplex.
Dyscecœa senilis 4.
Dyscecœa a tuba obstructa.
Paracusis barycoia.
Cophosis multiplex.
Anaphrodisia multiplex.
Psellismus a labario.
Paraphonia stertens.
Paralysis serosa.
Hemiplegia ex apoplexia.
Hemiplegia arthritica.
Paraplexia multiplex.
Asthénia cachectica.
Asthénia ab inanitione.
Cataphora somnolentia.
Cataphora coma.
Cataphora arthritica.
Carus spontaneus.
Apoplexia multiplex.

Dolores.

Arthritis multiplex.
Rheumatismus arthriticus.

Catarrhus benignus.
Pruritus arthriticus.
Algor externus.
Algor internus.
Cephalœa arthritica.
Ophthalmia trachoma.
Nephralgia arenosa.
Nephralgia calculosa.
Nephralgia hæmorrhoidalis.
Hysteralgia calculosa.
Lumbago rheumatica.
Icthis multiplex.
Proctalgia ex mariscis.
Proctalgia ab exania.

Vesania.

Syrigmus multiplex.
Hypochondriasis melancholica.
Amentia senilis.
Amentia ex siccitate.
Amnesia senilis.
Agrypnia arthritica.

Fluxus.

Hæmaturia calculosa.
Hæmorrhœis moderata.
Vomitus pituitosus.
Ileus a buboncelle.
Tenesmus a scybalis.
Epiphora multiplex.
Anacatharsis asthmatica.
Enuresis herniosorum.
Enuresis paralyticorum.
Dysuria hæmorrhoidalis.
Dysuria a caruncula.
Dispermatismus aphractodes.
Dispermatismus serofus.
Dispermatismus cachexiæ.
Atrophia senilis.
Ischuria multiplex.
Scabies herpetica.
Gangræna senilis.
Elcolis scorbutica.
Scorbutus vulgaris.
Ascites serofus.
Phlegmatia ulcerosa.

T A B L E

Des Noms François des Maladies.

- A**bscès, Apostema.
 Accouchement, v. Abortus, Dystocia.
 Aohore, Tinea.
 Affection scorbutique, Stomacace.
 Agitations, Anxietas.
 Aigreurs, v. Flatulentia acida.
 Alopecie, Alopecia.
 Alteration, Polydipsia.
 Amaigrissement, Tabes, Atrophia.
 Amblyopie, Amblyopia.
 Amertume, v. Anorexia biliosa. Vomitus biliosus.
 Ampoule, Phlyctæna, Pemphigus, Hydrua.
 Anasarque, Anasarca, Phlegmatia.
 Aneurysma, Aneurysma, Cardiogonus.
 Angine, Angina, Cyanche.
 Angoisse, Anxietas.
 Antipathie, Antipathia.
 Antracose, Anthrax.
 Anxiété, Anxietas.
 Aphonie, Aponia.
 Aphthes, Aphtha.
 Apoplexie, Apoplexia. Carus.
 Ardeur, Ardor, Dysuria.
 Ascariides, vid. Tenesmus.
 Ascites, Ascitès.
 Asphyxie, Asphyxia.
 Assode, v. Tritæophya.
 Assonpissement, Coma, Cl. VI.
 Asthme, Asthma.
 Atrophie, Atrophia.
 Avant cœur, v. Pectis.
 Auiues, Angina.
 Avortement, Abortus.

 Bâillement, Oscedo.
 Barue, Ptyalismus.
 Bégayement, Pfellismus.
 Berluë, Suffusio.
 Bèvue, Diplopia.
 Bile répandue, Aurigo.
 Blessure, Abortus, Vulnus.
 Boiteux, v. Claudicatio.
 Borge, Amaurosis, Caligo, Cataracta.
 Bosse, Gibbositas.
 Bouffissure, Anasarca, Phlegmatia, Oedema.
 Bouillonnement, Ardor.
 Boulimie, Bulimus.
 Bourdonnement, Syrigmus.
 Boursofflure, Emphysema.
 Bouton, Papula, Phyma.
 Brediffesure,
 Bruissement, Syrigmus.
 Brûture, v. Erythemr.
 Bubon, Bubo.
 Bubonocèle, Enterocèle, Epiplocele.
- Cachexia, Cachexia, Chlorosis.
 Cacoehymie, Cachexia.
 Cæcophonia, Paraphonia.
 Caigheux, v. Lordosis, Diastasis, Rachitis.
 Cal, v. Condyloma.
 Calenture, v. Phrenitis, Paraphrosyne.
 Calcul, v. Dysuria, Nephralgia, Nephritis.
 Hepatalgia &c.
 Cancer, Cancer, Carcinoma.
 Carcinome, Carcinoma.
 Cardialgie, Cardialgia.
 Carie, Caries.
 Carreau, Phylconia.
 Cataplesie, Catalepsis.
 Cataphore, Cataphora.
 Catarrhe, Catarrhus.
 Cephalalgie, Cephalalgia.
 Cephalèe, Cephalæa.
 Chancre, Aphtha, Ulcus, Carcinoma.
 Charbon, Anthrax.
 Chartre, Rachitis.
 Chasse, v. Epiphora, Ophthalmia.
 Chaudépisse, Gonorrhœa.
 Chauvete, Alopecia.
 Chique, v. Malis.
 Chlorose, Chlorosis.
 Cholera morbus, Cholera.
 Chute, v. Ecchymoma.
 Chute de la luette, Hypostaphy.
 Chute de la matrice, Hysteropia.
 Chute du fondement, Exania.
 Claveau, Clavèe, Malis.
 Cloche, Phlyctæna, Claudicatio.
 Clou, Hemicrania, Staphyloma, Furunculus.
 Cochemar, Ephialtes.
 Cœliaque, Cœliaca.
 Colique, Colica.
 Colique de Poitou, Rachialgia.
 Colique du foye, Hepatalgia.
 Colique renale, Nephralgia.
 Colique urerice, Hysteralgia.
 Colique de misere, Ileus.
 Colique d'estomac, Gastrodynia.
 Condylome, Condyloma.
 Consumption, Tabes, Phthisis.
 Constipation, v. Tenesmus.
 Contracture, Contractura.
 Contusion, Contusio, Ecchymoma.
 Convulsion, Convulsio.
 Coaqucluche, Catarrhus.
 Cor, Condyloma.
 Corpulence, Polyfarcia.
 Coup de soleil, Cephalalgia, Asphyxia.
 Coup, de sang, Apoplexia, Phrenitis.
 Coup de vent, Pleuritis, Catarrhus.
 Courbature, Lassitudo, Rheumatismus.

Couronne de Venus, Gutta rosea.
Cours de ventre, Diarrhœa, Alvi fluxus.
Corte-haleine, Dyspnœa.
Crachement, Pexalismus.
 de sang, Hæmoptysis.
 de pus, Phthisis, Anacatharsis.

Crampe, Crampus.
Cremaison, Pyrosis.
Crête, Condyloma.
Crinons, vid. Malis.
Croissants, Bubo.
Croute de lait, Tinea.
Crudité, v. Nausea, Vomitus, Anorexia, Cardialgia &c.
CrySTALLINE, v. Oedema.
Cuourbitins (vers), v. Nausea, Bulimia.
Cyrons, v. Hordeolum.

Danse de S. Guy, Scelotyrbæ.
Dartre, Dartre, Herpes.
Défaillance, Leipothymia, Cardialgia.
Dégout, Anorexia, Apeustia.
Délire, Paraphrosyne, Delirium.
Démangeaison, Pruritus, Scabies, Lepra.
Démence, Amentia.
Dentition, v. Odontalgia.
Dépot, Apostema.
Descente, Proptoma, Exania, Enterocœle &c.
Détorse, Exarthrema.
Dévoiyement, Diarrhœa.
Diabète, Diabetes.
Diarrhée, Diarrhœa.
Dislocation, Exarthrema.
Distorsion, v. Trismus.
Douleur, Dolor, Cl. VII.
 d'estomac, Gastrodynia.
 des dents, Odontalgia.
 d'oreille, Otagia.

Dragon, v. Malis.
Drapeau, vid. Pterygium.
Durété d'oreille, Dysecœa.
Durillon, Condyloma.
Dysfenterie, Dysfenteria.
Dysurie, Dysuria.

Ebrouement, Apomyttosis.
Echaubouure, Hydroa.
Echaufement, Gonorrhœa, Tenefmus, Constipatio, Polydipsia.
Ecchimosè, Ecchymoma.
Ecorchure, Excoriatio.
Ecoulement de lait, Galactorrhœa.
Ecoulement de semence, Gonorrhœa.
Ecrouelles, Scrophula.
Edematis, Phlegmatia.
Edeme, Oedema.
Effort, v. Hernia, Vomitus, Pleuritis, Lumbago.
Emphyseme, Empysema.
Empyeme, Empyema.
Encanthis, Sarcoma.
Enchiffrenement, Coryza.
Enflure, v. Phymata, Oedema.

Engelure, Erythema pernio.
Engourdissement, Stupor, Anæsthesia.
Enrouement, Paraphonia.
Entorse, Exarthrema.
Envie, Nævus, Pica.
Eparvin, Exoftosis.
Ephelides, Ephelis.
Ephemere, Ephemera.
Epiale, v. Amphimerina.
Epilepsie, Epilepsia.
Epiam, Frambœsia.
Epine ventreuse, Arthroca.
Epreinte, Tenefmus, Colica, Dysfenteria.
Epuisement, Asthenia, Syncope, Atrophia.
Erailllement, Blepharotofis.
Ereintement, Lumbago.
Ergot, Necrosis.
Escare, Eschara.
Esquinancie, Cyanche.
Esernuement, Sternutatio.
Etourdissement, Vertigo, Cephalalgia.
Etranguillon, Dysphagia, Cyanche.
Evanouissement, Syncope.
Excroissance, vid. Cl. I.
Exomphale, Exomphalus.
Exoffose, Exoftosis.
Expectoration, Anacatharsis.

Faim-canine, Bulimia.
Faim vale, Syncope.
Farcin, Scrophula.
Fausse touche, Abortus.
Felure, Fiftura.
Feu Persique, Erythema.
S. Antoine, Necrosis, Erythema.
volage, Erythema.

Fic, Condyloma.
Fievre, Febris, Cl. 2.
 ardente, Tritæophya.
 bilieuse, Tritæophya.
 ancochimique, Synochus.
 casarreuse, Amphimerina.
 colliquative, Tabes, Phthisis.
 continue, Cl. 2.
 épiale, Amphimerina.
 éruptive, Exanthematica.
 erysipelateuse, Erysipelas.
 inflammatoire, Cl. 3.
 intermittente, Cl. 2.
 lente, Hæctica, Tabes.
 maligne, Typhus.
 militaire, miliaris.
 peccetiale, purpura.
 pourpre, purpura.
 purvide, Amphimerina, Synochus.
 quartaine, quartana.
Fievre remittente, Cl. 2.
 rouge, Scarlatina.
 scarlatine, Scarlatina.
 tierce, tertiana.
Filet, Dysphagia, Psellismus.
Fistule, Fiftula.

- Flours blanches*, Leucorhœa.
Fluxion hépatique, Hepatirhœa.
Fluxion de poitrine, Peripneumonia.
sur les dents, Odontalgia.
sur les yeux, Ophthalmia.
sur la gorge, Cynanche.
sur l'oreille, Otalgia.
Foiblesse, Asthenia, v. Class. 6.
d'estomac, Anorexia, Gastrodynia.
de la vue, Amblyopia, Caligo.
Folette, Anphimerina, Angina.
Folie, Melancholia.
Fortraiture, Hysteralgia.
Foulure, Exarthema.
Fourches, Apostema.
Fracture, Fractura.
Frayeur, Panophobia.
Frison, Rigor.
Froncle, Furunculus.
Futeur utérine, Nymphomania.
Furoncle, Furunculus.

Gale, Scabies.
Gianglion, Condyloma.
Gangrène, Gangræna, Necrosis.
Germe, v. Abortus.
Gesure, Rhagas.
Glaire de l'estomac, v. Vomitus.
de la vessie, Pyuria.
Glandules, Scrophula.
Flauhome, v. Cataracta.
Gonflement d'estomac, Meteorismus, Gastrodynia.
des articulations, Rachitis, Hydarthrus,
 Arthrocaæ &c.
Gonorrhée, Gonorrhœa.
Gouecre, Bronchocele.
Gutte, Arthritis.
Goutte-crampé, Crampus.
Goutte sciatique, Ischias.
Guette seraine, Amaurosis.
Gratelle, Scabies.
Gravelle, Dysuria, Nephralgia.
Grele, Hordeolum.
Grenouillette, v. Psellismus.
Grippe, Catarrhus.
Grossesse, Graviditas.
Grumelè (lnit), v. Mastodynia.
Gupes (piquure de), v. Punctura.

Hâle, Ephelis.
Haut-mal, Epilepsia.
Hectique, Hectica.
Hémiplegie, Hemiplegia.
Hémorrhagie, Hæmorrhagia.
Hémorroïdes, Marisca, Hæmorrhoids.
Hemvè, Nostalgia.
Hépatite, Hepatitis.
Herpe, Herpes.
Hoquet, Singultus.
Humeur froide, Scrophulæ.
Hydatide, Hydatis.
Hydrocele, Hydrocele.

Hydrocephale externe, Hydrocephalus externe, v.
 Convulsio, Apoplexia, Eclampsia.
Hydromphale, Exomphalus.
Hydropisie générale, Anasarca, Pneumatosis, Phleg-
 matia.
de la tête, Hydrocephalus.
de l'œil, v. Amblyopia.
de poitrine, Hydrothorax, Hydrocardia.
du bas ventre, Ascites, Tympanitis.
de matrice, Phymetria, Hydrometra.
Hystérique passion, Hysteria.

Jaron, Tarantismus.
Jaunisse, Aurigo.
Itère jaune, Aurigo.
blanc, Chlorosis.
noir, Melancterus.
Attaque passion, Ileus.
Inappétence, Anorexia.
Incontinence d'urine, Enuresis.
Ineube, Ephialtes.
Indigestion, v. Gastrodynia, Vomitus, Flatulen-
 tia, Colica, Diarrhœa, &c.
Infiltration, Plegmatia, Oedema.
Inflammation, Phlegmatia, Erysipelas.
Inquiétude, Anxietas.
Insomnie, Agrypnia.
Intermittent (pouls), v. Palpitatio, Cardiognus,
 Alvi fluxus.
Ischurie, Ischuria.

Ladrerie, Elephantiasis, Phlegmatia.
Lait répandu, v. Ephemera lactea, Oedema la-
 ctæum.
Langue chargée, v. Synochus, Typhus, Anore-
 xia, Vomitus.
Languueur, Asthenia.
Larmoyement, Epiphora.
Lassitude, Lassitudo.
Lentillos, Ephelis.
Lèpre, Lepra.
Leshargie, Lethargus.
Lescome, Leucoma.
Leucophlegmatie, Anasarca.
Lienterie, Lienteria.
Lipothymie, Leipothymia.
Lipyrie, Tritæophya.
Louche, v. Strabismus, Caligo.
Loup, Carcinoma, Ulcus.
Loupe, Lupie.
Luette, v. Angina, Hypostaphyle.
Luxation, Exarthema.
Lycanthropie, Melancholia.

Mal d'avanture, Paronychia.
caduc, Epilepsia.
Mal de cœur, Cardialgia, Nausea.
des ardens, Necrosis.
S. Antoine, Erysipelas.
S. Main, Scabies.
S. Lazare, Elcosis.
de mère, Hysteralgia.
mort, Lepra.

- d'estomac*, Cardialgia, Anasarca.
de roee, Cephalalgia.
aux yeux, Ophthalmia.
de gorge, Cynanche, Angina.
Malacie, Pica.
Maladie noire, Mælena.
pediculaire, Phthiriasis.
imaginaire, Hypochondriasis.
Manie, Mania.
Marasme, Atrophia.
Melancholie, Melancholia.
Membre retiré, Contractura, Ankilosis.
Meteorisme, Meteorismus.
Meurtrissure, Contusio.
Migraine, Hemisrania.
Miliare, Miliaris.
Misereere, Ileus.
Morphée, Vitiligo.
Morptions, v. Pruritus.
Morsure, v. Punctura, Hydrophobia.
Mue, Paraphonia. Alopecia.
Mule, Erythema pernio.
Mure, Condyloma, Encanthis.
Mutité; Mutitas.
Nausée, Nausea.
Nephretique, Nephritis, Nephralgia.
Nerfs faibles, Asthenia, Paralysis.
Noctambules, Somnambulismus.
Noli me tangere, Carcinoma.
Nouage, Nouere, Rachitis.
Noyés, v. Asphixia.
Nuage, v. Leucoma, Nephelium.
Obstructions, v. Class. X.
Odontalgie, Odontalgia.
Oedeme, Oedema.
Ombrage, Leocoma.
Onglet; Ophthalmia.
Oppression, v. Class. V.
Oreillons, Parotis.
Orgelet, Hordeolum.
Orthopnée, Orthopnoea.
Oubli, Amnesia.
Ouïe trouble, Paraculis.
Ozène, Dyfocia.
Pâles couleurs, Chlorosis.
Palpitation, Palpitatio.
Panari, Paronychia.
Paralyse, Paralysis.
Paraphrenese, Paraphrenitis.
Paraphymosis, Phymosis.
Paraplegie, Paraplexia.
Parasse du ventre, v. Tenesmus.
Parotide, Parotis.
Pasme, Tetanus.
Passion coeliaque, Cœliaca.
histerique, Hysteria.
hypochondriaque, Hypochondriasis.
iliaque, Ileus.
bovine, Malis.
Pendus, v. Asphixia.
Peripneumonie, Peripneumonia.
Perle, Leucoma.
Perte d'appetit, Anorexia.
de goût; Agheusia.
d'odorat, Anosmia.
de sang, Hæmorrhagia.
blanche, Leucorrhœa.
Pesantur d'estomac, Gæstrodynia.
de tête, Cephalalgia.
Petechies, Purpura.
Petite-vérole, Variola.
Phlegmon, Phlegmo.
Phlyctène, Phlyctæna.
Phrenese, Phrenitis.
Phthisie, Phthisis.
Phymosis, Phymosis.
Piès enflés, Phlegmatia.
Pia-bor, Lordosis; Diastasis.
Pierre, Nephritis, Dysuria &c.
Piruite, Vomitus, Anacatharsis, Ptyalismus.
Playe, Classis I. Ordo 7.
Pleurésie, Pleuritis.
Plique, Trichoma.
Plomb, Asphixia.
Pneumatocèle, Oscheocele.
Podagre, Arthritis.
Poïl, Mæstodynia.
Poit de cetè, Pleurodyne.
Poirreau, Condyloma, Vetruga.
Pollution, Gonorrhœa.
Poiype, Sarcoma, Palpitatio.
Poulain, Bubo.
Pourpre, Purpura.
Pouffe, Asthma.
Priapisme, Priapismus.
Prurit, Pruritus.
Ptyalisme; Ptyalismus.
Puanteur, Punaïse, Dysodia.
Puimonie, Phthisis.
Pustule, Pustula.
Quartaine, Quartana.
Quinte, Tussis paroxysmus.
Quotidienne, Quotidiana.
Rache, Tinea.
Rage, Hydrophobia, Rabies.
Ralle, Rallement, Paraphonia.
Rapport, Flatulentia.
Rateleux, v. Splenalgia.
Relachement de l'anus, Exania.
Reprise, Accessus, Paroxysmus.
Retention d'urine, Ichuria.
Rheumatisme, Rheumatismus.
Rhume, Rheuma.
Ricquets, Rachitis.
Ris Sardonique, Trismus.
Ronflement, Paraphonia.
Rot, Flatulentia.
Rougeole, Rubeola.
Rougeur, Erythema.
des yeux, Ophthalmia.
Rouffeur, Ephelis.
Rupture, Ruptura.

- Saignement de nés*, Hæmorrhagia.
Salivation, Ptyalismus.
Sarcocele, Oscheocele.
Sarcome, Sarcoma.
Savette, Trismus.
Satyriase, Satyriasis.
Scarlatine, Scarlatina.
Sciaticque, Ischia.
Scorbut, Scorbutus.
Sècheresse de la gorge, Dysphagia.
de poitrine, Tussis.
Seing, Nævus.
Serpentine, Oedema.
Siam, Typhus, Pestis.
Siffement, Syrismus.
Skirre, Scirrhus.
Soif, Polydipsia.
Solitaire, v. Boulimia.
Soubresaut, Carphologia.
Souris, Nyctagmus.
Spermatocele, Oscheocele.
Sphacele, Gangræna, Necrosis.
Staphilome, Staphyloma.
Stérilité, Anaphrodisia, Dysperatismus.
Strabisme, Strabismus.
Strangurie, Stranguria.
Stupéar, Stupor.
Subeth Cataphora.
Suette, Ephemera, Miliaris.
Sueur, Ephidrosis.
Sueur Angloise, Ephemera.
Suffocation, Orthopnoea.
Suppression des mois, v. Hysteralgia, Nausea, Dys-
 ipnoea, Anorexia.
Suppression d'urine, Ischuria.
Surdité, Cophosis.
Syncope, Syncope.
Synoque, Synochus.

Tache; Leucoma, Class. I. Ordo I.
Tania, v. Boulimia, Vomitus, Gastrodynia.
Tarantisme, Tarantismus.
Taye, Leucoma.
Teigne, Tinea.

Tenesme, Tenesmus.
Terreur penique, Paraphobia.
Tetanus, Tetanus.
Tic, Trismus.
Tierce (fièvre) Tertianæ.
Tintonin, Syrismus.
Tiraillement, Pandiculatio.
Torticolis, Obstipitas.
Toux, Tussis.
Tranchées, Colica, Dysenteria, Hysteralgia, Dy-
 rocia.
Transport, Phrenitis, Paraphrosyne.
Tremblement, Tremor, Rigor.
Trousse galant, Cholera, Cephalitis, Cynanche.
Tubercule, v. Phthisis.
Tumeur blanche, Gydarthrus.
Tympanite, Tympanites.

Vapeurs. Hysteria, Hypochondriasis.
Varice, Varix.
Variocèle, Oscheocele.
Vents, Flarulentia.
Vercoquin, Phrenitis.
Verette, Variola.
Vermine, Phthiriasis.
Verole, Syphilis.
Veroleto, Variola.
Verrue, Verruca.
Vers, v. Gastrodynia, Ileus, Colica, Convul-
 sio, Ecclampsia, &c.
Ulcère, Ulcus, Elcolis.
Volvulus, Ileus.
Vomique, Apostema, Phthisis, Hepatalgia.
Vomissement, Vomitus.
de sang, Hæmatemesis.
Urine sanglante, Hæmaturia.
Urine purulente, Pyuria.
Vue faible, Amalyopia, Caligo.
louche, Strabismus, Caligo.
Vuidanges, Menorrhagia.

Xarr, Frambæsia.
Xuressé, v. Apoplexia, Vertigo &c.

I N D E X

N O M I N U M G E N E R I C O R U M ,

S P E C I F I C O R U M & S Y N O N Y M O R U M & c.

Numerus Romanus Tomum, Arabicus vero paginam indicant.

- A**dominis dolores, II, 49. morbi. 377.
 spasmus. 220.
 Aberrationes, *Aberracions*, I, 92.
 ABORTUS, II, 165. effluxio, 166. octimestris, subsemestris. *ibid.* subtrimestris, *ibid.* ab uteri laxitate, 167.
Absces, I, 90. *fistuleux*, II, 321. *au foye*. 60.
 Abscessus, I, 90. mammarum, II, 70. pulmonum, I, 359. spirituosus, 88.
Abstinese lingue, I, 402.
Accès de fièvre, I, 181.
Accouchement accompagné de convulsion, I, 299.
 laborieux, II, 63. *contre nature*, 65. *prématuré*, 165. 166.
 Achlys, I, 69. 380.
 Achor, Achores, II, 306.
 Acna, Acne, I, 75.
 Acrimoniosi morbi, II, 360.
 Acrochordon, I, 84.
 Adaimonia, II, 22.
 Addephagia, II, 114.
 ADIPSIA primaria, secundaria, I, 403.
 Abstrictio stomachi, II, 53.
 ÆDOPSOPHIA, II, 220. urethræ, uterina, *ibid.*
 Ægilops, II, 197.
 Ægis, I, 69. 380.
 AERI-FLUXUS, II, 218.
 Aerophobia, II, 123.
 Ætus volaticus, I, 76. II, 27.
 Ætatum morbi, II, 377.
 Affectio oris scorbutica, II, 157.
Affections soporeuses, I, 430.
 Affectus superficialis, I, 56. eorum theoria, *Libid.*
Agacement des dents, II, 43.
 AGHEUSTIA, febrilis; paralytica, I, 393.
 AGRYPNIA; arthritica, II, 144. cephalalgica, *ibid.* critica, 145. a dolore; febrilis, 144. hysterica, *ibid.* ab indigestione, 144. ab infectis, 145. ex pancreate, 144. a pathematis, *ibid.* ructationi succedens, *ibid.* fenilis. 145. a vermibus, 144.
 Agrvncoma, I, 434. 435.
 Agues (the), I, 181.
Aigreux d'estomac, II, 46.
 Aimatera, II, 170.
 Aimatismos, II, 151.
 Aimatos eccrisis, II, 157. 162.
 Aimorrhoids, II, 171.
Sauvages Nosologia Methodica Tom. II.
- Aimorroia, II, 162.
 Alalia, I, 405.
 Albara Avicennæ, I, 70. nigra, *ibid.* II, 303
 Albugo, I, 70. 380.
 Albula, I, 378.
 Algarab, II, 197.
 Algedo, I, 92.
 Algemata, II, 5. 11.
 Algola Arabum, I, 240.
 ALGOR, I, 298. II, 26. externus, *ibid.* febricosus, *ibid.* internus, *ibid.*
 Alguada, I, 70.
 Alhafef, I, 75.
Alienation d'esprit, II, 128.
 ALOPECIA, *Alopecie*, II, 301. 321. areata, *ibid.* porriginosa, *ibid.* simplex; syphilitica, volatilius, *ibid.*
 Alphus, I, 70. II, 313.
 ALVIFLUXUS, II, 167. 188. colliguativus, 190. puriformis, 191. profluvia, 167. profluvium album, 189.
 Alureschin Maahah, I, 228.
 Alysmom, II, 22.
Amarry, I, 307. 439.
 AMAUROSIS, I, 390. ab achoribus repressis, 392. ab aqua in cerebri cortice sinubusve, 391. arthritica, 392. ex bombardæ explosione; a calculo juxta nervum opticum; a capitis commotione, vulnere; a catarrho, 390. congenita; ab epilepsia, *ibid.* exanthematica, 362. exhaustorum, *ibid.* a febribus acutis, 391. foricariorum, *ibid.* gravidarum; ab hæmorrhoidum fluxu suppresso, *ibid.* hysterica; intermittens, 392. a menostasia, menstruorum fluxu suppresso, 391. a morbis convulsivis; a myosi, *ibid.* a narcoticis, 392. ab oculi interna suppuratione, 391. vulnere; pituitosa; plethorica, *ibid.* a plica resecta vel retenta, 392. rachialgica, *ibid.* a scabie suppressa, *ibid.* scrophulosa. 391. a spasmo, *ibid.* ex steatomate in cerebro, *ibid.* a synchysi, *ibid.* traumatica; a tumore globoso nervis opticis infidente, *ibid.* venerea, 392. ob vesicam nervis opticis incumbentem, 391. ab uvæ phlogosi, *ibid.*
 Amblosis, II, 165.
 AMBLYOPIA, *Amblyopie*, I, 382. 390. absoluta, 389. crepuscularis, 383. diffusorum, 385. hydrophthalmica, 390. luscorum, 388. meridiana, 384. proximorum, 387.
 B b Amblyof

- Amblyofmos, I, 389. II, 165.
 Amblytes, I, 389.
 Ambustio, I, 76. 238. II, 328.
 AMENTIA, II, 132. calculosa, 133. a cro-
 co; ab hydatibus, 132. ab ictu; microcephala;
 morosis; a quartana; rachialgica; 133. senilis;
 serosa, 132. ex siccitate, *ibid.* a transfusione san-
 guinis, a tumore, a venenis, *ibid.*
 AMNESIA, II, 143. cephalalgia; febrifera;
 ab hæmorrhoidibus suppressis; a lochiis suppres-
 sis; a pathemate; plethorica; senilis; a temu-
 lentia; traumatica; a venere, *ibid.*
 Amor insanus, II, 134.
 Amphemerina, AMPHIMERINA, I, 170.
 angiosa, 173. arthritica; biliosa, 175. cardiaca,
 171. catharrhalis, epiala, *ibid.* hemitritæus, 172
 humorosa, *ibid.* Hungarica, 173. latica, 170. mi-
 liaris, 173. mimosa, 174. paludosa, *ibid.* perip-
 neumonica, 173. phrenitica, 174. phricodes
 172. pseudohemitritæus, *ibid.* scorbutica, 174.
 femiquartana, 175. femiquintana, 176. singultuo-
 sa, 173. spasmodica, 174. syncopalis, 171. tuffi-
 culosa, 173. variolosa, 175.
 AMPUTATURA, I, 128.
 Anabexis, II, 199.
 ANACATHARSIS, II, 202. asthmatica,
 203. biliosa, 202. phthifica; puriformis; a vo-
 mica, *ibid.*
 Anachremphis, II, 199.
 ANÆSTHESIA, I, 399. melancholica: nas-
 centium. 400. plethorica; a spina bifida, 399.
 Analepsia, I, 303. 304.
 ANAPHRODISIA, I, 403. gonorrhoeica;
 magica; a mariscis, *ibid.* a paralyfi, *ibid.* ab u-
 rethrae vitio, *ibid.*
 Anaptyfis, II, 202.
 ANASARCA, *Anasarque*, II, 248. ab adia-
 pneustia, 249. Americana, 250. exanthematica; a
 febribus, a fluxu, 249. gravidarum, *ibid.* hydro-
 potarum, 250. hysterica, *ibid.* metastatica, 248.
 periodica, 249. purulenta; rachialgica; urinosa,
 250.
 Anatropha, II, 178.
 Anaudia, Anaude, I, 405.
 Anchylops, II, 198.
Ancaur, I, 220.
 Ancyloblepharos, I, 380. II, 103.
 Andromania, II, 120.
 Andrum; Anduvaiaiku, I, 91.
 ANEPITHYMIÆ, I, 400.
 ANEURYSMA, I, 88. clymptoides, *ibid.*
 præcordiorum, II, 47. spurium, 1, 88. ventri-
 culi dextri, II, 47. verum, I, 88.
Aneurisme, I, 88. *du caeur*, II, 47. *vrai*, I, 88.
 ANGINA, *Angine*, I, 354. alba, anguryf-
 matica, 357. arthritica, 259. bronchoceleca,
 357. bronchus, 355. calculosa, *ibid.* canina, 259.
 a deglutitis, 356. epidemica, 173. exanthemati-
 ca, 357. ab hydrargyrosi, 260. hydrophobica;
 hysterica, 356. inflammatoria, 257. a laqueo,
 356. salva larynge &c. 259. Lovveriana, 355.
 morbillosa, 259. 357. mucosa, 355. nasalis, 357.
 oedematosa, 355. pituitosa, *ibid.* polyposa, 357.
 scorbutica, 356. scorbutica, 357. spasmodica,
ibid. 3a. species Boerhaave, 259. 4a. species,
ibid. 5a. species, 257. spuria, 259. suppuratoria,
 356. symptomatica, thymica, 357. variolosa,
 259. 357. venerea, 356.
Angoisses, II, 22. *de la mort*, *ibid.*
 ANHELATIOMES, I, 312. 325. earum theo-
 ria. 312. OPPRESSIVÆ, 343. SPASMODI-
 CÆ, 329.
 Anhelitus difficultas, I, 343.
 Animi deliquium, I, 422.
 Ankylosis, *Ankylose*, I, 283. 284. *verolique*,
ibid. *de la cuisse*, II, 78.
 Annulus, II, 38.
 Anxia, II, 133.
 ANOREXIA, I, 400. arthritica, 402. hi-
 liosa; 401. cachectarum, 402. catamenialis,
 401. exhaustorum, 402. febrilis; melancholica,
 401. mirabilis; Neophytorum, 402. paralytica;
 pituitosa, 401. plethorica, *ibid.* ob resolutionem
 nervorum stomachi, *ibid.* a saburra, 402. Stuvart-
 tiana, *ibid.*
 ANOSMIA; catarrhalis; ab ozæna, I, 392.
 paralytica, 393. a polypo; a siccitate; syphiliti-
 ca; verminosa, *ibid.*
 ANTHRAX; I, 80. II, 328. malignus;
 Perficus, I, 81. pestilens, 220. simplex, 80. ta-
 rantatus, 81.
 Anticardia, I, 220.
 Antiglaucoma, I, 378.
 ANTIPATHIA, *Antipathie*, II, 117. huma-
 na, *ibid.*
 Anus; ejus dolor; inflammatio, II, 78. in-
 flammatio & ulcus, 192. antertrigo. 78. prola-
 pus, I, 98.
 ANXIETAS, *Anxiété*, II, 22. agonistica,
ibid. cardiaca; 23. febrilis, 22. a morfu, 23.
 spasmodica, 22. tibiarum, 23.
 Aphædros, II, 102.
 APHONIA, I, 405. 407. 438. 441. aneurys-
 matica; angiosa, 408. ab antipathia, *ibid.* cat-
 arrhalis; hysterica, *ibid.* melancholica, *ibid.*
 paralytica; pulmonica: temulentorum; traumati-
 ca, *ibid.*
 APHTHA, *Aphthes*, I, 240. in adultis;
 Belgarum; cacoethes; febrilis, *ibid.* infantilis:
 laeticimen, *ibid.* maligna, 241. scorbutica: ty-
 philitica, *ibid.*
 Apilepsis, I, 441.
 Apnoea, I, 439.
 APOMYTTOSIS, I, 289.
 Apophtora, II, 165.
 APOPLEXIA, *Apoplexie*, I, 255. 414. 441.
 arthritica, 443. atrabilaria, 444. cerebelli, 426.
 epileptica, 443. exanthematica, *ibid.* febrili-
 cosa, 444. flatulenta, 426. 429. hypochondriaco-
 spasmodica, 439. hysterica, 443. inflammatoria,
 444. mephitica, *ibid.* metastatica, 433. minor,
 437. minor sanguinea, 438. partialis, 417. pe-
 riodi-

- riodica, 444. phlegmonosa, 442. pituitosa, 443. polyposa, 444. puerperarum, 443. purulenta, 255. sanguinea, 442. a scabie; scorbutica; fetida, 443. spasmodica, 439. suspiriosa, 444. tumulenta, 442. traumatica, 441. vaporosa, 443. verminosa, 444.
- Apopsyschia, I, 422.
- Aporia, II, 22.
- Apositia, I, 400.
- Apostasis, I, 90.
- APOSTEMA, *Aposteme*, I, 90. abscessus; apostasis; diapycesis, *ibid.* empyoccele, *ibid.* hypopyon; onyx, paroulis, *ibid.* phalangum, spina ventosa, *ibid.* synchysis, *ibid.* vomica, *ibid.*
- Apostume*, I, 90.
- Appetit deprave, bizarra*, II, 112.
- Apyschia, I, 423.
- Aqua, I, 366. Aquæ ex utero prægnantis effusio, II, 211.
- Aquila, I, 85. 380.
- Arcoussel*, I, 155. II, 70.
- Arctura, I, 82.
- Arcus senilis, I, 70.
- Ardens (mul des)*, I, 81. 238.
- Ardeur de cause interne*, II, 27. d' urine, 205.
- ARDOR; externus, internus, II, 26. 27. stomachi, ventriculi, 46. volaticus, 27. urinæ, 205.
- Area, II, 321.
- Argema, II, 38.
- Argyrias, I, 378.
- ARIDURA; ab arthrocace; hydropica; paralytica; rachialgica; scorbutica; spasmodica; traumatica, II, 245.
- Arfura, II, 80. 206.
- ARTHRITIS, II, 12. æstiva; alba, 14. Americana, 16. asthmatica, 15. Bahamensis, 16. chlorotica, 14. a colica; cuticularibus morbis subiecta; exanthematica; febricosa, 15. febrifequa, febril vel continuæ, vel erysipelatosæ vel intermittenti quartanæ succedens, *ibid.* hyemalis, 13. melancholica, 14. parursa succedens, 15. podagra, 12. rachialgica, 15. rachitica, 16. rheumatica, 13. scorbutica, 14. syphilitica, 15. vasa, 17. venerea, 15.
- ARTHROCACE, I, 129. II, 16. 245.
- Artus vari, I, 124. 125.
- Artuum morbi, II, 374.
- ASCITES, *Ascite*, II, 263. ab aqua sanguinolenta, nigrescente, 268. arthriticus; artificialis, 266. calidus, 267. chylosus, 268. a colliquateione, 265. 266. cruentus; a cruore mero; a cruore loturæ carniuni simili, 268. ab exanthematis, 266. febrilis, *ibid.* flatulento-peritonæus, 269. ab hepate, 264. ab herpetibus repressis, 266. ab inanitione & colliquateione, 265. intercus, 267. intermuscularis, *ibid.* a liene, 265. a maculis repressis, 266. a mesenterio strumoso, 265. oleosus Baglivi, 268. omentalis, 267. ab oppila-
- tionem, 264. ovarii, 267. ab ovaris, 265. purulentus, 268. purulento-peritonæus, 269. a quartana, 266. a rubeola repressa, *ibid.* saccatus, 267. 268. a sanguifluxibus, 265. sanguineointereus; sanguineo-peritonæus; sanguineo-uterinus, 268. a scabie repulsa, 266. scorbuticus, *ibid.* scrophulosus, 265. serosi abdominales, 263. serosi non abdominales, 267. non serosi abdominales, 268. nec serosi nec abdominales, *ibid.* stomachi, 267. a vesica disructa; urinosus, 268. uterinus, 267. vulgator, 263. ejus. curacionis praxis, 269.
- Asef, I, 75.
- Astia, I, 400.
- Askites, II, 263.
- Aspermatismus, II, 217.
- ASPHYXIA, *Asphyxie*, I, 426. a carbone, 429. cataleptica, 428. congelatorum, 427. flatulenta; foricatorum, 429. a fumis, 427. hysterica, 428. immerforum, 426. a mephitide, 428. a musto, 427. neophytorum, 429. a pathemate, 428. sideratorum, 429. spinalis, *ibid.* suspensorum, 427. traumatica, 429. Valsalviana. *ibid.*
- Asse, II, 22.
- Astodes, I, 178.
- Assoupiement*, I, 430. *carotique*, 437.
- ASTHENIA, I, 419. abstinentium, 421. Americana, 422. cachectica; chlorotica, 420. febrilis, *ibid.* hydrocephali, 419. hydrocephalica; hysterica, 421. ab inanitione, *ibid.* infantum, *ibid.* nativa, 422. ab osteofarctosi; ossifraga, 421. a pathematis, 420. Pannonica, 419. scorbutica, 420. syphilitica, 421. Virginica, 419.
- ASTHMA, I, 347. arthriticum, 349. cachecticum; catarrhale, 350. continuum, 344. convulsivum, 348. 353. equinum, 350. exanthematicum, *ibid.* febricosum, 351. flatulentum, 347. a gibbo, 350. humidum; humorale, 347. II, 203. hypochondriacum, I, 349. hystericum, *ibid.* metallicum, 350. nocturnum, 329. nocturnum, 349. occultum, 348. orthopnoea, 349. plethoricum, 350. pneumonodes, 347. 351. a polypo cordis; pulverulentorum, 349. sanguineum, 350. a scabie; siccum, 348. spurium, 344. stomachicum, 349. venereum, 350. uterinum, 352.
- Asthme*, I, 347. *adipeux*, 350. *ordinaire*, 347.
- Atechnia, I, 403.
- Atoni morbi, II, 368.
- Arrebile, II, 176.
- ATROPHIA, *Atrophie*, II, 243. ab alvifluxu, 244. Anglica, 243. a citronibus, 244. a fascino; febrifequa; infantilis, 245. lactentium, 243. lateralis, 245. a leucorrhœa, 243. a lue venerea, 238. de la mortie du corps, 245. nervosa, 243. nutricum, a ptyalismo, 244. rachitica, *ibid.* a sanguifluxu, 243. scorbutica; senilis, 244. verminosa, 245. Virginiana, 243. a vomitu, 244.
- Avant-cœur*, I, 221.
- Auditus difficilis, I, 393. gravitas, 395.

Avives, I, 257. 259.
Avortement, II, 165. 166.
Auricularum proptoma, I, 97. *ibid.*
AURIGO, II, 309. *accidentalis*, 311. *calculoſa*, 312. *a colica hystérica*, *ibid.* *febricoſa*, 311. *febrilis*, 310. *a graviditate*, 311. *hepatitica*, *hystérica*, 312. *Indica*, 310. *a menſium ſuppreſſione*, 311. *Neophytorum*, 312. *ab obſtrictione*, 311. *periodica*, *ibid.* *plethorica*, *ibid.* *purulenta*, *ibid.* *rachialgica*, 313. *a ſpafmis*, 312. *typhodes*, *ibid.* *a venenis*, 310.
Aurium fluxus; *humiditas*, II, 218. *inflammatio*, 40. *fluſtuatio*, *ſonitus*, *ſtrepitus*, 103. *morbi*, 375.

B

Baillement, I, 330.
Balbuties, I, 409.
Bancroches, I, 124.
Barycola, I, 394.
Barve, II, 199.
Begaiement, I, 408. *ibid.*
Beneſice de nature, *de ventre*, II, 188.
BERIBERIA, *Indica*, I, 311. *ſpuria*, *ibid.*
Berlue, II, 93. *etincellante*, *raisonnante*, 97.
Berife, II, 132. 133.
Bervue, II, 101.
Bex; *theriodes*, I, 339.
Bicephaliu, I, 84.
Bicho, II, 79. 192. *del culo*, 193.
Biecho, II, 291.
Bilioſi morbi, II, 351.
Bitios Angolenſium, II, 79. 192.
Blaccix, I, 228.
Blætitas, I, 408.
Blakleg, II, 251. 298. 313.
BLEPHAROPTOSIS, I, 95. 380. *ectropium*; *entropium*, 96. *genuina*; *Græcorum*; *lagophthalmus*, 95.
Bleſſure, I, 126. II, 164. 165. 166.
Bleſtriſmos, II, 22.
Bloodi flux, II, 172.
Blouveſcheut, *Blouveſchuyt*, II, 298.
Boaft, II, 323.
Boften Germanis, I, 222.
Boiteux, I, 297.
Boliſmus, II, 114.
Bombi, II, 218. *bombus*, 106.
Borborygmi, II, 218.
Bofen halſe, I, 357.
Boſſe de l'epine, I, 87. *de l'omoplate*, *ibid.* 124. 125.
Bothor, II, 39.
Botium, I, 85. 86.
Botrium, II, 38.
Bouſſiſſure, I, 78. II, 247.
Boulimiſis, *Boulimos*, II, 114. *Boulimus*, *ibid.* *vid. Bulimia.*

Bourgeois, I, 72. 75.
Bourſoufflard, I, 78.
Boutons, I, 72. 75.
Bradypepſia, II, 50.
Brus rownes, I, 125.
die Braune, I, 260.
Brediffure, I, 280.
Brening, II, 206.
Brefegue, I, 240.
BRONCHOCELE, I, 85. *aquofa*, 86. *botium*, 85. *ſarcoma*; *ventofa*, 76.
Bronchos, I, 411.
Brouſſement d'oreille, II, 104.
Brulure, I, 76.
Bubas, II, 297.
Bubes, I, 72.
BUBO, I, 79. *axillaris*, *ibid.* 80. *creſcentium*; *peſtilens*; *ſcorbuticus*, *ibid.* *ſimplex*; *ſtramofus*; *ſyphiliticus*, 79.
Bubon, I, 79. *peſtilentiel*, 80. *ſerophuleux*, *ibid.*
Bubonoccele, I, 102. 108. *altera*, *ibid.* *epiploico-enterica*, 106. *inteftinalis ſive vulgaris*, 104. *omentalis*, 110. *prima*, 102.
Bubonorixis, I, 107.
BULIMIA, II, 114. *ab acidis*, 116. *addephagia*, 115. *canina*, 114. *cardialgica*, 115. *convulſorum*, *ibid.* *efurigo*, *verminofa*, *ibid.*
Buphthalmia, *Buphthalmus*, I, 93.
Burning, II, 206.

C

Cacatoria, II, 188.
CACHECTICI MORBI, II, 229. 235. *eorum theoria*, 229.
Cachexia, II, 315. *ifterica*, 310. **CACHEXIÆ**, 233. *eorum theoria*, 229. 235. **ANOMALÆ**, 318. **ICTERITICÆ**, 297.
Cacophonia, I, 410.
Cacoſitia, I, 401. II, 177.
Cacurematis ſpecies, II, 208.
Caducus, I, 303. *matricis*, 352.
Cæloma, II, 38.
Cal, I, 84.
Calcul des reins, II, 61.
Calculoſi morbi, II, 366.
Calculus renum, II, 61. *veſicæ*, 207.
Calentura, *Calenture*, I, 243. II, 131.
CALIGO, I, 379. *ab ancyloblepharo*; *a blepharoptoſi*, 380. *a canero*; *ceratoccele*, 381. *a defectu humoris aquei*, 382. *ab ecſtaſi*, *ibid.* *hypozæma*, *ibid.* *hypozphagma*, 281. *lactea*, 382. *a leucomate*, 380. *a lupia*, 381. *a myoſi*, 382. *a nepheſo*; *a pacheoblepharoſi*, 380; *a pterygio*, 381. *a rhytidofis*, 382. *a ſarcomate*, 381. *a ſtaphylomate*, *ibid.* *a ſymbplepharoſi*, 379. *a ſyniſeſi*, 382. *venerea*, 381.
Calloſitas, II, 324. *Calloſtre*, I, 84.
Callus, I, 84. 378.

- Calor, I, 201. febrilis, 147.
 Calus, I, 84.
 Cambroul, I, 75.
 Cambuca, I, 80. 81. II, 290.
CANCER; lupus, I, 81. mammarum, II, 70. de la matrice, 66. myrmecia: occulte, I, 81. de l'œil, I, 94. II, 38. palpebrarum, II, *ibid.* phagedæna, I, 81. syphiliticus; *verolique* *ibid.* verrucosus, *ibid.* ulcero, II, 289. a l'uterus, II, 66. 211.
 Canfacio, II, 23.
 Caphora, I, 294.
 Capillorum defluvium, II, 321.
 Capiplenium, II, 28.
 Capitis ardor, I, 256. dolores, II, 27. 28. gravado, *ibid.* morbi externi, 376. interni, *ibid.*
 Caput oblipum, I, 282.
 Caquesangue, II, 172.
 Carazzo, I, 220.
 Carbunculus, I, 81.
CARCINOMA, II, 289. syphiliticum, 290. carcinomata venerea, I, 81. vulgare, II, 290.
 Carcinus Græcis, I, 81.
 Cardiaca, II, 51.
CARDIALGIA, *Cardialgie*, II, 46. 51. arthritica, 50. atrabiliaris; biliosa, 52. bradypepta, 50. a cardiogmo, 51. a cruditatibus, 49. epilepsiam inducens, 52. febricosa, 49. flatulenta, *ibid.* 51. hirudinosa, 50. hypochondriaca, 51. inflammatoria, I, 251. II, 51. ab ira effreni, II, 52. lactentium, 51. paralytica, 50. a saburra, 49. feirrhosa, 50. sputatoria, 46. 50. a veneno, 49. verminosa, 50.
 Cardilæa, II, 50.
 Cardiogmos, II, 220.
CARDIOGMUS, I, 294. 295. 424. II, 47. 51. 57. aortæ, auriculæ; cordis sinistri, II, 48. Leprotianus; Meckeli, *ibid.* a mole cordis, *ibid.* Pelaggi; polyposus, 47.
 Cardionchus, I, 424. II, 47. *ibid.*
CARDITIS; spontanea, I, 260. traumatica, 261.
 Carebaria, II, 28.
 Carie, **CARIES**, I, 129. II, 324.
 Carnevaletto delle Donne, II, 121.
Carnosité de l'urethre, II, 206.
CARPHOLOGIA; delirantium, simplex spasmmodica, I, 288.
 Cartilaginis mucronatæ prolapsus, II, 52.
 Caruncula virgæ, II, 206.
 Caruncula lacrymalis inflammatio, II, 37.
CARUS, caros, I, 437. apyretos, 439. arthriticus, *ibid.* exanthematicus; 441. febricosus, 438. febrilis, *ibid.* a frigore; ab hydrocephalo, 441. hypochondriacus, 440. hystericus, 439. ab insolatione, 440. isehuriones, 439. a narcoticis, 440. nystagmus, 441. a pathemate; a plumbagine, 440. spontaneus, 438. traumaliens, 439. variolosus, *ibid.* verminosus, 440.
CATALEPSIS, *Catalèpse*, I, 431. 433. de-

lirans, 432. II, 110. a fumo, I, 432. hysterica, 431. melancholica; a menostasia, 432. prima, 441. quartanaria; a resolutione, 433. sanguinea, 432. secunda, 440. somnambulans, 332. verminosa, *ibid.*

Catameniorum fluxus immodicos, II, 162. v. *Menses*.

CATAPHORA, I, 436. arthritica, chronica, 437. coma, 436. exanthematica; hydrocephalica; scorbutica. 437. somnolentia, 436. timor, 437.

CATARACTA, *Cataracte*, I, 376. antiglaucoma, 378. argyrias, *ibid.* clavata, *ibid.* glaucoma, *ibid.* *ibid.* luxata, *ibid.* membranacea, *ibid.* nigra, 390. purulenta, 378. secundaria, 379. a synchyli, 378. a tela, *ibid.* vera, 377. vera Veterum, 378. viva, *ibid.* virgata, *ibid.*

Catarrhales morbi, II, 354.

Catarthe, II, 21.

CATARRHUS, I, 96. II, 21. benignus, II, *ibid.* Bellinfulanus, *ibid.* caninus, 23. epidemicus, 21. ad fauces, I, 95. cum febre epidemica, 148. ferinus, II, 21. ad nares, II, 199. pectoris, II, 22. ad pectus, I, 360. rubeculosus, II, 22. suffocativus, I, 349. 351. vesicæ, II, 209.

Cataracta, II, 248.

Castagamus, II, 199.

Catastrophæ, II, 177.

Caterte, II, 21.

Catharsis diapharyngos, II, 199.

Bathemerina, I, 170. 18c. 183. cathemerinosopyretos, *ibid.*

CATOCCHUS; cervinus, I, 187. cutaneus, *ibid.* diurnus, 288. holotonicus, 287. scorbuticus *ibid.* fuillus, *ibid.*

Cauma, I, 307. II, 26.

Caufus, I, 179.

Ceinture darreusse, I, 74.

Celas, I, 92.

CEPHALÆA, II, 30. ab acrimonia scorbutica; arthritica; febricosa; a gutta rosacea repulsa: hypochondriaca; a materia salina; melancholica; Polonica; scabie repulsa; serosa *ibid.* syphilitica, *ibid.*

CEPHALALGIA, II, 28. anemotropæ, 30. catamenialis, 28. catarrhalis, 29. a constipatione, 28. febrilis, 29. gravidarum; *ibid.* hæmorrhoidalis, 28. hysterica, 30. inflammatoria; intermittens, 29. a meningum inflammatione, *ibid.* metallica, 30. a phlegmone cerebri, 29. plethorica, 28. pulsatilis, 29. rara, 30. stomachica, 28. a vasis meningum sanguine turgidis, varicosis, *ibid.* verminosa, I, 159. 293.

Cenbalee; veriolique, II, 30.

CEPHALITIS; Ægyptiaca, I, 255. cerebelli, 256. epidemica; Littriana; siriasis, *ibid.* spontanea; *ibid.* traumatica, 155. verminosa, 256.

Ceratocele, I, 381.

Cercosis, I, 83.

- Cerebri abscessus, I, 255. *ibid.* phlegmone ; sphacelismus, *ibid.* sphacelus, *ibid.* *ibid.* ulcus, *ibid.*
- Chalafosis, II, 288.
- Chalazium, I, 303. II, 37.
- Chaleur excessive ; externe ; II, 26. *du foye*, I, 70.
- Chalrab, II, 136.
- Chancres, I, 240. *venériens de la bouche*, 241. II, 20. *aux genitoires*, II, 79. *au gosier*, I, 356.
- le Chapellet*, I, 71.
- Chapetonade, II, 181.
- Charbon, I, 80. *pestilential*, I, 81. 220.
- Chartre, II, 288.
- Chasemie, I, 392.
- Chasmodia, I, 331.
- Chaspe Rhafis, I, 222.
- Chassie, II, 197. 199.
- Chauchevielle, I, 329.
- Chaudepisse, II, 213.
- Chavete, II, 321.
- Chemosis, I, 94. II, 37.
- Chiquies, II, 291.
- Chittentis, II, 112.
- CHLOROSIS, Chlorosma, II, 315. a matroia, 316. Bengualensis, 318. Carthagenica, *ibid.* gravidarum, 317. ab hydrothoraces, *ibid.* infantum, *ibid.* maculosa, *ibid.* a menorrhagia, 316. rachialgia, 318. muliebris a menstruatione difficili, 316. spuria, 317. vera, 315. verminosa ; viridis, 317. virginea, 316.
- Choirades, II, 287.
- Choleptysis, II, 202.
- CHOLERA, II, 186. arthritica, 188. auriginosa, 86. a barbi ovis, 187. crapulosa, 188. dysenterica ; a flatibus ; flatulenta ; a fungis venenatis, 187. hamatodes, 159. hypochondriaca, 186. Indica ; inflammatoria, 188. intermittens ; a lucii ovis, 187. sanguinea, 159. a septic atramento, 187. sicca, 186. spontanea, *ibid.* suppressa, *ibid.* a veneno ; a veneno animali ; a venenis fossilibus, 187. verminosa, 178. xere, 186.
- Cholera-morbus, II, 186. *ibid.*
- Cholirica, II, 176.
- Choloma, I, 297.
- Chordapsus, I, 252. *ibid.* II, 56. 182. 183.
- Chorea S. Viti, I, 310. II, 222.
- Chutes, I, 92. *du fondement*, II, 79. *de la matrice ou du vagin*, I, 101.
- Cibi fastidium, II, 176.
- Cicatrice, I, 70.
- Circoccele, I, 91.
- Circumligatura, I, 83.
- Cirons, I, 74. *des paupieres*, 85.
- Cirsoceles, I, 84. 88. 91.
- Cirsocephalus, *Cirsocephale* ; I, 91.
- Citta, Cizza, II, 112.
- Clapier, I, 128.
- Classium clavis, I, 43. & Ordinum synopsis, 52. ætiologicarum synopsis, II, 335.
- CLAUDICATIO, I, 297. a contractura ; a debilitate, *ibid.* a dolore ; a fractura, *ibid.* a luxatione ; mutilorum, *ibid.* rachitica, *ibid.*
- Claveau, Clavelte, II, 291. *ibid.*
- Clavus, I, 84. II, 32. hæmorrhoidalis, II, *ibid.* hystericus, *ibid.* Clavi oculorum, I, 378.
- Clou, I, 80. 89. II, 31. *hysterique*, II, 32. *ordinaire*, I, 80.
- Cochemar, I, 324.
- Cecitas, I, 390.
- COELIACA, II, 189. 191. passio, chylosa, *ibid.* lactea ; mucosa, *ibid.* purulenta, *ibid.* Cæliacos eathos, *ibid.* Cæliacus affectus, II, 53. 170. 191.
- Coldness, II, 26.
- Colebrilla, II, 293.
- Coledon, II, 219.
- Coleia, I, 297.
- COLICA, II, 54. accidentalis, 58. ab acri & scorbutico humore ; atrabilaris ; biliosa, 56. calculosa, 57. catamenialis ; febricosa, 55. Damnoniensis, 71. enterocelica ; figula, 71. flatulenta, 55. a frigore, 58. gravidarum, 57. hæmorrhoidalis, 56. hypochondriaca, 54. hysterica, 54. 57. Japonica, *ibid.* inflammatoria, 183. ab intermittenti febre, 71. lactentium, 58. Lappynica, 56. meconialis, 58. in purgatione menstrua, 66. mesenteric ; pancreatica, 57. ab impedita perspiratione. Tronchini spec. 52, 74. phlogistica, 56. Pictonum, 71. 72. pituitosa, 55. plethorica, 56. plumbariorum, 71. 72. pulsatilis, 57. a scabie repulsa, 55. scirrhusa, 57. spasmodica, 56. spasmodica Angelimontanorum, 59. species 42. Tronchini, 73. Rercorea, 55. Surinamenfis, 74. a veneno, 72. ventriculi, 51. ab ejus emphraxi, 54. verminosa, 55. a vesiculis aere turgidis, *ibid.*
- Colicus dolor Pictonum ; Pictorum & Figulorum, II, 71.
- Colique, II, 54. *des Barhouilleurs*, 72. bilieuse, 52. convulsivo, 56. *des enfans qui tentent*, 58. *d'estomach*, 51. *apres le froid*, 58. glaireuse, 55. hepaticque, 58. *d'indigestion*, 51. 58. *inflammatoire*, 56. *intestinale*, 54. *des mois*, 66. *des Peintres*, 72. *de plomb*, *ibid.* 71. *de Poitou*, *ibid.* *des Potiers*, 72. *renale*, 61. *vegetale de Poitou*, 71. *ventreuse*, 51. 55. *uterine*, 66. *histerique de l'uterus*, 67. *le Collier*, I, 72.
- Colli morbi, II, 376.
- Color icterodes infantum, I, 71.
- Colotes, I, 297.
- Columella, bicornis ; columna, I, 96.
- Coma, COMATA, I, 430. a repulso eryspelate, 437. ex ischuria, 439. lethargicum, 434. chronicum a repulsa podragra ; scorbuticum, 437. somnolentum, *ibid.* soporiferum, 442. vigil, 434. 434.
- Comacephalus, I, 255. 257.

Comedones, II, 292.
 Compernes, I, 87, 115.
 Conductiones, I, 277.
 CONDYLOMA, *Condylome*, I, 84. callus, *ibid.* clavus, *ibid.* ficus, ganglion; porrum; thymus, *ibid.* tylus, *ibid.*
 Congelatio, I, 428.
 Conion, II, 129.
 Consumption, II, 238. 243.
 Consternatio, II, 118.
 Constipatio, *Constipation*, II, 192.
 Continens putrida, I, 159.
 CONTRACTURA, I, 283. 415. ankylosis; arthritica, 283. Bohemica, *ibid.* catarrhalis, *ibid.* dolorifica, *ibid.* hypochondriaca, *ibid.* paralytica; scorbutica, *ibid.* spasmodica; syphilitica, 284.
 Conturbatio, II, 118.
 CONTUSIO, *Contusion*, I, 72. 117. partialis; *ibid.* universalis, *ibid.*
 Convolvulus, II, 182.
 CONVULSIO, *Convulsion*, I, 289. abdominis, 291. admirabilis, 292. a capitis ictu, 290. febrilis, *ibid.* gravidarum, 292. habitualis, *ibid.* hemitonos, 293. ab hydrocephalo, 291. ab inactione, 289. Indica, 291. intermittens, 292. laryngis, 351. nephralgia, 291. a nervi punctura, 290. ab onanismo; pleurotonos, 292. raphania; Soloniensis, 291. Suecana, 299. universalis, 291. ab usilagine, *ibid.*
Convulsion tausec par la formation des dents, I, 300. *des enfans*, 298.
 Convulsiones, convulsivi morbi, I, 267. earum theoria, 268. clonicæ, 288. 289. infrequentes, 292. tonicæ, 277. *vid. Spasmi*.
 Convulsivi motus, I, 288. 289.
 COPHOSIS, I, 396. 405. ab aphthis, a cararho, 397. a comare; 398. congenita, 399. tritica; febrilequa; 397. a meatu, *ibid.* serosa, 98. a steatomate, 399. syphilitica, 398. a tuba; a tubæ polypo; a muco tubam replente; ab angina tubis obstructis; a tumore palati tubas obstruente; a tympano, 398.
 Copos, II, 23.
 Copriemefia, II, 182.
 Coqueluche, I, 256. 257. 341. II, 21. *des enfans*, I, 173.
 Cor des pieds, I, 84.
 Cordinema, I, 289.
 Cordis & pericardii inflammatio, I, 260. cordis vulnera, 261. palpitatio, 294. dolor, II, 51. temer, I, 295.
 Corpulence, II, 246.
 Corpulentia saginosa, II, 247. febricosa, 199.
 Corybantiasmus, II, 138.
 CORYZA; catarrhalis; humida; phlegmatorrhagia, II, 199. febricosa; purulenta; variolosa, *ibid.* virulenta, *ibid.*
 Couches précoces, II, 167.
 Congh, I, 399.
 Coup d'arme a feu, I, 126. de soleil, I, 440.

de la torpille, II, 25.
 Couperose; dartreuse, I, 71.
 Coupure, I, 128.
 Courap, II, 305.
 Courbature, I, 153. II, 17. 20. 23.
 Couronne de Venus, I, 71.
 Cours de ventre, II, 188.
 Courte-haleine, I, 344.
 Crachement de sang, II, 152.
 Crachement, II, 199. & aigreurs des femmes grosses, 201.
 Crampe, CRAMPUS; idiopathicus; sympathicus, I, 284.
 Cranckheit, I, 291.
 Craspedon, I, 96.
 Cremason, II, 46.
 Crepitus, II, 218. 219.
 Cretes, I, 84.
 Cridones, Crinones, II, 292. 244.
 Crocidismus, I, 288.
 Croissances, *Croissans*, I, 80.
 Crocidismus, II, 30.
 Crote de lait, Crusta lactea, II, 306. 307.
 Crystalline (la) I, 77. 223. 224. 125.
 Cuesis, II, 259.
 Curucucu, II, 157.
 Cutanei morbi universales, II, 373. partiales, *ibid.*
 Cutubuth, II, 136.
 CYNANCHE, I, 257. arthritica, 259. canina, *ibid.* contagiosa, 257. a deglutitis, 260. epidemica, 257. exantematica, 259. gangrenosa, 258. hepatica, 259. laryngea, *ibid.* maligna, 257. mercurialis, 260. metastatica, 259. parotidea, 260. pestilens, 257. pharyngea, 259. prunella, 260. purpuro-parotidea, *ibid.* thymica, 259. tonifilaris, 257. trachealis; vera, 259. ulcerosa, 258.
 Cynorexia, II, 114. Cynorexis, *ibid.*
 Cyphosis, I, 87.
 CYSTITES, I, 88. II, 373.
 Cystiphlogia, I, 254.
 CYSTITIS; a cantharidibus; spontanea; traumatica, I, 260.
 Cystobubonocoele, I, 115.
 CYSTOCELE, I, 113. 116. cruralis, 115. enterocelica, 116. epiploelica, *ibid.* hypogastrica, 115. ab hysteroptosi, *ibid.* inguinalis, *ibid.* lumbaris, 116. perinealis, 115. vaginalis, 116. Cystoceles compositæ, *ibid.* simplicis, 115.
 Cycto-enterocoele, I, 106.
 Cycto-epiplocele, I, 110.
 Cycto-metocoele, I, 115.

D

DÆMONOMANIA, II, 138. a cardiomo, 140. fanatica; hysterica, 139. Indica, 140. Polonica, *ibid.* sagarum; simulata, 138. a vermicibus, 139. vampirismus, 138.

- Danse de S. Guy*, I, 310. II, 122.
Dartre, I, 72. *boutonnée*, 73. *encroûtée*, *ibid.*
 II, 304. *farineuse*, I, 72. *miliariae*, 73. *noire*,
 II, 313. *rongeante*, I, 73. *seche*, 72. *uréli-
 que*, 73.
Dasympna, II, 34.
Deafnes, I, 396.
Debilitas, I, 419. *febrilis*, 420. *habitualis*,
 419.
DEBILITATES, I, 372. *earum theoria*,
 366.
Debord, II, 306. 307.
Decolorationes, II, 308.
Decolores morbi, II, 308. 372.
Défaillances, I, 478.
Defluvium capillorum, II, 321.
Defluxio, II, 21. 188.
DEFORMITATES, II, 229. v. *Cachectici
 morbi*.
Deglutio difficilis, II, 43. v. *Dysphagia*.
Degout, I, 339. 340.
Dejectio cruenta critica, II, 173. *mucofa pro
 pure habita*, 191. *fanguinis periodica*, 173. *De-
 jectiones nigrae*, 176.
Delacrymatio, II, 197.
Deliquium, I, 422.
Delire, **DELIRIA**, *Delirium*, II, 126. 128.
febrile, *magicum*, 130. *ex narcoticis*, 129. *feni-
 le*, 132. *ex venenis dementantibus*, 129.
Demangeaison, II, 25.
Dem-el-muya, I, 255.
Demense, *Dementia*, II, 132.
Demonomanie, II, 138.
Dendruipleed, II, 192.
la Dentition, II, 42.
Dentium dolor, 41. *podagra*, I, 280. 281. *stri-
 dor a vermibus*, 280. *in morbis acutis*, *ibid.* *stu-
 por*, II, 43.
Deperditio, II, 165.
Deplacement, I, 92.
Debor, I, 90. *ibid. a la cuisse*, II, 77. *dans
 l'hypogastre*, 69. *aux mammelles*, 70. *laiteux sur
 le cerveau*, II, 141. *sur la poitrine*, I, 250. *avec
 fièvre aigue*, 254.
Defalfofiego, II, 22.
Descentes, I, 92. *de la matrice*, 99. *du va-
 gin*, 101.
Desmayo, I, 423.
Desmochaunosis, I, 122.
Dofmophlogia, I, 122.
Deffèchement, II, 245.
Deffillatio, II, 21. 199.
Devoyement. II, 188. *des enfans de lait*, 190.
DIABETES, II, 208. *Angliartus*, *ibid.* *chri-
 ticus*; *artificialis*; *ibid.* *febricosus*, 204. *hysteri-
 cus*; *legitimus*, 203. *a vino*, *ibid.*
Diacausis, II, 26.
Diapysfis, I, 90.
Diaria, I, 153. *ex balneo frigido*, 154. *in-
 flariva*, 153. *ex morore*; *pluvia frigida*: *terro-
 re*, 154.
Diarrhee, **DIARRHOEA**, II, 188. *acrafra*,
 189. *adipofa*, 190. *ab aphthis*, 191. *aguofa*:
 189. *arthritica*, *ibid.* *atrophicorum*, 190. *bilio-
 fa*, 189. *carnofa*, *ibid.* *cerebralis*; *Chilienfis*,
 190. *cholericodes*, *ibid.* *chymofa* 191. *coeliaca*,
 189. *colliquativa*, 190. *a toto corpore cum fe-
 bre*, 188. *sine febre*, *ibid.* *a dentione*, 190. *fa-
 bricofa*, *ibid.* *febrilis*, 188. *ab hypercatharfi*; *la-
 fcentium*, 190. *lymphatica*, 189. *a miliari*: *ibid.*
mucofa, *puriformis & torminofa*, 191. *pituitofa*,
 189. *pleuriticorum*, 190. *purulenta*, *ibid.* *ru-
 beolas fubelequens*, 189. *ferofa*, *ibid.* *ftercorofa*,
ftomachalis, 188. *synthetica*, 190. *variolofo*,
 189. *a ventricolo & cibis corruptis*, 188. *ver-
 minofa*, 190. *urinofa*, *ibid.* 203. *vulgaris*,
 188.
Diarrhea Gilberti Angli, II, 188.
Diarroia ex oure, II, 203.
Diastafe, **DIASTASIS**, *a caufa externa*, *vio-
 lenta*; *symphyfium*, I, 123. *a caufa interna*:
raphica; *futurarum cranii*; *harmonica*; *offium
 nafi*; *fynofteocondrica*, *cartilaginif narium*, 124.
epiphyfica, *epiphyfium*, *fyndondrofica*, *fy-
 ndondrofeon*, *ibid.*
Diastrophe, I, 282.
Diathofis foporofa, I, 435.
Dichomene, I, 156.
Dievaren, II, 19. 293.
Difficultas inteflinorum, II, 172.
Difficultè d'avaler, II, 43.
Digitium, I, 82.
Dinos, II, 89.
DIPLOPIA, II, 101. *ab ancyloblephato*, *a
 catarifo*; *a contufione*; *a paralyfi*, *pyretica*; *re-
 motorum*; *a fpafmo*; *a temulentia*; *a terrore*,
 103.
Dipfacus, II, 203.
Dinia, I, 344.
Difolutio vitrei, I, 90.
Diftorfio, 120. 121.
Doenca de Richo, II, 193.
Dolor, I, 207. *ejus theoria mechanica*, II, 5
pfychologica, 9. *capitis*, *cephalicus*, 28. v. *Ce-
 phalalgia*, *cardialgicus*, *fpafmodicus a veneno*,
 72. *coxendicus*, 76. *hypochondrii dextri*, 58.
ifchiadicus, 76. 78. *lateris*, I, 357. II, 61. *a
 flatu*, I, 357. *nephriticus*, II, 66. & *fpafmus o-
 talgicus*, 40. *pleuriticus ex lumbricis*, I, 357. *de
 tripas*, II, 71.
DOLORES, II, 3. 5. 11. **ABDOMINIS**, 49.
CAPITALES, 27. **EXTERNI & ARTUUM**,
 69. *hysterici*, 19. **PECTORIS**, 43. *rheumatifma-
 les*, 18. **VAGI**, 12.
Dolorifici morbi, II, 5.
Dormitatio gravis, I, 437.
Dorfi dolor, I, 357.
Dothien, I, 80.
Double urine, II,
Douteurs, II, 5. *d'accouchement*, 75. *des con-
 cers des parties*, 8. 80. *des cuiffes & des parties*,
 8. 80. *des jambes*, 77. *du fondement*, 78. *du foye*,
 58. *du*

58. *du gland provenant du phimosis & paraphimosis*, 79. *des hemorrhoides*, *ibid.* de hernie, *ibid.* des mammelles, 69. d'oreille, 40. des os, 16. des parties genitales, 79. de poitrine, I. 357. de la rate, II, 61. des testicules revivés, déplacés, II, 79. de rote, 30. au ventre, 54.

Dracontium, II, 292.
 Dracunculus nostras, II, 262. *Perfarum ibid.*
 Dragonneau, II, 292.
 Draghiuta Succis, I, 291.
 Drapeau, I, 85. 381.
 Dureté d'onie, I, 393. 396.
 Durillon, I, 84.
 DYSÆSTHESIA, I, 376.
 Dyscataposis, II, 45.
 DISCINESIA, I, 404.
 DYSECOEA, Difecioia, I, 393. febrilis, a kinkina, 395. malcorum; a meatu obstructo: monoton, 393. a myringæ atonia; a myringa dura, perforata, 394. syphilitica, 395. a tuba obstructa; a tympani fistula, hydrotympa-
no, ibid.

DYSENTERIA, Dysentery, *Dyffenterie*, II, 172. æquinoctialis; alba, 174. atrabilaria, 173. benigna, *ibid.* carnosæ, 175. castrensis, 173. catamentialis, *ibid.* a cathartics, 174. critica, 173. epidemica, *ibid.* febricosa, 175. febrilis, 173. gravidarum, *ibid.* hæmatodes, 172. hepatera; hepatica, 170. incruenta, 174. Indica, 173. intermittens; miliaris; 175. Parisiaca, 173. pecorum, 174. pestilentialis, 173. Polonica; scorbutica, 177. simulata, 173. splenica, 176. spontanea, 173. syphilitica, 174. vera Bontii, *ibid.* verminosa, *ibid.* a vomica mesenterii, *ibid.*

DYSODIA, II, 221. auxillarum; hircina; ab otirrhœa, 222. ozæna, 222. pedum; pulmonica, 222. a rhinostenote; stomatica, 221. stomachalis; a tinea; urinosa, 222.

Dyforexia, I, 400.
 DYSPERMATISMUS, II, 214. apractodes, 216. catarrhalis, *ibid.* epilepticus, hypertonicus, *ibid.* mucosus, *ibid.* nodosus, 215. phymosicus; præputialis, *ibid.* refluos, 217. serofus, *ibid.* urethralis, 214.

DYSPHAGIA, II, 43. aneurysmatica, 46. a calculo palatum obsidente; a callo aortæ adnato, 44. canina, 45. a scirrho cardiacum obsidente, 44. a datura, a deglutitis, 45. ab excrescentiis, fungis, verrucis œsophago innatis, 44. hydrophobica, 45. ab hypostaphyle, 46. hysterica, 43. inflammatoria, I, 259. a labario, II, 46. lactentium, 44. nauseosa, 45. ab œsophago obstructo interventu scirrhi; ab œsophagi induratione cartilaginea; ab œsophagea glandula; œsophagea, 44. ab officulo retro laryngem nato, *ibid.* paralytica; pharyngea, *ibid.* a sarcomate, 45. a scirrho, *ibid.* a siccitate, 46. spasmodica, 43. a thymo incrassato; a tuberculo canceroso in œsophago, 44. tussiculosa, *ibid.* Valcalviana, 45.

Sauvages Nosologia Methodica Tom. II.

Dysphoria, II, 22.

DYSPNOEA, *Dyspnee*, I, 344. aneurysmatica, 346. ab auricularum aneurysmate, 345. ab aortæ angustia, 346. a bronchiis ossificatis, 345. calculosa; a calculis pulmonum, a carcinomate, 344. a corde; a costarum extremis ossis; a cartilagine ensiformi ossæ, longa; a flatu in intestinis, abdomine, 345. Galenica; a gastrocele, 346. a glandulis, 345. graviditate, *ibid.* ab hydatidibus, *ibid.* a liene, 346. a mana carnea crinita in abdomine; ab insigni mesenterii tumore; ab omento crassiori, 345. a pericardii scirrho, 344. a phisconia, 345. pituitosa, 344. plethorica, 346. a pleura ossificata; a pneumata, 345. polyposa, 346. ab emphysemate pulmonum, 345. a pulmonibus exsiccatiss, 344. rachitica, 345. scorbutica, 346. a steatomatis, 345. a sterni prava conformatione, *ibid.* a stomacho; traumatica, 346. a tuberculis, 344. tympanitica, 345. a vomica, *ibid.*

Dyspnœici morbi, I, 325.

DYSTOCIA, II, 63. ab angustia; a colica; a debilitate, 64. a fœtus culpa; mole, 65. situ, morte, *ibid.* ab hysteroloxia, *ibid.* ex parte matris, 64. a mola, 66. a pathemate, 64. a secundinis relapsis, 66.

Dyftocchiasis, II, 33.

DYSURIA, *Dysurie*, II, 205. arsuræ, 206. atretarum, 208. calculosa, 207. a caruncula, 206. *ibid.* a crystocèle, *ibid.* deceptiva a renibus, *ibidem* diabetica, 208. gravidarum, *ibid.* hæmorrhoidalis, 206. herpetica, ab herpetæ vesicæ; *ibid.* hysterica, 205. ab hysteriteide; ab hysteroloxia, 207. ab infectis, lumbrico, teredinibus, 208. neonympnarum, *ibid.* nephralgica, 206. primaria, *ibid.* rachialgica, 207. syphilitica, venerea, 206. venerea sicca, 80. 206. ab ulcere renum, *ibid.* ab urethra per cicatrices gonorrhœæ angustata; ab urethre phlogosi sine ulcere, *ibid.*

E

Eaux dans le cerveau. I, 292.

Ebrouement, I, 289.

Ebullition de sang, I, 75.

Ecartement des harmonies, I, 124. des os, 123. des sutures, 124. des synchondroses, *ibid.* des synostochondroses, *ibid.*

ECCHYMOMA, I, 72. 381. a compressionem; hyponychon; hypopyon; hyposphagma, 72. ab ictu; melasma, *ibid.* palpebrarum; scorbuticum, *ibid.* vibex, *ibid.*

Ecchymose, Eachymosis, I, 72.

Ecclactisma, Ecclactismus, I, 299.

Echarde, I, 127.

Echaubouillure, Echauboullure, I, 126.

Echaufement, II, 26. 28.

ECLAMPSIA, *Eclampsis*, I, 299. ab echoribus;

Cc

- bus; ab atropa, 301. a cicuta, *ibid.* a coliaris, 302. a dentitione, 300. a doloribus, *ibid.* exanthematica, 301. febricosa, 302. humoralis, 300. ab hydrocephalo, 302. ab inanitione, 301. ab ichuria, 300. a miliari, 301. neophytorum, 302. nephritica; ab odontalgia, 300. ab oenanthe, 301. ab oralgia, 300. parturientium, 299. a petechiis retrocessis, 301. plethorica; a purpura, *ibid.* rachialgica, 300. a rubeola, 301. a saburra, 300. traumatica, 301. typhodes, 299. a variolis retrocessis. 301. verminosa, 299.
- Ecorchure*, I, 127.
- Ecoulement des eaux*, II, 211. *de lait des mamelles*, 218. *des oreilles*, *ibid.* *par le canal de l'urethre cru venerien par le malade*, 209.
- Ecpiesmus*, I, 93. *ex certamine athletico*; *ex nisu parturititio*; *ex strangulatu*, 94.
- Eclipsis*, II, 28.
- Ecrouelles*, II, 287.
- Ecresumata*, I, 75.
- ECTSTASIS*, I, 382, 426. 433. *cataleptica*, *ibid.* *catoche*, *resoluta*, *ibid.*
- ECTOPIÆ*, I, 92. II, 374.
- Ectresmos*, II, 165.
- Ectropium*, I, 95. II, 198.
- Edomatie*, *Edeme*, *Voiez Oedomatie*, *Oedeme*.
- Effemera*, *Effimera*, I, 153.
- EFFLORESCENTIÆ*, I, 72.
- Effluxio*, II, 165.
- Effort des reins*, II, 75.
- Eileos*, II, 182.
- Elaphia*, I, 287.
- Eleoma*, II, 38.
- ELCOSIS*, II, 322. *Egyptica*, 324. *canCrofa*, 323. *fistulosa*, 322. *gangranosa*, 323. *herpetica*; *hydropum*, 332. *scorbutica*, *ibid.* *scrophulosa*, *ibid.* *syphilitica*, *ibid.* *variolosa*, *ibid.*
- Ecydria*, I, 72. II, 306.
- Eclydriion*; II, 39.
- Elephanti morbus*, *Elephantia*, II, 252. 301.
- ELEPHANTIASIS*, *Elephas*, II, 300. *alba*, 317. *alopecia*, 301. *Javanensis*, 302. *Indica*, *ibid.* *legitima*, 311. *leonina*, *ibid.* *Orientalis*: 300. *simulat.*, 300. *syphilitica*, 301. *Tyria*, *ibid.* *oculi*, I, 93.
- Eleures*, I, 72.
- Elodes*, I, 177.
- Emetos*, II, 177.
- Emoptos*, II, 152.
- Emphractic morbi*, II, 364.
- EMPHYSEMA*, *Emphyseme*: *spontaneum*, I, 78. *universale*, II, 247.
- Empigo*, II, 303.
- Empneumatosis*, II, 247.
- Emprothotonus*, I, 285.
- Emptoe*, *Emptoica passio*, II, 252.
- EMPYEMA*, I, 363. *diaphragmatis*, 364. *intercostale*, *ibid.* *mediastini*; *a peripneumonia*; *pleuræ*; *a vomica*, *ibid.*
- Empyocele*, I, 90. 92.
- Emphyomphale*. *Emphyomphalus*, I, 91.
- Encanthis*, I, 84. 381.
- Encauma*, II, 38.
- ENCERPHALOCELE*, I, 116. *hydrocystica*, 117. *Lechellii*, 118. *simplex*, 117.
- Encephalofos*, I, 255.
- Enchifrenement*, II, 199.
- Enface (erat d')*, II, 132.
- Enflure*, I, 77. *des extremités aux femmes grosses*, II, 251. *œdemateuse*, 250.
- Engelure*, I, 76.
- Engourdissement*, II, 24.
- Enrouement*, I, 411.
- Entelipathia*, II, 120.
- ENTERITIS*, I, 252. *colica*, *ibid.* *enterocelica*, 253. *flatulenta*; *ibid.* *iliaca*, 342. *mesenterica*, 253.
- Enterobubonocele*, I, 102, 104.
- ENTEROCELE*, I, 102. *appendicularis*, 104. *bubonorixis*, 107. *completa*, 104. *cruralis*, 105. *cyflocelen inducens*; *cyflocelica*, 106. *epiploico-completa & incompleta*, *ibid.* *epiploico-cruralis*, *ibid.* *epiploico-ischiatrica*, 107. *epiploico-nvalaris*, 106. *epiploico-vaginalis*. -*ventralis*, -*umbilicalis*. 107. *hypoœcelica*, 106. *hypogastrorixis*, 108. *incompleta*, *inguinalis*, 104. *ischiatrica*; 105. *merorixis*; *omphalorixis*. 107. *ovalaris*, 105. *parochidialis*, 106. *partialis*, *perstrictoria*, 105. *vaginalis*, *ibid.* *ventralis*. *ibid.* *umbilicalis*, *ibid.* *labiorum vulvæ*, 104. -*epiploica*, 106.
- Enterocèles infaccatæ*, I, 107. *faccatæ compositæ*, 106. *simplices*, 104.
- Enterocyfocele*, I, 116.
- Enterœpiplocele*, I, 108.
- Enteromerocele*, I, 102. 105.
- Enteromphalus*, I, 105. 107.
- Enteroofochecele*, I, 102. 104.
- Enterophlogia*, I, 252.
- Enthusiasmus*, II, 122. 137.
- Enterose*, I, 120.
- Entripado*, II, 71. *ibid.*
- Entropium*, I, 95. 196.
- Envie*, I, 72. II, 34. *d'aller*, II, 192. *bizarre*, II, 114. *de femme grosse*, 113. *vomir*, 177.
- ENGRESIS*, II, 204. *calculosa*, 205. *catamenialis*, *ibid.* *a fistula*, *ibid.* *gravidarum*; *hernioforum*; *infantum*; *paralyticorum*, 204. *puerperarum*, *ibid.* *a sparganosi*, 205.
- Eparvin*, I, 86.
- EPHELIS*; *Celli*; *gravidarum*, I, 71. *ab igne* *ibid.* *lento*; *ibid.* *lutea*; *scorbutica*, *ibid.* *a Sole*, *ibid.* *vibex*, *ibid.*
- EPHEMERA*, I, 153. *ab ammochafia*, 155. *ibid.* *Anglica pestilens*, *ibid.* *anniverfaria*, 156. *a balneo*, 154. 155. *ex cacochylia*, 154. *a calore*; *cardiacis*, 155. *casu ab alto*, 155. *cibus calidis*, 153. *contusione*, 155. *ex crapula cruditate*, 154. *dichomene*; 156. *a dolore*, 155. *ab exercitio violento*, *ibid.* *a fractura*, *ibid.* *frigore*, 154. *furere*, 155. *hemathydrotica*, 156. *ab hypocaustis*; *ab insolatione*; *ab ira*; *a labore immodico*, 155. *lactea puer-*

puerperarum; nutricum a lactis refluxo; a lacte represso, *ibid.* a liquoribus ardentibus, *ibid.* a luxatione, *ibid.* maligna; medica; menstrua; *ibid.* natalitia, 156. nauseativa, 154. ex oppilatione; ex perspiratione suppressa, 153. a pervigilio, 155. a phlogosi; *ibid.* pletorica, 153. ex satietate, 154. sudatoria, 155. a sudorificis; a thermis, *ibid.* a vino, 153. a vulnere, seu vulneraria, 155.

Ephemera praxis, I, 156.

EPHIALTES, I, 329. ex hydrocephalo, 330. hypochondriaca, *ibid.* plethorica; stomachica, *ibid.* tertianaria, verminosa, *ibid.*

EPIDROSIS, II, 195. acida; arenosa; carulea, 197. cruenta, *ibid.* exanthematica, 196. febricosa, *ibid.* febrilis; hestica, *ibid.* lactea; lateralis; lutea; nigra; oleaginosa, 197. a saburra, *ibid.* a sale crystallifato, *ibid.* scorbutica; spontanea, 196. syncoptica, *ibid.* vinosa; vitridis: *ibid.* urinosa, 197.

Emphimera, I, 153.

Epiala, I, 171.

Epian, II, 293. 294.

Epibole, I, 329.

Epicauma, II, 38.

EPILEPSIA, *Epilepsie*, I, 303. ab achoribus & tineis repressis; cachectica, 307. a catamenis retentis, a crapula, 305. a dolore, 307. ab ebrietate habituali, 305. exanthematica, 307. febricosa, *ibid.* a fistulis resiccatis, *ibid.* ab hæmorrhoidibus retentis, 305. melancholica & hypochondriaca, 306. nephritica, 300. nocturna, 329. a pathemate, 306. pedisympomatica, *ibid.* plethorica, 305. rachialgica, 307. a sanguine crasso; polyposo, 305. serosa; symptomatica a repulsa scabie, 307. simulata, 306. stomachica, 305. sympathica, 306. symptomatica, 305. syphilitica, 305. syphilitica; a lue venerea, 307. traumatica, *ibid.* a ventriculo, 305. uterina, seu ab utero, *ibid.*

Epilepticus insultus, I, 299.

Epine ventense, I, 86. 129. II, 16.

EPINYCTIS; pruriginosa; vulgaris, I, 125.

EPIPHORA, II, 35. 197. ex ægilope, *ibid.* ab anchylope, 198. arthritica; 199. calida, cruenta, 198. ab ectropio, *ibid.* frigida, *ibid.* lactea, 199. ophthalmica, 199. a pathemate; a rhyade; *ibid.* sebacea; serosa, 199. ex variolis, 197.

Epilegia, I, 414.

Epiplobonocoele, I, 108. 110.

EPIPLOCELE, I, 108. completa; cruralis, 110. cystocelica, *ibid.* hydrocelica, *ibid.* hydrocelico-hydatidosa, 91. incompleta; inguinalis, labiorum vulvæ, 110. vaginalis; ventralis; umbilicalis, *ibid.* Epiploceles compositæ, *ibid.* simplices saccatæ, *ibid.* sacco destitutæ, *ibid.*

Epiplocystocoele, I, 116.

Epiploenterocoele, I, 106. completa, *ibid.* cruralis, *ibid.* incompleta, sive inguinalis, *ibid.* ischiatica, 107. ovalaris, 106. vaginalis, 107.

EPIPLOITIS; vera, I, 253.

Epilomerocele, I, 108. 110.

Epilomphalus, I, 107. 108. 110.

Epiploon, ejus morbi, II, 376.

Epiplooscheocoele, I, 108. 109.

Episardium, II, 248.

Epreinte, II, 192.

Epuisement, I, 419.

Epuilis, I, 83.

Eraillment des paupieres, I, 95.

Erethismus, II, 327.

l' Ergot, II, 329.

Erotomania, II, 134.

ERRATICA; decimana; hebdomadaria; nona; octana; quintana; septana; vaga, I, 189.

Eruption, I, 74. laieuse à la peau, 232. 235.

Eruptivi calidi morbi, II, 383. apyreti morbi, *ibid.*

Eryge cuiflodes; Erygmatodes noufus, II, 219.

ERYSIPELAS, I, 75. 237. ambustio, 238.

Chinense, *ibid.* commune, 75. contagiosum, 238.

perniciosum, 237. pestilens, 238. 237. symptomaticum, 238. typhodes. 237. a veneno, *ibid.* a vespis; zoster; 239.

ERYTHEMA, I, 75. ambustio, 76. gangrænosum, 77. intertrigo, 76. paratriona, 77. pernicio, 76. a punctura, 77. spontaneum, 75. volans, 77. volaticum, 76.

Escarre, ESCHARA, I, 129.

Eselapete, I, 223.

Esfalfados, I, 167.

Esquinancie, I, 257. Vid. *Angina Cynanche*.

BSSERA, I, 74. 239. Sennerti, 74.

Essouflemens, I, 325. 343. convulsifs, 329.

Estomac glaireux, I, 402.

Estourisses, II, 309.

Esurigo, II, 115.

Eterneusement, I, 331.

Ethiſſe, II, 236.

Etourdissement, II, 28.

Etranguillon, I, 257.

Evacuatorii morbi, II, 146. 148. eorum theoria, *ibid.* praxis, 149.

Evanouissement, I, 243. vaporeux, 440.

Euphlogia, I, 222.

EXANIA, I, 98. ab alvi fluxu, a calculo; a distoicia; paralytica, *ibid.* primaria, *ibid.* traumatica, *ibid.*

Exanthematici morbi, II, 341.

EXARTHREMA, I, 120. a causa externa; luxatio; completum simplex, 121. subluxatio; incompletum simplex; distortio; incompletum instantaneum a vi externa, *ibid.* complicatum; a causa interna; a convulsione, *ibid.* a paralyſi, *ibid.* desmochaunosi, I, 22. a desmophlogia, *ibid.* pastaceum, *ibid.* topiaceum; *ibid.* exostoticum, 123.

Exarthrosis, I, 120.

EXCORATIO; phlistænodes; viva, I, 127.

EXCRESCENTIÆ, I, 83.

Excroissans; charnue, I, 83. du foye, II, 60.

Cc 2

Excr-

Exertio linguæ, I, 101. 102. 101.

EXOCYSTE; Noeliana; Solingeniana, I, 99.

Exomphale, EXOMPHALUS, I, 90. aqueus, *ibid.* alter, 108. cruentus; 91. flatulentus, 90. intestinalis; 105. omentalís, 110. primus, 102. purulentus, varicosus, 91.

EXOPHTHALMIA, I, 93; II, 36. cancrofa, I, 94. a chemosi; a conatibus; critica, *ibid.* hypotrica, 93. hypoyica, *ibid.* paralytica; a protuberantia, 94. purulenta, 93. a strangulatu; 94. a staphylomate, 95. traumatica, 94.

EXOSTOSE, EXOSTOSIS, I, 86. benigna; cancrofa, *ibid.* osteosteotoma, 87. rachitica, 86. scorbatica, *ibid.* scrophulosa, *ibid.* spuria, syphilitica; variolosa, 87.

Expectoratio, II, 202.

Excretus, II, 199.

Expulsió, Expulsió frequens, II, 199.

Extinctio de voix, I, 408.

Extuberantia, II, 190.

Extubescencia linguæ, I, 96.

EXULCERATIO, I, 128. II, 322.

F

Faim canine, II, 114.

Faimvalle, II, 115.

Fames bovilla; bovina; canina; lapina, II, 114.

Fanatismus, II, 139.

Farcimen, II, 288. benignum; malignum, *ibid.*

Farcin, II, 288. *benin*; *bifurque*; *chancreux*; *corde*; *interieur*; *malin*, *ibid.* *des Moluques*, 289. *volant*, 288.

Fatuitas, II, 132.

Favi, II, 306. 307.

Fausse ouie, I, 395.

Faux germe, II, 165. 166.

Febere, I, 128.

Febricosi morbi, II, 344.

Febricula vespertina, I, 168.

Febriles morbi, II, 344.

FEBRIS, I, 130. 209. earum theoria, 130. 131. historia generalis, 130. praxis generalis, 140. 144. regulæ practicae, 141. therapia Cluttoniana; Lobbiana, 190. Sylviana; Sydenhamiana, *ibid.* Mequetana, 191.

Febris alba, I, 168. II, 315. agida, I, 172. 299. amatoria, I, 168. II, 315. 316. anginosa, I, 257. ardens periodica, 176. biliosa, 175. 184. biliosa, putridave paludum, 174. bullosa, 226. bullosa cum dysenteria, 227. carcerum, 163. 234. cardiaca, 171. II, 49. castrensi, I, 172. 175. catarrhalis, 170. catarrhalis epidemica, II, 21. catarrhalis maligna, I, 172. catarrhalis & putrida, 235. cholericæ, 158. continens, 149. 157. 159. continens proportionata, 169. CON-

TINUA, 149. 160. *ibid.* continua periodica, 169. continua putrida; 159. febrium continuarum principium, 150. febris continua & maligna, 173. continua tertio quoque die exacerbans, 176. cuticulis, 230. depuratoria, 160. diaphoretica, II, 196. diaria, *vid.* *Ephemera*. dichomene, I, 156. dysenterica, 161. epanadida, 169. ephemera, *vid.* *Ephemera*. Epidemica urbevetana, 178. erysipelata, 237. esserofa, 229. exacerbans, 169. exacerbans Tymorensis, 174. exquisita, 170. hectica maligna nervosa, 164. hectica lenta, *vid.* *lenta*. helodes, 232. hepatica, 170. horrida; horrifca, 172. humorosa, 171. Hungarica, 172. ictericodes, 163. iliaca, 252. iliaca inflammatoria, *ibid.* inflammatoria, catarrhalis & putrida, 235. inflativa, *vid.* *Ephemera*. INTERMITTENS, 181. 184. intermittens dolores partus simulans, II, 67. rheumatismum simulans, II, 67. rheumatismum simulans, 19. intestinorum inflammatoria, I, 252. lactea, 178. II, 71. latica, I, 170. lenta, 168. *vid.* *Hectica*. lenta infantum, 167. lenta nervea, 169. lenticularis, 229. 236. lethargica, 186. leypyrria, 179. lymphatica continua, 170. lymphodes, 173. maligna cum sopore; maligna spirituosa, 165. maligna Ægyptiorum, 166. maligna, 172. 220. 237. maligna cerebialis, 244. malignans, 179. 186. mali moris. *vid.* *Typhus*. menstrua duplex, 156. miliaris, 229. 230. miliaris puerperarum, 229. morbillosa, 228. nautica, 254. nervosa, 164. 179. *vid.* *Typhus*. paroxysmalis, 179. periodica, 170. pestilens, 218. 220. 236. peechialis, 235. 236. petechizans, 173. peticularis, 236. phlegmatica, 170. pleuritica, 161. 245. pneumonica, *ibid.* proportionata, 169. punctularis, 229. purpurata, *ibid.* 236. putrida, 159. putrida maligna, 232. querquera, 172. quotidiana, 283. *vid.* *Quotidiana*. quotidiana continua, exquisita, 170. recidiva, 175. REMITTENS, 169. 179. repletionalis, 172. rheumatica, II, 19. rubra, I, 239. sanguinis, 157. scarlatina, 239. spirituosa, 165. spirituum, 179. stomachica, 251. subcontinua; subintrans, 182. 184. subcruenta, II, 171. sudatoria, 196. symptomatica a doloribus orta, I, 158. syncopalis, 171. 425. syneches, 169. 170. synocha, *vid.* *Synocha*. synochus, *vid.* *Synochus*. tertiana, 172. tertiana carotica, I, 184. tertiana continua duplex, 172. typhodes, 263. 265. secunda variolarum confluentium, 175. verminosa & catarrhalis infantum, 173. vesicularis, 226. 229. vesicularis catarrhalis, 227. virginea, 168. urticata, 239.

Fer chaud, II, 46. 185.

Few St. Antoine, I, 81. 237. 238. II, 329. *facré*, I, 238. *volage*, 76. II, 306. *ibid.* *Few du visage*, I, 77.

Fic, *Ficus*, I, 84.

Fievre continue, I, 149. *de St. Domingue* 186. *eruptive*, 217. *jaune d'Amérique*, 166. *de latt*, 153. *syncopale*, 179. 245.

FISSURA, I, 128.

FISTULA, I, 129. II, 322. *Fistula lacrymarum*

lis, 197. *Fistule a l'anus*, 78.
Flamboises, II, 27.
Flamma volans, I, 77.
Flammæ passageres du visage, II, 27.
Flatos, II, 219.
Flatulence, FLATULENTIA, II, 218. *accidental*, 220. *acida*, 219. *convulsiva*, 220. *hypochondriaca*; *hysterica*; 219. *infantilis*; *lochi*alis; 220. *nidorosa*, 219.
Flatulenti morbi, II, 357.
Fleurs blanches, II, 210.
Fluctuatio aurium, II, 103. 104.
Fluor albus, muliebris, II, 210.
Flusso bianco, II, 211.
Flux hepaticus, II, 170. *hæmorrhoidal*, *immode*re, 171. *de sang*, 172. *de ventre*, 188. *d'urine*, 204.
Fluxio, II, 21. *frigida*, I, 441.
Fluxion sur la dent, II, 42. *la gorge*, I, 354. *la poitrine*, 162.
FLUXUS, II, 146. 148. *eorum theoria*, *ibid.* 222. *praxis*, 149. 227.
Fluxus alvi hepaticus, II, 171. *cibalis*, 188. *colliquativus*, 190. *a dysenteria*, 170. *fulvus*, 210. *hæmorrhoidalis*, 171. *hepaticus*, 170. *niger & fulvus*, 211. *spleneticus*, 176. *ventris*, 167. *virulentus*, 173. *varii mesenterii abscessum sequentes*, 171.
Fœdi colores, II, 315. *virginum*, 316.
Foiblesse d'estomac, II, 50. 51. 53. *des mem*bres, *des nerfs*, I, 419. *naturelle*, 422. *des sens*, 376. *de vue*, 382. 389.
Folette, I, 173. II, 21.
Folie, II, 133. 140.
Fondement, sa chute, I, 98.
Fonte & dissolution du vitæ, I, 318.
Formica, I, 85. *amaulatoria Celsi*, 73.
Formicatio, II, 24.
Formido, I, 294.
Forerature, II, 66.
Fossula, II, 38.
Fourbure, II, 17. 19.
Fourches, I, 90.
Fourmillement, II, 24.
FRACTURA; *scindens*; *atterens*, I, 128.
Fracture; tranchante, avec fracas; ibid.
FRAMBÆSIA, II, 293. *Americana*, 294. *Guineensis*, 293.
Frayeur nocturne, II, 118.
Friesel (des) I, 229.
Frigiditas stomachi, I, 402.
Frigus, I, 298. *febrile*, 145. 298. *morbosum*, II, 26.
Frisson, I, 288.
Froid excessif; de cause exterieure, II, 26. *in*terieure, *ibid.*
Froideur, II, 26.
Fulgura, II, 97.
Fulmine icæti & enecrati, I, 429.
Fureur uterine, II, 120.
Furfuratio, II, 321.

Furfurifca, II, 308.
Furoncle, I, 80.
Furor, II, 140. *uterinus*, 120.
FURUNCULUS, I, 80. II, 328. *dothien*, *terminthus*, I, 80. *phygetion*, *ibid.*

G

GALACTIRRHŒA, II, 217. *atra*; *erro*nea; *lutea*; *mammærum*; *purulenta*; *serosa*; *viridis*; *virorum*, 218.
Gale, boutonée, II, 304. *de chien*, 301. *com*munè, 304. *critique*, 305. *dartreuse*, *ibid.* *seche* *ibid.*
Galeanthropia, II, 137.
Gambarot, I, 283.
Ganglion, I, 84.
GANGRÆNA, II, 324. *ab ambustione*, 326. *a contusione*; 325. *a frigore nimio, gelu*, 326. *ab infiltrationè*, 325. *ab inflammationè*, 326. *a putredine*, 327. *a strangulationè*, 325. *a veneno*, 326.
Gangrene; humide, II, 324. *seche*, 329.
GASTRITIS, I, 251. *erysipelatosa*, *ibid.* *ex*anthematica, 252. *herniosa*, *ibid.* *legitima*, 251. *sterno-costalis*, 252. *traumatica*, 251. *a veneno*, *ibid.*
GASTROCELE, I, 111. *composita*; *simplex*, *ibid.*
GASTRODYNIA, II, 51. *adstringens*, 53. *Americana*, 52. *atterens*, 53. *biliosa*, 52. *cal*culosa, 53. *chlorotica*, *ab emphraxi ventriculi*, 54. *febricosa*, 54. *flatulenta*, 51. *a frigore*; *gastro*celica; *hypocondriaca*, 54. *hysterica*, *ibid.* *meta*statica, *ibid.* *a peregrinis*, 53. *periodynia*, *ibid.* *pulsatilis*, 54. *saburrâlis*, 51. *a vasis cupreis*; *a veneno*; *ulcerosa*; *a viru*, 52. *ventriculi*, *omen*ti, *hepatis*, *pancreatis vitio*, *ibid.* *a xiphoide*, 53
Genarum rigiditas, I, 280.
Genitalium communes morbi, II, 315.
Gerontoxon, I, 70. 380. II; 38.
Gersure, I, 129. *du fondement*, II, 70.
GIBBOSITAS, I, 87. *costalis*; *lordosis*, *ibid.* *scapularis*, *ibid.* 124. 125. *scirrthosa*, 87. *spina*lis, *ibid.* *sternalis*, *ibid.*
Gibbus alatus, I, 87.
Glaire des reins, II, 209. *de la vessie*, *ibid.*
Glande, Glandula, I, 79. *Glandes*, II, 288.
Glandulæ indurate, 237.
Glaucoma, I, 376. 377. 378.
Glaucosis, I, 376. 380.
Glossalgia, II, 43.
Glossanthrax, I, 220.
Glossocèle, I, 96.
Glossolysis, I, 406.
Glossomegistus, I, 97.
Glus, II, 209.
Goal-fever, I, 240.
Gods, II, 319.

Gonagra, I, 90.
 Gompement hysterique, I, 78.
 Gonorrhée, II, 212. pure du prépuce, 213. simple, 212. tombée dans les bourses. I, 79. 92.
 II, 80. virulente, II, 213.
 GONORRHOEA, II, 212. balani, 213. chordata, 213. habitualis; leprosa, 214. libidinosa, 212. onéirogonos, *ibid.* pura, *ibid.* sicca, 213. simplex, *ibid.* spuria, *ibid.* syphilitica, *ibid.* in scrotum delapsa, I, 79. 92. II, 80. 213.
 Gorgoffet, II, 46.
 Gose, II, 319.
 Gouetre, I, 85.
 Gout bizarre, II, 112.
 Goutte, II, 12. vid. *Arthritis. chaude*, 14. *aux lombes, aux reins*, 75. *ordinaire ou reguliere*, 12. *rheumatismale*, 13. *sciatique*, 78. *vague*, 18. *volante*, 14.
 Goutte, crampe, I, 289.
 Goutte-rose, I, 71.
 Goutte-sercine, I, 390.
 Grain de grele, I, 85. II, 34.
 Gramia oculi II, 199.
 Granchio, I, 284.
 Grando, I, 85. 378. II, 34.
 Grand, II, 24.
 Grasfondure, II, 190.
 Grassement, I, 498.
 Gratelle, II, 305.
 Gravedo, II, 305. capitis, 28.
 Gravelle, II, 62.
 GRAVIDITAS, II, 259. molaris, 260. a falsa mola, 261. ovarii, *ibid.* perennis, *ibid.* sarcoma, *ibid.* tubalis, *ibid.* vera, 260. vesicularis, 261.
 Gravitas, I, 437.
 Grep, I, 24.
 Gripping of the Guts, II, 174.
 la Grippe, I, 173. 360. II, 21.
 Grossesse, II, 259.
 Gulæ spasmus, II, 43.
 Gummata, II, 17.
 GUTTA ROSEA, febrilis, herpetica; simplex; syphilitica, I, 71.
 Gutta opaca, I, 376.
 Gutta serena; amaurosis, I, 390. 391. II, 51.
 Gynaicomania, II, 120.

H

Hæmalops, I, 72. 381.
 HÆMATEMESIS, II, 157. ex aneurysmate, 158. ab aorta compressa; atra; carnosocruenta, 159. catamenialis, 158. cholericæ; cruenta, 159. hæmorrhoidalis, 158. ab hepate, 159. ab hirudine, 158. a lumbricis, *ibid.* ex pancreate, *ibid.* plethorica, *ibid.* scorbutica; simulata; ex splend, 159. traumatica, 168. a veneno. 159.
 Hæmatocele, I, 92.

Hæmatomphalus, I, 91.
 HÆMATURIA, II, 159. ex allii esu, 160. calculosa, *ibid.* ex casu, *ibid.* catamenialis. 162. deceptiva, 160. ejaculatoria, 161. equitatione, 160. in exanthematicis, *ibid.* ex ficibus opuntia; *ibid.* hæmorrhoidalis, 161. lateritia, *ibid.* nigra, a nisu, *ibid.* purulenta, 160. ex rene, 161. ex rubis idæis, 160. spontanea, *ibid.* spuria; stillantia, 161. a transfusione, 362. traumatica, *ibid.* variolosa, 160. a verme, 162. violenta, ex vomitu, 160.

Hæmodia, II, 43.

Hæmoptoe, HÆMOPTYSIS, II 152. accidentalis, 153. ascitica, 156. calculosa, *ibid.* a casu ab alto; *ibid.* catamenialis, 154. catarrhalis, *ibid.* 156. a diapedesi, 154. a fluxione, 156. habitualis, 193. Helvigiiana, 159. ab hirudine; Indica, 156. periodica: a menstruis suppressis, 154. a pectore contuso, percusso, 156. periodica; peripneumonica, 154. phthisica; a pulmonis scirrhus; sephacelo, 155. vulnere, 156. scorbutica, 154. splenetica, 156. traumatica, 155. a tuberculo, *ibid.* variolosa, 154. vomicae prodromus, 155.

HÆMORRHAGIA, II, 151. in chronicis; critica; febrilis, 152. ab hirudine, *ibid.* infalubris, *ibid.* intestinorum tenuium, 172. passiva, 151. plethorica, *ibid.* ex rene, 161. uterina, 162. 163. 164.

Hæmorrhoides, I, 89. oris II, 157.

HÆMORRHOIS, II, 171. alba, 191. catamenialis, 171. ab exania, 172. immodica; moderata, 171. polyposa, 172.

Hæstatio, I, 408.

Hale, I, 71.

HALLUCINATIONES, II, 87.

Hausafin, I, 228.

Haut-mal, I, 303.

Heat, II, 26.

Hebdomadaria, I, 189.

HECTICA, I, 167. cachectarum, 169. a calculis, 168. catarrhalis, II, 238. chlorotica, I, 168. fluxuum, 169. hydropum, 168. infantilis, 167. II, 244. lymphatica; nervea, I, 169. nostalgica, 168. a scabie, 169. scrophulosa; syphilitica, 168. verminosa, 169. vespertina, 168. a vomitu, 169.

Heimvveche, II, 117.

Hemeralopia, I, 379.

HEMICRANIA, II, 31. a calculis, 32. clavus, *ibid.* coryza, *ibid.* a febre intermittenti latente 31. hæmorrhoidalis, 32. ab infectis, *ibid.* lunatica; nephralgica, 33. ocularis, 31. odontalgica, *ibid.* purulenta, 32. sinus, *ibid.*

HEMIPLEGIA, Hemiplegia, Hemiplexia, I, 414. ex apoplexia, 416. apostematodes, *ibid.* arthritica, 415. ex epilepsia, 416. exanthematica; 415. intermittens, purpurea, 416. saturnina, *ibid.* scrophulosa, 415. serosa; simulata, 416. spasmodica; syphilitica, 415. transversa, *ibid.* traumatica, 416.

Hemi-

Hemiritæus, I, 170. 172. legitimus, *ibid.* major, 181. minor; nuthus, 172. pestilens, *ibid.*
Hemoptysie, II, 152.
Hemorrhagie du nez, II, 151.
Hemorrhoides, I, 89. II, 79.
HEPATALGIA, II, 58. æruginosa; 59. apoflematosa, 60. calculosa, 58. deceptiva, 60. infarctus, 59. intercus, *ibid.* Petitiiana, 60. sarcomatosa, *ibid.* scirrhusa, 59.
 Hepaticus fluxus, II, 170. 171. 172.
HEPATIRRHŒA, II, 170. ex abscessu hepatis, *ibid.* cruenta; intermittens, 172. intestinalis, 170. mesenterica: *ibid.* scorbutica, 171. vera; a vulnere, 170.
 Hepatis atonia, II, 170. infarctus, 58. inflammatio, I, 263. imperies, II, 59. morbi, 376. obstructio, 59. scirrhus, *ibid.* tumor simplex, *ibid.*
HEPATITIS, I, 263. II, 170. biliosa; a bile, I, 264. cystica, *ibid.* erysipelatosa, *ibid.* muscularis; obscura, *ibid.* pleuretica, 249. 264. spuria, *ibid.* suppurans, 265.
HEPATOCELE, ventralis; umbilicalis, I, 111.
 Hepiala, I, 171.
HERNIA, *Hernie*, I, 102. 108. cerebri, 116. 117. 118. colli emphysematica, 86. cystica uteri vaginæ prolapsui, inversioni accedens, 116. cystico enterica, 106. cystico-epiploica, 110. enterico-cystica, 116. epiploico-cystica, *ibid.* epiploico-enterica; -cruralis, 106. epiploico-enterica foraminis ovalis, *ibid.* in vagina eveniens, 107. gutturis, 85. hepatis, 111. humoralis, 92. hydrocelico-enterica, 106. hydrocelico-epiploica, 110. intestinorum completa; scrotalis, vel labiorum vulvæ, 102. 104. *ibid.* rupto peritonæo, 107. incompleta seu inguinalis, 102. simplex & composita; faccata & infaccata, *ibid.* intestinalis & epiploica in inguine, 106. completa, *ibid.* intestini cruralis, 102. rupto peritonæo, 107. intestinalis foraminis ovalaris, 105. ab ilei diverticulo, 104. ischiatica, I, 102. 105. ovalaris seu foraminis ovalis, 101. 105. parorchido-enterica, 106. partialis, perstrictoria ab altero intestini pariete, 105. in vagina eveniens, 102. 105. ventralis, 102. 105. 106. rupto peritonæo, 108. hernia lienis, 112. omenti completa, scrotalis vel labiorum vulvæ, 108. 110. incompleta, *ibid.* omenti cruralis, 108. 110. *ibid.* rupto peritonæo, 107. omenti inguinalis rupto peritonæo, *ibid.* omenti & intestini dorsalis, ischiatica, *ibid.* omenti & intestini ventralis; umbilicalis, 60. omenti vaginalis, 108. 110. ventralis, 108. 110. rupto peritonæo, 107. sanguinea, 92. stomachi, ventriculi, 111. vesicæ urinariæ, 113. 115. 116. uteri, 112.
Hernie fausse, I, 91. *intestinale de l'aîne*, 104. *de l'échancre sciatique*, 105. *du nombril*, *ibid.*
 Herpe, **HERPES**, I, 72. collaris; depascens; esthiomenos; exedens, *ibid.* Indica, II, 305. miliaris, I, 73. periscelis, *ibid.* pustulosus, *ibid.* serpigio; *ibid.* simplex, 72. syphiliticus; venereus, 73. zoster, 74.

Hiccock, I, 332.
HIDROA; alba, sudamen, I, 75. symptomatica, *ibid.*
 Hieranosos, I, 291.
 Hippius, I, 288.
 Homa, II, 251.
 Hoquet, I, 332. *vid. singulans.*
HORDEOLUM, I, 85. II, 86. chalazium; grando; hyptidiosum; siro; steatomatosum; verucosum, I, 85.
 Horripilatio, Horror, I, 298.
 Horne, II, 56. 200.
 Humiditas aurium; *humidité des oreilles*, II, 218.
HYDARTHROSUS; flatulentus; synovialis, I, 89. *Hydatide en chapelot*, I, 89. Hydatides, 227.
 Hydatidocele, I, 91.
HYDATIS; cellulosa; corollata; hygroma, I, 89. scroti circoseli succedens, 91.
 Hyderos, II, 247.
 Hydrachnis, I, 223.
 Hydroa, I, 226.
 Hydrocardia, I, 362.
 Hydrocele; ab hydatidibus funiculi spermaticis omenti prolapsi; Malabarica, I, 91.
Hydrocephale, II, 262. *des*, *ibid.* *regumens des*, *ventricules*, *ibid.*
HYDROCEPHALUS, II, 262. artificiosus 263. exterior; interior, *ibid.*
 Hydroencephalocèle, I, 117. spinæ bifide mixta, 118.
 Hydroenterocèle, I, 104.
 Hydroepiplocele, I, 110.
HYDROMETRA, ascitica, II, 269. gravidarum, 270. hydatica, *ibid.* ovarii; puriformis; sanguinea, *ibid.*
 Hydromphalus, I, 90.
 Hydronosus, I, 155. II, 197.
HYDROPHOBIA, *hydrophobie*, II, 123. contagiosa, *ibid.* spontanea, 125. vulgaris, 123.
 Hydrophthalmia, I, 93. 390. II, 36. serosæ vitrei turguscentia mixta, I, 95.
Hydropsia; Hydrops, abdominis, II, 263. ascites, *ibid.* cerebri, *du cerveau*, I, 436. *enkistee*, II, 267. *par infiltration, de matrice*, 248. *de matrice de femmes grosses*, 270. ad matulam, 203. *de l'œil*, I, 93. 362. **PARTIALES**, II, 262. pectoris, *de poitrine*, pulmonis, I, 360. *ibid.* *du peritoine*, II, 267. siccus & flatulentus, 271. *du ventre*, 263. *de vents*, 271. vera, 248. vesicæ, 275. a vicerum obstructione, 264. univerfalis, 248. uteri, 269. uteri vesicosus, 270.
 Hydropneumonia, I, 344.
 Hydropyretion, I, 155.
HYDRORACHITIS, I, 417. II, 263.
 Hydrosarcocele, I, 91.
HYDROTHORAX, I, 360. chylosus, 361. febricosus, 362. hydatidosus; mediastini, *ibid.* ab omento, 361. pericardii, 363. pleuræ, 362. a scabie, 363. vulgaris, 361.
 Hygroma, I, 89.

- Hygrophthalmia, I, 93.
 Hyperauxesis, I, 382.
 Hyperemesis, II, 180.
 Hyperostosis, I, 86.
 Hyperfarcosis, I, 84. ulcerosa pedum, II, 252.
 Hypnobateses, Hypnobatae, II, 109.
 Hypochondriaca passio, Hypochondriacismus, Hypochondriacus morbus, HYPOCHONDRIASIS, *Hypocondrie*, II, 106. algida, 109. asthmatica, 108. biliosa, 107. calculosa, 109. calida & humida, 107. calida & sicca, *ibid.* frigida & sicca, 108. hysterica, *ibid.* melancholica, *ibid.* muliebris, *ibid.* phthisica, *ibid.* pituitosa, *ibid.* sanguinea, 107. tympanica, 109.
 Hypochyma, II, 93.
 Hypochysis, I, 376. haematodes, 382.
 Hypocophosis, I, 393. iridis, 386.
 Hypogastrocele prima, I, 102. 106. epiploico-entrica, 107. intestinalis, 106. altera, 108. omentalis, 110.
 Hypogastrorixis, I, 108.
 Hypohaema, I, 382.
 Hyponychon, I, 72.
 Hypophthalmia, I, 72. 382.
 Hypopyon, I, 72. 90. 381. echymoma, 72.
 Hypofarca, Hypofarcidiosis, II, 248. 252.
 Hyposphagma, I, 72. 381.
 HYPOSTAPHYLE, I, 96, II, 46. ab inflammatione: a laxitate, I, 96.
 HYSTERALGIA, II, 66. ex abscessu, 68. calculosa, 69. cancrosa, 66. febricosa, 67. ab hysterocoele; ab hysterologia; ab hysteroptosi, 66. impregnatarum, 68. lactea, *ibid.* lochialis, *ibid.* a menostasia, 66. ab offe; pruridinosa, 67. a sparganosi, 69. vaporosa, 68. ulcerosa, 67.
 HYSTERIA, I, 307. ab acutis morbis; a cathartica repetitis, 309. chlorotica, 308. emphrastica, 309. febricosa, *ibid.* a leucorrhoea, *ibid.* libidinosa, *ibid.* a menorrhagia, *ibid.* ab obstructionibus; ab ovariis infarctis, *ibid.* a partu difficili; a phlebotomiis repetitis, *ibid.* a femine acri retento, *ibid.* stomachica, *ibid.* verminosa, 308.
 Hysteritis, I, 253.
 HYSTEROCELE, I, 112. II, 66. inguinalis; 112. ventralis, I, 113. hysterocoeles nuda, 99.
 Hysterocystocoele, I, 116.
 HYSTEROLOXIA, anterior, I, 118. citra graviditatem, 119. lateralis, posterior, 118.
 Hysteromania, II, 120.
 HYSTEROPTOSIS, I, 99. II, 66. vaginæ prolapsus, I, 101. uteri inversio, 100. prolapsus 99. composita, 101. 116.
 Hysteralgia, II, 66.
 Jail distempers, I, 163. 234.
 Janon, II, 121. 123.
 la Jarretiere, I, 73.
 Jaundice, Jaunisse, II, 309. *Jaunisse critique & symptomatique*, 310.
 Jekon, II, 292.
 Ictere noir, II, 313. rouge, 314.
 Icterismo, I, 307.
 ICTERITÆ, II, 308. Icteria alba, 315. flava, 309. nigra & viridis, 313.
 Icterodes infantum color, I, 71.
 Icterus, II, 309. albus, 315. a colica biliosa, spasmodica, 312. a colica convulsiva, *ibid.* flavus, viridis, 309. niger, 313. 314. a vitio hepatis, *ibid.* niger scorbuticus, 313. periodicus, 311. a plethora, *ibid.* a spasmus, 312. a vitio hepatis, 314.
 Idroa, I, 75.
 Idropisia minaccante, II, 265. tympanica, 273.
 Ignis S. Antonii, I, 77. 237. 238. Perficus, 81. facer, 237. 238. sylvestris, II, 306. volaticus, I, 76. II, 306. *ibid.*
 Ileos haematites, II, 157. 298.
 ILEUS, II, 182. 248. ab anarrhopia humorum, 183. a bubonocoele, 184. calculosus, 185. a callosa coli structura, *ibid.* a colo pituita infarcto, 184. a cydoniato obrurante; a faecibus induratis, 183. herniosus, 184. ieterodes, 309. imperforatorum, 185. Indicus, *ibid.* inflammatorius, 183. ab intestino compresso, *ibid.* a retri intestini coalitu, 185. physodes, *ibid.* spasmodicus, 183. a veneno, 185. verminosus, *ibid.* volvulus, 184.
 Iliaca passio, II, 182. a vermibus, 185.
 Iliscis, II, 315.
 Illachrymatio, II, 197.
 Ilug Gabelchoveri, I, 76.
 Imantium, I, 96.
 Imbecillite, II, 132.
 IMPETIGINES, II, 132.
 Impetigo excorticativa, II, 303. Americana, *ibid.* Indica, 305. scroti, 80.
 Impuissance virile, I, 403. d'ejaculation, II, 213.
 Inapparence, Inappetentia, I, 400. a bile, 401.
 Incendium virgæ, II, 80.
 Incontinence de ventre, II, 189. d'urine, 204. apres les couches, *ibid.*
 Incube, Incubus, I, 329. vigilantium, 330.
 Infarctus, II, 59. 327.
 Infiltration, I, 77. II, 327. des jambes, II, 250. laiteuse, I, 78. II, 68. 251. sereuse, II, 250.
 Inflammation du fondement, II, 78.

Inflammationis causa, I, 211. theoria, 196.
 therapia, 215. symptomata, 201.
 Inflatio, II, 51. linguæ, I, 96. ventriculi,
 II, 274. uteri, 269. 271.
 Infreddatura, II, 21.
 Influenza, I, 173.
 Ingenii stupiditas, stupor, tarditas, II, 133.
 Inquietudo, Inquietudo, II, 22.
 Infania, II, 140.
 Insomnie, II, 144.
 Inspirationis vitia, I, 343.
 Insultus epilepticus, I, 299. a vermibus,
ibid.
 Intemperiei morbi, II, 373.
 Intercus, II, 267. 248.
 Intertrigo, I, 76. II, 78.
 Intestin (pincement de l') I, 105.
 Intestini tenuis morbus, II, 182. intestinorum
 inflammatio, I, 252. laxitas, II, 244. morbi,
 377. phlogosis, 56.
 INTUMESCENTIÆ, II, 245.
 Ionthos, I, 72. 75.
 Iotacismus, I, 409.
 Ipocondria, II, 106.
 Irk Medici, II, 292.
 Ischiagra, ISCHIAS, II, 76. ex abscessu, 77.
 arthriticum, 78. a carie, 77. a fractura, *ibid.*
 Gallica, *ibid.* gravidarum; hystericum, *ibid.* in-
 termittens, 76. rheumaticum, 78. sanguineum;
 cusparganosi, 77. a subluxatione, *ibid.* syphiliti-
 cam; verminolium, *ibid.*
 Ischnophonia, I, 408.
 Ischouria, ISCHURIA, *Ischurie*, II, 275.
 aspidialis ab urethræ clausura, 284. atretarum,
 urethro-cystica a menstruis in vagina retentis,
 282. carunculosa, a morbis urethræ, 283. crypto-
 pyica, a penis intra corpus retractione, 284.
 cysto-lithica, a vesicæ calculo, 279. cysto-phle-
 gmatica, a vesicæ muco, 281. cysto-plegica, a
 vesicæ paralyti, 280. cysto-proctica, a recto tur-
 gente, 281. cystopyica, vesicalis purulenta, *ibid.*
 cysto-spastica, a vesicæ sphincteris spasmo, 280.
 cysto-thromboides, vesicalis a sanguinis grumo,
 281. cystitica, a vesicæ inflammatione, 279. ecto-
 pocyistica, a vesicæ ectopia, 281. hydrocelodes,
 ab urethræ ruptura in scrotum hiante, 284. hy-
 stero-cystica, vesicalis ab utero, 281. nephrelimi-
 nica, renalis verminosa, 277. nephritica, a re-
 num inflammatione, 276. nephrolithica, a renum
 calculo, *ibid.* nephro-phlegmatica, renalis pitui-
 tosa seu mucofa, 277. nephroplegica, renalis pa-
 ralytoidea, 278. nephroplethorica, renalis a ple-
 thora, 276. nephropyica, a renum purulenta;
 nephrospastica, renalis spasmodica; nephrothrom-
 boides, renalis a sanguine congrumato, 277. no-
 tha, 275. paradoxa, 282. peridesmica, a vinculo
 frictori peni injecto, 284. perinæalis, urethralis
 a perinæi tumore, 282. phymosica, urethralis a
 phimosi, 284. polyurica, a vesicæ lotio diutius
 cohibito diftenta, 280. renales, 276. renalis,
ibid. lunatica, 277. suppleta, renalis ab alia eva-

uatione suppleta, 278. vera, 275. vesicales, 279.
 uretericæ, 278. ureteritica inflammatoria, *ibid.*
 ureterolithica, ureteritica calculosa, *ibid.* uretero-
 phlegmatica, ureterica a pituita, *ibid.* uretero-
 pyica; ureterica purulenta, *ibid.* ureterostomati-
 ca, ab orificii ureterum inferioris clausura; ure-
 rothromboides, ureterica a sanguinis grumo,
ibid. urethrales, 282. urethrelmintica, urethralis
 verminosa, 283. urethritica, ab urethræ inflam-
 matione, *ibid.* urethro-carunculosa, a morbis
 urethræ, *ibid.* urethro dydrocelodes, ab urethræ
 ruptura in scrotum hiante, 284. urethro-hyme-
 nodes, a membrana in urethram impacta, 283.
 urethro-lithica, a calculo urethræ impacto, 282.
 urethro-phlegmatica, a muco urethram infarci-
 ente; urethro-pyica a pure urethram obstruente;
 urethrothromboides, a sanguinis grumo urethram
 opplente, 283.

Iteh, II, 304.
 Iraru, II, 292.
 Juvenum morbi, II, 377.
 Ixia, I, 296.

K

Kæringbad, II, 27.
 Kasmodia, vid. *Casmodia*.
 Keria, Kerion, II, 307.
 Kingcock, I, 341.
 Kings evil, II, 287.
 Kinorexia, vid. *Cynorexia*.
 Kinos, I, 88.
 Kion, I, 96.
 Kirfocele, Kirfomphalus, vid. *Cirfocele*.
 Kistes, I, 88.
 Koiaffi, II, 252.
 Koltun, Koltun, II, 319.
 Kriethe I, 85. II, 34.
 Kryos, II, 26.

L

Labarium, II, 46.
 Labii inferioris proptoma, I, 97.
 Lacrymæ morbosæ, II, 197. sanguinæ, 198.
 Lactei morbi, II, 355.
 Lactis concretio, II, 70. effluxus, 218. redun-
 dantia, 70. 217.
 Lactucimen, I, 240.
 Lactumina, II, 306.
 Ladrerie, II, 289. 300.
 Lagophthalmie, Lagophthalmus, I, 95. *ibid.*
 279. II, 38.
 Lagostoma, I, 409.
 Lait repandu, I, 78. grumele, II, 70.
 Lallatio, Lambdacismus, I, 409.
 Langue, vid. *Lingua*.
 Languor virium, I, 419. Pannonicus, *ibid.*
 scorbuticus, 420.

- Lapfus palpebræ superioris, I, 95. vaginæ, 101. uteri, 99.
Larmes de sang, II, 198.
Larmoyement, II, 197.
Lassitude, LASSITUDO, II, 23. cachectica, 24. a calore, febrilis, a fluxu, 23. a labore, *ibid.* ostocopos, a pathemate, a plethora, *ibid.* a scorbutica, ulcerosa, 24.
 Lassitudines spontaneæ, I, 420.
 Lateris dolor, II, 61. a flatu, I, 358. laterum dolor, 357.
 Latica febris, I, 170.
 Latyphrosyne, II, 143.
 Laxitas intestinorum, II, 191.
 Lebendig, II, 298.
 Leberfleete Solenandri, I, 71.
 Leienteria, II, 191.
 LEIPOPSYCHIÆ, I, 218. 423.
 LEIPOTHYMIA; a pathemate; stomachica, I, 422.
 Leipyria, I, 179.
 Lemæ, Lemia, II, 199.
 Lentigo, *Lentille*, I, 71.
 LEONTIASIS, II, 290. 300. corniculata, 291. hyltrix, vitulina, *ibid.*
 LEPROA, *Lepre*, II, 302. allopicia, 301. Arabum, 300. Asturiensis, 303. Elephantia, 301. Græcorum, 302. herpetica, 304. *humide*, *ibid.* ichthyosis, 303. Indica, *ibid. des Juifs*, I, 70. leonina, II, 301. malum mortuum, 304. *ordinaire*, 302. Tyria, 301.
Lethargie, LETHARGUS, I, 430. 434. 435. 436. 437. apostematodes; arthriticus; cephaliticus, 436. a febre, 435. a frigore; ingens, 436. litteratorum, *ibid.* a narcoticis, 435. periodicus, 436. pulmonicus, 435. traumaticus; typhodes, 436.
 Leuca, Leuce, I, 70. II, 317.
 LEUCOMA, I, 69. 380. albugo, cicatrix, gerontoxon, 70. nephelium, 69.
 Leucomoria, II, 136.
 Leucophlegma, Leucophlegmatica, II, 248. 250.
Leucophlegmatie hysterique, II, 250. *urineuse*, *ibid.*
 LEUCORRHOEA, II, 210. Americana, cancrofa, 211. fungosa, 210. gravidarum, 211. Indica. *ibid.* Nabothi, 212. scirrhomos, 211. syphilitica, 210. ulcerosa, *ibid.*
 Lichen, II, 306.
 Lien ingens, II, 61. lienis inflammatio, I, 265. morbi, II, 377. obstructio, 61.
 LIENTERIA, *lienterie*, II, 191. aphthosa, *ibid.* primaria, *ibid.* scorbutica, *ibid.* secundaria, 192. spontanea, ex stomachi irritatione; ex ulcere ventriculi, 191.
 Linguae contractio, I, 96. exertio, extrusio, *ibid.* 97. extumescencia; hernia; inflatio; intumescencia, magnitudo, voratae resolutio in fauces, *ibid.* retractio, 96. 97. tumor, *ibid.*
 Liparocele, I, 92.
 Lipoma, I, 89.
 LIPOTHYMIA, I, 422.
 Lippitudo, II, 199. Celli, II, 33. sanguinea, 197. serosa, *ibid.*
 Lipyria febris, I, 172.
 Livor Sennerti, I, 72. totius corporis periodice recurrens, II, 313.
 Lochia, II, 165. catharsis, *ibid.* immodica, 162.
 Loimos, I, 218.
Longue abstinence, I, 40a.
 LORDOSIS, I, 87. compernium, *ibid.* gibbositas, 87. valgorum, varorum, 88.
 Lorum, I, 96.
Louche, I, 388.
Loupe, I, 79. 89. *grasseuse*, *ibid.*
 LOXARTHURUS, I, 124. anifotonicus; gibbosus, intrarticularis, perversivus, 125.
 Ludibria Fauni, I, 329.
 Lues Indica, II, 292. vaccarum Tubingenfis, 173. venerea, 296.
Luette basse, sa chute, inflammation: paralyse, relachement, I, 96. *luetie tombee*, *ibid.* II, 97.
 LUMBAGO, II, 74. ab aneurysmate; apostematosa, 76. arthritica, 75. ab arthroce, 76. catamenialis, febrilis, a fluore albo, hæmorrhoidalibus, 75. ab hydrothorace, 76. miliaris, a nisu, 75. partus, *ibid.* plethorica, *ibid.* pseudoischuria, 76. psoadica, 75. rheumatica, 62. 74. a saburra, 75. a satyriasi, 76. scorbutica, 75. sympathica, 76. a tubo intra musculos effuso, 75. variolosa, *ibid.*
 LUPIA, I, 79. 89. 381. cancrofa, 81. meliceris, 89. steatoma, *ibid.* lupiæ species, II, 263.
 Lupus, cancer, I, 81.
 Lusciositas, I, 388.
 Luscitas, I, 277. 388.
 Luxatio, I, 92. 120. a capitum ossis & acetabulorum intumescencia, 123. a causa externa, 121. interna, *ibid.* completa, *ibid.* complicata, *ibid.* incompleta, *ibid.* instantanea a vi externa, *ibid.* a serosa ligamentorum laxitate, 122. a phlogodea ligamentorum intumescencia, *ibid.* a musculorum convulsione, 121. paralyfi, *ibid.* simplex, *ibid.* symphygium. 123. a synoyiæ lentescencia concretionem, copia, 122.
 Luxationes, *luxations*, I, 92.
 Lycanæ, I, 356. II, 125.
 Lycanthropia, Lycaon, II, 137.
 Lycorexus, II, 114.
 Lygmon, Lyngon, I, 332.
 Lypiria, I, 172. 179.

M

Machoire de travers, I, 125.
MACIES, II, 235.
Macler, II, 75.
MACULÆ, I, 69. hepaticæ, 70. volaticæ, 76.
 Maculosi morbi, II, 373.
Mal des ardens, I, 80. 220. 238. II, 329.
caduc, I, 303. *de corf*, 287. *au cœur*, II, 49. *aux dents*, 41. *d'estomac*, 250. *de gorge*, I, 258. 354. *S. Jean*, I, 303. *de la Luna*, 295. *de mer*, II, 182. *de mere*, I, 307. 439. II, 66. *mort*, II, 304. *de Paris*, 173. *di punta*, I, 245. *des reins*, II, 75. *de la rosa*, 303. *de Siam*, I, 220. *subril*, II, 238. *de la terre*, I, 303. *a la tete*, II, 28. *des femmes enceintes*, 29. *aux yeux*, 33.
 Malacia, II, 112. 113.
Maladie de geole, d'hopl'al, I, 163. *particuliere des glandes*, II, 21. *imaginaire*, 135. *noire*, 176. *du pays*, 117. *pediculaire*, 318. *des prisons*, I, 163. *sacree*, 291. *des somnambules*, II, 109.
 Malhundo, II, 79.
MALIS, II, 291. acridophagorum, 292. Americana; cornipedum, 291. a crinonibus, 292. dracunculus, *ibid.* furialis, 293. humida, 173. hypodermatitis, 291. pratenfis, 293. Transylvanica, *ibid.* verminosa, 291. VVestphalienfis, 293.
Malvat, I, 81.
 Malum biliosum, II, 71. hysterico-hypochondriacum, I, 307. ischiadicum, II, 76. 78. mortuum, 304.
 Mammorum abscessus, II, 71. cancer, 70. proptoma, I, 97.
MANIA, *Manie*, II, 133. 140. ab amore, 141. a belladonnæ baccis; a daruræ femine, 142. a graviditate, 141. ab hemicrania, *ibid.* ab herpete represso; hystericalia, 142. lactea, 141. sine materia, a melancholia, *ibid.* a mensuris rententis, metastatica; 142. a pathemate, 141. periodica, 142. a plica resecta; a scabie repressa; a semine retento, *ibid.* a terrore, 141. a venenis; ab ulcere siccato; vulgaris, 142.
Manquement de soif, I, 403.
 Maranis, II, 244.
 Marasmo, II, 243. Marasmus senilis, II, 244.
 Marcor, I, 434. 437.
 Margarita, I, 69. 380.
MARISCA, I, 89.
 Marmaryges, II, 96.
Masclous, II, 292.
MASTODYNIA, I, 79. II, 69. apostematosa; 71. butyrofa, II, 70. cancrofa, *ibid.* emphyematosa, *ibid.* phlegmonodes, 69. pilaris; polygala, 70. portentosa, 71. puberum, 70.

Mater puerorum, I, 303.
Matrice, *vid.* Uterus.
 Maxillæ spasmus a vulnere; a luxato sesamoide pedis, I, 280. tetanus in infantibus, 279. inferioris tortura, 125.
Mefere, I, 428.
 Megaloplachna, Megaloplachnos, II, 257.
 Megaloplenia, I, 79.
MELÆNA, II, 176. atrabilis, *ibid.* febricofa, 177. hæmorrhagica, *ibid.* hepatirrhoica, prima Hippocratis, *ibid.* scorbutica, 176. splenetica, *ibid.*
 Melaina-noufos, II, 176.
 Melanchlotus, II, 313.
MELANCHOLIA, II, 133. amatoria, 134. Anglica, 137. Argantis, 135. attonita, 136. enthusiastica, 137. errabunda, *ibid.* hippantropica, 136. hypochondriaca, 106. imaginaria, 135. moria, *ibid.* nervea, I, 307. phrontis, II, 137. religiosa, 134. saltans, 136. Scytharum, 137. superstitiosa, 134. uterina, 120. vulgaris, 133. zoanthropia, 137.
 Melas, I, 70. 313.
MELASICTERUS, II, 313. alphas; diversicolor; *ibid.* hepaticus, 314. Indicus, *ibid.* periodicus, 313. scorbuticus, *ibid.* spleneticus, 314. a veneno, 313.
 Melasma, I, 72.
 Meliceris, I, 89. II, 307.
 Mellifavium, I, 89.
 Melon, I, 381.
Membres bats, I, 124.
MENORRHAGIA, II, 162. decolor, 165. difficilis, 162. erronea, 164. gravidarum, *ibid.* ab hysteroptosi, *ibid.* immodica, 163. lochialis; ex marifcis, 165. stillantia, 162. ulcerofo, 165.
 Menfes ante vertentes, inordinati, II, 162. 163. cum molestia fluentes, 162. vitiosi, 165. mensium per aliena loca excretio, 164. fluxus nimius, 163. stillicidium, 162.
 Menstruatio difficilis, II, 162.
 Mentagra, II, 306.
 Mentis alienatio, II, 128.
 Merdechi, II, 187.
la Mere, I, 307.
 Merocele, I, 102. 105. altera, 108. epiploica, 110. epiploico-enterica, 106.
 Merorixis, I, 107.
 Mesenterii abscessus, II, 174. phlegmone, inflammatio, I, 253.
 Metastatici morbi, II, 343.
 Meteorisme, METEORISMUS, I, 252. 253. 351. II, 274. abdominis, *ibid.* Hystericus, *ibid.* a manzanilla, 275. ventriculi; 274.
 Methemerina, I, 170.
 Methodi Jonstoni & Sennerti conspectus, I, 8.
 Methodus anatomica morborum, II, 373.
 Metosis, I, 391.
METRITIS, I, 253. lactea, 254. puerperarum; typhodes, *ibid.*

Metromania, II, 120.
Meurtrissure, I, 72. 127.
 Mia, II, 297.
 Miarola, I, 229.
 Miasmatici morbi, II, 345.
 Mictus cruentus, sanguineus, II, 159. ex calculo renum; menstruus; in morbillis, 160. ex renum ulcere, *ibid.* simplex; spontaneus, 159. in variolis, 160. ex vesica ejusque sphincere, 161. vermiformis, 159. ex vesica hemorrhoidibus, 161. violentus, 160. ex urethra, 161. lumbricorum, 159.
La Miliaire, MILIARIS, Miliarium morbus, *Miller*, *Millor*, I, 229. acutior, 230. benigna, *ibid.* Boia; 231. Britannica; 235. critica; 231. diuturnior; 230. Germanica; 233. lactea; 232. maligna; 230. nautica; 234. puerperarum; 235. purpurata; 234. recidivans; 230. scorbutica; 234. 235.
 Mill-reech, II, 72.
 Mill-reeck, I, 293.
 Mirachia, II, 106.
Miserere, II, 182.
 Modorra, Modorilla, I, 434.
 Mogilialia, I, 409.
 Mola vesicularis, II, 261.
 Mollium partium morbi, II, 374.
 Molten greafe, II, 190.
 Monotes, I, 393.
 Morales morbi, II, 370.
 Morbilli, I, 228. *vid. Rubella*. confluentes, *vid. Scarlatina*.
 Morbus arquatus flavus; II, 309. Brasiliensis; 79. caducus, I, 303. carcerum, 234. comitialis, 303. costalis, 245. coxarius, II, 76. curæ gravis; 137. Deliorum, 318. dissolutus, 172. divinus; I, 303. frigidus; II, 244. Hercules; I, 303. Hungaricus; 419. hypochondriacus; II, 106. S. Lazari, 300. 322. major; I, 303. niger, II, 176. 181. pilaris, 292. poenalis Germanensium, I, 98. polymorphos, polyrizzos, II, 298. regius, 309. facer, I, 303. solstitialis, 256. fonticus, 303. virgineus, II, 315.
 Morbi detegendi methodus; I, 44.
 Morbi dyspnoeici, *vid. Anhelationes*, febriles, I, 130. inflammatorii; 193. *vid. Phlegmasia*.
 Morborum classes ætiologicae; II, 332. praxis generalis; I, 142. principia, 39. methodus anatomica, II, 373.
 Mordetchin, Mordexin, II, 185.
 Morfondure; II, 199.
 Moria, II, 135.
 Morosis; II, 133.
 MOROSITATES, II, 110.
 Morphæa; *Morpheæ*, alba, I, 70. nigra; *ibid.* II, 313.
 Mors apparens, I, 426. subita, subitanea, *ibid.* 437.
 Morfus ventriculi, II, 49.
 Morve; II, 199.

Morus; I, 381.
Mouvements convulsifs; I, 299.
Mue de la voix, I, 410. *des oiseaux*; II, 321.
Mulo au talons, I, 101.
 Mulierum morbi, II, 375.
 Mure, I, 84. 381.
 Muscæ, II, 94.
 Mufomania; II, 123.
 Mutacismus, I, 409.
 MUTITAS, *Mutité*, I, 405. 406. elinguium; *ibid.* a glossolyfi, *ibid.* hysterica; a narcoticis; proæretica; a siccitate; silentium; spasmodica, *ibid.* surdorum, 407. traumatica, 406.
 Mydriasis, I, 390.
 Myocephalum, I, 381.
 Myopia, *Myopie*, Myopifinus, I, 385.
 Myosis, I, 382. 391.
 Myrmecia, I, 84.

N

NÆVUS; lenticularis; maternus; sigillum, I, 72.
 Nakir Albucasis, II, 72.
 Napta dorsi, I, 84.
 Narium morbi, II, 375.
 Narke, II, 24.
 Nasitas, I, 408.
 Natta, I, 83.
 NAUSEA, *Nausée*, Nauseosis, Nutia, II, 177. ab apostemate circa cardiacam, 178. biliosa, *ibid.* ex cacochylia; ex gastritide, *ibid.* ex gastrocele; gravidarum, 177. marina, 178. nephritica; 178. a pancreate; 177. ab enormi renis abscessu ventriculum comprimente, 178. a femine corrupto, *ibid.* a tænia, 177.
 Nebula, I, 69. 380.
 NACROSIS, II, 329. epidemica, 331. febrilis, 330. infantilis, 331. scorbutica, *ibid.* a viru, 330. ustilaginea, 329.
 Nephelium, 69. 380.
 NEPHRALGIA, II, 61. arenosa, 62. arthritica, *ibid.* calculosa, 61. a carie, 63. fabricosa; gravidarum; hæmaturia, *ibid.* hæmorrhoidalis; hysterica, 62. a lienis luxatione, 63. mesenterica, *ibid.* miliaris, *ibid.* monstruosa; a pancreate, *ibid.* plethorica, 62. purulenta, 63. rheumatica, 62. scirrhosa; scorbutica, 63, verminosa, *ibid.*
 Nephriticus dolor, II, 61.
 NEPHRITIS, I, 265. arthritica, 266. calculosa, *ibid.* spuria, II, 62. vera, I, 265.
 Nervus Medinensis, II, 292.
Niaiserte, II, 132.
 Nigredo a Sole, I, 71.
 Nigror, I, 72.
 Noctambulatio, Noctegerfia, Noctifurgium, II, 109.

Nodus, I, 86.
 Noma tibiarum, II, 323.
 Nomenclatura Nofologia, I, 15.
 Nofologia hiftoricæ, I, 7. Philofophicæ fundamenta, I, 19.
 Nofologica methodus, I, 7. nomenclatura, 15.
 NOSTALGIA, II, 117, complicata, 118. fimplex, 117. fimulata, 118.
 Nofomania, Noftreffia, II, 117.
 Nonage, II, 285. *Neuve fcrrophuleufe*, 286.
 Nonage, I, 69.
 Nyctalopia, *Nyctalopie*, I, 383. 384.
 Nyctubafis, Nyctobatæ, II, 109.
 Nylsbred, I, 441.
 Nymphocluia, NYMPHOMANIA, II, 120. fervor uteri, 121. furibunda, *ibid.* pruriginofa, *ibid.* falacitas, 120.
 NYSTAGMUS, I, 288. 441. bulbi; catarhalis; epilepticus, *ibid.*

O

Obauditio, I, 395. II, 105.
 Obdormitio, II, 24.
 Obefitas, II, 247.
 Oblivio morbofa, II, 143.
Obscuriffement de la vue, I, 379.
 OBSTIPITAS; annuens catarrhalis, I, 282. gibbofa, lateralis, *ibid.* renuens, *ibid.* fpafmodica, 283.
 Obftructions viscerum naturalium, I, 422. *du foye*, II, 59. *de la rote*, 61.
 Oculi elephantiafis; expreffio; magnitudo nimia; prolapsus, I, 93.
 Oculi lacrymofi, II, 197. gramiofi. 199. Oculorum dolor, inflammatio, II, 33. morbi externi, 376. interni, 375. vid. *Oeil*.
Odeur de bouc, II, 222.
 Odontagra, II, 41.
 ODONTALGIA, II, 41. arthritica, 43. cariola, 41. catarrhalis, 42. dentitionis, *ibid.* gravidarum, 41. hæmodia; hystérica, 43. fcorbutica, 42. ftomachica, 43.
 OEDEMA, I, 77, II, 267. cryftallinum; flaccidum, I, 77. hystericum; lacteum, 78. perioftei, 77. purulentum, 78. ferpentina, 77. variorum dolor, inflammatio, II, 33. morbi externi, 376. interni, 375. vid. *Oeil*.
Odeur de bouc, II, 222.
 Odontagra, II, 41.
 ODONTALGIA, II, 41. arthritica, 43. cariola, 41. catarrhalis, 42. dentitionis, *ibid.* gravidarum, 41. hæmodia; hystérica, 43. fcorbutica, 42. ftomachica, 43.
 OEDEMA, I, 77, II, 267. cryftallinum; flaccidum, I, 77. hystericum; lacteum, 78. perioftei, 77. purulentum, 78. ferpentina, 77. variolosum, urinosum, 78, uvulæ, 96.

Odematie, I, 77, II, 250. *des femmes groffes*, II, 251.
Oed-me; commun, I, 77. *du poumon*, 344.
Oeil; cancer; chute, I, 93. 94. *fonsu*, 90. *fa groffeur contre nature; hydrofifie*, 93. *de litvre*, 95. II, 38. *poché*, 381.
 Oefiro di ballare, II, 121.
 Offufcatio, I, 390.
 Olfactus amiffio, I, 392.
 Ombrage, I, 69.
 Omenti inflammatio, I, 253.
 Omphalocèle prima, I, 102. 105. rupto peritonæo, 107. altera, 108. 110.
 Omphalorixis, I, 107.
 Oneirogmos, Oneirogonos, II, 212.
 Onglée, II, 24.
 Onglet, I, 85. 381.
 Onyx, I, 90. 381. II, 39.
 Ophiafis, II, 321.
 OPHTHALMIA, *Ophthahmie*, II, 33. ab acrimonia fanguinis, 34. angularis, 37. angulos oculi afficiens, 34. *bourgeonnée*, 35. cancrofa, 38. catarrhalis, 33. chemofis, 37. choroideæ, *ibid.* a corneæ fistula, 39. ab elcomate, 38. eryfipelatofa, 35. febricofa, 39. Gallica, 36. herpetica; humida, 35. 197. interna, I, 79. *interne de la retine ou de la choroide*, II, 37. a lagophthalmo, II, 38. inetaftatica, 39. notha, 33. phlyctænodes, 39. puftulofa, 35. fcorphulofa, *ibid.* ficca, 34. a fynecchia, 38. fymphilitica, 36. taraxis, 33. tenebricofa, 36. trachoma, 34. traumatica, 37. trichiafis, 33. tuberculofa, 34. venerea, 36. vera, 35. ungue, 39. *uveæ*, *ibid.*
 Ophthalmoponia, II, 33.
 Ophthalmoptofis, I, 93.
 Opifthotonos, I, 285.
Oppreffions de poitrine, I, 343.
 Orcheocèle, I, 91.
 Ordinum fynopsis, I, 52.
 Oreillon, I, 80. 104.
 Orexis, II, 46.
 Organici morbi, II, 361.
Orgolets, *Orgueil*, I, 84. II, 34.
 Orina di fangue, II, 159.
 Oris hæmorrhoides, II, 157. tortura paralytica, I, 282. affectio fcorbutica, II, 157. morbi, 375.
Orthopnée, ORTHOPNOEA, I, 349. 351. ab aneurysmate, 352. ab antipathia, 353. a bronchocele, *ibid.* cardiaca, 351. a deglutitis, 352. ab empyemate, 353. febricofa, *ibid.* a gastrocele, 352. ab hydrocephalo, 354. ab hydroneumonia, 353. ab hydrothorace, 352. hystérica, *ibid.* ab inanitione, a lipomate, 353. peripneumonica, 351. a pinguedine, 352. polyppofa, 354. pseudo-peripneumonica, *ibid.* fcorbutica, *ibid.* ficca, fpafmodica; 351. a terrore, 352. traumatica, 353. a vaporibus, *ibid.* variolosaf, 354. a vermibus, 353. a vomica, 352.
 OSCEDO, I, 331. febrilis; hystérica, partus, ftomachica, 332.

OSCHEOCELE, I, 91. 104. 110 adiposa; ab algedine, 92. altera 108. aquosa, 91. cruenta, 92. epiploico-enterica, 106. flatulenta; hydatidosa, 91. intestinalis, 104. Malabarica, 91. omentalalis, 110. prima, 102. purulenta, 92. feminalis, 91. Variolosa, 92.
 Oscheo-hydrocele, I, 91.
 Oscitatio, I, 331.
 Ophthalmia Hippocratis, II, 75.
 Ostium dolor, II, 16. recusus, I, 123.
 Osteosarcosis, I, 420. II, 17. 74.
 Osteosteotoma, I, 96.
 OSTOCOPUS, II, 16. ab arthrocece, *ibid.*
 canerosus; *ibid.* a summitibus, 17. ab osteosarcosi, *ibid.* a pedarthrocece, 16. scorbuticus, 17. a spina ventosa, 16. syphiliticus, 17.
 OTALGIA, II, 40. catarrhalis, *ibid.* inflammatoria, *ibid.* ab insectis, ab intrusis, 41. notha, 40. verminosa, *ibid.*
 OTORRHOEA; menstrua; purulenta; serosa, II, 218.
l'Oubli, II, 143.
Ouie double, I, 396. *engourdie*, *ibid.* *fausse*, 395. *rendre*, *ibid.*
 Oule, I, 70. 380.
 Ourles, I, 260.
 Oxycoia, I, 395. II, 105.
 Oxyregmia, II, 220.
 OZONA, I, 391. II, 199. 221.

P

Pacheoblepharosis, I, 326.
 Pachu, II, 263.
 Pachytes, I, 380.
 Pædarthrocece, I, 86. II, 16. 252.
Pales couleurs, II, 113. 315. *des filles*, 316. *des femmes* *ibid.*
Palette demise, II, 182.
 Pallores, II, 317.
 Palmos, I, 294.
 Palpebræ superioris casus, lapsus, retractio, I, 95. palpebrarum extroversio, introversio, *ibid.*
 PALPITATIO, I, 294. ab aneurysmate cordis, 295. ex aortæ aneurysmate, angustia, 296. apostematosa, *ibid.* arthritica, *ibid.* calculosa, 295. chlorotica, 296. a corde ossificato, 295. febricosa, 297. hysterica, 296. melancholica; a pancreate, *ibid.* a pericardii abscessu; a polypo; polyposa, 295. tremula, *ibid.*
 Pululimos, II, 114.
Pamaison, I, 423.
Panaris cutane, I, 81.
 PANDICULATIO, I, 289. febricosa; hysterica; torpidorum, *ibid.*
 Panicophobos, II, 118.
 Panis, Panus, I, 131.
 Pannus, I, 85. 381.
 PANOPHOBIA; hysterica, II, 118. infantum, *ibid.* phronitis; arabie, 119. verminosa, 118.
 Pantophobia, II, 119. 123.

Papulae, I, 72.
 Paracoe, PARACUSIS, I, 395. II, 104.
 barycoia, I, 395. duplicata; 396. oxycoia, 395.
 Vvillifiana, 396.
 Paracynanche, I, 354.
 Paracysma, I, 395.
 PARAGLOSSE; deglutitoria, I, 96. exertoria, 97. glossomegitus, *ibid.* retractoria, 96.
 Paralampsis, I, 69. 380.
Parelyse, PARALYSIS, I, 412. biliosa; a colica biliari, 413. corporis inferioris, 417. febrilis, 413. *de la langue*, 406. *de la lèvre*, 96. metallicorum, 413. nervea, 414. plethorica, 413. Polonica, *ibid.* rachialgica, *ibid.* rheumatica, *ibid.* scorbutica; scrophulosa; serosa, *ibid.* spuria, 417. traumatica 413. *du venriculo*, II, 50.
 univcrsals, I, 417. a vomica, 413.
 Paralytoidei morbi, I, 366. 372.
 Paranoia, I, 83. II, 132.
 PARAPHONIA, I, 409. catharralis, 411. gutturalis, 412. nasalis, 411. a polypo, 412. puberum, 410. sibilans, 412. stertens; ulcerosa, *ibid.*
 Paraphrensis, PARAPHRENITIS, I, 244. diaphragmatica, *ibid.* hepatica, 245. pleuritica, *ibid.*
 PARAPHROSYNE, I, 244. II, 128. ab atropa belladonna, 129. calentura, 131. a conio, 129. a coriaria, *ibid.* critica, 131. a datura methel, 128. a datura fermonium, *ibid.* febricosa, 131. febrilis, 130. ab hyposciamo nigro, 128. hysterica, 131. magica, 130. ab opio, 129. a parhemate, 131. puerperarum, *ibid.* solano hortense, 129. somnolenta, 128. venenis, *ibid.*
 Parapleuritis, I, 359.
 PARAPLEXIA, *Paraplexie*, I, 417. equina, 418. intermittens, 417. rachialgica, *ibid.* rheumatica; sanguinea, scorbutica, *ibid.* a spina bifida, *ibid.* syphilitica, 418. traumatica, 417.
 Parapoplexia, I, 178. 417.
 Parathrema; I, 120. parathremata, 92.
 Parafynanche, I, 259. 355.
 Paratrima, I, 77.
 Paresis, I, 414. II, 204.
 PARONYCHIA, I, 81. arctura, *ibid.* artificialis, 82. cutanea, 81. digitum; periostei, pressura; tendinis, 82.
 PARORCHIDIUM, I, 119. ab intropresione; a retractione, *ibid.* a seroso descensu, *ibid.*
 Parorchido-enterocele, I, 106.
Paroside, PAROTIS; benigna; febrilis, I, 80. pestilens, 81. *simple*, 80.
 Paroulis, Parulis, I, 90.
 Partus difficilis, II, 63. *vid. Dyslocia.*
Pasine, I, 275.
 Passio bovina, II, 291. Passio cœliaca, *Passion cœliaque*, 291. Passio hydrocolos, 136. Passio hysterica, *Passion hysterique*, I, 307. Passio iliaca, II, 182. pleuritica; I, 245.
 Pavor nocturnus, in somno, II, 118.
Paspieres, leur eraillement, I, 94. *superieure, sa chute, sa relaxation*, 95.

- Peau de poule*; I, 75.
 Pectoris dolor, I, 357. morbi, II, 376. externi; interni; *ibid.*
Peju de S. Thoma, II, 252.
Peiunk, II, 292.
Pelade, II, 321.
 Pelidine, Græcis; I, 72.
 Pello, II, 70.
 Pomphigos puretos. Pempthigos PEMPHIGUS, I, 226. Brasiliensis, 228. castrensis, 227. Helveticus, *ibid.* Indicus, *ibid.* major, *ibid.*
 Pemphingodes Galeni; I, 240.
Pemæloques; I, 84.
 Penis nodus; I, 215.
 Percussio; I, 214.
 Percupino-man; II, 291.
Perforation de la vessie, II, 304.
 Perical, II, 252.
 Periodyna stomachi, II, 53.
 Periphimosis, I, 83.
 Peripleumonia; I, 261.
 PEPIPNEUMONIA, *Peripneumonia*, I, 249. 261. ardens, *ibid.* arthritica, 262. biliosa; 261. catarrhalis, 362. 354. epidemica; 249. erysipelatoza, 262. exanthematica, 263. *fausse*; 354. gastrica, 263. hydrophobica, *ibid.* hyemalis, 354. maligna; 262. a miliari, 263. notha, 262. 254. pestilens, 262. pthificorum; pituitosa; *ibid.* pura, 261. putrida, *ibid.* rachialgica; 263. a rubella, *ibid.* typhodes, 262. a variola, 263. vera; 261.
 Peripneumonitis, I, 261.
 Peripneumopleuritis, I, 245.
 Perrirrhœa; II, 204.
 Periscelis, I, 73. 74.
Perle; I, 69.
 Pernio, I, 76.
 Perosia, I, 378.
 Perse, II, 192.
Pertes d'appetit; I, 400. *d'odorat*, 392. *de sentiment*, 376. *de voix*, 407. *ronges des femmes*; II, 162. *des femmes grosses*, 164. *de sang*, *ibid.*
 Pertussis, I, 341.
 Perversio ossium capitis ac musculorum appendicorum; I, 124. 125.
 Pervigilium, II, 144. febrile, *ibid.*
 Pes fabricicans; II, 252.
Pensanteur d'estomac; II, 51. *de tete*, 28.
 Pestilentia, PESTIS; I, 218. Ægyptiaca, 222. Alesiensis, 219. anticardiac; 220. benigna, 219. bovilla; II, 174. carbunculosa, I, 220. 222. glossanthrax, 220. Indica, *ibid.* 222. interna, 219. Londinensis, 218. Massiliensis, 219. remittens, 221. retrocedens, 219. scorbutica, 221. Siamæa, 220. sporadica; *ibid.* vulgaris; 218.
 Petchiæ, Peticulæ, Petchialis febris, vera; I, 79. Petchiæ benignæ, 220. *petchies accidentelles*; 234.
Petite-verole; I, 222.
 Phagedæna cancer, I, 81.
 Phagedæna Cælii Aureliani; II, 114.
 Philopatridomania, II, 117.
 PHIMOSIS, I, 82. circumligata, 83. hydrocælica, 82. infantium, 83. syphilitica, 82. vaginae, 83. vera; *verolique*, 82.
 PHLEGMASIAE, I, 191. 216. theoria, 193. therapeja; 215. EXANTHEMATICÆ; 217.
 MEMBRANOSÆ; 241. PARENCHYMATOSÆ, 255. &c.
 PHLEGMATIA, Phlegmatites; II, 248. 250. cruralis; Delienensis, 250. elephantina, 252. exanthematica, *ibid.* gravidarum; hysterica; lactea, 251. Malabarica; 252. a menestasia; ulcerosa; 251. vulgaris; 250.
 Phlegmatica; I, 171.
 Phlegmatorrhagia, II, 199.
Phlegmon, PHLEGMONE, I, 79. axillaris, *ibid.* membranæ costæ succingentis, 245. mammarum, musculorum, oculi 79. testis, *ibid.*
 Plogostici morbi, II, 348.
 Phlogosis, I, 56.
 Phlyctænæ, *Phlyctenes*, Phlyctides, I, 71. II, 39. corneæ: *ibid.*
 Phobos, II, 118.
 PHOENIGMUS, II, 314. Indicus, 315. pecthialis, 314. plethoricus, 315. a venenis, a vernice; *ibid.*
 Phrenesis, I, 242.
 Phrenitiasis, PHRENTIS, I, 241. aphrodisiaca: apureta, 243. a calentura, *ibid.* comatosa; 435. dolore; 244. essentialis, 242. hæctica; 256. hydrophobica; 244. idiopathica; 242. inanitorum; 244. Indica; *ibid.* latrans, II, 123. miliaris; I, 242. morbillosa; a plica, 243. symptomata; 242. 243. synochi pleuritica; 242. synochi sanguinea, *ibid.* a tarantismo, 244. variolosa, 243. vera, 212. verminosa 243.
 phricamum, Phrice, Phriciasis; I, 298.
 Phricodes, I, 172.
 Phronitis nousus Chalepe, II, 137.
 PHTHIRIASIS, II, 318. 321. funesta; inguinalis; interna; 319. pedicularis, 318.
Phthisie, PHTHISIS, Phthoe, II, 238. affmatica; calculosa, 241. cellularis, 243. chlorotica, 242. chylosa; 243. exanthematica, 242. a febribus, *ibid.* hæmoptoica, 241. hepatica, 242. humida, 240. hypocondriaca, 243. icterica; impetiginosa, *ibid.* incipiens, 239. a metastasi puris, 241. nephritica, 236. nervosa, 243. notias, 236. a peripneumonia, 242. a plica, 243. primaria, 239. pulmonalis, 238. pupillæ, I, 387. 391. rheumatico-arthritica, II, 242. a stirrhis pulmonum, 239. scorbutica; scrophulosa; secundariæ, 240. senilis, 241. sicca, 239. syphilitica, *verolique*. *ibid.* a vomica, 243.
 Phthora, II, 265.
 Phygetlon, I, 80.
 PHYMATA, I, 75. II, 373.
 PHYSCONIA, II, 252. ab adipe subcutaneo, 237. 259. calculosa, 253. 254. concreto-glomerata, 256. emphratica, 253. ab excrementa, 259. externa hydatidosa, 258. externa lupialis, *ibid.*

- externa scirrhouea, *ibid.* fungosa, 254. hepatica, 253. hydatidosa, *ibid.* 254. 257. intestinalis, 256. lupialis externa, 258. megalosplachina, 257. mesenterica, 254. omentalis, 256. ab ovario, 254. polyplachna, 257. renalis, 253. sarcomatoco cystica, 254. *ibid.* 256. 257. scirrhouea, 253. *ibid.* 254. 257. simplex, 259. splenica, 253. steatomatosa: strumosa, 254. syphilitica, 259. visceralis, 257. uterina, 254.
- PHYSOCEPHALUS;** artificialis, II, 262.
- PHYSOMETRA,** II, 271. humida; sicca, *ibid.*
- le Pian;* II, 16. 293. 294.
- PICA;** Picaceus appetitus, Picatio, II, 112. antiscorbucorum, 113. chlorosantium; 112. infantilis, *ibid.* malacia, 113. simulata, 114. voluntaria, *ibid.*
- la Picore,* I, 222.
- Picottin,* I, 181.
- la Pièce,* I, 263.
- Pieds bots,* I, 124. 125. *enfès,* II, 250.
- Pikal,** II, 252.
- Pincement de l'intestin,* I, 105.
- Piquure,* I, 126. *venimeuse,* 127. *de guêpes,* *coufus,* &c. 74.
- Piffement de pus,* II, 208. *de sang,* 159.
- Pityriasis,** Pityriasis, II, 308. 321.
- Pitta,** II, 112.
- Pituita,** Horatii, II, 33. alba, 248.
- Pituitosi morbi,** II, 353.
- Pladarotes,** I, 381.
- PLAGE,** I, 125. II, 374.
- Plateisma,** I, 409.
- Playe simple,* I, 126.
- Pleura furens,** I, 245.
- Pleuresie ventouse,* I, 358.
- Pleuresis,** Pleuritis febris, **PLEURITIS,** I, 245. biliosa, 248. 249. 250. catarrhalis, 249. convulsiva, *ibid.* dorsalis, 247. erysipelatosa, 249. 250. ctm febre ardenti, 249. febricosa, 250. flammosa, 246. hepatica, 249. hydrothoracica, 250. impura, ingluviosa, 248. intermittens, 185. lactea, 250. mediastini, 247. miliaris, 251. pericardii, 248. periodica, 250. pestilens, *ibid.* phthifica, 358. Polonica, 250. pulmonis, 247. pura, 246. putrida, 248. sanguinea, 246. secundaria, 248. sicca, 249. splenica, 251. spuria, 357. stomachalis, 248. sympathica, 249. symptomatica, 248. traumatica, *ibid.* vera, 246. verminosa, 248.
- PLEURODYNE,** I, 357. ex abscessu, 359. ex aneurymate, *ibid.* arthritica, *ibid.* a cacoehyia, 358. catarrhalis; febricosa, 359. flatulenta, 358. hypocondriaca, hysterica, *ibid.* miliaris, 359. a rupto œsophago, *ibid.* ab ossiculo, *ibid.* parapleuritis, *ibid.* phthifica, 358. plethorica, *ibid.* rachitica, 359. rheumatica, 358. scorbutica; 359. a spasmate, 358. venerea, *ibid.* verminosa, *ibid.* a vomico, 359.
- Pleuroperipneumonia,** I, 247. 248. *ibid.* 261. 262.
- Pleurorotonos,** I, 292.
- Plica,** II, 320. Belgarum, 319. femina, 320. major, 319. Polonica, *ibid.*
- Plie, Plique,* II, 319. *en cordons,* *ibid.* melle, 320. male, 319.
- le Plomb,* I, 428. 429.
- Pneumatica,** I, 345.
- Pneumatocèle,** I, 91.
- Pneumatophale,** Pneumatophalus, I, 90.
- PNEUMATOSIS,** II, 247. febrilis; 248. hysterica, 247. a veneno; a vulnere, *ibid.*
- Pneumonia,** Pneumonitis; Pneumopleuritis, I, 261.
- PNigalion,** Pnigamon, I, 329.
- PNix hysterica,** I, 352. 439.
- Podalgia,** Podagra, II, 12. capitis, 30. dentium, I, 280.
- Pœnalis morbus Gerhamensium,** I, 97.
- le Poil,* I, 155. II, 70.
- Point de côté,* I, 247. 357.
- Poirean,* I, 240.
- Poirine aîlée,* I, 128.
- Pollution involuntaire,* II, 212.
- POLYDIPSIA,** febrilis, II, 116. fluxuum; hypotropica, *ibid.* a morfu diptadis, a veneno, 117.
- Polype du nez,* Polypus narium, I, 82. uteri, *ibid.*
- POLYSARCIA;** adiposa, II, 246.
- la Porcelaine,* Porcellana, I, 74. 239.
- le Porc épy,* II, 290.
- Porphyra,** I, 235.
- Porriço,** II, 306. 380. 321.
- Porrum,** *Porreau,* I, 84. 85.
- Posthia,** II, 34.
- Pothopatridomania,** II, 117.
- Poulain,* I, 79.
- Poupre,* I, 235. *blanc,* 229.
- Pouffe,* I, 347. 350.
- Præfocatio uterina,** I, 352.
- Præputii prolapsus,** proptoma, I, 97.
- Præputiolum,** II, 34.
- Pragmon,** II, 182.
- Presbyopia,** Presbytia, I, 387.
- Preflura,** I, 82. 437.
- PRIAPISMUS,** I, 284. II. 119. a cantharidibus, I, 286. dyfuricus; a frigore; gonorrhœicus, 285.
- PROCTALGIA,** II, 78. Brasiliensis, 79. cancrofa, 78. diarrhoica; equina, 79. exania, *ibid.* fistulosa; inflammatoria; intertriginosa, *ibid.* ex mariscis, 79. ex rhagadibus, *ibid.* tenesmodis, *ibid.*
- Protocele,** I, 98.
- Productio uvulæ a pituita,** I, 96.
- Prolapsus,** I, 92. vid. *Proptoma.*
- Prolegomena,** I, 1.
- Propendentia uvulæ paralyticæ,** I, 96.
- PROPTOMA,** I, 97. auricularum, *ibid.* labii inferioris; mammaram, *ibid.* præputii, *ibid.* scroti, *ibid.*

Prospyllis, I, 379.
 Pruna, I, 81.
 Prunella, I, 357. 260.
 Pruritus, PRURITUS, II, 25. arthriticus, exanthematicus; fugax, *ibid.* gravidarum, *ibid.* ictericus; infantum, *ibid.* ex medusa; ex opio, *ibid.* des parties naturelles, 80. pedicularis, 25. syphiliticus, 26. uteri, 67. 121.
 PSELLISMUS, I, 408. 409. balbuties, *ibid.* iotacismus, *ibid.* ischnophonia, 408. lagostamatum, 409. lambdacismus, *ibid.* metallicus, *ibid.* mogilalia, *ibid.* nastas, *ibid.* a ranula, *ibid.* rottacismus, 408. traulotes, 409.
 Pseudo-asthma, I, 344.
 Pseudo-pleuritis, I, 357. bis.
 Pflora, II, 304.
 Psychos, II, 26.
 PSYDRACIA, I, 74. II, 306. ab acaris, I, 74. acne; diurna, 75. porcellana; a vespis; urticata, 74.
 PTERYGIUM, I, 85. 381. pannus, ungula, I, 85.
 Ptilosis, I, 380.
 Ptofis, Ptofis, I, 92.
 ptuelismus PTHYALISMUS, II, 199. aphtofus, 201. arthriticus, *ibid.* artificialis, 200. a calculo, 202. a carie, catarrhalis, *ibid.* febrilis, *ibid.* gravidarum, 201. hypochondriacus; hystericus, *ibid.* Lapponicus; a laxitate, 200. melancholicus, 201. mercurialis, 200. nauseosus, *ibid.* ab oris ulcusculis, *ibid.* phthificus, 201. purulentus, *ibid.* a pyrofi, 200. a sabarra nidorosa, *ibid.* scorbuticus, 201. symptomaticus, 200. syphiliticus, 202. variolosus, 200. viridis, 201. urinosus, 202.
 Puanteur, Puanisse, II, 221. des aiffelles, 220. de bouche, 221. des camards, *ibid.* d'estomac; des oreilles; des pieds; de la tette; 222.
 PUDENDAGRA, II, 79. arfura, 80. ab a-fcaridibus, *ibid.* cancrofa; *ibid.* a gonorrhoea; *ibid.* herniofa, 79. a parorchidio, *ibid.* ex phimofi; *ibid.* pruriens, 80. testium, *ibid.* ulcusculofa, 79.
 Pudendi nova diftorfio, II, 215.
 Puerperia, II, 165.
 Pulmonaria, I, 264. 351.
 Pulmonia, Pulmonie, I, 261. II, 238. lethargica, I, 435.
 Pulsatio, I, 204.
 de Pulsus frequentia, I, 137.
 PUNCTURA; a cupidie fracta; simplex, I, 226. venenata, 127.
 la Puna, I, 246.
 Puris profluvium, II, 191.
 PURPURA, I, 235. accidentalis, 236. alba, 229. apyreta, II, 314. benigna, I, 236. maligna, 229. 236. miliaris, 229. puerperarum, *ibid.* 234. rubra, 230. scorbutica, 235. symptomatica, 236. verminofa, *ibid.* urticata, 239.
 Purulenti morbi, II, 359.
 Pustulae, pustules, I, 72. II, 39. oris, I, 240.
 Sauvages Nosologia Methodica Tom. II.

Pyreta dialeira, I, 181. epanadida, 169. synchonta, 146.
 PYROSIS, H, 46. biliofa, *ibid.* a conceptione, 47. a phlogofi; Suecica; a visceribus inflammatis; 46. ulcerofa, 47. vulgaris, 46.
 PYRIA, H, 208. arthritica; 210. chylofa, 209. a corde, *ibid.* lactea, *ibid.* a mesenterio, 210. mucofa, 209. nigra, 210. renalis, 208. a thorace, 209. vesicalis, 208. virefcens, 210. viscida, 209.

Q

QUARTANA, *Quarte*, *Quartaine*, I, 187. amens, 188. arthritica; cataleptica, *ibid.* comatofa, 189. duplex, duplicata, 188. epileptica; hysterica, *ibid.* infantum, 189. legitima, 187. maligna, 181. metastatica, 189. nephralgica, 188. scorbutica, 189. splenetica, 188. syphilitica, *ibid.* triplex, *ibid.* triplicata, 189.

Querquera febris, I, 172.

Quintus, I, 341. II, 21.

QUOTIDIANA, I, 183. catarrhalis, 184. cephalalgica, *ibid.* continua, 170. deceptiva; 183. epileptica; hysterica; ischiatica, 184. legitima, 183. nephralgica; partialis. 184. simplex, 183. foporofa; stranguriofa, 184.

R

Rabies canina, H, 123.
 Rache, II, 306. farinose, 308. humide, 307. seche, 308. verolique, *ibid.*

RACHIALGIA, H, 71. ab ad apneustia, 74. arthritica, 73. febricofa, 81. metallica, 72. osteofarcolis, 74. Pictonum, 71. Saturnina, 73. Saturnina, 74. traumatica, *ibid.*

RACIITIS, H, 285. Britannica, *ibid.* Calmucana, 286. a castratione; elephantica, *ibid.* incipiens, nodofa, 285. Polonica; a scabie, 286. strumofa, *ibid.* 288.

Racofis, I, 97.

Radoterie, H, 133.

Raffreddatura, I, 360.

Rage, II, 123. 138. de l'Hamak, 140.

Rale, Ralement, I, 343. 412.

Ramex varicosus, I, 84.

Raphania, I, 291. 299.

Rapport, II, 218. d'ause courves, 219.

Raptus posterganeus, I, 285.

Rascatio, I, 341.

Rasque, H, 306.

Rattling, I, 343.

Ravaglio, I, 223.

Raucedo, I, 411.

Refrigeratio, H, 26. flatuofa, I, 439.

Reifroidissement, I, 298.

E c

Reins

- Reins entr'ouverts*, II, 75.
Renchos, *Renxis*, I, 343.
Rennum inflammatio, phlegmone, I, 265. ulcus, II, 208. morbi, 376.
Respirandi difficultas, I, 344. *respiration elevationes*, 343.
Refflenefs, II, 22.
Retention de urine, II, 275.
 RHAGAS, I, 129.
 RHEUMA, I, 360. *catarrhale*, *ibid.* *epidemicum*, *ibid.* *gastro*, II, 188. *ophthalmos*, 197.
 RHEUMATISMUS, *Rheumatisme*, II, 17. 18. 188. *acutus*, 17. 20. *arthriticus*, 19. *calidus*; *chaud*, 17. 19. *simple chronique*, 18. *convulsivus* 20. *cruralis*, 18. *dorsalis*, 20. *equinus*, 19. *febricofus*; *flatusofus*, *ibid.* *fugax*, 20. *goutteux*, 18. *hystericus*, 19. *a lymphis spiffa & acris*, 18. *metallicus*, 20. *miliaris*; *necroseos*, *ibid.* *odontalgicus*, 41. *saluatorius*, 20. *scorbuticus*, 18. *verminofus*, 19. *cum ulcere*, 172. *uteri*, 210. *vulgaris*, 18.
Rhigos, I, 298.
Rhodes, II, 467.
Rhume de cerveau, II, 199. *d' stomac*, 188.
 202. *de poitrine*, I, 360.
Rhytidofis, I, 382.
Richker, II, 185. *ibid.*
Riedtkuchen, II, 59.
 RIGOR, I, 298. *catarrhalis*, *ibid.* *febricofus*, 299. *febrilis*, 298. *a frigore*, *ibid.* *a pathemate*; *a purulentia*, *ibid.* *tertianarius*, 299.
Riptafmos, II, 22.
Rifus caninus, I, 281.
Rogno, II, 304.
Romadizo, I, 360. II, 21.
Ronchos, *Ronchus*, *Renflement*, I, 343. 412.
Rofa faltans, I, 74. *Rofa Sennerti*, 237.
Rofeola, I, 228.
Rothlauff, I, 231.
Rots, II, 218. *aigres*; *peuvris*, 219.
Rottacifmus, I, 408.
Rougeole, I, 228. *boutonnée*, 229.
Rougeur, I, 71.
Rouffeur, I, 71.
Rubedo, I, 204.
 RUBEOLA, I, 228. *anginofa*, 229. *anomala*; *confluens*; *epidemica & maligna*, 228. *regularis*, *ibid.* *variolodes*, 229. *vulgaris*, 228.
 RUPTURA, *Rapture*, I, 128.
Ruptures, I, 107. 108. 110. *vid. Hernia*.

S

- Saburrales morbi*, II, 352.
Sahafati, *Arabum*, II, 306. *humidum*, *ibid.* 307. *ficcum*, 306.
Salacitas, II, 120.
Salivatio, *Salivation*, II, 199. *anginofa*, 201.

- ab hydrargyrosi*, 200. *mercurialis*, *ibid.* *de la pape* *rite verole confluyente*, *ibid.*
Saltus Valentini; *Viti*, II, 122.
Sanglot, I, 332.
 SANGUIFLUXUS, II, 150.
Sanguiluvio, II, 211.
Sanguinei morbi, II, 349.
Sanguinis post partum effluxus nimius, II, 165.
profluvium, 151. *sputum*, 152. *stillecidium*, 151. *ab utero*, 162.
Sanguifugum, I, 344.
Sarcites flatusofus, II, 247.
Sarcocele, I, 84.
 SARCOMA, *Sarcome*, I, 83. 381. *bicephalum*, 84. *bronchocele*, 86. *cercosis*, 83. *encanthis*, 84. *epulis*, 83. *fungosum*, 84. *marium*; *natta*; *oculorum*; 83. *scroti*, 84. *varicocele*, *ibid.* *uteri*, II, 261. *vulgare*, I, 83.
Sardialis, I, 282.
Sarette, I, 279.
 SATYRIASIS; *acuta*, II, 119. *chronica*, *ibid.* *hydrophobica*, 120. *muliebris*, 121. *neogamorum*, 120. *tres fingulier*, 212. *venerea*, 120.
Satyriafme, *Satyriafmus*, II, 76. 300.
 SCABIES; *benigna*, II, 304. *canina*, 305. *capitis venerea*, 297. *catamenialis*, 305. *critica*; *ibid.* 306. *felina*, *ibid.* *herpetica*, 305. *humida*, 304. *Indica*, 305. *neogamorum*, 306. *scorbutica*, 305. *venerea*, 296. *vermicularis*, 306.
 SCARLATINA *febris*, I, 239. *anginofa*; *intermittens*; *porriginofa*; *variolodes*, *ibid.* *urticata*, *ibid.*
Sceletyrbe, SCELOTYRBE, I, 310. II, 298. *chorea Viti*, I, 310. *festinans*, *ibid.* *instabilis*, *ibid.* *intermittens*, *ibid.* *pituitofa*, *ibid.* *verminofa*, *ibid.*
Scharboek, *Scheurbeck*, *Scherbyk*; *Schoerbuick*, II, 298.
Sciatica, *Sciastique*, II, 76.
Scirrhe, *Scirrhofis*, SCIRRHUS, I, 78. *au foye*, *hepatis*, I, *ibid.* II, 59. *a la rate*, *lienis*, I, 78. II, 61. *lupia*, I, 79. *de la matrice*, II, 67.
Sclerophthalmia, II, 34.
Scleryfma, I, 78.
Scoliofis, I, 87.
Scorboks, II, 298.
Scorbutica oris affectio, II, 175.
Scorbut, SCORBUTUS, I, 421. II, 298. *vecalidus*, 300. *crefcens*, 298. *incipiens*, *ibid.* *inveteratus*, *ibid.* *lividus*, *pallidus*, *petechialis*, 299. *ruber*, 300.
Scordinema, *Scordinifmos*, I, 289.
Scotodinos, *Scotoma*, II, 89. *Scotoma Heurnii*, 93. 94.
 SCROPHULA, *Scrophule*, II, 287. *Americana*; 288. *chalafis*, 289. *farcimen*, *fugax*, 288. *leprofa*, 289. *meferenterica*, 288. *Moluccana*, 289. *periodica*, *ibid.* *vulgaris*, 287.

Scroti

- Scroti proptoma; *Scrotum* *sa* relaxation, I,
 97.
 Scroti impetigo, II, 80.
 Scruby, *Seacurvy*, II, 292.
 Seasoning, I, 169.
Secheresse de la gorge, I, 339. 343. *de poitrine*,
 339.
Sein, I, 72.
 Seminis tarda emissio a corporum cavernoso-
 rum nodis, II, 215. ab epilepsia spasmodica in
 coitu adveniente, 216. a genitalium ignavia, 217.
 a validiori penis erectione, 216. ab angustiiori
 præputii orificio, 215. a morbis urethræ, 214. a
 mucosæ urethram infarciante, 216. Seminis in actu
 venereo retentio, *ibid.*
 Sentertertiana, I, 172.
 Senium, II, 244.
 Sensuum morbi, II, 375.
 Senum morbi; II, 378.
Senteur du pied de muletier, II, 322.
Separation des épiphyses, I, 124.
 Septimanaria; I, 157.
 SERIFLUXUS, II, 193.
 Serofi morbi, II, 356.
Serpentine, I, 77.
 Serpigo, I, 73.
 Setæ, II, 292.
 Sexuum morbi, II, 375.
Se Siam, I, 166. 220.
 Sibilus, I, 421. II, 104.
 Sideratio, I, 255. 429. 442.
Sifflement, I, 412. *d'oreille*, II, 104.
 Sigillum, I, 72.
 Silentium, I, 406.
 Singhiozzo, I, 332.
 the Singles, I, 74. 238.
 SINGULTUS, I, 173. 332. *accidentalis*,
 ab acrimonia alimentorum, *ibid.* ab adiapneustia,
 336. ab alimentis, 332. ab alvi fluxu, 336. ab
 aphthis, 337. arthriticus, 335. cachecticus, 338.
 a cacochylia, 333. a cerebro, 338. criticus, 335.
 a dolore, 336. epilepticomaniacus, 339. exanthe-
 maticus, 335. ab excoriatione œsophagi, ventri-
 culi, 338. febrilis, 334. a flatibus, 333. a gan-
 græna, 337. a gula, 332. ab hernia, 337. hypo-
 chondriacus, 338. ab inanitione, 334. ab inflam-
 matione, 335. ab ischuria, 336. mechanicus, 339.
 a medicamentis, 334. a menofasi, 336. a meta-
 stasi, 335. nervosus, 338. periodicus, 334. a pres-
 sione, 339. purulentus, 337. transitorius, 332.
 typhodes, 334. a venenis, *ibid.* a vermibus, 333.
 virulentus, 338. a vulnere, 337.
 Sinuofitas, II, 324.
 SINUS, I, 128.
 Siriasis, I, 255. 256.
 Siro, I, 85. *Sirones*, 74.
 Sirfen, I, 241.
 Sitis febrilis; morbosa, II, 116.
 Small-pox, I, 222.
 Soda, den Sodt, II, 46.
Soif excessive des febricitans, II, 416.
Somnambule, SOMNANBULISMUS, II,
 109. catalepticus, 110. vulgaris, *ibid.*
Sommolente, *Somnolentia* continua, I, 436.
 Sonitus aurium, II, 103. a plethora, 104.
 Sopor, I, 437.
 Soporosi morbi, I, 430.
Soubresaut des tendons, I, 289. 294.
 Souci, II, 119. 137.
la Souette, I, 155.
Souffes convulsifs, I, 329.
Sourdis, I, 396.
la Souris, I, 288.
 Sparganosis, II, 69. 70. 77. 217.
 SPASMI, I, 267. 276. 288. eorum theoria,
 268. 269. GENERALES CLONICI, 298.
 PARTIALES CLONICI, 288. GENERALES
 TONICI, 282. PARTIALES TONICI,
 277.
 Spasmodici morbi, II, 367.
 Spasmos; I, 289.
 Spasmus, I, 285. cynicus, 281. flatulentus, 284.
 II, 19. gulæ, 43. maxillæ a luxato sesamoide.
 pedis; a vulnere, I, 284. Sardonicus; 282.
 Spermatocele, I, 92. syphilitica, *ibid.*
 Sphacelismus cerebri, I, 255.
Sphacèle, Sphacelus; Sphacerus, I, 255.
 Sphygmocephalus, II, 29.
 Spina bifida, II, 263.
 Spina ventosa, I, 90. II, 16. 263.
 Spinola, II, 52. 263.
 a Spittle of unusual colour, II, 202.
 Spleen, I, 307.
 SPLENALGIA; infarctus, II, 61. sarcoma-
 tosa, *ibid.* scirrhusa, *ibid.* suppuratoria, *ibid.*
 Splendores, II, 96.
 Splenes magni, II, 298.
 SPLENICIS; phlegmonodea, I, 265.
 SPLENOCELE; inguinalis ventralis, I, 112.
 Sputatio arthritica, II, 201.
 Squinantia, I, 257.
Squirre; an foye; a la rate; I, 78.
 Staphyle, I, 96.
 STAPHYLOMA, I, 89. 95. 122. II, 39.
 Steatoma lupia, I, 89.
 STERNUTATIO; catarrhalis, I, 331. criti-
 ca; epidemica; periodica; *ibid.* a pramiciis; ru-
 beolosa, *ibid.* spontanea, *ibid.* a vermibus,
ibid.
Sterteur, STERTOR, I, 343. apoplecticus a
 asthmaticus; *ibid.* 411.
 Stillicidium ardens, II, 104. urinæ, 205.
 STOMACACE, II, 157. 298. ab hæmor-
 rhoo; purulenta, 157. scorbutica, *ibid.* univer-
 salis, *ibid.*
 Stomachi adstrictio, II, 53. attritio, periody-
 nia, *ibid.* dolor, 51. morbi interni, 377.
 Stomalgia, II, 43.
Strabisme, STABISMUS, I, 277. æquino-
 ctialis, 278. Buffonii, *ibid.* calignantium, 279.
 catarrhalis, 278. crystallino, *ibid.* lagophthal-
 mos, *ibid.* a luscitate; 277. myopum, orantium,
 Ec. a. 278.

278. a paralyfi; fpafmodicus, *ibid.* fymptomati-
cus, *ibid.* vulgaris, *ibid.*
Stracchezza, II, 23.
Strangulatio fufpenforum, I, 356. uterina, I,
352. 439.
Strangulationis metus in fcorbuto, I, 354.
Stranguria, *Strangurie*, II, 205. colicum po-
pularum concomitans, 207.
Streptitus aurium, II, 103.
Stridor dentium in morbis acuris, I, 280. a
vermibus, 281.
Strophus Celfi, II, 55.
Strumæ, II, 287. 288.
Stupiditas, *Stupidite*, II, 143.
Stupeur, STUPOR, I, 400. 437. II, 24. for-
micans; a gelu, *ibid.* miliaris; a necrofi, *ibid.*
a preffione; *ibid.* rachialgicus; *ibid.* faburrilis;
25. a torpidine, 24.
Svanimento, I, 423.
Subet hafarim, I, 437. fahara, 434. 437.
Subluxatio, I, 120. 121.
Subfillum urinæ, II, 100.
Subfultus tendinum, I, 289. 294.
Subunguium, I, 72.
Succubus, I, 329.
Sudamen, Sudamina, I, 75.
Sudatio morbofa, II, 195.
Sudor criticus, I, 156. apyretos fponde perfe-
verans; II, 196. criticus, *ibid.* diaphoreticus,
febrilis, *ibid.* morbofus, 195. fyncopticus,
196.
Sudoriferus morbus; I, 156.
la Suetto, I, 155. 159. 229. 232. II, 197. *mi-
litaire*, I, 232. *pes Picards*, 175.
la Sueur, II, 195.
Suffocatio, *Suffocation*; I, 351. *hysterique*;
mulierum; uterina, 439. 428. 352.
Suffufio, I, 376. II, 93. colorans, 99. coru-
fcans; 97. Danaes; 98. dimidians; 101. objecta
fulgurans, 97. metamorphofis, 100. multiplicans;
101. myodes, 94. nutans, 101. radian., 96. re-
ticularis *ibid.* fcintillans, *ibid.* 99.
Sugillatio, I, 72. 96.
Superficiarii affectus, v. *Vitia*.
Suppreffion, II, 268.
Suppuration lymphatique du pouton, 203.
Surdaftri, I, 393.
Surditas, I, 396. ab atonia, 398. congenita, 399.
Suspifium, I, 346. irruptum, 264.
Sufurrus, II, 104.
Syvealing sickness, I, 155.
Sycosis; I, 84. II, 34.
Symblepharofis, I, 379.
Synanche, I, 257.
Synchyfis, I, 90. 378. 391. apofteffa, 90.
SYNOPE, I, 423. ab antipathia, 424. ab
apoftematis; 425. arthritica; *ibid.* cardiaca, 351.
a cardiogmo, 424. a dolore, *ibid.* epileptica, *ibid.*
exanthematica, 426. febricofa; 425. febrilis, 424.
ab hydrocardia, 425. hysterica; 424. ab inani-
tione; 433. Lanzoni; meraftatica; pathetica,
426. a plebotomia; plethorica; 424. a polypo,
ibid. fcorbutica; a fphacelo, ftomachica, *ibid.* a
veneno, 425. verminofa, *ibid.*
Syneches; I, 170. vomitum fimulans, 185.
Synechia, II, 38.
Synifefis, I, 382.
SYNOCHA; vel continens febris, I, 157.
ardens; 158. catarrhalis, *ibid.* caufodes; caufo-
nides; *ibid.* cephalalgica, 159. dolorum, 168. in-
flata; 157. miliaris; 159. plethorica, 157. putri-
da, 158. fauguinea, 157. fcorbutica, 158. fim-
plex, *ibid.* tragœda; *ibid.*
Synochoi, I, 149.
SYNOCHUS; I, 159. anniversaria, 162.
ardens; biliofa, 161. cardiaca, 260. catarrhalis;
162. dyfenteriodes, 161. hiemalis, 162. impu-
tris, 157. miliaris, 163. noftalgica, 168. pleu-
ritica, 161. putris, 159. rheumatifans, 162.
fanguinea, 160. a fcabie, 163. fcorbutica, 162.
fimplex, 157. foporofa, 162. fpermatice, *ibid.*
fudatoria, 160. taranta, 162. variolodes, vario-
lofa, 160.
Synthexis, II, 190.
SYPHILIS, II, 295. Indica; 297. Polonica,
ibid. Venerea, 295.
Syrigma, I, 412.
SYRIGMUS, I, 409. II, 103. bombus, II,
106. catarrhalis; cephalalgicus, 105. criticus; 104.
a debilitate, 103. a caufa frigida: a frigiditate;
ab hypochondriafi, 105. ab oxyccœa; *ibid.* per-
fpiratione fuppreffa, *ibid.* plethoricus; fibilus;
fufurrus, 104. a ventriculo, 105. vertiginofus,
ibid.

T

Tabardillo; I, 236.

TABES, II, 236. apoftematodes, 237. catar-
rhalis, 238. a diarrhœa, 243. dorfalis, 236. 238.
a dyfenteria; 244. a fluore albo, 243. gallica,
238. glandularia, 237. *ibid.* a gonorrhœa, 243.
hepatica, 237. ab hepatis fcirrho, *ibid.* ab hy-
drope, *ibid.* a lienteria, 244. mefenterica, 237.
nervea, 243. nutricum, 237. ab oneirogmo, 243.
peftorea, 244. a pericardio, 237. rachialgica,
238. ranalis, 236. fcrophulofa, 237. a ftoma-
cho, *ibid.* fudatorio, *ibid.* fiphilitica, a 238.
a veneno, *ibid.* ulcerofa, 237. 238. a vomica,
ibid.

Tabidi morbi, II, 373.

Tache blanche, I, 69. *de brulure*, 71. *de la
cornee*, 380. *hepatiques*, 71. *de rouffeur*, *ibid.*

Tædium vitæ, II, 137.

Tarantifme, TARANTISMUS; Apulus, II,
121. enteneafmus, 122. mufomania; 123. a fcor-
pio Apulo; fimulatus; a Tarantula alba, ftella-
ta, uvea, 122. Tingitanus, 123.

Taraxis, II, 33.

Tarabo Ægyptorum, II, 324.

- Tarten, I, 381.
 Taze, I, 69. 380.
 Teico araba, II, 191. 193.
 Teigne, II, 306. *crouteuse, ecailleuse, farineuse, 308. figueuse; humide a rayon de miel; humide de simple, 307. lupineuse; de son, 308.*
 Teinesmos, II, 192.
 Telum, I, 245.
 Temulentia, I, 442. II, 128.
 Tenasmo, II, 192.
 Tendineo-ossæarum partium morbi, II, 374.
 Tenesme, TENESMUS, II, 192. ab ascaridibus; *ibid. biliosus; calculosus, ibid. a carcinomate; dysentericus, ibid. a dysuria, ibid. hæmorrhoidalis, ibid. Indicus; ibid. legitimus, ibid. Orientalis, ibid. a pituita acida, falsa, ibid. a scybalis, ibid. spontaneus, ibid. a vesicularum seminalium phlegmone, ibid. ulcerosus, ibid.*
 Tensio, I, 206.
 Tentigo, II, 120.
 Teredon, II, 16.
 Terminthus, I, 74. 80.
 Terreur panique: *de vapeurs, II, 118. 119.*
 TERTIANA, I, 184. *accidentalis, 186. apoplectica, ibid. arthritica; asthmatica, 185. cardialgica, 187. carotica, 186. cholericæ, 187. II, 187. continua, I, 176. continua duplex, 172. Danica, 186. diaphoretica, 187. duplex; duplicata; 186. dysenterica, 187. emetica, 185. epileptica, 186. erratica, ibid. extensa, 185. hemiplegica, 187. hypochondriaca; hysterica, 185. intermittens, 184. legitima, ibid. lethargica, 178. lipyria, 187. maligna, 176. malignans; 186. miliaris, ibid. perniciofa, 176. petechialis, 185. pleurætica; ibid. a scabie, 186. scorbutica, ibid. soporofa, 178. spuria, 185. subcontinua, ibid. 186. syphilitica, ibid. triplex; verminosa, ibid. urtica, 187.*
 Testiculorum ferior descensus, I, 119. in inguen intrusus, 120. retractio, 119.
 TETANUS, I, 285. *anticus; dorsalis; emprosthotonicus, ibid. febricosus, hemiplegicus, 286. holotonicus, 285. hystericus, 286. Indicus, 285. lateralis, 286. metallicus, 283. mirandus, 286. opisthotonicus, 285. rheumatismalis mirandus, 287. syphiliticus, 286. tonicus, 285. traumaticus; verminosus, 286.*
 Tetartaios, I, 187.
 TETARTOPHIA; *carotica; hepatalgica; magna; semitertiana; simplex; splenalgica, I, 180. 181.*
 Theligonia; II, 120.
 Thorybes, II, 118.
 Thymus, I, 84.
 Tic, I, 279. 280. 281. II, 131. *doloureux; I, 281. de l'œil, 288.*
 Tierce; I, 184.
 Tigne, II, 306.
 Timor; I, 437.
- TINEA; II, 306. *crustacea; 308. favosa; sicca; 307. furfuracea, 308. humida; 307. lactea; 306. lupina; porriginosa; 308. syphilitica; ibid. volatica, 306.*
 Tinesmus, II, 192.
 Tintoin, II, 103.
 Tiraillement; I, 289.
 Tife, Tifischezza; II, 238.
 Tophus, I, 378.
 Tormentum, II, 185. *acutum, 182.*
 Tormina, II, 172. *recens natorum, 178.*
 Torpor, I, 437.
 Torticollis, I, 282.
 Tosse, I, 339.
 Tournement de tete, II, 89.
 Toux, I, 329. *de ronard, 242.*
 Trachoma, II, 24.
 Tracophonia, I, 410.
 Tranchees des enfans, II, 58. *naturales des accouchees, 68.*
 Transport au cerveau, I, 242. II, 128.
 Traulotes, I, 409.
 Traumatici morbi; II, 263.
 Tremblement, TREMOR, I, 393. *Asturienfis, 394. coactus, 393. a coffea; ibid. cordis, 395. a debilitate, 393. ab humiditate, ab hydrocephalo; metallurgorum, ibid. palpitans; paralytodes; a pathemate; a plethora, 394. rheumatismalis; ibid. a saburra; scorbuticus, ibid. senilis; a siccitate; temulentus, 393. tendinum, 394. traumatici; typhodes; ibid. vertiginosus, 393.*
 Trichiase, Trichiasis; II, 34. 70. *aveo introversion des tarses, I, 95.*
 TRICHOMA, II, 219. *cirrosum, ibid. Polonicum; villosum, 230.*
 TRISMUS, I, 379. *arthriticus, 380. 381. Balaricus, 379. cacoethes, 380. capistratus, ibid. catarrhalis, 381. crepitans, 380. cynicus, 381. cynogelos, ibid. diastrophe, 383. dolorificus, 381. equinus, 380. febrilis, ibid. hypochondriacus, inflammatorius, ibid. maxillaris, 381. nascentium, 379. occipitalis, 380. sardonius, 383. scorbuticus, 380. traumaticus, ibid. verminosus, ibid.*
 TRITÆOPHYA, I, 176. *Americana, 180. affodes, 178. carotica, ibid. caufus, 176. comatosa, 178. deceptiva, 179. diaphoretica, 177. e-lodes, ibid. II, 196. lactea, 178. leipyria, I, 179. subcontinua malignans, ibid. syncopalis, 176. typhodes, 177. 179. Uratislaviensis, 176.*
 Tritæus, I, 183.
 Tritæiophyes pures, I, 176.
 Tritæus, I, 184. *syneches, 176.*
 Trombosis, II, 70.
 Tromos, I, 393.
 Trouffe galant, I, 357. bis, II, 186.
 TUBERA, II, 385.
 Tuberculum crudum, II, 239. *pulmonum I, 359. II, 239.*
 Tumeur blanche, I, 89. bis; *chancreuse, 81. scrophuleuse; squirreufe, 79.*
 Tumidi morbi, II, 373.

Tumor, I, 208. genu loco puris ventum emittens, 89. phlegmonodes, 79.
 Tumores capsulati, I, 88. hæmorrhoidales, 89.
 Turpitudinis symptomata, II, 120.
 TUSSIS, I, 339. accidentalis, 340. arthritica, 243. calculosa, *ibid.* catarrhalis, 339. elongosa, 341. convulsiva, *ibid.* 342. a dentitione, 341. exanthematica, 343. ferina, 341. gravidarum, *ibid.* gutturalis, *ibid.* hæmoptoica, 342. hepatica, 341. humida, II, 202. hypochondriaca, I, 341. hysterica, 339. metallicularum, 341. mucosa, 339. phthisica, 342. a polypo, *ibid.* purulenta, II, 202. rheumatica, I, 343. a scabiorepulsâ, *ibid.* serosa, 339. sicca; simulata, 340. stomachalis sicca, *ibid.* verminosa, 343. xeropharyngea, *ibid.*
 Tyloma, Tylus, I, 84.
 Tylosis, II, 34.
 Tympania, Tympania, Tympanita, *Tympanite*, TYMPANITES, II, 271. abdominalis, 272. asciticus, 273. enterophyodes, *ibid.* fugax, 220. intestinalis, 271. de la matrice, *ibid.* spasmodicus, 273. Stuvartii, *ibid.* verminosus, 274. universalis, 247. uteri, 271.
 Typhodes, I, 163. 177. 179.
 Typhomane, TYPHOMANIA, I, 434. agrypnocoma, 435. continua, 434. febricosa, *ibid.* Martinicana; verminosa, 435.
 Typhos quartus, II, 271.
 TYPHUS, I, 163. ejus therapia Hecquetiana, 166. Typhus Ægyptiaca, *ibid.* carcerum, 163. 256. castrensis, 165. comatosus, *ibid.* exhaustorum, 167. hysterico-verminosus, 165. isterodes, 166. a manipuera, 167. nervosus, 164.

V

Vaginæ inversio; lapsus; prolapsus; relaxatio, I, 101. prolapsus completus. vesicam deorsum abspiciens, *ibid.* vid. Uterus,
 Valvula, Valvula, I, 222.
 Valgi, I, 88. 125.
 Vampirismus, II, 138.
 Vapours, I, 307. *épileptiques*, 303. *hypochondriques*, 440.
 Vapor moletrinx, II, 72.
 Vapours, I, 307.
 Vari, I, 72. 75. 88. 124. 125.
 Varice, I, 88.
 Varicocele, I, 84. 91.
 Varicompnale, Varicompnalis, I, 89. 91. *bis*.
 VARIOLA, Variolæ, I, 222. anomala, 224. aquosa, 223. aurea, *ibid.* confluens, 225. confluens coherens, *ibid.* confluens; corymbosa, 226. confluens crystallina, 215. confluens hæmatodes, 226. confluens Japonica, 225. confluens nigra, 226. confluens maligna; regularis, 225. confluens sanguinea; scorbutica, 226. discreta, 223. discreta benigna, *ibid.* discreta complicata, dynteriodes, 224. discreta miliaris; sicca; sili-

quosa; verrucosa; vesicularis, *ibid.* halituaosa, 223. hermaphroditica, 229. inscitia, 223. lymphatica, *ibid.* regularis, 223. volatica, *ibid.*
 VARIX, I, 88.
 Varus, I, 72. 75.
 Vercordia, II, 132.
 VVeisse-Ruhr, II, 132.
 Vena Medeni, vena Medina, II, 292.
 Venenati morbi, II, 337.
 Venter propendulus, I, 118.
 Ventositas, II, 219.
 Ventriculi ardor, II, 46. debilitas, I, 402. dolor, 251. II, 51. inflammatio, I, 251. inflatio, II, 274. languor, I, 402. morbus, II, 49. morbus rarus, 50.
 Ventriculosa passio, II, 191.
 Ventris fluxus, II, 167. profluvium, 187. dolor ob apostema pancreatis, 57.
 Ver de Guinee, II, 292.
 Vercoquin, I, 243.
 Vermine interne, II, 319.
 Verminosi morbi, II, 365.
 Vermis cerebri, I, 172. Vermis morbus dictus Brasiliensis, II, 79. Vermes malum. hysteriementientes, I, 308.
 Verole, II, 295. commune, 296.
 Verole (petite), Veroleste, Verrette, I, 222. vid. Variola.
 VERRUCA, Verrucæ, I, 84. cancrosa, 81. gregalis, 85. des paupières, *ibid.* simplex, 84. syphilitica, 85.
 Vertigo, VERTIGO, 89. accidentalis, 92. a cerevisia; a coriariae foliis, *ibid.* ab ebrietate, 91. fugax, 92. a fumo lithantracis & calcis, *ibid.* hypochondriaca; hysterica, *ibid.* ab ictu, *ibid.* idiopathica, 91. ab ingluvie, *ibid.* a lolio; ab opio; 92. ovilla, 93. plethrica, 91. stomachica; ex tabaco; a venenis; a vino, 92.
 VESANIÆ, II, 81. 82. 96. earum theoria, 82. praxis, 85. VESANIÆ ANOMALÆ, 142.
 HALLUCINATIONES, 87. MOROSITATES, 110.
 Vesicæ urinariæ inflammatio, I, 254. catarthos, II, 209. hydrops, 268. inversio, prolapsus; ejus colli inversio; ejus tunicæ interioris inversio, prolapsus, I, 99. morbi, II, 377. morbus, rarus, 209. ulcus, 208.
 Vesiculæ Divæ Barbaræ, I, 225. gingivarum, 240.
 Vespertina acies, I, 384.
 Vetusus, I, 429.
 Vibex, I, 71. Vibices, 72.
 Vigiliæ immodicæ; vigiliam morbosum, II, 144.
 Virgæ caruncula, incendium, II, 206.
 Virginum obstructions, II, 315.
 de Viribus animatis, I, 27. inanimatis, 33.
 Viridellus, I, 303.
 Virium debilitas ab animi affectu, I, 420.
 Virorum morbi, II, 375.
 Virulentum morbi, II, 339.
 Vifus confusus, I, 389. debilis, 382. diurnus, 383.

383. duplicatus, II, 101. hebetudo, 382. juvenum, 385. nocturnus, 384. obtusus, 389. fenilis, 387.
- VITIA, I, 54. 69. eorum theoria, 56.
- VITILIGO, I, 70. II, 306. albus, I, 70. hepatica, *ibid.* leuce; melas, *ibid.*
- Vitre (*extension non naturelle du corps*) I, 93.
- Vitrei dissolutio, I, 90. turgescencia serosa, 93.
- Ulcere, ULCUS, I, 128. II, 322. *harveaux, ib. de la bouche scorbutique, I, 241. cancreaux, ou chancreux, II, 289. 323. carcinomateux de la matrice, 211. cerebrum depascens, I, 255. darreux, II, 322. fongueux a la matrice, 210. au gosier verolique, I, 356. gutturis, 411. hydropum, II, 322. laryngis, I, 411. de matrice, II, 67. 210. du nez, 221. cedemateux, 322. aux reins, II, 208. scorbutique, 323. scrophuleux, 322. serpiginosum, *ibid.* tracheæ, I, 411. verolique, II, 323. verolique a l'uterus, II, 210. a la vessie, 208. ureterum, *ibid.* uteri, simplex, 210.*
- Ulcuscula oris I, 240. 241.
- Ullem, II, 56. 200.
- Umbilici vitium, I, 105.
- Unguis, I, 381, II, 39.
- Ungula, I, 85. 381.
- Volvulus, II, 182.
- Vomica, Vomique, I, 90. II, 202. 243. pulmonum latens, I, 345. 359.
- Vomissement, II, 178. de sang, 157.
- Vomiting of blood, II, 157.
- Vomito prieto, II, 181.
- Vomituritia, II, 177.
- VOMITUS, II, 178. atrabiliaris, bezoarticus; 181. a calculo; a carbunculo pestilenti, *ibid.* cephalalgicus, 182. a crapula, 179. cruentus, 157. cruentus a plethora, 158. a dentitione, 179. febricosus, 180. 181. gastriticus; gastrocelicus, 181. gravidarum, 180. hemorrhagicus, 182. sanguinis ab hemorrhoidibus, 168. ab hepate, 181. ab hernia, 182. hypochondriacus, 180. iliacus, 182. lacteus, 179. marinus, 182. sanguinis a menibus suppressis, 158. sanguinis menstruus, *ibid.* nephriticus; ab œsophago obstructo; a pancreate, 181. pituitosus, 182. cruentus a plethora, 158. a pustulis rubris lividis, 181. a pyloro calloso, 180. rabiosus, 181. ruminatio, 179. a saburra, *ibid.* sanguinis, 157. a veneno, 180. a ventriculi herpate, 181. steatomate; ulcere, 180. verminosus, 179. urinosus, 182. a cartilagine xiphoidea, *ibid.*
- Voracite, II, 115.
- Ureterum ulcus, II, 208.
- Urethræ œdopsophia, II, 220.
- Urina cretacea, II, 209. nigra, 161. rubra, *ibid.* ejus ardor, *ibid.* incontinentia, 204. pro-
- fluvium, 203. retentio, 275. fillicidium, 204. 205. substillum, *ibid.* suppressio, 275.
- Urines blanchâtres & troubles, II, 209. briquetees, rouges, 161.
- Uteri vel vaginæ depressio, I, 100. uteri dolor, II, 66. hemorrhoides, II, 165. inclinatio, I, 118. *ibid.* 119. inflammatio, I, 254. inflatio, II, 269. 171. intemperies humida, 165. inversio, I, 100. inversio completa vesicam deorsum abripiens, 101. uteri vel vaginæ inversio, 99. *ibid.* uteri obliquitas, 118. *ibid.* 121. perversio, 100. præcidentia completa vesicam deorsum abripiens, 101. uteri vel vaginæ procedentia, prolapsus, 90. uteri pruritus, II, 67. 121. reclinatio, I, 118. *ibid.* 119. uteri vel vaginæ relaxatio, 99. uteri rheumatismus, II, 210. sarcoma, 261. ulcus, 210.
- Uva, I, 96.
- Vue basse, I, 389. de chat, 384. confuse, 382. 489. course, 384. double, II, 101. francoise, I, 381. de hibou, 384. de lievre, 278. longue, 387. louche, 388. a la Montmorenci, 278.
- Vuidanges, II, 165.
- Vulnerarii morbi; II, 363.
- VULNUS, I, 126. sclopetorum, *ibid.* simplex, *ibid.* virulentum, *ibid.*
- Vulvæ strangulatus, I, 439.
- Uvulæ casus, catarrhus; inflammatio, œdema, paralysis; productio a pituita; prolapsus; pro-pendientia, I, 96.
- VVampirismus, II, 138.
- VVater-galle, II, 182.
- VVater pocken, I, 223.
- VVearinell, II, 23.
- VVeisse-Ruhr, II, 174.
- VVichtelzoppe, II, 319.
- VVorm, II, 79.
- VVurmshadem, II, 322.
- Xerophalmia, II, 34.
- Yavu, II, 293.
- Ydros, II, 195.
- Yvesse apoplectique, I, 442.
- Z
- Zerzera, I, 172.
- Zoanthropia, II, 137.
- Zona, I, 73. 74. 238. ignea, 74.
- Zoster, 73. 74. 238.

